حەمەدۆک

بەرگی چوارەم

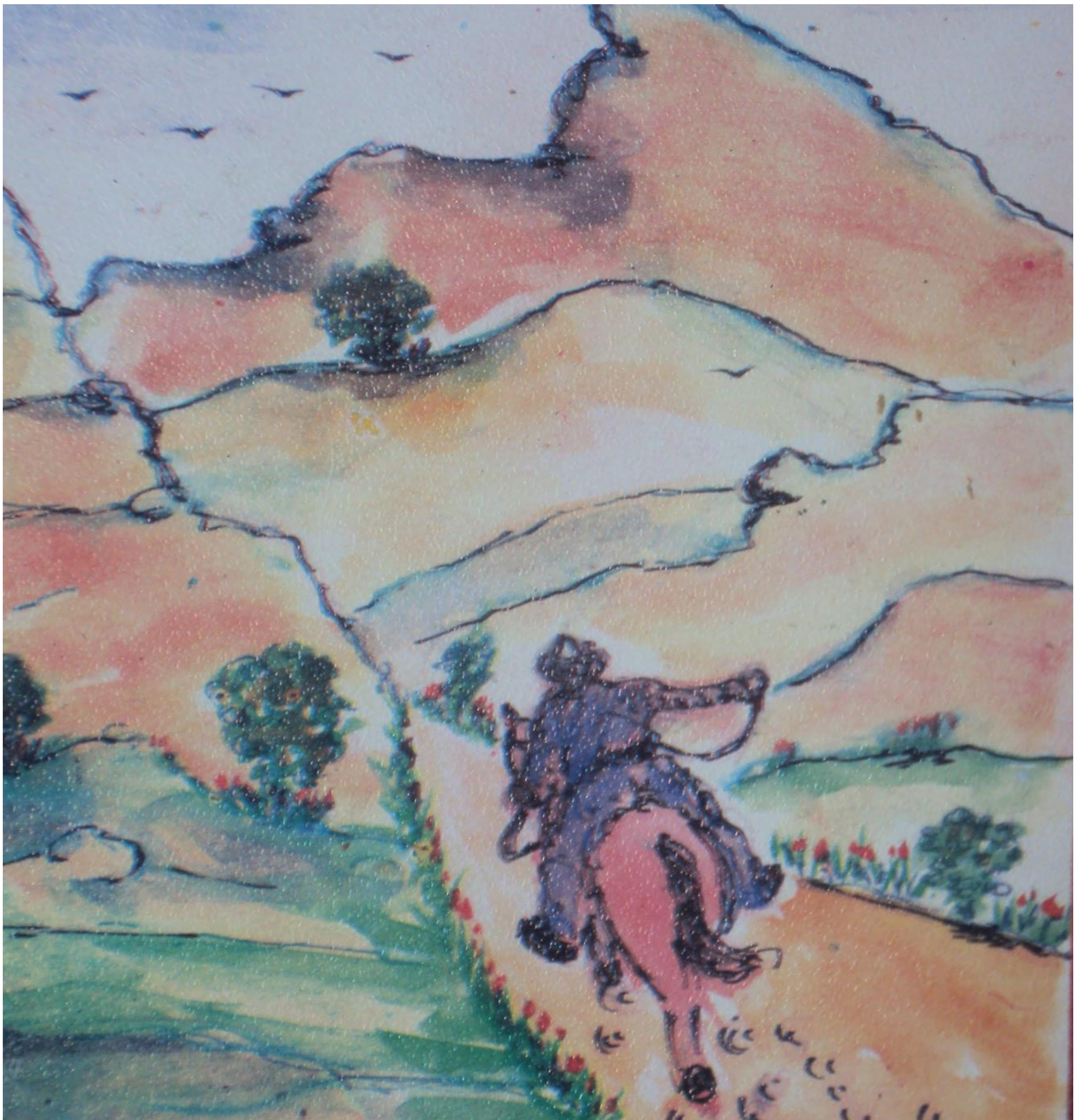

نووسینی : یاشار کەمال

وەرگێڕانی لە سوێدیەوە: عوسمان ئیسماعیلی (ئاشق)

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمـــــــــــــــــــــــەدۆک

بەرگی چوارەم

نووسینی: یاشار کەمال

وەرگێڕانی: عوسمان ئیسماعیلی (ئاشق)

مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە پێشەکیی بۆ نووسیوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناوی کتێب : حەمەدۆک

بەرگی چوارەم

نووسینی : یاشار کەمال

ناوی ئەسڵیی کتێبەکە بە تورکی: ئینجەمەمەد ٤

وەرگێڕانی بۆ سەر زمانی سوێدی:Mats Löfgren ماتس لوێفگرێن

وەرگێرانی لە سوێدی‌یەوە: عوسمان ئیسماعیلی (ئاشق)

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدۆک پەیدا بۆوە، چاوودڵمان ڕوون

عەبدوڵڵای حەسەنزادە

لە ساڵی١٩٨٣ەوە دەگەڵ "ئینجە مەمەد"،شاکاری ئەدەبیی نووسەری گەورەی کورد بەڵام تورکی‌نووس یەشار کەماڵ ئاشنا بووم و ئاواتیشم بوو قارەمانە خەڵکیو خوێن‌شیرنەکەی بە خوێنەرانی کوردیش بناسێنم. خواوڕاستان ساڵی ١٩٨٦ دەرفەتم بۆ ڕەخساو بەرگی یەکەمی ڕۆمانی "ئینجە مەمەد"م لەژێر ناوی "حەمەدۆک"دا چاپو بڵاو کردەوە. پێشوازیی گەرمی خوێنەرە خۆش‌زەوقە هاوزمانەکانم لەو کارە، هانی دام تا دوو بەرگی دیکەی حەمەدۆکیش بەرودوا بکەمە کوردیو بڵاویان بکەمەوە. دیارە بەرگی سێیەم لەبەر ئەوەی زۆر درێژ بوو، بەناچار لە کوردییەکەدا بە دوو بەرگ چاپ کرا.

بەڵام ئەمنیش‌و زۆر لە خوێندەوارانی کوردیش دەمان‌زانی کە "ئینجە مەمەد" بۆخۆی چوار بەرگە و بەو پێیە کارەکەی من کە بەڕاستی جێی ئۆگریی خوێنەران بوو نیوەچڵو ناتەواو بوو. لەماوەی دەپازدە ساڵی ڕابردوودا بە دەیان کەس (ئەگەر نەڵێم بە سەدان) هەر کە تووشی یەکتر بووین لێیان پرسیوم: دەنگ‌وباسی حەمەدۆک چیە،بەرگی چوارەمی حەمەدۆکت نەکردۆتە کوردی، حەمەدۆک کەنگێ دێتەوەو زۆر پرسیاری لەوبابەتە،کە بەداخەوە بۆهەموو ئەو بەڕێزانە تەنیا یەک وەڵامم پێ‌بووە: "بەداخەوە بەرگی چوارەم نەکراوەتە فارسیو ناشکوری نەبێ ئەمنیش تورکی نازانم".

نیزیک بە دووساڵ لەمەوبەر دۆستو هاوڕێی ئەدیبو شاعیرو کوردی‌زانو پاراوزمانم کاک عوسمانی ئیسماعیلی ناسراو بە مامۆستا ئاشق کە ماوەیەکی زۆرە لە وڵاتی سوێد دەژیو زمانی ئەو وڵاتە بەجۆرێک فێر بووە کە شێعری پێ‌دەنووسێو بڵاو دەکاتەوە، لێی پرسیم پێت چۆنە بەرگی چوارەمی "ئینجەمەمەد" کە دووکەس کردوویانەتە سوێدی بکەمە کوردی. سەرنجڕاکێش ئەوە بوو دەیەویست ئیزنی ئەوکارەی پێ‌بدەم (کە ئەمە نیشانەی ئەخلاقی بەرزی ئەو دۆستە بوو). ئەمن کە لەمێژ بوو ئاواتم دەخواست یەکێک هەبێ لەهەر زمانێکەوە بۆی بگونجێ ئەو ئەرکە لەجیاتی منیش بەجێ بگەیەنێ، لەخۆشییان شاگەشکە بوومو زۆرم سوپاس کردو هانم دا کە سێ‌ودووی لێ‌نەکا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەوماوەیەدا هەمیشە بەتەلەفۆن‌و بە ئیمەیل پێکەوە لە پێوەندیدا بووین‌و تەنانەت زۆر وەختیش بەشێک لەکارەکەی لەسەر داخوازی خۆم بۆناردووم بۆ ئەوەی تامەزرۆییم بۆ تەواوکردنی خوێندنەوەی ئەو شاکارەی پێ بشکێنم. ئێستا بەڕاستی خۆشحاڵم کە مامۆستا ئاشقی خۆشەویست ئەوکارە گەورەیەی تەواو کردوە و ئەو چاوەڕوانییەی بەجێ هێناوە کە چەندساڵ بوو خوێنەرانی کورد و ئۆگرانی چارەنووسی حەمەدۆک لە منیان هەبوو.

لەو پێوەندییەدا وێڕای سوپاس‌و دەستخۆشی لە مامۆستا ئاشقی نووسەرو شاعیرو وەرگێڕ پێم خۆشە بۆ ئەوکەسانەی ئاشنای شێعرو نووسینەکانی ئەو بەڕێزە نین ڕابگەیەنم کە کارەکەی مامۆستا نەک هەر تەواوکەری کارە نیوەچڵەکەی منە، بەڵکوو لە باری ڕەوانی و شیرینیی زمانەوە وەپێش بەرگەکانی دیکەش کەوتۆتەوە. دڵنیام خوێنەرانی ئەم بەرگەی حەمەدۆک دوای خوێندنەوە قبووڵ دەکەن کە ئەوەی لێرە دا گوتوومە نە زێدەڕۆیی تێدایە و نە خاترگرتن. پیرۆزبایی لە مامۆستائاشق کە ئەو کارە قورسەی لە ماوەیەکی کورتدا ڕاپەڕاندو لە خوێنەرانی کورد کە لە دیتنی دواتابڵۆکانی شاکاری یەشار کەمالی مەزن چێژ وەردەگرن و لەخۆشم کە دۆستێکی وا بەڕێز کارەکەمی تەواو کرد.

عەبدوڵڵای حەسەنزادە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کورتە پێشەکی‌یەک

ساڵی ١٩٨٦ بەرگی یەکەمی "حەمەدۆک"، وەرگێڕراوی "ئینجە مەمەد"ی بەرهەمی نووسەری بەناوبانگ یاشار کەمالم خوێندەوە، کە وەرگێڕی ناوداری کورد، مامۆستای بەڕێزم مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە کردبوویە کوردی. ئەوکات شوێنی کاروژیانم لە مامۆستا حەسەنزادە نێزیک بوو و جیرانیش بووین. مامۆستا لوتفی کرد و بۆخۆی کتێبێکی بە دیاری دامێ. خوێندنەوەی ئەو کتێبە چێژێکی تایبەتیی پێ‌بەخشیم، ئاشقی شێوە داڕشتن و هێزی بەیانی ئەو نووسەرە کوردە تورکینووسە بووم و بە دڵ ئاواتم دەخواست بەرگەکانی دیکەی ئەو ڕۆمانەش بە کوردی ببینم. ساڵەکانی دواتر ئەو ئاواتەم وەدی هات و مامۆستا بە دوای یەکدا دوو بەرگەکانی دیکەشی چاپ و بڵاو کردنەوە کە دیارە هەر وەک بۆخۆی فەرموویەتی، بەرگی سێهەم لە بەر زۆر بوونی لاپەڕەکانی لە دوو بەرگ دا چاپ کراوە. من لە کاتی خۆی دا دەستم وە هەموو ئەو بەرگانەی ڕۆمانەکە ڕاگەیی و خوێندمنەوە.

دوای هاتنم بۆ وڵاتی سوێد لە ساڵی ١٩٩٢ دا و دەستپێکردنی خوێندنی زمانی سوێدی، ڕۆژێکیان لە کتێبخانەی خوێندنگەکە بە دوای کتێبێک دا دەگەڕام، لە نەکاو چاوم بە هەرچوار بەرگی ڕۆمانەکە بە زمانی سوێدی کەوت، کە لە پەنا یەک دانرابوون. زۆرم پێ‌خۆش بوو. کاتێک لە گەڵ بەڕێوەبەری کتێبخانەکە قسەم کرد، بۆم دەرکەوت کە بەرهەمەکانی یاشار کەمال و بە تایبەت زنجیرەداستانی "ئینجە مەمەد" بۆ خوێنەرە سوێدی‌یەکان زۆر ئاشنان و زانیشم کە هەموو بەرگەکانی ئەو ڕۆمانە بە دەیان زمانی دیکە وەرگێڕراون.

ئەڵبەت ئەو کات زمانە سوێدی‌یەکەم وا نەبوو بتوانم ڕۆمانەکەی بە چاکی پێ‌بخوێنمەوە، بەڵام یەک ـ دوو ساڵ دواتر بەرە بەرە دەستم بە خوێندنەوەیان کرد و لە نێوان ساڵەکانی ٩٥ و ٩٩ دا هەر چوار بەرگەکەم خوێندنەوە و پێویستە بڵێم وێڕای دامرکاندنی تامەزرۆییم کەلکێکی باشیشم لە بواری باشتر فێربوونی زمانەکە دا لێ‌وەرگرتن. کاتێک بەرگی چوارم دەخوێندەوە، کە تەنیا بەرگێکی ئەو ڕۆمانە بوو پێشتر بە کوردیم نەدیبوو، بە بیرم داهات کە خۆزیا ئەو بەرگەش بە فارسی، یان بە عەرەبی هەبوایە، تا مامۆستا حەسەنزادە بە قەڵەمە بەتواناکەی و زمانە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەوانەکەی وەریگێڕابا و ئەو ئەرکە بۆ منی شاگردی دەستکورت نەمابایەوە، بەڵام بە داخەوە وا دیارە ئەو بەرگە تا ئێستاش نەکراوەتە فارسی، یان عەرەبیش.
سەرەنجام دوو ساڵ پێش ئێستا بە هاندانی مامۆستا و هێندێک دۆست و هاوڕێی دیکەم، دەستم بە وەرگێڕانی بەرگی چوار لە سوێدی‌یەوە کرد و ئێستا زۆر خۆشحاڵم کە توانیومە کارەکە ڕاپەڕێنم و هەر لەو حاڵەش دا سوپاسی مامۆستا دەکەم کە ورەی پێ‌بەخشیم بەو ڕێچکەیە دا بڕۆم، لە هەموو ماوەی کارەکە دا نێوە نێوە پێوەندیی پێوەگرتم، ڕێنوێنیی لێ نەبڕیم و لە کردنەوەی گرێکان و هاواهەنگ کردنی زۆر ناو و زاراوە لە گەڵ بەرگەکانی پێشتر دا یارمەتی دام.
سەبارەت بە یاشار کەماڵ و نووسینەکانی بە پێویست نازانم چ بڵێم. ئەو نووسەرە پایەبەرزە ئەوەندە بەناوبانگە و ئەوەندەی لە سەر نووسراوە، کە لە ڕادەی جیهانی دا ناسراوە، لە ڕیزی نووسەرە گەورەکانی دنیا دایە و بەرهەمەکانی لە ئەدەبیاتی نەتەوە جۆراوجۆرەکان دا ڕەنگیان داوەتەوە. تەنیا پێم‌خۆشە ئەوەندە بڵێم کە یاشار کەماڵ خاوەنی هێزی بیرکردنەوە و خەیاڵێکی یەکجار بەرینە. ئەو نووسەرە جۆرێک وەستایانە دیمەنەکان دروست دەکا و بە ناخی کەسایەتی و سروشتی قارەمانانی داستانەکانی دا شۆڕ دەبێتەوە، کە خوێنەر لە گەڵ خوێندنەوەی داستانەکە هەست بە دیمەن و کەسەکان دەکا. بە ڕاستی من بە تایبەت لە ماوەی وەرگێڕانی کتێبەکە دا لە نێو ئەو ڕووداو و دیمەنانە دا دەژیام و جۆرێک لە گەڵ کەسەکان تێکەڵ بووم و دەم‌ناسین، دەتگوت لە دەوروبەرمن.

لە کۆتایی دا هیوادارم بە زوویی ئەم کتێبە دەرفەتی چاپی بۆ بڕەخسێ، بگاتە دەست خوێنەرەکان و دۆستانی حەمەدۆکی قارەمانی یار و یاوەری هەژاران بتوانن دوایین بەشی ئەو زنجیرە بەسەرهاتە بخوێننەوە.

وەرگێڕ
مانگی مای ۲۰۱۰

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمن هاتمە شاری "جالیندرا" ی نێزیک سنوورەکانمان. ئەو شارە لە ڕۆخی ئاوێ، لە نێزیک ئەو بەشەی چیای "تووڕووس"ی کە دەکەوێتە ئەو بەری چۆمی "فوڕات"ێ هەڵکەوتوە و لە لای ڕۆژاواوە بەرامبەر بە زنجیرە چیای بەرزی تووڕووسە. لووتکەکانی ئەو زنجیرەچیایە ئەوەندە بەرزن، دەڵێی خۆیان لە ئاسمانێ دەسوون. پێموانیە هیچ شوێنێکی ئەم جیهانە بە قەد سەری ئەو کێوانە بەرز بێ. گزینگی خۆر بەیانی‌یان، چوار سەعات پێش ئەوەی هەموو شوێنەکانی دیکە ڕووناک بکاتەوە، سەری ئەو کێوانە دەنگێوێ. بەردی سپی شەبەق دەدەنەوە و تریفەیەکی ڕووناکی ئەوتۆ بە سەر عەردی دا بڵاو دەکەنەوە، دەڵێی عەردەکە دەبریسکێتەوە. بۆ ئەرمەنی‌یەکانی ئەو ناوچەیە ئەو شەبەقە لە تریفەی مانگی شەوی چاردە جوانترە. لووتکەی چیاکان مەودای چوارمیلی باڵەڕی(بە حەوای دا) لەو هەورانە بەرزترن کە لە سەرەوەی هەموو هەوران دەفڕن.
دوای ئەوەی خۆر ئاوا دەبێ، لە بەشێکی زۆری خۆراوای ئەو هەرێمە، هەتا سێ‌یەکی شەوێ شەبەقی خۆر بە سەر یەکێک لەو لووتکانەوە دەبینرێ. هەر ئەو لووتکەیەش بوو کە ئەو کاتەی لە لای ئێمە هەوا ساو دەبوو، لە پێش دا وەک ئەستێرە کلکنە دەهاتە بەرچاو و لە بوولێڵی شەوێ دا شکڵ و شێوەی دەگۆڕی: جاری وا بوو بە دوو جێ و جاری وا بوو بە سێ جێ دەبینرا، وا هەبوو ماوەیەکی زۆر و وا هەبوو تەنیا چاولێکنانێک خۆی نیشان دەدا. ئەوەش لە بەر ئەوە بوو کە پەڵەهەورەکانی ئاسۆ دەکەوتنە نێوان خۆر و لایەکی کێوەکە و بەو شێوەیە شۆقی خۆریان دەبڕی، شکانەوەی شۆقەکە لە کێوەکانیشەوە بە هۆی پەڵەهەورەکانەوە جێ جێ دەبوو و دەگۆڕا.

... نیسێی ئەو لووتکانە ئەوەندە درێژ دەبنەوە کە لە مانگی جۆزەردانێ دا، ئەو کاتەی کە ڕۆژ لە شوێنی هەرەبەرزی جەغزی گەڕانی خۆیەتی، دەگەنە سنوورەکانی "سەرمەتی‌یە"ی، کە ڕێگای دوازدە ڕۆژەڕێیانە و لە نێوەڕاستی سەرماوەزێ دا دەگەنە کێوەکانی هەرەخوارووی باکوور، واتە ڕێگای سەفەرێکی یەک مانگە. پەڵە هەورەکان و هەر وەها بەفریش هەمیشە دەکەونە ئەولایەی کە باپەنایە و بە هۆی لووتکەبەردینەکانەوە لەت دەبن، بەڵام کاتێک بایەکە دەیانگرێتەوە، هەورەکان وێکدەکەونەوە. با هەورەکان لە هەموو لایەکەوە کۆ دەکاتەوە و لە گەڵ خۆیان دەبا. زۆر جار کاتێک هەورەکان دوور دەکەونەوە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێندێک ڕەوەزی ڕووخاو لە دوای خۆیان بەجێدێڵن، چونکە بایەکە هەمیشە بە برووسکانەوە دێ و پەڵەهەورە بچووک و گەورەکان لێکدەدا و وەپێش خۆیان دەدا.
لە داوێنی ئەو چیایە زۆر خەڵکی جۆراوجۆر دەژین. ئەو دەوروبەرە پڕە لە چۆم و جۆگە. خاکێکی بە پیتە و خێروبەرەکەتی بۆ هەمووان پێوەیە. لێرە ئەگەر پیاو بەرەو باشوور بڕوا، تووشی دارستانێک لە دارچنار و بەڕوو و هێندێک داری دیکەی لەو نەوعانە دەبێ. لکی دارەکان بەرزن. دوای ئەوە سێ میلی دیکە، هەر جاڕ، مێرگ، گیادروو و لەوەڕگەیە. دواتریش هەتا دەگەیە سەر ترۆپکی تووڕووسی، ئیدی هەر بەفرە، کە ساڵەوساڵ دەکەوێتەوە سەریەک و قەت ناچێتەوە، پانایی ئەو بەشە بەفرینە تا سەرێ خۆ لە چاردە میل دەدا.
بە درێژایی میلێک لەو شوێنەوە کە لووتکەکان خۆ قوت دەکەنەوە، هەور هەمیشە هەن و ڕادەی پازدە میلێک تا نێزیکەی بەرزایی پێنج میل دادەپۆشن. دەکرێ بڵێین سەری لووتکەکانی تووڕووس لە بەرزایی‌یەکی ئەوتۆ هەڵکەوتوون. لە نێوقەدی ئەو لووتکانەڕا هەوا گەرم دەبێ، پشووەبایەکی ساردی لێنایە. لێرە هیچ شتێک ناتوانێ بژی، تەنیا هێندێک باڵندەی گۆشتخۆر نەبن، کە لە کونوکەلێنە قووڵەکانی ڕەوەزەکانی تووڕووس دا هێلانە دەکەن و بە بن هەوران دا بۆ ڕاوی نێچیران، لە داوێنی زەمەند و بژوێنی ئەمدیو و ئەودیوی چیاکە، دێنە خوارێ. لێرە، لە سەرەوەی هەورەکان، تەنیا ڕەوەزی ڕووت هەن، و بەردە سپییەکان وا دەبریسکێنەوە، چاویان لە بەر هەڵنایە. ڕەوەزەکان ئەوەندە ڕژد و چڕن، کەس ناتوانێ پێیان هەڵچێ و بگاتە سەری لووتکەکان..." (لە یادداشتەکانی لیۆناردۆ دا وینچی)

چیای تووڕووس لە شێوەی مانگی یەکشەوە دەشتی دە نێوخۆی گرتوە و "چوکووراوا"ش لە نێوان دەریای نێوەڕاست و چیاکان هەڵکەوتوە. زنجیرەچیاکە هەنگاو بە هەنگاو هەڵدەچێ و لە شینی کاڵەوە بۆ شینی تۆخ و لە سووری شەڕابییەوە بۆ شینێکی ئاوی ڕەنگ دەگۆڕێ و زۆر دوورتر، لە ئاسۆ، لە گەڵ ڕەنگی ئاسمانێ وا تێکەڵ دەبن، کە مرۆڤ بە زەحمەت دەتوانێ لێکیان کاتەوە.
دۆڵ و شیوی چیاکان پڕ لە نیسێ دەبن. کاتی خۆرهەڵات نیسێکان بەلای خۆراوا دا دەکەون و بە کاتی خۆراواش لای خۆرهەڵاتی دۆڵەکان دادەپۆشن. کاتێک گەرما دەگاتە ئەوپەڕی خۆی، فێنکی‌یەکی گیانبەخش لە چیاکانەوە دادەبەزێتە سەر دەشتەکە. هەموو ڕۆژێ، بەردەوام، دیمەنی چیاکان دەگۆڕێ. هێندێک ڕۆژان لە گەڵ هەڵاتنی خۆر، لە زەردێکی زێڕین دا مەلە دەکەن، زەردەکە وردەوردە بەرەو سوور، دوایە سپی‌یەکی شیری و دواتریش بەرەو شینێکی کاڵ دەکشێ. جاری وا هەیە ڕەنگێکی ئاماڵبنەوشیان دەبێ. بەرەبەری نیوەڕۆیە کە ئیدی گەرما قوولەی دەکا،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەک هەوری ڕەنگ نارنجی دێنە بەرچاو و هاوکات هەموو شتێکی دەوروبەریان دە ڕەنگێکی خۆڵەمێشیی تاوسووتوو دا خۆ دەنوێنێ.

هێندێ جار ڕەنگی چیاکان شینێکی تۆخە و لە بەهاران دا لە ڕەنگێکی بنەوشی دا دەدرەوشێنەوە، یان دەڵێی بزماری زێڕن لە داوێنەکانی خۆیان دراون. ئەو چیایانە نوقمی تۆفانێک لە ڕەنگن، بنەوش، شینی تۆخ... و... بەو شێوەیە ڕەنگەکانیان بە دوای یەک دا دێن و قەت کۆتایییان نایە.

زۆر لە خوارەوە، لە نێوەڕاستی هەموو چیاکان، کێوی گەورە و بە سامی "چیای دولدول" خۆ دەنوێنێ. ئەو کێوە شەبەقێکی وا دەداتەوە، چاوی لە بەر هەڵنایە. مرۆڤ پێیوایە کێوەکە لە گەڵ بریسکانەوە دەسووڕێ و دەشت و دەری دەوروبەری خۆی ڕووناک دەکا. زۆر بە دەگمەن هەورەکان دەبنە چارشێوی سەری ئەو کێوە. لووتکەی چیای دولدول لە هاوینان دا وەک پەڵەیەکی بنەوشی دەدرەوشێتەوە، یان بریسکانەوەیەکی تێکەڵاوی ئاماڵ مسی، شین و بنەوشیی هەیە. ئەستێرەیەکی ئەفسانەیی لە سەری لووتکەکە دەجووڵێتەوە و هەزاران ئاورینگی بچووک بە دەوری خۆی دا دەپرژێنێ.
لووتکەکانی تووڕووس لە بەردەسماتەیەک پێکهاتوون، کە هەموو ڕەنگەکانی کۆلکەزێڕینەی تێدان، لە سپییەوە بەرەو پەمەیی، سوور، قاوەیی تۆخ و سەوز، تا نارنجیی گەش. بە سەر ئەو بەردانە دا هێندێک هەڵۆ دەگەڕێن، کە باڵیان لە ڕادەبەدەر پانە. لە خوارەوەتر دارستان دەست پێدەکا. دارستانێکی پڕ، کە دەعبای کێویی تێدا دەژین. لەو دارستانە دا دار سەرو، عەرعەڕ و سنەوبەر سەریان لێکداوە و دە ئاسمانێ هەڵچوون. لە هەر دۆڵێک، لە هەر مێرگێک و لە بن هەر گابەردێک کانییەک هەڵدەقوڵێ. ئاوەکە بۆنی جاترەکێویلە، سنەوبەر و گوڵی جۆراوجۆری لێدێ. ماسیی ڕەنگاوڕەنگ لە ئاوی کانییەکان دا خۆ هەڵداوێن. ئاوەکە بە نێو دار و گابەردان دا دەڕژێتە خوار، بەملا و ئەولای لاپاڵی شاخەکان دا دێتەخوار و دەڕژێتە چۆمێکەوە.
هەر چیای تووڕووسیشە چووکووراوای دروست کردوە. لە سەردەمی کۆن دا، زۆر لەمەوپێش، دەریای نێوەڕاست لە بن چیای تووڕووسەوە دەستی پێدەکرد، بەڵام وردە وردە "جەیهان" و "سەیهان" و بێئەژمار ڕووبار و چۆماوی دیکە، گڵی بە پیتوبەرەکەتی چیاکەیان لە گەڵ خۆیان دە دەریایە کرد و بەو شێوەیە چوکووراوا دروست بوو. تیشک و شەبەقی خۆرەتاو دەشتەکەی پڕ کرد. سەرچاوە تەقینەوە، ئاو بەخوڕەخوڕ ڕژا خوار و هاوکات دەریا عەردەکەی لێواولێو لە پیتوبەرەکەت کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"سەیهان" دەڕژێتە "زامانتی". چۆمەکە پاشان دەگاتە "ئوزوم یایلا" و کاتێک بە بەرزایی‌یە پڕ کەند و قووڵەکانی تووڕووس دا سووڕ دەدا، تووشی ڕەوەزە بەردەسماتەکان دێ. ئاوەکە بە دەوری گابەردەکان دا کەفێ دەکا و بەگوڕ دەڕژێتە دۆڵە قووڵەکانەوە، لە تەختی هەرە خوارێی دۆڵەکان دا گێژ دەدا و عەرزی دەگەڵ پێچ و سوڕدانی خۆی هەڵدەقەنێ، دەڕواتە پێش، دیسان ئاوقای ڕەوەزی دیکە دەبێ و کاتێک ناتوانێ وە سەر ڕەوەزەکان بکەوێ، بنیان دەکۆڵێ و ڕێگای خۆی بە ژێر گابەردەکان دا دەکاتەوە. بەو شێوەیە ماوەیەکی زۆر بە بن عەرزی دا دەڕوا، لە پڕ لە شوێنێکی دیکە وەدەر دەکەوێتەوە و بە خێرایی و توندی‌یەکی زۆرەوە خۆی بە ڕەوەزە بەردێک دادەدا، دیسان بە یەکی دیکە و دواتریش یەکی دی. لە بەینی هەر ڕەوەزێک تا ڕەوەزێکی دیکەش و لەو ماوەیە دا کە بە نێو چیای تووڕووس دا تێدەپەڕێ، زۆر کانیاو، جۆگە و چۆماوی دیکەی تێکەڵ دەبنەوە. یەکێک لەو چۆماوانە کە تێکەڵی ئاوەکە دەبێ و دەوڵەمەندی دەکا، "گوێکسوو"ە. ئەو چۆماوە لە کێوی "تەختەلی"یەوە سەرچاوە دەگرێ، کە بەشێک لە تووڕووسە و هەروەها پێش ئەوەی بڕژێتە "زامانتی"یەوە، ئاوی زۆر جۆگە و ئاوهەڵدێری دیکەشی تێکەڵ دەبنەوە. کاتێک ئەو دوو ئاوانە تێکەڵ دەبنەوە و دەبنە ڕووبارێکی بەهێز، ڕووبارەکە پێی دەگوترێ"سەیهان". ئاوی ئەو ڕووبارە ئەوەندە ڕوونە هەر دەڵێی شۆق و ڕووناکی‌یە بەستێنەکەی پڕ کردوە. هێندە ڕوونە کە ئەگەر کتێبێکی تێبکەوێ، مرۆڤ دەتوانێ زۆر بە ڕوونی خەتی کتێبەکە لە تەختی بنی ئاوەکەی دا بخوێنێتەوە و بزانێ چیی تێدا نووسراوە.

لە بەرامبەر دا "جەیهان" لە نێوەڕاستی چیای "هەزارگا"وە دێتە خوار و لە سەرەتاوە تەنیا جۆگەلەیەکە کە پێی دەگوترێ"خۆرمان". جۆگەلەکە لە گەڵ "سوقوتلوو"، کە لە کێوی "نوورحەق"ـەوە سەرچاوە دەگرێ، تێکەڵ دەبن. ئەو دووانە بە یەکەوە ئاوهەڵدیرێکی سەرکێش پێکدێنن و لە ڕێگای ڕژانەخواریان بە نێو تووڕووس دا، لەگەل زۆر ئاوی دیکە، وەک "ئاخسوو"، کویرسوولوو"، "چایر"، "ساوروون"، "سومباس"، "خاندەرەسی"، "جەرپەجە" و هەزاران کانی و جۆگەی دیکە یەکتر دەگرنەوە، کە لە گەڵ خۆیان دەیانبەن و تێکەڵی دەریای نێوەڕاستیان دەکەن. سەیهان و جەیهانیش کە دەڕژێنە نێو دەریایە، لە گەڵ خۆیان هەزاران و سەدانهەزار تۆن خاک دێنن و بە قەراغەکانی دەریای نێوەڕاست دا بڵاوی دەکەنەوە. هەرساڵەی دەشتەکە هێندێک زیاد دەکا، ڕەوەزەکانی تووڕووسیش کەمێک ڕووتتر دەبنەوە و لە هەمان کاتیش دا سپی‌تر و تیژتریش دەبن. لەوانەیە ڕۆژێک، تاقەدارێک، یان مستە خاکێک لەو شاخانە نەمێننەوە و ئەو کات ئیدی هەر ڕەوەزەکان بمێننەوە کە دە نێوان عەرزو ئاسمانێ دا بە بەرچاوانەوە دیار بن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەگەر واش بێ، لەوانەیە ئەو کات وەک مسی سوورەوەبوو هەڵمێکی گەرمیان لێ هەستێ و ڕەنگە یەک دڵۆپە ئاویش لەو کێوە ڕووتانە دەست نەکەوێ و هەروەها ڕەنگە تاقە یەک زیندەوەریش لەو سەرانە نەمێنی ...

خاکی ڕۆخەکانی دەریای نێوەڕاست وەک شەپۆلەکانی دەریایە ڕادەژێ و کەفێ دەکا. ئەو دەشتە بێکۆتاییە و ئەو چیا بەرز و زەبەلاحانە وەک ئاوی دەریای نێوەڕاست شینن. ئەو تیشکەی لە دەریایە دەدا، ڕاست وەک ئەو تیشکەی بە سەر دەشتەکە و تووڕووس دا دەدرەوشێتەوە، بەهێزە. وەک چۆن کێوەکان پڕن لە بۆنی خۆشی ڕەوەزەکان، سنەوبەرەکان، جاترە کێویلە و هەمو چەشنە گوڵێکی دیکە، دەشتیش لێواولێو لە بۆنی عەرد، دەریا، پرتەقاڵ، لیمۆ و نارنجە.
سەرانسەری ساڵێ عەرزی ئاوس، کە لە خۆشیی ڕێژەو و پیتوبەرەکەتی خۆی سەرمەستە، بە زاری ئاواڵەوە چاوەڕوانە چیای تووڕووس بەهار و بارانی پی ببەخشێ. سەرەنجام ئەو ئاواتە وەدی دێ. ڕۆژێک هەورێکی ڕەش سەری "ئالاکێو"ی دادەگرێ و بایەکی گەرم بە سەر دەشتێ دا دێ. ئەوجار دڵۆپە بارانە قورس و شیلەوتینەکان دێنە خوارێ و پاشانیش ئیدی باران وەک گۆزەی سەرەوژێر دەست پێدەکا. کاتیک بارانەکە لێیدەکاتەوە، ئەو دەشتە پڕ دەبێ لە گوڵ، باڵندە و مێشومەگەز و دەڵێی لە خۆشیان مەستە، خاک و هەوای نەرم و گەرم دەبن، لەبەرخۆیەوە دەلۆرێتەوە و لایەلایەی دەکا. دار نارنجەکان، پرتەقاڵەکان و لیمۆکان چارشێوێک لە گوڵ بە خۆیان دادەن. شنەبا بۆنی گوڵە جۆراوجۆرەکان لە قولینچکێکی دەشتەوە بۆ قولینچکێکی دیکە دەبا و دەیگەیەنێتە چیای تووڕووسیش. هەڵۆکان لە گەڵ ئاوەکەی لە شاخی ڕا دێنە خوار. تەواوی ساڵێ زەوییە باتڵاغەکان بۆ هەموو جۆر و ڕەنگە باڵندەیەک وەک بەهەشتیان لێدێ. ئەوانەی لە ڕۆژهەڵاتەوە بۆ ڕۆژاوا، یان لە باکوورەوە بۆ باشوور کۆچ دەکەن و ڕێگایان بەو مەڵبەندە دایە، هەمیشە لە عەرزە باتڵاغەکانی چوکووڕاوا، بۆ ماوەیەک دەمێننەوە.
هەموو شتێک لە چوکووراوا لە بەر گەشییان دەترووسکێتەوە، هەم ڕەوەزەکان، هەم دارەکان و هەم خاکەکەش، تەنانەت باڵندە، مێشومەگەز و ئینسانەکانیش ... ئاسمان یەکتەخت ساماڵە و شەوانە پڕ لە ئەستێرەیە. ئەوندە ڕووناکە کە مرۆڤ دەتوانێ خەتی قورئانێ لە تەختی بنی چۆمێکی قووڵ ڕا بخوێنێتەوە.

٢

حەمەد بە پارێزەوە و بێ ئەوەی بێڵی کەس پێبزانێ، لە نێو گابەردەکانی ئاناوارزای هاتە خوارێ و خۆی بە نێو دڕووەڵانی کیفار و کەرتەشیجاڕ دا کە وەک دارستانێکی چڕوپڕ سەریان لێکدابوو و لە زۆر جێیان ئەوەندە بەرز بوون کە سەریشی تێیان دا دیار نەبوو، داکرد. بەهار بە تەواوی دەسەڵاتی خۆی نیشان دەدا و لە نێو گابەردەکانی ئاناوارزاش گوڵی هەمیشە بەهار لە گڵەسووری هاتبوونەدەرێ. هەموو ڕەوەزە بەردەکان بە گوڵە کاکتوسی سوور، شین، زەرد و سپی داپۆشرابوون. سەری گوڵەکان پڕ بوو لە زەرگەتە و مێشەنگوین، کە باڵیان بریقەی دەدا. لە سەری ڕەوەزەکان ڕا، تا ئەو کۆنەکەلاوانەی پاشماوەی قەڵایەکی ڕووخاو بوون و حەمەد لە شەوێوە خۆی تێدا حەشار دابوون، هەموو جۆرە گیایەک سەرشێتانە سەریان لێکدابوو. ئەو لە لای ڕۆژاوای دیوارێکی گەورەی کۆنەقەڵاکە خۆی حەشار دابوو، بەڵام لە ترسی ماران، تا ئەو کاتەی هەوەڵ کەڵەشیری بەیانی نەیخوێند، تەنانەت ساتێکیش خەوی نەهاتبووە چاوانەوە.

کاتێک وەخەبەرهات، قاوەڵتوونێکی درەنگ بوو. کزەبایەکی نەرم و هێدی هات. پۆلێک پەپوولە، کە هەرکام بە قەد لەپی دەستی گەورە بوون، لە سەر گیا و گوڵان نیشتنەوە و لە جووڵە کەوتن. واوەتر، مژێکی چڕ بە سەر "ئاخچەساز" و دەوروبەری دا بڵاو ببۆوە و ئەوێی بە تەواوی دەخۆی دا ون کردبوو. لە لای باشوور، لەو جێیەی کە جەیهان بە پەنا ڕەوەزەکان دا دەهاتە خوارێ، یازدە هەڵۆ لە بن هەورێکی کە وەک گێچێ سپی و وەک تۆپێکی خڕ بوو، دەفڕین. هەڵۆکان باڵیان ئاواڵە کردبوو و لە ئاسمانی شینی تۆخ دا بە بێ ئەوەی دەربەستی ئەو بایە بن، کە تازە هەڵیکردبوو، دەخولانەوە.
سەلکی کەرتەشی پشکووتبوو، گوڵێکی بنەوشی دەرکردبوو و بۆنێکی سەیر تێکەڵاو لە بۆنی گیا و ئەو گوڵە، کە هەم تاڵ و هەم شیرن بوو، بڵاو ببۆوە. حەمەد ڕاوەستا و بە چاو ڕەوەزەکانی ئاناوارزای پشکنی. پۆلێک مێشوولە سەروچاویان داگرت، بە زەحمەت لە خۆی دوور کردنەوە و هەردووک دەستی بە ڕوومەتەکانییەوە گرت، بۆ ئەوەی لە هێرشی مێشوولەکانیان بپارێزێ. لە ئێوارەی ڕۆژی پێشووەوە بیری هەر دەگەڕایەوە بۆ لای نایب ڕەجەب، دوردووە شێت و عەبدی خان، کە هەرسێکیان زۆر لەمێژ بوو ببوونەوە گڵ. ئەوان وەدوای چ مەبەستێک کەوتبوون؟ بە ڕاستی نایب ڕەجەب و دوردووە شێت چییان دەویست؟ یان دەنا عەبدی خان چ ئامانجێکی لەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دنیا و ژیانە کاتی‌یەی دا هەبوو؟ ئەدی مەلافەرهاد؟ ئەو کە هێندە کوژرانی مەحموودی پێ خۆش بوو، مەحموودی ئاغای کانی‌گوڵان... ئەو شەوێ تا بەیانی خەوی لێنەکەوت و هەر پرسیاری لە حەمەدی کرد: دەی بۆم بگێڕەوە، کاتێک گوللەکەی وێکەوت، چیی کرد؟ هاواری کرد؟ چیی گوت؟ و حەمەدیش دەبوو هەموو شتێکی لە نووکەوە بۆ بگێڕێتەوە، جارێکی دیکە و جارێکی دیکەش. مەلا فەرهاد هەر ماندوو نەدەبوو و دەی‌گوت توخودا دیسانیش بۆم بگێڕەوە، هەر تاقەجارێکی دیکە و ئیدی بەسە. ئاخرەکەی حەمەد لەخۆیەوە هێندێک شتی ساز کرد و بۆی گێڕایەوە، بەڵام هەرچەندی پێوەی دەنا، مەلا فەرهاد بۆ بیستنی تینووتر دەبوو. بە ڕاستی پێی‌وابوو دیتنی تەرمی بێ‌گیانی مەحموودئاغای هێندە خۆشە؟ ڕوخساری گەش ببوو و چاوەکانی دەبریسکانەوە. حەمەد تائێستا نەی‌دیبوو کەسێک بە شتێک ئاوا خۆشحاڵ بێ. ئەدی نایب ڕەجەب چیی لەو ژیانەی دەویست؟ حەمەد بۆخۆی دیتن و لێکدانەوەیەکی ڕوونی هەم سەبارەت بە کەسەکان و هەم سەبارەت بە ڕووداوەکان هەبوو و لێکیشی دەکردنەوە، بەڵام خۆ ڕەجەب قەت تێگەیشتنێکی ڕوونی نەبوو. بۆ نایب ڕەجەبی هەموو لێکدانەوەیەک لەوە دا کورت کرابۆوە کە مرۆڤ بە شتێک خۆشحاڵ دەبێ، یان توورە. ئەدی کوڕی فرۆمەی؟ ئەسپەکە، کە ئەو هێندەی خۆش‌دەویست، لەچیاکانی ئەو نێوە دەخولایەوە، ئەدی بۆچی نەدەچوو لێی بگەڕێ... ئەو هەم لەو ئەسپە وهەم لە هەموو خەڵکیش دەترسا، هەر لە هەموو شتێک دەترسا، تەنانەت لەو باڵندەی لە ئاسمانێیە و ئەو مێشەش کە بە بەردەمی دا تێدەپەڕی. هەموو شتێک دەی‌ترساند، بەڵام بە ڕاستی ئەو خەونی بە چی‌یەوە دەدەی؟ ئەدی دایە حۆری؟ حەمەد پێکەنی: هەرچۆنێک بوو کەسێکم دیتەوە کە بە ڕاستی دەزانێ چیی دەوێ! ڕوخسار و هەیکەلی ئەو ژنە پیرەی هاتەوە بەرچاوی، ڕوانینە گەرمەکەی و ئازایەتی‌یەکەی وەبیر هاتەوە و شەپۆلێک لە خۆشەویستی کە وەک خۆرەتاو نیان و وەک بەهار بۆنخۆش بوو، دڵی پڕ کرد. بیری کردەوە: ئاخ دایکی خۆم، دەڵێی گۆڵی ناسکی. بە دایکێکی وەک دایە حۆری‌یەوە ئەو دنیایە وەک بەهەشتێ وایە. پاشان بیری لە خەجێ کردەوە: کاتێک گوللەکانی وێکەوت، کاتێک زانی نەجاتی نابێ و دەمرێ، لە پێش دا تێیەوە ڕاما، دوایەش چاوی لە دایە ئیرزا و منداڵەکەی کرد و ئیدی تا دوا هەناسەی کێشا، ڕوانینی لە سەر منداڵەکە نەگوێزتەوە.

لە پڕ حەمەد تەمەشای کرد لە سەرەوەی دڕووەڵانەکەیە. ئای ئای... ئەگەر یەکێک دیتبێتی... بێجگە لەوەش لە برسان پرزەی لێبڕابوو و تامی زاری تاڵ ببوو. چوو دە کەندالێکی‌یەوە. چەند دەستە باڵندەی چووکەڵانەی زەرد، سوور و سەوز بە باڵەفڕە لە سەر دڕووە کورتەکان نیشتنەوە. لە پێش وی مارێکی ڕەشی درێژ بە سەر عەرزی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دا دەخزی و پشتی مارەکەی لە بەر شەبەقی تاوێ دەبریقایەوە. حەمەد دەسبەجێ دەستی بۆ دەمانچەکەی برد، بەڵام وا دیار بوو مارەکە ئەوی نەدیبوو، چونکە بە ئەسپایی ڕێگای خۆی درێژە دا. حەمەد تا ئەو کاتەی مارەکە هێندێک لە پێشی دوور نەکەوتەوە، دەسکی دەمانچەکەی بەرنەدا. بیری کردەوە: مار شومی باشە. باپیرانمان گوتوویانە: "مارت بێتە سەر ڕێیە، چاکت بۆ دێ".

مارەکە سوورێکی دا و هێندێکی دیکەش ڕۆیی، بەڵام پاشان سەری هەڵێنا و ڕاست چاوی دە چاوی حەمەدی بڕی، دریشوکەی دەرێنا و ددانەژاراوییەکانی وەدەرخستن. حەمەد دەمانچەکەی هەڵکێشا. دەستی لەرزی: وشیار نەبم پێوەم دەدا، مارە ئیدی! بەڵام زوو هێور بۆوە. وەبیری هاتەوە کە پێویست ناکا هەر سێرەشی لێبگرێ. ئەوە نیە پێشینیان گوتوویانە هەرچۆنێک پیاو سێرە بگرێ، ماری هەر دەنگێوێ. ئەوە یەکێک لە کارە سەیرەکانی خوایە. لە گەڵ ئەوەش دەستی دەلەرزی و دڵی وەک چەکوچی لێی دەدا. ئاخرەکەی مارەکە چاوی لە چاوی حەمەدی وەرگێڕا، خولێکی دا بە خۆی و بەرەودواوە کشایەوە. بەڵام ئەوجار سەری زیاتر هەڵێنا، درێشووکە سوورەکەی درێژتر کردەوە و ڕایوەشاند. حەمەد ئۆقرەی لێ بڕابوو. بەو حاڵەش بڕیاری دابوو تا مارەکە هێرشی نەکاتێ، تەقەی لێنەکا. چ ماوەیەک بەو شێوەیە ڕووبەڕووی یەک ڕاوەستان، لە بیری نەبوو. کۆمەڵێک باڵندەی زەردی بچووک لە بەرامبەر وی لە سەر پنچکان نیشتن. لەو کاتە دا تەقە لە دەمانچەی هات و مارە ڕەشەکە بە مردوویی لە بەرپێی حەمەدۆکی وەعەرزی کەوت.

حەمەد ورتەیەکی لێهات: تەمەشای ماڵت نەشێوێ، خۆ تۆ نیشانەی بەختی خۆت کوشت! لە ژیانی دا وەک ئەمجار نەترسابوو. گوللەی حەمەدی نێوقەدی مارەکەی هەڵتەکاندبوو.

حەمەد ئەو جار وەخۆ هاتەوە و بیری کردەوە: بڵێی کەس گوێی لە تەقەکە نەبووبێ؟ ئەو هەڵۆیانەی دوور دیار بوون و لە بن هەورەکەی دەفڕین، زیاتر ببوون. حەمەد دووسێ شەقاو کشاوە و هێندێک لە مارەکەی دوور کەوتەوە. پاشان بە دەوری پنچکێکی دا لێهاڵاوە و خۆی دە خڕێکی هاویشت. ترس بەردەوام لە نێو دەروونی دا تەشەنەی دەکرد، دە سەری دا دەگەڕا و ڕووناکایی لە دڵی دەبڕی. ئێوارەدرەنگانێکی ڕۆژی پێشوو، ئەو کاتەی گەیشتە ئاناوارزای، ئەوەندە خۆشحاڵ بوو کە هەرگیز پێشتر هەستی بە شادییەکی ئەوتۆ نەکردبوو. کاتێک بیری دەکردەوە، لە خۆشیی ئەوەی لەو مەترسییەی هاتبووە پێشی، بە سلامەتی دەرچووبوو، وەخت دەبوو باڵان بگرێ و بفڕێ، بەڵام ئێستا نێوچاوانی بە دیوارێک لە تاریکییەوە نابوو، کە سامێکی زۆری لەو تاریکییە دەکرد. لە پڕ بیرێک هاتە مێشکییەوە کە پێیوابوو تەواوی ئەو دەوروبەرە پڕە لە ژاندەرمە و چوارتەنیشتیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێگرتوە. هەر بۆیە لە ئاودڕەکەی دا دانیشت، سەربەرگەکەی داکەند، تفەنگەکەی لە شانی کردەوە، میلی ڕاکێشا و فیشەکێکی بردە بەر لوولەی. کەمێک لەولاتر پۆلە توودڕکێک ڕوابوون. توودڕکەکان گوڵیان کردبوو و لە ئاودڕەکەوە تا خوارەوەی خڕەکەیان داگرتبووو. خۆی کووڕ کردەوە و بە وێ دا لە سەر چۆکان چووە پێشێ. کاتێک چاوی بە بەردێکی پان کەوت کە چەندپیتی نەناسراوی بەسەرەوە نووسرابوو، هێندێک ئەهوەن بۆوە و خۆشحاڵ بوو. خۆی گەیاندە بەردەکەی. لەوێ بەردی پانی دیکەش هەبوون. ئەو بەردانە بە یەکەوەکۆمەڵێک نزمی و بەرزیی وەک پلیکانیان دروست کردبوون و سەریان دەگەیشتە قووڵکەیەک کە دەوروبەری بە سەختەبەردی گەورە گەورە گیرابوو. ئەوێ جێگای چاک بوو: لێرە حەمەدۆک دەخۆی رادەدی خۆ لە بەرامبەر گورهانێک ژاندەرمە دا ڕاگرێ و پاشانیش کە شەو داهات، دەرباز بێ. حەمەد لە سەر عەرزی دانیشت و پشتی وەبەردکەی دا کە ڕەنگێکی سپیی جوانی هەبوو. هێشتا دەترسا و زۆریش ماندوو بوو. بیری کردەوە. ئەرێ چ دەبێ ئەگەر تفەنگ و دەمانچەکەم دانێم، وەک ڕێبوارێکی ئاسایی بە دەستڕاوەشاندن بڕۆم بۆ لای مەلا عەبدوسسەلامی، کە لە گوندێکی لێرە دوور مەلایە و پێی بڵێم ئەمن ناوم مەلا محەممەدە، مەلا فەرهاد ناردوومی ... خۆ پێشتریش ئەو هەوڵی دابوو تفەنگەکەی دانێ و جارێکیش دایناوو و بە مەلافەرهادی سپاردبوو، بەڵام بێ ئەو تفەنگەی خۆی بەتەنێ و لە چۆلەوارێک دا هەست دەکرد، کە کەسی بە دەورەوە نەبێ، هیچی نەبێ، وەک ئەوەی کە ڕووتوقووت بێ. نەخێر، نابێ. پەژیوان بۆوە و بە پەشۆکاوی تفەنگەکەی هەڵگرتەوە. تا ئەو دەمەی گەیشتە سەر شاخەکانی چووکووڕاوایە، پێنج جاران چەکەکانی شاردبۆوە، بەڵام هەموو جارێ گەڕابۆوە، هەڵیگرتبوونەوە و لە بن سەربەرگەکەیەوە لە خۆی بەستبوونەوە. خۆ کاتی خۆی بۆی زەحمەت بوو سەرکڵاوەکەشی فرێ دا و لە جیاتییان کڵاوی خەتخەت لە سەر نێ، بەڵام ئەوە ئێستا ڕاهاتوە و سەرکڵاوەی، کە ئەو هەموو ساڵانە لە سەری دەنا، هەر لە بیریش چۆتەوە،. حەمەد پشتی بە بەردەکەیەوە کوشی. فێنکیی بەردەکەی پێخۆش بوو. هێشتاش بە گومانەوە چاوی لە دەوروبەری خۆی دەکرد. کزەبایەکی دەهات و کەرتەشییەکان کە پڕ بە سەلکان گوڵی بنەوشیان دەرکردبوو، بە ناسەرسەنگی ڕادەژان. لە بەر چاوی وی هەموو شتێک لە ڕەنگی بنەوش دا خۆی دەنواند. ئاسمان، گابەردەکانی ئاناوارزا و کۆنە کەلاوەکان، دارە بەرزەکەی ئاخچەساز و تیشکی ڕۆژێ. هەمو دەشتەکە ڕەنگی دڕووەڵانی گرتبوو و وە سەر ڕەنگی بنەوش گەڕابوو. هەروەها حەمیدەکۆ لە ڕۆژهەڵات و تووڕووسیش لە باکوور، بنەوشیان دەنواند.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد کاتێک وەخەبەر هات، دەسبەجێ چاوی بە دار چنارە گەورەکەی باتلاغی ئاخچەسازی کەوت. دەبوو لە بن ئەو دارەی لە گەڵ موسلیمی چاویان بە یەکتر بکەوێ. ئەگەر هەستابا و بە ڕاوەستانەوە ڕوانیبای، هەر لە نێو ئەو خرەش ڕا کە تێیدا دانیشتبوو، دەیتوانی دارەکە ببینێ. چونکە ئەو دارە زۆر بەرز بوو. بیری کردەوە: خوا بکا کوڕەکە چیی بە سەر نەهاتبێ. ئەو زۆر کەللەشەقە. بە ڕاستی غەزەبی خوایە. کەسێکە لە ژیانی دا قەت لە تفەنگەکەی جیا نابێتەوە... بەڵام لە هەر بارودۆخێکیش دا بەرەی خۆی لە ئاوێ دەردەکێشێ. بێجگە لەوەش عەلی کەرتیشی لە قووڵایی دڵی‌یەوە ناخۆش دەوێ. ڕقی ئەو کوڕەی وشتری‌یە، شکی تێدا نیە گوروبان کەرتیش و یاوەر فاڕوق بە دەستی وی دەکوژرێن. حەمەد تا ئێستا کەسێکی نەدەناسی لەو کوڕەی پیتۆڵتر و وشیارتر بێ. هەر ئەو موسلیمەش بوو کە دەبوو حەمەدۆکی بردبا بۆ لای مەلا سەلامی، لەو گوندەی کە بۆیان باس کردبوو و گوندەکەش لە نێزیک قەڵای "پایاس"ێ، لە خوارەوەی "گاورکۆ"ی، لە قەراغ دەریایە هەڵکەوتبوو.

کە بیری لەو گوندە کردەوە، هەستی بە ئارامبوونەوەیەک کرد و بزەیەکی هاتە سەر لێوان. ئەو شوێنە بوو ئەو لێی‌دەگەڕا. ئەو گوندە هەمیشە لە مێشکی ئەو دا هەبوو. ئەو دەبوو بۆ ئەوێ هەر بچێ، لە وێ ببێتە شوان، دەریایە ببینێ، بە نێو دارپرتەقاڵان دا بگەڕێ و بە بۆنی گوڵەکانیان مەست بێ. بیری کردەوە: دەبێ دورسون بۆ کوێ چووبێ. ڕەنگە گەڕابێتەوە بۆ گوندەکەی خۆی و ڕەنگە هەر ئەو گوندەش بێ کە من دەی‌چمێ. بۆ نابێ گوندەکەی مەلا عەبدوسسەلامی هەمان گوندی دورسونی بێ؟ خۆ ناشکرێ بێ‌ئەژمار گوند لە قەراغ دەریایە هەبن... ئەوە وای کرد کە ئەو دیمەنە بێنێتە پێش چاوی خۆی کە چۆن لە گەڵ دورسونی تێکهەڵدەنگوون و ئەو پێی دەڵێ سڵاو حەمەدۆک! پاشان دەستی دە قژی وەردەدا و لەشانی دەدا. ئەو جار دەباوەشی دەگرێ و دەڵێ: بەخێر بێی حەمەد، یاخوا بەخێر بێی! دیتووتە گوندەکەم چەند جوانە؟! یان، ئەدی بە ڕاستی تۆ پێت چۆنە؟ ئەتۆ هەر چاو لەو دەریایەی بکە! بڕوانە شەپۆلەکان چۆن کەفێ دەکەن! هەر کاری خوایە و لە خۆی جوانە! وا نیە؟ چاو لەو هەموو کەشتی‌یانە کە! دیتووتە چۆن دەدرەوشێنەوە؟ دەڵێی شیری سپین، دەڵێی کۆیەک ڕووناکین، نەرم بە نێو ئاوێ دا دەخزن... ئەو کوڕە چاوەکانی چەند جوانن، ئەو چاوانەی کە هەمیشە خەماوین... تێرامانی هەمیشە بە تێکەڵاوێک لە خەم و شادی‌یەوەیە. چ ڕوخسارێکی سەرنجڕاکێشی هەیە! هیچ ڕوخسارێکی ئەو دنیایەی وەک ڕوخساری وی گەرمیی مرۆڤایەتی‌یان تێدا نادرەوشێتەوە. کە تێتەوە ڕادەمێنێ، ڕووناکایی‌یەکت دەخاتە دڵی. ئەو ڕووناکایی‌یە تەنیا دەتوانێ لە دۆستایەتی‌یەکی پاکەوە سەرچاوە بگرێ. چما ئەتۆ بووی بە چەتە حەمەدۆکی من؟ بەڵێ ئەتۆ عەبدی خانت کوشتوە، لە نێو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەڵکی دەشتێ و کێوپارەی نێوبانگت دەرکردوە و لە هەموو شوێنێکی باس باسی تۆیە. نێوبانگت چۆتە ئەنکەرەی و بە گوێی مستەفا کەماڵ پاشای قارەمانیش گەیشتوە. بێگومان مستەفا کەماڵیش بە بیستنی ناو و ناوبانگی تۆ خۆشحاڵ بووە، چونکە ئەویش وەک تۆ کوڕی بیوەژنێکی هەژار بووە. ئەویش وەک تۆ پشتیوانی فەقیر و هەژارانە! کاتێک ناوی تۆی بیستوە، حەتمەن گوتوویەتی: دەبێ ئێوە ئەو کوڕەی بۆ من ببیننەوە! ئەو کوڕەی پێی‌دەڵێن حەمەدۆک! دەبێ ئەو کوڕەم بۆ بێننە ئێرە! ... ماری بنەوشی ڕەنگ سووریان دەدا و لە ڕەوەزە بنەوشی‌یەکان دادەگەڕانە خوار... مارەکان لە نێو ئاو و بەردان هەڵدەقولێن ... گابەردە بنەوشی‌یەکان لەرزینەوە، ڕاژان، لە گەڵ لافاوێ هاتنە خوار، هیچیشیان قوم نەبوون و هەزاران پڕیشکە ڕووناکایی‌یان بە دەوری خۆ دا بڵاو کردەوە. دورسون وەک فرفرەی بە دەوری خۆی دا سووڕا و لە نێو کەرتەشی‌یان دا حاسی‌یە بوو. ئەو شۆقە بنەوشی‌یە و ئەو هەموو مارانە کە دەترووسکێنەوە و بەرەوپێش دەخزن ... سەری حەمەدی بە سەر بەردەکەی دا بەربۆوە. ئەو جێیەی سەری وی وێکەوت گوڵێکی پێنج پەلکی ژاکاویشی لێبوو، کە بە بەردەکەیەوە پان ببۆوە. کە خەوی لێکەوت، دەمودەست مارێکی ڕەش، لە چەشنی ئەوەی پێشووی لێ‌پەیدا بوو. مارەکە لە حەمەدی نێزیک بۆوە، سەری هەڵێنا، تێیەوە هەڵڕوانی و پاشان چۆن لە نەکاو پەیدا ببوو، هەر بەو خێرایی‌یەش سووڕێکی دا، لێی‌دا ڕۆیی و دوور کەوتەوە. پاشان مارێکی دیکەی هەر لە نەوعی ئەوی پێشوو هات. ئەویش لە پێش حەمەدی ڕاوەستا، سەری هەڵێنا، دەتگوت خەریکە لێی بوشێنی. سەری بۆ لای دەستی برد، وەک ئەوەی بی‌لێیسێتەوە. پاشان هێندێک لەولاتر پاپۆکەی خواردەوە و کپ بوو. سەری مارە تۆپیوەکەی، کە لەشی لەوێ گوڵۆڵە ببوو، بە لای حەمەدی دا سووڕابوو.

پۆلە پەپوولەی زلی زەرد، سوور و بنەوش و زەرگەتە و مێشی گەورە گەورە کە باڵیان بە تیشکی ڕۆژێ دەبریقایەوە، لە گەڵ سەدان باڵندەی چکۆلە چکۆلە، لە نێو دڕووەکەرتەشی‌یەکان نیشتنەوە و دەسبەجێ هەستانەوە. لە شوێنێکی دوور دوور لەو بەری چۆمی جەیهانی، جار بە جار گێژەڵووکەیەک دەبینرا. خۆڵ کۆڵەکەی دەبەست و دە ئاسمانێ هەڵدەچوو.

کاتێک حەمەد وەخەبەر هات، هەور سەری دەریای نێوەڕاستیان داگرتبوو و زریان هەڵی‌کردبۆیە. هەموو گیانی لە ئارەقەی دا شەلاڵ ببوو. حەمەد چاوەکانی گوشین و لە دەوری خۆی ڕوانی. چاوی لە گەڵ چاوی مارە ڕەشە گەورەکەی کە لە تەنیشتی کەوتبوو، تێک‌ئاڵقان. سەروپشتی مارەکەی پنۆک پنۆکێکی ئاماڵ سەوزی بریقەدار بوو. حەمەد دەسکی دەمانچەکەی دە دەستی گرت و بە تووڕەیی‌یەوە ڕاست بۆوە:

ـ جەهەننەمو پێ‌پڕ بێ مارەکان. حەک ئاسەوارتان بڕێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد بە لێواری خڕێ دا وەڕێکەوت. نەیدەویست نێو دڕووەکەرتەشییان بەجێبێڵێ. هەوڵی دەدا خۆی وەدەر نەخا و بە پارێزەوە دەڕۆیشت. ئێرە ئەوەی باش بوو کە ئەگەر هەستی بە مەترسی کردبایە، دەیتوانی بڕواتە خوارەوەی خڕەکە. هەرچەند بنی دۆڵێ پڕ بوو لە دڕووە کیفار، بەڵام چونکە دڕووەکان هێشتا شین بوون، دە لەشی ڕانەدەچوون. حەمەد لە سەرەخۆ دەڕۆیی. وشیار بوو نەکا مار لە نێو گیای دا نوستبن و ئەویش نەیانبینێ و پێیان لێبنێ. دوای ئەوەی ماوەیەک ڕۆیی، گەیشتە قووڵکەیەکی، لەوێ کەرتەشییەکان لە باڵای وی بەرزتر بوون. دەتگوت لە دارستانێک لە داری دڕواوی دا ڕاوەستاوە. ئێرە هەزاران باڵندەی بچووکی ڕەنگاوڕەنگی لێبوو. هەر هەنگاوێکی هەڵدێنایەوە، دەستەیەک لەو باڵندانە بە جیکەجیک لە بەرلاقی هەڵدەفڕین و ون دەبوونەوە. پەپوولان دەخولانەوە و وا هەبوو کۆمەڵێک وێکڕا لە سەر کەرتەشییەکی دەنیشتن و سپییان هەڵدەگێڕا.

حەمەد وەبیر خەجیجێ کەوتەوە. گوڵە کەرتەشییەکان بۆنێکی خۆشییان لێدەهات، کە بۆ وی نامۆ نەبوو. پاشان بیری لە سەیرانێ کردەوە. ئەو شەوە ئەو نەیتوانی بچێتە نێو گوندەکە و ئێستا کە وەبیری دێتەوە، کە زۆری نەمابوو دە داوی ژاندەرمانیش بکەوێ، مچوڕکی بە لەشی دا دێ. ژاندەرمەکان گوندەکەیان گەمارۆ دابوو. دەیانزانی حەمەد دێتە وێ. لە بەختی باش یەکێک لە ژاندەرمەکان کۆخیبوو، ئەسپەکە ڕەویبۆوە و حەمەد بۆی دەرچووبوو. چەند دەسرێژیان بە دوا دا کردبوو، بەڵام نەیانپێکابوو و ماوەیەکیش دوای دوورکەوتنەوەی حەمەدی تەقەی تفەنگان ئەو بەینەی پڕ کردبوو. ئەو هەتا نەگەیشتە داوێنی بەرزاییەکانی ئاناوارزای، لغاوی ئەسپەکەی نەکێشا. کە گەیشتە ئەوێش بە پەلە وەسەر کەوت و چووە نێو گابەردەکانەوە. دەیزانی زۆری پێناچێ ئەو دەوروبەرە پڕ دەبێ لە ژاندەرمە کە وەک شارەمێرووی بە وڵاتی وەردەبن و دەیانەوێ ئەوی قۆڵبەست کەن و بیبەن. لە بەر بێخەوی ئەوەندە شەکەت بوو کە هەر سەری وەسەر دیواری کۆنەقەڵاکەی کرد، خەوی لێکەوت. کاتێک وەخەبەر هات و تاقە ژاندەرمەیەکیشی لە وێ نەدی، لە خۆشیان شاگەشکە بوو... لە حاڵێک دا ـ ڕاست وەک ئێستاـ زگی لە برسان قۆڕەی دەهات، لە ڕەوەزەکانەوە بەرەوخوار شۆڕ بۆوە. گومانی لەوە دا نەبوو کە ژاندەرمان هەموو ئاناوارزا و ئاخچەسازیشیان گرتوە و دەرچوونی زەحمەتە... هەموو گیانی شەڵاڵی ئارەقەی بوو. ئای سەیرانی چارەڕەش، قەت ڕۆژێکت ڕووی خۆشبەختی نەدی! خەجێش هەروا! دایکیشم! هەرکەس لە من نێزیک بێتەوە، بەدبەخت دەبێ... بەڵام کاتێک دایە حۆریی وەبیر هاتەوە، خۆشحاڵ بوو، وەک ئەوەی ئاوپرژێنی دڵی بکەن: هەرباشە، چاک نیە لانی کەم ئەو هێندێک دڵی پێمخۆشە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەوێک دوور خوێندی، زریان کە تا ئێستا سۆزەیەکی دەهات و بە ئەسپایی پۆلە کەرتەشیی ڕادەژاندن، توندی کردبوو. بەڵکوو خوا بە فریای بێ. لە پڕێک بە سەر داربییەکی دا کەوت. خۆی گەیاندێ. بە ڕاستی بۆ ئەو بڕیاری داوە دەست لە یاغیگەرییە بکێشێتەوە؟ بۆ تووشی ئەو دوو دڵییەی بوو و وای لێهات لێرە و دەو وەزعەی دا خۆی ببینێتەوە؟ کاکە لە شاخی ماباوە، تێدا دەچوو، درەنگ، یان زوو یەکێک دەیکوشت. بەڵام ئەگەر واش با، بە چەکەوە و لە بەربەرەکانی دا دەکوژرا. ئەرێ ئەو ژاندەرمانەی ئەو شەڕی دەگەڵ دەکردن، تاوانیان چ بوو؟ ئەدی بۆ خۆی چ تاوانێکی هەبوو، کە بۆ پاراستنی گیانی خۆی شەڕی دەکرد؟ ئەو خەڵکە چیی لە وی دەویست؟! کاتێک هاتە بن دارەکەی، درێژ بوو و خۆی لە بەریەک کێشایەوە. پاشان توورەکە نانوپێخۆرەکەی لە پشتێ کردەوە. کێ ئەو نانوپێخۆرەی دابۆیە و لە کەنگێوە پێیبوو، لە بیری نەمابوو. نانێکی گەورەی ساغی لە توورەکەکەی دەرێنا، سێ سەلکە پەنیرێش کە دە دەسرەیەکییەوە پێچرابوون، سێ هێلکەی کوڵاو و دە پازدە گوێزیشی پێبوون. حەمەد چاوی بە دەوری خۆی دا گێڕا، نە کانییەک، نە جۆگەیەک و تەنانەت قومەئاوێکیشی لەو دەوروبەرەی چاوپێنەکەوت. جا ئەگەر بەو حاڵەی نانی بخوا، لە تینوان وشک دەبێ. ناچار نانوپێخۆرەکەی دە توورەکەکەی نایەوە و توورەکەکەشی لە پشتێ بەستەوە. تفەنگەکەی لە شانی هێنا دەر و لە سەر عەرزی لە پێش خۆی دانا. سەربەرگەکەی لە خۆ کردبۆوە و لە سەر پنچکێکی دانابوو. هاوکات کە بیری لەوە دەکردوە کە چۆن لەو تەڵەیە ڕزگار ببێ، کە خۆی تێدا گرفتار کردبوو، بە وردیش لە دەوروبەری خۆی، لە مارانی دەڕوانی. دەترسا ئەو شوێنە ماری لێ بن. ڕەنگە وا باش با هەر ئێستا ڕۆیشتبا و خۆی گەیاندبا دارچنارە بەرزەکەی. دەی ئەدی ئەگەر ئێستا ژاندەرمەکان موسلیمیان گرتبێ؟ خۆ عەلی کەرتیش دەتوانێ ئەوەندەی لێدا، هەتا پێی ئاشکرا دەکا لە کوێ قەرارە یەکتری ببینن... ددانی وا ڕێککوشین، ماسوولکەکانی لەشی وێکهاتن. ئای ئای... حەمەد، سەرت ڕاست ڕاگرە ترسەنۆک! گریمان موسلیم گیرابێ، خۆ ئەگەر تەواوی ئازای لەشی پارچە پارچە کەن، چاوەکانی دەرێنن و بە زیندوویی کەوڵی کەن، یەک وشەشی لێنابیسن. کە وا بوو ورە بەرمەدە و سەرت بەرز ڕاگرە. ئەگەر دایە حۆری تۆسقاڵێک لێی بە گومان با، بە تووک و نزایان دەی کوشت. بەڵام بڵێی بە ڕاستی دایەحۆری ئەو کوڕەی باش ناسیبێ؟ قسەی تێدا نیە لە هۆبەکەیان دیتوویەتی و لێی حاڵی بووە چ کوڕێکە... ئەو بیرانە دە مێشکی دا دەهاتن و دەچوون.

هەورەکانی سەر دەریای نێوەڕاست ئاوسان و بەرەو ئاسمان بەرز بوونەوە. زریان توندی کردبوو و بە سەدان گێژەڵووکە بە سووڕخواردن بەرەوە ئاخچەساز بەڕێوەبوون و کە دەگەیشتنە ئەوێ بڵاو دەبوون. پیادە،سوار، داشقە و عەڕابە بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕێگای خوارەوەتر دا، کە بە دم چۆمی سەیهانی دا دەڕۆیی، دەهاتن و دەنگەدەنگ و گاڵوبوغریان لە گابەردەکانی ئاناوارزای دەنگی دەدایەوە. لەو کاتەوە بایەکە توند ببوو، باڵندە بەدەرەوە نەمابوون. بۆنی گیا، گوڵ و قامیش وڵاتی پڕ کردبوو. دنیا لە ڕەنگی سەوز، سوورەتی و بنەوشی دڕووەجارەکەی دا ون ببوو. حەمەد هەستا سەرپێ، پشتی دە دارەکەی کرد، دۆخینی پاتۆڵەکەی کردەوە و لە حاڵێک دا چاوی دە ئاسۆیەکی دوورەدەست بڕیبوو، دانیشتە سەر پێشاوێ. کاتێک خۆی سووک کرد و هەستایەوە، دیتی لە دوورەوە لە نێو ڕەوەزەکانی ئاناوارزای شتێک بریقایەوە، وەک تیشکی لەتە ئاوێنەیەکی. تیشکەکە ون بوو و دیسان هاتەوە. حەمەد زانی ئەوە بریقەی ئەستێرەی سەر کڵاوی ژاندەرمەیەکی‌یە. پاشان گرمەیەک هات و دواتر تەقە لە نێو ڕەوەزەکان دەستی پێکرد. حەمەد نیگەران بوو، دڵی وای لێدەدا دەتگوت خەریکە لە قەفەسی سینگی بێتە دەرێ. لە دڵی خۆی دا گوتی خوایە گیان هەر ئەوان دەستیان وە کوڕەکەی ڕانەگا، چی‌دیکەم ناوێ. ئەو هەروا لە بن دارەکەی دانیشتبوو و چاوی دە ڕەوەزەکانەوە بڕیبوو. دەنگی تفەنگان دەهات. بڵێی ئەو بتوانێ لەو بارودۆخە دا یارمەتیی موسلیمی بکا؟ هەر لە جێ دا بڵێی پێش ئەوەی ژاندەرمەکان بی‌گرن، بتوانێ بگاتە ئەوێ و کارێک بکا؟ ئەدی نەچێ؟ هەر وا دەست لە سەر دەست دانێ و چاویان لێبکا! باشە هەر بۆخۆی بوو کوڕەکەی ئاوا دە زاری گورگی هاویشتبوو و ئەگەر ئەو شتێکی لێبێ، قەت ناتوانێ خۆی ببەخشێ... بێ ئەوەی چی‌دیکە بیر بکاتەوە باڵاپۆشەکەی دەبەر کردەوە، تفەنگی دە شانی کردەوە و ڕای کرد. لە پڕ چاوی بە مارێکی ڕەشی گەورە کەوت کە ڕاست بەرەوڕووی دەهات و لەوحاڵەش دا شتێکی ڕەقی وەڕانی کەوت و هێندەی ژان پێ‌گەیاند کە پێی‌وابوو لایەکی ڕانی لێبۆتەوە. مارەکە لێی لادا و بە ڕێی خۆی دا ڕۆیی، حەمەدیش لە بەر ئێشی ڕانی نەی‌توانی چی‌دیکە بڕوا، لە حاست خۆی نوشتایەوە و کەوتە عەرزی. بەڵام دوای کەمێک حەسانەوە، کە هەستی ڕاگرت و گوێی لە دەنگی تفەنگان بۆوە، ڕاست بۆوە و دەستی بە غاردان کردەوە. لە نەکاو تەقە بێدەنگ بوو... ماڵی نەوێرانم، وەڵاهی موسلیم کوژرا. حەمەد لە سەر عەرزی درێژ بوو، چەند بەو حاڵە مایەوە؟ وەبیری نەدەهاتەوە. پۆلێک پەڕەسللێرکە لە سەر سەری دەهاتن و دەچوون. چاوی بە پەپوولەیەکی شینی گەورە کەوت، کە خاڵی سپیی دە لەشی دا بوون، بە دەوری سەری دا دەخولاوە، پاشان هات لە سەر دەستی نیشت، ماوەیەک باڵەکانی لێکدان و پاشان هەستی لە خۆی بڕی. حەمەد لە بەرئەوەی نەکا پەپوولەکە بفڕێ، نەی‌دەتوانی خۆی ببزێوێ، تەنانەت هەناسەشی هەڵنەدەکێشا. بۆنێکی شیرنباوی وەبەر دەم کەوت. هەموو هێز و هەستی خۆی لە گوێی دا کۆ کردبۆوە، تا هەر چرپەیەک لە لای ئاناوارزاوە بێ، بی‌بیسێ. پەپوولەکە باڵەکانی ڕێک بە یەکەوە نووساندبوون و لە جێی خۆی نەدەبزووت. هێندەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێنەچوو تەقە لە داوێنەکانی ئاناوارزای دەستی پێکردەوە. حەمەد جارێکی دیکەش دە پەپوولەکەیەوە راما. تەقە گەرم بوو. حەمەد گوتی: ئاخر پەپوولەی ماڵوێران ئەوە جێگایە ئەتۆ لێی نیشتووی! پاشان هەستا سەرپێ، دەستی ڕاوەشاند و گوتی: برۆ بە رێی خۆت دا! پەپوولەکە فری، هێندێک بەرز بۆوە و دیسان گەڕایێوە و لە سەر حەمەدی نیشتەوە، بەڵام حەمەد چیدی سەرنجی نەدایە. لە پڕ تەقەکە بێدەنگ بوو، بەڵام دوای چەند دەقیقە چڕتر لە پێشوو دەستی پێکردەوە و ڕەوەز بە ڕەوەز دەنگی دایەوە. حەمەد دە دڵی خۆی دا گوتی: ئەو پەپوولە بچکۆلانەیەش دروستکراوی خوایە و لەوانەیە نیشانەی بەختی باش بێ، بەڵام پەپوولەکە فری و لەوێ نەما. چەند هەنگاو واوەتر تووشی پۆلێک خاڵخاڵۆکە بوو، کە لە سەر پنچکێکی نیشتبوون. حەمەد چووە پێشتر و داهاتەوە تا باشتریان ببینێ. خاڵخاڵۆکەکان پنچکەکەیان بە تەواوی سوور هەڵگێڕابوو. وێرای ئەوەی چاوی لە وان دەکرد، بیری کردەوە: مار، پەپوولە، دەعبا و جرووجانەوەری دیکە هەموویان نیشانەی باشن و ئیشاڵڵا خێرم وەڕێ دی! کە وابوو ئێستا دەتوانم ڕاست بۆ لای چنارە بەرزەکەی بڕۆم...

حەمەد بۆ خوارەوەی خڕەکەی داگەڕا و بە تاڵووکە بەرەو دارچنارە گەورەرکەی ئاخچەسازی وەڕێکەوت. کاتێک گەیشتە ئەوێ، هێزی دەبەر دا نەمابوو. درووە وشترخۆرکە، چاوزەقە، کیفار و زی لە سەر سەربەرگ و پاتۆڵێوە دە قالبی ڕووچووبوون و و تەواوی پێستی لەشیان ڕووشاندبوو. خوێن لە ڕانانی دەتکا و هەموو ئازای لەشی دێشا. حەمەد خەنجەرە چەرکەسی‌یە دەبانەکەی هەڵکێشا و بۆ لای قامیشەڵینەکەی چوو. گۆلێک بە سەر قامێشەڵێنەکەیەوە هەبوو. بە نووکی خەنجەرێ، لە ڕۆخی گۆلەکەی، عەردی هەڵکۆڵی و قووڵکەیەکی دروست کرد. قووڵکەکە دەسبەجێ پڕ بوو لە ئاوێکی سارد و خاوێن. پاشان حەمەد توورەکە نانوپێخۆرەکەی لە پشتێ کردەوە و خواردنەکەی لە سەر سەربەرگەکەی بڵاو کردەوە.لە پێش دا ئەوەندەی ئاوخواردەوە هەتا زگی وەک تۆپێ هەڵمسا، ئەوجار خۆی لەبەریەک کێشایەوە. هەموو گیانی دێشا، دەتگوت بە چەکوچی هەموو ئازای لەشیان کوتاوە.

لە پڕ تەقە لە لای گابەردەکانی ئاناوارزای دەستی پێکردەوە. حەمەد لە جێی خۆی ڕاست بۆوە. هێندەی نەمابوو ڕۆژ ئاوا بێ. تەقەکە زۆری نەخایاند، بڕایەوە و ئەو کات حەمەد هەستی کرد تا چ ڕادەیەک برسی‌یە. لە سەر سەربەرگەکەی کە وەک سفرە ڕاێخستبوو، هەڵترووشکا، تێروپڕی لە نانوپێخۆرەکەی خوارد و گەڕایەوە لای کانی‌یەکەی.

حەمەد دوای ئەوەی تێری خوارد و تینوێتیی شکا، پاشماوەی تێشووەکەی دە توورەکەکەی ئاخنی‌یەوە و سەربەرگەکەشی کۆ کردەوە. چوو لە بن دارەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دانیشت و پشتی بە قەدی دارەکەیەوە دا. ئەو لە حاڵێک دا گنجی دابووە برۆ و نێوچاوانی، بە چاوان دەوروبەری خۆی پشکنی. هێندێک ڕەقە، لە قەراغ باتڵاغەکەی، خۆیان وەبەرتاوێ دابوو. بۆقان بە قاچە درێژەکەیانەوە لە نێو پۆلە قامیش و نێرگزەئاویلکان هەڵبەز دابەزیان بوو. لە لای ڕاستە ڕیزێک دارەبیی بەرز هەبوون و لە لای ڕۆژهەلات توودرک و پنگەڵ سەریان لێکدابوو، بەرزاییەیان دەگەیشتە نیوەی دارەبییەکان و لە گەڵ دارەکان بە بای ڕادەژان، ڕێکدەخشان و سیرەسیڕ و هاشەیان لێدەهات. لە لای ڕۆژاوا و بەرەو ئاناوارزا، جەگەن و قامیشەڵێن لە ڕەنگێکی کەسکی تۆخ دا دەترووسکایەوە و تا داوێنەکانی ئاناوارزای ڕاخرابوو.
حەمەد لەوەی کە کەوشە قایشەکانی لە پێدانەبوو، پەشیمان بوو. ئەو پێڵاوانەی ئێستای کەلکیان بڕابوو و لاقەکانی زۆر دێشان. لە دڵی خۆی دا گوتی: ئای لاقە هەژارەکانم! دەزانم چەندوو پێ ڕۆیشتووم! بە سەر ڕەوەزان دا، بە نێو پنچکان دا، بە پەنا داران دا...
لەگەڵ ئاوابوونی ڕۆژێ هەستی کرد لە لای قامیشەڵێنەکەیەوە دەنگێکی وەبەر گوێی کەوتوە، وەک گرمەیەکی هێندێک کپ و ناڵەیەکی کزیشی بە دوای ئەوە دا گوێ لێبووە. حەمەد ڕاست بۆوە و بە پەلە چووە قەراغی باتڵاغەکەی کە دەنگەکەی لێوە هاتبوو. بە وردی گوێی هەڵخست، بەڵام بێجگە لە دەنگێک کە وەک خۆ هەڵاویشتنی ماسی دەئاوێ دا دەچوو، شتێکی دیکەی نەبیست. ڕاوەستا هەتا وڵات تاریک بوو، بەڵام چونکە دەنگی دیکەی گوێ لێنەبوو، گەڕایەوە بن دارچنارەکەی. هەموو چەشنە بۆنێک تێکەڵ دەبوون و وەبەر دەمی دەکەوتن. بۆنی باتڵاغی، بۆنی قامیشی شین، جاترەکێویلە، گەنم و... لە هەموو لایەکەوە لە تاریکایی دا دەنگی سەیر سەیر دەهاتن. بۆق بە کۆمەڵ دە باتڵاغی پان و بەرین دا دەیانقڕاند و سەگان لە گوندەکانی دەوروبەر دەوەڕین. چەند شەقاو واوەتر چەقەڵێک پێش ئەوەی چاوی بە حەمەدی بکەوێ، لووراندی، پاشان کە ئەوی دی، دەرپەڕی و خۆی دە نێو دڕوەڵانی هاویشت. ئەوجار چەقەڵێکی دیکە هات و لووراندی، دواتر چەندی دیکەش بە دوای یەک دا هاتن و هەروا خێراش ون بوونەوە. هەتا تاریکتر دەبوو، گاڵوبوغری نێو باتڵاغێ زۆرتر دەبوو، دەتگوت عەرزەکە هەناسەبڕکەیەتی و ڕادەژێ. وەک ئەوە دەچوو با، کتوپڕ شێت بووبێ و خەریک بێ دارچنارەکە و قامیشەڵێنەکەی لەبەریەک هەڵتەکێنێ. لە نێو ڕەوەزەکانی ئاناوارزای دەنگی کوندان دەهات. لە کاتی بوولێڵێ دا دەعبای سەیرسەیر بە سەر شوێنەکە دا دەفڕین و چونکە ئاسمانەکە ڕووناکتر بوو، زۆر باش دەکرا بیانبینی و سێرەیان لێبگری. حەمەد کە چاوی تێبڕیبوون، بیری دەکردەوە: بریا توانیبام تفەنگێ باوێم و یەکێکیان ڕاو کەم! بەڵام بۆچما دەکرێ تەقەی بکەم؟! هەر تەقەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە تفەنگێ بێ، جووتێری ئەو بەینەم هەموو وەسەر دەگەڕێن، ژاندەرمەش دێن. باشە ژاندەرمە، ژاندەرمەیە ئیدی، بەڵام جووتێرەکان لەوان خراپترن. ئەوان چی‌یان دەگەڵ ناکرێ. جاری وایە جووتێرەکان لە هەرچی شتی دە دنیایە دا هەیە، خراپترن. لە هەموو شتێکیش ناخۆشتر ئەوەیە کە ئەوان لە گەڵ یەکتریش ناحاوێنەوە. ئەرێوەڵلاهی جووتێر لە ماریش، لە هەژدیهاش، لە شێریش، لە پڵینگیش، لە کەرگەدەنیش، تەنانەت لە بەگ و پاشاکانیش خراپترن. پیاو دەبێ لە هەموو شتێکی زیاتر لە وان بترسێ. بە ڕاستی پیاو قەت نازانێ وەک دوژمن حیسابیان لە سەر بکا، یان وەک دۆست! چونکە لەو کاتەی دا دۆستتن، دەبنە دوژمن و دەبینی دوژمنیشتن بە کوفلەکوونێکی دەبنە دۆست. وەک مەلا فەرهاد دەڵێ: جووتێر نابێ بەقای پێبکەی! وایە. بەڵام باشە، بۆ مەلا فەرهاد بۆخۆی هەر لەو جووتێرانە نیە؟ ئەدی عەلی‌یە شەل، ئومەتە زەرد، کوێرۆغڵی کە هێندە قارەمان بووە، دادالئۆغڵی کە گۆرانیی ئاوا خۆشی دەگوتن، گەنج عوسمان، گزیک دۆران، فینکە، کە لە دەوڵەمەندانی دەستاند و دەی‌دا بە فەقیران و هەر ئەو موسلیمە چکۆڵەش، چلسوارەی غەیبی، هەموو شێخ، سۆفی و ئەوانەی کەشف و کەرامەتیان هەبووە، بۆ هەموویان ئەوانە جووتێر نەبوون؟! دەی ئەمن بۆخۆشم هەر جووتێر نیم؟ بڵێی ئێمە جیاوازیمان لە گەڵ خەڵکی دیکە هەبێ؟ هەروەها قەرەچئۆغڵی، ئەو گۆرانیبێژە خوا پێداوە، کە هەموو شتێکی سەبارەت بە مردن و ژین دەزانی و گۆرانی‌یەکانی باسی ئەوین و چەوسانەوەیان دەکرد، ئەویش هەر جووتێر بوو، بەڵام ئەوان نەوعە پیاوێکی دیکە بوون. ئەوان جیاوازی‌یان هەبوو و جووتێری ئاسایی نەبوون. لەوەتا دنیا هەیە، جووتێران هەر لە ژێر ستەم و چەوساندنەوە دا بوون و ناچارکراون زەبروزەنگ و هەژاری، سەرکوت و بێڕێزی، مردن و کۆیلەتی، شەڕی دەساڵە و ڕێپێوانە دوورەکەی یەمەنێ قبووڵ بکەن. بەڵام ئەوانەی هێز و راپەڕیان هەبووە قەت نەچوونە ژێر باری ئەو شتە ناخۆشانە! هەر ئەوانن زەبروزەنگیان لە سەرە، لە بەرامبەریش دا خۆ بەدەستەوە دەدەن و بەربەرەکانی ناکەن، بەڵام هەرکە هەلیان بۆ هەڵکەوت، دەبنە زاڵمێک ئەوانی دی هەر تۆزیشیان ناشکێنن...

سەرەڕای لوورەلوور و چەقەچەقی چەقەڵان، قوولەی کەڵەبابان و هەموو ئەو دەنگە تێکەڵ ـ پێکەڵانەی لە نێو باتڵاغی ڕا دەهاتن، حەمەد وێژینگی دەدان و خەونی دەدیتن: نە تاو بوو نە دەباری. پیاوێک لە سەر ڕەوەزێکی دانیشتبوو، باڵندەیەکی ڕاوکەری لە سەر دەستێکی بوو و بە دەستەکەی دیکەشی لغاوی ئەسپێکی ڕەشی گرتبوو. ئەسپەکە لە بەر ڕەشی‌یان دەترووسکایەوە. لە خوارەوەی ڕەوەزەکانەوە پۆلە سوارێک بە سەرڕەو دەهاتن، ئاورینگ لە ناڵی ئەسپەکانیان دەبووە. لە نەکاو موسلیم خۆی هاویشتە پێش سوارەکان و دەسرێژێکی لێکردن. سوارەکان بڵاو بوون و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پڕیشکە ئاوری ناڵی ئەسپەکانیان بە سەر هەموو بەرزاییەکانی ئەو دەوروبەرەی دا بڵاو بۆوە. لە هەمو لایەکی ڕا ماری قەفقەف بە درێشووکەی سووری دووفلیقانەوە داوەرین. مارەکان هەوەڵێ سووربوون، پاشان بوونە بنەوشی و سەرەنجام سوور، وەک ئاگری سووریان لێهات. مارەکان ساتبەسات زیادیان دەکرد و پێچپێچ و قەفقەف لە ئاناوارزای ڕا دادەگەڕان و دەهاتن. درێشووکەکانیان سوور بوون و چاوەکانیشیان لە بەرسووریيان دەدرەوشایەوە و بە نێو دڕووان دا دەخزین و دەهاتن...
حەمەد وە سەر دارەکەی دەکەوێ، دەچێتە لکی هەرە سەرەوە و بێ ئەژمار ماری سووریش بە درێشووکەی سووری دووفلیقانەوە لە خوارەوەی دارەکەی دەخولێنەوە، تێکەوە دەدەن و دێن. موسلیم خۆیان لێلادەدا، بەڵام لێیان ناترسێ. ڕادەوەستێ و تێیانەوە ڕادەمێنێ. ئای ئەو کوڕە چەند ئازایە! خۆ لە مارانیش ناترسێ! گێژەڵووکەیەک پەیدا دەبێ، هەمووی وردەخیزە. گێژەڵووکەیەکی سوور، وەک ئاوری. هەژدیهایەکی حەوت سەر بە حەوت درێشووکەی دووفلیقانەوە لە نێو گێژەڵووکەکەی دێتە دەرێ و پێشی مارەکان دەگرێ، دابڕ دابڕیان دەکا و لە دارەکەیان دوور دەکاتەوە. پۆل پۆل مار بە دوای یەک دا و بە فڕین، لە ئاناوارزای ڕا دێنە خوارێ و هەژدیهاکەش لە وێ بەرەنگاریان دەبێتەوە. حەمەد دەستی خەجێی گرتوە. خەجێ دەستەکەی دیکەی لە سەر برینەکەی داناوە، دڵۆپە خوێنەکان دەڕژێنە سەر عەرزی و وردە خیز هەموو لەشی خەجێی داپۆشیوە. ئەو لە سەر بەردێکی دانیشتوە و بێدەنگە. بەردەکە سپی هەڵدەگەڕێ و پاشان ڕەنگی خوێنێ دەگرێ. بەردەکە خوێنی لێدەڕژێ و مەحموداغای کانیيە گوڵان دەمانچەکەی لە دەست بەردەبێتەوە. مورتەزا ئەوەندە دەقیژێنێ، هەتا دەنگی دەگیرێ، ئەو سەربەرگە زەردەکەی بە سەرخۆی دەکێشێ و خۆی لە بنی دا خڕ دەکاتەوە. مەلێکی شینی بچکۆلانە لە سەر وی هەڵدەفڕێ. مەلەکە هەموو ئاسمانێش شین هەڵدەگێڕی. هەموو شتێک لە بەر ڕووناکیيان دەترووسکێتەوە. مەلەکە ڕووناکاییشی لە گەڵ خۆی هێناوە. ئەو مەلە بچتە هەرکوێیەک، دوایە دێتەوە، بە دەوری سەری حەمەدی دا دەخولێتەوە و قژ و سەری وی دە ڕەنگی شین هەڵدەکێشێ. مەلەکە کلکە شینەتۆخەکەی لە بەرتاوێ هەڵدەتەکێنێ. دندووکی درێژ و سوورە، سینگی وەک ڕۆژێ زەردە و چاوی وەک یاقووتی سوورن. مەلەکە دە دەوری سەیرانی دەگەڕێ. دەموچاو، قژ، چاو و لەشی سەیرانێ هەموو شین دەبن...
مەلەکە بەردەوام بە دەوری سەری سەیرانێ دا دەخولیتەوە و دەور لێدەدا. سەیران بەرەو مزگەوت ڕا دەکا و لە پڕ لە پێش وی ئیدارەی ژاندەرمە بە کۆمەڵێک ژاندەرمەوە کە کێشک دەکێشن، ڕیز بوون و بەو شێوەیە دیوارێکیان دروست کردوە، وەدەردەکەوێ. مەلەکە باڵان لێکدەدا و بەسەر وان دا هەڵدەفڕێ، پاشان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەگەڕێتەوە لای سەیرانێ و لە خۆشیان گۆرانی دەڵێ... دیوارەکە بە تەواوی شین هەڵدەگەڕێ. ئیدارەی ژاندەرمە، بازاڕی شاری، سەنگفەڕشی مەیدانی شاری و تەنانەت ڕووبارەکە کە لە دوورەوە دەبریقێتەوە، شین هەڵدەگەڕێن. سەیران بە نێو ژاندەرمەکان دا تێدەپەڕێ. لە بن دیواری ژاندەرمەخانەکەی تەرمی نۆ چەتەکان ڕیز کراون، ڕەختەکانیان لە سەر سینگیانن، هەموویان جلی ڕەشیان لە بەر دایە، تفەنگەکانیان لە سەر کۆشیانن و سەریان بڕاون. مەلەکە یەکە بە یەکە لە سەر شانی هەموویان دەنیشێ و لە نەکاو سەیران دەبینێ سەرەکانیان کە تا ئێستا دیار نەبوون بە شینهەڵگەڕاوی وەدەردەکەونەوە. مەلەکە دەست دەکا بە پێکەنینێ، باڵان لێکدەدا و پێدەکەنێ، لە سەر تەرمی چەتەکان دەنیشێ و قاقا پێدەکەنێ، بە سەر شاری دا، هەتا پردێ، هەتا چۆمی دەفڕێ، بە سەر شاخەکان دا دەفڕێ و بە سەر هەر شوێنێکیش دا دەفڕێ، هەموو شتێکی شین هەڵدەگێڕێ. ئەو دەگەڕێتەوە لای شاری و هەروا پێدەکەنێ و پێکەنینەکەی نابڕێتەوە... پێکەنینەکەی لە تەواوی شوێنەکانی شار و هەموو دنیاش دا دەنگ دەداتەوە. دەچێ لە سەر منارەی مزگەوتێ دەنیشێ و ئەویش شین دەکا. هەر پێدەکەنێ و پێدەکەنێ! ئەوەندە پێدەکەنێ هەتا دەمرێ و لە سەر منارەکەی ڕا دەکەوێتە خوارێ. سەیران لە سەر کەلاکە بچکۆلەکەی دەلۆرێتەوە و پێی هەڵدەڵێ... مەحموودئاغا پەیدا دەبێ و بە شمشیرەکەی سەری سەیرانی دەپەڕێنێ. دەسبەجێ خەجێ لە پەنا تەرمی سەیران و مەلەکەی وەدەردەکەوێ، پێیان هەڵدەڵێ و شین دەگێڕێ. دەستیشی هەر لە سەر برینەکەیەتی... ئەوجار دایە حۆری بە سواری ئەسپێکی ڕەش، بە سەرڕەو دەگاتێ. ئەسپەکەی تێناوەستێ و بە سەر دیواری ژاندەرمەخانەی دا باز دەدا، باسکی خەجێ دەگرێ، دەیهاوێتە پاشتەرکی خۆی و دەڵێ: ڕەبی چاوتان کوێر بن و لەگەڵ شەیتانی بە لەعنەت بن کچینە! ئێوە حەمەدی دەکەنە مردوو و بۆ حەمەدی دەگرین. حەمەدیش شوکور نەمردوە. ئەو تەرمەی لێرەیە، ئی حەمەدی نیە. ئەوەش کە لە پێش دەرگای مزگەوتێ کەوتوە، هەر تەرمی حەمەدی نیە. ئەوە مەلێکی بچکۆلانەیە، بە پێکەنینێ پساوە. بە بیستنی ئەو قسانە خەجێ و سەیران کە ئێستا سواری ئەسپەکەی بوونە و مەلە شینە بچکۆلەکەش کە بە دەوری سەری سەیرانی دا دەگەڕێ، لە قاقای پێکەنینێ دەدەن. دەنگی قاقایان دەگاتە ئاناوارزای و دایە حۆریش دەگەڵیان پێدەکەنێ. کاتێک ئەوان بەوحاڵەوە وەڕێ دەکەون، حەمەدۆک پەیدا دەبێ و لێیان دەپرسێ: بۆ ئاوا پێدەکەنن؟ چ قەوماوە ماڵوێرانینە؟ ئەو مەلە چییە بە سەر سەرتانەوە؟! ژنەکان دەڵێن: کوڕە وەڵڵاهی دەبێ شوکری خودای بکەین، کە هێشتاش دەتوانین پێبکەنین. دایە حۆری لغاوی ئەسپەکەی دەکێشێ و دەڵێ: باشە ئەمن چۆن پێنەکەنم، کاتێک ئەو ئەسپەی کە من سواری بووم و لە هەموو ژیانی خۆی دا پێنەکەنیوە، ئێستا پێدەکەنێ. ئەوە بە چاوی خۆت دەیبینی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆڵە کە قسەکەم ڕاستە! ئەمن دایکی حەمەدۆکیم کوڕم. دایکی حەمەدۆکیش، وەک ئەو باڵندەیەی، وەک ئەسپەکەی سەیرانێ و وەک هەموو خەڵکی دیکە پێدەکەنێ. ئەو کە دایکی حەمەدۆکییە، دایکی باڵندەکەی، ئەسپی سەیرانێ، هەموو خەڵکی کانییەگولان و هەموو جووتێرەکانی دیکەشە! کوڕم! ژاندەرمان لە داوێنی ئاناوارزای دەوری حەمەدۆکییان داوە. گرتوویانە، تفەنگیان لێئەستاندوە، کەلەبچەیان لە دەستی داوە، پەتکێکیان دە ملی کردوە و دەبەردەستی عەلی کەرتیشیان ناوە. ئەوەت زانیوە کوڕم! بەڵێ زانیومە. بەڵام ئەتۆ کێی ڕۆڵە! ڕەبی ئەو زمانانە بە بڕین چن، کە هەواڵی وا ناخۆش بۆ من دێنن!

حەشیمەت وای پاڵ وێکداوە، مووی دەبەرەوە ناچێ. دایەحۆری و سەیران لە نێوەڕاستی خەڵکەکەی ڕاوەستاون. هەردێ و خەڵک زۆرتر، جێگا تەنگەبەرتر و بارودۆخەکە ترسێنەرتر دەبێ. لە نێوەڕاستی مەیدانێ، حەمەدۆکیان هەڵاوەسیوە. تەنافی دە ملی دایە، سەری ڕاست ڕاگرتوە، زمانی بە لالغاوەی دا شۆڕ بۆتەوە، ملی شکاوە، چاوەکانی خەریکن لە کالانێ دەرپەڕن، ددانەکانی دەچیرەوە بردوون، دەستەکانی خوێنیان لێدەچۆڕێ، قاچەکانی تا ئەژنۆیان هەڵکراون و دەلینگی پانتۆڵەکەی بزڕبزڕ و شیتاڵ شیتاڵ بووە. هەم ڕانی و هەم قژەکانی شەڵاڵی خوێنن و دڵۆپ دڵۆپ خوێن لە لەشییەوە دەڕژێتە سەر عەردی. لە پڕ هەڵڵا و گرمە پەیدا دەبێ. خەڵکەکە بە دەم نەڕە و هەراوە دەجووڵێن و هەرچی وە بەر دەستیان دەکەوێ، بە حەمەدی دا دەدەن. توێلکەشووتی، هێلکە، تەماتە، تەپاڵە، سندەگڵ، بەرد و هەنجیر بە سەر حەمەدی دا دەبارن. ڕادەتلەکێ و بەردەبێتەوە. ژاندەرمەکان بە سەر عەرزی دا ڕایدەکێشن و هەموو گیانی دە قوڕوقاڵ و ئەو زبڵوزاڵەی خەڵکەکە پێیان داداوە، وەردەدرێ. ژاندەرمەکان بە شەقان تێیهەڵدەدەن و تفی لێدەکەن، تەنانەت ئەوکاتەی هەموو لەشی لە تف و زبڵی دا ون بووە، بەزەییان پییدا نایە. دایە حۆری لە داخان وەک چەوەندەری سوور هەڵدەگەڕێ و دەقیژێنێ: خەڵکی شاری، تۆسقاڵێکیان شەرم و شوورەیی دە قالبی دا نیە. بەڵێ، جووتێرەکان دڵڕەق دەبن، بەڵام قەت تف لە تۆ ناکەن. قەت ئەوان هێندە زاڵم نین. تەنانەت ئەو چەشنە جووتێرانە کە خەڵکی دەکوژن و بە زیندوویی کەوڵیان دەکەن، ئاوا بێشەرمانە، وەک ئەوەی ئەو خەڵکە دەیکەن، هەڵسوکەوت ناکەن. هاواری دایەحۆری لە شاری دا دەنگ دەداتەوە. باڵندە شینەکە لە دەوری سەری وی دەگەڕێ و هەوای شین هەڵدەگێڕێ. ئەسپی دایەحۆری دەردەپەڕێ، هەڵدەکاتە گورووبان عەلی، قەپ بە یەخەی کراسەکەی دا دەکا، هەڵیدێنێ و لە دیواری مزگەوتێی رادەکێشێ. دیوارەکە لە خوێنێ دا شەڵاڵ دەبێ و گورووبان وەک جەواڵی بەتاڵ تەپەی لە عەرزی دێنێ. ئەسپەکە دەکەوێتە نێو ئاپۆرای خەڵکەکەی، بە گازان و بە جووتان دابڕدابڕێکیان وێدەخا، هەر مەپرسە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەشیمەتەکە ئەوەندەی بڵێی یەک و دوو، بڵاوەی دەکەن، هیچکەس لەوێ نامێنێ و وڵات بێدەنگ دەبێ. باڵندەکە هەڵدەفڕێ و ڕەنگی شین بە دەوری خۆی دا بڵاو دەکاتەوە. سەیران دەناڵێنێ و لە تەنیشت ئەو پیاوەی لە سەر عەرزی کەوتوە، چۆک دادەدا. دایە حۆری ئەسپەکەی بۆلای وی لێدەخوڕێ و دەڵێ: هەستە کچم هەستە! هەمووتان هەستن! ئێوە بۆ هێندێک کەس دەگرین، کە ئەوان نەمردوون. ئەوە حەمەدۆک نیە! حەمەدۆک ئەنگوستیلەی دایە سوڵتانی پێیە و هیچکەس ناتوانێ بیکوژێ. کەس ناتوانێ برینداریشی کا، تەنانەت ماریش، هەرچەندی بن، ناتوانن پێوەی دەن... سەیران دەڵێ: ئاخر ئەنگوستیلەکە بە وی نیە، ئەوەتا بە منە و ئەنگوستیلەکەی نیشان دەدا. دایە حۆری دەڵێ: جا ئەگەر وابێ، ماڵوێران بووم. لە ئەسپەکەی دێتە خوارێ، دادێتەوە و تەرمەکەی وەردەگێڕێتە سەر زگ. پاشان دەڵێ: وەرە بڕوانە سەیران ئەوە حەمەد نیە، بڕوانە سەیران!... باڵندەکە بە سەر تەرمەکەی دا دەفڕێ، هەوای شین دەکا و لە قاقای پێکەنینێ دەدا. دایە حۆری بە وەی توورە دەبێ و بە سەر باڵندەکەی دا دەقیژێنێ: بیبڕەوە ئەو پێکەنینەی! ڕەبی هەموو لەشت بە گوللان کون کون بێ! بێچارەی قوڕبەسەر، پیاو نابی بە جەنازەی پێبکەنێ، تەنانەت ئەگەر دوژمنیشی بێ! باڵندەکە دەسبەجێ بێدەنگ دەبێ، بە ڕێی خۆی دا دەڕوا و لە بەرچاوان ون دەبێ...

حەمەد وەخەبەرهات، خۆی لە بەریەک کێشایەوە و قرچەی لە هەموو لەگەکانی لەشی هات. باڵندەیەکی شین بە سەر سەری دا دەفڕی و بازنەی شینی دروست دەکردن... شتێکی وەبەر گوێی کەوت و هەستی کرد یەکێک نێزیک دەبێتەوە. لە دڵی خۆی دا گوتی: ئیشاڵلا ئەوە موسلیمە. قەرار بێ، هەر بگەمە ئەو شوێنەی مەبەستمە، مەڕێکی بۆ بکەمە خێر!

باڵندەکە هێشتا بە سەرییەوە هەڵدەفڕی. ماران، درێشووکە سوورەکەیان ڕادەوەشاند و بە نێو دڕوان دا دەهاتن. هاتن هەتا دە شەقاویان ما بگەنە حەمەدی. لە وێ باڵندە شینە بچکۆلەکان بە پاڵوێکدان و باڵەفڕەکردن دیوارێکیان لە پێش مارەکان پێکهێنا، دیوارێکی ڕووناک کە وەک دڵی ئینسانی لێی دەدا. مارەکان زۆرتر بوون و هەروا ئی دیکەش دەهاتن. چاوە سوورە ئاگرینەکانیان لە تاریکایی شەوێ دا دەترووسکانەوە. مارەکان لە نیوەڕاستی ڕووناکییەکە و لە پێش ڕیزی باڵندکان ڕاوەستان. لە نەکاو هەر مارەی قەپی بە باڵندەیەکی شینی نێو دیوارە شینەکە دا گرت. باڵندەکان باڵەفڕە و جیکە جیکێکیان دەست پێکرد، گویی پیاویان کەڕ دەکرد...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد دەنگێکی وەبەر گوێ کەوت و هەستی ڕاگرت. زریان لکی دارانی ڕادەژاند و تەنانەت خشەی گەنم وجۆی زەوییەکانی دەوروبەریش، کە لێرە تەواوێک دوور بوون، دەبیسرا.
حەمەد بە خۆشحاڵییەوە گوتی:
ـ ئەوە موسلیمە! و زیاتر ورد بۆوە و هەستی ڕاگرت. هێندەی پێنەچوو دەنگی فیتوویەکی، کە وەک خوێندنی نەوعە باڵندەیەکی دەچوو، گوێ لێبوو و ئیدی دڵنیا بوو کە ئەوە موسلیم لەو دەوروبەرەیە.
پۆلێک حاجیلەکلەکی دندووکدرێژی لاقسوور بە باڵی پان و درێژەوە پەیدا بوون و لە وێ نیشتن. لەکلەکەکان هەرکامەو مارێکی ڕاو کرد و فڕییەوە. هەر مارێک ڕاو دەکرا، باڵندەیەک لە باڵندە بچکۆلە شینەکان ڕزگار دەبوو. مارەکان خۆیان لە دندووکی لەکلەکەکان دەهالاند و بێهوودە هەوڵیان دەدا پێیانەوە دەن، لەو حاڵەش دا باڵندە شینە بچکۆلەکان کە تازە ڕزگار ببوون، بازنەیەکیان لە دەوری سەری حەمەدۆکی پێکهێنابوو.
جارێکی دیکەش دەنگی فیتووەکەی هاتەوە و ئەو جار زۆر نێزیک بوو و لە نێو دڕووەکان هات. حەمەد بێ ئەوەی دەنگی بەرز کاتەوە گوتی:
ـ ئەوە ئەتۆی موسلیم!
دەنگێکی لەسەرەخۆتر وەڵامی دایەوە:
ـ بەڵێ ئەمنم، کاحەمەد! و هاوکاتیش سەروسەکوتی لە پشت پنچکان وەدەر کەوت.
حەمەد ڕای کرد و دە باوەشی گرت.
ـ موسلیم بۆم بگێڕەوە! موسلیم گیان، ئەو تەقەیەی ئەمڕۆی ئاناوارزای! ئەوە ئەتۆ بووی تەقەیان لێدەکردی؟
ـ جارێ ئەوە لە برسان دەمرم. دوایە هەموو شتێکت مووبەموو بۆ دەگێڕمەوە کاحەمەد! بەڵام پێش هەموو شتێک با ئەو ئەنگوستیلەیەت بدەمەوە!
ـ ئەها، کە وابوو بۆت نەکرا سەیرانێ ببینی؟
ـ جارێ ها وەریگرە، گوتم دوایە هەموو شتێکت بۆ دەگێڕمەوە. ئێستا دەبێ ئەمن شتێکی بخۆم. وەڵڵاهی ئەگەر ئەو ئەنگوستیلەیەم پێنەبوایە، حەوت ڕوحم پێبا، یەکم پێنەدەما. ئای چ ئەنگوستیلەیەکی پیرۆزە. پیاو هەتا ئەوەی پێبێ، گوللەی تۆپیش کاری لێناکا. ڕەبی ماڵت ئاوەدان بێ دایە سوڵتان!
حەمەد کانییەکەی قەراغ باتلاغەکەی نیشان دا و گوتی:
ـ ئەوە ئاوی سارد و خۆش، ئێستا هێندێک خواردنیشت بۆ ئامادە دەکەم!
ـ ئەمن تێشووی خۆم پێیە. ئی خۆت بۆخۆت هەڵگرە.
بوخچەیەکی چکۆلەی لە پشتی بەستبوو. کردییەوە و لە پێش خۆی دانا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەو کانی‌یە چکۆلەت دیتوە، ئەو ئاوە جوانەی لێ هەڵدەقوڵێ، ئەوە بۆخۆم دروستم کردوە، ئاوەکەی زۆر خۆشە.

موسلیم دەستی لەوبەرەوبەری کانی‌یەکەی دادا و تێری لە ئاوەکەی خواردەوە.

ـ ئاوێکی سارد و خۆشە.

ئیدی موسلیم قسەی دیکەی نەکرد. نانەکەی خوارد، چوو لە ئاوی کانی‌یەکەی دە زاری وەردا و پاشان لە کن حەمەدی دانیشت. لە پڕ گوتی:

ـ چی دیکە ناتوانین لێرە دانیشین. ئێرە پڕە لە مار.

ـ ئەتۆ ئەو دەوروبەرەی باش بەڵەدی، وانیە؟

ـ هەموو چوکووراوایە بە چاوبەسراوی دەگەڕێم.

پاشان پێکەنی:

ـ بە خۆڕایی پێمان ناڵێن "خێڵی یۆرۆکی‌یان". نێو ئەو دڕووە کەرتەشی‌یانە پڕە لە مار، بەڵام ئەو مارانە جێگای مەترسی نین، هەر زۆر درێژن. لانی کەم پێنج هێندی من درێژن. ئی وایان هەیە، دەگاتە نیوەی ئەو دارچنارەی. دەزانی ئێستا دەبێ چ بکەین، کاحەمەد؟ بەڵام جارێ هەروەک پێشتریش گوتم ئەنگوستیلەکەت وەربگرەوە. دەی هەر ئێستا!

ـ بۆچی؟!

ـ ئەتۆ لێم وەرگرە، پێت دەڵێم بۆ وا بە پەلە دەبێ وەری‌گری‌یەوە... ئێستا دەبێ بچینە سەر یەکێک لەو دارەبی‌یانەی ئەوبەری. ئەگەر کەسێک لە خێڵی ئێمە قاچاغ دەبێ، هەمیشە خۆی لە سەر دارەبی‌یەکی ئاوا دەشارێتەوە. ئەو دارانە لکی وایان هەیە بە قەد تەختێکی گەورەیە.

ـ بە ڕاستی؟

ـ باوەڕ کە، لێرە بنووین، مارمان وەسەر دەگەڕین، ئەگەر پێشمانەوە نەدەن، لێمان‌دەهاڵین و دەمان‌خنکێنن. ئەو مارانە عادەتیان وایە لە ملی کابرای دەهاڵێن و ڕێکی دەکوشن، هەتا دەخنکێ.

ـ نەتگوت جێگای ترس نین؟

ـ باشە، پێوە نادەن ئیدی... ئەگەر لێرە بنووین، لەوانەیە بەرازی کێوی، چەقەڵ و گورگیشمان بێنە سەر...

پاشان حەمەدی بۆ لای خۆی کێشا، دمی بە گوێیەوە نا و گوتی:

ـ هەژدیهایەکیش دەو قامیشەڵێنەی دایە، حەوت سەری هەیە، بە هەموو چاوەکانی دا ئاوری دەپرژێنێ و لە هەر حەوت زاری درێشووکەی هەزارپارە دێنە دەرێ... هەر کەس بێتە سەر ڕێگای، ئەو هەژدیهایە بەزەیی پێی دا نایە، هەموان دەگرێ و دەیان‌باتە شوێنەکەی خۆی... بەڵام ئەتۆ مەترسێ، چونکە ئەنگوستیلەکەت دە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قامکی دایە و هیچ هەژدیهایەک ناوێرێ لێت نێزیک بێتەوە. بێجگە لەوەش.. ئەتۆ با جارێ بچینە سەر یەکێک لەو داربی‌یانەی ئەوبەری.

ئەوان کەلوپەلەکانیان پێچایەوە. زریان ئەو جار حەشری دەکرد، هاشەهاش و سیرەسیرِ لە نێو قامیشەلێنێ ڕا دەهات. لکی دارەکان وێکدەکەوتن و دارچنارە گەورەکەش خوار دەبۆوە.

ـ بایەکە زۆر توندە و ئاسمانیش پڕی ئەستێرەیە.

ـ کاتێک ئاسمان وەک ئەمشۆ، پڕ لە ئەستێرەیە، هەژدیهاکە لە شوێنی خۆی نایەتە دەرێ، چونکە زۆر لە ئەستێران دەترسێ... کەمێک ڕاوەستە کاحەمەد، با من لە پێش دا وەسەرکەوم. ئەمن دەزانم ئەو لکانەی ئەستوورترن و مرۆڤ دەتوانێ لە سەریان بنوێ، کامانەن. چاو لێرە کە کاحەمەد! ئەوەتا وەسمانە شێت لێرەجێگایەکی چاک کردوە. بە ڕاستی جێخەوی چاکە!چاو، ئەو دۆشەک و سەرینیشی لە گیای دروست کردوە و لێرە دایمەزراندوون، هەر شتێکی کەمە و ئەویش لێفەیەکی ئاوریشمە.

ـ ڕاوەستە ئەمنیش ئەوە دێمە سەرێ.

حەمەد تفەنگ و توورەکەکەی هەڵێنا، دانیە دەستی موسلیمی و وەسەر کەوت. قەدی دارەکەی ئەوەندە ئەستوور بوو، باوەشی سێ پیاوانی وێکرا لێنەدەگەیشتەوە. حەمەد خۆی کووڕ کردوووە، چووە پێشێ و دەستی بەو لکانە داهێنا کە دۆشەک و سەرینەکەیان لە سەر دامەزرابوو.

ـ بە ڕاستی دۆشەکێکی نەرمە، هەردەڵێی دۆشەکیماڵێیە.

ـ دەتوانی بە کەیفی خۆت تێیدا درێژ بی و بحەسێیەوە. سەربەرگەکەت لە سەر تفەنگەکەی دانێ و ئەوانیش وەبن سەرت دە، ئیدی سەرینەکەت تەواو باش دەبێ.

حەمەد وایکرد. ئاسمان پڕی ئەستێرە بوو. لە بەر ڕووناکایی ئەستێرەکان دەموچاوی موسلیمی دەبینرا.

ـ ئێستا کاتی ئەوەیە قسەم بۆ بکەی..

ـ لە کوێڕا دەست پێبکەم کاحەمەد؟ مەلا فەرهاد دەستی ئاواڵەیە، هەرکەسی بێتە سەر ڕێ، ڕووتی دەکا. لە دەوڵەمەندان دەستێنێ و دەیدا بە هەژاران... ئەتۆش هەر وات نەدەکرد؟

ـ با، منیش هەر وام دەکرد.

ـ ئەمن چوومە لای و ئەویش نامەیەکی دامێ. نامەکە بۆ مەلا عەبدوسسەلامی نووسراوە. دەبێ زانیبت نوشتووی مەلاسەلامی چەند بە قەوەتن. دوعای وی مردووی زیندوو دەکاتەوە! بێجگە لەوەش ئەو زۆر ئازایە. من نامەکەم وەرگرت، دە گیرفانی کراسەکەم نا، چووم بۆ لای دایەحۆری و هەموو شتێکم بۆ گێڕایەوە. ئەویش گوتی ئەتۆ دەسبەجێ دەبی بچی بۆ لای حەمەد چاوجوانی من، پێیبڵێ خانوویەکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جوانم لە نێو دارە پرتەقالان بۆ ساز کا. پاشان گوتی ئەمن بۆخۆم لە پێش دا دەچمە بنارەکانی چیای دوڵدوڵی، هەتا نە ژاندەرمەکان و نە دێهاتییەکان، هیچیان نەتوانن شوێنم هەڵگرن و لە وێ ڕا خۆم دەگەیەنمە چوکووراوایە. بەڵام تۆ دەبێ بچیە لای سەیرانێ و پێی بڵێی لە ویمان دەوێ کوڕێکی چاوڕەشی جوانی وەک حەمەدۆکی ببێ و ئێمە دەمانەوێ کوڕەکە لە گەڵ دایک و باوک و نەنکە حۆریی خۆی گەورە بێ... ئیدی ئەمن وەڕێکەوتم بۆ لای سەیرانێ. کە گەیشتمێ، تەماشام کرد ژاندەرمان دێیەکەیان گەمارۆ دابوو، بەڵام لای بەیانی توانیم بە نێو ژاندەرمان دا بچمە نێو دێی و سەیرانێ ببینم. ئەو بە دیتنی من ئەوەندە خۆشحاڵ بوو، هێندەی نەمابوو بفڕێ! ئەویش گوتی: بە حەمەدی بڵێ کە منیش پێمخۆشە خانوێکم لە چوکووراوایە هەبێ. خانووەکە دەنێو باغە پرتەقاڵێکی گەورە دابێ، وەک بەفری سپی بێ، پێنج ژووری هەبن، دووقات بێ، ڕۆژگر بێ و هەموو ڕۆژێ تێشکی تاوێ بە پەنجەرەکان دا لە نێو ژووری بدا... دیارییەکیشی بۆ ناردووی، ئەوەتا، فەرموو...

موسلیم کیسەیەکی چکۆڵەی بۆ لای حەمەدی ڕاداشت. پشتی کیسەکەی بە مووروی جوان جوان چندرابوو.

ـ سوپاست دەکەم موسلیم، دۆستی خۆم، برای بە ورە و ئازام...

ـ ئەوەشم بە خوشکە سەیرانێ گوت. گوتم مەترسە، ئەمن بۆخۆم ئاگام لە تۆ و لە هەموو جووتێرەکانی دیکەش دەبێ. لە شاخیش و لە دەشتێش چاوەدێرییان دەکەم. ئەمن دەبێ جێی حەمەدۆکی بگرمەوە. دەبێ لە دەوڵەمەندان بستێنم و بیدەم بە فەقیران.. ئەوانەی دەستیان ناڕوا.. ئەوان هیچیان نیە! وانیە کاحەمەد؟

ـ تەواو ڕاستە.

دوایە سەیرانم بەجێهێشت. هێشتا هەر تاریک بوو و ئەمن پێموابوو کە دەتوانم دیسان بە نێو ژاندەرمەکان دا دەرباز بم، بەڵام یەکێکیان دیتمی و تەقەی لێکردم. ئەمنیش لێی گەڕامەوە و تەقەم لێکردەوە و بەو شێوەیە بۆی دەرچووم و خۆم گەیاندە ئاناوارزای. کاتێک گەیشتمە بەرزاییەکانی ئەوێ، تەمەشام کرد کوڕە خۆ ئەوان پێش من ئەوێیان گرتوە! وا دیار بوو سەرمیان لە پشت بەردان دیتبوو، نازانی چییان کرد؟ لەوانەیە باوەڕ نەکەی کاحەمەد. لە هەموو لایەکییەوە دەسرێژیان لێکردم، دەتگوت دەگەڵ لەشکرێکی شەڕێ دەکەن. عەرز و ئاسمان ئاوری لێدەباری. بزنێک لە وێ، لە پەنا بەردێکی بوو، ئەوان نەیاندیبوو، بزنەکەم لە پنچکێکی بەستەوە و بۆخۆم جێگام گۆڕی. هەر بزنی بەستەزمان خۆی دەبزاوت، دەسرێژیان لێکرد و منیش بەرەو کۆنەقەڵاکەی فیزماڵکم دایە و خۆم گەیاندە ئەوێ. بۆوێم بە دوا دا هاتبان، هەموویانم ئاقڵ دەکردن. شوکور منیان لێون بوو و ئیدی بزنی فەقیریان داگرت. لە دوورەوە چاوم لێدەکردن، بزنەکە دەتگوت گاڵتەیان پێدەکا. کە تەقەکە بێدەنگ دەبوو، لە پشت گابەردەکان و بە پەنا پنچکان دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەروخواری دەکرد. سوێندت بۆ دەخۆم، خودا هەردووک چاوم کوێر کا ئەگەر درۆیە بکەم! بزنەکە لەوان دوور بوو و ژاندەرمەکان بۆیان لێکنەدەبۆوە کە ئەوە منم یان بزنێکە. پاشان لە ئاناوارزای هاتمە خوارێ، لەو بەینەی دا دەستەیەک ژاندەرمەم دیتن، پازدە کەس دەبوون، ئەوانیش منیان دی...

ژاندەرمەکان خۆیان بە عەرزی دادا و موسلیمیان بە تفەنگان داگرت. کوڕەکەش دەستی کردەوە، مەتەرێزی لێگرتن و تەقەی لێکردنەوە. پاشان لە کەلێنی کۆنەگۆڕێکی دا خۆی لێ ون کردن. ژاندەرمەکان هەرچی ڕوانیان، نەیاندیتەوە. ناچار تەقەیان نەکردەوە و لێیاندا ڕۆیشتن. لە جێگایەکی دیکە لە داوێنی ڕەوەزەکان ئەو تاقمێکی دیکە لە ژاندەرمەکانی دی. موسلیم چاوی لە ئاسمانێ کرد و کۆمەڵێک هەڵۆی بەدیکرد، کە باڵ بە باڵ، بە تەنیشت یەکەوە هەڵدەفڕین. وا دیار بوو بە تەقەکەی هەستابوون و ئێستا لە هەوای دا دەخولانەوە...

موسلیم لە بازی عەلی تووشی ژاندەرمەکان بۆوە و دەنێو تاڵوو و گۆگەمان دا وای خۆ شاردەوە، کە تەنانەت هەڵۆکانیش بە چاوە تیژبینەکانیان نەیاندەتوانی بیبینن. دواتر جارێکی دیکەش ژاندەرمەکان تەقەیان لێکردەوە. موسلیم خۆی گەیاندە نێو زەوییە گەنمێکی. گەنمەکە هەتا پشتێندی دەهات و بە سۆزەی بای کەروێشکەی دەکرد. گوڵەخاشخاشک لە نێو گەنمەکەی شین ببوون، کە ڕیشەیان وەک لبادی پتەو و بە قەوەت بوو. موسلیم لە حاڵێک دا وەک ماری پێچاوپێچ، بەرەو جەیهان دادەگەڕا، تووشی پۆلێک "گوڵە بێژان"ی بوو. دیتنی ئەو گوڵانە شاگەشکەی کرد. بە پەلە هەمووی هەڵقەندن و دە گیرفان، کەلێنی یەخە، پشتێند، دەلینگ و قەیتانی کەوشەکانی چەقاندن. لە بەری پێی ڕا تا سەری بۆنی بەهارێی لێدەهات. ژاندەرمە هەر بە دوویەوە بوون و تەقەیان لێدەکرد. موسلیم پێنج جاریان بۆ گەڕاوە و تەقەی لێکردنەوە. ئەو جار ژاندەرمەکان لە گابەردەکانەوە هاتنەخوار، بەڵام ئیدی درەنگ ببوو و تا ئەوان گەیشتنی موسلیم گەیشتبوە نێو کەرتەشیجاڕەکەی لێژایی ڕاستبەڕاستی جەیهانێ و سەر و شوێنی نەبوو.

ـ ژاندەرمەکانیش وەک جووتێرەکان، ناوێرن خۆ لە نێو دڕووەڵانی بدەن. هەموو ساڵێ، ئەو وەختانە، ماران لانی کەم دە پازدە کەسان دەکوژن، بەو شێوەیە کە خۆیان لە ملی دەهاڵێنن و دەیانخنکێنن.

ـ باشە ئەدی ئەتۆ بۆخۆت چۆن دەوێری بچییە نێوی؟

ـ ئەمن ودمم پێیە. ئەو ودمە نایەڵی ئەو دەعبایانە هیچیان زەڕم پێبگەیەنن و ئیدی منیش لە هیچ ناترسم. هەموو مارەکانی ئەو ناوچەیەی من دەناسن. ئەوان پارەکە ئەمنیان دیوە.

ـ باشە پارەکە تۆیان دیوە، ناترسی ئەوساڵ نەتناسنەوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ مار وەک ئینسانی نیە. ئەوان نە دۆستیان لە بیر دەچێتەوە و نە دوژمن. ئەمن ساڵی پێشوو بە سەتڵان شیرم بۆ دێنان و دەمدانێ.
ـ دەی دیارە مارەکانیش شێتی شیرین، ئەویش بە تایبەت شیری مەڕی.
ـ بەڵێ نە ژاندەرمە و نە دێهاتی‌یەکان هیچیان ناوێرن بێنە نێو ئەو کەرتەشیجاڕەی.
ـ ئەگەر وابێ من بەختم باش بووە کە بە نێو کەرتەشی‌یان دا هاتووم و هیچیشم لێ‌نەهاتوە.
ـ نا، ڕاوەستە پێت‌بڵێم چۆنە: دەبێ تۆ لە ژێر ئەستێرەیەک دا کە نیشانەی بەختی باشە، لە دایک بووبی، دەنا ئێستا تۆم بە خنکاوی و بە ڕوخساری بنەوشی‌یەوە دەدیتەوە.
حەمەد بە سەرسوڕماوی‌یەوە دووپاتی کردەوە:
ـ بنەوشی؟
ـ ژاندەرمەکان ناتوانن لە لای ڕۆژاواوە بێن، چونکە دەزانن هەژدیهاکە لە وێیە و دەشزانن هەرچی بە وێ دا بێ، ئەو هەژدیهایە هەڵی‌دەلووشێ. کاتێک ڕەوەزەکانی ئاناوارزای، باتڵاغ و هەموو ئەو عەرزەی دیکە ڕادەژێ، ئەوە ئەو هەژدیهایەیە دەفیشقێنێ. هیچکەس ناتوانێ تا ئێرە بێ. ژاندەرمەکان ناتوانن بمان‌بیننەوە و هەژدیهاکەش کاری بە ئێمە نیە. پارەکە دایکم مەنجەڵێکی گەورەی شیر بۆ وی لێرە دانابوو. مەنجەڵەکە ئەوەندە گەورە بوو، بە سێ پیاوان هەڵیان‌گرتبوو. بەو جۆرە هەژدیهاکەش من دەناسێ. ئەمن هەتا نێوەڕاستی کەرتەشی‌جاڕەکەی چووم، هەمووی بست‌بەبست گەڕاوم، قەت ئەو هەژدیهایە کاری بە من نەبووە... ئەتۆش کە ئەو ئەنگوستیلەت پێیە، لە هەمووی ئەو دنیایەی دا، هیچ شتێک نیە کە بتوانێ زەفەرت پێ‌بەرێ، جا چ ئینسان، چ گورگ، یان باڵندەی گۆشتخۆر! فەرق ناکا، هیچیان ناتوانن! باشە ئەتۆ دەزانی کە ئەو ژاندەرمانە ئەو هەموو گوللانەیان پێوە نام، بۆ هیچیانم وێ نەکەوت؟ دەتوانی پێم‌بڵێی بۆ وا بوو؟
ـ بەڵێ، چونکە تۆ ئەنگوستیلەی دایە سوڵتانیت پێ‌بوو...
ـ تەواو ڕاستە، هەر کاری ئەو ئەنگوستیلەیەی بوو.
ـ بەڵام ئێستا ئەو ئەنگوستیلەیە بە منە..
ـ ئێستا گومانی تێدا نیە، دەوری باتڵاغەکەی گەمارۆ دراوە و ئاخرەکەی ژاندەرمە و دێهاتی‌یەکان تا ئێرە دێن.
ـ ئێمە دەبێ سێ ڕۆژان دێرە دا خۆ ڕاگرین. ئەگەر لەو ماوەیەی دا باش خۆ بشارینەوە و سۆراغمان نەکەن، ئەوە بڵاوەی دەکەن و ئێرە بە جێ دێڵن.
ـ سەرم لێ‌شێواندن و بە هەڵەم بردن. ئەوان پێ‌یان وایە کە من بەرەوخوار داگەڕاوم، لە کاتێک دا من بەرەو سەر هەڵگەڕامەوە. ئەوان وابزانم مێشەڵانە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چکۆلەکەیان گەمارۆ داوە. دار و پنچکەکانی ئەوێ بە قەوەتتر و گەورەترن و مار و هەژدیهاشی لێنین.
ـ بە هەرحاڵ وا باشترە لێرە بمێنینەوە، تەنانەت ئەگەر دەوریشیان دابین. وا باشترە لێرە بین، تا ئەوەی لە دەشتێکی ئاواڵە و بێپەنا و پەسیو دا پێوەبین.
زۆریان قسە لە سەر ئەوەی کرد کە چۆن خۆیان لەو گرفتەی ڕزگار کەن و سەرەڕای وەی زۆر ماندوو بوون خەویان لێنەدەکەوت. حەمەد سەری لەو کوڕەی سوڕمابوو. موسلیم ڕەفتاری وەک مێرمنداڵێکی دەمڕووت منداڵانە بوو، بەڵام وەک ڕێویە زیرەک و فێڵەزان بوو. وشیار و زیرەکی وەک خۆی کەم بوون. ئاقڵییەکەی وەک مەلا فەرهادی دەچوو، بەڵام لە هەژدیها و ماران دەترسا و ئەو فکرە کە نەکا ڕۆژێک لە گەڵی دۆست نەبن، ئازاری دەدا. باشە ئەو کوڕە لە کوێ فێر ببوو ئاوا چاک تەقەی بکا و بۆ ئەوەندە دەستی ڕاست بوو؟
ـ موسلیم، قەت ئەتۆ بۆخۆت هەژدیهاکەت دیوە؟
ـ نا، قەتم نەدیوە.
ـ لەوانەیە ئەو هەژدیهایە هەر نەبێ...
ـ چۆن شتی وا دەڵێی کاحەمەد، نابێ وا بڵێی! چۆن دەبێ ئەو هەموو مارانە لێرە هەبن، بەڵام هەژدیهایەک نەبێ حوکمیان بە سەر دا بکا؟
ـ بەو حاڵەش دەکرێ مرۆڤ بیربکاتەوە کە ...
ـ ئەدی ئەگەر ئێرە هەژدیهای لێنیە، چ شتێک شیرەکەی خواردبۆوە؟
شێوەی قسەکردنی موسلیمی شک و گومانی تێدا نەبوو و بە ڕوونی نیشانی دەدا کە ئەو تا چ ڕادەیەک باوەڕی بەو شتە هەیە کە باسی کردبوو.
حەمەد باسکی وی گرت و گوتی:
ـ با ئەمن شتێکت لێبپرسم و تۆش ڕاستم وەڵام بدەوە.
ـ بە سەر چاو، قەرار بێ ڕاستت وەڵام بدەمەوە.
ـ پێم بڵێ چت لەو بارەیەوە کە من بۆت باس دەکەم، بە چاوی خۆت دیوە و چییان بۆ گێڕاویەوە؟ کاتێک سەیران چووبوو بۆ شاری، بۆ ئەوەی بزانێ کە تەرمی من بوو لە پێش دەرگای ژاندەرمەخانەی داندرابوو، یان نا، ئەو دەنگۆیە هەبوو کە سەیران بۆ هەرکوێیەک چووبا، باڵندەیەک لە گەڵی هەڵدەفڕی. دەڵێن ڕاست لە سەر سەری دەفڕی و هەتا بۆی ڕوون نەبۆوە کە تەرمەکە ئی من نیە، بە جێی‌نەهێشت، ئەوە ڕاستە؟
ـ بەڵێ زۆر وێدەچێ. مەلا فەرهاد، تەواوی خەڵکی دێی و تەواوی خەڵکی شاری ئەو باڵندەیان دیتوە، کە بەردەوام لە سەر سەری سەیرانێ فڕیوە. ئەو خەڵکە بۆ منیان گێڕاوەتەوە. ئەوان لە گەڵ سەیرانێ چوونەتە شاری و هاتوونەتەوە. دەڵێن هەر سەیران لە ماڵێ دەچێتە دەر، باڵندەکە دەگاتە سەری و بەجێی‌ناهێڵێ. ڕاست بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەر سەریشیەوە هەڵدەفڕێ. هەموو ڕۆژێ، هەموو خەڵکی دێی ئەوەیان دیتوە. ئەمن بۆخۆم چم نەدیوە...
پاشان لە سەرەخۆ گوتی:
ـ بەڵام دەڵێن باڵندەکە زەردە، شین نیە..
ـ نەخێر شینە.
ـ نا، زەردە.
ـ گوتم شینە!
ـ ئاخر سەیران گوتی زەردە.
ـ بێدەنگ بە، ئەمن دەزانم شینە!
ـ باشە با وابێ، زۆر چاکە زەرد نیە و شینە.

لەو کاتە دا سیوادی دابوو و ئاسۆ ڕووناک ببوو. سەری چیای هیمەتی کەمێک سپی هەڵگەڕابوو کە دەنگێک لە باتلاغێوە هات و عەرز لەرزیەوە. دوای ساتێکی دی باڵندەکان دەستیان بە فڕینێ دەکرد و مێشومەگەز دەهاتن و دەچوون. دنیا وەخەبەر هاتبوو و لە هەزارویەک تیشک دا، لە هەموو ڕەنگەکانی دا، بە هەموو باڵندەکانییەوە، ترووسکەی لووتکەکانییەوە، گەشی گوڵەکانییەوە و ئەو تەمە تەسکەی بە سەر باتلاغێوە بوو، شەبەقی دەداوە. سەرەتا موسلیم خەوی لێکەوت و پاشان حەمەدیش وردە وردە پیلووەکانی قورس بوون و خەوت .

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٣

کاتێک دەنگی تەقەکەی هات، هەموو خەڵکی شاری وەخەبەر هاتن و بە توێی کراس و دەرپێیانەوە ڕژانە نێو شەقام و بازاڕی. ئەوان بەو حاڵەی، نیوەڕووت، بە خەواڵوویی دەهاتن و دەچوون و تێکیانەوە دەدا. هیچکەس قسەی نەدەکرد. پاشان هەموو وەقسە هاتن و گاڵوبوغرێک دە شاری دا پەیدابوو، هەر مەپرسە. پرسیار هاتنەگۆڕێ و خەڵک هەرچی بە زاری دا دەهات، دەیگوت. پێش ئەوەی خۆر دەرکەوێ، نێوشار پڕ بوو لە خەڵک. لە منداڵی حەوتساڵە ڕا بگرە تا پیری حەفتا ساڵە لە دەرێ بوون. دەنگە دەنگ کۆتایی نەدەهات. خەڵک لە بەر دەرگای قاوەخانە و دوکانان کۆ ببوونەوە و هەموویان سەبارەت بە ڕووداوی شەوی ڕابردوو دەدوان. هێشتاش لە تەپکەکانی دەوروبەری شاری دەنگی تفەنگان دەهات.

ئەو کاتەی مورتەزاغا دیتی حەمەدۆک هاتە نێو ژوورەخەوەکەیان، سەری لە بن باڵنجەکەی دا شاردەوە و کپ بوو. ژنەکەی هەوڵی دا باڵنجەکەی لە سەر سەری لاببا، بەڵام ئەو نەیدەویست سەری بێنێتە دەر. یاوەر بە جێی خۆی، خۆ ئەگەر هەر قازی و دوکتوریش هاتبان و ئەویان بەو حاڵە دیتبا کە لە ترسان لاڵ و ئیفلیج بووە، حوسنی خانم لە شەرمان دڵی دەتۆقی. ئەو شتەش بە خەڵکی گەیشتباوە، هەتا هەتایە گاڵتەیان پێدەکرد و پێیپێدەکەنین.

ـ کوڕە بۆ خاتری خودای، هەستە مورتەزا! ڕوومەتگوڵی خۆشەویستم، داوات لێدەکەم! تەماشای ئێرە کە پڕە لە خوێن! ئێستا وڵات ڕووناک دەبێ. خەڵک هەموو دێنە ئێرە، هەموویان دەیانەوێ ڕاست بێنە ئەم ژوورەی. ئەوان نابێ بزانن لە ترسان نە زمانت دەگەڕێ، نە لاق دەگری! کوڕە هەموو عالەم گاڵتەمان پێدەکا، شار هەمووی پێمانپێدەکەنێ! مورتەزا پیاوی چابە هەستە!

بەڵام ئەو پاڕانەوە و لالانەوەیە بێسوود بوو. مورتەزا نەیدەوێرا خۆی ببزێوێ و حوسنی خانمیش بانگی نۆکەرانی نەدەکرد، چونکە حەزی نەدەکرد ئەوان مێردەکەی ئاوا زەبوون ببینن. ئاخرەکەی سەتڵێکی ئاوی سارد هێنا و بە سەر سەری داکرد و پاشان سەتڵێکی دیکەشی پێداکرد، جا ئەو جار دەستی بزاوت. حوسنی خانم داهاتەوە، باسکی گرت و کێشای، بەڵام ئەو نەبزووت. سەرەنجام خانم ماندوو بوو و داوای یارمەتیی لە نۆکەرەکانی کرد. ئەوانیش بە ڕاکردن هاتن، مورتەزاغایان هەڵگرت و بردیانە ژوورە گەورەکەی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حوسنی خانم گوتی:
ـ هێندێک ئاوێ گەرم کەن!
وا دیار بوو مورتەزاغا هێندێک باشتر ببوو، بەڵام هێشتا بێحاڵ و ڕەنگپەڕیو بوو. حوسنی خانم بە پارچەیەکی نەرم کە بە ئۆدکوڵۆنێکی بۆنخۆش تەڕی کردبوو، نێوچاوانی دادەماڵی، دەیدواند و هەوڵی دەدا قسەیەکی لێ ببیسێ.
ـ خانم، هەموو شتێک ئامادەیە...
نۆکەرەکان مورتەزاغایان بردە حەمامێ و حوسنی خانم لە سەر بەردە مەڕمەڕەکانی تەختی حەمامەکەی وردە وردە جلەکانی لەبەر داماڵی. ئەوە شتێکی باش بوو، چونکە مورتەزاغا توانی باسکێکی هەڵێنێ. پاشان لاقێکیشی بزاوت، سەرەنجام چاویشی هەڵێنان و لە حاڵێک دا چاوەکانی ترس و دڵەڕاوکێیان لێدەباری، لە بن لێوییەوە گوتی:" خوێن، خوێن، هەموو جێگایەک پڕ لە خوێنە"، پاشان چاوەکانی لێکنان و دووبارە هەڵیهێنانەوە و گوتی:
ـ ئەرێ خانم برینەکەم زۆری خوێن لە بەر ڕۆیشتوە؟
ـ خۆ ئەتۆ شوکور هیچت لێنەهاتوە، ساغ و سەلیمی، هیچ، هەر بە قەد سەری دەرزییەش بریندار نی!
ـ هەر هیچ برینم لێنین؟
ـ هیچ هیچ، پاشا چاوخەمناکەکەم! خودای گەورە لە گوللەی ئەو دڕندەیەی پاراستووتی.
حەسار لە مێژ بوو پڕ ببوو لە خەڵک. لەوەتا ڕووناکی کردبوو، خەڵک ڕژابوونە دەرێ و ئێستا جادەی پێش ماڵی وان، لەمسەرەوە بۆ ئەو سەر، لە حەشیمەت جمەی دەهات.
مورتەزاغا هاواری کرد:
ـ عەلییە شەل... عەلییە شەل... ! بۆ خاتری خودای بگەنە عەلییە شەلی و ئەو پیاوە باشەم بۆ بێننەوە. بیر لە پارەی مەکەنەوە. هەرچەندی هەڵدەگرێ، با هەڵگرێ. ئەو پیاوە گەورەیە کە باشترین پیاوی ئەم جیهانەیە! ئەو منی ڕزگار کرد. ئەگەر ئەو نەبا، ئەمن لەمێژ بوو دە خوێنی خۆم گەوزابووم، ئەو نەبایە، لەگەڵ مەحمووداغای پێکرابووم... ئەرێ ئەو چی بە سەر هاتوە؟ مەحمووداغا؟
ـ ئەو کوژراوە. لەشی دەخوێنێ دا شەلاڵ بووە. هەر دەڵێی بە سەتڵان خوێنت پێداکردوە، ژوورەکە پڕە لە خوێن.
ـ گوتت ئەمن هیچم لێنەهاتوە؟
ـ نا نا، هیچ، ئەتۆ شوکور ساغی! هیچکوێت بریندار نیە.
ـ ئەدی دەزانی دەبێ ئەو ڕزگاربوونەی لە کێ بزانم و سوپاسی کێ بکەم؟
ـ نا، سوپاسی کێ دەبێ بکەی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ عەلی‌یە شەل... دەزانی کاتێک ئەو دڕندەیە... مەبەستم حەمەدۆکی قارەمانی خۆمانە، وەک شێری هاتە ژووریّ، تەقەی کرد و چراکە کووژایەوە، پێم‌گوت ڕۆڵە کێت دەویّ؟ ئەویش وەلامی دامەوە... ئەوە هێشتا مەحموداغا خوێنی دەبەردا مابوو و منیش بێهۆش نەببووم. گوێم لیّبوو حەمەدۆکی چاونەترسی من گوتی:"دەم‌توانی وەک مەحمووداغای دەخوێنی خۆت بگەوزێنم، بەلام ئەوەی ناکەم و بە دەست عەلی‌یە شەلیت دەسپێرم! ئەتۆ سوپاسی عەلی‌یە شەلی بکە"

ـ لەوەی دەیڵێی دڵنیای؟ کوڕە ڕەنگە هەر بە خەیاڵ ئەو شتانەت دیبی!

ـ نەخێر ئەوە تەواو ڕاستە. بۆخۆم بەو گوێیانەی خۆم ئەو قسانەم گویّ لیّبوو. پاشان کاتێک خوێنم بە دەستمەوە دیت، وامزانی ئەوە خوێنی خۆمە و بە ڕاستی مردووم. دەی خۆ ئێستاش من وەک مردووانم. ئەریّ ئەتۆ دڵنیای کە من هیچم لیّنەهاتوە؟

ـ نا، لە سایەی خودایەوە هیچت لیّنەهاتوە. با سوپاسی ئەو خودا گەورەیەی بکەین، ئەو خودایەی لە تۆپەقوڕێکی هەم مرۆڤی دروست کرد و هەم گورگ و هەم باڵندە. شوکر بۆ تۆ خوایە!

ـ ئەریّ باشە ئەمن چۆن چاکەی عەلی‌یە شەلی بدەمەوە و چ بکەم کە لە گەڵم ئاشت بێتەوە؟ ئێستا بۆت دەرکەوت ئەو چ چاکەیەکی گەورەی لە گەڵ کردووم و ئەمنیش چەندە دەرحەق بە وی خراپ بووم؟

ـ نەدەبوو ئەتۆ ئاوا ناحەزت هەڵسوکەوت لە گەڵ ئەو شوێنگێڕە بە نێوبانگەی، ئەو عەلیاغا زێڕەی کردبا.

مورتەزا ئاخێکی هەڵکێشا و گوتی:

ـ ڕاست دەکەی، نەدەبوو ئەمن وام کردبا، بەلام چ بکەم خانم گیان مرۆڤ زۆر جار هەڵەش دەکا.

ـ هەرچۆنێک بیّ خۆت زۆر بەو مەسەلەیەوە نارەحەت مەکە ئاغا ڕوومەتگوڵەکەم! بە هەر شێوەیەک بیّ ئاشتی دەکەینەوە. ئەو پیاوێکی ئاقڵە و لە ئاغایەکی گەورەی وەک تۆ خۆش دەبیّ.

ـ دەبیّ وا بیّ. هیوادارم هەرواش بیّ.

حوسنی خانم بە سابوونی جوان شۆردی، ئاوی پیّداکرد و خاوێنی کردەوە.

ـ شوکور ئێستا لە سایەی سەری ئاغا عەلی‌یە شەلی برامەوە باشترم.

حوسنی خانم خاولیی تازەی بۆ هێنا و دایە دەستی. خاولی‌یەکە بۆعەترێکی خۆشی لیّدەهات.

ـ ئەو چاکەت و پانتۆڵەم بۆ بێنە کە ڕۆژی جێژنان دەبەرمیان دەکەم. کڵاوە ئاستراکانی‌یەکەشم، هەروەها ئەو کراسە سوورەی لە سەردەمی شەڕی سەربەخۆیی دا دەبەرم دەکرد. ئەو کراسەی کە وەک خوێنی خۆم سوورە و ئەو کاتەی لە بەرەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"مەرسین"ی بە دژی فەڕانسەییەکان شەڕم دەکرد، لە بەرم دابوو. ئەو کراسەم کە بەخوێنی خۆم، وەک کەسێک کە لە ڕێگای نیشتمان دا دەمرێ، شەلاڵ ببوو! حەمەدۆک، ئەو قارەمانە، شەهێنی من، ئەرێ خانمی خۆم بیستبووت هیچ گوللەیەک کاری لێناکا؟

ـ ئاغای من، ئەوەی نابێ لە لای هەموو کەس باس بکەی! هەروەها کاتێک باسی وی دەکەی، نابێ پێیبڵێی "شەهێنی من".

مورتەزاغا قاتەکەی زەمانی شەڕێی دە بەر خۆی کرد و چەکمە بریقەدارەکانی هەڵکێشا. ئەو جار هاتەوە سەر حاڵی جارانی.

ـ بەرێوەڵلا خانم ڕاست ئاوای نێو دێنم! بۆچما بۆ ئەو ژیانەی ئێستام قەرزداری وی نیم؟ باشە لە بەرچی ئەمنیشی نەکوشتوە، ها؟ ئەمن هەر پرسیار لە تۆ دەکەم، بۆ وای نەکردوە؟ پێتوانیە ئەو پێیخۆش نەبووە من بکوژێ و بە ئەنقەست منی لە مەرگ ڕزگار کردوە؟ ئەدی ئەو شەهێنی من نیە، چییە؟

ـ بەڵێ، هیچ گومانی تێدا نیە کە ئەو شەهێنە، هەر ئەو شەهێنەیە کە ناوی دە ئەفسانەکان دا هەیە، ئەو پڵینگی نێو چیاکانە. بە ناوی پێغەمبەریشەوە کراوە و وەک ئەویش ئازاو میهرەبانە. ئەوە ڕاستە ئاغا. قسەکانی تۆ وشە بە وشە ڕاستن، بەڵام لە بارودۆخی ئێستا دا ئەو قسانە مەترسییان لە گەڵە.

مورتەزاغا لە حاڵێک دا کڵاوەکەی لە سەر سەری ڕاستەوپاستە دەکرد، گوتی:

ـ مەترسیی چی؟

ـ لەوانەیە مستەفا کەماڵ پاشاش ئەگەر ببیسێتەوە بە حەمەدی دەڵێی شەهێن، بە سووکایەتی بزانێ. باشە مورتەزاغا گیان حەمەدی ئێمە هەرچۆنێک بێ، هەر چەتەیە. ئەدی مستەفاکەماڵی گەورەی لە شکاننەهاتوو دەبێ لەو بارەوە چ بڵێ؟ پێتوانیە ئەو هێندێکی پێناخۆش دەبێ، ئەگەر ئەتۆ لێرەولەوێ تاریفی ئەو یاغییەی بکەی؟ مورتەزاغا، نووری چاوم!

ـ ڕاست دەکەی، دیارە ئەو ئەوەی پێ خۆش نابێ... بەڵێ دەبێ ئەمن ئاگام لە زمانی خۆم بێ، بەڵام ئەوە بەو مانایە نیە کە من نیشان نەدەم چەندە منەتباری ویم. دەبێ لە چەک و تەقەمەنی هەرچەندی پێویستی بێ، بێدەمێ و دۆستایەتیی خۆشمی پێبسەلمێنم. هەروەها دەبێ دە عەلییەشەلیش بگەیەنم کە ئەمن منەتباری ویم. ئەرێ چۆنە ئەمشۆ بۆ نانخواردنی شەوێ بانگهێشتنی بکەم؟

ـ لە وەی دا پەلەی مەکە ئاغا! عەلی دڵی یەشاوە و ئەگەر لەو بارودۆخەی دا بانگی کەی، پێیخۆش نابێ. دڵ وەک شووشەی وایە، ئەگەر شکا، چاکبوونەوەی زەحمەتە. وا چاکترە قسە لە وەی نەکەین.

ـ قسە لە چی نەکەین؟

ـ لە دۆستایەتیمان لە گەڵ حەمەدۆکی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مورتەزا پێکەنی:
ـ نا، بە یەک وشەش باسی وەی لە لای خەڵکی ناکەین. ئەوە تا ئێستا دوو کەسین ئاگامان لەوەی هەیە، من و تۆ، هەروەها خودا ... و عەلییەشەل...
ـ بۆچما عەلییەشەل دوژمنی قەستەسەری حەمەدۆکی نیە؟
مورتەزاغا هێندێک ڕاما و گوتی:
ـ ئەو خەڵکە هەموو شتێکی لە دەست دێ. حەمەدۆک بۆ ئەمنی بەخشی و نەیکوشتم؟ لە بەر ئەوەی دوژمنی قەستەسەری خۆی ڕازی کا؟ ئەو ماستە بێ موو نیە حوسنی خانمی خۆم...
پاشان نێوچاوانی وێکهێنا:
ـ ئەوجار بۆچی دەبێ عەلییەشەل داوای لێکردبێ من نەکوژێ؟ ئەویش دوای ئەوەی من ئاوام هەڵسوکەوت لە گەڵ کردوە، دوای ئەوەی هێندەم سووکایەتی پێکردوە و شکاندوومە! لەوەتا دنیا دنیایە، کەس ئاوای ڕەفتار لە گەڵ کەسێکی دیکە نەکردوە. بەڕاستیش ئەو ماستە بێموو نیە! هەر خوا بکا پیلانێکیان بۆ منیش بە دەستەوە نەبێ و سەری منیش تێدا نەبەن.
هیچیان نەیاندەوێرا ئەوەی بە دڵیان دا دادێ، بە زمان بێڵین. حوسنی خانم بە زەحمەت تفی زاری قووت دا و گوتی:
ـ ئەگەر ئەتۆ تکای لێبکەی، ... ئەگەر پێیبڵێی لەوەی لە گەڵیت کردوە، پەژیوان بوویەوە... ئەویش بێگومان پەژیوان دەبێتەوە. لە بیرت نەچێ دۆستایەتییەکە تا مردنێ دەبێ بمێنێتەوە.
ـ خوا لە زارت بڕوانێ!
مورتەزاغا حوسنی خانمی دە ئامێز گرت.
ـ با ئەو جار مەحمووداغای جێبەجێ بکەین.
سەری مەحموودئاغای بە سەر سەرینەکەی دا شۆڕ ببۆوە، دەموچاوی سپی هەڵگەڕابوو، چاوەکانی هەڵگەڕابوونەوە سەرێ و لە دیوارەکەی بەرامبەریانەوە بڕابوون. زاری نیوەئاواڵە بوو، دەتگوت ویستوویەتی شتێک بڵێ، یان خەریک بووە هاوار بکا. دیوارەکان، سەرینەکە، لێفە و ڕوولێفەکە هەموو دە خوێنێ دا شەلاڵ ببوون. خوێن هەتا بن جێوبانەکەی مەحموودئاغای داگرتبوو.
مورتەزاغا بە سەرسوڕمانەوە گوتی:
ـ ئەو هەمووە خوێنەی! ئەو بۆخۆی هەر بە قەدەر چۆلەکەیەکی دەبوو.
پاشان ڕووی دە ژنەکەی کرد و گوتی:
ـ بە قەد گامێشێکی خوێن لە بەر ڕۆیوە!
ژنەکە چاوی لێکرد، دیتی چۆن سپی هەڵگەڕاوە و خێرا لەو ژوورەی بردە دەرێ. ئێستا دەرگا گەورەکەی حەساری لە سەر پشتێ بوو و سەرۆک و گەورەکانی شاری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەهاتنە ژوورێ. عەلی‌یە شەل لە دەرێ، لە خەیابانێ، ڕاوەستابوو. کەوشەکانی تازە ڕەش کردبوونەوە و هەر بریقەیان دەهات. کڵاوی بە گەوەڕی لە سەرنابوو و جلی تازە و کراسێکی سپیی دە بەر دا بوو. دەسرەیەکی سووری لە ملی هاڵاندبوو. دە بیرەوە ڕۆچووبوو و خەمناک و تازیەبار دیار بوو. سمێڵە درێژەکانی هێندێک دەلەرزین.

ئەوانەی دەهاتنە ژوورێ، هەموویان لە پێش دا ڕادەچەنین و لە جێی خۆیان ڕادەوەستان.

خەلیل بەگی گەورە گوتی:

ـ پێویست ناکا دوکتۆر تەرمەکەی بپشکنێ، ئەوە قارەمانی نیشتمانە!

یاوەر گوتی:

ـ بە ڕاستی قارەمانە. ئەو تەنانەت میداڵی دەورەی شەڕی سەربەخۆییشی هەبوو! نەخێر بە هیچ شێوەیەک تەرمپشکنینی ناوێ.

پزیشکی قانوونییش گوتی:

ـ نەخێر دیارە پێویست بە کردنەوە و پشکنینی لەشی تەرمەکە ناکا و من هەر ئێستا ڕاگەیاندنی مەرگ و ئیجازەی بەخاکسپارنەکەی بۆ دەنووسم، بەڵام هەرچۆنێک بێ، هەر دەبێ چاوێکی لێ بکەم.

مورتەزاغا گوتی:

ـ نا ئەوەش پێویست نیە، ئەو گوللانەی وێی کەوتن، هەمووم ژماردوون. بێزیاد و کەم سێ گوللەی وێکەوتوون.

پزیشکەکە لێفەی سەر تەرمەکەی هەڵداوە. کراسی خەوی مردووەکە تا پشت چۆکانی هەڵکرابوو، هەردووک لاقی بە ڕووتی بەدەرەوە بوون و هەر یەکەی بە لایەک دا کەوتبوون.

ـ زەحمەت نەبێ، دەکرێ چەند دەقیقەیەک ژوورەکەی چۆڵ کەن؟

هەموو چوونەدەرێ. پزیشکەکە تەرمەکەی چاو لێکرد و هەردوک دەستی بە خوێن بوو. کوژراوەکە سێ گوللەی وێکەوتبوون. هەرسێک گوللە وە یەک جێی کەوتبوون.

پزیشکەکە لە بن لێوی‌یەوە گوتی:

ـ ئەو مارزە تفەنگچیی چاکە!

پاشان وەدەرکەوت.

لای نیوەڕۆیە ژن و کوڕ و خزمەکانی مەحموودئاغای گەیشتنێ. نیوەی خەڵکی کانی گوڵانیشیان لە گەڵ هاتبوو. پزیشکەکە شایەتنامەی مەرگی مردووەکەی نووسی و یاوەریش ڕاپۆرتی خۆی نووسی. پاشان ڕێگا بە بنەماڵەی کوژراوەکە درا کە بچنە سەر تەرمەکەی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەرمەکە شۆرا و سەرلەنوێ جلەکانی لەبەر کرایەوە، تا بە پێی ئامۆژگاریی مەلای بە جلەوە بنێژرێ. پاشان بردیانە مەیدانی شار، لە سەر تەختێکیان دانا و لە پارچە ئالایەکی نوێیانەوە پێچا. پێش هەموو کەس یاوەر چووە سەر سەکۆی قسەکردن و گوتی:

ـ ئاخ قارەمانەکەی شەڕی سەربەخۆییمان. ئەو هەموو میداڵ و نیشانانەی وەرتگرتوون، هەتا هەتایە دەبریقێنەوە و دیارە ئەتۆ هەرگیز نامری. هەتا چیای تووڕووس بمێنێ و ئەو وڵاتە بژی، هەمووومان لە دڵی خۆمان دا زیندووت ڕادەگرین. تەنیا کاتێک خۆر ئاسەواری نەمێنێ، تۆ ون دەبی. لەمڕۆوە یادی تۆ لە نێو دڵی خەڵکی تورکیە دا دەژی. ئەمن بە خاکی پاکی نیشتمان سوێند دەخۆم، پێش ئەوەی لەشی تۆ سارد بێتەوە، خاکی سەر گۆڕی تۆ بە خوێنی ئەو یاغییەی کە پێی دەڵێن حەمەدۆک، ئاو بدەم. ئەتۆ کە بەگزادە و ڕەسەن بووی، ئەتۆ کە پەڵکووری تووڕووس بووی، تۆ کە میداڵە زێوەکەی سەر سینگت، کردە قەڵغانی گوللە. ئاخ تۆی قارەمانی نیشتمان، تەنانەت فەڕانسەیی‌یەکانیش نەیانتوانی خوێنی ڕەسەن و بە نرخی تۆ بڕێژن، ئەو خوێنەی کە لە ناخی ئاسیاوە هاتبوو، بەڵام یاغی‌یەک، دوژمنێکی ئەو نیشتمانە، جووتێرێکی ترسەنۆکی بێبنە و بنەچەکە، خوێنی تۆی دڵسۆز دەڕێژێتە سەر ئەو خاکە پیرۆزە. بەڵام ئەو خوێنەی تۆ خۆر، ئەستێرە و ڕووناکایی لێ دروست دەبێ! من تۆڵەت دەستێنمەوە! من تۆڵەی تۆ لە حەمەدۆک و هەموو دوژمنانمان دەستێنمەوە.

یاوەر گەرم داهاتبوو، دەیگوڕاند و قسەکانی وایان لەو حەشیمەتە، کە لە وێ کۆ ببوونەوە، کردبوو، کە هەموویان مات و حەیران تێیان هەڵدەڕوانی. کاتێک بە بزەیەک لە سەر لێوانەوە لە سەر سەکۆی قسەکردن هاتەخوار، هەموو گیانی لە ئارەقەی دا شەلاڵ ببوو، بەڵام ئەو شانازیی بە خۆیەوە دەکرد. مەلا و دادەستێن هەردووکیان ڕایانکردە پێشی، داوای سەرکەوتنیان بۆ کرد و بە دوای ئەوانیش دا گەورەپیاوەکانی شار هەر وایان کرد! ئەوە پێی‌دەڵێن هونەری قسەکردن!! ئەوانەی لەوێ بوون هەموو وەگریان کەوتبوون.

شەڕکەرە دێرینەکان، کە هەموو کڵاوی بە گەوەڕیان لە سەر بوو، بەڕیز لە پێش سەکۆی قسەکردن ڕاوەستابوون. مورتەزاغا، بە تفەنگەوە و سێ ڕیز فیشەکدان ڕاست و چەپ بە قەدەوە، هات، لەوێ لە ئەسپەکەی دابەزی و دەسبەجێ غاری دا لای یاوەری، باوەشی پێدا کرد و بە دەنگی بەرز گوتی:

ـ خودا هەموو ئەو کەسانە ببەخشێ کە وەکوو تۆ ئازان! قسەکانت ئەوەندە جوان و بە سۆز بوون، کە تەنانەت فرمێسکیان دەخستە چاوی گورگ و باڵندەشەوە! جاچۆن ئەو وتارە کار لە ناخی دڵی ئێمە ناکا؟ وەڵڵاهی وشەکانی تۆ عەرز و داروبەردیشیان ڕاتڵەکاند!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاشان مەلا، حاکم و زۆر کەسی دیکەش چوونە سەر سەکۆکە و قسەیان کرد، بەڵام هیچیان نەیانتوانی وەک یاوەری بەگوڕ و تین بدوێن.
دوای ئەوەی ڕیوڕەسمەکە کۆتایی هات، ژاندەرمان تابووتەکەیان هەڵگرت و خستیانە نێو تاکسی‌یەک کە تاقە تاکسیی شارەکە بوو و مام هەمزە خاوەنی بوو. ماشێنەکە وردە وردە بەرەو پردێ وەڕێکەوت. گەورەکانی شاری لە پێش ماشێنەکەوە دەڕۆیشتن و تەواوی حەشیمەتی دیکەش، لە خەڵکی شار و جووتێرەکان، لە حاڵێک دا سەریان بە نیشانەی ڕێزلێنان داخستبوو، بە دوای ماشێنەکە دا دەڕۆیشتن. لە سەر پردێ، مام هەمزە گازی دایە، زۆری پێ‌نەچوو ماشێنەکە لە پێش چاوان ون بوو و خەڵکەکەش گەڕانەوە نێو شاری. نیشانەی خەمباری و هەستی ڕێزلێنان بە ڕوخساری هەمووانەوە دیار بوو.
بەو شێوەیە چەند ڕۆژ پێ‌چوو و هیچ شتێک نەقەوما. ئەو ژاندەرمانەی پێیان سپێردرابوو حەمەدۆکی بگرن و چووبوون ئەو ئەرکەی جێبەجێ بکەن، بە دەستڕاوەشاندن گەڕانەوە. یاوەر دەرگای ژوورەکەی لە سەر خۆی گاڵە دابوو و ئیدی لە نێو بازاڕی نەدەبیندرا. ئەوە دووهەم جار بوو کەسێک لە نێوەڕاستی شاری، ڕاست لە تەنیشت ژاندارمری، دەکوژرا. وەک ئەوەی دەچوو کە حەمەدۆک بە ئەنقەست دەیەویست قەڵسەی لە خودی یاوەری بگێڕێ و شەڕی پێ بفرۆشێ. وەک ئەوە دەچوو بیەوێ تۆڵەی ژنەکەی، کە یاوەر کوشتبووی، لە وی و لە شارەکەی بکاتەوە. حەمەدۆک کاتی بە فیڕۆ نەدەدا و زەبری خۆی دەوەشاند. یاوەر وەخت بوو لە داخان بتەقێ، ددانی دەچیرەوە دەبرد و دەی‌گرماند:
ـ وەکیل باشی ئەو هەتیوەشێتێکی تەواوە. بە ڕاستی ئیدی بێ‌تامی کردوە، ئێمەش ڕێگایەکی دیکەمان نیە، یان دەبێ بی‌گرین، یان ئاخرەکەی هەمووی ئێمەش لە بەین دەبا!
وەکیل باشی عاسمیش تووڕە بوو: هەتا ئەو حەمەدۆکە زیندوو بێ، ئەو شارە یەک سەعاتیش ناحەسێتەوە.
ـ دەبێ خوێن بڕژێ. جا یان خوێنی ئێمە یان ئی حەمەدۆکی!
یاوەریش گوڕاندی:
ـ بەڵێ خوێن! ئەو دەیەوێ تۆڵەی خۆی لە شارەکە بکاتەوە. ئێستا ئیدی ئەو هەتیوە هەر لە شاخی خەڵکی ناکوژێ. ئەوەتا لە بنەوپاڵی ئێمە مەحمووداغای کوشتوە!
ـ مەبەستیشی هەر ئەوە بووە کە قەشمەری بە ئێمە بکا!
ـ هەتا ئەمن بشکێم و ئایندەی من بە با دا بچێ!

مورتەزاغا وردە وردە ترسەکەی کەم بۆوە و توانی هەستی سەرشۆڕی و تێشکاوی لە خۆی دوور بکاتەوە. تەنانەت زمانیشی کرابۆوە و وەقسە هاتبۆوە. هەموو ڕۆژێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوکان بە دوکان و چاخانە بە چاخانەی شاری دەکردن و هەرکەسی دیبا، قسەی بۆ دەکرد. دوو ـ سێ جاران دە عەلی‌یەشەلی هەڵەنگوتبوو و هەموو جارێش بە پێچەوانەی هەستی دەروونیی خۆی، دڵخۆشیی دابۆوە و تاریفی کردبوو، بەڵام عەلی‌یەشەل خۆی لێبواردبوو، چاوی بەردابۆوە و بە پەلە دوور کەوتبۆوە. مورتەزاغا دەیگوت:"ئەو کابرا سەقەتە، ئەو شەلە، ئەو مەلعوونە، گیانی منی ڕزگار کردوە، بەڵام ناوێرێ چاو دە چاوی من ببڕێ. مرۆڤ بۆ دەبێ چاو لە چاوی ئەو کەسە نەکا کە ڕزگاری کردوە؟
ئەو جار هەر کە مورتەزاغا چاوی بە عەلی‌یەشەلی کەوت، ڕقێکی وا دایگرت کە هێندەی نەمابوو چۆکی لە بن لەشی دا بنوشتێنەوە. لە ژێر لێویەوە گوتی: ئاخرەکەی ئەو کابرایە ئەمن دەکوژێ! ئەو جار بیرێکی بە مێشکی داهات، بیرێکی ئەوتۆ کە قەت بۆ ئەوە نەدەبوو لای کەس باسی بکا. باشە بۆ تووشی بە تووشی ئەو کابرایەوە بووە؟ هەموو جارێکیش کە دەکەوتە بیری ئەوە کە بە شێوەیەک عەلی‌یەشەلی بکوژێ و لە کۆڵ خۆی کاتەوە، ڕۆستەمە کوردی ئارەقفرۆشی دەهاتە پێش چاوی. باشە، ئەگەر خانوێک و زەوی‌یەک، کیسەیەکی پڕ لە زێڕ، ئەسپێکی ڕەسەنی عەرەبی و دیارە تفەنگێکی کارابینی ئەڵمانیشی بداتێ(چونکە کورد هەموو ئاشقە چەکن)، بڵێی ڕۆستەم ئامادە نەبێ عەلی‌یە شەلی بۆ بکوژێ؟ خۆ کوشتنی پیاوێکی سەقەتی بەستەزمان نابێ ئەوەندەش زەحمەت بێ...، بەڵام سەیرە! هەر کاتێک بیر لە کوژرانی عەلی دەکاتەوە، زەحمەتە بتوانێ وەبیر بەسەرهاتی ئەو شەوەش نەکەوێتەوە و ئەگەر لەو ساتە دا کەسی وەگیر نەکەوێ بۆی بگێڕێتەوە، تاب ناهێنێ و دەتەقێ:
ـ دەرگا کرایەوە، منیش وەخەبەر هاتم. چرا سوورەتی‌یە زێرکفتەکە هەڵکرا و ژوورەکە وەک ڕۆژی ڕووناکی لێهات. یەکێک هاتە ژوورێ، قەڵافەتێ زۆر گەورە بوو، سەری وەبنی میچی دەکەوت. باسکی وەک لکی دارپەڵکی ئەستوور بوون، ئاوری لە زاری دەهاتە دەرێ، ڕاست وەک هەژدیهای. مەحموداغاش وەخەبەر هات و کاتێک کابرای لە ژوورێ دی، دەستی بردە بن سەرینەکەی و دەمانچەکەی دەرهێنا، بەڵام پیاوەکە بە سەری دا گوڕاند:" دەمانچەت فڕێدە، ئەمن حەمەدۆکم! مەحموداغا کە ئەوەی بیست، دەمانچەکەی لە دەستی بەربۆوە و کەوتە سەر سەرینەکەی. دەستی مەحمودئاغای دەلەرزین، لێوەکانی شین هەڵگەڕابوون و ڕوخساریشی وەک ڕەنگی سەر لێفەکەی سپی ببۆوە. پیاوەکە بە منی گوت مورتەزاغا ئەمن نان و نمەکی تۆم کردوە ـ کەنگێ نمەکی من کردوە، نازانم، بەڵام گومانی تێدا نیە کردوویەتی ـ و ئەمن بە داخم کە لەو ماڵە جوانە میوانگرە پڕ لە شانازی‌یە دا خوێن دەڕێژم. بمبوورە، ئەو جار ڕووی دە مەحموداغای کرد و گوتی بەڵام ئەتۆ خائینێکی خوێڕیی! ئەتۆ ئێستا دەبێ شادەوئیمانی خۆت بێنی، هەرچەند خودا گوێت لێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناگرێ! کەسێک خەڵکی هەژار بچەوسێنێتەوە، گوندان بە خەڵکی چۆڵ بکا، دێوەزمەیەکی بە خوێن تینووی وەک تۆ، کوشتنی لە هەرچوار کتێبە پیرۆزەکان دا حەڵاڵ کراوە. ئەگەر ئەتۆش وەک مورتەزاغای ئاغایەکی باش بوایەی، قەت کارم پێت نەبوو، بەڵام ئێستا مەحموودئاغای کانی‌یەگوڵان وەرگرە! ئەوەی گوت و لوولەی تفەنگەکەی دەمن کرد و نەڕاندی: "سەرت بەرە بن سەرینەکەت!" وای نەڕاند، هەموو خانووەکە لەرزی‌یەوە و هاوکات سێ گوللەی تەقاندن، تەق، تەق ،تەق! مەحموودئاغا هەر دەنگیشی لێ‌نەهات. پاشان دەنگی پێیانم لە نێو پلیکانان گوێ لێبوون. کاتێک سەرم هەڵێنا جێوبانی مەحموودئاغای پڕ بوو لە خوێن... ئای چەندی خوێن لە بەر ڕۆیبوو، قەتم هێندە خوێن نەدیوە! ئەو بەستەزمانە بە قەد سێ گایانی خوێن لە بەر ڕۆیشتبوو... ئەو فەقیرە ئاوا کوژرا. ئەوە کۆستێکی گەورە بوو.

مورتەزاغا ئیدی بەیەک وشەش بە خراپ باسی حەمەدۆکی نەدەکرد و بە پێچەوانەوە هەتا باس کرابا، تاریفی دەکرد: کەس ناتوانێ بی‌کوژێ، هیچ کەسی پێ‌ناوەستێ، چونکە حەمەد ئەنگوستیلەی خانەقای چل چاوی پێیە. ئەو بەردە برووسکەی پێیە. بۆم نەگێڕاونەوە کاتێک ئەو شەوە چاوم هەڵێنانەوە، چم دی؟ ژوورەکە پڕ بوو لە ڕووناکی، کابرایەکم هاتە پێش چاوی، نێوچاوانی دەگەیشتە بەری میچی. تفەنگێکی کاڕابینی بە دەستەوە بوو، ئەمن بۆخۆم ئەنگوستیلەکەی قامکیم دی، وا دەترووسکاوە، چاوم لە بەری هەڵنەدەهات. دەسبەجێ زانیم ئەوە کێیە. ئەو بەستەزمانە، مەحموودئاغاش، زانی. خودا عافووی کا پیاوێکی ئازا بوو. دەمانچەکەی هەڵیش‌گرت و سێرەشی لە حەمەدۆکی گرت، بەڵام دەمانچەکە لە دەستی کەوت.. پیاوەکە چۆنی هاتبوە ژوورێ، هەر ئاواش، لە حاڵێک دا نووری لێ‌هەڵدەستا، وەدەرکەوت. ئەمن بۆخۆم دیتم بە نێو شاری دا دەڕۆیی و بە هەر جێ‌یەکیش دا دەڕۆیی، شۆق و ڕووناکی‌یەکەی دەگەڵ بوو و بە دەوری دا بڵاو دەبۆوە. ئەو بۆ لای شاخی چوو و من بە چاوی خۆم دیتم چۆن هەورازەکانی دامێنی ئەو تەپکانەی ئەو لێیان وەسەر دەکەوت، ڕووناک دەبوون. دەتگوت ئەو هەوراز و نشێوانەی ئەو پێیان دا ڕەد دەبێ، لە ڕووناکایی دا مەلە دەکەن و ئاڵقەیەک لە نووریش دەوری دابوون. بەڵێ، ئەو بەرەو چیای دوڵدڵ و بۆ لای چلسوارەی غەیبی دەچۆوە. پێی گوتم من ئەتۆ دەناسم و کەس شەڕی لە گەڵ تۆ نیە، هیچ مرۆڤێک زیانت پێ‌ناگەیەنێ و تەنانەت عیزڕائیلی فریشتەی مەرگیش کاری پێت نیە. هەموو کەس دەزانێ عەلی‌یەشەل دۆستی هەرە نێزیکی منە، بەڵام ئێستا هێندێک دڵێشیمان لە بەین دایە، کە دیارە براش نێوان ناخۆشی‌یان هەر دەبێ و ئەوەش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تاوانی هەردووکمانی تێدایە... برای ئازیزی من عەلی‌یە شەل بەگ وەک خەڵکی دیکە نیە. ئەو نیشانەی خانەقای چلچاوی بە نێوچاوانی‌یەوەیە.
ئەو ترس و دڵەڕاوکی‌یەی تا ئێستا ئارا و قارای لە مورتەزاغای هەڵگرتبوو، ئەو جار گەیشتبوە خەلیل بەگی گەورەش. هەموو ئاغا و بەگەکان لە خۆیان دەترسان و قەت وەک ئێستا زەندەقیان نەچووبوو. دەی هیچ دوور نەبوو ڕۆژێک ئەوانیش هەر ئەو چارەنووسەیان بە سەر بێ، کە بە سەر مەحمووداغای هات. عەریزەنووسەکان لە پڕکاری‌یان سەری خۆیان بۆ نەدەخورا و تەتەرەکان(نامەبەرەکان) لە ڕێی پێتەخت و سالۆنی وەزارەتخانەی نێوخۆ دا لە گەڵ یەکتری پێشبڕکێیان بوو. پیاوە گەورەکانی شاری ئەزموونیان لە ڕابردوو وەرگرتبوو و ئێستا نامەکانیان پڕتر و سەرنجڕاکێشتر دەنووسین، بەڵام عارف سایم بەگ هیچ دەربەست نەبوو، هەر ئاوڕیشی وەو شارەی نەدەدایەوە و نەک هەر نەدەچووە ئەوێ، بەڵکوو نامە و پەیامەکانیشی وەرنەدەگرتن. هەر بۆیەش دەمڕاستەکانی شاری لەوە دەترسان کە ئەوە بەو مانایە بێ کە ئەو بە هێندیان نەگرێ، یان هەر بە ڕاستی بڕیاری دابێ کە حەمەدۆکی دەبن باڵی خۆی بگرێ و بی‌پارێزێ. خۆ وەڵڵا هیچ دووریش نەبوو جێگایەکی لە شاری ئەنکەرەش بۆ بدۆزێتەوە. هەر ئاغایەی یاغیی خۆی لە شاخی هەبوو، ئەدی بۆ عارف سایم بەگ، یان سیاسەتوانێکی گرینگی دیکە، پیاوێکی ئەوتۆی لە پێتەخت نەبێ...
باش بوو ئەو هەواڵە تازانەی لە وایوای و ئاناوارزاوە دەگەیشتن، هێندێک دڵەڕاوکێکەی هێور کردنەوە. بە پێی ئەو هەواڵانە ژاندەرمان لە وایوای دەوری حەمەدۆکیان دابوو، بەڵام ئەو مارە مەلعوونە شەوێ خۆی لە دەستیان دەرباز کردبوو. لەو کاتە دا کە ئەوان ئەو هەواڵە خۆشەیان بۆ یەکتر دەگێڕایەوە، سوارێک بە پڕتاو خۆی بە نێو شاری دا کرد، لە بەر دەرگای مەحکەمەی جڵەوی هەڵەنگاوت و هاتە خوار. هەموو گەورەکانی شاری لەوێ بوون.
سوارەکە نەڕاندی:
ـ ئیدی تەواو بوو. گەمارۆمان داوە! هەموو کەس دیتوویانە! دوو گورهان و خەڵکی هەژدە دێیان، بە ژن و پیاوەوە، لە باتلاقی ئاخچەسازی دا گەمارۆیان داوە!
قازی پرسی:
ـ کێیان گەمارۆ داوە؟
ـ حەمەدۆک جەنابی قازی! حەمەدۆک! هەرچوار دەوریان گرتوە، ئیدی دەرباز نابێ، خەڵکی هەژدە گوندان، بە ژن، پیاو، منداڵ، ئەسپ و سەگەوە لێی وەخڕ بوون و دەوری ئاخچەسازیان داوە. ئەوە بە لێشاو خەڵکی دیکەش هەر دێن! هەر جووتێرێکی بە باسوخواسەکەی زانیوە، بەرەو ئەوێ چووە. هەرکەس هەرچی وەبەر دەستی هاتوە، دەمانچە، چەقۆ، شەنە، پێمەڕە و .. ڕۆی‌بۆتێ و ڕۆیشتوە، لە هەموو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێیەکانەوە هاتوون، لە جەیهان، عوسمانلی، لە داوێنەکانی کۆزانێ، لە هەموو شوێنیکی‌یەوە، هەموو دەیانەوێ ئەو دڕندە خوێنخۆرەی بگرن! دەوری ئاخچەسازی ئەوەندەی خەڵک لێیە، دەرزی هەڵاوێی وەعەرزی ناکەوێ.

ـ باشە کوڕە، ئەتۆ چۆن دەزانی ئەوەی لە نێو باتڵاغی ئاخچەسازی دا خۆی حەشارداوە، حەمەدۆکە؟

ـ هەموو کەس دیویەتی ئیدی! هەوە! ڕاست بۆخۆیەتی!

ـ ئەوانەی دەڵێن دیتوومانە، بە ڕاستی دەی‌ناسن؟

ـ بەڵێ، وەلی زۆرزان کە خەڵکی گوندەکەی وێیە و ئێستا لە ئاناوارزای نۆکەرە، دەی‌ناسێ.

ـ ئەدی کێ ئەتۆی ناردوە؟

ـ نایبی خۆمان قوربان! ئەو فەرمووی بە پەلە سواربم، بێم بۆ ئێرە و ئەو هەواڵە بە جەنابی یاوەری بگەیەنم. گوتی بە جەنابی یاوەری بڵێ کە ئێمە ئاخچەسازمان گەمارۆ داوە و ئەو هەرچی زووتر خۆی بگەیەنێتە ئەوێ، چونکە ئیدی حەمەدۆک ناتوانێ لە دەستمان دەرچێ و گومانی تێدا نیە یان ئێمە دەی‌گرین، یان باتڵاغ هەڵی‌دەلووشێ. بڵێ بە کەرەمێ خودای و بەرەکەتی نێوچاوانی یاوەری، هەوڵ دەدەین هەر بە ساغیش بی‌گرین!

یاوەر بزەیەکی هاتی و گوتی:

ـ بەڵێ، ئەگەر وا بێ ئیدی لە دستمان دەرناچێ و دەی‌گرین، بەڵام پێم بڵێ لەو کاتەی دا حەمەدۆک چۆتە نێو باتڵاغەکەیەوە، کێ‌دیویەتی؟

ـ هەوەڵێ جەنابی نایب بۆخۆی دیتوویەتی قوربان! لە دەربەندی گوندی وایوای، کاتێک حەمەدۆک ویستوویە بچێتەوە لای سەیرانێ. ئاخر بۆخۆت دەزانی ئەو سەیرانی مارە کردووە و ئێستا ئەو ژنە خێزانیەتی! نایب تەقەی لێ‌کردوە، ئەویش جوابی تەقەکەی داوەتەوە و دوایە هەڵاتوە. دەربەندەکە هێندێک بزنی لێ‌بووە، کە لێرە و لەوێ لەوەڕاون. حەمەدۆک بە دەم ڕاکردنەوە گەیشتۆتە هەر بزنێکی، لە پەنا بەردان و پنچکان بەستوونی‌یەوە، نایبیش بزنەکانی لە گەڵ حەمەدی لێ‌تێکچووە، ئەوی لێ ون بووە و یەک یەک هەموو بزنەکانی کوشتوون. بەو شێوەیە حەمەد دەرباز بووە و ڕاست لەگەڵ وڵات ڕووناکبوونێ، خۆی گەیاندۆتە گابەردەکانی ئاناوارزای. لەو تەقە و لێکدانەی دا حەمەد حەوت ژاندەرمەی بریندار کردوون. هەموویان بە لاقی ئەنگاون و ئێستا لەوێ کەوتوون. حەمەد ئاخر بزنی لە بەرەوەی کۆنەقەڵاکەی لە پەنا پنچکێکی بەستبۆوە و بەو شێوەیە بۆی دەرچووبوو. ژاندەرمەکانیش هەر وا تەقەیان کردبوو و بزنی چارەڕەشیان وەک بێژینگێ دابێژ دابێژ کردبوو. پاشان حەمەد خۆی دە کەرتەشی‌جارەکەی هاویشتبوو و لە بەستێنی چۆمی دا خۆی حەشاردابوو، کە دیارە ئێستا ئەوێ ئاوی تێدا نیە و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وشکە. وەلی زۆرزان بە چاوی خۆی دیتوویەتی، ناسیویەتەوە و بە پەلە چووە بە ژاندەرمەکانی گوتوە. بەستەزمانانە لە ترسان ڕوحیان پێنەمابوو.

ـ ئەوە دەڵێی چی کوڕە؟ یانی ژاندەرمەکانی ئێمە لەو تاقە کەسەی دەترسن؟!

کوڕەکە ئارەقێکی ساردی لە لەشی نیشت. بە پەلە وەڵامی دایەوە:

ـ نا، نا، جەنابی یاوەر! ژاندەرمەکان لە حەمەدی نەدەترسان.

ـ ئەدی لە چی دەترسان؟ خۆ سەربازی تورک قەت ناترسێ!

لەشی کوڕەکەی ئەوجار شەڵاڵی ئارەقە بوو:

ـ بەڵێ، بەڵێ، دەزانم قوربان! ئەمن بۆخۆشم سەربازیم کردوە. سەربازی تورک قەت لە هیچ ناترسێ، بەڵام ئەو شوێنە، بەستێنی چۆمەکەی، پڕە لە مار. ماری یەکجار گەورە! هەر کامەیان ئەوەندە درێژن ــ کوڕەکە باسکەکانی بڵاو کردن ـ لانی کەم پێنج هێندی درێژایی ئەو باسکانەی من! کەس ناوێرێ بچێتە دەوێوە، نە ژاندەرمە و نە جووتێرەکان، هیچکەس ...

یاوەر لە تووڕەیی‌یان لەجێی خۆی ڕاست بۆوە، یەک دوو جار لە سەر پانیەی چەکمەکانی سووڕا و پاشان گوتی:

ـ دە باشە، ئەدی ئەگەر وایە ئەو دڕندە خوێنخۆرە چۆن چۆتە دەوێوە؟

ـ ئەو دەتوانێ گەورەم! دەڵێن ئەو ئەنگوستیلەی خانەقای چلچاوی پێیە هەروەها دەڵێن ودمێکی پێیە لە هەموو نەوعەمارێکی دەپارێزێ، هەر مارێکیش بێتە سەر ڕێی، دەیگرێ، دەستی بە پشتی دادێنێ و ڕامی دەکا. بێجگە لە وەش هەژدیها بە نێوبانگەکەی نێو باتڵاغیش دەپەنا خۆی گرتوە و دەیپارێزێ.

یاوەر نەڕاندی:

ـ دەمت داخە و لەپێش چاوم ون بە! بە نایبەکەت بڵێ ئەمن بۆخۆم دێم بۆ ئەوێ. هەتا من دێم، گەمارۆکە ڕابگرن و مەهێڵن ئەو یاغی‌یە دەرچێ! هەموو جووتێرەکان دەبێ قۆڵ دە قۆڵی یەکتر بکەن و بازنەیەکی چڕ لە دەوری ئاخچەسازی دروست بکەن!

کوڕەکە وەک سەربازان دەستی هەڵێنا، چەستێکی بۆ یاوەری لێدا و گوتی:

ـ تێگەیشتم قوربان!

پاشان سواری ئەسپەکەی بۆوە و بە وێرغە ڕاست بە نێو بازاڕی دا دوور کەوتەوە. وا دیار بوو دەیەویست خەڵک ئەسپە شۆخەکەی ببینن.

خەلیل بەگی گەورە لە حاڵێک دا چاوی لە سوارەکەی بڕیبوو، گوتی:

ـ ئەو لاوە کوڕی تالیب بەگی‌یە، کە بە "پڵینگی ئاناوارزای" بە نێوبانگ بوو. ئەو ئەو کوڕەی زۆر خوشدەویست.

زولفۆ ئاخێکی هەڵکێشا و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ داخی گرانم ئەو پڵینگە نەماوە، دەنا کارێکی بەو حەمەدۆکەی دەکرد با بە دەواری شڕی نەکردبا.
قازی گوتی:
ـ دەی پڵینگی ئاناوارزای نەماوە، خو شوکور یاوەرمان هەیە! یاوەرمان دەزانێ چۆن مشووری ئەو دڕندەیەی بخوا.
پاشان چوو دەستی دە دەستی یاوەری نا:
ـ خودا یارت بێ یاوەری من، ئەو سەرکەوتنە دەبێ لە مێژوی کۆمارەکەمان دا تۆمار بکرێ! ئێوە دەبێ ئێمە لە دەستی ئەو دێوەزمەی ڕزگار بکەن و دیارە ناوی ئێوە بە ئاوی زێڕ دەنووسرێ و بۆ هەتاهەتایە لە لاپەڕەی مێژووی نیشتمانەکەمان دا دەمێنێتەوە!
پاشان هەموو هەستان، بە ڕیز ڕاوەستان و هەرکام بە نۆرەی خۆی چوونە پێش و داوای سەرکەوتنیان بۆ یاوەری کرد:
ـ ژاندەرمەی تورک هەر سەر دەکەوێ و قەت ناشکێ!
ـ یاوەری خۆم، دەزانم سەری حەمەدی لە باتڵاغی بێبن ڕۆدەکەی!
ـ زۆری پێناچێ لە سەر ئەو عەرزە پیرۆزەی ئێمە گۆڕی ئەو دڕندەیەی هەڵدەقەنین!
ـ خودا قەوەتت بدا و شمشیرت تیژ بێ!
ـ ئیشاڵڵا قەت سایەت لە سەر ڕۆڵەکانی ئەم کۆمارە کەم نەبێ!
ـ ئاخر بڵێم چی؟! پیاوێکی وەک تۆ بکەوێتە بەرامبەر حەمەدۆکی گەورە جاسووسی سامناکی ئینگلیسییان! هەر هیچ نەڵێم، باشترە!
نیو سەعات دواتر یاوەر بۆ ڕۆیشتن ئامادە بوو. ئەو جار سوار بوو و لە حاڵێک دا گورهانێک ژاندەرمەی کۆک و پۆشتەی چەکداری بە دووەوە بوو، بە مەیدانی شاری دا تێپەڕی و بەرەو ئاناوارزا چوو...
سێ ڕۆژی تەواو شار بێدەنگ بوو. تەنانەت مورتەزاغاش وستەی لێبڕابوو. عەریزەنووسەکان هیچیان نەبوو بینووسن. هیچکەس تێلگرافی بۆ ئەنکەرەی نەدەنارد. شار بە تەواوی چاوەڕوان بوو. ئێوارەی ڕۆژی سێهەم کوڕی هەرەچکۆڵەی پڵینگی ئاناوارزای، بە سواری ئەسپە ڕەسەنەکەی بە پڕتاو بە مەیدانی شاری دا هات، لە بەر دەرگای مەحکەمەی لە ئەسپەکەی دابەزی و بە ڕاکردن چوو بۆ لای حاکمی شاری.
ـ چ ڕووی داوە کوڕە!
ـ قوربان جا چ ڕووی داوە؟ یاوەر گرتوویەتی! پەتکێکی دەستۆی حەمەدۆکی کردوە و ئەوە دەیهێنێ بۆ ئێرە!
ـ ئەو هەواڵەت لە کێ زانیوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ لە کوێخای گێوژاوایە قوربان! ئەو پێی‌گوتم بێمە خزمەتتان! گوتی سڵاوی من بە خزمەتی جەنابی حاکم بگەیەنە و ئەو هەواڵە خۆشەشی بدەیە!
دوای ئەوە کوڕەکە سوار بۆوە، بە پەلە بە ڕێگای خۆی دا گەڕایەوە و شاری بەجێ‌هێشت.
هیچکام لە ئاغا و گەورەکانی شاری نەیانوێرا بە گەیشتنی ئەو هەواڵە خۆیان خۆشحاڵ نیشان بدەن و هیچیان تێلگرافێکی پیرۆزبایی‌یان بۆ ئەنکەرە یان ئەدەنە نەنارد. مەسەلێک هەیە دەڵێ:"ئەوەی بە دۆکولێویێ زاری سووتابێ، فوو لە دۆش دەکا".
تەنیا مورتەزاغا زاری کردەوە:
ـ هیچکەس حەمەدۆکی بۆ ناگیرێ! ئەو شێری خوایە، شەهێنی محەممەدی‌یە! دەزانن کێ ئەو ئەنگوستیلەیەی داوەتێ، کە هەمیشە دە قامکی دایە؟ دوایین خاتوونی پاک و پیرۆزی خانەقای چلچاوی ئەو دیاری‌یەی پێ‌بەخشیوە! ئەو ئەنگوستیلە وا دەبریسکێتەوە، چاوی لە بەر هەڵنایە. هەرکەس تێ‌یەوە ڕامێنێ، کوێر دەبێ، کە وابوو کێ دەخۆی ڕادەبینێ کە شێری خودای بگرێ؟
عەلی‌یە شەل بە وردی ئاگای لە هەڵوێستی تازەی مورتەزاغای هەبوو. بیری بۆ ئەوە دەچوو کە لە وانەیە ئەو ئاغایە هەر بەو زووانە هەوڵ بدا لە گەڵ وی ئاشت بێتەوە.

حەمەدۆک دەچێتە نێو کەرتەشیجاڕی چڕوپڕەوە، دەسبەجێ ماری ڕەشی گەورە گەورەی لێ پەیدا دەبن و ئامبازی دەبن، بەڵام حەمەد ناترسێ، دەڵێی مێشێکیشی لێ میوان نیە. هەڵدەکێشێتە دەمانچەی و بە یەکەم گوللە مارێکی لە نێوەڕاست دا دوولەت دەکا، پاشان یەکی دیکە و دیسان یەکی دی. ئەوجار ئیدی مارەکان تێ‌دەگەن کە دەرەوەستی نایەن و لێی‌دەگەڕێن بۆخۆی لە وێ دا بمێنێتەوە. نە یاوەر، نە ژاندەرمەکان و نە دێهاتی‌یەکان، هیچیان ناوێرن تخوونی وێ بن. وەختە لە ترسی مارەکان زەندەقیان بچێ. حەمەد بە تەنێ دەنێو کەرتەشیجاڕەکەی دا ماوەتەوە. ژاندەرمە و دێهاتی‌یەکانیش ڕەوەزەکانی ئاناوارزای و دوراندەوری باتڵاغەکەی ئاخچەسازیان گرتوە.
ـ شای مارەکان، یانی هەژدیها گەورەکە لە شوێنی تایبەتی خۆی هاتۆتە دەرێ و حەمەدۆکی بەخێر هێناوە. ئەو حەمەدۆکی سواری شاخەزێڕینەکەی خۆی کردوە!
ـ یاوەر فاڕوق بڕیاری خۆی داوە. گوتوویە ئیللان و بیللان دەبێ حەمەدۆک دەرنەچێ. بەزیندوویی یان بە مردوویی، دەبێ هەر بی‌گرم!
ـ یاوەر حەمەدی لە شاخی هەژدیهاکەی ڕا دەکێشێتە خوارێ، هەرچەند شاخی هەژدیهاکای لە زێڕ و ئەڵماسە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بریا شوێنی ئەو هەژدیهایەشی وێران کردبا!
ـ ئەگەر پێویست بێ، یاوەر ئاگر لە هەموو باتڵاغەکەی بەردەدا. دار، مار ، ئاخچەساز و هەموو باڵندانیش بە یەکەوە دەسووتێنێ و هەرچۆنێک بێ، حەمەدی دەگرێ.
ـ زۆر زەحمەتە یاوەر حەمەدۆکی بۆ بگیرێ!
ـ ئەوە دەڵێن چی؟ حەمەدۆک ئەنگوستیلەیەکی پێیە، کە لە چاولێکنانێک دا هەزار پڕیشکە ئاوران بە دەوری خۆی دا دەپڕژێنێ و هەرچی لە دەورەی بێ، کوێری دەکا! هیچکەس ناتوانێ لە حەمەدی نێزیک بێتەوە!

حەشیمەتێکی لە ئەژمارنەهاتوو لە هەموو لایەکی ڕا داوەرینە دەوروبەری ئاخچەسازی. خەڵک کە دەیانەویست تێکەڵی ڕووداوەکە بن، خێوەتیان قوت کردبوونەوە، ڕەشماڵیان هەڵدابوون و کەپریان دروست کردبوون. ئاگرەکان تابەیانی داییسان، قەسابی دەکرا و مەڕ، بزن و گوێلک دەکوژرانەوە. بازاڕێکی لێ دروست ببوو، هەر مەپرسە! فرۆشیارە گەڕۆکەکان سوودێکی زۆریان لە فرۆشتنی نان، پەنیر، هێلکەی کوڵاو، ماست، شیر، هەنگوین، ساوار و شتی وا وەگیر کەوت. خەڵک بە تاژی و توڵە و سەگی جۆراوجۆری دیکەوە وەسەر گەڕابوون و پنچک بە پنچک، دار بە دار و بەرد بە بەردی ئەو نێوەیان دەپشکنی. هیچ کون و کەلێنێکیان وەپاش خۆ نەدەدا. ئاخرەکەی وای لێهات هیچکەس پێیوانەبوو حەمەد بدۆزرێتەوە. دەیانگوت ئەوە ئیدی بێجگە لە موعجیزە شتێکی دیکی نیە! خۆ عەرز قووتی نەداوە، خۆ نەبۆتە مار خوشیبێ، یان نەبۆتە باڵندە فڕیبێ! ئەدی باشە چی لێهاتوە؟ مرۆڤ سەری لەو داستانە سوڕ دەما. بە ڕاستی خودا نەبێ کەس بەو نەهێنییەی نەدەزانی.
داخوا حەمەد دەنێو کەرتەشیجاڕەکە و مارەکان دا مابوو؟ ژاندەرمە و جووتێرەکان لەمێژ بوو لە دەوری باتڵاغ و دڕووەڵانی چڕوپڕ دا، کە لە ڕەنگێکی زێوی دا دەترووسکایەوە، مابوونەوە. هەرچییەکییان دەکرد، نەیاندەوێرا بچنە نێوی. سەرەنجام دوای ماوەیەکی زۆر چاوەڕوانی، یاوەر ئەسپەکەی بە زۆر وەنێو دڕووەکان خست. دەستی بە دەمانچەی ڕووتەوە هەڵێنا و گوڕاندی: بۆ پێشەوە! دڕوو تا تەنگەی ئەسپەکەی دەهاتن، بەڵام چونکە چەکمەی دە پێدابوون، کاریان لێنەدەکرد. لە پێش دا ژاندەرمەکان و دواتریش جووتێرەکان بە دوای یاوەری دا چوون... مارکوشتن تا ئێوارێ بەردەوام بوو، هەتا ئەو وەختی، سەد مار، یان بەڵکوو هەزار ماریشیان کوشت، بەڵام مارەکان کۆتایییان نەدەهات و پەنا پنجە کەرتەشییان هەر پڕ بوون. هەر دەخوشین و ون دەبوون. دەتگوت باڵیان هەن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتا ڕۆژاوایە یاوەر و پیاوەکانی هەموو شوێنێکی گەڕان. نێو دار، پنچک و گابەرد نەما نەیپشکنن. ئێوارێ کە گەڕانەوە، شەکەت و ماندوو بوون و هەموو لاق و پەلیان بە پەلان داڕووشابوو و خوێنیان لێدەچۆڕایەوە.
بەیانیی ڕۆژی دواتر، یاوەر بڕیاری دا گەمارۆکەی هەڵگرێ و بۆخۆی نیوەشەوێ بەرەوشار بۆوە. دەستەیەک ژاندەرمە بە فەرماندەرایەتیی وەکیل باشی لەوێ مانەوە، کە دەستووریان پێدرابوو ماڵ بە ماڵی گوندەکانی ناوچەکە بە دوای حەمەدی دا بپشکنن. پێیان گوترابوو بۆیان نیە چاوپۆشی لە بچووکترین نیشانە بکەن، کە تەنانەت سووکە سۆراغێکی حەمەدیشی پێبکرێ. بە خەیاڵ دا نەدەهات کە ئەو خوێنخۆرە ئەو نێوەی بەجێهێشتبێ و درەنگ یان زوو هەر دەبوو لە شوێنێکی وەدەرکەوێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٤

جێخەوی سەر لکەکانی داربی‌یەکەی بەو تەختەخەوەیەوە کە بە گیای دروست کرابوو، زۆر نەرم و خۆش بوو. حەمەد دەسبەجێ خەوی لێکەوت، بەڵام زووش وەخەبەر هاتەوە. دڵەخورپەی هەبوو. شەماڵەکەی خستبوو و هەورێکی چڕ ئاسمانی پڕ کردبوو. تاریکی‌یەکی وا خەست باتڵاغی دەخۆیەوە گرتبوو، کە گوللەشی تێنەدەچوو.. ئێستا موسلیمیش وەخەبەر هاتبوو.

ـ هەستە با بڕۆین موسلیم!

ـ بۆ کوێ؟

ـ دەبێ ئێرە بەجێبێڵین، دڵم خەبەر دەدا کە ئێمە گەمارۆ دراوین.

ـ چۆن؟

ـ بە تەواوی دڵنیام کە دەورەیان داوین. گوێ بگرە بزانە چت پێدەڵێم... دەنگێکی زۆر کز لە دوورەوە نابیسی؟

ـ ئەمن هیچ نابیسم.

ـ ڕاستە، چونکە گوێی تۆ ئەو گوێیە نیە کە چەتەیەک دەبێ هەیبێ.

ـ باشە گوێی چەتان چۆنە؟

ـ وەک گوێی منە. ئەگەر گەڵایەک چوار ڕۆژەڕێ ئەولاتر بەربێتەوە، چەتە گوێی لێدەبێ. ئێستا هەستە. دەبێ هەرچی زووتر بڕۆین. گوتم ئێمە گەمارۆ دراوین.

ـ دەی ئەگەر گەمارۆ درابین، چۆن لێی دەرچین؟

ـ بە نێو کەرتەشی‌یان، بە بەستێنی چۆمەکەی و بە پەنا ئەو شوێنەی دا کە ماری زۆرە. کەس فکری ئەو ڕێیەی ناکا و هیچیشیان تخوونی وێ نابن. ئەوان زۆر دەترسن. هەستە زوو بە!

ـ بەڵام کاحەمەد بەو تاریکەشەوەی ماران قووتمان دەدەن! ماری نیوەشەوێ لە ئی هەموو وەختێکی بێڕەزاترە، وەڵڵاهی لەتوپەتمان دەکەن...

ـ ئەتۆ نەتگوت مارەکان هەموو دەتناسن، چونکە شیرت داونێ؟

ـ جا بەو تاریکەی کوا دەمناسنەوە.

ـ ئەدی مارە گەورە حەوت سەرەکە، پاشای مارەکان، ئەوەی وەک برایەک خۆشی دەویستی، ئەوەی دەتوانێ سواری شاخی خۆیت کا و بتباتە شوێنەکەی خۆی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ گاڵتەم پێمەکە کاحەمەد...
ـ بەسە ئیدی، یاڵڵا هەستە با بڕۆین!
ـ بەڵام کاحەمەد، هەر کەمێکم گوێ بدەیە، پێموانیە ئەوان گەمارۆیان دابین. لانی کەم ڕاوەستە با کەمێکی ڕووناک کا!
ـ ئەو وەختی دەمانبینن. ئێستا بڕۆین دەتوانین خۆمان دەرباز کەین!
ـ پیاوی چابە ئێستا با نەڕۆین کاحەمەد! لای نیوەشەوێ مارەکان لە هەموو دەمێکی دیکە دڕترن. ئەو کاتە هێندە تووڕەن یەکتری دەخۆن! بێجگە لەوەش وەختی لێکهاڵان و جووتبوونیشیانە. سوور سوور دەبن، وەک پۆلووی سووریان لێدی و وەک داری ڕاست لە سەر کلکێ ڕادەوەستن. ئەدی هەر پیاوی ببینن، وەک گوللەی تفەنگێ خۆی پێدادەدەن و لەتی دەکەن!
ـ ئەوە ئەو کاتەیە کە دارهەنار گوڵێ دەکەن. ئەو وەختی مار جووت دەبن.
ـ دەی خۆ دارهەنار گوڵیان کردوە. دارهەنارەکانی چوکووراوایە زوو گوڵێ دەکەن.
ـ وا نیە! لە جۆزەردانێ دا گوڵ دەکەن و جارێ زۆری بۆ ئەو کاتە ماوە. هەستە درەنگە.
حەمەد خۆی لە سەر دارەکەی ڕا فرێ دا خوارێ و موسلیمیش قۆڵی دە لکێکی وەرێنا و شۆڕبۆوە عەرزی. لەو حاڵەی دا دەستی کرد بە دوعاخوێندنێ.
حەمەد بە سرتە، بە شێوەیەک کە قسەکانی بە ئاستەم دەبیسران بە موسلیمی گوت:
ـ هیچ ڕێگایەکی دیکەمان نیە موسلیم! ئەمن سوور دەزانم کە هەم دەوری ئەو باتڵاغەی و هەم سەری ئاناوارزاش پڕن لە خەڵک. هەموو دێهاتییەکانی ئاناوارزای، بە گەورە و چکۆڵەوە، بە ئەسپ و سەگەوە لێرەن. ئەگەر هەر ئێستا بە تاریکی لێرە وەدەرنەکەوێن، ڕووناکی کا، کونەمشکێکیشمان وەگیر ناکەوێ خۆی تێدا بشارینەوە. دێهاتییەکان، وەبەر ژاندەرمانمان ناهێڵن، هەر بۆخۆیان دەمانگرن، پارچە پارچەمان دەکەن! کەوابوو با پەلەی بکەین!
هەردووکیان خێرا چوونەوە نێو دڕوەڵانەکەی. موسلیم گوتی:
ـ هێندێک لە سەرەخۆ بە کاحەمەد! ڕاوەستە با ئەمن لە پێش دا بڕۆم، مارەکان ئەمن دەناسن. پێمگوتی شیرم زۆر داونێ. پێموایە چاکەی منیان دەچاوی دا ماوە و کارمان لێ دژوار ناکەن!
موسلیم وەپێش کەوت. هێندە خێرا دەڕۆیی، حەمەد بە زەحمەت دەیگەیشتێ. دڕووەکان وە لاقولەتەر و دەموچاوی دەکەوتن، بەڵام ئەو شل نەدەبۆوە و جاربەجار خێراتر دەڕۆیی. سەیر ئەوە بوو نەیدەهێشت دڕووە کەرتەشییەکان خشەشیان بێ. وەک ماری، بێ چرپە، دەخزی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە لای ڕاستە، ئەو شوێنەی ڕەوەزەکانی ئاناوارزای دەبڕانەوە و ئاوی جەیهانی دەڕژا سەر تەختەبەردان، هێندێک کۆئاگر دیار بوون و دەنگیش دەهات. هەردووکیان ڕاوەستان.

حەمەد بە سرتە گوتی:

ـ نەمگوت؟ خەڵکی دەشتێ هەموو هاتوونە ئێرە و لە گەڵ تاوهەڵاتێ وەخۆ دەکەون و بە دوای حەمەدۆکی دا دەگەڕێن!

موسلیم بە سەرسوڕمان و تووڕەیی‌یەوە وەڵامی دایەوە:

ـ باشە خۆ ئێمە چمان لەوان نەکردوە!

ـ ڕاستە ئێمە چ زیانێکمان بە وان نەگەیاندوە، بەڵام ئەوان کەیفیان بەوە دێ حەمەدی بگرن و لەتوپەتی بکەن. پێیان خۆشە ئەوەی بکەن و دواتر وەک داستان بیگێڕنەوە.

موسلیم گوتی:

ـ چاو، ئەوە ئەستێرەی ڕۆژێیە. دیتووتە؟

حەمەد وەڵامی دایەوە:

ـ بۆ خاتری خودای، کوڕە موسلیم ڕۆژ بێتەوە تێدا دەچین!

ـ لێرەڕا ئیدی ئەوان ناتوانن بێن. ئەوان زۆر لە مارەکان دەترسن. ئێمەش هەرئەوەندە لەو بستووەی لە پێشمان دایە، بچێنە خوارێ، چی‌وامان بۆ قەراغ جەیهانی نامێنێ.

حەمەد پرسی:

ـ بڵێی پێش تاوهەڵاتێ بگەینە ئەوێ؟

ـ بەڵێ، دەگەینێ...

ـ دەزانی تا ئێستا تووشی ماران نەبووین؟

ـ ئاخر ئەوان بە شەو دەنوون، بە تایبەت شەوانی بەهارێ کە فێنکن، ئەو بەستەزمانانە پاپۆکەی دەخۆنەوە و لە پەنا پنجەکەرتەشی‌یان بۆی دەخەون.

ـ ئەدی بۆ دەتگوت شەوانە سوور هەڵدەگەڕێن؟

ـ ئەی... چونکە لێیان دەترسم!

ـ ئێستا دەترسی؟

ـ ئەیچۆن!

ـ بڕێک خێراتر بڕۆ، بەڵام خشەت نەیە...

موسلیم وەڕێکەوتەوە، ئەوەندە بە پارێزەوە دەڕۆیی کە چرپەی پێی بە هیچ شێوەیەک نەدەبیسرا. حەمەد پێی‌سەیر بوو کە چۆن ئەو دەتوانێ ئاوا خێرا و بێدەنگ بڕوا! دەیەویست بۆخۆشی وا بکا. گەیشتنە جێگایەکی ڕووتەن، کە پڕ بوو لە بەردی گەورە گەورە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

موسلیم لەسەرەخۆ گوتی:
ـ ئێرە پڕە لە مار، ئەوی هەرە بێڕەزایان لێرەن. پێیان دەڵێن "تیژەمار"، سێ باڵی تەواو درێژن، بەڵام هێندە باریکن، هەر بەقەد ئەو قامکە چکۆلەی من دەبن. هەرکەسیان لێنێزیک بێتەوە، خۆی داوێنێ و پێوەی دەدەن. بە گامێشیەوە دەن، سەقەتی دەکەن. پێش ئەوەی کابرا بپەرژێتە سەر ئەوەی خۆی لابدا و بەرگری لە خۆی بکا، پێوەی دەدەن. تیژە مار وەک زێڕی دەترووسکێتەوە و کاتێک باز دەدا، ترووسکەی لەشی هەتا ڕۆژێ دەڕوا.
ـ باشە ئێستا، ئەو دەمانە، ئەوان چ دەکەن؟
ـ ئێستا ئەوانیش نوستوون، بەڵام تیژەمار وەختێک دەخەوێ، وەک ماری دیکە پاپۆکەی ناخواتەوە، بە درێژەوە دەکەوێ، وەک وەکازێکی زێڕ دەچێ کە لەوێ فڕێدرابێ. لەوانەیە ئەتۆ هەروا بڕۆی و لە نەکاو وەکازێکی زێڕت لە بەر دەمی خۆت چاو پێبکەوێ، بەڵام کاتێک بۆی دادێیەوە، قەپت بە دەستی دا دەگرێ، پێتەوە دەدا و دەتکوژێ. شوکور بۆ خودای ئەوان خەویان قورسە و تەنانەت ئەگەر پیاو پێشیان لە کلکی بنێ، وەخەبەر نایەن!
موسلیم کاتێک ئەو قسانەی بۆ حەمەدی دەکرد، هێندێک شل ببۆوە و سەبرتر دەڕۆیی. ڕاست ئەو کاتەی ئەو باوی هەنگاوەکانی خێراتر کردەوە، دەنگی تەقەی تفەنگان کە تاق تاق لە چەند جێگای جۆراوجۆرەوە هات، دەنگی دایەوە. لە پڕ موسلیم هاواری لێبڵیند بوو:
ـ ئاخ، بمگەنێ! ئای ئای...
حەمەد دیتی کە موسلیم لە پێش دا هەڵبەزییەوە، پاشان نوشتایەوە و دانیشت، دەنگی فڕکەیەکیشی گوێلێبوو. حەمەد بە پەلە خۆی گەیاندێ. پێش ئەوەی حەمەد یارمەتیی بکا، موسلیم هەستایەوە سەر پێ.
ـ ئەوە چ بوو موسلیم؟
ـ مارێک... مارێکی گەورە... ڕەشمارێک، باوەڕ کە سەد باڵ دەبووا سەیر خۆی بە لاقی دادام! پێموانیە ئیدی بتوانم بڕۆم. لاقم سڕ بووە!
ـ بزانە دەتوانی بڕۆی؟
ـ نازانم، زۆر دێشێ!
ـ ڕاوەستە، لە پشتێت دەکەم!
ـ نا کاحەمەد! ڕانم ژانێ دەکا، بەڵام دەتوانم پێیبڕۆم.
موسلیم هەستا و دەستی بە ڕۆیشتنێ کردەوە، جاربەجار ڕادەوەستا. حەمەد گوتی:
ـ ئەوە چییە موسلیم؟ ژانێ دەکا؟
ـ هێندێک سەبرتر کاحەمەد، وا دیارە ناتوانم باش لاقم ببزێوم.
ـ باشە بڵێی مارەکە پێوەی نەدابی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نا، ئەگەر پێوەی دابام، ئێستا مردبووم، بەڵام زۆر توندی خۆ پێدادام. هیوادارم یەسکی لاقمی نەشکاندبێ!
موسلیم دەستی بە شانی حەمەدی گرت و خۆی قیت کردەوە:
ـ ڕێبوار هەتا دانیشێ، ڕێگای دوور دەکەوێتەوە، با بڕۆین! پێش ئەوەی ڕووناک بێ، لێرە وەدەر نەکەوین، دەگیرێین، قسەی تۆیە...
پاشان قامکی بۆ کۆئاگرەکان راداشت، کە لە دوورەوە دیار بوون و گوتی:
ـ هەر دەڵێی تەواوی خەڵکی چوکووڕاوایە بە سەگ و ئەسپانیانەوە هاتوونە ئێرە. جا ئەو کاتەی بۆشیان دەردەکەوێ کە ئێمە لە باتلاقی ئاخچەسازی دا نەماوین...
ـ ئەو کاتی هەر هەڵاتوویەک، یان قاچاغێکی دیکەیان وەدەست کەوێ، تۆڵەی ئێمەش لەوان دەکەنەوە.
ـ ڕاست دەکەی، هەمیشە کەسێک هەر هەیە کە لەوێ خۆی شاردبێتەوە.
دیسان موسلیم هەنگاوەکانی توند کردن و خێراتر ڕۆیی. حەمەدیش هەوڵی دەدا بەجێ نەمێنێ، بە تایبەت کاتێک موسلیم خواروپێچەی دەکرد، نەیدەگەیشتێ. بە هەناسەبڕکێوە گوتی:
ـ موسلیم ناتگەمێ، بڕێک سەبرتر!
ـ پەلەی بکە کاحەمەد، ژانی لاقم زۆرە، وا هەست دەکەم سەردڵیشمی پێوە دێشێ.
لە دەوروبەر تەقە هەر دەهات و بەو تاریکوڕوونەی بەیانی، لە نێو ڕەوەزە بەردەکانی ئاناوارزای دا زیاتر دەنگی دەدایەوە.
ـ موسلیم، دەڵێی خەریکین ڕاست دەچینە نێویان!
ـ نا نا ، هیچ کەسمان لە پێش نیە!
ـ چۆن دەزانی موسلیم؟
ـ چونکە پێش ئێمە ماری زۆر لێیە، کاحەمەد. هەژدیهاکەش لە دەوروبەری ڕەوەزەکەی قەراغ چۆمی دەبێ. هەموو کەس دیویەتی. بیست شاخی هەن، شاخەکانی سوور سوورن، ئاوریشی لە زاری دێتە دەر. خەڵکی ئەو دەوروبەرەی ناوێرن ڕوو دێرە کەن.
لە باشووری ڕۆژهەڵاتەوە، لە سەر گاورکۆی،ڕووناکاییەکی کز وە دیار کەوت. لەو کاتە دا ئەوان گەیشتنە سەر بەستێنی چۆمی جەیهانی. موسلیم لە نێوەڕاستی لێژایییە خڕێ درێژ بوو و دەستی بە ناڵەناڵێ کرد.
حەمەد لێی پرسی:
ـ چییە موسلیم، زۆر ژانێ دەکا؟
ـ هیچ نیە دەی، بەڵام دەبێ هێندێک بحەسێمەوە. هەردێ و ژانەکە زۆرتر دەبێ. ئای خوایە... مارێکی سەیر گەورە بوو! قسەی تێدا نیە دە باڵ دەبوو!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد چاوێکی بە دەوروبەر دا گێڕا. تاوێک بوو سیوادی هەڵدابوو و سەری گاورکۆی تەواوێک ڕووناک ببوو. چووە بن باڵی موسلیمی، هەڵیئەستاندە سەر پێ و گوتی:

ـ هەستە موسلیم، ئێمە بە نێو ماران دا تا ئێرە هاتووین، لێرە نابێ بوەستین. هەستە خۆمان دەگەیەنینە ئەو گوندانەی ئەو سەرەی!

حەمەد ئەوجار دەستی لە بن باڵی موسلیمی دەرکێشا و بە سەر خیزەڵێنی دەم ڕووبارەکەی دا ڕای کرد.

موسلیم بانگی کرد:

ـ وا نابێ! پێویست ناکا وا بە پەلە ڕا بکەی. دێیەک هەیە لێرە زۆر نێزیکە. وەرە بەسەر خیزەکەی دا مەڕۆ. وەدووی من کەوە با بە قەراغ خڕێ دا بڕۆین!

کاتێک ڕۆژ بۆوە، ئاوی چۆمەکەی وەک ئاوێنەی ڕوون بوو، دەتگوت ڕووبارەکەش تازە وەخەبەر هاتوە و ڕووناکایی تێیدا ڕەنگ دەداتەوە.

ـ دیتووتە، ئەوە دێیەکەیە!

موسلیم دانیشتە عەرزی و ناڵاندی.

ـ چییە؟ دەڵێی وەزعت باش نیە موسلیم؟

موسلیم ددانەکانی دەچیڕەوە بردن و گوتی:

ـ ناوەڵڵا، هیچ باش نیم!

ـ جا ئەگەر وا بێ، ئەتۆ لێرە بە و ئەمن لە پێش دا دەچم نێو دێیەکەی بەتاقیدەکەمەوە!

ـ نا، نابێ، دەبێ ئەمن لە پێش دا بچم! تفەنگ و ڕەختەکەم لە لای تۆ بەجێدێڵم. ئەوەندەی سێ سیغاران دەکێشی لە سەرم ڕاوەستە، ئەگەر نەهاتمەوە، بۆخۆت چۆنت پێخۆشە، وا بکە!

موسلیم تفەنگەکەی لە بەردەستی حەمەدی لە عەرزی دانا، فیشەکدانەکەشی لە خۆی کردەوە و لە سەر تفەنگەکەی دانا و پاشان بە شەلەشەل بەرەو نێو گوندەکە وەڕێکەوت.

کاتێک ئەو گەڕایەوە، ڕۆژهەڵاتبوو و وڵات گەرم داهاتبوو. چۆم و بەستێنە خیزەڵانەکەی، هەردووکیان، لە بەر تیشکی ڕۆژێ دا دەدرەوشانەوە. موسلیم ئەوجار زیاتر دەشەلی. لەتاو ئێشی لاقی هەر بۆڵەی دەهات و دەیناڵاند.

ـ دێ کەسی تێدا نیە! مێشێکیشی تێدا هەڵنافڕێ. هەمووی سەروبن گەڕام، مریشک و پەڕەسێلکە نەبێ، چی دیکەم نەدی. با، مارێکی زەردیشم دی!

ـ دەبا کوشتبات!

ـ کەس ماری بێزەڕ ناکوژێ، گوناهە!

حەمەد سەربەرگەکەی لە سەر شانان ڕاست کرد و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دەی باشە، بابڕۆینە نێو دێی! چاو لە خۆمان کە موسلیم! جلەکانمان هەموو دڕاون و هەموو گیانمان بە خوێنە. دیتووتە دڕووان چی‌یان لێ‌کردووین؟
لە دۆڵی هاتنە دەرێ.ماڵەکانی دێیەکەی لە جەگەن، پووش و قامیشی دروست کرابوون و ئەو دێیە وەک دەعبایەکی سەیر، کە مردبێ و بێ‌هەست لەوێ کەوتبێ، دەهاتە بەرچاو.
حەمەد گوتی:
ـ با دوور نەڕۆین، دەچینە ئەو ماڵەی پێشەوە!
موسلیم زەردەیەکی هاتێ و لە حاڵێک دا لە بەر ئێشی لاقەکەی ددانی ڕێک‌دەکوشین، گوتی:
ـ زۆر باشە کاحەمەد، با ڕوو دێرە کەین، بزانین خودا چمان بە سەر دێنێ!
هاتنە نێو حەوشی ماڵەکەیەوە. دیواری خانووەکە بۆری‌یە بوو، کە لە جەگەنی چنرابوو و سەریشی بە قامیشی داپۆشرابوو. کاتێک ئەوان نێزیک بوونەوە، ژنێکی پیر بە پێریانەوە هات. ژنەکە کەڵەگەت بوو و دەمووچاوی باریک، چەنەی درێژووکە و چاوی لە چەشنی بادامی بوو. دەسماڵێکی سپیی لە سەر بوو و جووتێک کەوشی مەڕاشیی قایشی دەپێ‌دا بوو. ژنێکی کزەڵە بوو، زۆریش میوانگر و ڕووخۆش بوو و لە حاڵێک دا بزەیەکی لە سەر لێوان بوو گوتی:
ـ مامۆستا گیان بەخێر بێی! ئەو کوڕە کە دەشەلێ، ئەو بەستەزمانە، حەتمەن فەقێتە؟ ئەوە زگماک شەل بووە، یان تازە شتێکی بەسەر هاتووە؟ بەخێر بین سەر هەردووک چاومان! پیاومان لە ماڵ نین، بەڵام ماڵ ماڵە خۆتانە، بەخێربێن، فەرموون بچنە ژووری!
کچێکی جوان لەبەر بێڵایە ڕاوەستابوو. کچەکە بە پەلە چۆوە ژۆرێ. دوو دۆشەکچە و باڵنجی لە ژوورەکەی شوێنی دانیشتنێ دانان و پاشان هات، دەستی حەمەدی ماچ کرد و بە ڕێزێکی زۆرەوە بە نێوچاوانی‌یەوە نا:
ـ یاخوا بەخێر بێی مامۆستا!
ـ ماڵە خۆمانە، بەخێرهاتنی بۆ چی‌یە کچم! ئێمە زۆرتان سوپاس دەکەین!
ژنێکی جحێڵ بە دوو منداڵی چکۆڵەوە، کە کچێک و کوڕێک بوون، هاتە ژووری. هەرسێکیان میوانەکانیان بەخێرهێنان.
حەمەد لە سەر دۆشەکچەیەکیان دانیشت و لە حاڵێک دا سەربەرگەکەی لەبەر خۆی دادەکەند، بە بزەیەکەوە گوتی:
ـ دایە گیان، ئەمن مەلا نیم!
ـ ئەها، دەزانم ڕۆڵە، دەزانم میوانی خۆم. وا دیارە ئێوەش لە ڕاوی حەمەدۆکی بوون و ئێستا دەڕۆنەوە بۆ ماڵە خۆتان! وانیە؟! خاوەنی ئەم ماڵەش بە تفەنگێکی ماوزەر و دوو ڕیز فیشەکدانەوە وەدەرکەوتووە و بە دوای حەمەدی‌یەوەیە، بۆیە لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماڵ نیە. بەڵێ چووە حەمەدۆکی بکوژێ. تەواوی پیاوەکانی ئەم گوندە، لە منداڵی حەوت ساڵەوە تا پیری حەفتا ساڵە چەکیان دەست داوەتێ و چوون حەمەدی بکوژن. تەنانەت هێندێک ژنیش ڕەگەڵیان کەوتوون!

ـ باشە بۆ پێیان خۆشە حەمەدۆکی بکوژن؟

ـ کاکە بەڕاستی نازانم بۆ! دەڵێی ئەو حەمەدۆکە بابی کوشتوون، دەستدرێژیی کردۆتە سەر دایکیان، ماڵی بە سەر دا ڕووخاندوون و دێهاتەکانی ئاگر تێبەرداون! ئەمن نازانم کاکە! هەرچی پیاوە، تەنانەت یەکێکیشیان، لەو دێهاتانە دا نەماوە. هەرکە باس و خواسی حەمەدیان بیست، بۆی وەدەرکەوتن. دەیانگوت لەتوپەتی دەکەین، دەیهاڕین! بە خوای هەر ئەوەندەی دەزانم کاکە گیان!

ـ باشە حەمەد چ زیانی بەوان گەیاندوە، یان شتێکی بەسەر هێناون؟ بۆ دەبێ ئەوان هێندە ڕقیان لە حەمەدۆکی بێ؟

ژنەکە لێی چووە پێشێ، ڕوخساری سوور هەڵگەرابوو و ڕەگی ملی هەستابوون، دەنگی هەڵێنا و بە سەری دا قیژاند:

ـ ئەدی ئەتۆ بۆ خۆت؟ ئەتۆ چت لێی دەوێ؟ ئەتۆ چ دوژمنایەتی‌یەکت لە گەڵ حەمەدۆکی هەیە، کە ئەو هەمووە ڕەخت و فیشەکەت لە خۆت بەستوە، خەنجەری چەرکەسیت دەبەر پشتێ ناوە، دووربینت دەملت کردوە، تفەنگی کارابینی ئەڵمانیت بە دەستەوە گرتوە و هاتووی سەری ئاناوارزای و باتڵاغی ئاخچەسازی لێدەپشکنێ؟! پێم بڵێ حەمەد چی لە تۆ کردوە، برام؟ ئەو بەستەزمانە شەلەشت وەدوای خۆت داوە و لە حەمەدۆکی دەگەڕێی! چاو لە خۆتان کە چەند شڕ و شپڕێون! ئەوە حاڵە هەتانە؟ خۆ بەو حاڵەیەوە وەک بەشەرانیش ناچن. باشە حەمەدتان گرتبا، چتان لێدەکرد، ها؟ دەتانکوشت، بە زیندوویی کەوڵتان دەکرد، پێستەکەیتان بە تاوێ ئیشک دەکردەوە، چاوتان دەردێنا و گۆشتەکەیتان دەبرژاند؟ یان لەوانەیە بیرتان کردبێتەوە بیدەنە دەست یاوەر و سەرجووخە عەلی کەرتیشی دڕندەی نائینسان، کە دەڵێی بەرازە چاوی بۆقیت لێناوە؟ دەی پێم بڵێ بە ڕاستی حەمەدۆک چیی لە ئێوە کردوە کاکی من؟! ژن و خوشکی لێهەڵگرتوون؟! بەڵێ، ئەو عەبدی خانی خوێنمژی ستەمکاری کوشتوە. عەبدی خانێک کە دوژمنی هەموو جووتێرەکانی ئەو دێیانە بوو. نەکا ئەتۆ خزمی وی بی، کە ئاوا خۆت دە چەکی دا ڕەش هەڵگێڕاوە و دەتەوێ تۆڵەی ئەو جینایەتکارەی بستێنی‌یەوە! باشە ئەگەر عەبدی خان کوژرا، هەر جووتێرەکانی چیای تووڕووس نەبوون کە جێژنیان گرت و ئاگری گەورەیان کردنەوە، بۆ ئەوەی خۆشحاڵیی خۆیان لە نەمانی ئەو ستەمکارەی نیشان بدەن؟! باشە جووتێرەکانی وایوای نەبوون، کە لە سەر ماڵ و مەزرای خۆیان دەرکرابوون و لە سایەی سەری حەمەدۆکی‌یەوە، کە عەلی سەفابەگی کوشت، توانیان بگەڕێنەوە سەر جێگاوڕێگای بابو باپیرانی خۆیان؟ ئەو مەحموودئاغای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کانی‌یەگوڵانی کوشتوە، کە پیاوکوژێکی خوێنخۆر بوو، جەللادی خەڵکی هەژار بوو و هەزار پیاوی زیاتر کوشتبوو. لەبیرتان نیە دوای کوژرانی ویش جووتێران کردیانە چ شاییلۆغانێک؟! دەتانەوێ تۆڵەی ئەوانە لە حەمەدۆکی بکەنەوە؟!

ـ دایە گیان، تکایە هێندێک راوەستە با بۆت باس بکەم...

ئازای لەشی پیرێژنەکەی وەسەر ئارەقەی گەڕابوو. قیژاندی:

ـ نا، بێدەنگ نابم! سەیرێکی خۆت بکە، بەو هەموو ڕەخت و فیشەکەوە! ئەوەندەشت بەو کوڕە بەستەزمانەیەوە هەڵاوەسیوە و وەدوای خۆت داوە. باشە ئەو کوڕە چ تاوانێکی هەیە؟ بە ڕاستی حەمەدۆک چ زیانێکی بە ئێوە گەیاندوە؟

ژنەکە جاربەجار دەنگی زیاتر هەڵدێنا و حەمەدۆکیش هەر تێیەوە ڕامابوو و پێدەکەنی.

ـ دایە گیان، حەمەدۆک چ خراپەیەکی لە گەڵ من نەکردوە و...

ژنەکە بە تووڕەیی‌یەوە گوتی:

ـ بۆ پێدەکەنی؟ وەڵلاهی میوان نەبای، هەر بۆخۆم دەمزانی چم لێدەکردی!

دوای ئەوە ڕۆیشتە دەرێ و بەڵام زۆری پێنەچوو، هاتەوە.

ـ چاو... بڕوانە ئەوە بەو قەدوگیپاڵەیەوە دەڵێ حەمەدۆکی دەکوژم! چووە جلکی مەلایانی دەبەر کردوە، پێی‌وایە دەتوانێ بەو فێڵەی حەمەدۆکی فریو بدا، بی‌گرێ و بی‌داتە دەستی سەرۆکەکەی خۆی و یاوەری بۆرەمالۆس! وەڵڵا دیارە زیرەکی! وەڵڵا پیاوی ئاوا دەگمەن و گەورەی وەک تۆ دە قوتووش دا وەگیر ناکەوێ و قسەی تێدانیە مستەفا کەماڵی گەورەش میداڵی بەندسووری دەملی دەکا!

ـ دایە گیان، سەرجۆخە عەلی کەرتیش سەرۆک و ئاغای من نیە!..

ـ عەلی کەرتیش، ئەو جەللادە، ئەو گزیرە خوێنمژە خوێڕی‌یە پاشای تۆیە! پاشای کوڕەکەی خۆشمە! دە ڕەبی ئەگەر حەمەدۆک شتێکی لێبێ، کوڕەکەم ئەو ماڵەی بەسەر دا وێران بێ! دیارە دەزانم حەمەدۆک چی بە سەرنایە و ئەوانە زەفەری پێنابەن، بەڵام هەرچۆنێک بێ ئەگەر شتێکی بە سەر حەمەدی بێنن، بەڵێن بێ نەهێڵم کوڕەکەم پێی دەوماڵەی بنێتەوە! هەر بە ژن و ماڵەوە بە لەعنەتی دەکەم و وەدەری‌دەنێم! قەرار بێ وای لێبکەم! ئەمن زێنەبەڕەشم پێدەڵێن. ئەگەر بێڵم لاقی دەوماڵەی بنێتەوە، بەڵێن بێ پرچەکانم لە بن ڕا خشت بە مقەستی ببڕم و دە کلکی کەرێیان خەم!

زێنەب ئەو جار هەستا و بە بێزاری و تووڕەیی‌یەوە درێژەی بە قسەکانی دا:

ـ لەم گوندە هەر پیاوێک خۆی پێئازا بووە و ئی ئەو دێیانەی سەرەوەش هەر پیاوێک دەخۆی ڕادیبێ، هاتوونە خوارێ، وەدوای گورهانێک ژاندەرمە کەوتوون. ئەوە چی‌یە حەمەدۆکی دەگرین! جا ئەوە ئازایەتی‌یە؟! وەڵڵاهی دابڕزن باشترە!

لەپڕ تووڕەیی‌یەکەی هێندێک هێور بۆوە، بەڵام لۆمەکردنەکەی نەبڕی‌یەوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ڕۆڵە گیان، چۆن دەبێ پێنجهەزار کەس بە پێیان و بە سواری، بە دوای یەک تاقە کەسییەوە بن و ئەو جار منداڵیش ڕەگەڵ خۆیان خەن؟ وەک ئەو بستەمنداڵەی گەڵ تۆ! گرتنی تاقە ڕوحێکی بۆ ئەو هەموو خەڵکەی خۆ نابێ زەحمەت بێ! بەڵام حەمەدۆک نامرێ! دڵنیا بە ئەوتان بۆ ناکوژرێ!

پاشان لە سەرەخۆ گوتی:

ـ کوڕم، حەمەدۆک گاڵتەی لە گەڵ ناکرێ. ئێوە کارێکی باشتان کردوە، کە چیدیکە بە دوای حەمەدۆکی دا نەگەڕاون!

زێنەب ئەوجار لە حەمەدی نێزیک بۆوە. چاوەکانی حەمەدی پڕ ببوون لە فرمێسک. ئەو لەوکاتە دا پڕ بەدڵ پێێ خۆش بوو خۆی دە بەر پێێ ئەو ژنەی باوێ، دەستی دە لاقانی وەرێنێ و بە دەنگی بەرز بگری.

زێنەب گوتی:

ـ ڕۆڵە گیان، ئەتۆ دەبێ بزانی حەمەدۆک پیاوی خودایە! پیاوچاکە، پیاوچاک! هەر کەس پێشی پێبگرێ، یان بیەوێ زیانی پێبگەیەنێ، گۆج و ئیفلیچ دەبێ، ماڵی وێران دەبێ، هەرچی هەیەتی، با دەیبا و کوند لە سەر کەلاوەی ماڵەکەی دەخوێنێ... ئێوە بەختتان هەبووە کە وازتان لە گرتنی وی هێناوە و چیی دیکەی وەدوو نەکەوتوون.

پاشان چووە بن گوێیان و وەک ئەوەی بیەوێ نەهێنییەکییان بۆ ئاشکرا بکا، گوتی:

ـ چاکم گوێ لێبگرن! ئەمن ئەوەم لە کەسێکی باوەڕپێکراو بیستوە. حەمەدۆک گوللەبەند و تیغبەندی هەیە، کەس پێی بریندار ناکرێ. دایە سوڵتانی خانەقای چلچاوی هەم گوڵلەبەندی داوەتێ و هەم شمشیری خانەقاکەش. شمشیرەکە ئەوەندە قورسە کە هەر حەمەدۆک دەتوانێ هەڵیگرێ و کەسی دیکە ئەوەی پێناکرێ. هەروەها حەمایەڵێکی داوەتێ کە هەزار ئایەتی قورئانێی تێدا نووسراوە! هەر بۆیەش لە هەموو بەڵایەکی پارێزراوە... گومانی تێدا نیە ئێستا حەمەدۆک بۆتە باڵندەیەک، یان مارێک، تەنانەت لەوانەیە بووبێتە هەورێک، لەمێژ بێ ئاکچەسازی بەجێهێشتبێ و ئێستا لە سەری چیای دوڵدوڵی بێ! هیچ شتێک زەفەری پێنابا، نا! ئێوە خودا ڕوحمی پێکردوون کە گۆج و ئیفلیج نەبوون و بە سلامەتی گەڕاونەوە! ئیشاڵڵا خودا ڕوحم بە منیش بکا کوڕەکەم بە سلامەتی بگەڕێتەوە!

دوای ئەوەی زێنەب هەرچی دە دڵی دابوو بەتاڵی کرد، هێندێک هێور بۆوە. هێشتاش ڕوخساری سوورهەڵگەڕاوی ئاسایی نەبۆوە و لەشی هەروا شەلاڵی ئارەق بوو، بەڵام کاتێک چاوی پڕ لە فرمێسکی حەمەدی دی، وردە وردە وەخۆ هاتەوە، لە شێوەی هەڵسوکەوت و قسەکردنی خۆی پەشیمان بۆوە و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ڕۆڵەکانم بمبوورن! ناڕەحەتم کردن، خودا غەزەبم لێگرێ کە ئاوا لە ئێوە تووڕە بووم. خۆ بەخودای ئەمن وانیم ! نازانم بۆ ئێستا وام کرد! ئاخر ئێوە میوانی منن و میوانیش دیاریی خودایە. ئەمن شەرمەزاری ئێوەم ڕۆڵەگیان! ئێوە کارێکی زۆر باشتان کرد کە گەڕانەوە و خۆتان لەو خەڵکەی وەدوای حەمەدی کەوتوون، جیا کردەوە. توخوا بمبوورن ڕۆڵە!

دوو دڵۆپ فرمێسک لە چاوی حەمەدی جیابوونەوە و بە سەر قۆنداغی تفەنگەکەی دا، کە لە سەر کۆشێی دانابوو، بەربوونەوە. زێنەب کە ئەوەی دی، زۆر ناڕەحەت بوو، لە بەرامبەر حەمەدی چۆکی دادان و دەستی بە پاڕانەوەی کرد. نەی دەزانی چۆن دڵی میوانەکەی چاک کاتەوە:

ـ ڕۆڵە گیان، ئەوە چییە؟ یاڕەبی خودا هەردووک چاوەکانم کوێر کا! یاڕەبی گوللەی گەرمم وێکەوێ و بچمە دەقوڕێ! ئەمن ئەوە چم کرد؟ خۆ پیاو لە گەڵ میوانی خۆی ئاوا ناجووڵێتەوە!

پاشان دەستی لە سەر شانی حەمەدی دانا و گوتی:

ـ تکات لێدەکەم میوان، دەستەکانت ماچ دەکەم، لاقەکانت ماچ دەکەم، ئەتۆ گەورەی! نینۆکێکی تۆ سەروماڵی من دێنێ، بە قوربانت بم، مەگری!

حەمەد گریانی دە ئەوکێ مابوو، هەرچی دەخۆی دەنووسا، دەنگی دەرنەدەهات و وەڵامی پێنەدەدرایەوە. زێنەبیش هەر دە دەوری دەسووڕا و داوای لێبووردنی لێدەکرد. سەرەنجام حەمەد هاتەوە سەرخۆ و گوتی:

ـ دایە گیان، ئەمن دەبێ دەستی تۆ ماچ کەم، ئەمن دەبێ لاقەکانی تۆ ماچ کەم! توخودا ئەو جۆرە مەپاڕێوە و ئەشکەنجەم مەدە! ئەو کەسەی پێی دەڵێن حەمەدۆک، منم...

ـ چی؟! ئەوە دەڵێی چێ؟!

موسلیم وەڵامی زێنەبی دایەوە:

ـ ئەو کەسەی خەڵک پێی دەڵێن حەمەدۆک، ئەوەیە! ئەوە کاحەمەدە!

پیرێژنەکە سەری سوڕما، قسەی بۆ نەدەکرا. نوشتایەوە و لە سەر عەرزی دانیشت. یەک دوو دەقیقە هەروا چاوی دە چاوی حەمەدییەوە بڕی و پاشان لەسەرەخۆ گوتی:

ـ سوپاس بۆ خوای! خودایە ئەمن شوکرانەبژێرم کە ئەو ڕۆژەت نیشان دام! شوکر بۆ تۆ خوایە!

ئەوجار هەستا سەر پێیان، لە ژوورەکەی چووە دەرێ، هێندێکی پێچوو و دوایە هاتەوە ژوورێ، دەستی لە سەر شانی حەمەدی دانا و بە پێکەنینەوە گوتی:

ـ بە چی ڕا بزانم کە ئەتۆ بە ڕاستی حەمەدۆکی؟ تێمبگەیەنە میوان! تۆ کە ئاوا کزەڵە و کورتەباڵای، چۆن دەکرێ حەمەدۆک بی؟ هاوڕێکەشت بۆنی شیری خاوی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زاری دێ. دەکرێ بستە منداڵێکی ئاوا هاوکاری حەمەدۆکی بێ. بێجگە لەوەش بابەکەم ئەتۆ وەک ژنان دەگری. تۆخوا بمبوورە میوان، دوور نیە ئەتۆ ڕاست بکەی و حەمەدۆک بی، بەلاّم ئەمن هەرچی دەکەم ناتوانم دڵنیا بم کە حەمەدۆک ئاوا، وەک تۆ، بێ. ڕۆڵە گیان بۆ خاتری خودای ئەو گرێیەم بۆ بکەوە!

موسلیم ئەو جار بە دەنگێکی بەرزتر گوتی:

ـ دایە گیان، چاو لە دەستی بکە! بزانە نیشانەی خانەقای چلچاوی دە قامکی دا دەناسی‌یەوە؟

زێنەب بە پەلە دەستی حەمەدی گرت، هەڵی‌هێنا و گوتی:

ـ ئەڵبەت دەی‌ناسمەوە!

ئیستێکی باش دە ئەنگوستیلەکەیەوە ڕاما، پاشان بە تاسەوە ماچی کرد و بە نێوچاوانی‌یەوە نا:

ـ بەڵێ ئەوە هەوە! خودایە گیان شوکرانەبژێرم! شوکری تۆ دەکەم کە ئەم بەختەوەری‌یەت بە نسیب کردم. سوپاسی تۆ دەکەم کە حەمەدۆکت هێنا ماڵی من! دە خودایە هەردووک چاوم کوێر کە! چاو! خۆ ئەمن هەر ڕاوەستاوم و زۆربلێی‌یە دەکەم! کوڕەکان ئەوە لە برسان و لە شەکەتی‌یان دەمرن. ئادەی کچینە وەرن، دەی! دوو ژنە جحێڵەکان بە پەلە هاتن:

ـ خێرا بن ئاوی شیلەوتین ساز کەن، با کوڕەکان دەست و دەموچاویان بشۆن، ئەمنیش ئەوە نانی ساز دەکەم!

ژنەکان دەسبەجێ ئەفتاوە و لەگەنیان لە بەردەستی حەمەدی دانا و خاولی‌یەکیشیان هێنا. خاولی‌یەکە تازە شۆرابوو و بۆنی جاترەی لێدەهات. یەکێک لە ژنەکان ئاوی بە دەستی داکرد.

حەمەد دەست و دەموچاوی بە سابوونێ شوت و پاشان گۆرەوی‌یەکانی لە لاقی دەرهێنا. لاقی هەموو بە دڕوان ڕووشابوو و کووزکووز ببوو. کاتێک بەو سابوونە بۆنخۆشەی لە بەردەستی بوو، شوتنی و ئارەقە و خوێنەکەی لێکردنەوە، هەستی بە ئاسوودەیی کرد. پاشان نۆرەی موسلیمی هات. ئەو بە دەم دەموچاو شوتنەوە بیری لە هەڵسوکەوتی حەمەدی دەکردەوە و لە دڵی خۆی دا دەی‌گوت:" بە ڕاستی ئەو حەمەدۆکە زیرەکە، وای لە خۆی کردبوو هەر دەتگوت هەتیوێکی پازدە ساڵەی بێکەسوکارە! لەو کاتە دا سەری وەرسووراند و دە حەمەدی‌یەوە ڕاما!

ـ بۆچی ئاوا تێمەوە ڕاماوی موسلیم؟

ـ بۆ هیچ!

دایە زێنەب هاتەوە. سفرەیەکی هێنا و لە پێشی ڕاخستن. پاشان کوللێرەگەنمی گەرمەتەندوور، هەنگوێنی سپی، قەیماغ، پەنیر، ماست و ڕۆنی کەرەی تازەشی هێنان و لە سەر سفرەکەی دانان.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ کوڕم حەمەدۆک، بمبوورە. جارێ چیی دیکەم بۆ ساز نەبوو!
ـ سوپاس دایە گیان، بەزیاد بێ، جا چ لەوەی باشتر دەبێ، دەستت خۆش بێ!
ئەو جار یەکێک لە ژنەکان کیتەڵەیەک شیری گەرمیشی بۆ هێنان.
دایە زێنەب گوتی:
ـ ئەرێ حەمەد گیان، توخوا سەیران چۆنە؟
ـ دەستت ماچ دەکا دایە گیان. شوکور زۆر باشە!
ـ خودا ئاگاداری بێ، ئەدی ڕۆڵە بۆت ڕەخساوە زەماوەندی لەگەڵ بکەی؟
ـ بەڵێ دایە!
ـ ڕەبی مەبارەکتان بێ و یاخوا لە گەڵ یەک پیر بن!
موسلیم هاتە نێو گفتوگۆکەیانەوە:
ـ نازانی دایە زەماوەندەکەیان چەندە خۆش بوو! سێ شەووڕۆژان دەهۆڵ تەقەیان هات. حەوت دەهۆڵکوت دەیانکوتا! لە سەرانسەری چوکووڕاوایە قەت شایی وا نەدیتراوە!
ـ ئەدی دایە حۆرییت؟! کە ئەو کاتەی بریندار بووی، چوو و دایەسوڵتانی بەو ڕێگا دوورەی دا هێنا بن سەرت و ئەویش برینەکانتی چاک کردەوە؟.. ئەرێ وابزانم ئەو دایکی خۆت نیە؟
ـ ناوەڵڵا، خزمیش نین، ئەو جیرانمان بوو.
ـ خودا تەمەنی درێژ کا. وەڵلاهی ئەو ژنە وەک حەزرەتی عەلی ئازایە!
ـ بەڵێ، دایە حۆریی من هەمیشە ئازا بووە.
ـ حەمەد، ڕۆڵە، با پرسیارێکی دیکەشت لێبکەم. توخوا بەسەرهاتی خەجێی بەستەزمان چۆن بوو؟ هیچ هەواڵی پوورە ئیرازیت هەیە، کە خەڵکی ئەو دێیەی خوارەوەی ئێمە بوو؟ قەت چاوت پێیان کەوتۆتەوە؟
ـ نا، قەت نەمدیتوونەوە دایە گیان، ئەمن هەمیشە قاچاغ بووم و نەمتوانیوە لە شوێنێکی بمێنمەوە.
ـ خەمێ مەخۆ، ئەو خودایەی لە بنی چاڵاوێ دا بە هانای یۆسفی گەیشت، ڕۆژێکی دەفریای تۆش دێ و بە دیداری منداڵەکەت شاد دەکاتەوە!
حەمەد ئاخێکی هەڵکێشا:
ـ ئیشاڵڵا!
ئەو جار چاوی دە چاوی زێنەبێ بڕی و گوتی:
ـ دایە زێنەب، ئەو جار نۆرەی منە پرسیارانت لێبکەم. ئەتۆ باسو خواسی سەیران و دایە حۆریت لە کوێ بیستوە؟ چۆن ئەو بەسەرهاتانە گەیشتوونە گوێی تۆ؟
دایە زێنەب قاقایەکی کێشا:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بۆخۆت دەزانی هەموو کەس ئەتۆ دەناسن، لە منداڵێکی حەوت ساڵەوە هەتا دەگاتە پیرێکی حەفتا ساڵە! خەڵک هەموو بەسەرهاتی ژیانی تۆ دەزانن. هەموو کەس دەزانێ ئەتۆ ئەسپێکت هەیە وەک ئەسپەکەی کوێرئۆغڵی‌یە، لە چەشنی دوڵدوڵی حەزرەتی عەلی و بۆڕاقی پێغەمبەری گەورەمانە! ئەسپێکی سیحراویی‌یە! غەیبی‌یە! نە کەس دەتوانێ بی‌گرێ و نە کەس بۆی دەکوژرێ! دەڵێن ژیانی تۆو ئەو ئەسپەی لێکگرێدراون و هەتا ئەو ئەسپە زیندوو بێ، کەس زەفەر بە تۆ نابا. هەروەها دەڵێن ئەسپەکەی تۆ وەک ئەسپە بۆرەی بەناوبانگی کوێرئۆغڵی لە "ئاوی حەیات" یی خواردۆتەوە و هەتا دنیا دنیایە، هەر دەمێنێ. پێتوایە چۆنم ئەتۆ ناسیوە؟ ڕۆڵە هەموو کەس ئەتۆ دەناسێ و لە هەمووانیش زیاتر هەژارەکان باست دەکەن! ئێمە نایب ڕەجەبیشمان دەناسی، دوڕدووە شێتیش و مەلا فەرهادیش... دەشزانین ئەتۆ نیشانەیەکی پیرۆزت بە بەری دەستی‌یەوەیە.

لەوبەینە دا حەمەد و موسلیم لە نانخواردنێ ببوونەوە. هیچیان لە سەر سفرەکەی نەهێشتبوو و هەرچی بۆیان دانابوون، خواردبوویان. ژنە جحێڵەکان دیسان ئەفتاوە و لەگەنیان هێنا و ئەوانیش دەستیان شوتەوە و ئاویان دە زاری وەردا.

دایە زێنەب گوتی:

ئەوە لەو ژوورەی دیکە جێگام بۆ ڕاخستوون. هەر خودا دەزانێ ئێوە چەند شەوە خەوتان لە چاوی نەکەوتوە و ئەوە لە سوێی خەوێ شێت دەبن. وەرن بۆخۆتان بخەون!

حەمەد هەر دەسبەجێ خەوی لێکەوت. موسلیم لە تاو ژانی لاقی نەی‌دەتوانی بنوێ، بەڵام دەری‌نەدەبڕی. ئاخرەکەی شەکەتی بە سەر ژانەکەی دا زاڵ بوو و خەوی لێکەوت. بەرگەلێفەکان وەک گێچێ سپی بوون و بۆنی سابوون و سێویان لێ‌دەهات.

پاشنیوەڕۆیەکی درەنگ بوو و ڕۆژ هاتبوو ئاوا بێ، بەڵام حەمەد و موسلیم هەروا نوستبوون. لە باشوورەوە هەوری سپی پەیدابوون، زیادیان کرد و بە سەر دەریای نێوەڕاست دا بڵاو بوونەوە. نیسێی شاخەکان شۆڕ بوونەوە، بەرەو ڕۆژهەڵات درێژ بوونەوە و شنەی زریان هەڵی‌کردێ. جووتێرەکان کە بە خەنجەر، شمشێرە کۆن، پاچ، پێمەڕە، شەنە، تفەنگ و هەموو جۆرە چەکێکی کۆن و تازەوە چووبوونە ڕاوی حەمەدۆکی، شەکەت و ماندوو دەهاتنەوە ماڵێ. دایە زێنەب لە بەر دەرگای ماڵێ ڕاوەستابوو، چاوەڕوانی کوڕەکەی بوو و هەر کەسیش لەوانەی بەدوای حەمەدی دا گەڕابوون، بەوێ دادەهات، تەوسێکی وی وەبەردەکەوت. هێندەی پێ‌نەچوو، کوڕەکەی کە ئەسپێکی چاکی دەبن دابوو، فیشەکدانی چەپ و ڕاست لەخۆ بەستبوو و تفەنگێکی کاڕابینی ئەڵمانیشی دە شانی دا بوو، لە دوورەوە وەدەرکەوت. ئەسپەکەی، ئەسپێکی عەرەبیی ڕەسەن بوو، کە لە عورفای هێنابووی. کوڕەکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەیشتە نێو حەسارێ و لە بن دارەگێوژێکی کە لە نێوەڕاستی حەسارەکەی بوو، لە ئەسپەکەی دابەزی. دایەزێنەب لە حاڵێک دا دەستەکانی دە کەلەکەی دابوون و بزەیەکی لە سەر لێوان بوو، ماندوونەبوونی لە کوڕەکەی کرد. منداڵ بە دەوری ئەسپەکەی دا هەڵبەزدابەزیان بوو.

ـ یۆنس بەخێرێییەوە، ڕۆڵە! چ بوو؟ حەمەدۆکتان گرت؟ وەڵلاهی وێ دەچێ هیچتان بۆ نەکرابێ، دیارە هەر کەستان دێتەوە، مات و بێکەیفە. کەسیش دەنگ ناکا.

یۆنس چاوێکی لە دایکی کرد. پێیسەیر بوو کە دایکی ئاوا بە کەیف و خۆشحاڵ دەدی. خوشکەکەی هات، ئەسپەکەی لێوەرگرت و بردی لە تەویلەی بەستییەوە.

ـ یۆنس گیان، ئەمن دەبینم هەمووتان ناڕەحەتن... ڕەنگە حەمەدۆکتان گرتبێ و دابێتتان بە عەلی کەرتیشی، یان یاوەری بۆرە بەراز و ئێستاش پەرۆشتان بێ، وایە کوڕە ئازاکەم؟

ـ ئەوە چییە دایە؟ بۆ ئاوا گاڵتەم پێدەکەی؟

ـ لەوەی گەڕێ! پێمبڵێ بزانم حەمەدۆکتان پێگیرا؟ ئەدی بۆ وا بە دەستبەتاڵی گەڕاونەوە؟ ماران قووتیان داوە؟ زۆر ماندوو بووی ڕۆڵە گیان؟ باشە ئەمن پێمنەگوتی قەت حەمەدۆکتان بۆ ناگیرێ؟

ـ چۆن دەزانی هیچمان بۆ نەکراوە؟

ـ هەر لە ڕوخسارتان ڕا دیارە. چاوێک لە خۆت و هاوڕێکانت بکە... لە دوور ڕا دیارە چوون وە دوای کڵاوی خوار کەوتوون و هیچتان بەدەستەوە نەهاتوە.

یۆنس ئاخێکی هەڵکێشا:

ـ وایە... بە داخەوە هیچمان بۆ نەکرا. تەواوی ئاکچەسازی گەڕاین، نێو هەموو پۆلە قامیشێکی، بن هەموو پنچکێکی، بە کورتی هەموو شوێنێکی گەڕاین، زۆریش بووین، خەڵکی سی دێیان بووین، بەڵام بۆمان نەدیترایەوە. کاتێک چۆتە نێو دڕووەڵانی، سەدکەس زیاتر دیویەتی. سەیرە! ڕۆیەڵ بۆتە نێو کونە ماران، چۆتە بن باڵی هەڵۆیان، یان عەرز قەڵشیوەتەوە و قووتی داوە؟ نازانم. ئێمە بە خۆرایی خۆمان ماندوو کرد و بە دوای دا گەڕاین...

دایە زێنەب لە قاقای پێکەنینێی دا:

ـ لەوانەیە پێش ئەوەی ئێوە بگەنێ، هەژدیهاکە قووتی دابێ...

ـ دایە ئەوە چییە؟ توخودا پێم بڵێ بۆ ئاوا پێدەکەنی؟ چ بووە؟

ـ دەزانی چ بووە... کوڕە چاوڕەشە چاوجوانەکەم؟ ئەمڕۆ شەهێنێک بۆتە میوانمان! باڵندەیەکی پیرۆز و بەخێروبەرەکەت!

ـ دایە.. چی؟ شەهێنێک؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بەڵێ، شەهێنێکی بەرزەفڕ ئەمڕۆ لە سەر گوێسوانەی ئێمە نیشت و مارێکی ڕەشیشی بە چنگانەوە بوو... ئەمنیش بە ڕێزەوە پێشوازیم لێکرد، شیروهەنگوینم دایە و هەر ئێستاش بەرانێکی بۆ سەر دەبڕم!

ـ دایە... دەڵێی هەمووتان شتێکم لێدەشارنەوە و بۆخۆشتان پێی دڵخۆشن... لەمێژساڵە، لەوەتا بابم مردوە، قەت ئاوا بەکەیفم نەدیوی...

زێنەب چووە پێشێ، دەستی لە سەر شانی کوڕەکەی دانا و بە دەنگێکی سەبر گوتی:

ـ دەزانی ئەو شەهێنەی ڕێگای کەوتۆتە ماڵی ئێمە، کێیە؟

ـ کێیە؟

ـ ئەوەیە کە خودا لە هەموو کەسی جوانتر دروست کردوە، ژیرە، قارەمانە، شێرعەلیی ئەم سەردەمەیە، کوێرۆغڵیی ئەم دەورەیە، حەمەدۆکە...

ـ باشە ئێستا لە کوێیە؟

ـ نوستووە....

ـ ئەوە دەڵێی چی دایە؟ شتی وا چۆن دەبێ؟ چۆن دەکرێ ئەو میوانە حەمەدۆک بێ؟! حەمەدۆک ئەو هەموو خەڵکەی بەدووەوە! هەرچی خەڵکی چوکووراوایەیە بە خوێنی سەری تینوون، بەوحاڵەی ئەو چۆن دەتوانێ لێرە بێ و لە ماڵی ئێمە خەوتبێ؟!

ـ کوڕم درۆت دە گەڵ ناکەم. حەمەدۆک لێرەیە و لەو ژوورەی نوستووە!

ـ یانی ئەو هێندەشی باوەڕ بە تۆ بوو کە لێرە بە ئاسوودەیی بۆی بنوێ؟

ـ بەڵێ ئەو باوەڕی تەواوی بە من بوو و هیچ نەدەترسا. دەزانی ئەو لە هەموو پیاوێکی گەورەتر و لە هەموو منداڵێکی سادەتر، پاکتر و بێگوناحترە! وەک شێرعەلی ئاقڵە و وەک کوێرۆغڵی زیرەکە. وەک حەزرەتی محەممەد ڕێز لە خەڵکی خوای دەگرێ. دەتوانێ وەک خدری زیندەی سەوزەپۆشی ڕیش سپی کەرامەتان بنوێنێ. ئەو باوەڕی بە خەڵک هەیە کوڕم! ئەو متمانەی تەنانەت بە بەشی هەرە خراپی ئەو خەڵکەش هەیە! کوڕم کەسێک کە باوەڕی بە خەڵکی دیکە نەبێ، ڕێز لە خەڵکی دیکە نەگرێ و بە چاوی دوودڵی و گومانی خراپەوە لە خەڵک بڕوانێ، ئەوە بێجگە لە مرۆڤێکی نالەبار، دڵڕەش و بێمایە، شتێکی دیکە نیە!

ـ باشە دایە، چۆن دەزانی ئەو کەسەی ئێستا لە ماڵی ئێمە میوانە و لەو ژوورەی خەوتووە، حەمەدۆکە؟

ـ لە پێش دا، هەتا نیشانە پیرۆزەکەم دەقامکی دا نەدی، ئەمنیش باوەڕم پێنەکرد. دوایە کە ئەوەم دی، وەخت بوو لە خۆشییان بفڕم.

ڕوخساری یۆنسی گەشایەوە و بە دڵخۆشییەوە لە حەسارێ دەستی بە ڕاوێچکان کرد: "خودایە حەمەدۆک لە ماڵی منە، لە ژووری منە و لە جێوبانی من دا نوستووە! بە ڕاستی چەندە سەیر و لە نەکاو!" پاشان گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بە راستی حەمەدۆک چ جۆرە ئینسانێکە؟ بەخۆوەیە؟ خۆشمەشرەفە، یان ڕووگرژە؟ دەڵێن پڕیشکەی لە چاوی دەبنەوە، ڕاستە؟ شتێکی دی، خۆ چاکت بەخێرهێناوە و قەدرت گرتوە؟ ئەدی کەنگێ وە خەبەر دێ؟ کەنگێ دەکرێ بیبینم!

ـ ڕوانین لە ئینسانی نوستوو باش نیە و بە تایبەت ئەگەر میوان بێ، هەر ناکرێ! کەسێک نوستبێ و چاوی لێبکەی، وەک ئەوە وایە کوشتبێتت... هێندێک خۆتڕاگرە ڕۆڵە! هەرکاتێک وەخەبەر هات، دەتوانی لەگەڵی دانیشی و قسەی لە گەڵ بکەی! کوڕە حەمەد دڵێکی ئەوەندە بە ڕوحم و پاکی هەیە، کە جاری وایە وەک منداڵان دەگری!

یۆنس لە تاو دیتنی حەمەدۆکی ئۆقرەی لێبڕابوو، نەیدەتوانی لە جێیەکی ڕاوەستێ و هەروا لە حەسارێ هاتوچۆی بوو. لە پڕ گوتی:

ـ دایە ئەوە بۆ لە بیرمان نیە؟ باشە ئاخر کاتێک ئێمە حەمەدۆکمان میوانە، نابێ ئەمشۆ مەڕێکی بۆ بکوژینەوە؟!

ـ ئەگەر بابت مابا و حەمەدۆکی لێ میوان بووبا، مەڕێک چییە، بێگومان دوو بەران، دوو جوانەگا، یان دوو گای دەکوشتنەوە... بەڵێ، وای دەکرد کوڕم! نازانی بابت چ پیاوێک بوو؟! ئاخر پیاوێکی وەک حەمەدۆکی، یان خدری زیندە، یان چل سوارەی غەبیی بە هەزار ساڵان جارێک خۆیان لە سەر ئەو دنیایەی ئاشکرا دەکەن و بەختەوەر ئەو کەسەیە کە ئەوانەی لێ میوان دەبن!

ـ دایەگیان، ئەمن ئەوە دەچمە مەزرایە و لە نێو مێگەلی بەرانێکی باش هەڵدەبژێرم و دەیهێنمەوە. پیاوی چاک بە هەتا دێمەوە نەیەڵی حەمەدۆک بڕوا!

ـ نان ڕۆڵە گیان خاترجەم بە! بەڵام بەرانێک کەمە. دووبەرانان بێنەوە، چونکە دەمەوێ لە بەر حەمەدۆکی هەموو خەڵکی دێی بانگهێشتن بکەم!

یۆنس وڵاخی دەرکێشا، سوار بوو و بە پڕتاو ڕۆیی. مێگەلەکەیان لە تەپکێکی کە بە سەر چۆمی جەیهانێی دا دەڕوانی، دەلەوەڕا. یۆنس سێ بەرانی قەڵەوی هەڵبژارد و بەشوانەکەی گوت:

ـ دەبێ زوو ئەو بەرانانە ببەمەوە و سەریان ببڕم. حەمەدۆک لە ماڵی ئێمەیە! هەموو خەڵکی دێم میوانن. ئەتۆش لە گەڵی!

کاتێک گەیشتەوە ماڵێ، حەمەدۆک و موسلیمیش هەستابوون و خەریکی دەموچاو شوتنێ بوون. یۆنس غاری دا و دە باوەشی گرتن:

ـ یاخودا بەخێربێی کاک حەمەدی بەڕێز! بەڕاستی ئەوە بۆ ئێمە شانازییەکی گەورەیە کە تۆ لە نێومانی...

یۆنس لە تەمەشاکردنی حەمەدی تێر نەدەبوو. بە وردی لە بەری پیێ ڕا هەتا تەپڵی سەری دەیپشکنی و هەموو جارێش کە دەگەیشتە دەستی، دە نیشانەی خانەقای چلچاویەوە ڕادەما. لەو بەینەی دا کۆمەڵێک ژنی پیر و جحێڵی دێی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاتن. حەسارەکەیان ماڵی، پاشان پڕ بە حەسارەکەی حەسیر و پەتۆیان ڕاخستن لە سەر ئەوانیشەوە لبادیان ڕاخستن و پاڵەوپشتیان دانان. کۆمەڵێک ژنی دیکە ئاگریان کردەوە و گۆشتیان چاک کرد، پەتاتەیان سپی کردن و برینجیان شوتەوە.
پێش ئەوەی ڕۆژ ئاوا بێ، هەموو پیاوی دێی هاتن. بەدوای یەکدا باوەشیان بە حەمەدۆکی دا کرد و بەخێریان هێنا. دوای هەمووان حەمەداغای هەوشارۆغڵی هات، پیاوێکی کەڵەگەتی ڕووخۆش، سمێڵ بابڕ و سەنگین. بە بزەیەک لە سەر لێوانەوە نێوچاوانی حەمەدی ماچ کرد و گوتی:
ـ بەخێربێی حەمەدۆک، بە ڕاستی بەخێر بێی هەڵۆی سەر لووتکەی چیای هەزارگا! یاخوا بەخێر بێی!
ـ سوپاسی میوانگریتان دەکەم حەمەداغا!
ـ ئێمە شانازی بەوەوە دەکەین کە تۆ هاتوویە گوندی ئێمە و میوانمانی!
ـ منیش شانازی دەکەم کە هاتوومە ئێرە و چاوم بە ئێوە کەوتوە ئاغا!
هەوشارۆغڵی لە سەرەوەی مەجلیسێ، کە دارێکیشی لێ بوو، دانیشت و حەمەدی لە پەنا خۆی دانا. پاشان خەڵکەکەی دیکەش دەوراندەور دانیشتن.
هەتا شەودرەنگانێک خەریکی نانخواردن و قسەوباس بوون. هەموو بە یەکەوە قسەیان دەکرد و جەفەنگیان لێدەدان. کاتێک باسی ئەوەی دەکرا کە چۆن یاوەر فاڕوق بەو هەموو هاتوهووتەیەوە دڕووەڵانێ گەڕاوە و لە شەڕی ماران زیاتر هیچی وەدەست نەکەوتوە، هەوشارۆغڵی هێندە پێدەکەنی، ڕەشوشین دەبۆوە. پاشان کاتێک هەستا و دەیەویست بڕواتەوە ماڵەخۆی، گوتی:
ـ ئەگەر دایە زێنەب ئیزنی لە سەر بێ، پێمخۆشە کاک حەمەد لە ماڵی ئێمە بنوێ!
دایە زێنەب وەجواب هات:
ـ حەمەدۆک ئەمشۆ میوانی منە و قسەی تێدا نیە کە بۆ هیچکوێی دی ناچێ! ئەگەر بێڵم بچێتە شوێنی دیکە، ڕوحی مێردەکەم دە قەبری دا ناحەسێتەوە!
ـ باشە دایە زێنەب، قسەی تۆیە. با حەمەدۆک ئەمشۆ لە ماڵی ئێوە بێ، بەڵام سبەینێ میوانی خۆمە! نابێ بێڵی خۆم لێبشارێتەوە!
ـ بە سەرچاو، سبەینێ لە لای ئێوە دەبن!
ـ ئاخر دایە زێنەب، ئەو کوڕانە چەتەن، ئەوەندی بڵێی یەک و دوو دەتوانن خۆمان لێ ون کەن!
ـ خودا عافووت کا ئاغا، ئەمن بۆخۆم عۆدەدار دەبم، سبەینێ بۆخۆم دەیانهێنم بۆ ماڵی ئێوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٥

ئەوێ شەوێ مورتەزاغا نەیتوانی چاو لە سەر یەک دانێ. هەر ئاخی هەڵکێشان، ناڵاندی و دەجێیە دا ئەمدیوئەودیوی کرد. ئەگەرچی ئێستا دەو ژوورەی دا نەدەنوست کە مەحموداغای تێدا کوژرابوو، بەوحاڵەش هەمیشە ئەوەی دەهاتەوە بەرچاو کە چۆن مەحموداغای میوانی دە خوێنی خۆی گەوزیبوو و دەچووە هەر شوێنێکیش تەرمی ئەو کابرایەی هەر لە پێش چاوی بوو. بەوحاڵەش ئەو بە بێ ئەوەی شەرمێ بکا، یان دەربەستی ئەوەی بێ خەڵک لۆمەی بکا، لە هەموو جێیەک تاریفی حەمەدی دەکرد، بەو "دڕندە خوێنخۆر"ەی هەڵدەگوت و دەیهێنا ڕیزی "حەمە چەتە"ی بە نێوبانگ، و "سەلیم سامناک" و تەنانەت دەیگەیاندە ئاستی حەزرەتی خدری زیندەش. بەڵێ، ئەو تا ئەو رادەیە دەچووە پێش کە دەیگوت حەمەد لە گەڵ چلسوارەی غەیبیىیە، بۆخۆی یەکێک لەوانە و لە سەر چیای دوڵدوڵی لە گەڵیان کۆ دەبێتەوە. کەسیش لێی وەدەنگ نەدەهات. لە بیری وی دا ئەو خەڵکە گێل و گەمژە بوون، بەڵام ئەوەشی بە خۆی دەگوت: مورتەزا شێت هەر بۆخۆتی! حەمەد بە خوێنی سەری تۆ تینووە و ناشتبەخشێ. ئەگەر هەتا ئێستاش نەیکوشتووی، لە بەرخاتری عەلییەشەلی بووە. عەلییە شەل لە گەڵ ویە و لە هەموو کەسی لێ نێزیکترە. بەڵێ، ئەگەر هەتا ئێستا نەیکوشتووی، بۆ عەلییەشەلی هێشتوویەوە کە ئەو بتکوژێ. وایە، سەدهەزار جاری دیش دەڵێم وایە، ئەمن بە دەستی عەلی نەبێ، بە دەستی کەسی دیکە ناکوژرێم... ئەو جار خەیاڵی واوەتر چوو، خۆی بە مردوویی دی، هەموو گیانی دە خوێنێ خۆی دا شەلاڵ بوو، ملی شکابوو، دەستی بە لایەکی باڵنجەکەی دا کەوتبوو. زمانی دەرکشابوو و هەتا سەر سینگی درێژ ببۆوە و هەروا خوێنیشی لێ دەچۆڕا. وردە وردە تەرمەکەی هەڵمسا، هێندە هەڵمسا وەک ڕەشکەکای لێهات، هەزاران مێشەشینکەی لێهاڵان. هەموو مێشەکانیش دە دەریای خوێنێ دا خنکان. پاشان کەلاکەکە بە چواردەوری خۆی دا سووڕا و خوێن و پۆلەمێش بە لووزەو بە دیوارەکان دا کران. خوێن کەفی کرد، دیسان بە سەر زمانی دەرکشاو، ڕوخساری سپیهەڵگەڕاو و هەموو بەشەکانی دیکەی لەشی مردووەکە دا بڵاو بۆوە و دیسان مێشە شینکە لە سەر کەلاکەکەی نیشتنەوە. باڵی مێشەکان دەبریقایەوە و دەوری کەلاکەکەی لە مێشان هەر بریقە بریقی بوو. دەتگوت کەلاکەکە دە هەورێکی بریقەدار وەرگیراوە، هێندێک سەگ پەیدا بوون و خەریک بوون لە سەر کەلاکەکەی لە گەڵ مێشەکان بە شەڕ بێن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێشتا کەلاکەکە هەر خوێنێ لێ دەچۆڕا. ئەو جاردەیدی: ئەوە کەلاکی مورتەزاغای لە دەشتێکی کەوتوە، پڕ بە دەشتەکەی گوڵی سوور، نەرگس و وەنەوشە ڕواون. کەلاکەکە بەرەبەرە هەڵدەمسێ و لە پڕ میلیون میلیون پەپوولە، وەک پەڵە هەورێکی پەیدا دەبن. دەوری دەدەن و لە نێو خۆیان دا ونی دەکەن. هەموو ئەو دەوروبەرە لە شۆقێکی بنەوشی دا، کە لە سەر دەشتەکەی خۆ دەنوێنێ، مەلەی دەکا. کەلاکەکە لە نێوەڕاستی دەشتێ کەوتوە. گەرمایە، گەرمایەکی وشکی ئەوتۆ کە خەریکە عەرزی بسووتێنێ و بەردان بقەڵشێنێ. دەڵێی ڕۆژ ئاگری لێدەبێتەوە. کەلاکەکە دەو گەرمایەی دا هەر دێ و زیاتر هەڵدەمسێ، پاشان ئاوێ دەکا و ئاوەکەی لە بەر دەڕوا. زۆری پێناچێ وشک هەڵدەگەڕێ، ڕەش دەبێ و پێستەکەی بە ئێسکانییەوە دەنووسێ. عەلییە شەل پەیدا دەبێ. لە بەر بۆگەنی کەلاکەکەی توند لووتی گرتوە. هاوار دەکا: "ئەو کەلاکە بۆنی کردوە، مورتەزاغا بۆگەن بووە! زانیبام ئاوا بۆگەن دەبێ، قەتم نەدەکوشت". بەڵێ، وایە ئیدی، باشە حەمەد دەستی وێیڕاگەیشتبوو و نەشیکوشت! بۆ؟! خۆ ئاغایەک کە ئەمن بم، برای نەبووم. وا نیە؟! ئەو بە تفەنگەوە لە سەرم ڕاوەستابوو و زۆر هاسان دەیتوانی قامک لە پەلەپیتکەی ببزێوی و دوو گوللان لە سەر دڵی منیش دا، هەروەک لە مەحموداغای دا! هەر ئەوەندەی گوت:" ئەتۆ بە عەلییە شەلی دەبەخشم!" دەی مەبەستی لەوە چ بوو؟ ڕاست مەبەستی ئەوە بوو کە بڵێ چارەنووسی تۆ دە بەر دەستی خودای دایە، بەڵام بە دەستی عەلییەشەلی دەکوژرێی! ئەوە لە مە زیاتر مانایەکی دیکەی نیە! ئیدی نەیتوانی زیاتر دە جێیە دا بمێنێتەوە. لەپڕ دەرپەڕی و جلەکانی دەبەر کرد. دوای کوژرانی مەحموداغای، بێجگە لە مورتەزاغای بێچارە هیچ ئاغا و بەگێک لە ماڵی خۆی نەدەنوست، نە زولفۆ، نە خەلیل بەگی گەورە و نە ئی دیکەش. وەک ئەوەی وا بوو کە ئەو بە ئەنقەست دەیەوێ خۆی بە کوشت بدا.

ـ ئەرێ ئەوە تۆش بە خەبەری حوسنی خانم؟

ـ هەر چاوم لێکنەناون مورتەزا گیان! کاتێک ئەتۆ هێندە ئاڵۆز و نیگەران بی، ئەمن چۆن خەوم لێدەکەوێ!

ـ ڕاست دەکەی خانم گیان، ڕاستە! ئەمن ئێستا پێوە بووم. پەتێکم لە ملی دایە و گوللەیەکیشم لە سەر دڵی دراوە. باشە بە باوەڕی تۆ چ بکەم؟ "ئەمن تۆ بە عەلییە شەلی دەبەخشم"، ئەوە یانی چی؟ مەبەستی ئەوە نەبووە کە ئەمن بە دەستی عەلییەشەلی دەکوژرێم؟

ـ بێگومان دەبێ مەبەستی هەر ئەوە بێ...

ـ کەوابوو دەبێ یان دیسان لە گەڵ عەلی ببمەوە بە برا، یان بیکوژم!

ـ لەو دوو ڕێگایەی زیاتر ڕێگایەکی دیکەت نیە!

ـ نا... باشە خانم ئەتۆ ڕێگایەکی دیکەت پێشک نایە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ جارێ نا ئاغا، ئەوە بیر دەکەمەوە و لەوانەیە بە شتێک بگەم. بەڵام... وا بزانم هەموو شتێک دەبن سەری مەلا دۆران ئەفەندی دایە. ئەمن بیستوومە حەمەدۆک جاری وایە نیوەشەوێ دێ و سەری دەدا.
ـ بێدەنگ بە خانم، شتی وا نەڵێی، بۆ خاتری خودای ئەوەی نەڵێی!
ـ وەڵڵاهی دەنا ڕاست وایە! ئەوەی ئەمن ئەو خەبەرەم لێبیستوە، ئی ماڵە وانە و بە چاوی خۆی حەمەدۆکی لە وێ دیوە. حەمەد سێ شەو و ڕۆژان لە ماڵی ئەوان دا خۆی شاردۆتەوە و هەر لە وێش ڕا هاتوە و مەحمووداغای کانییەگوڵانی کوشتوە. بیستووشمە کە عەلییەشەل وەپێشی کەوتوە و بە دەستی خۆی دەرگای بۆ کردۆتەوە.
ـ بێدەنگ بە، شتی وا قەت نابێ! ئەگەر ئەوەی تۆ دەیڵێی، وا بێ، ئەو شەلە کەسمان نایەڵێ، هەر تایفەمان دەبڕێتەوە!
ـ ئەو دەردەی ئەتۆ داتێ و ئەو مەرەدەی ئەتۆ بە سەر ویت هێنا، لە کوشتنێ خراپتر بوون، وایە، قسەی تێدا نیە هەموومان دەکوژێ!
ـ باشە ئەمن چم لێکردوە؟ چم بە سەر هێناوە، کە ئەو ئێستا ئاوا ئەمن ئازار دەدا؟ دەبێ بایرامۆغڵی بدۆزمەوە. چۆن خەوم لێدەکەوێ، کاتێک حەمەدۆک چارەنووسی منی داوەتە دەست عەلی! ئەی هاوار کەسێک بزانێ هەر ئەمڕۆ دەیکوژن، یان زۆرەکەی هەتا سبەینێی عومر ماوە، چۆن دەتوانێ بنوێ؟
ـ ڕاست دەکەی دە سەرت گەڕێم! یارەبی خودا لە عومری من هەڵگرێ و بیخاتە سەر ئی تۆ! بە تەواوی ڕاست دەکەی ئاغا گیان! هەتا ئەو عەلییە شەلە بمێنێ، ئێمە ژیانمان نابێ!
ـ بڵێی ڕۆستەمە کورد نەتوانێ بیکوژێ!
ـ ڕۆستەمی باش ناناسم، تەنیا کاتێک جێژن، داوەت و شتی وا دەبێ، ناوی دەبیسم.
ـ ئەدی بڵێی نەتوانم لە گەڵ عەلی ببمەوە دۆست و برا؟
ـ بۆچی، ڕەنگە بکرێ، ئەمن لەو بوارەی دا هەوڵێک دەدەم، بزانم چم بۆ دەکرێ! دوو حەوتووانم لە سەر راوەستە!
ـ ئەمنیش سەرێکی ڕۆستەمە کوردی دەدەم.
ـ وا بکە ئاغا گیان، بەڵکوو بەو شێوەیە شتێکمان بۆ بکرێ و گیانی خۆمان بپارێزین.
ـ ...
ـ وشیار بە ئاغا! کام دەرگا لە هەمووان تاریکترە، بە وێ دا بڕۆ! هیچ دوور نیە عەلییە شەل دە بۆسە دا بێ و لە کەلێنێکی ڕا چاوی لێت بێ!
مورتەزاغا بە ئەسپایی و بە پارێزەوە لە پلیکانان هاتە خوار. هەنگاو بە هەنگاو گوێی ڕادەداشت. لەوانە بوو ئەو عەلییە شەلە بەڵایە لە قولینچکێکی خۆی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شاردبێتەوە. دەرگای کردەوە و بە پەنا دیواری دا، بەو شوێنەی دا کە تاریکتر بوو ڕۆیی. کە لە جادەی چووە دەرێ، دەستی بە ڕاکردن کرد و لە حاڵێک دا هەوڵی دەدا دەنگی هەناسەشی نەیە، بە سەردیوارێکی دا بازی دا، بە نێو باغچەیەکی دا ڕۆیی و لە پەرژینێکیش تێپەڕی. سەگێکی گەورەی مەڕی بۆی هات و دەستی بە وەڕینێ کرد. مورتەزا خۆی دە کەنداڵێکی هاویشت و هەتا سەگەکە لە کۆڵی بۆوە و بە جێیهێشت، دەوێ دا مایەوە. دوای ئەوەی لە کەنداڵەکەی هاتە دەرێ، تووشی هێندێک کەلاوان بوو. پێشتر ئەوێ دار هەناری لێبوون کە هێشتا هێندێکیان مابوون، ماریشی زۆر بوو، بەڵام بێگومان ئێستا مارەکان لە کونەکانیان دا خەوتبوون، چونکە دار هەناریش هێشتا گوڵیان نەکردبوو، ترسی ماری کەم بوو. ماڵەکەی ڕۆستەمی هێندێک واوەتر بوو. دارپەڵکێکی گەورە لەوێ شین ببوو و لکەئەستوور و درێژەکانی بە سەر ماڵەکەی ڕۆستەمی دا بڵاو ببوونەوە. مورتەزاغا لە بن دارەکەی ڕاوەستا، کۆخەیەکی کرد، هەوڵی دا هەناسەیەک بێنێتەوە بەرخۆی و پاشان هەرای کرد:

ـ کاک ڕۆستەم! کاک ڕۆستەم!

دەسبەجێ ڕۆستەم لە ژوورێ ڕا وەڵامی دایەوە:

ـ بەڵێ مورتەزاغا! فەرموو... ئەوە هاتم!

کاتێک ڕۆستەم هاتەدەرێ، دەستێکی بە دیخوونی پاتۆڵەکەیەوە بوو و فانۆسێکیشی بە دەستەکەی دیکەیەوە بوو. فانۆسەکەی لە بەر دەمی مورتەزای ڕاگرت و گوتی:

ـ دەسبەجێ دەنگتم ناسییەوە و زانیم ئەوە دەبێ ئەتۆ بی! ماشەڵلا بەو نیوەشەوەش ڕوخسارت گەشە ئاغا! فەرموو دانیشە، دەزانم ترست هەیە!

مورتەزاغا دیسان کۆخی، گەرووی خاوێن کردەوە و گوتی:

ـ چ ترسێکم هەیە؟

ڕۆستەم لە بەرامبەری دانیشت، فانۆسەکەی لە بەر پێی خۆی دانا.

ـ دەتوانی ئەو فانۆسەی بکوژێنییەوە؟

ڕۆستەم فووی لە فانۆسەکەی کرد، کوژاندییەوە و گوتی:

ـ نیگەرانیت زۆرن، حەمەدۆک بۆ کوشتنی تۆش هاتبوو، نازانم چۆن بوو نەیکوشتی و لە جیاتییان مەحموداغای کوشت؟

ـ بەڵێ، مەحمووددئاغای دە خوێنی خۆی گەوزاند و نازانی چەندی خوێن لە بەر ڕۆیی! ئەو پیاوە کورتەباڵایە بە قەد سێ گایانی خوێن لە بەر ڕۆیی. بۆ وا بوو ڕۆستەم، ئەو هەموو خوێنە چۆن دە نێو ڕەگەکانی ئەو پیاوە لاوازەی دا جێی ببۆوە، ها؟

ـ دوای ئەوەی مەحموداغای کوشت، نۆرەی تۆ بوو بتکوژێ، بەڵام کاتێک ڕووی تفەنگێی دە تۆ کرد، بڕیارەکەی گۆڕا و گوتی ئەتۆ بە عەلییەشەلی دەبەخشم و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوایە لێیدا ڕۆیی. ئەو بەڵێنی بە عەلییە شەلی داوە ئەتۆ نەکوژێ و ئەو کارە بە وی بسپێرێ. ئەرکی کوشتنی تۆی خستۆتە سەرشانی عەلی و دیارە عەلیش دەیەوێ تۆڵەت لێبستێنێتەوە. هەر لە بناخە دا حەمەد نەیدەتوانی ئەتۆ بکوژێ، چونکە عەلی لێی قبووڵ نەدەکرد... ئێستا ئیدی عەلی پەلە ناکا و بە کاوەخۆ و لە کاتێکی لەبار دا دەتکوژێ!

ـ باشە ئەتۆ ئەو هەموو هەواڵانەت لە کوێوە پێگەیشتوە؟

ـ ئای ئاغا بەستەزمانەکەم، مورتەزاغا بێبەختەکەم! ماڵتە کابرا خولێکی بە نێو بازاڕی دا لێبدا، دەزانێ هەمووکەس لەو شتانە ئاگادارن. هەر کەس پێیخۆش بێ، عەلییەشەل هەموو ئەو شتانەی بۆ باس دەکا. بە ئاشکرا لە لای هەموو کەس گوتوویەتی: هیچکەس مافی ئەوەی نیە مورتەزاغای دولکادیرلی بکوژێ. ئەو مافەی نادەم بە کەس، تەنانەت بە حەمەدۆکیش. ئەو نێچیری خۆمە خۆم! بەو دەستانەی خۆم، وەک گای، بە چەقۆیەکی کول، سەری دەبڕم! لە نێو جێوبانەکەشی دا نا، لە نێوەڕاستی بازاڕی! ئاغا بەستەزمانەکەم، هەموو خەڵکی شاری ئەوەی دەزانن! بڕۆ لە منداڵێکی حەوت ساڵە، یان پیرێکی سەد ساڵە بپرسە، هەمووت بۆ باس دەکا. ئاوایە ئیدی ئاغا بڵێین چی؟! ئێستا بفەرموو چۆنە بەو نیوەشەوەی زەحمەتت کێشاوە و ئەمنت بە سەر کردۆتەوە؟

مورتەزاغا وەڵامی نەدایەوە.

ـ ئەوە چییە مورتەزاغا! بۆ وا بێدەنگی؟

ئاغا تەنیا بۆڵەیەکی لێهات. ڕۆستەم بە غار چوو پەرداخێکی هێنا، لە گۆزەیەکی کە لە ژێر دارەکەی حەسارێ داندرابوو، پڕی کرد لە ئاو و بۆی هێنا:

ـ ئەو ئاوەی بخۆوە، دێیەوە سەرەخۆ! ناحەقت نیە بابم، مەسەلەکە مەسەلەی مردن و ژیانە و دیارە هێندە هاسان نیە! یاڕەبی خودا لە چارەنووسی ئاوامان بە دوور کا! عەلییە شەل پیاوێکی کەللەشەقە! زۆر کەللەشەقە! نەدەبوو ئەوەت لە گەڵ کردبا! نەدەبوو بە ڕووت و قووتی لە نێوەڕاستی مەیدانی شاری فڕێیدەی! هەڵەیەکی گەورەت کرد ئاغا! ئەتۆ ئەگەر ئەوەت لە گەڵ یەکی دیکەی بێجگە لە عەلییەشەلیش، کە چەتەیەکی بەنێوبانگە و وەک شێرعەلی ئازا و پاکە، کردبا، نەخێر با بڵێین هەر ئەوەت دەرحەق بە منداڵێکی حەوت ساڵە کردبا، لەمێژ بوو تۆڵەی لێکردبوویەوە و ئێستا نەمابووی. دەزانی عەلییەشەل بۆ هەتا ئێستاش نەیکوشتووی؟

ـ نا... بۆچی؟

ـ ئەو دەڵێ:" ئەمن ڕۆژێ هەزار جار مورتەزاغای دەکوژم، ئەو کابرایە ڕۆژ نیە نەمرێ، جا ئەو جار ڕۆژێکی، ئەو کاتەی بزانم وەختییەتی، لە نێوەڕاستی بازاڕی دەیکوژم. یەکجێ سەری لێدەکەمەوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ باشە کەس نیە پێشی پێبگرێ؟ کەس نیە نەهێڵێ وا بکا؟ ناکرێ کەسێک پەشیمانی کاتەوە و بمبەخشێ؟
ـ هەموو کەس هەستی ڕوحم و بەزەیی تێدا هەیە. وا هەیە کابرا بابی، دایکی، برای، یان منداڵی بە دەستی کەسێکی کوژراوە و دوایە بەزەیی بە قاتڵەکەی دا هاتوە و بەخشیویەتی، بەڵام عەلییەشەل وا نیە و لەوانە نیە ئەتۆ ببەخشێ! تەنیا یەک کەسی دیکەم پێشک دێ کە وەک وی کەللەشەقە، ئەویش کوڕی بایرامی "بایرامۆغڵی"یە!
مورتەزاغا کە تا ئێستا قوم قوم لە ئاوەکەی خواردبۆوە و هەر گەرووی پێتەڕکردبوو، پەرداخەکەی بە سەرییەوە نا و بەتاڵی کرد:
ـ خودا مردووانت ببەخشێ!
ـ خودا تۆش ببەخشێ ئاغا!
ـ بەڵێ، ئێستا با باسی وەی بکەین کە بۆ بەو نیوەشەوەی هاتوومە لای تۆ و...
ـ ئەمن چاوەڕوانت بووم!
ـ یانی چی؟ چۆنت دەزانی دێم بۆ لات؟
ـ چۆنم دەزانی؟ عەلییەشەل قسەی دەگەڵ کردووم. پێی گوتووم مورتەزاغا ئەوە لە ترسان خەریکە شێت بێ. قسەی تێدا نیە دێتە لای تۆ و داوات لێدەکا ئەمنی بۆ بکوژی، لە بەرامبەر دا زەوی و زێڕێکی زۆریشت دەداتێ.
ـ ڕاست وایە. بێتوو ئەو کارەم بۆ بکەی، هەم عەرزت دەدەمێ و هەم سێ لیرەی زێڕت دەدەمێ، لیرەی عوسمانی! ئەوم بۆ بکوژە، بەڵێن بێ نەهێڵم تاقە ڕۆژێکیش بگیرێی.
ـ ئەمن کەسم پێناکوژرێ ئاغا. کوشتن گوناحێکی گەورەیە. چۆن کابرا دەتوانێ جوانترین دروستکراوی خودای بکوژێ؟
ـ حاها... یانی جوانترین دروستکراوی خودای ئەو عەلییەشەلەیە؟
ـ ئەمن ئەوەی نازانم و خودا بۆخۆی دەزانێ. هیچکەس نازانێ کێ لە لای خودای گەورەتر و بە بایەخترە! ئەمن نامەوێ گیان لە گیانداری خودای بستێنم، ئەگەر هەموو زێڕی دنیایەشم بدەنێ، شتی وا ناکەم! مرۆڤ گیانلەبەرێکی یەکجار جوانی خوای گەورەیە ئاغا! گیانلەبەرێک کە دەتوانێ پێبکەنێ، بگری و ئەوینداریش بێ.

ئەو دوو کەسە هەتا بەیانی بە یەکەوە قسەیان کرد. مورتەزاغا هەوڵی دەدا بە هەر شێوەیک بووبێ ڕازیی کا و هەزار شێروڕێویی بۆ هێنایەوە، بەڵام ڕۆستەم نەچووە ژێر بار. کاتێک مورتەزاغا بەرەو ماڵ بۆوە، ڕۆژ بە قەد ڕمبێکی بڵیند بوو. خانم لێی پرسی:
ـ چت کرد؟ کوردەت ڕازی کرد؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بە داخەوە نا!
پاشان هەر بە شتومەکەوە لە سەر جێگایە کەوت و خەوت.
حوسنی خانم بە ئەسپایی جلەکانی لە بەر داکەند. زۆری بەزەیی بەو پیاوەی دا دەهات، کە وەک منداڵان دەجووڵایەوە و هێندە لە گیانی خۆی دەترسا.
ئەوێڕۆژی، پاشنیوەڕۆیەکی درەنگ، نۆکەرێکی خەلیلبەگی گەورە هاتە ماڵێیان و گوتی بەگ داوای مورتەزاغای کردوە. نۆکەرەکە گوتی:
ـ ئاغا دەبێ هەرچی زووتر تەشریف بێنێ بۆ لای خەلیل بەگی لە نووسینگەکەی. کارێکی زۆر بە پەلە و گرینگی پێیەتی!
حوسنی خانم بە پەلە غاری دا دیوەکەی مورتەزاغای. ئەو تازە وەخەبەر هاتبوو، بێواز بوو، نەیدەزانی خۆی بە چییەوە خەریک کا و هەموو گیانیشی وە سەر ئارەقەی گەڕابوو.
ـ خەلیل بەگ بە دوای دا ناردووی، ئەو چاوەڕوانی تۆیە و وا دیارە کارێکی زۆر بە پەلەشی پێتە!
مورتەزاغا دەسبەجێ ڕاست بۆوە، لە تەختەکەی هاتە دەر و بەپەلە خۆی کۆ کردەوە:
ـ ئێستا ڕدێنم ناتاشم، ناپەرژێم، دوایە دەچم لە لای ساڵە یەکچاوی دەیتاشم. جارێ کاری گرینگتر هەیە.
ـ بۆ شەوێ چ لێنێم؟
ـ مریشکی سوور کەوە حوسنی. لەمێژە نەمخواردوە، ئیشتیام لێیە!
بە پەلە لە پلیکانان چووە خوارێ. حەساری کردە چەند شەقاو و بێ ئەوەی چاو لە دەوروبەری خۆی بکا، لە کەس بپرسێ، یان ئەو دوکاندارانە ببینێ کە لە بەری هەڵدەستان، خێرا بە نێو بازاڕی دا تێپەڕی و بە چەند دەقیقان خۆی گەیاندە نووسینگەی خەلیل بەگی گەورە. خەلیلبەگ تا بەربێڵایە بە پیرییەوە هات، بەخێری هێنا و پاشان دەستی بۆ لای مۆبلێکی سووری تۆخی چەرم ڕاداشت و گوتی: "فەرموو دانیشە". ئەو مۆبلە تاقە مۆبلی ئەو شارەی بوو. وێنەدەچوو تەواوی ناوچەی ئەدەنەش مۆبلێکی وای تێدا بێ. خەلیلبەگی گەورە پوولێکی زۆری بەو مۆبلەی دابوو. لە کابرایەکی ئەندازیاری لۆکەی ئەڵمانیی کڕیبوو. ئەو کابرایە تەواوی ماڵەکەی خۆی لە ئەڵمانی ڕا لە گەڵ خۆی هێنابوو. خەلیل بەگ کوڕی ئاغایەکی تورکمان بوو. ئاغاکە ڕووت بوو، شتێکی وای نەبوو، بەڵام لە سایەی سووت و سەلەم و پشتیوانیی عارف سایم بەگی ئێستا هێندەی زەوی هەبوو، بەشی حەوت پشتی دیکەشی دەکرد. بەگ زۆری ڕێز لە مورتەزاغای دەگرت، هەرچەند ئەو ڕێز گرتنە هێندێک جار بە گاڵتەپێکردنەوە بوو. هەرچۆنێک بێ بەگ نەک هەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەکە دەوڵەمەندی چوکووڕاوایە بوو، بەڵکوو لە ئانتاکیایە ڕا هەتا مەرسینێ کەس هێندی وی نەبوو.
ـ سوپاست دەکەم کە دەسبەجێ تەشریفت هاتە ئێرە ئاغا! ڕێزم بۆت هەیە و لەوەی کە زەحمەتم دای، داوای لێبووردن دەکەم. ناچار بووم، کارێکی بە پەلەم پێت بوو... جارێ با چایەکی بخۆینەوە!
ـ زۆرم پێخۆشە و دە خزمەتت دام!
مورتەزاغا هەستی کرد مەسەلەیەک هەیە کە بەگ گرینگیی پێدەدا. خەلیل بەگ رای کردە دەرێ و دەستووری دا چایان بۆ بێنن، پاشان هاتەوە و لە پشت مێزی نووسینەکەی خۆی دانیشت. مورتەزاش لە نێو مۆبلە چەرمەکەی دا هەستی بە ئاسوودەییەکی کەموێنە دەکرد، بۆخۆی پاڵی لێدابۆوە و لاقی هاویشتبوونە سەر یەک.
ـ بەڵێ، ئا... ئم، بمبوورە مورتەزاغا، بەڵام مەسەلەیەکی گرینگ هەیە کە بوو بە هۆی ئەوەی ئاوا زەحمەتت بدەم...
ـ کاتێک جەنابت دەفەرمووی گرینگ، ئەوە دیارە شتەکە گرینگە.
ـ ئەو مەسەلەیە پێوەندی هەم بە من و هەم بە جەنابتەوە هەیە، برای بەڕێزم.
ـ ڕاست و ڕەوان شتەکەم پێبڵێ خەلیل، ئۆقرەم لێبڕا ئیدی، ئەوە چ مەسەلەیەکە ئاوا گرینگە و ئەمنیش دەگرێتەوە؟
ـ بەڵێ گرینگە، شتەکەش ئەوەیە ئەتۆ قسێکی ناخۆشت کردوە، کە ئێستا لە بازاڕی ئێرە و لە سەرانسەری چوکووڕاوایە لە سەر زاری هەموو کەسە... ئەتۆ دەبێ گاڵتەت بە یاوەری کردبێ و ئەویش کە زانیویەتەوە، هێندە ناڕەحەت بووە وەختە لە خەفەتان گیانی دەرچێ. دەڵێ ئەمن قەت چاوەڕوانیم لە مورتەزاغای نەبوو کە ئاوا لە نێو خەڵکی باسم بکا و بمشکێنێ!
ـ چم پێگوتوە؟ بە چی شکاندوومە؟ پێمخۆشە بزانم!
ئەو جار مورتەزا لە جێی خۆی هەستا، لە خەلیل بەگی چووە پێشێ و گوتی:
ـ تکایە پێم بڵێ، بۆم ڕوون کەوە بزانم بۆ شکاندوومە؟
پاشان بە نێوچاوانێکی گرژ و بیرێکی ئاڵۆزەوە لە جێگاکەی خۆی دانیشتەوە.
ـ ئەتۆ دەبێ گوتبێتت... دەڵێن بە هەموو کەست گوتووە کە یاوەر لەشکری بردۆتە سەر مارەکانی ئاکچەسازی... هەروەها دەبێ بە گاڵتە باسی سەرنەکەوتنی یاوەریت کردبێ...
مورتەزاغا دەنگی هەڵێنا:
ـ بەڵێ وایە، ئەوەم کردوە. بۆچما ئەو بۆ ئەوەی نەچووە ئاکچەسازی کە حەمەدۆکی بکوژێ؟ ئەوە جاری چەندەمە و چ جارێکی شتێکی بۆ کراوە؟ ها؟! ئەو لە جیاتیی وەی حەمەدۆکی بگرێ، نەوەدونۆ ماری بەردەست کردوە! بەڵێ ئەمن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوتوومە و .... بە ئاشکراش دەڵێم ئەمن گوتوومە کە شەڕی لەشکری یاوەری لەگەڵ نەوەدونۆ ماران دەچێتە نێو لاپەڕەکانی مێژووەوە و وەک شەڕە پڕ لە شانازی‌یەکانی سەربەخۆیی لە مێژوو دا دەدرەوشێتەوە. باشە ئەوە شتێکی زۆر ناخۆش و بێ‌جێیە بە زاری من دا هاتوە؟

ـ یاوەر زۆری پێ‌قەڵسە...

ـ با پێی ناخۆش بێ، ئەمن بڵێم چی؟ بەڵام نیگەران مەبە! ئەمن دەزانم چۆنی بێنمەوە سەرەخۆ و ئەوانەی لەبیر بەرمەوە.

پاشان قاقایەکی کێشا و خەلیل بەگیش وەک وی دەستی بە قاقاکێشانێ کرد.

ـ ئەو دێوەی بە حەمەدۆک بە ناوبانگە، خۆی هێنا سەر شکڵی مارێکی، بە پەنا یاوەری دا خوشی و بۆی دەرچوو. یاوەری خۆشەویست و بەڕێزی ئێمەش کە ئەوەی زانی، خەڵکی سی گوندانی لە گەڵ دوو گورهان ژاندەرمە کۆ کردەوە و بردنی‌یە شەڕی ماران. یاوەر لەو شەڕە قارەمانانەیە دا توانی پێنسەد ماران بکوژێ... نا، چم گوت؟ زیاتر، هەزار و نۆسەد و نەوەد و نۆ ماری لە عەرزێ دان! شەڕەکە یەکجار گەورە بوو! کاتێک ڕۆژ ئاوا بوو، کەلاکی مارانیان کۆ کردنەوە و لە سەر یەکیان کەڵەکە کردن، دیتیان ئەستوورایی کۆی کەلاکە ماران باوەشی پێنج پیاوانی لێ ناگاتەوە! بەڵێ، یاوەری نەبەز و قارەمانی ئێمە هەزار و نۆسەد و نەوەد و نۆ ماری لە لەشکری ماران کوشت و پاشماوەی مارەکانیش کە ئەوەیان دی، پاشەکشەیان کرد...

ـ بەسە مورتەزاغا... کوڕە خەریکە لە بەر پێکەنینێ بپسێم.

بەگی گەورە هێندە پێ‌کەنیبوو، ناچار دەستی بە زگی گرتبوو، تا بتوانێ خۆی ڕاگرێ.

ـ ڕاست دەکەی مورتەزاغا، وەڵڵاهی یاوەر کەڵەکباز و بێ‌چاووڕووە. دیارە پێویست نیە ئەوەی بە ئاشکرا بڵێین، بەڵام ئەو بە کەس ناوەستێ، بە ماری بەستەزمانی بێ‌ئازار نەبێ... ئەویش دەبێ خەڵکی سی دێیانی لەگەڵ بێ، جا دەوێرێ شەڕی مارانیش بکا.

ـ دەبینی هەر لە سایەی سەری ئەو یاوەرەیەوە، هێندەی پێ‌ناچێ حەمەدۆک ڕیشەی هەموومان لە بن دەردێنێ. وەک عەلی‌یەشەل گێڕاویەتەوە... دەبێ ئەو جار نۆرەی تۆ بێ بکوژرێی...

ـ ئەمنیش لە سەرچاوەیەکی جێگای متمانەم بیستوە. دەبێ هەرواش بێ مورتەزاغا. ئەگەر ئەو کابرا چەتەیە لە پێش دا ئەمن نەکوژێ، چۆن دەتوانێ دەسەڵاتی بە سەر ئەو شارەی دا هەبێ؟

مورتەزاغا گوڕاندی:

ـ قەت شتی وای بۆ ناکرێ خودات لێ‌رازی بێ! بەڵام عەلی‌یەشەل ئەمن دەکوژێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ کوڕە بۆ خاتری خودای وا مەڵێ، شتی واش نابێ. ئێمە بە یارمەتیی عەلی‌یەشەل بەگی نەبێ، قەت ناتوانین ڕۆژێک حەمەدۆکی بگرین.
موڕتەزا بە نارەحەتی‌یەوە گوتی:
ـ بەو سەگەی مەڵێ"بەگ". دیسان ئەوە دەی‌ڵێمەوە کە ئەو بیر لە کوشتنی من دەکاتەوە.
ـ ئەتۆ لە هەڵە دای.
ـ بەڵام ئەمن بڕیارم داوە بی‌کوژم، تەنانەت ئەگەر هەموو سامانی خۆشم لە سەر ئەو کارەی دابنێم.
ـ ئەوەی بکەی، هەڵەیەکی گەورە دەکەی!
ـ ئەمن دڵنیام ئەگەر دەستوبردێ نەکەم و نەی‌کوژم، ئەو ئەمن دەکوژێ.
ماوەیەکی زۆر لە سەر ئەو مەسەلەیە مشتومڕیان بوو. ئاخرەکەی خەلیل بەگ چاوی دەچاوی موڕتەزای بڕی و گوتی:
ـ چەندی دەدەی ئەگەر یەکێک عەلیت بۆ بکوژێ؟
ـ بۆخۆت شتێکی دانێ! ئەمن ئامادەم هەرچی پێویست بێ بی‌دەم. وەڵڵاهی ئەتۆ ئەو کارەم بۆ جێبەجێ بکەی، هەرچی بتەوێ دەت‌دەمێ!
خەلیل بەگ پێکەنی:
ـ ئەمن بۆخۆم پووڵم ناوێ، بەڵام دەبێ بیری لێ‌بکەمەوە. پێم‌وانیە لەکۆڵکرنەوەی عەلی‌یە شەلی هێندەش زەحمەت بێ.
موڕتەزا غاری دا پێشێ و بە دەستی خەلیل بەگی دا نووسا:
ـ ئەوەی بکەی گیانی من ڕزگار دەکەی! باوەڕ بکە لە مردنێم ڕزگار دەکەی و هەتا هەم منەتبارت دەبم.
خەلیل بەگ لێوەکانی کۆ کردەوە و نێوچاوانی تێکنا. کاتێک وای دەکرد، نیشانەی ئەوە بوو ئیدی گاڵتە ناکا. موڕتەزاش ئەوەی باش دەزانی:
ـ ئەوە هاسانە، لەکۆڵکردنەوەی عەلی زۆر هاسانە. دەتوانم بڵێم هەر ئەمشۆ بی‌کوژن، بەڵام گرفتەکە ئەوەیە کە...
موڕتەزاغا قسەکەی پێ‌بڕێ و بە پەلە گوتی:
ـ چی؟ گرفتەکەکە چی‌یە؟ تکات لێ‌دەکەم پێم بڵێ چ گرفتێک دێتە پێش؟
ـ ئەگەر ئێمە عەلی‌یە شەلی بکوژین، حەمەدۆک قەت نامان‌بەخشێ! ئەمن و تۆ هیچ، وەڵڵاهی هەموو ئەو شارەی دە قوڕو خۆڵەمێشێ دا نوقم دەکا!
ـ ڕاست دەکەی. حەمەدۆک قەت ئەوەی قبووڵ ناکا.
ـ بەڵام ئەوەشت با پێ‌بڵێم، حەمەدۆک نازانێ عەلی پیاوی ئێمەیە و بۆ ئێمە کار دەکا، ئەگەر بەوەی بزانێ، هەر بۆخۆی، بە دەستی خۆی، سەری لێ‌هەڵدەقەنێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دەی باشە! ئەگەر وابێ، با ئێمە کارێکی وا بکەین حەمەدۆک بەو شتەی بزانێ و دیارە ئەو کاتی...
ـ بەڵام ئەگەر ئێمە عەلییە شەلمان نەبێ، کەس دەروەستی حەمەدی نایە! کێ دەتوانێ جێگای ویمان بۆ بگرێتەوە؟ ها؟ بەڵام مورتەزا ئەوە پێتدەڵێم، ئەوەی لەمنت بیست، نەکەی بۆ کەسی دی بگێڕییەوە! ئەوە دەبێ لە بەینی من و تۆ دا بمێنێتەوە!
مورتەزا لە جێی خۆی دەرپەڕی و ویستی بگوڕێنێ، بەڵام خەلیلبەگ دەسبەجێ دەستی بە زارییەوە نا و بێدەنگی کرد:
ـ گوێت لێبێ بزانە دەڵێم چی! ئەو قسەیە ئاشکرا بێ، ئەگەر عەلییەشەل بە هەر شێوەیەک و لە هەر کوێیەک خۆی بشارێتەوە، تەنانەت ئەگەر بچێتە نێو سندووقێکی ئاسنیشەوە و دەرکی سندووقەکەی لە سەر خۆی داخا، حەمەدۆک دەیبینێتەوە و لەتوپەتی دەکا. وەبیرت نایە وەختی شەڕی سەربەخۆیی چۆن بوو؟ یاغییەکان خەیانەتیان لە هیچکەس قبووڵ نەدەکرد. ئەتۆ دەڵێی نازانی چەتە چۆن دەجووڵێنەوە! دەڵێی هێشتا حەمەدۆکت نەناسیوە!
ـ چۆنم نەناسیوە، ناسیومە و ئەوانە دەزانم. ئەتۆ لە مەلا دۆرانیش بپرسی، باسوخواسی عەلیت بۆ دەکا و پێت دەڵێ ئەو پیاوی حەمەدییە، وەک چۆن هەر مەلا بۆخۆشی بە ڕواڵەت لەگەڵ ئێمەیە، بەڵام ئەمن لە چاوانی ڕا دەزانم ئەو لە دوژمنی بابەکوشتەشمان خراپترە! قەولت پێدەدەم بۆی هەڵکەوێ، هەموومان دەکوژێ. ئەو شەوەی حەمەد مەحمووداغای کوشت، لە ماڵە وی ڕا هاتبوو و عەلییەشەلیشی لە گەڵ ببوو، بەڵام دەزانم ئەتۆ باوەڕ بە وەش ناکەی...
ـ بێدەنگ بە! بۆ خاتری خودای و هەرچی خودا خۆشی دەوێ، لەخۆرا قسان بۆ عەلی هەڵمەبەستە مورتەزاغا! پیاوی چاک بە مەیەڵە کەس گوێی لەو قسانە بێ، کە ئێستا لە لای من دەیانکەی...
لە پڕ مورتەزا ترسی ڕێنیشت و بێدەنگ بوو. ماندوو ببوو و نەیدەزانی ڕوو دە کوێ کا. جاری وا بوو لە دڵی خۆی دا دەیگوت: قیرو سیا! با بچم حەمەدۆکی ببینمەوە، بزانم ئەو پیاوە ئازایە چ کەسێکە کە بە تاقی تەنێ لە بەرامبەر وڵاتێک دا ڕاوەستاوە، ئەو جار قسەی لە گەڵ بکەم و لە بەری بپاڕێمەوە بم بەخشێ. دیارە دەبێ پیاوێکی ئاوا گەورەش لە ئاغایەکی ماڵوێرانی بێتاوان و بێکەسی وەک من خۆش بێ.
ـ ئاخر خۆ قسەکە هەر بە وەندە نابڕێتەوە. ئەتۆ تاریفی حەمەدۆکیت کردوە، ئەتۆ حەمەدۆکت هێناوەتە ڕیزی پیاوچاکان، لە لای هەموو کەس ئەوەت باس کردوە و هەموو خەڵکی ئەدەنە و ئەنکەرەی پێتەختیش ئەو قسەیەی تۆیان بیستوە. دەڵێن مستەفا کەماڵیش ئەوەی بە گوێی گەیشتۆتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوەی ئەمن سەبارەت بە حەمەدیم گوتوە، هەمووی ڕاستە. ئەمن قەت درۆودەلەسەم نەبووە و شت هەتا بناخەیەکی نەبووبێ بە زاری من دا نەهاتوە!
ـ ئەتۆ دەبێ گوتبێتت کە کاتێک حەمەد هاتۆتە نێو ژوورەکەی ئێوەوە، گۆیەک ڕووناکایی بە دەورەوە بووە، گۆیەکە تەقیوەتەوە و ژوورەکەی پڕ کردوە لە نوور.
ـ ڕاست وابوو، لە پێش دا حەمەدۆکم نەدی، ئەوەی دیتم گۆیەک نوور بوو کە چاوی لەبەر هەڵنەدەهات و دەکرێ بڵێم کوێری کردم. گۆیەکە سێ جاران تەقی‌یەوە و پاشان هەر مەپرسە چم دی... مەحموودئاغای بەستەزمان شەلاڵی خوێنێ بوو.
ـ شتی دیکە چت دی برام، دەڵێن گوتووتە کە...
خەلیل بەگ هێندێک بێدەنگ بوو و دوایە دەستی پێکردەوە:
ـ ... گوتووتە ئەنگوستیلەیەکت دە قامکی دا دیتوە کە وەک ڕۆژێ درەوشاوەتەوە و ئەوەش هەر ئەو ئەنگوستیلەیە کە دایەسوڵتان داویەتێ، گوتووتە هەرکەس ئەو ئەنگوستیلەیەی پێبێ، گوللەی وێناکەوێ، وێشی کەوێ، کاری لێناکا، گوتووتە ئەگەر گوللە کاریشی لێبکا، نایکوژێ و هەروەها گوتووشتە شیر و چەقۆ نایبڕن، بچێتە نێو کوورەی ئاوریش ناسووتێ، دە گۆمێش کەوێ ناخنکێ!
ـ بەڵێ ئەوانە هەموو ڕاستن، هیچ گومان لە ڕاستیی ئەوانە دا نیە!
ـ کوڕە مورتەزاغا، ئەتۆ دەڵێی بە تەواوی شێت بووی! بۆ خاتری خودای چۆن پێت‌وایە ئەوانە هەموو ڕاستن؟
ـ بەڵێ پێم‌وایە ئەوانە هەموو ڕاستن! چۆن؟! هەزار ساڵ دەبێ خەڵك ئەو چەشنە کەرامەت و موعجیزانە لە خانەقای چلچاوی‌یەوە دەبینن.
خەلیل بەگ بە تەوسەوە گوتی:
ـ بەڵێ... بەڵێ، ئاسکە کێوی هەموو ڕۆژێ لە شاخی ڕا دێنە خوار و لە خانەقای چلچاوی دەیاندۆشن؟ نیری‌یە کێویش دێن ملیان دەدەنە بەر چەقۆی، هەتا بۆ خانەقایەیان بکوژنەوە، وانیە؟!
مورتەزاغا زۆر لە سەرەخۆ و نەرم گوتی:
ـ دەی ئەوە ڕاستە ئیدی! پێم‌گوتی هەزار ساڵ زیاترە ئەو شتانە لەو خانەقایەی ڕوو دەدەن. بەڵگەش بۆ ئەو شتانە هەن. شتێکی دیش!.. دایە سوڵتان سندووقێکی هەیە، ئەو سندووقە کراسێکی تێدایە کە بۆنێکی زۆر خۆشی لێدی و نۆسەد و نەوەدو نۆ ئایەتی قورئانێ و سێهەزار و سێسەد و سی و سێ دوعای لە سەر نووسراونەوە. قەرارە دایە سوڵتان ئەو کراسەی بدا بە حەمەدۆکی! هەروەها شمشیرێکیشی دەداتێ کە نۆسەد و نەوەد و نۆ پیاوی بە گورد بە یەکەوە، نە بۆیان هەڵدێ و نە دەتوانن لە دیوار ـ ئەو شوێنەی پێوەی هەڵاوەسراوەـ ی بکەنەوە. ئەوە هەر ئەو شمشیرەیە کە سوڵتان سەلاحەددینی ئەیبووبی بە تاقی تەنی پێشی لەشکری خاچپەرستانی پێگرتبوو. هەرکەس ئەو شمشیرەی پێبێ، لەشکرێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێناوەستێ. هەر کەسیش کراسەکەی دەبەر دابێ، کە گوتم ئەو هەموو ئایەت و دوعایانەی لە سەر نووسراوەنەوە، دەتوانێ وەک باڵندەی بفڕێ، خۆی نەدیو بکا، یان خۆی بکاتە پارچە تیشکێک لە ئاسمانێ...
ـ کوڕە لێیبڕەوە، ئەتۆ وا دیارە هەر بە تەواوی خەرفاوی مورتەزاغا! شمشیر و کراس و ودمی چی؟! ئەوانە هەموویان قسەی بێمانا و بنەمان! هەموویان خەیاڵات و ئەفسانەن!
ـ نەخێر وانیە، هەموو دنیا شاهیدە کە ئەوانە هەن. هەزار ساڵە خەڵک ئەوانە دەزانێ و دەیانبینێ! ئەتۆ پێتوایە خەڵک شێتن؟! چۆن دەبێ ئەو خەڵکە ئاوا توند باوەڕی بە شتێکی هەبێ و نەشیدیبێ؟ هەزار ساڵە خەڵک دەزانێ کە ئەو شتە سەیرانە لە خانەقای چلچاوی ڕوو دەدەن...
ـ هەموویان درۆن و دایە سوڵتانیش هەر ژنێکی سووک و حەکەدارە و هیچی دی.
ئەوە زۆر لە دڵی مورتەزاغای گران هات. لە ناڕەحەتییان لە جێی خۆی دەرەپەڕی، لە خەلیلبەگی چووە پێشێ و لە حاڵێک دا دەستی هەڵێنابوو و قامکی ڕادەوەشاند گوتی:
ـ چی؟ چی؟ ئەوە دەڵێی چی؟ کوڕە سەبارەت بەو کوفرەی هەر ئێستا کردت، دەسبەجێ دوای لێبووردن لە خوای بکە، هەتا برووسکەیەک لە ماڵەکەی نەداوی و وێرانی نەکردوە، هەتا هەموو منداڵەکانت تێدا نەچوون، هەتا بۆخۆشت خودا غەزەبی لێنەگرتووی، بڵێ خودایە تۆبە! خودایە بمبەخشە پەشیمانم. ئەمنیش هەر بۆت دەپاڕێمەوە و دوعات بۆ دەکەم خودا و پیاوچاکان بتبەخشن!
خەلیلبەگیش ڕاست بۆوە. بەڵام ئەوەندەی مورتەزا تووڕە بوو، هەر بەو ڕادەیە ئەو لەسەرەخۆ و ئارام بوو و بە پێکەنینەوە گوتی:
ـ ئەگەر ئەو حەکەدارە دەرپێشلە بتوانێ موعجیزە و کەرامەتان بنوێنێ، چش، دەبا هەر ئێستا برووسکە خۆم و ماڵەکەم تەفروتونا کا. ئەمن تف لە خانووە گڵاوەکەشی دەکەم.
پاشان هەردووک دەستی پان کردنەوە و گوتی:
ـ فەرموو مورتەزاغا ئەوە جنێویشم پێدا و هیچیشم لێنەهات. ئەوەتا دەبینی ساغ و سلامەتم! ڕاوەستە بزانە چۆن مشووری ئەو حەکەدارەی دەخۆم. قەرار بێ لە کۆڵەکەی بەستم. ئەو بوو حەمەدۆکی وەبن باڵی خۆی دا و تا ئەو ڕادەیە پشتی گرت، کە ئێستا خەڵک بە فریشتەی دەزانن و نێوبانگی پیرۆزبوونی لە هەموو چیای تووڕووس و تەواوی چوکووراوایە گەڕاوە. ئێستا ئیدی کەس حەمەدی پێناگیرێ. بەڵی، دەبێ ئەمن ئەو ژنەی بگرم و بەو دەستانەی خۆم لە دارێی بەستم.
مورتەزاغا زۆری هەوڵ دا وەڵامی بداتەوە، تێیبگەیەنێ کە ئەو قسانە کوفرن و خودا غەزەبی لێدەگرێ، بەڵام خەلیلبەگ گوێێ نەدایە و بێدەنگ نەبوو. مورتەزا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوەندەی گوڕاندبوو کە ئیدی گوێی لە قسەکانی وی نەدەبوو، لە عەیبەتان ڕوخساری سوور و شین هەڵگەڕابوو و هەر دەفی دەدا. چاوی لە ژێڵڵا هاتبوون و ئازای لەشی دە ئارەقەی دا خووسابوو.

خەلیل بەگ هێشتا هەروا لەسەرەخۆ و نەرم بوو. هەر شلوێ نەدەبوو. پەرداخێک ئاوی لە پێش مورتەزاغای ڕاگرت و گوتی:

ـ زیاتر هەڵمەچۆ ئاغا، ئەو ئاوەی پێداکە!

مورتەزا پەرداخەکەی بە زاریەوە نا و یەکبین خواردیەوە.

ـ خەلیل، داوا لە خودای بکە بتبەخشێ، بە ڕاستی لە خودای بپاڕێوە، دەنا ئەمن دەزانم چت بە سەر دێ!

ئەو جار لە حاڵێک دا لە ماندوویی‌یان هەناسەبڕکێی بوو، دانیشتەوە و بە دەسەسڕێکی ئارەقەی نێوچاوانی سڕیەوە. خەلیل‌بەگ دەستی بە قسان کردەوە. ئەوجار قسەکانی تەشەراویتر بوون:

ـ هەرچی سەبارەت بە حەمەدی گوتووتە، زەرەرەکەی بۆخۆت دەگەڕێتەوە! بۆچما ئەتۆ نازانێ جاسووسان ڕاپۆرتت لێدەدەن و هەموو قسەکانت دەگەنەوە پێتەخت؟ مستەفا کەماڵ نێوانێکی وای لە گەڵ ئەو چەشنە خورافاتەی نیە. ئەو وڵاتی ئێمەی هەم لە دەستی یۆنانی‌یەکان ڕزگار کرد و هەم لە دەست ئەو کەڵەکباز و کەللەوشکانە! دیارە ئێمەش باوەڕمان بە وی هەیە و متمانەی پێدەکەین!

مورتەزا دیسان لە جێی خۆی هەستا:

ـ خودا بمانبەخشێ! کوڕە تۆبەی بکە تۆبە! ئینسانی موسوڵمان بێجگە لە خودای باوەڕی بە هیچی دیکە نیە! هیوادارم ئەو خودایە بتبەخشێ!

ـ ئەو سەڵیتەیە و ئەتۆ، ئەو هەتیوە چەتەیەتان کردۆتە شێخێکی تەواو. وای لێهاتوە جووتێرەکان هەموو باوەڕیان پێی هەیە و دەی‌پارێزن، هەر بۆیەش یاوەری ماڵوێران بۆی ناگیرێ.

ـ وانیە! نە دایە سوڵتان و نە ئەمن، هیچمان حەمەدمان نەکردوە بە شێخ و پیاوچاک. خودا کردوویەتی. بەڵێ ئەو لە ڕیزی پیاوچاکان دایە!

هەرچەند خەلیل‌بەگی گەورە زۆر پیاوێکی مەند و لەسەرەخۆ بوو و لەو بارەوە نێوبانگی هەبوو، کاتێک ئەوەی بیست، ئیدی خۆی پێڕانەگیرا، ڕاست بۆوە و یەخەی مورتەزاغای گرت. مورتەزاش یەخەی وی گرت و بەوجۆرە ئەو دووانە تاوێکی باش یەکتریان ڕاوەشاند و بەسەر یەکتر دا گوڕاندیان. ئاخرەکەشی ماندوو بوون، دەستیان لە یەخەی یەکتری بەردا و دانیشتنەوە. خەلیل بەگ پێش مورتەزاغای پشووی هاتەوە بەرێ:

ـ بمبوورە ئاغا، داوات لێدەکەم چاوپۆشیم لێبکە، ئەمن بۆ وەم بانگ نەکردبووی لە گەڵت بەشەڕ بێم. بە ڕاستی داوای لێبووردن دەکەم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەمن دەبێ داوای لێبووردن بکەم ئاغا! ئەمن هەڵەم کرد کە تۆم بە کافر ناو برد، ئەتۆ کە دۆستمی، برامی و لە گلێنەی چاوم خۆشتر دەوێی!
ـ قەی ناکا، وا دیارە هیچمان خۆمان پێڕانەگیرا و هەڵچووین. دەبوو بە سەر خۆمان دا زاڵ بووباین، بەڵام دەی، ڕەنگە ئەمەش لەبەر ئەوە بێ، کە ئەو مەسەلەیە پێوەندیی بە مان و نەمانمانەوە هەیە.
مورتەزاغا دووپاتی کردەوە:
ـ بەڵێ، مەسەلەی مردن و ژینە.
ـ سەبارەت بە حەمەدیش ئەتۆ ڕاست دەکەی! جووتێرەکانمان، دەسەڵاتدارەکانمان و تەنانەت سەرکۆماریش، هەر ئاوا دەڵێن. هەموویان حەمەدیان پێ پیاوچاکە و باوەڕیان پێیەتی. ئەوە لە حاڵێک دایە کە ئێمە لە ترسانی خەریکە زەندەقمان بچی!
ـ ڕاستە. ئەو دێوەزمەیە... کاتێک مەحموودئاغا گوللەکانی وێکەوت و خوێنی لەشی فیچقەی کرد، ئەی هاوار... وەڵلاهی دەتگوت ژوورەکە پڕ بووە لە خوێن! هەر دەتگوت باڵندەیەکی بچکۆلەیە! ئەو چۆلەکە بەستەزمانە ئەو هەموو خوێنەی چۆن دە دەماران دا جێببۆوە؟
ـ بەشەر ئەگەر بریندار بوو، خوێنی هەروا بە خوڕ دەڕژێ، لەشی من و تۆش، ئەگەر نۆرەمان هات، ڕاست ئاوا خوێنی لێدەڕژێ.
ـ وایە.... بەڵام ئێمە عەلییەشەلی چ لێبکەین؟
ـ ئەوە لەستۆی من، بۆخۆم دەزانم چۆن ئەو مەسەلەیەی لە گەڵ وی چارەسەر بکەم.
ـ خودا پشتیوانت بێ! ئەمنیش ئەوە بە قسەی تۆ دەکەم و ئیدی چیی دیکە لە لای خەڵکی باسی حەمەدۆک و دایە سوڵتانی ناکەمەوە.
ـ بەڵێ... منیش ئیدی قەت بە خراپ باسی دایە سوڵتانی ناکەم و قسەی پێناڵێم. ماڵم وێران بێ، خوا منداڵەکانم لێبستێنێ و خوێنم لە دەماران دا وشک کا، ئەگەر جارێکی دی شتی وا بکەمەوە.
ـ زۆر باشە، بەڵام ئەگەر ئێمە بمانەوێ زەفەر بە حەمەدی بەرین، دەبێ خەڵکی لێبکەینە دوژمن. چونکە هەتا جووتێرەکانی لە پشت بن و ئاوا بە پیرۆزی بزانن، ناتوانین تەنانەت تاڵەموویەکیشی لە سەری کەم کەینەوە و لە بەرامبەر دا ئەو یەکە یەکە هەموومان دەکوژێ و تۆوی ئاغایان لەو شارەی دەبڕێ. ئەتۆ عەلی کەرتیشی لە من باشتر دەناسی. هەر کەسی بدەیە دەستی، دەتوانێ بە ئەشکەنجە وە قسەی بێنێ، جا ئیدی بەرد بێ، ئاسن بێ، پۆڵا بێ، یان هەر قوڕ بێ، وەقسە هەر دێ. ئەو وەستای ئەو شتەیە. خۆ دەزانی مەبەستم چییە!
ـ بەڵێ، دەزانم..

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەو کابرایە ئەشکەنجەگەرێکی زۆر بێڕەزایە، بەڵام هەر ئەو، ماوەی سێ مانگان لە گەڵ سێ گورهان ژاندەرمە گوندەکانی تووڕووسی پشکنیوە، جووتێرەکانی کوتاوە و دەست ولاقی زۆرانیانی شکاندوە، بەڵام یەک وشەشیان لە زاری نەهاتۆتە دەر. تۆ بڵێی ئەگەر ئێمە هەموو خەڵکی شاخی، لە منداڵی حەوت ساڵەوە هەتا پیری حەفتا ساڵەیان لە ژێر دار و قەمچی دا شەل و کوت کەین و ئازای لەشیان داغ کەین، بتوانین تاقەکەسێکشیان رازی کەین خەیانەت بە حەمەدی بکا؟

ـ قەت ناتوانین.

ـ ئەوەش بەو مانایەیە کە ئێمە هەر حەمەدۆکمان لە بەرامبەر دا ڕانەوەستاوە، بەڵکوو تەواوی جووتێرەکانی تووڕووسیش، جووتێرەکانی چوکووڕاوای پان و بەرینیش و هەموو جووتێرەکانی ئەنەدۆڵییش دوژمنمانن. دەی ئەوەش یانی ئەو نیشتمانەی ئێمە خەباتمان بۆ کردوە، بچووک بۆتەوە. جووتێرەکان دوژمنمانن.

ـ ڕاست دەکەی، ئەوان لێمان بێزارن!

ـ هەر ئەو نەفرەتەش بۆتە هۆی ئەوە کە بە تاقە حەمەدۆکێکی ئەو هەموو گرفتەمان بۆ دروست کەن.

ـ جا ئەگەر ڕۆژێکی ببنە پێنج حەمەدۆک، یان دە حەمەدۆک، ئەوکاتی روو دە کوێ کەین؟

ـ یان ئەگەر ببنە هەزار، یان میلیۆنێک؟

ـ دەی ئەوە قسەکەی من وەڕاست گەڕا! ئەگەر ئەمن هەر لە هەوەڵێ ڕا بەردەوام دووپاتم دەکردەوە کە پیاوی چاک بن با سەری مارەکەی پێش گەورەبوونێ پان کەینەوە و ئێوەش پێمپێدەکەنین، ئەوەیە ئاکامەکەی! دە هەڵیگرنەوە!

ـ وا بوو، ئێمە قەت دەو شتەی نەگەیشتین و بە هێندمان نەگرت. ئێستاش مارەکە بۆتە هەژدیها! ئێستا هەتا کارەکە لەوەش زیاتر وە درەنگی‌یە نەکەوتوە، چ بکەین باشە؟

مورتەزاغا هەردووک دەستی ڕاوەشاندن و نرکاندی:

ـ باداوای هێزی زیاتر بکەین! با داوا بکەین لەشکرێکی تەواومان بۆ بنێرن، لەوەی زیاتر چ ڕێگایەکی دیکەمان هەیە؟!

ـ ئەوەمان بۆ ناکرێ! عارف سایم بەگ ئێشتاش لێمان تووڕەیە. دەبێ بۆ ئەو مەبەستە هەر پشت بە هێزی خۆمان ببەستین!

ـ ڕاست دەکەی، ئاخ... دەستی شکاوم! ئەو وەختەی ئەمن هاوارم دەکرد، هێشتا حەمەدۆک نەببووە شێخ و فریشتە... حەیف بەقسەتان نەکردم!

ئەوجار ئاخێکی وا قووڵی هەڵکێشا، دەتگوت تەختی سینگی خەریکە بقەڵشێ.

ـ لە ئێستاوە ئەمن و ئەتۆ... ئاخر بەراستی ئەگەر دەو شارەی دا کەسێک هەبێ، نەختێک ئەقڵی دە کەللەی دا بێ، ئەتۆی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ تکا دەکەم...
ـ نا... شەرمێ مەکە، وایە ئیدی مورتەزاغا!
بەو پێهەڵگوتنەی مورتەزاغا گەش بۆوە و هاتەوە سەرحاڵ.
ـ پێش هەمووو شتێکی دەبێ ئێمە چارەیەکی ئەو ئەسپەی بکەین، ئەسپەکەی حەمەدۆکی! هەموو ئەوەی دەزانن، یاوەر، حاکم، زولفۆ ـ کە لە هەمووان زیاتر دە بیری ئەو ئەسپەی دایە ـ تەنانەت پارێزگارە گێلەکەشمان، قازی و دادەستێن و ئەوانی دیش هەموو... هەتا ئەو ئەسپەی نەگرین، نەیهێنین لە نێوەڕاستی مەیدانی ئەم شارەی نەیکوژین، قەت هیچمان لە گەڵ حەمەدۆکی پێناکرێ.
ـ ئەو ئەسپە هارە!
ـ بەڵێ وایە، تەلەسمبەندیشە!
ـ جووتێرەکان ئەویش وەک حەمەدۆکی دەپارێزن!
ـ ئەو ئەسپە وەک ئەسپی کوێرۆغڵی نەمرە، کەس بۆی ناگیرێ و هەر لە بناخە دا کەس ناتوانێ دەستیشی لێدا. سوور دەبینی ئەوە لە پێشت ڕاوەستاوە، لە پڕ دەبێتە گڕێک، یان دەبێتە ئاسکێک، یان هەڵۆیەک و دەفڕێ، دەچێتە ئاسمانێ!
ـ ئەو ئەسپە دێوەزمەیە!
ـ بەڕاستی ژانەسەرێکی گەورەیە، لە خودی حەمەدۆکی خراپترە. دەڵێن روحی حەمەدی دەبەر ئەو ئەسپەی دایە. لە حیکایەتان دا بیستووتە ئیدی، وا هەیە جندۆکەیەک لە نێو لەشی باڵندەیەکی چکۆلە دا بەند کراوە، وەک دە قەفەزێکی‌یان نابێ... جا ئەگەر کەسێک باڵندەکەی بکوژێ، جندۆکەکە دەڕواتە دەرێ...
ـ ئەوەی گوتوویانە ڕاست ڕاستە!
مورتەزاغا کە دەی دی بێباوەڕێکی وەک خەلیل بەگی ئاوا گۆڕاوە، ئەوەندە خۆشحاڵ بوو کە هێندەی نەمابوو لە نێو مۆبلەکەی دەرپەڕێ و هەردووک لاڕوومەتی ماچ کا.
ـ کەوابوو ئێمە دەبێ ئەو ئەسپەی بدۆزینەوە و بیکوژین. ئەوەی بکەین، حەمەدۆک نەشکوژرێ، نیوەگیان دەبێ. جا ئەو جار بادەدەینەوە سەر دایە سوڵتانێ و مشووری دەخۆین. حەمەدۆک ئەو دووانەی لێبنەوە، تەنانەت ئەگەر وەک کوێرۆغڵی و حەزرەتی عەلیش بەهێزبێ، ناتوانێ چی‌دی لە شاخی بژی. ئەو ئەسپەش وەک دایە سوڵتانی نیشانەی مەبارەکی و پیرۆزییە. کوێرۆغڵی مرد، بەڵام جووتێرەکان، (کانالی‌یەکان) هەرگیز باوەڕیان بەوە نەکرد کە ئەسپەکەشی مردبێ. ئەوان پێیان وایە هەتا دنیا دنیایە، ئەو ئەسپە هەر دەمێنێ.
ـ بەڵام ئەوە ئەفسانە نیە. ئەسپی کوێرۆغڵی ئێستاش ماوە. ئەو ئەسپە ساڵێ جارێک لە بازاڕی "ئالەپۆ"ی بە هەژارێکی دەفرۆشرێ! تەنانەت دەڵێن هەر ئەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەسپە لە هەموو بازاڕەکانی دنیایە دەفرۆشرێ و ئەو کابرا هەژارەی دەیکڕێ، خێر و بەرەکەت و ماڵ و سامانی بە نسیب دەبێ.

ـ دیارە ئەو ئەفسانانەی خەڵک درۆستیان دەکەن، نیشانەی بزووتنەوە و دژایەتیکردنن. ئەو کاتەی خەڵک ناوێرن ڕاستەوخۆ هێرشمان بکەنەسەر، ئەسپ، گورگ، چەقەڵ و جڕوجانەوەری دیکە دەکەنە شتی پیرۆز و نەمر.

ـ کوێرۆغڵیش نەمردوە!

خەلیل بەگ لە حاڵێک دا خۆی وەک مرۆڤێکی ساکار و بێفرِوفێڵ دەنواند، پرسی:

ـ ئەگەر نەمردووە، ئەدی چی لێهاتوە؟

ـ لە گەڵ چل سوارەی غەیبییە! نەتزانیوە؟ بەسەرهاتی کوڕی ئاسنگەرەکەت نەبیستوە؟

ـ ناوەڵڵا.

ـ چۆن دەبێ نەتبیستبێ؟ ڕۆژێکی کوڕی ئاسنگەری، لە گەڵ کوێرۆغڵی، لە شاخی، تووشی شوانێکی دەبن. شوانەکە لوولەیەکی ئاسنیی بە شانییەوە دەبێ. کوڕی ئاسنگەری لێیدەپرسێ، ئەوە چییە بە شانتەوە؟ شوانە دەڵێ ئەوە چەکە.

مورتەزا کاتێک ئەو بەسەرهاتەی کوێرۆغڵیی دەگێڕایەوە و دەیدی کە بەگی گەورە گوێی بۆ ڕادەگرێ، هێندە خۆشحاڵ بوو، چاوەکانی زەق ببوون و هێندەی نەمابوو لە خۆشییان بفڕێ:

ـ بەڵێ، کوڕی ئاسنگەری گوتی:" باشە ئەو چەکە بە کاری چ دێ؟" شوانە وەڵامی دایەوە:" ئەوە ژیان لە مرۆڤ دەستێنێ و مەرگ بڵاو دەکاتەوە"، کوڕی ئاسنگەری گوتی:" دادەی لە سەر ئێمە تاقیی کەوە، بزانین ئێمەی پێدەکوژرێ"؟ شوانەکە گوتی شتی وا ناکەم و داوای لێکرد دەست لەو تاقیکردنەوەیە بکێشێتەوە، بەڵام ئەو لە کۆڵی نەبۆوە و هەر لە سەر داواکەی سوور بوو. سەرەنجام شوانە لوولەی چەکەکەی دەسینگی کوڕی ئاسنگەری دەکا و پەلەپیتکەی دەکێشێ و هەرچەند ئەو پیاوێکی کەڵەگەت و بەخۆوەش بوو، وەک داربەڕوویەکت بڕیبێ، بە لا دا دێ و دەسبەجێ حەیاتی لێدەبڕی. کوێرۆغڵی کە ئەوەی دەبینێ، دەڵی:" ئێستا کە خەڵک ئاسنێکی کونیان دروست کردوە، کە مرۆڤی لە دوورەوە دەکوژێ، ئیدی ئازایەتی و پیاوەتی لە سەر ئەو عەردەی دەوری نەماوە"! لەو کاتەوە دەڕوا و دەچێتە گەڵ چل سوارەی غەیبی.

ـ ئەو بەسەرهاتە جوان بوو، بەڵام ئەمن نەمبیستوە! کەوابوو کوێرۆغڵی لە گەڵ چلسوارەی غەیبییە؟

ـ بەڵێ، حەمەدۆکیش هەر وای لێدێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ جا ئەوە ڕاست ئەو شتەیە کە ئێمە بە هەموو توانامانەوە دەبێ هەوڵ بدەین ڕوو نەدا. هەر بۆیەش دەبێ لە پێش دا ئەسپەکەی دەداو خەین و بیکوژین، پاشان دایە سوڵتانی بگرین و ناچاری کەین بڵێ حەمەدۆک لە دین وەرگەڕاوە و کافرێکی ڕووتە.

ـ دایە سوڵتان قەت ڕازی نابێ ئەوەی بڵێ!

ـ هەر شتەی بە وەختی خۆی! جارێ با ئێمە ئەسپەکەی بگرین!

ـ پاشانیش خودا پشتیوان بێ!

ـ وا چاترە کارێکی وا بکەین کە دێهاتییەکان هاوکاریمان بکەن، بۆخۆیان ئەسپەکەی بگرنەوە و بۆمان بێنن.

مورتەزا گوتی:

ـ دیارە ئەوە باشترە، جووتێرەکانیش دەبێ هاوکاریمان بکەن.

ـ بەڵێ، بەڵام چۆنیان ڕازی کەین ئەو کارەمان بۆ بکەن؟

مورتەزاغا سەری بەردایەوە، بەقامکی هێندێک چەنەی خوراند و بیری کردەوە. پاشان سەری هەڵێنا و ڕاست چاوی دەچاوی خەلیلبەگی بڕی. دیسان سەری دە بەرخۆ نا و بیری کردەوە، ئەوجار هەستا، دەورێک بە نێو ژوورەکەی دا گەڕا و لە سەر جێی خۆی دانیشتەوە. پاشان دەستی وەبەر چەنەی دا و دەبیرەوە ڕۆچوو، بەڵام هیچ شتێکی تازەی بە بیر دا نەهات.

خەلیل بەگیش بێدەنگ بوو و بیری دەکردەوە. شتێکی بە مێشک دا هاتبوو و چاوەڕوان بوو مورتەزا لە پێش دا وە قسەبێ و بزانێ داخوا ئەویش ڕاست بیری لەو شتە کردۆتەوە، یان نا؟

ـ چ بکەین مورتەزاغا؟ هیچ ڕێگایەکت پێشک نایە؟ ئەو ئەسپە...

ڕوخساری مورتەزای لە پڕێک گەش بۆوە و گوتی:

ـ بۆچی... با، کە گوتت ئەو ئەسپە ...

خەلیل بەگ بە سەرسوڕمانەوە گوتی؛

ـ چی؟

ـ ئێمە خەڵاتێک دیاری دەکەین! دەڵێین هەر کەس ئەو ئەسپەمان بە ساغ و سلامەتی بۆ بێنێ، خەڵاتەکەی دەدەینێ. دوای ئەوەی بۆیان هێناین، جێژنێکی گەورە پێکدێنن و ئەسپەکەی گوللەباران دەکەین. دەتوانین سەری ئەسپەکەی لێکەینەوە و لە شار و گوندەکانی ئەم هەرێمە هەڵیواسین و نیشانی خەڵکی بدەین، بەڵام دەبێ خەڵاتەکە گەورە بێ!

ـ پێتوایە چەندە بێ باشە؟

مورتەزا دیسان بیری کردەوە و دوای ساتێک سەری هەڵێنا:

ـ ئەها ... پووڵێک بێ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەمڕۆ ئەسپێکی چاک چەندی دێنێ؟ ئەسپێکی ڕەسەنی عەڕەبی چەندی دەکا؟ بۆ وێنە هەر ئەسپەکەی خۆت، چەندی لە سەر دادەنێی؟
ـ ئەگەر وابێ...
ـ ئەسپی من ئەسپێکی زۆر ڕەسەن و باشە. با بڵێین ئەگەر بیفرۆشم، داوای سەد لیرەی دەکەم.
ـ کەوابوو...
ـ مەبەستت ڕادەی خەڵاتەکەیە؟
ـ بەڵێ...
مورتەزا هێندێک ڕاما و گوتی:
ـ با هەزار و پێنسەد لێرە بێ. ئەگەر ڕابگەیەنین هەرکەس ئەسپەکەمان بداتە دەستی، خەڵاتێکی ئەوتۆی دەدەینێ، ئیدی پێویست ناکا زۆر چاوەڕوان بین. ئەو خەڵاتە کاری خۆی دەکا!
ـ وایە، بەڵام پووڵێکی ئاوا بۆ تاقە ئەسپێکی، یان تەنانەت بۆ سەری حەمەدۆکیش زۆر نیە؟!
ـ ئەمن ئامادەم بە تەنیا هەزار لیران لە بەرامبەر سەری حەمەدۆکی دا ببەخشم.
ـ گوێ بگرە مورتەزا قارەمانەکەم! برا چاوڕەشە چاو جوانەکەم، ئێمە ناتوانین خەڵاتێک دیاری بکەین کە لە پازدە هێندی نرخی ئەسپێکی ڕەسەن و جوان زیاتر بێ، ئەویش بۆ ئەسپی چەتەیەکی!
ـ بێگومان... بەڵام ئەدی چبکەین؟ جووتێرەکان قەت بە خۆڕایی، یان بە پووڵێکی کەم ناچن هەوڵی دەداوخستنی ئەسپێک بدەن، کە تەلەسمبەندە و پێیان وایە پیرۆزیشە! ئەوان ئامادە نابن ژیان، ماڵ و هەموو خزم و کەسی خۆیان لە بەرامبەر خەڵاتێکی کەم دا فیدا بکەن! بەڵێ ئەمن بە تەنیا ئامادەم هەزار لیرەی بۆو ئەسپەی دابنێم! بەو پووڵەی جووتێرەکان خوداشت دەدەنە دەستی.
ـ دەی باشە، ئەوە خەڵاتەکەمان دیاری کرد، با هەزار لیرە بێ!
ـ دەتوانم بیکەمە هەزار و پێنسەتیش.
ـ هەرچۆنێک بێ ئێمە هەر ناتوانین هەزار و پێنسەد لیرەی لە پێناوی ئەسپێکی قۆتڕ دا بدەین.
ـ دەزانم. بەڵام ئەو ئەسپە لە پێش دا عەلی سەفابەگ لە عورفای ڕا هێنای. ئەوە چەند ساڵ پێش ئێستا بوو. ئێستاش ئەمن ئەو ئەسپەی نیوەشەوێش ببینم، دەیناسمەوە. عەلیسەفابەگی بەستەزمان زۆری شایی پێیبوو، بەڵام دەرفەتی نەهێنا جارێکی سواری بێ و بە خەڵکی نیشان بدا. خێری لێنەدی! هەر ئەو ئەسپەش بوو بە هۆی کوژرانی. دیارە ئەوە لە چاو ئەسپی من زۆر پیرە، بەڵام هەرچۆنێک بێ، ئەسپی حەمەدۆکییە ئیدی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەلیلبەگ لە جێی خۆی هەستا و چوو بۆ لای مورتەزای، کە ئەویش هەستابووە سەر پێ و دەستی لە سەر شانی دانا:

ـ ئێمە خەڵاتەکەی دەکەینە هەزار لیرە و ڕایدەگەیەنین. ئەگەر دێهاتی‌یەکان بە وەندەی نەیانکرد، زیادی دەکەین، دەیکەینە هەزار و پێنسەد!

ـ تەنانەت دووهەزاریش، دەهەزاریش... ئەگەر پێویست بێ. خەمی پووڵیت نەبێ. ئەوە بڕیمانەوە! ئەدی عەلی‌یەشەلی چ لێبکەین؟

ـ هێندە وەدووی وی مەکەوە، بۆ خاتری خودای! گوتم ئەو لەستۆی من...

ـ باشە، باشە، ئەو بەعۆدەی تۆ... ئەمن چارەنووس و پاشەڕۆژی خۆم و منداڵەکانم دە بەر دەستی تۆ دەنێم!

ـ ئەمشۆ ئێمە لێرە یەکتر دەبینینەوە و بە بۆنەی گرتنی ئەم بڕیارەوە خۆشی ڕادەبوێرین. سبەینێش ڕادەی خەڵاتەکە ڕادەگەیەنین.

ـ ئامۆژگاریی من ئەوەیە کە لە سەر هەزار و پێنسەتەکەی ساغ بی‌یەوە! ئەمن چاک ئەو خەڵکەی دەناسم. کاتێک ئێمە ئەو ئەسپەیان لێدەکڕین، وەک ئەوەی وایە کە خودا و ئیمانەکەشیان لێبکڕین! لە سەر هەزاروپێنسەتەکەی سوور بە، پیاوی چابە! بەڵی، ئەو ئەسپە ئەوەندەی ناهێنێ، بەڵام بۆ کڕینی بیر و باوەڕیان کەمە.

ـ دەتوانین ئەمشۆ زیاتر لە سەر ئەوەی قسە بکەین. دەتوانین هەتا سێهەزاریشی بەرینە سەرێ.

مورتەزا سەری لەقاند:

ـ بەڵێ، دەکرێ.

هەر ئەوێ ئێوارێ لە ماڵی خەلیلبەگی کۆ بوونەوە. جەمی شەوێیان گۆشتکەوی برژاو بوو. تیروپڕیان خوارد و ڕاکی‌یەکی زۆریشیان پێدا کرد. زۆر سەبارەت بە حەمەدۆک و ئەسپەکەی دوان و هاوکات باسی عارف سایم بەگ و پێتەختیشیان کرد. پاشان ماوەیەکی باشیش بابەتی قسەیان، کۆزانی، عوسمانلی و هەموو ئاغا و بەگەکانی دەور و بەری جەیهانی بوو. کاتێک شەو درەنگ بوو خۆیان بە سەر پێوە بۆ ڕانەدەگیرا.

ڕۆژی دواتر سامی تورگوت وێنەی سەرە ئەسپێکی لە سەر پارچە کاغەزێکی گەورە کێشایەوە. لە بن وێنەکەش نووسی:

" هەر کەس ئەسپی حەمەدۆکی بدۆزێتەوە و بی‌هێنێ، هەزار و پێنسەد لیرە خەڵات دەکرێ"!

کاتێک سامی کە مامۆستای فێرگەش بوو، وێنەکەی، کە لە سەر چەند کاغەزان کێشابوویەوە، هێنا، خەلیلبەگ چاوی لێکردن و گوتی:

ـ زۆر باشە! زۆر سەرنجراکێشە! ئێستا مورتەزاغا دێتە ئێرە، دەبێ ئەویش ئەم وێنانە ببینێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سامی سەری لەقاند و گوتی وایە.
مورتەزاغا هاتە ژوور. وەک ڕۆژی پێشوو شەکەت نەبوو، جەغزی بەرچاوی نەمابوون و گنجی نێوچاوانی پڕ ببوونەوە. زۆر گەنجتر دەهاتە بەرچاو. بە دیتنی وێنەکان زۆر خۆشحاڵ بوو و گوتی:
ـ زۆر جوانە، یەکجار باشە! بەڵام نەدبوو ڕەنگی ڕەشت لێدابا، دەبێ سوور و سپی بێ. خەڵاتەکەش دەبێ بە خەتی گەورەتر لە ژێرەوە بنووسرێ و دەبێ دووسەدو پەنجا دانە لەو وێنەیەمان هەبن، چونکە لە هەر دووڕییان، سێڕێیان و چوارڕێیانێکی و هەروەها لە هەر گۆشەیەکی شەقامەکان و گوندەکان، دەبێ یەکێ هەڵاوەسین. بە چەند ڕۆژان دەتوانی ئەوەندە وێنانە بکێشی‌یەوە؟
ـ بە حەوتوویەکی!
ـ چەندت پوولْ دەوێ؟
ـ هەرچەندی بۆخۆت پێت‌باشە ئاغا!
مورتەزاغا دەستی دەگیرفانی ڕۆکرد و کیسەی پوولیی دەرێنا. ئەسکیناسەکانی نێو کیسەکەی دەرێنا، ژماردنی، چەپکێکی لێ جیا کردنەوە و دانی بە سامیی مامۆستای فێرگەی شار:
ـ ئەوەندە بۆ پیاوێکی هونەرمەندی وەک تۆ کەمە... کاتێک ئەسپەکەمان وەگیر کەوت، ئەتۆخەڵاتی خۆت هەر هەیە، بەڵام ئێستا کارێکی دیکەشم پێتە!
سامی تورگوت ئەسکیناسەکانی دە باغەڵی نا، پاشان سەری هەڵێنا و راست ڕاوەستا:
ـ دەخزمەتت دام، ئاغا!
ـ کاتێک ئەسپەکەمان گرت، ئەمن دەسبەجێ کۆبوونەوەیەکی لە نێوەڕاستی ئەو مەیدانەی شاری پێکدێنم. دەبێ شوێنی کۆبوونەوەکە بە ئاڵایان ڕازابێتەوە. وام داناوە خەڵکی حەفتا دێیان، پێنج شارەدار و سێ حاکمی شار و ناوچە جیرانەکان بانگ کەم. دەبێ خەڵکێکی زۆر کۆوە کەم، ئەوەندە زۆر کە ئەگەر دەرزیی هەڵاوێی، وە عەرزیی نەکەوێ!
ـ بەڵێ ئاغا، چۆنی جەنابت دایـنێێ دەبێ وابێ...
ـ جا دەبێ ئەتۆ بچی‌یە سەر سەکۆی قسەکردن، سینگت توند کەی و ...
ـ یانی سینگم دەرپەڕێنم و...
ـ ئەو جار دەبێ دەست بە قسان بکەی و بە شێوەیەک کە هەموو خەڵکەکە گوێی لێبێ، بڵێی:
" لە چیاکانی ئاڵتاوە هەتا دەروازەکانی وییەنێ، ئێمە دوازدە وڵاتمان دروست کردن! دنیا لە ژێر ناڵی ئەسپەکانی ئێمە دا دەی‌ناڵاند! خوێنی ئێمە وەک ڕووباری لەعل و جەواهێرات بە سەر عەردی دا ڕژاوە، ئێمە ئاڵاکانمان بە خوێنی خۆمان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سوور کردون، گورگمان وەک سیمبۆلی نەتەوایەتیی خۆمان هەتا ئاسمانێ بەرز کردۆتەوە و ئەو نیشانەیە وەک ڕۆژ و مانگ و ئەستێران بە نرخە و دەدرەوشێتەوە"!
سامی تورگوت لە جێی خۆی چەقیبوو، راست و ئامادە وەک ئەوەی سەربازێک بێ و لە کاتی ڕێزگرتن دابێ. مووی لێنەدەبزووت. سەرت پەڕاندبا، جووڵەی نەدەکرد.
ـ خوێنی ئێمە ئاڵاکانمانی پێسوور بووە! ئێمە بەردەوام لە دەریایەک، یان ئوقیانووسێک خوێن دا مەلەمان کردوە! پیاوە هەرە چکۆڵەکانی ئێمە بەقەد سێ گایانیان خوێن دە دەماران دایە! هەر بۆیەش ئێمە توانیومانە خوێنی خۆمان بە سەر خاکی هەموو دنیایە دا، بە شوێنە هەرە تەریککەوتووەکانی تەواوی ئەم جیهانە دا بڵاو بکەینەوە... ئێمە خوێنمان داوە، خوێنمان بڵاو بۆتەوە...
ـ بەڵێ قوربان، خوێنمان داوە...
ـ هەروەها پیاوی چاک بە لە بیرت نەچێ باسی دەوڵەتی ئێستای تورکیەش بکەی!
ـ جاچۆن ئەوەم لەبیر دەچێ، قوربان؟ دەڵێم ئێمە هەرگیز نایەڵین ئەو ئەسپە جووتان لە دەوڵەتەکەمان بدا!
ـ هیچ ئەسپێک بۆی نیە وا بکا، تەنانەت ئەسپی کوێرۆغلی، یان هێسترەکەی حەزرەتی عەلی، یان بۆڕاقی پێغەمبەری، یان ئەسپە ڕەسەنەکەی گەنجعوسمانیش هەر بۆیان نیە، چ بگا بە هێندێک بارگینیقۆتڕ، یان پیرەکەر، کە چوونە دە کەوڵی ئەسپییەوە!
ـ بەڵێ، ڕاست وا دەڵێم!
ـ بەڵێ بەڵێ، پێموانیە پێویست بێ ئەمن بایەخی مێژووی ئاڵاکەمان وەبیر مامۆستایەکی خوێندنگە بێنمەوە. ئەو ئاڵایەی دە خوێن دا شەلاڵە! ئاڵای شازدە دەوڵەتی تورک! ئەمن تەنیا دەمەوێ بڵێم کە قسەکانی تۆ دەبێ بۆ هەموو خەڵکەکەی ڕوون کەنەوە، کە ئەو چەشنە ئەسپانە چەندە جێگای مەترسین، ئەو ئەسپانە کە بوونە سیمبۆلی بزووتنەوە وئاژاوە. دەزانم ئەتۆ هەموو ئەو مەبەستانە زۆر لە من باشتر لە وتارەکەت دا دەگونجێنێ و ڕۆژێکیش هەر لە سایەی ئەو وشە ئاگرینانەت، کە لە نێو خوێن هەڵدەقوڵن، کە بە ڕاستی سەربەسەر ئاسیایە دێنن، دەبی بە نوێنەر، یان سەرۆکی دەستەی نوێنەرایەتی! ئێستا بڕۆ و وتارەکەت ئامادە بکە. دایکی نیشتمان چاوی لە تۆیە، بزانێ چیی بۆ دەکەی و چاوەڕوانی ئەوەیە کە وەک نوێنەر هەڵبژێردرێی!
پاشان چەند جاران بە بەریدەستی لە شانی مامۆستای دا و دوای ئەوەی سامی لە ژوورەکە چووە دەرێ، ڕووی دە خەلیلبەگی کرد و گوتی:
ـ زۆر باش دەبێ. تاوێکی دی دەنگی ئەحمەد پشتکووڕی جارچی لە مەیدانی شاری دەنگ دەداتەوە. وەرە با ئێمەش بچینە قاوەخانەی و گوێمان لە دەنگی بێ. دەزانی لە سەرانسەری ئەو وڵاتەی کەس دەنگی بەقەد وی ناڕوا!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو دوو دۆستە لە حاڵێک دا وەک ئەوەی لە پلانی پێشگرتن بە تاوانێکی گەورە بووبنەوە، هەستیان بە ئاسوودەیی و سەربەرزی دەکرد، بەرەو مەیدانی شار وەڕێکەوتن. هێشتا بە تەواوی نەگەیشتبوونە سەری مەیدانەکەی، کە دەنگی ئەحمەد پشتکووڕی‌یان گوێلێبوو.

ـ گوێ بگرە خەلیل بەگ! یاخوا ئەو دەنگە نەڕزێ! ئەو دەنگە دەنگی ئێرەیە، گوێ لە دەنگی خۆشی ئەو تورکەی بگرە!

ئەحمەد پشتکووڕ پیاوێکی قوڵەخڕە بوو، لاقەکانی بە زەحمەت سەرەوەی لەشی‌یان پێهەڵدەگیرا، لە نێوقەدی ڕا بۆ سەرێ دەتگوت بلووکە تاشراوە و سەرێکی بێملی لە سەر دانراوە. بە لارەلار خۆی دەکێشا پێشێ و دەی‌نەڕاند:

ـ گوێبگرن! گوێ بگرن خەڵکی بەڕێز! هەمووتان ئاگادار بن و سەرنج بدەن! ئەمڕۆ شتێکی زۆر خۆشم پێیە بۆتان باس بکەم! بۆخۆتان دەزانن حەمەدۆکی خوێنخۆری چەتە، ئەو کەسەی چیاکانی ئێمەی کردوە بەماڵی خۆی، دەستدرێژی دەکاتە سەر کچان، بە سەرنێزەی زگی ژنی زگپڕ دەدڕێ، منداڵی ساوا بە سەری خەنجەری‌یەوە دەکا، خەڵکی بە زیندوویی کەوڵ دەکا و تووشی هەرکەس بێ، چاوی دەردێنێ و بۆی بکرێ نایەڵێ تەنانەت منداڵێکیش هەردووک چاوی هەبن، یاغی‌یەک کە تاوان و جینایەتەکانی دە ئەژمار نایەن، دوژمنی ستەمکاری نیشتمانەکەمان و هەموو ئینسانەکان، ئەو خاینە کافرەی ناوی حەمەدۆکە...

پێش ئەوەی دەقی مەبەستەکە باس بکا، جارێ کۆڵێک لەو تاوانە سەیروسەمەرانەی دا پاڵ حەمەدۆکی و دوای ئەوە هاتە سەر ئەسڵی مەبەستەکەی و گوڕاندی:

ـ خەڵکی بەڕێز، گوێ ڕاگرن! ئەو حەمەدۆکە چەتەیە ئەسپێکی هەیە، ڕوحی حەمەدی دەبەر ئەو ئەسپەی دایە، ئەسپەکەش شێت و سەرکێشە، وەک فرفرەی دەو بەینەی دا دەخولێتەوە، دەبینی لەپڕ لە شوێنێکی سەر وەدەر دەنێ و ون دەبێتەوە، خۆی دە ئاوری داوێ، بەڵام ناسووتێ و بە ساغی دێتەوە دەرێ، دایمە بە سەر لووتکەی ڕەوەزان دا دێ و دەچێ... هەر کە ئینسانی دەبینێ، ون دەبێ... جا گوێبگرن! هەر کەس ئەو ئەسپەی بگرێ، هەزاروپێنسەد لیرە خەڵات دەکرێ. بەڵێ هەر کەس ئەو ئەسپەی دە داوخا، بی‌گرێ و بی‌هێنێتە ژاندەرمەخانەی ئێرە، هەزاروپێنسەد لیرەی دەدرێتێ. ئەو خەڵاتە، خەڵاتێکی گەورەیە. کەسێک ئەو ئەسپەی بگرێ، هەم خەڵاتەکەی وەردەگرێ و هەم دەبێتە قارەمانی نەتەوەیی! گوێ بگرن! گوێبگرن! خەڵکی بەڕێز! هیوادارم هەمووتان ئەو پەیامەتان پێگەیشتبێ!

سێ ڕۆژی تەواو ئەحمەد پشتکووڕ جاڕی کێشا و ئەو شتانەی دووپات کردنەوە. لەو ماوەیە دا تورگوتی مامۆستای فێرگەش هەموو چوارڕێکان، جادەکان، قاوەخانەکان و دارەکانی بە سەرە ئەسپی سەوز، سپی، سوور و زەردی تۆخ ڕازاندەوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٦

سەرانسەری عەرزی لێوارەکانی دەریای نێوەڕاست، وەک دەریاکەی بە کەف داپۆشراوە. دار پرتەقاڵ، لیمۆ و نارنجیش دەڵێی وەک شەپۆلەکان کەفاوین. هەورەکانیش کە بە تیشک دەئاوسێن و لە سەر دەریایە بەرز دەبنەوە، هەر وان.

حەمەد و موسلیم لە شوێنێکی قەراغ دەریایە لە سەر بەردان دانیشتن. هێشتا زۆری مابوو ڕۆژ بێتەوە و ئاوی دەریایە کە ڕەش دەچوو، بە گرموهۆڕ خۆی بە لێوارەکان دادەدا. حەمەد لەسەرەخۆ دەستی دە ئاوەکەی ڕۆ کرد، گەرم بوو و هیچ وەک ئاوی کانییەکانی تووڕووسی نەدەچوو. لە پێش خۆیان، دوور، لە ئاسۆ، چاوی ڕەشاییەکی بەرین و گەورەی بەدی دەکرد، ئەوە چیاکان بوون کە بەسەر یەکتر دا دە ئاسمانێ هەڵچووبوون و دەسەڵات و شکۆی خۆیان دەنواند. لە سەرووی وانیش ئەستێرەکان دەدرەوشانەوە. لە سەر تووڕووس، چای دۆلدڵ و دیبەکیش، کە لووتکەکانیان دە شەوی تاریک دا دابینرێن، ئەستێرەکان سەرانسەری هاوینێ دەدرەوشێنەوە، بەڵام لەوێ، لەو سەرانە، ئەستێرەکان لە لووتکەیەکەوە دەچنە لووتکەیەکی دیکە و لێرە، لەو خوارەی، لە لای ئەو ئاوە ڕەشە تووڕە و تۆسنەی، لە سەرێکی ئاسمانێوە بۆ سەرێکی دیکەی دەڕۆن. بۆنێکی نامۆی سوێر و تاڵ، بەڵام دڵبزوێن وەبەر دەمی حەمەدی کەوت. ئەو خەریک بوو لە بەر شەکەتی و بێخەوییە بە لا دا بێ و گیانی دەرچێ، بەڵام نەیدەهێشت خەوی لێبکەوێ. موسلیم دەمێک بوو خۆی وەک گوڵۆڵەی خڕ کردبۆوە و نوستبوو. حەمەد سەربەرگەکەی بە وی دادا و بۆخۆشی پاڵی وە تەپکۆڵکەیەکی پشت خۆی دا و دەبیرەوە ڕاچوو. ئێشی لاقانی نەیدەهێشت بیری خۆی کۆ کاتەوە. بەو حاڵەش فکری جۆراوجۆر لە کۆڵینەدەبوونەوە. بە خۆی نەبوو بیری دەچووە سەر دایە زێنەبێ و هەروەها کۆمەڵ کۆمەڵ ماری ڕەشی گەورە گەورەی دەهاتنە پێش چاوی... بە سەدان ماری ڕەش، بە هاشوهووشێکی زۆرەوە دەهاتنە پێش. جارێک حەمەد چاوی لێبوو دارستانێک ئاگری تێبەربوو. شەماڵێکی بە قەوەتی دەهات، گڕی ئاگرەکەی بە قەد کێوێکی بەرز دەکردەوە و بە دار و گیانلەبەرانی دادەدا. دار دەسووتان، دەعبای کێوی لە ترسان بازرە ببوون و بەملا و ئەولا دا ڕاوڕاوێنیان بوو. کلکی ڕێویەکی ئاگری تێبەر ببوو و ئەویش کە دەنێو ئاڵقەیەک ئاگر دا مابۆوە، هیچی بۆ نەدەکرا، ناچار لە سەر عەرزی درێژ ببوو و خۆی دەگەوزاند. سێ ماری چاوپێکەوتن کە لە ترسی سووتانێ بە خێرایی بە دووی یەک دا دەخوشین و هەرچی چەقەڵ، ئاسک، بانبانک، دەڵەک و سمۆرە بوون، وەک شێتانیان لێهاتبوو. لە هەموو لایەکی هەر قرچەقرچ و قرمە قرم دەهات و پاشان گرمەیەکی توندی وەک گرموهۆڕی شەپۆلەکانی دەریایە لە نێو دارستانی گڕگرتوو هەستا و زەوی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەرزاندەوە. دارە سووتاوەکان بۆنێکی خۆشیان لێدەهات... بەڵێ، هەموو مارە ڕەشەکانی ئاکچەسازی لە ترسی ژاندەرمە و جووتێرەکان هەڵدەهاتن، دەتگوت دارستان ئاگری تێبەربووە و ئەوانیش لە ترسی ئاگرەکەی هەڵدێن. مارەکان خۆیان دە ئاوی جەیهانی هاویشت... یاوەر حەمەدی بۆ نەگیرا، بەڵام کۆمەڵێک ماری کوشتن. ڕاست وەک سووتمانی دارستانەکەی، هەرچی گیانلەبەر بوو، بە پەلە ڕایاندەکرد و دوور دەکەوتنەوە. مارەکان دوای هەمووان دەهاتن و بۆ ئەوەی ئاوی خوڕێنی ڕووبارەکەی لەوێیان دوور کاتەوە، خۆیان دە ڕووبارەکەی داویشت...

دەنگی باڵندەیەکی لە شوێنێکی دوور ڕا دەهات. باشە ئەمن چم کردوە کە دایە زێنەب و ئەو خەڵکەی دیکە ئاوا بە ڕێز و خۆشەویستی‌یەوە هەڵسوکەوتم لە گەڵ دەکەن؟! چ سوودێکم پێگەیاندوون؟ پێیان وایە ئەمن کێم؟ بۆچما ئەمن هەر ئەوە نیم کە وەک دزان عەلی‌یە قەلەم ڕووت کرد و هەرچی پێی‌بوو، لێم‌ئەستاند؟ ئەمن کوڕی برایمەڕووتیم ئیدی. ئاخر بابی من چ بوو؟ مرۆڤێکی هەژاری بێدەسەڵات، پاروویان لە زاری ڕفاندبا، چی پێنەدەکرا... زۆر باشم کرد دەستم لە چەتەیی‌یە هەڵگرت. لێرە، لە پەنا دەریایە، لە ئاکیالی، لە ژێر سایەی مەلا سەلامی دا، کە وەک کوڕی خۆی دەمپارێزێ، دەتوانم بۆخۆم لە گەڵ سەیران و دایە حۆریم بە ئاسوودەیی بژیم. لێرە پێویست ناکا خۆم تێکەڵی شتی دیکە بکەم، چونکە ئەمن وا دروست کراوم، دەروونێکی بە هەست و ناسکم هەیە و ناتوانم خەڵکی ببوغزێنم. تەنانەت ڕقم لە یاوەریش نیە، لە گەڵ ئەوەی خەجێی کوشتوە. هەموو جووتێرەکانی دیکەش، چ ئەوانەی خەڵکی شاخین و چ ئەوانەش کە لە چوکووراوایە دەژین، هەر وەک من گیانلەبەرێکی بێدەنگ و بێئازارن و مرۆڤ دەتوانی بە کەیفی خۆی باریان بێنێ و چۆنی بیەوێ، بیانچەوسێنێتەوە. ئەوانە ئەو خەڵکەن کە گرتیانن بە سەرباز و چاردە ساڵی تەواو شەڕیان پێکردن. چەشنە خەڵکێک کە دەتوانی بیانکوژی، بە زیندوویی کەوڵیان کەی و کەلکی خراپیان لێوەرگری، بێ ئەوەی یەک کەسیشیان وەدەنگ بێ.

لە شوێنێکی نێزیکەوە بۆنێکی خۆشی بۆ هات. دەسبەجێ بۆنەکەی ناسی‌یەوە، بۆنی پنگی بوو، هەر ئەو پنگەی کە لە قەراغ چۆم و جۆگە و دەوروبەری کانی‌یان شین دەبێ. لە شاخی بونی پنگەی هەتا بڵێی دوور دەڕوا. حەمەد بە لووشمە لووشم هەستا و بە دوای بۆنەکەی دا چوو. تێگەیشت بۆنەکە لە جۆگەیەکی‌یەوە دەهات. جۆگەکە ئاوی پێدا نەدەهات، بەڵام نمی هەبوو. لە پێش دا تووشی پۆلە گیایەکی بوو، کە هەتا چۆکانی دەهاتن، داهاتەوە و بۆنی کردن، ئەوان پنگ نەبوون، پنگەکان لە نێو جۆگەکەی ڕوابوون. حەمەد لە نێو پنگەکان هەڵترووشکا، پۆلێکی دەدەستی گرتن و بۆنی پێوەکردن. بەو کارە گەشایەوە و هەستی بە خۆشحاڵی کرد. بەهاری چوکووڕاوایە زوو دەگاتێ، هەر بۆیەش بۆنی پنگەکان ئەوەندە بە قەوەت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بوو، لەوانەیە لە بەر ئەوەش بێ کە جۆگەکە لە نێزیک دەریایە هەڵکەوتبوو. حەمەد کاتێک بە نێو پنگەکان دا ڕۆیی و لە چواردەوری خۆی ئەو بۆنە خۆشەی هەست پێکرد، ماندوویی، ئێشی لاقەکانی و خەم و خەفەتی دەروونیشی هەموو لە بیر چوونەوە و دڵی پڕ بوو لە شادی و هومێد. لێرە لە نێو ئەو جۆگە و ئەو پنگەڵەی، بەو شەوە تاریکەی، دوور لەو کێشە و هەرایەی کە عەرزی دەلەرزاند و لە حاڵێک دا هیچکەسیشی لە لا نەبوو، پشووی هاتەوە بەر، دڵی خۆش بۆوە و ئیدی بیری لە تەنیایی خۆی نەکردەوە. ئەرێ... بڵێی مەلا سەلام چۆن پیاوێک بێ؟ ڕەنگە هێندێک وەک مەلا فەرهادی بچێ، ئاخر ئەوان دۆستی نێزیکی یەکتر بوون و دەبێ زۆر وەک یەک بچن. دەبێ تووڕەبوون و پێکەنینیان وەک یەک بێ. ڕەنگە وەک مەلا فەرهادیش چاونەترس و ئازا بێ و هەمیشە ئامادە بێ لە پێناوی شتی ڕەوا و ڕاست دا خۆ دە ئاوری هاوێ... مرۆڤ نابێ زۆریشی باوەڕ بە مەلایان بێ، بەڵام نەک مەلای وەک مەلا فەرهادی. ئی دیکە، ئەوانەی ترسەنۆک، بێدەسەڵات و دووڕوون... دیارە ئەگەر مەلا سەلامیش خەیانەتم پێبکا، ئەوە موسلیم لێرەیە و تۆڵەم دەستێنێتەوە. حەمەد گەڕایەوە لای موسلیمی. ئەو هێشتا نوستبوو و خەوەکەشی ئەوەندە قووڵ بوو، هەر هەناسەی نەدەهات. وەک مردووان کەوتبوو. حەمەد لە دڵی خۆی دا گوتی مرۆڤی ساکار و بێگوناح ئاوا دەخەون، وەک منداڵی ساوا. دایە حۆریش ئاوا دەخەوێ، هێندەش پیرە، بەڵام ئەویش هەر وەک موسلیمی دەنوێ. خەڵکی دێی دەڵێن کەسێک دە خەوێ دا دەنگی نەیە، پڕخەی نەیە و جووڵەی نەکا، پاک و بێخەوشە.

لە پڕ حەمەد دیتی سەری کێوان سپی بوونەوە و سەردەریاکەی پەناشی ڕووناک بوو. لە لای هەرە خوارێ، لە باشووری ڕۆژاواوە پەڵە هەوری سپی دەجووڵانەوە و بە سەر دەشتێ دا دەهاتن. باڵندەی سپیی دەنووک زەرد لوور دەبوونە دەریایە و پاشان بەرەو ئاسمان تێهەڵدەچوونەوە. شنەبایەک هات و حەمەد زۆری پێ خۆشحاڵ بوو.

حەمەد هەستا و ڕووی بۆ لای کێوەکان وەرگێڕا. لووتکە سپییەکانیان بەرەوە ئاسمان بەرز ببوونەوە، هەورە قەراغزێڕینەکانی سەریان، سوور، پەمەیی و بنەوش هەڵدەگەڕان و دەتگوت ڕاستەوخۆ لە کارگەیەکی ئاسنگەری دێنەدەر. لە ئاسۆی دوور، خۆر لە نێوەڕاستی ترۆپکی کێوێکی هاتبووە دەر.

ئەدی خەڵک بۆ دەڵێن ئاوی دەریایە شینە؟! خۆ ڕەنگی ویش وەک ڕەنگی هەورەکان سپییە و وێناچێ قەت وەسەر ڕەنگێکی دیکە بگەڕێ. تەسکە مژێک لە سەر لێوارەکان دەبینرا و دەتگوت دەریا شەوی پێشوو بەشێک لە هێز و قورسایی خۆی لە دەست داوە، کە ئێستا نەیدەتوانی وەک کێوێکی قورس خۆ بە لێوارەکان دابدا و عەرز، ئاسمان و ئەستێرەکان بلەرزێنێتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تا خۆر زیاتر بەرز دەبۆوە و ڕووناکتر دەبوو، دەریا زیاتر وەسەر ڕەنگی شین دەگەڕا، شەپۆلەکان گەورەتر دەبوون و خێراتر خۆیان بە ڕۆخی دەریایە دادەدا. هەورەکانی باشووری ڕۆژاواش زیادیان دەکرد و بەرەو ئاسمان بەرز دەبوونەوە. ئێستا، لە کاتی ڕۆژهەڵاتنیَ دا هەموو شتێک دەگۆڕا. عەرز، شاخ و دەشتەکەش... ئێستا ئیدی دەریا ئەو دەریای پێشوو نەبوو. هەموو شتێک وەخەبەر هاتبوو. پەڕەسێلکەکان لوور دەبوونە ئاویَ و چاو لەبەر شکانەوەی شۆق و شەبەقی شتەکان هەڵنەدەهات. حەمەد گەڕایەوە نێو پنگەڵەکەی، بۆنی خۆشی پنگەکان زیادی کردبوو و تەنانەت وای هەستدەکرد کە دەریاش بۆنێکی تازەی خۆشی لیَدیَ. ئەو بۆنە تێکەڵاوێک لە بۆنی گڵ و جیوەی داری چیاشی لە گەڵ هەست پیَدەکرا و هەتا وڵات گەرمتر دەبوو، بۆنجیوەکە زیادی دەکرد.

ماوەیەکی دیکەش پیَچوو هەتا موسلیم وەخەبەر هات. کاتێک هەستا، بە دەوری خۆی دا ڕوانی و چاوەکانی گوشی. دەتگوت دەور و بەری خۆی تاقی دەکاتەوە، تا بزانیَ لە کویَیە. حەمەد پیَکەنی و گوتی:

ـ ئێمە لە قەراغ دەریایەین موسلیم! ئەتۆ بۆخۆت ئێمەت هێناوەتە ئێرە! وەبیرت هاتەوە لە کوێین؟

موسلیم سەربەرگەکەی لە خۆ کردەوە و هەستایە سەر پیَ:

ـ بە ڕاستیتە!

پاشان ڕای کردە خواریَ، چوو لە سەر ئاوەکەی دەموچاوی شوت و هاتەوە:

ـ دەڵێی ئەتۆ هەر نەنوستووی؟

ـ ناوەڵڵا، خەوم لیَنەکەوت. کاتێک ئەو شەپۆلە ڕەشانە بە دوای یەکدا دێن، جار بە جار دەگەنە تەنیشتت و هەر ناپسێنەوە، کوا پیاو خەوی لیَدەکەویَ؟

ـ هەموو کەس هەوەڵ جار لە دەریایە دەترسیَ، جا چ شەو بیَ، چ ڕۆژ، فەرق ناکا! هەوەڵیَ ئەگەر چاوی لیَدەکەی، دەترسێی، هەست دەکەی تەنیای، لاوازی، غەریب و بیَکەسی.

ـ چاکی لێکدەدەیەوە موسلیم!

ـ گاڵتەم پیَمەکە، کاحەمەد. سەردەمی منداڵیەیە جاروبار مەڕم لە قەراغ دەریایە دەلەوەڕاند. هەوەڵ جار کە چاوم بەو ئاوە زۆرەی کەوت، هەموو گیانم لەرزی. دواتر پێیڕاهاتم، بەڵام هەرجارەی هاتوومەوە ئێرە، دڵم پڕ بووە، وەک ئەوەی گریانم بیَ...

ـ قسەکەت ڕاستە موسلیم، ئەمڕۆ کاتێک ڕۆژ هەڵدەهات، منیش، کە چاوم لە خۆر کرد، گریانم هات. کاتێک لە سەری چیای دوڵدوڵیش بووم و لەویَ بۆ یەکەم جار خۆرم لە کاتی هەڵاتن دا دی، هەر وام بە سەر هات.

موسلیم گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ برسیمە، هەمیشە لە قەراغ دەریایە، برسێم دەبێ!
ـ لەو دەوروبەرەی ئاوی خواردنەوەی وەگیر دەکەوێ؟
ـ چاوت لەو جۆگەیەی کرد، ئاوی پێدا نایە؟
ـ نا، وشکە.
ـ ئەگەر وا بێ، دەبێ نانەکەی بێ ئاو بخۆین.
موسلیم توورەکەکەی لە پشتێ کردەوە و لە سەر عەرزی ڕایخست، بەڵام زوو پەشیمان بۆوە، دیسان خڕیکردەوە و لە پشتێی بەستەوە، ئەوجار ڕایکردە سەر گۆڕاییەکەی پشت خۆیان، بە هەموو لایەکی دا ڕوانی و خێرا هاتەوە خوارێ:
ـ هەتا نیوەڕۆیەش نانی نەخۆین، چمان لێنایە، دەتوانین خۆ ڕاگرین!
حەمەد وەڵامی دایەوە:
ـ بێگومان!
حەمەد قەت لە موسلیمی وەڕەز نەدەبوو. ئەو کوڕە ڕوومەتسوورە منداڵکارە ئازایە، وەک جندۆکان تەڕدەست و زیرەک بوو. لە دڵی خۆی دا گوتی بریا برایەکی ئاوام بووبا، بەڵام زوو فکرەکەی گۆڕا:" دەی، بۆچما ئەو کوڕە بۆ من لە برایان باشتر نیە؟ هەر لە باب و دایکیشم باشتر نیە؟" لێرە دا لە نەکاو ڕاچەنی:" وەخت بوو بڵێم لە دایە حۆریشم لێ نێزیکترە! جا خۆ ڕۆژێکی ئەوەی بڵێم و دایە حۆری پێبزانێتەوە، ژیانی پێ تاڵ دەکا".
کە موسلیم گەیشتەوە لای، حەمەد دە ئامێزی گرت و گوتی:
ـ موسلیم گیان، برا ئازا و بە وەفاکەم! برا خۆشەویستەکەم کە لە هەموو لاوەکانی ئەم دنیایە ئاقڵتری!
لەو حاڵەی دا ئاورینگەکەی نێو چاوی درەوشایەوە و تیشکێکی زەردی زێڕین بە دەوری سەری دا سووڕا:
ـ پێویست ناکا ئەتۆ ببی بە چەتە!
لە بەرامبەر ئەو هەموو هەستەی خۆشەویستی و برایەتییە دا، چاوەکانی موسلیمی پڕ بوون لە ئاو.
حەمەد درێژەی بە قسەکەی دا:
ـ خانوێکت لە پەنا خۆم بۆ دەکڕم!
هەر لەو کاتەش دا بیری کردەوە: بە چ پووڵێکی؟ بە پووڵی عەلییە قەلەی، کە لە ڕێگای ڕووتکردنی خەڵکییەوە کۆی کردبۆوە؟ لە پڕ شەرم دایگرت. بەڵام فەرقی چییە؟ مەبەست ئەوەیە موسلیم پێویستیی بەوە نەبێ ببێتە چەتە و لە لای من بمێنێتەوە ...
پاشان حەمەد گوتی:
ـ دەی ئێستا چ بکەین؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەتۆ لێرە بمێنەوە، پێتخۆشە دانیشە و ئەگەر حەوسەلەت هەیە، بۆ دەریایە بگری، بەڵام دەبێ سەربەرگەکەت دەبەرکەی، تا تفەنگەکەت دیار نەبێ. ئەگەر کەسێکیش بتبینێ و لێتبپرسێ، دەبێ بڵێی پاسەوانی دەریایەی، ئی ئەو دەریایە و هەموو دەریاکانی دیکەش! دەڵێی ناوم حەمەدۆکە و پاسەوانی دەریایەم ... ئەمن دەزانم ڕێگای شارۆچکەکەی مەلا سەلامی بە کوێ دایە. لەو گۆڕاییەی ڕا منارەی مزگەوتەکەیان دوور دیارە. ئێستا ئەمن وەڕێدەکەوم، دەچمە وێ و نامەی مەلافەرهادی بۆ دەبەم.

ـ کام نامە؟

موسلیم کاغەزێکی هێنا دەر و دایە دەستی حەمەدی. حەمەد بە وردی چاوی لێکرد و دوایە گوتی:

ـ خۆ ئەو کاغەزە هیچی لێنەنووسراوە! ئەوەی پیاو تێیدا دەبینێ، هەر هێندێک داری سەروبنن. یانی دارەکان لکیان دەخوارێ و ڕیشەیان دە سەرێیە.

موسلیم پێکەنی و کاغەزەکەی وەرگێڕا:

ـ بڕووانە کاحەمەد! ئێستا ڕیشەی دارەکان دەخوارێیە.

ـ نەخێر، وانیە. خۆ تۆ نابێ بە کەیفی خۆت کاغەزەکەی ڕاگرێ! فەرموو! ڕاستی ڕاگری، ڕیشەیان دە سەرەوە دەبێ.

تاوێکی باش قسەیان لە سەر ئەوەی کرد و سەرەنجام موسلیم گوتی:

ـ دە باشە با قسەی تۆ بێ، بەڵام چ جیاوازییەکی هەیە؟

ـ بڵێی مەلا فەرهاد چیی تێدا نووسیبێ؟

ـ نازانم کاحەمەد، دەبێ شتێکی نێوخۆیان بێ، یان لەوانەیە دوعا بێ، نووسیبێتی.

ـ هەر دەبێ شتێکی وا بێ! دەزانی موسلیم، دەڵێن یاوەر و جووتێرەکان تۆوی مارانیان بڕیوەتەوە. دەڵێن تەنانەت یەک ماریشیان نەهێشتوە...

موسلیم ئاخێکی هەڵکێشا:

ـ بەلێ، دەڵێن تاقەمارێکیشیان لە هەموو چوکووراوایە نەهێشتوە. ئەومارانە سیمبۆلی دەشتەکە و نیشانەی خۆشبەختی بوون. ئێستا دەبێ ئیدی بڕۆم. بە مەلا عەبدوسسەلامی دەڵێم مەلایەک دەیەوێ بچێ بۆ لای و سەردانی بکا. مەلاکە سەربەرگێکی دەبەر دایە هەتا سەر لاقانی دێ!

ـ ئەرێ موسلیم ئێرەش ماری لێیە؟

ـ ئەیچۆن؟! هەزارپێ و کیسەڵەشی هەن... ئەمن ئەوە دەڕۆم و هەتا بۆشم بکرێ زوو دێمەوە.

موسلیم بە جۆگەکەی دا تێهەڵکشا و ڕۆیی. حەمەد چاوی لە دەریایە بڕی و دە بیرەوە ڕۆچوو. لە شوێنێکی زۆر دوور لە سەر درەیایە کەشتییەک دیار بوو. کەشتییەکە هەموو باگرەکان(بادبانەکان)ی هەڵکردبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لای نیوەڕۆیە موسلیم گەیشتەوە. حەمەد لە جێی خۆی دانیشتبوو و هەروا دە دەریایە ڕامابوو. مووی لێنەدەبزووت.
کاتێک حەمەد چاوی بە موسلیمی کەوت، وەخۆ هاتەوە و هەستایە سەر پێ. ئاڵۆز دەهاتە بەرچاو:
ـ موسلیم، مرۆڤ خۆی لە بەرامبەر دەریایە دا زۆر چکۆڵە دەبینێ! هەست دەکا هەر بە قەد کونی دەرزییەکییە!
ـ هەوەڵ جار مرۆڤ هەر وا هەست دەکا.
ـ مرۆڤ کاتێک بۆ یەکەم جار چیاش دەبینێ، ئەو هەستەی هەیە.
ـ ئەمن ئەوەی نازانم، چونکە لە چیا لە دایک بووم و هەر لە سەرەتاوە لە وێ ژیاوم.
حەمەد گوتی:
ـ بە ڕاستی ئەو هەموو هەوڵدان، دەربەدەری و ڕاوڕاوێنە بە کاری چ دێ، کاتێک سەرەنجام مرۆڤ لێرە خۆی بە قەد کونەدەرزییەکی هەستپێدەکا؟
ـ ئەمن شتی وا نازانم. تاوێکی دیکە دەگەینە کن مەلا سەلامی. وا چاکترە ئەو شتانە لە وی بپرسی! ئەرێ دەزانی دارەکە چ بوو؟ ئەوی نێو کاغەزەکەی دەڵێم؟
ـ نا، بۆچی؟
ـ بە ڕاستی دارەکە ڕیشەکانی دە سەرێ بوون و لکەکانی دەخوارێ. کاتێک مەلا سەلام نامەکەی دەخوێندەوە، ئەوەم بۆ دەرکەوت.
ـ نامەکە چیی تێدا نووسرابوو؟
ـ مەلاسەلام پێیگوتم مەلا فەرهاد نووسیویەتی کە ئەو کەسەی دێ بۆ لات و دەبێتە میوانت، خۆشەویستی منە، لە گیانی خۆشم خۆشتر دەوێ و دەبێ ئەتۆش وەک بەشێک لە خۆتی بزانی و ئاگات لێیبێ. هەتا عەرز لەت نەبێ، تا دنیا سەروبن نەبێ، تا شاخەکان بە سەر یەک دا نەیەن و تا ئەو کاتەی دارەکانی چوکووڕاوایە ڕیشاژۆ دەکەن و دەئاسمانێ هەڵدەچن، نابێ هیچکەس بتوانێ تاڵە موویەک لە سەری ئەو میوانەی کەم کاتەوە! هەرچی بییەوێ، دەبێ بۆی دابین کەی... تێگەیشتی؟
حەمەد وەڵامی دایەوە:
ـ بەڵێ، تێگەیشتم!
ـ دەبێ هەتا تاریک دادێ، لێرە ڕاوەستین و ئەو کاتی وەڕێکەوین بۆ لای مەلا سەلامی.
ـ بەڵام ئەمن ئەوە لە برسان دەمرم.
ـ وەڵڵاهی ئەمن برسیم نیە، تێروپڕم جەرگی سوورەوەکراو و هەنگوین خواردوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەرێ مەلا سەلام چۆن پیاوێکە؟
ـ کەڵەگەت و باریکە. کەسایەتی و شکۆی بە سەروسیمایەوە دیارە و هەمیشە بزەی لە سەر لێوانە. عەبای دەبەر دا نیە. زۆر وەک مەلا فەرهادی دەچێ، یان با بڵێم ڕاست وەک یەکن، دەڵێی سێوێکن لە نێوەڕاستێ دا لەتکراوە. لەوانەیە هەر براش بن، ئەتۆ چۆنی بۆ دەچی؟
ـ دۆستی کۆن سەرەنجام وایان لێدێ کە زۆر وەک یەک دەچن.
ـ ئەمنیش وەک تۆ دەچم؟
ـ جارێ ڕاوەستە، با هێندێک پیر بین، ڕۆژێک دەبێ من و تۆش ڕاست وەک یەک بچین.
موسلیم چاوێکی لە حەمەدی کرد، بە وردی تێیهەڵڕوانی و گوتی:
ـ پێمناخۆش نیە وابێ.
ـ با هێندێک لێرە بگەڕێین، جارێ ماویەتی تاریک دابێ.
ـ ئەگەر کەسێک چاوی پێمانکەوت، بڵێ ئەمن مەلام. بەو سەربەرگەیەوە کەس گومانت لێناکا و مەترسیشمان نایەتە پێش!
لە شوێنێکی دوور گاورکۆ دیار بوو کە بەرەو ئاسمان تێهەڵچووبو و دەتگوت ڕاست لە دەریایە هاتۆتە دەر. لە لێژاییەکی کە بۆ لای دەریایە شۆڕ دەبۆوە، خانووبەرەیەکی گەورە دیار بوو و لای چەپیش کە ئەوان ڕوویان تێکردبوو، هەتا چاو هەتەری دەکرد، باغی پرتەقاڵ، لیمۆ و نارنجی لێ بوو. عەرزەکە بە گوڵی لالە کێویلکە، لە هەموو ئەو ڕەنگانەی دە کۆلکەزێڕینەی دان، داپۆشرابوو. پەپوولە پۆل پۆل بە فڕین دەهاتن، جاری وابوو سەد دانەش زیاتر وێکڕا لە سەر پنچکێکی دەنیشتنەوە و هەر زووش دەفڕینەوە، وەک گێژەڵووکەیەکی نەرم دەخولانەوە و لە بەر تیشکی ڕۆژێ لە حەوای دەدیتران.
لە پێش خۆیان تووشی دارێکی بوون. دارەکە لە گوڵی سپیی ورد دا خەملابوو، بەڵام تەنانەت یەک گەڵاشی پێوەنەبوو. دارەکە لکەکانی خۆی بە سەر کۆمەڵێک لە گوڵە لالەکان دا بلاو کردبۆوە و وەک هەورێکی دەچوو کە ڕەنگە سپییەکەی لە بەر شەبەق و ڕووناکایی ڕۆژێ دا لێکدا لێکدا لە نێوان کاڵ و تۆخ دا بێ و بچێ و بە چەند شێوە خۆ بنوێنێ. هاشە هاشێکی سەیر لە نێو لکەکانی دارەکەی دەهات.
حەمەد گوتی:
ـ دیتووتە دارەکە دەوشێنێ. قەتم نەدیوە لکی دارێ ئەوەندەی دەنگ لێوە بێ. دەڵێی هەزار مێش لە نێو لکی دارەکەی دا دەخولێنەوە. شوێنێک لە سەرەوەی "کونە بەرد"ێ هەیە، ئەشکەوتێکە زۆر دە نێو شاخی دایە... هەرچەندی بڕۆی ناگەیە بنەبانێ. کاتێک دەچییە دەوێوە، بەردەکان دەنگ دەدەنەوە و قەڵشێکیش لە سەرەوەی ئەشکەوتەکەیە. جێگایەکی ئاستەمە و لە وێڕا هەنگوێن دێتە خوارێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەرچی مێشومەگەز، جرۆجانەوەر و باڵندەن لە بەر هەنگوینەکەی دەچنە دەوروبەری وێ. بەڵام هیچ زیندەوەرێک ناتوانێ تخوونی ئەشکەوتەکەی بێ، هەرچی زۆر بچێتە پێشێ، مێشەنگوین کەوڵی لە حاجەت دەخەن. کەسێک ئەوەی نەزانێ و لەوێ نێزیک بێتەوە، زەحمەتە بە ساغی دەرچێ.

موسلیم گوتی:

ـ زۆر ئەشکەوتی وا پێدەزانم کە کونەمێشیان تێدان. هەنگوینی ئەو شوێنانە ئەوەندە خۆشە، ئەگەر دەستت وێڕابگا و بیخۆی، هەست دەکەی خەریکە باڵت لێبڕوێن و بفڕی.

ـ دەزانم، ئەمن هەنگوینی ئەو جۆرە جێیانەم خواردوە!

موسلیم بە دەنگێکی سەبر و گڕ گوتی:

ـ بەڵام ئیدی نایبینییەوە، ئیدی قەت چاوت بە شاخی ناکەوێتەوە، جارێکی دی ئەو چەشنە هەنگوینەی ناخۆی و هەست بە فڕین ناکەی!

حەمەد پێکەنی:

ـ ڕاست دەکەی، بەڵام دەزانم ئەتۆ جار جار بۆم دێنی! خۆ برای خۆت بێهەنگوین ناکەی؟

ـ ئەرێوەڵڵا هەرچەندی بتەوێ، بۆت دێنم. ئەوەندەت بۆ دێنم، لە خۆت زیاد بێ و بەشی مەلا سەلامیشی لێبدەی. وا دیارە ئەو مەلایە پیاوی چاکە، با ئەویش هەنگوینەکەی بخوا و هێندێک لە گەڵ تۆ بفڕێ.

حەمەد دەستێکی لە شانی موسلیمی دا و گوتی:

ـ ئەرێوەڵلا، با ئەویش تامی ئەو هەنگوینەی بکا و بفڕێ!

ـ دەبێ زۆر هەنگوینی بۆ ئەو پیاوە چاکەی بێنین. ئەویش با بیخوا و بفڕێ، بچێتە سەر لوتکەی هەرە بەرزی گاورکۆی، ئەو شوێنەی خۆری لێ لە دایک بووە!

دە شەقاو دوور لە دارەکەی، کە هاشەی لێدەهات، ڕاوەستان. دارەکە پڕ بوو لە مێش و باڵی مێشەکان لە نێو پەلکی گوڵی هەموو لکەکانی دارەکەی دا دەبریقانەوە. حەمەد قەت هێندە مێشی جۆراوجۆری بە یەکەوە نەدیبوو! مێشەکان لە هەموو ڕەنگ و جۆرێک، گەورە و بچووک، سوور، شین و سەوز لەنێو لکەکانی دارەکەی و لە دەورو بەرەی دارەکەی، وەک پەڵە هەوری بچووک بچووک دەخولانەوە و دەبریقانەوە.

موسلیم گوتی:

ـ تیاح... کورە خۆ عەرز و ئاسمان پڕە لە مێش!

حەمەد قسەکەی وی پشتڕاست کردەوە:

ـ بێجگە لە مێشان پیاو هیچ شتێکی دی نابینێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆنی گولان و مێشان تێکەڵ ببوو و کاتێک شنەبایەکە ـ کە دەهات ـ خستی، چاویان دە ڕەشەوە دەهات. دووجار بە دەوری دارەکەی دا خولانەوە و پاشان بەرەو باغە میوەکان درێژەیان بە ڕێگاکەیان دا. دارپرتەقاڵ، لیمۆ و نارنج هەموو گوڵیان کردبوو و ئەو دەشتە ببووە دەریایەک لە گوڵی سپی و هەر شەپۆلی دەدان. مێشێکی زۆریش لەو دەریایەی دا دەخولانەوە. بۆنی گوڵی دارەکان ڕاست هەستی خواردنی هەنگوینی ڕەوەزانی دەخستە دڵی حەمەد و موسلیمی‌یەوە و وەک ئەوەی وابوو کە بە باڵان بفڕن.

ـ ئەو هەموو مێشەی! سەیرە، ئەوانیش وەک گوڵەکان بۆنیان خۆشە!

حەمەد وەڵامی دایەوە:

ـ بە ڕاستی بۆنیان زۆرە و خۆشیشە.

لە سەر عەرزەکەی، لە ژێر دارەکان، دانیشتن. هێشتا بە تەواوی دانەنیشتبوون، کە خاڵخاڵۆکێک لە سەر دەستی حەمەدی نیشت.

ـ چاو... موسلیم! ئەو خاڵخاڵۆکە بچووکەی خوات دیتوە؟ لە هەر کوێ‌یەکی بم، خاڵخاڵۆکان دەمدۆزنەوە! خاڵخاڵۆکە، خاڵخاڵۆکە ماڵە خاڵم لە کوێ‌یە؟...

موسلیم وتەکەی لە زاری حەمەدی وەرگرتەوە و دووپاتی کردەوە. پاشان خاڵخاڵۆکەکە فڕی و چووە نێو لکی دارنارنجێکی‌یەوە، کە لە گوڵێ دا ون ببوو.

هەستان و هێندیک بە نێو یەکێک لە باغە پرتەقاڵەکان دا خولانەوە. دار پرتەقاڵ وەک داری جەنگەڵی پاڵیان وێکدابوو. تووشی مارێکیش بوون، کە وەک ڕەنگی گیای قەراغ کانی و دەراوان شین بوو. مارەکە سەری هەڵێنا، هێندێکیان تێوە ڕاما و دوایە بەکاوەخۆ سوورێکی دا و بە ڕێی خۆی دا ڕۆیی. دواتر تووشی دوو کیسەڵان بوون، کیسەڵەکان نێرە و مێیە بوون و خەریکی جووتبوونێ بوون. هەموو جارێ کە نێرەکە خۆی داویشتە سەر مێیەکەی، چاوی زەق دەبوون و مێ‌یەکەی بەرەو پێشەوە پاڵدەدا، هاوکات دەنگی مشەمش و گزەگزیان لە دوورەوە دەبیسرا. ڕیوی‌یەک پەیدا بوو. هێندێک ڕاوەستا، چاوی لێ‌کردن و دوایە کلکە درێژەکەی ڕاوەشاند، دەرپەڕی و لە وێ دوور کەوتەوە.

ڕۆژ بەرەو ئاسۆی ئاوابوون شۆڕ بۆوە و قرەقرِی ماسیگران لە لای دەریایە ڕا بەرز بۆوە. لە سەر سەریان، لە ئاسمانێ، باڵندە دەفڕین و باڵەکانیان بە تیشکی خۆری بەرەوئاوابوون دەدرەوشایەوە.

کاتێک تاریک داهات، باغە بەگوڵخەملاوەکەیان بەجێ‌هێشت. جلەکانیان و پێستی لەشیان بە خەستی بۆنی گوڵی دارنارنجەکەی گرتبوو.

حەمەد گوتی:

ـ ئەمن زۆر خۆشحاڵم. سەرم دەسوورێ و خەریکم بفڕم. بە ڕاستی پێمخۆش بوو...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قسەکەی بڕی و ئاخێکی هەڵکێشا. لە دڵی خۆی دا گوتی:"بریا سەیران و دایە حۆریش لێرە، لە گەڵمان بوایەن".
ـ بریا سەیرانیش لێرە بوایە. ئەویش ئەگەر ئێستا لە گەڵ ئێمە بوایە، وەک ئێمە بۆنی گوڵەنارنجی دەگرت!
حەمەد بە پەرۆشەوە دووپاتی کردەوە:
ـ گوڵە نارنج...

مەلا عەبدوسسەلام لە بەر دەرگای ماڵەکەی چاوەڕوانیان بوو. تاوێکی باش بوو لە وێ ڕاوەستابوو و کاتێک گەیشتنێ، زۆر بە گەرمیی لە گەڵیان ڕووبەڕوو بوو:
ـ بەخێر بێی، بەخێر بێی حەمەدۆک، کوڕم! کاتێک نامەکەی مەلا فەرهادیم خوێندەوە، زۆر خۆشحاڵ بووم. خودا ئەمنی بە سەرکردۆتەوە، کە نەمردووم و لە ماڵە خۆم چاوم بە حەمەدۆکی دەکەوێ.
پلیکانەکان دار بوون و لە ژێر پێیان دا جیرەیان دەهات. کاتێک وەسەرکەوتن، لە پێش دا گەیشتنە هاڵێکی بەرفرەوان، کە شەش ژووری گەورەی بە سەر دا دەکرانەوە. بنەماڵەی مەلا سەلامی لە هاڵەکەی دا ڕاوەستابوون و بە گەرمی بەخێرهاتنیان کردن. خێزانی مەلاسەلامی دەسماڵێکی سپیی بە سەرەوە بوو. دوو کچ و کوڕێکی جحێڵیشیان هەبوون. هەر لە هاڵە گەورەکەی لە سەر مۆبلان دانیشتن. مۆبلەکان نەرم بوون و پیاو تێیان دا دەحەسایەوە. سێ چرای گەورە ڕووناکایی نێو ژوورەکەیان دابین دەکرد.
مەلا سەلام گوتی:
ـ حەمامیان گەرم کردوە، وا چاکە پێش نانخواردنێ خۆتان بشۆن. موسلیم گیان حەمامێک لە خوارێ هەیە ئەتۆ بچۆ ئەوێ. ئەوە کوڕەکەم لە گەڵت دێ و پێت نیشان دەدا.
کوڕە جحێڵەکە خاولی‌یەکی خاوێنی هەڵگرت و موسلیمی بردە قاتی خواروو. مەلا سەلام بۆخۆی حەمامەکەی سەرێی بە حەمەدی نیشان دا. چرایەک لە حەمامەکەی هەڵکرابوو، حەوزێکی چکۆلەی تێدا بوو، کە یەکپارچە لە بەردی مەڕمەڕ دروست کرابوو، حەوزەکە پڕ بوو لە ئاوی گەرم و سابونێکی بۆنخۆشی پەمەییش لە سەر لێواری حەوزەکەی دانرابوو. حەمەد ئاوی بە خۆی داکرد، دوایە دەستێکی چاکی سابوون لە خۆی دا و خۆی شوتەوە. تا ئێستا قەت لە حەمامێکی ئاوا، یەکپارچە لە بەردی مەڕمەڕ و ئاوێکی گەرمی وا خۆش دا و بە سابوونێکی ئەوەندە بۆنخۆش، خۆی نەشوتبوو. هەم موسلیمی لە بیر چۆوە، هەم برسی‌یەتی، هەم مەلا سەلام و تەنانەت گوێی لێنەبوو کە مەلا سەلامیش چەند جاران هاتە پشت دەرگای حەمامەکەی و کۆخی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاخرەکەی موسلیم هات، لە دەرگای دا و بانگی کرد:
ـ ئەرێ کاحەمەد چت لێ بە سەر هات؟ کوڕە ئێمە خەریکین وردە وردە نیگەران دەبین...
حەمەد لە حەوزەکەی دا درێژ ببوو و بە دەم بیرکردنەوەوە هاتبوو خەوی لێبکەوێ. کە گوێی لە دەنگی موسلیمی بوو، ڕاپەڕی و گوتی:
ـ موسلیم گیان ئەوە دێم، ئەوە خۆم دەبەر دەکەمەوە و دێم!
خاولی‌یەکان ئەوەندە نەرم و بۆنخۆش بوون، حەمەد لە خۆپێوشککردنەوەیان تێر نەدەبوو، لە تووکی کەروێشکێ نەرمتر بوون. لە دڵی خۆی دا گوتی هەر خانووم هەبێ، چ ناکەم تا لەو خاولی‌یانە نەکڕم.
لە مەجومعەیەکی گەورەی مس دا، کە لە بەرخاوێنی‌یان دەبریقایەوە، خواردنیان دانابوو. چێشتەکان جۆراوجۆر بوون، پلاو و خۆرشت، گۆشتی حەیوانەکێوی‌یە، مریشکی سوورەوەکراو، کفتەی پڕ لە مێوژ و پستە و زۆر چێشتی دیکەش لە سەر مەجومعەکەی دانرابوون. بە کورتی شیری مریشکێ نەبێ، هەموو شتێکی لە سەر بوو.
دوای ئەوەی هەموو لە دەوری مەجومعەکەی کۆ بوونەوە، مەلا سەلام دوعایەکی خوێند و پاشان هەموو دەستیان بە خواردنێ کرد.
حەمەد قەت چێشتی ئاوا خۆشی نەخواردبوو، یان زۆر برسی بوو، بۆیە وای هەست دەکرد، هەرچۆنێک بوو بە ئیشتیاوە لەو چێشتە خۆشانەی دەخوارد. موسلیمیش چاکی دەخوارد، پارووی وای بادەدان، کە بە زەحمەت بۆی قووت دەدران.
ماوەیەکی زۆر خەریکی نانخواردنی بوون و لە کۆتاییش دا هەنگوێنیان خوارد، هەنگوینێکی سپی، کە بۆنی گوڵی دارلیمۆی لێدەهات. لە گەڵ پارووی هەوەڵێ حەمەد هەستی کرد کە ئەو بۆنە خۆشە دەروونی ئاخنی. دەتگوت باغێکی دارلێمۆی دەگوڵێ دا بە ساغی قووت داوە. هەر بۆیە گوتی:
ـ هەموو شتێک لێرە بۆنی گوڵی لیمۆی لێدێ، عەرز، دەریا، ئینسانەکان، دارەکان، گەڵا و گوڵ، هەموو هەر ئەو بۆنەیان لێدێ.
مەلا سەلام وەڵامی دایەوە:
ئەمنیش کاتێک تازە هاتبوومە ئێرە، لە پڕێک هەستم بەو بۆنە کرد. ئەو بۆنە هەموو شوێنێکی ئێرەی پڕ کردوە. کاتێک مانگی تەواو(مانگی شەوی چاردە) دەردەکەوێ، بۆنی دەریایە دێ. ڕۆژێکی دیکە، کازیوەی بەیانی، بۆنی دارکاجی لە لای شاخی ڕا دێ، لە گەڵ بۆنی جاترە و پنگی تێکەڵ دەبی و دە وڵاتی دەگەڕێ. بەهاران چوکووراوا بۆنی گوڵی لیمۆی لێدی و هاوینان هەموو ئەو دەشتە تەنیا بۆنی گەنمی دەدا، کە ئەو بۆنە لە جەنگەی گەنمدروونێ دا زۆر زیاتر هەست پێدەکرێ. دوای وەرزی بارانبارینێ، ئەو عەرزە بۆنێکی دیکە دەدا، ئەوەش بۆنێکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کە ئەگەر بە دەوری دەریایە دا بگەڕێی، بۆت دێ. کەسێک لێرە لە دایک بووبێ، یان جارێک هاتبێتە ئێرە و ماوەیەک مابێتەوە، ئیدی لە جێی دیکە ژیانی بۆ ناکرێ و لێرە دوور خرێتەوە، دەمرێ...

ـ ئەمن هێشتا بۆنی گوڵەلیمۆم هەر بۆ دێ، لە گەڵ ئەوەی من دەمێکە خۆشم شوتوە! ئەوەندەی هاتین، ڕێگامان هەر بە نێو داران دا بوو.

موسلیم قسەی حەمەدی پشتڕاست کردەوە:

ـ وایە، ئەمنیش لە بەری پێم را هەتا تەپڵی سەرم بۆنی گوڵەلیمۆی لێدی!

مەلا سەلام گوتی:

ـ هەوەڵرۆژەکان هەروایە... بەڵام دەزانم ئێوە ماندوون و دەبێ بنوون. سبەینێ دەتوانین تێر قسان بکەین!

حەمەد لە حاڵێک دا بە ڕێز و خۆشەویستی‌یەوە چاوی لەو مەلا دڵسۆزەی دەکرد، گوتی:

ـ سوپاس مامۆستا، دەستت ماچ دەکەم! بە ڕاستی ئەتۆ زۆر وەک مەلا فەرهادی دەچی! ئەگەر قامکەکانت ئاوا درێژ نەبان، دەمگوت هەر مەلا فەرهاد بۆخۆتی!

مەلا سەلام قاقایەکی کێشا و دەستی بە ڕدێنی دا هێنا.

ـ ئەرێ بە ڕاستی مەلا فەرهاد برات نیە؟

مەلا سەلام وەڵامی ئەو پرسیارەی نەدایەوە و تەنیا پێکەنی. پاشان دەرگای یەکێک لە ژوورەکانی بۆ کردنەوە و گوتی:

ـ سبەینێ کاتی قسەکردنمان زۆرتر دەبێ. ئەگەر پێت خۆش نیە دوای ئەوەی خەوتان لێکەوت چراکە باییسێ، ئەوە پێش ئەوەی بنوون، فوویەکی لێکە و بیکوژێنەوە. شەو خۆش!

ـ خوا ئاگای لێت بێ مامۆستا گیان!

حەمەد قەت جێگاوبانی ئاوا خۆش و ڕوولێفی ئاوا سپی و بۆنخۆشی نەدیبوون:

ـ موسلیم....

ـ بەڵێ کاحەمەد...

ـ دەزانی ئەو جێگاوبان و پێخەفانەش هەر ئەو بۆنەیان لێدێ...

حەمەد خۆی ڕووت کردەوە. چراکەی فوو لێکرد و تێخزا. هەر لێفەی بە سەر خۆی کێشا و خەوی لێکەوت.

کاتێک بەیانیی ڕۆژی دواتر وەخەبەر هات، ڕۆژ زۆر درەنگ بوو. بە پەلە لە جێگاکەی هاتە دەر، غاری دا حەمامێ، دەمو چاوی شوت و جلەکانی دەبەر کردەوە. پاشان چووە بەر ئاوێنەی و کاتێک بەو سەر و ڕیشەیەوە چاوی بە خۆی کەوت، ترسا. خێرا لە بەر ئاوێنەکەی لاچوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

موسلیم لەمێژ بوو هەستابوو و لە گەڵ مەلا سەلامی لە هاڵەکەی دانیشتبوون. کاتێک حەمەدیان چاوپێکەوت، هەردووکیان پێکەنین. حەمەد داوای لێبووردنی لە مەلا سەلامی کرد:

ـ بمبوورە مامۆستا، ئەمن قەت هێندە درەنگ هەڵنەستاوم!

خواردن لە سەر مەجومعە گەورەکەی شەوی پێشوو داندرابوو. هەرسێکیان لە دەوری مەجومعەکە کە وەک ئێوارەی پێشوو نانوپێخۆری خۆش و جۆراوجۆری لە سەر ئامادە کرابوو، دانیشتن و دەستیان بە خواردن کرد. هەنگوین، ڕۆنی کەرە، قەیماغ، شیری کوڵاو، چەند جۆرە پەنیر و نان، کولێرە ناسکە و زۆر شتی دیش لە سەر مەجومعەکەی هەبوون. حەمەد بەکاوەخۆ دەیخوارد، هەر پارووبەکی دەزاری دەنا، باش دەیجووت و تام و چێژێکی تایبەتیی لێدەدی. ئەو هەنگوین و ڕۆنی کەرەی لە کولێرەناسکەی هەڵدەسوو، وردە وردە دەیخوارد و هێندێک جاران شیرەی هەنگوێنی بە قامکان دا دەهاتە خوارێ. لەو کاتە دا حەمەد هەستی بە خۆشحاڵی و ئاسوودەیی دەکرد و مەلا سەلامیش زۆر شاد بوو کە حەمەدی بەو شێوەیە دەدی.

ـ حەمەد ڕۆڵە! ناردوومە سەرتاش بێ! خۆت ساز کە! سەرت چا کە و ڕدینت بتاشە! لە لای خەڵکی گوتوومە ئەوە خوشکەزای منە و با هەرواش بزانن. دەزانم ئەتۆش هەر وا دەڵێی و شتێکی وا نادرکێنی لێت دڕدۆنگ بن. شتێکی دی: ئەو جلانەی کوڕەکەی من بۆ بەری تۆ دەبن. دە بەریان کە! دوای ئەوەش کە سەر و ڕدێنت تاشی، سەریکی شاری دەدەین و شتی دەکڕین.

موسلیم گوتی:

ـ مامۆستا، دەکرێ ئەمنیش لە گەڵتان بێم؟

ـ بۆ ناکرێ، ئەمن تفەنگەکانتانم چەور کردوون و لە جێگایەکی باشم داناون. جێگایەکی وشکوبرینگە و مۆرکەش زەفەریان پێنابا. جا ئەگەر ڕۆژێکی کارتان پێیان بۆوە...

حەمەد گوتی:

ـ ئیشاڵڵا ئەمن قەت کارم بە تفەنگێ نابێتەوە!

مەلا سەلامیش گوتی:

ـ ئیشاڵڵا، بەڵام لەو دنیایەی ئێمە دا مرۆڤ ناتوانێ لە هیچ شتێکی دڵنیا بێ...

حەمەد قسەکەی وی دووپات کردەوە:

ـ نەخێر، مرۆڤ ناتوانێ لە هیچ شتێک دڵنیا بێ!

ـ ئەگەر ئێستا لە نێو بازاڕی بڵێم خەڵکینە ئەوەی لە گەڵمە حەمەدۆکە، کەس باوەڕم پێناکا. ئەو مەترسییە کە خەڵک بتناسنەوە، دەگۆڕێ دا نیە!

ـ ناوەڵڵا لێرە کەس باوەڕ ناکا ئەمن حەمەدۆک بم. بۆخۆشم هاوار کەم، کەس باوەڕ ناکا!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەو کاتە دا سەرتاشەکە هات. قاپێک ئاوی گەرمی هێنا، پێشبەندێکی سپیی خاوێنی بە سینگی حەمەدییەوە هەڵواسی و لکەکانی لە پشتملی گرێ دا. سەرتاشەکە تووکی سەری حەمەدی کورت کردەوە، پاشان کەفێکی زۆری لە دەموچاوی حەمەدی دا، جوان ڕدێنی خووساند و بە گوێزانێکی تیژ بۆی تاشی.

حەمەد زۆری کەیف بەو سەروڕدێنتاشینەی هات. هەستی بە قالبسووکبوونێکی خۆش دەکرد. کۆت و شاڵواری کوڕی مەلا سەلامی دەبەر کرد. پارچەی جلەکان پەشمی ئینگلیسیی ئەسڵ بوون، کە بە قاچاغی دەهاتنە وڵاتی. کڵاوێکی ڕێکوپێکیشی لە سەر نا و پاشان سوار بوون، لەگەڵ مەلا سەلامی چوونە شاری.

شارەکە لە نێو باغان دا هەڵکەوتبوو. هەرچوار دەوری شاری بە ڕەز و دارمیوەی جۆراوجۆری دیکە گیرابوو. ڕەنگیماڵەکان سپی بوو و مزگەوتەکان و منارەکانیشیان هەر ئەو ڕەنگە بوو. منارەکان لە دوور ڕا وەک ملی سۆنەی سپی و جوان، بەرەو ئاسمان بەرز ببوونەوە.

هەر بە سواری هەتا کاروانسەرایەکی نێزێک نێوەندی شاری چوون. دەوروبەری کاروانسەراکەی بە دارلیمۆیان گیرابوو. لە وێڕا چوونە نێو بازاڕی شارەکەی.

مەلا سەلام حەمەدی بردە لای خەیاتی و شاڵوارێکی باشی بۆ کڕی. پارچەی شاڵوارەکەی هەر لەو پەشمە ئینگلیسییەی بوو کە بە قاچاغی دەهات و بە دەزوویەکی زەردی زێڕین تەریب درابوو. پاشان جووتێک کەوشی چاکیشی لە دوکانی کەوشفرۆشێکی بۆ کڕی. ئەو جار چوونە دوکانێکی زۆر گەورە و لە وێش کۆتێکی چاکیان هەڵگرت. ئەو کۆتە ڕاست لە ئینگلستانێ ڕا هاتبوو. خاوەنی دوکانەکە هەتا بەر دەرکێ بە پیر مەلا سەلامییەوە هات:

ـ ئەو دوو لاوە شۆخە کێن لە گەڵتن مامۆستا!

ـ ئەوەیان خوشکەزامە و ئەوی دیکەشیان هاوڕێی ویە! زۆر کوڕی چاکن. بابی خوشکەزاکەم ماڵی لە بناری ئاناوارزایە.

ـ بناری ئاناوارزای بە نێوبانگە و عەرزەکەی لە هەموو چوکووڕاوایە بە ڕێژەوترە! خەڵکی وێ هەموویان دەوڵەمەندن.

ـ بەڵێ وایە، ئەو خوشکەزا ژیرەم پێیخۆشە ماوەیەک لێرە، لە لای من بژی. ئەوان لە ماڵێ دا هەشت بران، بەڵام ئەمن ئەوەیانم لە هەمووان خۆشتر دەوێ، ئەویش خاڵی خۆی زۆر خۆش دەوێ.

ـ جا مامۆستا کێ بێ و پێیخۆش نەبێ خاڵێکی وەک تۆ بەڕێز و زانای هەبێ؟

ـ سوپاست دەکەم. دیارە ئەمن دەبێ یارمەتیی حەمەدی بکەم و ماڵێکی بۆ پێکەوە نێم. زۆری پێناچێ خێزانەکەی و خەسووشی دێن. ئەو لێرە غەریبە و وا چاکە ژن و منداڵی خۆی دەگەڵ بێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زەینوڵڵا ئەفەندی بازرگانێکی هەرە کۆنی ئەو ناوچەیەی بوو. کەس هێندی وی دە کاری کڕین و فرۆشتنێ دا شارەزایی و نێوبانگی نەبوو. دوکانەکەی لە نێوەندی شاری بوو و لە ڕاستیش دا لە هەموو شوێنەکانی دیکە بە ڕمێنتر و قەوغاتریش بوو. پیاو دەیتوانی هەموو چەشنە هەواڵێکی ئەو دەوروبەرەی لە وێ وە دەست کەوێ و هەر لە وێش ڕا هەموو قسەوباسێکی تازە بڵاو دەبوونەوە. ئەگەر شتێکی چکۆڵە لەو سەری تووڕووسی ڕووی دابایە، بەو مەرجەی هەر تۆزێک سەرنجڕاکێش بووایە، دەسبەجێ لەو دوکانەی ڕا بڵاو دەبۆوە و دەگەیشتە ئەدەنە، مەرسین، عوسمانیە، کۆزان و قەدریلی. ئەگەر هەواڵەکە تۆزێک گرینگتر بوایە، تەنانەت تا پێتەختیش دەچوو و بە گوێی مستەفا کەماڵ پاشاش دەگەیشتەوە. هەر بۆیەش مەلا سەلام هەر لە ئێستاوە ئەوانەی بۆ زەینوڵڵا ئەفەندی باس کرد.

ـ ئەها، کە وابوو حەوت خوشکەزای دیشت هەن کە لە گەڵت سوار بن و پشتت بگرن؟

مەلا سەلام پێکەنی و گوتی:

ـ ئەریۆەڵلا و شوکور هەمووشیان کوڕی چاکن!

ـ خودا هەموویانت پێ‌بێڵێ.

زەینوڵڵا ئەفەندی کەپۆی خوار، چەنەی باریک و ملی درێژ بوو. چاوەکانیشی ڕەش و چکۆڵە بوون. وەک ڕێویی فێڵباز بوو و نەک هەر هیچ شتێکی پێ‌شەرم نەبوو، بەڵکوو شانازیشی بە کەڵەکبازیی خۆیەوە دەکرد.

ـ زەینوڵڵا ئەفەندیی خۆشەویستم، برا گیان، ئەو حەمەدەی خوشکەزام کۆتێکی پەشمی ئینگلیسیی دەوێ و دیارە لە هیچ شوێنێکیش جلوبەرگی جوانی وەک ئەوەی لە دوکانی تۆ هەیە، دەست ناکەوێ. تەنانەت ئەنکەرەش شتی وای لێ‌نیە. جا بۆیە ئەمن بە خوشکەزاکەم گوت کە ئەو شتانە لە لای خۆیان نەکڕێ و لێرە...

ـ زۆر باشی کردوە!

پاشان زەینوڵڵا ڕووی دە حەمەدی کرد و گوتی:

ـ خاڵت ڕاستە مەلایە، پیاوێکی ئایینی‌یە و زۆریش بەدینە، بەڵام لە جندۆکان زیرەکترە و لە هیچ شتێکی دا دانامێنێ. مەلا نەبوایە، قسەی تێ‌دا نیە دەبوو بە سەرۆکی ئەو وڵاتەمان. لەوانەش بوو سەربەخۆیی چوکووڕاوای ڕاگەیاندبا و بووبا بە شای ئێرە. خاڵت ڕاست دەکا. ئەو جلوبەرگ و کووتاڵە باشانەی لە فرۆشگە هەرە بەنێوبانگەکانی لەندەنێ هەن و لۆردەکانی وێ دەیانکڕن، لێرە لە لای من دەست دەکەون. هەروەها لێرە دەستت بە هەموو ئەو شتومەکانە ڕادەگا، کە گەورەپیاوەکانی پاریسێ دە بەریانی دەکەن.

کوڕێک بەردەستی بوو و لە وێ کاری دەکرد. کوڕەکەی نارده عەمباری خوارێ و کاتێک کوڕەکە هاتەوە، چەند دانە کۆتی جوانی بە دەستەوە بوو. زەینوڵڵا ڕووی دە حەمەدی کرد و بە بزەیەکەوە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ حەمەد، کوڕم، هەستە بزانم!
سێ کۆتی جیا کردنەوە. ئەوی یەکەمیانی بە کەیفێ نەبوو:
ـ نا، ئەمەیان لە خوشکەزای مەلا سەلامی خۆشەویستی من جوان نیە، بەڵام ئەوەیان دەبێ بە بەرت خۆش بێ و زۆریش لە گەڵ بەژن و باڵای تۆ دێتەوە. دە بەری کە بزانم!
ـ بەڵێ ئەمەیان تەواوە. هەر دەڵێی بۆ تۆ دروواوە. هەر ئەو ڕەنگەش لە تۆ دەوەشێتەوە.
حەمەد گوتی:
ـ بەڵێ ئەوەیان بە بەرم خۆشە و ڕەنگەکەشیم پێ جوانە. سوپاست دەکەم زەینوڵڵا ئەفەندی ، زۆرمان زەحمەت دای.
پاشان کیسەی پووڵیی دەرێنا:
ـ باشە دەبێتە چەند؟ وەڵلاهی خۆ پووڵی کاغەزیشم پێنیە و هەر ئەو سکە زێڕەم...
ـ قەی ناکا، دەبێ.
لێرە دا مەلا سەلام وەدەنگ هات:
ـ ڕاوەستە بزانم، خوشکەزای خۆشەویستم. کیسەکەت دە گیرفانت نێوە! خاڵی خۆت حیسابی دەکا!
زەینوڵڵا گوتی:
ـ بەڵێ وایە، تەنانەت ئەگەر پیاو زۆریش دەوڵەمەند بێ، لە خزمەت خاڵێکی وەک تۆ دەست بۆ گیرفانی نابا.
حەمەد سوور هەڵگەڕا و بە ئەسپایی کیسەکەی دە باغەڵی نایەوە.
ـ ئەو جار دەبێ دوو ـ سێ کراسی باشیشی هەبێ!
ـ کراسیشم هەن، کراسی زۆر چاکی ئینگلیسی! هەر پێرێ یاوەر ڕۆبێرت لە ئینگلستانێ ڕا بۆی هێناوم.
دەو بەینەی دا خەڵک دەهاتنە ژوورێ و دەڕۆیشتن، زەینوڵڵاش قسەی دەگەڵ دەکردن و وردە دەنگۆ و هەواڵی کۆ دەکردنەوە:
ـ ئەرێ مامۆستا هیچ هەواڵی شاکیر بەگی دولکادیرلیت هەیە؟ داخوا خانووەکەی تەواو بووە؟
مەلا سەلام قاقایەکی کێشا:
ـ ئەو خانووە قەت تەواو نابێ! هەموو جارێ کە دێ تەواو بێ، شاکیر بەگ شتێکی لێ دەبینێتەوە، دەیەوێ ئاڵوگۆڕێکی تازەی تێدا بکا و بێکاتە باڵەخانەیەکی جوانتر. خانووەکە جار بە جار گەورەتر دەبێ.
ـ دەڵێن ئەندازیاران بۆ ئەو خانووەی لە ئەستەمبووڵی ڕا دێنێ و بەردشکێنان لە ماردین و دیاربەکرێ ڕا! ئەوە راستە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نازانم، بەڵام دەبێ ڕاست بێ.
ـ ئەدی نێوانی لە گەڵ مامۆستا زەکی نەژادی چۆنە؟
ـ جا نێوانی چۆن بێ! دەڵێ سوێندم خواردوە هەر دەیکوژم، ڕۆژێکم مابێ، بۆ ویم ماوە.
ـ وەڵڵا بۆشی دەکرێ! ئەو شاکیر بەگەی ئەمن دەیناسم، ئەگەر بیەوێ، دەتوانێ مارشاڵ فەوزی و تەنانەت خودی عیسمەت پاشاش بکوژێ!
ـ مامۆستا زەکیشت پێ کەم نەبێ. ئەویش پیاوێکی کەللەشەقە و پێموانیە زۆر دەربەستی شاکیر بەگی بێ.
ـ بیستوومە بەگ بە نیازە سەدان هێکتاری دیکەی دەشتێش بکاتە چەڵتووک، بەو قەرارەی نۆ گوند وە بن ئاوێ دەکەون.
حەمەد لەو قسە و باسەی نەدەگەیشت. نە دەیزانی مەسەلەی بەینی مامۆستا زەکی و شاکیربەگی چییە و نە هیچیشی سەبارەت بەو گوندانە دەزانی کە دەگوترا وەبن ئاوێ دەکەون.
نێزیک نیوەڕۆیە مەلا سەلام دەستی بۆ بەرۆکی برد، سەعاتەکەی لە باغەڵی دەرهێنا. سەعاتەکە زێڕ بوو، زنجیرێکی زێڕی ئەستووری پێوە بوو و سەرقاپەکەی بە نەخش و نیگاری جوان رازابۆوە. مەلا سەلام چاوێکی لە سەعاتەکەی کرد و گوتی:
ـ هێشتا بۆ نوێژی نیوەڕۆیە ماویەتی. وا چاکە بچین نانی بخۆین!
کەبابی گۆشتی مەڕی، لە سەر پۆلووان، بێجگە لە بۆنی خۆشی خۆی، بۆنی بیباری سوور و گوڵە لیمۆشی دەدا. شاگرد کەبابچییەکە کە سەربەرگێکی پەڵەپەڵەی دەبەر دا بوو، بە پیریانەوە هات و بە ڕێزێکی زۆرەوە مێزێکی نیشان دان. حەمەد کاتێک دانیشت، سەری هەڵێنا و تەمەشای دەوروبەری خۆی کرد. لە نەکاو دوو چاوی دیتن، کە ڕاست دە ویەوە ڕامابوون. حەمەد سپی هەڵگەڕا. ئەو کابرایە ناسیاو بوو، بەڵام وەبیری نەدەهاتەوە کێیە! هەر بۆیەش ترسا. بە ڕاستی ئەوە کێیە؟! دڵنیام لە جێگایەکی دیتوومە و قسەم لە گەڵ کردوە، بەڵام ئاخر کێیە؟ کابرا لە پڕێک هەستا و وەدەرکەوت. حەمەدیش هەستا و وەدووی کەوت. دەتگوت ئەو کابرایە جادووی لێکردوە و بە دووی خۆی دا دەکێشێ. پیاوەکە بۆ لای بازاڕی چوو. زۆر توند دەڕۆیی. حەمەد قەت تا ئێستا نەیدیبوو کەس ئاوا توند بڕوا.
کابرا لە نێو بازاڕی ئاوڕی داوە و خێسەیەکی دیکەی لە حەمەدی کرد، پاشان لە جیاتیی ئەوەی بۆ لای مزگەوتێ بڕوا، ڕووی دە کۆڵانێکی کرد، کە هەردووک لای دیوارەکانی بە دارمێو داپۆشرابوو، لە وێش ڕا چووە نێو کۆڵانێکی دیکەوە. حەمەد هەر بە دوایەوە بوو. ئەو جار کابرا چووە نێو جادەیەکی گەورەترەوە، بە دەوری مەیدانێکی دا سووڕایەوە، بە نێو پۆلەدارێکی دا ڕۆیی، لە جۆگەیەکی پەڕییەوە و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چووە نێو باتڵاغێکی‌یەوە. لە وێ، لە نێو قامیشەڵێنێکی دا ون بوو و ئاسەواری نەما. حەمەد ئەوەندە ماندوو بوو، کە نەی‌دەتوانی یەک هەنگاوی دیکەش هەڵێنێتەوە. ناچار دانیشت و تۆزێک حەسایەوە.

کاتێک حەمەد گەیشتەوە نێو شاری، تەواوێک ماندوو ببوو. لە مزگەوتێ مەلا سەلام و موسلیمی دیتەوە:

ـ ئەرێ ئەوە چ بوو حەمەد، چت لێ‌هات؟

ـ ئەو کابرایە ئەمنی ناسی‌یەوە!

ـ کێ؟

ـ یەکێک بوو دەم‌ناسی، بەڵام وەبیرم نایەتەوە کێ بوو...

٧

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سامی تورگوتی مامۆستای فێرگە تابلۆیەکی زۆری لە سەرەئەسپی کێشابۆوە. تابلۆکان لە هەموو ڕەنگێک بوون، لە هەموو ئەو ڕەنگانەی دە کۆلکەزێڕینەی دا هەن. وێنەی سەرەئەسپ لە هەموو ڕێگاکان درابوو و بە هەموو دارەکانی شاری‌یەوە هەڵواسرابوو. لە گوندە هەرە دوورەکانی تووڕووسی و لە هەموو قاوەخانە و مزگەوتەکانی چوکووڕاویەش، وێنەکە بە دیوارانەوە دەبیندرا.

ڕۆژێکی، بازاڕ بوو. ئەو بازاڕە لە کۆنەوە و تەنانەت پێش دروستبوونی ئەو شارەش هەر هەبووە. شوێنی بازاڕەکەی لە گۆڕایی‌یەکی خوارەوەی تەپۆڵکەیەکی قەراغ چۆمی‌یە. ئەو خێڵانەی لە کوێستانێ ڕا دەگەڕانەوە، هەروەها تورکمانەکانیش، ڕایەخیان پڕ بە مەیدانەکەی ڕادەخستن و بەرهەمە تایبەتی‌یەکانی خۆیانیان، بۆ فرۆشتنێ، لە سەر بڵاو دەکردنەوە. لای پردەکەی پێی‌دەگوترا پاڵ پردێ، بەرێکی پردەکەی، کە بازاڕیش بوو، تەپکەکە بوو.

لە سەردەمی زۆر کۆنەوە هەوشاری‌یەکان، تورکمانەکان و خێڵە چادرچی‌یەکان هاتوونە ئەو بازاڕەی و مەڕ، بزن و ماڵاتی وەک گوێدرێژ و گایان فرۆشتوە و هەروەها زۆر شتی وەک: ڕۆنی کەرە، هەنگوین، جیوەی گوێنی و دارسنەوبەری، سەتڵ، لانک، پنە، وەردێنە، لباد، جەواڵ، فەڕش و ڕایەخی دی و نوێنوبانیشیان بۆ فرۆشتنێ هێناوە.

هەمیشە ئەو بازاڕە پڕ بووە لە خەڵک. بەهاران لە بەر تیشکی ڕۆژێ، چاو لە تەمەشای ئەو لبادە ڕەنگاوڕەنگانەی "جیگجیک"ێ تێر نابێ، کە لەو مەیدانەی دا ڕادەخرێن. مرۆڤ لە دیتنی ئەو هەموو ڕەنگە جوانە جۆراوجۆرانە لە بازاڕی پاڵ پردێ حەیران دەبێ.

لە سەرەوەی ئاناوارزای و لە بناری "بوزکویو" و گوندی "جیگجیک"ی، تووشی پاناوکێکی بەرین دەبی. ئەو گۆڕایی‌یە گلێکی تاوەسووتی هەمەڕەنگەی یەکجار جوانی هەیە. کەس نازانێ ئەو گڵە بەو هەموو ڕەنگ و نەوعە تێکەڵاوانەوە لە کەنگێوە هەیە، بەڵام ئەو ڕەنگە تێکەڵاوانە لە کۆنەوە بوونە سەرچاوەی ئیلهام و ئەزموون بۆ خەڵکی دەستڕەنگینی هەرێمەکە. ئەو لبادانەی جووتێرەکانی گوندی جیگجیکی دەیانگێڕن، کۆمەڵێک ڕەنگ و نەخشیان تێدان کە دە هیچ نەوعە لبادێکی دیکە دا نین. ئەو لبادانە هێندە جوانن، دەڵێی دە ڕەنگ و نەخشەکان دا دەدرەوشێنەوە و خەڵکی جیگجیکیش نەهێنیی ئەو سەنعەتەی خۆیان بە کەس ناڵێن. هەروەها ئەو ڕازەش کە چۆن نەخشەکان دادەنێن هەر لە لای خۆیانە و وەک گلێنەی چاویان دەی‌پارێزن. ئەو هونەرە، یانی ئەو چەشنە لباد دروستکردنە، بە نەخش و ڕەنگەوە تایبەتیی خۆیانە، سەدان ساڵە بە ناوی ئەوان و گوندەکەیانەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بڵاو بۆتەوە و ناوبانگی دەرکردوە، هەروەک فەرشی خێڵەکان، کە بێ‌ئەژمار نەخشی کەو، ماری ڕەش و ئاسکەکێوی‌یان لە سەر تێکەڵ کراون. یان دەبینی هەر لە سەر ئەو فەرشانە نەخشی دەگمەن هەن کە لە جۆرە فەرشی دیکە دا نین: ئەسپێکی کوێت لە سەر عەرزێکی سەوز غار دەدا، ئەسپەکە کلکی ڕاست هەڵێناوە و یاڵی دەڵێی پەڵەهەورە ڕادەژێ. نێرییەکی شینکی لە سەر ڕەوەزێکی ڕاوەستاوە. دووپشکێکی زەرد، کە ڕەنگی لەشی بە لای ڕەنگی گڕی ئاگر دا دەشکێتەوە، کلکی هەڵێناوە و بەدوای نێچیرێک دا دەگەڕێ کە پێوەی دا. مارێکی سوور لە لاقی کچێکی پرچدرێژ ئاڵاوە. بەیانی‌یە، ڕێوی‌یەک کە کلکی لە ڕەنگی بڵێسەی ئاگری‌یە، قوت بووە و چاوەکانی، کە دەڵێی کەللان، بە دووی هەوێردەیەکی دا دەگێڕێ و هەوێردەکەش فڕیوە و لێی دوور کەوتۆتەوە. ڕۆژ بە سەر دەشتێ دا دەدرەوشێتەوە، هێندێک لەکلەکی دەنووکدرێژی لاقسوور و درێژ، سەریان ڕادەوەشێنن و ئەوی پێشەوەیان خەریکە بۆقێکی بگرێ، کە هەر ئێستا لە نێو قامیشان دەرپەڕیوە. لە کەلاوەکانی کۆنەقەڵای ئاناوارزای، ئەگەر هەربستێک عەرزی هەڵکۆڵی، خشت و بەردی ڕەنگاوڕەنگ و جۆراوجۆری گەورە و چووکە دەبینی‌یەوە. لە میسیسێ و لە دەوروبەری دوملووکالێش هەر وایە. یۆرووکەکانیش فێر بوون، خشتە نەخشینەکان دەردێنن، و بۆ نەخشی لباد، بەڕە و فەرشەکانیان وێنەیان لێ‌هەڵدەگرنەوە، بەڵام ئەوەشیان لە بیر ناچێ کە وێنەی هەموو چەشنە باڵندە، ئەسپ و ئاسکێکی ئەو سەرانەش دە نەخشەکانیان باوێن. ڕەنگ و وێنەی سەدان ساڵ کۆن، تازە دەبنەوە، دێنە سەر لبادەکان و جار بە جار جوانتر و بە نرختر دەبن. کاری ئەو نەخشگەرانە ڕۆژ بەڕۆژ جوانتر، وەستایانەتر، سیحراویتر و ڕێکوپێکتر دەبێ. هەر کەس ئەو هونەرە دەبینێ، سەری سوڕ دەمێنێ.

بازاڕەکە پڕ بوو لە خەڵک. لە هەموو شوێنێک فەرش و لباد ڕاخرابوون و لە سەرانسەری قەراغ چۆمەکەش لانک و شتی دەستسازی دیکە داندرابوون. دارەکانی دەوروبەر و کۆڵەکەکانی پردەکەش تابلۆی سەرەئەسپیان پێوەدرابوو. جووتێرەکان کە دەهاتن، دەگەیشتنە هەر تابلۆیەکی، ماوەیەک لە لای رادەوەستان و تێی‌ڕادەمان، دوایە دەچوون چاویان لە وی دیکە دەکرد. خەڵکەکە بە تەواوی لە بیریان چۆبۆوە، بۆ چی هاتوون وچ دەبێ بکرن و هەر باسی ئەسپەکەیان دەکرد.
هێندێک دەیانگوت: تیاح! ئەو خەڵاتە تەنیا بۆو ئەسپەی؟! وەڵڵاهی ئەو خەڵاتە نەک هەر بۆ ئەسپێکی، بەڵکوو بۆ تەسلیمکردنەوەی خودی حەمەدۆکیش، زۆرە. قسەی تێ دا نیە بەو خەڵاتەی ئەسپە بۆرەی کوێرۆغڵی، ئەسپە ڕەسەنەکەی گەنج عوسمانی، یان دوڵدوڵی حەزرەتی عەلیشیان بۆ دێنن. بەڵێ ئیدی... بەو هەموو پوولەی ...!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ڕەنگە ئەسپەکەی کوێرۆغڵی‌یان بۆ بگیرێ، بەڵام ئەگەر بە دوای ئەسپی حەمەدۆکی‌یەوە بن، بە هیلاک دەچن و بۆشیان ناگیرێ. دولْدولْی حەزرەتی عەلی ئێستاش لە دەوروبەری یەمەنێ دێ و دەچێ و ئەوان دەتوانن بی‌دۆزنەوە، بەڵام قەت دەستیان ناگاتە ئەسپی حەمەدی. گەنج عوسمان ئەوە لە بەر دەروازەی بەغدایە، سەری دە بن باڵی ناوە و شیرەکەی ڕادەوەشێنێ. جووتێرەکانی ئێرە دەتوانن ئەسپەکەی وی بگرن، بەڵام هەرگیز ئەسپی حەمەدیان بۆ نابینرێتەوە و تەنانەت ئەگەر بشی‌بیننەوە و بشی‌گرن، بوومەلەرزە دێ، سێڵاو هەڵدەستێ و دنیا دەشێوێ. ئەسپەکەش ڕزگار دەبێ.

خەڵک هەروا چاویان لە تابڵۆکان دەکرد و خەڵاتەکەیان بەراوەرد دەکرد. لە پڕ پاشنیوەڕۆیە دەنگۆیەک بڵاو بۆوە و گوترا ئەسپەکە گیراوە و هێنراوەتە بەر دەرگای ژاندەرمەخانەی. حەشیمەت هورووژمی بردە لای ژاندەرمەخانەی. ئەسپێک لە وێ، لە بن تابڵۆ گەورەکەی بەر دەرکێ، کە لە بەردی مەڕمەڕی خالیس بوو، ڕاگیرابوو. سەروسەکوتی ئەسپەکەی مێیانە هەڵکەوتبوو، جوان بوو، لووتی ڕاست بوو، کزەڵە و ویشک و ڕەق بوو و ئاوی بە چاوی‌یەوە بەند نەدەبوو. برینێکی لە پشتی بوو و پۆلێک مێش لە سەر برینەکەی دەخولانەوە، بەڵام ئەسپەکە تاقەتی نەبوو لانی‌کەم کلکی ڕاوەشێنێ و مێشەکان لە خۆی دەرکا. هەر ڕاوەستابوو، سەری بەردابۆوە و پاشووی ڕاستەی بە بەرزگی‌یەوە نابوو. دەترسای هەر بایەکی بێ، وەک پووشێ لە عەردی ببڕێ و دەگەڵ خۆی بەرێ.

هەرکەس دەهات و ئەسپەکەی دەدێ، پێی سەیر بوو. بەو حاڵەش کەس بەر دەرگای ژاندەرمەخانەی بەجێ نەدەهێشت و خەڵکی دیش هەروا دەهاتن. هەموویان مات و حەیران ڕاوەستابوون و چاوەڕوان بوون.

مورتەزاغا یەکەم کەس بوو کە خۆی دە باڵ خەڵکەکەی ڕاکرد و لە حاڵێک دا وەخت بوو لە خۆشیان بفڕێ، خۆی گەیاندە حەساری ژاندەرمەخانەی. یاوەریش بە پەلە لە پلیکانان هاتەخواری، بە پیری‌یەوە هات و پاشان دەستی گرت، بردی بۆ لای ئەسپەکەی، کە هەروا بێ جووڵە ڕاوەستابوو و ئەو جار سەرنجی دا بزانێ ئاغا دەڵێ چی. کاتێک مورتەزا چاوی بەو کەلاکەی کەوت، وشک بوو. بە دەوری ئەسپەکەی دا سووڕا و چاوی لە هەموو لەشی کرد، بەڵام هەر چەندی زیاتری لێ ورد بۆوە، زیاتریش تێکچوو. مورتەزا کلکی ئەسپەکە هەڵێنا و لە نێوگەڵی ڕوانی، شەویلکەی لێککردنەوە، چاوی لە خلێنانی کرد، پاشان ددانی دە چیرەوە برد، بۆڵەیەکی لێ‌هات، گەڕایەوە بۆ ژووری ژاندەرمەخانەی و یاوەریشی هەر بە دووەوە بوو. ساتێک دواتر ژاندەرمەکان دڕیان بە خەڵکەکەی دا و ڕێگایەکیان کردەوە. لە پێش دا حاکم هات، ئەوجار خەلیل بەگی گەورە، شارەدار، قازی، زولفۆ و پیاوە گەورەکانی دیکەی شاری بە دوای یەکدا گەیشتنێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاتێک ئەوان هەموویان گەیشتنە لای تابلۆکەی و چاویان بە ئەسپەکەی کەوت لە قاقایان دا و لە حاڵێک دا دەستیان بۆ لای ئەسپەکەی ڕادەداشت، دەیانگوت:" چاو ئەو ئەسپە بەستەزمانەیان هێناوە". مورتەزاغا بە پەلە لە پلیکانەکان هاتە خوارێ و بە نێوچاوانێکی گرژەوە دەستی بە قسەکردن لە گەڵیان کرد. ئەوانیش هەموویان بەرەو ژووری ژاندەرمەخانەی چوون. مورتەزا لەپێشیانەوە دەڕۆیی و لە حاڵێک دا هەردووک دەستی تێکەوە دەدان، قسەی بۆ دەکردن و ئەوانی دیش هیچیان نەدەگوت. کاتێک هەموویان لە پلیکانەکان وەسەرکەوتن، چوونە ژوورێ و کەسیان بە دەرەوە نەما، لە نێو حەشیمەتەکەی دەنگ پەیدا بوو. خەڵکەکە دەستیان کرد بە قسەکردن، جەفەنگ، یەکتر پاڵپێوەنان وهەراوهوریایە:

ـ ئای لەو گاڵتەجاڕیيەی!
ـ یانی ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی‌یە؟
ـ کەس بێمێشکی وەک ئەوانەی نەدیوە! بۆ وەی دەبن لەتوپەتیان کەی!
ـ کوڕە ئەوە قسەیە، کێ دەتوانێ ئەسپی حەمەدۆکی بگرێ؟
ـ ئەسپی حەمەدۆکی جندۆکەیە! دێوەزمەیە!
ـ ئەو ئەسپە خۆرە خۆر!
ـ ئەمن ئەو قۆترەم هێنابایە، چەندیان دەدامێ؟
ـ نابینی، ڕاست ئەسپەکەی کوێرۆغڵی‌یە...
ـ ئەی ئەوە نیە وەک ئەسپەکەی وی بۆرەشە...
ـ ئەو ئەسپە بۆرەیە سەیر لاوازە...
ـ هەر فووی لێبکەی، با دەیبا.
ـ ماڵت بە قوڕێ گیرێ، حەیدەر یەکچاوی مەیتەر!
ـ ئەو کەلاکەی بەڕەڵا کردبوو، بۆخۆی بلەوەڕێ.
ـ دەی ئێستا دەبێ هەزاروپێنسەد لیرەی لە مورتەزاغای وەرگرێ!
ـ پووڵی ئاغای پووڵە، خۆ ورکەبەرد نیە!
ـ کوڕە قەت ئاغا ئەو پووڵەی لە بەرامبەر ئەو کەلاکەی دا نادا!
ـ وەڵلاهی حەیدەر یەکچاو شتێکی عەنتیکەی هێناوە. دەبێ ئەوە هەزار ساڵی تەمەن بێ!
ـ خۆش دەبێ ئەگەر حەمەد ببیسێتەوە کە یەکچاو ئەو قۆترەی کردۆتە ئەسپەکەی وی...
ـ ئەویش ئەو کەلاکە...
ـ ئەو یەسک و پێستە...
ـ ... بە ئەسپی وی لە قەڵەم بدەی...
ـ وەڵلاهی یەکجێ دەیکوژێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ گوللەیەکی لە تەپڵی سەری دەدا.
ـ وەڵڵا بابە ئەسپێکی سەیرە، وەنیە؟
ـ ڕەسەنە، وەک بای دەڕوا!
ـ بە باڵان دەفڕێ!
ـ بابم ئەو ئەسپە ڕەسەنە! وەڵلاهی ڕۆبێتە پشتئەستۆی حەیدەری هەتا پشت کێوی قافێی بەند ناکا!

ئەسپەکە هەروا سەری بەردابۆوە، لە بن تابڵۆ مەڕمەڕە سپیەکەی ڕاوەستابوو و نە دەبزووت. خەڵکیش بە دەنگی بەرز گاڵتەی خۆیان دەکرد و باسی خەڵاتەکەشیان دەکرد: هێندێک پێیان وا بوو کە حەیدەر یەکچاو دەبێ خەڵاتی خۆی کە هەزاروپێنسەد لیرەکە بوو، وەرگرێ و هێندێکیش دەیانگوت نایکەوێ. ئاخرەکەی کێشە پەیدا بوو. بەشێکیان دەیانگوت ئەو ئەسپە لەوانەیە بە ڕاستی ئەسپەکەی حەمەدۆکی بێ و ئەگەر ئاواش کز و کەلەلایە، لە بەر ئەوەیە کە زۆر بە نێو شاخان دا ڕاوراوێنی کردوە. بەشەکەی دیکەش لە سەر ئەوەی سوور بوون کە ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی نیە و دەیانگوت ئەسپی حەمەدۆکی قەت ئاوا تێکناقوپێ.

لەو کاتە دا ژاندەرمەکان دیسان هاتن و دڕیان بە خەڵکەکەی دا. دەیانەویسیت یەکێکی بەرنە نێو ژاندەرمەخانەی، ئەویش سەیدی کۆنەمەیتەری عەلی سەفابەگی بوو، کە تازە گەیشتبوە ئەوێ. خەڵکەکە زار بە زار ناوی سەیدیان دووپات کردەوە و باسی ئەوەشیان کرد کە حەمەد عەلی سەفا بەگی کوشت، بۆ ئەوەی دەست بە سەر ئەسپەکەی دا بگرێ.

ـ ژیانی حەمەدۆکی بەو ئەسپەیەوە بەستراوەتەوە.
ـ ئەگەر سەیدی بڵێ بە ڕاستی ئەوە ئەسپەکەی حەمەدۆکیە، ئەوە ئیدی...
ـ ئەو بەستەزمانەی بە گوللان کون کون دەکەن.
ـ ئەو کاتی حەمەدۆکیش دەسبەجێ دەکەوێ و دەمرێ!
ـ دەمت ببەستە!
ـ بەستەزمانە!
ـ کوڕە ئەوە هەر فشەیە...

لەو کاتەی دا ئەسپەکە کلکی ڕاوەشاند و مێشومەگەزی لە دەوری خۆی دەرکرد.

قاقای خەڵکەکەی دەنگی دایەوە:

ـ ئەها، ئاخرەکەی کلکی بزاوت!
ـ سوێندێ دەخۆم کلکی بزووت!
ـ ئەسپی حەمەدۆکی نەبا، ...
ـ ... بڵێێ توانیبای کلکی ئاوا جوان ڕاوەشێنێ؟
ـ بەڵێ، چونکە ئەوەمان لێدیوە،...

ـ حەیدەر یەکچاو خەڵاتەکەی دەکەوێ بابم! پووڵی خۆی دەبێ وەرگرێ!
ـ دەبێ دوای ئەوەی ئەو هەموو پووڵەی وەرگرت چ بکا؟
ـ با بچێ بە کەیفی خۆی عەرزی هەڵکۆڵێ!
ـ وەڵڵاهی ئەو کوێرە مەلعوونە ئاخری خەزێنەکەی دەبینێتەوە.
سەیدیی کۆنە مەیتەر لە سەرەخۆ هاتە لای ئەسپەکەی، یەک دوو شەقاو دوورتر ڕاوەستا و چاوی لێکرد، پاشان وەرسووڕا و چۆوە بۆ لای پلیکانەکان. خەڵکەکە لە بەر چاوەڕوانی‌یە هەناسەیان بۆ هەڵنەدەکێشرا و هەنگاو بە هەنگاو چاویان بە دووی سەیدی دا دەگێڕا.
لە ژووری ژاندەرمەخانەی کێشەیەکی گەورە دە گۆڕێ دا بوو. مورتەزاغا دەی‌گوت بە هیچ شێوەیەک ئەوە ئەسپە کوێتی عەلی سەفا بەگی نیە و یەکچاویش دەی‌گوت نەخێر هەوە.

حەیدەر یەکچاوی مەیتەر لە گوندێکی ئەوسەری دەشتێ، لەو جێیەی جەیهان لە شاخی ڕا دەڕژێتە دەشتێ، لە دایک ببوو. کۆنە قەڵایەک لە پەنا دێیەکەیان بوو و کۆمەڵێک کەلاوەی بە سەریەکدا ڕووخاوی پاشماوەی شارێکی وێرانکراوی کۆن لە دەورو بەری قەڵاکەی بوون. شانۆخانەی ئەو شارە کۆنەی، هێشتا وەک خۆی مابوو، دەتگوت دوێنێ دروست کراوە. کاتێک جووتێرەکان باراشیان گێژەو دەکرد و بەگشتی کاتی خاوێنکردنەوەی گەنم و دانەوێڵەی دیکە، کەلکیان لە کەلاوەکان وەردەگرت. لە نێو مەیدانەکەی و کەلاوەکان سەختەبەردی بنەوشیی پان و گوڵی شینی لێ بوون، گوڵەکان بۆنێکی خۆشیان هەبوو. هێندێک کۆڵەکەی بەردینی بڵیند، لە سەختەبەردی شین، بە ڕیز چەقابوون. هەر سێ دانە لەو کۆڵەکانە کەوتبوونە عەرزی. لەو دەوروبەرەی زۆر پەیکەرە لەتوپەت و پڕشوبڵاو، سەر لێرە، لەتە باسک و دەست و شتی دی لە وێ، کەوتبوون. هەروەها زۆر لەتەکاشی و بەردی ڕەنگاوڕەنگیشی لێبوو.
حەیدەر یەکچاوی مەیتەر بەردتاش بوو، ئەو کارەی لە باب و باپیرانی بۆ بە میرات مابۆوە، کە لە سەردەمی کۆنەوە بەرداشیان لە سەختە بەردی گەورە گەورەی شین، یان سپی دەتاشی. حەیدەر یەکچاو هەتا بوو بە حەڤدە ساڵ خەریکی ئەو کارەی بوو. ڕۆژێک خەریکی بەردێکی بوو، دەی‌تاشی، لە پڕ پڕیشکەیەک لە بەردەکەی بۆوە و وە چاوی کەوت. ئەگەر مەلا ئیدریسی سەرتاشی خەڵکی گوندەکەی جیرانی خۆیان نەبوایە، کە دەفریای هات و بە دەرمانان چاوێکی بۆ چاک کردەوە، ئەوە هەردووک چاوی کوێر دەبوو و بە حەیدەرە کوێر ناوی دەردەکرد. دوای ئەوە ڕووداوە حەیدەر یەکچاو بەردی نەتاشی‌یەوە و ئیدی چەکوچ و پوازی بە دەستەوە نەگرتەوە. ئەو چەند ساڵان هەر بە نێو شاخان و باغان دا گەڕا و لە پڕێک بە شتێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چاوەڕواننەکراو ژیانی گۆڕا. ئەویش ئەوە بوو کە حەیدەر دەستی کرد بە کۆکردنەوەی تویژەماران. لەو ماوەیە دا کە دەگەڕا، هەر تویژەماریکی تووشی دەبوو، کۆی دەکردەوە و بەو شێوەیە تویژەماریکی زۆری کۆ کردەوە. مەلا ئیدریس پێیگوتبوو چاوی تۆم بە تویژەماری چاک کردۆتەوە. گوتبووی مەڵحەمێکی لە تویژی نەودونۆ ماران دروست دەکەم و دەتوانم چاوی زۆر کەسی وەک تۆی پێ چاک بکەمەوە.

ڕۆژێکیان کە یەکچاو لە نێو کەلاوەکانی قەڵا کۆنەکەی لە تویژەماری دەگەڕا، لە بن پنچکێکی چاوی بە شتێکی زەرد کەوت، کە دەبرووسکایەوە. کە هێنایە دەرێ، دیتی دوو ئەنگوستیلەی زێڕ بوون. ئیدی لەو ڕۆژەوە لە کەللەی دا. بە قسەی کەس نەدەگەڕایەوە. کاری بوو بەوە کە عەرزی هەڵکۆڵێ، لە زێڕی بگەڕێ و لە تەواوی چوکووڕاوایەش ناوبانگی بەوە دەرکرد کە عەوداڵی خەزێنە دیتنەوەیە. لەو ڕۆژەوە تا ئێستا حەیدەر هەموو شوێنێکی هەرێمەکەی پشکنیبوو، تەماشای زۆر کتێبی کردبوو کە باسی خەزێنەیان تێدابوو و گەلێک شوێنی عەرزی چوکووڕاوای شێو و وەرد دابۆوە. لە هەر شوێنێک کەلاوەیەکی دۆزیبایەوە، خێرا دەچووە زگی، دەیکۆڵی و لەو بەینەی دا هێندێک پەیکەرە، بەردی بە قیمەت، زێڕ، مس، زیو، کۆمەڵێک ملوانکە، ئەنگوستیلە، بازنە، خڕخاڵ و بەردی نەخشینی ڕەنگاوڕەنگی دۆزیبۆوەوە. ئەو هەموو کەلاوەکان و ئەو شوێنانەی گومانیان لێدەکرا کۆنە ئاسەوار بن، دەگەڕا و بە دوای خەزێنەی پاشاکانی" لاوی"، "ئەرزاواکان"، "کیزواتاکان"، "کیکلینەکان"، "فارسەکان"،" ئاسۆرییەکان"، "هیتتیتەکان" و "سەلەوسیسکەکان"ەوە بوو.

حەیدەر یەکچاو لاقی زۆر درێژ بوون. سمێڵی دە خەنە دەدا و مژی گەورە گەورەی لە مۆدنە کارەباکەی دەدان. لە هەمووی ئەو شتانەی کۆی کردبۆوە، ئەوەی هەیبوو، خانوێکی چکۆڵە، کە لە نێو باخچەیەکی لە گوندەکەی خۆیان دروست کرابوو و پێنسەد دۆنم عەرز بوو. بە پووڵەکەی دیکە، بە کەیفی خۆی ڕایبواردبوو. هەرچی شوێنی خۆش لە شارەکانی ئەستەمبووڵ، ئەنکەرە، دیمەشق و ئالێپوو هەبوو، دیتبوونی و ژنی جوان لەو شارانە نەمابوو، سەردانی نەکردبێ، بەڵام ئێستا ئیدی پیر ببوو. تەنیا شتێکی بە نرخی مابوو، ئەویش باڵندەیەکی بەردین بوو، کە مل، سینگ و لاقی زێڕ بوون. بە قسەی حەیدەر یەکچاوی ئەو باڵندەیە سێهەزار و پێنسەد ساڵ کۆن بوو و ئەویش وەک گلێنەی چاوی خۆی خۆشی دەویست، ئاگای لێیبوو و بە کەسیشی نەدەگوت لە کوێی دەشارێتەوە و هەر لە بناخە دا بە کەم کەسی نیشان دەدا.

ـ بەڵێ، ئاغاکانم، وەڵلاهی ئەوە ڕاست ئەو ئەسپەیە کە حەمەدۆک لە عەلیسەفابەگی ئەستاندوە. بۆخۆم بەو دەستانەم گرتوومەتەوە. ئەو ئەسپە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەلەسمبەند کراوە و بە هەموو کەس ناگیرێ. بەڵێ ئەوە ئەو ئەسپەیە کە حەمەد لە عەلی سەفابەگی ئەستاندوە.

ـ ئەوە هەر ئەو ئەسپەیە کە ئێوە داوای دەکەن. ئەمن هەموو شوێنێکم بەدوا دا کرد، کێوەکان، دۆڵەکان، هەوراز و نشێوەکان، دارستانەکان، ڕژد و هەڵدێرەکان، پاناوک و تەپک و بەندەنەکان و بە کورتی هەموو شوێنێکم پشکنیوە تا لە سەر ڕەوەزی هەرە بەرز و تیژی چلچاوی، لە سەر لووتکەی چیای دوڵدوڵیم دیتۆتەوە. ئاخر کام ئەسپی دیکە بێجگە لەو ئەسپە سیحراوییەی دەتوانێ بچێتە سەر بڵیندترین لووتکەی چیای دوڵدوڵی، کە ڕەوەزێکی بەردەستێی سپییە، وەک نووکی چەقۆی تیژە و پیاو بە زەحمەت بۆی دەکرێ هەردووک لاقی وێکڕا لە سەر دانێ؟ یان کێ بەرگەی ئەو بۆرانەی دەگرێ، کە لە وێ بە دایم دێ و بەردی لە عەردی هەڵدەقەنێ، بە ڕاستی پێمبڵێن کێ...

مورتەزاغا نەیدەتوانی حەیدەر یەکچاوی بێدەنگ کا و وەخت بوو لە حەیفان بتەقێ:

ـ ماڵت نەشێوێ حەیدەر، ئەوە کوا ئەسپەکەی عەلیسەفابەگییە؟! برام، ئەمن ئەسپی عەلیسەفابەگیم هەر لەو ڕۆژەوە کە لە عورفای ڕا هێناویانە دیتوە و ناسیومە. پێت وایە ئەمن نازانم ئەسپەکە چۆن بوو؟ هەستاوی کەلاکێکت لەولا ڕا هێناوە، وا دەزانی هەر وا لە خۆڕا هەزاروپێنسەد لیرەت دەدەمێ؟ نەخێر ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی نیە!

ـ بەڵێ هەوە! کاتێک لە سەر دوندی چیای دوڵدوڵی چاوی بە من کەوت، وای حیلاند، تەواوی ئەو کێوانە ڕاژان! پاشان لە سەر ڕەوەزەکەی ڕا کە وەک نووکی چەقۆی تیژ بوو، بازی دا و هات بۆ لای من. ئەو چەشنە ئەسپە سیحراوییانە دەسبەجێ کەسی خۆیان دەناسنەوە و دەزانن خۆ بە دەست کێوە دەدەن! ئەتۆ کە دەڵێی ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی نیە، مەبەستت ئەوەیە کە خەڵاتەکەم نەدەیەی!

ئەو دوو کەسە ماوەیەکی زۆر بە یەکەوە دمەچەقەیان بوو. یاوەر ڕقی هەستابوو، ئاخرییەکەی خۆی پێڕانەوەستا و لە حاڵێک دا هەوڵی دەدا بە سەر قینی خۆی دا زاڵ بێ، تێکەڵی باسەکەیان بوو و بە دەنگێکی بەرز گوتی:

ـ هەر لە دوور ڕا دیارە ئەوە نابێ ئەسپی حەمەدۆکی بێ، ئەو کەلاکە ڕووتە! خۆ ئێوە شێت نەبوون!

ـ یاوەری بەڕێزم، توخوا ئەتۆ بەو ئاغایانە بڵێ هەر کەمێکم گوێ بدەنێ. جا گەورە و سەروەرم، ئەگەر پێم نەسەلماندن کە قسەکەم ڕاستە، ئەوە بەڵێن بێ ئەسپەکەی بەرمەوە ئەو جێیەی لێمدۆزیوەتەو. ئەو کاتی ئەوانەی دەڵێن ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی نیە، گرتنەوەکەی قوربانی چاویان بێ، با بزانین تەنانەت دەوێرن مەیدانە ئەسپێکیشی لێنێزیک بنەوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گفتی ماقووڵانە و پڕ لە ڕێزی حەیدەر یەکچاوی یاوەری هێور کردەوە:
ـ بەڵام ئاخر حەیدەر بەگ، ئەو ئەسپە هەر یەسک و پێستێکە و هەر بینا تۆپی!
ـ قوربان، یاوەری قارەمانم! داوام ئەوەیە، تکام ئەوەیە جەنابت کە ڕۆڵەیەکی کۆماری لاوی ئێمەی، کە کوڕێکی سەربەرزی ئەو نیشتمانەی و وەک گورگی بۆر بەسامی، گوێم بۆ ڕاگری! یاوەری خۆشەویست ئەو ئەسپە ڕەسەنە نەمرانە هەر ئاوا دێنە بەرچاو. لە هەمووان بە تەمەنتریان "بووکێفالۆس"ـە کە ئەسپی ئەسکەندەری گەورە بووە، هەر ئەو ئەسکەندەرەی پێیدەڵێن "جووتشاخ"، چونکە کاتێک لە دایک بووە دوو شاخی درێژ و خواری هەبووە. با ئەوەش بڵێم هەر بۆیەش دایکی کاتێک ئەوی هێنا سەر دنیایە، بەرگەی برینی ئەو شاخانەی نەگرت و پێچوو. ئەسپەکەش بۆخۆی دووسەر بوو. دیارە ئەسکەندەر هەم بە "جووتشاخ" ناوبانگی هەبووە، هەم بە "ئەسکەندەری گەورە" ناوبراوە و هەم پێشیگوتراوە "ئەسکەندەری مەقدوونی"... بە هەرحاڵ ئەسکەندەری جووتشاخ یەکەم کەس بوو دنیای گرت و دوای ویش کەس ئەو کارەی پێنەکراوە. ئەمن ماوەیەک لەو خەزێنانە دەگەڕام، کە ئەو گەورەپیاوە ئەو کاتەی چووە هیندووستانێ بگرێ، لە کۆنەقەڵای ئاناوارزای دا شاردوونییەوە و لەو بەینەی دا ئەو شتانەش فێر بووم. ئەوەش بۆ یاوەری خۆم بگێڕمەوە کە ماینەکەی دایکی ئەسپە دووسەرەکەی ئەسکەندەریش لە کاتی زانێ دا، یانی ئەو کاتەی جوانووە دووسەرەکەی بوو، بەرگەی نەگرت، قەڵشی و تێداچوو.
لێرە دا مورتەزاغا خۆی پێڕانەگیرا، لێی مۆڕ بۆوە و بە سەری دا قیژاند:
ـ بەسە ئیدی، بەسە! بە ئێمە چی کە ئەسکەندەر کاتێک لە دایک بوو، بە شاخانی چۆن لەشی دایکی بریندار کرد! بەسە یەکچاو چیدی بەوەی سەرمان مەیەشێنە!
یاوەر هاتە بەینیان:
ـ با حەیدەر بەگ قسەکانی بگێڕێتەوە، وا دیارە ئەو زۆر شت سەبارەت بەو ئەسپەی دەزانێ و ئێمەش دەتوانین کەلک لە زانیاریی وی وەرگرین.
حەیدەر بە تاقە چاوەکەی دە مورتەزای هەڵڕوانی و ئەویش پشتی تێکرد و چیی نەگوت.
ـ بەڵێ ئەمن، دەبێ ئەمن، یاوەری زۆر بەڕێزم. ڕۆڵەی بە شەرەفی گەل! بۆت بگێڕمەوە: بەڵێ، ئەسکەندەری جووتشاخ ئەسپێکی هەبوو، کە قەزاوقەدەر وای کردبوو ئەو ئەسپە تایبەتیی وی بێ، ڕاست وەک ئەسپە بۆرەی کوێرۆغڵی، یان وەک دوڵدوڵی ئیمامی عەلی، یان وەک ئەسپ و وڵاغی سوارییەی دیکە کە نەمرن و بۆ کەسایەتییە دەگمەنەکان دیاری کراون! ئەسکەندەر هەر شازدەساڵ دەبوو، کە بووکێفالۆس ڕۆژێکیان هاتە بەردەرکی قەسری پادشای بابی. بۆی چوون بیگرن، بەڵام کەس بۆی نەگیرا، بۆ هیچکوێش نەدەرۆیی و هەر دەهاتەوە بەردەرگای پادشای و ڕادەوەستا، هەتا ئەسکەندەر خۆی لێوەدەرخست، ئیدی ئەسپەکە بۆخۆی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چوو بۆ لای و دەستی بە لستنەوەی دەستی وی کرد! ئەسکەندەری جووتشاخ دەسبەجێ تێگەیی کە ئەو ئەسپە لەو لای ڕا بە تایبەتی بۆ وی نێردراوە، هەروەک ئیمامی عەلی، کە دولدولی بۆ نێردراوە، ئەو عەلی‌یەی کە بە زەبرێکی شمشیرەکەی ڕەوەزێکی ئاناوارزای لەت کرد، جێگاکە بوو بە دۆڵێک، ئەو دۆڵە کە شوێنەواری ئەو جێدەمەشیرەیە، ئێستاش هەرماوە و پێی دەڵێن "دۆڵی عەلی"... بەڵێ، کاتێک ئەسکەندەر دیتی ئەو ئەسپە دوو سەری هەیە، وەک خۆی کە دوو شاخی هەبوو، ناوی نا بووکێفالۆس، کە یانی دوو سەر! ئەسپەکە دوو جووت چاو، چوار گوێ، دوو زار و چوار کونەلووتی هەبوون... ئەسکەندەر سواری ئەسپەکەی بوو و شیرێکی بە دەستەوە گرت. شیرەکە وەک شیری حەزرەتی عەلی دەچوو. پاشان بەو شێوەیە چوو بۆ لای بابی. کاتێک پاشای بابی، ئەسکەندەری لە سەر ئەو ئەسپە دووسەرەی دی، لێی پرسی:" کوڕم، دەزانی ئەوئەسپە دووسەرە چ پەیامێک دەگەیەنێ؟" ئەسکەندەری لاو وەڵامی دایەوە، نا بابە گیان. بابی گوتی ڕۆڵە پەیامەکە ئەوەیە کە ئەو ئەسپە ئی تۆیە و هەتاهەتایەش هەر ئی تۆ دەبێ و هەروەها بەشێکی پەیامەکەش ئەوەیە کە تۆ تەواوی دنیایە، لەو جێگایەوە ڕۆژی لێ‌هەڵدێ، تا ئەو جێگایەی ڕۆژی لێ‌ئاوادەبێ، دەگری و ئەگەر دنیایەکی دیکەش هەبێ، ئەوێش دەگری. هەر بۆیەش ئەو ئەسپە بۆ تۆ ناردراوە. ... کاتێک ئەسکەندەر ئەوەی گوێ لێ‌بوو، زۆر خوشحاڵ بوو! جا بە یاوەری خۆم بڵێم ئەمن ئەو ئەسپە دووسەرەم ئەو بەهارەی لە قەراغ باتڵاغی ئاکچەسازی چاوپێ‌کەوت، بەڵام بۆم نەگیرا. تووکی بۆر بوو و چاوی وەک ئەستێرەی دەدرەوشانەوە. بۆم گیرابا و بە مۆزەخانەی ئەڵمانی‌یەکانم فرۆشتبا، یەکجار دەوڵەمەند دەبووم! بۆخۆتان دەزانن ئەسپی ئەسکەندەری جووتشاخ چۆن بووە ئیدی! ناڵی لە یاقووتی بووە، یاڵی داوی زێڕ بووە، زینەکەی لە گەوهەر، مرواری، ئەڵماس و یاقیقی سەوز بووە ... حەیف! ئەمن لێی نێزیک بوومەوە، زۆر نێزیک، ئەوەی بۆتان دەگێڕمەوە یەک وشەشی درۆ نیە، ئەوەندەی لێ نێزیک بوومەوە، کە توانیم دەستم لە سەر پشتی بووکێفالۆسی بە نێوبانگ دانێم، بەڵام هەرکە دەستمی گەیشتێ، بوو بە پەڵەهەورێک، پەڵەهەورێکی چکۆڵە و بەرەو ئاسمان هەڵچوو! هەورەکە تەقی‌یەوە و ئەستێرە و ڕووناکی‌یەکی زۆری لێ‌بوونەوە و بە دەوروبەر دا بڵاو بوونەوە. هێندەی پێ‌نەچوو ئەستێرەیەکیان وەک یاقووتی سووری لێ‌هات، هەڵکشا و چووە بەرزایی ئاسمانێ. هەتا بەیانی بەو شەوەی هەم وڵات سوور هەڵگەڕابوو و هەم دەریای نێوەڕاستی پانوبەرینیش ڕەنگی یاقووتی گرتبوو... با لەوەی گەڕێین، بەڵام ئەسپی حەمەدۆکیش لەو چەشنە ئەسپانەیە و بەڕاستیس پێتان وا نیە زۆر زیاتر لە هەزاروپێنسەد لیرەی دێنێ؟! ئەو ئەسپەی دیکە ـ کە بۆم گێڕانەوە ـ بەهاری ڕابردوو لە قەراغ ئاکچەسازی دیتم، سەرەتا زۆرم سەرنج نەدایە و پێموابوو ئەسپێکی ئاسایی‌یە و لە ئەسپی دیکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زیاتر نیە، بەڵام دواتر تەماشام کرد بابە ئەوە شتێکی دیکەیە. ئەوە دوو سەری هەیە. هەربۆیەش لێی چوومە پێشێ. ئەویش بۆرە بوو و کز و شەکەت، لە گەڵ ئەو ئەسپەی حەمەدۆکی کە لە دەرێ ڕاگیراوە، بە مووی فەرق نەبوو ... دوایەش وەک بۆم گێڕانەوە فڕی و بۆی دەرچوو... جا چونکە لەوانەیە ئەوەش وەک بووکێفالۆسی ئەمشۆ هەڵفڕێ و لە دەستتان دەرچێ، با بە ڕاشکاوی پێتان بڵێم، بە باوەڕی من هەرچی زووتر وە بەر گوللانی دەن و بیکوژن! دەنا نەڵێن پێی‌نەگوتین، لە دەستتان دەچێ، ها! ئەوەش با بڵێم ئەمن ئەگەر سواری بووکێفالۆسی دووسەر بووبام، دیسان هەر دەفڕی و ئەو کاتی دەستم لە یاڵی توند دەکرد، دەچوومە نێو ئەستێران و ماوەیەکی زۆر بۆخۆم لەو ئاسمانەی دەخولامەوە. دیارە ئاخرەکەی ئەسپەکە ماندوو دەبوو و دەهاتەوە سەر عەرزی ... ئیمامی ئێمە، عەلی، شیرەکەی هەڵسووڕاند، ڕکێفی لە ئەسپەکەی توند کرد و بە یەک زەبر ڕەوەزەکەی ئاناوارزای لەتکرد!

ئەسکەندەری جووتشاخ سواری ئەسپی دووسەری خۆی، بووکێفالۆس، بوو، ڕۆیی و لەنێزیک ڕەوەزەکانی سەری تووڕووسی ڕاوەستا. ئەو چیایە و ئەو ڕەوەزانە کەسیان لێ‌وەسەر ناکەون. فەرماندەرەکان و سەربازەکان زۆریان هەوڵ دا شوێنێک یان کەلێنێک بدۆزنەوە و پێی دا بڕۆن، نەبوو. چەند ڕۆژان بیریان کردەوە و ڕاوێژیان کرد، بەڵام ڕێگایەکیان نەدیتەوە، کە بتوانن بەو لووتکە تیژانە دا کە لە بەردەستێی بنەوشین و تا ئاسمانێ هەڵچوون، وەسەرکەون. ناچار بوون چوونەوە لای جووتشاخی و گوتیان، ناکرێ، بە داخەوە هیچ ڕێگایەکمان بۆ نەدۆزرایەوە، با بگەڕێینەوە. ئەسکەندەر تووڕە بوو و گوتی ڕیگای گەڕانەوەمان نیە. پاشان لە سەر بووکێفالۆسی داهاتەوە، سەری بردە بن یەکێک لە گوێیەکانی ئەو ئەسپە دەگمەنەی و سرتەیەکی دەگەڵ کرد، هەر چوار چاوی ماچ کرد و شیرەکەی هەڵکێشا. شیرەکە حەوت جاران شەبەقی دا. پاشان خۆی خستە سەر ئاوزەنگی‌یان و بە پڕتاو ئەسپی بەرەو ڕەوەزەکان لینگ دا. ئەسپەکە وەک برووسکەی تێ‌کشا. لە سەری شاخی شمشیری ئەسکەندەری حەوت جار بریسکایەوە، ئەوجار گرمەیەکی قورس هات و شاخەکە دوولەت بوو. وەک باسم کرد لە سایەی ئەو ئەسپەیەوە ئەسکەندەر توانی ئەو چیا سەختەی لەت کا و ئەو دۆڵەی بە "دۆڵی گولەک"ی بە نێوبانگە، جێی زەبری شمشیری وی‌یە. ئەسکەندەری جووتشاخ بە نووکی شمشیرەکەی خۆی، هەر ئەو کاتی، ئەو بەسەرهاتەی لە سەر بەردێکی ئەو دۆڵەی نووسی. ئەو بەردە نووسراوە هێشتاش لە شوێنێکی نێو دۆڵەکەی دا هەر وا ماوە. لە وێ‌ڕۆژێوە هەموو ساڵێک، بەهاران، ئەو کاتەی سەری چیاکان بە گوڵ دەڕازێنەوە، بووکێفالۆس بە نێو دۆڵی گولەکی دا دێتەوە، لە بەرامبەر ئەو بەردەی ڕادەوەستی و دە نووسراوەکەیەوە ڕادەمێنێ. پاشان دەحیلێنێ و حیلاندنەکەی دۆڵ بە دۆڵ و ڕەوەز بە ڕەوەز لە هەموو تووڕووسی دەنگ دەداتەوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مورتەزاغا چی دی بە خۆی نەوەستا و وەدەنگ هات:
ـ ئەوانە هەموویان حیکایەتن، حیکایەتی سەیر سەیرن! خودا بە لەعنەتت کا حەیدەر یەکچاو بۆ ئەو هەموو ئەسپ و ماین و شاخ و بەیت و ئەفسانە سەیروسەمەرانەت!
حەیدەر وەک ئەوەی هەر گوێشی لە قسەی مورتەزاغای نەبووبێ، خۆی شلوێ نەکرد، تەنیا پێی لە سەر ئەوە داگرتەوە کە:
ـ ئەسکەندەری جووتشاخ پیاوێکی گەورە و بە ناوبانگ بووە.

کاتێک ئەسکەندەر چوکووڕاوا، هیندوستان، سەروو و خوارووی چینێ و میسری گرت، هاتە بابولێ. لەو بەینەی دا قەت لە ئەسپەکەی دانەبەزی، خواردن و خواردنەوەی لە سەر ئەسپی بوو و هەر لە سەر پشتی زینیش دەنوست. ئەو سەردەمە بابول لە هەموو شارەکانی دنیایە گەورەتر بوو. نەخۆشیی تاولەرز لەو شارەی دا حەشری دەکرد، وەک ئەدەنەی، شارێکی پڕ لە مار و هەزارپێ. ئێستاش وەک ئاناوارزای وایە، چونکە ئێوە نابێ پێتان وابێ کە ئەوکاتیش ئاناوارزا وەک ئێستا بووبێ. لە زەمانی ئەسکەندەری دا ئەویش وەک بابولێ شارێکی گرینگ بووە و ئێستاش هەر بەردوودارەکەی ماوەتەوە. ئاخر هەرچی دەو دنیایەی دا هەیە، هەمووی لەنێو دەچێ، دنیاش بۆ خۆی بە کەس نامێنێ و دەزانین تەنانەت بە ئەسکەندەریش نەما. ئەدی دەزانن "سیسەڕۆ"، قسەزان و زانای بە نێوبانگ لە دەوری ئەسکەندەری دا حاکمی ئاناوارزای بووە؟ دوکتۆری گەورە گەورەش لە ئاناوارزای لە دایک بوون، ئەو دوکتۆرانە دەرمانی دژی مردنێیان دۆزیەوە. ئەو دەرمانەیان لە ژەهری ماری ساز کردبوو. دیارە ئەوەش دەزانن ئاغاکانم کە هێندێک پێیانوایە ئەسکەندەر لە بابولێ بە تاولەرزی مردوە و هێندێکیش دەڵێن بە زگێشەی چووە، بەڵام ئەگەر لە حەیدەر یەکچاوی خۆتان بپرسن، ئەو دەڵێ دووپشک پێوەی دا و کوشتی. دەوری بابولێ، وەک دیاربەکرێ، دیوارێکی ڕەشی لێ کێشرابوو و دیوارەکە دووپشکی زۆر بوو. سەرلەشکرەکان دڵیان نەدەهات تەرمی ئەو گەورە پیاوەی بنێژن، دە چۆمی فوراتێی باوێن، یان بیسووتێنن، بەڵکوو هێنایان ڕاست لە ئەسپەکەیان بەست. ئەسپەکە تەرمی ئەو گەورەپیاوەی بردە چیای تووڕووسێ و لە وێ تەسلیم بە چلسوارەی غەیبیی کرد و بۆخۆشی لەو کاتەوە ئیدی هەر لەو نێوەی خولاوەتەوە، وەک ئەسپی کوێرۆغڵی، ئیمامی عەلی، حەزرەتی محەممەد و گەنج عوسمان و ...
ئەو جار حەیدەر گوتی:
ـ زۆرتان سوپاس دەکەم، بەڕێزان، ئاغاکانم، بۆ ئەوەی گوێتان دامێ. شتێکی گرینگ کە دەبێ ئێوە سەرنجی بدەنێ، ئەوەیە کە ئەو ئەسپە پیرۆزانە هەموویان کزن، هەر یەسک و پێستن و هیچی دی... ڕەنگ بێ هۆی ئەمەش ئەوە بێ کە ئەوان زۆر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پیرن، یان هەر خودا وای دروست کردوون و دەبێ ئەوەندە کز و باریک بن، کە ئەگەر فووت لێکردن، وەحەوای کەون و بتوانن بفڕن. هەر ئەو ئەسپە، ئەو چەند ڕۆژەی دوایی هێندێک قەڵەو بووە، ئەگەر ئەو کاتی کە لە سەر چیای دوڵدوڵی دیتم، نەمزانیبا ئاوا لاوازە، ئەگەر وەک ئەسپەکەی مورتەزاغای قەڵەو و بە کەیف با، میلیۆنێکیشتان دابامێ، هەر بۆی نەدەچووم بیگرم...

حەیدەر لێرە دا پشوویەکی تازە کردەوە و پێش ئەوەی دەست بە قسان بکاتەوە، تاوێک بێدەنگ بوو:

ـ خۆ بە چاکی هەموو شتێکم بۆ ڕوون کردنەوە، بەڕێزان! دەی جا ئێستا کاتی ئەوەیە کە خەڵاتی خۆم، واتە هەزار و پێنسەد لیرەکەم بدەنێ و بە دوای کاری خۆم دا بڕۆم. دیارە ئەگەر پێویست بکا، لە پێناوی ئەستاندنی مافی خۆم دا تا ئەنکەرەش بچم، دەچم و دەستی لێ هەڵناگرم.

مورتەزا بە سەری دا گوڕاند:

ـ ڕامەوەستە، بچۆ! ئەمنیش هەر لەوێ بە تاوانی کەڵەکبازی بە گرتنت دەدەم و هەتا ملان پێوە دەبێ!

مورتەزا و حەیدەر تاوێکی باش دەمەچەقە و کێشەیان بوو و ئەگەر خەلیل بەگی گەورە خۆی نەخستبایە نێویان، بێگومان کارەکە بە خۆشی کۆتایی نەدەهات. باش بوو دەو دەمەی دا سەیدیی مەیتەریش هاتە ژوورێ.

مورتەزاغا بە دەنگی بەرز و بە تووڕەیی‌یەوە گوتی:

ـ ئەرێ سەیدی، برا، ئەوە لە کوێی؟ ئەوە چەند سەعاتە چاوەڕوانی تۆین! لەو بەینەی دا ناچار بووین، سەری خۆمان بێشێنین و گوێ بۆ ئەو هەموو حیکایەتە سەیر و سەمەرانە ڕاگرین!

حەیدەر یەکچاو گوێی نەدا ئەو تەوسەی مورتەزای و لە جیاتی‌یان بە تاقە چاوەکەی دە سەیدیی مەیتەرەوە ڕامابوو و چاوەڕوان بوو بزانێ قسەی وی چی‌یە.

سەیدی دەستی بە پێکەنینێ کرد:

ـ ئەو ئەسپەمان لە گەڵ چەند ئەسپی دیکە بەڕەڵاکردوە، چونکە زۆر پیر ببوو. دیارە ئەوە لە گەڵ ئەو ئەسپەی حەمەدۆک لە عەلی سەفا بەگی ئەستاندوە، جیاوازی‌یان زۆرە و هێچکوێ‌یان وەک یەک ناچێ.

حەیدەر یەکچاو ڕاست بۆوە، لە حەیفان سوور هەڵگەڕابوو. لە سەیدی چووە پێشێ و گوتی:

ـ درۆ دەکەی، ماڵوێران! هەر لە بەر ئەو درۆیەشت خودا لێت خۆش نابێ!

پاشان ڕووی دە خەڵکەکەی دیکە کرد و لە سەرەخۆ گوتی:

ـ بە ڕاستی باوەڕ بە قسەی ئەو مەیتەرە درۆزنەی دەکەن؟ باشە، ئەمن ئەو ئەسپە ڕەسەنەی حەمەدۆکی دەبەمەوە. یاڕەبی خودایە زۆر شوکور کە ئەوانە باوەڕیان بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

من نەکرد و ئەسپی حەمەدۆکی‌یان گوللەباران نەکرد. وا بایە، گومانی تێدا نیە کە ئاهی ئەو ئەسپەی دەیگرتم و بە ئاگری جەهەننەمێ دەسووتام ... ئێستا لە کوێم هێنابوو، دەیبەمەوە ئەوێ، یانی دەیبەمەوە سەری چیای دوڵدوڵی!

لە ژوورەکەی ڕۆیشتە دەرێ، بەڵام گەڕایەوە، لە نێو شیپانەی دەرکەی ڕاوەستا و گوتی:

ـ ئەرێ بە ڕاست کەستان دەزانێ کە ئەو شاخە بۆ ناوی چیای دوڵدوڵی‌یە؟

کەس وەڵامی نەدایەوە.

ـ چونکە دوڵدوڵی ئیمامی عەلی لەوێ دەژی. ئەو شەوانەی مانگی تەواو دەردەکەوێ، ئەو هێسترە لە سەر لووتکەی کێوەکەی ڕادەوەستێ. تریفەی مانگەشەوێ لە سەر یاڵی شەبەق دەداتەوە و دوڵدوڵ ئەوەندەی دەتوانێ خۆی لە بەریەک دەکێشێتەوە... ئەسپی حەمەدۆکیش دەبەمەوە ئەوێ و لە لای دوڵدوڵی بەرەڵای دەکەم. لە نێزیک ئاخر زەمانێ دا ئەو دووانە بە گژ ستەم، کاری خراپ و دەسەڵاتداری سەرەڕۆ دا دەچن! بە راستی خودا ڕەحمی کرد ئەسپەکەتان نەویست و نەتانکوشت. واتان کردبا، ئەمن چۆن لەو تاوانە گەورەیەی ڕزگار دەبووم. وا دیارە ئەمن دە شەوێکی پیرۆز دا لە دایک بووم، کە ئەو گوناهەم لێدوور کەوتەوە. جا ئەو جار بۆخۆتان بچن و ئەو ئەسپە کوێتەی بگرنەوە... بەڵێ، خودا رەحمی پێکردم.

حەیدەر بە پێکەنین و ڕوویەکی گەشەوە لە پلیکانەکان هاتەخوار و چوو بۆ لای ئەسپەکەی، سەری بەرز کردەوە و دەستێکی بە یاڵی دا هێنا. پاشان جڵەوەکەی گرت، خەڵکیش دڕیان دا، ڕێگایان بۆ کردەوە، ئەویش بێ ئەوەی پەلەی بکا ئەسپی بە دوای خۆی دا کێشا و بە بزەیەک لە سەر لێوانەوە شوێنەکەی بەجێ‌هێشت.

دوای ئەوەی ئەو ڕۆیی، خەڵک دەستیان کرد بە قسان:

ـ خودا دەزانێ ئەوە ڕاست ئەسپەکەی حەمەدۆکی بوو!

ـ ئەو ئەسپانەی ڕەسەنن، ساڵێ سێ چوار مانگان ئاوا کز و کەلەلا دەبن.

ـ چاک بوو ئەوانە نەیانناسی‌یەوە.

ـ بە ڕاستی باش بوو کە ئەسپی حەمەدۆکی لە دەست ئەوانە ڕزگار بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٨

مەلا فەرهاد دە بیرانەوە ڕۆچووبوو. هەستا چوو دەسنوێژی هەڵگرت و نوێژی کرد. هاوڕێکانی لە نێو گابەردە سوورباوەکانی پەناگەکەیان دا بە هێمنی چاوەڕوانی بوون. سەری کاتی نوێژان، مەلا فەرهاد نوێژەکەی دەکرد و دوعای دەخوێند، دەنا قسەی نەدەکرد، تەنیا دادەنیشت، ڕوخساری گرژ دەبوو، گنجی دەهاتنە سەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نێوچاوانی و بیری دەکردەوە. وەختی جەمێ بیری لەوە نەدەکردەوە چی لە پێش دادەنێن، هەر خواردنێک بوایە، چەند پاروویەکی لێ دەخوارد و ئەو جار هەڵدەستا، لە سەر چیمەنێ دەستی دەکرد بە ڕاوێچکان و هەتا کاتی نوێژی دواتر بەو شێوەیە هەر لە هاتوچۆ و بیرکردنەوە دا بوو.

سێ ڕۆژ بوو ئەوان دەو بارو دۆخەی دا بوون.

بەرەبەری ڕۆژاوابوونێ، مەلافەرهاد دوای ئەوەی ماوەیەکی باش دانیشت، دەستی بە ڕیشی داهێنا و بیری کردەوە، هاتەوە سەرحاڵ و بە ڕوومایەکی کراوەوە قاسمی بانگ کردە لای خۆی:

ـ قاسم خۆتان ساز کەن! نانی بخۆن و هێندێک بحەسێنەوە! کارێکی قورسمان لە پێشە.

ئاگریان کردەوە. بۆ جەمی پێشوو مەڕێکیان کوشتبۆوە، بەشێکی باش لە گۆشتی مەڕەکەی مابوو، گۆشتەکەیان برژاند و بە نانی گەنم خواردیان. کاتێک لە نانخواردنێ بوونەوە، هەرکەس باڵتۆی خۆی دەبەر کرد، کڵاوی خۆی لە سەرنا، تفەنگی خۆی بە دەستەوە گرت و هەموویان بە ڕیز لە پێش مەلا فەرهادی دانیشتن.

مەلا فەرهاد دەستی بە قسان کرد:

ـ ڕۆڵەکانم، لەوەتا ئەو چیایە هەیە، هەمیشە یاغیی لێنەبوون. یاغیگەریەتی کارێکی هاسان نیە. ئێستا ئێمە یاغیین و دە خۆمان ڕادەبینین بەربەرەکانی بکەین. ئەگەر ئێمە لە کاری خۆمان دا سەرکەوتوو بین، ئەوە ناوبانگی حەمەدۆکی زۆر لە ئێستاش زیاتر دەبێ و دوورتریش دەڕوا! لە بیرتان بێ وا هەیە ئێمە هەمووومان لەو ڕێگایەی دا تێدابچین ... ئەمشۆ بە سەر ماڵە سوڵتانۆغڵی‌یە زەردی دا دەدەین. ماڵەکەی وی بە ڕاستی وەک قەڵایەکی سەخت وایە. شەو و ڕۆژ دەستەیەک تفەنگچیی ئەنگێوە و بە ئەزمون پارێزگاریی لێدەکەن. ئێستا ئێمە دەچینە سەر شوێنێکی ئاوا ئاستەم و پڕ مەترسی و وەک گوتم دوور نیە تووشی شەڕێکی وا بین، کە سەری هەمووومان تێدا ببا. جا گوێم لێبگرن پێتان بڵێم، ئەوانەی لە مردن دەترسێن، با هەر ئێستا لێمان هەڵبڕێن. ڕەنگە کەسی وا هەبێ، شەرمێ لە هاوڕێیانی بکا، بە ئاشکرا و بە ڕۆژی ڕووناک پێی عەیب بێ بڵێ ناوێرم، کاری من نیە. ئەوە ئێمە سەرەتا بە نێو دارستانێکی چڕ و پڕ دا تێدەپەڕین و زۆریشی پێناچێ تاریک دادێ. ئەوانەی دە خۆ ڕانابینن بێن و پێیانخۆشە بەجێمان بێڵن، بە بێدەنگی خۆ ون کەن و لێمان جیابنەوە.

وەڕێکەوتن. مەلا فەرهاد بۆ خۆی وەپێش کەوت. وا دەڕۆیی دەتگوت لاقەکانی بوونە باڵ و بە حەوای دا دەفڕێ. هێندە خێرا، کە هاوڕێیانی بە زەحمەت دەیانتوانی بیگەنێ. هەر لەو کاتەش دا کە هەنگاوەکانی بە پەلە دەگوێزتنەوە، لە بیر و خەیاڵ دا نوقم بوو. ئاخر ئەوە یەکەم جار بوو گەڵاڵەی چالاکی‌یەکی ئاوا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بێباکانەی دادەڕشت و بەڕێوەی دەبرد. ماڵی سوڵتانۆغڵی لە نێوەڕاستی باغێکی گەورە دا، لە قەراغ شاری بوو. شارەکەش لە شوێنێکی شاخاوی هەڵکەوتبوو. حەسارێکی گەورە، کە دیوارەکانی لە بەردی تاشراو دروست کرابوون بە دەوری ماڵەکەی دا کێشرابوو. ماڵەکە خانوێکی دووقات بوو، چل ژووری هەبوو، ژوورەکانیش ئەوەندە گەورە بوون، دەکرا بە سواری ڕمبازی‌یان تێدا بکەی و پەنجەرەکانیان ئەوەندە زۆر بوون، نەدەژمێردران. دەگوترا کە سوڵتانۆغڵی ئەو موڵکەی لە باپیری‌یەوە بە میرات بۆ بەجێماوە.

دوای ماوەیەکی زۆر ڕێپێوان، گەیشتنە شوێنێکی کە لەوێ دارستان هێندە پڕ نەبوو و ڕێچکەکە هێندێک بەرێنتر دەبۆوە. پاشانیش دوای ئەوەی بە سەر زۆر دۆڵ، چۆم و جۆگان دا تێپەڕین و لە سەربەرەژێرێکی بەرداوی چوونە خوار، گەیشتنە مێرگێکی. مرۆڤ هەستی بە بۆنی سووتاوی دەکرد.

مەلا فەرهاد لە وێ ڕاوەستا، ئاوڕی دایەوە و هاوڕێکانی بە سەر کردەوە. کەس نەگەڕابۆوە. هەموو لە گەڵ بوون:

ـ ئەوە بەو مانایەیە کە هەموومان بە یەکەوە بەرەو مردن دەچین و یەکتر بە جێ ناهێڵین. ئێستا زۆر باشم گوێ بدەنێ: قاسم و شاهێن لە گەڵ من دێن، ئەتۆش تەیموور لە گەڵ کوڕەکانی دیکە لە خەندەکی دەوری ماڵەکەی دا مەتەرێز دەگری. ئەگەر ئێمە لە ژوورێ تووشی تەقە و لێکدانێ بووین، ئەوە بزانن هیچ کەسی ئەو ماڵەی بە زیندوویی وەدەرناکەوێ. ئێوەش دەبێ هیچیان نەهێڵن، تەنانەت سەگ، پشیلە، قاز، قەل، مریشک و ئەو پەڕەسیلکانەش کە لە بن میچی هەیوانێ هێلانەیان کردوە، هەمووان بکوژن. یەک کەسیان دەرباز بێ، هەمووتان تێدا دەچن.

تەیموور گوتی:

ـ تێگەیشتم!

ئەو سێیە بە ئەسپایی وەسەر دیواری حەسارەکەی کەوتن، بازیان دا ئەو دیو و خۆیان گەیاندە بەر دەرگای دیوەخانەکەی.

مەلا فەرهاد هەرای کرد:

ـ کێشکچی بیکەوە! ئێمە دەستەی حەمەدۆکین و ئەمن ناوم مەلا فەرهادە.

ـ هێندێک ڕاوەستن، دەبێ بەگی ئاگادار بکەم.

زۆری پێ نەچوو پیاوەکە گەڕایەوە و دەرگای کردەوە:

ـ فەرموون، وەرنە ژوورێ.

پیاوەکە دەرگای پێوەدایەوە و وەپێشیان کەوت بۆ دیوەخانێ.

ـ بەگم ئەوانەن دەیانەویست بێنە لات!

بەگ لە بەریان هەستا:

ـ بەخێر بێن! کامەتان حەمەدۆکە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد قامکی بۆ لای قاسمی ڕاداشت. سوڵتانۆغڵی بە هەردووک دەستان دەستی قاسمی دە دەستی گرت:

ـ لە مێژ بوو بە ئاواتەوە بووم بتبینم حەمەدۆک!

پاشان دەستی مەلا فەرهادی گرت و لە سەرەوەی ژوورەکەی دای‌نان. ژوورەکە سێ چرای گەورەی تێدا داییسان.

سوڵتانۆغڵی‌یە زەردە پیاوێکی کەڵەگەتی باریکەڵە، چاوڕەش، کەپۆ هەڵۆیی و سمێڵگەورە بوو. پاشەڕۆژبینی و خەم، بە ڕوخسارە کزەڵەکەیەوە دیار بوو. کۆت و شاڵوارێکی خەتخەتی شینی کاڵی دەبەردابوو، خەتەکان تۆختر بوون، دەوری گیرفانەکانی بە دەزووی زەرد چنرابوو و ملی کۆتەکەی بە قەد بەری دەستی نەخشی لە سەر چنرابوو. سەعاتەکەی بە پازدە زنجیری زێری ورد بە سینگی‌یەوە هەڵاوەسرابوو و لزگە زنجیرەکە تا سەر زگی شۆڕ ببۆوە.

ـ زۆر بەخێر بێن، نانتان خواردوە؟

ـ خودا بە زیادی کا، برسیمان نیە، نانمان خواردوە.

ـ کە وابوو با قاوەتان بۆ بێنن، بە شەکرەوەی دەخۆنەوە، یان بێ‌شەکر؟

ـ ئێمە لەوماڵەی کە تالانی دەکەین، قاوەی ناخۆینەوە، باش نیە، وا نیە سوڵتانۆغڵی؟!

سوڵتانۆغڵی پێکەنی و گوتی:

ـ بەڵێ وایە، بەڵام هەر کەس بێتە نێو ئەو ماڵەی، بە بێ خواردن، یان خواردنەوە، جا با هەر فینجانە قاوەیەکیش بێ، ناڕواتە دەر.

پاشان ڕووی دە نۆکەرێکی مێرمنداڵ کە لەوێ بوو کرد گوتی:

ـ ها کوڕە قاوەی بۆ ئەو برادەرانە بێنە!

مەلا فەرهاد و هاوڕێکانی هەر سێکیان گوتیان:

ـ سوپاس، بەڵام شەکری تێمەکە!

سوڵتانۆغڵی گوتی:

ـ خێرا کەن، میوانەکان بە پەلەن!

لەو ژوورەی دا پێش هەموو شتێک سۆبەیەکی گەورەی بەردین، کە لە سەختە بەردێکی بریقەداری جوان بوو و بە دیواری‌یەوە دروست کرابوو، سەرنجی مرۆڤی بۆ لای خۆی ڕادەکێشا. پاشان دیوارەکانی ژوورەوەی خانووەکەی هەموویان لە دارگوێزی بوون. دەرگای دەربیجە و ڕەفحان و تەنانەت بەری میچی خانووەکەش بە پەیکەرە و نەخش و نیگاری زۆر جوان ڕازابوونەوە و دیار بوو بەرهەمی کاری وەستایەکی کارامە بوون. دیوارەکان کۆمەڵێک تابلۆی زێڕینیان پێوە بوون، کە نامە و دەستخەتی چەند میر و پاشایانیان لە ڕەنگی سوور و شین دا تێدا پارێزرابوو. لە سەرەوەی سۆبەکەی ڕەگەزنامەیەکی گەورە کە لە شێوەی داری و هەر لە دارێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەکپارچەش دروست کرابوو، هەڵواسرابوو. لک و گەڵای دارەکەی زێڕکفت کرابوون و لە سەر هەر گەڵایەی ناوی کەسێک لە بنەچەکەی سوڵتانۆغڵی بەگی بە ئاوی زێڕی نووسرابوو.

سوڵتانۆغڵی بێدەنگ دانیشتبوو. مەلا فەرهاد چاوی بە بست بە بستی دار و دیواری دیوەخانەکەی دا دەگێڕا و بیری دەکردەوە.

ـ بیر لە چی دەکەیەوە مامۆستا؟

ـ ژوورێکی یەکجار جوانە! ئەمن نەمدەزانی ئەم ژووره هێندە ڕازاوەیە و ئەو هەمووە شتە عەنتیکانەی تێدایە.

ـ ئەوە لە کۆنەوە شوێنی دولکادیرلییان بووە. تایفەی دولکادیرلی لە چوارسەد ساڵ لە مەو پێشەوە بە سەر وڵاتێکی دا کە لە ماڕاشێوە بۆ ئەدەنەی، لە ئەدەنەیەوە بۆ قەیسەری و نیدەی و هەتا نێو ئاناتۆڵیی دەگرتەوە، دەسەڵاتدار بوون. دایکی محەممەد موڵکئەستێنی کچی شازادەیەکی دولکادیرلی بووە، هەربۆیەش عوسمانییەکان برازای ئێمەن و ئەوەش لە گۆرانیی گۆرانیبێژەکانی چیای تووڕووسی دا دەنگی داوەتەوە...

سوڵتانۆغڵییە زەردە بۆخۆی دەیگوت لەو تایفە بە ناوبانگەیە، بەڵام ئەوانەی باشیان دەناسی، دەیانگوت کوردە، لە گەڵ ئەوەش کە دولکادیرلییەکان تورکمان بوون. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە تایفەی سوڵتانۆغڵی دەیانتوانی خۆیان لە گەڵ دولکادیرلییەکان بەراوەرد بکەن. مۆڵکی وان لە ئوزوونئایلای پان و بەرینەوە دەستی پێ دەکرد، بە لەوەڕگە گەورەکەیەوە، تا دارستانە چڕەکانی چیای هەزارگای. لە نێو وان ئەسپی هەرە ڕەسەن پەروەردە دەکران و مێگەلی گەورە گەورەیان مەڕ، گا و جوانەگا هەبوون. ناوبانگی ئەسپەکان و مەڕە سوورەکانیان تا دەشتی عەرەبستانیش ڕۆیبوو و تەنانەت لە فەڕەنگستان، واتە ئورووپاش دەنگی دابۆوە.

مەلا فەرهاد گوتی:

ـ بەڵێ، تایفەی دولکادیرلی کۆنن، لە عوسمانییەکانیش کۆنترن و دنیاش پاشای باشتر لە پاشاکانی ئەو تایفەیەی بە خۆیەوە نەدیوە.

ـ وا دیارە بە چاکی مێژووی ئێمە دەناسی مەلا فەرهاد!

ـ بەگم، هێندێک کتێبم لەو بارەیەوە خوێندوونەوە.

سوڵتانۆغڵی بزەیەکی شادی هاتێ.

مەلا فەرهاد و هاوڕێکانی بە پارێز و ڕێزەوە قاوەکانیان خواردنەوە و فینجانەکانیان لە سەر کەشەفەکەی دانانەوە. پاشان بەگ هەستا سەر پێ:

ـ پێمبڵێ مەلا فەرهاد ئەمن چ بکەم، چت لێم دەوێ؟

ـ ئەمن داوام لێت هەیە، زۆرت لێناکەم، زۆرتر داوایە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بڵێ مامۆستا، چەند؟
ـ هەزار لیرەی زێڕ، بەگ!
ـ زۆر باشە مەلا فەرهاد.
بەگ بانگی نۆکەرە مێرمنداڵەکەی کرد:
ـ بڕۆ سندووقەکەم لە لای خانمێ بۆ بێنە...
کوڕەکە ڕۆیی و زۆری پێنەچوو بە سندووقەوە گەڕایەوە. سندووقەکە دار بوو، بەڵام هەموو دەرەوەی بە نەخش و نیگاری جوان رازابۆوە و زێر و گەوهەری دە گۆشە و تەنیشتانی گیرابوون. سوڵتانۆغڵێ دەستەکلیلێکی لە گیرفانی دەرێنا، بە کلیلێکیان سندووقەکەی کردەوە، کیسەیەکی مەخمەری دەرێنا و ڕووی دە مەلا فەرهادی کرد:
ـ فەرموو، ئەو کیسەیە ڕاست هەزار لیرەی تێدایە.
مەلا فەرهاد کیسەکەی کردەوە، لە پێش خۆی هەڵیڕشت و دەستی کرد بە ژماردنێ:
ـ یەک، دوو، سێ... شەش، حەوت، هەشت...
بە زەحمەت دەنگی دەبیسرا.
سوڵتانۆغڵی لاقی هاویشتبوە سەر لاقی، سەری داخستبوو و لە حاڵێک دا بزەیەکی لە سەر لێوان بوو، چاوی لە دەستی مەلا فەرهادی دەکرد. مەلا فەرهاد هەر جارەی مستێکی پڕی بە دەستی چەپی لە پووڵەکەی هەڵدەگرت، دە دەستی ڕاستە دا دەیژمارد و پاشان دە کیسەکەی دەکردنەوە.
کاتێک هەموو لیرەکانی ژمارد، کیسەکەی گرێدایەوە، هەستا و تفەنگەکەی بە دەستەوە گرت.
ـ سوپاست دەکەم سوڵتانۆغڵی. ئەتۆ مرۆڤێکی بەڕێزی. بریا زانیبام... بەڵام ڕێگایەکی دیکەمان نەبوو، دەبوو هەر ئەوەی بکەین.
ـ بێگومان دەزانی دەستەی حەمەدۆکی نەبێ، کە ئەوە بۆ جاری یەکەم هاتۆتە سەر ئەم ماڵەی، دەنا کەس نەیوێراوە شتی وا بکا. لەوێ ڕۆژێوە کە ئەم ماڵەی من بۆ جاری یەکەم ئاگری تێدا کراوەتەوە، تا ئێستا، تەنیا ئێوە بوون کە ئەو ئازایەتییەتان نواندوە!
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ بەڵێ وایە!
قاسم کە خۆی کردبووە حەمەدۆک، هەستی کرد ناچارە شتێک بڵێ:
ـ جەنابی بەگ بمانبوورە، ئەتۆ مرۆڤێکی بە ڕاستی بەڕێزی.
بەگ ڕووی بۆ لای قاسمی وەرگێڕا و گوتی:
ـ دادەی ڕاوەستە بزانم، وێناچێ ئەو پیاوە حەمەدۆک بێ ...
ئەو جار گوتی:
ـ ئەتۆ یۆڕووکی، دیارە، وەک یۆڕووکییان قسە دەکەی...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو جار ڕایکرد باسکی مەلا فەرهادی گرت و گوتی:
ـ قسەی تێدانیە ئەتۆ مەلا فەرهادی، بەڵام ئەو کوڕە حەمەدۆک نیە. ئەگەر درۆتان لە گەڵ کردبم و ئەوە حەمەدۆک نەبێ، نایەڵم کەستان بە ساغی لێرە وەدەرکەوێ.
قاسم بێئەوەی شلوێ بێ، بزەیەکی هاتێ و لە سەرەخۆ گوتی:
ـ بەڵێ ئەمن حەمەدۆکم، بەشێکی زۆری ئێمە زۆر درەنگ نیشتەجێ بووین و لە سەرەتاوە هەموومان هەر یۆڕووک بووین. کە وابوو شتێکی ئاساییە کە ئێستاش هێندێک دیالێکتی یۆڕووکیمان بە زمانییەوە دیار بێ.
لەسەرەخۆیی، بڕوا بەخۆبوون، شێوەی قسەکردن و بزەی سەرلێوی قاسمی، گومانی بەگیان ڕەواند:
ـ ئا... وا، گوتم ئەتۆ دەبێ حەمەدۆک بی، چونکە چۆنی بۆیان باس کردبووم، هەر وام هاتییە پێش چاوی.
بەگ قۆڵی دە قۆڵی قاسمی کرد و لە گەڵی لە پلیکانان چووە خوارێ. مەلا فەرهاد و شاهێنیش لە دواوە دەهاتن. بەگ هەتا دەرگای دەرێیان لە گەڵ چوو. کێشکچی دەرگای کردەوە و ئەو جار سوڵتانۆغڵی ماڵاوایی لێکردن. دوای ئەوەی چەند شەقاو دوور کەوتنەوە، بەگ بە دەنگی بەرز گوتی:
ـ حەمەدۆک! حەمەدۆک!
قاسم بە پەلە بۆ لای دەرگاکەی گەڕایەوە. نیگەران بوو کە نەکا هەر ئێستا گرمە هەستێ:
ـ بەڵێ، بەگ ...
ـ خۆ جووتێرەکان ئەسپەکەتیان پێناگیرێ، تا تەسلیمی دەوڵەتیی کەن! وا نیە؟
ـ قەتیان پێناگیرێ!
ـ دەزانی، هەزار و پێنسەد لیرەیان خەڵات بۆ دیاری کردوە، پووڵێکی زۆرە...
ـ ئەوە گرینگ نیە، کەس تەسلیمی ناکاتەوە.
ـ با بزانین جووتێرەکانمان ئەو پیاوەن بۆیان بگیرێ.
ئاسمان پڕ لە ئەستێرە بوو و ئەستێرەکان دەزریوانەوە. مەلا فەرهاد لە پێشەوە و ئەوانی دیش بە دوای دا، بە پەلە بە نێو دارستان و کانی و خڕ و دۆڵان دا گەڕانەوە و هێشتا ڕۆژ هەڵنەهاتبوو، کە خۆیان گەیاندەوە بناری شاخە سەختەکان.
لە وێ مەلا فەرهاد ڕاوەستا و بە هاوڕێیانی گوت:
ـ لێرە ڕاوەستن کوڕینە!
کانییەک لە نێوەڕاستی گابەردە شینەکان بوو. لە دەوری کانییەکەی کۆ بوونەوە. مەلا فەرهاد بینی بە کانییەکەیەوە نا و تێری لێ خواردەوە. پاشان ڕدێنی سڕییەوە، قۆڵی هەڵکرد، کەوش و گۆرەوییەکانی داکەند، کلاوەکەی لە سەری کردەوە، دەستنوێژی هەڵگرت و چوو هێندێک واوەتر نوێژی دابەست. نوێژکردن و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوعا خوێندنەکەی هەتا تاوهەڵاتێی کێشا. پاشان هەستا، کڵاوەکەی لە سەر نایەوە و تفەنگەکەی دە شانی کردەوە، دەستی بۆ لای لووتکەی چیاکە ڕاداشت و گوتی:
ـ دەبێ بۆ نیوەڕۆیە بگەینە ئەو ڕەوەزە سەختانەی سەری شاخی!
ئەو جێیەی مەلا فەرهاد ئیشارەی بۆ دەکرد، شوێنێکی یەکجار سەخت و ڕژد بوو، پیاو بە زەحمەت دەیتوانی وێیهەڵگەڕێ. ئەوانی دیکە بێئەوەی تەنانەت یەک وشەشیان لە زاری بێتە دەر، وە دوای کەوتن. بە شوێنی وا هەڵدەگەڕان، کە وەک دەمی چەقۆی تیژ بوو و هێندەی پێنەچووو کە زۆریان دەست و ئەژنۆیان بریندار بوون و لاق و لەتەریان داڕووشان.
هێندێکی مابوو بۆ نیوەڕۆیە گەیشتنە ئەوێ. ڕەوەزەکان دەتگوت دیوارن و لە نێوەڕاستی ئەو دیوارەی دا مێرگۆڵەیەکی لێبوو. کانییەکیش لە نێوەڕاستی مێرگۆڵەکەی هەڵدەقولی. پلووسکێکی بچووک، لە دارسنەوبەری، دە کانییەکەی گیرابوو.
مەلا فەرهاد دەستی بەرەو ئاسمان هەڵێنا و بە دەنگی بەرز گوتی:
ـ ماشەڵلا لە گەورەیی تۆ خوایە! باشە بڵێی کێ بەو شاخە ڕژدەی هەڵچووبێ، گەیشتبێتە ئێرە و ئەو پلووسکەی دەو کانییەی گرتبێ؟
پاشان لە تەنیشت کانییەکەی چوارمێردەکی دانیشت و ئەوانی دیش هەموو بە دەورییەوە دانیشتن. مەلا فەرهاد دەستی بە قسان کرد:
ـ زۆر باشم گوێ لێ بگرن کوڕینە، بۆخۆتان دەزانن ئەو کەسەی دوێنێشەوێ بە سەرمان دادا، سوڵتانۆغڵییە زەردە بوو. ئەو لە ماڵە خۆی وەک میوان بە پیرمانەوە هات و ڕیزێکی زۆری لێناین. دەبێ شاهێن و قاسم بە ڕێوە بۆیان گێڕابنەوە کە هەڵسوکەوتی چۆن بوو. بەڵام بە هەڵە نەچن، سوڵتانۆغڵی کەسێک نیە بێڵێ ئەو پووڵەی لێمانئەستاندوە، بە ئاسوودەیی بیخۆین. قسەی تێدا نیە هەر ئێستا سەد پیاوی چەکداری ویمان بە دووەوەن و دەبێ ئێمە لە خۆمان خافڵ نەبین. لەمڕۆوە دەبێ خۆمان بە نیوەمردوو، یان هێندێکیش واوەتر بزانین. ڕەنگە ئەو پرسیارەتان بۆ بێتە پێش کە ئەگەر وایە بۆچی ئێمە ڕاست بە سەر ئەو پیاوەمان دادا؟ هەر بۆ ئەوەی کە تێدا بچین؟! نا کوڕینە! دەبێ بیر بکەنەوە کە ئەگەر ئێمە بە سەر کەسێکی ئاوا گەورە و ناوبەدەرەوەمان دا نەدابا، نەماندەتوانی ماوەیەکی زۆر لەو شاخانە خۆ ڕاگرین. ئێستا دڵنیا بن، کە دوای ئەو کارە گرینگەی کردمان، هەر دوژمنێک، هەرچەند زۆردار و بە دەسەڵاتیش بێ، هەڕەشەمان لێبکا و بیەوێ قەڵاچۆمان کا، چیاکان پشتی ئێمە بەرنادەن.
تەیموور گوتی:
ـ ئەوەی ئەتۆ پێت باش بوو، ئێمە کردوومانە و ئەوەش بەو مانایەیە کە ئێمە کارێکی زۆر باشمان کردوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هەر بژی تەیموور گیان، بەڵام ئێستا دەبێ نانی نیوەڕۆیە بخۆین و دوایەش هێندێک بخەوین، جا ئیدی نازانم چەندەمان مەودا دەبێ بە ئاسوودەیی بخەوین.
حاجی، کە لە بەر کورتەباڵایی‌یە پێیان دەگوت"حاجی‌یە بستە"، بەرپرسی تێشووی بوو. ئەو کوڕە هەمیشە هەر دەمانچەیەکی پێبوو. حاجی کورتەباڵابوو، بەڵام پیاوێکی چوارشانە و بەقەوەت بوو و کەم کەس بە ملانە دەرەقەتی دەهات.
ـ حاجی گیان، بۆ ئەو جەمەی چمان دەدەیەی بی‌خۆین؟
حاجی کۆڵەپشتی‌یەکەی، کە لە بن دارێکی دای‌نابوو، هێنا:
ـ کاکە، کولێرە و هەنگوین و زۆر شتی دیش، وەک لە زووەوە گوتوویانە شیری مریشکیشتان دەدەمێ.
کوڵەپشتی‌یەکەی کردەوە. کۆمەڵێک کولێرەناسکەی گەنمی دەرهێنا و لە سەر چیمەنەکەی دانان. پاشان پەنیر و هەنگوێن و هێندێک پێخۆری دیکەشی دەرهێنا و دای‌نا. هەموو دەستیان کرد بە خواردنێ، کولێرە و هەنگوینەکە تامێکی تایبەتیی هەبوو.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ دەستت خۆش بێ حاجی، کولێرە و هەنگوین و پێخۆری دیکەشت داینێ. بە ڕاستی سفرەکە هەر شیری مریشکێی لە سەر نەبوو!
حاجی بە بزەیەکەوە گوتی:
ـ بۆ جارێکی دیکە ئەویش پەیدا دەکەم، خەمتان نەبێ!
حاجی پاشماوەی نانوپێخۆرەکەی کۆ کردەوە و دە نێو کۆڵەپشتی‌یەکەی نایەوە.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ ڕۆڵەکانم، وشیار بن! لە پەنا یەک مەنوون و وا درێژ مەبن کە دیار بن. لە قولینچک و پەنایان درێژ بن، جۆرێک کە گوللە نەتان‌گرێتەوە. با تەیموور هەوەڵ کێشک بێ.
هەموو خەویان لێکەوت، بەڵام زۆر نەنوستن، تەقەیەکی غاڵب دەستی پێکرد و وەخەبەر هاتن. تەیموور لە دوورەوە دیتبوی کۆمەڵێک چەکدار خەریکن بۆیان وەسەر دەکەون، بە یەکەم فیشەک یەکی لێبەردابوونەوە. ئەو جار ئیدی تەقە لە هەموو لایەکی ڕا دەهات. بە ڕوونی دیار بوو هێرشکەرەکان زۆر بوون و تفەنگچیی چاکیش بوون.
لەو بەینەی دا یەکێک لە لای هێرشکەرەکانەوە گوڕاندی:
ـ ئێمە سەدکەس زیاترین، کە دەوری ئێوەمان داوە، حەمەدۆک! ئەوە ئیدی عەبدیخانی بەستەزمانی شوانەوێڵە نیە، پێتنەوەستێ، ئەوجار سوڵتانۆغڵی‌یە، کە ناو و ناوبانگی لە تابلۆیان دا نووسراوە، بە دیوارانەوە دراوە و لە هەموو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شوێنێکی ئەو وڵاتەی دەنگی داوەتەوە! هەرچی زووتر خۆتان بە دەستەوە بدەن، دەنا هەمووتان دەنێرینە جەهەننەمێ!
مەلا فەرهاد بە دەنگێکی بەرز و نێرانە وەڵامی کابرای دایەوە:
ـ بە سەری تۆ جارێ زووە. هیچکەسمان وەڕەزیی مردنێی نەکردوە و ئەتۆش ئەو پیاوە نی ئێمەت پێبکوژرێ!
ئەوەی گوت و هەموو فیشەکەکانی نێو عەمباری تفەنگەکەی بە لای پۆلە بەردیکییەوە نا، کە دەنگی کابرای لێوە هاتبوو.
شەڕێکی قورس و بێبەزەییانە دەستی پێکرد. دەنگی کابرای هێشتاش هەر دەهات، بەڵام لە دەنگی تفەنگان دا ون دەبوو و پیاو لێی تێنەدەگەیشت.
مەلا فەرهاد بە سینگەخشکە خۆی لە تەیموری نێزیک کردەوە:
ـ تەیموور بە دوای من دا وەرە. من و تۆ دەبێ ئەو پۆلە بەردەی سەرەوەی خۆمان بگرین. بگەینە وێ، ئیدی بە تەواوی بە سەریان دا زاڵ دەبین.
شوێنەکە زۆر ئاستەم بوو، سێ گوللە لە پەنا مەلا فەرهادی وە عەرزێ کەوتن و زۆری نەمابوو هەڵدێرێتە نێو خڕێکی، بەڵام بە خێرایی خۆی گرتەوە، دەستی لە لکی پنچکێکی قایم کرد، هەڵکشا و خۆی گەیاندە نێو پۆلە بەردەکەی. لەو ماوەیەی دا تەیموریش وەک ماری بە لایەکەی دیکە هەڵچوو و گەیشتە سەرێ.
ئەو شوێنە لووتکەی شاخەکەی بوو. لە وێ ڕا کە دەتڕوانییە دۆڵی خوارێ، کە لە لایەکی ڕەوەزەکان بوو، چاوت دە ڕەشەوە دەهات.
مەلا فەرهاد بانگی هاوڕێیانی کرد:
ـ هەمووتان وەرنە لای ئێمە و ئەم بەرزاییە بگرن. تا دەگەنێ ئێمە تەقە دەکەین و ناهێڵین سەر هەڵێنن، مەترسن وەرن!
لە وێ ڕا مەلا فەرهاد و تەیموور بە سەر هێرشکەرەکان دا زاڵ بوون، هەرچی سەری وەدەردەنا، دەیانپێکا. کابرای ئەنگواو خلۆر دەبۆوە و هاوار و زیرەی لە نێو دۆڵ و ڕەوەزەکان دا دەنگی دەدایەوە.
کاتی ڕۆژاوایە تەقە لە لای بناری شاخی، کە هێرشکەرەکانی لێبوو، بێدەنگ بوو.
مەلا فەرهاد گوڕاندی:
ـ کوڕینە تەقەی مەبڕنەوە و دەرفەتیان مەدەنێ. نابێ بێڵین بە ساغی لە دەستمان دەرچن. بە قەستی کوشتنێیان پێوەنین! ئەو شەڕە زۆر گرینگە و دەبێ بە چاکی تەواوی کەین. لەمەو دوا ئیدی نە تاقمە چەتەی دیکە و نە سوڵتانۆغڵی هیچیان ناوێرن خۆمان لێدەن...
پاشان لە حاڵێک دا لە بەر ماندوویەتییان بە زەحمەت دەیتوانی هەناسەی بێنێتەوە بەر خۆی، سێرەی گرتەوە و چەند فیشەک دە عەمباری تفەنگەکەی دا مابوون، هەمووی هاویشتن. بە دەگمەنیش فیشەکی مەلا فەرهادی بە فیڕۆ دەچوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ورده ورده لە سەری شاخی ڕا داگەڕانەوە بۆ لای خوارێ، بەڵام بە پارێزەوە، بە ماتە ماتە و بە پەنا بەردان دا. ئێستا ئیدی تەقە بە تەواوی بڕابۆوە و هیچ دەنگێک نەدەبیسرا. ڕۆژیش چوو دە پشت شاخییەوە و ئاوا بوو.
کاتێک گەیشتنەوە سەر کانییە خۆشەکەی نێو مێرگۆڵەکەی، گوێیان لە ناڵەیەکی بوو. یەکێک لە هێرشکەرەکان برینێکی قورسی لێبوو و لەولاتر کەوتبوو.
مەلا فەرهاد دەستووری دا:
ـ خێرا ئەو کابرایەی بکوژن!
قاسم غاری دا سەر کابرای و هێندەی نەکێشا ناڵەکە بێدەنگ بوو.
ـ ئێمە دەبێ هەر ئەمشۆ لێرە بڕۆین ، ئەوەندەی بۆمان دەکرێ دوور کەوینەوە و هەر نەبێ بگەینە گوندی "قزڵباش"ـەکان کە لە شوێنی دیکە نێزیکترە. بەڕاستی گوندەکەیان ناوی چییە؟ ئەمن لە بیرم چۆتەوە!
تەیموور گوتی:
ـ ناوی وەنەوشەیە.
ـ لەم وەرزەی ساڵێ دا تەنانەت شیرەکەشیان بۆنی وەنەوشەی لێدێ.
ـ ئاخر دەوروبەری دێیەکەی پڕە لە وەنەوشە. هەموو شتێک هەر بۆنی وەنەوشەی دەدا، خەڵکەکەی، ماڵاتی، عەردەکەی، داری، باڵندەی، هەموو شتێکی... چونکە لەوەڕگەکانیش وەنەوشەیان لێن و مانگاکان لە گەڵ لەوەڕی دیکە وەنەوشەی دەخۆن، شیرەکە بۆنی وەنەوشەی لێدێ، ئاوی کانییەکانیش ئەو بۆنەیان گرتوە ...
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ یاڵڵا کوڕینە، با بڕۆین!
بۆخۆی وەپێش کەوت و قاسم و شاهێنیش هەرکام لە تەنیشتێکی دەڕۆیشتن. هەم لەشی و هەم جلەکانی دە ئارەقەی دا خووسابوون، ئەوە زۆر گرینگ نەبوو بەڵام برینەکانی دەست و سەر چۆکانی زۆر دێشان. هەموویان دە وەزعەێکی ئەوتۆ ناخۆش دابوون. بەو حاڵەش زۆر خێرا دەڕۆیشتن، دەتگوت باڵیان لێڕواون، لەو ڕەوەزی بۆو ڕەوەزی، لەو پنچکی بۆ ئەو پنچکی و لەو دۆڵی بۆ ئەو دۆڵی. هەر جۆگەیەک دەهاتە سەر ڕێیان، بە قەڵەمبازێکی بە سەری دا تێدەپەڕین. بەو شێوەیەی ماوەیەکی زۆر ڕۆیشتن. بەرەبەری ڕۆژهەڵاتێ گوندی وەنەوشەیان لێ وەدیار کەوت. ڕێگایەکی زۆریان بڕیبوو. ئەگەر بۆ خەڵکی گوندەکەیان گێڕابایەوە کە لە کوێ ڕا هاتوون و چ مەودایەکی دووروودرێژیان بە شەوێکی بڕیوە، کەس باوەڕی پێنەدەکردن.
کە گەیشتنە نێو گوندی، پرسیاری ماڵی بابەدورسوونیان کرد. کچۆڵەیەکی چاوگەش وەپێشیان کەوت و ماڵەکەی نیشان دان.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زۆری پێنەچوو خەڵکی گوندەکەی لە پێش دەرگای بابە دورسوونی کۆبوونەوە. خەڵکەکە بە سەرسوڕماوی‌یەوە چاویان لە چەکدارەکان دەکرد، کە باسک، ئەژنۆ، سینگ و سەروسەکوتی هەموویان بریندار بوو و هەموو گیانیان خوێن بوو. بابە دورسوون دەسبەجێ مەلا فەرهادی ناسی‌یەوە و بە ڕێزێکی زۆرەوە دەستی بۆ لە سەر سینگی دانا و بەخێری هێنا. مەلا فەرهادیش هەر بەو شێوەیە ڕێزی گرت و لە ئامێزی گرت. ئەو جار بابە دورسوون ئاوڕی دایەوەو لەگەڵ ئەوانی دیکەش هەربەو شێوەیە، لە حاڵێک دا دەستی لە سەر سینگی دانابوو، چاکوخۆشیی کرد و بەخێرهاتنی کردن. پاشان داوای لێکردن بچنە ژووری. پڕ بە نێو ژوورەکەی لباد ڕاخرابوون، دیوارەکانیش بە وێنەی جوان جوانی مینیاتۆر ڕازابوونەوە و چەند سازیشیان پێوە هەڵاوەسرابوو. لە سەرەوەی ئاگردانی ژوورەکەش شمشیرێکی دووسەر بە دیواری‌یەوە بوو. پیاوەکان لە بەر ماندوویەتی‌یە هەر چوونە ژووری، لە سەر لبادەکان خۆیان بە عەرزی دادا.

بابە دورسوون گوتی:

ـ ئەوە چتان بە سەر هاتوە مامۆستا؟

مەلا فەرهاد وەڵامی دایەوە:

ـ وەڵڵاهی تووشی تێکهەڵچوونێکی قورس بووین.

پاشان هەموو بەسەرهاتەکەی بۆ گێڕایەوە.

بابە دورسوون گوتی:

ـ بە خودای ئەو کابرایە دەستتان لێهەڵناگرێ. بێگومان ئێستا پیاوەکانی وی گوندی ئێمەیان گەمارۆ داوە. ڕەنگە بزانی کە ئەو لە عەشیرەتی دولکادیرلیی نیە. ئەو عەشیرەتە بنەیان بڕاوەتەوە و نەماون. لە وان تەنیا یەک کەس ماوە و ئەویش "حاجیی زیندروو"ە، کە لە "ئاندیرین" ێ دەژی. ئەو کابرایە دەنگی زۆر خۆشە و گۆرانی چاک دەڵێ، زین و ڕەختی دروست دەکا و پەڕاوێزی زەردی زێڕین و زێوینی یەکجار جوانیان لێدەدروێ. ئەگەر ئەسپەکە ئەسپی چاک نەبێ و بە کەیفی وی نەبێ، هەرچەندی بی‌دەیەی، زین، ڕەخت، یان تەنانەت تەڕلکێکیشی بۆ دروست ناکا! زینێک حاجی دروستی بکا، دەریایەک ڕەنگ و مێرگێکی پڕ لەگوڵ دەخاتە بەرچاو... نە خێر دەزانم سوڵتانۆغڵی‌یە زەردە هەر کاتێک بۆی بلوێ، تۆڵەتان لێ دەکاتەوە، بەڵام ئەگەر ئێستا هاتبن و دەوری گوندی ئێمەیان دابێ، ئەوە ئێوە خەمتان نەبێ، کوڕەکانی ئێمە دەزانن چۆنیان پێش پێبگرن...

زۆری پێنەچوو قاوەیان بۆ هێنان. بۆنی قاوەی ژوورەکەی پڕ کرد. مەلا فەرهاد گوتی:

ـ زەحمەتمان دان بابە دورسوون!

ـ ئەوە شتێکی وا نیە... ئێوە ماوەیەکی زۆر بە ڕێیە دا هاتوون و ماندوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد قومێکی لە قاوەکەی خواردەوە و گوتی:
ـ ئەو قاوەیە بۆنی وەنەوشەی لێ‌دی.
هاوڕێکانیشی هەر قسەی وی‌یان کردەوە.
بابە دورسوون بزەیەکی هاتێ و گوتی:
ـ ئەو بەینە وەنەوشەی زۆرە. هەموو شوێنێکی وەنەوشەی لێ‌دەڕوێ. بن ڕەوەزان، بن پنچک و داران، دەمجۆگە و ڕووباران و شوێنی دیکەش، هەمووی پڕن لە وەنەوشە. کاری خودایە وەنەوشەمان بە سەر دا دەبارێ. هەرکەس بە نێو گوندی ئێمە دا تێ‌پەڕێ، بۆنی وەنەوشەی بۆ دێ.
دوای ئەوەی قاوەکەیان خواردەوە، مەلا فەرهاد گوتی:
ـ ئێمە کاتێک لە گوندێکی دەمێنینەوە، قەت هەموومان لە ماڵێکی نانووین. ئەگەر ئیجازەمان بدەی ئێستا دوومان لە ماڵی هەرە ئاخری، لە بەرەوەی گابەردەکان، دوو لە ماڵی هەرە خوارێ و دوو لە ماڵێکی سەرەوەی دێی دەبین و ئەوانی دیش لێرە دەمێنینەوە.
بابە دورسوون بانگی کرد:
ـ ئادەی کوڕینە وەرن بە میوانەکان ڕابگەن!
هەرکە بابە دورسوون بانگی کرد کۆمەڵێک پیاوی جحێڵ هاتنە ژوورێ. هەموویان کەڵەگەت و ڕەشئەسمەر بوون. بابە دورسوون ئەو ماڵانەی کە دەبوو هاوڕێیانی مەلافەرهادی‌یان لێ بنوون، دیاری کرد و گوتی:
ـ برینەکانیان بۆ دەرمان کەن و جلوبەرگەکانیان بۆ بدروونەوە. ئەگەر جلی کەسێکی زۆر دڕابێ، ئی تازەیان بۆ پەیدا کەن و بیان‌دەنێ.
پیاوەکان گوتیان:
ـ بە سەر چاو، چۆنی تۆ بفەرمووی، وا دەکەین.
مەلا فەرهاد و قاسم لە وێ مانەوە و ئەوانی دیکە لە گەڵ پیاوەکان ڕۆیشتن.
بابە دورسوون ڕووی تێ‌کردن و گوتی:
ـ ئێوەش جلوبەرگە دڕاوەکانتان دانێن، پاشان لەو دیوەی دیکە خۆتان بشۆن. ئەو مەڵحەمەتان دەدەمێ، هەرجێیەکی لەشتان داڕووشاوە، یان بۆتە برین، تێی‌دەن، یەکاویەکە. جلی تازەشتان بۆ دادەنێن، ئەگەر خۆتان شوت، جلەکانتان بگۆڕن.
ساتێک دواتر مەلا فەرهاد و قاسم خۆیان شوتبوو، جلەکانیان گۆڕیبوو و پاک و خاوێن لە لای بابە دورسوونی دانیشتبوون. مەلا فەرهاد گوتی:
ـ یاخوا ماڵت ئاوەدان بێ، مامەگیان! وەڵڵاهی لەش و دەروونمان وێکڕا تازە بوونەوە.
لەوەتا گەیشتبوونە وێ، مەلافەرهاد تێ‌گەیشتبوو کە بابە دورسوون پرسیارێکی هەیە و دەیەوێ بی‌کا، هەر بۆیە ڕووی تێ‌کرد و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دەزانم دەتەوێ سەبارەت بە حەمەدۆکی پرسیار بکەی. وا نیە؟

خەم بە ڕوخساری ئەو پیرەمێردەیەوە دیار بوو:

ـ ئەمن بۆی نیگەرانم. ئەو میری منە. هیوادارم تووشی هیچ ڕووداوێکی ناخۆش نەبووبێ.

ـ ئەومان لە گەڵ نیە بابە! ئەو پێیخۆش نەبوو چیدی چەتەییە بکا. دەیگوت ئیدی ناچمەوە شاخی. ئەو ناوی خۆی گۆڕیوە، بۆتە جووتێر و ئێستا وەک هەموو جووتێرێکی دیکە دەژی. بەڵام ناوەکەی خۆی بۆ ئێمە بەجێهێشت. "دەستەی حەمەدۆکی" هەرگیز چیای بەجێناهێڵێ، هەرگیز! تا ئەو کاتەی دنیا سەروبن دەبێ ئەم دەستەیە بەم ناوەوە هەر دەمێنێ!

بابە دورسوون پێی لە سەر قسەکەی وی داگرتەوە:

ـ بەڵێ، ئیدی هیچ کەس ئەو دەستەیەی لەو چیایانە بۆ هەڵناکەندرێ، نە من، نە کەسێکی دیکە، با زۆردارێکی بێڕەزاش بێ! تەنانەت حەمەدۆک بۆخۆشی شتێکی ئاوای بۆ ناکرێ!

پاشان دەستی بە سمێڵ و ڕدێنی دا هێنا، کە هەموو ڕوخساری ڕەنگپەڕیوی ویان داپۆشیبوو:

ـ باشە مەلا فەرهاد، گەورەم، باسوخواسی ئەسپەکەی حەمەدۆکیت بیستوە؟

ـ بیستوومە، بەڵام مەبەستت چییە؟

ـ خەڵاتیان بۆ دیاری کردوە، هەرکەس بیگرێ، هەزار و پێنسەد لیرەی دەدەنێ.

ـ باشە دەیانەوێ ئەو ئەسپەی چ لێبکەن؟

ـ دەیانەوێ گوللەبارانی کەن.

ـ ئەو جووتێرانەی من دەیانناسم، قەت شتی وا ناکەن. ئەوان زۆر لەو ئەسپەی دەترسن.

ـ بەڵێ وایە.

ـ چەند ئەسپی کوێت لەو چیایانە هەن، هەموویان بۆ دەبەن، بەڵام هیچ کەس ناوێرێ تخوون ئەو ئەسپە شێتەی کەوێ.

ـ دەڵێن باڵی هەیە و هەموو بەیانە و ئێوارێکی دەفڕێ بۆ بەهەشتێ و دێتەوە.

ـ کێ گوتی ئەسپەکەی دەگرن و دەیکوژن؟

ـ نازانم. هەرچۆنێک بێ، ئەوە بۆ ئێمە ئەزموونێکی گەورەیە. ئەگەر جووتێرەکان ئەسپەکەی بگرن و بیبەن لە شاری تەسلیمی کەن، ئەوە دیارە هەروا بە هاسانیش دەتوانن خەیانەت بە حەمەدی بکەن.

ـ باوەڕم پێبکە بابە دورسوون، ئیدی هەتا دنیا دنیایە حەمەدۆک و ئەسپەکەی دەمێنن و درێژە بە خەبات دەدەن.

بابە دورسون گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەو حەمەدۆکە شتێکی سەیرە، پیاو سەری لێ سوڕ دەمێنێ. ئەمن و تۆ هەردوکمان حەمەدی دەناسین و دەزانین ئەویش هەر وەک خەڵکی دیکەیە. زۆری دیکەش هەن کە دوای ئەوەی کەسێکیان کوشتوە، لە شاخیـیان داوە، بە دژی ستەم و بێعەداڵەتی خەباتیان کردوە و دوژمنی ئاغا و بەگان بوون. دە نێو وانە دا ئی وا هەبوون کە لە حەمەدیش ئازاتر و بە جەرگتر بوون، بەڵام نازانم بۆ تەنیا حەمەدۆک ئاوا چۆتە نێو دڵی خەڵکی و بڕوایان پێیەتی ... باشە ئەگەر تۆ لە گەڵ حەمەدۆکی نەبوایەی، ئیدی ...

مەلا فەرهاد بە دەنگی بەرز گوتی:

ـ ئیدی تێدا دەچووم. بە بێ حەمەدۆکی چووبامە سەر سوڵتانۆغڵیـیە زەردەی، هەر لە پێش دا ڕێگایان نەدەدایـن بچینە ژووڕێ و دوایەش ئەگەر چووباشینە ژووڕێ، قەت نەماندەتوانی پووڵی لێبستێنین و بە ساغی بێینەوە دەرێ ...

ـ بە ڕاستی ئەوە ڕازێکە ... ئینسانی وەک حەمەدۆکی نەهێنیـیەکیان لە گەڵە، کە ئێمە نازانین چیـیە و بۆمان نابینرێ، بەڵام زۆریدیکە دەیبینن!

مەلا فەرهاد دەستی بە ڕدێنی دا هێنا وەڵامی دایەوە:

ـ بابە دورسوون، من و تۆ تەنیا دوو چاومان هەن، زۆری دیکە یانی هەزار، سەدهەزار، سەدمیلیۆن چاو... ئەوان بە چاوی سەد میلیۆن ئینسان لە حەمەدۆکی دەڕوانن، چاوی وا کە هەزارساڵیان تەمەنە ...

بەو شێوەیە قسەیان سەبارەت بە حەمەد و ئەسپەکەی درێژەی کێشا. کاتێک ئێوارە داهات، چەند کوڕ و کچ کە بە جل و بەرگی جوان خۆیان ڕازاندبۆوە، دە مەجومعەی مسی جوان دا نان و چێشتیان هێنا.

ـ فەرموو مامۆستا مەلا فەرهاد، با نانی بخۆین.

ـ سوپاس بابە گیان، هەموو شتێک بۆنی وەنەوشەی لێدێ!

بابە دورسوون دووپاتی کردەوە:

ـ بەڵێ، هەموو شتێکی ئێرە بۆنی ونەوشەی لێدێ.

بە بێ دەنگی نانەکەیان خوارد. دوای ئەوەی کە لە نانخواردنێ بوونەوە، خەڵکی دێی یەک یەک و دوو دوو پەیدا بوون. هەرچی وەژوور دەکەوت، بە ڕێزێکی زۆرەوە دەستی لە سەر سینگی دادەنا و پاشان لە شوێنێکی ژوورەکەی دادەنیشت. هێندەی پێنەچوو ژوورەکە پڕ بوو لە پیاو و ژن. کوڕێک دەستی برد، لەو سازانەی بە دیوارییەوە بوون، یەکی هێنا خوارێ و لە سەر کۆشی بابە دورسوونی دانا. سەرەتا پیرەمێرد دەستێکی بە سمێڵانی داهێنا، سازەکەی هەڵگرت و ناڵەی لێهەستاند. هەرکە ساز ناڵاندی، پیرەمێرد ڕەنگی گۆڕا، چووە خەیالێکی قووڵەوە و بە ئاهەنگی سازەکەی دەستی چڕی. دەنگی یەکجار زوڵاڵ و خۆش بوو، دەتگوت ئەو سۆز و ئاوازە لە نوختەی دروستبوونی دنیایەوە دێ و تا هەتایەش درێژ دەبێتەوە ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

" هێشتاش دوڵدوڵ هەر وا بە ڕاپەڕە و تێدەکۆشێ، دوور لێرە، دوور، لەو بەری یەمەنێ. هێشتاش ئیمامی ئێمە، عەلی، هەروا شەڕێ دەکا. لە پشت کێوی قافێ کوێرۆغڵی سواری ئەسپە بۆرییە و لە ڕێگای جێگیر کردنی دۆستایەتی، ئازایەتی و ڕاستی لە سەر عەرزێ، خەبات دەکا. ئەو لە گەڵ ستەم و خراپەکاری شەڕ دەکا. پیر سوڵتان، شێخی چاوکاڵی من، لە پشت حەوت دەریایان، بە دژی کاری ناڕەوا خەبات دەکا. چلسوارەی غەیبی لە گەڵ ستەم بە شەڕ دێن و پشتی ڕاستی دەگرن. لە وەتا دنیا دنیایە چاکەکان بە دژی خراپەکان ڕاوەستاون و شەڕیان لە گەڵ کردوون. هەر ڕۆژ و شەوێکی، هەتا ئەو جیهانە هەیە، ئەستێرەی نوێ لە ئاسمانێ وەدەردەکەون"

" هەموو جارێ کە ڕۆژ نوێ دەبێتەوە، ئەستێرە نوێیەکان خەبات دەکەن و هەموو شەوێک ئاسمانێ پڕ دەکەن. هەموو بەیانییەک گوڵی تازە دەپشکوون، ڕۆژ لە ڕۆژێ جوانتر، منداڵی نوێ لە دایک دەبن، بەهێزتر لەو منداڵانەی ڕۆژی پێشووتر لە دایک بوون. هەموو جارێ، هەموو ڕۆژێ، کە ڕۆژ هەڵدێ، زەوی پێست دەگۆڕێ و یەکی تازەی بە بەر دا دەکرێ. هەموو ڕۆژێ کە خۆر هەڵدێ، هەموو ئینسانەکان لە دایک دەبنەوە، هەموو تۆوێکیش تازە دەبێتەوە و جێی هەردەمە پێمەڕەیەکیش لە سەر ئەم عەرزە نوێ دەبێتەوە. هەموو ڕۆژێ کاتێک ڕۆژ سەر وەدەردەنێ، ئاسمان دروست دەکرێتەوە، کازیوەی بەیانی دنیا لە دایک دەبێتەوە و ڕووناکاییەکی وا دەڕژێتە سەر وڵاتی، کە قەت پێشتر نەدیتراوە. دڵی ئینسانەکان، نوێ دەبنەوە، لاو دەبنەوە و وەلێدان دەکەونەوە. هەر دڵێک و هەر گوڵێک لێوالێو لە ئەوین دەبن و ڕووبارەکانیش هەموو پڕ دەبن لە خۆشەویستی. ئیدی مردن نامێنێ"

ئەو جار بەو دەنگە خۆشەی دیسان تێیچریکاند:

" مرۆڤ نامرێ. مرۆڤ بۆ ئەوین و دۆستایەتیی دروست کراوە. مرۆڤ بێجگە لە خۆشەویستی بۆ هیچ شتێکی دیکە لە دایک نەبووە، ئەوین نەبێ، دەمرێ. مرۆڤ بۆ مرۆڤ لە دایک بووە ..."

بابە دورسوون سازەکەی بە سینگییەوە نابوو، چاوی لێکنابوو و دەلۆرایەوە. لەو حاڵەی دا میهرەبانی و ئەوین و گەرمی لە سیمای دا دەدرەوشایەوە. دەتگوت لە بەهەشتێ دا گۆرانی دەڵێ:

"خودا حەوت ڕۆژان بە دروستکردنی دنیایەوە نەبووە، بەڵکوو لە چاولێکنانێک دا، لە بریسکەیەک دا خولقاندوویەتی و بە ئەوینەوە دروستی کردوە. خۆشەویستی بوو وای کرد زەوی لە دایک ببێ، زەوی و ئاسمان هەردووکیان. هەربۆیەش دنیا ئەمسەر و ئەوسەری نیە و عەرزیش ئاوا دەوڵەمەند و بە ڕێژەوە. لە ئاسمانێ ڕا ڕووناکایی دەڕژێتە سەر عەرزی. ئەوین بوو ئینسانی خولقاند، هەر بۆیەش ئینسان بۆخۆی بوو بە داهێنەر و خولقێنەرێکی ئاوا جوان".

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەنگی بابە دورسوونی جار بە جار بەهێزتر دەبوو:
ـ ئینسان هەر دێ و جوان دەبێ. ڕۆژ نیە مرۆڤ هێندێک خۆشبەختتر نەبێ، لە خۆشەویستی پڕتر نەبێ و باشتر نەتوانێ لە بەرامبەر خراپی و دیاردەی ناڕەوا دا خەبات بکا،... بۆ؟ چونکە مرۆڤ لە ئەوین دروست کراوە ... "
ئەو جار بابە دورسوون ماندوو بوو. هاتبوو ڕۆژ بێتەوە. پیرەمێرد چاوەکانی هەڵێنان، سازەکە لە دەستی بۆوە و بە نەرمی خزیە سەر کۆشی، ئەویش بزەیەکی هاتێ، هەستا و سازەکەی لە جێی خۆی بە دیواریەوە هەڵاوەسیەوە.
کاتێک ئەو پیاوە بەڕێز و بەساڵداچووە دانیشتەوە، مەلا فەرهاد هەستا سەر پێیان، هەردووک دەستی ویی گرت و بە سەر دڵی خۆیەوە گوشین. خەڵکەکە هەموو هەستان، هەموویان دەستیان بە سینگیانەوە نا، ماڵاواییان کرد و بێدەنگ وەدەرکەوتن. ئیدی ڕۆژ ببۆوە و نوێژی بەیانی ببوو. مەلا فەرهاد چووە دەرێ و دەستنوێژی هەڵگرت.
بابە دورسوون بەرماڵی ڕاخست. مەلا فەرهاد نوێژی کرد، پاشان لە سەر چۆک دانیشت، سەری بەردایەوە و بێدەنگ دەستی بە دوعاخوێندنێ کرد. بابە دورسوون هێندێک واوەتر پاڵیدابۆوە و دەوییەوە ڕامابوو، کە لێوەکانی دەبزووتن و لە دوعاخوێندنی خۆی دا نوقم ببوو. مەلا فەرهاد تاوێکی خۆش بە دوعاخوێندنێوە بوو، پاشان هەستا سەرپێ و بەرماڵەکەی کۆ کردەوە.
ـ بەختت هەیە بابەی قزڵباشانی! بۆخۆت ئاسوودەی، نە پێویستە نوێژێ بکەی و نە ڕۆژووی بگری!
بابە دورسوون بزەیەکی هاتێ و گوتی:
ـ بە پێچەوانەوە، لە هەموو شتێکی زەحمەتتر ئەوەیە ئینسان بتوانێ ئینسان بێ. مرۆڤبوون کارێکی قورسە.
لە مەجومعەیەکی مسی گەورە دا نانی بەیانییان بۆ هێنان. قاپێک دۆکڵیو لە سەر مەجومعەکەی بوو و هەڵمی لێهەڵدەستا. چەند کەوچکی داریشیان دانابوو.
مەلا فەرهاد کەوچکێکی دەست دایە و گوتی:
ـ بڕوانە، تەنانەت دۆکڵیوەکەش بۆنی وەنەوشەی لێدێ.
بابە دورسوون پێکەنی و گوتی:
ـ بەڵێ دەبێ بۆنی وەنەوشەی بدا.
قاسم کە لە ئێوارەی ڕۆژی پێشووەوە هیچی نەگوتبوو، وەقسە هات و گوتی:
ـ وەڵڵاهی چووزانم، ئەمن ئێستا ئەو بۆنەم بۆ نایە.
بە بێدەنگی نانەکەیان خوارد. پاشان شتومەکەکانیان بۆ هێنانەوە. جلەکانیان شۆرابوون و ئەو جێیانەیان کە هەڵوەشابوون، یان دڕابوون دروابوونەوە. مەلا فەرهاد و قاسم بە نۆرە چوونە ژوورەکەی دیکە و خۆیان پۆشتە کردەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاتێک ئەوان لەو شتانە بوونەوە، تاو لە هەموو شوێنێکی دابوو. لاوێکی خەڵکی دێی هاتە ژووری و گوتی:

ـ بابە سوڵتان،(وا دیارە قزڵباشەکانی ئەم گوندە بە پیاوە گەورەکانی خۆیان گوتوە سوڵتان، هەر بۆیەش بە دورسوونی هەم دەڵێن"بابە دورسوون" و هەم دەڵێن "بابە سوڵتان" وەرگێڕ) ئەمن و هەشت کەسی دیکە لە دەرەوەی دێی کێشکمان دەکێشا، پیاوەکانی سوڵتانۆغڵیمان دیتن. ئەوان نێزیکەی شێست کەس دەبن و لە نێو بەردەکانی لای خوارێ، نێزیک چۆمی، بۆسەیان داناوەتەوە.

ـ ئەوانیش ئێوەیان دی؟ چۆنتان بۆکرا بیانژمێرن؟

ـ نەمانهێشت ئەوان ئێمە ببینن. ئەوان خۆیان کووڕ کردبۆوە و بە ماتەماتە دەهاتن. ئەمن لە سەر دارێکی خۆم حەشار دابوو و لە وێڕا زوو ئەوانم دی. ئێستا ئەوان بۆسەیان داناوەتەوە و چاوەڕوانن.

ـ ئافەرین کوڕم، سوپاست دەکەم، ئێستا زوو بچۆ بە هەموو کوڕەکانی دیکەش بڵێ بێن و لێرە کۆ ببنەوە!

نێزیک ماڵی بابە دورسوونی، دارپەڵکێکی لێبوو. دەوری دارەکەی گۆڕ بوو. ئەو دارە لانی کەم سێسەد ساڵی تەمەن بوو، هێندەی ڕەگاژۆ کردبوو، کە ڕیشەی گەیشتبوە ڕەوەزەکانی شاخی و لکوپۆپیشی گۆڕاییەکەی هەموو داپۆشیبوو. دارەکە بەو چێشتەنگاوەی و لە بەر ڕووناکایی ڕۆژێ، دەتگوت لە تیشکێ دا مەلە دەکا. مەلا فەرهاد و قاسم لە بن دارەکەی دانیشتن. بابە دورسوونیش هات. هێندێک نیگەران دەهاتە بەرچاو، دوای ئەوەی لە لایان دانیشت، ڕووی لە مەلافەرهادی کرد و گوتی:

ـ داوایەکم لێت هەیە!

ـ لە خزمەتت دام، بابە سوڵتان.

ئارەقە ڕوخساری ئەو پیرەمێردەی داگرتبوو. قوتوویەکی چکۆڵەی بە دەستەوە بوو بۆ لای مەلا فەرهادی ڕاداشت:

ـ ئەمە هەڵگرە! ئەمە متفەڕکە، یان با بڵێم دوعا و تەلەسمی دێی ئێمەیە. ئەوە لە ڕووداوی ناخۆش، نەخۆشی، ئاگر و گوللە دەتپارێزێ. هەر نەبێ ئێمە بۆخۆمان باوەڕمان پێیەتی، جا ...

مەلا فەرهاد باوەشی پێداکرد:

ـ خودا ڕاوەستاوت کا بابە سوڵتان!

قوتووەکەی کردەوە، بەردێکی تێدا بوو. ڕەنگی بەردەکە سەوزێکی ڕوونی بریقەدار بوو و وەک گیانلەبەرێکی نەناسراو دەچوو، کە قەتیان نەدیبوو.

ـ سوپاست دەکەم بابە سوڵتان.

دەو بەینەی دا هەموو چەتەکان هاتن و لە بن دارەکەی کۆ بوونەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ مەلا فەرهاد، دەتانەوێ هەر ئێستا بڕۆن؟
ـ بەڵێ، هەر ئێستا. بۆخۆت دەزانی ئەوان لە خوارەوەی دێی لە سەرمان ڕاوەستاون. بەڵام پێش ئەوەی بڕۆین، داوایەکم هەیە، بۆم جێبەجێ کە.
ـ هەر چی بیفەرمووی، لە سەر چاومی دادەنێم، مەلا فەرهاد.
ـ ئەو کچە عەزەبانەی وەختی مێردییانە و بابەکانیان لە شەڕێ دا کوژراون و کەسیان نیە، هەموویانم بۆ بانگ کە! با بێنە ئێرە.
بابە دورسوون سرتەیەکی لە گەڵ لاوەکان کرد و ئەوانیش دەسبەجێ هەر یەکەو بە لایەکی دا ڕۆیشتن.
ـ جارێ ناتوانن بڕۆن.
ـ ئەوانەی لەو خوارێ بۆسەیان بۆ داناوینەوە، با جارێ چاوەڕوان بن. ئاخرەکەی ئێمە هەر دەڕۆین.
لاوەکان گەڕانەوە، شازدە کچی جحێڵیان لە گەڵ بوو، کە هەموویان بابیان لە شەڕێ دا کوژرابوو.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ پێیان بڵێ ئەمن لە جێی بابیانم. دەمەوێ شتێکیان بە جەیاز بدەمێ و هیوادارم دەستم ڕەد نەکەنەوە.
بابە دورسوون سوور هەڵگەڕا و ئارەقەی کرد، بەڵام بە دەنگی بەرز قسەکەی مەلا فەرهادی بۆ دووپات کردنەوە. مەلا فەرهاد چووە پێشێ. کێسەیەکی دەرهێنا، دەستی بردە نێو کیسەکەی و هەر کچەو سکەیەکی زێڕی دە مستی نا. هەموو ژن و پیاوی ئەو دێیەی کەڵەگەت، سووروسپی و چاوشین بوون.
کاتێک وەڕێدەکەوتن، مەلا فەرهاد ڕووی لە خەڵکەکەی کرد و گوتی:
ـ بمانبوورن، زۆرمان زەحمەت دان!
ـ ڕەبی بەخێر چن، مامۆستا!
ـ خودا لە بەڵایان بتانپارێزێ!
ـ یاخوا ئەو تەلەسمەی ئێمە بتانپارێزێ!
ـ کوا زەحمەتتان داوین، ئێوە چاوی ئێمەن.
هێندەی نەمابوو لە دێی وەدەرکەون، بابە دورسوون هەرای لێکردن:
ـ ڕاوەستن مەلا فەرهاد، وەخت بوو لە بیرم بچێ، شتێکی گرینگە...
مەلا فەرهاد بە هاورێیانی گوت:
ـ کورینە بڵاو بڕۆن، نابێ ئاوا بە پۆل بڕۆن.
بابە دورسوون و چەند کەسی دیکە گەیشتنەوە لایان. چەند کیسەیان بە دەستەوە بوون:
ـ کوڕە ئەوە زۆر گرینگە، باش بوو وەبیرمان هاتەوە. هێندێکمان فیشەک بۆ هێناون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ماڵتان ئاوەدان بێ، بێگومان زۆری پێناچێ پێویستمان دەبێ.

لە دەرەوەی دێی تووشی حەوت کوڕی جحێڵ بوون. هەموویان کەڵەگەت، مووزەرد و چاوگەورە و شین، ڕانک و چۆغەیان دەبەر دا بوو و سەربەرگی یەخە زەردی چنراوی ماڕاشیشیان بە خۆ دادابوو. هەموویان سەرتا پێ چەکدار بوون.
ـ مەلا فەرهاد، ئێمە چاوەڕوانی ئێوە بووین!
ـ بەخێر بێن!
وەدەرکەوتنی ئەو کوڕانە هێندێک کتوپڕ بوو، هەربۆیە مەلا فەرهاد تۆزێک بە گومانەوە وەڵامی دانەوە.
ـ لە دوێنێ ئێوارێوە لە سەر ئێوە ڕاوەستاوێن. ئێمە دەمانەوێ بێینە دەستەی حەمەدۆکییەوە.
ـ پێمخۆشە، بەڵام پێمبڵێن بۆچی دەتانەوێ وەشاخی کەون؟
ـ حەمەدۆک بۆ وە شاخی کەوت؟ ئێمەش هەر بە هەمان هۆ!
ـ همم ...
مەلا فەرهاد سەری هەڵێنا، یەک بە یەک تێیانەوە ڕاما و چاوی دە چاویان بڕی. یەکیشیان ڕووی وەرنەسووڕاند و چاوی نەترووکاند.
لە وی هەرە پێشەوەیانی پرسی:
ـ ناوت چییە؟
ـ حەمەد ...
مەلا فەرهاد پێکەنی و لەوی دیکەیانی پرسی:
ـ ئەدی ئەتۆ ناوت چییە؟
ـ حەمەد ...
لە هەموویانی پرسی. هەموویان ناویان حەمەد بوو.
مەلا فەرهاد لە سەر بەردێکی دانیشت، دەستی وەبەر چەنەی دا و بیری کردەوە. دوای ساتێک قاسم و تەیمووری بانگ کردە لای خۆی و ڕاوێژی لە گەڵ کردن. حەمەدەکان ڕاوەستابوون و چاویان لە مەلا فەرهادی دەکرد.
ئاخرەکەی مەلا فەرهاد هەستا و بانگی کردن:
ـ وەرن بزانم، دادەی، با چاوێک لە تفەنگەکانتان بکەم.
هەموو حەمەدەکان یەکجێ، وەک ئەوەی هەموویان یەک هێز و یەک دەست بن، تفەنگەکانیان لە شانی هێنایە خوار و لە پێش مەلا فەرهادییان دانان. مەلا فەرهاد داهاتەوە، تفەنگێکی هەڵگرت و دەروژووری چاو لێکرد.
ـ باشە ئەتۆ تەقەت بەو تفەنگەی کردوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بەڵێ، تاقیم کردۆتەوە. پیاو بەو تفەنگەی دەتوانێ پەنجەی کەروێشکێ دە غارێ دا بنگێوێ!
هەموو تفەنگەکان باش بوون.
ـ ڕۆڵەکانم، دەبێ شتێکی ناخۆشتان پێبڵێم. هەر ئێستا لە خوارەوەی ئەو دۆڵەی شێست کەس بۆسەیان بۆ داناوینەوە. پیاوی سوڵتانۆغڵێیە زەردەن. ئەوان خۆیان حەشار داوە، چاوەڕوانمانن و دەیانەوێ خوێنمان بڕێژن. جوان تێگەیشتن؟
حەمەدەکان وەڵامیان دایەوە:
ـ بەڵێ دەزانین. ئێمە ئەوانمان دیتوە و تەنانەت دەزانین لە کوێش دامەزراون.
مەلافەرهاد بانگی تەیمووری کرد:
ـ تەیموور گیان، ئەتۆ هەموو ئەو حەمەدانە دەبەی و ئەو دۆڵەی ئەوبەری دەگری. هەر دیتتانن، تەقەیان لێبکەن. دەستیان لێمەپارێزن و بەزەییتان پێیان دا نەیە. نابێ یەکێکیش لەو بێئەقڵانە کە دەیانەوێ خۆیان بۆ ئاغاکەیان بە کوشت دەن، ڕزگار بێ. ئەوە ئیدی ژاندەرمە نین بڵێین ناچارن بە دەستووری فەرماندەرەکەیان بجووڵێنەوە، بەڵکوو بەکرێگیراوی سوڵتانۆغلێین!
ـ فەرمانت لە سەرچاوان مەلا فەرهاد. بە قەوەتێ خودای نایەڵین یەکیان دەرچێ.

بوونە دوو دەستە و لە نێو داران دا ون بوون. مەلا فەرهاد ئێرە وەک بەری دەستی خۆی بەڵەد بوو. باسکێکیان لەگەڵ پیاوەکانی سوڵتانۆغڵێ بەین بوو و سەری باسکەکەی گابەردی گەورەی لێبوون. هێرشکەرەکان لە دۆڵەکەی ئەو دیوی دا خۆیان حەشار دابوو و چاوەڕوانیان بوون.
ـ قاسم، خۆ دەزانی نابێ یەک کەسیشیان بە ساغی بچێتەوە!
ـ بەڵێ دەزانم، یەک کەسیان نابێ دەرچێ!
ـ ئەمن لە سوڵتانۆغڵێ تووڕە نیم، ئەو سوڵتانۆغڵێیە، تایبەتمەندیی خۆی هەیە و ناگۆڕێ. زاڵمە، خوێنخۆرە و هاریشە. ئەمن دەمەوێ ئەو سەگانە بکوژم، کە پاسی وی دەکەن، ئەوانەی ئامادەن لە بەرامبەر بڕە دەستخۆشانەیەکی سوڵتانۆغڵێ دا، سەری دۆست و جیرانی خۆیان ببڕن. ئەوانە لە سوڵتانۆغڵێ مڵۆزمترن و وڵاتەکەش زیاتر تێکدەدەن! ئەگەر ئێستا سوڵتانۆغڵێم لێرە بۆ هەڵکەوتبایە، نەمدەکوشت، بەڵام تۆسقاڵێکیش بەزەییم بەو سەگانە دا نایە، کە دەوری وییان گرتوە، دەیپارێزن و لاقی خەڵکی بۆ دەگرن. خودا پشت و پەنای ئێمەیە. خودا هەرگیز لە گەڵ ئەوانە نیە کە دەبنە داردەستی دەستی ستەمکاری.
ـ هیوادارم یەکێکیشیان دەرنەچێ.
ـ نەخێر نابێ ئەو خوێرییانە کە ئامادەن خۆیان بە قوربانی سوڵتانۆغڵێ بکەن، یەکێکیشیان دەرچێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەردووکیان دەستیان بەرەو ئاسمان بەرز کردەوە و گوتیان:
ـ ئیشاڵڵا!
مەلا فەرهاد هاوڕێیانی خۆی لە نێو گابەردەکانی پشتی دوژمن دامەزراند. بەو شێوەیە پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی گەمارۆ دەدران و ڕێگای دەربازبوونیان دەگیرا. بۆخۆی لە گەڵ قاسمی لە پشت پۆلەبەردێکی بەرز مەتەرێزیان گرت. دەوری بەردەکان پڕ بوو لە پنچک و بن پنچکەکان وەنەوشەی لێشین ببوو.
قاسم بە خۆشحاڵییەوە گوتی:
ـ بڕوانە، بڕوانە مەلا فەرهاد ئەو هەمووە وەنەوشەیەی. بۆنی وەنەوشەی دنیای پڕ کردووە مەلا فەرهاد!
هێشتا ئەو وتەیەی بە تەواوی لە زاری نەهاتبووە دەرێ، کە دەستەی حەمەدەکان لەوبەری ڕا دوژمنیان وەبەر دەسڕێژان دا. گرمەی تفەنگان و ویزەی گوللان تێکەڵ بوو.
ـ یاڵڵا کوڕینە لێیان دەن!
قاسم بە تەڕدەستی سێرەی گرت و تەقەتەی کرد. ئەو کوڕە سەرەڕای تەڕدەستی، ئەنگێوەی چاکیش بوو و گوللەی بە فیڕۆ نەدەچوو. مەلا فەرهادیش بە ڕقەوە پەلەپیتکەی دەکێشا و لەگەڵ هەر گوللەیەکی کە دەیتەقاند، بە هەموو هێزی خۆشییەوە بە سەر هێرشکەران دا دەیگوڕاند.

٩

حەمەد ئەو پۆلە پنگەیەی شەوی یەکەمی هاتنیان لە نێو خڕەکەی دیتبوونی، لە بیر نەدەچوو. کاتێک منداڵ بوو، دایکی سەرینەکانی پڕدەکرد لە گوڵی گەسکەسپیلکەی، پنگە، جاترە کێویلە و ڕیحانە و نەعنەشی دەبن دۆشەگەکان دەنا. حەمەد لە سەر نوێن و بانێکی ئاوا دەخەوت و هەموو ئەو بۆنە خۆشانەی بۆ دەهاتن، کاتێکیش ڕۆژ دەبۆوە، دایکی تەندووری هەڵدەکرد و ئەو بۆنانە لە گەڵ بۆنی ئاگرەکەی تێکەڵ دەبوون. حەمەد لە جێگایە نەدەهاتە دەر و لە حاڵێک دا ئەو بۆنە خۆشانەی بۆ دەهاتن، چاوی لە میچی خانووەکەی دەکرد کە بە شەبەقی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گڕی ئاگرەکەی ڕووناک دەبوو و پاشان بۆنی ئیشتیابزوێنی ڕۆنی کەرەشی بۆ دەهات، کە دایکی لە سەر تەندوورەکەی دەیقرچاند و ماشێنەی پێ لێدەنا.
یەکەم جار کە وەدەرکەوت، یەکسەر بەو خڕەی دا، کە پێشتر چۆم بوو و ئێستا ئیشک ببوو، ڕۆیی و چووە قەراغ دەریایە. بەهاری چوکووڕاویە دەتگوت ڕەنگەکانی تێدا تەقیونەوە. هەموو نەوعە گوڵێک، لە گەڵ شیناوەرد، مێشومەگەز و پەپوولەی جۆراوجۆر تێکەڵی یەکتر ببوون. دەتگوت دار، گوڵ و گیای ئێرە لە پێش دا چرۆ ناکەن، بەڵکوو یەکجێ دەتەقنەوە و لە عەرزی دێنە دەر.
کاتێک حەمەد گەیشتە دەریایە، لە سەر تەپۆڵکەیەکی بچکۆلە کە پۆلە پنگەکەی لە پەنا بوو، دانیشت. دەریا ئەوسەری دیار نەبوو و ئاوەکەشی بە تەواوی ڕوون بوو. تا چاو بڕی دەکرد، سەر دەریاکە شین دەچوو و بۆنی سوێریی ئاوەکەی لە گەڵ بۆنی پنگی تێکەڵ دەبوو. حەمەد بە دیتنی پنگەکان لە نێزیک دەریاکەی کەیفخۆش بوو و لە خۆوە هەستی بە جۆرێک هێمنایەتی دەکرد. دەتگوت لە خۆشیيان باڵی لێڕاوون و ڕۆژ، عەرد، گوڵەکان و بۆنەکان لە پێش چاوی دەسووڕان.
ئەو ڕۆژە ئەو بێ ئەوەی بیر لە شتێک، یان کەسێکی بکاتەوە، هەتا ئێواری لە وێ مایەوە و دە شینایی بێسنووری دەریایەوە ڕاما. تەنانەت سەیران، دایە حۆری، یان مەلا فەرهادیشی بە بیر دا نەهات. هەموو شتێکی نێو سروشتی دەدی. سەرنجی دەچووە سەر یەک بە یەکی دارەکان، باڵندەکان، شارەمێرووەکان، کونە زەرگەتەکان، بەردەکان، کانیيەکان، جۆگەوبەرەکان و شتەکانی دیکە. هەموو بۆنەکانی لێکدەکردنەوە. دەیزانی ئەوە کام باڵندەیە و ئەمە چ گیایەکە. کاتێک لە جەنگەی نیوەشەوێ دا بە ڕێگایەکی دا دەڕۆیی، بە نێو دارستانێکی دا تێدەپەڕی، یان بە سەر گۆڕاییيەکی دا ڕادەبرد، دەیزانی چ گیایەکی دەوروبەری هەروا خۆڕسک شین بووە و چ شیناییيەکیش داچناوە. بۆنی شاخی شتێکی دیکە بوو و دیارە ئی چوکووراوایەش تایبەت بوو: هەروەک ڕەوەزەکانی شاخی، بۆنی دەشت و دارستانەکانیش جیاواز بوو. هەروەها لە چوکووراوایە، بۆنی ڕۆخەکانی دەریایە، ئی عەرزەکەی، ئی دێهاتەکەی و ئی شارەکانیشی جیاواز بوو. گیای قەراغ دەریایە بۆنی تایبەتیی خۆی هەیە و پرتەقاڵ و لیمۆ و نارنجەکانیشی هەروەتر. تا لە دەریایە دوورتر کەویيەوە، ئاڵوگۆڕی بۆنەکان زۆرترە. هەر بەو شێوەیە هێلانەی باڵندەکانی قەراغ دەریایەش وەک هێلانەی ئەو باڵندانە ناچن کە لە دەشتێ و لە دەوروبەری شار و گوندەکانن. لێرە لە لێواری دەریایە تەنانەت ئەو تەسکە مژەش کە بە سەر عەرزی ڕۆخەکانەوە دەبینرێ و هەورەکانیش، جیاوازن.
ڕاست کاتی زەردەپەڕێ حەمەد لە جێی خۆی هەستا. هەورەکانی لای ڕۆژاوایە ڕەنگیان گۆڕیبوو، سەرەتا لە سوورێکی گەشەوە بەرەو شینێکی تاریک چووبوون و ئێستاش وا دەدرەوشانەوە، دەتگوت زێڕن و زێویان دە قەراغ گیراوە. ئاسۆ هەزار

ڕەنگی پێوە دیار بوو و خۆر کە لە ڕەنگێکی سووری تۆخ دا خۆی دەنواند، وردە وردە بەرەو ئاوابوون دەچوو و شۆڕ دەبۆوە نێو دەریایە.
کاتێک وەرسووڕایەوە، دیتی. کابرا لە دەم خڕەکەی ڕاوەستابوو، باسکی تێکبەزاندبوون و ڕووی دە ڕۆژاوایە کردبوو، سێبەرەکەی درێژ ببۆوە و کەوتبوە سەر بەستێنە بەردینەکەی خڕێ و پنچکەکانی بەرپاڵی لای کابرای، کە لە گوڵی ڕەنگ بنەوشی دا نوقم ببوون. حەمەد هەستی بە دڵەکوتەیەکی توند کرد، چی وای نەمابوو لە هۆش بچێ و بکەوێتە عەرزی، بەڵام لەو کاتەی دا بۆنی پنگی بۆ هات، بۆنەکە وشیاری کردەوە و هێنایەوەسەرحاڵ. بیری کردەوە:" ئێستا ئیدی دەستم وێی ڕادەگا و دەبێ بزانم ئەوە کێیە کە ئاوا وەدوای من دەکەوێ". بە تەڕدەستی، وەک چۆن تیر لە کەوانی دەبێتەوە، غاری دا پێش کابرای، گەیشتە پەنای و دەستی بۆ لای درێژ کرد، بۆ ئەوەی دەستی دەگەڵ لێداتەوە و چاک و خۆشیی دەگەڵ بکا، بەڵام دەستی چوو دە بەتاڵاییەوە و هیچی وەبەر دەستی نەهات. دەمودەست پیاوەکە ون بوو، دەتگوت عەرز قەڵشی و کابرای قووت دا. حەمەد چاوی بە هەموو لایەکی دا گێڕا، بەڵام نەیدۆزییەوە. بڵێی ئەوە هەر خەیاڵ بووبێ؟! چووە قەراغ دەریایە. ڕۆژ تەنیا بە قەدەر دەورییەکی بچووکی سووری لێمابۆوە و کێوەکان، هەورەکان و ئاسۆش هەمووی هەر سوور دەچوون. ئەو جار زریانێکی نەرم هەڵیکردێ و کۆمەڵێک شەپۆلی بچووک کەوتنە سەر دەریایە. حەمەد سەری هەڵێنا و زۆر دوورتری ڕوانی. سەری گاورکۆی چاو پێکەوت، لووتکەی ئەو چیایەی ئێستاش ڕووناک بوو. لە نێو باغەکان دا گوڵە پرتەقاڵ و لیمۆ لە سەرەخۆ بە دەم باوە ڕادەژان. کاتێک حەمەد لە لای گوندی ڕوانی، چاوی بە کابرای کەوتەوە، کە لە ژێر دارێکی دانیشتبوو. دارەکە پڕ بە لکەکانی گوڵی سپیی دەرکردبوو. بە شێوەی ئاسایی نێو دارەکەی و دەوروبەری دارەکەی پڕ بوو لە مێش و زەرگەتە و هازوهووزیان لە دوورەوە دەهات. کابرا سەرتاپێ جلی ڕەشی دەبەر دابوو. حەمەد هەستی کرد دەیناسێ، دەزانێ کێیە و تەنانەت جارێکی قسەشی لە گەڵ کردوە. بە ڕاستی دەبێ کێ بێ؟ چیی لە من دەوێ؟ دیسان حەمەد بە ڕاکردن چوو بۆ لای. سەرەتا کابرا نەبزووت، بەڵام دواتر خۆی لە پشت دارەکەی شاردەوە. بە دەوری دارەکەی دا سووڕان و تەنانەت حەمەد سێ جاران دەستی گەیاندێ و باسکی گرت، بەڵام هەرسێک جاران خۆی لە دەستی ڕاپسکاند و دەرچوو. گرمەیەکی سەیر لە دەوری دارەکەی دەهات، دەتگوت بە میلیۆن مێش لەو دارەی ئاڵاون. بۆنی گوڵی دار نارنجەکەی زۆر توند و مەستی هێنەر بوو. کابرا ئارەقەی کرد و حەمەد بۆنی ئەو ئارەقەشی دەناسییەوە. حەمەد جارێکی دیکەش داهاتە کابرای، بەڵام بۆی نەگیرا و لە دەستی دەرچوو، سەرەنجام بە تەنێ مایەوە و ناچار ماندوو و شەکەت، لە بن دارەکەی دانیشت. ئیدی لە گرتنی کابرای هیوابڕاو ببوو. بیری کردەوە: " ئاخ! بریا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەمانچەکەم پێبا، نەمدەکوشت، هەر گوللەیەکم لە لاقی دەدا، نەم دەهێشت چی دی لە دەستم دەرچێ و دەمگرت". سەری لەو شتەی سوڕ مابوو: ئاخر ئەو پیاوە کێیە، وەک کەسێکی ناسیاو دەچێ؟ ئەگەر ناسیاوە، لە کوێم دیوە و کەنگێم دیوە؟ دەڵێی بە بێ وەی بزانم کێیە، ئۆگرییەکی تەماوییشم پێی هەیە. بڵیی جندۆکە بێ؟ دێو بێ؟ چیی لە من دەوێ ئاخر؟ کەسێکە لێی دەترسم و ناوێرم بیدرکێنم؟ لە دڵی خۆی دا گوتی قەرار بێ تازە بێچەک وەدەرنەکەوم. هەر لەو کاتە دا سەری کابرای لە نێوەڕاستی خڕێکی و لە نێو پۆلێک کەرتەشی لێوەدەرکەوت. حەمەد زۆر تووڕە بوو، ددانی دەچیرەوە برد و غاری دایە، بەڵام پیاوەکە لە بەردەستی هەڵات و چوو دە باغێکییەوە. هێندەی پێنەچوو دیسان لە شوێنێکی خوارەوەتر، لە نێو دڕووە کەرتەشییان و لە نێوەڕاستی خڕێ، سەری قوتکردەوە. کابرا دەستی هەڵنەدەگرت. جاری وا بوو هێندەی لێدەهاتە پێشێ، کە حەمەد پێیوا بوو ئیدی ئەوجارەیان دەستی دەیگاتێ و دەیگرێ، بەڵام کە حەمەد تاوی دەدایە، لە بەرپێیانی دەردەپەڕی و دوور دەکەوتەوە.

حەمەد دەیتوانی چەند سەعات غار دا و هەروەها چەند ڕۆژان بە دوای یەکدا ڕێگا ببڕی، ئەمڕۆش ماوەیەکی زۆر بە دوای ئەو کابرایەی دا ڕایکرد و ئاخرەکەی ئەوەندە ماندوو بوو کە پشووی سوار بوو و وازی ڕاکردنێی نەما. کابراش ئەو جار دەهاتە پێشی، سەبر دەڕۆیی و کاتێک حەمەد ئەوەندەی لێنێزیک دەبۆوە کە دەستی بیگاتێ، دەردەپەڕی و وا خێرا هەڵدەهات، کە حەمەد هەر تۆزیشی نەدەشکاند. ئەو جار تاریک داهات و ئیدی حەمەد تارمایی کابراشی بە زەحمەت دەدی. کاتێک لە دێی نێزیک بوونەوە، کابرا هەنگاوی شل کرد و حەمەد ئەوەندەی لێنێزیک بۆوە، کە پێی وا بوو ئەو جار لە دەستی دەرناچێ، بەڵام کاتێک دەستی درێژ کرد کە بیگرێ، خوشی و لە پێش چاو ون بوو. حەمەد بیری کردەوە: نەخێر ئەوە نابێ ئینسان بێ، یان جندۆکەیە، یان دێوەزمەیە، یان شوانهەڵخەڵەتێنەیە، ئەو باڵندەیەی شوانان هەڵدەخەڵەتێنی! کاتێک گەیشتە نێو گوندی، شەکەت ببوو. تازە خواردنی شەوێیان دانابوو و چاوەڕوانی وی بوون. کە چووە ژوورێ، مەلا سەلام چاکوخۆشیی لەگەڵ کرد و گوتی:

ـ ئەوە لە کوێ بووی برا؟ وردە وردە بۆت نیگەران دەبووم! وەرە دانیشە بزانم، دەڵێی زۆر ماندووی!

حەمەد هەولی دا بە بزەیەکەوە وەڵام بداتەوە:

ـ وەڵلاهی چووبوومە لای دەریایە مامۆستا!

هەموویان لە دەوری مەجومعە گەورەکەی کۆ بوونەوە و دەستیان بە خواردنێ کرد:

ـ ئەو دەریایە، عەرزی ئێرە و هەموو ئەو بۆنە خۆشانەی وڵاتی دادەگرن، مات و حەیرانتان دەکەن. لێرە ئینسان ڕاست وەک مارێکی کە توێژێ داوێ، لە پێست دێتە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەر و دەچێتە جلّدێکی نوێوە. لە ڕاستی دا کاتێک دەشت پڕ دەبێ لە گوڵە مێلاقە، کاتێک دار نارنجەکان گوڵ دەکەن و نێو دارەکان پڕ دەبێ لە مێشومەگەز، کاتێک با بە بۆنی پنگ و جاترە کێویلەیەوە لە لای شاخی ڕا دێ، کاتێک ڕۆژ لە ئاسۆ سەر وەدەردەنێ و دەریای بێسنوور تا چاو بڕ دەکا، وەک ئاوێنەیەکی ڕوون دەنوێنێ، کاتێک بۆنی دەریایە وڵاتی پڕ دەکا، مرۆڤ تووشی سەرەگێژە دەبێ... بەڵام شتێک نیە، ئەوە بە سەر دەچێ حەمەد، زۆری پێناچێ ڕادێ ...

حەمەد دووپاتی کردەوە:

ـ بەڵێ کاتێک پیاو بۆنی پنگ و جاترەکێویلەی بۆ دێ...

بە قسەکانی مەلا سەلامی هێندێکی سوکنایی هاتێ. دەستیان کرد بە نانخواردنێ، هەموویان زۆر برسی بوون. مەلا سەلام پێکەنی و بە گاڵتە گوتی:

ـ بەڵێ، کاتێک پیاو ئاوا برسی بێ ...

ـ بەڵێ، بەڵێ، کاتێک چێشتەکەش ئەو بۆنە خۆشەی لێبێ.

لە کاتی نانخواردنێ دا حەمەد هەستی کرد تا ڕادەیەکی باش هاتۆتەوە سەرحال، ئەو جار ڕوخساری کرایەوە و چاوەکانی گەش بوونەوە. مەلا سەلام هەستی بەو ئاڵوگۆڕە لە حەمەدی دا کرد و زۆر خۆشحاڵ بوو. دوای نانخواردنێ ڕووی دە حەمەدی کرد و گوتی:

ـ ڕۆڵە حەمەد، لێم مەپرسە ئەمڕۆ چم کردوە، بەڵام هەواڵێکی خۆشم بۆ تۆ پێیە.

ـ دەی مامۆستا پێم بڵێ، بزانم چییە؟

ـ خانوویەکم بۆ دیویەوە. خانووەکە لە نێوەڕاستی باغێکی پڕتەقاڵ، لیمۆ و نارنجی دایە و ڕەنگی دیوارەکانیشی سپییە، کۆتری سپی چۆنە، ڕاست ئەو ڕەنگەیە.

ـ خودا ڕاوەستاوت کا!

بەو هەواڵەی حەمەد شاگەشکە بوو، لە مەلا سەلامی چووە پێشێ و گوتی:

ـ کەوابوو سبەینێ دەچین؟

ـ بەڵێ سبەینێ دەچین و چاوی لێدەکەین.

ئەوێشەوێ حەمەد چاوی لە سەر یەک دانەنا. تاریک وروونی بەیانی هەستا و چووە نهۆمی خوارێ. بۆ ئەوەی کەس وەخەبەر نەیە، کەوشەکانی بە دەستەوە گرت و هەروا بە پێخواسی لە پلیکانەکان چووە خوارێ، وەک مشکی بێدەنگ خزییە خوارێ و لەوێ لە سەر کورسییەکی دانیشت و چاوەڕوان مایەوە، تا وڵات ڕووناک بێ و مەلا سەلام لە خەوێ هەستێ. بە پەنجەرەی دا، کە کرابۆوە، سەری گاورکۆی دوور دوور لێ دیار بوو و حەمەد دەیڕوانی بزانێ کەنگێ سەری ئەو کێوەی ڕووناک دەبێ و ڕۆژ دەبێتەوە. جار جار هەڵدەستا، گەڕێک بە نێو ژوورێ دا دەگەڕا و بە پەنجەرەی دا چاوی دەبڕییە سەری کێوەکەی. دەتگوت قەت جارێکی دیکە وڵات

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕووناک نابێ و ڕۆژ سەر وەدەرنانێتەوە. بیری کردەوە: ئەرێ ئەو مەلا سەلامە بۆ هێندە دەخەوێ؟ وا دیارە ئەمڕۆ هەر وەخەبەر نایە. هات دانیشتەوە، بەڵام ئۆقرەی نەگرت و دیسان هەستایەوە و بە نێو ژوورێ دا دەستی بە خولانەوەی کرد. وردە وردە هاتبوو سیوادی بدا، بەڵام هێشتا تاریکی بە سەر ڕووناکی دا زاڵ بوو. حەمەد بۆنی گوڵە پرتەقاڵی بۆ هات. دارپرتەقاڵێک لە دەرێ لە تەنیشت پەنجەرەی شین ببوو، لکێکی هاتبووە بەر پەنجەرەکەی و بۆنەکە لە گوڵەکانی ئەو لکە دارەی ڕا دەهات. حەمەد چووە حەسارێ. گیا ئاونگی لە سەر کەوتبوو. ئاونگەکە سارد بوو و هەستی کرد لاقەکانی هێندێک سڕ بوون. لە حەسارەکەی دا دەگەڕا و بۆنی لکە دارپرتەقاڵەکانی دەکرد، کە دە گوڵێ دا خەملابوون. کاتێک ڕووناکی سەری کێوەکانی بە تەواوی سپی کردەوە، لە بن پیرە دارپرتەقاڵێکی دانیشت و چاوی بڕییە پەنجەرەی ژوورەخەوی مەلا سەلامی. هێشتا هیچ باس نەبوو. لە گەڵ ڕووناکی کە بە نەرمی هەر دەهات و زیادی دەکرد، شنەبایەکی نەرمیش هەڵیکردێ. بۆنی خۆش لە هەموو لایەکی ڕا دەهات. حەمەد هەستی بە دڵخۆشی‌یەکی زۆر کرد. دەتگوت باڵێ لێدەڕوێن. هەستا بە نێو حەسارەکەی دا ڕای کرد. ڕۆژ لە پشت شاخی سەری وەدەرنا و لە دەشتێی دا. سێبەرەکان لەو کاتەی دا زۆر درێژ دەبوونەوە. مێشومەگەز دەنێو لکە دار پرتەقاڵان دا خەوتبوون و هێشتا دەستیان بە جموجۆڵ نەکردبوو. لە پەنا دیواری دەوری حەسارێ گوڵی وردی شینکەڵە لە سەرەخۆ دەپشکووتن، سەرنجی خاڵخاڵۆکانیان بۆ لای خۆیان ڕادەکێشا و ئەوەش بۆ وی وەک موعجیزەیەک دەچوو، کە بە چاوی خۆی دەی‌دی. کۆمەڵێک مێروولە لە کونەکەیان هاتبوونەدەر و سەریان لە لەشی خۆیان دەسوو. هەموو ڕیشەکان، گەڵا وردەکان بە پەپوولەکانەوە کە هێشتاش خەوتبوون و باڵەکانیان کە لە بەر تیشکی ڕۆژێ دەبریقایەوە، وێکهاتبوون، عەرز، مێشومەگەز و تۆوی گیایان کە دەگووران و دنیا کە بە هەموو سامان و خێر و بەرەکەتی خۆیەوە خەریک بوو چاوی هەڵدێنا و دەژیایەوە... حەمەد هەمووی لە بەرچاوی بوون. دەنگێک وە ئاگای هێنا، دەنگی مەلا سەلامی:

ـ ئەوە لە کوێی حەمەد؟

بەودەنگە بە هێزەی وەخۆ هاتەوە و غاری دا لای دەرکێ:

ـ لە حەسارێ بووم ...

ـ ڕۆڵە ئەتۆ شەوی ئەوشۆ نەنوستووی! وا نیە؟

لە ژوورێ، سفرەیان ڕاخستبوو. ماشێنە، نەعنە، ڕۆنی کەرە و هێندێک پێخۆری دیکە لە گەڵ نانی داندرابوون. ماشێنەکە هەڵمی لێهەڵدەستا. حەمەد بە پەلە نانەکەی خوارد و کشایەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ حەمەد، ڕۆڵە، لە سەرەخۆ بە! خۆ من هێشتا دوو کەوچکم لەو چێشتەی نەخواردوە.
ـ بمبوورە مامۆستا...
ئەو جار مەلا سەلامیش پەلەی کرد، تەنیا چێشتە ماشێنەکەی خوارد و هەستایە سەرپێ و گوتی:
ـ خانووەکە دوور نیە، ئەوەتا لێرە، لەو تەنیشتەمانە، پێموایە پێویست ناکا بە سواری بچین؟
ـ نەخێر، با هەروا بە پێیان بچین...
لە حەسارێ چوونە دەرێ. کەیفخۆشیی حەمەدۆکی کاری لە مەلا عەبدوسسەلامیش کردبوو و ئەویش بە پەلە هەنگاوی هەڵدێنایەوە. لە پێش دا ڕێگاکە توولەڕێیەک بوو، لە هەردووک لای ڕا دارەمێو بە سەر یەک دا هاتبوونەوە و وایان سەر لێکدا بوو پیاو بە زەحمەت دە ڕێگاکەیەوە دەچوو. دیواری باغەکان بە بەردان دروست کرابوون. بەردەکان بە قەد سەری ئینسانێکی دەبوون، لە هێندێک شوێن کەوتبوونە سەر یەک و دیوارەکە وە سەر ئیشکەبەردی گەڕابوو. پاشان گەیشتنە شوێنێکی کە ڕێگاکە بە نێو سپیداران دا تێدەپەڕی و سەرەنجام مەلا سەلام لە بەر دەرگایەکی داری گەورە ڕاوەستا. دەرگاکە لە هێندێک شوێن قەڵشی دابوو. مەلا سەلام ئاڵقەڕێزی دەرگاکەی گرت و لە دەرگای دا. هێندەی پێنەچوو دەنگی پێیان لەو دیوی ڕا هات. حەمەد زاری وشک ببوو و هەموو گیانی دەلەرزی. ژنێکی گەڕاوەوەی چاوشین کە لەچکەیەکی سپیی بە سەرەوە بوو، دەرگای کردەوە و فەرمووی کردن بچنە ژوورێ. کاتێک ژنەکە دەدوا، نیشانەی دیالێکتی یۆنانیی بە ئاخاوتنی‌یەوە دیار بوو.
مەلا سەلام وەپێش کەوت. لە نێو حەسارەکەی بەرەو دەرگای ژوورێ باریکەڕێیەکیان لە بەردی سپی دروست کردبوو. خانووەکە دوونهۆم بوو و هەموو دار و دیواری سپی بوون. حەساری خانووەکەی گەورە بوو و بێجگە لە دارپرتەقاڵ، لیمۆ و نارنج، هەناریشی تێدا بوو. لە هەردووک لای باریکەڕێیەکەی دارەمێوی گەورە داریان وەبەر درابوو و هەڵچووبوون. دارمێوەکان دە گوڵێ دا بوون و قەراغی ڕێیەکەش هەمووی بە ڕیز گوڵی لێ چەقابوو. چوونە ژوورێ. نهۆمی خوارێ لە دارێکی سپیی جوان دروست کرابوو. تەواوی خانووەکەی بە باشی خاوێن کرابۆوە و بە دەرمانیش تۆزت پێوە نەدەدی. خانووەکە هەمووی بۆنی جیوە و سابوونی بۆنخۆشی لێدەهات. قاتی سەرێ لە ژوورێکی گەورەی دانیشتنێ و سێ ژوورەخەوان پێکهاتبوو. هەیوانێکیشی بە سەرەوە بوو، هەیوانەکەی دەیڕوانی‌یە دەریایە و هەر لەو کاتەش دا شیبایەکی نەرم هات. قاتی خوارێش ژوورێکی گەورەی دانیشتنێ و چوار دیوی بچووکتری هەبوو. دیوێکیان کرابووە چێشتخانە و یەکیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کرابووە حەمام. چێشتخانەکە ئاورگێک لە بەردی مەڕمەڕی خالیسی لێ دروستکرابوو. کە چوونە نێو حەمامەکەش، حەمەد زۆری نەمابوو بێهۆش بێ:
ـ ئەو پیاوە خوالیخۆشبووەی من، کەیفی بە حەمامێکی دەهات، کە زۆر ڕێک و پێک و خاوێن بێ. نازانم لە کوێ ئەو بەردە مەڕمەڕانەی بۆ هێنابوو، بەڵام ئەو مەڕمەڕە سەوزانە کە حەوزەکەیان پێ دروست کراوە، لە گەڵ لوولەکان، هەمووی لە ئەستەمبوولێ ڕا بۆ هاتبوون. ئاوەکەش بە ئاگری ئەو ئاورگەی گەرم دادێ، بەڵام دووکەڵەکە نایەتەوە نێو حەمامی. بە ڕەحمەت بێ مێردەکەم زۆری دڵ بەو خانووەیەوە بوو.
لە حەمامەکەی هاتنەدەر. ژنەکە چوو لە چێشتخانەکەی قاوەی دروست کا. حەمەد کە لە تاوان هەموو گیانی دەلەرزی، هەردووک دەستی دە باسکی مەلا سەلامی وەرێنا و گوتی:
ـ ئەو خانووەی دەکڕین، وا نیە!
ـ با، بۆ نایکڕین.
ـ یانی هەر ئەمڕۆ بۆم دەکڕی؟
کاتی خۆی ئەو ژنە لە گەڵ پیاوەکەی و زۆر خەڵکی دیکەش لە "کرێتا"ی ڕا هەڵاتبوون، هاتبوون و لێرە نیشتەجێ ببوون. دەوڵەت لەو شوێنەی عەرزی دابوونێ. کابرا دانەوێڵە و عەڕابەی دەفرۆشتن، کاسبی‌یەکی باشی هەبوو، ئۆگریی زۆریشی بە خانووەکەی بوو و چاکی پێڕادەگەیشت. پووڵ و سامانێکی زۆری بۆ ئەو ژنە و دوو کچی بە جێهێشتبوو. ئەوانە خزمیان لە ئەستەمبوولێ هەبوو و هەردووک کچەکان لە وێ لەماڵی خزمەکانیان دەژیان. ئەو ژنە بە تەنێ مابۆوە و خودا خودای بوو یەکێک پەیدا بێ، خانووەکەی پێبفرۆشێ، بۆخۆشی بڕواتە لای کچەکانی و بە یەکجاری لە وێ بمێنێتەوە. دەکرا بڵێی پێی خۆش بوو هەرچۆنێک بێ، خانووەکەی لە کۆڵ بێتەوە و زۆریش دەربەستی ئەوەی نەبوو، نرخی خۆی دەکا، یان نا.
ژنەکە بە سینی‌یەکی زێوینەوە لە چێشتخانەی هاتەوە دەر. فینجانەکان جوان بوون، قاوەکە دەو فینجانانە دا عەترێکی خۆشی هەبوو کە حەسارەکەی پڕ کردبوو. کاتێک حەمەد ئەو بۆنەی بۆ هات، هەستێکی تایبەتی دایگرت، دەتگوت لەمێژە ئارەزووی ئەو بۆنەی دەکا و دوای تامەزرۆیی‌یەکی زۆر پێیگەیشتوە، قاوەکەی لە زاری نێزیک کردەوە، هێندە خۆش بوو هەر مەپرسە. ئەو قاوەیە تام و بۆنی قاوەیەکی دەدا، کە یەکەم جار لە ژیانی خۆی دا خواردبوویەوە. وەخت بوو لە خۆشی‌یان دڵی بتەقێ. لە وێ ڕا تەواوی دەریای نێوەڕاستی بەهەموو ڕەنگ، تروسکانەوە و دیمەنەکانی‌یەوە لە پێش چاوان بوو. باڵندەیەکی زەرد خولێکی بە سەر سەری دا لێدا و بازنەیەکی زێڕی لە سەر دروست کرد. ڕووناکیی ڕۆژێ سەری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پڕ کرد و نەختە ترووسکەکەی نێو چاوی ژیایەوە. مەلا عەبدوسسەلام بە ڕوونی هەستی بە ئاڵوگۆڕی سیمای حەمەدی کرد و لە دڵی خۆی دا گوتی: ئەوەی پێی دەڵێن حەمەدۆک، ئەمەیە!

ژنەکە فینجانەکانی خڕ کردنەوە، لە سەر سینی‌یەکەی دانان و چۆوە ژووریٚ.

حەمەد لە مەلا سەلامی پرسی:

ـ باشە لە سەر چی ڕاوەستاوی، بۆ نایکڕی؟

ـ جاریٚ دەڕۆین ...

ـ دەڕۆین؟

لە پڕێک حەمەد مات بوو: پیاوەکەی دوێنیٚ، لە پشت دەرگای حەساریٚ، کە لە سەر پشتیٚ بوو، ڕاوەستابوو و تێیانەوە ڕامابوو. وەک ئەوەی وابوو حەمەدی بۆ دژکردەوەیەک هان بدا.

ـ دیتت؟

حەمەد ڕوخساری سپی هەڵگەڕابوو و لە بەر تووڕەیی‌یان هەموو گیانی دەلەرزی.

ـ ئەو کابرایەت دی؟

ـ بەڵیٚ دیتم، دەی جا؟

ـ ئەو پیاوەی لە پشت دەرگاکەی ڕاوەستابوو، ئەوت دی؟

ـ بەڵیٚ، بەڵی دیتم.

ـ ئەمن ئەو کابرایەم لە شووێنێکی دیتوە، هیچ گومانم لەوەی دا نیە.، بەڵام وەبیرم نایەتەوە ناوی چی‌یە و کیٚیە. لە هەر شوێنێک بم، ئەو کابرایە بە دوامەوە، بەڵام هەموو جارێش کە دەمەویٚ بی‌گرم، ون دەبیٚ.

حەمەد ئەو قسانەی زۆر بەپەلە کرد. ئەو جار گوتی:

ـ بریا دەمانچەم پیٚبا، یەکجیٚ گوللەیەکم لیٚدەدا. بە ڕاستی سەرم لێی‌سوڕ دەمێنیٚ، هەر گاڵتەم پیٚدەکا و ئازارم دەدا ...

بە بیٚ ئەوەی قسەکەی تەواو کا، ڕای کردە دەریٚ و بە دوای کابرای دا ڕۆیی. مەلا سەلام و ژنەکەش، کە هاتبۆوە دەریٚ، پیٚیان سەیر بوو و کاتێک حەمەد ئاوا لە نەکاو دەرپەڕی و ڕای کردە کابرای، زۆریش ترسان، بەڵام کابرا پێش ئەوەی حەمەد لە دەرگایە بچێتە دەر، هەڵاتبوو.

حەمەد لە دووی نەبۆوە. بە سەر مۆرەدیوارێکی دا بازی دا نێو باغێکی. لە دوورەوە کابرای دە نێو دانگەیەکی مەڕی دادی. دانگەکە بە چاڵووکان دەوری گیرابوو. حەمەد ویستی بە سەر پەرژینەکەی دا باز دا، بەڵام بە سەر چاڵووکەکان دا کەوت. دەو ماوەیەی دا کابرا گەیشتە مێرگێکی و دواتریش بە نێو چەقڵەشینکان دا خۆی دە نیو پۆلەبی‌یەکی هاویشت، دەمێک دە ویٚ دا ون بوو و هێندەی پیٚنەچوو لە نێو کەرتەشیجارێکی لە بەری ئەوبەری سەری وەدەرنا. حەمەد هەر بە دوایەوە بوو،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام قەت نەیدەگەیشتێ. دەموچاو، لاقولەتەر و شانوشەپیلکی هەموو پچڕپچڕ ببوون و خوێنیان لێ دەچۆڕا. هەموو لەشی وە سەر ئارەقەی گەڕابوو. پیاوەکەش ئەو جار خۆی دە نێو پۆلەپنچکێکی چڕوپڕ ڕۆکرد و ون بوو. لکوپۆپی پنچکەکان وا تێکبەزیبوون، بواری وەیان نەدەدا پیاو بچێتە نێویان و حەمەدیش هەرچەندی ڕوانی، کابرای وەپێش چاوی نەهاتەوە، ناچار دەستی لە ڕاونانی هەڵگرت و گەڕایەوە. بە هەناسە برکێ و لە حاڵێک دا دە ئارەقەی دا شەڵاڵ ببوو، گەیشتەوە لای مەلا سەلامی. ئەو خوێنەی لە دەم و چاوی ڕا هاتبووە خوارێ، کراسەکەی سوور کردبوو.

ـ ئەرێ حەمەد ئەو پیاوە کێ بوو؟

ـ نازانم، هەرچی دەکەم نایناسمەوە، بەڵام دەزانم لە شوێنێکی دیتوومە.

ـ باشە ئەوە چت لێ بەسەرهاتووە؟

ـ دڕوان سەروسەکوتی‌یان داڕووشاندووم و خوێنەکەش هەر ئی وەیە.

ـ بڕوانە کراسەکەت هەمووی بەخوێنە!

ـ وەڵلاهی لە شوێنێکی دیتوومە، بەڵام بۆم ناچێتەوە سەریەک کە بزانم کێیە.

ـ نیگەرانی وەی مەبە، ئاخرەکەی وەبیرت دێتەوە.

ـ بەڵێ، بەڵام لە وەی دەترسم ... دەترسم لە وەختی نوستنێ دا بێ و بمکوژێ.

ـ مەترسە ئەوەش جێبەجێ دەکەین!

دڵدانەوەی مەلا سەلامی ورەی حەمەدی زیندوو کردەوە و هێور بۆوە.

مەلا سەلام گوتی:

ـ با بڕۆینەوە، ئەتۆ دەبێ جلەکانت بگۆڕی.

کاروباری کڕینی خانووەکەی بە سێ ڕۆژان کۆتایی هات و حەمەد قەباڵەکەی وەرگرت. مەلا عەبدوسسەلام پیاوێکی دەستڕۆیشتوو و خاوەنڕێز بوو. کاری زوو لە بەر دەستی ڕادەپەڕی، هەموو دەرگایەکی بۆ دەکەوتە سەر پشتێ و بە قسەی دەکرا. حەمەد هەر کە قەباڵەکەی وەرگرت، بە غار ڕۆیی بۆ لای بیوەژنەکەی. ژوورەکان بەتاڵ ببوون، ماڵەکە خاوێن کرابۆوە و هەموو شتێک ڕێکوپێک کرابوو. ژنەکە لە وێ بوو، خەمبار و ناڕەحەت، فرمێسکی دە چاوان گەڕابوو و هەر لەو حاڵەش دا بزەیەکی لە سەر لێوان بوو. دەستەکلیلێکی بۆ لای حەمەدی ڕاداشت:

ـ خێرێی لێ ببینی. هیوادارم دەو خانووەی دا بەختەوەر بی و بە خۆشی و سڵامەتی بژی. ئێمە ژیانێکی خۆشمان تێدا ڕابوارد. خودا خێرت وەرێ بێنێ و ئیشاڵڵا تەمەنت درێژ بێ.

حەمەدکلیلەکانی وەرگرت. هێندێکیان تێوە ڕاما، دەتگوت نازانێ چی‌یان لێبکا. پاشان بە بزەیەک لە سەر لێوانەوە چاوێکی لە ژنەکەی کرد و چۆوە حەساری. نەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەزانی چ بکا. هێندەی نەمابوو لە خۆشی‌یان باڵ بگرێ. سەیرانی هاتە پێش چاوی، ئای چ ژنێکی جوانە، کە دەڕوا چەند شیرن هەنگاو هەڵدێنێتەوە، چەندە باریکە، بەژنی هەر دەڵێی لاولاوە. ئەو دوو قووڵکانەی ڕوومەتی لە کاتی پێکەنینێ دا چەند جوانن. پاشان بیری لە دایک و بابی کردەوە و هەروەها لە خەجیجێش. دایە حۆریی هاتە پێش چاوی کە هەردووک دەستی بە پشتی‌یەوە گرتبوو، هاتە نێو حەسارەکەی، چاوی لە خانووەکەی کرد و پاشان بە خۆشحاڵی‌یەکی زۆرەوە ڕووی بۆ لای وی وەرگێڕا.

حەمەد بە حەسارەکەی دا گەڕا. یەک بە یەک دار و بەرد و تەنانەت چڵ بە چڵی گیای نێو ئەو حەسارەی بە سەر کردەوە. کاتێک چاوی بە چالاوێکی کەوت، کە بەردی مەڕمەڕی دە سەری گیرابوو، لە خۆشی‌یان قیژاندی. لە دڵی خۆی دا گوتی دەبێ ترومپایەکی دەو چالاوەی گرم، دەنا سەیران ماندوو دەبێ.

لە پڕ هەستی کرد وردە وردە وڵات بەرەو تاریکبوون دەچێ و زۆریشی برسی‌یە. ماوەیەکی دیکەش دە خانووەکەیەوە ڕاما کە ئەوەندە سپی بوو، لە بوولێڵەی دا دەترووسکایەوە. کزە بایەکی بەهاریی لاوێنەرەوە بە بۆنی لێمۆیەوە هات.

بەیانیی زووی ڕۆژی دواتر لە جێگایە دەرپەڕی. هێشتا سەری گاورکۆی بە تەواوی ڕووناک نەببوو. خێرا جلەکانی دەبەر کرد و چوو بۆ لای ماڵەکەی. کاتێک دەرگای کردەوە، چاوی بە پیرێژنەکەی کەوت کە هەروا بە دانیشتنەوە پاڵی وە هەمان داری دا بوو، کە دوێنێ کاتێک حەمەد لە وێ ڕۆیی لە بنی دانیشتبوو و خەوی لێ‌کەوتبوو. بە ئەسپایی، بۆ ئەوەی ژنەکە وەخەبەر نەیە، خۆی گەیاندە سەر پلیکانەکان کە سێ ڕیز بوون و لە بەردی مەڕمەڕ بوون. لەوێ لە سەر پلیکانەکان دانیشت و چاوەڕێی خۆرهەڵاتن بوو. پێش تاوهەڵاتێ باڵندان وەخەبەر هاتن و لە حاڵێک دا لەو داری بۆو داری هەڵدەفڕین، دەیانخوێند. هەموو حەسارەکانی دەوروبەریش هەر بەو شێوەیە بوون و دەنگی باڵندانیان لێوە دەهات. کاتێک ڕۆژ سەری وەدەرنا، شنەبایەکی دڵبزوێن هات و بۆنی خۆشی جۆراوجۆری لە گەڵ خۆی هێنان.

لە نەکاو حەمەد پیرێژنەکەی وەبیرهاتەوە و بە پەلە چوو بۆ لای. ئێستا ئەو وەخەبەر هاتبوو و پڕ بە چاوانی دە خانووەکەیەوە ڕامابوو. کە حەمەدی دی، بزەی هاتێ، بەڵام خۆی نەبزاوت. حەمەد چوو لە بەرامبەری دانیشت. هەردووکیان بێ ئەوەی یەک وشەشیان لە زاری بێتە دەر، هەتا نیوەڕۆیە، ئەو کاتەی ڕۆژ گەیشتە نێوەڕاستی ئاسمانێ، بەو شێوەیە مانەوە.

جەنگەی نیوەڕۆیە لە پێش دا حەمەد هەستا، سێبەرەکەی لە بەرپێ‌یانی واوەتر نەدەچوو، داهاتەوە و کلیلەکانی دە نێو دەستی ژنەکەی نا.

ـ هەتا دەڕۆی لێرە بخەوە و با کلیلەکانیش هەر بە تۆ بن خوشکی گەورەم! جارێ دایکم و خێزانم نە گەیشتوونێ و ئەمن پێویستم بە خانووەکەی نیە.

ـ نانا، کاکە گیان، ئەمن لە ماڵی جیرانێکیم. چت لێوەشێرم، ئەمشۆ هەرچی کردم خەوم لێنەکەوت، ئیدی هاتمە ئێرە و لێرە خەوم لێکەوت.
کلیلەکانی لێوەرنەگرتەوە.
ئیدی هەموو بەیانان حەمەد هەڵدەستا و بە پەلە دەهاتە خانووەکەی. هەموو ڕۆژیش دەیدی ژنەکە لە بن ئەو دار پرتەقاڵە گەورەی نوستوە و کاتێکیش وەخەبەر دەهات، بە یەکەوە دادەنیشتن و چاویان لەو خانووە سپییە جوانەی دەکرد. ئەوەیان بۆ ببوو بە عادەت.
حەمەد ڕۆژبەڕۆژ خۆشحاڵتر دەبوو. کابرای نەناسراویشی ئیدی نەدیتەوە، بەڵام ئەو نیگەرانییەی هەر لە دڵی دا بوو کە نەکا ڕۆژێک ئەو کابرایە پەیدا بێتەوە.
ڕۆژێکیان بەیانیی زوو کاتێک حەمەد زۆر بە ئەسپایی دەرگاکەی کردەوە و هاتە نێو حەسارەکەی، دیتی ژنەکە لە وێ نیە. دڵی داخورپا، زۆری پێناخۆش بوو و نەیدەزانی چ بکا. گەڕێک بە نێو حەسارەکەی دا گەڕا، هاتەوە لە سەر پلیکانەکان دانیشت، چوو ژووریّ گەڕا، پاشان چوو بۆ ماڵی جیرانەکەیان و لە دەرگای دا. ژنێک دەرگای کردەوە، کە چاوی بە حەمەدی کەوت، پێکەنی و گوتی:
ـ دەزانم لە کێ دەپرسی.. بەڵام پوورە زارا پێش تاریکوڕوونی بەیانی ڕۆیی بۆ ئەستەمبووڵێ. دیارە ئەمشەویش تا کاتی ڕۆیشتنێ هەر چۆوە ماڵەکەی خۆی و لەوێ خەوت...
حەمەد بە دڵناڕەحەتییەوە گەڕایەوە ماڵی مەلا سەلامی. کاتێک وەژوور کەوت، مەلا سەلام خەریکی نانخواردنێ بوو.
حەمەد بە حاڵەتێکی خەمبارەوە گوتی:
ـ ژنەکە ڕۆیوە.
ـ دانیشە حەمەد، چەند ڕۆژە چاوم پێت نەکەوتوە، بە ڕاستی لە کوێ بووی و ئێستا خەریکی چی؟
حەمەد لە بەرامبەری دانیشت و پێکەنی.
ـ دەمەوێ ئەمڕۆ بچمە شاری حەمەد، ئەرێ ئەتۆ هەروا سەرقاڵی؟
ـ نەخێر، کارم نیە، ئەو ژنەش خۆ ئیدی لێرە نەماوە.
ـ بۆ شتومەک و کەرەسەی نێوماڵێ، ڕامئەسپاردووە هێندێک شتمان بۆ دانێن. ئێستا دەبێ بچین هەڵیانبژێرین.
مەلا سەلام دوو تەختی خەوی دیاری کردبوو، کە سەری پێچکەکانیان گۆی مس بوون. حەمەد بیری کردەوە: ئەها، کە وابوو من و سەیران دە نێو ئەو تەختەی دا دەنووین و ئەوی دیکەش بۆ دایە حۆری. بەڵام وەڵڵاهی دایە حۆری قەت دەو تەختەی دا نانوێ. وای پێبڵێیین قەڵس دەبێ و قسەمان پێدەڵێ، بەڵام ئاخری ڕادێ و تێدەگا کە نوستنی سەر تەختی خۆشە ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مۆبل و کورسی، سەربەرگی ئاوریشم بۆ کورسی‌یەکان... تابلۆی نەخشی خەتیی جوان جوان و ئایەتی قورئانێ... وێنەی دە شووشەگیراو: سەری ژنێکی جوان بە لەشی هەژدیهایەکی‌یەوە، بوراقی پێغەمبەری کە لەشی ئەسپە و سەری کچە و وێنەی لەشی بێگیانی حەزرەتی عەلی کە لە دەشتێکی کاکی بە کاکی دا بە سەر وشترێکی‌یەوەیە ...

حەمەد بە ئۆگری‌یەوە هەموو تابلۆکانی چاو لێکردن و مەلا عەبدوسسەلامیش مەبەستی هەموو تابلۆکانی بۆ لێکدایەوە. حەمەد لە خۆشیان ئۆقرەی لێبڕابوو، ڕوخساری سپی هەڵدەگەڕا، سوورهەڵدەگەڕا و بەردەوام پرسیاریشی دەکردن:

ـ کە وابوو شتێکی وا هەیە کە لەشی هەژدیهایە و سەری ژنە؟

ـ بەڵێ حەمەد، هەیە، لەو دیوی کێوی قافێ.

ـ ئەسپی حەزرەتی محەممەدیش سەری کچ بووە، بە ڕوخسارێکی ئاوا جوانەوە؟

ـ بە تەواوی وایە حەمەد و ئەو ئەسپە ئێستاش دەژی، لەو دیوی کێوی قافێ.

ـ حەزرەتی عەلیش تەرمی بێگیانی خۆی سواری وشترێکی کرد و وشترەکەشی دە دەشتێ کرد؟

ـ بەڵی بۆخۆی وشترەکەی لێخوڕی و کەس نازانێ ڕووی دە کوێ کرد...

حەمەد بە نێو دوکانەکەی دا گەڕا و بۆخۆشی تابلۆیەکی شووشەی هەڵبژارد کە نەخش و ڕەنگەکانی لە بەر گەشی‌یان دەتروسکانەوە: پیاوێکی بە دیمەن سواری ئەسپێکی بۆرە ببوو، ئەسپەکە هەستابووە سەر پاشووان و پیاوەکەش یەکی چوارشانە بوو، چاوەکانی گەورە بوون و سمێڵی دەتگوت مانگی یەکشەوەیە بە دەوری لێوانی دا هاتبووە خوار و شمشیرێکی ڕووتی بە دەستەوە بوو.

ـ ئەوە کێیە؟

ـ کوێرۆغڵی‌یە ...

حەمەد گوتی:

ـ دەڵێی چی ئەوەش بکڕین؟

ـ دەی‌کڕین، ئەوە زۆر جوان کێشراوەتەوە. ئەو کەسەی ئەو تابلۆیەی کێشاوەتەوە، هونەرمەندێکی گەورەیە. ئەو سوارە کە کوێرۆغڵی‌یە، کێشک لە مەرقەدی مەلا خونکاری، لە کۆنیایە، دەکێشێ و پیاوێکی عادڵ و پیرۆزە کە لە ڕیزی چلسوارەی غەیبی دایە. ئەو تابلۆیانە بە ڕاستی پیرۆزن و هەر ماڵێکی ئەوانەی تێدابن، شتی خراپ و نگریس ڕووی تێناکا، قەت تەڵاق و لێکهەڵبڕان لەو ماڵەی دا ڕوو نادا و بە پێچەوانەوە پڕ دەبێ لە خێر و بەرەکەت.

حەمەد لە پێش تابلۆیەکی دیکە ڕاوەستا: بۆقێکی سەوز کە ئاگری لە زاری دەهاتە دەر.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوەیان بە دەستی پیاوچاکان دروست نەکراوە. هیچ نایەنێ، هەر بۆ وەی نابێ چاویشی لێکەی.

حەمەد بە دوودڵییەوە لە بەرامبەر تابلۆیەکی دیکە ڕاوەستا. ئەوەیان ئاسمانێکی بێسنووری هەر بەو ڕەنگە گەشانەوە نیشان دەدا، کە ئاسمانی سەر چوکووراوایە هەیبوو. دەشتێکی دەخستە بەرچاو کە پڕ بوو لە گوڵی زەرد، سوور، بنەوش و کاڵ، ڕاست وەک گوڵەکانی ئەو دەشتەی، هەروەها هێندێک داری تێدابوون، کە هەرچەند ڕەنگی هەموو دارەکان سەوز بوو، بەڵام هەر ئەو ڕەنگە لە دارێکەوە بۆ دارێکی دی لە باری توندی و کاڵییەوە جیاوازیی هەبوو و هەرکامە و جۆرێکی تایبەتیی دەنواند. لکی دارەکانیش پڕ لە گوڵی ڕەنگاوڕەنگ بوو. ژنێک و پیاویک لە سەر جۆگە ئاوێکی ڕاوەستابوون، هەردووکیان ڕووت بوون و مارێک لە پشتەوەیان درێشووکە سوور و دووفلیقانەکەی دەرهێنابوو و قەفقەف لە دارێکی ئاڵابوو. وا دیار بوو ژن و پیاوەکە لە وەی کە ڕووت بوون، شەرمیان دەکرد. حەمەد ئەو بەرەبەیانەی وەبیر هاتەوە کە سەیرانی لە قەراغ چۆمەکەی چاو پێکەوت. وەبیری هاتەوە کە سەیران لە پشت پۆلە قامیشیک و هێندێک پنچکان لە نێو گوڵان درێژ ببوو، ئای کە لەشی نەرم و جوان بوو... حەز و ئارەزوو هۆشی لە هەردووکان بڕیبوو و مەستی هەستی خۆشەویستی و یەکترویستن بوون... کە ئەوەی وەبیر هاتەوە، ئازای لەشی لە حەسرەتان لەرزی. لە تاوان خەریک بوو دیق بکا، بەڵام نەیدەزانی چ بکا ... کاتێک تاو هەڵات و خۆر لە سەروسەکوتی دان، هێشتا هەر خەریکی ئیشقبازی بوون. ئەسپە کوێتیش مەودای پەنجا میترێک لەولاتری وان سەری دە حەوای کردبوو، لیچی لیککردبوونەوە و ڕەق ڕاوەستابوو...

ـ حەمەد دەڵێی ئەو وێنەیەت زۆر بە کەیفێە.

حەمەد وشیار بۆوە و خۆی کۆکردەوە:

ـ وەڵڵاهی جوانە مامۆستا، هەروا پێم خۆش بوو چاوی لێبکەم.

ـ ئەوە شاکارێکی جوانی هونەرمەندانەیە. بڕوانە، ئەوە بەهەشتە کێشاویەتەوە، لەو بەهەشتەش جوانتر و ڕازاوەترە کە باسی دەکرێ.

حەمەد سوور هەڵگەڕا، سەری بەرداوە و گوتی:

ـ وایە، بە ڕاستی زۆر جوانە.

ـ هونەرمەندەکە بەهەشتی چۆن دیتوە، هەر واشی کێشاوەتەوە.

حەمەد ئیدی سەرسوڕمانی خۆی بۆ نەشاردرایەوە و گوتی:

بۆچما ئینسان دەتوانێ پێش ئەوەی بمرێ، بچێتە بەهەشتێ و بیبینێ؟

ـ هونەرمەندەکە هەموو ڕۆژێ لە وێیە. دیارە ئەو بە چاوی دڵ دەیبینێ. ڕێگای بەهەشتێش هەر بە دڵ بەڵەدە. ئەگەر وا نەبا، ئەگەر ئەوێی نەدیبا، چۆن دەیتوانی ئەو وێنەیەی وا جوان بکێشێتەوە، کە لە بەهەشتێ جوانتر بێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوە زۆر جوانە، زۆر زۆر، ئەدی ئەو مارە ...
ئیدی نەیزانی چۆن هەستی خۆی دەربڕێ:
ـ ئەدی ئەو سێوە سوورە... چاو چەندە سوورە... لە سووری‌یان هەر بریقەی دەدا...
ـ ئەم تابلۆیە بابە ئادەم و دایە حەوای ئێمە لەو کاتەی دا نیشان دەدا کە لە بەهەشتێ دەردەکرێن. ئەو مارەش هەر ئەو مارە فێڵبازەیە کە فریوی دان و گوناهی پێکردن. دایە حەوا سێوێکی سووری بە دەستی ڕاستی‌یەوەیە، کە مارەکە داویەتێ. ئێستا ئەو چیدی خۆی پێڕاناگیرێ و قەپ بە سێوەکەی دا دەگری، نیوەی سێوەکەی دەخوا و نیوەکەی دیکە دەدا بە بابە ئادەمی... دیتووتە وێنەکە چەندە زیندووە؟ ئینسان پێی‌وایە هەر ئێستا هەرچی دەو وێنەی دا هەن، دەبزوون. هەر دەڵێی خوا ڕوحی وەبەر وێنەکەی ناوە، هەر بەو جۆرەی کە گیانی وەبەر عەرزی ناوە... مرۆڤ دەتوانێ سوێندێ بخوا کە بابە ئادەم و دایە حەوا بۆخۆیان لە گەڵ ئەو مارەی و بەو سێوەیەوە لە نێوەڕاستی بەهەشتێ، لە پێش وێنەکێشەکەی ڕاوەستاون و ئەویش وێنەکەی کێشاوەتەوە و ڕەنگی کردوە.
ـ دایە حەوا جوانە و بابە ئادەمیش زۆر بە شانوشکۆیە!
ـ دوای ئەوەی ئەوان لە بەهەشتێ دەرکران، لەش، دڵ و بیری ئینسانیش شێوا. ئێمە هەموومان لە سەرەتاوە لە سەرچاوەیەکی ڕوونەوە هاتووین، بەڵام ئێستا ڕووباری گەورەی مرۆڤایەتی هەر ئاوی لێڵ و پیسی پێدا دەڕوا.
حەمەد بیری کردەوە: سەیران زۆر جوانە، هەزار هێندەی دایە حەوای جوانە. گەردنی کێلی، قەدی باریکی و ڕەنگی ئەسمەری... لە نەکاو ئاوڕی دایەوە و هێندێک نیگەران بوو: بڵێی مەلا سەلام هەستی نەکردبێ بیر لە چی دەکەمەوە؟
ـ با ئەو تابلۆیەش بکڕین، دیارە دەبێ گران بێ، بەڵام قەیدێ ناکا دەی‌کڕین.
حەمەد لە بن لێوی‌یەوە گوتی:
ـ بەڵێ، بی‌کڕە!
لەوە زیاتری لە سەر نەڕۆیی. دەترسا مەلا سەلام بە قسەی نەکا و ئەو تابلۆیەی بابە ئادەم و دایە حەوای بۆ نەکڕێ.
کابرایەکی پیر کە عەبایەکی دە بەردا بوو، تەپلەیەکی لە سەر بوو، ملێکی درێژی چرچاوی و ڕدێنێکی کۆرپەی هەبوو و تەسبیحێکی بە دەستەوە بوو، زۆر بە لە سەرەخۆیی و لە حاڵێک دا لە بن لێوی‌یەوە دوعای دەخوێند، تابلۆکەی هێنایە خوارێ. ملی ئەوەندە درێژ بوو، دەتگوت سەری بە سەری داردەستێکی‌یەوە کراوە.
پاشان لبادێکی جیگجیکی، فەڕشێکی هەوشاری و بەرماڵێکی نەخشینیشیان کڕی. بەرماڵەکە لە لبادەکەش جوانتر بوو.
حەمەد وەک کەسێکی کە دەخەوێ دا دەڕوا، وەدوای مەلا سەلامی دەکەوت. بۆخۆی لە خۆوە هیچی نەدەگوت. هەرچی مەلا سەلام گوتبای، پێی ڕازی بوو و دیارە هەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شتێکیش ئەو کڕیبای پێیجوان بوو و پێی باش بوو. ئەو تەنیا بیری لە هونەری هونەرمەندە وێنەکێشەکەی دەکردەوە. پێیوا بوو ئەگەر شەو و ڕۆژ لە بن ئەو وێنەیەی دابنیشێ، نە بخوا، نە بخواتەوە و نە بیر لە شتێکی دیکە بکاتەوە، تەنیا چاو لەو وێنەیەی بکا، هێشتا تێر نابێ.

پیاوە پیرە خاوەندوکانەکە چەند تابلۆی دیکەشی هەروا بە دیاری لە گەڵ شتومەکەکان دانێ، بەڵام هیچیان وەک ئەو وێنەیەی سەرنجی حەمەدیان ڕانەکێشا.

دوایە چوونە دوکانی زەینوڵڵا ئەفەندی. کورسی، مۆبل، مێز، کەلوپەلی چێشتخانەی، دەوری و تاقمی چینی و زۆر شتی دیکەیان لە وێ کڕین. کاتێک مەلا سەلام چرایەکی کووپپەمەیی گەورەی نەوتیی هەڵبژارد، حەمەد ڕووی وەرگێڕا. چرایەکی ئاوای جارێکی لە شوێنێکی دیبوو، بەڵام نەیدەزانی لە کوێ و کەی، ڕاست وەک پیاوە نەناسراوەکەی کە بەردەوام خۆی نیشان دەدا و کاتێک حەمەد دەیەویست بچێتە لای و بیگرێ، لەبەری هەڵدەهات.

ـ مامۆستا ئەو چرایەم ناوێ.

ـ ئەدی ئەوەیان کە کووپەکەی سەوزە، ئەوەشت ناوێ؟

ـ نا، مەبەستم ئەو پەمەییەیانە، دەنا قەیدێ ناکا، لەوانەی دیکە هەرکامیان بکڕی، پێمناخۆش نیە...

مەلا سەلام دوو چرای جوان و باشی هەڵگرت.

لە ماوەی چەند ڕۆژان دا دیوار و دەرگا و پەنجەرەکانی خانووەکە ڕەنگ کرانەوە. فەرش، مۆبل و شتومەکی دیکە هەرکام لە جێی خۆی دانرا. ڕۆژێکی خێزانی مەلا سەلامی کە ئەویش وەک سەیرانێ ژنێکی جحێڵ و جوان بوو و ملی وەک ملی قووی درێژ بوو، بە سەبەتەیەکی گەورەوە پەیدا بوو. سەبەتەکە پڕ بوو لە پەردەی جوان جوانی گوڵدۆزی کراو. ژنەکە لە گەڵ مەلا سەلامی پەردەکانیان بە پەنجەرانەوە هەڵواسی. کاری ڕێکوپێککردنیماڵەکەی چەند ڕۆژێکی گرت، بەڵام حەمەد بیریشی لێ نەدەکردەوە. بۆخۆی ڕۆژ تا ئێوارێ دادەنیشت و چاوی لە تابلۆی بەهەشتەکەی دەکرد.

ـ ئەرێ حەمەد، ئەتۆ هەر دەڵێی لە نێو ئەو هەموو شتانە دا تەنیا کەیفت بەو تابلۆیەی دێ، وایە؟

حەمەد لە حاڵێک دا چاوی لە سەر تابلۆکەی نەدەگوێزتەوە، گوتی:

ـ ئەمن پێموایە بە ڕاستی تابلۆیەکی جوانە.

حەمەد هەر چاوی لە تابلۆکەی دەکرد و بەردەوام شتی تازەی تێدا دەدۆزیەوە، ڕەنگی نوێی تێدا بەدی دەکرد و هەموو جارێکیش ڕادەپەڕی و دڵی دادەخورپا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە سەر گەڵایەکی سەوزی کاڵ خاڵخاڵۆکەیەکی دۆزی‌یەوە و لە پشت گەڵایەکی دیکە، کۆمەڵێکی دی. لە شوێنێکی دیکەی وێنەکە دا باڵندەیەکی شینی سینگ زەردی بەدی‌کرد. باڵندەکە بە نیگەرانی‌یەوە لە هەرچوار دەوری خۆی دەڕوانی... وا دیارە زۆری پێناچێ باڵەکانی دەکاتەوە و دەفڕێ... قالۆنچەیەکی سەوز کە جار بە جار ئاماڵ سوور و شینیش دەنوێنێ، باڵە تەسکە لەرزۆکەکانی دەردەکێشێ... لە نەکاو حەمەد بە شەوق و زەوقێکی زۆرەوە ڕای کردە لای مەلا سەلامی:

ـ دەڵێن زیارەتکردنی گڵکۆی مەلا خونکاری لە کۆنیای، بە نیوە زیارەتێکی مەکەی دەبێ. ئەمن زۆرم پێخۆشە بچمە کۆنیایە لای ئەو هونەرمەندەی کە ئەو تابلۆیانەی کێشاوەتەوە، ئافەرینی لێبکەم و ڕێزی لێبنێم. هەر سەیران بگاتە ئێرە...

ـ بەڵێ دەتوانین بچینە سەر گڵکۆی بابە مەولانای، بەڵام هونەرمەندەکە ئەوەتا لێرەیە. ئەو پیاوە پیرە ملدرێژەی ئەمڕۆ لە لای بووین، خاوەنی ئەو شاکارەیە...

ـ بە ڕاستی ئەو بوو؟ چاو لە من کە، تەنانەت دەستیشیم ماچ نەکرد.

ـ دەرفەتی ئەوەت دەبێ...

حەوتووی دواتر ئەسپێکی ڕەسەنی عورفایی‌یان کڕی، جوانووئەسپێکی چوار ساڵە. حەمەد زینێکی چەرکەسیی پەڕاوێز زێوکفتی کڕی. هەموو ڕەختەکەشی هەر زێوکفت بوو. پاشان دەمانچەیەکی ناگانیشی کڕی و دە بەرپشتێنێی ڕاکرد.

مەلا عەبدوسسەلام گوتی:

ـ حەمەد گیان، ببوورە، لێرە خەڵک بەو نەوعە جلوبەرگەیەوە سوار نابن.

هەستان، چوونەوە دوکانی زەینوڵڵا ئەفەندی، چاکەت و پانتۆڵێکی سورمەیی، جووتێک چەکمەی درێژ، کڵاوێکی خەتخەت و دەرزەنێک کراسیشیان هەڵگرت.

حەمەد زۆر خۆشحاڵ بوو کە بەو لیباسەیەوە دەگەڕا، بەڵام بەو جلانە ڕانەهاتبو و هەستی دەکرد بە ڕووتی دەگەڕی. ئەو بێجگە لە سەربەرگە یەخە زێوچنراوەکەی، کەوشە قایشەکانی، گۆرەوی‌یە خوری‌یەکانی و کراسە لۆکە ماراشی‌یەکەی، شتی دیکەی پێ جلوبەرگ نەبوو.

لەو کاتەوە ئەسپ و دەمانچەکەی کڕیبوو، کابرای نەدیبۆوە. ڕۆژێکیان بە سواری چوو بۆ لای چۆمی و هەتا ئێوارێ لە لای پۆلەپنگەکەی مایەوە، کە بە سەر دەریایەی دا دەڕوانی، چوو لە پێش مزگەوتەکەی چاوەڕوان بوو و پاشان چوو لە کەبابخانەکەش نانی خوارد، بەڵام هیچ نەقەوما. ئەو بەینەی هەموو لێگەڕا، لە دڵی خۆی دا وای دانابوو کە بی‌دۆزێتەوە و ئیدی نەیەڵێ لە دەستی دەرچێ!

کاتێک کاری ماڵەکەی تەواو بوو، مەلا سەلام حەمەدی بانگ کرد و کیسەیەکی زەردی زێوکفتی دا دەستی. ئەمە هەر ئەو کیسەیە بوو کە کاتێک حەمەد گەیشتبوە ئێرە، بە مەلا سەلامی سپاردبوو، تا بۆی هەڵگرێ:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ فەرموو حەمەد، ئێستا ئەتۆماڵوحاڵی خۆت هەیە و دەکرێ پووڵی خۆشت لە لای خۆت بێ!
حەمەد کیسەکەی کردەوە. لەگەڵ ئەوەی ئەو هەموو شتەش کڕابوو، هەروا پڕ بوو لە پووڵ. حەمەد کیسەکەی دایەوە دەستی مەلا سەلامی:
ـ مامۆستا گیان، دەبێ هەتا سەیران دێ، هەر لە لای تۆ بێ.
مەلا سەلام کیسەکەی لێوەرگرتەوە، پێنج سکەی زێڕی لێدەرهێنا و دانییە دەستی حەمەدی:
ـ باشە، بەڵام با ئەوەندەت هەر پێبێ. لەوانەیە پێویستت پێی ببێ.
حەمەد سکەکانی دە کیسەی باغەڵی خۆی نا. وێنەی دووپشکێکی بە زەنگیانەی ڕەنگاوڕەنگ لە سەر پشتی کیسەکەی چنرابوو.
مەلا سەلام گوتی:
ـ دەتوانی لە لای زەینوڵڵا ئەفەندی هێندێک لەو سکانە ورد کەیەوە. ئەو زۆری خۆشدەوێی. دۆستایەتیی کەسێکی وەک وی بۆ تۆ زۆر بەکەلکە.
حەمەد پانتۆڵی سوارییەی هەڵکێشا، قایشێکی زێوئاژنکراوی لە سەر بەست، کراسێکی سپیی بێ یەخە و کۆتێکی سورمەییشی دەبەر کرد و قەمچییەکەشی دە بەر چەکمەکەی ڕاکرد.
ئەسپەکانیان لە کاروانسەراکەی نێزیک بازاڕی کە دارپەڵکێکی گەورەشی لە تەنیشتێ بوو، بەجێهێشت. لە بن دارەکەی کە سێسەدەی زیاتر تەمەن بوو، کانییەک هەڵدەقوڵی و ئاوەکەی دەچو دە حەوزێکییەوە، کە بە بەردی سپی دروست کرابوو و لە حەوزەکەش ڕا بەرەوخوار بە ئاوهەڵدێرێکی دا دەڕژایە نێو باغە پرتەقاڵێکی. قاوەخانەیەک لە و جێگا خۆشەی هەبوو.
لە بن دارپەڵکەکەی دانیشتن و قاوەیەکیان خواردەوە. پاشان چوونە فرۆشگەکەی زەینوڵڵا ئەفەندی. مەلا سەلام حەمەدی بە هاوڕێکانی ناساند. زەینوڵڵا ئەفەندی حەمەدی بەو بەرگەیەوە زۆر پێ جوان بوو، هەر چاوی لێدەکرد و دواتریش بە خۆشحاڵییەوە گوتی:
ـ خوشکەزاکەت بەڕاستی خوێنشێرینە! ئەگەر سەڵت بوایە، لەوانە بوو هەموو کچی چوکووراوایە ملی خۆیانی بۆ بشکێنن!
مەلا سەلام بە شێوەیەک کە خۆڕانانی تێدا هەست پێدەکرا، گوتی:
ـ بەڵێ، حەمەد بە ڕاستی شۆخ و ڕێکوپێکە! ئەوەش کە وەبەر دڵی تۆ کەوتوە، بۆ وی سەربەرزییە و جێگای خۆشحاڵییە!
زەینوڵڵا ئەفەندی گوتی:
ـ خودا ئاگاداری بێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فرۆشگەی وی لە زووەوە هەر بەڕمێن و بە نێوبانگ بوو. هەر کالا و شتومەکێکی لە ئالیپوو، دیمەشق، ئەسکەندەریەیە، پاریس، لەندەن و ناپێلی ڕا دەهات، یان بە قاچاغی لە ئەسکەندەروونێ وەدەردەکەوت، هەمووی بە فرۆشگەکەی وی دا بۆ نێو تورکیە، ئێران، ئێراق و ولاتانی تەنانەت زۆر دوورتری دیکەش دەڕۆیی. زەینوڵلا ئەفەندی مێوانێکی زۆری دەهات، خانوویەکی ڕازاوە و گەورەی لە دەرەوەی شاری هەبوو، میوانەکانی دەبردە ئەوێ و لەوێ پێیان ڕادەگەیشت. ئەوانەی سەودا و کڕین و فرۆشی لە گەڵیان هەبوو، تورک، عەرەب، فەرانسەیی و ئیتالیایی بوون. هەموو کەس دەیزانی ئەو چ دەکا ولە ئەستەمبووڵ و ئەنکەرەش خەڵک دەیانزانی. زەینوڵلا ئەفەندی پووڵی یەکجار زۆر بوو و هەر بۆیەش مەزرا و خاکێکی زۆری بە نرخی زۆر هەرزان کڕیبوو. تەواوی ئەو دەشتەی لە پەساری شاخی ڕا هەتا سەر لێوی دەریایە ئی وی بوو. هەرچی بابەتی سەودا و بازرگانی بوایە، لە چەکەوە بگرە، هەتا حەشیش، ئەسپ و مەڕ و ... لێی نەدەپرینگایەوە. شەو نەبوو کاروانێک باری لە شتی نایاب و بە نرخ بۆ نەیە ...

هەموو گەورەپیاوانی شاریش هەر لە فرۆشگەی وی کۆ دەبوونەوە. ئێواران حاکم، فەرماندەی ژاندەرمە، شارەدار، قازیی شاری و هەموو ئاغا و بەگەکانیش دەهاتنە ئەوێ، لە مۆبلی چەرم دا دادەنیشتن، چایان دەخواردەوە و باسی سیاسەتی ئەو سەردەمەی تورکیە، سووریە، فەڕانسە و بریتانیای گەورەیان دەکرد و هەر لە وێش بڕیاری جۆراوجۆر دەدران. دەنگۆ و هەواڵ و بۆچوونی ڕەخنەخولقێن و ئالۆز، شتێک بوون کە بە گەرمە باسیان دەکرا. هیچ شتێک نەبوو لە گوندێکی هەرە دوورەدەست و تەریککەوتۆوەی ئەو ولاتەی ڕووبدا و لە وێ نەیەتە بەرباس و قسەی لە سەر نەکرێ.

ـ دەڵێن ئێوە خانووەکەتان کڕیوە؟

ـ بەڵێ هونەرمەندی بەڕێز، شوکر بۆ خوای!

ـ هەرزانیشتان کڕیوە؟

ـ وەڵلاهی ئەوەندەش هەرزان نەبوو...

ـ بیستوومە پیرێژنە خاوەنماڵەکە دڵی نەدەهات خانووەکەتان بۆ چۆل بکا. دەڵێن دەهات شەو و ڕۆژ لە بەر دەرگای خانووەکەی دەمایەوە.

حەمەد لە حاڵێک دا بە مەبەستی ڕێز گرتن هەردووک دەستی لە سەر چۆکی دانابوو، وەڵامی دایەوە:

ـ پێمگوت نەڕوا و لە گەڵ ئێمە بمێنێتەوە...

ـ ئەدی ئەو چیی گوت؟

ـ بەیانی‌یەکی کە چووم لە حەسارەکەی نەمابوو، ڕۆیشتبوو بۆ ئەستەمبووڵێ...

زەینوڵلا ئەفەندی گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ خوابمانپارێزی! بەجێهێشتنی ماڵوحاڵ بۆ ئینسانی دەردێکی گرانە. ئەمن لەمێژساڵە لێرە دەژیم. بابم فەرماندەری قەڵای پایاسێ بووە، ئەوکاتەی ئەوێ بەندیخانە بووە. ئەمن لە دیمەشقێ دەرسم خوێندوە و پاشانیش بە هەموو دنیایە دا گەڕاوم، بەڵام قەت نەمتوانیوە نیشتمانی خۆم لە بیر بکەم. ئێستاشی لەگەڵ بێ، من لە بۆنی ئەو وڵاتەی تێر نابم. کوڕم ئەتۆش زۆری پێناچێ وەڕەزیی دەشتە بەرزەکانی ئاناوارزای دەکەی! دیارە خۆ ئەوێ زۆر لێرە دوور نیە، بەیانی سوار بی، بۆ ئێوارێ دەگەیەوە ئاناوارزای! ئەو شارەی من لێی لە دایک بووم، ئێستا ئیدی لە نێو سنوورەکانی وڵاتی ئێمە دا نەماوە و ئیدی وازم لە دیتنیشی هێناوە، بەڵام دیارە ئەگەر کرابا لە شاری جێی لە دایکبوونم ژیابام... خانوو، پرد و جوانییەکانی ئەو شارەی لە هەموو دنیایە ناوبانگیان هەیە.

کاتێک زەینوڵڵا باسی شاری سەردەمی منداڵیی خۆی کرد، لێوەکانی لەرزین، چاوەکانی پڕ بوون لە ئاو و هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا.

لە پێش دا موفتی هات، پیاوێکی کەڵەگەتی پشتکووڕ، کە چاوی گەورە و قاوەیی بوون، ڕیشێکی ڕەشی هەبوو و نێوە نێوە بزەی دەهاتێ. پاشان شاکیر بەگ هات. کە ئەو وەژوور کەوت، هەموو یەکپێ بڵیند بوون. شاکیر بەگ پانتۆڵێکی شینی پەشمی سوارییەی لە گەڵ جووتێک چەکمەی پان و گەورە دە بەر دابوو و قامچییەکی دەسک زێوکفتی دەبەر لینگێکییان چەقاندبوو. چاکەتەئینگلیسییەکەی بە دەستی بەرگدروویەکی بە نێوبانگی ئەستەمبووڵێ درواوبوو. کراسە سپییەکەی بەری بە ڕێکی ئوتوو کرابوو و کراوات(بۆینباخ)ێکی سووری تۆخی لە سەر بەستبوو. دەرزیی بۆینباخەکەی مراوارییەکی پێوەبوو، کە لە دوورەوە سەرنجی مرۆڤی بۆ لای خۆی ڕادەکێشا. کڵاوێکی بە گەوەڕی بەنداری لە سەر بوو و پەڕێکی چکۆلەی جوان دە بەندەکەی چەقابوو. کە هاتە ژوور، یەکە بە یەکە دە هەمووانی هەڵڕوانی. ڕوانینەکەی وەک ڕوانینی هەڵۆی دەچوو.

ئەو جار زەکی نەژادی مامۆستا هاتە ژوور. مەلا سەلام دەسبەجێ لە بەری هەستا و حەمەدیش وەک ویی کرد. موفتی کەمێکی خۆ بزاوت، وەک ئەوەی وا نیشان بدا خەریک بووە هەستێ و نەپەرژاوە، بەڵام شاکیر بەگ و زەینوڵڵا ئەفەندی هەر لە جێی خۆیان نەبزووتن.

مامۆستا زەکی بەوەی زۆر تێکچوو، بە زەحمەت خۆی بۆ زەوت دەکرا. ئەو بە شێوەی ئاسایی دەشەلی، بەڵام ئێستا بە هەموو توانایەوە هەوڵی دەدا ئەو کەمئەندامییەی خۆی بشارێتەوە و لە لای وان لاواز نەنوێنێ. هەربۆیە جۆرێک خۆی قیتوقنج ڕاگرتبوو، کە مرۆڤ بە ڕاستی شەلینەکەی نەدەدی. ئەو کۆت و شاڵوارێکی سورمەریی دە بەر دا بوو، گۆرەوییەکانیشی هەر سورمەیی بوون، جووتێک کەوشی جوانی دە پێ کردبوو و کراواتێکی شینیشی بەستبوو. کراسێکی شینی ئاوریشمی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەبەردابوو، کڵاوێکی بە گەوەری ڕەشی بێپەڕی لە سەر بوو. شتێک کە سەرنجی مرۆڤی بە تایبەت بۆ لای خۆی ڕادەکێشا، میداڵی سەر سینگی بوو، کە دوای شەڕی سەربەخۆیی درابوویە، میداڵێکی بریقەداری لە زێڕی سوور، ڕاست لەو میداڵەی کە مستەفا کەماڵ لە هەموو وێنەکانی دا بە سینگی‌یەوە بوو...

دوای ئەوەی هەر کەس هات و لە جێی خۆی دانیشت، زەینوڵڵا ئەفەندی لە سەر کەشەفێکی زێوین ڕیزە چایەکی هێنا. چایەکەی لە سەماوەرێکی مسی بە قیمەت تێکرد، کە لە سەر خشتێکی پەڕاوێزنەخشین دانرابوو و لە قولینچکێکی ژوورەکەی داییسا. چایەکە تازە دەم و بۆنخۆش بوو و تامێکی تایبەتیی هەبوو. هەر کەس چای خۆی هەڵگرت و خواردی‌یەوە. لە گەڵ چاخواردنەوەکەش قسەوباسی خۆیان دەکرد. هەموو ڕۆژێ هەر وا بوو، چاخواردنەوە و قسەوباسی لای زەینوڵڵا ئەفەندی ببوو بە نەریتێک و هیچکەس، تەنانەت خانەخوێ بۆخۆشی بۆی نەدەگۆڕا.
لە پێش دا باسی قاچاغچی‌یانی‌یان کرد. قاچاغچی‌یەک کە بە کوڕی چەرکەسی بە ناوبانگ بوو، لە گاورکۆی دە بۆسەی ژاندەرمان کەوتبوو، بەڵام توانیبووی خۆی بە ساغی دەرباز بکا و بچێتە سووریەی. کوڕی چەرکەسی کاتێک سنووری دەپەڕاند، هەمیشە شێست سواری لەگەڵ بوو، کە هەموویان یەکە تفەنگچی بوون... پاشان باسی کابرایەکی نوێنەر، کە لە هەموو وڵاتی دا ناسراو بوو، هاتە گۆڕێ. ئەو کابرایە گوندێکی بە هەزاران هێکتار زەویی دەوڵەتێوە داگیر کردبوو. گوندەکە لە ناوچەی "یوورێگیر"ی بوو و دەیانگوت خاکێکی بە ڕێژەوی ئەوتۆی هەیە، ئینسانی لێبچێنی، شین دەبێتەوە! هەروەها باسی هێندێک پیاوی گەورە و سیاسیی سەردەمی شەڕی سەربەخۆیی‌یان کرد، کە عەرزی هەرێمەکەیان لە نێوان خۆیان دا دابەش کردبوو. دەیانگوت ئەوە تاڵانکردنێکی ئاشکرایە، بەڵام کەس پێشی بۆ نەدەگیرا! سەرەنجام هاتنە سەر باسی شتێکی کە لەو مانگانەی دوایی دا لە نێو خەڵک دا زۆری دەنگ دابۆوە، ئەویش باسی چەتە و یاغی‌یان و بە تایبەت مەسەلەی حەمەدۆکی بوو. موفتی ڕووی دە پێشنوێژی مزگەوتێ کرد و گوتی:
ـ ئەرێ کەس شتێکی نوێی لەو بارەوە بیستوە؟
پێشنوێژ کە پیاوێکی ڕەقەڵە بوو و عەبایەکی گەورەی دە بەر دا بوو، هەمیشە هەواڵی هەرە تازەی چەتانی لە لا بوو و قسەکەشی ئەوەندە بە تاموخوێ دەگێڕایەوە، مرۆڤ لە بیستنی تێر نەدەبوو. دەتگوت حیکایەتوێژێکی بە ئەزموونە کە بەسەرهاتی هەموو چەتە و یاغی‌یەکانی ئەو سەردەمەی ئەم وڵاتەی دەزانی.
پێشنوێژ پێش ئەوەی وەڵامی پرسیارەکەی بداتەوە، کۆخەیەکی کرد و گەرووی خاوێن کردەوە. ئەوانی دیکەش هەموو بێدەنگ ببوون و چاوەڕوان بوون بزانن ئەو چیی لەو بارەیەوە پێیە. ئەویش کە دەیدی خەڵکەکە ئاوا بە ئۆگری‌یەوە گوێیان بۆ شل

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کردوە، کەیفی زۆر ساز بوو و بە وردی بۆی گێڕانەوە کە چۆن حەمەدۆک لە ئاکچەسازی دە گەمارۆی ژمارەیەکی زۆر ژاندەرمەی سەرتاپێ چەکدار کەوتوە، کە لە سێ ناوچانەوە بۆی کۆوە ببوون و خەڵکی سی گوندانیشیان لە گەڵ بووە، بەڵام حەمەد بە سواری هەژدیهای باتڵاغەکەی لێیان وەخۆ کەوتوە و ئەوانیش کە هەموویان وەخت بووە لە ترسان دڵیان بتۆقێ، خۆیان نەگرتوە، هەڵاتوون و...

شاکیر بەگ بە توورەیی‌یەوە قسەکەی پێ‌بڕی:

ـ ئەو قسە قۆڕانە چن؟ شتی وا چۆن دەبێ؟ یانی حەمەدۆک لە باتڵاغی ئاکچەسازی دا گەمارۆ دراوە و دواتر سواری هەژدیهای بووە، هێرشی کردۆتە ئەو هەموو ژاندەرمە و خەڵکەی، هەژدیهاکەش گڕی لە زاری بۆتەوە و ئاگری بە سەر دا پرژاندوون! بە ڕاستی ئەوە درۆیەکە تووکی لەشی پیاوی ڕاست دەکاتەوە! ئەو قسانە خەڵکی بە فریو دەبەن و وایان لێ‌دەکەن هەموو پێیان وا بێ کە ئەو ئینسانکوژە پیاوی خودایە و شێخە. ئەگەر لە بیرت بێ مانگێک پێش ئێستاش جەنابت هەر ئەو قسە سەیروسەمەرانەت کردن و ئەوکاتیش من گوتم کە ئەوە هەمووی دەنگۆی پڕوپووچن. بە ڕاستی ئێمە دەبێ کۆتایی بە گێڕانەوەی ئەو هەواڵە بێ‌بنەمایانە بێنین، ئەمن بەشبەحاڵی خۆم پێم‌خۆش نیە چی دیکە ئەو قسە قۆڕانە دە مێشکی خەڵکی‌یەوە بچن.

ـ بەڵام ئەمن یەک وشەشم لە خۆمەوە دروست نەکردوە و ئەوەم گێڕاوەتەوە کە لە خەڵکیم بیستوە. جاری پێشوو داستانەکە تەواو بە شێوەیەکی دیکە بوو. ئەو دەم دەگوترا چەتەیەک کە خۆی بە حەمەدۆک ناساندوە و هەزار و شێست و شەش ڕەشماریشی لە گەڵ بووە، بە پڕتاو لە سەری چیای ماران ڕا هاتوە و دەریایەک نوور و ڕووناکاییشی بە دەورەوە بووە. خەڵک کە ئەوەیان دیتوە، پێش‌یان چۆل کردوە، لە بەری هەڵاتوون و هەرچەندەی ژاندەرمەکانیش تەقەیان لێ‌کردوە، نەیان‌پێکاوە و تەنانەت یەک ماریشیان بۆ نەئەنگواوە! ئەوەی ئێستا گێڕامەوە، هەواڵی هەرە تازە بوو و پێوەندیی بە هەواڵی پێشووەوە نیە.

ـ قسەی بێ‌مانا و پڕوپووچ!

موفتی هاتە نێو باسەکەوە:

ـ ئەوەیان قسەی بێ‌مانا نیە...

شاکیر بەگ دەرپەڕی، گنجی هێنانە نێوچاوانی و گوتی:

ـ چۆن؟ تکا دەکەم موفتی ئەفەندی، ئەتۆ پیاوێکی دینداری گەورەی، چۆن دەتوانی باوەڕت بە داستانی هەژدیها، جندۆکە و دێوان بێ؟

موفتی لەسەرەخۆ گوتی:

ـ باسی ئەوانە لە قورئانێ دا هاتوە. لە قورئانێ دا سەبارەت بە هەژدیها، جندۆکە و دێوان نووسراوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاشان ئایەتێکی قورئانێی خوێندەوە و گوتی ئەوە بۆ هەبوونی ئەو شتانە بەڵگەیە. ئایەتەکە جێگای قسەی نەدەهێشتەوە، بەڵام شاکیربەگ کێشەکەی نەدەبڕییەوە.

ـ یانی جەنابی موفتی حەمەد هەژدیهاکەی ڕام کردوە، هەوساری کردوە و سواری بووە؟

ـ بەڵێ دەکرێ، هەر زۆر وێدەچێ.

ـ بڵێی ئەوەش دە قورئانێ دا هەبێ؟

موفتی لە بن لێوییەوە گوتی:

ـ پەنا بۆ خودای، خودا هەر بۆخۆی ڕەحممان پێ بکا.

پاشان دوعایەکی خوێند و گوتی:

ـ سەبارەت بەو قسەیەی هەر ئێستا کردت، داوای لێبووردن لە خودای بکە شاکیر بەگ! یاڕەبی خوایە هەمووومان ببەخشی!

ـ بەڵێ، بەڵێ، داوای لێبووردن لە بارەگای خوای دەکەم! دەڵێن حەمەدۆک ئەنگوستیلەیەکی پێیە، کە لە خانەقایەکی دزیوە. ئەو ئەنگوستیلەیە شەو و ڕۆژ وەک برووسکەی دەبریسکێتەوە! دەڵێن هەتا ئەو ئەنگوستیلەیەشی پێبێ، هیچ ئاوێک نایخنکێنێ، هیچ ئاگرێک نایسووتێنێ و هەروەها گوللەش، ئەگەر وەک بارانەش بە سەری دا ببارێنی، کاری لێناکا! ئەوە دە قورئانێ دا نووسراوە؟

ـ شاکیر بەگی خۆشەویست، ئەو نەوعە داستانانە دە قورئانێ دا نین، بەڵام لە ئەفسانە پیرۆزەکان دا هەن. با ئەوەش بڵێم ئەو خۆ ئەنگوستیلەکەی نەدزیوە، ئەو ژنە خواناسە شێخەی کە خانەقای چلچاوی بەڕێوە دەبا، واتە دایە سوڵتان، داویەتێ.

شاکیر بەگ بە تووڕەیییەوە هاواری کرد:

ـ ئەی هاوار، ژن چۆن بۆ شێخ دەبێ؟ ئەرێ کامە لە ئێمە تا ئێستا ژنێکی دیوە کە شێخ بێ، یان پێغەمبەر بێ؟

موفتی وەڵامی دایەوە:

ـ بەڵێ هەیە و دیتراویشە. ئەمن دووانت بۆ حیساب دەکەم: دایکە حەوا و حەزرەتی مریەم کە هەردووکیان پیرۆز و گەورە بوون...

ئەو کێشەیە ماوەیەکی زۆری درێژە کێشا. هێدیکردنەوەی شاکیر بەگی هاسان نەبوو، موفتیش هەرچی دە دڵی دا بوو هەڵیڕشت:

ـ ئەگەر وا بێ جەنابت باوەڕت بە شازدە پیاوچاکە سەوزپۆشەکانیش نیە کە لە خانەقای چلچاوی ڕا هاتن و چوونە شەڕی یۆنانییەکان، کە ئەو سەوزپۆشانە وەپێش سەربازەکانی ئێمە کەوتن و لە دوژمنیان دا، کە ئەو یۆنانییانەی بەدیل گیران، گوتیان ئەوە ئێوە و چەکەکانی ئێوە نەبوون کە ئێمەیان شکاند، بەڵکوو هێندێک پیاوی سەوزپۆش بوون کە بە قەد چنارێکی کەڵەگەت بوون و شەڕکەرێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بێوێنە بوون! هەر لەو حاڵەش دا سەربازەکانی ئێمە سوێندیان دەخوارد کە تەنانەت یەک پیاوی سەوزپۆشیشیان لە پێشەوەی بەرەی شەڕ نەدیوە. جەنابت... جەنابت...

لێرە دا شاکیر بەگ قسەی بە موفتی بڕی و گوتی:

ـ جەنابی موفتی، لە وەیان دا لە گەڵ قسەی تۆم. ئەمنیش ئەو شتانەم لە زمانی ئەو سەربازانەوە کە لە بەرەی شەڕ دەگەڕانەوە بیستوە...

ئەو دەترسا کە لە شارەکەیان بە بێباوەڕ و لەدینوەرگەڕاو نێو دەرکا و هەر بۆیەش ئێستا قسەکەی دەگۆڕی، بەڵام موفتیش کە هەستی بە ترسەکەی وی کردبوو، جار بە جار لێی ڕژدتر دەبوو:

ـ بێجگە لە وانەش دایە سوڵتان کراسەکەی سەلاحەدینی ئەیووبیی، ئەوەی سەلاحەدین بۆخۆی لە شەڕی خاچپەرستەکان دا دەبەری دەکرد، داوە بە حەمەدی. ئەو کراسە کە هەزار و نۆسەد و نەوەد و نۆ ئایەتی قورئانێ و هێندێک دوعای گەورەی دیکەی لە سەر چنراوە...

ـ دایە سوڵتان ویستوویەتی حەمەد لە برینی شیری، لە سووتانێ، لە خنکانێ پارێزراو بێ و هیچ گوللەیەکیش نەیپێکێ، هیچ ئینسانێک بۆی بەدیل نەگیرێ ... ڕاست وەک سەلاحەدینی ئەییووبی کە پێشتر کراسەکەی دە بەردا بووە!

شاکیربەگ بە نارەحەتی‌یەوە گوتی:

ـ باشە دایە سوڵتان چ شتێکی باش دەو پیاوکوژە خوێنخۆرەی دا دەبینێ؟

ئێستا ئەو هێندە تووڕە بوو، کە ئامادە بوو دەست لە هەموو بەرژەوەندی‌یەکانی هەڵگرێ و قسەی خۆی بکا. ئەو کە ڕۆژانی هەینی لە مزگەوتێ، لە ڕیزی پێشەوەی نوێژکەران جێگای دەگرتەوە و نوێژی هەینیی دەکرد، بۆ ئەوەی بوو کە خەڵک بە پیاوێکی لە خواترسی بزانن، دەنا نە باوەڕی بە خودای هەبوو و نە بە شەیتانی.

موفتی وەڵامی دایەوە:

ـ ئەوە هەر خودا دەیزانێ و ئێمە سەرمان لێی‌دەرناچێ. ئێمە ناتوانین دەست دە کاروباری وی وەردەین. ئەگەر دایە سوڵتان ئەنگوستیلەکە، کراسی سوڵتان سەلاحەدین و ودمی خانەقای چلچاوی دابێ بە حەمەدۆکی، ئەوە ... ئەوە بۆخۆی دەزانێ چ دەکا.

ـ خۆ شمشیرەکەی خۆی ناداتێ ...

ـ بۆ نای‌داتێ؟

ـ چونکە بێجگە لە شێخەکانی خانەقاکەی کەس ئەو شمشیرەی بۆ بەرز ناکرێتەوە.

ـ کێ دەزانێ، بەڵکوو حەمەدۆک لە وان بێ، ئەدی ئەو ئەنگوستیلەیە ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە نەکاو چاوی بە ئەنگوستیلەکەی قامکی حەمەدۆکی کەوت. حەمەد خۆی کۆی کۆ کردبۆوە و بە ئەدەب دەستی لە سەر چۆکان دانابوو و دانیشتبوو. موفتی وا دە ئەنگوستیلەکەیەوە ڕامابوو، هێندەی نەمابوو هەردووک چاوی بە جووت دەرپەڕن.

ـ وەرە پێشێ، وەرە پێشێ، پێمخۆشە چاو لە ئەنگوستیلەکەت بکەم!

حەمەد چووە پێشێ و ئەو دەستەی ئەنگوستیلەکەی تێدا بوو، بۆ لای موفتی درێژ کرد.

موفتی بە سەرسوڕماوییەوە گوتی:

ـ ماشەڵلا! ئەمن بە جحێڵی جارێکییان چوومە زیارەتی خانەقای چلچاوی و شێخێکی ئەوێ، کە دواتر چووە شەڕێ، ئیدی نەگەڕاوە و ئێستا لە گەڵ چل سوارەی غەیبییە، ئەنگوستیلەیەکی وەک ئەوەی دە قامکی دا بوو، هەر ڕاست وەک ئەوەی بوو ...

حەمەد بە بێ ئەوەی قسە بکا، چۆوە جێێ خۆی و دانیشتەوە. دیسانیش بۆ پاراستنی ڕێز و نیشاندانی ئەدەب دەستی لە سەر چۆکانی دانا.

ـ ڕۆڵە ئەو ئەنگوستیلەیەت لە کوێ بووە؟

حەمەد لە سەرەخۆ وەڵامی دایەوە:

ـ لە باپیری باپیرمەوە بۆم بە میرات بەجێ ماوە.

ـ ئەدی ئەو لە کێی ڕا پێگەیشتوە؟

ـ ئەوەی نازانم.

ـ بنەماڵەی ئێوە پێوەندییان بە خانەقای چلچاوییەوە هەبووە؟

ـ لەلای مە، لە ئاناوارزای، هیچ خانەقای لێنین.

ئەو جار یاوەر دەستی بە قسان کرد؟

ـ ئەوە هەر بەیتەکەیە. ئەمن لە ئەزمیری لە دایک بووم و ئەو کاتەی منداڵ بووم، چەتەیەک لە لای ئێمە هەبوو پێیان دەگوت "حەمە عەفە" و ئەویش لە چوکووڕاوایە ڕا هاتبوو. هەزار کەسی زیاتر کوشتبوو. دەیانگوت ئەویش ئەنگوستیلەیەکی سیحراویی پێیە و کراسێکی جادووییشی دەبەر دایە. ئەوەش بۆیە بوو کە ئەو دەوڵەمەندی ڕووت دەکردن و پووڵ و ماڵی وانی بە سەر هەژارەکانی گوندەکان دا دابەش دەکرد. دەتگوت کوێرۆغڵی زیندوو بۆتەوە... ئاخرەکەشی کوژرا و تەرمەکەیان بە ڕووتی، لە نێوەڕاستی بازاڕی، بە لکی دارێکییەوە هەڵاوەسی. خەڵکیش کە هەمیشە پێیان وابوو گوللە کاری لێناکا، تەرمەکەیان برد لە دەشتێکی، لە سەر دووڕێیانێکی، لە بن دارپەڵکێکی، ناشتیان. شەش مانگ پێنەچوو گۆڕەکەی بوو بە زیارەتگە. هەر جووتێرێک شەوانە تۆپە گرێکی دەدی کە بە ئاسمانێ دا دەخوشێ و دێ راست لە سەر گۆڕی چەتەکەی، لە لای سەری ڕادەوەستێ. گڵی سەر گۆڕەکەی ببوو بە متفەڕک و هەموو چەشنە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەخۆشی‌یەکی پێ چاک دەبۆوە. ئەو جووتێرانەی بە تەنیشت گۆڕەکە دا تێدەپەڕین، هێشتا مەیدانەئەسپێکیان دەما، هەرایان دەکرد: سڵاو چاکیرجالی، ئێمە خۆمانەین، ڕێگامان بدە بە لات دا تێپەڕین. هەموو جارێ کە لە گەڵ بابم بە وێ دا دەڕۆیشتین، چ شەو با و چ ڕۆژ، ئەسپەکەی ڕادەگرت و ئەوەندەی هێزی دەبەر دا بوو هەرای دەکرد: سڵاو حەمە عەفە!

حاکم گوتی:

ـ ئەمنیش کاتێک لەو ناوچەیەی بووم ئەوەم بیستوە.

دادەستێن لە ژێر سمێڵە پڕە گەورەکانی‌یەوە پێکەنی:

ـ ئاخرەکەی ئەو حەمەدۆکەش هەر وای بە سەر دێ. ئەو خەڵکە نەزانە خۆ قسەیان لەگەڵ نایە!

قازی قسەکەی وی پشتڕاست کردەوە:

ـ بە ڕاستی وایە، ئەو خەڵکە سەیرن. سی ساڵە ئەمن قازیم و هێشتاش دەو خەڵکەی نەگەیشتووم. سوور دەزانم کە حەمەدۆک خەریکە ڕاپەڕینێکی دروست دەکا. ئەو کەلک لە بیر و باوەڕی خەڵکی وەردەگرێ و سکەی زێڕ بە سەر هەزاران دا دابەش دەکا ... دوای ئەو شتەی دوێنێ بیستمان، ئەوە ...

حەمەد بە هەموو توانایەوە گوێی دابۆیە، بیری کردەوە: ئەها، ڕەنگە ئێستا باس بکا، کە مەلا فەرهاد خەریکی چی‌یە.

پێشنوێژ قسەکەی لە قازی وەرگرتەوە: ئەو مرۆڤێکی گفتخۆش و قسەزانە و دەزانێ چۆن بدوێ کە خەڵک گوێی بدەنێ. کەس نەی‌وێراوە قسەی لە قسەی بکا. لە تووڕووس و چوکووراوایە حەمەد دەوڵەمەندەکانی وەبەر هەموو چەشنە ئەشکەنجەیەک داوە و بێبەزیی‌یانە لە حاڵێک دا ئەوان فرمێسکیان هەڵوەراندوە، ماڵ و سامانیانی بە تالان بردوە و سێ شەو و سێ ڕۆژان لە سەریەک دەستدرێژیی کردۆتە سەر ژن و بووک و کچەکانیان ... تەواوی بنەماڵەی سێ ئاغایانی لە پێش چاوی خۆیان قەتڵوعام کردوە و پاشانیش بۆخۆیانی کوشتوون...

حەمەد لە دڵی خۆی دا گوتی، وەڵڵاهی مەلا فەرهاد قەت شتی وا ناکا و هێندەی نەمابوو ڕاستەوە بێ و بڵێ وانیە، بەڵام باش بوو خۆی زەوت کرد.

مەلا عەبدوسسەلام لە داخان هەر جینگڵی دەدا:

ـ دایە سوڵتان قەت کراسێکی پیرۆز کە هەزار و نۆسەد و نەود و نۆ ئایەتی لە سەر نووسراوە، ودمی خانەقایە و شمشیری سەلاحەدینی نادا بە کەسێکی کە پیاوکوژە و دەستدرێژی دەکاتە سەر کچ و ژنان! مەسەلەی دەستدرێژی‌یەکە درۆیەکی ئاشکرایە!

پێشنوێژ گوتی:

ـ ڕاست یان درۆ ئەمن ئاوام بیستوە.

دادەستێنیش گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئێمەش هەر وامان بیستوە.
بێجگە لە وەش بە پێی ئەو هەواڵانە دەبێ حەمەد ناوی خۆی لە سەر هەموو کوڕە جحێڵەکانی چوکووراوایە دانابێ و بە پێی دەنگۆیەکی دیکە، پیر و لاوی ناوچەکە هەموو ناوی حەمەدیان لە خۆ ناوە. ڕۆژ نیە لانی کەم هەزار کەس نەیەن و داوا نەکەن بچنە پاڵ دەستەکەی حەمەدی. لە نێو هەمووان دا حەمەدۆک حەوت لاوی هەڵبژاردوون کە هەموویان وەک یەک دەچن، یەک چەشنە چەکیان پێیە و قەرارە ئەوانە ببنە دەستەی تازەی وی. بەو شێوەیە ئێستا ئەو شاخانە پڕن لە حەمەدۆک. هەرچی دەوڵەمەندی لە تووڕووس و چوکووراوایە هەن، هەموویان بە ماڵومنداڵەوە هەڵاتوون، قیروسیایان لە پووڵ و سامانی خۆیان کردوە و شەڕەف و ناموسی خۆیان پاراستوە. خۆ بابم ناموس و شەڕەف بە دارێوە نابێ و ئەگەر چوو، چوو.
ماوەیەکی زۆر دانیشتن و باسی حەمەدۆکی و دەستەکەی ویان کرد. هێندێکیان دەیانگوت هەواڵەکان ڕاستن و هێندێکیش پێیان وا نەبوو. یاوەر هیچی نەدەگوت، مات ببوو و بە وردی سەرنجی دابووە باسەکەی:
ـ ئەو جووتێرە تاوانبارانە هەموو شتێکیان لە دەست دێ. پیاوکوژەکانی وەک حەمەدی ئەگەر دێهاتییەکانیان لە گەڵ نەبێ، چییان پێدەکرێ؟ هەر ئەوەندەی دەڵێم ئەگەر ئەمن مەودام هەبا و پێم سپێردرابا مشووری ئەو حەمەدۆکەی بخۆم، بۆی دەچوومە شاخی، دەمگرت، هەردووک لاقیم دەپەڕاند و دوایەش لەنێوەڕاست دا لەتم دەکرد! ئەو جار ئەو جووتێرە شەریکەدزانەشم تەمبێ دەکرد، وام ئەشکەنجە دەکردن کە خوێنیان وەک جۆگەی لە بەر ڕۆیشتبا، جا ئیدی دوایە سەدهەزار، یان میلیۆنێک حەمەدۆک پەیدا دەبوون قەیدیی نەبوو.
ئەوانەی لە وێ بوون، هەموویان لە سەر ئەوە یەکدەنگ بوون کە یاوەر هەم پیاوێکی هەڵکەوتوو و هەم خزمەتکارێکی بە وەجی نیشتمان بوو. ئەو لە توانای دا هەبوو نەک هەر لە لەشی هەموو حەمەدۆکەکان، بەڵکوو لە هەموو دەشتی چوکووراوا، چیای تووڕووس و سەرانسەری وڵات، جۆگەی خوێن وەڕێبخا و تەنانەت دەیتوانی بە گازی نینۆکی هەمووان بکێشێ و بە زیندوویش کەوڵیان کا.
یاوەر بە تووڕەیییەوە نەڕاندی:
ـ ئەو هەموو خەیانەتکارانە کە لەم وڵاتەی ئێمە دا ناوی حەمەدۆکی لە خۆیان دەنێن، بۆچی وادەکەن و چییان دەوێ؟
زەکی نەژاد لێرە دا وەدەنگ هات و لە حاڵێک دا قامکی ڕادەوەشاند، گوتی:
ـ چەتەکان خەیانەت بە وڵات ناکەن!
شاکیر بەگ گوتی:
ـ خاینی بێ ئەملاوئەولان، مەبەستت چییە جەنابی مامۆستا!
زەکی نەژاد وەڵامی دایەوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نامەوێ بێمە دەو باسەیەوە و شتێک لەو بارەیەوە بڵێم!
یاوەر سوور هەڵگەڕا، ڕەگی ملی هەڵمسان، هەستا سەرپێ و گوڕاندی:
ـ ئەوە دەڵێی چی جەنابی مامۆستای؟ ئێمە سنوورەکانی ئەم وڵاتەمان بە خوێنی خۆمان پاراستوە. چەتەکان یاغین و خەیانەت بە نیشتمانەکەمان دەکەن!
زەکی نەژادیش راست بۆوە و نەڕاندی:
ـ ئێمە بۆمان نیە چەتەکان وەک خاین چاو لێبکەین!
پاشان باسکی تێکبەزاندن و بێ ئەوەی گوێبداتە خەڵکەکەی دیکە، دیسان بە سەری دا گوڕاند:
ـ گوێت لە من بێ یاوەر، ئەمن با بۆت ڕوون بکەمەوە مەسەلەکە چۆنە! گوێ لەمن بگرە سەربازی بە شەڕەفی نیشتمان!
لە کاتێک دا دەی‌نەڕاند، میداڵەکانی سەر سینگی هەڵدەبەزینەوە. قسەکانی وی یاوەریان کە شەلاڵی ئارەق بوو، خاو کردەوە و دانیشتەوە.
ـ بەڵێ یاوەر با من بۆت ڕوون بکەمەوە. گیزیک دۆران چەتەیەکی بە ناوبانگ بوو. ئێمە بە یەکەوە لە بەرەی هاچینێ بووین. ئەگەر ئەومان دەگەڵ نەبا، بێگومان زۆری دیکەمان لە دەست دەچوون. ئەمن لە بەرەی ئانتێپیش شەڕم کردوە. لە وێ ڕەشمار و سولەیمانە کوردەمان لە گەڵ بوون... ئەتۆ بۆخۆشت دەزانی کە ئەو دووانە چەندە ئازا بوون. ڕەشمار لە پێش چاوی خۆم لە شەڕێ دا کوژرا... ئەو جار قارەمانەکانی وەک گوێکچەن عەفە، دەمیرچی عەفە و عەلی عەفەش کە لە بەرەی یۆنانێ شەڕیان دەکرد، لە من باشتر دەناسی، یاوەر ...
شاکیر بەگ قسەکەی بڕی:
ـ مامۆستا، پاکانەی بۆ حەمەدۆکی دەکەی؟
زەکی نەژاد لێی مۆڕ بۆوە و گوتی:
ـ ڕاست ئەو کاتەی کە ئەو چەتانە لە مەیدانی شەڕێ دا دەکوژران، ئاغاکان و بەگەکان هاوکاریی دوژمنیان دەکرد ...
ئەو قسەیە هەمووانی ئەنگاوت، بەڵام هیچکەس نەی‌وێرا وەدەنگ بێ، تەنانەت یاوەریش. ئەو گومانی وەی دەکرد کە مامۆستا زەکی لە گەڵ بەشێکی زۆر نەهێنیی دەوڵەتێ کار بکا، دەنا بۆچی پیاوێکی ئاوا خوێندەوار، بە ئەزموون و زانای وەک زەکی نەژادی، کە میداڵی سەردەمی شەڕی سەربەخۆیی و هەموو شتێکی دیکەشی هەبوو، هەموو ژیانی خۆی لە گوندێکی تەریککەوتووی دەرەوەی شاری کاری کردبوو؟ ئەو هەرگیز هەوڵی نەدابوو زەویی خەڵکی داگیر بکا، قەت بۆ لای ڕەخنەگرتن لە عیسمەت پاشا و دەوڵەتێش نەدەچوو و هەروەها لە لایەن مستەفا کەماڵ پاشاشەوە هەرگیز ئیرادی لێ نەگیرابوو و وەک خەڵک دەیانگوت وێدەچوو ڕاستەوخۆ لە ژێر فەرمانی سەرۆککۆماری وڵات دا هەڵسووڕێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بەڵێ برایان، خەڵک ستایشی حەمەدۆکی دەکەن! ئەو بۆتە شێخ، بۆتە پێغەمبەر و ئەوەش بەو مانایەیە کە خەڵک کەسێکی وایان پێویستە. هەروەها بەو مانایەیە کە ئێمە چاوەڕوانی‌یەکانی ئەو خەڵکەمان جێبەجێ نەکردوون، لە جیاتی‌یان سوودی خراپمان لێوەرگرتوون و خراپیان لە گەڵ جووڵاوینەوە. ئێمە بەردەوام تەوهینیان پێدەکەین و دەیانشکێنین. هەر بۆیەشە کەسێک کە یاغی دەبێ، ئەو خەڵکە دەی‌پارێزن و دالْدەی دەدەن! جا ئەگەر ناوی حەمەدۆک بێ، ئەوە هەموو جووتێرەکان بە ورد و درشتەوە، لە منداڵی حەوتساڵەوە هەتا پیری حەفتا ساڵە ناوی وی لە خۆیان دەنێن! کە وا بوو گرتنی حەمەدی کارێکی هەر وا هاسان نیە!

یاوەر ئاخێکی هەڵکێشا:

ـ ئاخ دۆستان، هەر دەڵێم خۆزگە ئەو شتە بە من سپێردرابا ... کاتێک من لە لای ڕۆژهەڵات بووم، زۆر حەمەدی جۆراوجۆرم بەردەست کردن!

حاکم گوتی:

ئەمن یاوەری باش دەناسم و دەزانم کە لەو کارانە دا چەند بە ئەزموونە. چاکیرجالی و تەنانەت کوێرۆغڵیش بۆ وی شتێکی وا نین!

یاوەر وەک منداڵێکی چکۆڵەی شەرمێون سەری داخست.

تەواوی ئەو ماوەیەی مەلا عەبدوسسەلام قسەی نەکرد. جار جار بە دزی‌یەوە تەمەشای حەمەدی دەکرد و لە دڵی خۆی دا پێدەکەنی.

وردە وردە بابەتی قسەکان گۆڕا و خەڵکەکە هێور بوونەوە. نۆکەری زەینوڵڵا ئەفەندی ڕیزە چایەکی دیکەی تێکرد. پێشنوێژ دەیەویست دیسان قسە بکا و خێرا خێرا دەی‌گوت هەواڵی دیکەشم پێن، بەڵام ئیدی کەس گوێی نەدەدایە.

ـ کوڕە هەواڵێکی دیکەشم پێیە، هەواڵێکی یەکجار گرینگ سەبارەت بە ئەسپەکەی حەمەدۆکی!

کاتێک خەڵکەکە ئەمەیان بیست، دیسان بێدەنگ بوونەوە و گوێیان بۆ شل کرد. هێندێکیان گوتیان:

ـ دەی ئەسپی حەمەدۆکی چیی بە سەرهاتوە. خەڵک لەو بارەوە چ دەڵێن؟

چەند حەوتوو بوو خەڵک لە بازاڕ و لە ماڵێ تەنیا باسی ئەو ئەسپەیان دەکرد. هەموو کەس دەی‌زانی ئەو ئەسپە چۆنە. دیارە مەلا عەبدوسسەلامیش هەواڵی ئەو ئەسپەی دەزانی، بەڵام لە لای حەمەدی باسی نەکردبوو، چونکە پێی‌خۆش نەبوو ئەو لە خۆڕا نیگەران بێ.

پێشنونوێژ قسەی لێنەدەبڕا. لە تەواوی ناوچەکە دا هێچکەس بە تایبەت بەسەرهاتی کوێرۆغڵیی وەک وی نەدەگێڕایەوە.

شاکیر بەگ پرسی:

ـ هەواڵی تازە لەو بارەیەوە چی‌یە؟ بۆیان کراوە بی‌گرن؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نا، هێشتا بۆیان نەکراوە. بە قەد خیزی دەریایە خەڵک بۆی وەدەرکەوتوون و لە چیای تووڕووسی دا لێی دەگەڕێن. دەستی لێهەڵناگرن، تەنانەت کونە دووپشک و بن باڵی باڵندانیشی بە دوا دا دەگەڕێن.
شاکیر بەگ گوتی:
ـ جا ئەگەر ئاوا بێ هەر دەیدۆزنەوە، دەیگرن و دەیهێنن لە پێش چاوی هەزار جووتێران، لە نێوەڕاستی مەیدانی شاری گوللەبارانی دەکەن!
لێرە دا زەکی نەژاد دیسان وەجواب هات و بە تەوسەوە گوتی:
ـ بێگومان کاتێک گوللەبارانی دەکەن، چاویشی دەبەستن، وایە؟
شاکیر بەگ بە پێکەنینەوە گوتی:
ـ ئەڵبەت هەر وا دەکەن! جا ئەتۆ بە کەیفی خۆت تەوسی خۆت باوێ جەنابی مامۆستای! ئەو ئەسپە سیمبۆلی چەتەکەی خاوەنیەتی. ئەسپەکە بگیرێ و گوللەباران بکرێ، حەمەدۆک بۆخۆشی لە بەین دەچێ. کوشتنی ئەسپەکەی و کوشتنی حەمەدی هەر یەکە... ئەویش زۆری پێناچێ، دەگیرێ!
موفتی گوتی:
ـ قەت ئەوەیان بۆ ناکرێ! هێندێک ئەسپ هەن کە خودا لە خاوەنەکانیان زۆرتر ئاگای لێیانە. دەتوانم سەدان نموونە ئەسپی وات بۆ هەڵدەم. ئەسکەندەری گەورە، ئەوی جووتشاخ، بۆ خۆی مردوە، بەڵام ئەسپەکەی هەر وا دەژی. هەروەها ئەسپەکانی حەزرەتی عەلی و کوێرۆغڵیش هەرماون! بوڕاقی حەزرەتی پێغەمبەری خۆمان، ئەویش هەر دەژی و دەشزانین کە پێغەمبەر بۆ خۆی زۆر لەمێژە نەماوە! ئەمن بە وردی بیرم لە ئەسپی حەمەدۆکی کردۆتەوە و بۆم دەرکەوتوە کە ئەو ئەسپە لە لایەن حەزرەتی خدری زیندەوە چاوەدێریی دەکری، یانی حەزرەتی خدر بۆخۆی دەیپارێزێ!
ـ نەمدەزانی جەنابت تا ئەو ڕادەیە حەمەدۆکت خۆشدەوێ ...
ـ وەڵامی ئەو قسەیەت چۆن بدەمەوە شاکیر بەگ؟ بڵێم ئەو ئەسپە ڕەسەنە جوانووی ماینی خۆمە و حەمەدۆکیش حەق ئامۆزامە؟ بەڵێ؟
شاکیربەگ ڕاستەوە بوو و گوتی:
ـ ئێستا دەزانم، ئێستا تێدەگەم! هەر ئێوە پیاوە ئاینیەکانن کە مێشکی خەڵکی لەو چەشنە وشکەباوەڕانە دەئاخنن. مستەفا کەماڵ ئێوەی پێ بێدەنگ نەکراوە، بەڵام ئاخری ئەو ڕۆژەش دادێ کە ئێوە بێدەنگ بکرێن! هەر نەزانی و خورافاتیش بوو بە هۆی ڕووخانی ئیمپراتۆریی عوسمانی!
کاتێک لە دەرگا دەچووە دەرێ، بۆ جاری ئاخر ڕووی وەرگێڕا و هاواری کرد:
ـ ئەوانەی دەڵێن ئەو کابرایە، ئەو خاین بە نیشتمانە و ئەو چەتە ستەمکارە شێخە، ئەوانەی دەڵێن ئەسپەکەی وی گیانلەبەرێکی پیرۆزە و ئەوانەی کە لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەردەمی حاکم، قازی و ئەفسەرێکی ئەم دەوڵەتە، ئەو چەشنە درۆیانە دەکەن، ڕۆژێکی سزا دەدرێن!
پاشان بە پەلە وەدەرکەوت و ڕۆیی.
هەر ئەو ون بوو، خەڵکەکە دەستیان بە لۆمەکردنی کرد. هەموو ڕابردووی شاکیر بەگیان بە وردی خستە بەر لێکۆڵینەوە و ڕەخنەیان لە خۆی، لە بنەماڵەی و لە خزمەکانی گرت. درۆ، پیلان و فێڵوفەندەکانیان خستە ڕوو و باسی ئەوەیان کرد کە چۆن ئەو دزە بێویژدانە پیاوکوژە تەواوی زەوییەکانی ئەو دەشتەی بە کەلکوەرگرتن لە میداڵێکی برۆنزی قەڵب، کە بەندێکی سەوزی پێوە بووە و بە هەڵکەوت دیتوویەتەوە، داگیر کردوە...

ڕۆژێکی کوێرۆغڵی لە کاتێک دا بە سەر شاخی بەنگالی دا تێدەپەڕی، بە سێ تیران سێ مراویی کێویی کوشتن. لە مێرگی هەزاردەریاچان چادری سەوز و سووری هەڵدا و بە مەیتەرەکەی خۆی گوت کە لە کانییەکی ئەولاتری شوێنەکەی خۆیان، مراوییەکان چاک بکا. مەیتەرەکە ئەسپەکەی لە کانییەکەی ئاو دا و بەڕەڵای کرد تا بۆخۆی لەو مێرگە لەوەڕخۆشەی بلەوەڕێ. پاشان دەستی بە چاککردنی مراوییەکان کرد. تووکی لە یەکێکیان کردبۆوە و خەریک بوو دەیشوتەوە، کە لە نەکاو باڵندەکە، ڕووتوقووت و بێتووک، دە نێو دەستی دا زیندوو بۆوە، باڵی بە خێرایی لێکدان، هەڵفڕی و ڕۆیی. دوای وی دووەکەی دیش فڕین. مەیتەرەکە ترسا، بە غار چۆوە بۆ لای کوێرۆغڵی و بەسەرهاتەکەی بۆ گێڕایەوە. کوێرۆغڵی ڕاست بۆوە و لێیپرسی داخوا ئەو قومێکی لەو ئاوەی خواردۆتەوە، مەیتەرەکە نەیخواردبۆوە. ئەدی ئەسپەکە؟ وەڵامی دایەوە: وەڵڵاهی ئەسپەکە تێروپڕی خواردۆتەوە. کوێرۆغڵی گوتی: ئەو کانییە، کانی ژینە و هەر زیندەوەرێکی لێیبخواتەوە، تازە نامرێ. هەر ئەو ئاوەش بوو کە حەزرەتی خدر لێیخواردەوە و بوو بە نەمر. با ئێمەش لێیبخۆینەوە! هەردووکیان غاریان دا کانییەکەی، بەڵام کانییەکە هەڵچۆڕابوو و چووبوو دە عەرزی مێرگەکەیەوە. کوێرۆغڵی گوتی حەیف! ڕووداوێکی سەیر بوو! لەو ڕۆژەوە کوێرۆغڵی، قارەمانی قارەمانان بە دوای ئەو ئاوەی دا دەگەڕێ. ئەو بۆخۆی زۆر لەمێژە چۆتە لای چلسوارەی غەیبی و قەت نامرێ. لە بەر خۆشی نیە کە دەیەوێ کانییەکەی بدۆزێتەوە، بەڵکوو لە بەر هەموو ئینسانەکانە ... هەموو جارێک کە پێیوا دەبێ کانییەکەی دۆزیوەتەوە، لە خۆشییان خەریک دەبێ باڵ بگرێ. هاوار دەکا و دەڵێ: ئەوەتا ئاوی ژینم دیتەوە و ئەوەتا ژیانی هەتا هەتایە! هاوارەکەی لە نێو کێوان دا دەنگ دەداتەوە، بەڵام ڕاست ئەو کاتەی کە چی وای نەماوە لە خۆشییان باڵ بگرێ، دەبینێ چۆن ئاوەکە لە بن لاقی بڵاو دەبێتەوە، هەڵدەچۆڕێ و دەچێتە نێو هەزاردەریاچان، کە لەوێ ئاوەکان تێکەڵ دەبنەوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باڵندەی وا لە ئاسمانێ هەن کە قەت نامرن و ئەوەش ئەو باڵندانەن کە کوێرۆغڵی ڕاوی کردبوون و دوایەش کە ئاوی کانی‌یەکەیان چوو دە لەشی‌یەوە، زیندوو بوونەوە و فڕینەوە. کوێرۆغڵی هەم باڵندەی خۆشدەویستن و هەم ئەسپ. هەربۆیەش لەو دووانەی نەمر کردوە... پارێزەری ئەو چەشنە ئەسپانەش حەزرەتی خدرە. ئەو ئەسپەی بۆخۆی سواری دەبێ، ناوی "گورگی بۆر"ـە و ئەویش هەر نەمرە. هەر بۆیەشە کاتێک خەڵک هاواری خدری زیندە دەکەن دەڵێن: خدر، خدری سواری گورگە بۆری! ئەو ئەسپە دەتوانێ بە سەر ئاوێ دا بڕوا! ئەو ئەسپە بە سەر دەریایە دا دەڕوا، وەک تیشک بە سەر دەریاکەی دا تێدەپەڕێ و بە چاولێکنانێکی دەگاتە ئەو سەری دنیایە. بەڵێ، لەو ڕۆژەوە کوێرۆغڵی لەو دیوی کێوی قافێ بە دوای ئەو کانی‌یەی دا دەگەڕێ، کە ژیانی هەتا هەتایە بە مرۆڤ دەبەخشێ. گومانی تێدا نیە کە ئاخرەکەی هەر دەشی‌دۆزێتەوە و ئیدی نایەڵێ بچێتەوە نێو هەزار دەریاچان. لەوانەیە هەر ئێستا، لە شوێنێکی ئەم جیهانە، با بڵێین لە مێرگێکی کێوی هەزاردەریاچان، لە یەمەنێ، یان لە وڵاتی بەڵقیسایە، لە لای شاژنی سەبایە، ئەوە خەریکە باڵندەی مردوو لە کانی‌یەکی هەڵدەکێشێ، بۆ ئەوەی باڵندەکان زیندوو بنەوە و هەڵفڕنەوە.

ـ ڕۆژێک سەرەنجام ئینسانەکان نەمر دەبن!

موفتی گوتی:

ـ هەرگیز دەستیان ناگاتە ئەو ئەسپەی.

حەمەد بیری کردەوە: هەر چۆنێک بێ بە ڕاستی ئەو ئەسپە شتێکی سەیرە، ئەوە چ هێزێکە ئەو ئەسپە هەیەتی!

مەلا عەبدوسسەلام کە هەتا ئێستا بێدەنگ و جووڵە دانیشتبوو، چاوی لە حەمەد، زەکی نەژاد و موفتی کرد و هێندێک تێیانەوە ڕاما. پاشان دەستێکی بە ڕیشی دا هێنا، تەسبیحەکانی خێراتر دە نێو قامکانی دا هێنا و برد و لە بن لێوی‌یەوە، وەک ئەوەی خۆی بدوێنێ گوتی:

ـ مرۆڤ دەتوانێ شتی زۆر گەورە بکا، ئەسپەکەش هەروا، باڵندە و مێش و تەنانەت...

پاشان پێکەنێ. ددانەکانی کە لە بەر سپی‌یەتی‌یە دەبریقانەوە، وەدەرکەوتن. هەر پیاوێکی سەرکەوتووی دڵ پڕ هیوا دەی‌توانی ئاوا پێبکەنێ.

ـ ئەو عەرزەی ئێمە شتی زۆر گەورەی لە دەست دێ.

حەمەد لە حاڵێک دا کە بە تامەزرۆیی‌یەوە چاوەڕوانی هاتنی سەیران، دایەحۆری و موسلیمی بوو و هەروا شێلگیرانەش بە دوای کابرای نەناسراو دا دەگەڕا کە ئیدی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پەیدا نەببۆوە، هاتوچۆی بازاڕی دەکرد. سەری بە هەموو دوکانەکان دا دەکرد و دەچووە هەموو قاوەخانەکانیش. دەو ماوەیەی دا تێکەڵاویی لە گەڵ خەڵکەکەی پەیدا کردبوو. ئێستا ئیدی ئەو هەموو کەسی دەناسی و هەموو کەسیش ئەویان دەناسی. لە گەڵ هەموو کەس قسەی دەکرد، گوێی دەدانێ و لە کاتی ناڕەحەتی دا هاودەردیی لە گەڵ دەکردن. زۆری پێنەچوو زانیاریی بە سەر وەزعی شارەکەی دا پەیدا کرد. چ دەو شارەی دا دەکرا و نەدەکرا هەمووی دەزانی. زۆر زوو لە گەڵ مامۆستا زەکی نەژادی بوو بە دۆست. زەکی پیاوێکی بەڕێز بوو. جارجار ڕەفتاری ساویلکانە و منداڵانە بوو و دەتگوت دە خەیاڵ دا دەژی، بەڵام لە سەر قسەی خۆی سوور بوو و ئامادە بوو گیانی خۆی لە ڕێگای بیر و باوەڕی دا فیدا بکا. ئەو بێئەملا و ئەولا پشتی حەمەدۆکی دەگرت و لە بەرامبەر هەر کەس و هەر شتێک دا بەرگریی لێدەکرد. هەمیشە باسی حەمەدۆکی دەکرد.

حەمەد وەک چۆن بایەخی بە دۆستایەتیی زەینوڵڵا ئەفەندی دەدا هەر بەو شێوەیەش پێوەندی و دۆستایەتی لە گەڵ ئاسنگەرەکان، سەرتاشەکان و فرۆشیارەکانی بە هێند دەگرت و لە بیری نەدەچوو کە لانی کەم ڕۆژناڕۆژێک لە گەڵ مامۆستا زەکی سەریان بدا. هەروەها قازی، دادەستێن و پێشنوێژیشی، کە وەک گوتمان زۆر ئاشقی گێڕانەوەی هەواڵ و داستان بوو، چاو پێدەکەوت. ئەو هەواڵەکانی حەمەدۆکی وردتر و دوور و درێژتر بۆ حەمەدی دەگێڕایەوە. دەنگۆکان بە تایبەت سەبارەت بە ئەسپەکەی، زۆر بوون و هەرلەو کاتەش دا ئەوەندە سەیر و سەرسوڕهێنەر بوون، کە مامۆستا زەکی و حەمەد هەموو جارێ مات و حەیران دەبوون.

زەکی نەژاد گوتی:

ـ خەڵک ناوێرن بە ئاشکرا و بەو جۆرەی دەیانەوێ یارمەتیی حەمەدۆکی بکەن، هەر بۆیەش ئەوەندەی دەتوانن دەنگۆی سەیر و سەمەرە سەبارەت بەو ئەسپەی دروست دەکەن. ئەو ئەسپە بۆتە سیمبۆلی بزووتنەوە، سیمبۆلێک بۆ هەموو ڕاپەڕینەکانی مێژوو و بۆ هەموو ئەو شتانەی کە مرۆڤ بیریان لێدەکاتەوە و لە دڵی دا هەن ...

خەڵکی شارەکەی دوو بەش بووون. ئاسنگەرەکان، دارتاشەکان، کرێکارەکان، ئەوانەی لە مەزراکان دا کاریان دەکرد و هەموو کرێکارەکانی دیکەش لایەنگری حەمەدۆکی بوون و هەتا هەواڵێک لە لای شاخی ڕا سەبارەت بە حەمەدۆکی بۆ وان دەهات و بڵاو دەبۆوە، حەمەدۆک ستایشی زیاتر دەکرا و گەورەتر دەبۆوە، بەڵام لایەکەی دیکە، یانی بەشی دەوڵەمەندەکان هەر هەواڵە ڕەشەکانیان بۆ دەهات و ئەوانیش ئاواتیان ئەوە بوو، کە ڕۆژێکی هەواڵی مردنی حەمەدۆکی ببیسن. بەڵام کاتێک مەسەلەی ئەسپەکەی دەهاتە پێش، بێجگە لە شاکیربەگی، هەموویان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاودەنگ بوون. هەر ڕۆژەی هەواڵێک سەبارەت بە ئەسپە کوێتی بڵاو دەبۆوە و ورد و درشتی خەڵک لە منداڵی حەوتساڵەوە تا پیری حەفتا ساڵە بەو هەواڵە نوێیەیان دەزانی. هەرچی دەکرا سەبارەت بە جینسی ئەسپ لە هەموو دنیایە بگوترێ، ئێستا بۆ ئەسپی حەمەدۆکی ساز دەکرا و بڵاو دەبۆوە. لێرە هەموو کەس داستانی ئادەمی دەزانی.

ـ دەزانن ئیدی عەلی سەفابەگ چیی گوت؟ هەر ئەو کەسەی حەمەدۆک کوشتی. ئەو بە ئادەمی گوت: تۆ کە تفەنگچی‌یەکی ئاوا باشی، تۆ کە دەتوانی چۆلەکەی لە فڕینێ دا بنگێوی، دەبێ ئەو ئەسپەی بۆ من بێنی‌یەوە، جا چ بە زیندوویی و چ بە مردوویی... ئادەم لە وەڵام دا گوتی: جا ئاغا ئەوە چی‌یە، هەر ئەمڕۆ ئەسپەکەت بۆ دێنمەوە، بە مردوویی یان بە زیندوویی! پاشان ئادەم دەست دەداتە تفەنگێ، فیشەکدانی لە خۆی دەبەستێ و دەڕوا بۆ دەشتی ئاناوارزای. ئەسپەکەی لەبن پەڵکێکی دەبینێ، زۆر خۆشحاڵ دەبێ، بە جوانی سێرەی لێدەگرێ و کاتێک دڵنیا دەبێ کە ئەسپەکەی بە تەواوی دە بەر سێرە دایە، پەلەپیتکەی دەبزێوێ. ئەسپەکە لە جێی خۆی نابزوێ. ئادەم چۆک دادەدا و هەرچەندی فیشەکی پێیەتی، پێوەی دەنێ، بەڵام ئەسپەکە لە جێێ خۆی ناجووڵێ و گوێشی پێ نابزوێ، هەروا ڕاوەستاوە، پاشوویەکی بە بەرزگی‌یەوە نووساندوە، کلکی ڕادەوەشێنێ و مێشان لە گوندێنی دەردەکا...

"ڕاست لەو کاتەی دا حەزرەتی خدر خۆی پێشانی ئادەمی دەدا و دەڵێ: کوڕی بنیادەمی خۆبەزلزان و لە خۆڕازی! ئەتۆ ئەو گوللانەت بە کوێوە نان؟ پێویست نیە پیاو ئەنگێوەیەکی وەک تۆ ناسراو بێ، تا لەو نێزیکەی ڕا تەقە لە ئەسپێکی بکا. لەوەندەی منداڵێکی پێنج ساڵەش زۆر بە هاسانی دەنگێوێ! ئاخ، کوڕی بنیادەمی کە تێناگەی، ئەوە یانی گرتن یان کوشتنی ئەو ئەسپەی قەدەغەیە. ئێستا بگەڕێوە و لە کۆڵ ئەو ئەسپە کوێتەی بەوە، دەنا خراپ دەبینی و لەشت دەبێتە خۆراکی کرمی ئەو باتلاغەی. خودا ئەو ئەسپەی بۆ حەمەدۆکی داناوە... بەڵام ئادەم گوێێ نەدا ئامۆژگاریی حەزرەتی خدری، هەر لە گۆڕاییی‌یەکانی ئاناوارزای بەدوای ئەسپەکەی دا خولاوە. ئەسپەکوێتیش هەر گاڵتەی پێدەکرد، جاری وا بوو دەیکێشا نێو باتلاغی و جاری وا بوو لە نێو پۆلەشیلان و چاڵووکان خۆی پێنیشان دەدا. دەنا وەدوای خۆی دەدا بۆ سەر ڕەوەزان، بۆ نێو پنچک و دەوەنان، بۆ قامیشەڵێنی، بۆ نێو زەل و لیتە و مرداوان. لە نێو پاناوک، ڕەوەز، دەشت و تەپکان دا هەر دەیهێنا و دەیبرد و ئادەمیش هەر لە دوای نەدەبۆوە. جلەکانی هەموو ڕیشاڵڕیشاڵ ببوون، دەست، دەموچاو و قاچی هەموو ببوون بە برین. ئیدی وەک بنیادەمی نەدەچوو و ببوو بە شتێکی سەیر. حەزرەتی خدر بەزەیی پێدا هات و دوو جاران خۆی نیشان دا: کوڕە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بگەڕێوە و دەست هەڵگرە، دەنا دەستمت لە سەر لادەبەم و ئیدی ناتپارێزم، بەڵام ئەو زۆر تووڕە بوو و تەنانەت بە قسەی حەزرەتی خدریشی نەکرد. بەیانی‌یەکی زوو، تاریک و ڕوونی بەیانی، ئەسپەکوێت لە نێو باتڵاغی خۆی نیشان دا و پاشان کاتێک لێی نێزیک بۆوە، دەرپەڕی و غارێکی وا ڕۆیی دەتگوت باڵی گرتوە. ئادەم بە دوای داچوو و هەوڵی دا خۆی بگەیەنێتێ، بەڵام دە باتڵاغی دا چەقی و هەر لە وێ قوم بوو. ئەسپەکە چاوی لێبوو چۆن زەلەکە ئادەمی قووت دا.

ئادەم دەیقیژاند:

ـ ئەی هاوار، بەزەییت پێمدابێ! وەرە دەرمهێنەوە ئەسپی جوان و بە نرخ، تکات لێدەکەم!

هەتا قوم بوو، هەر دەیقیژاند. ئاخرەکەی ئاوای بە سەر هات و بوو بە خۆراکی کرمەکانی باتڵاغی. ئێستاش ئەوانەی لە کاتی بوومەلێڵی بەیانی دا بە بناری ئاناوارزای دا دەڕۆن، گوێیان لە زایەڵەی هاواری ئادەمی دەبێ ...

ـ دوور نیە حەمەدۆک بۆخۆی بشگیرێ و بشکوژرێ، بەڵام هیچ کاتێک، هیچ کەس بە نیازی گرتنێ، دەستی وەیاڵی ئەو ئەسپەی ڕاناگا ...

لە لای ئاسنگەرێکی ڕیش سپیی چاوشینی تێکسرماو بوون، کە ئەو قسانە دەکران. ئەو پیاوە زوو لە کرێتای ڕا هاتبوو. زەکی نەژاد لێی پرسی:

ـ ئەوانەی دەگوترین، دەبێ ڕاست بن وەستا خەیری.

ـ ئا، چونکە ئەگەر حەزرەتی خدر کەسێکی دە پەنای خۆی بگرێ، لەوانەیە دواتر ببێتە ئەسپێک، مێروولەیەک، شتێکی ئاوا ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٠

ژاندەرمەکان شەکەت ببوون. چەند شەو و ڕۆژ بوو بە دۆڵ و کێوانەوە ڕاوی ئەسپەکوێتی‌یان دەکرد. هەموو جووتێری ئەو ناوچەیان بە لێدانێ شەلوکوت کردبوون و پێ‌یان گوتبوون دەبێ ئەو دێو و درنجەیان بۆ بگرن، بەڵام ئەو کافرە تاوانبارانە نە بۆخۆیان ئەسپەکەیان دەگرت و نە بە وانیشیان دەگوت لە کوێ خۆی ون دەکا.

سەرجووخەیەک کە خەڵکی دەشتی شۆرەکاتی ئانتێپی بوو، دەی‌گوت:

ـ ئەمن بە ڕاستی سەرم لەو خەڵکەی ئێرە سوڕماوە. لە وڵاتی ئێمە خەڵک هەر خودایان خۆشدەوێ و ڕێز لە پێغەمبەری دەگرن، بەڵام لەو سەرشاخانە خەڵک ئەو ئەسپەیان خۆشدەوێ! ئەو ئەسپە بۆ وان بایەخی لە دایک و منداڵیشیان زۆرترە.

تەنیا هەر سەرجووخە و پیاوەکانی گورووپەکەی نەبوون کە هاتبوون و ڕاوی ئەسپەکەیان دەکرد، خەڵکێکی زۆری دیکەش هاتبوونە ئەو شاخانە و دێبەدێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەگەڕان و وڵاتیان دەپشکنی. ئەو جووتێرانەی لە ژێر لێدان و ئەشکەنجە دا باسکیان شکابوو، رانیان ورد ببوو، سەریان شکابوو و ئازای لەشیان سووروشین هەڵگەڕابوو، ئەوەندە زۆر بوون، دە ئەژمار نەدەهاتن. ژاندەرمە وەک گژەبای ڕەش بە سەر تووڕووسی دا هاتبوون، بەڵام هەرچی زەبروزەنگیان بە کار هێنا، بێسوود بوو. ئەوە هیچ کە کەس ئامادە نەبوو هاوکاری‌یان بکا و بۆ گرتنی ئەسپەکەی ڕەگەڵیان کەوێ، تەنانەت یەک کەسیش ئامادە نەبوو پێیان بڵێ ئەسپەکە لە کوێیە، یان زۆرتر لە کوێ دەبێ.

ئێوارێکیان سەرجووخە لە گەڵ گوروپەکەی چووە نێو دێیەکی. کوێخا و خەڵکی دێیەکەی نێوبانگی ئەو گوروپەیان بیستبوو و دەیانزانی چەندە دڕ و بێبەزەیین. نیگەران بوون و نەیاندەزانی چۆنیان لە دەستی ئەو زۆردارانە ڕزگاری دێ. هەربۆیە بە پیریانەوە چوون و بۆ ئەوەی شەڕی وان لە سەر خۆیان کەم کەنەوە، گاوگەردوونیان بۆ کردن و لە بەر دەرگای ماڵی کوێخای قۆچێکیان لە بەر پێی سەرجووخەی سەربڕێ. کوڕێکی مێرمنداڵ سەری قۆچەکەی بڕی و کاتێک کێردی بە ملی قۆچەکەی دا هێنا، خوێن فیچقەی کرد و لاقی سەرجووخەی بە خوێن بوو. ئەو ئیدی دەرهەڵبوو:

ـ هەی بێکیفایەتینە، گایەکیشم بۆ بکەنە گاوگەردوون، دیسان هەر بەزەییم پێتاندانایە. کێ دەتوانێ چاوپۆشی لە خەڵکێکی بکا، کە باوەڕیان بە ئەسپێکی‌یە . ئەمن هەرچۆنێک بێ، لێتان خۆش نابم!

وا دیار بوو لە سەرچاوەیەکی جێگای متمانەوە هێندێک شتی پێگوترابوو و دەی‌زانی چیی دەوێ: خەڵکی ئەو گوندە یان دەبوو، شوێنی ئەسپەکوێتی بۆ بدۆزنەوە، یان دەبوو ئەو ئەسپپەرستانە لە ژێر دارکاری و ئەشکەنجە دا بمرن.

بەو حاڵەش ئەوێ ئێوارێ سەرجووخە و پیاوەکانی هیچیان نەگوت، تەنیا نان و کەباب، هەنگوین و ڕۆنی کەرە و قەیماغیان خوارد و لە نوێنوبانی خاوێن دا کە ڕوولێفە سپی‌یەکانیان بۆنی سابوونی بۆنخۆشی لێدەهات، خەوتن و حەسانەوە.

بەیانیی ڕۆژی دواتر سەرجووخە دەستووری دا بە کوێخای:

ـ هەموو خەڵکی ئەو دێیەم بۆ خڕ کەوە. ئێوە دەبێ ئەو ئەسپەم بۆ دە داو خەن و بۆشم بێنن. ژاندەرمەیەکم لە گەڵە عەلی کەرتیش لە چاو وی ملایکەیە! لە سەرچاوەیەکی باوەڕپێکراویشەوە زانیاریی پێویستم پێدراوە. جا ئێستا یان بە خۆشی ئەسپەکەم دەدەنە دەستی و خۆتان ئاسوودە دەکەن، یان ناچارم دەکەن جۆرێکی دیکەتان لە گەڵ بجووڵێمەوە.

ـ سەرجووخە ئەتۆ دەزانی ئەو ئەسپە خەڵاتێکی پێوە بەسراوەتەوە و خەڵاتەکەش هەزار و پێنسەد لیرەیە؟

ـ بەڵێ دەزانم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەدی دەزانی کە ئەوان گوتوویانە ئەوەندە کەمە و خەڵاتەکەیان کردۆتە سێ‌هەزار لیرە؟

ـ ناوەڵڵا کوێخا نەمزانیوە!

ـ دەی ئەوە زانیت.

ـ جا باشە پاشان؟

ـ جەنابی سەرجووخە بیری لێبکەوە! بۆخۆت دەزانی سێهەزار لیرە سێسەد گاجووتی پێدەکڕدرێ. هەروەها بەو پووڵە پیاو دەتوانێ ڕەوەیەک ئەسپ و مێگەلێک مەڕیش بکڕێ.

ـ بەڵێ وایە کوێخا، دەزانم!

ـ کە وابوو ئەگەر ئەو ئەسپە لەو دێیەی ئێمە بوایە، هەر ئێستا و زووتریش لە ئێستا دەمگرت، دەمبردە شاری، خەڵاتی خۆم وەردەگرت، زۆر دەوڵەمەند دەبووم و پاشماوەی ژیانم بە ئاسایش و خۆشی دەبردە سەر!

ـ ئەوەش بەو مانایەیە کە ئەسپەکەم نادەیە دەستی!

ـ نەخێر، ئەوە بەو مانایەیە کە ئەسپەکە لێرە نیە.

ـ ئەمن بیستوومە کە ئەو ئەسپە لە دەوروبەری ئەم گوندە دەخولێتەوە.

ـ ئەمنیش ڕاست ئەوەم بیستوە، بەڵام قەت چاوم پێی نەکەوتوە! تەنانەت یەک جاریشم نەدیوە!

ـ باشە ئەگەر دیبات و زانیبات لە کوێیە، دەتگرت و دەتدا بە ئێمە؟

ـ نازانم ...

ـ بەڵام ئێوە ئەو ئەسپەی دەپەرستن!

ـ ئەستەغفیروڵڵا، سەرجووخە!

ـ پێغەمبەر و کتێبێک کە ئێوە پەنای بۆ دەبەن، ئەو ئەسپەیە؟

ـ دەسبەجێ داوای لێبووردن لە خودای بکە سەرجووخە! ئەستەغفیروڵڵا! ئەو قسەیەی کردت کوفر بوو! تۆبەی بکە!

ـ ئێوە لە خودای ناترسن، لەو ئەسپەی دەترسن!

ـ خوایە تۆبە، ئەستەغفیڕوڵڵا.

ـ ئەستەغفیڕوڵڵا و تۆبەی چی، بێکیفایەتینە. پێتانوایە ئەگەر ئەسپەکەمان بۆ بگرن، گوناهتان دەگاتێ! یاڵڵا دەفتەری سەرژمێریی خەڵکی ئاوەدانییەم بۆ بێنە!

ـ هەر ئێستا سەرجووخە!

ـ هەموو دەبێ لەو مەیدانەی نێو دێی کۆ ببنەوە! دەفتەرەکەشت لە بیر نەچێ! هەموو شتێکی تازەی تێدا نووسراوە؟

ـ بەڵێ سەرجووخە.

پیاوێکیان ناردە سەر گابەردێکی. کابرا گوڕاندی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ خەڵکی دێیَ! هەرکەس هەرچی زووتر نەیەتە ئەو مەیدانەی نێوەڕاستی دێی، کە هەموو خەڵکەکە لە وێ کۆ دەبێتەوە، وەک تاوانبار چاو لێدەکرێ! سەرجووخەی زۆر بەڕێز و خۆشەویستمان، سەرجووخە بەکر لە ئیدارەی ژاندەرمەوە، لە وێ چاوەڕوانتانە. هەر کەس نەیە، بە توندی سزا دەدرێ. ئەوەش بزانن کە دەفتەری سەرژمێریی دێی بە سەرجووخەی زۆر بەڕێزمانە و کەسێک لە وێ نەبێ، دەزانێ.

سەرجووخە چوو بۆ شوێنی کۆبوونەوەکەی و کوێخاشی بە دووەوە بوو. شوێنەکە گۆڕاییەکی بەرداوی بوو و کانییەکیشی لە نێوەڕاستی بوو.

سەرجووخە دوای ئەوەی یەک بە یەک ناوی خەڵکەکەی خوێندەوە و بە سەری کرنەوە، دەستووری دا بە پیاوەکانی کوێخایان لە عەرزی دا، لاقییان بەست و بە قەمچییان وەرگەڕانە بەری لاقی. کوێخا هاواری دەگەیشتە ئاسمانێ. دوای ماوەیەکی لاقییان کردەوە و بە شەق و زللان ناچاریان کرد خۆ دە ئاوی کانییەکەی هەڵکێشێ و دوایەش دەستیان بە لێدانی کردەوە.

ئەوێ ڕۆژێ ژاندەرمەکان نیوەی خەڵکی گوندەکەیان بە لێدانێ نیوەگیان کرد. کاتێک شەو داهات دەستیان هەڵگرت و هاتنەوە دیوەخانی کوێخای. ئەو شەوەش چەند سەر گوێلکیان بۆ کوشتبوونەوە، کەبابیان بۆ ساز کردبوون و هەروەها هەنگوین، قەیماغ، ڕۆنی کەرە و... یان بۆ دانابوون. کوێخای بەدبەخت بۆخۆی نەیتوانی لە گەڵیان بێتە سەر سفرەی و داوای لێبووردنی لە سەرجووخەی کرد. سەرجووخە بەکر کوڕێکی خراپ نەبوو، بەڵام ناچاربوو ئەرکی خۆی بەڕێوەبەرێ. بابی قاچاخچی بوو و زۆر جار ژاندەرمان دەیانگرت و دارکارییان دەکرد. ئاخرەکەشی جارێکی ژاندەرمە لە سەر سنوور لە داویان خست و هەرچەندی هاواری کرد و پاڕایەوە، گوێیان نەدایە و کوشتیان. هەر لە بەر ئەوە سەرجووخە هێندێک هەستی هاودەردیشی تێدا هەبوو. دەنگی ناڵەناڵێ کوێخای لە ژوورەکەی تەنیشتییەوە دەبیست و ئەوەش بۆ کەسێک کە بابی لە ژێر دارکاریی ژاندەرمان دا مردبوو، خۆش نەبوو. هەربۆیە ژاندەرمەیەکی نارد و ڕایئەسپارد کە کوێخا دەبێ بێدەنگ بێ، دەنا ...

ئەشکەنجە و ئازاری دێهاتییەکان ڕۆژی دواتر و دوو ڕۆژ دواتریش، ئەگەر پێویست بوایە، دەبوو هەر درێژە بدرێ. یان دەبوو ئەسپەکەی بێنن و یان یەک کەسیش لە خەڵکی ئەو دێیەی بە سەرپێوە نەمابا و هەموو دە جێیە کەوتبان. بەڵام سەرجووخە پێیخۆش نەبوو خەڵکەکەی بکوژێ، ئاخر بابی خۆی بە دەستی ژاندەرمان کوژرابوو، لە سەر سنووری سووریەی، لە سەر دەهەزار لیرەی خوێڕی ... ئەو دێهاتییانە دەبوو منەتباری بن! خۆ سەرجووخەی وا هەبوون کە ئەو هەستی هاودەردییەیان نەبوو ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژی دواتردێ ئاڵۆز بوو. خەڵک بە سرتە و بە پارێزەوە یەکتریان دەدواند. سەرجووخە نەیدەزانی بۆ وایە. لە هێندێکانی پرسی، بەڵام وەڵامێکی وای وەرنەگرتەوە. سەرەنجام پیرێژنێک هاتە لای و گوتی:

ـ سەرجووخە بەکر، ئەتۆ لەخۆڕا سەروسەکوت و لاقولەتەری پیاوەکانی ئێمە تێکدەکەیەوە. ئەسپە کوێتی حەمەدۆکی ئەوەتا لە خوارەوەی دێیە! هەموو کەس دیویەتی و دەزانن ئەوە ئەو ئەسپەیە کە تۆ لێیدەگەڕێی، چونکە هەموو خەڵکی ئەو شاخانە دەیناسن. ئێستا ئەوە لەو مێرگەی خوارێیە. بۆخۆی هاتوە و ڕەگەڵ ڕەوەی دێی کەوتوە و ئەوە لە وێ دەلەوەڕێ. دیارە ئەو ئەسپە لە نێو سەد وڵاغانیش بێ، لە دوور ڕا دیارە و لێککردنەوەی لە وانی دیکە زەحمەت نیە. تەنانەت ئەگەر کەسێک تا ئێستاش نەیدیبێ و بۆ یەکەم جار چاوی پێیبکەوێ، دەسبەجێ دەزانێ ئەوە ئەسپە کوێتی حەمەدۆکییە!

پاشان پێریژنەکە بە تەوسەوە گوتی:

ـ فەرموو ئەگەر بۆت دەکرێ بۆخۆت بیگرە! دە بچۆ بیکوژە بەکرۆکە دلێرەکەم! دە بڕۆ دەی پیاوە ئازاکە! قارەمانە دەنگ شێرەکە!

ـ بێدەنگ بە پیرێژن! گاڵتەم پێمەکە! ئەمن گاڵتەم لە گەڵ ژنان نیە، تەنانەت لە گەڵ پێرێژنانیشم نیە. ئەمن عیزڕاییلی ئەو شاخانەم.

ـ جا ئەگەر وایە دە بۆخۆت بچۆ و ئەسپەکەی بکوژە، با وەک ئادەمیت لێبەسەر بێ! ئەگەر پیاوی بچۆ بیگرە، جا ئەو کاتی دەتبینم چۆن وەک هۆمەرە کەچەڵی ماڵوێران دەبی! دە فەرموو ئەگەر دەوێری بۆ لای بچۆ! جا بزانە چۆن ئەسپەکە ئیفلیجت دەکا! بزانە چۆن کەڕ و کوێر و خوار دەبێ! دە بڕۆ دەی! ئەتۆ کە بابی خۆت کوشتوە، هەوڵی کوشتنی ئەو ئەسپەش بدە، با ئیدی دایکت چاوی بەو سەرو سەکوتە نیگریسەت نەکەوێتەوە!

پیرێژنەکە هەرچی بە سەر زاری دا دەهات، پێی دەگوت.

بەکر گوتی:

ـ ئەمن بابی خۆمم نەکوشتوە!

ـ بۆخۆت نەتگوت ژاندەرمان بابتیان کوشتوە؟

ـ با، وام گوت.

ـ دە باشە، مادام ژاندەرمە کوشتوویانە و ئەتۆش ژاندەرمەی، جیاوازییەکی نیە، هەر وەک بۆ خۆت کوشتبێتت وایە، وانیە؟

ـ نەخێر جیاوازیی زۆرە. پێمگوتی دەمت گرێدە پیرێژن، ئاگات لە زارت بێ، تووڕە بم وات دە سەرەوە ناچێ ها!

پیرێژن بە سەری دا قیژاند:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ کەسێک بابی خۆی کوشتبێ، هەموو شتێکی لێدەوەشێتەوە! ئەتۆ لە دەستت دێ منیش بکوژی و ئەسپەکەی حەمەدۆکیش بکوژی! دەی ئەدی بۆ ڕاوەستاوی؟ ئەوە نیە ئەسپەکە لەو خوارەوەوەیە... گوللەیەکی لە سەری دە و بیکوژە، دیارە ئەگەر گوللەی وات پێبن، کە ئەو ئەسپەی ببڕن. دەی ئەگەر پیاوی بڕۆ و بیگرە!

سەرجووخە نەی دەزانی چ بکا، لە وێ ڕاوەستابوو و لە بن بارانی لۆمەی پیرێژنێ دا سەری لێشێوابوو. ژنەش بێدەنگبوونی نەبوو.

سەرجووخە بە باشی ئەو بەسەرهاتانەی دەزانی. دەیزانی چۆن هۆمەرە کەچەڵ بە دوای ئەسپەکەی دا وە ڕەوەزێکی هەڵگەڕاوە و ڕاست ئەو کاتەی بە هەزار چەرمەسەری گەیشتۆتە سەرێ، هەڵخلیسکاوە، هەڵدێراوەتە نێو دۆڵێکی هەزار بە هەزار و لەتوپەت بووە.

بەسەرهاتی ئادەمیش لە هەموو چوکووڕاوایە دەنگی دابۆوە و ئی تەحسین تاژیش کە هەوڵی دەداوخستنی ئەسپەکەی دابوو و برووسکە لێیدابوو، هەروا. تەحسین لە کاتێک دا ویستبووی تەقە لە ئەسپەکەی بکا، لە جێی خۆی وشک هەڵاتبوو. هەر کەس هەوڵی گرتنی ئەو ئەسپەی دابوو، بەڵایەکی بە سەر هاتبوو. سەرجووخە بۆخۆشی شتێکی لەو بابەتەی دیبوو. ژاندەرمەیەکی خەڵکی عورفای کە ناوی شەهمووز بوو، سوێندی خواردبوو و گوتبووی شەرت بێ هەتا ئەو ئەسپەی نەگرم، ڕوو دە وڵاتی خۆم نەکەمەوە. سێ ڕۆژ دواتر کوڕێکی چاردە ساڵەی خەڵکی گوندەکەی خۆیان تەقەی لە شەهموزی کردبوو، حەوت گوللەی لە سەری دابوو و کوشتبووی. دواتر دەرکەوت کە بابی ژاندەرمە کوژراوەکەی بابی ئەو کوڕەی کوشتبوو ...

ـ پێمگوتی ئەگەر پیاوی هەر ئێستا بڕۆ ئەسپەکەی بکوژە! دەبینی ئەسپی حەمەدۆکی بۆخۆی هاتۆتە بەر دەستت. ئەگەر ڕاست دەکەی، ئەو دەرفەتەی لە دەست مەدە ...

خەڵکی دێیەکەی بە ناڵەناڵ و بۆڵەبۆڵ کۆ بوونەوە. تەنانەت کوێخاش کە دوو کەس چووبوونە بن باڵی، بە زەحمەت دەنگی دەردەهات و ڕوانینی کزی دڵی پیاوی دەسووتاند، هات و ڕووی دە سەرجووخەی کرد:

ـ سەرجووخە، وا دیارە ئەتۆ دە پیرۆزترین شەوی مانگی ڕەمەزانێ دا، یانی دە شەوی لەیلەتولقەدرێ دا لە دایک بووی. چاوت لێبێ، ئەسپەکە بۆ خۆی هاتۆتە لات. ئێستا دەبێ هەمووومان بچینە خوارێ. ئەسپەکوێت لەو مێرگەی خوارەوە دەلەوەڕێ. قسەی تێدا نیە ئەو دەزانێ کە ئەتۆ لێرەی و دە سۆنگەی وی دا ئێمە ئەشکەنجە دەکەی. هاتوە ئێمە ڕزگار کا. ئێستا ئێمە دەبێ هەموومان بە یەکەوە بیگرین و بیکوژین! پیاوەکانی تۆ ئەنگێوەن، بۆخۆشت گوللەی نابوێری، وانیە؟ منداڵێکی پێنج ساڵەش دەتوانێ ئەو ئەسپە گەورەیەی بنگێوێ. تەنانەت ئەو کابرا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پیرەش کە کەس نازانێ چەند ساڵ دەبێ، بە چاوبەسراوییش دەیئەنگێوێ. بە ڕاستی ئەتۆ دە شەوێکی پیرۆز دا لە دایک بووی، چونکە ئەسپەکە بۆخۆی هاتۆتە بەر دەستت. دیارە ئەگەر بۆخۆت بیکوژی، سێهەزار لیرە خەڵاتەکەش وەردەگری. دە فەرموون با بڕۆین. هەموو خەڵکەکە با بێ، پیاو، ژن، منداڵ، هەموو وەرن! یاڵڵا با بڕۆین و بیگرین، ئەگەر نەشگیرا، بیکوژین!

سەرجووخە سوور هەڵگەڕا، دەستەکانی لەرزین و ساتێک بێئەوەی هیچی پێبگوترێ، چاوی دە چاوی کوێخایەوە بڕین. ژاندەرمەکانی دیکەش وەک وی نارەحەت بوون.

هەموو خەڵکەکە بەرەو خوارەوەی ئاوایی چوون. منداڵ لە پێش دا هەڵدەهاتن، دوای وان کچ و کوڕی جحێڵ دەڕۆیشتن، ئەو جار نەخۆشەکان و ئەوانەی ئەشکەنجە کرابوون و ژاندەرمەکانیش لە دوای هەمووان دەهاتن. لە قولینچکێکی مێرگەکەی کە لە شوێنێکی بەرین و خۆش هەڵکەوتبوو، لەوەڕی لە بەلەکان بوو و بەشێکی بە سێوەڕەیەکی ناسک داپۆشرابوو، هەموویان ڕاوەستان. ژاندەرمەکان ڕیز بوون. ڕەوەکە هێندێک واوەتر دەلەوەڕا، لە سەر یەک دووسەد ـ سێسەد سەر دەبوو و ئەسپ، ماین و جوانووی گەورە و بچووکی لە هەموو ڕەنگ و شێوەیەک تێدا بوو. هێندێکیان دەلەوەڕان، هێندێک ڕاوەستابوون و کلکیان لە بەر تاوێ ڕادەوەشاند. ئەسپە کوێتیش لە وێ بوو. سەرخۆش و لەخۆبایی بەرەو ئاسمان بەرز ببۆوە، باریک و بە دیمەن، چاوی شین و گەورە، گوێی بچووک، کەفەڵی پان، یاڵی ڕەش و درێژ، تووکی بریقەدار و کلکی ئەوەندە درێژ بوو، کە هەتا سەر سمی دەهات. کاتێک ئەسپەکان چاویان بەو هەموو خەڵکەی کەوت، هێندێک ئاڵۆز بوون، بەڵام بڵاو نەبوون. ئەسپە کوێت سەری هەڵێنا، ملی درێژ کردەوە، کونەلووتەکانی قووچاند، کلکی هەڵێنا و هێندێک بەرەو دارستانی تەنیشتێ غاری دا. پاشان گەڕایەوە، بە وێرغە گەڕێکی بە دەوری ڕەوەکەی دا لێدا و ڕاوەستایەوە. دیسان سەری هەڵێنا، پڕماندی، ملی ڕاوەشاند و حیلاندی. جار بە جار دەنگی حیلەی دە شاخان دەگەڕا و دەبیسرایەوە. دەتگوت ناتوانێ لە جێی خۆی بحەجمێ. ئەو جار بە قۆرتە بە دەوری ڕەوەکەی دا سووڕا و چەند جار ئەوەی دووپات کردەوە، بەڵام جار بەجار بازنەی سووڕدانەکەی لە ڕەوەکەی نێزیکتر دەکردەوە. پاشان ڕووی بۆ لای حەشیمەتەکەی وەرسووڕاند، وەک ئەوەی دەچوو کە چاوی لە هەمووان کردبێ و دوای ئەوەش سەری ڕاوەشاند و چوارناڵ بەرەو هێندێک پنچک کە لە لای خوارەوەی مێرگەکەی بوو چوو. ئەسپ و ماینەکانی دیکە نەجووڵابوون، هەروا لە بەرتاوێ سەریان بەردابۆوە و ڕاوەستابوون. تەنیا کۆمەڵێک جوانوو دەهاتن و دەچوون و دەخولانەوە. جۆگەیەک لە لای پنچکەکان بوو، ئەسپەکە لە وێ جارێکی دیکەش حیلاندی. خەڵکەکە دیتیان چۆن سەری هەڵێنا و دیسان چوارناڵ غاری دایەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرجووخە و پیاوەکانی لە جێی خۆیان ڕەق ڕاوەستابوون. تفەنگەکانیان لە شانیان نەهێنابووە خوارێ و روخساریان سپی هەڵگەڕابوو.
پیرێژنەکە دیسان هاتەوە بۆلای سەرجووخەی. دەسماڵێکی سپیی لە سەرنابوو، لاواز بوو و گنجی دەموچاوی لە دوورەوە دیار بوون. ئێستا ئەسپەکە هێندێک شل ببۆوە و لە مەودایەکی کەم دا، وەک ئەسپی راهێنراوی سیرکی، هەر دەچووە پێشێ و دەگەڕایەوە. ژنەکە گوتی:
ـ ئەوەتا ئەسپەکە لە بەرامبەر خۆت و ژاندەرمەکانتە. دەی هەوڵ بدەن بیگرن! تفەنگەکانیشتان پڕن لە فیشەک، دەی ئەدی بۆ پێیەوە نانێن؟ دەی یاڵڵا دەست پێبکەن، با خەڵکی دێش بتانبینن چ دەکەن!
پاشان ڕووی بۆ لای جووتێرەکان وەرگێڕا:
ـ ئەرێ بۆ وەدەنگ نایەن! خۆ هەمووتان دەزانن ئەوە ئەسپەکەی حەمەدۆکییە، وا نییە؟
هیچ کەس وەدەنگ نەهات. سەرجووخە و ژاندەرمەکانی هەر وا سەرسام ڕاوەستابوون و دە ئەسپەکەیەوە ڕامابوون و خەڵکەکەش چاویان لە وان دەکرد. ئەسپەکە لە بەر دەمی وان بە نەرمەغار دەهات و دەچوو. پیرێژن بە سەر سەرجووخەی دا قیژاندییەوە:
ـ دە فەرموو تەقەی لێبکە و ئەسپی حەمەدۆکی بکوژە! ئەوە نییە بە بەر دەمتانەوە دێودەچێ. دەی ئەدی بۆ لە لێدانی خەڵکی ئاسایی وماڵوێران ئەوەندە ئازان ...

کوێخا تینی دا خۆی، بە زەحمەت هەستا و چوو بۆ لای پیرێژنێ، بەڵام زۆر نەڕۆیی، سەرەنگرێ بوو و کەوت. خەڵکەکە غاریان دا و هەڵیانئەستاندەوە:
ـ بەسە پوورە زارا، چی دی دەنگێ مەکە!
ـ نەخێر ئەمن بێدەنگ نابم، ئێوە دارکاری دەکەن و ئەشکەنجەتان دەکەن، بەڵام وەک ژنان بێدەنگ دەبن و هیچ ناڵێن. ئێستا دەتانەوێ ئەمنیش بە قسەتان بکەم، ها؟
ـ پوورە زارا بێدەنگ بە و تووشی کێشەمان مەکە!
ئەو جار پێنج ـ شەش ژن هاتن، باوەشیان بە پوورە زارای داکرد و لە وێیان دوور کردەوە.
لەو کاتەی دا ئەسپەکە گەڕایەوە بۆ لای ڕەوەکەی. دەتگوت دوای ئەو هەموو غاردانەی ماندوو بووە. ماینێک هاتە پێشی، گەڵی بڵاو کرد و میزی کرد. ئەسپە کوێت بە یاڵی دانووسا، یەک ـ دوو جاری سووڕاند، بۆنی بە نێوگەڵییەوە کرد و پاشان سواری بوو، هەردووک پێشووی لەملاو ئەولای لە پەراسووانی قایم کردن و قەپی بە ملی دا گرت. هەرچی ماینەکە هەوڵی دا خۆی لە ژێر قورسایی لەشی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕزگار کا، بێسوود بوو و ئەسپەکوێت تا بە تەواوی لێی‌نەهات، دەستی لێ‌هەڵنەگرت.
پاشان تاوی دا ماینێکی دیکە و لە ویش هات. دواتر ماوەیەک لە گەڵ جوانوو ماینێکیش گەمەی کرد و پێش ئەوەی لێی‌بێ قەپێکی وای لە ملی گرت، کە جێی ددانەکانی خوێنیان لێ‌هات. ئەو جار بە شەکەتی لە ڕەوەکەی دوور کەوتەوە و لە قولینچکێکی سەری بەردایەوە و ڕاوەستا.
ئێستاش خەڵکەکە هەر لە شوێنی خۆیان بێدەنگ ڕاوەستابوون، چاویان لە وی دەکرد و چاوەڕوان بوون بزانن ژاندەرمەکان چ دەکەن.
ساتێک دواتر ئەسپەکە سەری هەڵێنا، پڕماندی و حیلاندی. دەنگی حیلەکەی ئاوازی دایەوە و پاشان هات ڕاست لە پێش خەڵکەکەی ڕاوەستا. دوای ئەوەی چەند جار چوارناڵ چووە پێشێ و هاتەوە دوایە، ڕۆیشت و دوور کەوتەوە. هێندەی پێ‌نەچوو لە سەرێ، لە سەر دوندی ڕەوەزان وەدیار کەوت. لە وێ لە بەر تیشکی ڕۆژێ ڕاوەستابوو و کلکی هەڵدەسووڕاند.
خەڵکەکە بە بێدەنگی گەڕانەوە نێو دێی. ژاندەرمەکانیش بە دوایان دا هاتن. ئەوانیش بە تەواوی بێدنگ بوون و ئەوەندە ماندوو بوون، کە بە زەحمەت هەنگاویان بۆ هەڵدەهاتەوە. هەموویان سپی هەڵگەڕابوون. لە نێو دێش ئیدی ڕانەوەستان، بارگەیان پێچایەوە و ڕۆیشتن بۆ دێیەکی دیکە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١١

هێشتا شار دە خەوێکی قووڵ دا بوو، کە عەلی‌یەشەل هەستا، خۆی دەبەر کردەوە و لە ماڵێ هاتەدەرێ. تاریکورِوونی بەیانی بوو. کاتێک گەیشتە تەنیشت قەبران و نێزیک ماڵی ڕۆستەمە کوردی، هەوەڵ کەڵەبابی بەیانی خوێندی.

ـ ڕۆستەم! ڕۆستەمە کورد! کاک ڕۆستەم!

ـ ئەوە کێیە؟

ـ ئەمنم، عەلی‌یە شەل!

ـ ئەوە هاتم کاک عەلی، هەر ئێستا!

ڕۆستەم بە پەلە غاری دا دەرێ:

ـ یاخوا بەخێر بێی کاک عەلی، ئەوە خێرە شوکور؟! چۆنە بەو بەیانی‌یە زووەی هاتووی؟

ـ بەڵێ، خێر دەبێ ئیشاڵڵا!

پاشان چوونە سەر سەکۆی پێش دەرگای ماڵەکەی.

ـ کاک عەلی قاوەی دەخۆیەوە، یان شیر؟ دەزانم هێشتا جەمی بەیانیت نەکردوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەردووکیان لە سەر کورسیی دار لە بن دارپەلْکێکی گەورە کە لە پێش دەرگای ماڵەکەی بوو، دانیشتن. خێزانی ڕۆستەمی کە لەمێژ بوو هەستابوو و ماشێنەی بۆ منداڵان وەسەر ئاوری نابوو، کاتێک چاوی بە عەلی کەوت، حەوجۆشێکی لە پەنا دیزەی ماشێنەی لە سەر ئاورگەکەی دانا و هێندێک شیریشی دە تاوەیەکی چکۆڵە دا وەسەرنا.

ـ ڕۆستەم، بیستوومە کارێکی زۆر خراپت کردوە، هەر بۆیەش هاتوومە لات!

ـ چم کردوە، کاک عەلی؟

ـ بوویە کێشکچیی مورتەزاغای...

ـ بەڵێ، ڕاستە...

عەلی‌یە شەل لێی چووە پێشێ:

ـ چۆن شتی وات کردوە؟ کەسێکی وەک تۆ کە لە گەڵ چەتەیەکی وەک بایرامۆغڵی لە شاخی بووە، چۆن دەبێ ئێستا چەشنە نۆکەرایەتی‌یەکی بکا کە گومانی تێدا نیە مەترسیی بۆ سەر ژیان و گیانی خۆی تێدایە!

ـ منداڵەکانم برسین کاک عەلی... دەبینی ئێمە لەو خانووە شڕەی پاڵ ئەم گۆڕستانەی، لە نێو مردووان دەژین. کاتێک کەسێکی وەک تۆ دەبێتە نۆکەر، بۆ یەکی چارەڕەشی هەژاری وەک ڕۆستەمە کوردی نەبێتێ؟

وەک ئەوەی دەچوو کە عەلی‌یە شەل باش قسەکەی ڕۆستەمی گوێ لێنەبووبێ، هەروا کە لە جێی خۆی دانیشتبوو، چاوی دە مێوێکی‌یەوە بڕیبوو کە قەفقەف لە دارەکەی هاڵابوو:

ـ بە داخەوە ئەمن ئەو شانازی‌یەم بە نسیب نەبوو کە لە گەڵ پیاوێکی گەورەی وەک بایرامۆغڵی لە شاخی بم. ئەمن تەنیا کابرایەکی شەلی بێدەسەڵاتم.

ـ ئەتۆ لە گەڵ چەتەیەکی وەک حەمەدۆکیی. پێتوایە خەڵکی ئەم شارەی ئەوەی نازانن؟ ئێوە بە یەکەوە مەحمووداغای کانی‌گوڵانتان کوشت. حەمەد گوللەیەکی لێدا و ئەتۆش گوللەیەک. هەموو کەس لەوەی ئاگادارە. خەڵک دیتوویانە کە تۆ چۆن حەمەدت بردۆتە ماڵە مورتەزاغای و ئەوێت پێنیشان داوە.

ـ با ئەمن پرسیارێکت لێبکەم!

ـ فەرموو کاک عەلی!

ـ ئەگەر حەمەد بێ و بیەوێ مورتەزاغای بکوژێ، ئەتۆ وەک کێشکچیی وی چ دەکەی؟

ـ حەمەدۆک قەت ناتوانێ بێتە نێو ماڵی مورتەزاغای.

ـ بۆ ناتوانێ؟

ـ دەست و تفەنگی من وەک دەست و تفەنگی خەڵکی دیکە نیە، عەلی‌یە شەل!

ـ یانی ئەتۆ ئامادەی لە سەر مورتەزاغای حەمەدۆکی بکوژی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەدی بۆچی مورتەزاغا بەکرێی گرتووم؟ پێتوایە بۆ ئەوەم پووڵ دەداتێ کە ئەگەر حەمەد بێ و بیەوێ ئاغای بکوژێ، ڕێگای بۆ ئاواڵە بکەم و تەنانەت بڵێم، بەخێر بێی حەمەدۆک، مورتەزا دەو دیوەی دا نوستوە، فەرموو بچۆ سەرێ و بیکوژە!

ـ ئەگەر وا بێ، حەمەد هەتا ئەتۆ نەکوژێ، کەسی دیکە ناکوژێ!

ـ ڕەنگە واش نەبێ، خودا دەزانێ کێهامان پێشتر دەکوژرێین. بێجگە لە وەش بۆچما ئەتۆ نەتزانیوە کە حەمەد نەماوە؟ دەڵێن یان کوژراوە، یان بێسەروشوێن بووە و ئێستا مەلا فەرهاد بۆتە چەتە، جێی وی گرتۆتەوە و بەناوی وییەوە دەستەکەی بەڕێوە دەبا؟

کاتێک عەلی ئەوەی بیست، لەشی وە سەر ئارەقەی گەڕا، سەبر، بە شێوەیەک کە بە زەحمەت دەبیسرا، لێی پرسی:

ـ لە کوێ ئەوەت بیستوە؟

ڕۆستەمە کورد قاقایەکی کێشا:

ـ هەموو کەس دەزانێ، کەس نیە لەو بازاڕەی بێ و ئەوەی نەزانێ. بچۆ لە لای ساڵە یەکچاوی سەرت بتاشە، زۆر وردتر شتەکەت بۆ باس دەکا. لە سەر خۆشت ...

ـ چ لە سەر خۆشم؟

ـ ڕەنگە بۆخۆت پێتوا نەبێ خەڵک دەزانن کە ئەتۆ لە نێو ئەم شارەی دەستی ڕاستی حەمەدۆکی. بەڵام پێویست ناکا لە وەی بترسی، چونکە تەنیا ئێمە ئەو بەشەی دەزانین و چ شتێک لەو بارەوە بە ئاغا و بەگەکان ناڵێین. دیارە مورتەزاغاش ئەوەی دەزانێ.

ـ کێ ئەو باسەی بۆ وی کردوە؟

ـ کەس بۆی نەکردوە، هەر بۆخۆی پێیزانیوە. مورتەزاغا ئەوەش دەزانێ کە تۆ ڕۆژی خۆی، جا درەنگ یان زوو، دەیکوژی. دەزانێ ئەگەر حەمەد ئەو شەوەی نەیکوشتوە، مەبەستی ئەوە بووە کوشتنی وی بە تۆ بسپێرێ، تا تۆ تۆڵەی لێبکەیەوە. مورتەزاغا ئەمنی لە ترسی حەمەدی بەکرێ نەگرتوە، بەڵکوو ترسی سەرەکی بۆ وی ئەتۆی و مەبەستی ئەوەیە کە من لە بەرامبەر تۆ دا بیپارێزم.

ـ بۆ ئەو کارەی چت دەداتێ؟

ـ زۆر شت ... عەرز، خانوێک، ئەسپێک، هەموو شتێک!

ـ ئەمنیش ئەوانەت دەدەمێ.

ـ بەڵام من بەڵێنم بە مورتەزاغای داوە.

تاوێکی چاک دمەچەقەیان بوو. عەلییە شەل دەیگوت دە هێندی مورتەزاغات دەدەمێ، دەست هەڵگرە! بەڵام ڕۆستەمە کورد هەر ئەوەی دووپات دەکردەوە کە بەڵێنی بە ئاغای داوە و ناتوانێ بەڵێنەکەی بشکێنێ ...

ـ ئەگەر وا بێ هەر کامەو کەوتووینە لایەکی، ڕۆستەمی ئارەقفرۆش؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆستەم بە ئەنقەست شاقەلی کەواکەی لادا تا دەمانچەکەی وەدەرکەوێ و گوتی:
ـ بەڵێ ڕاست وایە!
ـ ڕۆستەم، ئەو دەمانچەیەی دەبەر پشتێنت دایە و خۆی پێوە ڕادەنێی، ڕاست ئەو دەمانچەیە کە مورتەزاغا زۆر پێش تۆ پێشکەشی منی کردبوو.
ـ دەزانم عەلیە شەل.
ـ ئەوەش دەزانی کە دواتر چیی بە سەر هێنام؟
ـ بەڵی دەزانم، بە شەقان لە دەروازەی وەدەرنای، و بە ڕووتوقووتی دە بازاڕی کردی. وانەبوو؟
ـ با، ڕاست وابوو، کەوا بوو بزانە و باوەڕم پێبکە ئەو ڕۆژەی ترسی حەمەدۆکی نەمێنێ، هەمان کاری لە گەڵ تۆش دەکا، کە لە گەڵ منی کرد.
ڕۆستەم گرماندی:
ـ ئەمن عەلیە شەل نیم، بیەوێ وام لێبکا، دەمودەست دەیکوژم. ئەتۆ پیاوێکی فێڵەزانی و بە شێوەیەکی دەکوژی کە تاوانەکەی بکەوێتە ئەستۆی حەمەدی.
عەلی کە یەکجار کەم تووڕە دەبوو، ئەو قسەیەی ئەوەندە پێناخۆش بوو کە بۆ یەکەم جار لە ژیانی دا خۆی پێ زەوت نەبوو، ڕاست بۆوە، لاقی دە عەرزی کوتا و گوڕاندی:
ـ کە وایە خودا یان بە من دەدا یان بە تۆ! بەڵام گوێ بگرە با پێت بڵێم، وەباڵی چارەڕەشیی منداڵەکانت تەنیا بە ئەستۆی خۆتە!
ئیدی ڕانەوەستا، چوو دە نێو گۆڕستانەکەیەوە و ون بوو. ئەوەندە خێرا ڕۆیی، کە ئاسەواری شەلینێی پێوە دیارنەبوو، هەر لە چاولێکنانێک دا گەیشتە نێو قەبرەکان و لە پێش چاو نەما.
لەو ڕۆژەوە عەلی نیگەران بوو. هەرچەندی بیری دەکردەوە، نەیدەزانی چ بکا. ئێستا کە ڕۆستەمە کورد دەبوو بە کێشکچیی مورتەزای و پارێزگاریی لێدەکرد، تۆڵەکردنەوە لە مورتەزای بۆ وی دژوار دەبوو. ئەگەر کەسێک ئەو جار ویستبای مورتەزای بکوژێ، دەبوو پێشتر مشووری ڕۆستەمی بخوا، کە پیاوێکی ئازا بوو و وا هاسان چارەی نەدەکرا. تەنانەت ئەگەر ڕۆستەمیش کوژرابا، گرفتی دیکە پەیدا دەبوون، بایرامۆغڵی و هاوڕێ کۆنەکانی تۆڵەیان دەستاندەوە. دیارە دەستە کۆنەکەیان هەڵوەشابوو، بەڵام دیسان پێوەندیی نێوانیان هەر مابوو.
ئەو فکرانە عەلیان زۆر ئاڵۆز دەکرد و هەر خودا دەیزانی دەبوو چ بکا ئەگەر حوسنی خانم ئەو ڕۆژە لێیڕانەسپاردبا ...
ڕۆژێکی کوڵفەتێک هاتە لای عەلیە شەلی:
حوسنی خانم ناردوومی و دەڵێ:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوە دوایین جارە ڕای‌دەسپێرمێ. ئەو جار بە قسەم نەکا ئیدی هەتا هەم، نانێرمە لای و ناشی‌دوێنم. ئەوە ئاغا بڕیاری داوە ڕۆستەمەکوردی دەکاتە کێشکچیی خۆی و ئەمن زۆرم هەوڵ داوە پێشی بگرم، بەڵام گوێم ناداتێ. داوا لە عەلی دەکەم، لەمشەو نێزیکتر نیە، هەر ئەمشەو، دوای وەی خەڵک نوستن و نێو شاری چۆڵ بوو، بێ بۆ ماڵی ئێمە. بە قسەم نەکا، کارێکی باش ناکا. چونکە ئەمن کچی بەگزادەیەکی تورکمانم و هیچ‌کەس لە سەرانسەری چوکووراوایە تا ئێستا بێ‌قسەیی نەکردووم. هیچ کەس تا ئێستا ڕقەبەریی تایفەی ئێمەشی نەکردوە. ئەگەر عەلی‌ئاغا تۆسقاڵێک ویژدانی هەبێ و نەختێک چاکەی منی لەبیر بێ، ئەوە دێ بۆ لام ...

ـ سڵاوی من بە خانمێ بگەیەنە. بڵێ دەستی ماچ دەکەم و هەر ئەمشەو دێمە لای. کاتێک قسەی لە گەڵ دەکەم، دەبێ مورتەزاغا لە ژوورێکی دیکە بێ.

نیوە شەوێ چوو بۆ لای ماڵی خانمێ و لە دەرگای دا. دەرگا دەسبەجێ کراوە. مورتەزاغا و حوسنی خانم لە سەر پلیکانان ڕاوەستابوون و چاوەڕوانی بوون. هەردووکیان جلی جوانیان دە بەر کردبوو. خانم چارشێوێکی بە سەرەوە بوو، کە قەراغەکانی بە دەزوویەکی زەردی زێڕین چنرا بوو، زنجیرێکی زێڕی دە ملی دابوو و باسکی دە بن بازنە زێڕەکانی دا ون ببوو. خانم کاتیك میوانی ڕێکوپێکی دەهاتن، بەو چەشنەی خۆ دەڕازاندەوە.

مورتەزاغا چەند شەقاوی بە پیرەوە چوو و دەستی گرت، تا لە پلیکانان وەسەر کەوت. چەند جاری بەخێرهاتن کرد:

ـ یاخوا بەخێر بێی. ئەتۆ هەر برای منی. دەمزانی نایەڵی چی دی چاوەڕوان بین و خەفەتت پێوە بخۆین. دەمزانی وەک لە کۆنەوە گوتوویانە قەت نینۆک لە قامکێ نابێتەوە و ئەو دڵێشی‌یە کە ئاکامی گاڵتەیەکی بێ‌جێ بوو، ماوەیەکی زۆر ناخایەنێ. ئێستا ئەمن بەجێتان دێڵم و لە گەڵ خانمێ قسەی خۆتان بکەن. جارێ خواحافیز برا گیان، دوایە یەکتر دەبینینەوە و دیارە قسەمان یەکجار زۆرە بیان‌کەین. دەڵێن مەلا فەرهاد حەمەدۆکی کوشتوە، هەروەها دەڵێن حەمەد چۆتە ئەنکەرەی... بەڵێ، بە ڕاستی زۆر شت هەن باسیان بکەین. لەو کاتەوە تۆ ڕۆیشتووی زۆر شت ڕووی داوە.

پاشان دەستەکانی بەرەو ئاسمان بەرز کردەوە.

ـ خودایە زۆر شوکور! زۆرت سوپاس دەکەم خوایە کە من برای خۆم ئەو جاریش لە لای خۆم دیتەوە! ئیدی داوای دیکەم لێت نیە. زۆر شوکور خوایە گیان!

لێرە دا لە پڕ هەڵوێستەیەکی کرد و گوتی:

ـ دەزانی ئەوەش دەڵێن کە ئەسپەکەی حەمەدی گیراوە و ئەوە خەریکن بی‌هێنن بۆ ئێرە، بەڵام ئەمن باوەڕ بەو دەنگۆیانە ناکەم ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاشان دەرگای لە سەر پێوەدان و وەدەرکەوت.
دوای ڕۆیشتنی مورتەزاغای حوسنی خانم گوتی:
ـ عەلی، برای خۆم، هەرچی لەو ماڵەی دا داوای بکەی، دەتدەینێ. هەرچی بتەوێ... ئیدی باسی جلک، کڵاو و چەکمان ناکەین، ئەوە مافی خۆتە هەتبن برام! بەهچ شێوەیەک پێویست نیە باسی دەمانچە، زەوی و خانووی دە گەڵ ئاغای بکەی، ئەوانە مافی بێئەملاوئەولای خۆتن و پێویست نیە کێشەیان لە سەر بکەی... ئەوەی کە پێویستە قسەی لە سەر بکرێ، پووڵێکی باشە کە دەبێ وەک مووچە بتدرێتێ. دەبێ مووچەی تۆ وەک داهاتی حاکم، یاوەر و دوکتۆری بێ...
عەلی لە حاڵێک دا سەری بەردابۆوە، گوتی:
ـ بەڵێ، حەقدەستی من نابێ لە ئی وانە کەمتر بێ.
ـ لە سبەینی بەیانی ڕا!
ـ هەروەها ئەو ڕۆستەمە کوردە نابێ پێی دەحەساری ئەو ماڵەی بنێتەوە. لەو بەر دەرگایەی بیبینم، سێوداوی لێناکەم، دەیکوژم. ئەو وەک چۆن ئێستاش لە گەڵ بایرامۆغڵییە، دەستی ڕاستی حەمەدۆکیشە.
ـ بەڵێنت پێدەدەم کە ئیدی ڕۆستەمە کورد پێ دەو ماڵەی نانێتەوە، عەلی!
ـ خودا ڕاوەستاوت کا خانم!
ـ عەلی، با شتێکت بۆ بگێڕمەوە، کە تا ئێستا کەس لێینەزانیوم، تەنانەت لە لای مێردەکەم و منداڵەکانیشم باسم نەکردوە.
ـ فەرموو خانم.
خانم ڕوخساری سوور هەڵگەڕا و چاوەکانی وەک ئەوەی تای هاتبێتێ، بریقانەوە.
ـ ئەو شەوەی، ئەتۆ دەزانی، ئەو شەوەی کە مەحمووداغا کوژرا... من تۆم دی...
عەلی لەجێی خۆی وشک بوو. برووسکەیەک لە بەری پێی ڕا هات و لە تەپڵی سەری دەرچوو، ڕەوتی لێدانی دڵی توندتر بوو.
ـ ئەمن لە بەر پەنجەرەی ژوورەکەی خۆم ڕاوەستابووم، بیرێکی ڕەش هاتبووە مێشکمەوە و نەیدەهێشت بنووم. کاتێک ئێوەم چاو پێکەوت، لاقەکانم وەک لۆکەیان لێهات و فیزان. ئێوە لە پلیکانان وەسەور کەوتن، ئەتۆ دەرگای ژووری خەوەکەت کردەوە و پیاوەکەی دیکە چووە ژوورێ. چونکە تاریک بوو، ڕوخساری پیاوەکەی دیکەم نەدەدی، بەڵام دەزانم کە ئەو لە تۆ کورتتر بوو. ئەتۆم هەر دەسبەجێ ناسییەوە، چونکە تۆ دەشەلی. ئەتۆ شتێکت بە وی دیکە گوت و ئەو جار تەنانەت دەنگیشتم ناسییەوە. دواتر دەنگی دەسرێژەکەی هات. ئەمن چۆکم نوشتانەوە و لاقم جووڵەیان لێبڕا. نەمتوانی لە بەر پەنجەرەکەی واوە بچم... وا بوو عەلی، ئەتۆ بووی، وا نیە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەمن شتی لە تۆ ناشارمەوە، خانم، بەڵێ من بووم. بەڵام لەوەی دا سەرم سوڕ دەمێنێ کە چۆنە ئەو باسوخواسەت بۆ کەس نەگێڕاوەتەوە؟
ـ نازانم بۆ، هەرچۆنێک بووە نەمتوانیوە ئیدی... با ئەوەش بڵێم خەڵکی دیکەش ئێوەیان لە دەرێ، لە نێو مەیدانێ دیوە، مانگەشەوێک بوو وەک ڕۆژێ... ئەوانیش هەر زانیویانە ئەتۆ لە گەڵ بووی و ئەوەیان بۆ موڕتەزاغا و بەگەکانی دیش گێڕاوەتەوە... ئەمن سوێندم بۆ خواردن کە چەند کەسم دیوە خۆیان دە حەسارێ ڕاکردوە، بەڵام ئەتۆیان لە گەڵ نەبووە، بەڵێ سوێندم بۆ خواردن.
ـ باشە خانم لە بەرچی ئەو چاکەیەت لە گەڵ من کرد؟
ـ بە ڕاستی نازانم بۆ، کردم ئیدی.
ـ ئەمن هەستم کرد کەسێک دیتووینی، بەڵام نەمدەزانی ئەتۆ بووی...
ـ هەرچەندی لێیان پرسیم هەر حاشام کرد و بەو شێوەیە لە گرتن و زیندانێم ڕزگار کردی.
ـ خودا ڕاوەستاوت کا، خانم، منیش لە بەرامبەر دا ئیدی بیر لەوە ناکەمەوە کە زیانم بۆتان هەبێ.
ـ با، عەلی، دەتبێ! ئەتۆ نیازت وایە درەنگ یان زوو موڕتەزاغای بکوژی، بەڵام دەکرێ لە بەر من و منداڵەکانم بیبەخشی. ئەو زۆر لە مردنێ دەترسێ و زۆریش لە تۆ دەترسێ.
ـ باشە خانم، ئێستا کە ئەو شتانە هەموو دەزانی، بۆچی ئەمن دەکەیە کێشکچیی تایبەتیی وی؟
ـ ئاغا هێندە لە مردنێ دەترسێ، کە هەموو ڕۆژێ هەزار جار دەمرێ و دەژیتەوە و شەوانە قەت چاو لە سەر یەک دانانێ. ئەو دایمە پێیوایە کە دەکوژرێ و ئەوەش هۆش و فامی لێبڕیوە. ئەگەر ئەتۆ لێرە بی، هێندێک هێورتر دەبێتەوە. بە بڕوای من مادام ئەتۆ ڕۆژێک هەر دەیکوژی، هەر ئەو یەکجارە بمرێ باشترە لە وەی هەموو سەعاتان بمرێ.
ـ لەوانەیە بۆچوونەکەی تۆ ڕاست بێ خانم... دەی، ئێستا ئەمن دەبێ بڕۆم.
ـ باشە، قبووڵی دەکەی کە جارێکی دیکەش بێیەوە، ببیەوە کێشکچی وی و بیپارێزی؟
عەلییە شەڵ لە حاڵێک دا بە خەستی دە بیرەوە چووبوو، لە جێی خۆی هەستا. چەند جاران بێ ئەوەی بە خۆی بزانێ، لاقە شەلەکەی ڕاوەشاند، پاشان سەری بەرز کردەوە و چاوی دە چاوی خانمێوە بڕی:
ـ قبووڵی دەکەم، خانم، تەنیا لە بەر خاتری تۆ، لە بەر تۆ کە کچی بەگێکی گەورەی تورکمانی و لە گوڵەباغی ناسکتری!
ـ ئێستا مەڕۆ، شەو زۆر درەنگە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نا، دەبێ بچمە لای مەلا دۆران ئەفەندی، سەری بدەم و بە ڕێز و حورمەتەوە داوای لێبکەم گەردنم ئازاد بکا.
ـ ئەو سەبارەت بەو شتانەی ڕوو دەدەن، باوەڕی چۆنە و چ دەڵێ؟
ـ ئەگەر ئاغایەک، بەگێک، دەوڵەمەندێک و تەنانەت ئەگەر بابی خۆشی بمرێ، ئەو زۆری پێخۆش دەبێ! ئەو دڵنیایە کە ئەمن ڕۆژی خۆی مورتەزاغای دەکوژم و تامەزرۆی دیتنی ئەو ڕۆژەیە... خواحافیز خانم، ئەمن سبەینێ دێمەوە.
عەلی لە حاڵێک دا شەکەت و ماندوو بوو و لاقە شەلەکەی بە دوای خۆی دا دەخشکاند، لە ژوورەکەی هاتە دەرێ و لە پلیکانان چووە خوارێ. مورتەزاغا کە لە ژوورێکی دیکە بوو و لە تاو ئەوەی کە بزانێ باسەکەی نێوان عەلی و خانمێ بە کوێ گەیشت، ئۆقرەی لێبرابوو، هەر کە دیتی عەلی ڕۆیی بە پەلە چووە ژوورەکەی خانمێ.
ـ چ بوو خانم گیان، باسەکەتان بە کوێ گەیاند؟
ـ تەواو بوو، قبووڵی کرد، ئاغا!
مورتەزاغا دەستی بەرەو ئاسمان پان کردەوە و بە دەنگی بەرز گوتی:
ـ خوایە سوپاس بۆ تۆ! سوپاس بۆ تۆ کە گیانی منت ڕزگار کرد!
پاشان خێزانی دە ئامێز گرت و ماچی کرد:
ـ خودا تەمەنێکی درێژت بداتێ، خانم گیان، ئەگەر ئەتۆ نەبای، قەت ئەو کافرەم بۆ ڕازی نەدەبوو. ئەو هەر لە سەر قسەی خۆی دەبوو و لە بڕیاری کوشتنی من پەشیمان نەدەبۆوە. بەڵام ئێستا کە ئەو ڕازی بووە نانی مە بخوا و قاوەی مە بخواتەوە، ئەوە بەو مانایەیە کە ئیدی بیری کوشتنی منی وەلا ناوە، وا نیە؟
حوسنی خانم گوتی:
ـ قەتت ناکوژێ. عەلییە شەل لە گەڵ ئێمە وەک برایانی لێهاتوە.
ـ سوپاسی خوای گەورە دەکەم کە ئاوای بەسەرکردینەوە! دەزانی خانم ئەوان قەت ئەسپی حەمەدۆکییان بۆ ناگیرێ، کە وا بوو ئەمنیش هەرگیز پووڵی خەڵاتەکەی نادەم و ئەو پووڵەم بۆ دەمێنێتەوە. بەشێک لەو پووڵەی دەدەم بە برای خۆشەویستمان عەلی!
ئیدی تا بەیانی خەویان لێ نەکەوت و هەر بە یەکەوە قسەیان کرد. خانم هەوڵی دەدا هەرچی زیاتر ئەو ترسەی کە لەمێژ بوو لە سەر دڵی مورتەزای ببوو بە بار، بڕەوێنێ. ئەو هەوڵێکی زۆری دا و دیارە ئاغاش بەو زووانە ئەو ترسەی لە دڵی نەدەچووە دەر. لە مەو دوا عەلییە شەل ئاگای لێی دەبوو و ئاغا هێندێک دڵی دەحەسایەوە، بەڵام بە شێوەی کاتی، نەک یەکجاری، چونکە دواتر دیسان ترسی حەمەدۆکی دایدەگرتەوە و لە عەلییە شەلیش دەترسایەوە. قەت لە بیری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەدەچۆوە چۆن مەحمووداغای کانی‌یە گولآن لە لای وی دە خوێنی خۆی گەوزی و ئەوەش ترسێکی وای لە دلّی دا دروست نەکردبوو کە وا هاسان بڕەوێ.
بەیانی زوو سوبحانەیان خوارد. مورتەزاغا دەبوو بچێتە ژاندەرمەخانەی و لە وێ لە گەلّ کۆڕێکی چەند کەسی چاو لەو ئەسپانە بکەن کە خەلّک بە ناوی ئەسپی حەمەدی‌یەوە و بۆ ئەوەی خەلآتەکەی وەرگرن، دەیانهێنان.
ـ خودا دەزانێ چەند لەو بێویژدانانە هەر یەکەو ئەسپێکی وە دوای خۆیان دەدەن، دێن و دەلێن ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی‌یە! هەمووشیان کەلّەکباز و درۆزنن. ئاخر ئێوە ئەسپی حەمەدۆکیتان بۆ دەگیرێ؟
کۆڕەکە لە بەر دەرگای ژاندەرمەخانەی چاوەڕوانی وی بوو. مەلا دۆرانیش لە گەلّ بوو. ئەو ئەزمونێکی تایبەتیی دە ناسینی ئەسپان دا هەبوو. کاتێک مورتەزا گەیشتە لایان، مەلا دۆران پێی گوت:
ـ ئەتۆ گۆڕاوی، دەبینم کەیفت زۆر سازە. دەلّێی خەریکی بفڕی. وا دیارە هەست بە هێمنایەتی‌یەکی باش دەکەی. قسەی تێدا نیە لە گەلّ عەلی‌یە شەلی خۆمان پێکهاتووی!
مورتەزا وەلآمی دایەوە:
ـ نینۆک لە قامکێ نابێتەوە!
ـ مەلا دۆران گوتی:
ـ سوور دەزانم پشیلەت لە دەرکی کونە مشکێ بەستۆتەوە ...
مورتەزا بە ناڕەحەتی‌یەوە چاوێکی لێکرد:
ـ ئەگەر ئەتۆ وای تێدەگەی، با...
بیست کەسێک دێهاتی و هەر بەو ڕادەیەش ئەسپی لەڕ و لاواز، کە بە زەحمەت دەیانتوانی خۆیان لە سەر لاقان ڕاگرن، لە حەساری ژاندەرمەخانەی ڕاوەستابوون و چاوەڕوان بوون. مورتەزا پرسی:
ـ ئەرێ کابرا هێشتا لێرە ماوە؟
ـ لێرە دایکوتاوە و ناڕوا، دەلّێ هەتا دەمرم لێرە وەدەرناکەوم و ئێمەش پێمان وەدەرنانرێ. دەبێ خەلآتی خۆی بدەینێ، دەنا بۆمان دەرناکرێ!
خەلیل بەگی گەورە گوتی:
دەی با ئێستا بچینە خوارێ و چاو لە ئەسپەکان بکەین. بڕوانە چ بەزمێکمان بۆ خۆمان ساز کردوە. کارەساتێکی سەیرە وەلّلاهی، هەر خودا بۆخۆی دەزانێ چۆنمان لەو هەلّلایەی نەجات دەبێ!
یاوەر، سەرجووخە عەلی و ڕۆستەم بەگی مامۆستای مەدرەسەش کە بە دلّخوازی خۆی هاتبوو و لە هەمووانیش زیاتر گرینگیی بە کارەکەی دەدا، هاتنە خوارێ، لە گەلّ ئەوانی دیکە یەکتریان گرتەوە و لە حەسارێ، لە سەر کورسی‌یان، کە بە ڕیز

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆیان داندرابوون، دانیشتن. قەمچییەک، تونگەیەکی پڕ لە ئاو، پەرداخێک و هێندێک فینجان، لە وێ، لە سەر کورسییەکی، کە پارچەیەکی سەوزی پێدادرابوو، داندرابوون.
ـ با دەست پێبکەین، بە نۆرە بیانهێنن!
دێهاتییەکی پیری پشتکووڕ، بە ڕیشێکی درێژی تەنک، ڕوومەتی چرچاوی و بەقووڵداچوو، پانتۆڵێکی دڕاو و کڵاوێکی خورییەوە کە هەتا سەر برۆیانی داکشابوو، بە ئەسپەوە لە پێش هەمووان لە ڕیزەکەی دا ڕاوەستابوو و دیارە نۆرەی وی بوو.
ژاندەرمە پێیان گوت:
ـ ئەسپەکەت بەرە پێشێ!

کابرا هەوساری ئەسپەکەی ڕاکێشا، بەڵام ئەسپ لە جێی خۆی نەبزووت. پیرە جنێوی دا، بە شەقان لە بەرزگی ئەسپەی دا و گوێی کێشا، بەڵام ئەسپ سمی نەگوێزتەوە. ئاخرەکەی خەڵک و ژاندەرمەکان پاڵیان پێوەنا و ئەو جار بە حاڵەحاڵ دووـ سێ هەنگاو چووە پێشێ.
ـ یانی ئەوە دەبێ ئەسپی حەمەدۆکی بێ؟!
پیرەکە وەڵامی دایەوە:
ـ بەڵێ بۆخۆیەتی، ئەوە ڕەسەنترین و جوانترین ئەسپی ئەو وڵاتەیە!
ـ چۆن ئەو قسەیەت دەسەلمێنی؟
ـ سەلماندنی بۆ چییە، کاتێک دەڵێم ئەسپی حەمەدییە، یانی ئەسپی حەمەدییە ئیدی! پێتانوایە دەبێ مۆری پێغەمبەری بە نێوچاوانییەوە بێ؟
سەیدیی مەیتەڕ گوتی:
ـ نا، ئەسپە کوێتی حەمەدۆکی مۆری پێغەمبەری بە نێوچاوانییەوە نابێ، بە مەڵاشوویەوە دەبێ. ئێستا چاو لە نێو زاری دەکەین و بۆمان ڕوون دەبێتەوە کە ئەوە ئەسپی حەمەدییە، یان نا...
دوو ژاندەرمە سەری ئەسپەکەیان گرت و شەویلکەیان لێکردەوە. سەید بە وردی چاوی لە مەڵاشووی کرد.
ـ چ نابینم... دەنگی دەن با بڕوا! یەکی دیکە بێننە پێش!
پیرە وە هاوار کەوت، دەنگی دەرنەدەهات و وەخت بوو بخنکێ:
ـ ئاخر ئەوە ئەسپی حەمەدییە. پێتاندەڵێم لێرە لاچێ، ئیدی نایبیننەوە!
بە هەموو هێزی خۆی هەوساری ئەسپەکەی دەکێشا، هاواری دەکرد و ئارەقەی هەڵدەڕشت، بەڵام ئەسپەکە کەلاکێکی تەواو بوو و نەدەبزوت. پیرە پیاو بە تووڕەییەوە چاوێکی لە کۆڕی بڕیاردەر، ژاندەرمەکان و خەڵکەکەی دیکە کرد،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام کەس گوێی نەدایە. سەیدی خەریک بوو ئەسپێکی دیکەی چاو لێدەکرد، تا بزانێ ئەویان مۆرە پیرۆزەکەی پێوەیە.
پیرە گرماندی، دەنگی ئەمجار بە شێوەیەک گڕ و بەهێز بوو، کە لە تەمەن و سیمای نەدەوەشایەوە:
ـ گوێم لێ بگرن، ئەو ئەسپە بە ڕاستی ئەسپی حەمەدییە! دەزانن بۆچی وا دڵنیام، چونکە دەزانم هەوە، دەزانم ئەو ئەسپەیە کە ئێوە بە دوای دا دەگەڕێن. ئێوە کە دەڵێن مۆری پێغەمبەری پێوە نیە، مەبەستتان ئەوەیە کە خەڵاتەکەم نەدەنێ، دەی مەمدەنێ، بەڵام دەبێ ئەو ئەسپەش مۆر و نیشانەیەکی تایبەتیی خۆی بەجێیەکی دیکەی لەشی‌یەوە هەبێ.
پاشان کلکی ئەسپەکەی لادا:
ـ بڕوانە، بە سەر کەفەڵی‌یەوەیەتی...
کلکی ئەسپەکەی بەردا و هەوسارەکەی گرتەوە:
ـ دیسان پێتان دەڵێم ئەوە ئەسپەکوێتی حەمەدۆکی‌یە، ئەوە ئەمن گوتم و ئێوە بیستتان! ئیدی کەیفی خۆتانە!
شەقێکی لە ئەسپەکەی دا و بە دوای خۆی دا کێشای. ئەو جار بە نێو حەشیمەتەکەی دا ڕۆیی و دوور کەوتەوە.
سەیدیی پسپۆڕ یەکە بە یەکە نێو زاری هەموو ئەسپەکانی چاو لێکرد. زۆر بە ڕێکوپێکی، وەک کەسێک کە بڕوای بە کارەکەی خۆی هەیە، لە نێو زاری‌یان ورد دەبۆوە، بەڵام هیچکام لە ئەسپەکان مۆرەکەیان پێوە نەبوو. خاوەن ئەسپەکان هەموویان بێ ئەوەی ڕەخنە بگرن و گلەیی بکەن، ڕۆیشتن. هێندێکیان ئەسپەکانیان لە نێوەڕاستی مەیدانی شاری بەجێهێشت و بەشێکیشیان لە قەراغ ڕووبارەکەی خوارەوەی شاری بەڕەڵایان کردن. لەو ڕۆژەوە کە ئەو خەڵاتە دیاری کرابوو، ئەو شارە پڕ ببوو لەو جووتێرانەی کە هەر یەکە و ئەسپێکیان بە دوای خۆیان دا دەکێشا و دەیانگوت ئەوە ئەسپی حەمەدییە، دوایەش کە دەڕۆیشتن ئەسپە لەڕولاوازەکانیان لە نێو شاری و دەوروبەری شاری بەجێدەهێشتن. ئێستا تەواوی کۆڵانەکانی شاری، مەیدانەکە، قەراغ چۆمی و تەپۆڵکەکانی دەوروبەری شاری پڕ بوون لە ئەسپی پیر، شەل، کەلەلا، کوێر، لەڕ و نەخۆش.
یەکیان تێدا نەبوو بریندار نەبێ. قشقەڵەیان لە سەر پشتی دەنیشتن. قشقەڵەکان بە دندووکی برینەکانیان دەکۆڵین و وا خەریکی کاری خۆیان دەبوون، کە لە بیریان دەچوو لە نێو شارین، هەتا دەگەیشتنە نێوەڕاستی مەیدانێ و بە هەڵڵای خەڵکی وەخۆ دەهاتنەوە، جا هەڵدەفڕین.
ئەو جار نۆرە گەیشتە قەدری‌یەکتکەی کە لە ڕۆژی یەکەمی خەڵاتدیاریکردنەکەیەوە لە حەساری ژاندەرمەخانەی خۆی بە عەرزی دادابوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قەدری لە گوندێکی دەشتێوە هاتبوو. دەیانگوت زۆر پیرە، بەڵام پێوەی دیار نەبوو، چونکوو قەت تووکی لە ڕدێنی شین نەببوو و کۆسە بوو. لاقی چەوێڕ و کەپۆی خوار بوو و چاوی بە قووڵدا چووبوون. قژی ئاڵۆز بوو و بە هەموو لایەکی دا بڵاو ببۆوە.
قەدری چاوی دە چاوی سەیدیی پسپۆڕەوە بڕی و گوتی:
ـ کاکە سەیدی، پیاوی چاک بە چاوێک لەو ئەسپەش بکە. ئەتۆ هەتا ئێستا هیچ شتێکت لە سەر ئەو ئەسپەی نەگوتوە. ئەو ئەسپە بە ڕاستی مۆرەکەی پێوەیە!
شەویلکەی ئەسپەکەی لێککردەوە و گوتی:
ـ وەرە بۆ خۆت چاوی لێبکە، یارەبی خودا لە بابت خۆش بێ! ئەوەی گوتت شتێکی باش بوو! گومانم لە وە دا نیە کە ئەو ئەسپە ئەو مۆرەی بە مەلاشوویەوەیە. وەرە چاوی لێکە! ئەوەتا خاڵێکی گەورەیە، بۆخۆم دیتوومە! ئیدی ئەوە بێگومان ئەسپەکەی حەمەدۆکییە. هەر باش بوو هەوەڵێ کە یەکجێ گوتت ئەوە هەو نیە، نەڕۆیشتم...
تفەنگەکەی لە عەرزی دانا و لە پێش کۆڕەکەی ڕاوەستا:
ـ بە ڕاستی بەخت یار بوو کە ئەو هەڵەیەم نەکرد. ئەگەر بە قسەی ئێوەم کردبایە، دەبوو ئێستا لە مێژ با ڕۆیشتبام و ئەسپی حەمەدیم لە گەڵ خۆم لێرە دوور کردبایەوە. پاشان دەبوو ئێوە هەتا دنیا هەیە، بە دوای مۆری پێغەمبەری دا گەڕابان! هەر ئەو کاتی کە ئەو ئەسپەم لە سەر ترۆپکی چیای دوڵدڵی دۆزییەوە، زانیم ئەوە ئەسپەکەی حەمەدۆکییە، بۆی وەسەر کەوتم. ئەسپەکە نەبزووت، بۆم ڕاوەستا و سواری بووم. لە بیرمە چاوم قووچاند، دەزانن کاتێک چاوەکانم کردنەوە، چم دی؟
ـ چیدی لە سەر مەڕۆ، پێم بڵێ بزانم چت دەوی؟
ـ نابێ خەلیل بەگ! قسەی مردن و ژینە! چۆن دەتوانم بەشێکی هەڵبوێرم و نەیگێڕمەوە. ئێستا گیانی من بەو مەسەلەیەوە بەسراوەتەوە، بەڵێ، ئی ئێوەش لەو بەشەی دا... بە ڕاستی ئێوە چ دەکەن ئەگەر ئەسپی حەمەدیتان بۆ نەگیرێ؟ ئەمن دەبێ بۆم هەبێ قسەی خۆم بە تەواوی بکەم خەلیل بەگ!
مورتەزاغا گوتی:
ـ لێیگەڕێن با قسان بکا!
مەلا دۆرانیش هەر گوتی:
ـ با بزانین دەڵێ چی؟
یاوەر بە تووڕەییيەوە دەستووری دا:
ـ دەی درەنگە بیڵێ یاڵڵا!
قەدرییە کتکە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ خودا ڕاوەستاوت کا یاوەر! خودا تەمەنت درێژ کا. هەر ئێستا دەیڵێم! یاوەر ئەتۆ دەبێ دە شەوی لەیلەتولقەدری مانگی ڕەمەزانێ دا لە دایک بووبی و هەر بۆیەش نەتهێشت ئەو دەرفەتە گرینگە لە دەست بچێ. ئاخر ئەو ئەسپە شتێکی پیرۆز و تایبەتی‌یە... ئەو ئەسپە قەت لە لووتکەی ڕەوەزەکان نایەتە خوارێ، لە شوێنێکی ئەوەندە بەرز دەژی، کە هیچ ئینسانێک دەستی وێی‌ڕاناگا و قەت پێی هیچ مرۆڤیکی نەگەیشتۆتێ! ئێوە هەزار و پێنسەد لیرەتان خەڵات بۆ کەسێکی داناوە کە بتوانێ ئەو ئەسپەتان بۆ بێنێ. ئەسپەکە ئەوە لە بەر دەستتانە. بەڵام ئێستا خەڵاتەکە دووقات بووە. ئەگەر ئەمن هێندێکی دی ڕاوەستابام ئەو خەڵاتە تا پێنجهەزار لیرە و زیاتریش، تا شەشهەزار، دەهەزار، چووزانم، بەڵکوو تا سەدهەزاریش دەڕۆیی! بەڵام ئەمن ڕانەوەستام، چونکە من نیشتمانی خۆم خۆش دەوێ. کەسێکم کە لە بەرامبەر دوژمنانی وڵاتەکەم دا سینگم کردۆتە قەڵغانێکی ئاسنین. ئەمن نەمدەتوانی ڕاوەستم و ئەو ئەسپەی تەحویلی نیشتمانی خۆم نەدەم! کاتێک ئەمن چاوم لە سەر یەک دانان و هەڵمهێنانەوە، تەماشام کرد ئەوە لە گوندەکەی خۆمانم. بیرم کردەوە، گوتم لێرە زۆر شتی گەورە ڕوو دەدەن، کاری وا کە لە دەست ئینسانی نایەن. مەلایەک لە گوندەکەی ئێمەیە، پیاوێکی مەبارەکە، هەموو دنیایە گەڕاوە و بە چاوپێداخشاندنێکی هەموو قوڕئانێ دەخوێنێتەوە. هەموو شەوێ لە گەڵ پێغەمبەری قسان دەکا و پێغەمبەر پێی‌دەڵێ دەبێ چ بکا... ئەمن دەسبەجی ئەسپەکەم بردە لای ئەو پیاوە پیرۆزەی و ئەو زۆر بە وردی چاوی لە ئەسپەکەی کرد. تەنانەت کلک و سمەکانیشی چاو لێکردن! دەستی بە هەموو لەشی دا گێڕا و بە کورتی هەموو گیانی دی، بەڵام کاتێک شەویلکەی ئەسپەکەی هەڵپچڕی، ئیدی هەر شێت بوو و گوتی ماشەڵڵا خوایە لە گەورەیی تۆ. ئەو جار هاواری کرد: قەدری‌یەکتکە، ئەو ئەسپە مۆرێکی دە زاری دایە کە مرۆڤ بە هاسانی دەتوانێ ناوی خودای لە سەر بخوێنێتەوە، بەڵام لە لای کەس دەنگێ مەکە. پێت دەڵێم لە لای هیچ کەس باس مەکە، چونکە نابێ هیچکەس بزانێ کە ئەو ئەسپە شتێکی پیرۆزە! بی‌بەوە ماڵێ، ئیدی ماڵەکەت پڕ دەبێ لە بەرەکەت و پووڵ و سامان و سڵامەتیت بۆ دەباری! ئەسپەکەم هێنایەوە ماڵی و دوایە بیرم کردەوە و تێگەیشتم کە ئەوە هەر ئەو ئەسپەیە کە ئێوە بە دوای دا دەگەڕێن. چونکە نیشتمانەکەمان ئەو ئەسپەی پێویستە و منیش هاونیشتمانێکی وەفادار و دڵسۆزم، هەرچی شکی دەبەم و تەنانەت گیانی خۆشم دەکەمە قوربانی وڵاتەکەم. کە وابوو من ئەو ئەسپەی دەدەم بە ئێوە، بەڵام بە مەرجێک، چونکە بیستوومە دەی‌کوژن. دەبێ هەر ئێستا و هەر لێرە خەڵاتەکەم بدەنێ و ئەو جار دەبێ پێش ئەوەی بی‌کوژن، سێ ڕۆژان بەخێوی کەن و زۆر چاکی پێ‌ڕابگەن. بۆخۆتان دەزانن ئەو کەسانەی بڕیاری کوشتنیان دەدرێ، یان لە دار دەدرێن، پێش ئەوەی بڕیارەکە لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەریان بەڕیووە بچێ، هەر ئارەزوویەکی هەیانبێ، بۆیان جێبەجێ دەکرێ! ئێستا ئەسپەکە برسی‌یەو دوایین ئاواتیشی تووره‌سپێک ئالیکە...
خەلیل بەگ بە نارەحەتی‌یەوە لێی‌پرسی:
ـ کە وا بێ ئەتۆ و ئەسپەکە یەکتریشتان دواندوە؟
قەدری‌یەکتکە بەو پرسیارەی خافلگیر بوو و وەک ئەوەی داوای یارمەتی بکا، ڕووی دە مورتەزاغای کرد. وا دیار بوو هەموو کۆڕەکە گەمەیان بەو بەسەرهاتەی هاتبوو. قەدری ئەوەی پێناخۆش بوو و لە دڵی خۆی دا گوتی ئەگەر ئاوا پێویستم بەو پووڵەی نەبوایە، قەتم نەدەهاتم ئەو ئەسپەتان بدەمێ، بەڵام چونکە پیاوێکی زیرەک بوو، زوو ڕێگایەکی بۆ وەڵامدانەوە دیتەوە:
ـ بە وتەی ئەو پیاوە ئاینی‌یەی گوندەکەی ئێمە، هەر حەیوانێک ئەو مۆرە پیرۆزەی دە زاری دا بێ، هەم لە ئادەمیزادی ئاقڵترە و هەم پیرۆزتریشە، هەر بۆیەش دەبێ پێش ئەوەی بکوژرێن، ئاواتەکانیان وەدی‌بێن! ئەمن لەو پیاوە خواناسەم پرسی کە من چۆن دەتوانم لە گەڵ ئەسپەکەی قسان بکەم، چونکە خۆ من زمانی ویم نەدەزانی!
لێرە دا تەواوی ئەندامانی کۆڕەکە قاقا پێکەنین و قەدرییش وەک وان پێکەنی. لە پڕ هیوایەکی هاتە نێو دڵی‌یەوە: دوور نیە بتوانم بەو وشە بژاردانەم بیانهێنمە سەر ئەو باوەڕە کە قسەکانم ڕاستن... خوایە هاوارم بۆ تۆ هێنا، یارمەتیم بکە! ئەو جار درێژەی بە قسەکانی دا:
ـ دوایین ئاواتی هەموو ئەو گیانلەبەرانەی ئەو چەشنە مۆرەیان دە زاری دا هەیە، ئەوەیە کە سێ شەو و ڕۆژان ئەوەندەی دەتوانن، بخۆن...
ئەو جار باسکەکانی تێکبەزاندن و دەنگی تیژ کرد:
ـ ئەگەر ئێوە کاغەزێکم نەدەنێ کە بەڵێن بدەن دوایین ئاواتی ئەسپی حەمەدۆکی بێننە دی، هەرگیز ئەسپەکەتان نادەمە دەستی، تەنانەت ئەگەر سەدهەزار لیرە، یان میلیۆنێکیشم بدەنێ!
درەنگ ببوو، هەموو برسی بوون. خەلیل بەگی گەورە هەستا سەر پێ و خۆی لە بەریەک کێشایەوە:
ـ ئای، ئای چەندە ماندووم. سەیدی ئەسپناس چاو لە نێو زاری ئەوەش بکە، بزانە نێوی خودای تێدا نووسراوە!
پاشان پێکەنی.
قەدریەکتکە وەخت بوو لە شەرمان بمرێ، بەڵام هێشتا هیواداربوو سێهەزار لیرەکەی وەدەست خا و دوارۆژی ماڵو منداڵی خۆی پێ دابین کا. هەربۆیە هیچی نەگوت و دڵخۆشیی خۆی بە وەی دایەوە کە پیاوە گەورەکان هەر ئاوا هەڵسوکەوت دەکەن ئیدی: هەموو بەگێک پێی‌خۆشە گاڵتە بە خەڵکی ئاسایی بکا...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بێ ئەوەی لە سەر سەیدی ڕاوەستێ، بۆخۆی غاری دا و زاری ئەسپەکەی هەڵپچڕی:
ـ فەرموو چاوی لێبکە کاکی پسپۆڕی ئەسپان! دیتووتە لە خوارەوەی مەڵاشووی نووسراوە "خودا" دیتت؟ خۆ بۆخۆت دیتت چ نووسراوە!
سەید زۆر بە وردی چاوی لێ کرد و تەنانەت لە بنی زمانیشی ڕوانی:
ـ هیچ نابینم. نە ناوی خودای لێ نووسراوە و نە ئایەتی قورئانێ! گاڵتەی مەکە قەدریەکتکە! دیارە ئەسپەکوێتی حەمەدی ئەسپێکی جوانە، بەڵام ئەوە کەلاکێکی لەڕولاوازی گڕوێیە!
قەدری هاواری کرد:
ـ ئەتۆ خوێندەواریت نیە و ناتوانی بیخوێنیەوە. خەڵکینە پێمبڵێن کەسێک کە نە دەزانێ بخوێنێتەوە و نە دەزانێ بنووسێ، چۆن دەتوانێ ناوی خودای لە زاری ئەسپی دا بخوێنێتەوە؟
یاوەر دە ژاندەرمان ڕاخوڕی و ئەوانیش هاتن بە مڕخێش مڕخێش قەدرییان بە ئەسپەوە لە حەسارێ وەدەرنا، بەڵام ئەو بێدەنگ نەدەبوو و هەر هاواری دەکرد:
ـ لێرە ناڕۆم! ئەمن بە ئەسپی حەمەدۆکییەوە کە مۆری پیرۆزی دە زاری دا هەیە، لێرە، لە بەر دەرگای ژاندەرمەخانەی دەمێنمەوە. قەرار بێ نە نانی بخۆم و نە ئاوێ بخۆمەوە، هەر لێرە ڕادەوەستم، هەتا ئێوە نەختەئەقلێکتان دێتەوە دە کەللەی! با ئەمن بمرم، قەیدێ ناکا، بەڵام ئەگەر ئەسپەکە ڕۆژێک بمرێ، ئەو ئەسپە هەڵبژاردەیە کە مۆری پیرۆزی پێوەیە، ئەو کات ئەو تاوانە گەورەیە نایەتە سەر ئێوە؟ بە ڕاستی ئێوە چۆن لە هەردووک دنیایان خۆتان لە ژێر باری سزای ئەو تاوانەی دێننە دەر؟
یاوەر سەری وەرسووڕاند و ڕووی دە عەلی کەرتیشی کرد:
ـ سەرجووخە عەلی، بزانە بێدەنگی ناکەی!
خەلیل بەگی گەورە لە سەیدی پرسی:
ـ پێم بڵێ سەیدی، ئەتۆ مەسەلەی ئەو مۆرە پیرۆزەت لە کوێ ڕا هێنا؟
سەیدی وەڵامی دایەوە:
ـ ئەوە شتێکی بێمانا بوو کە هەر بۆخۆم سازم کرد. مەبەستم ئەوە بوو پیاوە پیرەکەی هەوەڵێی پێ بێدەنگ کەم، بەڵام ئیدی تووش بووم. لە مەو دوا ناچارم چاو لە نێو زاری هەرچی ئەسپە بکەم! زۆری پێناچێ کە لانی کەم هەزار ئەسپی دیکە لە مەیدان و دەوروبەری ئەم شارەی دا دەخولێنەوە، ئەویش چ چەشنە ئەسپ، پیرە کەلاکی وا کە لەمێژە لە کۆڵ کراونەوە.
دادەستێن کە لە سەرەتای هاتنی بۆ نێو ئەو کۆڕەوە بەردەوام سەبارەت بە ئەسپان پرسیاری جۆراوجۆری دەکرد، لەو قسەیەی باش تێنەگەیشت و گوتی:
ـ لەمێژە لە کۆڵ کراونەوە یانی چی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مورتەزاغا بۆی ڕوون کردەوە:
ئەسپ کە پیر دەبێ، ئیدی کاری پێناکرێ. دەی کابرای جووتیار چی لێبکا؟ ئەگەر بیکوژێتەوە، سوودێک نابا، چونکە گۆشتەکەی بە کەلکی خواردنێ نایە و پێستەکەشی بۆ هیچ نابێ. هەر بۆیە کابرا دەیبا لە شاخی بەڕەڵای دەکا. لە وێ ئەوانە کۆ دەبنەوە و ڕەوەی سەد ـ سەد و پەنجا سەرییان لێپێکدێ و ئیدی بە شاخی دا دەخولێنەوە. بە تایبەت ساڵێک کە تفاق کەم بێ و بەخێوکردنیان زەحمەت بێ، جووتێرەکان ئەسپە پیرەکانیان وا لێدەکەن. سەیدیش مەبەستی ئەوە بوو.
ـ ئەها، ئێستا تێدەگەم. باشە دوایە ئەو ئەسپانە چییان بە سەر دێ؟
ـ وردە وردە دەمرن. ئەوانەش کە جارێ نامرن، هەر ئەوانەن کە جووتێرەکان دەیانگرنەوە، دەیانهێنن بۆ ئێرە و دەڵێن ئەوە ئەسپی حەمەدۆکییە...
ـ ئێستا خەریکە بە تەواوی بۆم ڕوون دەبێتەوە مورتەزاغا...

شار گۆڕابوو. دەتگوت جێژنە. هیچکەس شەڕ و کێشەی نەدەکرد و تەنانەت دەنگۆش کەم ببوونەوە. دەتگوت ئەو شارە قەت گرفت و ئاڵۆزیی تێدا نەبووە. خەڵکەکە وەبیریان نەدەهات تا ئێستا سەردەمی وا خۆشیان دیبی و ئەوەش هەمووی دەگەڕایەوە سەر حەمەدۆکی. ئەو خەڵکەی لەو هەرێمەی دا دەژیان، بە تایبەت هەموو دەسکورتەکان، لاوەکان و جووتێرەکان بە شەوقوزەوقەوە هەزار و یەک بەسەرهاتی حەمەدۆکییان بۆ یەکتری دەگێڕایەوە. ئەو خەڵاتە کە لە بەرامبەر تەسلیمکردنی ئەسپی حەمەدی دا دانرابوو، هەمووی خۆشحاڵ کردبوون. هێندێکان دەیانگوت زۆری پێناچێ دێهاتییەکان ئەسپەکەی دەگرن، بەڵام ئەوانی دیکە سوێندیان دەخوارد کە هیچکەس، هیچکاتێک توانای ئەو کارەی نیە. پاشان کاتێک خەڵک ئەو ئەسپانەی لە هەموو نەوع و ڕەنگێکی دەدیت کە دەستە دەستە لێرە و لەوێ دەهاتن و دەچوون، وەک ئەوەی جێژنیان بێ، خۆشحاڵ دەبوون. ئەوانەی وەدوای خەڵاتەکەی دەکەوتن، ئەسپێکیان دێنا، بەڵام نەیاندەتوانی بیسەلمێنن کە ئەوە ئەسپی حەمەدۆکییە. دواتر هەر ئەوانە لە نێو جادە و کۆڵانی شاری دەهاتن و دەچوون و هەزاران داستان و بەسەرهاتی سەیروسەمەرەیان بۆ ئەو ئەسپانە دروست دەکرد، کە بە هەزار حاڵ و بە ڕاکێشڕاکێش گەیاندبوویاننە وێ. لە هەموو شوێنێکی ئەو ئەفسانە و داستانانە دەگێڕدرانەوە، تەنانەت شێعر و بەیتی دووروودرێژیشیان سەبارەت بە ئەسپی حەمەدی دانابوون و دەیانگوتنەوە. ئێستا ئیدی هەموو منداڵە وردەکانی شاری بە داستانی ئەسپی سیحراویی حەمەدۆکییەوە خەویان لێدەکەوت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاتێک ژنان کۆ دەبوونەوە، لە باسی حەمەدۆکی زیاتر هیچ باسێکی دیکەیان نەدەکرد. ژنی یاوەری کە ئەو شارەی زۆر پێناخۆش بوو و هەتا دەرفەتی دێنا، دەچووە شوێنی دیکە، ئێستا بە هیچ شێوەیەک پێیخۆش نەبوو لەو شارەی دوور کەوێتەوە و حەزی دەکرد هەمیشە دەو حالوهەوا خۆشەی دا بێ.
ئەو هەوالانەی بە شاری دەگەیشتن، ژنیان زۆر پێ خۆشحاڵ دەبوون. هەموویان لایەنگری حەمەدۆکی بوون. تەنانەت حوسنی خانمیش! بەڵێ، تەنانەت ژنی هەموو ئاغا و بەگە گەورەکانیش کە دوور نەبوو نۆبەیان گەیشتبێتێ و حەمەد ئەمجار بیانکوژێ، کەیفیان بە حەمەدی دەهات. هەر نەبێ دوو ـ سێ جاران دە حەوتووی دا کۆ دەبوونەوە و باسی ئەسپی حەمەدۆکییان دەکرد.
حەمەدۆک مێرمنداڵێکی چاونەترس و ئازا بوو و هێندە جوان بوو کە ئەوەی بەخت یاری بوو و چاوی پێی دەکەوت، دەحەبەسا، ئاگای لە خۆی نەدەما و ماوەیەکی زۆر دە ڕوخسارییەوە ڕادەما. ئەو لە گەڵ ژنان ئەوەندە نەرمونیان و بە سەرنجەوە هەڵسوکەوتی دەکرد، کە ژن هەموو خۆیان بە قوربان دەکرد. هێندە بە دیمەن و شکۆ بوو کە هەموو ژن و کچی تووڕووسی لە هەموو وەرز و هەوایەکی دا، باران با، بەفر با، شەماڵی هاتبا یان زریان، وشکانی با یان قوڕ و زەلەق، وەدوای پێوشوێنی دەکەوتن. حەمەد دڵی ژنانی نەدەشکاند، بەڵام چونکە ژنەکان زۆر بوون و بەردەوامیش ئی دیکەی دەهاتنە لای، لە نەکاو تەمەشای دەکرد ناچارە هەر شەوەی میوانداریيەتی لە دوازدە کچ و بێوەژنان بکا. ڕەنگە ئەوە شتێکی زۆر باش نەبێ، بەڵام ئاخر حەمەد چیی دیکەی بۆ دەکرا. کچەکان هێندە جوان و نەرمونۆڵ بوون...

ژنان داستانی وایان بۆ یەکتر دەگێڕایەوە، کە بۆخۆیان بە گێڕانەوە و بیستنیان سوورهەڵدەگەڕان. ئەوانی بوێرتر بوون، پێیان خۆش بوو بە وردی بزانن حەمەدۆک چۆن باوەشی بەو کچ و ژنە ئەویندارانە دا دەکرد و چۆنی ماچ دەکردن...
حوسنی خانم بە شێوەیەک ئەو داستانانەی دەگێڕانەوە، کە هەر ژنێک گوێی لێدەبوو، لە تاوی حەمەدی، کە قەتیشی چاو پێنەکەوتبوو، وەخت دەبوو سوێی بێتەوە. ژنی سندووقداری لە هەمووان زیاتر سوور هەڵدەگەڕا. ئەو ژنە چاوی گەورە، گەردنی درێژ و لێوەکانی گۆشتن و پتەو بوون و ئەوەندە جوان بوو، هەرکەس دەیدی، ئیشتیای دەچۆیە. هەرچی لاوی ئەو شارەی بوو، وەخت بوو بۆی شێت بن. ئەو ژنە ئەگەرچی پێنج ساڵ بوو لە شاری دەژیا، شێوەی جلوبەرگی خۆی نەگۆڕیبوو و هەر وەک پێشووش دەدوا. هەمیشە بە کراسی شۆڕی ژنە دێهاتییانەوە دەهات و دەچوو و تاسکڵاوێکی زەنگیانەداری سووڕەتبەندی لە سەر دەنا، کە سووڕەتەکانی زێڕ بوون، دەوراندەوری کڵاوەکەیان دەگرتەوە و لە سەر ویش دەسماڵێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەنگاوڕەنگی لە سەر دەنا. پاوانەی زێڕی نەقیم مرواری دە بەلەکانی دا بوو، دەستی پڕ بوون لە بازنەی زێڕ و کەمەرەیەکی زێڕیشی لە پشتێ دەبەست کە دەقیمەت نەدەهات. ئەو ژنە یەک کۆبوونەوەشی لە کیس خۆی نەدەدا. کە قسەکانیان دەگێڕانەوە، سوور هەڵدەگەڕا و لە حاڵێک دا چاوەکانیشی دەدرەوشانەوە، بە تامەزرۆیی‌یەوە گوێی ڕادەگرت. دەیانگوت حەمەدۆک، شەوێک پێش ئەوەی مەحموداغای کانی‌یەگولان بکوژێ، خۆی دە ماڵە سندووقداری ڕاکردبوو. زولفۆ لە ترسان چووبوو دە ژوورێکی‌یەوە و دەرگای لە سەر خۆی داخستبوو. ژنە جوان و شۆخوشەنگەکەشی ئەو شەوەی لە گەڵ حەمەدی ڕای‌بواردبوو. بەیانی، کاتێک حەمەد ویستبووی بڕوا، ژنە جڵەوی ئەسپەکەی گرتبوو، بەری پێی ماچ کردبوو و داوای لێکردبوو لەگەڵ خۆی بەرێ. حەمەدیش گوتبووی خانمە جوانەکەم، ئەمن ئەتۆم یەکجار خۆش‌دەوێ، بەڵام بت‌بەمە شاخی تووشی ناڕەحەتی‌یە دەبی. ژیانی شاخی بۆ تۆ نابێ. بۆخۆت دەزانی خەجێی خێزانم چی بەسەرهات. ئەمن لە گیانی خۆمم خۆشتر دەویست، بەڵام نەم‌توانی بی‌پارێزم و ئاخرەکەی بە گوللەی یاوەری کوژرا. ئەمن پێم‌خۆش نیە ئەتۆش ئاوات بە سەر بێ، خۆشەویستم! بەڵام دڵنیا بە جاروبار هەر دێم بۆ لات و یەک ـ دوو شەوان لە گەڵت دەبم… حەمەد ئەوەی گوت، ئاوزەنگی لە ئەسپی توند کرد و خێرا وەک برووسکەی لە وێ دوور کەوتەوە. لە وێ ڕۆژێوە ئەو ژنە بەستەزمانە ئۆقرەی لێبڕاوە و هەر چاوی لە ڕێیەیە بزانێ کەنگێ حەمەد دێتەوە لای! ئەوە ڕاستە کە گوتوویانە: مەکەن مەنعی ئاشقان، ئیشق کاری دژوارە…

لە نێو هەموو ژنانی شار دا، تەنیا ژنی خەلیل بەگی گەورە بوو کە چووبووە خوێندنگەی ژنان لە ئەدەنەی. ئەو ژنێکی قەڵەو بوو و چونکە وشەی قەبەقەبەی تێکەڵی قسەکانی دەکردن، ژنەکانی دیکە نەیان‌دەتوانی زۆری گوێ لێبگرن و ماندوو دەبوون. زۆریش تامەزرۆی قسان بوو و تەنانەت چووبووە لای ژنی سندووقداری و سەبارەت بەو شەوەی دەگوترا لە گەڵ حەمەدی بووە، پرسیاری لێکردبوو: خوشکێ ئەرێ تۆخوا ئەوێ شەوێ خۆش بوو؟ ئەدی حەمەد هاتۆتەوە بۆ لات؟ ژنەش وەک چەوەندەری سوور هەڵگەرابوو، تەنیا بە چاوە جوانە گەورەکانی ساتێک تێیەوە ڕامابوو و پاشان سەری بەردابۆوە و هیچی نەگوتبوو. ژنی خەلیل بەگی لە دڵی خۆی دا گوتبووی: چاو ئەو ژنە چۆن سوور هەڵدەگەڕێ! ئەوین و خۆشەویستی شتێکی هێندە ساکار نیە و ئیدی پرسیاری دیکەی لێ‌نەکردبوو.

ڕاستە باسی حەمەدۆکی زۆر دەکرا، بەڵام ئێستا زۆرتر ئەسپەکە سەرنجی خەڵکی بۆ لای خۆی ڕاکێشابوو. هەواڵی هەرە نوێ ئەوە بوو کە ئەسپەکە دە یەک ڕۆژی دا، لە پێش چاوی هەموو خەڵکی گوندێکی بە پیاو، ژن، منداڵ، پیر و لاوەوە، تەنانەت لە پێش چاوی کۆمەڵێک ژاندەرمە، لە چل مایینان هاتوە. ژاندەرمەکان ئەو هەلەیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە دەرفەت زانیوە و ویستوویانە بیکوژن، بەڵام ئەسپەکە لە بەر مێشوولەی خۆی بزاوتبێ، لە حاست ژاندەرمەکان تۆسقاڵێکیش نەجووڵاوە و ئەوانیش نەیانوێراوە تەقەی لێبکەن. پاشان بە بەر چاوی ژاندەرمەکانەوە غاری داوەتە سەر ڕەوەزێکی گەورە لە سەرەوەی وان و لە وێ، لە سەر سەرێ، سێ جاران حیلاندوویەتی و شاخەکان ئاوازیان داوەتەوە، هەموو ماینەکانیش جوابیان داوەتەوە و حیلاندوویانە!

بۆ لای نیوەڕۆیە سەیدیی پسپۆڕی ئەسپان نێو زاری نێزیک بە پەنجا ئەسپانی چاولێکردبوو، کە بەڵێ بزانێ هیچیان مۆری پێغەمبەرییان بە مەلاشوویەوە هەیە، یان نا؟ بەڵام ئەوە کارێکی بێسوود بوو و شتێکی ئەوتۆی بۆ نەدۆزرایەوە. لە پێش دا دێهاتییەکان خەریک بوون هەڵڵایە بکەن، بەڵام کاتێک سەرجووخە عەلی کەرتیش هاتە پێشێ، وەزعەکە هێدی بۆوە.
لەو کاتە دا سەلیم چەرکەس کە بە سەلیمە دزە بەناوبانگ بوو، گەیشتێ. سەلیم لە حاڵێک دا هەوساری ئەسپێکی کوێتی زۆر چاکی بە دەستەوە بوو و لە سەرەخۆ هەنگاوی هەڵدێنایەوە، هاتە نێو حەساری ژاندەرمەخانەی، لە پێش کۆڕەکەی ڕاوەستا و گوتی:
ـ با بزانم کێ دەتوانێ بڵێ ئەو ئەسپە، ئەسپە کوێتی حەمەدی نیە؟
سەلیم لەو ڕۆژەوە کە باسی خەڵاتەکەی بیستبوو، لە هەوڵی ئەوە دا بوو کە ئەسپێکی لە چەرکەسەکانی ناوچەی ئوزوونیایلای وەرگرێ، بە ناوی ئەسپی حەمەدی بیهێنێتە شاری و تەحویلی ژاندەرمانی بدا. یاوەر لە هەموو کەس چاتر دەیزانی کە ئەو ئەسپانە هەمویان دزێتین، بەڵام چیی نەدەگوت. بۆچما دەکرا لەو ماوەیەی دا کە هێشتا ئەسپەکە نەدۆزرابۆوە و خەڵاتەکە نەبەخشرابوو، کەسێک بە تاوانی ئەسپدزینێ بگیرێ؟ شتێکی وا هەم جوان نەدەبوو و هەم سوودێکیشی نەبوو! ویژدانی ڕێی نەدەدا کاری وا بکا.
سەیدیی پسپۆڕ چوو بۆ لای ئەسپەکەی و دەستووری دا بە سەلیمی:
ـ شەویلکەی هەڵپچڕە!
سەیدی وەک هەموو ئەو کەسانەی ئەسپیان بەخێو دەکردن و پسپۆڕی ئەسپناسینێ بوون، ئەسپدزی ناخۆشدەویستن. بیری دەکردەوە: جا وەرە ئەتۆ خزمەتی ماینێکی بکە تا دەزێ، ماینەکەت جوانوێکی جوانی ببێ، بەخێوی کە هەتا دەبێتە ئەسپێکی جوان و لە پڕ یەکێک بێ و لێت بدزێ! جا وەرە خۆت مەکوژە!
سەلیم چەرکەس گوڕاندی:
ـ یانی چی؟ بۆ شەویلکەی لێکەمەوە؟ دەتەوێ بزانی چەند ساڵە؟ بۆخۆم پێتدەڵێم و پێویست ناکا ئەتۆ دیاریی بکەی. ئەو ئەسپە پێنج ساڵە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ شەویلکەی لێککەوە...
ـ پێمگوتی پێویست ناکا، پێنج ساڵە!
یاوەر تووڕە بوو و گرماندی:
ـ سەیدی چ دەڵێ، وا بکە و لە سەری مەڕۆ. سەیدی دەیەوێ بزانێ داخوا مۆری پێغەمبەری پێوەیە!
سەلیم چەرکەس ئیدی خۆی نەگرت و بە قسەی کرد. سەیدی چاوی لە نێو زاری کرد، زمانی هەڵدایەوە و پاشان گوتی:
ـ نا مۆری پێوە نیە! بەڵام ئەوە ئەسپێکی جوانە و بۆ ئەوەی دەبێ بڵێی ئەسپی حەمەدۆکی‌یە.
یاوەر گوڕاندی:
ـ ئەو ئەسپەی خێرا لێرە لابەن، تەنانەت ئەگەر ئەسپی حەمەدیش بێ و مۆرەکەشی پێوە بێ، هەر بی‌بەنە دەرێ. ئەو ئەسپە دزێتی‌یە، خودا دەزانێ لە کوێت دزیوە!
ـ سەلیم چەرکەس حەبەسابوو و قسەی پێ‌نەدەکرا، لەبەر خۆیەوە بۆڵاندی:
ـ مۆری پێغەمبەری چی؟ دە زاری دا؟!
یاوەر غاری دایە:
ـ یاڵلا زوو بە وەدەرکەوە! یاڵڵا!
هاوکات لەگەڵ وەدەرکەوتنی سەلیمی، دورموشاغا کێچە پەیدا بوو، حەشیمەتەکە رێگایان بۆ کردەوە و هاتە ژوورێ. هەموو کۆڕەکە لە بەری هەستان و چاکوخۆشی‌یان لە گەڵ کرد. دورموشاغا کێچە بەگێکی عەشیرەتێکی تورکمانی ئەو بەری جەیهانێ بوو. دەیانگوت بە ڕەچەڵەک دەچۆوە سەر شایەکانی خارەزمی و خودی جەلالەدینی خارەزمشای. دورموشاغا هەوساری ئەسپێکی عەرەبیی بە دەستەوە بوو. ئەسپێکی ڕەسەن، کە زینەکەی پەڕاوێزی زێرکفت و لغاوەکەی زێوکفت بوو. ئەسپەکە کۆمەڵێک نوشتووی دە ملی دا بوون، کە نوشتووەکانیش دە بەرگی زێرکفت گیرابوون و زەنگیانەی گەورەی سوور، شین و زەردیشیان تێ‌گیرابوو. بەرچاوکەیەکی ڕەنگاوڕەنگی بە بەرچاوی‌یەوە بوو و کلکیشی بە بەنێکی جوانی نخشین بەسرابوو.
وەک دورموشاغا دەی‌گێڕایەوە، ئەو زەحمەتێکی زۆری لە پێناوی گرتنی ئەسپەکەی دا کێشابوو، کە ڕاست هەر ئەوەش ئەسپی حەمەدی بوو. دوای کوێرەوەری‌یەکی زۆر، ئاخرەکەی ئەو شتەی لێی‌دەگەڕا، دۆزیبوویەوە. ڕاستی‌یەکەی ئەوە بوو کە خودا هاتبوە فریای، چونکە دورموشاغا بۆ خۆی دەی‌گوت ئەگەر خودا مەیلی لە سەر نەبێ، ئەو چەشنە ئەسپانە نە دەبینرێن و نە دەگیرێن! جاری وایە بە زەحمەت تارمایی‌یەکیان دەبینێ و لە پێش چاوت ون دەبنەوە. دورموشاغا لە پێش دا لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عورفایە بە دوای دا گەڕابوو، پاشان لە ئالێپۆی و سەرەنجام لە دەشتێ دۆزیبوویەوە. ئەسپەکە لە گەڵ دەستە ئاسکێکی کە حەڤدە سەر بوون، دەلەوەڕا، بەڵێ لە گەڵ دەستە ئاسکێکی، چونکە ئەو چەشنە ئەسپانە بە تایبەت پێیانخۆشە دە گەڵ ئاسکان لە دەشتێ غارغارێنێ بکەن. ئاغا دەسبەجێ ئەسپەکەی لە نێو حەڤدە ئاسکەکان دا بەدی کردبوو و توانیبووی بیگرێ...

دورموشاغا پیاوێکی بە ئەزموون بوو و پێش ئەوەی لە ماڵێ وەدەرکەوێ و لە ئەسپەکەی بگەڕێ، چووبوو دوعای " ئیسمی ئەعزەم" فێر ببوو. ئەو دوعایەی بە سەر هەر گیانلەبەرێکی دا بخوێنی، گومانی تێدا نیە لە جێی خۆی ڕەق ڕادەوەستێ. بەو شێوەیە کاتێک دورموشاغا دوعاکەی خوێند، هەم ئەسپەکە و هەم حەڤدە ئاسکەکە ڕاوەستان، نەیانتوانی لە جێی خۆیان بجووڵێن و بە یارمەتیی خوای دورموشاغا بۆی کرا یاڵی ئەسپەکەی بگرێ، سواری بێ و بیباتەوە ماڵێ!

ـ سەیدی چاو لە نێو زاری بکە!

ـ چاوم لە ددانی کردوە، ئەو ئەسپە شەش ساڵە، ڕاست وەک ئەسپەکەی حەمەدی.

ـ ئەسپی حەمەدی مۆری پێغەمبەری بە مەلاشوویەوەیە، مۆرەکەش بە جوانی ناوی خودای تێدا دەخوێندرێتەوە.

لە نەکاو دورموشاغا تووشی دڵەڕاوکێ بوو:

ـ ئەمن مۆر و شتی وام نەزانیوە و لە شتی واش ورد نەبوومەوە، بەڵام شتێکی...

سەیدی چاوی لە نێو زاری ئەسپەکەی کرد:

ـ هیچ مۆری بە زارییەوە نابینم، مەلاشووی هەر وەک ئی ئەسپەکانی دیکەیە.

دمەتەقەیەکی گەرم لە نێوان سەیدی و ئاغای دەستی پێکرد و ماوەیەکی کێشا. ئەندامانی کۆڕەکەش یەکە بە یەکە هەستان و چاویان لە نێو زاری ئەسپەکەی کرد. ئاخرەکەی دورموشاغا کێچە گوتی:

ـ ئەرێ بە ڕاستی سەیرە! دەڵێی ئێوە ئە`قڵتان سووک بووە. یانی ئێوە، کە هەمووتان لای خۆی گەورە و تەواون، کۆڕێکتان دروست کردوە، لێرە دانیشتوون و ڕۆژ تا ئێوارێ چاو لە مەلاشووی ئەسپان دەکەن، بزانن نیشانە و مۆریان لە سەرن یان نا؟! وەڵڵاهی هەمووتان شێت بوون! بۆچما دەکرێ ئەسپ مۆری دە زاری دا بێ؟ باشە ئەوە کێ دەتوانێ ئەومۆرەی لە نێو زاری ئەسپی بدا؟ پێتان وایە قەت مۆرێکی ئاواتان بۆ دەبینرێتەوە؟ بڵێی ڕۆژێکی ئەسپێک بدۆزنەوە کە لە سەر نێوچاوانی نووسرابێ"ئەمن ئەسپی حەمەدۆکیم؟" ئاخر ئەسپی حەمەدۆکیش هەر ئەسپێکی ڕەسەن و جوانی وەک ئەو ئەسپەیە و هیچی دی. ئێوە دەتوانن سووک و هاسان ساغ بنەوە و بڵێن ئەوە ئەسپەکەی حەمەدییە. هەر ئەوەندە جارێک سواری بن گەڕێکی بە بازاڕی دا بگێڕن و جاڕ بکێشن بڵێن ئەوە ئەسپەکوێتەکەی حەمەدییە، ئیدی تەواوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو پێشنیارەی دورموشاغای خراپیش نەبوو، هەر بۆیە کۆڕەکە باس و ڕاوێژیان لە سەر کرد و سەرەنجام ڕێککەوتن: کورە ڕەنگە ئەسپە کوێتی حەمەدی هەر نەشبێ و لەوانەیە ئەفسانەیەک بێ، هەر دێهاتییەکان دروستیان کردبێ. ئەوە نەبوو هەر بۆخۆیان کاتێک گرفتیان هەبوو، ئەسپێکی لەو چەشنەیان تۆپاند؟ دوایەش باسی دێو، جندۆکە، شێخ و مشایەخ و چەتانیان دەستپێکرد، وا نەبوو؟ باشە ئەدی بۆچی ئەسپێکیان نەدەدۆزییەوە کە سەد باڵی هەبان، کەس پێی نەگیرابا و قەت نەمردبا؟

زولفۆی سندووقدار هەستا و بۆ جاری پێنجەم زاری ئەسپەکەی پشکنی.

ـ ڕاستییەکەی ئەوەیە ئەو ئەسپە هیچ نیشانە و مۆری بە نێو زارییەوە نین. خوا بۆخۆی باشتر دەزانێ، بەڵام زۆریش وێدەچێ ئەسپەکەی حەمەدی بێ!

دورموشاغا کێچە بە خۆشحاڵییەوە دەستەکانی لێکدان و بە دەنگی بەرز گوتی:

ـ ئەمنیش هەر وا دەڵێم برا! دیارە مۆرێکیش بە مەڵاشووی ئەو ئەسپەیەوە هەیە، بەڵێ هەیە! ئەویش ناوی خودایە کە بە شێوەیەکی زۆر جوان بە خەتی سولوس(ثلث) نووسراوە.

ـ دەی خەلیل بەگ بۆخۆشت چاوی لێکە...

سەیدیی پسپۆڕ شەویلکەی ئەسپەکەی هەڵپچڕی و خەلیل بەگی گەورە بە وردی چاوی لێکرد:

ـ بەڵێ ئەمن شتێکم دی، بەڵام لێم ڕوون نەبوو خەتی سولوس بوو، یان کووفی.

دورموشاغا کێچە گوتی:

ـ برا با یاوەریش چاوێکی لێبکا. ئەو وەک کەسێکی پسپۆڕی سەربازی چاوی لێدەکا و هەزار هێندی ئێمە باشتر دەبینێ!

یاوەریش هەستا و بەکاوەخۆ چوو، چاوی لە نێو زاری ئەسپەکەی کرد و گوتی:

ـ مۆرێک بە سەر مەڵاشووی ئەو ئەسپەیەوە دەبینرێ، بەڵام بۆم لێکناکرێتەوە بە چ خەتێکی نووسراوە!

ڕۆستەم بەگی مامۆستای فێرگە، قازی، دادەستێن و شارەداریش یەکە یەکە چاویان لێکرد و گوتیان بەڵی مۆرەکە دروستە و جوان دەخوێندرێتەوە، بەڵام بۆیان ڕوون نیە کە بە چ نەوعە خەتێکی نووسراوە.

مورتەزاغا دوای هەمووان هەستا. هەموو کۆڕەکە چاوی لە وی بوو، چونکە لەو بوارەی دا ئەزموونی لە هەمووان زیاتر بوو، هەر ئەویش دەیتوانی ئەو مەسەلەیە یەکلا بکاتەوە کە داخوا ئەو مۆرە بە خەتی سولوس، کووفی، یان چەشنە خەتێکی دی نووسراوە، یان نا.

مورتەزاغا زاری ئەسپەکەی لێککردەوە، سەری لەقاند، گەڕێک بە حەسارەکەی دا گەڕا، چاوی کوشین، هێندێک پاشی خوراند و لە پڕ دەستی لێکدا و هاواری کرد:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دەزانم، ئێستا دەزانم!
دەتگوت لە خۆشییان شێت بووە:
ـ ئەوە نە خەتی کووفییە، نە سولوسە. ئەوە نەوعێک خەتی دیکەیە. ئەوە هەر خوا بۆخۆی دایناوە، وەرن چاوی لێکەن بزانن کاتێک مرۆڤ لێی دەڕوانێ، چۆن شەبەق دەداتەوە!
بەڵێ، ئیدی ئەوە بە ڕاستی ئەسپەکەی حەمەدۆکییە، ئەو مۆرەی نێو زاریشی نیشانەی خوای گەورەیە و وەک ڕۆژێ شۆق دەداتەوە!
خەلیل بەگی گەورە چاوێکی لە مورتەزاغای داگرت و تێیگەیاند کە چیدیی لە سەر نەڕوا و پاشماوەی باسەکە بە وی بسپێرێ...
ـ دەی دورموشاغا ئەو ئەسپەمان بە چەندی دەدەیەی؟
ـ یانی چی... بۆچما خەڵاتەکە سێهەزار لیرە نیە؟
ـ بۆخۆت چاکتر دەزانی کە ئەوە ئەسپەکەی حەمەدۆکی نیە، کە وا بوو نە درۆیانمان بۆ بکە و نە هەوڵ بدە کەڵەکمان لێدەی. بەڵێ، ئەو خەڵاتە، یانی سێهەزار لیرە، بۆ ئەسپەکوێتی حەمەدی دیاری کراوە، بەڵام خۆ ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی نیە!
ـ وایە، ئەسپی حەمەدۆکی نیە، بەڵام خۆ بۆخۆتان دیتتان کە مۆرە پیرۆزەکەی بە مەلاشوویەوە هەیە.
ـ ڕاستە. هەر بۆیەش ئێمە سەد لیرەت دەدەینێ، هەرچەند لە پەنجا لیرەی زیاتری ناهێنێ.
دورموشاغا کێچە وەک کێچی لە کورسییەکەی دەرپەڕی و قامکی ڕاوەشاند:
ـ پێم بڵێ بزانم، پێتوایە گوێدرێژێکم لێدەکڕی؟ ئەوە ئەسپی حەمەدۆکییە و مۆرە پیرۆزەکەی نێو زاریشی خوای گەورە پێیبەخشیوە!
ئەوەندەی بڵێی یەک و دوو هەواڵەکە لە نێو شاری بڵاو بۆوە، خەڵکێکی زۆر هاتن و لە دەوری ژاندەرمەخانەی کۆبوونەوە.
یاوەر لە هەڵسوکەوتی دورموشاغای زۆر ناڕەحەت بوو:
ـ بەسە ئیدی بێدەنگ بە! شەرمێ بکە! ئێمە هەموومان دەڵێین ئەو ئەسپە مۆرەکەی دە زاری دایە، بەڵام ئەتۆ هەر کێشەی دەکەی و دەگوڕێنی. بڕوانە چەندەمان خەڵک لە دەورەی کۆوە بووە!
دورموشاغا هێور بۆوە، بەڵام لە سێهەزار لیرەی خۆی خۆش نەدەبوو. ماوەیەکی باش هەڵڵا و چەقەیان بوو، بەڵام ئاخرەکەی بە دووسەد و پەنجا لیرەی ڕازی بوو.
مورتەزاغا بە فیزەوە گوتی:
ـ ئەو جار تەواوە ئیدی! بۆخۆت ئەوە دووسەد و پەنجا لیرەت پەیدا کرد. برۆ بیخۆ نۆشی گیانت بێ! چونکە ئەسپی حەمەدۆکیت بۆ هێناوین! ڕۆژی هەینی هەم بازارە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و هەم دێهاتی‌یەکانیش دەچنە نوێژی هەینی... بەڵێ ڕۆژی هەینی، بەیانی زوو ئەسپەکە لە مەیدانێ، گوللەباران دەکرێ. ئێمە هەمووومان و خەڵکی شاریش هەموو، بە چاوی خۆمان دەبینین کە ئەو ئەسپە دەکوژرێ. ئەتۆش وەرە ئاغا، با کاتێک ئەسپی حەمەدۆکی گوللەباران دەکرێ، لە وێ بی!

دورموشاغا هەستا سەرپێ، هەموو گیانی بوو بە ئارەقە و هەرچەند بە زەحمەت قسەی بۆ دەهات، گرماندی:

ـ چی؟! ئەوە دەڵێی چی؟ ... وەڵڵاهی ئەگەر پڕ بەو دنیایەم زێڕ دەیەی، ئەو ئەسپە جوانەت نادەمێ بی‌بەی گوللەبارانی کەی. ئەو ئەسپە جوانووی ڕەسەنترین و جوانترین ماینی خۆم بووە. ئەوە ڕەچەڵەکنامەی هەیە و دەچێتەوە سەر بەنێوبانگترین تیرە ئەسپی ئەو وڵاتەی! چاو لەو ڕواڵەتە هێدی‌یەی مەکەن، بابە ئەوە زۆر ڕەسەن و دەگمەنە. ئەمن پێموابوو ئەسپی حەمەدۆکیتان بۆ یاوەری دەوێ و هەر بۆیەش بە دووسەد و پەنجای ڕازی بووم. نەخێر، میلیۆنێکیشم دەنی، نایەڵم ئەو ئەسپەی بکوژن! ئەمن ئەوە عومرێکە وەک منداڵی ساوا بەخێوی دەکەم! هەرگیز بۆتان نیە بی‌کوژن! هەر نایەڵم قامکیشی لێدەن! نایەڵم تووکێکیشی لی لار کەنەوە! دووسەد و پەنجا لیرەی خۆتان، بۆخۆتان! ئەو ئەسپە لە تەویلەی خۆم گەورە بووە و بۆخۆم ئاگام لێبووە چۆن لە دایک بووە. جا چۆن دێڵم زەرەری پێ‌بگەیەنن!

ـ ئەدی ئەتۆ نەتگوت ئەو ئەسپەت بە زەبری دوعای، لە نێو حەڤدە ئاسکان، لە بیابانی سووریە، یا میزۆپوتامیای گرتوە؟

ـ بەڵێ بەڵێ، هەزار جار بەڵێ، وایە! بەڵام ئەوکاتەی جوانوو بوو، هەر شەش مانگ دەبوو، هەڵات و چووە نێو ئاسکەکانی بیابانێ. ئەمن وەدوای کەوتم، ئەوکاتی نەمدەزانی ئەو جوانووە شتێکی تایبەتی‌یە. لە نێو حەڤدە ئاسکەکان دا دۆزیمەوە، ئەویش دەسبەجێ ئەمنی ناسی‌یەوە و لە خۆشی‌یان وای حیلاند، کە عەرز و ئاسمان ڕاتلڵەکان. دوایە هات بۆ لام، لمبۆزی دە نێو دەستم نا، پێی خۆش بوو دەستی بە سەروسەکوتی دا بێنم و بی‌لاوینمەوە. ئیدی ئەو ڕوحم و خۆشەویستی‌یە شوێنێکی زۆری لە سەر دانام. چاوم پڕ بوو لە ئاو ... جا ئێستا چۆن دێڵم ئێوە گوللەبارانی کەن؟ ئەمن لە بەرتان دەپاڕێمەوە، تووک و نزاتان لێدەکەم، ئێوە کە خاوەندەسڵاتن، ئەو ئەسپەی مەکوژن! بڕوانن چۆنم ڕازاندۆتەوە! هەر دەڵێی زاوایە و ئەمڕۆ بووکی بۆ دێنن! ڕووی نەبوونی‌یە ڕەش بێ، ئەگەر هێندەم پێویستی بە پووڵی نەبا، قەت ئەو ئەسپە خۆشەویستەم لە خۆم دوور نەدەکردەوە! بەو حاڵەش ئەگەر لە برسانیش بمرم، هەر هیچم نەمێنێ و بنەماڵەکەم و بۆخۆشم لە برسان ئاوەلیکەی مردنێمان بە زاری دا بێتە خوار، قەت، نا قەت... کوڕە تکاتان لێدەکەم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دورموشاغا بەگێکی تورکمان بوو، کە کاتێک خەڵکی خێڵەکەی ژیانی خێڵەکییان وەلانا و نیشتەجێ بوون، ئیدی کەوتە سەر ساجی عەلی و هیچی نەما. لەو ڕۆژەوە کەس پێی نەگوت بەگ و بۆخۆشی هەر ئەوەندە پێیان گوتبا ئاغا، کڵاوی هەڵداویشت و نەیدەگرتەوە. ئێستا کوڵی گریانیی دە ئەوکێ مابوو و لە بەر ئەو کۆڕەی دەپاڕایەوە، بەڵام هەرچەند ئەوانە زۆریان دۆستی نێزیکی بوون، گوێیان نەدەدایە و بایەخیان بۆ لالانەوەکەی دانەدەنا...

ئاخرەکەی دورموشاغا کێردی گەیشتە ئێسکانی. ئەوەندە لە بێبەزەیەتی و دڵڕەقیی وان تووڕە بوو کە لە پڕ لە جێی خۆی ڕاست بۆوە و خۆی هاویشتە سەر ئەسپەکەی:

ـ خوێنمژی جینایەتکارینە، ئەگەر سەد ئەوەندەی دیکەش دەوڵەمەند بن و دەستتان بڕوا، هێشتا بە قوربانی سمی ئەو ئەسپە ڕەسەنەتان دەکەم! ئەو پووڵەش بۆخۆتان و هیوادارم بیدەن بە کفن و دە خۆتانییەوە پێچن! سوور بزانن زۆری پێناچێ حەمەدۆکتان لێ پەیدا دەبێ و حیسابتان لە گەڵ دەکا، جا ئەمن دەزانم کە دەبێ هەر لە ئێستاوە دە فکری کفنەکەتان دا بن...

ئەو جار جڵەوی لە ئەسپی توند کرد، ئەسپ قەڵەمبازێکی هاویشت، بە سەر دیواری دا ئاوەژوو بۆوە ئەو دیوی و لە چاولێکنانێک دا ون بوو. تا ماوەیەک دەنگی سمی ئەسپەکەی کە چوارناڵ بە سەر سەنگفەرشی نێوەڕاستی مەیدانی شاری دا تێدەپەڕی، دەبیسرا.

قەدرییە کتکە کە لە قولێنچکێکی حەسارەکەی وەک کتکێکی وشیار مات ببوو، ئەو دیمەنەی دی و هەموو باسوخواسەکەشی بیست. کاتێک دورموشاغا زیز بوو و ڕۆیی، قەدری بە پێکەنینەوە هەوساری ئەسپەکەی کێشا، هاتەوە و لە پێش ئەندامانی کۆڕەکەی ڕاوەستا:

ـ ئاخر پێمنەگوتن؟ بابە ئەوەتا ئەسپی حەمەدۆکی! فەرموون زاری هەڵپچڕن بزانن مۆرە پیرۆزەکە چۆن وەک ئەستێرەی ڕۆژێ دە زاری دا دەدرەوشێتەوە! ئەمن باسی وەم کرد، بەڵام ئێوە سەرنجتان نەدایە و لە مەڵاشووی ورد نەبوونەوە. ئەوەشم بۆ باس کردن کە ئەو ئەسپە ڕاستەوخۆ لە بەهەشتێ ڕا هاتوە.

خەلیل بەگ ماندوو ببوو و دەیەویست بە شێوەیەک کۆتایی بەو شانۆسازییەی بێنێ، هەر بۆیە ڕووی دە مورتەزاغای کرد و گوتی:

ـ بڕۆ چاو لە مەڵاشووی ئەوەش بکە. دڵم خەبەرێ دەدا کە ئەو ئەسپە مۆرە پیرۆزەکەی دە زاری دایە. هەر لە سەروسەکوتی ئەسپەکەی چاک ورد بییەوە، تێدەگەی کە شتێکی وای لێدەوەشێتەوە...

قەدرییە کتکە لە خۆشییان گەش بۆوە، ڕای کرد و شەویلکەی ئەسپەکەی لێککردەوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ فەرموو، وەرە چاوی لێبکە، مورتەزاغا، ئەوەتا مۆرەکە لەو شوێنەی مەلاشوویەتی. هەر زۆریش جوان دیارە. دیتووتە وەک چاو دەچێ، هەر دەڵێی چاوێکە و دەدرەوشێتەوە. ناوی خوای ڕوون و ئاشکرا تێدا شەبەق دەداتەوە!

مورتەزاغا بە وردی نێو زاری ئەسپەکەی چاولێکرد و دوای هێندێک تێڕامان و لێوردبوونەوە گوتی:

ـ بەڵێ ئەوە ڕاست ئەو ئەسپەیە کە ئێمە لێیدەگەڕێین. ئەو هەمووە زەحمەتەمان بە خۆڕایی کێشا. لە خۆڕا نێو زاری ئەسپانمان دەپشکنی! ئێستا وەرە بڕوانە! لە هەرە پشتەوەی مەلاشووی ناوی خودای لە شێوەی ئەستێرەیەک دا دیارە، ئای کە ئەو ئەستێرەیەش چەندە جوانە! دۆستان تۆخوا وەرن چاو لێبکەن! وەرن ناوی خودای ببینن! ئەوە موعجیزەیە!

وای دەنەڕاند، ئەو خەڵکەی لە دەرەوەی حەسارەکەی بوون، هەموو گوێیان لێبوو.

ـ لێم سوورە ئەوە ئەسپەکەی حەمەدۆکییە. مۆرەکە لە سەر مەلاشووی وەک ئەستێرەی دەدرەوشێتەوە و لە وێ ڕا ئەو شۆقە پیرۆزە دێتە دەرێ و لە دنیای ئێمە دەدا. بڕوانن، بڕوانن و ببینن کە چۆن ناوی خودای دە زاری ئەو ئەسپەی دا شەبەق دەداتەوە!

ئەندامانی کۆڕەکەی یەکە بە یەکە هاتن و چاویان لە زاری ئەسپەکەی کرد:

ـ ماشەڵلا خودایە! ئای خوایە گیان! بە ڕاستی موعجیزەیە! پیاو باوەڕ ناکا! کوڕە کۆکۆ نووری لە زاری دێتە دەر.

شارەدار کە تازە گەیشتبوە جێ، هات چاوی لە مەلاشووی ئەسپەکەی کرد و دوایە بێ ئەوەی قسە بکا، مات و سەرسام لە وێ ڕاوەستا.

مورتەزاغا بانگی قەدریی کرد:

ـ قەدرییەکتکە ، وەرە ئێرە بزانم!

قەدری چوو و لە ڕووبەڕووی ڕاوەستا. ئاغا کیسەی پووڵیی لە باغەڵی دەرهێنا، سەد و پەنجا لیرەی لێ هێنا دەر و دەستی بۆ لای ڕاداشت:

ـ ئەوەی وەرگرە، نۆشی گیانت بێ!

ـ چی، سەد و پەنجا لیرە؟ پێتوانیە کە ئەوە زۆر کەمە ئاغا؟

ـ وەریگرە و بڕۆ قورمساغی خوێڕی! ئەمن سەد و پەنجا لیرەت لە بەرامبەر ئەو کەلاکە قۆترەی دا دەدەمێ! هێشتا قسان دەکەی؟ نا، نا ڕاوەستە بزانم، باشە بۆ ئەو هەموو پووڵەت لە خۆڕا بدەمێ... پووڵەکەم بدەوە، دەنا بە یاوەری دەڵێم بە تاوانی ئەسپدزینێ بتگرێ.

پووڵەکەی لە دەستی قەدری دەرهێنایەوە و بە سەری دا گوڕاند:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ یاڵڵا زوو بە بە خۆت و بەو ئەسپە پیسەتەوە گۆڕتان گوم کەن و بڕۆن! چاو ئەو خەڵکەی چەندە سپڵە و بێئەمەگن! سەد و پەنجا لیرەی بۆ ئەسپێکی دزراوی گڕوێ دەدەمێ، کە چی هێشتا ئەو منەتمان لە سەر دەکا.

ـ ئاغا گیان بمبوورە... پێموا بوو ئەتۆ مۆرە پیرۆزەکەی نێو زاریت دیبوو، کە ناوی خودای تێدا دەدرەوشایەوە...

ـ ئەوە باسی چ دەکەی؟ مۆری چی و درەوشانەوەی چی؟ کێ مۆری بە مەلاشووی ئەوەیەوە دیوە؟ ئەسپی حەمەدۆکی مۆری خودای بە مەلاشوویەوە! کوڕە ئەوەش هەر حیکایەتە! حیکایەتی ئەنگوستیلەکەی خانەقای چلچاوی کەم بوو، ئەوەشیان دروست کردوە... ئەوە کێ ئەو شتە بێمانایانەی ساز کردوە؟

ـ ئەمن نەمکردوە، ئاغا.

مورتەزاغا بەرۆکی گرت و ڕای تلەکاند:

ـ پێم بڵێ بزانم، کێ دروستی کردوە؟

قەدرییە کتکە کە زۆر ترسابوو، ناڵاندی:

ـ ئەمن نەبووم، بمبەخشە ئاغا. ئەمن نەبووم، خەڵکی دیکە بوون. ئەو پیاوە بوو کە ئێوە پێتاندەگوت کێچە. ئەو درۆزنە. ئەو بوو پێش هەمووان مۆری دە زاری ئەسپەکەی دا دیبوو! ئەمن بێتاوانم! پووڵەکەم بدەوە، قەرار بێ یەکجێ بۆی دەرچم و ئیدی نەمبینییەوە.

ـ باشە پووڵەکەت دەدەمێ، بەڵام بە مەرجێک. دەبێ بچییە لای وەکیل باشی عاسمی جێگری دایرە و پێیبڵێی کە سێهەزار لیرە خەلاتەکەم وەرگرتوە، دەبێ پسوولەی پووڵەکەشی بدەیەی.

ـ ئاغا ئەتۆ سەد و پەنجای خۆمم دەیە، وەڵڵاهی پسوولەی دەهەزار لیرانت دەدەمێ!

ـ سەرجووخە عەلی، وەرە قەدرییەکتکەی بەرە لای وەکیل باشی عاسمی!

پاشان چوو بۆ لای خەڵکەکەی کە لە دەوروبەری حەسارێ کۆ ببوونەوە، ڕووی تێکردن و گوتی:

ـ شتەکە جێبەجێ بوو و ئیدی کار تەواوە. سەیدی... کوای؟ لە کوێیی؟

ـ ئەوە لێرەم ئاغا.

ـ هەتا ڕۆژی هەینی ئەو ئەسپەی بەخێو دەکەی! تفاق و ئالیکی دەدەیەی و خزمەتی دەکەی! لە بیرت بێ هیچکەس مافی ئەوەی نیە تەمەشای نێو زاری بکا. دوایە دەبێ جوان و خاوێن بێ. زاوایەکی دە ڕۆژی بووکگوێزتنەوەی دا چۆن جوان دەکەن و دەیڕازێننەوە، ئاوا بێ!

ـ بە سەر چاوان ئاغا!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەسپەکە دەبێ هەر لێرە، دە تەویلەی ژاندەرمەخانەی دابێ، دەرگاشی لە سەر داخرێ و کێشکی لێبکێشرێ.
لەو کاتە دا ئەحمەد پشتکووڕ بە لەقەلەق پەیدا بوو و هات لە پێش کۆڕەکەی ڕاوەستا. ئیدی هەموو خەڵکی شارەکەی زانیبوویان کە ئەسپی حەمەدۆکی گیراوە، زاریشی مۆرێکی تێدایە کە وەک ئەستێرەی دەدرەوشێتەوە و ئەو مۆرەش ناوی خودای لە سەرە. ئەحمەد پشتکووڕ کاتێک ئەوەی زانیبوو بە پەلە هاتبوو، دەیزانی ئەمڕۆ هونەرەکەی بە کار دێ و مەسەلەکە نانێکی بۆ ویش تێدایە.
سەیدی دووبارە گوتی:
بەڵێ ئاغا، ئەمن خزمەتی ئەسپەکەی دەکەم! ڕۆژی هەینی دەبێ بە خاوێنێ، وەک گوڵی، تەسلیمتی کەم.
ـ خاوێن، وەک دوڵدوڵی ئیمامی عەلی!
ـ بەڵێ، وەک دوڵدوڵی ئیمامی عەلی...
مورتەزاغا چەپکێک پووڵی ئەسکیناسی دە مستی نا. سەیدی ڕۆیشت. ئەو جار مورتەزاغا چاوی بە قەدرییەکتکەی کەوت کە بە پسوولەوە لە وێ ڕاوەستابوو:
ـ فەرموو ئاغا ئەوە پسوولەکە! وەکیل باشی عاسم زۆر جوانی نووسیوە. ئەوەتا نووسیویەتی کە ئەسپەکە مۆرێکی دە زاری دایە کە وەک زێڕی دەدرەوشێتەوە!
مورتەزاغا کاغەزەکەی وەرگرت و پووڵەکەی دایەوە. پاشان چووە بن گوێی و گوتی:
ـ ئێستا ئەوەی ئەمن پێتدەڵێم دووپاتی بکەوە، بڵێ:
ـ ئەمن لە بەرامبەر تەسلیمکردنی ئەسپی حەمەدۆکی دا، هەموو خەڵاتەکە، یانی سێهەزار لیرەکەم وەرگرت و لە گەڵ شەیتانی بە لەعنەت بم، ئەگەر لەوەی زیاتر شتێکی دی بڵێم!
ـ کوڕە ئاغاهەزار جار لە گەڵ شەیتانی بە لەعنەت بم، ئەگەر خەڵک شتێکی دیکەم لێببیسن!
پاشان دەستی مورتەزاغای ماچ کرد، ڕۆیشت و بە پەلە لە دەرگای حەساری ژاندەرمەخانەی وەدەرکەوت. هەر گەیشتە نێو بازاڕی، خەڵکی لە خۆی خڕ کردەوە و بەسەرهاتەکەی بۆ گێڕانەوە.
ـ ئەمن دوعایەکی دەزانم، دەتوانم بەو دوعایەی هەر ئەسپێکی پێمخۆش بێ، بیگرم و ڕامی کەم. ئەو دوعایەش "ئیسمی ئەعزەم"ـە ... لە نێو حەقدە ئاسکان... لە دوندی چیای دوڵدوڵێ... ئەمن سێهەزار لێرەکەی خۆم وەرگرت و ئیدی بۆخۆم، خێزانم و منداڵەکانم حەساینەوە... ئەسپەکە مۆرێکی دە زاری دا بوو، مۆرەکە لە سەر پەڕەیەکی زێڕ بوو.
بە هەرچوار دەوری بازاڕی دا گەڕا. لە هەموو ژیانی دا ئەوە یەکەم جار بوو خەڵک وەک ئاندیری کەچەڵی گوێیان دەدایە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەلیل بەگی گەورە هەستا لە جارچی چووە پێشێ و باسکی گرت:
ـ خۆ دەزانی چ باسە، ئەحمەد ئەفەندی! لە سایە خوایەوە ئەسپی حەمەدۆکیمان گرتوە. ئەتۆ دەبێ هەتا ڕۆژی هەینی، هەموو ڕۆژێ ئەو هەواڵەی بۆ خەڵکی دووپات بکەیەوە. هەر لە بەیانییەوە تا ئێوارێ دەبێ دووپاتی کەیەوە. بۆخۆشت لە من چاتر دەزانی چ بڵێی و چۆنی بڵێی!
ـ دەزانم خەلیل بەگ!
مورتەزاغا بە پەلە لەو دووانە چووە پێشێ:
ـ دەبێ لە کاتی جارکێشانەکەی دا دەنگت وەک دەنگی بیلالی حەبەشی بێ و کارێکی وا بکەی ئەوانەی گوێیان لێدەبێ، بە ڕاستی خەم دایانگرێ و وەک هەوری بەهارێ بگرین! حەمەدۆکیش...
لە پڕ وە بیری هاتەوە کە لە گەڵ عەلییە شەلی ئاشت بوونەوە، دیسان وەک برایانیان لێهاتۆتەوە و کە وابوو نابێ قسەی ناخۆش بکا. هەر بۆیە ئەوەندەی لە زاری هاتە دەر و ئیدی قسەکەی بڕی.
ئەحمەد پشتکووڕ دەستی بە سینگییەوە نا، کڕنۆشێکی برد و گوتی:
ـ دڵنیا بن ئاغا... ئەوەندەی لە دەستم بێ، درێخی ناکەم!
خەلیل بەگی گەورە ڕووی دە کۆڕەکەی کرد و داوای لێکردن کە بە خۆشیی ئەو سەرکەوتنە گەورەیە، یانی گرتنی ئەسپە کوێتی حەمەدۆکی، هەموویان میوانی وی بن و لە ماڵە وی بیکەنە جێژن. ئەو جار لە حاڵێک دا هەموویان وەک کۆمەڵێک ژێنراڵ کە شەڕێکی گەورەیان بردبێتەوە، هەستیان بە شانازی و سەرکەوتن دەکرد، بەرەو ماڵی خەلیل بەگی وەڕێکەوتن. هەر لە سەر شەقامی پێش دەرگای ماڵی بەگی گەورەوە بۆنی چێشتی خۆش خۆشیان بۆ هات و تێگەیشتن سفرەیەکی ڕازاوە چاوەڕوانیانە.

ئەحمەد پشتکووڕ دەیزانی ئەو هەواڵە یەکجار گرینگە و تا ئێستا هەواڵی وا گرینگ نەبووە. بێ گومان گرتنی ئەسپی حەمەدۆکی لە گرتنی خۆشی گرینگتر بوو. بە گشتی بەسەرهاتی ئەو ئەسپەی سەرنجی خەڵکی زۆر بۆ لای خۆی ڕاکێشابوو. شێوەی جارکێشانی ئەحمەد پشتکووڕی جێگای ڕەخنەی نەدەهێشتەوە. دەنگی زوڵاڵی بۆ هەمیشە لە مێشکی خەڵکی دا تۆمار دەبوو و جارکێشانەکەشی ئەوەندە بەهێز بوو کە خەڵک بە گشتی ئۆگری دەبوون و دەبوو بە هەوێنی باسی سەرەکیی خەڵکی هەرێمەکە. هەر بۆیەش ئەوێ شەوێ ساتێکیش خەوی نەچووە چاوییەوە و لە جیاتییان ئەو دەقەی لە بەر کرد و ڕاهێنانی لە سەر کرد، کە نێوەڕۆکی جارکێشانەکەی بەیانیی پێکدێنا. پاشان چووە سەر تەپکێکی کە بە سەر شاری دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەڕوانی و لە وێ تا بەیانی هاواری کرد و هەواڵەکەی دووپات کردەوە. بەیانی زوو، داگەڕا بۆ نێو شاری، لە جادەی سەرەکیی نێو شاری کۆخەیەکی کرد، گەرووی خاوێن کردەوە و ڕاست ئەو کاتەی کە دەرابەی دوکانەکان هەڵدەدرانەوە و خڕەیان لە نێو شاری دەنگی دەدایەوە، گوڕاندی و دەستی بە جارکێشانی خۆی کرد. گوڕەی ئەحمەد پشتکووڕی خڕەی دەرابانی دە خۆی دا ون کرد. هەموو خەڵکی شاری دەسبەجێ گوێیان لە هەواڵەکەی بوو:

ـ گوێبگرن، گوێ بگرن، خەڵکی بەڕێز! ئەمە هەواڵێکی بێئەملا و ئەولا ڕاست و دروستە! ئێستا هەواڵێکتان دەدەمێ کە لە هەرچی هەواڵی تا ئێستا بیستووتانە، گرینگتر و جێگای سەرنجترە! ئەوەندە گەورە و گرانە، هەر کەس بیبیسێ، لە حاست خۆی ڕەق دەبێ، لێوی دەقەڵشن و مات و حەیران دەمێنێتەوە!

ئەو جار پشوویەکی دا، سەری هەڵێنایەوە، ملیوانەی باڵتۆکەی بە هەردووک دەستان گرت، گەرووی خاوێن کردەوە و دیسان بە هەموو هێز و قەوەتی خۆی گوڕاندی:

ـ گوێ بگرن، گوێ بگرن، خەڵکی بە شەرەف!

بەو بەیانیـیە هێدی و بێدەنگەی، دەنگی وی لە نێو شاری دا ئاوازی دەدایەوە. خەڵک، شەقامەکان و عەرزی دەوروبەریشی دەتگوت لە جێی خۆیان دەحەبەسێن و وەک جادوولێکراوان تەنیا دە وی هەڵدەڕوانن. ئەویش لە خۆشیـیان وەخت بوو گیانی دەرچێ:

گوێ بگرن، گوێ بگرن، خەڵکی بەڕێز! ئەوە هەواڵێکی ڕاستە کە من بۆ ئێوەی بەیان دەکەم! ئەسپی ئەو کابرا چەتەیەی کە بە حەمەدۆک بەناوبانگە، گیراوە. ئەوکەسەش کە گرتوویەتی و هێناویەتی، سێهەزار لیرە خەڵاتەکەی وەرگرتوە. گرتنی ئەو ئەسپەی نەک هەرکارێکی هاسان نەبووە، بگرە زۆریش سەخت بووە. ئەو کەسەی ئەو کارە سەختەی لە دەست هاتوە، لە پێش دا چووە دوعای ئیسمی ئەعزەم فێر بووە. پاشان چووە لە ئەسپەکەی گەڕاوە و دوای چەند شەو و ڕۆژان لە دەشتی میزۆپۆتامیای ئەسپەکەی لە حاڵێک دا دۆزیوەتەوە، کە لە گەڵ حەڤدە ئاسکان خەریکی لەوەڕانێ بووە. هەم ئەسپەکە و هەم ئاسکەکان سەریان هەڵێناوە و چاویان بە وی کەوتوە. ماوەیەک هەر دە یەکترەوە ڕاماون. هێشتا ئەو هاونیشتمانەی ئێمە بە تەواوی دوعاکەی نەخوێندوە، کە ئەسپەکە و ئاسکەکان لە جێی خۆیان ڕاوەستاون و ئیدی نەبزووتوون. هاونیشتمانەکەمان ئەسپەکەی لغاو کردوە و سواری بووە، سێ جاران دوعای ئیسمی ئەعزەمی خوێندۆتەوە، ئەسپەکە هاتۆتەوە سەر باری ئاسایی و چوارناڵ، بە شێوەیەک کە وەک باڵی لێڕوابێ وا بووە، غاری داوە. هاونیشتمانە قارەمانەکەی ئێمە کە ئیسمی ئەعزەمی زانیوە، چاوی لە سەر یەک داناوە و کاتێک چاوی هەڵێناوە، تەمەشای کردوە ئەوە لە سەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لووتکەی چیای دوڵدوڵی‌یە. جاری دووهەم دیتوویەتی کە ئەوە ئەسپەکە لە سەر دوندی ڕەوەزێکی گەورە، لەوسەری دنیایە ڕاوەستاوە و هێندەی نەماوە سەری لە ئاسمانێ بسوێ. دیسان هاونیشتمانەکەمان دوعاکەی خوێندوە، تەواوی ئەو هەڵۆیانەی هێلانەیان لە وێ بووە هەستاون و ئەسپ و سوار هەردووکیان ترساون. هەر لەو کاتە دا بایەک هەڵی‌کردۆتێ و تۆفانێکی لە دەورە دروست کردوون... پاشان کاتێک بۆ جارێکی دیکە چاویان هەڵێناوەتەوە، دیتوویانە لێرە، لە نێو شارین و هەموو ئەو کۆڕەش کە لە حەساری ژاندەرمەخانەی بوون، دیتوویانە کە ئەسپێکی باڵدار ئەوە بە سوارەوە لە ئاسمانێ دێتە خوار و بە شێوەیەکیش دەدرەوشێتەوە، کە چاوی لە بەر هەڵنایە. کاتێک سەرەنجام توانیبوویان چاوی لێ‌بکەن، ئەسپەکە گۆڕابوو و ببوو بە ئەسپێکی تەواو ئاسایی، وەک هەموو ئەو ئەسپانەی دیکە کە ئێوە دەیان‌بینن و تەنانەت وا لەڕ و لاواز هاتبووە بەر چاو کە گووتوویانە هەربینا مرد. کۆڕەکە مات و حەیران ببوون، هەر چاویان لە یەکتر کردبوو، قسەیان بۆ نەکرابوو و نەیان‌زانیبوو چ بکەن. لەو کاتەی دا بەگێکی تورکمان بە ناوی دورموشاغا کێچە هاتبووە لایان و گوتبووی ئاگاتان لە خۆتان بێ، ئەو ئەسپە سیحراوی‌یە. ئەگەر باوەڕ ناکەن چاوی لە نێو زاری کەن! مۆرێکی دە زاری دایە. کاتێک زاری ئەسپەکەیان هەڵپچڕیبوو، تیشکێکی یەکجار بە هێز لە زاری سەری کردبوو، تیشکێکی وەک شۆقی ڕۆژێ کە مرۆڤ چاوی لە بەری هەڵنایە!...

ـ گوێ بگرن، گوێ بگرن، خەڵکی بەڕێز! ئەوەی پێتان‌ڕادەگەیەنم بە تەواوی ڕاستە! دەزانن چ لە سەر مۆرەکەی نووسرابوو، لە سەر ئەو مۆرەی کە بە مەڵاشووی ئەسپەکەیەوە بوو؟ دەزانن چ بوو؟ دیارە نازانن! چونکە ئەوە موعجیزەیە. کارێکە تەنیا لە چوارچێوەی توانای بینایی‌چاوان دایە! بەڵێ ئەو مۆرە ناوی خوای گەورەی لە سەرە... هەربۆیەشە خەڵکی بە شەڕەف، کە نێو زاری ئەو ئەسپەی وەک ڕۆژێ، تیشک و شەبەقی لێ‌دەبێتەوە! ئەو ئەسپە ئەسپی حەمەدۆکی‌یە، هیچ ئەسپێکی دیکە ئەسپی وی نیە، چونکە ئەسپی دیکە ئەو مۆرەیان بە مەڵاشوویەوە نیە، کە وەک ڕۆژێ دەبریسکێتەوە...

ـ گوێ بگرن خەڵکی بە شەڕەف، ڕووحی حەمەدۆکی دەبەر ئەسپەکەی دایە و بە پێچەوانەشەوە ڕووحی ئەسپەکەش دەبەر حەمەدی دایە... تکایە گوێم لێ‌بگرن! هەر کاتێک ئەسپەکە نەخۆش دەکەوێ، دەستبەجێ حەمەدیش نەخۆش دەبێ. ئەگەر ئەسپەکە خۆشحاڵ بێ، ئەوە حەمەدیش خۆشحاڵە و پێ‌دەکەنێ و دیارە کاتێکیش ئەسپەکە بگری، حەمەدیش دەگری. ئەو ڕۆژەی حەمەد بمرێ، ئەسپەکەش دەمرێ و ئەگەر ئەسپەکەش بمرێ، ئەوە حەمەد دەمرێ. هەر بۆیە خەڵکی بەڕێز ئەو ئەسپە بەیانیی ڕۆژی هەینی گوللەباران دەکرێ و دیارە هەر کە ئەسپەکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوژرا، حەمەدۆکیش لە هەرکوێیەک بی گیانی دەردەچیٚ! بەو شێوەیە وڵاتی ئێمە لە دەست ئەو دێوەزمە خوێنخۆرەی کە دوژمنی شەرەف، سەروەری وماڵوسامانی ئەو خەڵکەیە، ڕزگاریی دێ. بەگەکانمان، ئاغاکانمان، سەرۆکەکانمان، کوێخاکانمان و هەموو ئەو جووتێرە ماڵوێرانانەش کە بە زەحمەت ڕبە ماشێکیان بۆ بژیوی منداڵەکانیان دە ماڵێ دایە، لەو ڕەنج و ناڕەحەتییە و لە دەست ئەو دوژمنەی نیشتمانەکەمان ڕزگار دەبن.
ـ گوێ بگرن، خەڵکی بەڕێز، لەمە بە دواوە خەڵکی ئێمە و چوکووڕاوای ئێمە کە وەک بەهەشتیٚ وایە، لە چنگی بە خوێنی ئەو دێوەی ڕزگار دەبن و ئەو دوژمنەی خوا و هەموو دینانیان لە کۆڵ دەبێتەوە! بەڵێ ڕزگار دەبن و ئێوەش با ئەو هەواڵەی بزانن! بەڵێ، ڕۆژی هەینی، دەو ڕۆژە پیرۆزەی دا، ئەسپەکە، کە ئەو مۆرە پیرۆزەی بە مەلاشوویەوەیە، گوللەباران دەکریٚ! هەر لەو کاتەش دا حەمەدۆک گیانی دەردەچیٚ!
ـ دەبیٚ خەڵکێکی زۆر لە کاتی گوللەبارانکردنی ئەسپەکە دا، کە لە ڕاستی دا گوللەبارانکردنی حەمەدۆکی خوێنخۆریشە، بەشدار بن!
ئەحمەد پشتکووڕ بە مەیدانیٚ دا هاتە خوار، چەند جاری دیکە و جار لە گەڵ جارێش توندتر و بە گوڕتر جاڕی کێشا و ئەو هەواڵەی بە خەڵکی ڕاگەیاندەوە. خەڵکێکی زۆر بە بیستنی ئەو هەواڵەی، لە نێو شاری کۆ بوونەوە. پێشتر قەت خەڵک هێندە کۆ نەدەبوونەوە. لای نیوەڕۆیە تەواوی کۆڵان و شەقامەکان پڕ لە خەڵک بوون. هەموویان بە وردی گوێیان دەدا وشە بە وشەی ئەو هەواڵەی جاڕچیی شاری ڕایدەگەیاند.
سێ ڕۆژان لە سەر یەک ئەحمەد پشتکووڕ هەر بە نێو شاری دا هات و چوو و جاڕی کێشا. جار لە گەڵ جارێش دەنگی چاتر دەهات. کاتێک پشوویەکی دەدا و گەرووی خاوێن دەکردەوە، هێندێک کەس ڕایان دەکردە لای، تاریفی بەهێزی و زوڵاڵیی دەنگیان دەکرد و هانیان دەدا، بە تایبەت بەگ و ئاغاکان زۆریان کەیف پێ دەهات و لە نێو ئەوانیش دا مورتەزاغا لە هەمووان زیاتر خۆشحاڵ دەبوو...
ئەندامانی کۆڕی پشکنین کە بەرپرسایەتیی بەڕێوەچوونی بڕیارەکەیان بە ئەستۆوە بوو، جارێکی دیکەش چوونەوە حەساری ژاندەرمەخانەی و چاویان لە ئەسپەکەی کردەوە. سەیدیی مەیتەر وای خزمەت کردبوو کە بە ڕاستی ئەو کەلاکە نیوەگیانە بووژابۆوە و هەر نەختێکی خۆ بزاوتبا، دەکرا بڵێی ئەوە ئەسپەکەی حەمەدۆکییە...

پێش تاریک و ڕوونی بەیانی دەنگی دەهۆڵ و زوڕنای دە وڵاتی گەڕا و لە شار و دەوروبەری دەنگی دایەوە. بەڕێوەبەرانی ڕێوڕەسمەکە پێیانوا بوو کە مەیدانی شاری بۆ ئەو کارە بچووکە و هەر بۆیەش ڕایان هاتە سەر ئەوە کە بڕیارەکە لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەشتەکەی نێزیک پردێ، کە لە زووەوە حەوتووی ڕۆژێک بازاڕی لێبووە، بەڕێوە بچێ. ئەو جێگایە بۆ مەبەستێکی ئەوتۆ زۆر لەبار بوو.
ڕۆژی هەینی بازاڕێکی گەورە لەو دەشتەی دانرا و لە هەموو لایەکی ئەو هەریمەی ڕا دێهاتییەکان ڕوویان دەو بازاڕەی کرد. ئەوانەش کە نوێژیان دەکرد، بۆ نوێژی هەینی دەهاتنە مزگەوتی گەورەی نێو شاری. بێجگە لە وەش هەواڵی گوللەبارانکردنی ئەسپی حەمەدۆکیش خەڵکێکی زۆری کێشابووە مەیدانەکەیەوە.
ڕادەی ئەو خەڵکەی هاتبوون زۆر لەوە زیاتر بوو کە پێشبینی دەکرا. پێش ئەوەی وڵات بە تەواوی ڕووناک بێ، جێیبازاڕی کە مەودای بەینی شار و پردێی هەموو دەگرتەوە و تەواوی لێواری چۆمیش، پڕ بوو لە حەشیمەت و هەر ڕەش دەچوو.
ڕاست ئەو کاتەی گزینگ لە سەرانی دا، دیسان دەهۆڵ و زوڕنا دەستیان بە لێدانێ کردەوە و کاتێک تیشکی ڕۆژێ گەیشتە تەپکی پشت شاری، خەڵکەکە ئەوەندە زۆر بوو و وایان پاڵ وێکدابوو، کە ئەگەر دەرزیت هەڵاویشتبا، وە عەرزێ نەدەکەوت!
ئەو دەستە ژاندەرمە چەکدارەی ئەرکی گوللەبارانکردنەکەیان پێئەسپێردرابوو، گەورەکان، ئاغاکان و کاربەدەستەکان بە زەحمەت توانیان بە نێو ئەو هەموو خەڵکەی دا بێنە پێش. کاتێک هەموو هاتن و هەر کەس لە جێی خۆی دامەزرا، ئەسپەکەیان هێنا و هەموو دیتیان. زۆر باشیان ڕازاندبۆوە. کاتێک ئەسپەکە وەدەرکەوت، هەم دەهۆڵ و زوڕنا بڕیانەوە و هەم هەرا و هوریای خەڵکەکەش بێدەنگ بوو. ئەوەی دەبیسرا، تەنیا هەناسەی خەڵکەکەی بوو.
سەیدیی مەیتەر ئەسپەکەی بە دوای خۆی دا دەکێشا و دوو دەستە ژاندەرمەی چەکدار بە دەورییەوە بوون و تفەنگ بە دەست کێشکیان لێدەکێشا. خەڵکەکە بێئەوەی کەس پێیان بڵێ، بە خواستی خۆیان دڕیان دا و ڕێگایان بۆو ئەسپە لەڕەی کە بە زەحمەت دەیتوانی بڕوا، کردەوە. ئەو بەستەزمانە ئەوەندە کز بوو، بایەکی بە قەوەت هاتبا، دەیبرد. سەیدی ئەسپەکەی لە نێزیک پردێ کە بە بەردی سپی دروست کرابوو، ڕاگرت و ژاندەرمەکانیش لە بەرامبەری ڕیز بوون. پێشتر سەکۆیەک دروست کرابوو و بە ئاڵایان ڕازاندبوویانەوە. پێش هەمووان حاکم چووە سەر سەکۆکە و سەبارەت بە گرینگیی کوشتنی ئەو ئەسپەی، پێوەندیی ئەسپەکە و حەمەدۆکی و شوێنەواری ئەو ئەسپەی لە سەر ئەو کابرا چەتەیەی قسەی کرد.
حاکم دوای ئەوەی قسەکانی تەواو کرد، چاوەڕوان بوو کە خەڵک چەپڵەی بۆ لێدەن، بەڵام خەڵکەکە بێدەنگ بوون و ئەویش سەری بەردایەوە و بە ناڕەحەتییەوە چۆوە سەر جێی خۆی. دوای وی شارەدار و گەورەکانی دیکەی شاری قسەیان کرد، بەڵام خەڵکەکە بچووکترین دژکردەوەیان لە خۆیان نیشان نەدا. وتاری ئاگرینی سامی تورگوتی مامۆستای فێرگەش کە ئیشارەی بە برایەتیی خەڵکی ئاسیای نێوەندی و جاریبوونی دەریای خوێن کرد، کەم و زۆر شوێنی لە سەر خەڵک نەبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مێشێک کە دەوزێنێ، خەڵک چەندە گوێی دەداتێ، هەر ئەوەندەشیان گوێ دا بە وی. ئەو حەشیمەتە زۆرە هەر ورتەیەکیشیان لێنەدەهات. سەرەنجام بێدەنگی‌یەکە بە دەستووری تەقەی یاوەری و دەنگی دەسرێژی ژاندەرمەکان شکا. ئەسپەکە وردە وردە نوشتایەوە، وە عەرزێ کەوت و تەنانەت بێ ئەوەی لینگەفرەش بکا، تەواو بوو. شەپۆلێک دەنگ وەک گرمەیەکی لە ڕووی ڕق و تووڕەیی‌یەوە دە نێو خەڵکەکەی گەڕا، بەڵام زوو بڕایەوە و دیسان بێدەنگی‌یەکە زاڵ بۆوە. هیچکەس نەدەبزووت. لە تەواوی ئەو شارەی ورتەیەک نەدەبیسرا. یاوەر گوڕاندی و دەستووری نیزامی دا بە ژاندەرمەکان، سەرەتا خەبەردار ڕاوەستان، پاشان بەڕیز، بە ڕێکوپێکی بەرەوشار وەڕێکەوتنەوە. تا گەیشتنە نێزیک شاری و چوونەوە نێو حەساری ژاندەرمەخانەی، دەنگی خرمەی پۆتینەکانیان هەر دەهات. تەنانەت کاتێک گەورەکانی شاری کە یاوەر دە پێشیان دابوو، سەریان بەردایەوە و بەرەو شار بوونەوە، خەڵکەکە هەر لە جێی خۆیان نەبزووتن و هەروا بێدەنگیش بوون.

لە مەیدانی شاری خەلیل بەگی گەورە ئاوڕی دایەوە و بە وانی دیکەی گوت:

ـ هەڵەیەکی گەورەمان کرد، بەگەکانم! ئەو داستانەی سازمان کرد و گوتمان ئەو ئەسپە مۆری پیرۆزی پێوەیە، ژانەسەرمان بۆ دروست دەکا.

حاکم گوتی:

ـ هەر ئەوەمان بۆ دەکرا.

یاوەر گرماندی:

ـ بە کوشتنی ئەسپەکەی کۆتاییمان بە ژیانی حەمەدۆکیش هێنا!

هەتا گەیشتنە ژاندەرمەخانەی هەر وا ئەو باسەیان درێژە دا و لە وێ ئیدی بزەیان لە سەر لێوان پەیدا بۆوە. خەلیل بەگ گوتی:

ـ ئێستا دەبێ چاوەڕوان بین، با بزانین چارەنووس بۆ کوێمان دەبا. ئەو بێدەنگی‌یەی خەڵکی دەکرێ بە شێوەی جۆراوجۆر مانا بکرێتەوە...

هەمویان پێیان وابوو کە بێدەنگیی خەڵکەکەی زۆر لە وەی مەترسیدارتر بوو کە خەڵکەکە هاواریان کردبا و ئاگریان دە ماڵان بەردابا. وردە وردە هەمووشیان ـ بە یاوریشەوە ـ خەریک بوون لە کوشتنی ئەسپەکەی پەشیمان دەبوونەوە.

ئەو جار ئەوانیش بێدەنگ بوون. سەرانسەری دانی بەیانی لە ژاندەرمەخانەی مانەوە و گوێقولاغ بوون بزانن لە نێو ئەو شارە چکۆڵەی چ دەقەومێ، بەڵام هیچ ڕووی نەدا. کاتێک ڕۆژ گەیشتە نێوەڕاستی ئاسمانێ، دەنگی خوێندنی کەڵەبابێکی لە نێو شاری هات، پاشان وردە وردە دەنگەدەنگ لە نێو شاری بیسرایەوە و شار ئاسایی بۆوە. دەت گوت ئەو شارە قەت هیچی لێ ڕوو نەداوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوێ ڕۆژێ هەتا ئێوارێ دەستە دەستە خەڵکی شاری و دێهاتی بە ناڕەحەتی‌یەوە بە لای ئەسپەکەی دا دەڕۆیشتن. کە دەگەیشتنە پەنا کەلاکەکەی، ڕادەوەستان و بە دڵپڕی‌یەوە تێیەوە ڕادەمان. کەلاکەکە هەتا ئێوارێ هەر لە وێ بوو.

کاتێک شەویش بە سەر دا هات، کەلاکی ئەسپەکەی هەر لە جێی خۆی بوو، کەس لێی نێزیک نەبۆوە. تەنانەت سەگیش خۆیان تێنەدەگەیاند. سەگەکان کە دەگەیشتنە پەنای، هێندێکیان چاو لێ‌دەکرد و دوایە کلکیان دە نێو گەڵێ دەگرت و بە ڕاکردن لە وێ دوور دەکەوتنەوە.

تاریکوڕوونی بەیانیی ڕۆژی دواتر خەڵکی شاری بە دەنگی حیلەیەکی دوور و درێژ لە خەوێ ڕاپەڕین. سێ جاری دیکەش ئەو حیلاندنە لە هەوای لێڵ و تەماویی بەیانی دا دووپات بۆوە و زایەڵەی دەنگەکەی لە بن پردی ڕا تا چیاکان لە لای سەروو و تا دەریای نێوەڕاست لە خواروو، ڕۆیی. خەڵک لە ماڵان دەرپەڕین، کۆ بوونەوە و ڕۆیشتن بۆ لای پردێ. کە گەیشتنە ئەوێ دیتیان کەلاکی ئەسپەکەی نەماوە و کەس نازانێ چی‌لێ‌هاتوە.

ئەوێ ڕۆژێ وەزعی ئەو شارەی نائاسایی بوو. پیر و لاو، ژن و پیاو و منداڵ لە مەیدانێ و لە نێو شاری دەهاتن و دەچوون و تێکیانەوە دەدا. هەمووشیان لە دڵەڕاوکێ دا بوون و تووڕەش بوون...

"ڕاست پێش تاریکوڕوونی بەیانی، دوازدە پیاوی سپیپۆش لە سەر تەپکی سەرەوەی شاری ڕا هاتنە خوار و هەر کە گەیشتنە لای پردێ، ئەسپی حەمەدۆکی ڕاست بۆوە. دەتگوت لە خەوێ وەخەبەر هاتوە. کاتێک دوازدە پیاوە سپیپۆشەکە کە دەریایەک نووریان بە دەورەوە بوو، گەیشتنە کن ئەسپەکەی، ئەو خۆی ڕاوەشاند و چەند جاران لە سەر یەک حیلاندی. ئەو جار گەورەتر بۆوە، یاڵی گۆڕا و وەک هەوری لێ‌هات. کلک و یاڵی لە بەر بای ڕادەژان...

دوازدە پیاوە سپیپۆشەکە بە بێ‌دەنگی دەوریان دا و بازنەیەکیان لە دەورەی پێک‌هێنا. ئەسپەکە یەک بە یەک بۆنی پێوە کردن و وا دیار بوو ئەو جار هێدی بۆوە، ڕووی دە لای شاخی کرد و پڕماندی. هەر دوازدە پیاوەکە لە حاڵێک دا ئەسپەکەیان دە نێو خۆیان گرتبوو، بەرەو چیا ڕۆیشتن. لە لای پردێش، لەو جێ‌یەی ئەسپەکە گوللەباران کرابوو، پڕیشکە ئاگرێک مابوو، کە جار بە جار شەبەقی دەدایەوە..."

بەیانی لە نێو خەڵکی باس باسی ئەسپەکەی بوو. هێندێک دیبوویان کە دوازدە پیاوی سپیپۆشی نەناسراو لەگەڵ خۆیان بردبوویانەوە بۆ شاخی و هێندێکانیش دیبوویان کە بەرەو دەریای نێوەڕاست چووبوو. لە هەموو شوێنێکی ئەسپەکە دیترابوو...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەسپەکە و دوازدە پیاوە سپیپۆشەکە لە تاریکیی شەوێ دا وەک گوڵێکی سپیی یەکجار گەورە دەچوون. هەر نەبێ هێندێکان ئەوەیان دیبوو.

١٢

هەواڵی گوللەبارانکردنی ئەسپی حەمەدۆکی دوای چەند ڕۆژان گەیشتە دوکانی زەینولڵلائەفەندی. پێشنوێژ لە حاڵێک دا چاوی قووچاندبوو و هەمووگیانی دەجووڵایەوە، بەسەرهاتی ئەسپەکەی گێڕایەوە. ئەگەر شتێکی لەبیرچووبایە، موفتی دەهاتە نێو قسەکانی‌یەوە و ئەو بەشەی هەواڵەکەی وەبیر دەهێنایەوە. هەواڵەکە بە خێرایی‌یەکی کەموێنەوە لە هەموو بەشەکانی بازاڕی بڵاو بۆوە و ئاسنگەرەکان، زیندرووەکان، قاوەچی‌یەکان و هەموو کاسبکارەکانی دیکە لێی ئاگادار بوون و لە وانیشەوە ڕۆیی بۆ دێهاتەکانی شاخ و دەشتێ. هەواڵەکە وەک ڕنوویەکی دەچوو کە بەردەوام گەورە ببێتەوە و زیاتر دەور و بەری خۆی داگرێ.

"کاتێک ئەسپەکە لە جێ‌بازاڕەکەی تەنیشت پردێ زیندوو بۆوە و حیلاندی، دیتی هەموو گیانی شەڵاڵی خوێنە و چل پیاوی خودای لە دەوری ڕاوەستاون. پیاوەکان هەموویان سپیپۆش بوون و بازنەیەکیان لە دەوری ئەو ئەسپە جوانەی، کە سات‌بەسات گەورەتر و شۆختر دەبوو دروست کردبوو. پاشان هەموویان بە یەکەوە بۆ لای دەریای نێوەڕاست چوون. حیلەی ئەسپەکەی بەو بەیانە زووەی، لە عەرز و ئاسمانێ وای دەنگ دابۆوە کە هەموو خەڵکەکە وەخەبەر هاتبوون و دیتبوویان سپیپۆشەکان ئەسپەکەیان دە نێو خۆیان گرتوە و ئەویش وردە وردە بەرەو ئاسمان بەرز بۆوە و بەرە بەرە ئەوەندە تێ‌هەڵچوو هەتا بوو بە ئەستێرەیەکی سپیی ڕووناک و لە ئاسمانی شین دا دەستی بە درەوشانەوە کرد. تەنانەت پیاوچاکەکانیش سەریان لێی سوڕما. دوای ئەوە بوو بە هەورێکی سپی و بە سەر شارەکەی کشا. لەو ڕۆژە بە دواوە هەموو بەیانی‌یان ئەو هەورە سپی‌یە دەکشێتە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەر شار و دێیان، دێتەوە سەر شکڵی ئەسپی و وا دەحیلێنێ، کە هەموو خەڵک وەخەبەر دێن، دەردەپەڕنە دەرێ و کاتێک لە ئاسمانێ دەڕوانن، دەبینن کە هەورێکی سپیی ئەوەندە ڕووناک کە مرۆڤ چاوی لە بەری هەڵنایە، ئەوە لە سەر شار، یان دێیەکەیانە. دەشزانن ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی‌یە و دڵیان بە دیتنی پڕ دەبێ لە شادی..."

ڕۆژێکی بەیانی تازە وڵات ڕووناک دەبوو، حەمەد خۆی ساز کردبوو بچێتە نێو شاری و بزانێ چ هەواڵێکی تازە سەبارەت بە ئەسپەکەی هەیە، لەو کاتەی دا گوێی لە دەنگی موسلیمی بوو کە لە دەرەوەی دەروازەی حەساری ڕا بانگی کرد. حەمەد، بە هەڵەداوان لە پلیکانان چووە خوارێ، ڕای کرد و دەرگاکەی کردەوە. کاتێک دەرگا وەسەر پشت گەڕا، بە جارێک دڵی داخورپا. لە خۆشی‌یان ئەژنۆکانی فیزان و وەخت بوو وەعەرزی کەوێ. چاوی لە گەڵ چاوە ڕەشە جوانەکانی سەیرانێ تێک‌ئاڵقان. ئیدی هیچی بۆ نەکرا و لە بێڵایە دەرگایە دا ڕەق بوو، تەنانەت بۆی نەکرا چاکوخۆشی‌یان لە گەڵ بکا و بەخێرهاتنیشیان بکا. دایە حۆری و موسلیمیش هەروا ڕاوەستابوون و چاویان دە وی‌یەوە بڕیبوو.

دایە حۆری لە هەمووان زووتر وەخۆ هاتەوە و لە حەمەدی چووە پێشێ:

ـ ئەوە چی‌یە ڕۆڵە، ئەوە بۆ وا حەبەساون؟ باش دەزانم دە چ حاڵێک دان و هەست بە چی دەکەن. کاتێک دوڕموش عەلیی منیش دوای نۆ ساڵان لە یەمەنێ هاتەوە، ئیمەش ڕاست وەک ئێوەمان بەسەرهات. شەوێکی هەتا بەیانی دانیشتین، تەنیا دە یەکترەوە ڕامابن و تەنانەت بە یەک وشەش لە گەڵ یەکتری نەدواین، مات و حەیران هەر چاومان لێکتر کرد! هەمیشە کاتێک دوو یار بە یەکتری دەگەنەوە، هەر ئاوایە. ڕۆڵە خۆشەویستەکانم، لە جیاتیی ئەوەی ئینسان خۆشحاڵ بێ، دەپەشۆکێ، هەر ڕادەوەستێ و هیچ ناکا! هەمیشە بۆ ئینسانەکان هەر وایە!

ئەو جار حەمەد وەخۆ هاتەوە، چاوی لە چاوی سەیرانێ کرد، چووە پێشی دەستی دایە حۆریی گرت، سێ جاران ماچی کرد و لە سەر سەری دانا. پاشان ڕووی دە سەیرانێ کردەوە. ئەو سەیرانە جوان و جحێڵە وەک کافووری سپی هەڵگەڕابوو، چاوی پڕ ببوون لە ئاو و لێوەکانی دەلەرزین. حەمەد چووە پێشتر، دەستە نەرم و گەرمەکانی لە نێو دەستی خۆی گرتن و بە نەرمی تاوێک گوشینی. ئەو جار هەردووکیان بزەیان هاتێ و چاویان لە یەکتر بڕی‌یەوە. موسلیم هەوساری ئەسپەکانی بە دەستەوە بوو و بە شەوقەوە چاوی لەو دیمەنەی دەکرد. لە پڕ حەمەد وەبیر موسلیمی کەوتەوە، چووە پێشێ و لە ئامێزی گرت.

موسلیم هەوساری سێ ئەسپانی بە دەستەوە بوو. یەکێکیان بارێکی قورسی پێوە بوو و ئەوانی دیکەش هەر زینیان پێوە بوو. موسلیم گوتی:

ـ ئەو ئەسپانە ئی خۆمانن، بۆخۆم کڕیومن!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد وەڵامی دایەوە:
ـ زۆر باشە، دەی با بڕۆینە ژووریٚ! موسلیم گیان بۆخۆت ئەسپەکانیش جێبەجیٚ بکە.
پاشان وە پێشیان کەوت بۆ ژووریٚ و بردنیە چێشتخانەکەی.
ـ لە پێش دا نانێکی بخۆن و برێک بحەسێنەوە، دواتر هەموو شوێنێکی ماڵەکەتان نیشان دەدەم.
کاتێک ئەو قسانەی دەکردن، سەری بەردابۆوە، چاوی لە عەرزی دەکرد و بە ڕاستی نەی دەزانی دەبیٚ چۆن هەڵسوکەوت بکا.
لە بەر بێڵایە سەیران ڕاوەستا. ئارەزووی بوو زووتر ژوورەکانی دیکە ببینیٚ و هەستی دەکرد ئەوەندەی بە خواردنی فراوینەکەیەوە دەبن، کاتێکی زۆرە و تاقەت ناهێنیٚ هێندە ڕاوەستیٚ.
حەمەد کەرەسەی چاخواردنەوەی نیشان دان. هەروەها سینی‌یە مسە جوانەکە، قاپەکان، دەوری‌یەکان، تاوە، قابڵەمە، مەنجەڵەکان، کەوچک، چەنگاڵ و کێردەکان. هەروەها حەمەد لە بیری نەچووبوو کەوچکی ماستاو، ئاوگەردان، کەوگیر و چەند جۆر کەوچکی چێشتلێنانێش بکریٚ. دەسکی ئەو کەوچکە دارینانە نەخشین بوون و بە هەموو ڕەنگەکانی کۆلکەزێڕینەی رازابونەوە. حەمەد هێندە بە پەلە شتەکانی نیشان دەدان، کە ژنەکان نەدەپەرژان نیوەی شتەکانیش چاو لیٚکەن.
پاشان لە حاڵێک دا هێشتاش پەشۆکاویی پێوە دیار بوو و ڕوخساری هەر وا سوور بوو، نهۆمی سەرەوەی نیشان دان. ئەو وێنانەیان لە گەڵ مەلا سەلامی کڕیبوو. پێش هەموویان چاویان لە وێنەکەی ئادەم و حەوای کرد:
ـ ئەوە بابە ئادەم و ئەوەشیان دایە حەوایە. ئەوەش ئەو مارەیە کە فریوی دان. ئەوە گوڵەباغێکی دە زاری دایە و بەو مانایەیە کە عەرز زۆر جۆرە خواردەمەنیی لێیە. ئەوەش ئەو سێوەیە کە خواردیان، مارەکە فریوی دان و خواردیان...
پاشان داستانی ئادەم و حەواشی، ڕاست بەو شێوەیەی مەلا سەلام بۆ وی باس کردبوو، بۆ گێڕانەوە، تەنیا ئەو وردەکاری‌یانەی باس نەکرد، کە بۆخۆی بە شێوەی جۆراوجۆر بیری لیٚکردبۆوە و لە مێشکی خۆی دا وەردی دابوونەوە. بە شەوق و زەوقەوە بۆ سەیران و دایە حۆریی باس کرد کە بە تەواوی دەزانیٚ ئەو وێنەیە باسی چ دەکا: بڕوانن! ئەوە بەهەشتە، هێندەی پیٚناچیٚ ئەوان سێوەکەی دەخۆن و پاشان لە بەهەشتێیان دەردەکەن و دێنە خواریٚ بۆ سەر ئەو عەرزەی خۆمان. ئەوە هەورێکە، ئێستا بایەکی گەرمی دیٚ و باران دەست بە بارینیٚ دەکا. ئەوەیان، ئەوە خاڵخاڵۆکەیەکە حەوت خاڵی ڕەشی لە پشتێن و دوای ئەوەی ئەوان دێنە سەر عەرزی، لە نارەحەتی‌یان دەیانپارێزیٚ و ئەو چۆمەش کە دەی‌بینن کەفیٚ دەکا و بە نێو گوڵان دا دێتە خوار، ئەوە ڕووباری خۆشبەختی‌یە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەو شێوەیە هەر ئەو قسەی کرد و سەیران و دایە حۆریش گوێیان بۆ ڕاگرت و جار بە جاریش سەرسامتر دەبوون. ئەو جار حەمەد بە ئۆگرییەکی زۆرترەوە چوو بۆ لای وێنەی حەزرەتی عەلی. دەو وێنەیەی دا ئیمام سمێڵەکانی شۆڕ بوونەوە، چاوی گەورەن و برۆی ڕەش و پڕن. ئەو بۆخۆی ئەو وشترەی لێدەخوڕی، کە تەرمی خۆی لە سەر دابەسراوە. حەمەد گوتی:

ـ بۆچی ئەو عەکسە دولدولیشی تێدا نیە، نازانم. هەموو کەس دەزانێ کە حەزرەتی عەلی بە بێ دولدولی بۆ هیچکوێ نەدەچوو.

پێشتر مەلا سەلامیش هەر وای گوتبوو. دایە حۆرێ لێرە دا وەجواب هات، لە حاڵێک دا بە وردی وێنەکەی خستبوە بەر سەرنج و گنجی دە نێوچاوانی کەوتبوون، گوتی:
وا دیارە دولدوڵ پێشتر ڕۆیشتوە و لە بەر دەرگای بەهەشتێ چاوەڕوانی حەزرەتی عەلییە، هەر بۆیەش وێنەگەرەکە دولدولی لە گەڵ نەهێناوە. بۆت بمرم عەلیی ستەملێکراو! عەلیی چاوڕەشی چاوجوان! ئەتۆ گوللەیەکت وە سەر دڵی کەوت و هەر بۆخۆشت تەرمی خۆت بردە بەهەشتێ. ئاخ ڕۆڵە خۆشەویستەکەم! ئەتۆ هەمیشە لە گەڵ پێغەمبەری گەورەمان بووی کە هەمیشە نووری لێ هەڵدەستا و ناوەکەشی گەورە و پیرۆز بوو! ئەو وێنانە ئەوەندە گەورە و پیرۆزن، کە هیچ بەڵایەک ناتوانێ سەر بەو ماڵەی دا بکا! تەنیا وێنەیەک کە جێگای بەتاڵە وێنەی حەزرەتی محەممەد، واتە پێغەمبەری گەورەمانە.
ـ ئەمن بە دوای وێنەی حەزرەتی محەممەد دا گەڕام و زۆریشم پرسیار کرد. نیە. چونکە هیچکەس نەیتوانیوە وێنەی حەزرەتی محەممەدی بکێشێ. دەموچاوی هەر نوورە و ناکێشرێتەوە. ئەوانەم لە مەلا سەلامی بیستوون.
دایە حۆری هێندێک دە حەمەد و سەیرانێوە ڕاما و گوتی:
ـ ڕۆڵەکانم، ئێوە هێشتا لاون، باشە کاتێک وەک منتان لێدێ، کە پێیەکم لە سەر لێوی قەبرییە، بۆخۆتان بەروبوویەکتان دەبێ.
پاشان ڕووی دە حەمەدی کرد:
ـ ئەتۆ چەند کەست کوشتوون... بەڵام حەزرەتی عەلی لێت خۆش دەبێ، تەنانەت ئەگەر هەرگیز داوای بەخشینیش نەکەی. بۆخۆم ئەوەم بە خەون دیوە. دەو خەوەی دا حەزرەتی عەلی کاتێک منی دی، بزەی هاتێ. ئەو بەڕەحمە و لە هەموو پیاوچاکانیش چاکترە. ئەویش وەختی خۆی هیندێک ئینسانی خراپی کوشتوون. خودا لێشیخۆش بوو و بردیشییە بەهەشتێ... بەڵێ حەزرەتی عەلی لێت خۆش دەبێ و دەرگای بەهەشتێت بۆ دەکاتەوە. ئەویش ڕاست وەک تۆ پێیخۆشە هەموو هەژارەکان نانیان هەبێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایە حۆری هەر چاوی لە وێنەکەی دەکرد و قسەی دەکرد، هەتا حەمەد چوو، بنقۆڵی گرت و بردی بۆ لای وێنەکانی دیکە: بڕوانە، ئەوەش هەژدیهایە، بزانە سەری چەند جوانە! بەڵام کلکی وەک کلکی هەژدیها گەورەی حەوت دەریایان بەسامە... بەڵام دایە حۆری هەر لە بیری وێنەکەی حەزرەتی عەلی دابوو کە دە وێ دا عەلی تەرمی خۆی بەرێ دەکرد.

ـ لەو وێنەیەی دا، دیمەنەکە کاتی بەیانییە و تازە وڵات ڕووناک دەبێ. ئەو زەوییە هەمووی گەنمە و شەونم لە سەر گوڵەگەنمەکان نیشتوە. هێندەی پێناچێ تاو هەڵدێ و هەموو دنیا دە ڕووناکییەکی زێڕین دا مەلە دەکا. شنە بایەک دێ و گوڵە گەنمەکان ڕادەژێن. لەو گەرما قورسەی چوکووراوایە دا جیکەی سیسران وڵاتی پڕ دەکا و بەرەبەری ئێواران هەوری سپی لە ئاسمانێ پەیدا دەبن، لە سەر دەریایە شەماڵی دێ و هەورەکانیش سێبەرمان لە سەر دەکەن...

دایە حۆری گوتی:

ـ بەڵێ چوکوڕاوا خاکێکی پڕ پیت و بەرەکەتە!

دیسان بێدەنگ بۆوە. تەنیا شتێک کە ئەوی بە خۆیەوە خەریک کردبوو و هەروا دەیەویست چاوی لێبکا، وێنەکەی حەزرەتی عەلی بوو.

ـ ئەو کەشتییەی لێرە دەیبینن، ناوی "یاڤووزەشێتە"یە. لە نێو کەشتییەکان دا لە هەمووان جوانترە، هەر حەوت دەریایان دەگەڕێ و کاتێک تۆپەکانی وەکار دەکەون، دوژمن شێت دەبێ. دووکەڵەکەی کە بەو دووکەڵکێشە گەورەی دا دێتە دەر، دەگاتە تەشقی ئاسمانی...

بەڵام دایە حۆری باسی کەشتیی شەڕکەری پێخۆش نەبوو.

ـ ئەوەش مستەفا کەماڵ پاشایە، بەرگی تایبەتیی خۆی دەبەر دایە، قەمچییەکی بە دەستەوەیە و لە پەنا ئەسپەکەی ڕاوەستاوە...

لێرە دا دایە حۆریی کۆنەساڵ هێندێک بزووت، بە وردی چاوی لە وێنەکەی کرد و دەستی بە سەر شووشەی چوارچێوەکەی دا هێنا. دوایە پرسی:

ـ ئەرێ بە ڕاستی ئەوە بۆخۆیەتی؟

ـ بەڵێ، دایە گیان.

دایە حۆری هەر چاوی لە وێنەی مستەفا کەماڵی دەکرد پاشان نیگای دەگوێزتەوە بۆ سەر حەمەد و سەیرانێ. نێوچاوانی تێکدەنا، لێوەکانی دەلەرزین و دیسان چاوی لە مستەفا کەماڵی دەکردەوە:

ـ ئەسپەکەی سوورێکی مەیل بە قاوەییە...

گنجی نێوچاوانی زیادتر بوون، دیار بوو هێندێک دوودڵە.

ـ یەخەشی پەڕاوێزی زێڕینی لێدراوە، ڕاست وەک سەرشانەکانی.

پاشان شەقاوێک کشایەوە و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ پاش ماوەیەکی دیکە دەیدوێنم.
حەمەد دەستی گرت و بردی بۆ لای دوایین وێنە.
ـ لێرە دا ڕیزە چیایەکی سەوزی گەورە دەبینی، کە زۆر زۆر درێژ بوونەوە و هەتا ئاسۆ ڕۆیشتوون. ئاسمانی سەریان شینێکی تۆخە. پەڵەهەورێکی سپی لە نێوەڕاستی ئاسمانێیە و لە بن ویش، ئەسپێکی بۆرە لە سەر ڕەوەزێکی تیژ لە بەردە سماتەی، قیت ڕاوەستاوە و ملی بەرەو ئاسمان درێژ کردوە.
دایە حۆری بە دیتنی ئەو وێنەیەی گەش بۆوە، بزەیەکی هاتێ و گوتی:
ـ دەی خۆ ئەو ئەسپەی دەناسمەوە، ئەوە ئەسپە شێتەکەی خۆمانە! بەڵام بۆچی بۆر بووە؟
ـ زۆری باس دەکەن... خەڵکی ئێرە باسی ئەو ئەسپەی نەبێ، باسی چیدیکە ناکەن، تەنانەت نانخواردن و ئاوخواردنەوەشیان لە بیر چۆتەوە. دەڵێن ئەسپەکە دوای ئەو ڕووداوەی زیندوو بۆتەوە...
دایە حۆری بە پۆزێکەوە گوتی:
ـ دیارە خەڵک دەبێ باسی بکەن، ئەوە شتێکی سروشتییە. خەڵکی شاخیش هەموو باسی ئەو کارە سەیر و دەگمەنانە دەکەن کە ئەو ئەسپە دەیانکا. ئەتۆش ئەو شتانەت بیستوە؟
ـ بیستوومن، دایە گیان.
ـ ئەگەر وا بێ ئەوشتانەی ئێمە بیستوومانن، ڕاستن. باشە ئەدی بۆ دەو وێنەیەی دا کوێت نیە و بۆرە؟
ـ دەڵێن کاتێک زیندوو بۆتەوە، ڕەنگی گۆڕاوە. دەشڵێن لەو کاتییەوە ئیدی زۆر دەحیلێنێ!
ـ ئەمنیش وام بیستوە... لە قسان بەیانی زوو هێندە توند حیلاندوویەتی، هەموو خەڵکی شاری وێکڕا وەخەبەر هاتوون و پێیان وا بووە دنیا خەریکە سەروبن دەبێ! ئەدی کوڕم پێم بڵێ کێ ئەو وێنەیەی کێشاوەتەوە؟ ئەتۆ زانیوتە ئیدی، هەر دوای چەند ڕۆژان چل پیاوی خودای هاتوون و ئەسپە کوژراوەکەیان لە گەڵ خۆیان بردوە. داخوا ئەو کاتەی ئەسپەکە تێهەڵچووە بۆ ئاسمانێ، وێنەگەرەکە دیویەتی و وێنەکەی کێشاوە؟ ئەدی ئەو وێنەگەرە کێیە؟
ـ هونەرمەندێکی گەورەیە و پیاوێکی باشیشە. نووری لە ڕوخساری هەڵدەستێ. بۆخۆشی هاتوچۆی مەرقەدی شێخی گەورە، مەولانا جەلالەدینی لە کۆنیایە دەکا و مریدی وییە...
دایە حۆری سەری لەقاند و گوتی:
ـ لە دوور ڕا دیارە کە ئەو وێنەگەرە دەبێ ئینسانێکی مەبارەک بێ. لە قەدیمەوە ئەوانەی وێنەی پیاوی گەورەیان کێشاونەوە، هەموویان پیاوی چاک بوونە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هەر دوو ڕۆژ دەبێ ئەو وێنەیەی بۆ کێشاومەوە.
ـ ئەگەر وا بێ، دەبێ ئەسپەکەی دیبێ... لە لای خۆمان لە شاخی، خەڵک بەیتیان بۆ داناوە و بە گۆرانی پێیهەڵدەڵێن. عەلی ئازادی شایەر دێ بە دێ دەگەڕێ و ساز بە دەستەوە، دەگاتە هەرکوێیەک دادەنیشێ و بە ئەسپەکەی هەڵدەڵێ. بە قەدەر سەری دەرزییەش لە کەس ناترسێ!
ـ شایەرێک کە بە شتێکی ڕاست هەڵبڵێ، لە خودای نەبێ، لە کەس ناترسێ!
ـ ماشەڵڵا خودایە، باوەڕ کە دەمزانی ئەو ئەسپە شتێکی تایبەتییە... ئەو دەمی کە ژاندەرمان ئەتۆیان بریندار کردبوو، هاتەوە بەر دەگای من و سێشەو و سێ ڕۆژان، بە بێ ئەوەی لە جێی خۆی جووڵەی بکا، هەر لە وێ ڕاوەستابوو. کاتێک زانی کە من هەر تێینەگەیشتووم، لێم نارەحەت بوو و ڕای کردە سەر دوندی ڕەوەزێکی. ویستم لێی نیزیک ببمەوە، بەڵام ئەو تووڕە بوو و لێیدا ڕۆیی. ئەو کاتی کوێت بوو. جا بزانە، ئەمن دنیایەکم تووک و نزا لێکرد. هێندەم تووک لێکرد زمانم ئێشک بوو. نەمدەزانی... ئاخر ئەو کاتی پێموابوو شێتە... دەبێ خودا ئێستا چم لێبکا؟ چ ماوە لەو ئەسپەی بکەم کە ئێستا دەبینم باڵی لێڕاوون و لە گەڵ چلسوارەی غەیبی، حەوت ساڵحان و هەموو مەلایکان، لە ئاسمانان دا دەخولێتەوە! هەر ئەو ئەسپە بوو دە فریای تۆ هات و ژیانی نەجات دای. هەر ئەو ئەسپە بوو کە بوو بە هۆی ئەوەی دایە سوڵتان بێ بۆ لات. ئێستا تێدەگەم... یاڕەبی خودا کوێرم کا و زمانم لاڵ بێ، چونکە ئەمن ئاوام ئەو ئەسپە ئازار داوە!
پاشان هەردووک دەستی دە دەوری سەری وەرێنان و گوتی:
ـ خوایە گیان، ئەمن بۆ وام کرد!
کاتێک سەری هەڵێنا، چاوەکانی پڕ ببوون لە ئاو:
ـ ئێستا گوێم لێ بگرە، بزانە چت پێدەڵێم حەمەد...
هێندێک بێدەنگ بوو، بیری کردەوە و پاشان گوتی:
ـ ئەوە هەر لە سایەی ئەو ئەسپەیەوەیە کە ئەتۆ توانیوتە بێیە ئێرە، ئێمەش ئەوە هاتووین، لێرە هەموومان لێک کۆبووینەوە و کەسیش نەیزانیوە! بابانم خرا بێ، بۆ دەبێ ئەمن نەمزانیبێ کە ئەسپێکی سەرشێت ـ زمانم سووتێ، ئیدی قەت پێی نالێم شێت ـ دەتوانێ شتی ئاوا سەیر و پڕ لە ڕەمز و ڕازی لێوەدەرکەون. بریا هێندێک زیاترم بیر کردبایەوە. بڕوانە، ئەسپە بۆرەی کوێرۆغڵی، گوێدرێژەکەی حەزرەتی عوزەیر و دوڵدوڵی حەزرەتی عەلی... کە وا بوو دەبوو هێندێک زیاتر ورد بووبامەوە و تێگەیشتبام کە ئەو ئەسپە چییە... بەڵام ئیدی دەرچوو! قوڕی دنیایەم وە سەری...
ـ دایە حۆری مەگری، خۆ ئەوەیان ئەسپەکەی من نیە.
دایە حۆری دیسان گەش بۆوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ڕاست دەکەی! وایە، ئەمەیان ئەسپەکەی ئێمەیە! ئەوەش زەرەری بۆمان نیە و بە پێچەوانەوە هەر خێر و بەرەکەتی بۆمان دەبێ. ئاخ! بەڵام ئاخر بۆ دەبوو ئەمن ناڕەحەتی بکەم؟ بۆچی دڵیم شکاند؟

ئەو جار سەیران هاتە نێو باسەکەیەوە:

ـ خۆ تۆ نەتدەزانی بۆ ئەسپەکە هەر لە بەر دەرکێ ڕاوەستابوو، ئەسپی دیش خۆ زۆر وا دەکەن.

پاشان چوونە نێو ژوورەخەوە گەورەکەی. دایە حۆری چاوی لە هەموو شتەکان کرد، تەختەکان، لێفەکان، سەرین و باڵنجەکان، فەرشەکان و پەردەکان و... هەمووی جوان چاو لێکردن و یەکە یەکە دەستی لێدان.

ـ هەموو شتەکان زۆر جوانن! یاخوا ڕۆڵە خودا یارتان بێ، تێیدا بحەسێنەوە، بە یەکەوە لە سەر یەک تەخت و یەک سەرینی پیر بن و ناڕەحەتی و لێکهەڵبرانتان وەرێنەیە!

ئەو جار حەمەد بردیە ژوورەکەی خۆی، ئەو ژوورەی بۆ دایە حۆری دانرابوو. تەختێکی جوان و لێفەیەکی پەڕاوێز گوڵدۆزیکراوی بۆ کڕیبوو. چەند جاران دایە حۆری دەستی لە سەرلێف، لێفە و باڵنجەکان دا و پاشان هێندێک نێوچاوانی گرژ کرد. حەمەد گوتی:

ـ دایە گیان ئەوە چییە؟

ـ کوڕم خۆ ئەمن ناتوانم لە سەر ئەو تەختەی بخەوم! ئەوەی لابە! یەک دۆشەکم بۆ لە سەر عەرزی دانێ.

ـ ئەو مافوورەیەش هەر لێرە هەڵگرە و لبادێکم بۆ بێنە. ئەو جار ئەمن دەمەوێ وێنەی حەزرەتی عەلیم لە ژوورەکەی هەڵواسرێ. عەلیش وەک تۆ کوڕی منە.

ـ بەڵێ دایە گیان، هەر ئێستا ئەوانەت بۆ جێبەجێ دەکەم!

ـ پێویست نیە پەلەی بکەی، خۆ من بە تەما نیم سبەی بڕۆم. دواتر بەکاوەخۆ بیکە.

ـ باشە دایە گیان.

چوونەوە نهۆمی خوارێ. حەمەد ژووری دانیشتنێی نیشان دان. هەر چوار لای دیوارەکانی ژوورەکە بە هێڵێکی نەخشاوی ڕاست و ڕێک ڕازابوونەوە و لبادێکی جوانیش لە نێوەڕاستی ژوورەکەی ڕاخرابوو.

ـ ژوورێکی زۆر جوانە و لبادەکەش لبادی چاکە، ئەدی ئەو مێزە کە پەیکەرەی لە سەر دروست کراون...

حەمەد ڕای کرد، دەورییەکی مسی هێنا و لە سەر کورسیلەیەکی دانا. دەورییەکە چەند ئایەتی قورئانێی بە شێوەیەکی زۆر جوان و ورد تێدا نووسرابوو.

دایە حۆری گوتی:

ـ دیتووتانە ئەو دەورییە چەندە جوانە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو جار دەستی بەرەو ئاسمان بەرز کردەوە و شوکری خودای کرد.
لەو ماوەیەی دا کە سەیران خەریکی ئامادەکردنی فراوینەکەی بوو، حەمەد و دایە حۆری باسی دێ، شاخ، مەلا فەرهاد و زۆر لەو شتانەیان کرد کە بیرەوەریی خۆش و ناخۆشیان لە دڵیان دا زیندوو دەکردنەوە. دایە حۆری هەواڵی خۆشی پێبوون. لەو دەمەی دا موسلیمیش هاتە ژوور. کوڕەکە هەموو گیانی دە ئارەقەی دا خووسابوو و وەک چەوەندەریش سوور هەڵگەڕابوو.
ـ هەموو شتەکانم هێنانە ژووێ، ئەسپەکانیشم تاقەت کردن و خولێکیش بە نێو دارپرتەقاڵەکان دا گەڕام. هەوەڵ جار کە ئەو دارانەم دیتن، تازە گوڵیان کردبوو و ئێستا پێیانەوە بووە. بەرەکەیان بە قەد سەری قامکە گەورەم دەبێ و تەواو شینیشن.
موسلیم لە سەر سفرەی دانیشت و وەک گورگی برسی دەستی بە خواردنێ کرد.
دایە حۆری لە حاڵێک دا چای دەپیاڵەیەکی شووشەی نەخشین دا دەخواردەوە و پیاڵەکەی لە لێوی نێزیک دەکردەوە، گوتی:
ـ سبەینێ شۆرباوێکی خۆشتان بۆ لێدەنێم، نەعنەشی دەبەر دەکەم. ئەرێ ئێرە نەعنەی لێیە؟
ـ هەر لە ماڵێ هەمانە. پێش ئەوەی ئێوە بێن، هەر شتێکی پێموابووبێ پێویستە، کڕیومە.
دوای ئەوەی خولێکی دیکە بە نێو تەواوی ژوورەکان دا گەڕان و هەموو شتێک و هەموو کەلێن و قوژبنی ماڵەکەیان چاو لێکرد، هاتنە حەسارێ و لە بن دارێکی گەورە کە لە بەر دەرگای ژوورێ بوو، دانیشتن. هێندەی پێنەچوو دایە حۆری پلاوی بۆ لێنان. بۆنی ڕۆنی قرچاو وڵاتی پڕ کرد. حەمەد هەستی بە ئاسوودەیی و خۆشبەختی‌یەکی زۆر دەکرد. لەمێژ بوو، ئارەزووی خواردنی چێشتەکانی دایە حۆریی کردبوو.
بەرەبەری ڕۆژاوایە نانیان خوارد، دانیشتن، هێندێکی دیکەیان قسە کرد و پاشان دایە حۆری چووە دیوەکەی خۆی. ماندوو بوو و خەوی دەهات. حەمەد تەختەکەی لابردبوو و لبادێکیشی بۆ ڕاخستبوو. دۆشەکێک لە قولینچکێکی هەڵپەسێرابوو. دایە حۆری کە سەیری لێفەکەی کرد، دیتی لە ئاوریشمی‌یە، سەری سوڕ ما. بیری کردەوە: کوڕەکە چاکی کرد ژیانی چەتەگەریی بەجێهێشت. کێ بە بیریشی دا دەهات کە کوڕی برایمەڕووتی هەژار بەو ڕۆژەی بگا. خۆزگە دایکی مابا و ئەوانەی بە چاوی خۆی دیبا! دەستی بە سەر لێفەکەی دا هێنا و کاتێک سەری هەڵێنا، چاوی بە وێنەکەی حەزرەتی عەلی کەوت، کە بە دیواری‌یەوە هەڵواسرابوو، هەر ئەو وێنەیە کە ئیمام وشترێکی لێدەخوڕی کە تەرمی ویی بە پشتێوە بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە وێنەکەی چووە پێشێ و بە وردی تێیەوە ڕاما، ئەو جار دیتی کە حەزرەتی عەلی بزەیەکی لە سەر لێوی‌یە:
ـ ڕۆڵە گیان، سوڵتانە گەورەکەم کە ڕوخسارت دەڵێی گوڵە، خودا ئەو گەورەیی‌یەی پێبەخشیوی کە تەرمی خۆت بۆ خۆت هەڵگری. ڕۆڵە قارەمانەکەم، خۆ بە خۆڕایی ناویان نەناوی" شێری خودای"! ئاخر هەر بۆخۆت نەبووی کە تەرمی خۆت لە پشتی وشترەکەی بار کرد؟ هەر بۆخۆشت بەڕێت نەکرد؟ ئەتۆ عەلیی گوڵڕوخسارەکەم، دوڵدوڵسوارەکەم، شێرەکەم، عەمرەکەم، ئەتۆ دەبێ بزانی کە ئەو کوڕەم حەمەد، ڕاست وەک تۆ بە هەژاران ڕادەگا و هەوڵ دەدا یارمەتیی برسی‌یەکان بدا. هەروەک تۆ، لەو ڕۆژەیەوە لە دایکی خۆی بووە، نەی‌زانیوە ئاسوودەیی چی‌یە،... دایکی‌یان کوشت... بەڵام ئەمن هەر وەک دایکی وی وام. ئەویش عەبدی خانی کوشت و چاکیشی کرد کوشتی، چونکە ئەو پیاوێکی زۆر زاڵم و پیس بوو. ئەتۆش زۆر کەسی ستەمکار و پیست کوشتوون. دەزانم گوناهە ئینسان عەبدی دیکەی خودای بکوژێ، بەڵێ وایە، بەڵام ئەو پیاوێکی بێبەزەیی بوو، دڵڕەق و خوێنخۆر بوو. ئەتۆش بەو شمشیرە دوو سەرەت زۆر کەست کوشتوون. بەڵام حەمەدی بەستەزمان، ئەگەر ئەمن نەبام، قەت عەبدی خانی نەدەکوشت، خەریک بوو خۆی تەسلیمی دەوڵەتێ دەکردەوە، ئیدی ئەمنیش یەخەم گرت و چاوم دە چاوی بڕی: ئەوە بۆ کوێ دەچی حەمەد، کوڕم، دڵ چۆلەکە، ژنانیلەی ترسەنۆک، دەڵێی مشکی پشیلەت دیوە، ئەو بۆ کوێ دەچی؟ بە تەمای بڕۆی و دە بەر شەپی عەبدی خانی دا بەجێمان هێڵی؟ بۆچما ئەو خەڵکە هەژارە ئەو کاتەی ئەتۆ عەبدیت لەو دێیەی ڕەپێ دەنا، بۆ نانی شەوێ موحتاج بوون؟ ئەدی بە تەمای ئێستا بۆ کوێ بچی؟ بەڵێ ئاوام پێگوت. خودا هەڵناگرێ ئەویش ئەمنی ناهومێد نەکرد، عەبدیی کوشت و ئیدی دواتر ئەو هەمووە ڕووداوەی بە سەر هاتن. هەمووشی ئەمن سەبەبکار بووم. ئەمن هەموو تاوانەکانی حەمەدی وە ئەستۆ دەگرم. ئەو قەت هیچی نەکردوە، هیچ! جا ئیدی نازانم ئێوە دەڵێن چی؟ نازانم. حەمەد هەر کاری چاکی کردوە، بەڵام ئەگەر لە شوێنێکی وردە تاوانێکیشی کردبێ، ئەوە من وە ئەستۆی خۆمی دەگرم. خۆ بۆخۆت دەزانی کە ئەسپەکەی، ڕاست وەک دوڵدوڵی تۆ، چۆتە لای چلسوارەی غەیبی، ئێستا یەکتری دەناسن و لە نێو هەورە سپی‌یەکان بە دوای یەک دا دەحیلێنن. حیلاندنەکەیان هەموو بەیانی‌یان خەڵکی ستەمکار دەترسێنێ. دەزانم بۆخۆت ئاگات لەو شتانە هەیە! عەلی، دەزانم. لەمێژە ئەوانەت زانیوە و ئێستا تەنیا من یەک شتت داوا لێدەکەم. بۆخۆت دەبینی ئەسپەکەی چەندە جوانە! حەمەدی کوڕم هەرگیز یەک تاڵە مووشی لە سەری هەژار و بێ‌ئەنوایان لار نەکردۆتەوە و هەر بەو زووانەش منداڵیان دەبێ... ئەو یاوەرە، خودا غەزەبی لێگرێ، خەجیجی لێکوشت. منداڵەکەشی ئیراز بۆ شوێنێکی برد، هەر خودا دەزانێ کوێیە.... دەبێ ئەمن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژێکی بە مستەفا کەماڵ پاشای کە یەخەی گوڵدۆزیی زێڕکفتە و سەرشانەکانیشی هەر وەتر و ئەسپێکی سووری داوێن تاریکی هەیە، بڵێم کە هێندێک شتمان لە بەین دان، دەبێ باسیان بکەین. باوەڕ ناکەم دەستم بە سینگی‌یەوە نێ و بە هێندم نەگرێ. لێی‌دەپرسم: ئەرێ ئەگەر کابرا ژنێکی بکوژێ، یان تەنانەت هەر لێی دا، ئەوە دەکرێ پێی‌بڵێی ئینسان؟ بەڵێ هێندێک شت هەن کە دەبێ لە گەڵ وی باسیان بکەم. عەلی، ئەتۆ بۆخۆت دەزانی کە ئەمن چاوم لە دەستی تۆیە، لێرەش و لە دنیای دیکەش، کە وابوو وریا بە ژانەسەرێ بۆ حەمەدی من دروست نەکەی! ئەگەر ڕۆژێکیش تووشی شتێکی خراپ هات، دەبێ بی‌بەخشی! بۆچما ئەتۆ شێری خودای نی و هەر بۆخۆت تەرمی خۆت نەبردە سەر گۆڕ و حەمەدۆکیش هاوڕێی تۆ نیە؟ گوێم لێ‌بگرە، حەزرەتی عەلی‌یە چاوڕەشەکەم، ئەوە حەمەدۆکی خۆم بە تۆ دەسپێرم. ئەمن هەمیشە ئاگام لێی بووە و لە چاوی خۆمم خۆشتر دەوێ، بەڵام لە ئێستاوە ئەتۆ دەبێ ئاگات لێی بێ و بە تۆی دەسپێرم! بۆخۆشت دەزانی کە ئەمن ئەتۆم زۆر پێ گەورەیە.

پاشان دەستەکانی بۆ لای وێنەکەی هەڵێنان و بە شێوەیەکی توندترگوتی:

ـ خۆ گوێت لێ بوو حۆریی پیر گوتی چی، شێرەکەم؟ وە نیە؟ حەمەدۆکم شتێکی لێ‌بێ، ئیدی قسەت لە گەڵ ناکەم و قەتیش چاوت لێ‌ناکەمەوە. هەتا ماویشم ئیدی پێت‌ناڵێم شێری خودای! ئەو کاتی یەخەت دەگرم، عەباکەت لە بەر دادەدڕم و بزگوڕ بزگوڕی دەکەم! لەو دنیایەش و لە دنیای دیش! خۆ گوێت لێیە دەڵێم چی، ئەوە ڕوو بدا، قەت لە دەستم دەرناچی! جا ئەگەر تۆسقاڵێک هەستی بەخۆداشکانەوەت دە بەر دا بێ، قەت ناتوانی جارێکی دی چاو لە چاوم کەی! ئەو ماڵە جوانەت دیوە، کە حەمەد پێکی‌یەوە ناوە؟ ئەوە پێت‌دەڵێم نەیەڵی قەت ئەو ماڵەی لێ‌تێک‌چێ!

ئەو جار سەری بەردایەوە و لە سەرەخۆ داواکەی دووپات کردەوە:

ـ ئەو ماڵە جوانەی لە بەڵایان و لە چاوی نەیارانی حەمەدی من بپارێزە! تێ‌دەگەی دەڵێم چی؟! بی‌پارێزە!

ئەو شێوە دواندنە هەم دەستووردان بوو، هەم پاڕانەوە و هەم وشیارکردنەوەش.

بە هەستێکی بڕێک ئاڵۆزەوە لە سەر لبادەکەی، لە تەنیشت دۆشەکەکەی دانیشت و لێفە ئاوریشمەکەی بە خۆی دادا. لە پڕ دڵی پڕ بوو لە هۆمێد و شادی: دەی، جا ئەگەر حەزرەتی عەلیش ئاگای لە حەمەدۆکی نەبێ، خۆ ئەسپەکەی هەیە. خەریک بوو بڵێ" ئەسپە شێتەکەی". ئەسپەکە دەی‌پارێزێ، خەمت نەبێ، ئەو ئەسپە هەموو بەیانان بە سەر شار و دێیان دا دەحیلێنێ...

دایە حۆری هەستا:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ حەمەد، وەرە ئێرە!
حەمەد دەسبەجێ هات، دەرگای کردەوە و گوتی:
ـ بەڵێ دایە حۆری، چت دەوێ؟
ـ وەرە، کارم پێتە!
ـ بەڵێ!
دایە دەستی بۆ وێنەکەی عەلی درێژ کرد و گوتی:
ـ بڕوانە! ئەو وێنەیەت لە شوێنێکی باش هەڵنەواسیوە، لە لای لاقمە و لەوانەیە عەلی تووڕە بێ! بیهێنە لە لای سەرمی هەڵواسە!
حەمەد چووە خوارێ و هێندەی پێنەچوو بزمارێک و چەکوچێکی هێنا و هاتەوە.
ـ وشیار بە عەلیی کوڕم ئازار نەدەی، ئەو هاوڕێتە. چاو، بزەی سەر لێوی چەندە جوانە! ئەها، ئەوێ باشە... زۆر باشە...
کاتێک حەمەد ڕۆیی، پڵیتەی چراکەی داکێشا، فوویەکی لێکرد، کوژاندییەوە و چوو دە جێگایەوە. دۆشەکەکە زۆر نەرم و خۆش بوو، بەو حاڵەش خەوی لێنەدەکەوت. پێشتر هەر سەری گەیشتبا سەر سەرینێ، نوستبوو و تۆپت هاویشتبا وەخەبەر نەدەهات. دیسان لە گەڵ عەلی دەستی بە قسەکردنێ کردەوە و هێندێکیشی دوعا بۆ دولدولی خوێندن. دایە سوڵتانیشی لە بیر نەچوو. پاشان بیری لەوەی کردەوە کە چ ئامۆژگارییەک بۆ سەیران و حەمەدی پێویستە بیکا... پڕتەقاڵەکان بۆنیان زۆر خۆش بوو! موسلیم بۆی گێڕابۆوە کە گوڵی دارەکەی وەک هەوری سپی چوونە. هەروەها باسی دەریایەی بۆ کردبوو، کە ئەگەر ڕاستی کردبێ، ئەویش بۆنی دارپرتەقاڵانی لێدێ. تەنانەت عەرز و زەویی چوکووڕاویەش هەر ئەو بۆنەی لێ دەهات. موسلیمیشی خۆشدەویست. سبەینێ دەبێ بۆ ویش بپاڕێمەوە و داوا لە ئیمامی عەلی بکەم، کە ئەویش دە بن باڵی خۆی بگرێ و بیپارێزێ. پاشان پەشیمان بۆوە: ڕەنگە پاراستنی دوو کەسان عەلیی ماندوو کا، حەمەد لە پێشترە. دوایە هەر بەو بیرانەوە خەوی لێکەوت.
بەیانی هەردووک ژن لە کاری چێشتلێنانێ وەخۆ کەوتن. دەو یەک شەوەی دا سەیران ببووە ژنێکی دی. چاوەکانی، ڕوخساری، دەستەکانی و لە سەیەک سەر تا پێی خۆشی و شادیی لێدەباری و ئەو بەکەیفبوونەی وی دایە حۆریشی دەبزواند. بەیەکەوە گۆشتیان کوتا و شۆرباوکفتەیان لێنا. زۆر چێشتی دیکەشیان لێنان و بۆ ڕازاندنەوەی سفرەی ئێوارێ هەموو هەوڵی خۆیان دا. ئاخر میوانێکی زۆریان دەهاتن. دایە حۆری دە دڵی خۆی دا دەیگوت: ئەو هونەرمەندەش کە وێنەی حەزرەتی عەلیی کێشاوەتەوە دێ و هەر خوداش دەزانێ کە دبێ چەندە پیاوێکی تێگەیشتوو بێ! لە هەموو شتێکی زیاتر پێیخۆش بوو ئەو دەستانە ببینێ کە ئەو هونەرەیان لە دەست دێ و سەری لە وە سوڕمابوو کە چۆن ئەو دەستانە دەتوانن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەم حەزرەتی عەلی و هەم شتی دیکەی وەک دار، گورگ و باڵندان ئاوا زیندوو نیشان بدەن. وانیە، دەبێ چاوی وی وەک چاوی ئێمەمانان نەبن. بێگومان چاوی وی لە توانایان دا هەیە شتی نەهێنی و نەدیویش ببینن.
هەموویان چاوەڕوان بوون ئێوارە دا بێ و میوانەکانیان بێن.
لە پێش دا زەکی نەژاد لە گەڵ ژنەکەی و سێ منداڵان هات. ژنی مامۆستای فێرگەی زۆر جحێڵ بوو، قژی کورت بوو، هەر بە قەد سەری پیاوان دەبوو و سەرنجی دایە حۆری ڕاکێشا، بەڵام زۆریشی پێ سەیر نەبوو. ژنەکە چارشێوی پێوە نەبوو، تەنوورەیەکی زۆر کورتی دەبەر دا بوو، پانیەی کەوشەکانیشی زۆر بڵیند بوو و دایە حۆری بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو ژنە بڵێی چۆن بتوانێ خۆی بە سەرپێوە رابگرێ و بڕوا. پاشان بەرۆکیشی زۆر ئاواڵە بوو و دەکرێ بڵێی مەمکی بە دەرەوە بوون... ئای... بەڵام ئاخر ئەوانە هەموویان میوانی حەمەدۆکی بوون و نەدەبوو دایە حۆری بیری خراپی سەبارەت بە وان بە مێشک دا بێ. هەر بۆیەش بەرەوپیریان چوو و بێ ئەوەی لێیدیار بێ چۆن بیر دەکاتەوە، بەو پەڕی ڕێزەوە پێشوازیی لێکردن.
مامۆستای فێرگە دیارییەکیشی بۆ حەمەدی هێنابوو: سینییەکی زێوی زۆر جوانی کۆن و عەنتیکە کە بە خەتی عەرەبی هێندێک شتی لە سەر نووسرابوو. دایە حۆری لە دڵی خۆی دا گوتی ئەو سینییە زۆر بە نرخە، چونکە ناوی خودای لە سەر نووسراوە! هەموویان زۆر ڕێکوپێک بوون و دایە حۆریش هەمووانی بە گەرمی بەخێرهاتن کرد. کەیفیشی بە منداڵەکان هات و هەر یەکەو هەنارێکی پەمەیی گەورەی دانێ، کە لە دێی خۆیان ڕا هێنابوونی. ئەگەر چی ئەوانەی بۆ حەمەدی خۆشەویستی خۆی هێنابوو و هێندێکیشی پێناخۆش بوو کە دەیبەخشین...
پاشان وێنەگەرەکە هات. هەموو پێیان دەگوت مامۆستا. ئەو سندووقچەیەکی زێرکفت و قورئانێکی پێبوو. دوای ئەوەی قورئانەکەی ماچ کرد و لە سەر سەری دانا، دانییە دەست دایە حۆری. دایە دەستی لەرزین و بە زەحمەت توانی سندووقچەکەی ڕاگرێ، ئەویش پێیخۆش بوو هەوەڵی قورئانەکەی ماچ کا و دوایە وەریگرێ. حەمەد غاری دا پێشێ، قورئانەکەی وەرگرت و لە سەر تاقەیەکی دانا. دایە حۆری چیدیکەی تاقەت نەهێنا و لە بەر لاقی مامۆستای وێنەگەر وە عەرزی کەوت. هێندێکیان ئاوی سارد دایە. کاتێک هێدی بۆوە، لە بەرامبەر وێنەگەرەکەی دانیشت، بەڵام نەیدەوێرا ڕاستەوخۆ چاو لە چاوی و تەنانەت لە دەستەکانیشی بکا. هەر چاوی لە دوگمە سەدەفەکانی بەرۆکی باڵتۆکەی دەکرد. دوای ماوەیەک چاوی لە دەستەکانی کرد، قامکە باریکەکانی و نینۆکە درێژەکانی چاو لێکرد. هەم قامک و نینۆکی و هەم باڵتۆکەی پەڵە پەڵەی ڕەنگیان پێوە بوو. کاتێکیش سەرەنجام چاوی لە چاوی کرد، لەرزی. کاتێک مامۆستا چاوی لە چاوی کەسێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەبڕی، دەسبەجێ دەیزانی ئەو کەسە چیی دە دڵی دایە، چیی بە سەر هاتوە و لە مەودواش چیی بە سەر دێ...

ئەو جار مەلا سەلام لە گەڵ ژنەکەی هاتن. ژنی مەلا سەلامی دەسماڵێکی لە سەر بوو، کە هەموو تووکی سەری داپۆشیبوو و کراسێکی درێژی دە بەر دابوو، کە تەنانەت سەری قامکی لاقیشی دیار نەبوو. ئەوانیش دەستاونگێک، سەماوەرێک و دەستێک ئیستیکانی چکۆلەیان بۆ هێنابوون. ئیستیکانەکان هێڵێکی زەردی جوانیان پێدا هاتبوو. هەموو ئەوانەی لە وێ بوون، بە میوان و خانەخوێوە سەماوەرەکە و دەستە ئیستیکانەکەیان زۆر پێجوان بوون.

سەیران لە نێوەڕاستی ژوورێ سفرەی ڕاخست. ژنەکانی دیکەش بۆ ناندانانەکەی یارمەتییان کرد. ژنی زەکی نەژادی مامۆستا لە جێی خۆی نەبزووت و لە گەڵ پیاوان نانی خوارد و ژنەکانی دیکە لە چێشتخانەکەی کۆوە بوون و لە گەڵ منداڵان نانیان خوارد.

دوای ئەوەی مامۆستای وێنەگەر و مەلا سەلام نوێژی عیشایان کرد، ژنەکانی دیکە و منداڵەکانیش هاتنەوە نێو پیاوەکان و لە گەڵ وان دانیشتنەوە، بەڵام زۆریان قسە نەدەکرد و زیاتر هەر گوێیان بۆ مامۆستای فێرگە ڕادەگرت کە بەردەوام، وەک ئەوەی وتار بدا، قسەی دەکرد و وەک بۆخۆی دەیگوت لە سەر پردی شاهێنی، لە بەرەی ئانتێپێ، بە تاقی تەنێ لە بەرامبەر گورهانێک سەربازی فەڕانسەیی دا ڕاوەستابوو، هاوسەنگەری ڕەشماری پارتیزانی بە ناوبانگ بوو و لە پێش چاوی وی ئەو شەڕکەرە ئازایە کوژرابوو. دەیگوت ڕەشمار خوێندەوار نەبوو، بەڵام لە هەموو پیاوە ئاقڵەکانی ئەستەمبووڵێ ئاقڵتر بوو. ئەو لە هەموو کەس باشتر دە ژیان و دەروونی ئینسانەکان دەگەیشت. ئەو چەتەیەکی وەک کوێرۆغڵی بوو، لە دەوڵەمەندانی دەستاند و دەیدا بە هەژار و داماوان... بەگ و ئاغاکان کە لە پێش دا هەڵاتبوون، یان هاوکاریی دوژمنیان کردبوو، زەوی و عەرزەکانیان لە نێو خۆیان دا دابەش کرد و هەموو شتێک وەک پێش شەڕیی لێهاتەوە. هەژارەکان برسی مانەوە، بە دەستی ئاغا و بەگەکان چەوسێندرانەوە و وەک مێشومەگەزی پۆل پۆل بە نەخۆشی لەرزوتا مردن... بەڵام مستەفا کەماڵ پاشا هیچی لەو بارەیەوە نەدەزانی، چونکە ئەو ئاغا و بەگانەی دەوریان دابوو، لە ڕووناکایییان دوور کردبۆوە.

وتەکانی زەکی نەژادی مامۆستا وەک شەپۆلی دەریایە بە دوای یەکتر دا دەهاتن.

دایە حۆری ورد گوێی ڕاگرتبوو و هاوکات چاویشی لە چاوی مامۆستای نەدەترووکاند: ئەها ئێستا تێدەگەم. ئێستا دەزانم گرفتەکە چییە! ئێستا دەزانم مستەفا کەماڵ پاشا کێیە. ئێستا کە میوانەکان ڕۆیشتن، دەزانم چ بەو ژێنڕاڵەی بڵێم کە ئەو دەرەجانەی بە سەر شانییەوەن. دەبێ وشەکانم وەک تیری تیژ بن!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام ئیدی زێدەڕەویش ناکەم. لە گەڵ ئەوەش ئەو دەبێ پیاوی چاک بێ، چونکە وێنەگەرەکە وێنەی ویشی کێشابۆوە. خۆ مامۆستای فێرگەش کە ئاوا توند باسی ئاغا و بەگانی دەکرد، نەیدەویست مستەفا کەماڵی تاوانبار بکا. ئێستا دەزانم بۆ مستەفا کەماڵ ژاندەرمەی ناردۆتە سەر حەمەدۆکی و چۆن بووە ڕێگای داوە کە یاوەر خەجێ بکوژێ... ڕاوەستە با میوانەکانمان بڕۆن... هەر سەیران و حەمەد نوستن، دەبێ دوو قسەی حیسابیی لە گەڵ بکەم! بۆ دایە حۆری زەحمەت بوو هەموو قسەکانی مامۆستا زەکیی باوەڕ بکا! مستەفا کەماڵ پاشاش جووتێریک بوو وەک هەموو جووتێرەکانی دیکە، بۆخۆی گوتبووی، کاتێک منداڵ بوو شوانیی‌یەتیی دەکرد و کێشکی لە مەزرایە دەکێشا کە قەلەڕەشە نەیەن حاسڵەکەی بخۆن... بەڵێ، دەبێ هەموو شتێکی پێبڵێم و ڕاستیی‌یەکانی بۆ باس بکەم، بۆ مستەفا کەماڵی، وای پێبڵێم کە هەتا ماوە لە بیری نەچێتەوە! دەبێ پێیبڵێم ئەتۆ کە کوڕی بیوەژنێکی نەدار بووی، ئەتۆ کە کێشکت لە مەزرایە دەکێشا و قەلت دەردەکردن، ئێستا لەشکرێکت دەبەر دەستی دایە، کە سەربازەکانی هەموو خەڵکی نەدار و هەژارن. بەو حاڵەش ئەتۆ هیچ دەربەستی وان نی و لە بەرامبەر دا لێتگەڕاوە ئاغا و بەگەکان هەموو دنیایە دیسان دە نێو خۆیان دا دابەش بکەنەوە! ئەتۆ نەدەبوو هەڵسوکەوتت ئاوابێ! ئاغا و بەگ چ سوودێکیان بۆ تۆ هەیە؟ ئەو کاتی کە شوان بووی، جارێکیان ئاوڕ وە سەر دای؟ هەر بە فکریان دادەهات ماندوونەبوونیشت لێبکەن؟

ئێستا زەکی نەژاد باسی شەڕ لە گەڵ یۆنانیی‌یەکانی دەکرد. لەو شەڕیش دا ئەو قارەمانەتیی نیشان دابوو. ئەوکاتی جارێکی ڕووبەڕوو مستەفا کەماڵی دیبوو. دەیگوت پیاوێکی مووزەرد بوو وچاوە شینەکانی زۆر جوان بوون.

دایە حۆری لە دڵی خۆی دا گوتی: ئەگەر وا بێ ئەو وەک وەلیی‌یە زەردی خۆمان دەچێ. وەلیی‌یە زەردیش لە شەڕی داردانێلی لە گەڵ بووە و کاتێک هاتەوە، لاقێکی لە دەست دابوو. ئەو پیاوێکی بەهێز، کەللەشەق و زۆر ڕاستگۆ بوو. ئەگەر وا بێ هەموو مووزەردە چاوشینەکان وەک یەکن و ڕەنگە نەکرێ دەمە تەقە و باسی لە گەڵ بکەی. بەڵام هەرچۆنێک بێ، هەتا دەمرم هەر لە مستەفا کەماڵی تووڕەم. خودا زەلیلم کا ئەگەر جارێکی دیکە قسان لە گەڵ ئەو داوەڵەی بکەم! ئەو چەشنە ئینسانانە قەت گوێ لە پیاوی ناگرن. سوێندێ دەخۆم تازە چاو لە وێنەی ئەو کابرایەی ناکەم، کە ڕێگای بە یاوەرێکی خۆی داوە خەجیجێ بەستەزمان بکوژێ.

ئەو جار هونەرمەندەکە قسەی کرد و پێی‌وابوو شتێک جێگای داخە و دەبێ لە گەڵ مامۆستا زەکی باسی بکا: باشە ئەتۆ دەڵێی مستەفا کەماڵیش وەک ئێمەیە و تەنانەت قەلەڕەشەی لە مەزرایە دەرکردوون، بەڵام ئەتۆ کە لە نێزیکەوە چاوت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێیکەوتوە، بۆ لێت نەدەپرسی کە لای ئێمە دەگرێ، یان نا؟ ئا یان نا؟ بۆچی ڕێگات دەدا بکەوێتە لای ئاغا و بەگان؟ باشە ئەتۆش لەوەی دا کەمتەرخەمیت نەکردوە؟
دایە حۆری تەواو هاتبوە سەر ئەو باوەڕەی کە ئیدی چاو لە مستەفا کەماڵی نەکاتەوە.
شتێک مابوو کە ئەو پێیخۆش بوو بیزانێ و دەبوو ئەو پرسیارەشی لە مامۆستای وێنەگەر کردبا: ئەتۆ کە حەزرەتی عەلی، کوێرۆغڵی و تەنانەت بۆڕاقی پێغەمبەریشت کێشاوەتەوە، بۆچی وێنەی ئەو پیاوەشت کێشاوەتەوە؟ باشە قسەکانی مامۆستای ڕاست نین؟ خۆ ئەوە گومانی تێدا نیە کە ئەوان خەجیجیان کوشت. وێڕای ئەوەی دایە حۆری گوێی دابووە مامۆستای وێنەگەر، ئەو پرسیارانەشی دە خەیاڵ دا دەهاتن و دەچوون. ئەو لایەنی باش و خراپی هەڵدەسەنگاند، بەڵام هەر بە تەواوی ساغ نەدەبۆوە کە چۆن لەو ژێنرالەی بڕوانێ کە دەرەجەی زێڕی بە سەر شانییەوە بوون. پاشان وای لێهات کە ئیدی بیر لە هیچ نەکاتەوە. کاتێک میوانەکان ڕۆیشتن، سەری دەسووڕا. باسە دوور و درێژەکەی مامۆستا زەکی ماندووی کردبوو. بێجگە لەوەش دیتنی مامۆستای هونەرمەند ئەوەندەی شوێن لە سەر دانابوو، کە سەرانسەری ئەوێ ئێوارێ نەیتوانی ئارام دانیشێ. کاتێک چووە ژوورەکەی خۆی، چاوی لە وێنەی مستەفا کەماڵی هەر نەکرد. لە دڵی خۆی دا گوتی: چش، نارەحەت دەبێ، با ببێ، بەڵام منی دایە حۆریی خەڵکی چیای هەزارگای، ئیدی چاوی لێناکەمەوە!
بێ ئەوەی تەنانەت چاو لە وێنەی عەلیش بکا، وەک ئەوەی کە ئەویش بە بەشی خۆی لە کوژرانی خەجێ دا سەبەبکار بووبێ، فووی لە چراکەی کرد و خەوت. ڕۆژی دواتر، بەیانی زوو وەخەبەر هات و کاتێک ڕووناک بوو، خێسەیەکی لە مستەفا کەماڵی کرد کە وەک جاران، لە جێیخۆی، لە پەنا ئەسپەکەی، ڕاوەستابوو.
حەمەد بەڵێنی پێدابوون بیانبا دەریایان نیشان بدا. موسلیم ئەسپەکانی ئامادە کردن، هەموویان خۆیان ساز کرد و چوونە دەرێ.
حەمەد هەوساری ئەسپێکیانی دایە دەستی دایە حۆری و ئەویش وەک ژنێکی جحێڵی بە گورد خۆی هاویشتە سەرزینی و سوار بوو. دیارە سەیرانیش هەر لە زووەوە سوارێکی چالاک و بە ئەزموون بوو و بەو شێوەیە هیچکامیان پێویستییان بە یارمەتی نەبوو.
ڕێگاکە بە قەراغ خڕێکی وشک دا دەڕۆیی. کاتێک دەریایان لێوەدیار کەوت، دایە حۆری لە ئەسپەکەی هاتەخوار، پاشماوەی ڕێگاکەی بە پێیان بڕی و هەتا نەگەیشتنە لێواری دەریایە، ڕانەوەستا. ئەو بەیانییەی دەریا سەیر ئارام بوو. تەنیا هێندێک وردە شەپۆل بە نەرمی لە لێوارەکانیان دەدا. دایە حۆری دەستی دە بەر کەلەکەی نابوو و چاوی لە ئاوەکەی دەکرد، کە لە بەر شۆقی ڕۆژێ دەبریقایەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و هەتا چاو هەتەری دەکرد، نەدەبڕایەوە. سەیرانیش هەروا حەیران و مات، چاوی لەو دیمەنە جوانەی دەکرد. بۆنی خوێ و تاوێ دە هەوای دا هەست پێدەکرا.
ـ ماشەڵڵا، حەمەد، ڕۆڵە، ئینسان لە بەرامبەر دەریایە دا زۆر چکۆڵە دەبێتەوە. وەک نووکی دەرزیەی لێدێ! ئەو دەریایەی تۆ، زۆرم دەترسێنێ!
هێندێک واوەتر تەپۆڵکە چیمەنێک لە نێو خیزەکەی بەرز ببۆوە. دایە حۆری چوو و لە سەر چیمەنەکەی دانیشت. سەیرانیش چوو لە تەنیشتی دانیشت. دیسان هەردووکیان ماوەیەکی زۆر بێ ئەوەی چاو بترووکێنن، دە دەریایە ڕامانەوە. حەمەد هەوڵی دا قسەیان لە گەڵ بکا، بەڵام نەکرا، چونکە هەر گوێشیان لێنەدەبوو. موسلیم ئەسپەکانی لە سەر چیمەنێکی خۆشلەوەڕ بەڕەڵا کرد و بۆخۆی چووە نێو باغە پڕتەقاڵێکیەوە. حەمەدیش لە لای پنگەڵە ناسیاوەکەی خۆی دانیشت. پنگەکان تۆویان کردبوو و ئێستا بۆنیان زۆرتر بوو. حەمەد هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا. چڵە پنگێکی لە پێش بوو، لە بن پەپوولان دا ون ببوو.
حەمەد چڵێک پنگەی لێ کردەوە و بردیە لای دایە حۆری:
ـ بڕوانە دایە، پنگی وڵاتی خۆمان هاتۆتە ئێرە...
وێنەدەچوو دایە قسەی حەمەدی گوێ لێبووبێ. حەمەد چڵە پنگەکەی لە کن لاقی وی دانا و بۆخۆی بۆ لای ڕۆژاوایە ڕۆیی. سێبەرەکەی لە سەر خیزی، یان لە سەر گۆمیلکە ئاوان دەکەوتە پێشی. خیزەکە زۆر جۆری گوێماسیلکە تێدا بوون، هەروەها وردە شووشە، شووشەی بەتاڵ، توێکڵە داری سوور، چیلکەوچاڵ، کەوشەکۆن، قەوزەی وشک و زۆر شتی دیکەی لێبوون، بەڵام حەمەد هیچی نەدەدی. دوور، لە لێواری ئەوبەری، هەوری سپی سپی کە وەک هەڵمی سووک بوون، بەرز دەبوونەوە و دەئاوسان. بیری کردەوە: ئەرێ ئەوە سەیران و دایە حۆری چییان بە سەر هاتوە؟ خۆ هەر لە جێی خۆیان ڕەق بوونە. دەڵێی دارت لە سەری داون، هەر دە دەریایەوە ڕاماون و هیچ ناڵێن! جا ئەوە ئەگەر بەیانی زوو هاتبانە ئێرە و دەریایان دیبا کە بە تەواوی ئارامە، هەتا چاو بڕ دەکا، هەر ئاوە، وەک ئاوێنەی دەبریقێتەوە و خۆی دە شۆقی ڕۆژێ وەردەدا، باڵێکدانی ماسیگران لە دوورەوە سەرنج ڕادەکێشێ و زۆر جوانیی تایبەتیی دیکە خۆ دەنوێنن، ئەوە قەت نەیاندەتوانی ئێرە بەجێبێڵن، هەر وا مات و حەیران دەمانەوە و ئاگایان لە هیچ نەدەما، تەنانەت نانخواردن و ئاوخواردنەوەشیان لە بیر دەچۆوە.
وردە وردە ڕۆژ بڵیندتر بوو، سێبەری حەمەدیش بچووکتر بۆوە و هاتە بن لاقانی. دیسان دەستی بە ڕۆیشتنێ کردەوە و دەنگی پێیخۆی بیستەوە. هەستی کرد هێشتا لە گەڵ خانووەکەی، دەریا، باغە پڕتەقاڵەکان و بۆنی توندی ئەو دارانە ڕانەهاتوە... گومانی نەبوو کە مەلا سەلام پیاوی چاک بوو، بەڵام هێندێک جەفەنگباز بوو. زەکی نەژاد، مامۆستای فێرگە زۆر توند بوو، بەڵام زۆر جاران

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەتگوت منداڵە. ئەوانی دیکەش کە لەو شارەی بوون و حەمەد ناسیبوونی، بە تایبەت ئەوانەی کە تا رادەیەک خوێندەوارییان هەبوو، هەر بەو شێوەیە بوون. حەمەد پێیوابوو کە هیچیان پیاوی بە تەواوی مانا نەبوون. حاکم ، موفتی، ئاغاکان و بەگەکان بە دڵی حەمەدی نەبوون. ئەوانە هەرکامە و بە شێوەیەک سەیر دەهاتنە بەرچاو... دەبێ ئەوانە هەستێکیان لە دەروونی دا هەبێ، کە شوێن دەخاتە سەر دڵیان و ژیانیان تێکدەدا. بەڵام بۆچی؟ حەمەد خۆی تەنیا لە مامۆستای وێنەگەر نێزیک دەدی. ئێرە لە گەڵ دێی خۆیان جیاوازیی هەبوو، لە گەڵ بەشی ئاسنگەرەکانیش! ئاسنگەرەکان ئاسنیان سوور دەکردەوە و هەر شتێکی پێیان خۆش با، لێیان دروست دەکرد. کاتێک خەریکی کار بوون، دنیایەک پریشکە ئاوریان بە دەورە دا بڵاو دەبۆوە و ئەوانیش پڕ بە گەروویان پێدەکەنین. کە کوتکیان هەڵدەسووراند و پارچەئاسنیان لە سەر دەزگای دەکوتان، حەمەد لە تەمەشاکردنیان تێر نەدەبوو... مامۆستای وێنەگەر کاری بە کاری ئەو دنیایەی نەبوو، هەر دەتگوت خەڵکی ئەو دنیایەی نیە. وەێدەچوو تازە لە بەهەشتێ ڕا بەربووبێتەوە، بە شێوەیەکی کاتی ماوەیەک لێرە بێ و دوایەش کە هەزار شاکاری پێشکەشی ئەو دنیایەی کرد، بگەڕێتەوە وێ. ئینسانێکی شۆخی دڵاواڵە بوو. بێگومان لە بەهەشتێ، لە جێگای خۆی، منداڵی کۆ دەکردنەوە، دەچوونە دزییی هەڵووچە، پرتەقاڵ و گوێزان و پاشان بە گیرفان و بەرزگی هەڵمساوەوە خۆیان لە نێو پنچکان دەشاردەوە و بە ئاسوودەیی میوەکانیان دەخوارد... کاتێک مامۆستای هونەرمەند لە کارگەکەی خۆی دا کاری دەکرد و بە قامکەکانی شکڵ و ڕەنگی جۆراوجۆری دەخولقاند، عادەتی وا بوو کە بە ترس و گومانەوە چاوی لە دەوروبەری خۆی دەکرد. کاتێک قەڵەمە موویینەکەی بە سەر سەفحەی تابڵۆکەی دا دەکێشا، دەتگوت بە شێوەیەکی نیوەنەهێنی ئەو کارەی دەکا، یان وەک ئەوەی کە میوە دزێتییەکەی بە پارێزەوە بخوا. ئەگەر سریوەیەک هاتبا، هاندانێکی کتوپڕی هەست پێکردبا، ڕوومای یەکسەر دەگەشایەوە و هێندەشی پێنەدەچوو خۆشحاڵییەکەی دەبوو بە خەم و ئەو خەمە و ماتبوونێکی دەمودەست لە سەر تا پێی دا دیار دەبوو و دە کارگە و وێنەکانیشی دا ڕەنگی دەدایەوە. دیارە هەمیشە وا نەبوو و ئەو شادی و ماتییە جاروبار...

حەمەد چاوی بە سێبەرێکی ڕەش لە سەر دەریایە کەوت، سێبەرەکە لە لای ماسیگرەکان کە دایمە لە نێوان ئاسمان و سەر دەریاکەی دەخولانەوە، بەرز دەبوونەوە و دوایە لە ئاوەکەیان دەدایەوە، وەدیار کەوت. بە وەی وەبیر کابرای نەناسراو کەوتەوە. بڵێی ئەو کێ بێ و لە کوێ ڕا هاتبێ؟ بڵێی جارێکی دیکەش خۆی لێ وەدەرخاتەوە؟ ئەو کابرایە جۆرێکی نیگەران دەکرد، کە هەمیشە بیری لە وەی دەکردەوە تەقەی لێبکا، بەڵام نەک بۆ ئەوەی بیکوژێ، بەڵکوو بۆ ئەوەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

برینداری کا، بیگرێ و بزانێ کێیە و چیی دەوێ. پێیخۆش بوو ئەو گرفتەی لە لای ماموٚستای وێنەگەر و دایە حۆری باس بکا، بەڵام نەیدەوێرا. نەشی دەزانی بۆ... دەتگوت هێزێکی نەهێنی زمانی لە گۆ دەبرد...

بەڵێ، بە بڕوای وی لەو دنیایەی دا وێنەگەرەکە تەنیا کەسێک بوو کە مرۆڤێکی تەواو بوو. ئەو پیاوە پیرە وەک دارێکی وا بوو کە هەموو بەهاران گوڵی دەکرد، دارێکی گەورەی پڕ لکوپۆپ کە گوڵی ڕەنگاوڕەنگ و جۆراوجۆری پێوە دەبوون...

ئەو کاتەی دایە حۆری لە گەڵ حەزرەتی عەلی قسەی دەکرد، حەمەد لە پشت دەرکەی خۆی گرتبوو و ئاگای لێبوو چیدەگوت. لە ڕاستی دا ئەو لە گەڵ عەلی، وەک ئیمامی گەورە، ئەو کەسەی پێیدەڵێن شێری خودای، نەدەدوا و دەکرێ بڵێین وەک منداڵێکی حەوت ساڵەی قسە لە گەڵ دەکرد... بەڵام دایە حۆری دەیزانی چیی دەوێ، چۆنی باس دەکا و بێگومان حەزرەتی عەلیش دڵی وەک دڵی منداڵێکی حەوت ساڵە پاک بووە و شایانی خۆشویستن بووە. ئەسپەکەی وی هێشتاش بە دەوری دنیایە دا غار دەدا، ڕاست وەک ئەسپی ئەسکەندەری. وێنەگەرەکە وێنەی ئەسکەندەریشی کێشابۆوە، بەڵام حەمەد نەیوێرابوو داوای لێبکا پێیبفرۆشێ. وای هەست کردبوو کە وێنەگەرەکە پێیخۆش نیە هونەری خۆی بفرۆشێ و تەنانەت کاتێک تابلۆیەکی لێدوور دەکەوتەوە، نارەحەتیش دەبوو و بە پیچەوانەوە کاتێک وێنەیەکی تەواو دەکرد، زۆر خۆشحاڵ دەبوو. ئەو وێنەی زۆر جۆراوجۆری کێشابوونەوە: گوڵی جۆربەجۆر، ئاسک، کەڵەکێوی، مزگەوت، ئەسپ، دیمەنی جۆراوجۆر لە شاری مەککەی، دەرودەشت بە دەریا، خۆر و ماسیگران لە سەر ئاوێوە، قەلای کوێرۆغڵی، ڕەوە ئاسک کە لە سەر شاخان بە نێو هەوران دا دەفڕین، حاجیلە کە چاویان وەک ڕەژیە ڕەش، دەندووکیان درێژ و لاقیشیان درێژ بوون... پیاو کاتێک دەچێتە نێو کارگەکەی لاقی نیە بێتەوە دەرێ، چونکە هەموو دنیا بە دەریا و بۆنەکەیەوە، عەرز و باڵندەکانی، هەموو چەشنە دەعبا و گیانلەبەرێک و ڕووناکایی و هەوری لە پێش چاوی دەبێ و دەتوانێ هەرچەندی بڵێی دانیشێ و چاو لەو دیمەن و شتەجوانانە بکا! دەریاکەی وی بۆ جوانییە لە وی دیکە، ئەوی ڕاستی، نامێنێتەوە، عەرزەکەی، دارەکەی، ڕووناکایی و گوڵەکانی زۆر لە وانە جوانترن کە لە دەرێ هەن. ئەو بۆنە خۆشەی ئەو بە شێوەی هەڵمی سەر دەریایە نیشانی دەدا، بەهێزتر و دەگمەنترە لەو بۆنەی دەریای نێوەڕاست هەیەتی. بۆعەترێک لە دارپرتەقاڵ و گوڵەکانی وی بڵاو دەبێتەوە، کە زۆر مەستیهێنەرترە لەو بۆنەی گوڵ و داری نێو باغەکان هەیانە. بەڵێ، هەر کەس بچێتە کارگەی ماموٚستای وێنەگەر و بەرهەمی ئەو هونەرە بەرزەی ببینێ، مات و حەیران دەبێ.

لە پڕ حەمەد وشیار بۆوە و دیتی مەودایەکی زۆر لە شوێنی خۆیان دوور کەوتۆتەوە. هەر بۆیە گەڕایەوە. ڕەنگە دایە حۆری و سەیرانیش وەخۆ هاتبنەوە و کاتێک

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیتبێتی‌یان ئەو دیار نیە، بۆخۆیان ڕۆیشتبنەوە. دەستی بە ڕاکردن کرد، بەڵام هەر هێندێک واوە هات، دیتنی. هەر لە شوێنی خۆیان مابوونەوە و هەر واش سەیری دەریایەیان دەکرد. حەمەد لێیان چووە پێشێ:

ـ ئەرێ ئەوە چتان لێ بە سەر هاتوە؟ دەڵێی سیحرتان لێکراوە! هەر کەس بۆ یەکەم جار دەریایە ببینێ، ئاوای لێدی و نایەوێ بەجێی‌بێڵێ!

دایە حۆری گوتی:

ـ بێدەنگ بە! جارێ قسان مەکە!

حەمەد چڵە پنگەکەی بۆ لای ڕاداشت، بەڵام دایە حۆری ڕۆبووە دەستی، لە دەستی دەرێنا و فڕێی‌دا. دوایە بە ڕووگرژی‌یەوە پێی‌گوت:

ـ وس... بڕۆ، هەتا هەرات لێنەکەم مەیەوە ئێرە!

ـ باشە دایەگیان...

سەیران دانیشتبوو، ئەژنۆی وەبەر چەنەی دابوو، دەتگوت نە هیچ دەبیسێ و نە هیچ دەبینێ. کاتێک حەمەد دوور کەوتەوە، دایە حۆریش وەک ویی کرد.

ڕۆژ لە ئاسۆی ئاوابوون نێزیک بۆوە و وردە وردە ون بوو. حەمەد و موسلیم لە سەر چیمەنەکەی پشت ژنەکان دانیشتبوون و چاوەڕوانی وان بوون.

کاتێک ڕۆژ بە تەواوی ئاوا بوو، دایە حۆری هەستا، خۆی لە بەریەک کێشایەوە و قرچەی لە هەموو لەگەکانی لەشی هات، خیزی لە خۆ تەکاند و چوو بۆ لای حەمەدی. دەتگوت لە خەوێکی دوور و درێژ وە ئاگا هاتوە:

ـ خودا بە منت بێڵێ، ڕۆڵە!

دوایە چڵە پنگەکەی کە پێشتر فڕێی دابوو، هەڵگرتەوە و بۆنی کرد:

ـ ماشەڵڵا بۆنی چەندە خۆشە!

سەیرانیش هاتەلایان. سوار بوون و بەرەو ماڵ بوونەوە. ئێستا دەریا خورۆشابوو، شەپۆلە قورسەکانی کەفیان دەکرد، بەڵام نە سەیران و نە دایە حۆری، هیچیان ئاوڕیان نەدایەوە و چاویان لێنەکرد.

کە گەیشتنەوە ماڵێ، تاریکی کردبوو. دایە حۆری لە بەر بێڵایە لە سەر حەمەدی کە ئەسپەکانی بردبوونە تەویلەی و تاقەتی دەکردن، ڕاوەستا. کە حەمەد گەیشتێ، دەستی دە نێو دەستی خۆی گرت و بە سۆز و خۆشەویستی‌یەوە کە بە ڕوونی دیار بوو لە قووڵایی دڵی ڕا دێ، گوتی:

ـ کوڕی من، شەهێنی من، حەمەدۆکی من. سوپاست دەکەم کە ئێمەت بردە وێ. ئەو چاکەیەم قەت لە بیر ناچێتەوە کە تۆ لە گەڵ منت کرد. ئای ئەو دەریایە چەندە شین و گەورە بوو. کەفی شەپۆلەکانی‌شی چەندە سپی بوون. کاتێک پیاو کە لە کن دەریایە ڕادەوەستێ، هەرتۆزێکی لێدێتەوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دایە گیان، جا پێش تاوهەڵاتێ نەتدیوە، ئەو کاتی یەکسەر سپی‌یە... شین نیە. وەک هەوری سپی‌یە.
ـ باشە ئەگەر ئێمە چووین زوو نەبوو؟
ـ دەبێ زووتریش لە وێ بی، ئەو دەمی هەتا چاو بڕ دەکا، هەر دەبریقێتەوە...
ـ ئینسان ناتوانێ چاوی لە سەر هەڵگرێ!
ـ نا، دایە گیان، پیاو ناتوانێ چاوی لێ‌بکاتەوە.
دوای نانخواردنێ خەوتن. سبەینێ بەیانی زوو لە خەوێ هەستان. ئەوێڕۆژێ بڕیاریان دابوو بچن قەڵاکۆنێکی نێوەڕاستی دەشتێ و باغەکانی دەور و بەری ببینن. دایە حۆری لە گەڵیان نەچوو. وەک ئەوەی دەچوو ئەو دەریا گەورە و ئەو دەشتە پانوبەرینەی چوکووراوایە ترساندبێتی‌یان، هەموو شتێکی سەیر دەهاتە بەرچاو.
حەمەد و سەیران بەری بەیانی وەڕێکەوتن. لە ڕێگایە وەک منداڵان هەر یەکتریان ڕەپێ‌نا و گەمەیان کرد. کاتێک ڕۆژ وەدەرکەوت، بە نێو مەزرا گەنمێکی دا دەڕۆیشتن. گەنمەکە هەتا سینگیان دەهات. هەتا چاو بڕی دەکرد گوڵە گەنمە شەونماوی‌یەکان وەکوو زێڕی لە بەر تیشکی هەتاوەکەی دا دەدرەوشانەوە. سەیران وەک منداڵان هەر هەڵبەز دابەزی بوو و بە نێو گەنم، گیا و گوڵان دا کە بۆنی خۆشیان وڵاتی پڕ کردبوو ڕای دەکرد، جار جار گوڵێکی بە دەستەوە دەگرت، لقە گیایەکی هەڵدەپساند، یان مێشێکی دەگرت و دە مستی دا ڕای‌دەگرت. هێلانەیەکی دیتەوە، سێ هێلکەی بچووکی خاڵخاڵی تێ‌دا بوون و پاشان توێژە مارێکی وشکی لە بن پنچکێکی هەڵگرتەوە. وا لە گەڵ عەرد و سروشتی چوکووراوایە تێکەڵ ببوو، کە ترسی دڕوووداڵیشی دە دڵی دا نەبوو. هەموو شتێکی دەدی، قالۆچەیەک کە پشتی لە ڕەنگی سوور و شین دا دەبریقایەوە، پەڕی باڵندەیەکی کە لە وێ کەوتبوو و بە کزەبایەک دەهات و دەچوو و... هەموو شتێکی دەدی و سەبارەت بە هەموووشیان پرسیاری لە حەمەدی دەکرد. سەرەنجام گەیشتنە دەریایە: هەموو دەوروبەریان وەک ڕەنگی ئاوەکەی شین دەچوو. لە قەراغ دەریایە درێژ بوون. تەواوی لەش و گیانیان لە ئاگری ئەوین دا دەسووتا، وەک ئەو ڕۆژەی کە لە بێڵایە ماڵێ دا دوای ماوەیەکی زۆر چاویان بە یەک کەوتەوە و بە یەک گەیشتنەوە. مژێکی چڕ و خەست کە تیشکی ڕۆژێشی تێ‌نەدەچوو، دای‌پۆشین. لەو شوێنەی کە هەموو شتێک شین دەچوو و دەو هەوا نەرم و هێدی‌یەی دا لەشیان وەک پۆلووی ئاوری گەرم داهاتبوو.
تاوێک دواتر شەماڵێکی توند هەڵی‌کردێ، دەریا خرۆشا و هەورە سپی‌یەکانی دەم ئاسۆ دە تیشکی ڕۆژێ دا ئاوسان. حەمەد و سەیران دەمێک بوو لە نێو مژە خەستەکەی، لە سەر چیمەنێ، لە پەنا دوو سێ پنچکان و لە پاڵ پنگەڵەکەی، ڕووتوقووت لێک‌هاڵابوون و کاتێک مژەکەی دە نێو خۆی گرتبوون، بە تەواوی ڕەوی،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەخۆ هاتنەوە، جلەکانیان دەبن هەنگڵێ نان، بە پیکەنین و قریوەقریو داپەڕینە نێو دۆڵێ و لە وێ خۆیان پۆشتە کردەوە. سەیران گوتی:

ـ دەریا بۆنی وەنەوشەی لێدێ، تەنانەت مەزرا گەنمەکەش بۆنێکی سەیر دەدا و کە سەیریشی دەکەی، وەک دەریایەک شۆق و ڕووناکایی دەچێ. شتی ئێرە هەمووی بۆنێکی تایبەتی‌یان هەیە...

حەمەد سێ پرتەقاڵی لێکردنەوە و دانی بە سەیرانێ. پرتەقاڵەکان هێشتا کاڵ و شین بوون:

ـ ئەوانە گەورە دەبن، دوایەش ڕەنگیان دەگۆڕێ و شیرین دەبن.

سەیران بۆنی بە پرتەقاڵەکانەوە کرد و گوتی:

ـ بڕوانە دەریا چەندە گەورەیە! بەڵام ئەمڕۆ ئیدی لێی ناترسم. دوێنێ وەک شتیکی سەیرم دەهاتە بەرچاو، سەرم دە گێژەوە دەهات... وەڵڵاهی ئاوەکەش بۆنی پرتەقاڵی لێدێ.

کاتێک شەماڵەکە توندی کرد و شەپۆلەکان کەفی سپی‌یان ڕێنیشت، ڕۆژ بەرەو ئاوابوون چوو و سیسرە و ئەو مێشومەگەزەی کە کاتی ئێواران پەیدا دەبن، دەستیان بە جیڕەجیڕ و هازوهووزێ کرد.

کاتێک گەیشتنەوە ماڵێ، دایە حۆری لە بەر دەرکێ ڕاوەستابوو چاوەڕوانیان بوو.

ـ ڕۆڵە، دەزانم زۆرتان برسی‌یە. پڵاوم لێناوە، گۆشتم سوورکردۆتەوە و دۆکلێوی بە پنگێشم بۆ لێناون.

حەمەد هەردووک دەستی دایە حۆریی ماچ کرد و گوتی:

ـ دەستت خۆش بێ دایە گیان، یاڕەبی خودا ئەتۆمان لێنەستێنێ.

دایە حۆری و سەیران چێشتی خۆش خۆشی وەک دۆکلێوی بە پنگێ، کە بۆنی مێرگ و دەراوی شاخیی دەدا، کفتەی ساواری و پڵاوی بۆنداریان لێدەنان. حەمەد ڕۆژ بە ڕۆژ بە کەیفتر و خۆشحاڵتر دەبوو. دایە حۆری و سەیران لە گەڵ خێزانی مەلا سەلامی چوونە شاری و هەرچی پێویستیان بوو، کڕی‌یان. سەیران ملوانکە و بازنەی زێر، چەند لەچکەی حەریر و دەسماڵی چیتی گوڵداری بۆخۆی کڕین. لبادێکی جیکجیکیی زۆر باشیشی هەڵگرت و قەوارەیەکیشی پارچە کڕی کە بۆ حەمەدی بکاتە کراس. چەرخێکی تازەی بەرگدروونێشیان هەبوو. تەنانەت سەیران جووتێک کەوشی پانیە بڵیندیشی، لە وانەی دە پێی ژنی مامۆستا زەکی دا دیبوونی، کڕی. کاتێک باسی وەی هاتە پێش کە داخوا دەتوانێ پێیانەوە بڕوا، زەردەیەکی هاتێ و گوتی:

ـ خراپ نیە هەمبن، ڕۆژێکی فێر دەبم پێیانەوە بڕۆم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژی دواتر کراسەکەی بۆ حەمەدی دروو. پاشان هێندێک کراس، سوخمە و دەرپێی دیکەشی دروون و ئەو جار هەستی کرد کە سندووقێکیشی پێویستە کە ئەو شتانەی تێ‌بنێ. وا دیار بوو حەمەد بیری لە وەی نەکردبۆوە. سەیران سێ سندووقی داری هەڵبژارد. دەرەوەی سندووقەکان بە وێنەی باڵندە، ئاسک و گوڵی زۆر جوان ڕازابوونەوە. ئاسکە چاوڕەشەکان لە دەشتێکی دا بە نێو گوڵەباغە کێویلان دا ڕایان دەکرد.

ڕۆژێکی چوونە کەبابخانەکەش، کەبابیان بە ترش و شیوتەوە خوارد و ماستاویان لە گەڵ خواردەوە. حەمەد تاریفی کەبابی ئەو کەبابخانەیەی بۆ سەیرانێ کردبوو، بەڵام کەبابەکە زۆر لەوەی خۆشتر بوو کە ئەو گوتبووی و تاریفی زیاتری هەڵدەگرت. سەیران جووتێک گۆرەویی ئاوریشمی چاکیشی کڕی. لە ژیانی دا گۆرەویی ئاوا جوانی نەدیبوون.

ئەو زۆری کەیف بەوە دەهات بچێتە بازاڕ و شتی بکڕێ، هەر بۆیە هێندەی نەکێشا ناسیاویی لە گەڵ هەموو خاوەندوکانەکان پەیدا کرد. هەموو خۆشیان‌دەویست و تەنانەت کاتێک بە وێ دا تێ‌دەپەڕی، ئەوانی هەرە بەساڵداچووشیان ئاخیان هەڵدەکێشا و ـ بە شێوەیەک کە زۆر جاران بۆخۆشی گوێی لێ‌دەبوو ـ دەیان‌گوت: " ماشەڵڵا! بە ڕاستی ژنێکی جوان و شۆخوشەنگە. وەڵڵاهی لە هەموو ژنی سەر ئەو دنیایەی جوانترە. بە ڕاستی خوای گەورە زۆر بە دروستکردنی‌یەوە خەریک بووە، کە ئەو شتە جوانەی لێ پەیدا بووە. بابە لە دوور ڕا دەدرەوشێتەوە، وەڵڵاهی لە پەری‌یەکانی بەهەشتێش جوانترە"!

سەیران زۆر زوو لە گەڵ ژیانی شاری ڕاهات، ژیانێک کە بە تەواوی بۆ وی تازە بوو. کاتێک زۆری وەڕەزیی گوندەکەی خۆی دەکرد، حەوتووی جارێک دەچووە نێو شاری و سەری بازاڕی دەدا. لە گەڵ خێزانی مامۆستای هونەرمەند ببوو بە هاوڕێ و سەلیقە و ئێشتیایان لە گەڵ یەک دەهاتەوە. جاری وا بوو لە بەیانی‌یەوە تا ئێوارێ وێکڕا لە نێو شاری دەبوون، چاویان لە وێنان دەکرد و قسەیان لە گەڵ ئەو دێهاتی‌یانە دەکرد کە لە گوندەکانی دەوروبەر ڕا دەهاتن. سەیران هەستی دەکرد کە دێهاتی‌یەکان زۆر زیاتر لە شارەیی‌یەکانیش سەرنجیان دەدایە و پێیان جوان بوو. هەر دەت‌گوت جندۆکەیان دیتوە، یان لە گەڵ پەری‌یەکی قسە دەکەن. کە خۆشحاڵ دەبوو و پێ‌دەکەنی، دوو قووڵکەی لە سەر ڕوومەتانی پەیدا دەبوون، کە ئەوەندەی دیکەشیان جوان دەکرد و بۆخۆشی ئەوەی دەزانی و لە دڵی خۆی دا دەی‌گوت هەرکەس لە تەنگانەی ڕزگار بێ و دەست بە ژیانێکی تازە و خۆش بکا، دیارە ڕۆژ بە ڕۆژ جوانتر دەبێ. زۆر لە جاران زیاتر دەچووە بەر ئاوێنەی و چاوی لە خۆی دەکرد. هێندێک دڵەخورپە و نیگەرانیی هەبوو، بەڵام نەی‌دەوێرا ئاشکرای بکا: ئەرێ بڵێی حەمەد بە ڕاستی پێی‌وابێ ئەو جوانە؟ بڵێی هەتا سەر هەر وا ئاشقی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بێ و خۆشی بوێ؟ پێیخۆش نەبوو ئەو شتانە لە گەڵ دایە حۆریش باس بکا، چونکە دەیزانی ئەگەر ئەو پرسیارانەی لێبکا، یەکجێ بە سەری دا دەڕووخێ.
هەموو ڕۆژێ، یان دەکرێ بڵێی زۆربەی ڕۆژان، لە کاتێک دا خەریکی سەروبەرکردنی ماڵێ دەبوو، شیووکوڵی دەکرد، بە باغچەی ڕادەگەیی، یان درووومانی دەکرد، شەپۆلێک خۆشحاڵیی بە سەر دا دەهات، دە دەروونی دەگەڕا و سەرانسەری لەش و گیانی دەخۆیەوە دەپێچا، جا ئیدی هەرچیی بە دەستەوە با، دایدەنا، بە دەوری خۆی دا دەسووڕا و هەستی بە خۆشبەختییەکی بێوێنە دەکرد، ڕایدەکردە لای دایە حۆری، دەتریقایەوە، بە دەوری دا سەمای دەکرد، پێدەکەنی و باوەشی پێدا دەکرد:
ـ دایە حۆری گیان، وا دیارە چارەنووس وای کردبوو کە ئەمن سەرەنجام ئەو خۆشبەختییەی ببینم...
دایە حۆریش کە وەک وی هەستی بە خۆشحاڵی و بەختەوەری دەکرد دەیگوت:
ـ شوکور بۆ خوای کچی خۆم! دەبێ هەر سوپاسی وی بکەین، کە ئەو فەرحانییەی پێبەخشیوین! خودای گەورە و بە توانا، کە یۆسفی لە بنی چاڵاوێ نەجات دا، ئاوڕی وە سەر ئێمەش داوەتەوە!
هەر لەو کاتەش دا دایە حۆری کاتێک لە جوانیی کەموێنە و خۆشحاڵیی ویی ورد دەبۆوە، هێندێک دڵنیگەران دەبوو.
دایە حۆری دەیزانی ئەو ژنە جوان و شۆخە لە بەرچی نیگەرانە، بەڵام بە هەموو توانایەوە هەوڵی دەدا وەدەرینەخا. کاتێک بە لای وێنەکەی کوێرۆغلی دا دەڕۆیی، ڕووی تێدەکرد و بە سەری دا دەڕووخا. باشە حەزرەتی عەلیش کەموکووڕیی خۆی هەبووە، بەڵێ تەنانەت ئەویش هەیبووە، بەڵام ئاخر ئەو لە نوێژێ دا، لە میحرابی مزگەوتێ دا بە شمشیری لە سەر دڵیان دا، یانی لە کاتێک دا لە ماڵە خودای و لە خزمەت خودای خۆی دابوو، شمشیرێکی وێکەوت و ئیدی تەواو بوو... بەڵام ئێستاش دڵی زۆر لە مستەفا کەماڵی پڕ بوو. لە وێ ئێوارێوە یەک جاریشی چاو لە وێنەکەی نەکردبوو. بەڵێ زۆری قسە دە دڵی دا بوون پێیبڵێ و دەترسا ئەگەر ڕۆژێکیش هەرچی دەدڵی دایە هەڵیڕێژێ، ئیدی لە داخان وەخۆ نەیەتەوە.
بێ دەنگ ماوەیەکی کورت لە بەرامبەر وێنەکەی کوێرۆغلی ڕاوەستا. بە ڕاستی ئەو لە سەر ئەو ئەسپە بۆرەی زۆر جوان بوو، ئەو چاوە شینانەی چەندە سەرنجڕاکێش بوون! ئەدی ئەو ئاسمانە شین و نەرمە کە وەک سەرلێفێکی حەریر ساماڵ و شین بوو. سمی ئەسپەکەی لە سەرەوەی هەوران بوو، دەتگوت دەفڕێ و هەڵۆی باڵزێڕینیش بە دەورییەوە دەفڕین. دایە حۆری تا ئێستا بە چاوی خۆی قەت هەڵۆی باڵزەردی زێڕینی نەدیبوو. خۆ شتی وا هەر نیە حۆریی ماڵوێران! باشە ئەدی بۆ مامۆستای وێنەگەر ئەوەی دروست کردوە؟ بڵێی درۆ بکا و هەر لە خۆڕا شتی وا بکێشێتەوە کە بۆخۆشی چاوی پێینەکەوتوە؟ ئەو جار دیسان توورە بوو،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵۆ باڵزێڕینەکانی لە بیر چوونەوە و ڕووی دە کوێرۆغڵی کردەوە: کوڕی مەیتەری، ئەتۆش پیاوێکی خراپ بووی، بڕۆ لە پێش چاوم ون بە! ئەتۆ کوێرۆغڵی لە دەوڵەمەندانت دەستاند، دەتدا بە هەژاران، ئەوەت باش بوو، وانیە؟ ئاغا ستەمکارەکانت ناچار دەکردن هەڵێن و زەوی‌یەکانی وانت بە سەر جووتێران دا دابەش دەکرد، ئەوەشت باش بوو، وا نیە؟ ئەتۆ ئەو ئاغا دڵڕەقە دڕندەیەت کوشت و بە ڕاستیش کارێکی باشت کرد، وا نیە؟ ئەگەر وا نیە دەنگێ بکە! جا قوڕت وە سەری خوێڕیلکەی کوڕی مەیتەرە کوێرەی! ئەتۆ کە کاروانت دەگرت و هەموو وڵاغ و بارەبەرەکانی کاروانەکەشت بە سەر خەڵکی دا دابەش دەکرد، ئەتۆ کە بە زەبرێکی شیری, دڕندە و ستەمکارەکانت دوولەت دەکردن و کۆتاییت بە ستەمیان دێنا، پێم بڵێ ئەو کاتەی ئەتۆ لە "چاملی‌بێل"ی حوکماتت دەکرد، دنیاکە باشتر نەبوو؟ ئەو کاتەی گورگ و مەڕ پێکەوە ئاویان دەخواردەوە، ئەو کاتەی کە ئینسانەکان فەقیر و دەوڵەمەندیان نەبوو، ئەو کاتەی هەتیوەکان و نەخۆشەکان پەنایەکیان هەبوو و نانیان هەبوو بی‌خۆن؟ باشە هەموو کەس ئەوکاتی ڕێزی نەدەگرتی و هەموو بە دڵ خۆشیان نەدەویستی؟ بۆچما ئەتۆ کوێرۆغڵیی قارەمانی وان نەبووی و خودای گەورەش هەر لە بەر خاتری خزمەت بە داماوان و خەمخۆریی هەژاران نەی‌کردی‌یە نەمر؟ نەی‌کردی‌یە هاوڕێی چلسوارەی غەیبی و حەوت ساڵحان؟ نەی کردی‌یە هاودەمی خدری زیندە کە بە سواری ئەسپی بە سەر دەریا و وشکایی‌یە دا دەڕوا؟ بەڵام کاتێک بوویە نەمر، ئیدی پێویستیت بە هەژار و چەوساوان نەما. ئەو جار چت کرد؟ چووی وڵاتی خۆت بەجێ‌هێشت. هەستای چوویە کن چلسوارەی غەیبی و لە وێ کارت ئەوەیە دادەنیشی و لە کووپەی گەورە گەورە شەڕابی تێ‌دەکەی و پێی‌دا دەکەی. ئیدی دەربەستی داماوان نی. مەسەلەیەک هەیە دەڵێ... دەڵێ چی؟ با بزانم وەبیرم دێتەوە؟ ئەها، دەڵێ:" کەسێک ئەسڵی خۆی لە بیر بچێتەوە، بە حەڵاڵی لە دایکی خۆی نەبووە و بیژووە، وا نیە؟ بەڵێ، هەر گەیشتیە نێو نەمران، کاتێک لە وەی دڵنیا بووی کە ئیدی نامری، بابی خۆت لە بیر چۆوە، یۆسفی ماڵوێرانت فەرامۆش کرد، یۆسفی مەیتەری کوێری چارەڕەش، کە ئەمەگی بە ئەستۆی تۆوە زۆر بوو. ئیدی هەر بیرت لە و چەوساوانە نەکردەوە کە هێندەیان پێویستی بە تۆ هەبوو! هەستای لە گەڵ چل فریشتە و حۆری‌یان چوویە شاخی لای کووپە شەڕابەکان، لە وێ لێی‌دانیشتووی، دەخۆیەوە و تێ‌داخنی! هەر بیر لە خۆت دەکەیەوە و بەس! هەر بۆیەش ئێستا ئیدی دنیا پڕ بووە لە خراپە، درۆ و بێ‌عەداڵەتی و هەژارەکان نانی شەوێیان نیە زگی منداڵیانی پێ تێر کەن، بەڵام ئەتۆ گوێشت نابزوێ و هەر دەڵێی هیچ نابینی... ئێستا دەوڵەمەند و بەگ و ئاغا چاوی فەقیران دەردێنن، بە زیندوویی کەوڵیان دەکەن و دە چاڵاوێیان داوێن، ئەتۆش مووت لێ نابزوێ... باشە جا ئەتۆ هەر لە وێ دانیشە، ئاوا جوان و بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیمەن لە سەر ئەسپەکەت خۆت بنوێنە، بە سەر هەوران دا بفڕە و بای دە بن باڵانت بکە... لە حاڵێک دا لێقەوماوەکان خوێن دەگرین. باشە کوڕی مەیتەرە کوێرەی خودا ژیانی هەتا هەتایەی بۆیە دایەی کە ئاوا بکەی؟ دیارە خودا بۆیەی کردیە نەمر کە پشتی بێئەنوایان بگرێ و لە بەرامبەر ستەمکاران دا بیانپارێزی... بۆ ئەوەی لێقەوماوەکان هەتاهەتایە لە ئاسایش و هێمنایەتی دا بژین... بەڵام ئەتۆ... ئەتۆ... ئەرێ بە ڕاستی ئەتۆ بۆخۆت شتێکت دەگوت، چ بوو؟ ئەها ، ئەوە بوو، دەتگوت ئەگەر ئینسان هەزار ئاغا و بەگان بکوژێ، دووهەزاری دیکەیان دێتەوە جێ. نەکا هەر ئەوەش ئەتۆی ترساندبێ! ئەدی ئەگەر وایە بۆچی ناڵێی دەتوانم سێهەزار، شەشهەزار، یان دە هەزاریشیان لێبکوژم. باشە بیرت لە وەی نەکردۆتەوە کە ئەگەر لێیان بدرێ، بەرەبەرە ئەوانیش تەواو دەبن، یان لانی کەم لە ترسان بێدەنگ دادەنیشن! بۆچما قەتت بیر لە وەی نەکردۆتەوە؟ نازانم ، ئەگەر بڵێی دەترسم، ئەوەش شەرمە. ئاخر کوڕی کابرا کوێرەی دەبێ ئەتۆ لە بارەگای خودای شەرمێ بکەی، ئەو خودایەی کە ژیانی هەتا هەتایەی پێبەخشیوی. وا نیە؟ ئەتۆ ئەسپەکەت ناردوە یارمەتیی هەژاران بکا! بەڵام ئەسپەکە هەر وڵاغێکی بێدەسەڵاتە، زمانی نیە، دەرووەستی ئاغا و بەگان نایە و یارمەتیی لێقەوماوانی پێنادرێ. قەت بیرت لە وانە نەکردۆتەوە؟ بەڵام با ئەوەش بڵێم هەر ئەوەندە کە ئەو ئەسپە لە نێومانە هەر باشە و هێندێک ورەمان بەرز دەکاتەوە...

جار جار، بە تایبەت ئەو کاتانەی زۆری لۆمەی کوێرۆغڵیی دەکرد، لە پڕ بەزەیی پێدا دەهات: ئەرێ بەڵکوو ئەو بەستەزمانە بە ڕاستی مردبێ، یان نەخۆش بێ و دە جێیە دا بێ! ستەم و بێعەداڵەتی خەریکە دنیایە دادەگرێ و بارودۆخی مرۆڤ ڕۆژ بە ڕۆژ نالەبارتر و ناخۆشتر دەبێ. کە وابوو ئەگەر کوێرۆغڵی، قارەمانی قارەمانان شتێکی بە سەر نەهاتبا و دەرەتانی هەبا، خۆی وەدەرخست و هەرچی دیاردەی نارەوا بوو ڕایدەماڵی. جاروبار بیری دەکردەوە: بڵێی کوێرۆغڵی ئێستا لە سەر عەرزی نەبێ و نەچووبێ دە قالبی مستەفا کەماڵییەوە؟ بەڵام ئەو بیرەی هەر زوو لە خۆی دوور دەکردەوە.

تەنانەت هێندێک ڕۆژان ئەوەندە دەترسا کە ڕقی خۆی بە سەر ئادەم و حەواش دا دەڕشت و پێیدەگوتن پیرۆزتان بێ، بۆخۆتان لەو بەهەشتە خۆشەی سەر عەرزێ، لەو دەم چۆمە خۆشەی، لە گەڵ ماری بۆی دانیشتوون! بڕوانە، هەر بزگورێکیشیان پێوە نیە، ڕووتوقووت... وەڵڵاهی خۆ جوانیش نین و دەکرێ بڵێم ناحەزن. عەمریان نەمێنێ ئەرێوەڵڵا، چوون گەلامێوێکیان لە سەر جێی شەرمێیان داناوە، باشە لەو چۆلوهۆلەی کە بێجگە لە خۆتان کەسی دیکەی لێ نیە، کێ دەتانبینێ! خودا چاوتان لێبستێنێ، خۆ دەتوانن هەر چەندی پێتانخۆشە بە قوونڕووتی بگەڕێن! ڕەنگە ترسی ئەوەتان هەبێ کە شەیتان بتانبینێ، بەڵام خۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەیتان لەمێژە دیتوونی و هەموو کەلێن و قوژبنی لەشتانی چاوپێکەوتوە، ئیدی چتان ماوە لێی بشارنەوە. جا بە کاوەخۆ لەشی خۆتان وەدەرخەن و مەترسن. ئەوەتا زاریشتان ڕەشە! ئەوە خەتای هونەرمەندەکەی نیە. دەزانن کێ دەڵێم؟ مامۆستای وێنەگەر! ئەوەی وێنەکەی کێشاوەتەوە! پێویست ناکا ئیدی، ئەمن بۆخۆم چاک دەزانم! ئەو هەرگیز درۆ ناکا! ئەو پیاوی خودایە. ڕاستە ئەویش لە تۆرەمەی ئێوەیە، بەڵام ئەو بە هیچ شێوەیەک وەک ئێوە ناچێ. ئێوە دەو بارۆدۆخەی ئێستاتان دا چ شتێکتان نیە شانازیی پێوە بکەن! ئەو ئێوەی چۆنی هەن کێشاوەتەوە، ناحەز و درۆیین! ئێوە خۆتان لە بەر دنەدانێکی بۆ ڕانەگیرا و بۆ سێوێکی کە تامی ئاوی ساردی نەبوو، فریوی مارێکی خوێڕیتان خوارد! سێوەکەتان خوارد و ئێمەشتان بە خۆتانەوە بەدبەخت کرد! ئێستا دەبێ ئێوە لەو چەرمەسەرییەی ڕزگارمان کەن، ئەوەتا منداڵەکانتان یەکتری دەخۆن، یەک خوێنی یەکێ دەخواتەوە و ئەوەش هەموو خەتای ئێوەی ساویلکەی ناحەزە، کە بە سێوێکی بێ نرخ فریوتان خوارد. بزانن ئەو کارەتان چیی لێکەوتەوە: دەوڵەمەند فەقیری دەخوا. ئەرێ کابرا چیی گوت؟ ئەوەی بەردەوام تووڕەیە؟ پێموایە ناوی زەکییە! ئەو دەیگێڕایەوە کە هەموو هاوینان لەو دەشتەی هەزار منداڵ لە پێناوی چەڵتووک ڕەنێوهێنانێ دا دەمرن، تەنیا بۆ ئەوەی خاوەنزەوییەکان بەرهەمی زۆریان وەگیر کەوێ. خۆزگە یەک منداڵیشتان نەبان و پێشم خۆشە بزانم بە ڕاستی ئێوە لەو منداڵانەتان ڕازین؟ نەوەکانتان لە برسان دەمرن، بەڵێ لە برسان، ئەوانیش لە دەریایەک خوێن دا مەلە دەکەن... ئەمن تا هەم سەبارەت بەو تاوانەی لێتانخۆش نابم. خۆش نیە ئاوا بە ناحەزیتان دەبینم، بەڵام وێنەگەرەکە باشی کردوە ئاوای کێشاونەوە، ئاوا ناحەز.

سەیران کاتێک لە دایە حۆری ورد بۆوە و دیتی کە لە بەرامبەر وێنەکان ڕادەوەستێ، بەو شێوەیە قسەیان لە گەڵ دەکا و بە سەریان دا دەبۆڵێنێ، گوتی:

ـ دایە گیان خۆ ئەوانە ئینسانی ڕاستی نین، ئەوانە هەر وێنەن و گوێیان لە گلەییەکانی تۆ نابێ!

ـ ئەوە دەڵێی چی؟ چۆن ئەوان گوێیان لە من نابی؟ شتی وا مەڵێ، گوناهە! ئەوانە هەم دەبیسن و هەم زۆر چاکیش دەزانن ئەمن دەڵێم چی! ئەدی ئەگەر نە دەبیسن و نە تێدەگەن ئەمن دەڵێم چی، بە کاری چ دێن؟

حەمەد لە ئۆگریی دایە حۆریی بە دواندنی وێنەکان سەری سوڕمابوو. ئەو پیرێژنە پیتۆڵە کە بە قەد جندۆکەیەکی دەزانی، ڕۆژ بە ڕۆژ عادەتی زیاتر بە دواندنی کەسایەتییەکانی نێو وێنەکان دەگرت و ئیدی تووڕە با، شاد با، یان ناڕەحەت با، جیاوازیی نەبوو و ئەو کارەی هەر دەکرد. سەیرە! بێگومان دەبێ ئەو کارە مانایەکی بۆو ژنەی هەبێ و مەبەستێک هەیە کە ئەو وە دوای دەکەوێ. دوور نیە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ژیانی ئێرەی پێخۆش نەبێ و لە تاوان نەزانێ چ بکا، جا دەچێ خۆی بە وەیەوە خەریک دەکا...
حەمەد بۆخۆی هەموو شتێکی دەوروبەری بۆ نوێ بوون. ژیان لەو شارەی بە هەموو دەنگۆ و کێشەکانی‌یەوە تایبەتی بوون و دیارە ئەو هەوڵی دەدا لەو دنیا تازەیەی بگا. ئەگەر زەکی نەژاد و مامۆستای وێنەگەری نەناسیبا، قەت دەو کێشانە نەدەگەیشت و وای لێ‌نەدەهات کە وەک لە مانگێ ڕا بەربووبێتەوە، وا بێ. هەروەها ئەگەر ئەوانی نەناسیبا، قەت وا زوو نەدەکەوتە لایەکی و دە کێشەکان وەرنەدەدرا. لە گەڵ زەکی نەژادی بەردەوام دە هاتوچۆ دا بوو. لە لای ئەو عەرزوحاڵنووسی ڕا دەچوو بۆ لای یەکی دیکە، چاوی بە شارەداری دەکەوت، بن کاغەزانی ئیمزا دەکردن. مامۆستای هونەرمەند فێری کردبوو ناوی خۆی بنووسێ. حەمەد زوو فێرێ نووسینی ناوی خۆی بوو و هەموو جارێکیش کە دەی‌نووسی، دڵی وەک ئەو کاتەی یەکەم ماچی دە ژیانی خۆی دا کردبوو، لێی‌دەدا. وێنەگەر هەروەها بە نیاز بوو فێری خوێندن و نووسینێشی بکا. پێی‌گوتبوو بە سێ مانگان فێر دەبی، دوای ئەو سێ‌مانگەی دەتوانی بە جوانی بنووسی و بخوێنی‌یەوە و بێجگە لە وەش ئەو کاتی هەر چی لەو دنیایەی دا دەگوترێ، تێی‌دەگەی و دنیاش باشتر دەناسی!
حەمەد پێی‌وابوو سەرلە نوێ لە دایک دەبێتەوە و ئەو جار لە دنیایەکی دا کە ئەوەندەی نوێ بوو، بەزیاتریشەوە نەناسراو بوو. ئۆگرییەکی کەموێنەی بە زەکی نەژادی‌یەوە هەست پێ‌دەکرد، ئەو پیاوە بە ڕاستی سەیر و جیاواز بوو، قەت لە ئامانجی خۆی دوودڵ نەبوو و بۆ ویش وەک برای لێ‌هاتبوو. هەربۆیەش حەمەد هێندێک شەرم دەی‌گرت کە ناچار بوو کەسایەتیی ڕاستەقینەی خۆی لە لای بشارێتەوە و پێی‌نەڵێ لە ڕاستی دا کێیە.
مامۆستای وێنەگەر وەک هەژارەکان و تەنانەت لە وانیش زیاتر حەمەدۆکی یاغیی خۆش‌دەویست. کاتێک زەکی نەژاد بۆی گێڕایەوە کە ئەسپەکە زیندوو بۆتەوە و دواتر ون بووە، بێ ئەوەی تەنانەت یەک وشەشی بە زار دا بێ، مات بوو و دە بیرانەوە ڕۆچوو. ئەرێ بڵێی ئەگەر بزانێ ئەو کەسەی هەر ئێستا لە بەرامبەری ڕاوەستاوە، حەمەدۆکە، چ بکا ؟ بڵێی شاد بێ، باوەشی پێ‌دا بکا، یان لە ترسان دڵی بتۆقێ؟ نا نا، ئەو ترس ناناسێ. ئەو کە پیاوێکی ئەوەندە بە جەرگ و بە ئەزموونە و ئەو هەمووە کوێرەوەری‌یەی لە ژیانی دا دیتووە، چۆن دەترسێ؟ پیاو ئەگەر پێی‌بڵێ مەرگت لە پێشە و تەنیا شەقاوێکت مەودا لە گەڵ مەرگ هەیە، دیسان ناترسێ، قاقایەکی دەکێشێ و بێ ئەوەی چاو بترووکێنێ، دەچتە پێشی!
حەمەد لە ژیانی خۆی دا بێجگە لە نایب ڕەجەب و عەلی‌یە شەلی کەسی وا بە غیرەت و ئازای نەدیبوو. دیارە ئینسان لە هەرچی زیندەوەری سەر ئەو عەرزەیە ترسەنۆکترە، بەڵام بەو حاڵەش هێندێکی لە ڕادەبەدەر ئازاشی لێ‌هەڵدەکەون،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەک دایە حۆری، وەک مەلا فەرهادی... هە لە سایەی ئەو ئینسانە ئازایانەشەوەیە کە دنیا هەر وا ماوە. بە ڕاستی دایە حۆری یەکجار ئازا بوو، ئەو دایە حۆرییەی کە هەموو ڕۆژێ لە گەڵ حەزرەتی عەلی و خودی خوداش دەدوا!

ئەو پێشنیوەڕۆیەی ڕۆژ بە قەدەر سێ ڕمبان بڵیند ببوو و مژ سەر عەرزیی گرتبوو. حەمەد بە سواری دەچوو بۆ سەردانی مامۆستای وێنەگەر و بەڕێوە خەریکی بیرکردنەوە لە خەڵکی ئەم شارە، مەلا فەرهاد و ئەسپەکە بوو کە دەگوترا هەموو بەیانییان بە سەر شار، گوند، شاخ و دەشتێ دا دێ، و بە شێوەیەکی سەیر دەحیلێنێ. ڕێگاکە بە نێو داران دا دەڕۆیی و لە هەر دووک بەری ڕێگایە دار پرتەقاڵ و لیمۆ بەریان گرتبوو و هەر بە هەڵکەوت دەنکێکت لەو میوانە کە هێشتا لە سەری قامکی گەورەی دەستی گەورەتر نەبوون، لێکردبایەوە، بۆنی دەو بەینەی دەگەڕا. باشە لکەکان چۆن ئەو هەموو بەرەی کە ڕۆژ بە ڕۆژ گەورەتریش دەبن، بە خۆیانەوە ڕادەگرن؟

مەودایەکی دوور پێش خۆی تاپۆیەکی لە نێوەڕاستی ڕێگاکەی بەدی کرد و دەسبەجێ کابرای گۆرینی ناسییەوە. سەرەتا بیری کردەوە با بە پرتاو بۆی بچم و بیگرم، بەڵام دواتر بیرەکەی گۆڕا و هێندێک ڕەوتی ڕۆیشتنەکەی شل کردەوە، کابراش شلی کردەوە. حەمەد ڕەق ڕاوەستا، کابراش وەک ویی کرد. حەمەد وەڕێ کەوتەوە، کابراش وەڕێ کەوتەوە. دەتگوت هەودایەکی نەدیو بە یەکترییەوە بەستوونەوە. لە دڵی خۆی دا گوتی دەیخافڵێنم و بە دوای خۆم دا هەتا بەر دەرگای ماڵێی دەبەم، بەڵام لە بەر ئەوەی کە لەوانەیە دایە حۆری بترسێ، لەو فکرەی گوزەرا. تەواوی دانی بەیانی هەر ئەو بەزمە درێژەی کێشا. سەرەنجام حەمەد تووڕە بوو، خۆی خستە سەر ئاوزەنگییان و بە پرتاو بۆی چوو. ئەسپە عەرەبییە ڕەسەنەکەی دەتگوت دە بنی دا باڵی گرتوە. کابرا هەوڵێ بە پەلە هەڵات، بەڵام زوو تێگەیشت ئاوا لە بەری دەرناچێ و لە نەکاو لە نێوەڕاستی جادەی، بەرەوەڕووی حەمەدی، ڕاوەستا. کاتێک حەمەد نیزیکەی دە هەنگاوێکی مابوو بگاتە سەری، دەستی بۆ دەمانچەی برد، بەڵام نەپەرژا، کابرا دەستی خۆی وەپێش خست و سێ گوللەی لە سەر یەک ڕاست لە نێوچاوانی ئەسپەکەی دا. پاشانیش خێرا خۆی دە جۆگەی پەنا ڕێیە هاویشت و بەرەو لای دەریایە پاڵاوتی. حەمەد لە سەر ئەسپەکەی پەڕی، بەڵام بێ ئەوەی تەنانەت یەک دەقیقەش کات بە فیڕۆ بدا کەلاکی ئەسپەکەی بەجێهێشت، خۆی دەجۆگەی هاویشت و بە ڕاکردن بە دوای کابرای دا کە وەک کەروێشکێ بازرە ببوو، ڕۆیی، بەڵام تۆزیشی نەشکاند و لە خۆڕا هەموو گوللەی نێو دەمانچەکەی بە دوا دا بەتاڵ کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەو شێوەیە گەیشتنە خرەکەی نێزیک دەریایە. پۆلە پنگەکە بۆنی دەهات. حەمەد زۆر ماندوو بوو و ناچار بوو شلی کاتەوە. کابرا هێندە دوور کەوتبۆوە هەر بە ئاستەم دیار بوو.

حەمەد گەڕایەوە. کە گەیشتەوە کن کەلاکی ئەسپەکەی، ئێوارە بوو، مامۆستا زەکی نەژاد لە وێ ڕاوەستابوو، هەر حەمەدی دی، گوڕاندی:

ـ نەمگوت حەمەد! نەمگوت دەبێ وشیار بین؟ ئەو شاکیر بەگە پیاو کوژە، خوێنمژە! ئەمن دەمزانی لێت دەخەفتێ و بۆی هەڵکەوێ پێتەوە دەدا! دیارە ئەو بە تەمایە بتکوژێ، بەڵام ئەمن لەمێژە دە نیازی وی گەیشتووم و دەزانم خەریکی چ کەڵەکێکی‌یە! برای من، ئێستا دەزانی لە گەڵ کێ تێکهاڵاوین و چ چەشنە خەڵکێکمان دوژمنن؟ ئێستا زانیت کە هەمیشە گیانی ئێمە لە مەترسی دایە و هەرچی دۆستی ئێمەش بێ، هەر مەترسیی لە سەرە؟ لە مە بە دواوە دەبێ ئێمەش وشیارتر بین و پارێزگاری لە خۆمان بکەین. ئەگەر ئەوە نەقەومابایە، قەت نەمدەتوانی بە دۆستانمان بڵێم کە چ مەترسی‌یەکمان لە سەرە... ئەتۆشم هەر بۆ حاڵی نەدەکرا. دوژمنەکانی ئێمە زۆر دڕندەن، دێو و درنجن...

ـ بەڵێ دەزانم ئەوانە دوژمنی ئێمەن، بەڵام کاکە نەژاد ئەوەی ئێستا ڕووی داوە شتێکی دیکەیە!

پاشان لە سەرەخۆ هەموو مەسەلەی ئەو کابرایە ـ لەو کاتەوە لێی‌پەیدا ببوو تائێستاـ ی بۆ گێرایەوە:

ـ تێناگەم، نازانم بۆ! بەڵام ئەتۆ کە پیاوێکی ئاقڵ و بە ئەزموونی ڕەنگە بۆت لێکبدرێتەوە. باشە ئەو دەی‌توانی لەجیاتیی ئەسپەکەی، ئەمن بکوژێ، یانی گوللەکان لە جیاتیی نێوچاوانی ئەسپەکەی ڕاست لە سەری من دا... بەڵێ ئەو کە ئاوا ئەنگێوە بوو، دەی‌توانی. دەشی‌زانی ئیدی لە بەرم دەرناچێ، دەگەمە سەری و تەقەی لێدەکەم، هەر بۆیەش ئەسپەکەی کوشت و دیارە هیچ ڕێگایەکی دیکەی بۆ دەربازبوون شک نەدەبرد. بە واتایەکی دیکە بە ئەنقەست پاراستمی، بەڵام بۆ؟ بۆ دەبێ وا بێ؟

لە سەر تەپۆڵکەیەکی قەراغ جادەی دانیشتن و هەتا شەوێ بیریان کردەوە، بەڵام هەرچەندی ورد بوونەوە، وەڵامێکیان بۆ ئەو پرسیارە نەدۆزی‌یەوە. سەرەنجام هەستان. حەمەد زین و لغاوەکەی لە وڵاغەکەی کردەوە، مامۆستا لغاوەکەی هەڵگرت و حەمەدیش زینەکە و گەڕانەوە دێی. مامۆستا زەکی گوتی:

ـ بە ڕاستی سەیرە، ئەمن لە ژیانی خۆم دا گەلێکم بارۆدۆخی پڕمەترسی دیون و شەڕیشم زۆر کردوە. لە حەوت بەران بووم، بەڵام قەت تووشی شتێکی ئاوا سەیر نەهاتووم. فکرم بۆ شتێکی دەچێ، لەوانەیە ئەتۆ لە وڵاتی خۆت، لە دەشتی ئاناوارزای، دوژمنت هەبووبێ و هەر بۆیەش هاتبی‌یە ئێرە، وایە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد گوتی:
ـ ئەمن هیچ دوژمنم نین!
ـ دەنا ئەگەر وابێ، ئەوە زۆر شتێکی سەیرە... ئەتۆ پێتوایە پێشتر ئەو کابرایەت دیوە و دەیناسییەوە، وا نیە؟
ـ بەڵێ وایە، ئەمن هەست دەکەم ئەو کابرایەم پێشتر دیتوە، بەڵام هەرچەندی بیر دەکەمەوە، نازانم کێیە...
ـ سێ گوللەی ڕاست لە نێوچاوانی ئەسپەکەت دان. دەشیتوانی لە تۆیان دا... زۆر سەیرە...
ـ بەڵێ وایە...
ـ ئێستا دەتەوێ چ بکەی؟
ـ هیچ، بەڵام نابێ دایە حۆری بەو مەسەلەیەی بزانێ. نابێ، بۆی دەبێتە فکر و نارەحەتی دەکا...
ـ شتێکی ئاسان نیە، نا، بێجگە لە وەش ئەگەر بزانێ کابرای نەناسراو ئەو ئەسپەی کوشتوە، کە تۆی سوار بووی و ئەتۆش هیچت پێنەکراوە، ئەوە ئیدی دەستمان لێهەڵناگرێ و هەر سەرکۆنەمان دەکا، ئیدی قسەمان لە گەڵ ناکا و بە خوێڕی و ترسەنۆکمان دادەنێ... وا چاکترە کەلاکی ئەسپەکەی دە نێو پنچکان دا بشارینەوە. لەوانەیە یەکێک بیبینێ و بیناسێتەوە، باش نیە...
گەڕانەوە، بە زەحمەت و ماندووبوونێکی زۆر کەلاکەکەیان ڕاکێشا نێو مێشەیەکی و لە نێو پۆلە پنچکێکی چڕوپڕ کە مەودایەکی زۆری داگرتبوو، شاردیانەوە.
ـ دوو ڕۆژی پێناچێ قەل و داڵ یەسک نەبێ لێینایەڵنەوە.
حەمەد لە پڕێک قیژاندی:
ـ بڕوانە مامۆستا، ئەوەتا کابرا، لە هۆوەی... دیتووتە؟
ئەوەی گوت، ڕایکردە پێشێ و سێ گوللەی پێوە نان. کابرا سەرەنگرێ بوو و کەوت.
ـ مامۆستا زەکی هاواری کرد:
ـ لێتدا حەمەد... ئەنگاوتت...
بەڵام کابرا دەسبەجێ هەستایەوە و ڕای کرد. هەردووکیان بە دەمانچەی ڕووتەوە کەوتنە سەری و هەتا قەراغ دەریایە لە دووی نەبوونەوە، بەڵام کاتێک گەیشتنە ئەوێ، ئیدی تاریک داهات و هێچ شتێک نەدەبینرا. تەنانەت ئاوی دەریاکەش ڕەش هەڵگەڕابوو.
هیچ ڕێگایەکی دیکەیان بێجگە لە گەڕانەوە نەبوو. هەردووکیان ماندوو و تووڕە بوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زەردەگەرمای چوکووراوایە، قورس و خنکێنەر، وەک بەردی، خۆی بە سەر دەشتی بێسنوور دا خستبوو و هەموو شتێک دە تیشک و ڕووناکی دا شەبەقی دەدایەوە. دوور هەتا دەشتە بەرزەکانی ئاناوارزای، لە وێ ڕا بۆ میسیسێ، بنارەکانی کۆزان و ناوچەی یۆرێگی هەر بەو شێوەیەی بوو.
چەند ساڵ بوو کرێکار لە مەڕاشێوە دەهاتن، لەو مەزرایانە کاریان دەکرد و چەڵتووکیان ڕەنێو دێنا. بە هەزاران هێکتار چەڵتووک لە نێوان دەریای نێوەڕاست، سەرەوەی چۆمی جەیهانێ و تۆپراک ـ کالەی چێنرابوو. ئاو هەموو گوندەکانی گەمارۆ دابوو و ئەو ئاوە هێندەی هەڵم هەبوو و ئەوەندەی مێشوولە لێپەیدا دەبوو، کە سەر چوکووڕاوایە تەماوی دەبوو. خەڵک لە بەر مێشوولان شەوانە خەویان لێنەدەکەوت و مەڕوماڵاتیش هەر وەتر زەوت نەدەبوون. حاڵی ئەسپەکان لە وانی دیکە شڕتر بوو و زۆر جار مێشوولە هێندەیان پێوە دەدان کە هەموو لەشیان دە خوێنێ دا شەلاڵ دەبوو.
مەزرای چەڵتووکی شاکیر بەگی لە ئی هەمووان گەورەتر بوو. کەس بۆی ڕوون نەبوو کە ئەو بەگە ساڵی چەند هێکتاری دیکە وەسەر ئاوێ دەگێڕێ و دەیکاتە باتلاغ. تەنانەت بۆخۆشی نەیدەزانی. لە هاوێنێ دا خەڵکەکە هەمووی تاولەرزی دەگرت. خەڵکی ئەو دێیانە کە کەوتبوونە نێوەڕاستی مەزرا چەڵتووکەکان زۆریان ڕەنج دەکێشا و وەک مێشومەگەزی دەمردن، بە تایبەت منداڵیان. گۆڕستانەکانی ئەو دەشتەی پڕ ببوون لە گۆڕی تازە.

مامۆستا نەژاد و مەلا سەلام، دوای کوژرانی ئەسپەکەی حەمەدی، زۆری پێنەچوو سەرێکی ئەودیوی سنووریان دا و ئەسپێکی جوانی ڕەسەنیان بۆ کڕی. ئەسپەکە ڕەگەزنامەی حەوت پشتی لە گەڵ بوو. حەمەد ئەسپەکەی زۆر وەبەر دڵی کەوت. هەموو ڕۆژێ سواری دەبوو، دەچووە شاری و لە وێ لە گەڵ مامۆستا زەکی بە سەر عەرزوحاڵنووسەکان دا دەگەڕا کە بەردەوام نامەی شکایەت و ڕەخنەیان بۆ خەڵکی دەنووسی و بەڕێیان دەکردە پێتەختێ.
ئەوێ نیوەڕۆیە هەردووکیان بە یەکەوە چوونە بازاڕی. لە گەڵ جەلالی پینەچی و ڕەفعەتی خەیات چوون سەری وەلی زیندروویان دا و لە وێ هەتا ئێوارێ دانیشتن و باسی ئەوەیان کرد کە چ بکەن تا بتوانن پێشی بەلای چەڵتووکی بگرن. چەندین ساڵ بوو ئەو خەڵکە هەوڵی دەدا زەویی کەمتر بکرێنە چەڵتووک، بەلام بێسوود بوو. ئێستا ئیدی سێهێندی جاران چەڵتووک دەچێنرا. بە پێی یاسا، چەڵتووکچاندن لە نێزیک ئاوەدانییە قەدەغە بوو، بەلام ئەم هاوینە زۆر دێ کەوتبوونە نێو ئاوێ، وەک دورگانیان لێهاتبوو، دەوریان ببووە باتلاغ و تەریک کەوتبوونەوە. بە پێی بڕیار و یاسا دەبوو ئەو زەوییەی چەڵتووکی لێ دەکرێ، لانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەم سێ کیلۆمیتر لە شوێنی ژیانی خەڵکی دوور بێ، بەڵام ئێستا وای لێهاتبوو حەساری ئەوماڵانەش کە کەوتبوونە قەراغ گوندەکان، پڕ ببوون لە ئاو.
ماموستا زەکی خەڵکی ئەو گوندانەی کە کەوتبوونە وەزعێکی ئەوتۆوە، هان دەدا و یارمەتی دەکردن کە هەموو ڕۆژێ تێلگراف بنێرن بۆ ئەنکەرە و شکایەت بکەن.
وەلی زیندروو پیاوێکی بە دین و چاک بوو. ڕیشێکی کورپەی هەبوو، قەت نوێژی نەدەچوو، قەتیش کاری بە کاری خەڵکی نەبوو، بەڵام کاتێك باسی چەڵتووکی دەکرا، تووڕە دەبوو. ئەو ڕۆژەی ئەویش لە گەڵ حەمەد، ماموستا زەکی و موفتی لە دوکانی زەینولڵا ئەفەندی دانیشتبوو و چای دەخواردەوە. لە نەکاو شاکیر بەگ بە پەلە هاتە ژوورێ، هێندە تووڕە بوو کە چاوی لە ژێرڕا هاتبوون و خەریک بوون دەرپەڕن. شاڵوارە سورمەییەکەی سوارییەی، چاکەتەکەی و کراسە ئاوریشمەکەی دە تۆزێ دا بۆر ببوون. قەمچییە دەسک کارەبا زێوکفتەکەی دە دەستی دا هەڵدەسووڕاند و ئەوەندە ڕەق دەهاتە بەرچاو دەتگوت پەیکەرەیەکی بەردینە... کە هاتە ژوور گوڕاندی:
ـ ها ماموستا! پێم بڵێ بزانم بۆ دەستم لە یەخەی ناکەیەوە؟ ئاخر ئەمن چەڵتووکی دەچێنم یان ناچێنم بە تۆ چی؟ لە موڵک و مەزرای چەڵتووکی من دا گوند وەبن ئاوێ دەکەون، یان ناکەون، بە تۆ چی؟ بۆچما نازانی هەموو ئەو موڵک و مەزرایانەم بە پووڵ کڕیون؟
ماموستا زەکی زۆر بە لەسەرەخۆیی ـ بە شێوەیەک کە بۆخۆشی پێی سەیر بوو کە چۆنە دەتوانێ ئاوا خۆی ڕاگرێ ـ وەڵامی دایەوە:
ـ بە پێی یاسا قەدەغەیە کابرا لە نێو دێی چەڵتووکی بچێنێ و دەوری سەدان ماڵان بکاتە باتلاغ!
ـ ئەمن پووڵم داوە. ئەمن گوندەکانیانم بۆ ئەو هاوینەی کڕیوە. ئەتۆ خەریکی دەرسگوتنی خۆت بە و دەم دەو کارانە وەرمەدە. لە بیرت بێ ئەتۆ ماموستایەکی ڕووتی و هیچی دی! کاری خۆت بکە و خۆ دە شتێک هەڵمەقوتێنە کە پێوەندیی بە تۆوە نیە... دەڵێی نا، بچۆ بیانبینە، ئەو تاوانبارانە پێش ئەوەی بچنە لای حاکمی و شکایەت بکەن، خۆیان دە قوڕێ وەرداوە!
ـ باشە ئەوان بۆ دەبێ خۆ دە قوڕێ وەردەن؟ خۆ ئەوە ئەتۆی ناچارت کردوون دە قوڕێ دا بژین! بۆ دەبێ ئەوان درۆ بکەن؟ ئەوە درۆ نیە! ئەگەر ئەوە درۆیە، ئەدی ئەو هەموو مێشوولەیە کە وەک پەڵە هەوران بە سەر دێیەکانەوەن و وەک گورگی برسی کەوتوونەتە گیانی خەڵکی و ئەو هەموو خەڵکەی بە مالاریای دەمرن، چ لێدەکەی؟ بە ڕاستی ئەوانەش درۆن؟
شاکیر بەگ چاوی سووڕاندن، لاقی وا دەعەرزی کوتان هەموو ژوورەکە لەرزییەوە و گوڕاندی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ چاوی خۆت ورد کەوە مامۆستای بەڕێز! هێندە بەو میداڵە تەنەکەیەی سەر سینگت مەنازە! هەمیشە یەک لە یەکێ بەهێزتر هەر هەیە! پشت بەو خوێڕییانەی دەوروبەریشت مەبەستە!
ئەو جار وەرسوورا و ڕووی دە حەمەدی کرد:
ـ ئەو جار ئەتۆش، ئەتۆ کە تازە هاتوویە ئێرە و کەس نازانێ کێی و بۆ هاتووی، با پێت بڵێم، وا چاکە پێت لە بەڕەی خۆت زیاتر ڕانەکێشی! دەنا دەڵێم لێکۆڵینەوەت لە سەر بکەن!
لەو بەینەی دا چاویان دە چاوی یەکتر بڕی، بەڵام شاکیر بەگ تابی نەهێنا و زوو ڕووی وەرگێڕا، بەو حاڵەش نەیتوانی لە جەغزی ڕوانینی چاوی حەمەدی ڕزگار بێ. چاوی حەمەدی برووسکێکی وەک ئاورینگی ئاسنیان لێدەبۆوە. شاکیر بەگ سەری لێشێوابوو و بە نێو فرۆشگەکەی دا ڕاوێچکەی دەکرد، بەڵام برووسکەکە لە کۆڵی نەدەبۆوە. ناچار چووە دەرێ. لە وێ خەڵکێکی زۆر کۆ ببوونەوە و دەچوون بۆ لای حاکمی شکایەتێ بکەن. بەگ دەستی بۆ لای وان ڕاداشت و گوتی:
ـ مامۆستا، وەرە دەرێ و ئەوانە ببینە، ئەو جووتێرانە کە پێتانگوتوون خۆ دە قوڕێ هەڵکێشن. فەرموو وەرە بیانبینە! ئەوانە هەر ئینسان نین، پەیکەرەیەکن و لە قوڕێ دروست کراون... بەڵێ، بە ڕاستی پەیکەرەی قوڕن...
بەڵام ئەوەش سوودێکی بۆی نەبوو. ڕوانینی حەمەدی هەر لە سەر بوو و ئۆقرەی لێبڕیبوو . ئەو جار ترسێکی ڕە دڵیـنیشت، کە بە هیچ شێوەیەک بەری نەدەدا. بە نێو ئاپۆرا قوڕاویەکەی دا و بە پەلە خۆی گەیاندە بن دارە گەورەکەی سەر کانییەکەی نێوەڕاستی شاری. نۆکەرێک کە سەربەرگێکی زلی دەبەر دا بوو، ئەسپەکەی بۆ ڕاگرتبوو. بەگ خۆی هاویشتە سەر زینی، ئەسپی چوارناڵ تاو دا، خێرا بەرەو دەشت دوور کەوتەوە و پەڵە هەورێکی لە تەپوتۆز لە دوای خۆی بەجێهێشت.
زەکی نەژاد گوتی:
ـ ئەو کابرایە بە تەواوی شێت بووە! تەواوی گوندەکانی ئەو دەشتەی کردۆتە باتڵاغ و جووتێرەکان هەتا ملان دە ئاوێ دان، کەچی شەرمێ ناکا کە من تاوانبار دەکا، دەڵێ ئەوانم دە قوڕێ ناوە و بوومە هۆی بەدبەختیی وان! ئای لەو مرۆڤە پەستە تاوانبارەی! ئەگەر ئەمن ناوم زەکی نەژاد بێ، بەڵێن بێ وات لێبکەم خوێن بڕشێیەوە شاکیر بەگ!
پاشان دەستی لە سەر میداڵەکەی دانا و گوتی:
ـ ئەو جار ئەگەر ئەو میداڵەش بە ڕاستی تەنەکە نەبێ، دەبێ ئەمن تۆڵەی هەموو ئەو خەڵکە چارەڕەشەت لێ بستێنمەوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد بیری کردەوە: پیاو لە کاتی لێقەومانێ دا دەناسرێ. قەت پێموانەبوو ئەو پیاوە کە زۆرتر توورە و هەڵەشە دێتە بەر چاو، ئێستا ئاوا لە سەرەخۆ، ژیرانە و بێمنەت بەرامبەر بە شاکیربەگی دەدوێ. بە ڕاستی مامۆستا زەکی پیاوە، پیاوێکی ئازا و تەواو...

موفتی و زەینولڵا هەوڵیان دا مامۆستا زەکی هێور بکەنەوە، چونکە دەیانزانی ئەو پیاوێکی کەللەشەقە و قسەی خۆی دەباتە سەرێ. هەموو سەریان بردبووە بن سەری یەک و سرتوخورتی ئەوەیان بوو کە چ بکەن بارودۆخەکە خراپتر نەبێ و بە ئەزموون دەیانزانی ئەگەر شتەکە ئاوا دەستی پێکرد، زوو پێشی پێنەگیرا و چارەی بۆ نەدۆزرایەوە، ئەوە زۆر خراپ کۆتایی دێ.

شاکیر بەگ خەڵکی ئەو ناوچەیەی نەبوو و لە شاخەکانی ماراشێ ڕا هاتبوو. لەماڵەکەی خۆی ڕەگەزنامەیەکی گەورەی هەڵواسیبوو. ڕەگەزنامەکە بە قەد دەرگایەکی گەورە بوو و دە چوارچێوەیەرکی زێڕین گیرابوو. دارێک بوو لکەکانی دە ئەژمار نەدەهاتن و هەمووش زێرکفت بوون. بەڵگەنامەیەکی درێژیشی بە پەناوە درابوو. شاکیر بەگ دەیگوت کە بە ڕەچەڵەک دەچێتەوە سەرپاشا دولکادیرلییەکانی هەوەڵێ و بەڵگەشی ئەو ڕەگەزنامەیە و ئەو بەڵگەنامەیە بوو کە لە نەوعی خۆی دا نەک کەموێنە، بەڵکوو تاقانەش بوو. تەنانەت قەسری تۆپکاپییش شتی ئاوا جوانی لێ نەبوو. ئەو بەڵگەیەکی حاشاهەڵنەگری دیکەشی هەبوو: قەڵای پایاسێ لە خوارەوەی گاورکۆی هەڵکەوتوە، لە نێوان دەریا و شاخەکەی. شەوانە بۆنی دار چنار و سەروان لە شاخی ڕا دەهات و بۆنەکە هێندە نێزیک بوو، دەتگوت دارەکان لە پەناتن، دەتوانی دەستیان لێدەی و بە ڕۆژیش بۆنی خۆشی خوێی لە دەریاکەی خوارەوەی قەڵاکەی ڕا دەهات. عوسمانییەکان قەڵاکەیان کردبووە بەندیخانە و ئەوێ شوێنێکی دەوڵەتی بوو. زوو، زۆر بەندیی سیاسی لێرە دەکوژران، تەرمەکانیان یان دە دەریایە داوێژران و دەبوونە خۆراکی ماسییان، یان لە شاخی فڕێدەدران و گورگان دەیانخواردن. بەڵام پێش ئەوەی قەڵاکە وەدەست عوسمانییان بکەوێ و پێش ئەوەی هێزی نوێخوازەکان بێنە وێ، ئەو قەڵایە ئی عەشیرەتی کوچووک ـ عەلیئۆغڵیی بوو و ئەو عەشیرەتە باجیان لەو کاروانانە وەردەگرت کە بە ڕێگای ئاوریشم دا، لە میسر، دیمەشق و ئۆرشەلیمەوە دەهاتن. بەڵام شاکیر بەگ دەیگوت ئەوە درۆیە و دەیگوت:

ـ بەگەکانی کوچووکئۆغڵی پیاوی دولکادیرلییەکان بوون و دولکادیرلییەکان کە هەزار ساڵی تەواو باجیان لە سەر ڕێگای ئاوریشم وەرگرتوە، باب و باپیرانی من بوون!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەو ناوچەیەی هیچکەس نەیدەتوانی بڵێ کە بە ڕاستی بنەچەکەی شاکیر بەگی دەچۆوە سەر پاشاکانی دولکادیرلی، بەڵام شاکیر بەگ گوێی نەدەدا ئەو شتانە. دەیگوت ئەوانە هەموو قسەن. ئەمن بەڵگەنامەم لە ماڵێ هەڵواسیوە و ڕەگەزنامەیەکم هەیە بە قەد دەرگایەکی گەورەیە.

شاکیر بەگ دوای شەڕی سەربەخۆیی یەکسەر هاتبوە ئەم شارەی و بێ ئەوەی پرس بە کەس بکا خانوویەکی دوونهۆمی سپیی جوانی بە دوازدە ژوورەوە و بە حەسار و باغێکی پڕ لە دارپرتەقاڵەوە داگیر کردبوو و لە گەل بنەماڵەکەی تێیدا دانیشتبوو. سەعاتە زێڕەکەی کە زنجیری زێڕیشی پێوە بوو، هێندە گەورە بوو، بە زەحمەت لە نێو مستی دا جێگای دەبۆوە. هەمیشە قەمچییەکی دەسک کارەبای زێوکفتکراوی بە دەستەوە بوو. چەند ڕۆژ دوای هاتنی بۆ ئەم شارەی سەری حاکمی دا و سەعاتێکی بە زنجیری زێڕەوە بۆ وی برد، کە لە سەعاتەکەی خۆشی باشتر بوو. حاکم لەو دڵاواڵەییەی شاکیر بەگی هێندە سەرسام بوو و هێندەی کەیف پێهات، کە هەر ئەوێ ئێوارێ لە شاکیر بەگی میوان بوو و لە خانووە سپییەکەی وی کە باغێکی گەورەی پرتەقاڵیشی بە ڕووبەری سەد دۆنمەوە بە بەرەوە بوو میوانداریی لێکرا و هەر ئەو شەوەش زۆری باسی ئەو ئەرمەنییەی بۆ کرد، کە پێشتر خاوەنی ئەو مۆڵک و خانووەی بوو.

حاکم یەکجار زۆر کەوتە ژێر شوێنەواری ئەو پیاوە بەگزادە خاوەن کەسایەتی و بە ئەدەبە و کاتێکیش چاوی بە ڕەگەزنامەکە و ئەو بەڵگەنامە بەهێزەش کەوت، کە لە ماڵەکەی بە دیوارییەوە بوون، ئیدی هەر بە تەواوی ئۆگری بوو و ئەوەندە شاکیر بەگی گەورە و بە شکۆ هاتە بەر چاو، کە تەنانەت چێشت و نانە بە تام و ڕێکوپێکەکە و فینجانە قاوەکەی پێشیشی لە بیر چۆوە.

حاکمی پیر کە لە زەمانی قەیسەرییەوە زۆر دەور و زەمانی جۆراوجۆری دیبوون، زۆر زوو بۆ شاکیر بەگی وەک بابێکی لێهات و هەر لە ڕۆژی هەوەڵێوە قەدر و ڕێزێکی زۆری لێگرت. ئاخر شاکیر بەگ هەر نەیدەزانی درۆ چییە و قسەکانی هەمیشە ڕاستوڕەوان و دڵسۆزانە بوون...

دوای چەند ڕۆژان شاکیربەگ چووە لای حاکمی کە زۆری خۆشدەویست و دەیزانی ئەویش زۆری ڕێز بۆ دادەنێ. بازنەیەکی عەنتیکە و ملوانکەیەکی زێڕیشی کە پلپلەکانی یاقووت و مرواری بوون و دەیانگوت زووتر لە خەزێنەی مەهاراجەیەکی هیندی دا بوونە و لە هیندووستانێ ڕا هێنراون، بە دیاری بۆ خێزانی برد. حاکم کاتێک دیارییەکانی دی بە سەرسوڕمانەوە گوتی: ئەو مرواری و یاقووتانەی بە ملوانکەکەیەوەن، هەموویان ئەسڵن و دەقیمەت نایەن. هەر بۆیە بیری کردەوە: ئەگەر پێموابێ کە شاکیر بەگ ئەو شتە دەگمەن و بە نرخانەم لە بەرامبەر داگیرکردنی خانووەکە و باغە پرتەقاڵەکەی دا دەداتێ،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵەیە، چونکە هەموو ئەو ئاغا و بەگانە کە خەڵاتی بەشداربوون لە شەڕیان دا پێدراوە، دەڵێن لە فلانە و فیسارە بەرەیەی شەڕمان کردوە، بریندار بووین و شتی وا، دەتوانن هەمیشە سووک و هاسان ببنە خاوەنی خانوو، زەوی و موڵک و باغ و ئەوەندەی پێیان خۆشە لەو جۆرە شتانە پەیدا کەن. نەخێر ئەو دیاری‌یانە تەنیا ئەوە دەگەیەنن، کە ئەو بەگزادە دولکادیرلی‌یە نەجیب و گەورەیە بە ڕاستی منی خۆش دەوێ و ڕێزم بۆ دادەنێ. دەنا چ پێویستی‌یەکی بەوە هەیە ئەو دیاری‌یانە کە بۆ وەی دەبن لە گەنجی شایان دا ڕاگیرێن، بدا بە من؟ جا جەنابی حاکم ئەوەی دە چاوی دابوو و لە پێناوی ئەو بەگە نەجیب و بەڕێزەی دا، کە وەک کوڕی خۆی وا بوو، ئامادە بوو گیانیشی دابنێ...

هێندەی پێنەچوو شاکیر بەگ هاتەوە ماڵی حاکمی و سەری دایەوە. ئەو جار مافوورەیەکی پەڕاوێز زێڕینی بۆ هێنابوو کە لانی کەم سێسەد ساڵی تەمەن بوو. دەی‌گوت ئەمن شتی ئاوابە نرخم بۆ حاکمی خۆم نەبن، بۆچمن؟ شتی وا بە نرخ هەر شایانی ئەو حاکمە نەجیب و خۆشەویستەیە کە بنە و بنەچەکەشی کەسایەتیی گەورە و نەجیبزادە بوون. ئەوەش لە سیما و هەڵسوکەوتی ئەو پیاوە گەورەیەی دا دیارە! بڕوانە چەند پیاوێکی مەند و لەسەرەخۆیە، چەندە بە دیمەنە، دەستەکانی چەندە جوانن و بە کورتی چەندە پیاوێکی ڕێکوپێک و لەبەردڵانە؟ وەڵلاهی بەگایەتیی لە هەموو گیانی دەبارێ! ئەو دیاری‌یە تازەیە حاکمی مەست و شەیدا کرد، چونکە ئەو کەیفی زۆر بە مافووران دەهات و دەشی‌ناسین: بێ‌گومان هەموو ئاناتۆلی مافوورەیەکی وای تێدا نیە! هەر لەو حاڵەش دا شاکیر بەگ ڕاستی دەکرد، حاکم ئێستا باوەڕی بە پێشینە و بنەچەکەی خۆی کردبوو: بەڵێ وایە بابو باپیرانی من بەگزادە و نەجیبزادە بوون و گومانی تێدا نیە ڕەگەزنامەی گەورە و بەڵگەنامەی بەهێزی وەک شاکیربەگیشیان هەبووە! بە شاکیر بەگی گوت:

ـ دۆستی بەڕێز و خۆشەویستم، باشە بۆ هێندە ئەزیەتێ دەکێشی؟ ئاخر کوڕم تۆ کە میراتگر و پاشماوەی ڕەسەنی دولکادیرلی‌یانی، بۆ هێندە ئەرکی ئێمە دەخەیە سەر خۆت؟

کاتێک ئەو قسانەی دەکردن، گەرووی دەگیرا و قسەکەی باش بۆ نەدەهات. دەستیشی دەلەرزین و قسەکانی پچڕ پچڕ دەکردن. بەڵام وردە وردە هاتەوە سەرەخۆ، بزەیەکی هاتێ، نەرم و هێدی دەستێکی بە سەر گۆشەیەکی مافوورەکەی دا هێنا و پێش ئەوەی دانیشێتەوە، لە حاڵێک دا چاوەکانی لە خۆشی‌یان دەدرەوشانەوە، گوتی:

ـ شاکیر بەگ، کوڕم، نووری چاوم، هەر ئەمڕۆ دەبێ بچین سەرێکی سەرۆکی تاپۆی بدەین...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بەڵێ، فەرمایشتی جەنابت زۆر بەجێیە جەنابی حاکم. دیارە دیارییەکی بچکۆلانەشم بۆ سەرۆکی تاپۆی داناوە.
ـ نا، پێویست ناکا، ئەگەر هەر پێشتوایە دەبێ بیدەیەی، شتێکی زۆر گران نەبێ، با هێندەت زەرەر لێنەکەوێ کورم... جا ئیدی کەیفی خۆتە... بەڵام داوات لێدەکەم ئەگەر دیارییەکەت دایە، لە لای منی مەدەیە، وا باشترە...
ـ زۆر باشە جەنابی حاکم، چۆنی دەفەرمووی، وا دەکەم.
ـ وەڵلاهی ئەتۆ هێندە ڕووخۆش و باش و ڕێکوپێکی هەموو کەس ئۆگرت دەبێ و هەر کەس جارێکت ببینێ پێیخۆشە دیسان چاوی پێتبکەوێتەوە و دۆستایەتیت لە گەڵ دابمەزرێنێ، دەبێ هەر واش بێ، تایفەکەتان دەسەڵاتدار و پاشای گەورە گەورەی هەبوون و ئەتۆ لە وان کەوتوویەوە.
ـ وەک بۆخۆت دەزانی جەنابی حاکم، بە ڕەحمەت بێ دایکی محەممەداغای باڵادەست، واتە ئەو محەممەداغایەی ڕووی دە هەر شوێنێکی دەکرد، دەیگرت، لە دولکادیرلییان بوو. ئەوەش لە کتێبەکانی مێژوو دا، چ لە تورکیە و چ لە ئورووپایە، نووسراوە. مەبەستم ئەوەیە کە لە هەموو شوێنێکی، لە چیای تووڕووسێ، لە دەشتی چوکووراوایە و لە هەموو ئورووپایەش خەڵک دەزانێ کە دایکی ئەو سوڵتانە باڵادەستەی، خودا بە ڕەحمەتی خۆی شادی کا، پووری من، یانی خوشکی بابی من بووە!
ـ دەزانم بەگم، دەزانم! بۆخۆم ئەو کاتەی مێرمنداڵ بووم ئەو مێژووەم خوێندۆتەوە...
ماوەیەکی زۆر قسەیان کرد و لە سەر ئەو باسەی ڕۆیشتن. شاکیر بەک کەیفی ساز بوو. حاکمیش گۆشەیەکی چاوی هەر لە مافوورەکەی بوو و بزەی سمێلانی دەهات.
ئەوێڕۆژێ شاکیر بەگ سەری سەرۆکی تاپۆی دا و دیارە گوتیشی کە لە لای جەنابی حاکمی ڕا هاتوە. کاتێک خەڵکیان لە دەورە نەما، سەعاتێکی زێڕی سویسیی بە زنجیرێکی زێڕی گەورەوەـ کە بە زەحمەت دە دەستی دا جێی دەبۆوە ـ پێشکەشی سەرۆکی کرد. سەرۆک لە سەرەتاوە هێندەی پێ سەیر بوو باوەڕی نەدەکرد و بە سەرسوڕماوییەوە دەیەویست شتێک بڵێ، بەڵام زاری بۆ هەڵنەپچڕا و یەک وشەشی بۆ نەگوترا. پێیوابوو ئەوەی دەیبینێ موعجیزەیە. هەتا ئێستا کەس لە پەنجا لیرەی زیاتر نەدابۆیە، بەڵام ئەو سەعاتەی شاکیر بەگ بۆی هێنابوو، دە قیمەت نەدەهات و بۆخۆی سامانێکی گەورە بوو.
شاکیر بەگ هەر بە وەندەش ڕانەوەستا و پێیگوت بۆ ئێوارێ لە ماڵێ میوانی وییە. پاشان هەستا و خواحافیزیی لێکرد. سەرۆکیش هەستا و لە گەڵی چووە دەرێ، بەڵام سەعاتەکەی هەر لە نێو دەستی دا بوو و نەیدەتوانی چاوی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەر هەڵگرێ. شاکیر بەگ ئیدی وەبیری نەهێنایەوە کە بانگهێشتنەکە بۆ ئێوارێیە، قۆڵی دە قۆڵی کرد و گوتی:

ـ سەرۆکی بەڕێز، داوات لێدەکەم سەعاتەکەی دە باغەڵت نێ، چونکە خەڵک بە دەستتیەوەی ببینن، قسان دەکەن... جا کاتێک چوویەوە ماڵێ، بە کاوەخۆ لە گەڵ خێزانی بەڕێزت چاوی لێبکە...

سەرۆکی تاپۆ کە سەعاتەکەی هێشتاش هەر دە نێو دەستی دابوو، وەک ئەوەی دوودڵ بێ، چاوێکی لە سەعاتەکەی کرد و پاشان چاوێکیشی لە شاکیربەگی کرد و گوتی:

ـ یانی بە راستی بەگم ئەو سەعاتەی دەدەی بە من؟ یانی ئەو سەعاتە ئێستا ئی منە؟

ـ بەڵێ، بەڵێ، بۆچما ئەوە چییە؟ ئەوە دیارییەکی یەکجار بچووکە کە بە هیچ شێوەیەک شایانی جەنابت نیە.

سەرۆک قسەی بۆ نەدەهات:

ـ شایانی من نیە؟ بۆ من؟ یانی ئەو سەعاتە ئی منە؟

ئەو جار وەک ئەوەی لەوە بترسێ کە نەکا لە پڕ کەسێک لێێ بڕفێنێ، بە پەلە دە باغەڵێی ڕاکرد، دوایە لە وێی دەرهێنایەوە و دە باغەڵێکی دیکەی نا و سەرەنجام بۆ ئەوەی دڵنیا بێ، لە بن چاکەتەکەیەوە دە باغەڵی جلیقەکەی نا و دوگمەی لە سەر داخست و گوتی:

ـ بەگی گەورەم ئەدی ئێستا دەفەرمووی بۆ کوێ بچین:

ـ ئەگەر پێتخۆش بێ، دەچین بۆ ماڵی ئێمە...

ـ بەڵێ بەڵێ، جێیخۆیەتی و دە خزمەتت دام. ئەوە بۆ من شانازییەکی گەورەیە کە بە خزمەت جەنابت گەیشتووم و دیارە زۆرم پێخۆشە ماڵی ئێوە ببینم...

ـ ڕاستت عەرز بکەم خانووەکەمان کۆنە، دەمەوێ دەستێکی پێدا بێنم و هێندێکی ساغ کەمەوە، بۆ ئەوەی لانی کەم تا ڕادەیەک شایستەی ناو و ناوبانگی بابو باپیرانم و تایفەی دولکادیرلییان بێ. ئەو جار ڕەنگە بۆخۆشت بزانی کە میری گەورە، محەممەد پاشای باڵادەست ئامۆزای ئێمە بووە...

هەتا گەیشتنە جێ، شاکیر بەگ هەر باسی خزمایەتی و پێوەندیی خۆی و پاشای باڵادەستی بۆ کرد و گوتی ڕەنگە مستەفا کەماڵیش هەر لەو تایفەی بێ و ئەوەشی لێ زیاد کرد کە خەڵکی تووڕووسی زۆرتر مووزەرد و چاوشینن. تا کاتێک نەگەیشتنە ماڵە شاکیر بەگی، سەرۆک وەخۆ نەهاتبۆوە و هەر دە بیری سەعات و زنجیرە زێڕەکەی دابوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاتێک چوونە ژوورێ، پێش هەموو شتێک سەرۆکی تاپۆی سەری لە شکۆ و گەورەیی ڕەگەزنامە و بەڵگەنامەکەی شاکیر بەگی سوڕ ما. ئەو بەڵگەنامەیە کە هەر شانازی و سەروەریی لێدەباری، نەخشی شمشیرێکی دولکادیرلی‌یانی لە سەر بوو و چەند ئایەتی قورئانێشی بە خەتێکی زۆر جوان لێنووسرابوو، هەر لە میر و پاشا گەورەکان دەوەشایەوە. ماڵە شاکیر بەگی تەنانەت شمشیری سەلاحەدینی ئەییووبی و ئەو نوسخە قورئانەشی لێبوو کە ئەو سوڵتانە گەورەیە بۆخۆی لێیخوێندبوو.... سەرۆکی تاپۆی کاتێک چاوی بەو هەموو شتانە کە ڕەسەنایەتی و گەورەیی شاکیر بەگ و عێل و تایفەکەی وی‌یان نیشان دەدا، کەوت، هێندەی نەمابوو بکەوێتە عەرزی و بێهۆش بێ و لەو بەینەش دا شاکیر بەگ هەر باسی بنە و بنەچەکەی خۆی بۆ دەکرد و شانازی‌یەکانی خۆی و دولکادیرلی‌یەکانی دەخستە بەر چاوی. سەرۆکیش وا حەبەسابوو و بە شێوەیەک لە بەرامبەر ئەو بەگەی دا بچووک ببۆوە، هەموو گیانی لە ئارەقەی دا شەڵاڵ ببوو و هەر بیری لە وە دەکردەوە چۆن هەڵسوکەوت بکا کە شەرمەساری بە دواوە نەبێ...

شاکیر بەگ ڕاست لەو کاتە دا گوتی:

ـ سەبارەت بەو خانووەش جەنابی حاکم دەفەرموێ... ئەمن پێموایە، جەنابی سەرۆکی خۆشەویستم، کە...

سەرۆک بە پەلە هاتە نێو قسەکەیەوە:

ـ شتێکی ئاسایی‌یە قوربان، دڵنیا بە! لە سبەینێ زووتر نیە هەراجێکی ڕێکدەخەین... هەر جەنابیشت بەو هەڕاجەی دەزانی و بەس، هەر ئێوە و جەنابی حاکم... ئاخر جەنابی حاکم بۆخۆی ئێوەی ناردۆتە لای من و ڕای‌سپاردووی، وا نیە؟

ـ بەڵێ، بە تەواوی وایە.

ـ زۆر باشە، کە وابوو سبەینێ، بەگی خۆم... هەروا نرخێکی کەمی بە کەیفی تۆ لە سەر دادەنێین... هیچکەسیش بەو مەسەلەی نازانێ، دڵنیا بە! ڕێگا نادەین یەکی دی پێبزانێ و نرخەکەی زیاد کا...

ـ ڕێگام بدە سوپاست بکەم جەنابی سەرۆکی تاپۆی.

سندووقدار، دەفتەردار و فەرماندەری ژاندەرمەش هەموویان، هەرکام بە نۆرەی خۆی و لە گەڵ خێزانی خۆی هاتن و سەری بنەماڵەی شاکیر بەگیان دا. هەر کامەشیان دەهاتن، بەگ بانگهێشتنێکی تایبەتیی ڕێکدەخست. سفرە و خوانی لە ڕازاوەیی دا وێنەی نەبوو، وەک دەڵێن شیری مریشکێ نەبێ، هەموو شتێکی لەسەر بوو. تەنانەت شووشەیەک شامپاینی هەرە باشی فەڕانسەویی لە بەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خاتری حاکمی کڕیبوو. خواردنەوەی هەرە گران و خۆش، چێشتی بە تام و بانگهێشتنی دۆستانە چەندین مانگان هەر وا بەردەوام بوو. بە ڕاستی ئەو بەگە کە بەردەوام لەو کۆبوونەوانە دا باسی ئەوەی دەکا لە تایفەی دولکادیرلییانە و محەممەد پاشای باڵادەست ئامۆزای بووە، دەبێ پیاوێکی گەلێک گەورە و دەست و دڵاواڵە بێ، کە دەتوانێ بانگهێشتن و ڕێوڕەسمی ئاوا گەورە گەورە ساز کا و دیاریی ئاوا نایاب و بە نرخ بدا بەو کارمەندە برسییە بەستەزمانانە کە بە هەزار زەحمەت سەرەتا لە شەڕێکی جیهانی و پاشان لە شەڕی سەربەخۆیی ڕزگارییان هاتوە.

ئەوەی کە هیچ کەس شکی نەدەکرد، ئەمە بوو کە خەرجی هەمووی ئەو خوانە ڕازاوانە و دیارییە گرانانە بە ئەستۆی زەینوڵڵا ئەفەندییەوە بوو. زەینوڵڵا ددانی بە جەرگی خۆی داگرتبوو و هیچی لەو بارەوە نەدەدرکاند، چونکە لە ڕووی ئاگادارییەوە ئەوەی کردبوو و دەیزانی چۆن بە قازانجی خۆی کەلک لەو بارودۆخە و لەو بەگە وەرگرێ و هەر بۆیەش سەری چووبا، ئەو نهێنییەی نەدەدرکاند. شاکیر بەگ بە پووڵی زەینوڵڵای ئەو خەرجانەی دەکرد و ئەویش کە بازرگانێکی بە ئەزموون بوو و وەک ڕێویش زیرەک و کەڵەکباز بوو، دەیزانی کەنگێ و چۆنی لێوەرگرێتەوە و وەک دەڵێن مریشکی بداتێ و قازی لێبستێنێتەوە. هەر یەکەم جار کە شاکیربەگی دی، زانی ئەو چ پیاوێکە و کە چاوی بە ڕەگەزنامە و بەڵگەنامەکەش کەوت، سەری کیسەی بۆ شل کرد، ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتری شایی پێی بوو و پێیوابوو ئەو کاری زۆر گەورەی لە دەست دێن. شاکیر بەگ هەر ڕۆژی هەوەڵێ کە هاتە ئەو شارەی، دەسبەجێ چووبووە لای زەینوڵڵای و ئەوەش بۆخۆی زۆر شتی دەگەیاند...

زەینوڵڵا ئەو پرسیارەی سەد جاریش زیاتر لە بەگی کردبوو و هەموو جاریش بە سەرنجەوە بیری لە وڵامەکەی کردبۆوە:

ـ ئەتۆ کاتێک پێت دەو شارەی نا، پێش هەموو کەس هاتییە لای من وا نەبوو؟ پێمبڵێ بزانم چۆن بوو ئەو بڕیارەت دا؟

بەگیش بە شانازییەوە قاقای دەکێشا:

ـ ئەمن بۆن دەکەم و خەڵکی چاک دەدۆزمەوە. ئەو مەسەلەیەت نەبیستوە دەڵێن: نەجیب نەجیبزادەی بە چاوان دەناسێ و ڕێیە چل ڕۆژانیش بۆنی هەنگوینی دەکا...

دوای چەند مانگان شاکیر بەگ هەموو شارەکەی بە دەستەوە بوو. سەعاتی زێڕ، پارچەی ئینگلیسی، پەتۆی کشمیر و شتی بە نرخی دیکە بە سەر خەڵکی دا دەبارین. بۆخۆشی باغە هەرە باشەکانی پرتەقاڵی، عەرزە هەرە بە ڕێژەوەکان و موڵکە هەرە بە سوودەکانی کڕی. شاکیر بەگ کە بە پێی ڕەگەزنامەکەی پشت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە پشت دەچۆوە سەر ئەبووبەکری خەلیفەی یەکەم، لە پێوەندی لە گەڵ دەستبەسەرداگرتنی خانوو، باغ و عەرز دا سنووری نەدەناسی و هەر چەندی زۆرتری هەبا، بۆ پەیداکردنی ئی دیکە تینوو تر بوو، تەماعی پڕ نەدەبوو و ئەوەی نەکردبا، نەدەژیا. سەرۆکی تاپۆ و سندووقداریش ئی خۆی بوون و هەرکاتێک زانیبایان پارچە زەوییەک هەیە، کە بەگ لەوانەیە کەیفی پێیبێ، بێئەوەی بێڵن کەس پێبزانێ، بە ڕاکردن و هەناسەبڕکە خۆیان دەگەیاندی و ئاگاداریان دەکرد، ئیدی هەر ئەوێ ڕۆژیش هەڕاجکردنی عەرزەکەی ڕادەگەیەندرا. ڕاگەیاندنەکەشیان بە شێوەیەک دەکرد کە لە بناخە دا کەسێکی وا پێینەدەزانی و لە ڕاستی دا بە دزی دەکرا. دیارە سەرۆکی تاپۆی دەیتوانی ڕاگەیەندراوەکەی بە بزمارێکی بە دارە گەورەکەی نێوەڕاستی مەیدانی شارییەوە بکوتێ، بەڵام لە بەر خاتری شاکیر بەگی ئەوەی نەیدەکرد. بۆچما کەسێکی وا تا ئێستا لە دایکی خۆی ببوو، کە بتوانێ لە بەرامبەر شاکیر بەگی دا سەر هەڵێنێ، بە شێوەیەک ببێتە لەمپەر و پێش بە پلانەکانی بگرێ؟

شاکیر بەگ بەو شێوەیە عەرز، خانوو و باغێکی زۆری کڕین و هاتە سەر ئەو باوەڕەی شتێکی بکا کە لە ماوەیەکی کەم دا پووڵێکی یەکجار زۆری پێ وەسەریەک نێ. ئەو سەردەمە دوو شت لەو ناوچەیەی هەبوون کە پووڵی چاکیان لێدەکەوتەوە: قاچاخچیەتی و چەڵتووک چاندن. قاچاخچێتییەکە دە پاوانی زەینوڵڵا ئەفەندیی دا بوو و کەس نەیدەتوانی هەر بیریش لەوە بکاتەوە کە بەربەرەکانیی ویی بکا. ئەو قاچاغی هەموو شتێکی دەکرد: چەک، هێرۆیین، زێڕ، ڕەوە ئەسپ، پارچە، جلوبرگ و ماشێن. ئەو پووڵەی وەگیری دەکەوت هەمووی دەدا بە خانوو لە "بۆسپۆرێن"، "بەگۆغلی" و "سیرکەجی". شاکیر بەگ ئازایەتی، زیرەکی و بەهیزیی ئەو پیاوەپیرەی وە بەردڵی کەوتبوو و لە ژیانی خۆی دا ئینسانی ئاوا بە فکر و ڕاپەڕ و وردبینی نەدیبوو،...

هەر هەوەڵ جار کە حەمەدیان دی، زینوڵڵا شاکیری وشیار کردەوە: لەو کوڕەی دەترسم، دوور نیە جێگای مەترسی بێ، دەبێ چاوێکمان لێیبێ، وا دیارە ڕابردوویەکی تا ڕادەیەک سەختی هەبووە و پیاوی وەک وی پۆلووی بن خۆڵەمێشێن. کە وا بوو دەبێ وشیاری بین...

لە وێڕۆژێوە شاکیر بەگ چاوەدێریی حەمەدی دەکرد، نەک هەر لە بەر قسەکەی زەینوڵڵای کە دەیگوت دەبێ وشیاری بین، بەڵکوو بۆخۆشی هەستی دەکرد لە ڕوانینی ئەو کوڕەی سەیر دەترسی. هەمیشە پڕیشکە ئاگرێکی دە چاوی دا بوو و شاکیر بەگ هەرگیز لە چاوی کەس ئاوا نەترسابوو...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەک باسمان کرد شاکیر بەگ ڕێگای قاچاخچییەتییەی نەبوو. دەماوە چەڵتووک، کە قازانجێکی یەکجار زۆری هەبووا بە ساڵێکی پیاوی دەوڵەمەند دەکرد. خەرجێکی واشی نەبوو. کێڵانی نەدەویست، گێرە و جەنجەڕی پێویست نەبوو. شتڵەکەت دەچەقاند و ئاوت وە سەر دەگێڕا. هەر ئەوەندە. پاییزێش بە هەزاران جووتێر لە شاخی ڕا دەهاتنە خوار و دەکرێ بڵێین بە نانەزگی کاری ڕەنێوهێنانەکەیان جێبەجێ دەکرد. تەنانەت دوایە هەڵبەستنی جۆگە و بەرەی تازەش بۆ هەڵچۆڕاندنی ئاوەکەی پێویست نەبوو، چونکە کۆنەجۆگە هەبوون و هێشتا دەکرا کەلکیان لێوەرگیرێ.
ئەو ساڵەی شاکیر بەگ و هێندێک چەڵتووکچێنی ماڕاشیی دیکە، ئاویان وە سەر دەشتێ گێڕا و ئەو نێوەیان کردە باتلاغێکی تەواو. شاکیر کۆمەڵە کرێکارێکی بە ئەزموونی لە ماڕاشێ ڕا هێنان کە سەرکرێکارەکەیان ناوی عەلی ددانزێڕ بوو. ئەوێ پاییزێ بەرهەمەکە یەکجار چاکی بڕی. شاکیر بەگ پووڵێکی زۆری وەگیر کەوت و دەسبەجێ هەموو قەرزەکەی زەینوڵڵا ئەفەندیی دایەوە. لەمێژ بوو ئەو دەشتە برینجی لێنەدەکرا و مێشوولە و مالاریاشی لێبڕابوو. ئەمساڵ چەڵتووکی شاکیر بەگی دەوری دە گوندانی گرتبوو و چەڵتووکچێنی دیکەش بە هەموویان زەویی دە دێیانیان دە ئاوێ دا نوقم کردبوون. زۆر زوو میشوولە پەیدا بوون و زیادیيان کرد. پۆلپۆل بە حەوایەوە دەگەڕان، لێکدەهاڵان و وەکوو هەوری ڕەشی پێش بارانێ بە سەر گوند و شاران دا دەخولانەوە. لەرزوتا وڵاتی داگرتبوو. ئەو هاوینەی ژمارەیەکی زۆر منداڵ مردن. گۆڕستانەکان سەدان گۆڕی بچووکی تازەیان پێوە زیاد بوو. ئیدی لە شاری و لە گوندی کەس نەیدەتوانی شەوانە بێ مێشوولەبەند بخەوێ. سەرانسەری ئەو هاوینەی بەر دەرگای تاقە دوکتۆری شاری پڕ بوو لەو دێهاتییە نەخۆشانەی کە وەک پەیکەرەی قوڕین لە وێ چاوەڕوانی نۆرە دەبوون. حەساری مزگەوتەکانیش پڕبوون، باغچەکانیش، مەیدان و جادەکانیش هەروا. هەموویان لە بەر ئێشی تاولەرزەکەیان نوشتابوونەوە، دەموچاویان چرژابوون، بە زگی بەتاڵەوە، بە لارەوەلارەوە دەهاتن و دەچوون، یان کەوتبوون و لە تاو ئێشی خۆیان دەیاننالاند.
هەر ئەو هاوینەش بوو کە مامۆستا زەکی نەژاد دەستی بە بەربەرەکانی بە دژی چەڵتووکچێنەکان کرد. کۆمەڵێک کەسیش پشتیوانییان لێدەکرد. شێوەی خەباتەکەشیان ئاوا بوو کە بەردەوام تێلگرافیان بۆ ئەنکەرە بەڕێدەکرد و شکایەتیان دەکرد، شارەداریان دەبرد و گۆڕە تازەکانی منداڵەکانیان نیشان دەدا و وێنەی ئەو هەموو نەخۆشانەیان دەنارد بۆ ئیدارە دەوڵەتییەکان، ئەو نەخۆشانە کە بە هۆی تاولەرزەوە، وشک و ڕەق هەڵاتبوون و زگیان هەڵمسابوو. بەڵام ئەوانە هەمووی بێسوود بوون. چەڵتووکچێنە دەسەڵاتدارەکان هەر دەهات

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و ڕووبەرێکی زۆر زیاتریان دەکردە چەڵتووک و زۆر گوندی دیکەیان وەک باتڵاغی لێدەکردن. زەکی نەژاد و هاوڕێ هاوخەباتەکانیشی بەردەوام تێلگراف، نامە، وێنەی مردووان و گۆڕە تازەکانیان بەرێ دەکردە ئەنکەرەی. بەربەرەکانی‌یەکە توند بوو، بەڵام خاوەنچەڵتووکەکان ڕۆژبەڕۆژ ڕووبەرێکی زیاتریان دە بەر ئاوێ دەنا، بەرهەمیان زۆرتر دەبوو و دیارە دەوڵەمەندتریش دەبوون.

بەڵام سەرەنجام وای لێهات کە بەسەرهاتی خەباتی مامۆستا زەکی و هاوڕێیانی بە دژی خاوەن چەڵتووکە ستەمکارەکان و نەخۆشیی تاولەرز، بوو بە نامیلکە و داستان. پێهەڵگوتن و لۆرانەوەی کاتی ناشتنی مردووەکانیش بوون بە بەیت و حەیران و سەرەنجام زار بەزار گەیشتنە گوێی ڕووناکبیران و خەڵکی دیکە لە ئەستەمبووڵێ. هەر چەند ئەو داستان و بەیتانە بۆ ئەو خەڵکەی و لەو مەودا دوورەی هێندێک ناڕوون بوون و هەستکردنی ڕاستی‌یەکان و دەردەکانیش وا هاسان نەبوو، بەو حاڵەش بە توندی دەروونی هێندێک نووسەر و ڕۆژنامەنووسی هەژاند و هەستی هاودەردی‌یەکی توند لە گەڵ دێهاتی‌یە هاونیشتمانەکانیانی تێدا پیکهێنان. هەوڵ و خەباتی مامۆستا زەکی سەرەنجام ئاکامێکی لێوەدەرکەوت: دوکتۆر و پەرستار هاتن و دەرمانی مالاریایان بە سەر نەخۆشەکان دا دابەش کرد، ئەو نەخۆشانەی کە بێجگە لە قوڕاوی مەزرای چەڵتووکێ ئاوی دیکەیان بۆ خواردنەوەی شک نەدەبرد. هەروەها خوێنیان بۆ تاقیکردنەوە لێگرتن. خوێنەکەیان لە سەر پارچە شووشەی بچووک بچووک پان دەکردەوە، پاشان دەیان نارد بۆ تاقیکردنەوە و دیارە مەبەستیشیان ئەوە بوو کە بزانن چەند کەس گرتوویانەتەوە، بەڵام ئەو کارەش سوودێکی زۆری نەبوو و پێشی هێرشی نەخۆشی‌یەکەی بۆ نەدەگیرا، چونکە زەحمەت بوو کەس لە چنگی ئەو نەخۆشی‌یەی ڕزگار بی.

مامۆستا زەکی نەژاد و هاوڕێیانی بەوەی ڕازی بوون کە چەڵتووکچاندنەکە لە چوارچێوەی یاسا دا بێ، بەو مانایە کە ئەو زەوی‌یەی برینجی لێدەکرێ، لانی کەم سێ کیلۆمیتر لە دێی دوور بێ. بەڵام ئەوەش زۆر زەحمەت بوو، چونکە لە سەرەتاوە جۆرێک ئاوەکەیان هەڵبەستبوو کە ئیدی هەموو دێیەکان وەک دورگانیان لێهاتبوو و دە گەمارۆی ئاوێ دا بوون. یاساکە هەر قسە بوو و هیچی دی، یان با بڵێین درۆیەکی گەورەبوو. بەو گەرمایەی کە بە سەر ئەو دەشتەی دا زاڵ بوو و بارۆدۆخێکی لەباری بۆ تاولەرز دەڕەخساند، نەخۆشیی مالاریای خەریک بوو خەڵکێکی لەنێو دەبرد. مامۆستا زەکی دەی‌گوت ئیدی ڕێگا چارە تەنیا ئەوەیە کە بە تەواوی پێش بە چاندنی چەڵتووکی بگیرێ و دیارە بە قسەشی نەدەکرا. هەموو شتێک دە چوارچێوەی تۆڕێک لە پێوەندیی تایبەتی و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرتیل و گەندەڵی دابوو و تەنانەت کاربەدستی هەرە پاک و دلسۆزیش نەیدەتوانی لە شوێنەواری گەندەڵی و بەسراوەیی بەو تۆڕەی ڕزگار بێ.
بەو حاڵەش زەکی نەژاد و هاوڕێیانی هێندێک خاڵی بە هێزیان لە دەست دا بوو: دوکتۆری شاری کە پیر ببوو، لەو بەینەی دا خانەنشین کرا و دوکتۆرێکی لاو جێگای وی گرتەوە، کە لە بناخە دا بابی جووتێر بوو، کاتی خۆی وەک داخواز لە شەڕی سەربەخۆیی دا بەشدار ببوو و هەر لە شەڕیش دا بێسەروشوێن ببوو و ئیدی نەگەڕابۆوە. ئەو دوکتۆرە پشتیوانیی لە جووتێرەکان دەکرد و شانبەشانی مامۆستا زەکی لەو پێوەندییە دا هەڵدەسووڕا. دوکتور لە هیچ نەدەپرینگایەوە و دەکرێ بڵێین زۆر جار چی وای نەدەما گیانیشی لە سەر ئەو کارەی دابنێ. دەیگوت: ئەو چەشنە چەڵتووکچاندنە لەو دەشتەی کە لە کۆنەوە هەر لۆکە، نارنج و سەوزیی لێ ڕەنێو هاتوە، تاوانە! بەڵام هەرچەندی نامەی شکایەتیان بۆ پێتەخت نارد، هەر بێسوود بوو و وەڵامیان نەدەدانەوە. پێتەخت بیری لەوە نەدەکردەوە کە چەڵتووکی قەدەغە بکا، چونکە برینج سەرچاوەیەکی هەرە گەورەی داهات بوو. بێجگە لە وەش خۆ نیوەی عەرزی چوکووراوایە، کرابا برینج یان نەکرابا، هەر بۆخۆی باتلاغ بوو...
لە پڕ شتێکی تازە ڕووی دا. بەڕێوەبەری بەشی لەشساغی لە وەزارەتخانەی پشتی دێهاتییەکانی گرت. کەسێکیش بوو بە فەرماندەری ژاندەرمەخانەی، کە لە زەمانی شەڕی سەربەخۆیی دا، دوای شەڕی" دوملووپینار"ی، لە دەروازەی شاری ئەزمیرێ، لە گەڵ زەکی نەژادی یەکتریان ناسیبوو و ببوونە هاوڕێ.

هەموو ڕۆژێ دێهاتییەکان بە سەر و گیانی قوڕاوییەوە لە پێش باڵەخانەی شوێنی کاری حاکمی و بەر دەرگای نەخۆشخانە بچکۆلەکەی شاری کۆدەبوونەوە و هەتا تاریک دانەهاتبا، ئەویان چۆل نەدەکرد. شاکیر بەگ پێش ئەوەی ئاوێ بەرداتەوە سەر زەوییەکان، بەڵێنی بە خەڵکەکەی دابوو کە هەر کەسە و مێشوولە بەندێکی بداتێ، بەلام ئێستا کە هاوین بوو و پۆل‌پۆل مێشوولە وەک پەڵە هەوری ڕەش ئاسمانیان داپۆشیبوو، ئەو بەڵێنەی لەبیر چووبۆوە.
شاکیربەگ هەموو بەرهەڵستکاری و هەڵسوکەوتی جووتێرەکان: مانگرتنیان لە پێش دەرگای حاکمی، لە نێو شەقام و لە حەساری مزگەوتێ، تێلگراف ناردنیان بۆ ئەنکەرەی، ئاگادارکردنی ڕۆژنامەکان لەو باسوخواسە و هەموو ئەو جۆرە شتانەی لە چاوی مامۆستا زەکی نەژادی دەدی و دەی گوت ئەو کابرایە نیشتمان فرۆشە و بێجگە لە خەیانەت شتێکی دیکەی بۆ ئەو وڵاتەی دە باران دا نیە، دەنا جووتێری تورکی بەستەزمان کە دەڵێی مەڕی خودایە، وەک لۆکەی نەرمە و پارووشی لە زاری بکەیەوە وەدەنگ نایە، نەک هەر نارەحەت نیە، بگرە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شوکرانەبژێریشە. ئاخر بابم کابرای چەڵتووککار خۆ چاوی لە زەویی خۆڕایی نیە، پووڵی دەدا پووڵ! جا وا هەیە زۆرتر و واش هەیە کەمتر، بەڵام هەرچۆنێک بێ، پووڵی هەر دەدا. تاولەرزیش هەمیشە هەر هەبووە و هەر دەشبێ. ئەوە بە چارەنووسی وانەوە گرێدراوە، ئیدی ئەمن بڵێم چی؟ بەڵێ منداڵ مردوون، بەڵام ئەوەش بە قازانجی وان بووە. برا منداڵ یەکجار زیادیان کردبوو. هەر ژنەی دەرزەنێک منداڵی دەبووا! وا نەبایە چەند ساڵی دی جووتێری تورک هەموو دنیایان دەگرت و دەیانکردە ئی خۆیان... " جا بۆخۆتان بیری لێبکەنەوە بەڕاستی ئەو کاتی ژیان چۆن دەکرا؟ ئەو پیاوە میهرەبان و ئاقڵ و بێدەنگانە هەرکام دەبوو بە ئاتیلایەک! زەکی نەژاد، ئەو خاینە، ئەو سەگە، چیلکەیەکی دە کونە زەرگەتەی دەوەژێنێ و ئەو زەرگەتە نیوەخەوتووانە کە بە زەحمەت باڵێکیان بۆ دەبزێورێ، وا دەهاروژێن کە کاتێک بە پۆل لە کونێ دێنە دەرێ، وەک گڕی ئاگریان لێدێ".

شاکیر بەگ دەیتوانی مفت و مەرحەبا بە یەکێک لەو جووتێرانە زەکی نەژادی بکوژێ، هەر بە یەکێک لەو جووتێرانەی کە مامۆستا زەکی ببووە ڕێبەریان و بە دژی ئاغا و بەگەکان هانی دەدان. کوشتنێکی ئاوا زەحمەت نەبوو... دەی ڕاستە ئەو بەڵێنی بە جووتێرەکان دابوو کە مێشوولەبەندیان بداتێ، بەڵام ئاخر ئەوانە کوا دەیانزانی بە کاری بێنن؟ دەبوو ئەو مامۆستا ساویلکەیە ئەوەی زانیبا! ئەوان هەر شەوی هەوەڵێ مێشوولەبەندەکەیان پڕ دەکرد لە مێشوولە و دوایەش وەک پێشوو، لە قولینچکێکی هەتا بەیانی بۆی دەنوستن. لە بەر ئەو کوڕە لاوەی نەبا کە پڕیشکە پۆڵای لە چاوی دەبنەوە و وەک سێبەری بە دوای زەکی نەژادییەوەیە... شاکیر بەگ دەیتوانی بە هاسانی شەڕی زەکی نەژادی لە سەر خۆی کەم کاتەوە. بە تایبەت ئێستا کە خەڵکی شارەکەش لە هەموو شتێکی وەڕەز ببوون و ئاپۆرای جووتێرە قوڕاوییە بەرهەڵستکارەکان زۆری ئەزیەت دەکردن... دەبێ هەر واش بکا، چونکە ئەو مامۆستا نەگبەتە ژانەسەرێکی زۆری دروست کردبوو. شاکیر بەگ هەوڵی دابوو تێیبگەیەنێ کە ئەوە مەترسیی بۆی هەیە، بەڵام ئەو خۆبەزلزانە کەللەڕەقە هەر گوێشی پێنەبزووتبوو و هەروا درێژەی بە هەڵڵای خۆی دابوو. خۆ خوا هەڵناگرێ شاکیر بەگ زۆریش توند و ستەمکار نەبوو، تا ئێستا تەنیا چەند جووتێری کوشتبوو، کە دیارە ئەوانیش هەموویان خاین و تاوانبار بوون... دەی ئەسپی زۆر مسکێنیش جاری وا هەیە جووتەی داوێ، بەڵام ئەو زەکی نەژادە هەر تێنەگەیشتوە و پێشموانیە هەرگیز تێبگا! نەخێر بێسوودە، ئاخر هەتا کەنگێ دەبێ ددان بە جەرگی خۆی داگرێ. بە ڕاستی تاوانی خۆی بوو! ئەگەر لە بەر ئەو زەینوڵلا ئەفەندییەی نەبوایە، لە مێژ بوو مامۆستا زەکی کوژرابوو و یەسکیشی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەمابوون... دیارە لەو کوڕەش، ئەو کوڕەی ڕوانینەکەی ئاوا سەیر بوو، دەترسا. بە ڕاستی لێیدەترسا. ئەو کوڕە دەبێ کێ بێ؟ خوارزای مەلا سەلامییە، باشە دەبێ چۆن پیاوێک بێ؟ ڕەنگە وردە وردە زیاتر بناسرێ و دواتر وەڵامی ئەو پرسیارانە دەرکەون...
زەینولڵای پیری بە ئەزموون گوتی نابێ بە هیچ شێوەیەک بیر لە کوشتنی مامۆستا زەکی بکرێتەوە. ئەو پێوەندیی لە گەڵ ئەنکەرەی هەیە. ئەوانەی لە کاتی شەڕ دا هاوسەنگەر بوون، قەت یەکتریان لە بیر ناچێتەوە، ڕاست وەک قەرەچییان! بیکوژی دەسبەجێ تاوانبار دەکرێی، چونکە هەر ئێستا شکایەتێکی زۆر بە دژی تۆ تۆمار کراون و بێگومان تووشی کێشەی دەبێ، شاکیر بەگ... زەینولڵاش دڵی لەو کوڕەی دەترسا، بەڵام وەک بۆخۆی دەیگوت: هەتا بۆمان ڕوون نەبێتەوە ئەو کوڕە کێیە، نابێ بیر لە کوشتنی مامۆستا زەکی بکەینەوە. بەردەوام دووپاتی دەکردەوە: کوشتنی وی تەنیا گیروگرفت و ژانەسەرمان بۆ زیاد دەکا! بەڵام ئاخر زەکی نەژاد هەر دێ و ڕژدتر دەبێ و زیاترمان کێشە بۆ دروەست دەکا...

لەو بەینەی دا شتێک ڕووی دا کە شاکیر بەگ قەت چاوەڕوانیی نەدەکرد: کۆمیسیۆنی کۆنترۆڵی چەڵتووکی هەرێم بڕیاری دا ئاوی هەموو ئەو زەوییانەی چەڵتووکیان لێ کرابوو، هەڵبڕێ و پارێزگاریش ژێر بڕیارەکەی ئیمزا کردبوو. شاکیر بەگ لە ژیانی خۆی دا ئاوا تێنەشکابوو و نەدۆڕابوو. لە تاوان هەر شێت بوو، غاری دا تێلگرافخانەی و کۆمەڵێک تێلگرافی شکایەت و ڕەخنەی نارد بۆ ئەدەنە و ئەنکەرەی، بەڵام ئەوە سوودێکی نەبوو. ژاندەرمان کە دەستووریان درابۆیە ئاوەکەی ببڕن، کاری خۆیان کردبوو و لەسەر جۆگەکانیش خێوەتیان هەڵدابوو و بە تفەنگەوە کێشکیان دەکێشا. فەرماندەکەیان سەرجووخەیەکی سەرسپی بوو، کە بە شێوەی کاتی ئەو بەرپرسایەتییەی پێسپێردرابوو. شاکیر بەگ کە چاوی پێیکەوت زۆر خۆشحاڵ بوو: ئەو نەوعە کەسانە زوو چەور دەکرێن. جا بزانە چۆنی هەڵدەوەشێنمەوە و ئەو جار با مامۆستا زەکیش هەر بۆخۆی ئاسنی سارد بکوتێ! شاکیر بەگ سەرجووخەی بانگ کردە ماڵێ، پێنج مەڕی قەڵەو و شەڕابێکی زۆری دانێ. هەر ئەوێ شەوێ ژاندەرمەکان گۆلەکانیان بەردانەوە، ئاوەکەیان هەڵبەستەوە و مەزرا چەڵتووکەکان پڕ بوونەوە لە ئاو. بەگ تاریفی سەرجووخەی دەکرد: پیاوی وا کەم وەگیر دەکەوێ، مرۆڤی وەک خۆی خۆشمەشرەف هەر نیە و پیاو حەز دەکا هەر لە گەڵی دانیشێ و قسەی لە گەڵ بکا. بە ڕاستی ئەو ژاندەرمانە هۆیان دایەوە و سوپاسیان دەکەم...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژی دواتر زەکی نەژاد هەواڵەکەی بیست و حاکم، دوکتۆر و سەرهەنگی فەرماندەی ژاندەرمەی ئاگادار کردن. سەرهەنگ لە گەڵ یاوەری سوار بوون و دوای ئەوەی ڕووداوەکەیان بۆ حاکمی باس کرد چوونە شوێنەکەی. تەمەشایان کرد ژاندەرمە لە بن داران بۆی خەوتوون و ئەوەندە مەستن، هەر ئاگایان لە خۆیان نیە. ئەو بەینە پڕ بوو لە یەسکی مەڕی کوڕووساوەوە و شووشە شەڕابی بەتاڵ. کاتێک سەرهەنگ ئەوەی دی، لە حەیفان دینی لە کن نەما. سەرجووخە ـ کە بە زەحمەت دەیتوانی بە پێوە ڕاوەستێ و چەستی بۆ لێدا ـ ی بانگ کردە لای خۆی و بە سەری دا گوڕاند: ئەو یۆنیفۆڕمانە لە بەر خۆتان داکەنن و یاڵڵا بڕۆن، ئیدی نەتانبینمەوە! دەسبەجێ جلە سەربازی‌یەکانی لە بەر داماڵین و ڕووتوقووت بەڕەڵای کردن. ئەو ژاندەرمانە هەموویان دەرکران و هەر ئەوێ ئێوارێ دەستەیەک ژاندەرمەی دیکە شوێنی وانیان گرتەوە و دیارە ئاوەکەش بڕایەوە. شاکیر بەگیش دەسبەجێ خۆی گەیاندە سەرجووخە دەرکراوەکەی، بردی‌یە لای خۆی، کردی‌یە پیاوی خۆی، پووڵێکی چاکی دایە و کردی‌یە سەرۆکی ئاودێرەکانیش. ئەو کابرایەش چووە لای فەرماندە تازەکەی و بە زەبری بەرتیلی سووک و هاسان ڕازیی کرد بە قسەی شاکیر بەگی بکا. بەو شێوەیە تەنیا چەند ڕۆژان ئاوەکە بڕا و دواتر دیسان بەردرایەوە و دەشتەکە هەمووی پڕ بۆوە لە ئاو...

ڕۆژی دواتر بەیانی زوو جووتێرەکان هاتنەوە لای مامۆستا زەکی و ئەویش ئیدارەکانی ئاگادار کردەوە. سەرهەنگی سەرۆکی ژاندەرمەی دیسان بە تووڕەیی‌یەوە خۆی هەڵدا سەر ئەسپی و بە پڕتاو چووە شوێنەکەی. شانۆکە ڕاست وەک پێشوو بوو: ژاندەرمەی مەستی کەوتوو، یەسک و شووشە شەڕابی بەتاڵ لە هەموو شوێنێکی... جارێکی دیکەش سەرهەنگ هەموو هێزەکەی گۆڕی.

زەکی نەژاد باوەڕی وا بوو کە ئەو دەستە نوێیە باشتر و ڕێکوپێکتر دەبن، بەڵام وا نەبوو. زۆری پێنەچوو دێهاتی‌یەکان هاتنەوە و پەنایان بۆ هێنایەوە و دیسانیش هێزەکەیان گۆڕی، بەڵام شاکیر بەگ بڕیاری دابوو بە هیچ شێوەیەک نەکشێتەوە و قسەی خۆی بەرێتە سەرێ: هەموو خەتای ئەو مامۆستا زەکی‌یەیە، ئای ئای، کوڕە خۆ بۆ خۆی هەموو ڕۆژێ لە بەیانی‌یەوە تا ئێوارێ بە سەر جۆگەکان دا دەگەڕێ و چاوەدێریی کاری ژاندەرمەکان دەکا!

مامۆستا زەکی بە سەرهەنگی دەگوت:

ـ لە شەڕی دوملوپیناری سەربازە ئازاکانی ئێمە سەرەنجام دوژمنیان تێکشکاند و ئێستاش هەر ئەو سەربازانەن کە شاکیر بەگ دەیەوێ بە هەر شێوەیەک بێ، لە مەیدانێیان وەدەرنێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرهەنگیش کە گومانی دەوەدا هەبوو، کە سەرکەوتنێکی زیاتریان لە پێش دابێ، دەیگوت:

ـ ئەوانەی لێرە لە گەڵمانن، سەربازەکانی بەرەی دوملوپینارى نین، هەر ژاندەرمەن. ئە دوو شتە زۆر لێک جیاوازن!

بەو شێوەیە شاکیر بەگ لە بەرامبەر سەرهەنگی دا ڕاوەستا و بەربەرەکانیی کرد، هەتا ڕۆژێکیان لە پڕ بڵاو بۆوە کە مامۆستا زەکی نەژاد کوژرا. سەرهەنگ بەو ڕووداوەی یەکجار زۆر تێکچوو و دەستووری دا کە دەبێ هەرچی زووتر قاتڵ بدۆزرێتەوە و سزا بدرێ. ئەو دەیزانی تاوانبارەکان کێن، بەڵام ئەوەشی دەزانی کە هەرگیز ناتوانێ بە ڕوونی قامکیان لە سەر دابنێ و تاوانەکەیان لە سەر جێبکاتەوە. سەرهەنگی ناڕەحەت و دڵبەسۆ لە حاڵێک دا بە پەلە بە سواری ئەسپەکەی لە شاری وەدەر دەکەوت، گوڕاندی:

ـ ئەو دەستە چەپەڵ و نیگریسە هەموویان بە لەعنەت بن، ئەو بێشەرەفە تاوانبارانە!

کاتێک حەمەد و موسلیم گەیشتنە قەراغ دەریایە، لای نیوەڕۆیە بوو. هەوا یەکجار گەرم بوو و هەردووکیان ئارەقەیەکی زۆریان کردبوو. بۆ ئەوەی بگەنە سەر تەرمەکەی، ناچار بوون بە نێو حەشیمەتەکەی دا ڕێگا بکەنەوە. گوللەیەک لە سەر دڵی درابوو و لای چەپی دە خوێنێ دا شەڵاڵ بوو. هەردووک لاقی دە ئاوێ دا بوون و شەپۆلەکان تا سەر چۆکی دەهاتن. مامۆستا زەکی لە وێ کەوتبوو، چاوەکانی هەر وا ئاواڵە بوون و ددانەکانی لە ژێر تووکی سمێڵەکانییەوە کە هێندێکیان چووبوونە نێو زارییەوە دیار بوون و دەستی ڕاستیشی لە سەر برینەکەی دانابوو.

هەموو دۆست و هاوڕێکانی لە وێ بوون. هەموویان هەر کە هەواڵەکەیان زانیبوو، بە پەلە خۆیان گەیاندبووە ئەوێ. هەموو تووڕە بوون و هەمووشیان یەکدەنگ شاکیر بەگیان بە قاتڵ دەزانی و ناویان دێنا.

ناشتنی زەکی نەژادی بوو بە ڕێوڕەسمێکی بە شکۆ. شەقامەکان پڕ لە خەڵک بوون. تابووتەکە دە ئالایەکییەوە پێچرابوو و میداڵەکانی مامۆستای بە ئاڵاکەیەوە قایم کرابوون. شاکیربەگ کراسی ڕەشی دەبەر کردبوو و لە گەڵ سەرجووخە دەرکراوەکەی کە ئێستا پیاوی خۆی بوو، لە وێ بوو.

لە حەساری مزگەوتێ لە گەڵ حەمەدۆکی شانبەشان کەوتن و لە پەنا یەک ڕاوەستان، بەڵام هیچیان چاوی لە وی دیکە نەکرد. تاقە یەک جووتێریش دیار نەبوو. دەتگوت هەموو پەیکەرە قوڕینەکان بە ڕوخسارە زەردە لەرزوتالێدراوەکەیانەوە بوونە دووکەڵ و بە حەوای دا چوون...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاوڕێیەکی زەکی نەژادی وتارێکی پڕ لە هەستی دا و لە قسەکانی دا باسی قارەمانەتی و ئازایەتیی ویی لە شەڕی دا کرد و پێی لە سەر ئەوە داگرت کە ئەو لە پێناوی خەبات بە دژی چەڵتووکچاندن و بڵاوبوونەوەی نەخۆشیی مالاریا دا گیانی خۆی بەخشیوە. لە کۆتایی قسەکانیشی دا گوتی: ئەو هەرگیز وەدوای قازانجی تایبەتیی خۆی نەکەوت و هیچ شتێکی بە تەنێ بۆخۆی نەدەویست.

حەمەد لە حاڵێک دا لە بیرکرنەوە دا نوقم ببوو، لە گەڵ موسلیمی گۆڕستانەکەیان بەجێهێشت. دەتگوت خوێن دە دەمارانی دا بەستوویەتی. خەنجەرت لە سەر دڵی دابا، خوێنی لێنەدەهات. دەتگوت بە خەوەوە دەڕوا و نەیدەزانی لاقی لە کوێ دادەنێ. کاتێک لە ماڵێ نێزیک بوونەوە، حەمەد لای دا و بە ڕێگایەکی دیکە دا ڕۆیی، بێئەوەی بزانێ دەچێتە کوێ. لەو جۆرە بارودۆخانە دا حەمەد نە هیچی دەدی و نە هیچیشی دەبیست...

لە نێوەڕاستی ئەو خڕەی کە ئێستا ئاوی پێدا نەدەهات و لە سەر ڕێگای دەریایە بوو، ڕاوەستا و نێوچاوانی تێکنا. دەتگوت هەوڵ دەدا شتێکی وەبیر بێتەوە. لە نەکاو ڕوخساری گۆڕا و زیاتر بۆ لای دەریایە چوو. ڕوخساری بەردەوام دە ئاڵوگۆڕ دابوو، سپی هەڵدەگەڕا، سوور هەڵدەگەڕا، جارجار گرژ دەبوو و دوای تاوێکی وەک منداڵێکی کە دە خەوێ دابێ، هێدی دەبۆوە...

چووە نێو پۆلە پنگەکەی، ڕاوەستا و دیسان بیری کردەوە، دەمێک نێوچاوانی تێکدەنا و دەمێک وەک ئەوەی بڕیارێک بدا، توند دەبوو و لە جێی خۆی جووڵەی نەدەکرد. موسلیم لە سەر تەپۆڵکەکەی نێزیک وێ چاوەڕوانی بوو.

ئێوارە داهات، ڕۆژ بەرەو ئاوا بوون چوو و هەوری سپی لە ئاسمانێ پەیدا بوون. شەماڵ هەڵیکردێ، دەریا تووڕە بوو و شەپۆلەکان توندتر بوون، کەفێکی سپییان دەکرد و کەفەکە بە سەر بەردەکانی قەراغ دەریایە دا دەڕژا. ئەو جار ڕۆژ بە تەواوی ئاوا بوو و تاریک داهات. دەریا گرماندی و ئاوەکە ڕووناکایی بە سەرەوە نەما، بەڵام حەمەد هێشتا جووڵەی نەدەکرد. کاتێک هەواکە بە تەواوی تاریک بوو، موسلیم لێی چووە پێشێ، بەڵام نەیدەزانێ چیی پێبڵێ. یەک دوو خولی بە دەور دا سووڕا، چڵە پنگێکی هەڵپساند و چەند جار بە بەر لووتی دا هێنای و بردی، بەڵام بێسوود بوو و هاوڕێکەی هەر جووڵەی نەبوو.

موسلیم گوتی:

ـ ئەوە پنگە، بۆنیی پێوە کە!

حەمەد بۆنەکەی هەڵمیسی و ئەو جار موسلیم لە تاریکایییە دا دیتی کە بزەیەکی هاتێ. موسلیم باسکی حەمەدی گرت:

ـ با بڕۆینەوە، ئێستا دایە حۆری و سەیران نیگەرانن و دەڵێن بۆ دەبێ دوای ڕێورەسمی ناشتنەکەی نەگەڕابنەوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ڕاست دەکەی، ئەوان دەبێ نیگەران بووبن. با بڕۆین...
بەرەو ماڵ بوونەوە. موسلیم زۆری پێخۆش بوو بیدوێنێ، بەڵام نەیدەوێرا. سەرەنجام خۆی پێڕانەگیرا و بە دەنگێکی بەرز، وەک هاواری منداڵێک کە لە تاریکی دەترسی، گوتی:
ـ کاحەمەد، کا حەمەد، تکایە گوێم لێڕاگرە!
حەمەد وەڵامی دایەوە:
ـ گوێم لێیە موسلیم، پێم بڵێ بزانم دەڵێی چی!
ـ ئەمن شاکیر بەگی دەکوژم! دەیکوژم و هەڵدێم، دەچمەوە گەڵ دەستەی حەمەدۆکی. ڕاستی‌یەکەی ئەمن هەر زگماک چەتەم، ناتوانم چی‌دی لەو شارەی، لەو نێو باغە پڕتەقاڵانە بژیم، تکات لێدەکەم لێم گەڕێ با ئەو کارەی بکەم...
حەمەد وەڵامی نەدایەوە و لە جیاتی‌یان باوی هەنگاوی توندتر کرد.
موەسلیم قیژاندی:
ـ دەزانم شاکیر کوشتوویە. شاکیر مامۆستا زەکی کوشتوە، وا نیە؟ دیارە وایە و دەزانم ئەتۆ بڕیارت داوە بۆخۆت بیکوژی، بەڵام نابێ ئەتۆ وا بکەی، ئەتۆ نابێ چیدی حەمەدۆک بی. دوێنێ گوێم لە سەیرانێ بوو بە دایە حۆریی دەگوت زگی پڕە. بۆ دەبێ ئەتۆ شاکیر بەگی بکوژی؟ پێویست نیە ئەتۆ بی‌کەی، ئەدی ئەوە نیە ئەمن لێرەم. مامۆستا زەکی ئەوەندەی دۆستی تۆ بوو، ئی منیش بوو. فێری خوێندنەوە و نووسینی کردم. ئێستا دەتوانم لە سەر کاغەزێکی بنووسم "موسلیم". لێمگەڕێ با ئەو کاتەی بەگ لە ژێر دارە گەورەکەی مەیدانی شاری قەننەی دەکێشێ، بیکوژم... قەرار بێ هەر هەوەڵ گوللەی ڕاست لە سەر دڵی دەم. پاشانیش لێی سواری ئەسپە عەرەبی‌یەکەم دەبم و ئیدی کەس تۆزم ناشکێنێ!
موسلیم هەر قسەی دەکرد و هەوڵی دەدا حەمەدی ڕازی بکا ڕێگای ئەو کارەی پێبدا، بەڵام حەمەد ڕانەدەوەستا، هەر ددانی دەچیڕەوە دەبرد و دەڕۆیی. موسلیم بە دوای دا ڕای کرد، بە هەردووک دەستان ئێخەی گرت و گوڕاندی:
ـ وەڵامم بدەوە! ئیجازەم دەدەی بی‌کوژم، یان نا؟
حەمەد دەستی موسلیمی لە بەرۆکی خۆی پچڕی‌یەوە و درێژەی بە ڕۆیشتنەکەی دا، لە پێشووش خێراتر. هەنگاوەکانیشی پتەوتر هەڵدێنایەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٣

پاییز گەڵای هەموو دارانی سوور هەڵگێڕابوو و ڕووناکایی‌یەکی زێڕین لە پاییزەخۆری نەرم و نیان کەوتبوە سەر لێڕەواری گەورە و پانوبەرین، کە چاو نەی‌دەتوانی سنووری بۆ دابنێ. گیای وشک و لالە کێویلکەی سوور و بنەوش لە قەڵشی عەرزی و لە نێو بەردێکی هاتبوونە دەر و دەت‌گوت بە هێزی خۆیان بەردەکەیان قەڵشاندوە. مەلا فەرهاد و هاوڕێکانی هۆڵە مەڕێکیان لە نێو قووڵایی دارستانەکەی دا خاوێن کردبۆوە، کردبوویانە بنکە و لێرە مابوونەوە. بەردەوام هەموو جۆرە هەواڵێکیشیان پێ‌دەگەیشت. هەرچەشنە ڕووداوێک لە تووڕووس، چوکووراوا و تەنانەت لە ئەنکەرەش هاتبایە پێش، ئەوان لێی ئاگادار دەبوون. زیندووبوونەوە و فڕینی ئەسپە کوێتی زۆر شتی بۆ وان هاسان کردبوو. هەموو خەڵکی شاخی، چ ژن و چ پیاو، پیر و لاو، کاریان بۆ دەکردن و بەو شێوەیە ئەوان زۆر خێرا بە هەواڵ و ڕووداوەکانی ئەو دەوروبەرەیان دەزانی. هەر ژاندەرمە لە شاری وەدەرکەوتبان، ئەوان ئاگادار دەبوون. دەت‌گوت باڵندە هەواڵەکانیان بۆ دێنن.

دیارە ئەوان بە نەهێنی لە وێ مابوونەوە و مەلا فەرهاد جێگاکەی ئاشکرا نەکردبوو. هەمیشە نیگابانیان هەبوون و هەر پەیامێکیش دەهات، پێشتر بە سەر سێ کێشکان دا تێ‌دەپەڕی، جا دەگەیشتە لایان. ڕەوەزە بەردی بنەوشیی گەورە گەورە پشت و ڕاست و چەپی هۆڵەکەیان گرتبوو و لای خوارەوەشی خڕێک بوو بە قەد چۆمێکی ئاو پێ‌دا دەڕۆیی. داستانی ئەسپەکەی و ئەوە کە لە پێش دا هەر کەلاکێک بووە، کە بە پاڵەپەستۆ لێیان خوڕیوە، بەڵام دوای گوللەبارانکردنێ زیندوو بۆتەوە، بۆتە حودوودێک، چلسوارەی غەیبی لە گەڵ خۆیان بردوە، فڕیوە و ئێستاش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە سەر شار و دێیان دا دەفڕێ و دەحیلێنێ، بیری مەلا فەرهادی بە خۆیەوە خەریک کردبوو. باشە ئەو داستانە بە کوێ دەگا؟ سەرەنجام خۆی و حەمەدۆک چی‌یان بە سەر دێ؟ جاروبار هەواڵی حەمەدی پێ‌دەگەیشت. بە قسەی خەڵکی ئەو وازی لە چەتەگەری‌یە هێنابوو، شاخی بە جێ‌هێشتبوو و بۆخۆی لە گوندێکی دانیشتبوو. هیچکەس ئامادە نەبوو بڵێ ئەو گوندە ناوی چی‌یە. تەنانەت بە مەلا فەرهادیشیان نەدەگوت! یان هەر بە ڕاستی ئەوانیش نەیان دەزانی حەمەد لە کوێ دەژی. مەلا فەرهاد لە دڵی خۆی دا پێکەنینی دەهات. ئەو بۆخۆی حەمەدی بەڕێ‌کردبوو و ناردبوویە لای دۆستێکی، کە بڕوای تەواوی پێی‌هەبوو. ئەو دۆستە دەی‌زانی چۆن هەڵسوکەوت لە گەڵ خەڵکی جۆراوجۆر بکا و دەی‌توانی شتی شاراوە لە دەروونی وان دا ببینێ. هەروەها دەی‌زانی ئینسانی وەک حەمەدی ناتوانێ بە یەکجاری مل بۆ ئەو چەشنە ژیانە ڕاکێشێ و پێبەندی ئەو بارۆدۆخە تازەیەبێ و بێ‌گومان ڕۆژێکی هەوای شاخی لە کەللەی دەداتەوە و یاغی دەبێتەوە. مەلا فەرهادیش گومانی لەوەی دا نەبوو. تەنیا کاتێک بیری لە بایرامۆغڵیی دەکردەوە، هێندێک دوودڵ دەبوو. باشە ئەو کابرایە چۆن دەی‌توانی ئەو هەموو ساڵانە ئەو ژیانەی قبووڵ بکا، بە جلی شڕی ڕیشاڵ ڕیشاڵەوە، وەدوای دووگای لاواز بکەوێ و دێمەکارێکی وشکارۆی قاقڕ بکێڵێ و بەو حاڵەشەوە نانی شەوێی نەبێ؟ ڕەنگە ئێستا بەو ژیانەی ڕاهاتبێ، هەرچەند لە وانەشە لە هەموو کەس و هەموو شتێک بێزار بێ. دوور نیە حەمەدیش ئێستا وای بە سەر هاتبێ و گۆڕابێ. بەڵام وەڵڵاهی زەحمەتە. ئەو دوو پیاوانە هیچیان ناتوانن بە یەکجاری لەو هەموو شتانە ببڕێن و ئیدی بیریان لێ‌نەکەنەوە. ئەوانە گڕێکیان دە سینگی دایە، قەت ناکوژێتەوە، کز دەبێ، بەڵام هەرگیز بە تەواوی خامۆش نابێ و هەر بینا دیسان بە تینی هاوڕێیەتی و ئەوین، بڵێسەی کێشا و بەرز بۆوە. بایرامۆغڵی و حەمەد هەوڵیان دەدا ئەو ئاگرەی لە دڵی خۆیان دا خامۆش بکەن، بەڵام تەنیا کاتێک دەیان‌توانی دەو کارەی دا سەرکەون، کە سینگی خۆیان بقەڵەشنەوە و دڵیان فڕێ‌دەنەدەری...

نیگابانی کێشکی لای ڕۆژاوایە هاتە لای مەلا فەرهادی و گوتی:

ـ مامۆستا، حەوت پیاو ئەوە دێن بۆ لای ئێرە، لێیان گەڕیم، یان پێشیان پێ‌بگرم؟

ـ لێیان گەڕێ بابێن، ڕەنگە ئەوانیش بیانەوێ ببنە چەتە، وایە؟

ـ بەڵێ... مامۆستا سەیرە، هەموویان باڵایان بە قەد یەکە، هەموویان مووزەرد و چاو شینن! هەمووشیان تفەنگ و فیشەکدانی چاکیان پێن، کەوشی چاکیان دە پێ دان و سەربەرگی ماڕاشیی قەراغ زەردی نەخشینیشیان دە بەر دان. هەموویان وەک یەک دەچن، هەر بۆت لێک‌ناکرێنەوە.

مەلا فەرهاد قاقایەکی کێشا و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەڵبەت هەمووشیان ناویان حەمەدۆکە، وایە؟
ـ بەڵێ، وایە! زۆر سەیرە مامۆستا، ئێستا ئیدی خەڵکی ئەو شاخانە هەموویان ناویان حەمەدۆکە!
مەلا فەرهاد دیسان پێکەنی و گوتی:
ـ بیستوومە، ئەمنیش پێم سەیرە!
مەلا فەرهاد بە لای سەرەوە دا کە شاخ بوو، چوو بۆ لایان و کاتێک گەیشتە ڕاست بە ڕاستی وان کە لە خوارەوەی شاخەکەی ڕاوەستابوون و چاوەڕوانی وی بوون، خۆی لە نێو داران وەدەرخست و چووە خوارێ، هەتا لە بن ڕەوەزێکی لە پەنایان وەدەرنەکەوت نەیانزانی:
ـ ڕۆڵەکانم بەخێربێن!
هەموویان لە بەری هەستان، وەڵامی سڵاوەکەیان دایەوە و لە حاڵێک دا دەستیان لە سەر سینگیان دانابوو، بە ڕیز لە پێشی ڕاوەستان.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ کوڕینە، ئەمن لێتان ناپرسم بۆچی هاتوون و چۆن بووە بڕیارتان داوە ڕەگەڵ ئێمە کەون، چونکە وەڵامەکەی دەزانم. بڕواشم وایە هەموو هەژارەکانی وڵاتی ئێمە، هەموو ئەو کەسانەی باب، برا، یان مامیان چۆتە شەڕێ و ئیدی نەگەڕاوەتەوە و هەموو ئەو کەسانەی ستەمیان لێدەکرێ، ڕەنج دەکێشن و پشت و پەنایەکیان نیە، دەبوو بێن و ببنە چەتە. دیارە هەموو کەس نابێتە چەتە و هەمووش وە شاخی ناکەون، بەڵام دەزانم ئێوە ئاگرێکتان لە دڵی دایە، کە ئێوەی گەرم داهێناوە و هێناونیە ئێرە! زۆر باشە! بەڵام با هەر ئێستا شتێکتان پێبڵێم و زۆر بە وردیش بیری لێبکەنەوە: ئێمە حەمەدۆکمان لە گەڵ نەماوە، یانی بزانن حەمەدۆک نەک هەر لە گەڵ دەستەی ئێمە، کە دەستەی وین، نەماوە، بەڵکوو لە شاخیش نەماوە.
لاوێکیان وەجواب هات و گوتی:
ـ قەیدێ ناکا مەلا فەرهاد، ئێمە لە ڕێیە کە دەهاتینە ئێرە تووشی بووین و قسەشمان لە گەڵ کرد. حەمەد ئێستا لە هەموو شوێنێکی‌یە!
ڕوخساری مەلا فەرهادی لە خۆشی‌یان گەشایەوە:
ـ زۆرم پێخۆش بوو، کە وا بوو ئێوە بۆخۆتان دیتووتانە و قسەتان لە گەڵ کردوە؟
ـ بەڵێ ئێمە چاومان پێی کەوتوە...
مەلا فەرهاد لە نەکاو لە یەکێکیانی پرسی:
ـ ئەتۆ ناوت چی‌یە؟
ـ حەمەد...
مەلا فەرهاد قاقایەکی کێشا و پاشان نێوچاوانی تێکنا و بە شێوەیەکی وشک و توند گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئێستا زۆر بە باشیم گوێ لێ بگرن، حەمەدەکان! تەنانەت یەک وشەش لە وەی دەیڵێم، لەبیر مەکەن: پێش هەموو شتێک دەبێ بزانن حەمەدبوون هەر وا هاسان نیە!

ـ دەزانین، مەلا فەرهاد.

ـ ئەوە کارێکی سەختە، حەمەد هەمیشە لە گەڵ مەرگ بەربەرەکانی دەکا و گیانی هەمیشە دە مەترسی دایە.

ـ دەزانین...

ـ کە وا بوو دەبێ هەر ئێستا سوێندێ بە خودای و بە قورئانێ بخۆن کە بە دەستووری من بجووڵێنەوە و لە قسەی من دەرنەچن.

ـ سوێندێ دەخۆین...

ـ ڕاوەستن، ئاوا بە پەلە نابێ. ڕاوەستن بە تەواوی بزانن ئەمن دەڵێم چی، پاشان سوێندێ بخۆن. هێندێک مەرج هەن کە دەبێ قبووڵیان کەن. لەوانەیە دوای ئەوەی زانیتان ئەو مەرجانە چن، بۆتان نەکرێ و هەر لێرە ڕا بگەڕێنەوە!

ـ سوێندێ دەخۆین کە هەموو مەرجەکان قبووڵ بکەین، مەلافەرهاد ئێمە بە ئاگاداریی تەواوەوە هاتووین و دەزانین بارودۆخمان چۆن دەبێ و دەبێ چ بکەین.

ـ گوێتان لێبێ، ئێوە هەرگیز نابێ ستەم و زۆر لە هەژاران بکەن! دەبێ هەمیشە بە ڕێز و میهرەبانی‌یەوە لە گەڵیان بدوێن و هەرکەس پێویستیی بە یارمەتی هەبێ، یارمەتیی بکەن.

ـ ئێمە سوێندێ بە خودا و بە کەلامی خودای دەخۆین کە ئەو شتانە هەموو وەبەر چاو بگرین.

ـ کاتێک ئێوە دەوڵەمەندان ڕووت دەکەن، نابێ یەک دیناریشی بۆخۆتان هەڵگرن، دەبێ هەمووی بە سەر هەژاران دا دابەش کەن و ئەو کەسانەش وەپێش خەن کە لە هەمووان داماوترن.

ـ بە ناوی خودای سوێندێ دەخۆین وا بکەین...

ـ نابێ قەت گومانتان لەو شتانە داهەبێ کە سەبارەت بە هێز و گەورەیی کوێرۆغڵی، حەزرەتی عەلی و ئەسکەندەری جووتشاخی گەورە گوتراون. هێز و شانازیی وان هێز و شانازیی ئێمەیە. هەر چەتەیەکی گەورەیی و شانازیی قارەمانانی ڕابردوو بە هێند نەگرێ و سووکایەتیی پێبکا، دەبێ دەسبەجێ هەر هاوڕێکانی خۆی گوللەبارانی کەن. بە پێی یاسای خوا و هەر چوار کتێبی پیرۆزی ئەو کەسەی بێڕێزی بە کەرامەت، شەڕەف و نامووسی هاونەوعی خۆی، واتە ئینسانەکانی دیکە بکا، دەبێ بکوژرێ.

ـ بەڵێ، دەبێ بکوژرێ مەلا فەرهاد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئێوە مافی ئەوەتان نیە تەنانەت فلووسێکیش لە خەڵکی داوا بکەن، پارووە نانێکیان بە زۆری لێبستێنن. بۆ وێنە ئەگەر داوای مەڕێکتان لە شوانێکی کرد، دەبێ لە پێش دا نرخی مەڕەکەی بە زیادیشەوە بۆ حیساب کەن و بیدەنێ. تەنانەت ئەگەر شوانەکە بۆخۆشی نەیەوێ پارەتان لێوەرگرێ، نابێ قبووڵی بکەن و دەبێ پووڵی هەر بدەنێ!

ـ دەستووورت لە سەر چاوان مەلا فەرهاد.

ـ با شتێکی گرینگی دیکەشتان پێبڵێم، ئەوەش باش وەرگرن! خەڵکی شاخی حەمەدۆکی دەپەرستن و بە ئینسانێکی پیرۆزی وەک حەزرەتی خدر و حەزرەتی عەلیی دەزانن. ئێستا ئەسپەکەی وی بە ئاسمانێوە و دەفڕێ، لەو شار بۆ ئەم شار و بەردەوامیش دەحیلێنێ.

ـ دەزانین مەلا فەرهاد، ئەسپەکە دەحیلێنێ و دەفڕێ!

ـ ئێستا هەمووتان دەزانن کە کاتێک دێنە نێو دەستەی ئێمە ئەرک و بەرپرسایەتییەکی زۆرتان دێتە سەر شانی؟

ـ بەڵێ و هەر بۆیەش هاتووینە لای ئێوە.

ـ شاخەکانماڵی ئێمە و جێگای متمانەی ئێمەن، بەڵام ئەوە شتێکی ئاشکرایە کە هاوکات ئەوەندەی دۆستمان هەن، هەر بەو ڕادەیە دوژمنیشمان هەن. ئێمە یەکەم حەمەدۆکی ئەو شاخانە نین. لەوەتا دنیا هەیە ئەو شاخانە حەمەدۆکیان لێنەبڕاون. هەمیشە حەمەدۆکەکان بەهێز کراون و یارمەتییان کراوە، چونکە هێشتا ستەم، خراپە، هەژاری و بێعەداڵەتی بە سەر دنیایە دا زاڵە و ئینسانەکان خوێنی یەکتر دەمژن. ئێمە دەبێ هەتا هەتایە بە دژی ستەم و چەوساندنەوە بوەستین، یان لەوانەشە ڕۆژێکی... نازانم بڵێم چی...

لێرە دا چاوەکانی پڕ بوون لە فرمێسک و دەنگی لەرزی:

ـ لەوانەیە ڕۆژێکیش بتوانین بە سەر هەموو چەوسێنەر و ستەمکاران دا زاڵ بین و دەسەڵاتیان لە دەست دەربێنین... ئەو ڕۆژە ئیدی نە هەژاری دەمێنێ، نە نەخۆشی، نە چەوساوە و نە چەوسێنەریش...

نەیتوانی چیدیکە بەو شێوەیە قسە بکا، بۆ ئەوەی لاوەکان دەموچاوی خەمناک و فرمێسکەکانی نەبینن، سەری داخست و چاوەکانی دە عەرزی بڕین. تاوێکی چاک سەری هەڵنەهێنا و پاشان کاتێک سەریێ بەرز کردەوە، ڕاست دە ڕوخساری کوڕەکانەوە ڕاما و گوتی:

ـ ئەو ڕۆژە دەبێ وەدی بێ، ئینسانەکان هەمیشە بۆ وەدیهاتنی ئەو ڕۆژەی خەباتیان کردوە و مافی خۆشیانە بەرهەمی خەبات و ئامانجە لەمێژینەکانی خۆیان وەدەست بێنن و ببینن کە گورگ و مەڕ لە ئاشتی و ئاسایش دا بە یەکەوە ئاوێ دەخۆنەوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو جار دەنگەکەی هێندێک خەماوی بوو:
ـ دوور نیە ئێمە بۆخۆمان هەرگیز ئەو ڕۆژەی نەبینین. لەوانەیە لەو شاخەی بکوژرێین، تەنانەت گۆڕێکیشمان بە نسیب نەبێ و قەل و داڵ تەرمەکەمان بخۆن...
لێرە دا لە پڕێک سینگی هێنا پێشێ، سەری بەرز کردوە و ملی هەڵێنا. گنجی دە باڵای دا نەمابوو و پتەو و قورس وەک ڕەوەزەکەی بەرامبەریان دەهاتە بەرچاو:
ـ بەڵام هەر چۆنێک بێ، تا ئەو کاتەی نەختە هێزێکمان دە بەر دا ماوە، خەبات دەکەین و زەبر لە چەوسێنەران دەوەشێنین...
ـ بەڵێ، مەلا فەرهاد زەبریان لێدەدەین...
مەلا فەرهاد ئارام بۆوە، بزەیەکی هاتێ، تفەنگەکەی هەڵگرت و لە سەر بەردێکی دانیشت. ئەو جار بە درێژی بۆی ڕوونکردنەوە کە چۆن دەبێ هەڵسوکەوت لە گەڵ دێهاتیـیەکان بکەن و هەروەها ئامۆژگاریی کردن کە دەبێ زۆر وشیار بن، چاو و گوێیان بکەنەوە و دەرفەت بە مەترسی نەدەن کتوپڕ بەرۆکیان بگرێ. بۆیگێڕانەوە کە بۆچی چۆتە سەر سوڵتانۆغڵیـیە زەردی و ڕاست پووڵی لە وی ئەستاندوە. باسی سروشتی هەموو ئاغا و بەگانی بە گشتی بۆ کردن و بە تایبەت خوو ڕەوشتی بەگ و ئاغاکانی دەشتی چوکووڕاوایە، وەک عەبدی خان و عەلیسەفابەگی پێناساندن.
سێ لەو کوڕانە دەیانزانی. پاشان لێی پرسین:
ـ زۆر دەستەی حەمەدۆکی هەن. ئێوە تا ئێستا چەند دەستەتان دیون؟
ـ سێ دەستەمان پێشک دێن.
ـ هەرسێک دەستان بە چاکی دەناسن؟
ـ دیتوومانن قسەمان لە گەڵ کردوون.
ـ زۆر باشە، پێوەندیی خۆتان لە گەڵ وان ڕاگرن و بەردەوام لە گەڵ ئێمەش دە پێوەندی دا بن... ئەدی پێم بڵێن بزانم ئەو دەستانەش دەناسن کە دوژمنی ئێمەن و دەیانەوێ ئێمە سەرمان بە لەشییەوە نەمێنێ؟
لاوەکان دەسبەجێ ناوی ئەو چەتانەیان هێنان کە دژی دەستەی حەمەدۆکی بوون.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ زۆر باشە، کە وا بوو وشیار بن و هەورەها لە بیرتان نەچێ کە سوڵتانۆغڵیـیە زەردە و پیاوەکانی ویشمان دوژمنن... هەروەک دوژمنی هەموو هەژار و لێقەوماوانیشن.
ئەو جار مەلا فەرهاد هەستا. کوڕەکانیش هەستان و بە ڕێکوپێکی لە بەرامبەری ڕاوەستان.
ـ ئێستا دەتوانن بڕۆن. داوای سەرکەوتنتان بۆ دەکەم! ئەمن سڵاوی ئێوە بە حەمەدۆکی دەگەیەنم. خەونم پێوە دیوە و دەزانم هەر بەو زووانە چاوم پێیدەکەوێتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوڕەکان یەکە یەکە دەستی مەلا فەرهادییان ماچ کرد و پاشان ڕۆیشتن.
ڕۆژی دواتر دیسان نیگابانەکان ئاگاداریان کردەوە کە ڕاست وەک ڕۆژی پێشوو، کۆمەڵێک حەمەدۆکی نوێ هاتوون و دەیانەوێ بیبینن. مەلا فەرهادیش چووە لایان و لە خوارەوەی ڕەوەزەکان چاوی پێیان کەوت. حەوت کەس بوون، کەوا و پانتۆڵی زەرد و جلیقەی شینکییان دەبەر دا بوون. جلیقەکانیان بە دابی ئالیپۆی چل دوگمەیان لێدرابوون، دووربینی تازەیان دە ملی دابوون، سەرکڵاوەی بە گوڵینگی بۆریان لە سەر بوون، باڵتۆی ڤادماڵیان دەبەردابوون کە قەراغی یەخەیان بە دەزووی زەرد داگیرابۆوە و قەراغی ڕەخت و فیشەکدانەکانیشیان هەر وا بوو. خەنجەرەکانیان، دەمانچەکانیان و پشتێنەکانیشیان کە لە ئاوریشمی تریپۆلی بوون، هەموویان وەک یەک بوون. بۆخۆشیان هەموو وەک یەک دەچوون و دەتگوت وەک یەک لە قالب دراون. بەقەد یەک درێژ بوون، پانایی شانانیان هەر یەک بوو، سمێڵیان وەک یەک دانابوون، چاویان یەکڕەنگ بوون و هەمووشیان پاتەیان دە پێ دا بوون. ئازایەتی، هێز و ورەیان لە چاوان دەباری و دیار بوو هیچیان لە مردنێ ناترسن. مەلا فەرهاد قسەکانی پێشووی بۆ ئەوانیش دووپات کردەوە و ئەوانیش وەک دەستەی پێشوو و تەنانەت چاتریش گوێیان بۆ ڕاگرت و بەڵێنیان پێدا لە سەر ئەو ڕێوشوێنە بڕۆن کە ئەو نیشانی دابوون. مەلا فەرهاد لە خۆشییان فرمیسکی دە چاون گەڕابوو.
یەکێک لە کوڕەکان لە لایەن ئەوانی دیکەشەوە وەقسە هات و گوتی:
ـ بە ڕاستی ئێمە تا ئێستا نەماندەزانی ئەو کارە هێندە گرینگە. بەڵی دوژمن تا ئێستا زاڵ بووە و ئێستاش هەر زاڵە، بەڵام هەرچۆنێک بێ، ڕۆژێک هەر تێک دەشکێ، چونکوو ئێمە زۆرین، ئەوەندە زۆر کە دە ئەژمار نایەین، وەک باڵندەی ئاسمانێ و وەک مێرووی سەر عەرزێ... ئەو چیا بەرزانە، ئەو ڕەوەزە گەورانە و ئەو ڕژد و هەڵدێرە ئاستەمانەش هەر لە گەڵ ئێمەن. ئێمە دەبێ سەرکەوین و ئەو کاتە ئیدی هەتا هەتایە ستەم و زەبروزەنگ کۆتایی پێدێ!
مەلا فەرهاد پێی لە سەر قسەی لاوەکە داگرتەوە گوتی:
ـ ستەم و نابەرابەری نابێ بمێنێ! بەڵێ نابێ ئەو شتانە بمێنن!
دوای وان زۆر دەستەی دیکەش هاتن. هەموو دەستەکان حەوت حەوت دەهاتن. هەموویان وەک یەک دەچوون. پێڵاویان، جلیان، ڕەختیان و دووربینی هەر دەستەیەی هەمووی یەک ڕەنگ و یەک جۆر بوون. مەلا فەرهاد هەموو جارێ ئەو ئەرک و ڕێوشوێنانەی بۆ باس دەکردن و ئەوانیش گوێیان دەدایە، قبووڵیان دەکردن و بەڵێنیان دەدا لێیان لانەدەن. بۆ وێنە مەلا فەرهاد دەیگوت:
ـ ڕۆڵەکانم، زوو، کاتێک ئاغاکان، بەگەکان یان پاشاکان لە سوڵتانی هەڵدەچەرخینەوە و یاغی دەبوون، دواتر کە سوڵتان بە سەریان دا زاڵ دەبۆوە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەی دەهێشت حوکمی کوشتنیان بدرێ، بەڵکوو جێگا و پلەی گەورەی دەدانێ و دەیکردنە وەزیر، وەکیل، پارێزگار و شتی لەو بابەتە. لە نێو چەتانیش ئی وا هەڵکەوتوون کە ناوی "مەهدی"یان لە خۆ ناوە و مەبەستیشیان ئەوە بووە کە دنیایە بە تەواوی بگۆڕن و زوڵم و ستەم نەهێڵن. بەڵام ئەوانە کاتێک شکاون و گیراون، سوڵتان خۆی تێنەگەیاندوون و بەزەییشی پێیان دا نەهاتوە، بۆ؟ چونکوو ئەو چەتانە بۆخۆیان هەژار بوون و دۆستی هەژارانیش بوون. هەر بۆیە کاتێک ئەوانە بە دیل گیراون، هێناویانن پاشوپێش سواری کەرێیان کردوون، بە نێو شاری دا گێڕاویانن، هەموو خەڵکیان هێناوەتە سەیرێیان. پاشان چاویان دەرهێناون یان بە زیندوویی کەوڵیان کردوون و چوار پێنج ڕۆژان هەتا کابرا هیلاک بووە، ڕایانگرتوون و ئەو جار کوشتوویانن... ئەو پیاوانەش ئازا بوونە، خۆیان ڕاگرتوە، بەچۆک دا نەهاتوون و هاواریان نەکردوە و ئاخر قسەشیان ئەوە بووە: "یاخوا دەور و دەسەڵاتت وەدیبێ بابە سوڵتان، مەهدیی گەورە"!... جا ئێوەش دەبێ ئەوەتان لە بیر بێ، ئێستا کە هاتوون و لە گەڵ ئێمە کەوتوون، مانای ئەوەیە کە ئەگەر ڕۆژێک بە سەرمان دا زاڵ بن و بە دیلمان بگرن، وەک ئەوانەی بۆم باس کردن، پاشوپێش سواری کەرێمان دەکەن و ئەوەمان بە سەر دێنن کە بیستتان، کە وا بوو...

ـ ئەوەی دەزانین...

ـ جا ئەگەر وایە ئەوەش بزانن کە حەمەدۆکمان لە گەڵ نەماوە... بەجێیهێشتووین، لێمان تووڕەیە، نازانین لەبەر چی... بەڵام ئەوەی دەزانین ئاخرەکەی دێتەوە لامان...

ـ مامۆستا حەمەدۆک لە شاخییە...

ـ مامۆستا ئێمە کاتێک دەهاتینە ئێرە، لە سەر ڕێگایە چاومان پێیکەوت، لە سەر بەردێکی دانیشتبوو و تفەنگەکەی خاوێن دەکردەوە!

ـ بەڵێ مامۆستا... حەمەدۆک هەر لەو دەوروبەرانەیە... لە گەڵ دەستەیەکی گەورە لەو شاخانەی ئەوبەری دیتوویانە...

ـ ڕۆژی خۆی ئێمەش خۆڕاگر دەبین و دەڵێین : "یاخوا دەور و دەسەڵاتت وەدی بێ، بابە سوڵتان، مەهدیی گەورە".

نیوە شەو بوو، پیاوێک لە چەکدارەکان هات و مەلا فەرهادی وەخەبەر هێنا:

ـ پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی لە گەڵ ژاندەرمان لەوخوارەوانە لە دۆڵێکی دەوری دەستەیەک لە حەمەدەکانیان داوە، جا نازانین ئەوانیش چییان بە سەر هاتوە. بێگومان پێویستیان بە یارمەتییە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد لە جێیە دەرپەڕی و بە پەلە خۆی کۆ کردەوە. پیاوەکانی دیکەش هەموو ئامادە بوون و وەڕێکەوتن. باران وەک گۆزەی سەرەوژێر دەباری. کاتێک گەیشتنە نێزیک دۆڵەکەی، هەموویان دە ئاوێ دا خووسابوون.

پێش ئەوەی وڵات ڕووناک بێ، گەیشتنە شوێنی تێکهەڵچوونەکەی. وڵات بێدەنگ بوو. مەلا فەرهاد هاوڕێکانی لە دەوروبەری دۆڵەکەی لە پشت ڕەوەز، بەرد و دەوەنان دامەزراند. لە گەڵ ڕووناکبوونێ تەقە لە خوارەوە ڕا دەستی پێکرد.

مەلا فەرهاد بە هاوڕێیانی خۆی گوت:

ـ دەست لە پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی مەپارێزن، بە قەستی کوشتنێ پێیانەوە نێن و هەموویان بکوژن. دیارە ئەوان بەرگی ئاساییان دەبەر دایە و دیارن. کە وا بوو هەرچی بەرگی سەربازیی دەبەر دا نەبوو، لە وانە و بیکوژن. بە یارمەتیی خودای، نابێ بێڵن یەک کەسیشیان دەرچێ! بەڵام ژاندەرمەکان، لە چۆکان بەرەژێریان دەن، ئەگەر بتوانن ڕاست لە چۆکیان دەن، چاکتریش! چونکە دواتر ئیدی هەتا دەمرن، ناتوانن بێنەوە شەڕێ. دەنا لە باسکانیان دەن و هەر چۆنێک بێ، لە بیرتان بێ مەیانکوژن، چونکە بە کەیفی خۆیان نەهاتوون، بە زۆر هێناویانن و ناچارن دەستووری گەورەکانیان بەڕێوە بەرن. زۆر باشە ئێستا بە ئەسپایی بۆیان دەچینە خوارێ و تا نەگەینە سەر سەریان، نایەڵین پێبزانن. ئەرێ ڕاوەستن بزانم... کامەتان عەلی کەرتیشی دەناسن؟

شاهێن گوتی:

ـ ئەمن دەیناسم!

ـ زۆر باشە شاهێن گیان، ئەگەر ئەو لەگەڵ بێ، دەبێ ئەتۆ مشووری وی بخۆی، هەر کەمێکی بریندار کە و هیچی دی! پێمخۆشە بەدیلی بگرین. ئەگەر برینداریش بوو، برینەکەی بۆ دەرمان دەکەین و لە گەڵ خۆمان دەیبەینە نێو دێی. لە وێ لە نێوەڕاستی دێی دەیکوژین، بەڵام لە پێش دا ئەوەندەی دەتوانین ئەشکەنجەی دەکەین، چاوی دەردێنین و بە زیندوویی کەوڵی دەکەین. دەزانم ئەوە خراپە، زوڵمە و حەمەدۆکیش هەرگیز لە گەڵ ئەو شێوە هەڵسوکەوتە هاودەنگ نیە و بە تایبەت ئەوەی لە ئێمە کە دەستەیەکین ناوی ویمان بە سەرەوەیە قبووڵ ناکا... بەڵام ئاخر ئەوان ئەوە هەزار ساڵە ئاوا ڕەفتار لە گەڵ ئێمە دەکەن... ئەدی بۆ دەبێ ئێمە جارێکی لە گەڵ سەگێکی پیس لە وان هەر بەو شێوەیە هەڵسوکەوت نەکەین، کە ئەوان لە گەڵ ئێمەی دەکەن؟ داخی بە جەرگم حەمەدۆک قەت ئیزنی شتی وامان پێنادا... بەڵام دەی جارێ با بزانین! هەوەڵێ با ئەو سەگەی بە دیل بگرین، جا دوایە بیری لێ دەکەینەوە چی لێبکەین...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد و دەستەکەی بە تەواوی دۆڵەکەیان گەمارۆ دا. حەمەدەکان لە نێو دۆڵەکەی، لە نێو ڕەوەزێکی گەورە دا کە کەوتبوە نێوەڕاستی چۆمی و هەرچوار دەوری ئاوی چۆمەکەی پێدا دەڕۆیی، مابوونەوە و ئازایانە شەڕیان دەکرد.
ئەوێ ڕۆژێ ژمارەیەکی زۆر لە ژاندەرمەکان بریندار بوون و زۆریش لە پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی کوژران. هەتا ئێوارێ شەڕ بوو و کاتێک تاریک داهات، تەقەکە بڕایەوە. شەوێش هەتا بەیانی دەنگی ناڵەی برینداران لە دۆڵەکەی نەپسایەوە...
کاتێک وڵات ڕووناک بوو، مەلا فەرهاد و هاوڕێیانی چوونە خوارێ و بریندارەکانیان کۆ کردنەوە. برینی هەموو ژاندەرمەکان سووک بوو، هەموویان لە ئەژنۆ بەرەژێر پێکرابوون.
مەلا فەرهاد ڕووی تێکردن و گوتی:
ـ بمانبوورن، ژاندەرمە بەڕێزەکان. ئێوە بە قەستی کوشتنێتان پێوە دەنایین، بەڵام ئێمە دەمانەویست تەنیا ئێوە بریندار کەین، بەو حاڵەش هەرئێمە داوای لێبووردن لە ئێوە دەکەین...
پاشان بە سەر بریندارەکان دا گەڕا و یەکە یەکە لە حاڵی هەموویانی پرسی و دیسانیش بۆی دووپات کردنەوە کە ئەوان ئەو پەڕی هەوڵی خۆیان بۆ پاراستنی وان داوە و گوتیشی ئەگەر بە ڕاستی مەبەستمان کوشتنی ئێوە با، وەک ئەو کەلاکانەی دەیانبینن، لەو عەرزەی دەمانخستن... و ئیشارەی بە تەرمی کوژراوەکان کرد کە هەموویان لە پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی بوون.
ـ ببوورن، ژاندەرمە بەڕێزەکان، ئێستا ئێمە چەک و ڕەختەکانتان لێدەکەینەوە. لەوانەیە ئەوانەی ئێوە زۆرمان بە کار نەیەن... بەڵام لە پێش دا ئی پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی کۆ دەکەینەوە، کە تەرمەکانیان لێرە کەوتوون. بێگومان ئەوان هەم فیشەکیان زۆرتر پێن و هەم تفەنگەکانیشیان لە ئی ئێوە باشتر و تازەترن.
لەو کاتە دا حەمەدەکان هاتن. دەست و لەشیان دە خوێنێ دا شەلاڵ بوون. هاتنە لای مەلا فەرهادی و گوتیان سێ هاوڕێیان کوژراون. مەلا فەرهاد ژماردنی. هیچیان لێکەم نەببۆوە، ئێستاش حەوت بوون.
ـ ئەدی کوژراوەکان کوان؟
ـ نەماون، ون بوون، غەیب بوون...
مەلا فەرهاد لە ژێر لێوانەوە گوتی:
ـ بەڵێ... ئەوەش موعجیزەیەکی دیکە: سێیان کوژراون و دەسبەجێ سێی دیکە، ئەویش لەو هەلومەرجە دژوارەی دا جێگای وانیان پڕ کردۆتەوە. ئیدی نە ئەو پرسیاری کرد و نە ئەوانی دیکەش چیدی لە سەر ئەو باسە ڕۆیشتن.
کۆمەڵێک لە پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی نەکوژرابوون، بەڵام بریندار ببوون و لە وێ لە لای یەک کۆیان کردبوونەوە. مەلا فەرهاد چووە لایان، ڕووی تێکردن و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ باشە ئێوە بۆچی ئاوا ئامادە بوون گیانی خۆتان فیدای ئاغای بکەن؟
لەو کاتەش دا ئەوەندەی ڕق هەستابوو، کە نەی دەزانی چۆن دان بە جەرگی خۆی داگرێ. بریندارەکان ئیدی نەیاندەناڵاند، تەنیا چاویان بەردابوونەوە، گوێیان لە قسەکانی وی ڕادەگرت و هیچیان نەدەگوت. مەلا فەرهاد لە داخی وەی کە ئێستا ئیدی بۆی نەدەکرا سەروگوللەیان لێدا و بیانکوژێ، وەخت بوو شێت بێ. ڕەگی ملی هەموو هەستابوون، چاوی لە ژێرڕا هاتبوون، بە سەری دا گوڕاندن، جنێوی پێدان و تفی لێ کردن.
لە نەکاو یەکێکیان کە جووتێرێکی کز بوو، هەردووک لاڕوومەتی بە قووڵ داچووبوون، تەمەنی دەوری سی ساڵ بوو و تا ئێستا کز لە قولینچکێکی هەڵکورمابوو و دەستەکانی لە سەر زگی دانابوون، هەستا پێ و لە حاڵێک دا تووڕەیی و داماویی بە یەکەوە لە چاوی دا دیاربوون تفی لە مەلافەرهادی کردەوە و گوتی:
ـ یاڵڵا زوو بە گوللەیەکم لێدە و بمکوژە! لە کنەخۆ ئەتۆ مەلای! یاڵڵا دەی بمکوژە، بەڵام تفم دە نێوچاوانی مەکە! هەرچی دەگەڵمان دەکەی بیکە، بەڵام مافی ئەوەت نیە ئاوا بێڕێزیمان پێبکەی! بەڵێ تەنانەت ئەگەر زۆریش تووڕە بی، هەر حەقت نیە خەڵکی ئاوا لێبکەی! چارەنووسی ئێمە مردنە و زۆر باشە فەرموو بمانکوژە، بەڵام سووکایەتیمان پێمەکە!
مەلا فەرهاد کە تا ئێستا ئاوری لێدەباری، لە حەژمەتان هەموو گیانی دەلەرزی و لە تووڕەییيان بەحاڵ خۆی بە پێوە ڕادەگرت، بە بیستنی ئەو قسانە لە پڕ وەک ئاوێکی ساردی لە سەر ڕا تا بەری پێی پێداکەی، سارد بۆوە. خاو بۆوە و هیچ نیشانەی تووڕەیی دە ڕوخساری دا نەما، شەرم دایگرت و پێیعەیب بوو ڕوو بۆ لای هاوڕێیانی وەرگێڕێ. چاوی بەردانەوە، لە سەرەخۆ بۆ لای کابرای چوو، بە ئارامی قۆڵی گرت، لە جێی خۆی دایبنیشاندەوە و گوتی:
ـ ڕۆڵە گیان، بمبوورە، ، بە ڕاستی داوای لێبووردن دەکەم...
کابرا گەش بۆوە و بۆ ساتێک نیشانەی ترسی لە ڕوخساری ڕەوی.
مەلا فەرهاد درێژەی بە قسەرکانی دا:
ـ بەڵام دەبێ بزانی بۆچی ئەمن هێندە تووڕە بووم. باشە بۆچی دەبێ ئێوە بە قسەی سوڵتانۆغڵی بێن و ئێمە بکوژن؟ چاو لەو هەموو تەرمانە بکەن کە لە سەر عەرزی کەوتوون! توخودا ئەوانە هەرکامیان دە سوڵتانۆغڵییان ناهێنن؟ باشە کاتێک ئینسان لەو هەلومەرجە دا کە دەیبینن، بیر لەوە دەکاتەوە، چۆن ڕقی هەڵنەستێ و ناچار نەبێ بەو شێوەیە ڕەفتار بکا، کە من ئێستا کردم؟
کابرا دیسان وەجواب هاتەوە و گوتی:
ـ بەڵام ئەتۆ نابێ ئاوا هەڵسوکەوت بکەی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بۆ نابێ؟ ئاخر ئێوە و ژاندەرمە جیاوازیتان زۆرە. ژاندەرمە دەبێ دەستوور بەڕێوە بەرێ و هەرچیی فەرماندەکەی پێی دەڵێ، جێبەجێی بکا. بەڵام ئێوەچی؟ خۆ ئێوە ژاندەرمە نین!

ـ مەلا فەرهاد، وەزعی ئێمە لە ژاندەرمەکان خراپترە. ژاندەرمە ساڵێک، دوو ساڵان ناچارە ئەو کارەی بکا، بەڵام ئێمە هەتا دەمرین، ناچارین بە قسەی سوڵتانۆغڵی بکەین. بابمان، باپیرمان، بابی باپیرمان و بنە و بنەچەکەمان هەموویان نۆکەری بابو باپیرانی سوڵتانۆغڵی بوون! توخوا تاوان نیە ئەو بەستەزمانانەتان کوشتوون، کە بۆ نانی شەوێ موحتاج بوون؟

ـ ئەوان بۆ کوشتنی ئێمە هاتبوون. نەمانکوشتبان، بۆخۆمان تێدا دەچووین.

ـ ئەوان بێتاوانن. ئەوانیش ئاغاکەیان فەرمانی داونێ بێن و شەڕ لە گەڵ ئێوە بکەن!...

کابرا چی دیکە نەیتوانی قسە بکا. لە نەکاو دەستەوئەژنۆ دانیشت. نێوچاوانی خستە سەر چۆکانی و بە کوڵ دەستی بە گریانێ کرد، گریانێکی وا کە هەموو لەشی لە گەڵ گریانەکەی دەلەرزییەوە و دەتگوت دەکوڵێ. مەلا فەرهاد لە وێ ڕاوەستابوو، چاوی تێبڕیبوو و نەیدەزانی چ بکا. سەرەنجام چوو لە لای دانیشت، دەستی بە شانی داهێنا، لە وەزعی برینەکەی پرسی، دڵخۆشیی دایەوە و پێی گوت کە لەمەودوا هەوڵ بدا ڕابردووی خۆی قەرەبوو بکاتەوە. کابراش ئەو جار هێندێک هاتەوە سەرخۆ، هەستا و دەستی مەلا فەرهادی ماچ کرد. مەلا فەرهاد ڕووی دە ژاندەرمەکان کرد و گوتی:

ـ ئەرێ ئێوە عەلی کەرتیشتان لە گەڵە؟

یەکێک لە ژاندەرمەکان گوتی:

ـ نا، ئەو لەو دێیەی خوارێ بەجێ ماوە و لە وێ خەریکی ئازاردانی خەڵکەکەیە. هەر بۆیەش لە گەڵمان نەهات. ئەگەر بۆخۆتان بچنە دێی، بێگومان دەیدۆزنەوە... مەلا فەرهاد وا باشە بچن و بە چاوی خۆتان ببینن کە ئەو کابرایە چ بە سەر خەڵکی بەستەزمانی ئەو گوندە دێنێ.

ـ زۆر باشە، ئێوە لێرە دەمێننەوە، ئەمن هێندێک پیاوان بە وەڵاغەوە دەنێرم سوارتان کەن و بتانبەنە شاری. لە وێش بچنە لای دوکتۆری.

ـ خودا ڕاوەستاوت کا مەلا فەرهاد، یارەبی لە بەڵایان دوور بی!

ـ ئامین..

ژاندەرمەیەک لە حاڵێک دا لە بەر ئێشی برینەکەی دەیناڵاند،گوتی:

ـ داوایەکمان لێت هەیە مەلا فەرهاد:

ـ فەرموو...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئێمە لە نێو خۆمان دا باسی ئەوەمان کردوە کە... ئێستا کە ئێمە بریندار بووین، لە مردن گەڕاوینەوە... ئەو هەموو ناڕەحەتی‌یەمان بەسەر هاتوە... بریا تونیبامان... ئەوەندەی دەژین... مەبەستم ئەوەیە ... بریا ئەو ئاواتەمان وەدی‌هاتبا و... حەمەدۆکمان چاوپێ‌کەوتبایە. دەزانی.. کاتێک دەورەی خزمەتی ئێمە تەواو دەبێ و دەگەڕێینەوە نێو خزمەکانمان... کاتێک دەگێڕینەوە کە ئێمە لە کاتی شەڕ لە گەڵ دەستەی حەمەدۆکی دا بریندار بووین، خەڵکی دێیەکەمان ... لێمان دەپرسن حەمەدۆکتان دی؟ چۆن پیاوێک بوو؟.. ئاخر بۆخۆت دەزانی ئیدی ئێمە بەوحاڵەیەوە هەتا ماوین شەل دەبین،... دواتریش خۆ ئەو ئاواتەمان وەدی نایە و چاومان پێی ناکەوێ!

مەلا فەرهاد پێکەنی و گوتی:

ـ ڕاست دەکەن!

پاشان چوو بۆلای یەکێک لە حەمەدەکان، کوڕێک سەربەرگێکی دڕاوی خوێناویی دەبەر دا بوو و سەری ڕووت بوو. قۆڵی گرت، هێنایە پێشێ و گوتی:

ـ فەرموو، ئەوە حەمەدۆکە!

ـ خودا بتبەخشێ مەلا فەرهاد! دەستت ماچ دەکەین! خودا تەمەنت درێژ کا و خودا تەمەنی حەمەدۆکیش درێژ کا!

دوو ڕۆژ دواتر مەلا فەرهاد بە خۆی و هەموو دەستەکەی و حەمەدەکانەوە چوونە نێو گوندی سووتماناوایە. بەیانی زوو بوو کە خۆیان گەیاندە نێو دێی. خەڵکی دێیەکەی هێندە ئەشکەنجە کرابوون، هەموویان شەلوکوت ببوون، دەگریان و دەیان‌ناڵاند. بەوحاڵەش کاتێک زانیان مەلا فەرهاد هاتوە، هەموویان خۆشحاڵ بوون، پێشوازی‌یان لێ‌کرد و لێی‌هالآن. لە نێو هەموو لاوانی دێیەکەی دا تەنانەت یەک کەسیش وەگیر نەدەکەوت کە ساغ بێ و بتوانێ بە سەر پێوە ڕاوەستێ. زۆربەیان هێشتا دە جێیە دابوون. هێندێکیان بە شەقەی دەڕۆیشتن و هێندێکیان دایک، باب، یان کەسێکی دیکەیان دەچوونە بن باڵیان و دەیان هێنان. جەفەر لە مردن بوو. مەلا فەرهاد لە بن سەری دانیشت و بە دەنگە خۆشەکەی دەستی بە قورئانخوێندنێ کرد. دوو سەعاتی لە سەر خوێند.

ئەوێڕۆژێ هەینی بوو. مزگەوتی گوندەکەی منارەی نەبوو. مەلافەرهاد کە دەیەویست بانگ بدا، چووە سەر بانێکی بەرز و بانگی دا. خەڵکی دێی کۆوە بوون و داوایان لێ‌کرد کە پێشنوێژیی نوێژی هەینیشیان بۆ بکا.

مەلا فەرهاد قبووڵی کرد. دەنگی ئەوەندە خۆش و بە گوڕ بوو، مرۆڤ سەری لێی‌سوڕ دەما. وەک خوڕەی ئاوێکی بە تەوژم دەچوو کە لە سەران دێتە خوارێ، بە سەر ڕەوەزە سەربەرزەکان دا قەڵبەزەی دەبەستێ، دەڕژێتە سەر بەردان، خۆی بە قەدی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

داران دادەدا و پاشان بە نێو دارستانە چڕوپڕەکان دا بڵاو دەبێتەوە. کاتێک دەستی بە خوێندنەوەی خوتبە کرد، گوڕاندی و گوتی:
ـ خودا مرۆڤی بۆ ئەوە دروست نەکردوە کە بچەوسێنرێتەوە. نە خوا و نە پێغەمبەری خوداش ئەو ستەمەیان پێقبووڵ ناکرێ، کە لە دنیای ئێستا دا هەیە! بە زەحمەت یەک لە هەزاری خەڵک زگی خۆیان پێتێر دەبێ! ئەوانە کە ستەمیان لێدەکرێ و ناوێرن بە گژ ستەمکار دا بچنەوە، دڵنیا بن مەترسیی ئەوەیان لە سەرە کە بە بێئیمانی بمرن! باش بزانن دەرگای بەهەشت بۆ ئەو کەسانە دەکەوێتە سەر پشتێ، کە دژی ستەم و چەوساندنەوە ڕادەوەستن و خەبات دەکەن!
مەلا فەرهاد لێکدا لێکدا بۆ دروستیی قسەکانی بەڵگەی لە ئایەتەکانی قورئانێ دەهێنایەوە و پاشانیش بە دەنگە خۆش و دڵگرەکەی باسی ڕوحم و کەرەمی خودای بۆ ئەو کەسانە کرد، کە ژیانی خۆیان فیدای ڕاستی و عەداڵەت دەکەن.
کاتێک خوتبەکان و نوێژەکەی تەواو کردن، هەموو گیانی شەلاڵی ئارەقەی بوو. پاشان گەڕایەوە لای جەفەری کە حاڵی خراپتر ببوو. دیسان لە بن سەری دانیشت، چاوی لە سەریەک دانان و بە دەنگێکی بە سۆز دەستی بە قورئانخوێندنێ کرد. هۆش و بیری بە شێوەیەک لە گەڵ خوێندنەکەی تێکەڵ ببوو، کە ئەگەر دوای ماوەیەک وشیاریان نەکردبایەوە کە کاتی نانخواردنە و هەموو لە سەر وی ڕاوەستاون، هەر دەیخوێند و ئیدی ڕوون نەبوو کەی کۆتایی پێدێنا.
هەموو هاوڕێیانی مەلا فەرهادی و خەڵکی دێی بە پیر و جحێڵەوە لە دەوری یەک لە حەساری مزگەوتێ کۆ ببوونەوە. ئەو سەرەوسەری حەسارەکەی سفرە ڕاخرابوون. میوانەکان دوو ڕۆژ بوو نانیان نەخواردبوو و زۆر برسی بوون. نان و چێشتێکی زۆر خۆش و بەتام ئامادە کرابوو و هەموو تێروپڕیان خوارد. تەنیا مەلا فەرهاد نەیدەتوانی باش بخوا و دەبوو هەر پارووە و پەرداخێک ئاوی بە سەر داکا، دەنا بۆی قووت نەدەچوو. ناچار بوو هێندێک جار ڕاوەستێ و هەر نەخوا.

عەلی کەرتیش دوو حەوتوو پێشتر هاتبووە دێیەکەی و گورهانێک ژاندەرمەشی لە گەڵ ببوو. کە هاتبووە نێو دێی، بە گەف و هەڕەشە و گوڕەشەوە هاتبوو. وەک چەوەندەری سوور هەڵگەڕابوو و وەک سەگی هار دەیمڕاند. سەرەتا دێیەکەی گەمارۆ دابوو، نەیهێشتبوو کەس لە دێی وەدەرکەوێ و هەمووی لە حەساری مزگەوتێ کۆ کردبوونەوە. ژاندەرمان هەموو ماڵەکانیان پشکنیبوون، هۆڵ و تەویلەکانیش گەڕابوون، تەنانەت چاڵاوەکانیشیان چاو لێکردبوون. کاتێک هەموو خەڵکی دێی لە حەساری مزگەوتێ کۆ ببوونەوە، عەلی کەرتیش هەروا لە گۆترە کوڕێکی منداڵکاری هەستاندبووە سەر پێ، لە نێو حەشیمەتەکەی هێنابوویە دەری و لێیپرسیبوو:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ کوڕە ناوت چیە؟
ـ ناوم چیە؟ ناوم حەمەدە.
ـ ها... حەمەد؟ ناوێکی دیکەت نیە؟
ـ نەخێر.
ـ یاڵڵا وەرن لە سەر پشت ڕایکێشن!
ژاندەرمەکان کوڕەیان لە سەر پشت ڕاکێشابوو، هەردووک بەلەکیان بە گوریسی لێک قایم کردبوون و هەتا ڕوخساری سپی ببۆوە، لێیان‌دابوو. ئەو جار کاتێک دیبووی کوڕەکە زۆری نەماوە بێ‌هۆش بێ، لێدانەکەی ڕاگرتبوو و لێی‌پرسیبوو:
ـ ئێستا ناوت چیە؟
کوڕە کە بە زەحمەت قسەی بۆ دەکرا، گوتبووی:
ـ حەمەد.
دیسان دەستیان بە لێدانێی کردبۆوە، بەڵام کوڕەکە تەنانەت یەک جاریش نەی‌ناڵاندبوو.
دوای لێدانێکی زۆری دیکە دیسان کەرتیش لێی‌پرسیبۆوە:
ـ ناوت چیە؟
ـ حەمەد...
ئەوە جار عەلی کەرتیش بۆخۆی وەری‌گەڕابۆیە و ئەوەندەی توانیبووی لێی‌دابوو، بەڵام کوڕەکە یەک وشەی دیکەی بە زاری دا نەهاتبوو. پاشان عەلی لەبەری پاڕابۆوە، بەڵێنی پێ‌دابوو ئەگەر قسە بکا، هەرچی دەیەوێ بی‌داتێ، ژنی بۆ بێنێ و خەرجی داوەتەکەشی بۆ بدا و ئەو جار لێی‌پرسی:
ـ دەی بابزانم ئێستا ناوت چیە؟
ـ حەمەد.
دیسان ئەوەندەی توانیان لێیان دا، کەرتیش بۆخۆی لە لێدانی ماندوو ببوو. ئاخرەکەی بەری دا و دیارە بۆشی بەچۆک دا نەهات. لە حەیفان نەی‌دەزانی چ بکا. هەر لێوی خۆی دەکرۆشت: ئای جووتێری کافر! بەڵام کەرتیش وەک خەڵکی دیکە نەبوو و دەبوو پێیان نیشان دا کە چۆن دەتوانێ کاری خۆی بە ئاکام بگەیەنێ و خەڵک بزانێ کە ئەو سەربازێکی تەواوە. سەربازێک کە ئامادەیە گیانی خۆی بۆ نیشتمان فیدا بکا و ئەگەر پێویست بێ، دەتوانێ خوێنی هەموویان بڕێژێتە سەر عەرزی.
سێ شەو و ڕۆژان لاوەکانی ئەو گوندەی کوتا و هەمووی نیوەگیان کردن. بەڵام هەرچی کردی بێ‌سوود بوو. لاوێک لە بەر دەستی دا مرد و هەتا مردیش هەر گوتی ناوم حەمەدە. کەرتیش شێت ببوو. ئەو بۆخۆی لە ئەسڵ دا جووتێر بوو و لەمێژساڵیش بوو کاری ببووە ئەشکەنجە کردن. ئەوەی پێ‌خۆش بوو، چونکوو پێی‌وا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بوو ئەرکی سەرەکیی ژاندەرمان ئەوەیە کە خەڵکی ئەشکەنجە بکەن. باوەڕی وابوو کە لێدان لە بەهەشتێ ڕا هاتوە و ئەگەر لێدان نەبێ ئەو وڵاتە تێکدەچێ. ئەگەر ئەو جووتێرانە لێیاننەدرێ و دەسەڵاتێکیان بە سەرەوە نەبێ، کە لێیبترسن، هەموو شتێک تێکدەچێ و دەبێتە تێکەڵپێکەڵێک هەر مەگەر خودا بۆخۆی بزانێ.

عەلی کەرتیش وەک گەردەلوولی هەڵدەسووڕا و بە ئەشکەنجەدانی جووتێران خزمەتی نیشتمانی دەکرد. تا ئێستا و لە چەندین ساڵی ڕابردوو دا خەڵکێکی زۆری لە جووتێرەکانی چیای تووڕووس، نێوەڕاستی ئاناتۆلی و ڕۆژهەڵات و ڕۆژاوای ئەو ناوچەیەش ئەشکەنجە کردبوو، بەڵام هەرگیز گرفتی لەو چەشنەی ئێستای بۆ پەیدا نەببوو. ئەوە چەندمانگ بوو هەرچی پرسینەوەی لە گەڵ دەکرد، ناوی حەمەد بوو. هێندەی لێدەدان خوێنیان لەبەر دەڕۆیی، بە کوتانێ لاڵ و کەڕی دەکردن، بەڵام هیچیانی بۆ بەردەست نەدەکران و هەموویان هەر حەمەد بوون. زۆر سەیر بوو کوشتباشتن، نە هاواریان دەکرد، نە دەیاننالاند و بەردەوامیش دەیانگوت ناویان حەمەدە و هیچی دی. ئی وایان تێدا بوون تەنانەت هەتا دەمردن هەر بزەیان دەهاتێ و هەر دەشیانگوت ناویان حەمەدە. دەکرا بڵێی خەڵکی دوو سێ دێیان هەر لە سروشتی خۆیان دا کەللەشەق بوون، بەڵام... خۆ ناووناوبانگی زەبروزەنگی عەلی کەرتیشی بە هەموو چوکووراوایە دا بڵاو ببۆوە و هەموو کەس دەیزانی کە ئەو تا چ ڕادەیەک بێبەزە و دڵڕەقە. بەو حاڵەش سەیر بوو کە ئەو خەڵکە بۆ وێنە عەلی، حوسێن و برایمییان تێدا نەمابوون و هەموویان ببوونە حەمەد. لەو قەرارەی هێندەی پێنەدەچوو هەموو ژن، کچ، منداڵی سەر پشتی لانکێ و تەنانەت ئەوی دە زگی دایکیشیان دابوون دەبوونە حەمەد... بەڵێ، ڕاستە ئەوان زۆر کەللەشەق بوون، بەڵام ئاخر عەلی کەرتیش، دەوڵەت، یاوەر، عیسمەت پاشا لە ئەنکەرەی و مارشاڵ فەوزی پاشاش هەر وا دەستیان هەڵنەدەگرت و قبووڵیان نەدەکرد. ئاخری خودا یان بە وان دەدا، یان بە ئەوانی دی... جا کێ بەهێزترە... با بزانین چۆن دەبێ! بڵێی جووتێرێک کە ئازایەتیی خۆی بە بێدەنگبوون و وەڵامنەدانەوە نیشان دەدا، بێباتەوە، یان بەگێکی گەورە؟

هەر چۆنێک بوو عەلی کەرتیش بڕیاری خۆی دابوو. قسەی تێدا نەبوو یان دەبوو یەکێ بدۆزێتەوە کە بەرگەی لێدانێ نەگرێ و دان بەوە دا بێنێ کە ناوی حەمەد نیە، یان خۆی بکوژێ.

کاتێک جەفەریان هێنا لای، کەرتیش زۆری پێخۆش بوو. پێیوابوو ئیدی بە مرادی خۆی گەیشتوە. جەفەر مێرمنداڵێکی حەڤدە ـ هەژدە ساڵەی کزەڵە بوو، لە بەر لاوازییان ملی بستێک درێژ ببۆوە و ڕوخسارێکی ڕەنگپەڕیوی هەبوو. ژاندەرمەکان لە سەر دارێکی دیبوویانەوە. لە ترسان لە وێ خۆی شاردبۆوە و وەک مێژۆکەی دەلەرزی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ناوت چییە؟
جەفەر لێبڕاوانە وەڵامی دایەوە:
ـ حەمەد.
ـ حەمەدی چی خوێڕیی مردەلۆخە؟
ـ حەمەد.
کەرتیش سەرەتا هەوڵی دا بە قسەی خۆش، بە جنێو و هەڕەشان بە چۆکی دابێنێ، بەڵام سوودی نەبوو و پاشان وەک هاونیشتمانێک کە هەست بە بەرپرسایەتی دەکا، هەموو زانست، ئەزموون و توانای خۆی لە ئەشکەنجە کردنی دا بەکارهێنا، بەڵام بێجگە لەوە یەک وشەی دیکەی لێنەبیست... نەخێر، ئەوکوڕە کە ڕواڵەتێکی هێندە لاواز و مردەلۆخەی هەبوو، لە ڕاستی دا دێو و درنج بوو و دوژمنی نیشتمان بوو. بە هیچ شێوەیەک دانەهات و لە قسەی خۆی پاشگەز نەبۆوە.
یانی چی؟ بستە منداڵێک لە بەرامبەر پیاوی دەوڵەتێ دا ئاوا هەڵسوکەوت بکا و ناوی خۆی نەڵێ؟ ئەمە وەک ئەوە وا بوو کە هێز و کارایی کۆماری تورکیە کە لە بەرامبەر هێزە گەورەکان دا خۆی ڕاگرتبوو و نەبەزیبوو، گاڵتەی پێبکرێ. ئەوەتا سەرجووخە عەلی کەرتیش، ئەو پیاوە بە شەڕەفە، گەورەترین و لێزانترین ئەشکەنجەگەری ئەم سەردەمەی وڵات، هەموو هەوڵی خۆی لە گەڵ ئەو کوڕەی داوە، بەڵام سوودێکی نەبووە!
سەرجووخە عەلی بیری کردەوە:
ئێستا بۆ ئەوەی ئەو جووتێرە خاینانە بە چۆک دابێن، دەبێ هێندێک شێوەی تازە بدۆزینەوە! وا دیارە ئەو شێوە ئازار و ئەشکەنجەیە کە تا ئێستا بە کار هێنراون، کۆن بوون و ئیدی لە کەلک کەوتوون. وڵاتێک کە هونەری ئەشکەنجەکردنی تێدا گەشە نەکا، ئاخرییەکەی دەڕووخێ و تێدا دەچێ... جا ئەگەر تورکیەش تێکچێ، ئەوە تاوانی ئێمەیە. ئێمە خوێنمان لە ڕێگای ڕزگاریی نیشتمان دا داوە، بەڵام توانای ئەوەمان نیە ئەو هەتیوە چڵکنە دێهاتییانە ناچار کەین کە شتێکی دیکەیان بێجگە لە وشەی حەمەد بە زار دا بێ!
بە ڕاستی ئەو هەتیوە نیوەمردوە لەڕولاوازە بۆ سەرجووخە عەلی کەرتیشی ژانەسەرێکی سەیر بوو: ئێستا ئیدی لەوانە بوو ناوبانگ و شانازییەکانیشی هەموو بشۆڕێنەوە و ئابڕووشی بچێ. باشە ئەو جار چۆن ئەو بتوانێ لە لای باڵادەستە خۆشەویست و بەڕێزەکانی سەر بەرز کاتەوە؟
لە حاڵێک دا چیی وای نەمابوو لە داخان بتەقێ مڕاندی:
ـ بەری دەن با بڕوا!
ژاندەرمەکان جەفەریان بەردا، بەڵام جەفەر ئیدی گیانێکی وای دەبەر دا نەمابوو و بە ئاستەم هەناسەی دەهات. دوای نیو سەعات چاوەکانی هەڵێنان، بەڵام ئیدی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەی‌توانی لە جێی خۆی ببزوێ و خەڵکەکە هەر ئەو کاتی زانیان کە لە ژێر ئێش و ئازاری ئەو لێدان و ئەشکەنجەیە هەڵناستێتەوە و کاری تەواوە.

ئێوارێ کوڕێکی چکۆڵە هاتە لای مەلا فەرهادی و پێی‌گوت:
ـ مامۆستا، جەفەر حاڵی زۆر خراپە...
مەلا فەرهاد چوو و دیسان لە بن سەری دانیشت، هەتا دواهەناسەی کێشا، دەستی دە نێو دەستی خۆی گرت و قورئانی لە سەر خوێند. لەو بەینە دا ئەو کوڕە مێرمنداڵە تەنیا جارێک چاوی هەڵێنا. مەلا فەرهاد دنیایەک پرسیار و قسەی دە نیگای دا خوێندەوە کە وێدەچوو یەکێک لە پرسیارەکان و پرسیاری هەرە گرینگی‌یان ئەوە بێ: باشە بۆ دەبێ ئەو هەموو ستەمە دەرحەق بە من بکرێ؟ بۆ دەبێ ئەمن وام بە سەر بێ؟
ئەوە شتێک بوو کە لانی کەم مەلا فەرهاد پێی‌وابوو دە چاوی ئەو کوڕەی دا دیتوویەتی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٤

شار لە دڵەڕاوكێیەكی ناخۆش دا بوو. تەنانەت هێنانی ناوی ئەسپەكوێتی حەمەدیش كە مۆرە مەبارەكەكەی دە زاری دا بوو، تێكەڵی دەستەی چلسوارەی غەیبی ببوو و لە وێ لە گەڵ ئەسپەبۆرەی خدری زیندە غارغارێنی دەكرد، قەدەغە بوو. هەر بە چاك، یان بە خراپ كەس نەدەبوو ناوی ئەو ئەسپەی بە زاری دا بێ. كەسێك ناوی هێنابا، دەبوو سزای توند بدرێ، لە پێش دا بە قەمچی‌یان لێی بدەن و دواتر لە ژێرزەمینی ژاندەرمەخانەی دا كە هەتا چۆكان ئاوی تێدابوو، زیندانی بكرێ. دوای ئەوەش مەحكەمە بكرێ و بە تاوانی دروستكردنی مەترسی بۆ هێمنایەتیی ناوچەكە، لانی كەم ماوەی سێ مانگ بگیرێ. ئەوەش لە لایەن دادەستێنەوە بە ئاشكرا ڕاگەیەندرابوو و جاڕیش درابوو. زۆر كەس لەو پێوەندی‌یە دا برابوونە ژاندەرمەخانەی و گیرابوون، ڕۆژەكانی هەوەڵێ لێیان‌دابوون، هەموو گیانیان دە خوێنێ دا شەلاڵ كردبوون و دواتریش بە زگی برسی‌یەوە دە ژێرزەمینەكەیان كردبوون و ناچاریان كردبوون لە سەرزگ دەو نێو ئاوەی دا بێن و بچن. ئەو زەبروزەنگە وای كرد كە هەموو ئەو داستان و ئەفسانانە كە سەبارەت بە ئەسپی حەمەدۆكی لە سەر زار و زمانان بوون، كۆتایی‌یان پێ‌هات. هیچكەس دووپاتی نەدەكردنەوە و هەر دەتگوت قەت ئەو شارە باسێكی ئاوای لێ‌نەبووە. هیچ بەیانی‌یەكی حیلەی ئەسپەكەی نەبیسرایەوە و ئەسپەكەش بە سەر هەوران دا نەفڕی‌یەوە. تەنانەت دواتر وەك ئەوەی دەچوو كەس لە بیری نەمابێ كە خەڵكی‌یان لە سەر ئەوەی كە تەنیا باسی ئەسپەكەی كردوە، دەگرت و هەتا دەیان‌توانی تێیان‌هەڵدەدا. ئەوەش لەبیر چووبۆوە كە خەڵكیان هەر بەو تاوانانە

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناچار دەکرد چەند ڕۆژان دە ئاوی پیسی ژێرزەمینی ژاندەرمەخانەی دا بتلێنەوە. هەر لە بناخە دا دەتگوت تا ئێستا کەس لە سەر شتی وا نەگیراوە.
ماوەیەکی کورت بەو شێوەیە بە سەرچوو، بەڵام زۆری نەکێشا دیسان دەنگۆکان، ئەو جار زۆرتریش، هەم لە نێو شار و هەم لە گوندەکان بڵاو بوونەوە. هەواڵ و داستانەکان وەک برووسکەی دەگەیشتنە خەڵکی و ڕۆژ بە ڕۆژیش گەورەتر دەبوونەوە. ئەو شتانە لە نێو ژنان بە تایبەت زۆر بوون. ڕۆژ نەبوو باسی موعجیزەیەک، یان شتێکی سەیری لەو بابەتە سەبارەت بەو ئەسپەی نەیەتە گۆڕێ.
چاوەشە کەچەڵ کە لووتێکی زلی هەبوو، بەیتێکی لە سەر ئەو شتە سەیرە تازانەی ئەسپەکوێتی دروست کردبوو. سازەکەی دەست دابۆیە، بە گوندان دا دەگەڕا و بەیتەکەی بۆ خەڵکی دەگوت. گەورە دەسەڵاتدارەکان کە بۆخۆیان ڕێوشوێنەکەیان دانابوو، ئاگایان لە هەڵسوکەوتی چاوەشە کەچەڵی هەبوو، بەڵام چونکە خەڵکی شاری لە ترسی سزادانێ نەیاندەوێرا ئەو دەنگۆیانە پەرە پێبدەن، کەس بە ئاشکرا باسی ئەسپەکەی نەدەکرد، بەیتەکەشیان نەدەگوتەوە و وا دیار بوو شارەکە هێمنە، پێیان باش نەبوو خۆی تێگەیەنن و دەستووری گرتنی بدەن.
بەڵام ژنان گوێیان بەو قسانە نەدەبزووت و دە بەزمی خۆیان دا بوون. حوسنی خانم و ژنی یاوەری، ژنی خەلیل بەگی گەورە، ئی قازی، ئی پارێزگاری، ئی دادەستێنی و بە کورتی ژنی هەموو گەورەکان کۆ دەبوونەوە و ڕۆژ هەتا ئێواری باسی ئەسپەکەیان دەکرد. ئەوان هێندەیان باسی حەمەدۆک و ئەسپەکەی پێخۆش بوو، کە هەڕەشە، گیران، زیندان، ئەشکەنجە و شتی وایان هەر پێ فشە بوو. تەنانەت بیریان لە مردنیش نەدەکردەوە! گومان دە وە دا نەبوو کە خواش یارمەتیی دەدان، چونکە هەموو ڕۆژێ هەواڵی تازە سەبارەت بە حەمەدۆک و ئەسپەکەی هەر دەگەیشتە وان. کەسیش نەیدەزانی چۆن دێ و بە کوێ دا دەگاتێ.
ئەو هەواڵ و باسانەی لە هەمووان سەرسوڕهێنەرتر بوون، هەمیشە لە لای ژنەکەی سندووقداری بوون، لە لای ئەو ژنە جوانەی کە تەنیا کاتی گێڕانەوەی هەواڵەکە وەقسە دەهات، دەنا بێدەنگ دادەنیشت، چاوی دەبڕییە خەڵکەکە و گوێی لە قسەی وان ڕادەگرت. هەر خوداش دەیزانی ئەو لە کوێوە و چلۆن ئەو قسە و باسانەی بۆ دەهاتن. ژنەکان شەیدای بیستنی ئەو قسانە بوون و هەرچەند لە سەریشیان ڕۆیشتبان و دووپاتیان کردبانەوە، ماندوو نەدەبوون...

" هەموو شەوێ، ڕاست دوای ئەوەی شار چۆل دەبێ، کۆیەک نوور لە سەر پردێ، لەوجێییەی ئەسپەکەی لێ گوللەباران کرا، دەتەقێتەوە. ڕووناکییەکە لە پێش دا سوورێکی تۆخە، پاشان وردە وردە زەرد هەڵدەگەڕێ، کەسک دەبێ، بنەوش دەبێ و ئەو جار وە سەر ڕەنگی شین دەگەڕێ، بە تەپکەکەی هەڵدەچێ و لە سەر تەپکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەورە دەبێتەوە. زۆر گەورە دەبێتەوە و دەکووژێتەوە، بەڵام دیسان هەڵدەبێتەوە و تەواوی تەپکەکەی وەک نوێژی نیوەڕۆیە ڕووناک دەکا. ئەو جار لە هەموو لایەکی ڕا مایینی جوانی ڕەسەن پەیدا دەبن، کە بە غاردان دێنە پێشێ. ماینەکان زۆر شۆخن، کلکیان درێژە و سەر و کلکیان وەک یەک بەرز ڕاگرتوە. ماینەکان ڕادەوەستن، پاشان پاشوویان هێندێک لە بەریەک بڵاو دەکەن و میزی دەکەن. ئەسپە کوێت دێ، هەوەڵێ بۆن بە عەرزییەوە دەکا و پاشان بە پاشی ماینەکانەوە. دوای ئەوە سەری بەرەو ئاسمان بەرز دەکاتەوە و جار جار دەحیلێنێ. ئەو جار یەک بە یەک سواریان دەبێ و هەتا بەیانی لە هەمووان دێ..."

دەیانگوت لەو کاتەوە کە ئەسپەکوێت دێتە سەر تەپکەکەی، ژن و کچیش دەچنە وێ، دەوارندەوری تەپکی ڕادەوەستن و چاو لە گەمەی ئیشقبازی و تێکەڵبوونی وی لە گەڵ ماینەکان دەکەن. ئەسپەکوێت ئەوەندە نەرموگەرم هەڵسوکەوت دەکا، مرۆڤ سەری سوڕ دەمێنێ. هیچ ئینسانێک تا ئێستا شتی وای نەدیوە. پاشان بەری بەیانی، ئەو کاتەی ئاسۆ ڕووناک دەبێ، ئەسپەکە خاو دەبێتەوە، تاوێکی چاک بێجووڵە رادەوەستێ، یاڵ و کلکی شۆڕ دەبنەوە و لە جێی خۆی جووڵەی ناکا. هێندەی پێناچێ لە نەکاو وە خۆ دەێتەوە، خێرا دەسووڕێ و لەپێش چاو ون دەبێ. ساتێک دواتر حیلەی لە سەر شاخان دەنگ دەداتەوە...

کاتێک تەواوی خەڵکی شاری و تەنانەت ژنەکانیش لە دەنگۆ و باسوخواسی ئەسپەکەی وەڕەز بوون، لە پڕێک سەرنجی هەمووان پەڕییە سەر هەواڵی حەمەدەکان. هەواڵەکە ئەوەندە ترسێنەر بوو کە نەک هەر ئەم شارە، بەڵکوو ئەدەنە، ئەنکەرە و هەموو وڵاتی حەبەساند. لە گوندەکانی توورووسی هەموو لاوەکان و منداڵەکان ناوی خۆیان گۆڕیبوو و ناوی حەمەدیان لە سەر خۆیان دانابوو. دەیانگوت ئێستا ئەو بەزمە لە دەشتێش هەیە. شەپۆلێک دڵەڕاوکێ شاری داگرتبوو و تەنانەت ئەوانی هەرە بە ئەزموون و ئاقڵیش دەو شتەی نەدەگەیشتن. مورتەزاغا کاتێک لە نێو شاری ئەو هەواڵەی بیست، زەندەقی چوو. بە پەلە چۆوە ماڵێ، عەلییە شەلی بانگ کرد و لێی پرسی چار چییە و ئەو جار چۆنمان لە چنگ ئەو هەژدیها حەوتسەرەی ڕزگاری دەبێ؟ هێندێک گەورەی شاریش لە وێ بوون.

ـ ئەمن ڕۆژی هەوەڵێ گوتم، هاوارم کرد و گوێیان لێنەگرتم. گوتم با هەتا مارەکە گەورە نەبووە، سەری پان کەینەوە!

خەڵکەکە سەریان لەقاند و گوتیان:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ قسەکەت ڕاست بوو مورتەزاغا، گوێمان نەدایەی و بۆخۆمان پەتەکەمان دە ئەستۆی خۆمان دا کرد.

هەر ئەوێ ڕۆژێ خەلیل بەگ، یاوەر، زولفۆی سندووقدار، دادەستێن، قازی، پارێزگار، مەلا دۆران و هەموو ئاغاکانی دەوروبەر و بەگی عەشیرەتەکان لە دەفتەری کاری شارەداری کۆ بوونەوە. ڕۆستەم بەگیش کە پیاوێکی بە زاکوون بوو، زۆر کەسی ئەو شارەی فێری خوێندنەوە و نووسین کردبوو، عەرزێکی یەکجار زۆریشی لەو ناوچەیە هەبوو و قارەمانی دەورەی شەڕی سەربەخۆییش بوو، لە وێ بوو. بە یەکەوە دانیشتن و ڕاوێژیان کرد، چ بکەن؟ وەڵامێکیان بۆ نەدۆزرایەوە.

زولفۆ گوتی:

ئەمن ناتوانم ئەو هەواڵەی بۆ عارف سایم بەگی بنووسم، چونکە لێمان توورەیە. ئەوەندە توورەیە کە کاتێک ئەمن بە دەستی خۆم ئەو ڕۆژانە چەند سەبەتە هەنجیری زۆر باشم چنیبوو و بۆم ناردبوو، هەر چاویشی لێ نەکردبوون. هەرچەند هەنجیریشی زۆر پێخۆشە و هەموو دەزانن هەر باسی هەنجیری لە لا بکەی، زاری پڕ دەبێ لە ئاو. وەک بۆیان گێڕامەوە بە گۆچانی دە سەبەتە هەنجیرەکانی کوتاوە وەک دە کۆپەینی کوتێ. جا وەرە، ئەو هەنجیرانەم ئەمن بە دەستی خۆم ڕەنێو هێناون و وەک گیانی خۆم ئاگام لێیان بووە، کە چی ئەو بەو شێوەیەی وەڵام داومەوە! دوای ئەو هەڵسوکەوتەی بە ڕاستی ئەمن ناوێرم خۆی لێدەم... تەنانەت ئەگەر بشمکوژن، ناوێرم خۆمی نیشان دەم.

ڕوستەم بەگیش لە حاڵێک دا چەنەی وە سەر گۆچانەکەی دابوو گوتی:

ـ ئەوە ڕاستە، وایە. بەو حاڵەی ئەتۆ باست کرد و ئەگەر ئاوای ڕوانیبێتە هەنجیرەکانت، نابێ ئەتۆ خۆتی نیشان دەی و قسەی لە گەڵ بکەی، بەڵام ئاخر وەزعەکە مەترسیدارە. ئەو بارۆدۆخە وەک کاتی شەڕی سەربەخۆیی ناسک و گرینگە. دەبێ ئێمە عارف سایم بەگ و دەوڵەتێ لەو بارودۆخەی بگەیەنین. ئێستا ئیدی شتێک دە گۆڕێ دایە، کە تا ئێستا لە مێژوو دا نموونەی نەدیتراوە.

مورتەزاغا نەڕاندی:

ـ ئەمنیش هەر دەمەویست ئەوەی بڵێم! دەمگوت با سەری مارەکەی پان کەینەوە. ئەوە قسەی بابو باپیرانمانە، کە عوسمانییەکان بوون. زۆر پێش ئەوەی حەمەدۆک لەو شاخانەی ئێمە ڕاوڕاوێنێ بکا، مرادپاشای گۆڕکۆڵ کە حەمەد بە پیاوی ویش نەدەبوو، پەیدا بوو. مراد پاشا خێرا، وەک برووسکەی، گۆڕی هەڵدەکۆڵین. لە کێوەکانی توورووسی، لە دەشتی چووکووراوایە و هەتا سیواس و ماڵاتیاش، بەردی لە سەر بەردی نەدەهێشت، دەگەڕا و سەری هەموو مارەکانی دەپەڕاند! جا ئیدی مەڵێ ئەو کابرا پیاوچاکە ئاقڵ نەبوو!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەلیل بەگی گەورە هەوڵی دا قسەکەی ببڕێ، بەڵام مورتەزاغا بە وەی تووڕە بوو:
ـ هەموو خەتای تۆیە کە ئێمە تووشی ئەو دەردەسەرییانە دەبین! هەر ئەو کاتی کە عەبدیخانی ماڵوێران کوژرا، ئەمن گوتم کە دەبێ ئێمە وشیار بین... گوتم ئاگاتان لە خۆتان بێ و ئەو کاتی مارەکە چکۆڵە بوو!
خەلیل بەگ زۆر بە لەسەرەخۆیی گوتی:
ـ ئەوانە هەموو حیکایەتن. دەبێ ئێمە ئەو کێشەیەی چارەسەر بکەین کە ئێستا دە گۆڕێ دایە. دەبێ ڕێگایەک بدۆزینەوە.
مورتەزاغا کە لە حەیفان وە هەناسەبڕکە کەوتبوو، سینگی هەر دەفی دەدا، ڕەگی ملی هەستابوون و چاوی لەژێرڕا هاتبوون، گوڕاندی:
ـ دە لێمانگەڕێ با بیدۆزینەوە. وا دیارە نازانی ئەمن پیاوم لە شاخی هەن!
خەلیل بەگ قاقا پێکەنی:
ـ مەبەستت ئەو شەلەی هاوڕێتە؟
بەڵام زوو پێکەنینەکەی بڕییەوە، گرژ بوو و گوتی:
ـ مورتەزا، ئەتۆ نازانی و دەبێ وشیارت بکەمەوە، کاتێک ئەتۆ یەکێک لەو مارانەت دە باخەڵی خۆت دا ڕاگرتوە، ئیدی ئەو قسانە بۆ دەکەی؟ با پێت بڵێم، ئەمن هیچ ئەو شەلە لەبنەوەبڕەم خۆشناوێ. ئەمن بە تەواوی هەست دەکەم کە سەرەهەودای هەموو ئەو داستانانە دەگەنەوە لای وی...
مورتەزاغا لە تووڕەییان دەرپەڕی، تفی دە عەرزی کرد و بۆڵەیەکی لێهات کە کەسی لێحاڵی نەبوو. پاشان هێندەی گوڕاند کە ئیدی ماندوو بوو و لە جێگای خۆی بۆی کەوت:
ـ ئێوە تەنیا ئێرەییم پێدەبەن. ئێرەیی بەو پیاوە بە وەفایەشم دەبەن. ئەو کابرایە بۆ من وەک برا وایە. قەڵای منە! پارێزەری منە! کەسێکە حەمەدۆک تەنانەت ناوێرێ چاو لە سێبەرەکەشی بکا. هەزار حەمەدیش بن، باکی لێیان نیە! ئەوەش بۆخۆتان دەزانن کە...
شارەدار هەوڵی دا ئەهوەنی بکاتەوە:
ـ تکایە خۆت نارەحەت مەکە. تووڕەبوون لە تۆ ناوەشێتەوە، مورتەزابەگ! خەلیل بەگ مەبەستی ئەوە نیە گاڵتەت پێبکا...
سەرەنجام مورتەزا هەستی کرد کە ناچارە داوای لێبووردن بکا. تەواوی لەشی وەسەر ئارەقەی گەڕابوو:
ـ بمبوورن، مەبەستم ئەوە نەبوو... خەلیل بەگ دۆستێکی چاکە، لە برام لێم نێزیکترە، دەزانم هەرگیز خراپەی بۆ من ناوێ... دۆستان، گرفتەکە زۆر گەورەیە، تەنانەت مەسەلەی مەرگ و ژیانە، هەر لە بەر ئەوەش بوو کە من ویستم ئاگادارتان کەمەوە. لە بناخە دا بوون و مانی وڵاتی ئێمە دە مەترسی دایە. ئێستا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەموو کەس ناوی حەمەدە و ڕەنگە ئێستا شوێنەواری ئەو شتەی لە سەر ئایندە زۆر بەرچاو نەبێ، بەڵام باوەڕ بکەن مەسەلەکە گرینگ و جێگای تێڕامانە. شتی لە وەش ترسێنەرتر هەیە: دەڵێن لاوە چەتەکان لە دەستەی حەوت کەسی دا خۆیان ڕێکدەخەن. هەموو دەستەکانیان حەوت حەوتن، کەس نازانێ لە کوێڕا دێن، هەموو سەرتاپێ چەکدارن. تفەنگ، ڕەشاش و نارنجۆکیان پێن و دەچن لە شاخی ڕەگەڵ حەمەدۆکی دەکەون. دەڵێن هەموویان یەک شێوە هەڵسوکەوتیان هەیە، ئامانج و شێوەی ڕێکخستن و بەڕێوەبردنیان یەکە، ڕەنگی موویان یەکە، ڕەنگی دەست و چاویشیان هەریەکە و لە هەموو شتێکی سەیرتر ئەوەیە کە هەمووشیان ناویان حەمەدە. هەر خودا دەزانێ بۆ؟ ئەوان کە دەچنە لای حەمەدۆکی پێیدەڵێن: هاتووین بە قسەی تۆ بکەین و دەستووری تۆ بەڕێوە بەرین! پاشان حەمەدۆکی تاوانبار و مەلا فەرهاد لە شاخی فێری تەقەکردنیان دەکەن و دوای ئەوەی بە چاکی فێرە شەڕ بوون، بە چیاکانی تووڕووسی دا بڵاویان دەکەنەوە! ئێستا ئەوان لە هەموو زنجیرە چیای تووڕووسی هەن و زۆر کەس لە کێوپارەی تووشی دەستەی حەوت کەسیی ئەو حەمەدانە بووە و دەڵێن هەموویان وەک یەک دەچن، هەموویان وەک یەک ئازان و هەمووشیان ئەنگێوەیەکن گوللەی نابوێرن. دەڵێن چاوی قورینگی لە غاردانێ دا دەنگێون. ئەوان ڕێگاکان دەگرن، ڕێبواران ڕووت دەکەن و هەر کچێکیان وەگیر کەوێ دەستدرێژی دەکەنێ. یەک ماڵە دەوڵەمەندیش لە شاخی نەماون و هەموویان هەڵاتوون و لە ترسان هاتوونە دەشتێ کە پێیان وایە هێمنترە! ئەمن تەنیا دەمەویست لەو شتانە ئاگادارتان بکەمەوە و هیچی دی. ئێستا سوپاستان دەکەم کە ئاوا بە باشی گوێتان لێڕاگرتم. بەڵام داواتان لێدەکەم و بە دڵیش چاوەڕوانیم لێتان هەیە کە قسە بە عەلییە شەلی برام نەڵێن، چونکە بە ڕاستی لە گیانی خۆشم خۆشتر دەوێ...

لێرە دا مورتەزا دەستەکانی هاویشتنە پشت چۆکان، تێکیبەزاندن و یەکە بە یەکە دە چاوی هەمووانەوە ڕاما.

خەلیل بەگی گەورە گوتی:

ـ ئەمن لە پێش دا، لە قووڵایی دڵمەوە سوپاسی مورتەزاغای بەڕێزمان دەکەم کە زۆر بە جوانی لەو گرفت و کێشانە کە بەرۆکیان پێگرتووین، ئاگاداری کردینەوە. بەڵێ، بارودۆخەکە بە ڕاستی دژوارە و و پێش ئەوەی وای لێبێ دەرووەستی نەیەین، دەبێ بەپیرییەوە بچین و ڕێگاچارەیەکی بۆ ببینینەوە. دەی با بە ڕاستی قسە بکەین. ئەوەی دەزانین کە نابێ نە چاومان لە وە بێ عارف سایم بەگ یارمەتیمان بکا و نە دەوڵەت. ئەوان یارمەتیمان ناکەن و هەر دەربەستی وەش نین کە لەو شاخانە چ ڕوو دەدا. ناشزانم داخوا دەتوانین پێتەخت بێنینە سەر ئەو باوەڕە کە بارودۆخی کێوپارەی ئاوا خراپە؟ تەنیا هومێدمان لای خۆی عارف سایم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەگ بوو کە نوێنەرمانە، بەڵام ئەوە ئەو ئاوای پشت تێکردووین. بە ڕاستی نازانین بێ ئەوەی لە پێش دا لە گەڵ وی قسە بکەین، چۆن ناوەند لە گیروگرفتەکە بگەیەنین. ئەگەر تێلگڕافێکی بۆ وەزیری نێوخۆ بنێرین، پێش هەموو کەس عارف سایم بەگ لێی ئاگادار دەبێ و هەر وەتر ئەگەر بۆ مستەفا کەماڵ پاشا، عیسمەت پاشا و مارشاڵ... بە هەر حاڵ بۆ هەرکەسی بنێرین، ئەو لە هەمووان زووتر پێدەزانێ.

زولفۆ گوتی:

ـ بەڵێ بە دزی وی تێلگڕاف بەڕێناکرێ و شکی تێدا نیە ئەو هەر دەزانێ. بەو شێوەیە تەنانەت ئەگەر خەڵکی ئەو شارەش هەموویان ناوی خۆیان بنێن حەمەدۆک، دیسان هەر نابێ بێپرسی وی تێلگڕاف بەڕێ بکەین.

ڕوستەم بەگی مامۆستای فێرگە گوتی:

ـ باشە با بۆخۆمان لە بەرامبەر دوژمنەکەمان دا ڕاوەستین. پێشتریش خۆ ئاوامان کردوە... با شتێکتان بۆ باس بکەم دۆستان و بەڕێزان! سوڵتانۆغڵیە زەردە کە ئاغایەکی گەورەیە و زەویی یەکجار زۆرە، دیارە بە قەد شایەکیش بە دەسەڵاتە، هێزێکی بە دژی حەمەدۆکی دروست کردوە و پیاوەکانی وی خەریکن ئەو شاخانە بە دەستەی ئەو چەتەیەی تەنگ دەکەن و گوشارێکی باشیان بۆ هێناون.

مورتەزاغا قاقا پێکەنی:

ـ هەی ماڵتە ئاغا! ئەو خەبەرە کۆن بووە! هەر دوێنێ شەوێ دەستەی حەمەدۆکی تاقیان لە پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی بڕیوە. هێندەیان لێکوشتوون، قەلودالی تووڕووسییش بە گۆشتی ئینسانی قایل نین. سوڵتانۆغڵی بۆخۆشی کونەمشکی لێبۆتە قەیسەری و لە کەلێنیکی دەگەڕێ، خۆی تێدا بشارێتەوە!

ـ جا ئەگەر وا بێ ئیدی وەزعەکە هەر زۆر نالەبارە...

ڕۆستەم بەگی مامۆستا چرژا و ترس و دڵەخورپە لە ڕوخساری دا وەدەرکەوت. بە ئاشکرا لێوی لەرزین و بە ئەسپایی، بێئەوەی دەنگ بەرز کاتەوە، گوتی:

ـ پێشنیارێکم هەیە!

شارەدار گوتی:

ـ فەرموو بزانین چ پێشنیارێک؟

ـ بەڕێزانم، ئەوە کە هەموو لاو و مێرمنداڵێک ناوی خۆی ناوە حەمەد، بەڵایەکە تا ئێستا لە نۆسەد ساڵی ڕابردوو دا نموونەی نەبووە. بە بڕوای من ئەوە ئیدی چەتەگەری نیە و سەرەتای دەستپێکردنی شۆڕشێکی گەورە و بەرینە. ئەو دەستە گەڕۆکانە کە ئاڵای ئەو شۆڕشەیان هەڵکردوە و لە دەوری ناوێک کۆ بوونەتەوە، بە خۆڕایی نیە و ئەوە دەگەیەنێ کە کۆمەڵی مرۆڤایەتی خەریکە تووشی بزووتنەوەیەکی شۆڕشگێڕانەی پڕ مەترسی دەبێ. ئەویش چ بزووتنەوەیەک!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بزووتنەوەیەک کە دوای بزووتنەوەی سپارتاکووسی تا ئێستا دنیا بە خۆیەوە نەدیتۆتەوە! وێ دەچێ ئەوانە تێکبشکێن، چونکە بە هیچ شێوەیەک بۆ وەڕێخستنی شۆڕشێکی ئەوتۆ ئامادەکاری‌یان نەکردوە. دەمەوێ بڵێم کە ئەمن زۆر کتێبم لەو بوارانە دا خوێندوونەوە. ئەوەی ئێمە پێی‌دەڵێین خەڵک، زۆر شتی وا دەزانن کە ئەوان هەر ڕێشی تێ‌نابەن، بەڵام ئەو تۆوەی ئەوان ئەمڕۆ دەی‌چێنن، لە عەرزی دا شین دەبێ، ڕیشە دادەکوتێ و سەرەنجام ڕیشەکان وا بەهێز دەبن کە هیچکەس پێی‌هەڵناکێشرێن. حەمەدۆک و هاوڕێیانی و ئەوانەش کە دواتر تێکەڵی دەستەی وی دەبن، چاک دەزانن کە لەوانەیە زۆری پێ‌نەچێ تێکبشکێن و بکوژرێن، بەڵام پێشبینیی ئەوەش دەکەن کە ئەو تۆوەی ئەوان دەی‌چێنن، وا دەچێ دە دڵی عەرزی‌یەوە، کە هیچ کەس ناتوانێ دەری‌بێنێتەوە و نەیەڵێ ڕەگاژۆیە بکا. ئاخرەکەشی ئەوان ئەو دنیایەی سەروبن دەکەن... ئەو هەموو جووتێرانە کە ناوی خۆیان دەنێن حەمەد و هەر بەو ناوەش دەستەکانیان پێکدێنن و خۆیان ڕێکدەخەن... بە ڕاستی جێگای ترسن و ئەمن لەوە دەترسم کە لە ئەنکەرە کەس لەو مەترسی‌یەی نەگا و نەزانن چ بیر و مەبەستێکی سامناک خەریکە بۆ دواڕۆژ ڕیشە دادەکوتێ...

خەلیل بەگ کە ڕەنگی پەڕیبوو وەڵامی دایەوە:

ـ بەڵێ، بە ڕاستی بەدبەختی‌یەکی گەورەیە. لە سەر عەرزێکی ڕاوەستاوین، کە بنی مینڕێژ کراوە.

یاوەر کە سوور و شین هەڵگەڕابوو، گوتی:

ـ ئەتۆ بارودۆخەکەت زۆر بە جوانی بۆ ڕوون کردینەوە و جێگای پرسیارت نەهێشتەوە. ئەمن دەسبەجێ هێزێکی باش سازدەکەم و دەی‌نێرمە سەریان. فەرماندەری ئەو هێزە نوێیە ئەفسەرێکی جحێڵە و عەلی‌کەرتیشیشیان بۆ بەڵەدی‌یە ڕەگەڵ دەخەم. ئەو جووتێرانە دەبێ تێ‌بگەن ئەوە کە هەموو خۆیان کردۆتە حەمەدۆک، چۆنیان لە سەر دەکەوێ! سەرهەنگ، خودا ڕاوەستاوی کا، دەستەیەک ژاندەرمە و هێندێک فیشەک و پێویستیی دیکەی بۆ ناردووین. بەڕێزان، ئێوە نابێ بترسن، لە چی دەترسن؟ تەنانەت ئەگەر ئەو حەمەدانە، ئەو برسی‌یە لەڕولاوازانە کە هەر یەسک و پێستن، ئەوەندەش زۆر بن، کە نەک هەر شاخەکانی تووڕووسی، بەڵکوو هەموو دنیاش پڕ کەن، دیسان هەر بە سەریان دا سەردەکەوین و تەفروتوونایان دەکەین. چۆن پیاو سەری ماری پان دەکاتەوە، هەر بەو شێوەیەش ئێمە سەری وان پان دەکەینەوە. هەر وەک جەنابی شارەدار گوتی بێ‌ئەوەی پێتەخت ئاگادار بکەین، دەتوانین بۆخۆمان ئەو کارە جێبەجێ بکەین. ئەگەر هەتا ئێستا نەمان‌توانیوە کۆتایی بەو گرفتە بێنین، لەبەر ئەوە بووە کە ژاندەرمەمان کەم بوون، بەڵام ئێستا ئیدی هێزی تەواومان هەیە و بڕیاری کارەکەشمان داوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دڵنیا بن زۆری پێناچێ کە سەری ئەو چەتانە بە دارەتووەکەی نێو بازاڕییەوە دەبینن...
ئەو قسانەی یاوەری هێندێکی دڵخۆش کردن و تا ڕادەیەکی زۆر ئارام بوونەوە.
ـ یاوەڕ ڕاست دەکا!
ـ هەر زەبرێکی توندیان وێکەوێ، ئیدی خۆ ناگرنەوە...
ـ ئەو کاتی دان بە ناوی ڕاستی خۆیان دا دێنن!
ـ تەنانەت حاشا لە بیروباوەڕی خۆشیان دەکەن!
ـ لێدان و کوتانی سەرجووخە عەلی کەرتیشی کاری خۆی دەکا...
ـ عەلی دەبێتە هەورێکی ڕەش و بە سەر توورووسی دا دەڕژێ...
ـ وایان لێدەکا هەموو دار، بەرد و تەنانەت چۆمەکانیش هاوار بکەن و بڵێن" ئەمن حەمەد نیم"!
ـ دەماریان دەردێنێ!
ـ وەڵلاهی وایان لێدەکا کە هەتا دنیا بە دنیایە کەس نەوێرێ منداڵی خۆی ناو بنێ حەمەد و تەنانەت محەممەدیش! ئەگەر لە شاریش تووشی کەسێکی بن و لێیبپرسن ناوت چییە، بڵێ حەمەدم، کلکیان دە نەڕەی پشتیان دەگرن و هەتا گوێیان دەگیرێ هەڵدێن!
بەو قسانە یاوەر ئەوەندە هەڵمسا و لەخۆبایی بوو، دەتگوت هەر ئێستا لە شەڕێکی گەورە دا سەرکەوتوە. هەستایە سەر پێ و گوتی:
ـ بەڕێزان، لە سەر ئیزنی ئێوە هەر ئێستا فەرمان دەدەم هێزەکانمان بۆ بەڕێوەبردنی ئەو ئەرکەی وەڕێکەون!
ـ سەرکەوتوو بن، ئیشاڵڵا هەنگاوتان پتەو بێ و بە سەر دوژمن دا زاڵ بن!
هەموویان هەستانە سەر پێ و بە نیشانەی سوپاس و پێزانین دەستی وییان دە نێو دەستی خۆیان گرت. یاوەر خواحافیزی کرد و وەدەرکەوت. دوای وی ڕوستم بەگ دانیشتنەکەی بەجێهێشتت. کاتێک ڕۆیی چاوی بەردابوونەوە و بیری دەکردەوە. وا دیار بوو زۆر شایی بە قسەکانی یاورەری نەبوو.
ئەوانی دیکە دڵنیا بوون کە یاوەر هەر وەک گوتبووی دەتوانێ دەماری حەمەدەکان دەربێنێ و ئەو گرفتەی چارەسەر بکا. دەیانگوت ئێستا کە یاوەر هێزی زیاتری بە دەستەوەیە و بۆخۆشی ئاوا لە سەر بڕینەوەی ئاسەواری حەمەدان شێلگیرە، ئیدی کارەکە جێبەجێ دەبێ و جێگای نیگەرانی نیە. هەر بۆیەش کە هەستان هەموویان چوونە چێشتخانەی نەزیفۆغڵی و بەو شێوەیە شەوەکەیان بردە سەر.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نیوەشەوێ مورتەزاغا هاتەوە ماڵێ. حوسنی خانم بە نیگەرانی‌یەوە چاوەڕوانی بوو. داستانی حەمەدەکان ئەویشی نیگەران کردبوو، بەڵام نەی‌دەزانی بۆ ئەو بەزمە پەیدا بووە. هەر ئەوەندەی دەزانی کە خەڵکی شاخی هەموویان تەنانەت پیری سەد ساڵەشیان ئەو ناوەی لە سەر خۆی داناوە. باشە یانی چی؟ ئەوە چ سوودێکی هەیە؟ بەڵام هەرچۆنێک بێ ئەوە پێوەندیی بە خۆیانەوە هەیە، با ناوی خۆیان بنێن حەمەد، ئەحمەد یان هەر ناوێکی دیکە کە بۆخۆیان کەیفیان پێ‌دێ! ئەوە بە خەڵکی دیکە چی؟ چ زیانێک بە خەڵکی شاری دەگەیەنێ؟ ئەو خەڵکە بۆ هێندە لەو شتەی دەترسن؟

مورتەزا هاواری کرد:

ـ بارودۆخەکەمان زۆر خراپە خانم گیان! ئەوانەی ئەمن پێشبینیم کردبوون و هەمیشە دەم‌گوتنەوە، ئەوە هاتنە دی. ئەوانە ئەو کاتەی من هاوارم دەکرد کە بەڵایەکی گەورەمان بە سەر دێ، قسەکەمیان بە هێند نەگرت و ئێستا کە هەموو خەڵک ناوی حەمەدە، کونەمشکیان لێ‌بۆتە قەیسەری و نازانن بچنە بن داوێنی چ شێخ و پیاوچاکێکی! ئەوانە ئەوەندە گەوجن، دە قسەی ڕوستەم بەگیش نەگەیشتن. ئەو کابرایە نموونەی لە مێژوو بۆ هێنانەوە، بۆی بەراوەرد کردن و پێی‌گوتن ئەو بارودۆخەی ئێمەی تێ‌داین، چەندە ناسک و دژوارە! بەڵام تێی‌نەگەیشتن و گوێیان نەدایە... ناوێرن پێتەخت تێ‌بگەیەنن کە لێرە چ ڕوو دەدا. کوڕە وڵاتەکەشمان تێ‌دا چوو! تەواوی کەلێن و کولێنی تووڕووسی پڕ بوون لە حەمەد...

حوسنی خانم گوتی:

ـ دەی باشە جا ئەوە چی‌یە؟ با هەموو ناوی خۆیان بنێن حەمەد، یان هەرچی‌یەکی پێیان خۆشە... با ناوی خۆیان بنێن عیسمەت پاشا... چ دەبێ؟

ـ چۆن... زۆر خراپتر دەبێ! ڕوستەم بەگ ئاکامی ئەو دیاردەیەی چاک بۆ لێک‌دانەوە، وای بۆ ڕوون کردنەوە، هەموویان لە ترسان لەخۆ میزتن. قسە لە تۆوەکەیە. دەزانی تۆوی چی؟ ئەوان تۆوەکەی دەچێنن. تۆوەکە ڕەگاژۆیە دەکا و بە کەس هەڵناکێشرێ، شین دەبێ و هەتا نێوەڕاستی قووڵایی عەرزیش ڕیشەی دەچنە خوار! تۆوەکە، خانم گیان، تۆوەکە!

ـ بۆ خاتری خودای ئەوە چ چەشنە تۆوێکە؟

ـ تۆوی حەمەدۆکی خانم.. ڕوان و هەڵدانی ئەو تۆوەش نەمانی ئێمە و سەروبن بوونی ماڵ و دەسەڵاتی ئێمەی لە گەڵە.

حوسنی خانم تێ‌نەگەیی بە ڕاستی ئەوە چ نەوعە تۆوێکە کە لە حەمەدەکان دەڕژێ. لە سەریشی نەڕۆیی... زۆریش جیاوازیی نەبوو کە ئەو تێی‌بگا، یان تێی‌نەگا، هەر ئەوەندە هەستی بە ترسێک لە دەروونی خۆی دا کرد، کە نەی‌دەزانی چی‌یە و بۆچی دەبێ هەبێ: مورتەزاغا هێندێک زیادی خواردۆتەوە و ڕەنگە سبەینێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کە دێتەوە سەرەخۆ بە تەواوی بۆی ڕوون کاتەوە کە ئەو تۆوە ژاراوییە چییە. بەڕاست... عەلییەشەلیش ئەمڕۆ هێندێک گۆڕابوو و دە فکر دابوو. ئەها، لەوانەیە ئەو ئاڵۆزییەی ویش پێوەندیی بەو تۆوە ژاراوییەوە هەبێ، کە هێندە لە عەرزی دا ڕەگاژۆیە دەکا. بڵێی حەمەدۆک هێرش بکاتە سەر شاری؟ بڵێی ئەگەر ئەوەی بکا، ماڵیان تاڵان بکا و هەموویان بکوژێ؟ هەرچەندی بیری کردەوە بە هیچکوێ نەگەیی. ئەرێ خۆ بە ڕاستی نابێ ئەوەندەش لەو کوڕە جووتێرەی بترسن. بابی من قەت ئاوا نەبوو. دەی با چیدی بیری لێنەکەمەوە.

خانم ئیدی هێندەی بیر لەو مەسەلەیە نەکردەوە، بەڵام پیاوەکان ساتبەسات نیگەرانتر دەبوون و زیاتر دەترسان.

ـ عەلییە شەل لە کوێیە؟

ـ لە ژوورەکەی خۆیەتی، نوستوە.

ـ چۆن دەتوانێ لە ڕۆژێکی وەک ئەمڕۆ دا بنوێ؟ کاتێک وڵات پڕ بووە لە حەمەد و ئێمە لە ترسان وەک مێژۆکەی دەلەرزین. لە ڕۆژێک دا کە ئێمە خەریکین لە دەریایەک خوێن دا نوقم دەبین و ڕیشەی تۆوەکەش گەیشتۆتە نێوەڕاستی قووڵایی عەرزی؟

ـ خۆت نارەحەت مەکە، ئاغا گیان، ئەمشۆ کاتێک ئەتۆ لە خەوێ دا بووی، ئەو بەستەزمانە دەمانچەی ڕووتی بە دەستەوە بوو، تفەنگە ماوزەرەکەشی بە شانییەو بوو و کێشکی لە ئێمە دەکێشا. لە سەری شەوێوە هەتا بەیانی هەر چاویشی لێکنەناون. نیوەشەوێ هەستام، ئیستیکانە چایەکم دایە. بە ڕاستی ئەو برا دڵسۆزەی تۆ بۆ تۆ زۆر بەکەلکە...

مورتەزاغا بە ئەسپایی دەرگاکەی کردەوە:

ـ عەلی گیان، برای خۆشەویستم!

ـ عەلی ڕاپەڕی، دەستێکی بە شتومەکەکانی بەری داهێنا و دەسبەجێ هات لە پێش ئاغای ڕاوەستا. هەر بە جلەوە نوستبوو و شەوێش گوێی لە قسەکانی ئاغا و خانمێ ببوو. دەمانچەکەی هەر بە قەدییەوە بوو.

ـ کاکە عەلی، خەوت لێکەوت؟

ـ بەڵێ، وێژینگێکم دا...

مورتەزاغا نەرمتر و دۆستانە تر گوتی:

ـ ئەمشەویش هەر نە نوستی؟

ـ دوێنێ بە ڕۆژ نوستم، ئاغای گەورەم.

لەوەتا هاتبۆوە و لە وێ دەژیا، ئاوا نێوانیان خۆش بوو. هەم ئاغا، هەم حوسنی خانم و هەم ئەوانی دیکەش کە لە ماڵێ دا بوون، ڕێزێکی زۆریان بۆ عەلی دادەنا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وای لێهاتبوو بۆخۆی هەستی بە چەشنە گوشارێک دەکرد و ئەو هەموو ڕێزگرتنەی بە زێدەڕەوی دەزانی. تەنانەت ئامادە بوو واز لە کوشتنی ئاغاش بێنێ. جاروبار شەرمی دەکرد کە لەوماڵەی ئەو هەموو ڕێز و پێڕاگەیشتنەی دەدی، بەڵام ئەو هەر دژی مورتەزای بوو. هەر نەبێ شتێک زۆر ڕوون و ئاشکرا بوو. وەک چۆن دایە حۆری حەمەدی خۆشدەویست، حوسنی خانمیش ئەوی خۆشدەویست و ئامادە بوو لە پێناوی خۆشی و ئاسایشی وی دا هەموو کارێک بکا! دەیزانی چ چێشتێکی پێخۆشە، بۆخۆی بۆی لێدەنا. ناوی هەموو منداڵەکانی و تەمەنیشیانی دەزانی. هەموو جاری دەچوو پارچەی باشی بۆ دەکڕین، بە دەستی خۆی جلی بۆ دەدروون، گیرفانەکانیشی بۆ پڕ دەکردن لە پووڵ و بۆی بەڕێدەکردنە دێی. پێنج کولێجە و پێنج کراسی ئاوریشمی هەرە باشی بۆ ژنەکەی کڕیبوو و بۆی ناردبوو، بەڵام ئەوە چاک بوو کە هەتا ئێستا چاوی بەو ژنە پڵتۆخەی نەکەوتبوو. خانم تەنانەت نۆکەرێکی خۆی ناردبوو لە ئەدەنەی سێ جووت کەوشی پانیەبڵێندیشی بۆ کڕیبوو. هەموو سەری مانگان کوللێرەشەکری و کێک و شیرنیاتی هەرە خۆش و نایابی دەکڕی و بۆ منداڵەکانی عەلیی دەنارد. بە کورتی پیاوێک هەمیشە لە بەینی ماڵی خانمێ و گوندەکەی عەلی دا دە ڕێیە دا بوو و شتی بۆ دەبردن. لە ماڵێش هەموو قەدری عەلی‌یان لە سەر چاوان بوو و هەرچی ویستبای، بۆیان جێبەجێ دەکرد. هێندەی لە گەڵ چاک بوون، کە ئیدی عەلی وای لێکدەداوە کە ئەوان بە ڕاستی خۆشیان دەوێ و ئەو کارەیان لە بەر بەرژەوەندیی خۆیان نیە، هەرچەند ئەو ڕێویە پیرە شەلە قەت دۆست و دوژمنی لێنەدەگۆڕا. وردە وردە ئەو حاڵوهەوایە دەبووە هۆی ئەوە کە کۆنەڕقێک کە عەلی لە زووەوە بەرامبەر بە ئاغای لە دڵی دابوو، بڕەوێ. بۆخۆی ئەوەی نەدەویست و لە بەرامبەر هەستی خۆی دا ڕادەوەستا. هێندێکی شەرم دەکرد: ئاخر هەرکەس لە جێی وی بایە، ئەو هەموو قەدرەی گیرابا و ئاوا چاکەی لە گەڵ کرابا، چۆن لە جیاتیی وەی لە سەر بەڵێنی خۆی سوور بێ و ئەو کابرایەی بکوژێ، کە ژنێکی میهرەبان و دڵسۆزی وەک حوسنی خانمێی هەیە، پارێزگاری لێنەدەکرد و تەنانەت گیانی خۆشی لە ڕێی دا فیدا نەدەکرد. بە ڕاستی ئەو بیرە ناکۆکانە ئاڵۆزیان کردبوو. هێندێک جاران بیری دەکردەوە: ئاخ، بریا هەر ئەو شەوەی حەمەد ئاغای کانی‌یە گوڵانی دەکوشت، لێمگەڕابا مورتەزاغاشی کوشتبا. ئەی چی؟! گوللەیەکی لێدەدا، ئەمنیش ئیدی ئاسوودە دەبووم و پێویست نەدەبوو ئێستا ئاوا ڕەنج بکێشم. نەخێر ئەو بایە لەو کونەیەوە بێ، دڵم بەرایی نادا بی‌کوژم و دیارە ئیدی هەم خەجاڵەتی خۆم دەبم و هەم دەبمە گاڵتەجاڕی عالەمێش!

ـ عەلی گیان دەزانی خەریکە چمان بە سەر بێ، براگیان! دەزانی چ بەدبەختی‌یەکمان دە ڕێ دایە؟ دەبێ هەواڵی حەمەدەکانت بیستبێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بەڵێ، ئاغا بیستوومە.
ـ ئەتۆ چۆنی بۆ دەچی؟ ئەوە چ بەزمێکە؟
ـ وەڵڵاهی باش نازانم... ڕاستی‌یەکەی ئەوەیە کە ئەمن پێموانیە ئەوە هێندە جێگای ترس بێ. باشە تەنانەت ئەگەر هەرچی دەو دنیایەش دا هەن، بە باڵندە، مێشومەگەز، مێروولە و ماسیشەوە ناوی خۆیان بنێن حەمەد، دەبێتە چی؟ ئەوە کوێی گرینگ و ترسێنەرە؟ جووتێرەکانی ئەو شاخانەی ئێمە هێندێک خۆشن. یەکێکیان بۆلای ڕاست بچێ، هەموویان دەچنە لای ڕاست! هەر ئەوەندە یەکیان ناوی خۆی نا حەمەد، ئیدی هەموو دەبنە حەمەد!
ـ خانم، بڵێ دوو چامان بۆ بێنن. ئەگەر عەلیی برام قاوەی دەخواتەوە، با قاوەی بۆ وی بێنن.
حوسنی خانم بۆ خۆی چای بۆ هێنان. مورتەزا درێژەی بە قسەکردن دا:
ـ عەلی ئەتۆ لە هەڵە دای، چونکە وەزعەکە ڕۆژبەڕۆژ خراپتر دەبێ. بۆخۆت ئاگاداری ئەمن هەمیشە ئامۆژگاریم ئەوە بووە کە دەبێ وشیار بین! کاتێک گورگ دمی گەیشتە خوێنی و کەر تامی تویکڵەشووتی کرد، ئیدی درەنگە! هەر بە خۆت دەڵێم، تۆخوا چەند جار هاوارم کردوە و ئەوەم دووپات کردۆتەوە؟ چەند جارم گوتووە کە بابە ئەی هاوار مار هەتا چکۆڵەیە دەبێ سەری پان کەیەوە؟
چاوی دە چاوی عەلی بڕی و چاوەڕوانی وەڵام بوو.
ـ ئاغا ڕاست دەکەی هەم ئەمن و هەم هەموو خەڵکی دیکەش ئەوەی دەزانین...
ـ ئێستا بۆخۆیان دەبینن کە بە هۆی نەزانیی ئەوانەوە هەموومانماڵوێران دەبین و منداڵەکانمان هەتیو دەبن...
مورتەزا لێرە دا ڕەنگێکی هێنا و برد و سەری بەردایەوە. دەتگوت هەناسەی سوار بووە. پاشان دیسان چاوی لە چاوی عەلی کردەوە، وەک ئەوەی کە بیەوێ نیشانەی دڵسۆزی و هاودەردیی دە چاوی وی دا ببینێ.
ـ دەزانم ئەتۆ ئەمنت خۆشدەوێ، عەلی!
حوسنی خانم لێرە دا وە قسە هات:
ـ ئەوە دەڵێی چی ئاغا؟ دەی ئەوە ڕوون و ئاشکرایە کە ئەتۆی خۆش دەوێ! بۆچما ئەو لە جێی برای تۆ نیە؟
ـ ئاغا، ئەمن ئەتۆم زۆر خۆشدەوێ.
ـ بە دڵ خۆشت دەوێم؟
ـ بەڵێ.
ـ ئەوەم دە چاوت دا دی، عەلی. ئەوە یەکەم جارە ئەوەی ئاوا بە ئاشکرا دە چاوت دا دەبینم.
حوسنی خانم گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ لە خۆڕا وا دەڵێی، عەلی هەمیشە ئەتۆی خۆشویستوە.
ـ بەڵێ، ئاغا وایە...
ـ ئامادەی لە ڕێگای من دا خۆت بە کوشت بدەی؟
حوسنی خانم گوتی:
ـ جا ئەوە قسەیە، مورتەزا؟ برا هەمیشە ئامادەیە خۆی فیدای برای بکا!
عەلی لە پێش دا هێندێک زمانی گیرا، وەک ئەوەی شەرم بیگرێ، ئارەقێکی هێنا و برد و گوتی:
ـ هەتا ڕۆژی خۆی دانەیە، بۆت دەرناکەوێ ئاغا.
ـ ئەتۆ ڕاست دەکەی عەلی، کاتێک قسە لە مردن و ژین بێ، پیاو ناتوانێ درۆ لە گەڵ خۆی بکا، چونکوو دوایە مرۆڤ لە بارەگای ویژدانی خۆی دا شەرمەسار دەبێ.
ـ ئەمن گومانم لەوە دا نیە کە عەلی ڕۆژی خۆی لە فیدا کردنی گیانیشی بۆ ئێمە درێخی ناکا.
ـ خودا پشتیوان بێ عەلی، ئەمن باوەڕم بە وەی هەیە هەر وەک چۆن باوەڕم بە خودای هەیە... حەمەدۆک قەت هیچی پێناکرێ...
ـ بە پشتیوانی خوای ئاغا...
ـ وا دیارە ئەتۆ هەر بە منداڵی چاوترسێنت کردوە، وا نیە؟
ـ بەڵی، کاتێک منداڵ بوو، زۆرم لێدەترسا...
ـ چاکت ترساندوە، دەزانم. ئەڵبەت ئەگەر کەسێک بە منداڵی لە کەسێکی ترسا، ئیدی هەتاهەتایە هەر لێیدەترسێ. ترسەکە هەتا مردنێ تەواو نابێ و ئەوەش کاری خودایە... بۆ وێنە هەر ئەمن بۆخۆم ئەگەر ناوی چەتەی دەبیسم، هەر لە ترسان وەختە گیانم دەرچێ... پێتوایە لە بەرچی ئاوام؟
لە نەکاو بێدەنگ بوو، ڕووی بۆ لای حوسنی خانمێ وەرگێڕا و بزەیەکی هاتێ، حوسنیش بزەی هاتێ.
ـ بەڵێ، دەزانی بۆ ئاوا دەترسم؟ چونکە کاتێک ئەمن منداڵ بووم، چەتان سێ برا، دوو ئامۆزا و حەوت کەسی دیکەی تایفەکامانیان کوشت. ئەو کاتی ئەمن هەر شەش ـ حەوت ساڵ دەبووم. کاتێک بیستم، زیڕاندم و بە غاردان چوومە ئەوێ. تەمەشام کرد هەموو تەرمەکان لە وێ کەوتبوون و لە دەریایەک خوێن دا شەلاڵ ببوون. یەکێک لە تەرمەکان چاوی دەرپەڕیبو، تەنیا ڕەگێکی وەک داوە دەزووی پێوە مابوو و بە ڕوخساری مردووەکەیەوە هەڵاوەسرابوو. یەکی دیکەیان مێشکی بە عەرزی دا بڵاو ببۆوە. یەکیان تێدا بوو برینێکی گەورەی دە سینگی ببوو، برینەکە زاری ئاواڵە کردبۆوە، دڵی بە نێو برینەکەی دا دیار بوو و هێشتا لێیدەدا... چەتەکان هەر لە وێ بوون و قاقا پێدەکەنین. دەتگوت چاو لە شانۆی دەکەن...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێرە دا قسەکانی تەواو کرد. لەو بەینەی دا ئارەقەی بە نێوچاوانی دا دەهاتە خوارێ:

ـ قەت نەمتوانیوە ئەو بەسەرهاتە ناخۆشەی بگێڕمەوە، نەمتوانیوە...

دوو دڵۆپ فرمێسک بە سەر ڕوومەتی دا هاتنە خوار و چەنەیان تەڕ کرد. عەلی زۆر بەو بەسەرهاتەی تێکچوو. بە زەحمەت ددانی بە جەرگی خۆی داگرت و هێندەی نەمابوو لە تاوان خۆی بە سەر لاقی ئاغای بکێشێ و هۆڕ هۆڕ بۆی بگری.

حوسنی خانم بێدەنگ دانیشتبوو و حەبەسابوو. ئەو زۆر چاک ئاگاداری بەسەرهاتی بنەماڵەی کاراداغلیسی بوو، بەڵام قەت باسێکی سەبارەت بەو کارەساتە سامناکەی نەبیستبوو. بڵێی مورتەزا هەر ئێستا هەمووی بۆ خۆی ساز کردبێ؟ زەحمەتە، ناکرێ، ئاخر کابرا درۆش دروست کا، خۆ ناتوانێ بە درۆیەکەی خۆی ئاوا فرمێسک هەڵڕێژێ و بگری! بە سەرسوڕمانەوە هەروا چاوی لە زاری مێردەکەی بوو و سەرەنجام کاتێک ئەو گریا، ئەمیش ئەوەندە دڵی پڕ بوو، بە خۆی نەبوو دەستی کرد بە گریانێ. سەیر ئەوە بوو ئەو جار خۆی پێ ژێر نەدەبۆوە. هێندەی نەمابوو سەری بە هەنیسکانەوە هەڵقەنرێ. کاتێک عەلی دیتی حوسنی خانم، ئەو ژنە شۆخە ناسک و نازدارە کە بە ڕاستی شای جوانان بوو، ئاوا دەگریا، خۆی پێڕانەگیرا و گوتی:

ـ مەگری خانم، تو خوا مەگری... ڕاوەستە با ئەمن شتێکتان پێبڵێم:

فرمێسکەکانی حوسنی خانمێ کتوپڕ، وەک ئەوەی بە مقەستێ قەڵتت دابن، بڕانەوە و ئەویش و مورتەزاش هەردووکیان گوێیان بۆ عەلی شل کرد.

ـ خانم گیان، دەتوانی قورئانەکەتان بێنی؟

حوسنی خانم قورئانی هێنا و دایە دەست عەلی، ئەویش سێ جاران قورئانەکەی ماچ کرد و لە سەر سەری دانا. پاشان سەری داخست و لەسەرەخۆ گوتی:

ـ نازنم بڵێم چی... نازانم چۆن ئەو شتەتان بۆ باس بکەم، کە تا ئێستا بە کەسم نەگوتوە؟ نازانم لە بەرامبەر ئەو هەموو چاکە، میهرەبانی و خۆشەویستییەی ئێوە دا چۆن وەڵام بدەمەوە؟ چتان لێبکەم؟ چۆنتان بۆ باس بکەم؟

وەک منداڵانی لێهاتبوو، نەیدەزانی بیڵێ، یان نەیڵێ. بڕیاری بۆ نەدەدرا، دوودڵ بوو.

ـ بە ڕاستی نازانم چ بکەم، بەڵام هەر بۆم ناکرێ لێتان بشارمەوە...

مورتەزاغا کە سەری سوڕ مابوو، گوتی:

ـ چۆنت پێباشە، وا بکە، عەلی! بۆچما ئەتۆ برای من نی و ئەو کچەی گەورە تورکمانی دەنگشێری بەناوبانگیش لە جێگای خوشکت نیە؟

ـ خودا شاهید و ئاگادارە کە ئەگەر ئەمن هەستم نەکردبا ئێوە ئاوا نارەحەت و نیگەرانن، هەرگیز، هەتا دەمردم، ئەو نەهێنییەم لە لای هیچکەس ئاشکرا

نەدەکرد. بەڵام دڵاواڵەیی ئێوە، چاکەی ئێوە، قەدر و ڕێزگرتنی ئێوە و برایەتی و دۆستایەتیی ئێوە ناچارم دەکا و هیچ ڕێگایەکم بێجگە لە ئاشکراکردنی ئەو ڕازەی لە لای ئێوە بۆ ناهێڵێتەوە!

سەرەنجام بڕیاری دا. هەستایە سەر پێ و قورئانەکەی لە پێش دانان:

ـ دەستتان لە سەر ئەو کتێبە پیرۆزەی دا بنێن...

هەردووکیان دەستیان لەسەر قورئانەکەی دانا، دەستیان دەلەرزی.

ـ ئەوەی ئەمن دەیڵێم، دووپاتی بکەنەوە...

ـ ئێمە کە دەستمان لە سەر ئەو کتێبەی، کە کەلامی خوایە داناوە، لە خزمەت خودای و کەلامی خودای دا سوێندێ دەخۆین کە ...

هەر دووکیان سوور هەڵگەڕابوون و وە دڵەخۆرپە کەوتبوون. وتەکانی عەلییان دووپات کردنەوە و گوتیان هەتا لە سەر دنیایە مابین، ئەو نەهێنییەی عەلییە شەل لە لای ئێمە ئاشکرای دەکا، لە لای کەس نادرکێنین و هەر لە دڵی خۆمان دا ڕای دەگرین...

ـ بڵێن: قەت ئەو نەهێنییەی بۆ کەس ئاشکرا ناکەین، هەتا دەمرین، نە بۆ زیندووانی دەگێڕینەوە، نە تەنانەت بۆ گڵ و بەردیش... ئەو نەهێنییەی دەبێ لە گەڵ خۆمان بەرینە قیامەتێ، لە گەڵ خۆمان بیبەینە دە قەبرییەوە...

ـ دەبی لە گەڵ خۆمانی بەرینە قەبرییەوە...

عەلی هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا، هەستی بە چەشنە سووکبوونێکی دەکرد. ڕەنگی پەڕیبوو و دەستەکانی دەلەرزین.

ـ ئێستا با ئەمن سوێندتان بۆ بخۆم!

ئەو جار بۆخۆی دەستی لە سەر قورئانەکەی دانا. هەموو گیانی دەلەرزی و ئارەقە دڵۆپ دڵۆپ بە نێوچاوانی دا دەهاتە خوار:

ئەمن لە بارەگای خوای سوێندێ بەو قورئانەی دەخۆم کە ئەوەی دەیڵێم ڕاستە و درۆی تێدا نیە!

مورتەزاغا وەخت بوو دڵی بتۆقێ، دەتگوت خنکا، هاواری کرد:

ـ دە بیڵێ و ڕزگارمان کە، دەی شتێکت لە زاری بێتە دەر! ئەمن چیدی تاقەت ناهێنم.

حوسنی خانم قورئانەکەی سێ جاران ماچ کرد و پاشان بردی دە سندووقە تایبەتییەکەی نایەوە. دەسرە ئاوریشمە ڕیشووداره‌کەشی بە سەر سندووقەکەی دادایەوە.

ـ عەلی، قسە بکە...

ـ لە چەند مانگ لەمەو پێشەوە، کوڕی برایمەڕووت و دوونەی کە بە حەمەدۆک بە ناوبانگە، دەستی لە چەتەییە هەڵگرتوە و لە گەڵ سەیرانی خێزانی و ژنە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جیرانەکەیان کە ناوی حۆرییە و جادووگەرێکە تای نیە، ئەم وڵاتەیان بە جێهێشتوە، یانی لەو نێوەی نەماوە و پێش ڕۆیشتنیش بە هاوڕێکانی گوتوە کە ئەو ئیدی هەرگیز نابێتەوە چەتە. دەستەکەشی بە مەلا فەرهادی سپاردوە، کە هیچکەس نازانێ کێیە، چ کەسە، لە کوێ ڕا هاتوە و ئینسانێکی چۆنە! تەنیا ئەوەندەی دەزانم کە مەلا فەرهاد موسوڵمانێکی بە بیروباوەڕە و قەت یەک نوێژی ناچێ...

دەو بەینەی دا عەلی بە زەحمەت هەناسەی بۆ هەڵدەکێشرا. مورتەزا و حوسنی خانمیش حەبەسابوون. مورتەزا تفی قووت دا و گوتی:

ـ یانی... باشە... یانی دەتەوێ چ بڵێی، عەلی؟

ـ دەمەوێ بڵێم.... ئەوە یانی حەمەدۆک لەو شاخانە نەماوە!

ـ یانی ئێمە ڕزگار بووین، عەلی؟

ـ بەڵێ بە ڕاستی وایە، ئاغا.

ئاغا و خانم ماوەیەکی باش لە خۆشییان هەر حەبەسابوون، بە حەواوە ڕاوەستابوون و پێدەکەنین.

ـ کوڕە هەر ئەوەندە نیە کە ئیدی بۆخۆمان ڕزگار بووین و لە خۆمان ناترسین، بەڵکوو، شەڕەف و نامووس، ماڵ و سامان و تەنانەت گیان وماڵی جیرانەکانیشمان ڕزگار بوون.

ئەو جار وەبیریان هاتەوە بە پێوەن و دانیشتن.

ئەو قسانەی عەلی ئەوەندە چاوەڕواننەکراو بوون، کە جارێ بۆ ماوەیەک هیچیان قسەیان بۆ نەدەهات و بێدەنگ لە بەرامبەر یەکتر دانیشتبوون. هەردووکیان چەند جار سوپاسی عەلییان کرد. قسەیان، چاولێکردنیان و هەموو هەڵسوکەوتێکیان بەرامبەر بە عەلی پڕ لە منەتباری و خۆشەویستی بوو.

ـ عەلی، بە ڕاستی حەمەد نابێتەوە چەتە؟

ـ نەخێر، هەر لە بناخە دا ئەو پێیخۆش نەبوو ببێ بە چەتە و قەتیش پێیخۆش نەبوو خەڵکی بکوژێ. دەیگوت، ئەگەر ئێمە هەزار ئاغایانیش بکوژین، دووهەزاری دیکەیان دێنە جێ و ئەوانی تازەش لە وانی کۆن خراپترن. کە وابوو بارودۆخەکە ناگۆڕێ و هەزاریشت کوشت چت بۆ ناکرێ. ئەمن بەشبەحاڵی خۆم پێموایە حەمەد قەت ناگەڕێتەوە شاخی.

ـ لە زووەوە گوتوویانە "خوویەک گرتت بە شیری تەرکی ناکەی بە پیری". کەسێک بە شتێکی ڕاهات، بۆی تەرک ناکرێ. شکی تێدا نیە دەگەڕێتەوە و دەبێتەوە چەتە!

ـ نە خێر، وا نیە، ناتوانێ!

ـ بۆ ناتوانێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ چونکە خێزانی زگی پڕە. زۆری نەماوە منداڵی ببێ. کاتێک ئەوان عەلی‌یە قەلەیان کوشت، مەلا فەرهاد هەموو پووڵەکەی وی دا بە حەمەدی. دەڵێن ئەو کابرایە ئەوەندەی پووڵی نەغد و زێڕ پێبووە کە ئەو شارەی پێدەکڕدرا. بیستوومە حەمەد خانوێکی چاکی بە حەسار و باغەوە بۆخۆی کڕیوە.

ـ تا ئێستا ئەمن هەر ئەوەم بیستوە کە کابرای چەتە ناتوانێ پاشماوەی ژیانی لە دەشتێ و لە ئاسایش دا بەرێتە سەر. تەنانەت ئەگەر گیرفانیشیان هەمیشە پڕ لە زێڕ و زێو بێ، ناحەجمن و ئاخرەکەی هەر دەچنەوە شاخی... چەتەیەک لە ئەزمیرێ هەبوو، ناوی چاکیر جالی بوو. ئەو کابرایە چاردە ساڵان یاغی بوو و لە شاخی ژیا. ئەوەندەی ئاغا و بەگ کوشتبوو، دەی‌توانی لە سەری وان منارەی دروست کا! سوڵتان چوار جارانی بەخشی، زێڕێکی زۆری دایە و ژنیشی بۆ هێنا، کردی‌یە حاکم و تەنانەت پاشاش، بەڵام هەموو جارێ چاکیر جالی هەڵدەهات و دەچۆوە شاخی. نەخێر عادەت تەرک نابێ! چۆوە شاخی، سەر کار و پیشەی خۆی. خەڵکی ڕووت دەکرد، مزگەوتی دروست دەکردن و هەرچی‌یەکیشی لە دەوڵەمەندان دەستاند، دەی‌دا بە هەژاران. ئاخرەکەی لە چیای کارینجای گوللەیەکی وێکەوت و کوژرا.

ـ لەوانەیە وا بێ ئاغا، بەڵام من باوەڕ ناکەم حەمەدۆک دوای ئەو هەموو کوێرەوەری‌یەی دیتوویەتی، بگەڕێتەوە شاخی. ئێستا کە هەموو شتێکی هەیە و خۆشی بۆ دەگوزەرێ، ئەگەر ئەقڵی هەبێ، قەت کاری وا ناکا. ئەقڵیشی هەیە. دەزانی زۆر جاران دەی‌گوت چی؟

ـ دەی‌گوت هیچ چەتەیەک تا ئێستا نەی‌توانیوە دەسەڵاتی بە سەر هەموو دنیایە دا هەبێ!

مورتەزاغا بە سەرسوڕمانەوە گوتی:

ـ سەیرە، ئەوانەی هەموو زانیوە و چەندین ساڵیش یاغی بووە و لە شاخی ماوەتەوە!

ـ ئەو ناچار بوو وا بکا!

حوسنی گوتی:

ـ ڕاستە، چارەیەکی دیکەی نەبووە! بەڵام عەلیی برامان ڕاست دەکا. پیاو ئەگەر لێی‌گەڕێن بە ئاسوودەیی دانیشێ و ماڵ و بەڕێچوونی باشیشی هەبێ، شێت بووە بچێتەوە شاخی؟

مورتەزاغا ئەو هەواڵەی زۆر پێخۆش بوو و دیارە هەستی بە هێندێک هێمنایەتیش دەکرد، بەڵام باوەڕی نەدەکرد و ترسی لە دڵی هەر نەدەچووە دەر:

ـ لە هەرکوێ‌یەک بێ، لە دوای نابنەوە و نایەڵن بە ئاسوودەیی بژی!

ـ لەو جێیەی ئەو لێی‌دەژی، کەس نای‌ناسێ. دەڵێن ناوی خۆی گۆڕیوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام مورتەزاغا هەر لە سەر قسەی خۆی بوو:
ـ ئەمن هەر ئەوەی دەزانم، تا ئێستا چەتە نەبووە شاخی بەجێهێشتبێ و توانیبێتی لە دەشتێ هەڵکا. هەرگیز شتی وا نەبووە و نابێ...
ـ ئەتۆ لە هەڵە دای ئاغا!
ـ بۆ؟
ـ با ئەمن پرسیارێکت لێبکەم: لەوەتا ئەو شاخانەی ئێمە هەن، یاغیی دڕتر و سامناکتر لە بایرامۆغڵی هەبووە؟
حوسنی خانم گوتی:
ـ ڕاست دەکا! چەتەی ئازاتر لە ویمان هەبووە؟
مورتەزاغا هێدی بۆوە و گوتی:
ـ وایە، نەبووە.
هێندە ڕەق ڕاوەستابوو، ئێستا نەیدەزانی لە سەر کامە قاچی ڕاوەستێ.
ـ دەی خۆ ئەو نەچۆتەوە شاخی و ئەوە چەندین ساڵیشە هاتۆتەوە. هەر ئاوڕیشی نەداوەتەوە لای شاخی!
مورتەزاغا لێرە دا وەک لە خەوێکی قورس وەخەبەر هاتبێ، ڕووی دە عەلی کرد و گوتی:
ـ دەزانی عەلی، بە ڕاستی ئێمەش بەزەیی و ویژدانمان نەماوە و بە تەواوی ئەو کابرایەمان لە بیر چۆتەوە، کە لەو پەڕی نەداری و چاولەدەستی دا لە گوندەکەی خۆی دەژی. لە بەردی بن چالاوێ تەنیا ترە! دەبێ هەرچی زووتر سەرێکی بدەین. ئەمن پێشتر چووم و سەرم داوە. دە کۆخێکی دا دەژی، سەگ ناتوانێ تێیدا بژی. ماڵەکەی ئەوەندە ڕووتە، کەری لێبکەوێ، ددانی دەشکێ! زەوییەکی هەیە، بەڵام پووڵی نیە جووتێک گا بکرێ و جووتیان پێبکا. ڕۆژ هەتا ئێوارێ بە خۆی و ژنەکەی و منداڵەکانی بە پاچ و پێمەڕەی عەرزیان هەڵدەکەند و دەیانکێڵا. کە ئەوم دەو بارودۆخەی دا دی، بە ڕاستی وەخت بوو دڵم بۆی بتۆقێ. هێندێکم قەند و چا بۆ بردبوو. هێندەی پێخۆش بوو، هەر دەستی ماچ دەکردم. جلەکانی بەری هەموو دڕاون و ڕیشۆڵ ڕیشۆڵ بوون... ئێمە دەبێ سەرێکی بدەین. دەبێ هێندێکیشی قەند، چا و شتی دی بۆ بەرین. دەبێ قەند و چای زۆر بۆ بەرین، چونکە ئەو هەر لە کاتی مێرمنداڵییەوە چای زۆر پێخۆش بووە. یا ڕەبی کەس ئاوا نەدار و چاولەدەست نەبێ!
ـ حوسنی خانم چاوەکانی پڕ بوون لە ئاو و گوتی:
ـ ئیلاهی ئامین، چ لە سبەینێ زووتر نیە کراس و دەرپێیەکی بۆ دەدرووم. ئەتۆش مورتەزا دەبێ پانتۆڵە وادماڵەکەتی بۆ دانێی. خۆ بۆخۆت ئیدی دە پێی ناکەی و هەروەها باڵتۆ ئالیپۆکەشت کە لەمێژە هەتە و هێشتا باسکت تێهەڵنەکێشاوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلیش زۆر دڵی پڕ ببوو:
ـ هەر وەختێکی پێتخۆشە، دەچین سەری دەدەین، ئاغا! ئەمنیش زۆرم پێخۆشە ئەو شێرەپیاوەی ببینمەوە، کە وەک حەزرەتی عەلی دلێر بووە.
ئاغا ڕاما و بیری کردەوە: ئەو هەموو حەمەدە دەیانەوێ چ بکەن؟ ئەو دێوەزمانە کە دەیانەوێ ڕیشە لە نێو دڵی عەرزی داکوتن، چییان دەوێ؟ لە نێو ئەو هەمووانە دا یەکیان هەر لێهەڵدەکەوێ کە جێگای حەمەدی بگرێتەوە. بڵێی مەبەستیان ئەوە نەبێ، کە بە هەزاران و دەیانهەزاریان ڕۆژێک بە وڵاتی وەربن و بەو شیوەیەش کە باسیان دەکرێ ئاوا بە دەستو تفەنگ ئازا و تەڕدەستن، هەموو شارەکان بگرن و داریان لە سەر بەردی نەهێڵن؟ بڵێی ڕۆژێکی وا سەری کەس بە لەشیەوە بهێڵن؟ بڵێی یەک ژن و کچ بمێنێ کە دەستدرێژیی نەکەنە سەر؟ دیارە خەڵکی کێوپارەی زۆریان کەیف بە ژنە خڕوخۆڵ و سپیوسۆڵەکانی شاری دێ... بە ڕاستی ئەگەر ڕۆژێکی ئەوتۆ دابێ و ئەوانە بە سەر شاران دا زاڵ بن... شتی وا زۆر جار زووتر ڕوویان داوە... بەڵام کاتێک چەتە زۆر دەبن، ئەو جاردەوڵەت دە سەریانەوە ناچێ و لەشکریان دەنێرێتە سەر، نەک هەر مراد پاشا گۆڕکۆڵێک، بەڵکوو هەزار! لەوانەیە هەر باشیش بێ کە چەتەکان ئاوا دەستیان پێکردوە، چونکە ئەو جار ئیدی وایان لێدەدەن، ڕەگ و ڕیشەیان دەردێنن و ئیدی بۆ هەتا هەتایە دەبڕێنەوە و ناویشیان نامێنێ... دوای زەبرەکەی مراد پاشای، ئیدی هەتا سێسەد ساڵان، لە چیای تووڕوسی کەس وستەی لێنەهاتوە و هەتا یاغیبوونی کۆزانۆغلی وڵات ئارام بووە. بەڵام کۆزانۆغلی خۆ چەتە نەبووە، بەگێکی گەورە بووە، بە دوای دەسەڵاتەوە بووە و زانیوتی چۆن دەبێ لە بەرامبەر ئەو خوێڕییانەی ئێرە دا بجووڵێتەوە...
مورتەزا سەری هەڵێنا و گوتی:
ـ بریا حەمەدەکان هەر وا زیادیان کردبا، جا ئەو جار بە چاکی مشوورمان دەخواردن. دەبێ ئێمە پێیان نیشان بدەین کە دارێک نین بەو بایانە بلەرزین. ئێمە کە شەڕی سەربەخۆییمان کردوە، سینگمان کردۆتە مەتاڵی ئاسن و لە بەرامبەر دوژمن دا ڕاوەستاوین، دەتوانین ئەوانەش هەر وەک داگیرکەرەکان تەفروتوونا بکەین، چاڵاوەکانمان لە کەلاکی وان باخنین و مراد پاشا چیی لێکردن، ئێمەش هەر ئاوایان لێبکەین... دەبێ پێیان نیشان بدەین کە ئاوایان دە سەرەوە ناچێ!
پاشان بە فیزەوە چاوێکی لە عەلی کرد. لەخۆباییبوونی بە قسەکانەوە دیار بوو:
ـ وا نیە ... کاعەلی؟
مورتەزا نەیەویست قینێک کە لە دەروونی دا بوو بیشارێتەوە:
ـ لێمپرسی وا نیە، پاڵەوانە شەلە، شێری شاخان؟ بۆچما وا نیە؟ ئەوی هەرە سامناکیان حەمەد بوو ئیدی؟ عەلی، چاوەکەم!
عەلی دایئنواند. مورتەزاش کە ئێستا بە سەری دا زاڵ بوو، ئەوەی پێخۆش بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوی جێگای ترسیان حەمەدۆک، ئەو چەتە خوێنخۆرە بوو کە ئێستا ئەویش نەماوە.
عەلی سەری بەردایەوە و وەڵامی دایەوە:
ـ نەخێر، لە شاخی نەماوە.
ـ کە وا بوو لەمڕۆوە ئەتۆش ئیدی هیچ نی. دەوری تۆش بە سەر چوو!
ـ چۆنی دەڵێی با وا بێ، ئاغا.
مورتەزا ئاغا هەستا سەر پێیان. خۆی لە بەر یەک کێشایەوە و دەستی بە هاتوچۆ لە ژوورەکەی دا کرد. بە ئەنقەست لاقی توندتر لە عەرزی دەدا، تا تەقەی ناڵچەی کەوشەکانی باشتر بێ:
ـ بەڵێ دیارە چۆنی ئەمن دەیڵێم هەر وا دەبێ!
چەند جاران کە ئەوسەرەوسەری دەکرد و دەگەیشتەوە لای عەلێ، ڕووی تێدەکرد و بە دەنگی بەرز ئەو وتەیەی دووپات دەکردەوە:
ـ بەڵێ، بەڵێ، دەزانم هەرچی ئەمن بیڵێم وا دەبێ. ئەڵبەت هەر دەبێ بە قسەی منیش بێ، خۆ ئیشاڵڵا بە قسەی تۆ نابێ، پاڵەوانە شەلەی ماڵوێران...
لەو کاتە دا ڕاوەستا و لاقێکی توند دە عەرزی کوتا:
ـ خانم، بە کارەکەران بڵێ جێگاوبانی ئەو شەلە سەقەتەی لە ژووری من لابەن و بێبەنە نهۆمی خوارێ. بەڵام لە ژوورێکی خاوێن بۆی دانێن، چونکە وەک بۆخۆت دەڵێی ئێستاش برای منە!
حوسنی خانم لە نێو شیپانەی دەرکێ دا ڕاوەستابوو و بە چاوی مورتەزای حاڵی کرد کە بێتە دەرێ قسەی لە گەڵ بکا.
مورتەزاغا ڕووی دە خانمێ کرد و گوتی:
ـ دەزانم بۆ بانگم دەکەی و دەتەوێ چم پێبڵێی. باشە ئەوە دێم.
لە بەرامبەر عەلی ڕاوەستا و چاوی دە چاوی بڕی، عەلیش سەری بەردایەوە و خۆی کۆ کردەوە. نەیوێرا هیچ بڵێ.
قەت بە خەیاڵی دا نەدەهات کە شتەکان و قسەکان ئاوا خێرا بگۆڕێن. زۆر پەشیمان بوو لەوەی نەهێنییەکەی بەسەرهاتی حەمەدۆکی بۆ ئاغای گێڕاوەتەوە. لە دڵی خۆی دا گوتی: جا چاو ئەمن چم کرد؟ ئای لەو مەلعوونەی، ئای لەو بەرازە هیچ و پووچەی!
کاتێک مورتەزا زانی جارێ تا ڕادەیەکی باش عەلیی تێکشکاندوە، بە سەری دا زاڵ بووە و تۆڵەی لێکردۆتەوە، چوو بۆ ژوورێکی دیکە بۆ لای خانمێ.
ـ ئاغا تکات لێدەکەم، ئاغا داوات لێدەکەم، زیاتری شوو لێهەڵمەکێشە! کوڕە حەمەد دیسان پەیدا دەبێتەوە! لاقت ماچ دەکەم، ئاغا، تکات لێدەکەم ئاوا ناحەزی لە گەڵ مەجووڵێوە. باشە ئەتۆ دەڵێی ڕوحم و بەزەییت لە دڵی دا نەماوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاغا بە دەنگێکی بۆڕ گوتی:
ـ بەزەیی بۆ کەسێک دەبێ، کە شیاوی بەزەیی و ڕوحم بێ!
عەلی لە ژوورەکەی دیکەوە ئەو قسانەی زۆر چاک گوێ لێدەبوو.
ـ پیاوی چاک بە ئاغا! هیچ دوور نیە حەمەدۆک بگەڕێتەوە شاخی و ئەو کات دیسان حەوجێمان بە وی دەبێتەوە...
ـ حەمەدۆک ئیدی ناگەڕێتەوە!
ـ چووزانی؟
مورتەزاغا قاقایەکی توندی کێشا:
ـ ئەتۆ دەڵێی شێت بووی خانم، حەمەدۆک ئێستا ئەوەندە دەوڵەمەند بووە، کە ئەگەر هەموو ئەو شاخانەی بە مڵکایەتی بدەیەی، پێیان تێنانێتەوە! مەترسە، ئەمن دەزانم ئەو جووتێرانە چۆنن... بۆ دوو دیناران هەموو شتێکی دەکەن!
ـ تکات لێدەکەم ئاغا، ئەمشۆ لە ژوورەکەت وەدەری مەنێ!
ـ ئیدی تاقەتم نەماوە، خانم. لەمێژە وەڕەزی کردووم. بۆگەنیوی لە هەموو گیانی دێ، لە لاقی، لە زاری، لە پاشی، بە کورتی وەختە قڕ بم و چیدی ناتوانم. یەک دەقیقەی دیش نابێ لە ژووری من بێ!
ـ ئەدی بۆ تا ئێستا لە لای من باست نەکردوە. دەمناردە حەمامێ... ئاخر خۆ بەستەزمانە وەڵڵاهی زۆر خاوێنە و هەموو ڕۆژێش خۆی پاک و خاوێن دەشوا. ئەو قەلەندەرە هەر جارەی سەعاتێک زیاتر دە حەمامێ دا دەبێ و هیچ جارێکیش سابوونێک بەشی ناکا. هەرچی سابوونی لە بازاڕی کڕیبوومن، تەواوی کردوون. ئەمن دەزانم خودا هەڵناگرێ، زۆر خاوێنە و زۆریش چاک بە پاکوخاوێنی خۆی ڕادەگا.
ـ نەخێر، بۆگەنی دێ! یەک چرکەی دیکەش دە گەڵ ئەو بەرازەی دەو ژوورەی دا نابم. دیتووتە چۆن هەڵسوکەوت دەکا؟ هەر دەڵێی ماڵە خۆیەتی! بابم وەک ئاغایان بەڕێدەچێ و بۆشی چۆتە سەر. ئەسپێکی حودوودی دە بن دایە، هەموو شتێکی هەیە، بۆخۆی بۆتە ئاغا و ئەمنیش بە هیچ دانانێ! هەر جارێکیش ناڵێ ماڵت ئاوەدان بێ! بێچاوڕووە، بۆگەن و پیسە!
ـ باشە ئەو کاری بە تۆ چیە، ئاغا؟ وەڵڵاهی ئەو بەستەزمانە زۆر بێدەنگ و مسکێنە. خۆ هەرچی لێیبکەی و پێیبڵێی، قەت وەدەنگ نایە. لێشی تووڕە بی، دڵگران نابێ، هەر بزەی دێتێ!
ـ ناکا وە دەنگ بێ و تووڕەش بێ، خانم. ئێمە سەرمان دە گۆشتکەو و پلاو و هەنگوینی گرتوە، ئەویش هەنگوینی ئالاکۆی! لە سەر خوانێکی دەخوا، هیچ سوڵتانێک نیەتی. باشە ئەوەندەی ئێمە بۆ ویمان خەرج کردوە، بۆ کەسی دیمان کردوە؟ دیتووتە لەوەتا ئەو لێرەیە، خەرجمان چەندە چۆتە سەرێ؟ ئاوا بچینە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێش، سێ مانگی دیکە دەکەوینە سەر ساجی عەلی. بە ڕاستی بەخت یارمان بوو کە ئەم ڕووداوە هاتە پێش و ئەو سوێندەمان خوارد...
ئەوێ شەوێ تا بەیانی ئەو ژن و پیاوە باس و کێشەیان بوو. بەری بەیانی حوسنی خانم بڕیاری خۆی دا:
ـ گوێت لێبێ ئاغا، عەلیی برام ئەمشۆ لێرە، لە ژووری تۆ دەبێ و ناگوێزێتەوە خوارێ. ئێستا دەریکەی، یەک ڕۆژی دیش لەو ماڵەی دا نابم و دەچمەوە ماڵە بابم... بەو قورئانەی خودا بۆ پێغەمبەری بە خەڵات ناردوە وا دەکەم! جا ئیدی بۆ خۆت دەزانی، چ دەکەی بکە!
عەلی هەتا بەیانی هەر لە ژوورەکەی دیکە بوو و هەموو قسەکانیانی گوێ لێبوون. هەستابووە سەرپێ و دەیەویست بڕوا، بەڵام کاتێک گوێی لە دوابەشی قسەکانی حوسنی خانمێ بوو کە بە تووڕەیی‌یەوە بە مورتەزای گوتن، بڕیارەکەی گۆڕی و چاوەڕوان مایەوە، تا بزانێ چ ڕوو دەدا.
مورتەزا سەرەنجام نەرم بوو و لە وەڵامی حوسنی خانمێ دا گوتی:
ـ ئەوە بەیانی‌یە. ئەمن دەچمە دەرێ و گەڕێک بە بازاڕی دا دەگەڕێم. پێی‌بڵێ بچێ لە جێگای خۆی بنوێ...
حوسنی خانم باوەشی پێدا کرد و گوتی:
ـ خودا ڕاوەستاوت کا ئاغا، گیانت ڕزگار کردین!
ـ باشە... چونکە ئەتۆ وات پێ چاکە، با چەندی پێی‌خۆشە لێرە بێ!
ـ ئاغا، عەلی پیاوێکی کەم نیە و جێگای خۆی دەزانێ. پێموا نیە دوای ئەو شتانە، ئەو قسانەی کە تۆ پێت گوت و ئاوا شکاندت، پێی‌خۆش بێ لێرە بمێنێتەوە. ئەتۆ هەڵەیەکی گەورەت کرد... تەنیا لە وانەیە لە بەر دڵی من چەند ڕۆژی دیش لێرە بێ...
ـ بەڵام نابێ ئیدی لە ژووری من بێ. بۆگەنی دێ!
ـ باشە با وابێ، بەڵام ئەوەش بزانە نایەڵم خراپی بۆ بگوزەرێ. هەر چاکەی لە گەڵ دەکەم، دۆشەکی تووکی قووی بۆ ڕادەخەم و لە جاران زیاتری پێڕادەگەم و قەدری دەگرم.
پێش ئەوەی ئەو قسانە بکا، دەرگای ژوورەکەی بە ئەنقەست کردەوە، تا عەلی گوێی لێ بێ. دوایەش چوو بۆ لای عەلی و نەرم و میهرەبان باسکی گرت و پێی‌گوت:
ـ کاعەلی گیان هەستە! ئەمشۆ بۆ تۆ شەوێکی ناخۆش بوو. ئاغا هێندێک زیادی خواردبۆوە، دەبێ قسەی لێ وەدڵ نەگرین.
پاشان بردی‌یە ژوورێکی دیکە، دەرگای پێوە دا، چووە بن گوێی و گوتی:
ـ کاک عەلی، ئەوانە هەموویان وەک یەکن. ئەمن قەتیان تێناگەم. بە کوفلەکوونێکی دەگۆڕێن و خۆیان نەبێ، هیچی دیکەیان پێ هەو نیە. بە پێی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرژەوەندیی خۆیان دەسووڕین... فێڵەبازن... پیاوی تایفەی ئێمە وەک وانە نین! هەر لە بناخە دا دزەکان و پیاوە هەرە ترسەنۆکەکانیش لە وانە چاترن... نەخێر، بە ڕاستی ئەمن نازانم خەڵکی ئێرە بۆ ئاوان؟ بەڵام ئاخر ئەمن چم پێدەکرێ؟ بە داخەوە چارەنووسی من هەر ئەوەیە کە دەبێ لە گەڵیان هەڵکەم...
کە ئەو قسانەی دەکرد، خەم و خەفەت لە دەنگی دا هەست پێدەکرا. دەتگوت شین بۆ مردووی دەگێڕێ. دوای ئەو قسانە لە ژوورەکەی وەدەرکەوت و عەلیی بەجێهێشت.

ئەو بەیانی‌یەی مورتەزاغا ڕیشی لە هەموو ڕۆژێکی باشتر تاشی. ماوەیەکی باش لە بەر ئاوێنەی ڕاوەستا و چاوی لە خۆی کرد. زۆر لەمێژ بوو شتی وای هەر لە بیر نەبوو. ئەو جار سمێڵەکانی چەور کردن و هەڵیپێچان، چاکەت و پانتۆڵێکی شینی لە ئەستەمبووڵێوە بۆ هاتبوون، دەبەری کردن. کراواتێکی سووری بەست، کەوشی تازە بۆیاغکراوی بریقەداری دەپێکردن و بە فیزەوە بە بازاڕی دا هاتە خوار. هێشتا دەرابەی دوکانەکان هەڵنەدرابوونەوە. چەند سەگی بەرەڵا لە قەراغ جادەی کەوتبوون و کاتێک مورتەزا بە لایان دا تێدەپەڕی، تەنیا سەریان هەڵدێنا و پاشان دەخەوتنەوە.
مورتەزا دەیزانی کە ئەمڕۆش حاجی حەنەفی پێش هەموو کەس دەرگای دوکانەکەی دەکاتەوە. سی ساڵ بوو ئەو کابرایە دوکانی هەبوو و هەمیشەش پێش هەموو کەس دەیکردەوە. لە بەر دەرگای دوکانێ ئەو دووانە تووشی یەک بوون. حاجی حەنەفی دوعایەکی لە ژێر لێوانەوە خوێند و دەرابەکەی هەڵدایەوە. خڕەی دەرابەکەی دە هەموو بازاڕی گەڕا و دەنگی دایەوە.
ـ بەخێر بێی مورتەزاغا، ئەمڕۆ زۆر زوو هاتوویە دەر، چی‌یە، خێرە شکور؟
ـ ئەمنیش وەک تۆ عادەتمە، هەمیشە زوو دێمە دەر.
حاجی حەنەفی کە وەک جندۆکەی زیرەک و پیتۆڵ بوو، زوو زانی ئاغا قسێکی دە دڵی دایە و تەنیا مەبەستی لەو زووهاتنەدەرەی ئەوە بووە کە بێ و قسەکەی بۆ باس بکا. حاجی ڕیشێکی پانی هەبوو و دایم و دەرهەم، شەو و ڕۆژ، هەتا دەنوست لە ژێر لێوی‌یەوە دوعای جۆراوجۆری دەخوێندن. هەموو ساڵێ دەچووە حەجێ و زیارەتی ماڵی خودای دەکرد. هێندێک کەسیش دەیانگوت هەر جارەی لە سەفەری حەجێ دێتەوە، هێندێک شتی قاچاغ بۆ فرۆشتنێ دێنێ. بەشێک لە بەر بەدینی‌یەکەی، بەشێکیش لە بەر ئەوەی دوکانەکەی وی سەری مارومێرووی تێدا بوو و هەموو شتێکی لەلا وەگیر دەکەوت، دوکانەکەی دەتگوت شانەمێشەنگوینە، هەر جمەی دەهات. هێندەی موشتەری هەبوو، بە خۆی و سێ وەرگێڕکەی پێنەدەوەستان خەڵکی بەرێکەن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حاجی دوکانەکەی کردەوە، بەردەستی ڕێکوپێک کرد، بە دەسرەیەکی خاو کورسی و ڕەفەکانی سڕینەوە و دوایین دوعای خوێند. ئەو جار کورسی‌یەکی هێنا، لە بەرامبەر ئاغای دانیشت و گوتی:
ـ با چایەکەی وەسەر نێم، بە یەکەوە ئیستیکانێک چا بخۆینەوە.
ـ حاجی زەحمەتێ مەکێشە، ئێستا قاوەخانەکان دەکرێنەوە.
ـ ئاغا گیان، گەورەت کردووم کە تەشریفت هاتۆتە دوکانی من!
حاجی حەنەفی کە لە بناخە دا خەڵکی "دارەندە"ی بوو، لە لای خەڵکی ئەو شارەی زۆر خۆشەویست نەبوو و مورتەزاغاش لە دەروونی خۆی دا زیاتر ڕقی لێی بوو، تا ئەوەی خۆشی بوێ.
ـ هاتووم هێندێکت قسە لە گەڵ بکەم. ئەو حەمەدانەی باسیان دەکەن، هیچیان هیچ نین.
ـ ئەو قسانە هەموو درۆن، ئاخر چۆن کۆمەڵێک ڕێگر دەتوانن لە بەرامبەر وڵاتی ئێمە دا ڕاوەستن؟ تەنانەت ئەگەر هەزار، دە هەزار، یان سەدهەزاریش بن! یان ئەگەر هەموو تورکیەش پڕ بێ لە حەمەد، چی‌یان پێ‌دەکرێ؟ سەربازەکانی ئێمە کە لە بەرامبەر هێزە گەورەکان دا خەباتیان کردوە، تێکیان‌شکاندوون و ئێستاش بەرگری لە وڵات دەکەن، دەش‌زانن چۆن تۆوی چەتانیش لەو وڵاتەی ببڕن. جا چەتە با میلیۆنێکیش بن، دەروەستی دەوڵەت و لەشکری دەوڵەتی هەر نایەن!
ـ بەڵێ، بەڵێ، هەر تەنیا هەزار کەسی وەک مراد پاشای گۆڕکۆڵمان هەبن(خودا لێی‌خۆش بێ و جێگای لە بەهەشتی خۆی بداتێ)، کە بە ڕاستی چیای تووڕووس بپشکنن و خاوێنی بکەنەوە، جۆگەی خوێن وەڕێدەکەوێ و هەرچی چاڵاو هەن پڕ دەبن لە کەلاک!
ـ بەڵێ، وایە ئاغا...
ـ ئەو حەمەدۆکەش هێندە بە بەڵێن و خۆڕاگر نیە و هەر هێندێکی پووڵ بدەیەی، واز لە یاغیگەرێتی‌یە دێنێ. دایکی خۆشی بە پووڵ دەفرۆشێ.
ـ ئاغای گەورە و بەڕێزم، ئەتۆ ئەگەر هێندێکم پووڵ بدەیەی، بۆ وێنە ئەوەندەی ئەسپەکەت لە کابرای پێ‌کڕی، ئەمن دەچمە شاخی، هەر بەو پووڵەی هەموو ئەو چەتانە دەکڕم، دەیان‌هێنمە شاری و لێرەش هەموویان دێن و دەست و لاقی تۆ ماچ دەکەن!
ـ چۆن؟ بە ڕاستی شتی وا دەبێ؟
ـ سوێندت بۆ دەخۆم کە دەبێ.
ـ بە حەمەدۆکیشەوە؟
ـ بەڵێ، ئەو لە پێش هەمووان دا. ئەمن ئەو شاخانە چاک بەڵەدم ئاغا. ئەو کاتەی لاو بووم و وردە شتی وەک ئاڵقەڕێز و دوولایی دەرگا و شتی وام دەفرۆشت، دێبەدێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو سەرانە گەڕاوم. خەڵکی وێ زۆر نەدارن و چونکە بێجگە لە ماش، گیا و کوولەکە هیچی دیکەیان نیە بیخۆن، زگیان وەک دەهۆڵی هەڵدەمسێ و دەمرن. وەک مێشومەگەزی زۆرن، هەر وەک مێشومەگەزیش زۆر دەمرن! ئەمن بیستوومە کە حەمەدۆک و ئەوانی دیکە ڕەعیەتی عەبدیخانی بوونە، کە پێموایە ئەتۆش دەتناسی. ئەو کاتی ئەو حەمەدە دەهاتە بازاڕی، بە جل و بەرگی ڕیشاڵ ڕیشاڵ و پینەکراوەوە وەک قەرەچییان دەهات و دەچوو. ئەو جووتێرانە زۆریان لە برسان دەمردن... جا بیری لێبکەوە ڕەعیەتی ئەو ئاغایەی چەندە بەدبەخت وماڵوێران بوون!

ـ ئەوەی سەبارەت بە حەمەدۆکی گوتت، بە ڕاستی...

ـ ئەمن بەڵێنت پێدەدەم، هەر سبەینێ دەچمە شاخی، بە پووڵێکی، زۆریش نا... دەیکڕم و دەیهێنمە لات... هەر لەوی هیچ نیگەران مەبە...

بێگومان حاجی حەنەفی پیاوێکی زۆر ڕاستگۆ نەبوو، بەڵام دەبێ ڕاست بکا، چونکوو ئەو تێکەڵاویی زۆری لە گەڵ جووتێران هەبوو، دەیناسین، لە گەڵیان ژیابوو، بە خووخدەیان ئاشنا بوو و دەیزانی چۆن بیر دەکەنەوە...

وردە وردە هەموو دەرابەکان هەڵدرانەوە و بازاڕ بە تەواوی کرایەوە. دێهاتییەکان کە بە شێوەی ئاسایی زوو دەگەیشتنە شاری، لە بازاڕی دا دەگەڕان و لەم دوکان بۆ ئەو دوکان دەچوون. شاگرد قاوەچیی قاوەخانەی بەرامبەر دوکانی حاجی بە دوو چای ڕەشی تازەدێمەوە لە سەر کەشەفێکی، وەژوور کەوت. موڕتەزاغا چای خۆی یەکبین پێداکرد و چونکە چایەکە زۆر گەرم بوو، زمانی سووتا. پاشان وەدەرکەوت. بەگەکان کەمتر بەیانان بە دەماخ و بەکەیف بوون، بەڵام ئێستا لەو بارودۆخەی دا دەبێ کابرا لە خەوێ هەستابێ. موڕتەزاغا بە پەلە چوو بۆ لای ماڵی خەلیل بەگی گەورە، کە خانوویەکی جوان و سەرنجڕاکێش بوو. بەگ لە سەر هەیوانێ دانیشتبوو و بە حەوسەلە قومی لە چای دەدان.

موڕتەزا لە دەرێ ڕا هەرای کرد:

ـ خەلیل بەگ، خەلیل بەگ، ئەرێ خەلیل بەگ، وا دیارە ئەمڕۆ زوو هەستاوی!

دەرگا کرایەوە و موڕتەزاغا بە پەلە لە پلیکانان وە سەر کەوت. خەلیل بەگ لە بەری هەستا، چاکوخۆشیی لە گەڵ کرد و جێگای لە لای خۆی نیشان دا. کڵفەتێکی گەنج کە داوێنی کراسەکەی زۆر کورت بوو، چای بۆ هێنا. موڕتەزاغا ئەوەندە بۆ گێڕانەوەی هەواڵەکەی بە پەلە بوو، خەریک بوو ئاگر بگرێ و دەسبەجێش خاوەنماڵ هەستی پێکرد. موڕتەزاغا دەستی بە قسان کرد:

ـ هەموو ئەو حەمەدانە و خودی حەمەدۆکیش... ئیدی هیچ نین، هەر بۆ ئەوەی نابێ ئیدی باسیشیان بکەی...

ـ پێم بڵێ بزانم چت بیستوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ناتوانم. سوێندی داوم بۆ کەس نەگێڕمەوە... ئەو شەلە ناجسنە، ئەو خوێڕییە... ئەو سەگە هارە دەستی پێبە قورئانێ داداوم کە نەیگێڕمەوە... هەر ئەوەندە دەتوانم بڵێم کە دوژمنی هەرە گەورەی ئێمە ئێستا ئیدی لە شاخی نەماوە و قەتیش ناچیتەوە شاخی! سەبارەت بە حەمەدە قەستییەکانیش...

پێداهات وشە بە وشە باسی شەوی پێشووی لە گەڵ حوسنی خانم و عەلییە شەلی هەموو گێڕایەوە. لە کۆتاییش دا گوتی: بە خۆشییەوە زۆری وەک مرادپاشای گۆڕکۆڵمان لە نێو لەشکر دا هەیە، کە هێشتا خۆیان وەدەرنەخستوە.

ـ ئەوە دەڵێی چی مورتەزا؟ بە ڕاستیتە، یان گاڵتە دەکەی؟

ـ ئەگەر میلیۆنێک حەمەدیش دروست بن، چ نیە، چونکە هیچیان نامێنن و لە نێو دەچن... لەشکری قارەمانی ئێمە ڕیشەی ئەو تاوانبارانە لە بنەوە هەڵدەکێشی و تێیان دەگەیەنێ ڕاپەڕین یانی چی!

ـ ئەو قسانەت لە کوێ ڕا هێناون مورتەزا؟

ـ تەنیا ئەوەندەت پێدەڵێم کە ئیدی نە تۆوەکە دەمێنێ و نە ڕەگ و ڕیشەکان! شتێکی دیش ئەوەیە کە نێوەڕاستی قووڵایی عەرزێ بۆتە گڕکان و ڕەگ و مەگان هەموو دەسووتێنێ!

ـ مورتەزا، پیاوی چاک بە تێمبگەیەنە مەبەستت چییە؟

ـ ڕوستەم بەگی مامۆستا قسەی قۆڕ دەکا. حەمەدۆک ئیدی نەماوە، تەواو بوو، دە کوولەکەی تەڕیش دا نەماوە. ئەمن بەو بەیانە زووەی بۆیە هاتووم تا ئەو هەواڵەت بدەمێ! ئیدی پێویست نیە ئێمە بترسین، پێویست نیە لە گیان وماڵمان ئەمین نەبین.

ـ ئەمن هەر نازانم دەڵێی چی!

مورتەزا ددانی دەچیرەوە بردن و گوتی:

ـ ئاخ ئەگەر لە بەر ئەو سوێندەی نەبوایە... یەکسەر حاڵیم دەکردی... بەڵام ئەمن سوێندم خواردوە و بە داخەوە ناتوانم هیچ بڵێم!

ـ باشە حەمەد چیی لێهاتوە، مردوە؟

ـ نا...

ـ هەڵاتوە؟

نەخێر.

ـ ئەدی چیی بە سەر هاتوە؟

ـ نازانم... ناتوانم بیڵێم، سوێند دراوم!

پاشان قسەکانی حاجی حەنەفیی گێڕانەوە کە چۆن جووتێرەکان بە ڕەگە گیای دەژین و چلۆن چەتەکان ئامادەن لە بەرامبەر پووڵێکی کەم دا خۆیان تەسلیم کەن و حەمەدۆکیش ئیدی...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ گوێت لێبێ، مورتەزا، برا گیان، بۆ خاتری خودای، ئەمن ئێستاش تێنەگەیشتم کە دەتەوێ چ بڵێی... باشە ئاخر ئێمە خۆمان شێت نەکرد و رامانەگەیاند کە ئامادەین سێهەزار لیرەی بدەین بە ئەسپێکی قۆترِی کەلاک. بۆچما بەو زەحمەت و کوێرەوەرییەی کە بۆخۆت دیتت، ئەسپەکەمان پەیدا نەکرد؟ بۆچمائەو ئەسپە قۆترە دوای گوللەبارانکردنی نەبوو بە یەکێک لە ئەسپە هەرە پیرۆزەکان؟ باشە بۆچما هەر ئەو ئەسپە نیە کە ئێمە وامانلێکرد باڵ بگرێ، بە سەر سەرمان دا بخولێتەوە و بحیلێنێ؟ ئێستا بۆ خاتری خودای پێم بڵێ چت دەوێ و دەڵێی چی؟

ـ ئاخ، زمانم بەسراوە! دەمەوێ بۆت بگێڕمەوە، بەڵێ، هەر بۆیەش هاتووم، ئیدی، بەڵام ئاخر سوێندم خواردوە! لە گەڵ سوێندەکەی چ بکەم؟

ئاخرەکەی پچڕ پچڕ هەموو هەواڵەکەی بۆ گێڕایەوە کە: حەمەد لەو ناوچەیەی نەماوە، ئێستا لە شوێنێکی ئەم دنیایە بۆخۆی بۆتە خاوەنی خانوو و زەوییەکی زۆر و زێڕ و پووڵێکی زۆریشی وەسەریەک ناوە و پاشان گوتی:

ـ بڵێی کەسێک کە ئاوا دەوڵەمەند بووبێ، جارێکی دیکە...

خەلیل بەگ لە حاڵێک دا نێوچاوانی تێکنابوو و وێدەچوو گوشاری بۆخۆی هێنابێ تا باش لە قسەکەی بگا، گوتی:

ـ بەڵێ، بۆ دەبێ کەسێکی وا ببێتەوە چەتە؟

ـ ئێستا دە مەبەستەکەم گەیشتی.

ـ نەخێر، هیچ تێنەگەیشتم.

ـ دەی باشە، ئەمن دەڕۆم... خواحافیز!

مورتەزا ئەوەی گوت و وەدەرکەوت. چۆوە نێو شاری.

لە نێو شاریش مورتەزا ئاغا تووشی هەر کەس دەبوو، هەوڵی دەدا بەو شێوەیە پچڕ پچڕ بۆی بگێڕێتەوە، بەڵام خەڵکەکە دەتگوت گۆڕاون و هیچکەس تێینەدەگەیی. تەنانەت کاتێک ڕاستەوڕاست هەموو شتەکەی بۆ دەگێڕانەوە، دەحەبەسان، سەریان ڕادەوەشاند، دەبیرەوە دەچوون و بە ڕێی خۆیان دا دەڕۆیشتن، بێئەوەی تەنانەت بەڵێیەکیشی بۆ بڵێن و بزانێ تێگەیشتن، یان نا. نا، بێسوودە! وا چاکە بچمەوە لای عەلییە شەلی و داوای لێبکەم هەرچی دەیەوێ بیدەمێ، وەباڵی سوێندەکەم لە ئەستۆی هەڵگرێ. ڕای کردە لای موفتی:

ـ ئەرێ جەنابی موفتی، دەکرێ پیاو لە سوێندێ پاشگەز بێتەوە؟

موفتی گوتی:

ـ نا، هەرگیز، کەسێک سوێندی خوارد، ئیدی سوێندی خواردوە و تەواوە! پاشگەزبوونەوە نیە!

ئەوێ ڕۆژێ هەر کەسی دەو بازاڕەی دابوو، گرژ بوو. یەک کەسیش زاری هەڵنەدەپچڕا، تەنانەت دێهاتییەکانیش. هەرچی مورتەزا هەوڵی دا و خۆی ماندوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کرد، بە هیچکوێ نەگەیشت. دە دڵی خۆی دا گوتی، هەموو ئەو خەڵکە شێت بوون، خۆ دەڵێی یەکێکیشیان مێشکی نەماوە و گوێشیان نیە! ئەو جار ڕقی هەستا و بڕیاری دا بۆخۆشی دەمی داخا و یەک وشەشی لە زاری نەیەتە دەر. لەو کاتە دا جووڵە جووڵێک لە نێو بازاڕی پەیدا بوو. مورتەزا ملی هەڵێنا تا بزانێ ئەوە چییە: چەند ژاندەرمە بە پێیان بە جادەی دا دەهاتن، هەوساری ئەسپەکانیان بە دەستەوە بوون و بە دوای خۆیان دا ڕایاندەکێشان. هەر ئەسپەی تەرمێکی بە سەرەوە بوو. خەڵک لە دوکانان دەهاتنە دەر و چاویان لەو دیمەنەی دەکرد. هەواڵەکە زار بە زار دەگەڕا: سێ لەو تەرمانە ئی حەمەدەکانن، ئەوانی دیش دەبێ هەر لە دەستەی حەمەدی بن و هیچ دوور نیە حەمەد بۆخۆشی لە گەڵ بێ...

مورتەزاغا خۆی پێڕانەگیرا و هاواری کرد:

ـ نا، حەمەدۆکیان لە گەڵ نیە. ئاخر ئەمن ئەو بەیانەی پێمنەگوتن؟ بەڵام ئێوە تێناگەن! حەمەدۆک لەو بەینەی نەماوە، نا! ڕۆیوە!

لە نێو بازاڕەکەی دەنگێکی دیکە، بێجگە لە دەنگی سمی ئەسپەکان کە لە سەر سەنگفەرشی شەقامەکەی ئاوازی دەدایەوە، نەدەبیسرا. خەڵکەکە هەموو چاویان لە مورتەزای کرد. ئەویش زۆری پێخۆش بوو و دیسان توندتر هاواری کرد:

ـ حەمەدۆک لەو دەوروبەرانە نەماوە!

کوژراوەکان زۆر بوون. ئەوانەی دەیانەویست بزانن چەند تەرمن، ژماردیانن: یەک، دوو، سێ، پێنج، پازدە... بەڵام ئەوەیان نەدەزانی کە بەشی هەرە زۆریان چەتە نەبوون، بەڵکوو پیاوەکانی سوڵتانۆغڵییە زەردەی بوون...

ژاندەرمەکان بە نێو شاری دا تێپەڕین، چوونە حەساری ژاندەرمەخانەی و تەرمەکانیان هێنانە خوار. هەموویان بە دیوارییەوە ڕیز کردن و ڕەخت و تفەنگەکانیشیان بە ملیانەوە هەڵواسی.

مورتەزا هێشتا ڕقی نەنیشتبۆوە. بە پەلە ڕۆیشتەوە ماڵێ. حوسنی خانم بە پیرییەوە هات. مورتەزا لە دوورەوە نەڕاندی:

ـ خەڵکی ئێرە هەموویان شێتن! ئەمن هەوڵم دا حاڵییان کەم چ قەوماوە، بەڵام خۆ تێناگەن. ئاخری بە ڕوونی شتەکەم پێگوتن! خۆزگە ئەو سوێندەمان نەخواردبا! هەرچی ئەمن پێشبینیم کردبوو، وەدی دێ! فەرموو بچۆ حەساری ژاندەرمەخانەی و تەرمی حەمەدان بژمێرە! هەر دەڵێی مراد پاشای گۆڕکۆڵ هاتۆتەوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٥

لە باغەکان نارنج، پرتەقاڵ و لیمۆ ڕۆژ بە ڕۆژ گەورەتر دەبوون. هەموو ڕۆژێ بەیانی حەمەد دەچووە دەرێ و لە هەموو دارەکان، دار بە دار، ورد دەبۆوە، چاوی لە بەرەکەیان کە هێشتا کاڵ بوو دەکرد، بۆنی پێوە دەکردن، بۆنەکەی هەڵدەمیسین و لە سەرەخۆ دەستی پێدا دێنان. وای لێهاتبوو هەر بە هەڵکەوتیش بۆنی بە گەڵای دارێکیەوە کردبا، دەیزانی ئەوە چ دارێکە.

ڕۆژێکی بە دڵەخورپەوە نارنجێکی لێکردەوە. نارنجەکەی دە دەستی دا دێنا و دەبرد. بۆنێکی زۆر خۆش بە دەوری دا بڵاو دەبۆوە. ئەوجار هەموو ڕۆژێ دەچووە دەرێ، میوەیەکی لێدەکردەوە، دە نێو دەستی دا ڕای‌دەگرت، چەند سەعاتان لە بن دارێکی درێژ دەبوو و بۆنی بە میوەکەیەوە دەکرد.

ئەوێڕۆژێ، بەیانیی زوو حەمەد لە دەرێ بوو. دەستی بۆ لیمۆیەکی برد، بەڵام لە جیاتیی ئەوەی کە لێیکاتەوە، هەر بەوەندە ڕازی بوو کە دە نێو دەستی بگرێ و پاشان بۆن بە بەری دەستی خۆیەوە بکا. ترۆپکەکەنی گاورکۆی بە سەر باغەکان دا، لە دوورەوە، دیار بوون و دەتگوت لەو بەرزاییی‌یەی ئاسمانێ دەلەرێنەوە. گوڵە گەنمی هەڵمساوی پڕ دەنک، دە پانایی زەوی‌یەکی گەورە دا بە ئەسپایی ڕادەژان. تەسکە تەمێک کەوتبووە سەر زەوی‌یەکەی، دنیا لە شۆق و ڕووناکی دا مەلەی دەکرد و هەتا بۆ لای دەریایەش چووبای، ئەو ڕووناکی‌یە بەهێزتر دەبوو.

حەمەد چووە نێو زەوی‌یەکەی. گەنم هەتا سینگی دەهات و مژەکەش وردە وردە خەریک بوو دەڕەوی. چووە لێواری دەریایە، بەڵام نە دەریای دەدی، نە ئەو شۆق و ڕووناکی‌یە کە چاوی لە بەر هەڵنەدەهات، نە ماسیگرەکان و نە پەڵەهەورە نەوی‌یەکانی سەر شەپۆلەکان. بۆنەکەی بۆ هاتەوە. ئەو بۆنە زۆر ناسیاو بوو. خرمەی وردە بەردەکانی بن پێی لە کاتی ڕۆیشتنێ دا نەدەبیست. پنگەکان لە نێو خڕەکەی دا وشک هەڵاتبوون و ڕەنگێکی مسی‌یان بەخۆوە گرتبوو. پەپوولەیەکی گەورە کە بە قەد باڵندەیەکی دەبوو، باڵەکانی شین و نمدار بوون و لە بەر تیشکی ڕۆژێ دەترووسکانەوە، لە سەر لکە پنگێکی خەوتبوو. حەمەد بەئەسپایی دانیشت،

پێیخۆش نەبوو پەپوولەکەی وە ئاگا بێنێ و هەڵیفڕێنێ. دەستێکی بۆ برد، بەڵام زوو دەستی کێشایەوە، لکە پنگەکە هێندە وشک و ڕەق بوو، دەتگوت ئاسنە و بە ئاوری سوورت کردۆتەوە. پنجە گەزکەزکێک لە نێزیک پنگەکەی هەڵکەوتبوو، گوڵەکانی وەریبوون و گەڵاکانی سوور هەڵگەڕابوون. جاڵجاڵووکەیەک تۆڕێکی گەورەی لە نێوان لکە پنگەکە و گەزگەزکەکە دا تەنیبوو، تۆڕێکی تەنک کە بەو بەیانی‌یەی نمێکی پێوە بوو. تۆڕەکە هێندێک مێشومەگەزی پێوە ببوون. مێشێکی چکۆڵەیان دە نێو دا بوو، پشتی خاڵخاڵی سەوز و بنەوش بوو و لە بەر ڕووناکایی‌یە دەترووسکایەوە. جاڵجاڵووکەکە بۆ خۆی دیار نەبوو. حەمەد تاوێک ڕاوەستا بزانێ جاڵجاڵووکەکە خۆی وەدەر دەخا؟ بەڵام چاوەڕوانی‌یەکەی بێسوود بوو. وێدەچوو جاڵجاڵووکەکەش وەک پەپوولەکەی سەر لکە پنگەکەی هێشتا وەخەبەر نەهاتبێ. بایەک لە لای دەریایەوە هات و شەپۆلەکان بە نەرمی لە لێوارەکانیان دا. باڵندەیەک خوێندی. ئەو جار سیسرە وەخۆکەوتن. جیکە و سیکەی سیسران، وەک کۆرسێکی گەورە دەنگی هەموو شتێکی دیکەی وەبن خۆ دا. ئیدی نە جریوەی باڵندان، نە قرچەی لکوپۆی وشکهەڵاتووی پنچک، گیا و گەڵایان لەو گەرمایەی دا، نە هاشەی هێدیی شەپۆلەکان و نە خشەی نەرمونیانی گوڵەگەنمەکان لە کاتی وێککەوتن دا نەدەبیسرا. هەتا گەرما زیاتر دەبوو دەنگی تاری سیسرانیش زیاتر دەهات و لە مێشکی حەمەدی دا ئاوازی دەدایەوە. خۆر ساتبەسات بەرزتر دەبوو، نیسێکانیش کورتتر و کورتتر دەبوونەوە و ئاخرەکەشی هێندە کورت بوونەوە، کە هەر نەختێکیان لێمابۆوە. عەرز وا سوور بۆوە، دەستی نەدەوێرایە. شۆقی ڕۆژێ ئەوەندە بە هێز بوو، کە چاوی لە بەر هەڵنەدەهات و حەمەد چەند جاران ناچار بوو چاوی بقووچێنێ. هێشتا جاڵجاڵووکەکە هەر دیار نەبوو. پەپوولەکەش کە ڕەنگی لە بەر ئەو سوورەتاوەی وە سەر شینێکی تۆخ گەڕابوو، هەر نەبزووتبوو. ئێوارەیەکی درەنگ، زریان هەڵیکردێ، هەورە سپی‌یەکانی سەر دەریایە بەرەو ئاسمان، کە وردە وردە تاریک دەبوو، بەرز بوونەوە. جیکەی سیسران کە لەگەڵ هاشەی با و خشەی لکوپۆپی گژوگیا و پنچکان و گرمەی شەپۆلان، کە ئێستا ئیدی ئەستوورتر ببوون، بەگوڕ خۆیان بە لێوارەکان دا دەدا و کەفی سپی‌یان دەچاند، تێکەڵ دەبوو. ڕۆژ ئاوا بوو و لەو بەری دەریایەوە کەشێکی نارنجی پەیدا بوو و بە سەر مەزرا گەنمەکەی کە تائێستا وەک زێڕی زەرد دەدرەوشایەوە، کشا و پاشان هەموو شتێک ڕەنگی پەمەیی گرت، بوو بە بنەوش و دیسان بۆوە بە نارنجی‌یەک کە پەمەیی و سەوزەکەشی لە پەنا دا دیار بوو. حەمەد دەستی بە لکە پنگەکەی دا هێنا و پەپوولەکە کەوتە عەرزی. لە وێ چاوە گەورەکانی زەق کردبوون، باڵەکانی پان کردبوونەوە و بێجووڵە وەک منداڵێکی مردوو کەوتبوو. ئیدی لەشی نەدەبریقایەوە. ئێوارە بە سەر دا هات و جاڵجاڵووکەکە هێشتا وەدەر نەکەوتبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد بیری کردوە: بەڵکوو دەعبایەک خواردبێتی، بۆ وێنە ، پەڕەسێلکەیەک، چۆلەکەیەک، یان مارمێلکەیەک... لەوانەی کە زمانیان سوور و درێژە، یان بۆقێک لەو بۆقە چاوزەقانە، دەنا لە بەیانییەوە ئەمن لێرەم، هەر دەبوو خۆی نیشان دابام.

حەمەد هەستا و بە نێو گەنمەکەی دا بەرەوماڵ بۆوە. مچورکێکی بە مازەی پشتیَ داهات. ڕاست کاتێک گەیشتەوە ماڵیَ، بانگی شێوانی دا. دایە حۆری لە سەر بەرماڵی بوو، نوێژی دەکرد و حەمەدی نەدی. سەیران بە ڕووخۆشی و خۆشحاڵییەوە ماندوونەبوونی لیَکرد و حەمەد بە دیتنی سەیرانیَ دڵی کرایەوە. سەیران سفرەی ڕاخست، دایە حۆریش لە نوێژیَ تەواو بوو و هاتە سەر سفرەی لە پەنا حەمەدی دانیشت. حەمەد سەری بەردابۆوە و هۆشی نەبوو چاکوخۆشیی لە گەڵ بکا. پارویێکی دە زاری نابوو، خەریک بوو قووتی دەدا و هیچ ئاگای لە دەورەوبەری خۆی نەبوو. دەتگوت دە خەویَ دا دەڕوا، یان با بڵێین وەک ئەوەی دەچوو کە نەیدەزانی چ دەکا. پاشان بیَدەنگ هەستا و چوو خەوت. ئەوە چەند ڕۆژ بوو حەمەد دەو حاڵەی دا بوو. هەڵدەستا، سەری بەردەدایەوە، وەدەردەکەوت، بە نێو زەوییە گەنمەکەی دا دەڕۆیی، دەچووە قەراغ دەریایە و ئێواریَ دەگەڕایەوە، نانی دەخوارد، دەسبەجیَ دەچوو دەخەوت و بەیانیی ڕۆژی دواتر هەڵدەستا ڕاست چی ڕۆژی پێشوو کردبووی، دووپاتی دەکردەوە. رۆژ هەتا ئێواریَ بە تاقی تەنیَ لە دەریَ بوو و ئێواریَ کە تاریک دادەهات، دەگەڕایەوە. نەدەچووە لای هیچکەسیش، تەنانەت سەری مەلا سەلامیشی نەدەدا. دەتگوت لە هەموو خەڵکی تووڕەیە. سیَ جاران تووشی پیاوەکەی ببۆوە، هەر ئەو پیاوەی کە ئەسپەکەی لیَکوشتبوو. یەکەم جار تاریکوڕوونی بەیانی لە نێو زەوییە گەنمەکەی تووشی ببوو. کابرا لە سەر تەپۆڵکەیەکی نێو زەوییەکەی، لە پەنا پنچکێکی خۆیمات کردبوو و لەو کاتە دا کە وڵات هێشتا ڕووناک نەببوو، زۆر زلتر وەبەرچاو هاتبوو. حەمەد هەر خۆشی تیَنەگەیاندبوو، بە پەنای دا ڕۆیشتبوو، ئەوەندەی لیَنێزیک ببۆوە کە باسکی وە باسکی کەوتبوو و گوێی لە دەنگی هەناسەکێشانی ببوو. پیاوەکە وەدوای حەمەدی کەوتبوو. حەمەد ئاوڕی لیَنەدابۆوە. تیشکێک وەک ڕووناکایی چەند برووسکیَک بە دوای یەکدا دە سەری گەڕابوو و لە گەڵ بریقەی گوڵەگەنمەکانی مەزراکەی تێکەڵ ببوو. ئەگەر لەو کاتی دا کەسێکی لە لا بوایە، دەیدی کە ئاورینگێک، وەک پرپشکە ئاگرێک کە لە پۆڵای ببێتەوە، لە چاوی وی دا دیار بوو. حەمەد زانی کابرا بە دوایەوە، چونکە دەنگی قرچە و چرپەی چیلکە وچاڵی لە ژێر پێی کابرای دا دەبیست. جاری دووهەم کە کابرای دی، لە کاتێک دا بوو کە لە قەراغ دەریایە بوو. حەمەد لەویَ دانیشتبوو و دە ئاسۆوە ڕامابوو. دەریا ئارام بوو و ئاوەکە هەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەبریقایەوە. بەشێکی ئاوەکەی لە ژێر نیسێی تەپکەکانی قەراغێ دا بوو. هەموو شتێک بێدەنگ بوو و مرۆڤ تەنانەت گوێی لە دەنگی هەناسەی عەرزیش نەدەبوو. ماسیگرەیەکی تەنیا لە ئاسمانێ دەخولایەوە و کە تێتهەڵدەڕوانی لە تیشکی ڕۆژێش سپیتری دەنواند. بۆنێک بە دەم سروەی بەیانی‌یەوە لە لای دەریایە ڕا دەهات، کە حەمەد نەیدەزانی چ بۆنیکە. سارد بوو. حەمەد خۆی کۆ کردەوە و هەڵکورما. لە نەکاو دەنگی پێیانی لەسەر خیزەکەی هەست پێکرد. بە گۆشەی چاوی دا لاقی کابرای دی. قایشی کەوشەکانی لە پێستی خۆشنەکراوی گای بوون و لاقی لە خیزەکەی دا ون دەبوون. تیشکێکی شین لە ئاسمانێ ڕا هاتە خوار و یەکی هەر لەو ڕەنگەش لە دەریایە بەرز بۆوە. شاخەکانی ئەوبەری کە لە دوورەوە دیار بوون، وە سەر ڕەنگی شین گەڕان. هەموو شتێک شین بوو. عەرز، دار، باڵندە و تەنانەت مەزرا گەنمەکەش کە هەتا ئێستا لە ڕەنگی سپی دا دەترووسکایەوە و دەبریقایەوە. ئەو ڕووناکی‌یە شینە هەتا ناخی دەروونی حەمەدی چووە خوارێ. کابراش کە لە وێ ڕاوەستابوو و دە ڕەنگی شین دا نوقم ببوو. لە دەشتێ ڕا هەتا چیاکان، ڕێک ڕەنگی شین وڵاتی پڕ کردبوو. ڕەنگە شینەکە بەرە بەرە بە سەر تەپک، مەزرا و دارستانەکان دا دەهات و دەخۆی دا ون دەکردن. دەتگوت ئەو ڕەنگە شینە لە سەرچاوەیەکی بێسنوورەوە دێ و قەت بنەی نایە. کۆمەڵە سەگێک لە خوارەوەی چیای دولدول دەستیان بە وەڕینێ کرد. هەموو بە یەکەوە دەوەڕین و تەنانەت ئەوانیش شین هەڵگەڕابوون و هەر دەهات و شینتر دەبوون. تەنانەت چیای دولدولیش کە ترۆپکەکانی هەر بەفریان پێوە بوو، شین ببوو. لە پڕێک ماسیگرە تەنیاکە کە بەرز بە سەر دەریایە دا دەفڕی، نەوی بوو، باڵی لە ئاوێ وەردان و ڕاست بە سەر ئاوێ دا، نەوی نەوی، فڕی‌یەوە، هەر بە قەدەر ڕمبێکی بڵیند بوو و ئەو جار بەرە بەرە بە تەواوی سپی بوو و هاوکات دەریاکەش سپی و بریقەدار بۆوە.

"بڵێی شۆقی ڕۆژێی بە سەر دا کوژابێتەوە،
بڵێی زەوی دە بن پێی دا چەمابێتەوە،
بڵێی مێرووان چاوە شینەکانی حەمەدۆکی منیان خواردبێ؟"

مێرووەکان ڕێچکەیان بە نێو پووشی دا دروست کردوە و لە ژێر بارە قورسەکەیان دا نوشتاونەوە، بەڵام کوڵ نادەن، ڕیزێکی درێژیان بەستوە و دەنکە دانەوێڵەکانیان بەرەوماڵیان ڕەکێش دەکەن. سەرە براوەکە چاو دەگێڕێ، چاوەکان لە قووڵکەی خۆیان دێنە دەر و بە خەم و بێدەسەڵاتی‌یەوە دەڕوانن. دڵۆپ دڵۆپ خوێن لە سەرە براوەکەی دەچۆڕێ. دڵۆپەکان گەورەن و بەردەکەی سوور هەڵدەگێڕن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرەکە بە سەر ڕمبێکی‌یەوە کراوە و ئەو دلۆپە خوێنانەی لێی‌دەچۆڕێن، ئەو کابرایەی سوور هەڵدەگێڕن، کە ڕمبەکەی بەرز کردۆتەوە، هەروەها سەنگفەڕشی نێو بازاڕی شاری و گیاوگۆڵ و چیمەنە شینەکەی قەراغ دەریایەش سوور دەکەن. خوێن هەر دەڕژێ و دێتە خوار، دەڵێی لە کانی‌یەکی بێ‌بن ڕا دێ. خەڵکی شاری بۆ دیتنی ئەو شانۆیەی هاتوونە دەرێ و حەشیمەتەکە ئەوەندە زۆرە، هەموو چڕ پالآیان وێکداوە و دەرزی هەلآوێی، ناکەوێتە عەرزی. هەموو ئەو حەشیمەتەش لە خوێنێ دا سوور هەڵدەگەڕێن. خوێن کەفێ دەکا و دیواری خانووەکان و لەشی خەڵکەکەی دادەپۆشێ.

" داخوا مێرووان چاوە شینەکانی حەمەدۆکی منیان خواردوە...؟"

مێرووەکان بە نێو ئەو دەریای خوێنە دا ڕێچکەی خۆیان کردۆتەوە. هەرچی گیاوگۆڵە، سوورە. قووڵکەی چاوەکانی ئەو سەرەی بە ڕمبەکەیەوە، هەر خوێنی لێ‌دەڕژێ. مێرووەکان بە سەر پشتی ئەو کەسەی دا کە ڕمبەکەی بە دەستەوەیە، ڕێچکەی دەبەستن، بە سەر ملی دا دەچن بۆ سەر باسکی ڕاستەی و لە باسکی ڕاستەیەوە بۆ ڕمبەکەی کە سەرەکەی پێوە کراوە. بە ڕمبەکەی دا هەڵدەچن و خۆ دەگەیننە چاوەکانی سەرە بڕاوەکەی... خۆێن لە چاوەکان سەر دەکا و هەڵدەڕژێ...

تووکی پێستەگای بە کەوشەکانەوە ڕاست دەبنەوە. کابرا هەر وا ڕاوەستاوە. سێبەرەکەی دەکەوێتە سەر دەریایە کە سپی‌یەکی تۆخە. دەریا حەجمیوە و نابزوێ، گیا ڕانازێن، گەلآکان نالەرێنەوە و مێرووەکانیش لەمسەرەوسەری ئەو دەریا سپی‌یەی، لە سەر ڕێگای خۆیان ڕاوەستاون وبە لاقی پشتەوەیان بە چاویان دا دێنن. هەموو چاویان نووقاون. لە نەکاو هەموو ئەو شتانە دەگۆڕێن. دەڵێی گەرما، ڕووناکی و هەموو پووش و پنچکەکان یەکجێ دەتەقنەوە و بەینی دەریا، دەشت و شاخەکان پڕ دەبن لە باغی دار هەناران. هەنارەکان هەمووی دە گوڵێ دان. تیشکی تاو لە بەرزایی و لێژەکان دا شەبەق دەداتەوە، هەموو هەنارەکان یەکجێ گوڵ دەکەن و کێو و دەشتێ پڕ دەکەن، گوڵێکی سوور وەک پتی خوێنێ. ڕەنگی گوڵەکان دەپەڕێتە سەر دارەکان و مەزرا، گەنمەکەش و دارەکانیش سوور دەبن. سێ ماری سووری درێژ لە نێو دارهەنارەکان دێنە دەرێ. منداڵێکی چکۆلە لە سەر چنگان دێتە پێشێ و کلکی مارەکان دەگرێ. مارەکان لێک دەهاڵێن و گەمەی لە گەڵ دەکەن. سەیران بە زیرە زیڕ لەولا ڕا دێ و هەوڵ دەدا مارەکان لە منداڵەکەی دوور کاتەوە. مارەکان ڕەش دەبن، دواتر بنەوشی دەنوێنن و پووڵەکەی پشتیان دەبریقێتەوە. سەیران تووڕە دەبێ، چونکە مارەکان و منداڵەکەی پێ‌لێک هەڵنابڕێن...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاوی دەریایە وەک ئاوینەی دەترووسکێتەوە، ڕاست هەتا چاو هەتەرێ دەکا، ماسیگرەکە دەفڕێ، تێهەڵدەچێ و بەرز دەبێتەوە. تووکەکانی سەر کەوشەکان لە پەنا وی درێژتر دەبنەوە. هەموو شتێک بێدەنگە، تەنانەت دەریاش کڕ بووە...

سەرەکە بە ڕمبەکەیەوە و دەیبەن، نیشانی خەجێی بدەن. بەفرێکی توند دەبارێ. خەجێ پێدەکەنێ. گڕی ئاگر لە نێو ئەشکەوتەکەی دا بڵێسەی دەدا و خەجێ هەردووک دەستی وەبەر مەمکانی دەدا. مەمکی گەورەن و دە لەپی دەستی دا جێیان نابێتەوە. خوێن لە سەرە بڕاوەکەی دەڕژێ، دەبێتە تۆفان. مەمکی خەجێ خوێنیان لێدەچۆڕێ.

پڕتەقاڵەکان ساتبەسات سوورتر بوون و هەنارەکانیش، کە هەناری وا لە دنیایە دا کەمن، پەمەیی بوون و گەیشتن. دایە حۆری لە خۆشییان وەخت بوو بفڕێ. لە گەڵ مامۆستای وێنەگەر لبادێکیان لە حەسارێ، لە سەر چیمەنی بن دارەکان ڕاخستبوو، دانیشتبوون و هەردووکیان دوعایان دەخوێندن. سەیران دەستی کوڕێکی چکۆڵەی گرتبوو و بە یەکەوە لە بن دارهەنارەکان گەمەیان دەکرد، یەکتریان ڕاو دەنا و پێدەکەنین. هەنارە گەورە پەمەیییەکان بە دارێوە قەڵشیبوون، دەنکەکانیان کە وەک پتی خوێنێ سوور بوون، بە سەر دەستی سەیران، کوڕەکە و مارەکان دا ڕژان. دایە حۆری بە دارەکان دا گەڕا و هێندێک هەناری هەرە جوان و باشی هەڵبژاردن، لێیکردنەوە و دە کۆشێی کردن. هێندە خۆشحاڵ بوو، هاواری کرد. هاوارەکەی لە هەموو لایەکییەوە دەبیسرا. دەیگوت: کوڕە چاو! بڕوانن! ئەرێ تا ئێستا کەس هەناری وا چاک و جوانی دیون؟
لە نەکاو دایە حۆری لە جێی خۆی حەبەسا و ڕاوەستا.

"ئەرێ ئەوە مێروولان چاوە کاڵەکانی حەمەدۆکی منیان خواردوە؟
ئەی هاوار، خۆ تەنانەت یەک ئەسپیشم نەماوە،
یەک کوڕیشم دە ماڵێ دا نەماوە،
ڕۆڵە گیان بەو بەیانەی، لە بەر ئەو سوورەتاوەی بۆچی نوستووی؟"
هەرا و پێکەنینەکەی لە نەکاو بوو بە شینگێڕان. دڵۆپە خوێنەکان، گەرووی سەرە بڕاوەکەی سەر ڕمبەکەی پڕ دەکەن و چاوەکانی وەختە لە جێێ خۆیان دەرپەڕن. دایە حۆری سەرە بڕاوەکەی دە باوەش دەگرێ و هەموو گیانی دە خوێنێ وەردەدرێ. ئەو هەنارە سوورە گەورە جوانەکان فڕێ دەدا. ڕوو دە شاخی دەکا. سەرە بڕاوەکەشی هەر وا دە باوەش دایە، پێیهەڵدەڵێ، شینی بۆ دەگێڕێ و دە گەڵ خۆی دەبا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

" هێندە جوان بوو، دڵم نەدەهات پڕ بە چاوان لێیبڕوانم،
هێندە ناسک بوو، نەمدەوێرا لێوم لە ڕوومەتی دەم،
ئاخرییەکەی ماچم نەکرد، سەریان بڕی."

دایە حۆری لە سەر شاخی ڕاوەستاوە و دەگری. ئەو شینگێڕیی خۆی لە گەڵ گابەردەکان و لووتکەکان کە ماڵ و هێلانەی حەمەدۆکەکەی بوون، دەکا. جووتێری دێهاتی لە دەوری کۆ دەبنەوە. جووتێران لە هەموو لایەکی ڕا دادەوەرن. هەموویان لە دەوری دایە حۆری کۆ دەبنەوە و ئاڵقەیەک بە دەوری دا دروست دەکەن. دایە حۆری لە نێوەڕاستی ئاڵقەکەی ڕاوەستاوە، هەموو گیانی خوێنی لێدەچۆڕێ، سەرە بڕاوەکەی بە سینگییەوە ناوە و دەلۆرێتەوە، دەڵێی منداڵی نێو لانکێ دەلاوێنێتەوە. شینگێڕێیەکەی ئەوندە خەماوییە، جەرگی ئینسانی دەبرژێنێ. ئەوانەی لە وێن هەموو دەگرین و شینی لە گەڵ دەگێڕن...

دیسان ڕووناکییە شینەکە هاتەوە و حەمەد دە ڕەنگی شین دا نوقم بوو. نیسێی کابرای کە لە پەنای بوو و کەوتبوە سەر ئاوێ، کورت ببۆوە و ئەویش هەر شین بوو. حەمەد هەستا و لە لێواری ئاوە شینەکەی نێزیک بۆوە، پاشان چووە خرەکەی و لە لای لکە پنگە وشکهەڵاتووە مسیرەنگەکەی هەڵترووشکا، بەڵام زۆر لە وێ نەمایەوە و هەستا. پیاوەکە لە وێ بوو و شانبەشانی ڕاوەستابوو. حەمەد دەستی بە ڕۆیشتنێ کرد، پیاوەکەش هەر وای کرد. کاتێک حەمەد گەیشتە باغە پرتەقاڵەکەی، ڕاوەستا و پیاوەکەش ڕاوەستا. لە وێ گیا هەتا پشتێندێ دەهات و مێشی شینی چکۆڵە لە سەر گوڵە هێرۆ و پنچکە وشکەکان نیشتبوون. حەمەد چووە نێو باغە پرتەقاڵەکەی. لەو ماوەیەی دا یەک جاریش ئاوڕی نەدایەوە. دوایە کاتێک لە باغەکەی هاتە دەر و هاتەوە سەر ڕێگایە، لە لای هێندێک پنچکە توودڕکان، کە بە پەنا پۆلە دارچنارێکی سەر ڕێگایەوە شین ببوون، ڕاوەستا. لە وێ ئاوڕی دایەوە. پیاوەکە لە بەرامبەری ڕاوەستابوو. حەمەد هێندە لە نەکاو ئاوڕی دایەوە کە پیاوەکە ئاڵۆز بوو، نەیوێرا چاو لە چاوی بکا، بەڵام هەڵنەهات، هەر لە وێ مایەوە و چاوەڕوان بوو بزانێ حەمەد چ دەکا. دیارە هەر ئەو کابرای گۆرین بوو. حەمەد چاکی دەناسی و دەیزانی هەوە، بەڵام ئاخر ئەو کابرایە بۆ ئاوا دەکا و چیی دەوێ؟ حەمەد دیسان ڕووی لێ وەرگێڕایەوە. ڕقی هەستابوو و نەیدەزانی چۆن ئەو گرێیەی بکاتەوە. بەرەو ماڵ بۆوە.

حەمەد لە ماڵێ نێزیک بۆوە و کابراشی هەر بە دووەوە بوو. لە بەر دەرکێ حەمەد ئاوڕی دایەوە، کابرا ڕاوەستابوو و لەشی ڕادەژا، دەتگوت کەشتییە لە دەریایە دا ڕادەژێ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایە حۆری نوێژەکەی کرد. ئەم دوایی‌یانە ئیمان و باوەڕی زۆر بە هێز ببوو، بە شێوەیەک کە شوێنی لە سەر سەیرانێش دانابوو. ئەویش لە پەنا وێ بەرماڵی ڕادەخست و نوێژی دەکرد.

لە تاریکایی شەوێ دا کەشتی‌یەک هات. کەشتی‌یەکە چراکانی هەموو هەڵکردبوون و چراخانێکی سەیری لە سەر ڕێگای خۆی لە نێو دەریایە دروست کردبوو. ئاوێکی ڕوونی بریقەدار لە دوای کەشتی‌یەکەی بەجێدەما. حەمەد ئاوڕی دایەوە لای چەپی خۆی، بەڵام کەوشە چەرمەگا خۆشنەکراوەکان لە وێ نەمابوون. ئاوڕی دایەوە لای ڕاستە و پشتەوەشی، هەر هیچی نەدی. هەستی بە بەتاڵی‌یەک لە دەروونی خۆی دا دەکرد کە ئەو بەتاڵی‌یە هەر دەهات و گەورە دەبۆوە. ماسیگرە تەنیاکە کە بە بەرزایی ڕمبێک بە سەر دەریایە دا دەفڕی، باڵی ڕەق ڕاگرتبوو و دەتگوت خەوی لێکەوتوە. سێبەرەکەی کەوتبوە سەر ئاوێ. کزەبایەکی دەهات. کەوشە چەرمەگایەکان دیار نەبوون و ئاوەکەش ئیدی بریقەی نەدەدا. هەورەکان هەڵمسان، بەرەو ئاسمان بەرز بوونەوە و تیشکی ڕۆژێ بە سەر زەوی دا ڕژا. نیسێکان درێژ بوونەوە، گەرما دەستی پێکرد و عەرز وردە وردە سوور بۆوە. با توندی کرد، گێژەڵووکە لە سەر ڕێگاکەی هەستان، تەپوتۆزیان لە گەڵ خۆیان لوول دا و بەرزیان کردەوە. گێژەڵووکەکان جار جار تەنک بوون و جاری واش هەبوو ئەستوور دەبوون. گوڵەگەنم، جۆ و... ڕێکدەخشان، خشەیان دەهات و دەشتی بێسنوور ببووە دەریایەک ڕووناکیی زێڕین و شەپۆلی دەدان. سیسرەکان دەستیان بە تار لێدانێ کرد و دەشتیان لە جیڕە و جیکەی خۆیان پڕ کرد. ماسیگرە تەنیاکە ئەوەندەی توانی بەرز بۆوە، لەو سەرەی چەند جار خولاوە و ون بوو، بەڵام کەوشە چەرمەگا خۆشنەکراوەکان هەر دیار نەبوون. حەمەد هەستی بە تەنیایی کرد. باڵندەیەکی ڕەشی دەنووکدرێژی چاوگەشی سەربالشینی جوان لە وێ نیشت. کە نیشت، ماوەیەک بێجووڵە لە جێی خۆی مایەوە و پاشان مژێکی شینی بە دەورەی خۆی دا بڵاو کردەوە. مژەکە دەشتی داگرت و چیاکانی ئەوبەریشی گرتەوە. مارێکی درێژی شین هات و لە کن باڵندەکەی پاپۆکەی خواردەوە. درێشووکە درێژ و سوورەکەی دیار بوو. باڵندەکە خوێندی و لە گەڵ خوێندنی وی درێشووکەی مارەکەش درێژ بۆوە، بەڵام باڵندەکە نەبزووت. مارەکە سەرەنجام سووڕا و بەکلک لەقاندن لە وێ دوور کەوتەوە. پاشان ئێوارە داهات. خۆر گوم بوو، بەڵام کەوشە چەرمەگا خۆشنەکراوەکان هەر پەیدا نەبوونەوە. حەمەد چوو لە کن چڵە پنگەکەی دانیشت. پەپوولە مردووەکە هەر لە وێ بوو و لەو سەرە ئێوارەیە دا دیمەنێکی خەماویی دروست کردبوو. حەمەد دەستی بە گوڵی وشکی پنگەکەی دا هێنا، بۆنەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵمیسی و هەر لەو کاتەش دا هەستی بە بۆنی دەریا، گیا و دارەکانی دیکەش کرد...
حەمەد هەستی کرد زۆری برسی‌یە. هەستا، چاوێکی بە دەوری خۆی دا گێڕا، بەڵام تەنانەت سێبەرێکیشی بە دەوری خۆیەوە نەدی، کە وەڕێش کەوت، چ دەنگێکی لە ڕێگایە دا لە پشتەوەی خۆی نەبیست. لە سەر نانخواردنێ هەڵکورمابوو و دەستی بە کەوچکەکەیەوە ڕەق ببوو. نە سەیران و نە دایە حۆریش هیچیان پێ‌نەگوت. وەک شەوانی پێشوو بە خەواڵوویی چوو دە جێگایەوە. لە جێگاکەش دا چاوەڕوان بوو کەوشە چەرمەگا خۆشنەکراوەکان دەرکەونەوە. بەڵام ئیدی کابرا نەهاتەوە و حەمەد ساتبەسات هەستی بە بەتاڵایی‌یەکی زۆرتر لە دەروونی خۆی دا دەکرد. وای لێ‌هاتبوو بیری خۆی بۆ کۆ نەدەبۆوە و تروسکە ڕووناکایی‌یەکەی نێو سەریشی نەمابوو...

حەمەد چۆوە قەراغ دەریایە. ئاوەکە ساف و ڕوون بوو. ماسیگرەکە لە سەر ئاوەکەی لەنگەری گرتبوو و ڕەق ڕاوەستابوو. کەشتی‌یەکە بە هەموو چرا ڕووناکەکانی‌یەوە بە سەر ئاوەکەی دا خزی و دوور کەوتەوە.

کەس نەی‌دەزانی چەند شەو و ڕۆژە ئەو بەو شێوەیە دەژی. کەشتی‌یە پڕ لە چرا و شۆق و شەبەقەکە کە دەتگوت کۆیەکی گەورە لە تروسکە و ڕووناکی‌یە، هەموو جارێ بە سەر ئاوە ڕوونەکەی دا دەخزی و دواتر هەتا ڕۆژ دەبۆوە و گەرما دادەهات، ئەستێرەکان لە سەر دەریایە دەدرەوشانەوە. کەوشە چەرمەگا خۆشنەکراوەکان کە تووکێکی سووری درێژیان پێوە بوو، هەر پەیدا نەبوونەوە و سێبەری کابراش کە لەو کاتانە دا لە پەنای ڕادەوەستا، قەت نەکەوتەوە سەر دەریایە. لە پڕێک حەمەد ئەوەی بە خەیاڵ داهات، کە نەکا کابرا تەقەی لێ‌کرابێ و کوژرابێ و هەربۆیە بە پەلە هەتا ئەو جێیەی ئەسپەکەی لێ‌کوژرابوو، ڕای کرد. بە بیری دا دەهات کابرا لە وێ کەوتبێ، بەڵام هیچی نەدۆزی‌یەوە و دیسان بە دەروونێکی ئاڵۆزتر و بەتاڵترەوە گەڕایەوە. پێی‌وابوو ئاخری ئەو ئاڵۆزی‌یە دەی‌کوژێ! ئەوە سەد قات لە ترس، دڵەخورپە و ناڕەحەتی خراپتر بوو، هەر لە مردنێش خراپتر بوو. بڕیاری دا بچێتە کەبابخانەکەی، کە هەوەڵ جار کابرای لە وێ دیبوو. کاتێک هات، زوو بوو و بازاڕ نەکرابۆوە. حەمەد لە بەر دەرگای کەبابخانەی چاوەڕوان مایەوە. ئاخرەکەی دەڕابەی دوکانان بە خڕە خڕ هەڵدرانەوە و کابرای کەبابچیش دوکانەکەی کردەوە. وا دیار بوو ئێوارەی پێشوو خاوێنی کردۆتەوە و بەجوانی گەسکی داوە. کابرا ئاورگی پڕ کرد لە دار و ئاگری دا، گۆشتی کوتا، پێوازی چاک کرد، بیباری شین و تەماتەی چاک کرد و گۆشتەکەی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شیش دا. ئەو جار شاگردەکانی هاتن، هەر یەکە و پێشبەندێکی سپیی گەورەی لە خۆ دا و دەستیان بە کارێ کرد. حەمەد لە وێ دانیشتبوو، ئانیشکی لە سەر مێزەکەی دادابوون و چاوی بڕیبوە قەڵبەزەی ئاوی ژێر چنارە بەرزکەی. هێندێک ماسی لە نێو ئاوی جۆگەکەی دا، کە لە سەرەوە ڕا دەهات و بەرەوخوار بۆ لای ئاشی دەچوو، ڕاست و چەپ دەهاتن و دەچوون. ماسیگرە سپییەکە، ڕاست وەک چۆن بە سەر دەریایە دا دەفڕی، هەر ئاواش ئێستا بەرز بە سەر شاری دا دەفڕێ. حەمەد دانیشتبوو و هیچی نەدەگوت، وەک ئەوە وا بوو کە کابرای کەبابچی و شاگردەکانیشی نەدیبێ، کە دەهاتن و دەچوون و کاریان دەکرد. شاکیر بەگ چوار جاران بە وێ دا هات و ڕۆیی، بەڵام حەمەد وەک ئەوەی کە هەر نەشیدیتبێ، لە جێگای خۆی نەبزووت. نیوەڕۆیە نانیان بۆ هێنا، کەباب، جەعفەری، پیواز، بیباری شین و سوور و سماقیان لە گەڵ ماستاوێ بۆ دانا. بۆنی کەبابی کە ئەو بەینەی پڕ کردبوو، دەگەیشتە ئەو بەستەزمانانە کە لەرزوتایان گرتبوو و کۆمەڵ کۆمەڵ، لەڕولاواز، بە لەشی قوڕاوی و تۆزاوییەوە، لە نێو مزگەوتێ، حەساری مزگەوتێ، نەخۆشخانەکە و کووچە و کۆڵانی دەوروبەری ئەوێ، لە نێو خۆڵێ و لە سەر عەرزی کەوتبوون و هەموویان زەرد، لەڕولاواز و کەلەلا، لە بەر ئێشی خۆیان دەیاننالاند.
کابرای کەبابچی دەستێکی دیکەشی کەباب بۆ حەمەدی هێنا و ئەویش بێئەوەی دەنگێ بکا، خواردی. بۆنی ئەو کەبابەی ئەوەندە خۆش بوو، پیاو لێیتێر نەدەبوو.
دوای نیوەڕۆیە کەبابچییەکە گوتی:
ـ لەمێژە کابرا نەهاتۆتە ئێرە.
حەمەد وەک ئەوەی بەو قسەیەی لە خەوێ وەخەبەر هاتبێ، سەری هەڵێنا و چاوی لێکرد. کەبابچییەکە دووپاتی کردەوە:
ـ لەمێژە نەهاتۆتەوە ئێرە.
حەمەد هێندێک بزووت و چاوەکانی بریسکانەوە:
ـ مەبەستت ئەو کابرایە کە پێڵاوەکانی لە چەرمەگای خۆشنەکراون؟ پێڵاوەکانی تووکنن، تووکەکەیان سوورە؟ وایە؟
ـ نازانم پێڵاوەکانی چۆنن؟ بەڵام سەرنجم داوەتێ و دەیناسمەوە. وا دیارە ئەتۆ و ئەو نێوانتان زۆر خۆش نیە...
حەمەد پرسی:
ـ دەزانی لە کوێیە؟
کاتێک ئەو پرسیارەی کرد بە حاڵ هەناسەی دەهات.
ـ لەمێژە نەهاتۆتەوە ئێرە.
ـ تازە ناشیەتەوە؟
ـ وەڵلاهی نازانم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ناوی چییە؟ دەیناسی؟
ـ هەر جارێکم دیتوە... دواتر نەمدیوەتەوە.
ـ سبەینێ... بڵێی سبەینێ نەیەتەوە؟
ـ ئەوەش نازانم!

ڕۆژی دواتر، بەیانی زوو، حەمەد لە بەر دەرگای کەبابخانەکەی ڕاوەستابوو. دیسان دەرابەی دوکانەکان بە گرموهۆڕ هەڵدرانەوە، ماسییەکان دە جۆگەکەی بن دارچنارە بەرزەکەی دا مەلەیان کرد و لە گەڵ ئەمسەر و ئەوسەر کردنی خۆیان ئەمدیو و ئەودیو دەکرد و لە ئاوی جۆگەکەی دا کە وەک چاوی قرژاڵی ڕوون بوو، دەبریقانەوە. ماسیگرەکە دە ئاسمانێ هەڵچوو و خولی لێدان. خۆر لە سەری گاورکۆی دا و کەبابچییەکە هات، دەرگای کردەوە، پیوازی ورد کرد و بۆنی گۆشتی کوتراوی تێکەڵاو لە گەڵ پێواز و بیباری سووری وردکراو ئەو بەینەی پڕکرد. شاگردەکان پێشبەندییان لە خۆ بەستن، ئاورگیان پڕ کرد لە ڕەژی، ئاگریان دا، باوەشێنیان کرد و گەشاندیانەوە. کەبابچییەکە شیشە کەبابەکانی لە سەر ئاگری دانان. تا وایان کرد بوو بە قاوەڵتوونێکی درەنگ و کابرا هەوەڵدەست کەبابی بۆ حەمەدی دانا، حەمەدیش بێ ئەوەی متەقی لێبێ، نانەکەی خوارد. دیسانیش وەک ڕۆژان بۆنی کەبابی بە دەوروبەری کەبابخانەی دا بڵاو بۆوە و گەیشتە نێو ئەو خەڵکە نەخۆشەی کە کۆمەڵ کۆمەڵ لە نێو مزگەوتێ، حەساری مزگەوتێ، نەخۆشخانە و کووچە و کۆڵانی دەوروبەری ئەوێ کەوتبوون و لە بەر تەوژمی لەرزوتا دەیانناڵاند. دوای نیوەڕۆیە دیسان کەبابچییەکە دەستێک کەبابی دیکەی بۆ هێنا. حەمەد بێ ئەوەی هەست بە برسێتی بکا و ئیشتیای لە کەبابی بێ، بە پەلە هەرچی لە سەر سینییەکەی بوو، بە سەوزی، کەباب، نان و تەماتەوە هەمووی خوارد و قامکەکانی لستنەوە. کات تێپەڕی، حەمەد هەر وا بێدەنگ لە وێ دانیشتبوو و چاوی بڕیبوە دارچنارە گەورەکەی کە جۆگە ئاوەکەی بە بن دا دەڕۆیی.
کەبابچییەکە هاتەلای و گوتی:
ـ لەمێژە ئەو کابرایە نەهاتۆتەوە ئێرە.
حەمەد ڕاچڵەکی:
ـ کاڵەموونەی چەرمی گای دەپێدان. لە قەراغ دەریایە بوو. لە پەنا من ڕاوەستابوو و ئەمن بۆخۆم چاوم بە لاقی کەوت. لاقی ڕاست لە تەنیشت من بوون.
ـ ئەمن نازانم چی دەپێدابوون. جارێک نەبێ نەمدیوە، ئەویش ئەو ڕۆژەی بوو کە تۆ بە دوای دا ڕات کرد.
ـ پێتوایە ئێستا دەبێ لە کوێ بێ؟
ـ ئیدی نەهاتۆتەوە ئێرە.
ـ بڵێی نەشیەتەوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نازانم.
ـ ناوی چی‌یە؟
ـ نازانم.
ـ بەڵکوو سبەینێ بێتەوە...
ـ جا چووزانم.
ـ کاڵەموینەکانی پێی لە چەرمی گای هەڵبەسراون...
بەیانیی ڕۆژی دواتریش، هەر لەو کاتی دا، حەمەد چۆوە ئەوێ، بەڵام کابرا نەهاتبۆوە.
حەمەد گوتی:
ـ پێڵاوەکانی کاڵەموینەن...
ـ لە چەرمی گای...
ـ بڵێی بێتەوە؟
کەباچی‌یەکە گوتی:
ـ هەر خوا دەزانێ!
بۆنی کەبابی شەپۆل شەپۆل لە دوکانەکەی وی ڕا بە دەوروبەر دا بڵاو دەبۆوە.

سەیران، لە بەر مێشوولان، تۆڕی لە ژوورەخەوەکان هەڵواسیبوون، بەڵام حەمەد هەر هەستیشی پێنەکردبوو. کە دەچوو بخەوێ، تۆڕەکەی هەڵدەدایەوە، دەچوو یەکسەر درێژ دەبوو و خەوی لێدەکەوت. مێشوولە پۆلپۆل وەک پەڵەهەوران دەهاتن. هەموو بەیانی‌یان سەیران دەی‌دی کە هێندێک مێشوولە تەنانەت بە تۆڕەکەش دا هاتوونە ژوورێ. مێشوولەکان زۆر پیس بوون، ئینسانیان دەخوارد. تەواوی لەشی سەیران و ئەوانی دیش دەخورا و نێوچاوان و دەست و دەموچاویان هەڵدەمسا.
حەمەد لە کەبابخانەکەی ڕا چوو بۆ دوکانی زەینوڵڵا ئەفەندی و لە وێشەوە بە نێو مەزرای چەڵتووکی دا، بە ڕێگایەکی دا ڕۆیی کە بەرەو چیا دەچوو. چووە سەر گۆڕی مامۆستا زەکی و لە وێڕا چوو و گوندەکانی دەوروبەر هەموویان لە کابرای گەڕا و هەر دووپاتی دەکردەوە:
ـ جلیقەیەکی چل دوگمەی ئالیپووی دەبەر دایە، جلیقەیەکی شین...
ـ کەسێکی ئاوام نەدیوە، نای‌ناسم...
ـ ددانێکی زێڕە، سمێڵی باداون، تانەیەکی لە سەر چاوی‌یە، پانتۆڵێکی شینی دەبەر دایە، پشتێنێکی ئاوریشمی بەڕیشووی سپیی دە پشتێ دا، گۆرەوی‌یەکانی سوورن، کاڵەموینەی دەپێدان، ئەنگوستیلەیەکی دە قامکی دایە، جێبرینێکی بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕوومەتی‌یەوە و دیارە جێبرینی چەقۆیە. کەوایەکی خەتخەت و کراسێکی ئاوریشمیشی دەبەر دایە و برۆی زۆر گەورە و پڕن...

ـ نەخێر، کەسێکی وا ناناسم، نازانم...

ـ ئەگە دەڕوا ڕادەژێ و کاتێک ئاوڕ دەداتەوە، بە سەر لاقێکی دا دەسووڕێ. گوێی شۆڕن و سەرەوەی لەشی لە قەدەر لاقانی گەورەیە. قامکی ئەستوورن، بەڵام نێوقەدی باریکە.

ـ نای‌ناسم، نەمدیوە...

چەڵتووک بڵیند ببوو، دەگەیشتە چۆکێ و مەزرا هەموو شین دەچوون. حەمەد هەر وا بە دوای کابرایەوە بوو و دێ بە دێ، تەپک بە تەپک و مەزرا بە مەزرا لێی‌دەگەڕا، بەڵام نەی‌دەدۆزی‌یەوە. هەرچی وێرانە و کەلاوە هەبوون، قەڵای پایاسێ و تەنانەت ئەدەنەشی لێگەڕا، نەی‌دۆزی‌یەوە. زۆر ناهۆمێد ببوو.

وای لێهات چوو و بنارەکانی ئاناوارزاشی لێگەڕا. دڕوو هیچ دەست و لاقی‌یان نەهێشتبوو. پاشان ڕێگایەکی خۆڵەپۆتەی گرتە بەر، کە لاقی دەگوێزتنەوە، خۆڵەکە کە لە بەرتاوێ سوور ببۆوە، هەڵدەستا و لە لاقولەتەر و سەروچاوی دەهاڵا و دەی‌سووتاند.

ڕاست لەو کاتە دا تووشی پیاوەکەی بوو. حەمەد زۆر خۆشحاڵ بوو، چاوێکی لێکرد، بۆ لای چوو و هەتا نەگەیشتە بنی، ڕانەوەستا:

ـ سەلامون عەلەیکوم!

پیاوەکە وەڵامی سڵاوی حەمەدی نەدایەوە. حەمەد ڕقی هەستا و ڕووی لێوەرگێڕا، بەڵام پیاوەکە تێی‌تەقاند و ڕۆیی. حەمەد زۆر ناڕەحەت بوو و خۆی لۆمەکرد کە بۆچی هەر دەسبەجێ نەی‌گرتوە و دوای ئەو هەموو گەڕانەی هێشتوویەتی ئاوا سووکوهاسان لە دەستی دەرچێ. ئەوێڕۆژێ هەتا تاریک داهات، حەمەد هەر بە دوای کابرایەوە بوو. ئەو بە نێو پنچک، قامیشەڵێن و دڕوودالی دا هەڵدەهات و حەمەدیش لە دوای نەدەبۆوە. ئاخرەکەش لێی ون بوو. سێ ڕۆژی تەواو لێی‌گەڕا، بێسوود بوو. کابرا ببووە تنۆکە ئاوێک و دە عەرزی‌یەوە ڕۆچووبوو. کە هاتەوە لە ڕادەبەدەر شەکەت بوو. تازە ڕۆژ وەدەردەکەوت، موسلیم لە بەر دەرگای دەرێ پشتی وەدیواری دابوو، دانیشتبوو سەری بەرببۆوە سەر سینگی و هەر ئاوا خەوی لێکەوتبوو. دیار بوو چاوەڕوانی وی بووە. حەمەد بە ئەسپایی بە تەنیشتی دا ڕۆیی و نەی‌هێشت پێی‌بزانێ. گوێی لێبوو دایە حۆری بۆڵاندی:" بێ و نەبێ ئەوە کوڕە ماڵوێرانەکەی برایمە ڕووتی‌یە، هاتۆتەوە! باشە ئەوە بە کەلکی چ دێ؟ دیار بوو ئاخرەکەی هەر وای لێدێ! ئەوە نیە شێت بووە و وەک مەجنوونی بە دەشت و کێوان دا دەگەڕێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو قسانە وەک خەنجەری کاریان لە جەرگی حەمەدی کرد، نەچووە ژێر مێشوولەبەندەکەیەوە و هەر وا لە وێ بۆی درێژ بوو. سەیران بەخەبەر بوو، بەڵام وەرسووڕا، پشتی تێکرد و لێفەکەی بە سەر سەری خۆی کێشا.

بەو شێوەیەی حەمەد سێ شەو و ڕۆژان کەوت. ژنەکان نان و ئاویان بە دمییەوە دەکرد، بەڵام یەک قسەشی لە گەڵ نەدەکردن. مەلا سەلام، مامۆستا وەلی و ڕەفعەتی پێنەچیش هاتن بۆ لای، بەڵام هۆشی نەبوو هیچیان بدوێنێ.

بەیانیی ڕۆژی چوارەم حەمەد هێندێک گەش بۆوە. هەستا و بە ڕووخۆشییەوە نانی بەیانی خوارد، بەڵام هێشتا قسەی نەدەکرد. پاشان هەستا و وەدەرکەوت. دایە حۆری لە داخان دەهری ببوو و توند بۆ ئەوەی ئەویش گوێی لێبێ، هاواری کرد:

ـ یاڕەبی خودا ئەو مامۆستا زەکییەی نەبەخشێ! یاڕەبی لە گۆڕەکەشی دا نەحەسێتەوە! هەموو تاوانی وییە! لەوەتا ئەو مردوە، کوڕەکە وەک شێتانی لێهاتوە! خەڵک دەڵێن لە پیاوێکی دەگەڕێ، ڕۆژ هەتا ئێوارێ بە دوای دا ڕا دەکا، ڕێگایان دەپشکنێ، دەچێتە قەراغ دەریایە، مەزرایانی لێ دەکا و تەنانەت چۆتەوە بناری ئاناوارزاشی لێگەڕاوە! ڕۆڵە بەستەزمانەکەم، ئاخر خۆ من پێمگوتی نەچی بۆ لای ئاناوارزای، ئەوەیە ئیدی! بۆچما ئەو گۆرانییەت نەبیستووە: *لە ئاناوارزای ئەسپان قەڵەمباز داوێن ـ کراسەکەی وی بە خوێنێ سوور بووە ـ لە کوڕی من گەڕێ ـ کوڕی من کوڕی ئەو عەشیرەتەیە ـ گۆچانی پیرییە بۆ ئەو کوێرە بەستەزمانەی هەڵگرە...*

بۆچما ئەمن ئەو گۆرانییەم بۆ نەگوتووی؟ بۆچما ئەمن نەمگوتوە هەژدیهاکەی ئاناوارزای لە کەس خۆش نابێ؟ بۆچما پێمنەگوتبووی کە هەرگیز ڕوو دە ئاناوارزای مەکەوە! ئاخر ئەوانەم هەموو پێنەگوتبووی و وشیارم نەکردبوویەوە؟

دایە حۆری ئیدی کێردی گەیشتبووە ئێسکانی و دەیەویست داخی خۆی بە هەتیوی برایمەڕووتی بڕێژێ، کەزمانی بەسرابوو و قسەی نەدەکرد: وەڵڵا بابە ئەو هەتیوە لەوەتا فێری نوستنی سەر تەختی بووە، سواری ئەسپی عەرەبیی ڕەسەن دەبێ و وەک عەلییە شەلی چەکمان هەڵدەکێشێ، خۆی لێگۆڕاوە و شێت بووە! بەڵێ ئەو بەناوبانگ بوو، پێیان دەگوت حەمەدۆک و ئەسپەکەی مۆری پێغەمبەری بە مەلاشوویەوە بوو، بەڵام دایە حۆری، ئەو پیرێژنە پەکی بە ئەسپ و مۆری پیرۆز و شتی وا نەدەکەوت! ئەو هەتیوە لە بیری نەماوە کە بستە منداڵێکی چارەڕەش بوو، بۆخۆم باڵم بە سەر کێشا و ئێستاش دەزانم چی لێبکەم. ئەو هەتیوە بە تەواوی شێت بووە، بە شاخ و دۆڵان دا دەگەڕێ و دەیەوێ کابرایەکی بدۆزێتەوە. دەڵێ کابرا ددانی زێڕە، زنجیری سەعاتەکەی زێڕە... هیچ دوور نیە کەوشەکانیشی زێڕ نەبن! ئاخر هەتیوە بێئەقڵە، ئەتۆ چت لەو پیاوەی دەوێ؟ وەڵلاهی دەبێ دایە حۆریت ئەتۆش و ئەو پیاوە ددانزێڕە سمێڵزێڕە زنجیرزێڕەشت دە قولینچکێکی پەستێوێ و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

واتان بە سەر بێنێ کە نەزانن زیندوون یان مردوون... ئەتۆ ئەو کچە ماڵوێرانەت هێناوەتە ئێرە، دەو شوێنە گەرمەی دا، لە غەریبی‌یە دا، داتناوە و ئێستاش خۆی تێناگەیەنی خوێڕی! کاتێک دایە حۆریی سەر بەقوڕی ماڵوێرانت ئەم خانووەی دی و وێنەی حەزرەتی عەلیی لە شوێنی شیاوی خۆی بە دیواری‌یەوە دی، گوتی ئۆخەی ئەوە کوڕەکە ئاقڵ بووە و پێی‌وابوو ئیدی لە لای دەحەسێتەوە. دە بڵێم ڕۆڵە چت لێنەیە؟ ئاخ... یاڕەبی خودا بتپارێزی. ئای خوایە... ئەوە دەڵێم چی؟ ڕەبی لاڵ بم، زمانم بە بڕین چێ و ئیدی نەتوانم تووک و نزایان بکەم! دایە حۆری هێناوەتە ئێرە، ئەو نێو گەرمایەی، مێشوولەی لێن وەک گورگی بە خوێن تینوون، بۆخۆشی یان نایەتەوە، یان ئەگەر دێتەوە، قڕوقەپ دادەنیشێ و قسەیەکمان لە گەڵ ناکا. ئای خوایە، لێرە، لەو دەشتەی چوکووڕاوایە، لەو گەرمایەی، مێشوولان لێمان بوونە گورگ و خەریکن قووتمان دەن، بەڵام لەوەتا لێرەم، ئەو خوێڕی‌یە ئاوڕێک وە دایکە حۆریی خۆی نادا! چاو... ئەو هەتیوە چووە لە لای وێنەگەری ئەکسی داحەوا و بابادەمی کڕیوە، داحەواش چ داحەوا... مەمکی بستێک دەرپەڕیون، بابە ئادەمیش خۆ دێرە دا هەر وەک بەشەرانیش ناچێ و لەشی وەک بەرازی کێوی تووکنە. مامۆستای وێنەگەر بە قەد مرێشکێکی تووک پێوە هەڵواسیوە. ئەو هەتیوە خوێڕی‌یە پێی‌وایە بە وانە بۆتە شتێک و خۆی پێبەشایی‌یە... جا تۆخوا ئەوەش وێنەیە، وەڵڵاهی هیچیان هیچ نین! تەمەشا کە... چوون سێوێکیان لە بەینی ئەوە دوو گێلانە داناوە و مارێکی بە قەد مارەکانی ئاناوارزاشیان لە گەڵە، حەوا کە ڕووتوقووتە و هەر گەڵایەکی بە سمتی‌یەوە هەڵواسیوە لە گەڵ ئادەمی بە کێشە هاتوە، ئادەمیش پشتی تێکردوە و نایەوێ بەو حاڵەی بیبینێ...

بەو شێوەیە دایە حۆری هەر دەیبۆڵاند، جنێوی دەدان، تووک و نزای دەکردن و تەوس و پلاری داویشت. تەنانەت ئەگەر سەیران نەگەیشتبایە، نێوبژیوانیی نەکردبایە و هێوری نەکردبایەوە، لەوانە بوو دایە حۆری ئەوەندەی شوو لێ هەڵکێشابایە و هێندەی قسەی ناحەز بە زاری دا هاتبایە، کە ئیدی نەی‌توانیبا، چاو لە چاوی حەمەدی بکاتەوە و دوایەش کە پەژیوان دەبۆوە، ناڕەحەت دەبوو و بە چۆکی خۆی دادەدا. هەر بۆیە سەیران لە بەری‌دەپاڕایەوە و دەی‌گوت:

ـ دایە حۆری، دایە حۆری گیان! کچێ بۆ خاتری خودای، ئاوا خەمێ داگری و خۆت ناڕەحەت کەی، دەمری و حەمەد و ئێمەش هەموو ماڵوێران دەکەی! دایە گیان حەمەد ناڕەحەتە، گرفتی هەیە، بەڵام دەبێ سەبر بگرین و ددان بە جەرگی خۆمان داگرین. خودا گەورەیە و ئیشاڵڵا هەر بۆخۆی ڕێگایەک بۆ ئەو کۆسپەش دەدۆزێتەوە!

ـ باشە،، ئەو کابرایە کە حەمەد بە دوای دا دەگەڕێ، کێیە؟ ئەو بابانوێرانە چ کەسە کە حەمەدی منی ئاوا عەوداڵ کردوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نازانم دایە گیان... بەڵام ڕاوەستە، هێندەی پێناچێ حەمەدۆک وشیار دەبێتەوە و وازی لێدێنێ. دیارە حەمەد نارەحەتی‌یەکی هەیە دایە!
ـ باشە، دەبێ چ نارەحەتی‌یەکی هەبێ؟
ـ نازانم، دایە.
دایە حۆری دەمودەست خاو بۆوە، ڕق و تووڕەیی چی‌یە، دە دڵی دا نەما و لە تەوس و پلارەکانیش کە دە حەمەدی گرتبوون، پەژیوان بۆوە:
ـ ڕۆڵە گیان، ئەدی ئەو بۆ نایە گرفتەکەی لە گەڵ ئێمە باس بکا! هەر بزانم نارەحەتی‌یەکەی چی‌یە، هەموو هەوڵی خۆمی بۆ دەدەم و خۆشمی بە قوربان دەکەم. هەر چی هەمە و نیمە بە قوربانی ویی دەکەم. بەڵێ بەڵێ... خۆشمی دە سەر دەگێڕم! ڕەبی تووکم لە سەری زمانی بێ، ئەو زمانە بە بڕین چێ تووک لە حەمەدی دەکا. حەمەدۆکی من، گوڵی سووری من، کە خودا وەک شێری خۆی، وەک حەزرەتی عەلیی دروست کردوە، ئێستا گرفتی هەیە. ئاخر هێندە خۆی بخواتەوە، پێدەچێ! خوا نەخواستە دڵی ڕادەوەستێ! خودا بمانپارێزێ! ئاخر کچم دەبێ گرفتەکەی چ بێ؟ تەمەشا کە: خانووی چاک دەڵێی، هەیەتی. خانووی دەڵێی قەسری پاشایە و ئەو حەسار و باغەجوانەشی هەیە! ئەگە بە بازاڕی دا دەڕوا، تەواوی ئەو دوکاندارانە لە بەری هەڵدەستن! خۆ ناشزانن ئەو حەمەدۆکی بەناوبانگە. با هەر نەشزانن و هەر ئەو و من و خۆت بزانین و دیارە خواش دەزانێ... دە باشە، با ئەو کابرا ددانزێڕە پێڵاوزێڕەی هەر نەدۆزێتەوە! ئەگەر نەی‌دۆزی‌یەوە چ دەقەومێ؟
ـ ئەمن پێموایە یەکێک ئەو کابرایەی دەناسێ و حەمەدیش ناسیویەتەوە.
دایە حۆری تووڕە بوو و دەستی دەکەلەکەی نا:
ـ ڕۆڵە گیان، سەیران، بووکە جوانەکەم، چیدی وەک پشیلەی بە دەوری دیزەی گۆشتی دا مەمیاوێنە! ڕۆڵە با چی دیکە خۆمان فریو نەدەین! هەتا کەنگێ ئەوەی بشارینەوە؟! بۆ چاومان بقووچێنین؟ ئێمە دەزانین بۆچی حەمەد وا دەکا و گرفتەکەش چی‌یە!
سەیران سوور هەڵگەڕا، ئارەقێکی ساردی هێنا و برد و سەری بەردایەوە:
ـ وایە، دایە گیان، شاردنەوەی بێسوودە. حەمەد وازی شاخیی هەستاوەتەوە، بەڵام هێشتا بە تەواوی ساغ نەبۆتەوە. هەر بۆیەش نارەحەتە و خەریکە دیق دەکا... ئاخر ئەی هاوار ئێمە چمان لێکردوە؟ بۆ دەیەوێ بەجێمان بێڵێ؟
پاشان سەری وە سەر دەستی دایە حۆری کرد و لە پڕمەی گریانێی دا:
ـ ئاخر چمان لێکردوە؟ نارەحەتمان کردوە؟ خۆ قەت نەی‌گوتوە لێمان نارەحەتە! دوو مانگیش دەبێ قسەی لە گەڵ نەکردووین! دە با بڕواتەوە شاخی و ببێتەوە حەمەدۆک، بەڵام چی‌دی ئێمەش و خۆشی ئازار نەدا. با چیدی وە دوای ئەو پیاوە

ددانزیڕەی نەکەوێ! با چی دیکە خۆی شەکەت و شەلاڵ نەکا! بەسە با چیدی زووخاومان پێهەڵنەهێنێ... دایە گیان... تۆخوا دایە، ئەمن چم لێکردوە؟
دایە حۆرێ هیچی نەگوت، ڕاوەستا تا سەیران گریان و قسەکانی تەواو بوون و کوڵی دڵی خۆی ڕشت. تەنیا دەستی بە سەری دا دێنا و دەیلاواندەوە. دوای ئەوەی سەیران ئارام بۆوە و دانیشت، ئەویش چوو لە پەنای دانیشت، دەستی هاویشتە سەر شانی و بە ئارامی گوتی:
ـ کچم، کیژۆڵە جوانەکەم، گوڵە سوورە چارەڕەشەکەم، ئەمن ئەو حەمەدەی لەو کاتەوە لە دایکی خۆی بووە، دەناسم. بە منداڵی لە گەڵی بووم، تا گەورە بووە، هەر ئاگام لێیبووە و بە گەورەییش قەت لێیبێخەبەر نەبووم. هیچکەس ئەو کوڕەی وەک من ناناسێ. ئەمن دەزانم ئەو بیر لە چی دەکاتەوە و دەنێو خۆی دا چ دەکێشێ! کچم، بە خوا ئەگەر مردنی مامۆستا زەکیش بە سەر دا نەهاتبا، هۆیەکی دیکە هەر دەبوو کە حەمەد لە شاخی بداتەوە. گوڵەکەم، کیژە شیرینەکەم، گوێم لێبگرە. ئەوە تاوانی تۆ نیە! ئەگەر حەمەد ئەو ماوەیەش توانیویەتی خۆی ڕابگرێ و لێرە بمێنێتەوە، لەبەر ئەوەیە کە تۆ و منی زۆر خۆشدەوێ. تەنانەت لە خۆشی زیاتر خۆشدەوێین! ئەو دەروونی لە گەڵ ئەو ژیانەی نامۆیە و لە گەڵ زوڵم و ستەم دەرنابا! کەوابوو بڕوانە کچم، لە جیاتیی ئەوەی ئەو هەر یەسکو پێستێک بێ و بە سەر پێوە بێ و بچێ، یان وەک دەستەنوێنی قەرەچییان لە وێ پان بێتەوە، لە جیاتیی ئەوەی بە دەروونێکی خەماوی و ئاڵۆزەوە لە جێوبانی نەرموگەرم و لێفەی حەریر دا بتلێتەوە، لە جیاتیی ئەوەی کە لە حەیفی ئەو شتانەی دەی بینێ، دڵی بتۆقێ، یان دە نێو خۆی دا زووخاوێ هەڵێنێ، نەخۆش بکەوێ و دە جێیە بکەوێ، وا چاترە بچێتەوە شاخی و لە وێ وەک هەڵۆیەک، شەهێنێک، یان پڵینگێک بمرێ! کچم، لە هەوەڵێوە چارەی ئێمە ئاوا نووسراوە. پێتوانەبێ تاوانی تۆیە. لێیگەڕێ با ڕۆژێکی تاریکوڕوونی بەیانی، لێی سواری ئەسپی بی، تفەنگێ دە شانی کا، فیشەکدانان چەپ و ڕاست لە خۆ بەستێ و بڕواتەوە شاخی!
سەیران فرمێسکەکانی سڕینەوە و گوتی:
ـ بەڵێ، ڕاست دەکەی دایە، وا چاکترە بچێتەوە شاخی و بەو حاڵەی لێرە نەمێنێتەوە! وەک پڵینگێک، وەک شەهێنێک، بڕواتەوە ماڵی خۆی کە چیایە. ئەو دەمەی لە بەرزایی ئاسمانێ دەفڕێ، وەک ڕۆژێ دەترووسکێتەوە، نەک ئەو کاتەی کە نزم دەبێ و ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر بەرەو نشێو دەکشێ. ئەو دەبێ بە سەر چیا بەرزەکان دا بفڕێ، لە سەر لووتکەی کێوەکان بترووسکێتەوە و لە وێوە تیشکی بگەیەنێتە دڵی من و گەرمم داهێنێ. ئەمن هەتا ماوم چاوەڕوانی دەبم. ئەمن دەمەوێ ببێتەوە حەمەدۆک، ببێتەوە پڵینگی چیای هەزارگای. وەڵڵاهی ئەمن هیچم لێنەکردوە، وا نیە دایە حۆری؟ ئەمن دڵیم نەیەشاندوە. هەمیشە ڕێزم گرتوە و قەت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شتێکی وام نەکردوە، پێی‌ناخۆش بێ. وانیە دایە حۆری؟ توخوا وەڵامم دەوە بزانم قەت ئەمن دڵی ویم یەشاندوە؟
دایە حۆری دەستی دەستۆی کرد، بە خۆیەوە گوشی و وەک منداڵان ڕایژاند:
ـ گوڵەکەم، کیژە خوێنشیرینەکەم، بەستەزمانەکەم، مسکێنەکەم. خودا ئەتۆی زۆر باش دروست کردوە. دڵیشت وەک ڕوخسارت جوانە گوڵەکەم! ناسکۆڵەکەم، ئەتۆ قەت خراپ نەجووڵاوی‌یەوە. ئەتۆ خاوەنی دڵێکی زۆر گەورە و میهرەبانی...
ئەو جار سەیرانی بەردا و گوتی:
ـ کیژە چاو ئەستێرەکەم، هێندێک پیاوی دیکەش هەن، کە وەک حەمەدی وان. کاتی خۆی بەتاڵاغای یۆرووک بە منی گوتوە کە کرمێکی شەبەقدار لە دڵی حەمەدۆکی دا هەیە، ئەو کرمە بە دایم دڵی وی دەخوا، ئەگەر ئەوان ئەو کرمەیان بۆ بکوژرێ، وەک ئی بایرامۆغڵی، ئیدی دەڕووخێن... هەر بە زیندوویی دەمرن، وەک بایرامۆغڵی... وەک ئێستای حەمەدی!
ـ شوکرانەبژێرم دایە حۆری، شوکری خودای دەکەم، مەڕێکی دەکەمە قوربانی. خۆ ئەمن هەڵەیەکم نەکردوە، وا نیە؟ خودا بۆخۆی دەزانێ ئەمن قەتم دڵ نەیەشاندوە!
دایە حۆری قسەکەی بڕی:
ـ بەسە بێدەنگ بە، ئەتۆ چت پێدەکرێ؟ ئەوە کاری خودایە! خودا ئەو کرمە شەبەقدارەی دە دڵی حەمەدی هاویشتوە!
پاشان یەکتریان دە ئامێز گرت و سەیران هەردووک دەستی دایە حۆریی ماچ کرد.
داوی ئەوە هەردووکیان چوونە چێشتخانەکەیان و دەستیان بە چێشتلێنانێ کرد. چی حەمەد پێی خۆش بوو لێیان نا. هیچیان چی دیکە هەستیان بە خەم و پەژارە نەدەکرد و لە خۆشی‌یان دەتگوت فڕین. لای ئێوارێ حەمەد بە لارەوە لارەوە، وەک کەسێکی دە خەوێ دا بڕوا، هاتەوە. کاتێک سەیران و دایە حۆری لە حەسارێ گوێیان لە دەنگی پێی بوو، هەردووکیان ڕایانکردە دەرێ، بە پیری‌یەوە چوون، دە ئامێزیان گرت و ماچبارانیان کرد. قابڵەمەکان لە سەر ئاوری بوون و بۆنێکی خۆشیان لێهەڵدەستا. دایە حۆری بێ ئەوەی بیر بکاتەوە، یەکبین قسەی دەکرد، باسی ڕیحانەکانی خۆی دەکرد کە تازە شەتڵی کردبوون و تاریفی بۆنەکەیانی دەکرد، باسی هێلانە پەڕەسێلکەکەی هەیوانێی دەکرد، دەی‌گوت بێچووە پەڕەسێلکەکان زاریان دادەپچڕن، هەتا دایکیان شتیان بۆ تێدەکا. هەروەها باسی شار و ئەو پیاوەشی کرد کە زنجیری سەعاتەکەی زێڕ بوو... سەیری کرد حەمەد گەش بۆوە، ئەویش لە سەر قسەکەی ڕۆیی... خەڵکی شاری دەڵێن خوارزای مەلا سەلامی سەیری بە سەر هاتوە: ڕۆژ هەتا ئێوارێ بە دوای کابرایەکی دا دەگەڕێ کە هەم ددانی زێڕە و هەم زنجیری سەعاتەکەی. دەڵێن خەو و خۆراکی لێهەڵگیراوە، بەڵام ئەوەی ئەو لێی‌دەگەڕێ، هەر لە بناخە دا نیە... دایە حۆری لەو باسەی ڕا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چووە باسێکی دیکە. گوتی شەش مریشکی هێلکەکەرم کڕیون و ئێستا هەر شەشیان کورکن، هەر یەکەو پڕی کۆشێکم هێلکە وەبەرناون و لە سەر هێلکان کەوتوون. ئەو جار باسەکەی گۆڕی و چووە سەر تاریفی هەنگوینی شاخی، گوتی هێندە بە قەوتە هەر کەس بیخوا قەتی لە بیر ناچێ. پاشان باسی دەریایەی کرد و گوتی هێندە پانوبەرینە، شەوانە کە چاوی لێدەکەی و دەتەوێ ئەو سەری ببینی، تەمەشا دەکەی لە گەڵ ئەستێران تێکەڵ بووە و ئیدی ئەستێرە نەبێ، هیچ شتێک نابینرێ.

سەیران لێرە دا وە قسە هات و گوتی:

ـ ڕاست دەکەی دایە، ئەمنیش شەوێکی چاوم لە دەریایە کرد و دیتم دەریا پڕی ئەستێرەیە! دەتگوت ئاسمان خڕوپتوونی دە دەریایە کەوتوە!

حەمەد بە قسەی ژنەکان خۆشحاڵ دەبوو و بەدەم نانخواردنەوە بە تەواوی گوێی بۆ ڕاگرتبوون. قسەکانی بە دڵ بوون و هەستی دەکرد جار بە جار زیاتر دەکرێتەوە و هەست بە خۆشی دەکا. لەگەڵ ئەوەش کە دیسان قسەی نەکرد، بەڵام بە ڕوونی دیار بوو کە گۆڕاوە. چاوەکانی گەشتر ببوون. جارجار بزەیەکی دەهاتێ و لێوەکانی دەکرانەوە. دوای نانخواردنێ هەستا و چوو لە ژێر مێشوولەبەندەکەی درێژ بوو. سەر وە سەر سەرین کردن و خەوتنی یەک بوو.

سەیران لە سەرەخۆ گوتی:

ـ بڕوانە دایە حۆری، چەند جوان نوستووە! چاو چۆن لێوەکانی هەڵقرچاندوە؟ هەر دەڵێی منداڵێکی پاک و ساکارە! ئەرێ قەت کەس چەتەی دیوە ئاوا پاک و بێتاوان بخەوێ؟

ـ بەڵێ، ئێستا چەتەی وەک ئەو حەمەدۆکەی خۆمان، کە ئەوە لە پێش چاومانە و پێشتریش کوێرۆغڵی. ئەوانە چونکە هەمیشە دڵیان پاک بووە، کاتێک خەوتوون وەک منداڵێکی پاک و بێتاوان چوون! حەزرەتی عەلی، ئیمامی چاوکاڵمان، ئەوەی کە بە شێری خودای بەناوبانگ بووە، ئەویش هەر وەک حەمەدۆکی بووە: دەڵێن ئەویش کە نوستوە، لێوەکانی ئاوا وەک منداڵان هەڵقرچاندوە. ئەوانەی دڵیان ڕووناکە، لە دەروون دا وەک منداڵێکی پاک و ساکارن، وەک ئەو حەمەدۆکەی خۆمان! هەربۆیەشە تووشی ئەو هەموو ناڕەحەتی و کۆسپانە دێن!

سەیران و دایە حۆری چوونەدەرێ و لە حەسارێ دانیشتن. دایەحۆری دەستی بە گۆرانی گوتنێ کرد. گۆرانییەکی کۆنی زۆر خۆشی دەگوت کە سەیران قەتی نەبیستبوو. هەوەڵێ سەیران هەر گوێی دەدایە، بەڵام زۆری پێنەچوو کە ئەویش وە لۆرانەوە کەوت و لە بەری گێڕایەوە.

هەوا زۆر گەرم بوو. کزەبایەکی هات. کزەبایەکە بۆنی شاخی پێوە بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتا پاییز داهات، کار و پیشەی حەمەدی ئەوە بوو کە لە بەینی لێواری دەریایە، دوکانی زەینولڵا ئەفەندی و کەبابخانەکەی دا دە هاتوچۆ دا بێ، لە قەرغ دەریایە دانیشێ و چاو ببڕێتە ئاوە شینە بریقەدارە بێسنوورەکەی، ماسیگرە تەنیاکە کە بەرز دەبۆوە بۆ ئاسمانێ، خڕەکە کە پنگەکانی لێ بوون و پەپوولە مردووەکە کە هێشتا هەر لە وێ کەوتبوو. جاروبار بە نێو چەڵتووکەجاڕی دا دەچوو بۆ قەڵای پایاسێ و گوندەکانی دەوروبەری وێشی بە سەر دەکردەوە. بە کورتی هەموو دەوروبەری شارەکەی دەگەڕا، تەنانەت هەتا بناری گاورکۆش دەچوو. لە وێ خەڵک باسی مستۆ پاشایان بۆ کرد. مستۆ پاشا زوو چەتە ببوو و قەڵایەکی لە سەر ڕەوەزە بەردێکی بەرز دروست کردبوو. ئەو قەڵایە ئێستاش مابوو. دەیانگوت مستۆ پاشا یاغی بووە، هەر کاروانێکی بێرە دا ڕۆیوە، باجی لێوەرگرتوە و بەشێکی باجەکەشی بۆ سوڵتانی ناردوە. مستۆ پاشا خزمی کووچیکعەلی ئۆغلی بوو کە ئەویش بە پێی بڕیاری سوڵتانی گەورە وەک بەگێکی عەشیرەتی ئوێزەرلی قبووڵ کرابوو.

حەمەد چووە قەڵای پایاسێش کە ئەو کاتی زیندان بوو. دیوارە ئەستوورەکانی ئەو قەڵایەی پیاویان لێدەتۆقی. ڕۆژێکیان کاتێک ئاوی دەریایە بە تەواوی ڕوون بوو، کەشتی‌یەکی گەورەی چاوپێکەوت کە لە شۆق و ڕوناکایی دا دەدرەوشایەوە و وای دەهاتە بەر چاو کە لە نێوان ئاسمان و دەریایە دا ڕادەژێ. کەشتی‌یەکە ماوەیەکی زۆر جووڵەی نەدەکرد، پاشان چراکانی کووژانەوە و وردە وردە لە ئاوێ دا نوقم بوو و ون بوو... حەمەد بە نێو چەڵتووکە جاڕەکەش دا دەڕۆیی. مەزراکە هەمووی شین دەچوو و پڕ بوو لە سیسرە. مێشوولە حەشریان دەکرد و نەک هەر ئینسانەکانیان وە ئامان هێنابوون، بەڵکوو هێندەی نەمابوو ئەسپ، مەڕ، مانگا و ماڵاتی دیکەش کە شەوانە لە دەرێ دەمانەوە، هەڵلووشن. وا لە ماڵاتی بەستەزمان دەهاڵان و دەمیان تێدەنان، هەموو گیانیان خوێنی لێدەچۆڕا. گۆڕستانی گوندەکان ڕیز ریز گۆڕی تازەیان پێوە زیاد دەبوو. لە هێندێک گوندان کە گۆڕستانەکانیان بەرتەسک بوو، جێنەمابوو مردووی لێبنێژن. خاوەنزەوی‌یە گەورەکان کە وادەیان دابوو بە پووڵی خۆیان مێشوولەبەندان بۆ خەڵکی گوندەکان بکڕن، گوێی خۆیان ئاخنیبوو، تەنانەت یەک مێشوولەبەندیشیان بۆ هیچکەس نەکڕیبوو و دەتگوت مێشێکیشیان لێ میوان نیە. خەڵکەکە دەنێو قوڕوقاڵی پڕ لە مێشوولە دا دەتلانەوە و مێشوولەش ڕۆژ بە ڕۆژ پتر دەبوون و زیاتر بڕستیان لێدەبڕین. پیاو، ژن و منداڵی جووتێرەکان هەر یەسکو پێستێکیان لێ مابۆوە.

بەو حاڵەش ئێستا ئیدی کەس لە دوکانی زەینولڵا ئەفەندی باسی بارودۆخی گوندەکان و مردنی مامۆستا زەکیی نەدەکرد. دەتگوت کەسێک بە ناوی زەکی نەژاد هەر قەت نەبووە، یان ئەوەی کە دەگوترا ئاو وەسەر گوندەکان گەڕاوە، خەڵک دە قوڕوقاڵی دا دەژین و میشوولە خەریکن پیاوی دەخۆن، هەر گاڵتە بووە! حەمەد

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەری سوڕمابوو. مامۆستا زەکی پێش مردنێی زۆری باسی ئەو وەزعەی بۆ کردبوو، بەڵام ئەوەی دەیدی زۆر لەوە خراپتر بوو کە ئەو لێکی دابۆوە و کارەساتەکە ئێستا زۆر ڕوونتر خۆی دەنواند. جووتێرەکان دە قوڕوقاڵی دا دەژیان و تاولەرز حەشری دەکرد. کوژرانی مامۆستا زەکی جووتێرەکانی چاوترسێن کردبوو.

دوکانی زەینوڵڵا ئەفەندی ئێستاش مەکۆی ئێوارانی گەورە گەورانی شاری بوو. لە وێ کۆ دەبوونەوە، خزمەتیان دەکرا، چایان دەخواردەوە و قسەی خۆیان دەکردن. دیارە کاتێکیش لە وێ وەدەردەکەوتن، هەرکامە و بە شێوەیەک دەنگۆیان وەدوو دەخرا و بە خراپ باسیان دەکرا: ئەوە دزە، ئەوە تاوانبارە، ئەوەی دی ساختەچی و فێڵبازە، ئەوەیان بەرچاوتەنگە... دیارە ئەوانەی هاتوچۆی ئەویشیان دەکرد، هەموویان دەیانزانی کە پاشەملە باسیان دەکرێ و کاتێک لە دوکانەکە هاتنە دەرێ، هەر هاونشینەکانی خۆیان باسیان دەکەن و دەنگۆیان وەدوو دەخەن. حەمەد لەو شتەی سەری زۆر سوڕ دەما، بەڵام قەت پێیخۆشنەبوو لەو بارەوە پرسیار لە مەلا سەلامی یان کەسێکی دیکە لە هاوڕێکانی مامۆستا زەکی بکا. حەمەد دەیزانی کە زۆر جاران باسی خۆشی لەو دانیشتنانە دا دەکرێ. سەرەتا خەڵک گوتبوویان کە حەمەد بە دووی کەسێکییەوەیە کە ددان، سمێڵ و کەوشەکانی زێڕن، بەڵام دوای ماوەیەکی پیاوەکەیان کردبووە کچێک و کچەکەش پرچی زێڕ بوو، ملوانکەی زێڕی دە ملی دا بوو و ئەنگوستیلەی زێڕیشی دە قامکێ دا بوو. حەمەد ئەوەشی دەزانی کە زۆر دەنگۆیان سەبارەت بە سەیرانێش ساز کردبوون، بەڵام کەس نەیدەوێرا بۆی بگێڕێتەوە.

هەتا هاوین تەواو بوو، حەمەد لە گەڵ ئەو دەنگۆ و قسەوباسانە ژیا و بیستنی. لەو بەینەی دا هێندێک کەسیش هەبوون کە حەمەد باوەڕی پێیان بوو و بەدڵ ڕێزی دەگرتن. ئەوانەش مەلا سەلام، وەلیی زیندروو و ڕەفعەتی پینەچی بوون، کە حەمەد لەوەی دوایەیان هێندێک دوودڵ بوو. سەرەنجام هاوین بەسەرچوو و پاییز داهات.

بێجگە لە دایە حۆری، سەیران و تا ڕادەیەک مەلا سەلامیش کەس نەیدەزانی حەمەد بیر لە چی دەکاتەوە و ئەویش ئەمەی پێخۆش بوو، بەڵام ئەوە کە نەیدەتوانی ساغ بێتەوە و بڕیاری یەکجارەکی بدا، زۆری ئازار دەدا. مەلا سەلام یەک ـ دوو جاران ویستبووی ڕاست و ڕەوان قسەی لە گەڵ بکا و نیازی دڵی بزانێ، بەڵام هەر زوو تێگەیشتبوو کە حەمەد کەم و زۆر نایەوێ گرێی دڵی بکاتەوە و قسان بکا، هەر بۆیە وازی لێهێنابوو.

کە پاییز داهات، چەڵتووک گەیشت. گوڵی چەڵتووکەکەی بە لاسکێوە هەڵمسان و چەڵتووکەجاڕەکان وەک ئەو زەوییانەی گەنمیان لێدەچێندرا زەرد هەڵگەڕان. خەڵکێکی زۆر کە بە سەپان گیرابوون، لە شاخی و لە دەشتێ ڕا داوەرین. هەموو کز و کەلەلا و هەر یەکەو کۆڵێک پێ. لە قەراغ زەوییەکان خێوەتیان هەڵدان و کۆخیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دروست کردن. پاشان دەستیان دا داسان، چوونە نێو چەڵتووکەجاڕی، کە هەتا ئەژنۆیان بە قوڕێوە دەبوون و دەستیان بە چەڵتووکدروونێ کرد. سەپانێکی زۆر بەو شێوەیە ڕۆژ هەتا ئێوارێ، لە تاریکوڕوونی بەیانی‌یەوە هەتا تاریکانێ، کاریان دەکرد. چەڵتووکەجاڕ دەتگوت دەریایە. قوڕ هەتا چۆکێ دەهات و لە نێو ئەو قوروزەلەقەی دا پۆل‌پۆل ژن، پیاو، منداڵ، پیر و جحێڵ کاریان دەکرد. گرموهۆڕی کولۆشکوتان گوێی پیاوی کەڕ دەکرد. برینجەکە دوای کوتان و خاوێنکردنەوە لە عەڕابەی گەورە گەورە کە کەڵ یان گایان تێ‌دەکران، یان لە داشقەی کە ئەسپی قوڕاوی ڕایان دەکێشان، بار دەکران و بەرێ‌دەکرانە جەیهان و ئەدەنەی.

لە بەرەبەری تەواوبوونی بەرهەمکۆکردنەوەکەی دا، بارانی چوکووراویە دەستی بە بارینێ کرد. هەموو ساڵێ هەر وا بوو. بارانەکە پسانەوەی نەبوو، و ڕۆژ بە ڕۆژ خراپتر دەبوو. گرمەی هەوران و شەبەقی برووسکان نەدەبڕایەوە. ڕەشەبا خێوەتی سەپانانی هەڵدەکەند و کۆخەکانی تێکەوە دەپێچان. ئەوانیش ناچار بە پەلەپەل خۆیان کۆ کردەوە، بەشێکیان بەرەو شوێنی ژیانی خۆیان لە دەشتەکان و چیاکان بوونەوە و بەشێکیشیان دەستەوەستان و بێ‌دەرەتان هاتنە نێو شاری و لە بن دیواری مزگەوتێ و حەساری شارەداری مانەوە. حەمەد ئاگادار بوو کە ئەوانە ئەو سەپانانە بوون کە خاوەنزەوی‌یەکان پووڵیان نەدەدانێ و ئەوانیش هەوڵیان دەدا حەقەکەیان بستێنن. حەمەد خەفەتی بۆ ئەو خەڵکە بەستەزمانەی دەخوارد، پێی‌خۆش بوو بزانێ ئاخری کارەکەیان بە کوێ دەگا و چی‌یان بە سەر دێ. هەر بۆیە بەیانی زوو هەستا، چووە شاری و لە وێ چووە نێو سەپانەکان کە لە بەر بارانێ هەڵدەلەرزین. پاشان ئەوان بۆ ئەستاندنی پووڵەکەیان بۆ لای ئاغا و بەگەکان وەڕێ‌کەوتن، ئەویش نەهاتەوە و لە گەڵیان چوو. دەو حاڵەی دا حەمەد لاوازتر ببوو، بەڵام چالاکتر و توندوتۆڵتری دەنواند. کە لێت‌دەڕوانی وەک خەنجەرێکی تیژت دەهاتە بەرچاو و چاوەکانیشی گەورەتر ببوون. ئەو گۆڕانە توند و تیژە، دایە حۆری و سەیرانی دەترساند. مەلا سەلامیش نیگەران بوو.

دایە حۆری ناڵاندی:

ـ گوڵەکەم، کیژە جوانەکەم، حەمەد دەست داتەوە تفەنگێ و بچێتەوە شاخی چاترە لە وەی لێرە بمێنێتەوە و نەختە نەختە بمرێ... من و تۆ، دوو بە دوو دەتوانین کاروباری خۆمان جێ‌بەجێ بکەین و بە تایبەت ئێستا کە موسلیم لێرەیە، گرفتمان نابێ. خوا بکا ئەو هەر چی زووتر بڕوا، ئێمەش دڵمان هێندێک دەحەسێتەوە و هێندە نیگەران نابین...

ـ ئیشاڵڵا دایە حۆری، ئیشاڵڵا...

سەپانەکان لە بەیانی‌یەوە تا ئێوارێ لە بەر دەرگای ئاغا و بەگەکان چاوەڕوان بوون، بەڵام هەرچی هەوڵیان دا و کووڕووزانەوە، کەس لێی‌نەپرسین و کەسیش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەرگای لێنەکردنەوە. ئەگەر بە هەڵکەوت ئاغایەکیش بە لایان دا دەهات، دەپاڕانەوە و دەیاننالآند:

ـ ئاغا گیان، دەستت ماچ دەکەین! لاقت ماچ دەکەین! ئاخر ئێمە کارمان بۆ کردووی و ڕەنجمان کێشاوە. بەزەییت پێمان دابێ و حەقی خۆمان بدەیە! ئاغا گیان، ئاخر ئێمە چۆن بێپووڵ بچینەوە؟ خۆ نانی شەوێمان نیە! چاومان لێکە ئاغا! بۆخۆمان و ژن و منداڵمان هێندەمان کار بۆ کردووی، لە پێکەوتووین و هیچمان وەک بنیادەمی ناچین! هەمووومان بە پیر و جحێڵەوە نەخۆشین. ئاخر بمانبینە لە بەر ئەو بارانەی چمان لێهاتوە؟ بۆخۆت دەبینی چەند بێئەنواین!

ئاغاکەش بە لالووتی وەڵامی دەدایەوە:

ـ برینجەکە نەفرۆشراوە، کۆمپانییەکە هێشتا پووڵی نەداومێ...

وەڵامی ئاغاکان لە وەی زیاتر نەبوو. بەشێک لە سەپانەکان سەرەنجام وازیان لە پووڵەکەیان هێنا و بە چاوی بە فرمێسکەوە شارەکەیان بە جێهێشت.

لەو بارەوە شاکیر بەگ لە هەموو ئاغاکان بێچاوڕوتر بوو و کەم و زۆر گوێی نەدەدا بە سەپانە بێئەنواکان. ئەو کۆمەڵە سەپانەی کاریان بۆ وی کردبوو و دیارە زۆریش بوون، لە بەیانییەوە تا ئێوارێ بە دوایەوە بوون. بەستەزمانانە ڕێگایەکی دیکەیان نەبوو، ئاغا بۆ هەر لایەکی نێو شاری چووبا، وەدوای دەکەوتن، دەپاڕانەوە و کە ئەویش وەڵامێ نەدەدانەوە تووک و نزایان لێدەکرد، کاتێک دەچووە قاوەخانەی، لە بەر دەرگا ڕادەوەستان و چاوەڕوانی دەبوون، کە بەرەوماڵیش دەبۆوە، بە دوای دا دەڕۆیشتن و لە دەرەوەی حەسارێ کۆ دەبوونەوە. کە دەچووە لای شارەدار، یان دوکانی زەینوڵلا ئەفەندیش، ئەوان لە دەرەوە ڕادەوەستان و بە لەشی قوڕاوی و خووساوەوە لە وێ ڕادەوەستان.

وای لێهاتبوو خەڵکی شارەکەی لە گەڵ ئەو بەزمەی ڕاهاتبوون، نە خۆیان دە سەپانەکان دەگەیاند و نە پێشیانەوە ماندوو بوون. هەر زەینوڵڵا ئەفەندی باسی دەکردن و ئەویش بەوەوە ماندوو بوو کە گۆیا سەپانەکان ڕوومای شارەکەیان تێکدابوو، هەڵسوکەوتیان پاشکەوتووانە بوو و ببوونە هۆی ناڕەحەتیی خەڵکی شارەکە. تەنیا مامۆستای وێنەگەر و هاوڕێکانی زگیان بە سەپانەکان دەسووتا و کاتێک لە ماڵەکانی خۆیان کۆ دەبوونەوە، باسیان دەکردن و بڕوایان وابوو کە هەم دەوڵەت و هەم بەگەکان ستەم لە سەپانەکان دەکەن.

ئەوێڕۆژی حەمەد بەیانیی زوو ـ هەر وەک ڕۆژانی پێشوو ـ خۆی گەیاندە نێو شاری. لە قاوەخانەی لە گەڵ ڕەفعەتی پینەچی چایەکی خواردەوە و دەو خەڵکە شڕوشپڕێوەیەوە ڕاما، کە لەو بەری قاوەخانەکەی لە ترسی بارانەی خۆیان دە بن گوێسوانە و پەنا و پەسیوان پەستاوتبوو. لە نەکاو خەڵکەکە بزووت، بە ئارامی، بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەنە، پێمەڕە، پاچ و تەنانەت بەرد و گۆپاڵەوە لە بن دارچنارە بەرزەکەی مەیدانێ کۆ بوونەوە. وردە وردە خەڵکی دیکەشیان تێکەڵ بوون و لە هەموو لایەکەوە سەپانی ڕووتوڕەجاڵ داوەرین. هەتا نیوەڕۆیە لە وێ بوون و جەنگەی نیوەڕۆیە ئەوەندە زۆر بوون، مەیدانەکە هەڵی‌نەدەگرتن، حەساری مزگەوت و شەقامەکانیشیان پڕ کرد و لە دەوری خانووی شارەداری کۆ بوونەوە. لەو کاتە دا خەڵکی شاریش هاتنەدەر، چاویان لە حەشیمەتی سەپانەکان بڕی و چاوەڕوان مانەوە بزانن چ ڕوو دەدا. لە پڕ سەپانەکان بوونە سێ بەش، یان چوار بەش و هەر بەشەی ڕووی دە لایەکی کرد، بەڵام هێشتا هیچیان نەدەگوت، هەموویان وەک کەڕولاڵان بێ‌دەنگ بوون، تەنیا دەنگی زڵقەی پێیان لە نێو قوڕوزەلەقێ دا دەبیسرا.
سەردەستەی کۆمەڵێکیان پیاوێکی ڕیشسپیی کزەڵەی بە ساڵداچووی پشتکووڕ بوو. حەمەد ناسی‌یەوە: زۆر ڕۆژان ئەو پیاوەی دەدی کە پێشی بە شاکیربەگی دەگرت و لە بەری دەپاڕایەوە تا حەقەکەی بداتێ.

ـ بڕوانە کاک ڕەفعەت... بڕوانە... خەریکن شتێکی بکەن. وەرە، با بچین بزانین چ دەقەومێ... کاتێک حەشیمەتێکی ئاوا زۆر بە بێ‌دەنگی دەبزوون، دەبێ...

سەپانەکان چوونە بەر دەرگای شاکیر بەگی و ڕاوەستان. لە دەرگایان دا، بەڵام کەس نەی‌کردەوە. جارێکی دیش لێیان دایەوە، دیسان هەر نەکرایەوە. ئەو جار هەموویان ڕاماڵیان بۆ دەرگاکە برد و بە پاڵەپەستۆ کردیانەوە:

ـ شاکیر بەگ، ئێمە دەبێ بڕۆینەوە گوندەکانی خۆمان و چیی دیکە ناتوانین ڕاوەستین! پیاوی چاک بە مەی‌کە ناخۆشی و حەقی خۆمان بدەیە!

بەڵام هەرچی هاواریان کرد، وەڵام نەبوو.

ـ شاکیر بەگ، کوڕە ئەتۆ خراپ حاڵی بووی، ئێمە حەقی خۆمانت لێ‌دەستێنین...

سەرەنجام ژنێک هاتە سەر هەیوانێ و هاواری کرد:

ـ شاکیر بەگ لە ماڵ نیە، بەیانی وەرنەوە.

لە دوورەوە دیار بوو ژنەکە ترساوە، هەر ئەوەندەی گوت و بە پەلە خۆی دە ژوورێ کوتایەوە. خەڵکەکە ئیدی وەک سێڵاوێ خرۆشان و هەڵیان‌کوتا سەر ماڵەکەی. ئاغا خۆی دزی‌یەوە، بە پشتەوە دا خۆی گەیاندە ئەسپەکەی و بە پڕتاو بۆی دەرچوو. هێندێک لە سەپانەکان وەدوای کەوتن، بەڵام نەی‌گەیشتنێ.

سەپانەکان بە خانووی وەربوون. لە پێش دا خەڵکی نێو ماڵەکەیان وەدەرنان، هەرچی ژن و پیاوی تێی‌دابوون، لە حەسارێ کۆیان کردنەوە و پاشان دەرگا و پەنجەرەیان شکاندن، دیوار و میچیان ڕووخاندن و هەتا دەوری نیوەڕۆیە خانوویان بە سەریەکدا ڕووخاند و هیچیان پێوە نەهێشت. گورهانێک ژاندەرمە هاتن پێشیان بگرن، بەڵام بۆیان نەکرا تەنانەت شەقاوێکیش نێزیک ببنەوە و خەڵکەکە گوێی نەدانی. ناچار لە پشت دیواری حەسارێ دامەزران و گوللەیان هەڵتۆقاندن، بەڵام

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەپانەکان هەر گوێیان لە تەقەکەش نەبوو و خەریکی کاری خۆیان بوون. سەرەنجام خانووەکەیان لە گەڵ عەرزی تەخت کرد و ئاداریان بە سەر پاداریيەوە نەهێشت.
دوای ئەوە سەپانەکان هەر وا بێدەنگ و بەکاوەخۆ، بە پەنا ژاندەرمەکان دا، کە لە پشت دیواری حەسارەکەی مەتەریزیان گرتبوو و لە ترسان وەخت بوو زەندەقیان بچێ، ڕۆیشتنە دەرێ، بە نێوەڕاستی مەیدانێ دا تێپەڕین و بەرەوە چیا ملی ڕێگایان گرت.
ئەوێڕۆژی سەپانان خانووی پێنج ئاغایانیان تەفروتوونا کردن. نە کەس کوژرا و نە کەسیش بریندار بوو. خەڵکی شاریش لە ماڵەکانیان نەهاتنە دەرێ و خۆیان لەو کێشەیەی بە ساحێب نەکرد. ئێوارێ، کاتێک سەپانەکان شاریان بەجێهێشت، خەڵک هاتنە دەرێ و ئاڵۆزی پەیدا بوو.
حەمەد ئەوەندە دڵخۆش بوو، نەی دەزانی چ بکا. بە ڕاکردن خۆی گەیاندەوە ماڵێ:
ـ دایە حۆری! سەیران! وەرن، وەرن بزانن چ قیامەتێکە!
ژنەکان ڕایان کردە دەرێ و حەمەدیان دە باوەش گرت.
ـ بیستووتانە چ قەوماوە؟
ئەو حەمەدۆکەی دوومانگ بوو یەک وشەشی بە زاری دا نەهاتبوو، ئێستا نۆبەی کەسی نەدەدا زار بکاتەوە. بە تاموخوێ هەموو ڕووداوەکەی بۆ گێڕانەوە و لەو کاتە دا راوێژی قسەکردنی وەک پێشنوێژەکە، یان شایەرە کەچەڵی دەچوو. ورد ورد دەیگێڕایەوە، هەر لێینەدەبڕیيەوە و هەر بەشەی بەسەرهاتەکەی چەند جار دووپات دەکردەوە. پاشان ڕای کردە لای مەلا سەلامی و لە وێش هەر بەو شێوەیە، بە شەوق و زەوقەوە، باسی ڕووداوەکەی کرد. دوایە هاتەوە ماڵێ:
ـ دایە حۆری، دایە حۆری گیان، بزانە ئەمن چەندە بێڕەحمم! لەوەتا مامۆستا زەکیی هاوڕێم نەماوە، سەری خێزانی و منداڵەکەیم نەداوە! جا تۆخوا بە منیش دەڵێن پیاو؟!
ـ نا حەمەد گیان، ئەتۆ ناڕەحەت بووی و هۆشت لە خۆت نەبوو، ڕۆڵەکەم!
ـ هەر ئێستا دەچم سەرێکیان دەدەم. موسلیمیش لە گەڵ خۆم دەبەم! دوایەش لە گەڵ خۆمان دەیانهێنینە ئێرە. نابێ ئیدی بچنەوە و دەبێ لەمەودوا لە گەڵ ئێمە بژین. نانێکم هەبێ لە گەڵیان لەت دەکەم...
هەر ئەوێ ئێوارێ خێزانی مامۆستا زەکیيان هێنا لای خۆیان. ئەوێ شەوێ هەموویان خۆشحاڵ بوون. دایەحۆری، سەیران، موسلیم، خێزانی مامۆستا زەکی و حەمەد، هەموویان دەتگوت تازە لە دایکی خۆیان بوون...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بارانەکە لێیکردەوە. ئەو سەپانانەی مابوون و هێشتا زۆریش بوون، بە جل و بەرگی شڕۆڵ و شپڕێوەوە وەک مێرووان بە دوای یەک دا بەرەو دەشتە دوورەکان و چیاکان ڕیزیان بەستبوو. حەمەد کە هێشتا لە خۆشیی ئەو ڕووداوەی هەر شاگەشکە بوو، چووە ماڵی مەلا سەلامی و وەک منداڵێک کە لە لای بابی گڕنە لە شتێکی بگرێ، گوتی:

ـ هاتووم ئەسپێکی چاکم بۆ بکڕی. ئەسپێکی بۆرەی جوانی عەرەبیم دەوێ؟

ـ ئەتۆ خۆ ئەسپێکی ڕەسەنی چاکت هەیە. لە بیرت نیە؟ ئەسپە نەمرەکەت دەڵێم! ئەوەی هەموو بەیانان، وەختی ڕۆژهەڵاتێ، بە ئاسمانێ دا، بە سەر شار و گوندان دا دەفڕێ و دەحیلێنێ!

ـ بەڵێ وایە، بەڵام ئێستا دەستم وێی ڕاناگا! ئەگەر دەستیشم وێی ڕا بگا، چونکە ئەو ناسراوە، گرفتم بۆ دروست دەبێ. نا، ئەو بۆ ئێستا نابێ...

ـ دەی باشە، ئەسپێکی بۆرەی چاکت لە لای حاجی سولەیمانی بۆ دەکڕم، کوڕم. زۆریشی پێخۆش دەبێ، سەودای لێبکەین. دیارە ئەسپی وی بەنێوبانگن و تایبەتین. دەڵێن هەموویان لە تۆوی ئەسپی کوێرۆغڵین!

هەر ئەوێڕۆژێ ئەسپیان کڕی و دەسبەجێ بردیانە لای زیندرووی. ئەو زیندرووەش بۆخۆی شتێکی تایبەتی بوو. زینی بۆ بەگەکانی هەوشار، ماراش و ئانتێپی دەدروو. ئەڵبەت هەتا ولاغەکەی نەدیبا و دڵنیا نەبوایە کە ڕەسەنە، ڕەخت و زینی بۆ نەدەدروو. زینێک بە ئاوزەنگیی زێوکفتەوە، تەرلکێک و لغاوێکی زێوکفتیان لێ کڕی.

حەمەد کاتێک ئەسپەکەی هێنایەوە ماڵێ و تاقیکردەوە، بە دڵی نەبوو. چۆوە و گۆڕیەوە. چەند جاران ئەو بەزمەی دووپات کردەوە. ئەسپێکی لە لای حاجی دێنا و دوایە دەیبرد بە یەکی دیکەی دەگۆڕیەوە. دوا جار حاجی گوتی:

ـ کاکە ئیدی هەمووت بە تاقیکردوونەوە. هەر ئەوەم ماوە و لەوەشم باشتر و ڕەسەنتر نیە! ئەوە ڕەگەزنامەکەیەتی. بڕوانە، تەنانەنەت سوڵتانی یەمەنێش ئەسپی وای دە بن دا نەبووە. وەڵلاهی ئەوە لە وێ بێ، کەس چاو لە ئەسپی کوێرۆغڵی و حەمەدۆکیش ناکا! ئەوە لە بەر دڵی مەلا سەلامی پێتدەفرۆشم و لە بەر خاتری وی نەبێ، قەت دڵم نایە لە دەرکی خۆمی دوور کەمەوە. ئەوەشت پێبڵێم، ئەمن ئەسپی هەر لە بەر قازانجێ نافرۆشم و بە هەموو کەسیشی نافرۆشم! تەمەشای سوارەکەی دەکەم، سوارچاک نەبێ، نایدەمێ! بڕۆ پیرۆزت بێ و خێرێی لێ ببینی!

کاتێک وەستای زیندرووش ئەسپەکەی دی، سەری سوڕ ما. زین و لغاوێکی نایابی بۆ ئامادە کرد. هەر بۆخۆشی ئەسپەکەی زین و لغاو کرد. کە تەواو بوو، بە ئەسپەکەی دا هەڵڕوانی و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ فەرموو سواری بە! هیوادارم لە خەبات و بەربەرەکانیی خۆت دا سەرکەوی!
حەمەد کە ئەوەی بیست، زۆری پێسەیر بوو: باشە ئەو چووزانێ کە من بە نیازم دەست بە خەبات و بەربەرەکانی بکەمەوە؟ وەڵڵاهی ئەو سەنعەتکارانە هەموویان شێخ و پیاوچاکن.
کاتێک بە سواری ئەسپەکەی گەیشتەوە ماڵێ، هەموو بە پێشوازییەوە چوون. دایە حۆری ماوەیەکی باش ئەسپەکەی لاواندەوە، ڕنەکی کرد و دوایەش بۆ ئەوەی چاووزار کاری لێنەکا، سێ کووژەکەی وە نێوچاوانی، سێی وە کلکی و سێی وە یاڵی خستن.
حەمەد ئەوێڕۆژێ داوای کوولەکەی سوورەوەکراوی کرد. بۆیان لێنا، چەند ڕۆژان لە سەر یەک، نیوەڕۆیە و شەوێ، کوولەکەی سوورەوەکراوی بە گوێز و قەیماغەوە خوارد. پاشان لە گەڵ سەیرانێ سێ شەو و ڕۆژان لە ژوورەخەوەکەی خۆیاندا بوون، دەرگایان لە سەر خۆ داخست و نەهاتنە دەرێ. لەو بەینە دا جاروبار سەیران بیری دەکردەوە کە داخوا دایە حۆری و خێزانی مامۆستا زەکی دەبێ چیی پێبڵێن، بەڵام هەرچۆنێک بوو، گوێی نەدایە و تەنانەت لە و ماوەیە دا جلەکانیشی دەبەر نەکردەوە و بە ڕووتی لە پاڵ حەمەدی دا مایەوە. حەمەد لە بەری پێی ڕا هەتا تۆقی سەریی نوقمی ماچان دەکرد. دەتگوت هەردووکیان دەیانەوێ ئەو ساتانە لە مێشکی خۆیان دا تۆمار بکەن و دواتر کە لێکهەڵدەبڕێن بەهەشتی ئەو چەند ڕۆژ پێکەوەبوونەی وەبیر خۆیان بێننەوە.
بەیانییەکی زوو حەمەد ئەو بەهەشتەی بەجێهێشت. لە ژوورەکەی هاتەدەرێ، سوار بوو، چوو لە شاری، لە لای زەینوڵڵا ئەفەندی تفەنگێکی بکڕێ. بە زەینوڵڵای گوت کاڕابینێکم دەوێ، تازە و جوان بێ و هێشتا تەقەی پێنەکرابێ. زەینوڵڵا تفەنگێکی تازەی پێفرۆشت. تفەنگەکە ئەوەندە جوان بوو، هەر بریقەی دەهات. حەمەد هەروەها ڕەختێکی زێوکفت و زێڕکفتی کاری ئالیپۆ و سەرکڵاوەیەکی گوڵینگداریشی کڕی. بەیانیی ڕۆژی دواتر چوو بۆ لای قەراغ دەریایە. دەریا وەک هەموو بەیانییەکی دیکە ئارام بوو و تا چاو هەتەری دەکرد، دەبریقایەوە. ماسیگرەکە لە شوێنی خۆی خولی دەدان و لەگەڵ هەر خولدانێکیش بەرزتر دەبۆوە، هەتا لە بەرزایی ئاسمانێ لە پێش چاو ون بوو، حەمەد هەر چاوی لێکرد. ڕۆژ هاتە دەر و بۆنێکی توند لە ئاوەکەی ڕا هات. حەمەد چوو لە تەنیشت چڵە پنگە وشکهەڵاتووەکەی نێو خڕەکەی دانیشت. لاشەی پەپوولەکەی هەر وا بە شێوەیەکی خەمبزوێن لە وێ کەوتبوو. حەمەد داهاتەوە، لکێکی لە چڵەپنگەکەی کردەوە و بۆ لای لووتی برد. پێیخۆش بوو بزانێ ئێستا بۆنی چۆنە! هێشتا بۆنی هەر مابوو. حەمەد تفەنگەکەی لە شانی هێنایە خوار و هەرچەندی فیشەکی تێیدابوون، لە دەریایەی بەتاڵ کردن. ئاوەکە دەنگی تەقەکەی کپ دەکرد و هێندێک واوەتر کەس

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوێی لێنەدەبوو. حەمەد لە تفەنگەکەی ڕازی بوو. تفەنگی چاک بوو، نۆرەی نەدەکرد و لە دەست و شانانیش خۆش بوو.
کە گەڕایەوە ماڵێ، داوای گۆرەوی و زەنگاڵەکانی کرد. دایەحۆری ئەو گۆرەوی و زەنگاڵانەی بۆ چنیبوو. گۆرەوییەکان میرزایی چنرابوون، نەخشی کۆترەشینکەیان تێدا بوو و ڕاست وەک ئەو گۆرەوییانە دەچوون، کە کاتی خۆی خەجیج بۆی چنیبوو. کاتێک ئەوەی وەبیر هاتەوە، دڵی گوشرا، نەیتوانی سەر بەرز کاتەوە و چاو لە چاوی سەیرانێ بکا. گۆرەوییەکانی دەپێکردن، زەنگاڵی لە سەر هەڵکێشان و پاتەکانیشی دەپێکردن. فیشەکدان، دووربین و سەرکڵاوەکەی لە گەڵ دەسرەیەکی ئاوریشم کە سەیران بۆی گوڵدۆزی کردبوو، دە خورجێنێ نان و خورجێنەکەشی لە پاشتەرکی زینەکەی قایم کرد. ئەو جار سواربوو:
ـ دایە حۆری، سەیران، داواتان لێدەکەم گەردنم ئازا کەن! لەوانەیە ئەمن قەت نەگەڕێمەوە و چاومان بە یەکتر نەکەوێتەوە، یان بگەڕێمەوە، بەڵام ئیدی نەتانبینمەوە. هەرچۆنێک بێ، بمبوورن! خودا ئاگاداری هەمووتان بێ! لە گەڵ تۆشمە براژن(ڕووی دە خێزانی مامۆستا زەکی کرد)! پاشان منداڵەکانیشی ماچ کرد و لە حەسارێ هاتەدەر.
مەلا سەلام لە بەر دەرگای ماڵی خۆیان چاوەڕوانی بوو. حەمەد دابەزی و دەستی ماچ کرد.
ـ مامۆستا گیان، دایە حۆری، سەیران و ئەو ژن و منداڵەی هەوەڵ بە خودای و دوایەش بە تۆ دەسپێرم...
ـ حەمەد، پێشتریش پێمگوتووی نیگەرانی ئەوانە مەبە. چاوم لێیانە! ئەمن مەلا سەلامم پێدەڵێن! ئەوەی بوێرێ دە من ڕۆبێ، هێشتا لە دایکی خۆی نەبووە. لە بیرت بێ ئەمن هاوڕێی مەلا فەرهادیم... برۆ بەخێرچی، ڕۆڵە، خەمی بنەماڵەکەت نەبێ، دڵەڕاوکێت نەبێ و دەربەستی ئەو شتانە مەبە...
پاشان حەمەدی دە ئامێز گرت، هەردووک لاچاوی ماچ کرد و گوتی:
ـ هەموو ڕۆژێ ئەو وەختانە هەموویان لە دوکانی زەینوڵڵای کۆ دەبنەوە. خودات لە گەڵ بێ و داوای سەرکەوتنت بۆ دەکەم!
حەمەد سوار بوو و ڕکێفی لە ئەسپی دا. تفەنگەکەی لە کن لاقی بە تەنیشت ئەسپەکەیەوە هەڵواسیبوو و چونکە ئاتەگی سەربەرگەکەی بەسەر کشابوو، دیار نەبوو. کە گەیشتە بەر دەرگای دوکانی زەینوڵڵای، لغاوی هەڵەنگاوت، خۆی فڕێدایە خوارێ و توند و لە نەکاو دەرگای دوکانەکەی کردەوە. ڕووناکاییەکی دەسەری دا دەگەڕا و ئاورینگێکی وەک ئاورینگی پۆڵای لە چاوان دەبۆوە. ئەوانەی لە لای زەینوڵڵای دانیشتبوون، ترسان و لەو کارەی حەمەدی سەرسام مان. حەمەد لە پێش شاکیر بەگی ڕاوەستا، دەمانچەی هەڵکێشا و تێیڕاخوڕی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ برۆ دەرێ، شاکیر! یاڵڵا بۆ دەرێ...
یەکجێ سەروچاوی شاکیربەگی وەک ڕوخساری مردووان سپی بۆوە. هەستا و بە لینگەلەرزە و بە لارەوە چووە دەرێ. حەمەد بردیە نێوەڕاستی مەیدانەکەی. لەو بەینەش دا دەوری مەیدانەکەی پڕ بوو لە خەڵک. خەڵکەکە بێئەوەی یەک وشەشیان لە زاری بێتە دەر، چاویان لەو دیمەنەی دەکرد. حەمەد شاکیر بەگی لە ژێر دارپەڵکە گەورەکەی ڕاگرت، چاوی دە چاوی بڕی و گوتی:
ـ"ئەم گوللەیە بە تۆڵەی مامۆستا زەکی" و قامکی لە پەلەپیتکەی بزاوت. ئەوەشیان لە تۆڵەی ئەو منداڵانەی بە لەرزوتا مردن...
جارێکی دیکەش پەلەپیتکەی کێشا. لەو کاتە دا بزەیەکی لە سەر لێوان بوو و ئارام و خوێنسارد دەهاتە بەرچاو:
ـ ئەوەش بە تۆڵەی ئەو سەپانانەی دەتچەوساندنەوە و فێڵت لێدەکردن!
شاکیر بەگ ڕەتی بەست، نوشتایەوە و بە عەرزی دا کەوت. حەمەد چووە سەری، داهاتەوە و سەیرێکی کرد: کابرا حەیاتی لێبڕابوو. هەرسێک گوللە لە پەنا یەک وە کەلەکەی کەوتبوون.
ئەو جار حەمەد لە پێش چاوی ئەو خەڵکە مات و حەیرانەی تێیەوە ڕامابوون، لە سەرەخۆ چۆوە لای ئەسپەکەی و سوار بۆوە. ئەسپ وەک برووسکەی دەرپەڕی، بە نێوەڕاستی مەیدانێ دا تێکشا و لە وێ دوور کەوتەوە. ساتێک دواتریش دەنگی سمی ئەسپەکەی کە لە سەر سەنگفەڕشی مەیدانێ ئاوازی دەدایەوە، دەبیسرا.
هەمووی ئەو شتانە ئەوەندە بە خێرایی ڕوویان دا، کە خەڵکەکە هەتا ماوەیەک نەیان دەزانی چ قەوماوە و چ بکەن. کاتێک ژاندەرمان پێیان زانی، حەمەد دەمێک بوو لە شاری وەدەرکەوتبوو و بەرەو چیا بنەوشییەکان ئەسپی دەئاژوا. نیوەشەوێ گەیشتە سەر ڕێگای حەمیدەدێی. لە وێوە ئیدی ئەوەندە شارەزا بوو کە ئەگەر تاریکەشەوی ئەنگوستەچاویش بوایە، دەیزانی بواری چۆمی جەیهانی لە کوێیە و چۆن دەبێ لە ئاوەکەی بپەڕێتەوە.
کاتێک گەیشتە ماڵی جەلیلۆغڵی، کە لە شوێنێکی پەنا و سەختی نێو ڕەوەزەکانی بناری چیای حەمیدێ دا بوو، پیاوێکی بە دوای مەلا فەرهادی دا نارد و بڕیاری دا هەتا مەلا فەرهاد دەگاتێ، لە وێ بحەسێتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٦

دارستانی بێدەنگ تیشکباران دەکرا. هەزاران شەبەقی زەرد و ڕووناک خۆیان دە پەنا داران دەخزاند و شینایی‌یان دە بن خۆیان دا ون دەکرد. پەڵە و خاڵی سوور سوور بە نێو داران دا دەفڕین. ڕەوەزەکان دیار نەبوون. جاروبار لووتکەیەکی بنەوشی، سوور، یان سپی، لە کێوە سەوز و زەردەکان وەدەردەکەوت، تیشکی ڕۆژێی دەمژی و هەوای پڕ لە شەبەق و بریقانەوە دەکرد.
دووبەدوو لە سەر بەردێکی پان، لە تەنیشت کانی‌یەکی ڕوون و لە بن سێبەری پەڵکێکی بەرز دانیشتبوون. گەڵایەکی زەردهەڵگەڕاو کە پەڵەی سووریشی تێدا بوون، لە دارێ بۆوە، چەند جار لە حەوای خولاوە و پاشان لە نێوانیان کەوت. ئاوی کانی‌یەکەی زۆر نەبوو، بەڵام زۆر ڕوون و جوان بوو و دوای ئەوەی کە لەکانی‌یەکە جیا دەبۆوە، دەڕژایە سەر تەختەبەردێکی کە هێندێک لە خوارەوەتر هەڵکەوتبوو. مەلا فەرهاد سیگارێکی هەڵبەست. تووتنێکی زەرد و جوانی دەکێشا و ئەو تووتنەش حەمەد لە خوارێ ڕا بۆی هێنابوو. لەو کاتەوە کە یەکتریان گرتبۆوە، مەلا فەرهاد زۆر پرسیاری لە حەمەدی کردبوون، حەمەدیش بەردەوام وەڵامی پرسیارەکانی دابۆوە:
ـ باشە حەمەد، ئەتۆ داستانی ئەسپەکەی خۆت بیستۆتەوە؟
حەمەد پێکەنی و گوتی:
ـ بەڵێ بیستوومەتەوە!
ـ ئاخر هەموویان بۆ گێڕاویەوە؟
ـ بەڵێ، شتی سەیر سەیریان لێساز کردوە. ئەو هەواڵانە هەتا لێرەوە، یانی لە شاخی ڕا دەگەنە لای دەریایە، هەزار شاخوباڵیان بۆ دروست دەکرێ. دەڵێن بەیانی‌یان بە سەر دەریای بێسنوور دا، بە سەر هەوران دا، هەموو تاریک و ڕوونی بەیانی‌یان...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دەفڕێ و خەڵک گوێیان لە حیلەی دەبێ. وانیە؟
ـ بەڵێ ئەسپێکە دە هێندی ئەسپی ئاسایی دەبێ و یاڵە درێژەکانیشی ڕەهەوران دەخشێ...
تا ئێستا هەواڵێکیان لە شارییەوە بۆ نەهاتبوو و حەمەد لە دڵەڕاوکێ دا بوو.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ حەمەد گیان، خەمی بنەماڵەکەت نەبێ. مەلا سەلامی هاوڕێمان بە تاقی تەنێ بە لەشکرێکی دەبێ. ئەو پیاوە هەم بە دڵە و هەم ئازایە! کەس نایوێرێتێ. خۆ بۆخۆت لە منی باشتر دەناسی و ئەو بەینەی لەگەڵی بووی و دیتووتە! دە ئیدی هیچ نارەحەت مەبە و لێیان دڵنیا بە!
ـ بەڵێ، دیارە وایە! ئەمنیش پێموایە ئەگەر ئەو دنیایە کە مامۆستا زەکی نەژادی بەستەزمانی تێدا دەکوژرێ، وەبەر غەزەبی خودای ناکەوێ و بە سەریەک دا نایە، لە بەر خاتری پیاوچاکانی وەک مەلا سەلامییە... سوور دەمزانی ئەمن ئەو کابرایەم نەکوشتبایە، بۆخۆی دەیکوشت. زۆر بە کوژرانی مامۆستا زەکی تێکچوو. دیارە هیچی نەدرکاند، بەڵام لە کاتی ناشتنی وی دا ئاگام لێبوو چۆن تاسابوو. هەر ئەو کاتیش من بڕیارم دا شاکیر بەگی بکوژم. بەڵێ ئەگەر من لە وێ نەبوایەم، مەلا سەلام بۆخۆی شاکیر بەگی دەکوشت و ئێستا بە جێگای من، ئەوت لە لا دەبوو. ئەو کاتی ژنەکەی، کە یەکجار زۆریشی خۆش دەوێ، بە تەنیا دەمایەوە. بە ڕاستی کاتێک ئاگادار بوو کە من بڕیاری کوشتنی شاکیریم داوە، زۆر خۆشحاڵ بوو. باوەڕت بێ، هێشتا ئەمن بۆخۆم بە تەواوی لە سەر ئەو کارەی ساغ نەببوومەوە، کە ئەو بە چاولێکردنێکی تێگەیشتبوو سەرەنجام ئەو کابرایەی دەکوژم. دیارە ئەمنیش لە چاوانی ڕا زانیم کە قسەی تێدا نیە تۆڵەی مامۆستا زەکی دەکاتەوە و لەوانەیە ئەگەر ئەوەشی کردبا، بۆ یەکەم جار لە ژیانی دا دەستی بە خوێنی کەسێکی سوور بوایە. لێرە دا حەمەد بە پەرۆشەوە چاوی لە دەستەکانی خۆی کرد و مەلا فەرهادیش هەستی پێکرد.
ـ دەڵێی ئێستاش ڕانەهاتووی؟
ـ لە گەڵ کوشتنێ؟ ناوەڵلا، قەتیش ڕانایەم... کوشتن، جا فەرق ناکا کێبکوژی... هەر ناخۆشە و ئەمن ناتوانم پێیڕابێم...
ـ مرۆڤ بۆی هاسانە لە گەڵ هەموو شتێک ڕابێ، بەڵام لە گەڵ کوشتنێ زەحمەتە. هەر جارەی کەسێک دەکوژرێ، پیاو کزەی لە جەرگی دێ.
ـ ئەو مامۆستا زەکییەی کوشتیان، زۆر زانا بوو و زۆری لە دنیایە و لە ژیان دەزانی. بۆخۆشی لە شەڕێ دا زۆری لە دوژمن کوشتبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بیستوومە کە ناوبراو زۆری کوێرەوەری و نارەحەتی دیبوو و لە سەردەمی شەڕێش دا هاوسەنگەری کۆمەڵێک یاغیی بە ناوبانگی وەک ڕەشمار، شاهێن و گزیک دۆرانی بووە.
حەمەد ئاخێکی هەڵکێشا و گوتی:
ـ بە ڕاستی مردنی وی کارەسات بوو! ئەمن بۆخۆم دوای ئەوەی ناسیم و لە گەڵی بوومە دۆست، هەستم دەکرد دە هێندەی جاران بەهێزم و باوەڕم بەخۆمە. ئەگەر ئەوم نەدیبا، دۆستایەتی و زانستی وی کاری تێنەکردبام و هێندێک شتی لێ فێر نەبووبام. پێموایە...
هات بڵێ:" بە گەوجی دەمردم"، بەڵام نەیگوت و بێدەنگ بوو، چونکە ئاخر زانستی مەلافەرهادیش شوێنی لە سەر وی دانابوو و زۆر شتیش لە وی فێر ببوو. لە پڕ دەستی مەلا فەرهادی گرت و گوتی:
ـ کاکە گیان، تەنانەت ئەو فێری کردم ناوی خۆشم بنووسم!
هەموو جارێ کە باسی ئەوەی دەکرد کە دەتوانێ ناوی خۆی بنووسێ، شەرمی دەکرد و وەک منداڵان سوور هەڵدەگەڕا. مەلا فەرهاد زۆری کەیف پێهات و لە کاتێک دا بزەیەکی شادی لە سەر لێو بوو، بیری کردەوە: ئەگەر لە بەر عەیبەی دنیایە نەبێ، ئەو کوڕە وەک ئەسپەکەی خۆی پێیخۆشە بچێتە سەر دوندی چیای دولدلی، لە وێ ڕا بگوڕێنێ و بڵێ: خەڵکینە ئەمن ئێستا دەتوانم ناوی خۆم بنووسم!
ـ بەڵام ئێمە، مەلا فەرهاد...
ـ بەڵێ، ئێمە چی؟ ...
ـ ئێمە لە گەڵ ئەو ئەسپە شێتەی چ بکەین؟ کوڕە خەڵک دەڵێن کاتێک بەیانییان دەفڕێ، وا دەحیلێنێ، کە ئەو ڕەوەزانەی هەزاران ساڵە هەن، دەڕووخێن. ڕەنگە ئەو دەنگۆ و داستانانە بە سوودی ئێمەش بن، وانیە مەلافەرهاد؟
ـ زۆر جاران بیرم لە وەی کردۆتەوە. لەوانەیە ئەوە نەک هەر خراپ نەبێ، بەڵکوو سوودیشی هەبێ. ئاخر دەبێ شتێک دە گۆڕێ دابێ، کە سەرنجی خەڵک بۆ لای ئێمە و هەڵسووڕانی ئێمە ڕابکێشێ. خەڵک ئەو داستانانەیان ساز کردوە، کە بیانکەنە بیانوو بۆ تاریفکردن و باسکردنی ئێمە. دەبێ ئەوانەت هەموو بیستبێتەوە. پێشنوێژی گوندێکی لە نێو خەڵکی تاریفی منی دەکرد. باوەڕ کە شتی وای دەگوت کە ئەمن ئیدی هیچم پێنەدەگوترا، لە جێی خۆم دانیشتبووم، زارم ڕەق هەڵاتبوو و سەرم سوڕ مابوو...
پاشان مەلا فەرهاد گوتی:
ـ بەڵام بە ڕاستی نازانم بڵێم چی...
حەمەد باسی شارەکەی بۆ کردبوو و بە وردی هەرچی بە سەری هاتبوو، دیبووی و لەبیری مابوو، بۆی گێڕابۆوە، بەڵام هێشتا باسی ئەوەی بۆ نەکردبوو کە چۆن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەپانەکان خانووی ئاغاکانیان تەفروتوونا کردن. پێی‌خۆش بوو ئەوەیان وەک بیرەوەری‌یەکی تایبەتی هەر ئی خۆی بێ. بیرەوەریی ئەو ژن و پیاوانە کە لە تۆقی سەریان ڕا هەتا بەری پێیان شەلاڵی ئاوی بارانەی بوو و جلەکانیان بە لەشیانەوە نووسابوو. ئەو ئینسانە مەندە بێ‌دەنگە قوڕاوی‌یانە کە بە بەرچاوی‌یەوە دەهاتن و دەچوون، کە وەک هەڵۆی بێ‌دەنگ بوون و بە شێوەیەک کە لە خەیاڵیش دا ناگونجێ، خۆڕاگر و بە سەبر بوون، بەڵام کاتێک خرۆشان و هێرشیان کردە سەر ماڵی بەگەکان، ئەوەندە ئازا و بە دەستوبرد بوون، کە لە چاولێکنانێک دا ئەو خانووە گەورانەیان لە گەڵ عەرزی تەخت کردن و ئاداریان بە سەر پاداریانەوە نەهێشتن. ئەو هێزە گەورە و سامناکە حەمەدی حەیران کردبوو. کوڕە هەر ئەوەندەی بڵێی یەک و دوو، خانووی شاکیربەگیان تەفروتوونا کرد... ئەگەر ئەو خەڵکە، ئەو حەشیمەتە بێ‌ئەژمار و بێ‌دەنگە، بیانەوێ بجووڵێن، ئەو شاخ و دەشتانە هەمووان پڕ دەکەن، هیچ هێزێک بەرگەیان ناگرێ و هیچیشیان لە بەر دەستی ئاسی‌یە نابێ! تەنانەت شاخ، ئاوهەڵدێر، دەریا، با، باهۆز و سێڵاویش پێشی هێزێکی ئەوتۆی پێ‌ناگیرێ... ئاخ، بریا مەلا فەرهاد لە وێ بوایە و بەچاوی خۆی ئەو شانۆ حەماسی‌یەی دیبایە! گێڕانەوە و دیتن جیاوازی‌یان زۆرە و هەر کەس بە چاوی خۆی نەی‌دیبێ، نازانێ ئەو هێزە چ بوو، چ قیامەتێکی کرد و چۆن هەرچی‌یەکی هاتە سەر ڕێگای ڕای‌ماڵی. حەمەد لە وێڕۆژێوە کە ئەو ڕووداوەی دیبوو، لە خەیاڵی خۆی دا هەمیشە بیری لەوە دەکردەوە، کە بڵێی ڕۆژێکی ئەو خەڵکە بێ‌ئەژمارە لە شاخی ڕا بچنە خوارێ و دەشت و دەریایە وەبن خۆیان دەن...
حەمەد ئەدەنە و جەیهانێ بەڵەد بوو، باسی ئەستەمبووڵ و ئەنکەرەشی بۆ کرابوو و دەی‌زانی ئەو دوو شارە زۆر گەورەن: بەڵام حەشیمەتەکە لە ژێر ڕێژنەی باران و لە حاڵێک دا هەموو گیانیان تەڕ بووە و لە بەری پێیان ڕا هەتا تۆقی سەریان قوڕاوی‌یە، ڕێ دەبڕن، دەچن خۆیان دە شارەکان داوێن و دەیانگرن. ڕێبەرەکانیشیان دەبێ ئەو پێنج کەسانە بن: مەلا فەرهاد، مامۆستا زەکی نەژاد، مەلا سەلام، ڕەشمار و شاهێن بەگ... شاهێن بەگ پیاوێکی زۆر ئاقڵ، ئازا و زیرەک بوو. لە گەڵ کۆمەڵێک لە هاوسەنگەرەکانی لە سەر زگ دە سەنگەرێ دا، لە بەرێکی پردێ ڕاکشبوون. بۆخۆی ڕەشاشێکی دابەستبوو و قامک لە سەر پەلەپیتکە لە پشتی درێژ ببوو... بڕیاری دابوو: فەڕانسەیی‌یەکان تەنیا دەتوانن بە سەر تەرمی من دا بڕۆن و بچنە نێو ئانتێپی. هەموو هاوڕێکانی لە سەر ئەو پردە و دە نێو ئەو سەنگەرە دا کوژران. کاتێک ئێوارە داهات، تەنیا شاهێن بەگ بە خۆی و ڕەشاشەکەیەوە مابوو و ئەو قارەمانە بە تاقی‌تەنێ پێشی لەشکرێکی گرتبوو. تاریکانێ ئەویش کوژرا و فەڕانسەیی‌یەکان بە سەر تەرمی وی دا پەڕینەوە بۆ ئانتێپێ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوە شاهێن بەگ لە پێشەوەی کۆمەڵێک لەو حەشیمەتەی دەڕوا و دەنگی شێرانەی دە گەڵ دەنگی خەڵکەکەی بۆتە یەک. مەلا فەرهاد لە سەر منارەیەکی ڕاوەستاوە و ڕووی دە خەڵکی‌یە، دەڵێی وتاری نوێژی هەینی دەدا. وشەکانی کە باڵ دەگرن و دەگەنە گوێی هەموو خەڵکی دنیایە، جوان، تازە و شکۆدارن... دەڵێ خەڵک، جا خەڵکی هەر شوێنێک بن، دەبێ بتوانن ڕاپەڕن و لە هەر شوێنێک پێویست بێ، دەبێ ڕاپەڕین بکرێ. باشە جیاوازیی مرۆڤێک و مێشێکی دە چی دایە؟ تا ئەو کاتەی مرۆڤ وەک گیانلەبەرێکی دەستەوەستان و بێدەسەڵات لە ژێر چەوساندنەوە دا هەر بناڵێنێ، تا ئەو کاتەی مرۆڤ لە بەرامبەر ستەم و چەوساندنەوە دا ڕانەپەڕێ و بە گژ ستەمکاران دا نەچێتەوە، چارەنووسی لەوە باشتر نابێ کە هەیەتی... خودا بە بەندەی خۆی گوت ڕاپەڕە، ئەویش بە دژی بەهەشتێ ڕاپەڕی. خوا بە مرۆڤی گوت ڕاپەڕە، ئەوانەی فەرمانی وی‌یان بە جێ گەیاند، بوونە خۆشەویستی وی و ئەوانەش کە فەرمانی خوایان وەپشت گوێ خست ـ کە زۆرتریش بوون ـ دۆزەخیان بە نسیب بوو و خوداش ئەو شوێنەی هەر بۆ وان دروست کرد... جا هەتا ئینسان لە بەرامبەر ترسی خۆی دا ڕانەپەڕێ، لە بەرامبەر دڵی خۆی دا ڕانەپەڕێ، بارودۆخی لە وەی هەیە خراپتر دەبێ، لە ژێر سووکایەتی دا ورد دەبێ، ترس بە سەری دا زاڵ دەبێ، یەسک و پێستیشی دادەگرێ و ئیدی ئەوکاتی لە ئینسانەتی دەشۆرێتەوە و لە کرمێکیش بێدەسەڵاتتر دەبێ... کرمەکە نە چاوی هەیە و نە گوێ، نە زمانی هەیە و نە زار، بەڵام خۆ ئینسان هەموو ئەوانەشی هەن! بە ڕاستی ئەگەر ڕاپەڕینیش وەک خەو، خواردن و زاوزێ نەبێتە بەشێکی سروشتیی ژیانی مرۆڤ، ئەوە ئایندەی لە ئەمڕۆشی خراپتر دەبێ و ئیدی نازانێ بیرکردنەوە، ئەوین، هەست، دۆستایەتی و برایەتی چن! ئیدی ناتوانێ هەست بە دەروشانەوەی خۆر و ئاسمان بکا و ببینێ کە عەرز، گورگەکان، باڵندەکان و چۆمەکان چەندە جوانن و کاتێک کە خۆر لە ئاسۆ دێتە دەر، دیمەنێکی چەندە دڵگر دەخولقێ و لە بناخە دا ئیدی گەرمای دە دڵی دا نامێنێ... خوا بە ئینسانەکانی گوت من ئێوەم بۆیە دروست کرد، کە هەستنە سەر پێ، بەڵام ئێوە نافەرمانیتان کرد، ئێوە چوونە ژێر باری سەرکوت و زەبروزەنگ، لە پێش دا سەرکوت و زەبروزەنگی خۆتان و دوایەش ئی خەڵکی دیکە. ئێوە چوونە ژێر هەموو چەشنە سەرکوتێک و ئەو شتانەش کە دۆزیتاننەوە، فێریان بوون و وەدیتان هێنان، بەو ملکەچی و خۆبەدەستەوەدانەوە گرێدران. ئێوە هەمیشە، پێشتر، ئێستا و بۆ هەتا هەتایەش چوونە ژێر بار، ملتان کەچ کرد و ئەوانەش کە خۆیان بە دەستەوە نەدا، لە لایەن ئێوەوە مەحکووم کران، دوور خرانەوە و کوژران. بۆ ئێوە ملکەچی بۆتە شێوەیەک لە ژیان و وەک خواردن، خواردنەوە و ئیشقبازیکردن بۆتان بۆتە سروشتی و پێیەوە ڕاهاتوون. ئێوە مردوون، لە کرمان خراپترن... و لە سبەی دواڕۆژ دا چارەنووسێکی خراپترتان دە ڕێ دایە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد بە دەنگی بەرز و شەوق و حەزێکی زۆرەوە مەبەستی خۆی دەربڕی، دەنگی ئەوەندە خۆش بوو کە کاری لە قووڵایی دڵی ئینسانەکان دەکرد و تەنانەت شاخ و بەردیشی دەجووڵاندن. چاوە گەشە جوانەکانیشی پڕ بوون لە فرمێسک:
تا کات بە سەر نەچووە، سەرتان بەرز کەنەوە، ئەی هاوار ئینسانەکان، مەترسن، ڕاپەڕن و دژی ئەو ترس و سامە هەزار ساڵەیە خەبات بکەن! بەڵام پێش هەموو شتێک ئەو زنجیرانە بپسێنن کە دڵی ئێوەیان گرێداوە! پاشان زنجیرەکانی دیکەی ئەم جیهانە بپسێنن! بە دژی هەر چی ناحەزی، دڵڕەقی و ستەمە خەبات بکەن و ڕێگا بۆ دەسەڵاتی چاکەکان و عەداڵەتخوازەکان خۆش کەن! جا ئەگەر ڕۆژێک هەر ئەو چاکانەش سووڕان و بوون بە خراپ و ستەمکار، دەبێ فێر بین دژی ئەوانیش خەبات بکەین، یانی دژی ئەوانە کە ڕۆژێک پێمانوابوو باشن! گوێم لێبگرن ئینسانەکان، ئێوە نە کرمن، نە مێروون و نە مێشومەگەزن... مەبەستی خودای لە خولقاندنی ئێوە تەنیا ئەوە بووە کە ڕاپەڕن، یانی کە ئێوە فێر بن ڕاپەڕین چییە... خودا بە نرخترین دیاریی بە ئێوە بەخشیوە، ئەو دیارییەش هیوایە، هومێدە، ئەو هومێدەی لە دڵت دایە... ئەوە لە هەموو چەکێکی دیکە بەهێزترە و هەر بەو هومێدەوە دەتوانی ڕاپەڕی. ئەگەر ئەتۆ بەو هومێدەوە کە خوا پێیداوی، ڕاپەڕی، تەنانەت مەرگیش دەستەمۆ دەکەی...

حەمەد ئەوەندە بە ڕێز و خۆشەویستییەوە دە مەلا فەرهادی هەڵڕوانی، کە ئەو پێیسەیربوو:
ـ ئەرێ ئەوە چییە حەمەد؟ بۆ ئاوا تێمەوە ڕاماوێ ڕۆڵە؟ پێمبڵێ بزانم ئەوە بیرت لە چی دەکردەوە؟
ـ شوکر بۆ خودای، شوکرانەبژێرم خوایە گیان! وەرە کاکە گیان هەردووکمان لە بەرامبەر ئەوەی دا کە ئەمڕۆ هەمانە و بینایی چاوان پێی بەخشیوین، شوکری وی بە جێبێنین و منەتباری بین!
ئەو شێوە ئاخاوتنەی حەمەدی شتێکی تازە بوو، مەلا فەرهاد قەت نەیدیبوو ئەو ئاوا گەرموگوڕ قسە بکا.
حەمەد ماوەیەک بێدەنگ بوو و بیری کردەوە. پاشان گوتی:
ـ پێموایە ئەویش هەر ئەو قسانەی تۆی کردن، بەڵام ئەمن وەکی دەو قسانەی تۆ دەگەم، قەت دە قسەی وی نەگەیشتم.
ـ کێ؟ مەبەستت کێیە؟
ـ مامۆستا زەکی نەژادی دەڵێم. کوشتیان، بێتاوان کوشتیان. ئەویش هەر ئەو قسانەی تۆی دەکردن، بەڵام ئەو تووڕە دەبوو، ئەتۆ قەت تووڕە نابی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ڕق لە بناخە دا شتێکی خراپ نیە و دڵی ئینسانی خاوێن دەکاتەوە، بەڵام بەو حاڵەش ئێمە دەبێ خۆی لێبپارێزین، چونکە تووڕەیی یەکێک لە تایبەتمەندی‌یەکانی خوای گەورەیە. ئێمە ئینسانێکی بێدەسەڵاتین و هیچی دی. ئێمە کە هەر وەک مارمێلکەیەکی لاواز بە دەوری خۆمان دا دەخولێینەوە، کوا مافی ئەوەمان هەیە تووڕە بین؟ ئێمە ئێستاش فێر نەبووین لە سەر خۆمان وەجواب بێین و ڕاپەڕین!

ـ ئەمن شوکرانەبژێرم مەلا فەرهاد، شوکری خودای دەکەم بۆ ئەوەی کە لانی کەم دەتوانم بیر بکەمەوە!

ـ منیش دەڵێم سوپاس بۆ خودای.

هەستانە سەر پێ و بە سەر خیزی قەراغ چۆمەکە و گەڵای وەریوی دارەکان دا ڕۆیشتن. زۆری پێنەچوو گەیشتنە هەورازێکی بەرداوی. هەموو دەوروبەریان گابەردی تیژتیژ بوون. دارەکانیش لە سەرێ ڕا هەتا خوارێ پڕ، بەرز و ئەستوور بوون و نێزیکەی هەموو گەڵاکانیان زەرد هەڵگەڕابوون. هەورێکی زەردی تەسک لە سەر دارستانەکەی بوو و لەسەرەخۆ دەبزووت. مەلا فەرهاد ملی باریکەڕێی سەخت و چڕی گرتبوو و لە پێش هەموانەوە دەڕۆیشت، ئەوانی دیکەش بە دووی وی دا ڕیز ببوون و چوست و چالاک، وەک ئەوەی بە ڕێگایەکی ڕاست و ڕەوان دا بڕۆن، هەنگاویان هەڵدێنایەوە. هەمیشە مەلا فەرهاد توند دەڕۆیی و سەیریش ئەوە بوو ماندووبوونی نەبوو. عەرزی ڕاست بوایە، دارستان بوایە، شاخ و بەردەڵان بوایە و ڕەوەز و هەڵدێر بوایە، بۆ وی هەر یەک بوو و هەر لە پێنەدەکەوت. هەر وەلی شەماڵ دەیتوانی ڕقەی دەگەڵ بکا و ئەوانی دیکە زۆر جاران بۆ ئەوەی بەجێنەمێنن، ناچار بوون بە تەنگەنەفەسی‌یەوە بە دوای دا غار دەن. کاتێک گەیشتنە سەری هەورازی، لەشیان شەڵاڵی ئارەقەی بوو:

ـ دەبێ لەو کانی‌یەی خوارێ ڕاوەستێن، بحەسێینەوە و نانی بخۆین. کانی‌یەکە ئەوەتا لەو دیوی‌یە!

حەمەد لە حاڵێک دا هەناسەی سوار ببوو، گوتی:

ـ لە هەر شوێنێکی پێتخۆشە ڕادەوەستین، هەر نەبێ با پشوویەک بدەین!

لە لێژایی‌یە چوونە خوارێ. گەیشتنە سەر کانی‌یەکەی کە لە نێوان حەوت دارە سەروی ئەستووری بەرز هەڵکەوتبوو. بەو دارانەیان دەگوت" حەوت برالان". ئاوەکە لە نێو بەردێکی هەڵدەقوڵی، جۆگەلەی دەبەست و دەڕژایە نێو پلووسکێکی دار، کە هەر لە دار سەروی ساز کرابوو و دواتر بە سەر تاتەبەردێکی سپی دا دەچووە خوارێ. شۆقی ڕۆژێ بە پەنا لکی دارەکان دا لە ئاوی سەر بەردەکەی دەدا و شەبەقێکی جوانی دەدایەوە. پاشان ئاوەکە لە خوارەوەتر بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مێرگێکی بژوێن دا تێدەپەڕی، دەڕژایە نێو دۆڵێکی خوارەوەی کێوەکە و لە گەڵ ئاوی چۆمێکی تێکەڵ دەبوو.
حاجیی توندوتۆڵ کە بەرپرسایەتیی هەڵگرتن و دابەشکردنی تێشووی بەستۆوە بوو، توورەکەی پڕ لە نانوپێخۆری لە شانی کردەوە، کەوڵێکی ماڕاشیی دەرهێنا و لە سەر چیمەنێکی تەخت ڕایخست. کەوڵەکە بە قەدەر سەرلێفێکی گەورە بوو. پاشان نان، کولێرە ناسکەی بە گەنمی، گۆشتی سوورەوەکراو، پەنیر و هێلکەی کوڵاوی دانا.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ حەمەد، ئەوە گۆشت مەڕە،دەزانم ئەتۆ پێت خۆشە...
ـ خودا ڕاوەستاوت کا کاکە، ئەتۆ هەمیشە دە فکری من دای!
هەموویان نانیان خوارد و لە ئاوی سارد و سووکی کانییەکەیان خواردەوە. پاشان قاسم بوو بە کێشکچی و ئەوانی دیش لە بن دارەکان بۆی درێژ بوون. تاوێک بوو خەویان لێکەوتبوو، مەلا فەرهاد ڕاست بۆوە، چووە خوارەوەتر سەرنجێکی دۆڵەکەی دا، بە چاوان، ورد دەوروبەری خۆیان و ڕەوەزە سەختەکانی چیای ڕووبەڕوویانی پشکنی. حەمەد و کوڕەکانی دیکەش هەستابوون و ئەوانیش بە گومانەوە لە دەوروبەری خۆیان دەڕوانیێ.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ چ نیە، ئەو دەور و بەرە کەسی لێنیە.
پاشان گوتی با بڕۆین و بۆخۆی چوست و چالاک بەرەوخوار داپەڕی و ئەوانی دیکەش دم لە سەر پشت وەدوای کەوتن.
ڕێگایەکی بەرداوی، چڕ و سەخت بوو. بەرەوسەر، بە نێو ڕەوەزان هەڵکشان. شوێنەکەیان هێندە بەرز بوو، هەڵۆیان وەک چۆلەکان دەدیتن. دوای ئەوەی لە هەموو ڕەوەزەکان وەسەرکەوتن، گەیشتنە دارستانێکی کە هەمووی دارسەرو بوو. دارەکان هێلانەیەکی زۆریان لە سەر بوون. نێو دارەکانیش پڕ لە کانی و جۆگەلە ئاو بوو. لە قەراغ کانی و جۆگەکان پنگەڵ گوڵی کردبوو و بۆنێکی خۆشی پنگی ئەو دەوروبەرەی داگرتبوو. ڕێوییەکی کلک بەڵەک لە سەر کانییەکیان ئاوی دەخواردەوە و کاتێک چاوی بە وان کەوت لە جێیی خۆی حەبەسا، ڕەق ڕاوەستابوو، چاوی دە وان بڕیبوو و نەیدەزانی چ بکا. دۆڵێک لە نێزیکیانەوە بوو. مێگەلێک حەیوانە کێوی لە دۆڵەکەی دا دەلەوەڕان. حەیوانەکان کاتێک هەستیان بە وان کرد، تێکڕا سەریان هەڵێنا و چاویان تێبڕین. ترس و دڵەڕاوکێ بە ڕوونی بە چاویانەوە دیار بوو.
مەلا فەرهاد تفەنگەکەی لە شانی هێنایە خوار، لوولەی دە لای مێگەلەکەی کرد و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ حەمەد، پێتخۆشە یەکیانت بۆ بکوژم؟
حەمەد دەستی وەبەر لوولەی تفەنگەکەی دا و بە پەلە گوتی:
ـ نا، نا، پێویست نیە! ئەوە مێگەلە کێویی دایە سوڵتانی‌یە و دەچتەوە خانەقای چلچاوی!
مەلا فەرهاد ئەوەی پێخۆش نەبوو، بەڵام هیچی نەگوت. حەیوانەکانیش و ڕێوی‌یەکەش هەردووک لایان هەروا ڕەق ڕاوەستابوون و تێیان هەڵدەڕوانین. دەنگی هەڵۆ، پەڵکوور و شەهێنان لە نێو ڕەوەزەکان دەهات.
گەیشتنە پاناوکێک. شوورەدیوارێکی بە وشکەبەردداندراوی کۆنی بە سەریەک دا رووخاو، لە دەوری پاناوکەکەی دەبینرا. وا دیاربوو سەردەمێک ئەو شوێنە کێڵرابوو. مەلا فەرهاد لە بن لێوی‌یەوە گوتی، ئای لەو عەرزە بە ڕێژەو و پیتوبەرەکەتەی! قسەی تێدا نیە ئەو عەرزە هەر نەبێ یەک و چلی دەبڕێ. پاشان ئاخێکی هەڵکێشا و بیری کردەوە:" ئەو عەرزە ئی من بوایە، تەماتە، بیبار و باینجانم لێ دەکرد. تەماتە و بیباری ئێرە دەبێ کەموێنە بن... ئاو و هەوای ئێرەش ئیدی هەر لەو پەڕی خۆشی و خاوێنی دایە! کوڕە ئەگەر ئی من بوایە، شووتی، کوولەکە و خەیارم لێدەکرد. بۆنی خەیاری ئێرە دەبێ زۆر خۆش بێ، بۆنی گیاوگۆڵ و گوڵەکانیشی هەر وا. هەر دەست لە گوڵێکی دەی، بۆنەکەی دە هەموو گیانت دەگەڕێ و تێکەلاوی خوێنت دەبێ! ئاخ، بریا وا بوایە! خانوێکی بچکۆلانەشم هۆ لەوەی، لە تەنیشت ئەو پەڵکە ئەستوورەی! لەبن ئەو ڕەوەزە بەردەی دروست دەکرد و ژنێکی کەڵەگەتی گەردنکێلی چاوڕەشیشم دێنا..."
حەمەد دەمێک بوو سەرنجی دابووە مەلافەرهادی، کە لە وێ ڕەق ڕاوەستابوو، چاوی لە دەوروبەری خۆی دەکرد و لە دەریای خەیاڵاتی خۆی دا نوقم ببوو:
ـ مەلا فەرهاد، ئەوە بیر لە چی دەکەیەوە؟
مەلا فەرهاد وەخۆ هاتەوە و ئاوڕی دایەوە. چاوەکانی پڕ ببوون لە ئاو:
ـ حەمەد، دەزانی هەر ئێستا بیرم لە چی دەکردەوە؟ دەمگوت ئەگەر ئەوەندە عەرزە دوورەدەست و تەریککەوتووەشم بوایە، خانوێکی بچکۆلانەی جوانم لێدروست دەکرد، گوڵ، ڕیحانە، نەعنە و سەوزیی جۆراوجۆرم دەچاند... لایەکم هەر دەکردە خەیار...
حەمەدیش ئاخێکی هەڵکێشا و وەڵامی دایەوە:
ـ بە داخەوە ئێمە قەت ئەوەمان بە نسیب نابێ! قەت خاوەنی ژیانێکی ئاسوودەی ئاوا نابین و قەتیش هیچمان نابێ! ئاخر تەنانەت گورگیش کونێکی هەیە کە بە ماڵی خۆی دەزانێ، بەڵام ئێمە هەتا هەین، بێجگە لە ئەشکەوت و بن بەردان پەنا و پەسیوێکی دیکەمان نابێ!
مەلا فەرهاد پێکەنی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ قەیدیٚ ناکا حەمەد، زۆر گرینگ نیە! ژیانی ئێمەش ناخۆش نیە و لایەنی باشی خۆی هەیە. خودا دەزانیٚ ئەو کەسەی خاوەنی ئێرە بووە و ئەو زەوییەی ڕەنێو هێناوە، چی بە سەر هاتوە. هەر خودا دەزانیٚ بۆ ئەو کابرایە ناچار بووە ئەو خاکەی، کە بە ڕاستی دەبیٚ سەربەسەر بە زێڕی هەڵکێشی، بەجیٚبێڵیٚ؟ هەر ئەو عەرزەی کە ئێستا ئێمە لە سەری ڕاوەستاوین و خۆزگەی بۆ دەخوازین...

مەلا فەرهاد بە نێو زەوییەکەی دا ڕۆیی و ئەوانی دیش بە دوای دا ڕۆیشتن، گەیشتنە جۆگەیەکی، ئاوی جۆگەکەی زۆر و بڵاو بوو، بەڵام بەردەبازی تیٚدا بوون. بە سەر بەردەبازەکان دا لە جۆگەکەی پەڕینەوە. لە پشت ڕیزەدارێکی ئەو بەری جۆگەکەی چاویان بە زەوییەکی گەورەتر کەوت. پیاوێکی پیر لەوسەری زەوییەکەی جووتی دەکرد. مەلا فەرهاد بە دیتنی ئەو پیاوەی زۆر شاد بوو و بە ڕاکردن چوو بۆلای. حەمەد و هاوڕێیانی دیکەشی بە دوای مەلا فەرهادی دا ڕایان کرد.

ئەو جووتەگایەی دە بەر نیری دابوون، لە کابراش پیرتر بوون. پیرە یەکی ملدرێژی ملچرچاوی بوو و گایەکانیش لە بەر لاوازی و کەنەفتییان هەموو پەراسوویان دیاربوون. پیرێژنێکی کزەڵۆکەش لە ویٚ، لە بن دارێکی هەڵکورمابوو. پیرێژن ئەوەندە لاواز بوو، بایەکی بە قەوەت هاتبایە، دەیبرد. ژنەکە کاتێک چاوی بەو کۆمەڵە خەڵکەی کەوت، کە لە نەکاو بە ویٚ وەربوون، بە سەرسوڕمانەوە چاوی تیٚبڕین.

ـ سەلامون عەلەیکوم...

ـ وەعەلەیکوموسسەلام... ئەی... کوڕە ئەوە خۆ مامۆستا مەلا فەرهادە! دە ڕەبی بەخێر بێی!

ـ زۆر سوپاس مامە گیان، خەڵکی کام دێی؟

کابرا بە چەنەی ئیشارەی بۆ لای خواریٚ کرد و گوتی:

ـ خەڵکی ئەو گوندەی خوارێم!

هەموو چەتەکان چاویان لە لای خواریٚ کرد. چ گوند دیار نەبوون، تەنیا باقە دووکەڵێکیان دی کە لە نێو دارستانەکەی خوارەوەتریان هەڵدەستا.

ـ کە وابوو گوندەکەی تۆ لەو خوارەوەیە؟

ـ بەڵیٚ وایە، ئێوەش ئەگەر پێتان خۆش بیٚ، دەتوانن ئەمشۆ میوانی ئێمە بن.

ـ با شتێکت لیٚبپرسم، ئەو زەوییە چاکەی سەرەوە ئی کیٚیە؟

ـ ئی منە.

ـ باشە ئەدی بۆ نایکێڵی؟ خۆ بە ڕاستی خاکەکەی ئەوەندە چاکە دەبیٚ سەربەسەربە زێڕیی هەڵکێشی.

ـ بڕوانە مامۆستا، ئەو گایانەت دیتوون؟ ئەوانە ئیدی ئامووریان پێناکشێ، ئەوە ئاموورەکەیە پاڵ بە وانەوە دەنێ! بەو گایانەوە ناتوانم بە زەویی سەریش ڕابگەم. هێزیان دەبەردا نەماوە و دەبێ ئاگام لێیان بێ. ئەوانەم لێبمرن، لە برسان دەمرم...

لە لایەک بەزەیی و لە لایەکیش نەفرەت و ڕقێکی گەورە دەروونی حەمەدیان هەژاند. مەلا فەرهاد پێشتریش بۆی باس کردبوو کە جووتێری خەڵکی شاخی چەندە بێدەرەتان و بێئەنوان.

ـ شاهێن!

شاهێن یەکجێ لوولەی تفەنگێی دە گایەکان گرت، دوو گوللەی تەقاند و هەردووک گای کوشتن. پیرێژن وەک پڵینگی بریندار دەرپەڕی و خۆی بە مەلا فەرهادی دادا. مەلا فەرهاد بە ئەسپایی باوەشی پێداکرد و داینیشاند، بەڵام ژنە هێور نەبۆوە و بە خڕکە بەرد و تەپاڵە و سندەگڵان مەلا فەرهادی داگرت:

ـ مەلای ڕدێن بە گوو، دە ئێمەش بکوژە! ئێستا ئەو گایانەت بۆ لێکوشتین؟ ئەو جار ڕوو دە کوێ کەین! دە بمانکوژە، با ئێمەش لە دەست ئەو ژیانە تاڵەی ڕزگار بین.!

پیرێژن بە یەخەی کراسی مەلا فەرهادییەوە نووسابوو و بەری نەدەدا، هەر هاواری دەکرد: دەی، ئێمەش بکوژە، دەی! حەمەد زۆری هەوڵ دا لە مەلا فەرهادی بکاتەوە، بۆی نەکرا، چنگی لە چنگی هەڵۆی بە قەوەتتر بوو و وای گرتبوو بەری نەدەدا.

پیاوە پیرەکەش، هەر لە جێی خۆی، لە پشت ئاموورەکەی دانیشتبوو، دەستی دە چۆکانی وەرێنابوو، چەنەی وە سەر چۆکی دا بوو و ڕادەژا.

ئاخرەکەی شاهێن هات، هەرچۆنێک بوو ژنەی لە مەلا فەرهادی پچڕییەوە و بردی لە لای دارەکەی داینیشاندەوە:

ـ دایە گیان ، بەسە لە سەرەخۆ بە! جنێوان مەدە، پەشیمان دەبییەوە!

پاشان چوو پیرەپیاوەکەی هەڵستاند، چووە بن باڵی و بردی بۆ لای مەلا فەرهادی. مەلا فەرهاد کیسەیەکی کەسکی چیتی لە گیرفانی خۆی دەرێنا و ڕووی دە حەمەدی کرد:

ـ پێم بڵێ بزانم، حەمەدۆک، دوو گای چاک چەندی دێنن؟ ئەمن پووڵی دوو گای چاک دەدەم بەو پیاوەی!

حەمەد وەڵامی دایەوە:

ـ پێنج سکەی زێڕ!

ـ نا، ئیدی واش نا ڕۆڵە! پیاو بە پێنج سکەی زێڕ گاڕانێک گایان دەکڕێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ قەیدێ ناکا پێنجەکەی بدەیە، بەستەزمانە مرد و زیندوو بۆوە. بیدەیە مەلا فەرهاد.
ـ وەڵلاهی زۆرە، بەڵام خۆ ناکرێ قسەی حەمەدۆکی سەرۆکی بەناوبانگمان بشکێنین. ئێستا کە ئەو دەستووری داوە، پێنجەکەی دەدەینێ!
پێرێژن و پیرەپیاوەکە هەردووکیان چاویان دە کیسەکەی بڕیبوو.
مەلا فەرهاد پێنج سکەی زێڕی لە کیسەکەی دەرێنا و گوتی:
ـ دەستت بێنە، بەو پووڵەی دەتوانی حەوت گای چاک بکڕی. بگرە! ئەوە یەک، ئەوە دوو، ئەوە سێ، ئەوە چوار و ئەوەش پێنج... تەواوە؟
پیرە پیاو دەستی دەلەرزی و سەرسوڕمان و خۆشحاڵی وای لێکردبوو کە بە زەحمەت دەیتوانی بە پێوە ڕاوەستێ. هەر وا دەستی ڕاگرتبوو و حەبەسابوو.
ژنەکە تێیڕاخوڕی:
ـ مردووت مرێ، پووڵەکەی دە گیرفانت نێ، بۆ واق ماوی؟
پیاوەکە ئێستاش دەستی دەلەرزی، کیسە تووتنێکی چەرمی پێبوو، سکەکانی دە وێ هاویشتن. پیرێژن ڕای کردە لای مەلا فەرهادی و بە چاوی بە فرمێسکەوە ئامێزی تێوەرێنا و دەستی ماچ کرد. پاشان چوو هەردووک لاچاوی حەمەدیشی ماچ کرد. چاوە پڕ فرمێسکەکانی هومێد و شادییان لێدەباری. پاشان ڕووی دە مەلا فەرهادی کرد و گوتی:
ـ مامۆستا گیان، ئەتۆ پیاوی خودای! وەڵلاهی بە پێڵاوەوە دەچیە بەهەشتێ. خەڵک دەڵێن مەلا فەرهاد شێخە، بەڵام ئەمن باوەڕم نەدەکرد و ئێستا ئیدی بە تەواوی دەزانم وایە. مامۆستا مەلا فەرهاد، لە ئێستاوە ئەمنیش بە پیاوی خودات دەزانم و بۆت دەپاڕێمەوە خوا بتپارێزێ! داواشت لێدەکەم ئەو ڕێگایەی هەڵتبژاردوە، بەریمەدە. دڵنیا بە خودا تۆڵەت بۆ دەکاتەوە و بزانە کە هەر لە ئێستاوە دەرگای بەهەشتێت بۆ لە سەر پشتێیە!
پێرێژن هەر وا دوعای بۆ دەکردن، دەپاڕایەوە و هەتا زیاتریش دەپاڕایەوە، کوڵێکی زیاتر دەیگرت. مەلا فەرهاد هیچی نەدەگوت و ژنەکەش هەر وا درێژەی بە قسە و پاڕانەوە دەدا:
ـ بریا هەموو پیاوچاکی دیکەش شوێن و پلەیان وەک تۆ بوایە، کە هەر لە ئێستاوە ئاشکرایە لە بەهەشتێ جێگات بۆ دیاری کراوە!
دەو بەینەی دا ڕووی وەرگێڕا و چاوی بە حەمەدی کەوتەوە. بە بزەوە چاوێکی لێکرد و پاشان دەستی گرت و گوتی:
ـ بە قوربانی تۆ بم، ڕۆڵە جوانە قارەمانەکەم! ئەتۆ لە سەر ئەو عەرزەی بووی بە شمشیری خودای. خودا ئەتۆی خۆش دەوێ و هەر بۆیەش ئاوا باش و ئازای دروست کردووی! ڕەبی ڕۆڵە لە بەڵا، ناڕەحەتی و گوللەی دوژمنان دوور بی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەکبەیەک چووە لای هەموو چەتەکان، ئەحواڵی پرسین و دوعای بۆ کردن و دیسان هاتەوە لای مەلا فەرهادی:

ـ مامۆستا، دەبوو گایەکانمان بە شێوەی ئاسایی کوشتبایەوە و گۆشتەکەیانمان بە سەر ئاوەدانی‌یە دا داروبەخش کردبایە، بەشی هەموو دێیەکەی دەکرد.

ـ هەی ماڵتە خوشکم، ئەو گایانە هەر یەسک و پێست بوون و گۆشتیان پێوە نەبوو. چت لێ‌دەکردنەوە و دەتدا بە خەڵکی؟

ـ شتێکیان هەر لێ‌پەیدا دەبێ. باشە خۆ دەبێ ئەمن شتێکتان بۆ ساز کەم! ئەرێ مامۆستا گۆشتی ئەو گایانە حەڵاڵە؟

مەلا فەرهاد گوتی:

ـ بەڵێ حەڵاڵە.

ـ ولاغ بە گوللەی بکوژرێ، گۆشتی حەڵاڵە.

پیرێژنەکە چوو بۆ لای مێردەکەی و سرتەیەکی دەگەڵ کرد. پیرە پیاو هێشتا وەخۆ نەهاتبۆوە و کیسەکەی توند دە نێو دەستی گرتبوو. پیرێژن وشیاری کردەوە و پاشان دووبەدوو بەرەوخوار ڕۆیشتن بۆ لای دێی. هێندە بە گورجی ڕۆیشتن، مەلا فەرهاد باوەڕی نەدەکرد کە ئەوە هەر ئەو دوو ئینسانە پیرە شەکەت و کەلەلاکەی ساتێک پێش ئێستان.

ـ ئێستا بۆ کوێ بچین مەلا فەرهاد؟

ـ ئەوانە دەیانەوێ میوانداریت لێ‌بکەن...

هەردووکیان شانبەشان بەرەو گوندەکە چوونە خوارێ، بەڵام حەمەد بە زەحمەت لە گەڵ مەلا فەرهادی دەردەچوو و هەربۆیەش زوو هەموو لەشی وە سەر ئارەقەی گەڕا، بزەیەکی هاتێ لە دڵی خۆی دا گوتی، بابە ئەو مەلا فەرهادە باڵی بە لاقانەوەن.

ئێوارێ گەیشتنە دارستانێکی پشت دێی. دارستانەکە بە شاخێکی سەرەوەی گوندەکەیەوە بوو. حەمەد بیری کردەوە کە وا باشە مەلا فەرهاد تاوێک لێرە ڕاوەستێ. هەر واش بوو و مەلا فەرهاد لە وێ دەستووری پشوودانێکی کورتی دا:

ـ کوڕینە ئەم گوندە پێی دەڵێن "کانی‌یە بای". لێرە هێندێک دەحەسێینەوە.

حەمەد خۆی بە عەرزی دادا، هەناسەی سوار ببوو و هەر دەفی دەدان. مەلا فەرهاد لە پەنای دانیشت، دەستی لە سەر شانی دانا و گوتی:

ـ چ نیە کوڕم، زۆری پێ‌ناچێ لە گەڵ ژیانی چەتەگەری‌یە ڕادێی.

ـ بەڵێ، ڕادێم، مەلا فەرهاد...

دووکەڵێکی زۆر لە کولانەی ماڵەکان دەهاتە دەر و بە سەر دارستانەکەی دا بڵاو دەبۆوە. گاڵوبوغری خەڵکی دێی لە گەڵ زەڕەی کەران و سەوەڕی تێکەڵ دەبوو. کەڵەبابێک خوێندی، خوێندنێکی بێ‌وەخت، وا دیار بوو کاتی لێ‌گۆڕابوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد گوتی:
ـ ئەو گوندە زۆر کۆنە. "نەبەزگوند "یشی پێدەڵێن.
پاشان بە پێکەنینەوە بە سەرهاتی گوندەکەی بۆ گێڕانەوە:
سەردەمی نوێکردنەوەی، پێش ڕاپەڕینە گەورەکەی، تورکمانەکان بەربەرەکانی‌یان دەکرد و پێیان خۆش نەبوو لە جێگایەکی دیاریکراو نیشتەجێ بن و ببەسرێنەوە. حاکمی ئەدەنەی بڕیاری دا کە گوندەکانی ناوچە شاخاوی‌یەکان چۆل بکرین و هەموو خەڵکەکەیان لە دەشتێ کۆ بکرێنەوە و نیشتەجێ بکرێن. لە سۆنگەی ئەو بڕیارەی دا ئەو گوندانەی بەربەرەکانی‌یان کرد، تێکڕووخێنران و ژاندەرمان پیاو، ژن و منداڵیان بە زۆر بردنە خوارێ و دە دەشتێیان کردن. هەموو گوندەکانیان بە خەڵکەکەی چۆل کرد و لە دەشتێ بە پووش و قامیشی خانوویان پێساز کردن، بەڵام هێشتا شەش مانگی پێنەچووبوو خەڵکەکە ئەو خانووە قامیش و پووشانەیان بەجێهێشت، گەڕانەوە شوێنی خۆیان و سەر گوندە تێکڕووخاوەکانیان. ئەو کێشە و بەربەرەکانی‌یەی نێوان حاکم و تورکمانەکان ماوەیەکی دوور و درێژ هەر هەبوو. ئاخری تورکمانەکان سەرکەوتن و لەو بەینەش دا سەدانهەزار پیاو و ژن لە دەشتێ دەستبەسەر کرابوون و وەک مێشومەگەزی بە تاولەرزی دەمردن. هێندێک لە جووتێرەکان خۆیان پێڕانەگیرا و سەرەڕای ئەو تاولەرزەی کە بە ڕاستی حەشری دەکرد، ملیان بۆ بڕیارەکە ڕاکێشا و لە دەشتێ مانەوە. حاکمەکە دواتر لە ئەدەنەی ڕۆیی، بەڵام کاربەدەستانی دوای ویش دەستیان لە ئازاردانی ئەو خەڵکەی هەڵنەگرت. هەر ژاندەرمە دەهاتن خانووی گوندەکانی شاخی‌یان دەڕووخاندن و ئەوانیش دروستیان دەکردنەوە. دەیانگرتن، دە بەندیخانەیان دەکردن، بەڵام جووتێرەکان کۆڵیان هەر نەدا و ئەو جار هاتن لە شوێنە هەرە بەرز و هەرە شاخاوی‌یەکانی ناوچەکە گوندیان دروست کردن. لە دۆڵ و شیوی وایان ئەو گوندانە دروست کردن، کە تەنانەت دۆزینەوەشیان زەحمەت بوو. لەو شوێنانە لە جیاتیی خانووی، دە چادر، کەپر و کۆخان دا دەژیان، بەڵام دیسان لە کۆڵیان نەبوونەوە، ژاندەرمە دۆزیاننەوە و بردیانن دە دەشتێیان کردنەوە.
گوندی واش هەبوون کە دەسەڵات دەروەستیان نەهات و یەکێکیش لەو گوندانە ئەو کانی‌یەبایە بوو، کە هەر نەبەزی و خۆی ڕاگرت. جووتێرە تووڕووسی‌یەکان پێیانخۆش بوو لە چیاکانی خۆیان لە برسان بمرن، بەڵام لە دەشتێ نەژین، چونکە قەت نەیانتوانی لە گەڵ گەرما و مێشوولەی دەشتێ ڕابێن و هەموو جارێ هەڵدەهاتن و دەهاتنەوە سەر گوندە سووتێنراو و ڕووخاوەکانیان. ئەو بەزمە بەو شێوەیە درێژەی هەبوو هەتا ئاخرەکەی دەوڵەت ماندوو بوو، گوێی خۆی لێئاخنین و هەم خۆیان و هەم چیاکانیانی لە بیر خۆی بردەوە...
مەلا فەرهاد دوای ئەوەی لە گێڕانەوەی بەسەرهاتی گوندەکەی بۆوە، گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ کوڕینە، جا ئێستا هەستن بڕۆینە نێو دێی. بێگومان ئێستا ئەوان دەزانن ئێمە لێرەین و دەشزانن ئێمە باسی چ دەکەین! خەڵکی گوندی کانیی‌یە بای ئەوەندە وشیارن، ناکرێ شتێک لەو شاخانە بقەومێ، یان کەسێک، تاقمێک بێرە دا تێپەڕن و ئەوان نەزانن. مێروولەیەک لەو شاخانە بجووڵێ، ئەوان ئاگادارن. بە تایبەت بۆنی ژاندەرمان زوو دەکەن و هەر ژاندەرمە لە جێی خۆیان جووڵان و ڕوویان دێرە کرد، خەڵکەکە هەستیان پێدەکەن. بۆ؟ چونکە ژاندەرمە ساڵانێکی زۆر وەدوایان کەوتوون و ڕەپێیان ناون. خەڵکی ئەو گوندەی لە منداڵی حەوت ساڵەوە هەتا پیری حەفتا ساڵە لە گەڵ ئێمەن و ئەو جووتێرانە چاو و گوێی ئێمە لە هەموو ناوچەکەن. گەڵا خشەی بێ، پێش هەموو کەس ئەوان دەزانن. ئازا و نەترسیشن، نە لە ژاندەرمان دەترسن و نە لە پیاوی دایرەی باجئەستاندنێ! زۆریش ڕیزی دایە سوڵتانی دەگرن...

کاتێک چونە نێو دێی، بابە جەفەر دەست لە سەر سینگ، بە پیریانەوە هات. حەوت لاوی توندوتۆڵ و شۆخیشی لە گەڵ بوون. لاوەکان هەموویان چاکەت و پانتۆڵی قاوەیی‌یان دەبەر دا بوون و سەربەرگەکانیان یەک بوون. دووربین، تفەنگ، خەنجەر و ڕەختیان یەک بوون و بۆخۆشیان وەک یەک دەچوون. بابە جەفەر کاتێک مەلا فەرهاد و هاوڕێیانی بەخێرهاتن دەکرد، دەستی ڕاستی هەر لە سەر سینگی بوو. دوای بەخێرهێنانێ بە شانازی‌یەوە گوتی:
ـ ئەو کوڕانە حەمەدەکانی دێی ئێمەن! ئێستا ئەوان دە خزمەت تۆ دان و چی‌یان پێبسپێری ئامادەن جێبەجێی بکەن.
مەلا فەرهاد حەمەدۆکی وەپێش دابوو و بۆخۆی لە دوایەوە دەڕۆیشت، هەربۆیەش هەم بابە جەفەر و هەم هەموو خەڵکی ئاوەدانی‌یە دەسبەجێ ناسی‌یان.
تەواوی خەڵکی گوندەکەی لە نێوەڕاستی دێی کۆ ببوونەوە، کڕ و بێدەنگ ڕاوستابوون و چاوەڕوان بوون. کە میوانەکان گەیشتنێ، هەموو بەخێرهاتنیان کردن. حەمەدیش وەڵامی دەدانەوە. لەو کاتە دا بێئەوەی بە خۆی بزانێ دەستی لە سەر سینگی دانابوو و هەتا نەهاتنە دیوەخانی بابە جەفەری لێی نەکردەوە، تەنیا کاتێک تفەنگەکەی لە شانی کردەوە، زانی و لە دڵی خۆی دا پێکەنی.
شەو بە سەر دا هات، وڵات تاریک بوو، سفرە ڕاخرا و نانیان دانا. چەند جۆرە چێشتیان هێنان، خوانیان پێڕازاندنەوە و هەموو بە یەکەوە نانی شەوێیان خوارد.
دوای نانخواردنێ هەموو خەڵکی دێی بۆ چاوپێکەوتنی میوانەکان لە ماڵە بابە جەفەری کۆ بوونەوە. بێجگە لە دیوەخانەکەی هەموو ماڵەکە و تەنانەت حەسارەکەش پڕ لە خەڵک بوو. لای نیوەشەوێ بابە جەفەر سازەکەی کە بە دیواری‌یەوە هەڵواسرابوو، هێنایە خوار و دەستی بە مەقام و بەیتگوتنێ کرد. بەیتەکان باسی خۆشی و ناخۆشی و کەوتن و هەستانەوەی خەڵکەکەیان دەکرد. نە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد و نە مەلا فەرهاد تا ئێستیا بەیتبێژێکی ئاوایان نەدیبوو. کاتێک بەری بەیانی ساز بێدەنگ بوو، دەتگوت دەروون و ڕووحی هەموویان بە ئاوێکی پاک شۆراوەتەوە و تازە لە دایکی خۆیان بوون...
بابە جەفەر سیگارێکی داگرساند و سمێڵە درێژەکانی بادان. ئەو سمێڵانە قەتیان مقەست وێنەکەوتبوو:
ـ هەواڵێکی خۆشم بۆ ئێوە پێیە. ئەو گوندەی ئێمە جێگایەکی پیرۆزە، هەمیشە چاکی بۆ هاتوە و هیممەت و بەرەکەتی پیاوچاکانی لێنەبڕاوە. هەر بۆیەش دەسەڵاتی عوسمانی بە هەموو هێزی خۆیەوە نەیتوانی هەرگیز بە سەرمان دا زاڵ بێ. هەزار جار زیاتریش هێرشمان کراوەتە سەر و نەبەزیوین. ئەوەتا ئێستا حەمەدۆکیشمان میوانە و هەر بۆیە...
مەلا فەرهاد پێکەنی:
ـ بابە جەفەر ئەوەی گوتت ڕاستە، بەڵام کوا ئەوە هەواڵە!
ـ هێندێکم سەبر لێبگرە، دەگەمە وێش... هەر پێش ئەوەی ئێوە بێنە ئێرە، ئەسپێک هاتە ئەم گوندەی ئێمە. ئەمن عادەتم وایە پێش تاوهەڵاتێ هەڵدەستم. بەیانییەک کە هەستام، ئەسپێکی کوێتم لە بەر دەرگای ماڵێ چاو پێکەوت. ئەسپەکە ڕاوەستابوو، سەری بەردابۆوە و پێشووی ڕاستەی بە زگییەوە نووساندبوو. زۆرم پێسەیربوو! گوتم ئەو ئەسپە دەبێ ئی کێ بێ و لێرە چ بکا؟ هەر لەو کات دا جیرانەکانم بە پەلە هاتن و گوتیان ئەوە ئەسپی حەمەدۆکییە. پێم گوتن بۆلای نەچن و دەستی لێنەدەن، نەوەک تووڕە بێ، بفرێ و لێرە دوور کەوێتەوە! گوتم هەر خۆی تێمەگەیەنن، لێیگەڕێن چ دەکا، بکا. بەڵێ، ئەسپەکە ڕۆژ و شەوێکی تەواو بەو شێوەیەی ڕاوەستابوو و بۆ هیچکوێ نەچوو. وردە وردە لێێ نێزیک بووینەوە، تفاقمان بۆ برد، نەیخوارد، ئاومان لە پێش دانا، نەیخواردەوە.
خەڵکی دێی هەموو هاتن و لە دەوری کۆ بوونەوە، بەڵام سڵ نەبوو و نەڕۆیی، پاشان خەڵکەکە بڵاوەیان کرد، بەڵام ئەسپە کوێت هەر لە وێ بوو و هەر وا پێشووی ڕاستەی وەبەر زگیدابوو و ڕاوەستابوو.
ـ ئەسپەکە سێشەو و ڕۆژان هەر لە وێ ڕاوەستابوو؟
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ ئاخر ئێرە گوندێکی پیرۆزە و جیاوازیی لە گەڵ جێی دیکە هەیە...
ـ ئەگەر وا بێ لەوەی دا لە سەر قسەی منی؟
ـ بەڵێ، بەڵێ، ئێمە پێمانوایە گوندی ئێوە شوێنێکی مەبارەکە، ڕاست وەک خانەقای چلچاوی!
بابە جەفەر سەری بەردایەوە، دەستی لە سەر سینگی دانا و دیسان گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوەی بۆتان دەگێڕمەوە، دەقاودەق ڕاستە! ئەسپەکە نەڕۆیی و هەر وا لە شوێنی خۆی بەو حاڵەی بۆم باسکردن، مایەوە. سەری سێ ڕۆژەی مریەمی کچم سەتڵێکی ئاو بۆ برد و لە پێش دەمی دانا. ئەسپە کوێت ئاوەکەی هەموو خواردەوە، بەڵام هەر لە شوێنی خۆی نەبزووت. ئێوارێ بە خەڵکەکەم گوت، براینە ئەو ئەسپە کە چەند ڕۆژە میوانمانە، وا دیارە ئێرەی پێخۆشە و نایەوێ بەجێمان بێڵێ، با ئێمەش قەدری بگرین و بەخێوی کەین! ڕەشمەیەکم دا دەست مریەمێ وگوتم: کچم کاتێک ئاوەکەت بۆ برد، سڵ نەبوو و خواردییەوە. وا دیارە ئەتۆ دەناسێ. ئێستا وردە وردە بۆ لای بچۆ، بزانە دەتوانی ڕەشمەی کەی؟ مریەم بە ئەسپایی بۆ لای چوو، خەڵکێکی زۆر ڕاوەستابوون و چاوەڕوان بوون بزانن ئەسپەکە ڕەشمەی دەدا. مریەم لێی چووە پێشێ، وردە وردە گەیشتە تەنیشتی، دستی بە یاڵ و نێوچاوانی دا هێنا و لاواندییەوە. ئەسپەکە جووڵەی نەکرد. مریەم خێرایەکی ڕەشمەی کرد... بەڵێ ئەسپەکە هاتبووە ئەم گوندە پیرۆزەی و دەیەویست لە لای ئێمە بمێنێتەوە. ئەوەش هەر کاری خوای بوو، بەڵام لە پێش دا دەتگوت ئێمە کوێرین. ئەو ئەسپە سێ شەو و ڕۆژان ڕاوەستا و چاوەڕوان بوو! دەبوو ئێمە هەر هەوەڵڕۆژێ دامانکردبایە و نەمانهێشتبا لە دەرێ مابایەوە! دیارە ئەسپی حەمەدۆکی بۆ وەی نابێ دە تەویلەی کەی و دەبێ جێگایەکی خاوێنی بۆ تەرخان کەین! بیر لە وەی بکەنەوە، ئەسپێک کە شاخ، ڕەوەز و دۆڵودەرەی دە بن پێیی دا دەلەرزن، سەر بۆ گورگ، باڵندە و بەرد و داریش دانانوێنێ، کە غار دەدا، باقە باقە ئاورینگی لە سمی دەبنەوە، ئەوە ئاوا نەرم و هێدی هاتۆتە گوندی ئێمە و سەری ئێمەی داوە. جا دەبێ ئێمەش قەدری بگرین و نەیەڵین خراپی بۆ بگوزەرێ. ئیدی لە وێڕۆژێوە لاوەکانمان بە وێنجە و گیای شینی قەراغ کانی و جۆگان بەخێویان کردوە و لێی خافڵ نەبوون. ئەگەر پێتانخۆشە تاوێکی دی دەچین و چاوتان پێیدەکەوێ.

حەمەد گوتی:

ـ زۆرم پێخۆشە بیبینم.

بابە جەفەر وەپێشیان کەوت. لەوبەری حەساریێ خانوێکی جوان دروست کرابوو. چوونە وێ. نێو خانووەکەی ڕووناک و خۆش بوو و هیچ وەک تەویلەی نەدەچوو. ئەسپەکە لە وێ بوو، تەورەکەیەکی بە سەرەوە بوو و بە کرمە کرم لە ئالیکی نێو تەورەکەکەی دەخوارد. ئەوانیش لە بێلایە ڕاوەستان و تاوێکی چاک چاویان لێکرد.

حەمەد لە بن لێویەوە گوتی:

ـ ئاوا!... کە وابوو ئەوەش هەر...

پاشان لە حاڵێک دا دەبیرەوە چووبوو، ڕۆیشتەوە لای دیوەخانێ.

لە نێو دەرگای دیوەخانێ پیاوێک بە پیریەوە هات، پیاوێکی چوارشانە، بەخۆوە و ئەوەندە کەڵەگەت کە سەری وە دارەکانی بەری میچی دەکەوت. پیاوەکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەربەرگێکی سووری دەبەردا بوو و جووتێک کەوشی قایشی سووری زۆر گەورەشی هەبوون. کەوشەکانی لە دیوی دەرێ، لە بەر دەرکەی داکەندبوون. حەمەد دەسبەجێ وەبیری هاتەوە کە دەبێ ئەو کابرایەی زووتر لە شوێنێک دیبێ. کابرا ڕووبەڕووی وی لە سەر چۆکان دانیشت، بە ڕێزەوە دەستی لە سەر ڕانی دانان و گوتی:

ـ شێخی ئێمە دایە سوڵتان، سڵاو لە خۆت و هاوڕێیانت دەکا حەمەدۆک و دەفەرموێ چاوەڕوانی ویم، بێ و سەرم بدا...

کابرا هەر ئەوەندەی گوت و هیچی دی. پاشان ڕاست بۆوە، هەردووک دەستی چەپ و ڕاست بە سینگی‌یەوە نان، پاشەوپاش هەتا بەر دەرگا چوو، خۆی کووڕ کردەوە، چووە دەرێ، کەوشەکانی دە پێ کردن و لێی‌دا ڕۆیی.

مەلا فەرهاد لەمێژ بوو دەی‌زانی خەڵکی کانی‌یە بای تایفەیەک بوون کە هەموویان خاوەنی یەک بیروباوەڕ بوون. بە گەورەکانیان دەگوت "بابە" و هەر ئەو بابانەش سەرۆک و ڕێبەریان بوون و خەڵکەکە لە قسەیان دەرنەدەچوون. ئەوان بنەچەکەیان دەچۆوە سەر بابە ئیسحاقی خەلیفەی بابە ئەلیاسی شێخی تورکمانەکان و کۆمەڵی دارتاشان. ئەو شێخە، واتە بابە ئیسحاق، لە سەدەی دوازدە، دەوروبەری ساڵی ١٢٠٠ ، بە دژی دەسەڵاتی سەلجووقی‌یەکان ڕاپەڕی. بابە جەفەر ئێستا گەورەی ئەو تایفەیەی بوو و تەواوی کتێبەکانی "ئیسحاقی‌یان"ی هەبوو.

مەلا فەرهاد بە جحێڵی، لە خانەقایەکی، چاوی بە کتێبێکی کەوتبوو. ئەو کتێبە بەسەرهاتەکانی شێخ ئیسحاق و خەلیفەکانی ویی تێدا تۆمار کرابوو. دوای ئەوە مەلا فەرهاد ئۆگریی بەو شێخە و خەلیفەکانی پەیدا کردبوو و ئیدی هەموو ئەو کتێبانەی خوێندبوونەوە کە باسی یەکەم ڕاپەڕینی ئاناتۆلی‌یان تێدا کرابوو.

شۆڕشەکە لە چیاکانی تووڕووسەو دەستی پێکرد. دارتاشەکان بە دژی هەژاری و دەستتەنگی ڕاپەڕین و هەر وەها مەبەستیان ئەوە بوو کە زوڵم و زەبروزەنگ لە سەر خۆیان لابەرن. ئەوانە دەستیان دا تەوەرزین، تەور، بیور، شەنە و تەشوێیان و بە شاخ و دەشتێ وەربوون. درۆشمەکەیان ئەوە بوو:" بابە سوڵتان ڕێبەرمانە حوکمی وی لە سەر سەرمانە!". زۆر گوند و شاریان گرتن و لە گەڵ تورکمانە ڕاپەڕیوەکان هێندێک کۆمەڵەیان دروست کردن. کۆمەڵەکان لە سەر بناغەی دەسەڵاتی یاسا و عەداڵەت پێکهاتبوون. دەسەڵاتی وان هەموو دەشتەکانی ئاناتۆلیی دەگرتەوە، لە ئەدیامانێوە هەتا ماڵاتیای، لە قەیسەری‌یەوە هەتا سیواسێ و دوورتر، هەتا کۆنیای کە ناوەندی دەسەڵاتی سەلجووقی‌یەکان بوو. ئەوان سوێندیان بە ئاڵا و نیشانەی خۆیان کە تاجێکی سوور بوو، خواردبوو کە دنیایەک لە سەر بناخەی عەداڵەت، ئازادی، یەکسانی و برایەتی دروست بکەن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سوپای سەرتاپێ چەکداری سەلجووقی‌یەکان بەرگەی حەشیمەتی ڕاپەڕیوی کە هەر تەور، بیور، تەشوێ، شەنە و پاچیان پێبوون، نەدەگرت و لە پێشیان وەک بەفری دەتوایەوە. سروود و مەقامی زۆر خۆشی وا لە دەشتەکانی ئاناتۆلی دا دروست بوون و کەوتنە سەر زار و زمانان، کە تا ئەو کاتی وێنەیان نەبوو. ئەو سروود و مەقامانە باسی یەکسانی و برایەتی‌یان دەکرد. هەموو خەڵک، پیر و لاو، ژن و پیاو، گەورە و بچووک داوەتیان دەکرد و شێوە هەڵپەڕینی زۆر جوان بوونە باو. سەرانسەری دەشتێ، بە گیا، گوڵ، چۆم، جۆگە، زەوی، زیندەوەر و مێشومەگەزیشی‌یەوە لە خۆشی‌یان، لە شایی‌یە جوانی و گەرمیی هەستی ئینسانی، وەک حەوجۆشی سەر ئاوری دەکوڵین. هێندەی نەمابوو خەڵکی ڕاپەڕیو کۆنیاش بگرن و ئەگەر ئەوێیان گرتبایە، سوڵتانیشیان بە دیل دەگرت و دەیان‌توانی هەم ئەو و هەم پیاوەکانی لە سەر ناحەقی، گەندەڵی و ستەم مەحکەمە بکەن. شەڕ تاریکوڕوونی بەیانی دەستی پێکرد. خەڵکەکە هەمووی دەی‌کرد. تەنانەت ژن و پیاوی پیر و پەککەوتەش بە گۆچانەوە هاتبوون. نەخۆشان جێگایان بەجێ‌هێشتبوو و هەموویان بە یەکەوە یارمەتیی پیاوە شەڕکەرەکانیان دەکرد. ئەوە شەڕی مان و نەمانێ بوو، یان دەبوو سەرکەون، یان بمرن. بەڵام شتێک دە گۆڕێ دا بوو کە ئەوان لێی‌بێ‌خەبەر بوون و ئەویش ئەوە بوو کە سوڵتانی سەلجووقی‌یەکان لە لایەن قەیسەری ڕۆمێوە لەشکرێکی گەورەی هاتبوە یارمەتی‌یە، کە ئەو لەشکرە لە ئی خۆشی تەیارتر بوو و سوار و پیادەی لە بەری پێیان هەتا تۆقی سەریان چەکدار بوون.

شەڕێکی زۆر بێ‌بەزەیی‌یانە دەستی پێکرد. شەڕکەرە هەرە تەیار و بە دەستوبردەکان کە تەوربەدەستەکان بوون و لە ڕیزی پێشەوە بوون، پێش هەمووان کوژران، پاشان پیاوەکانی دیکەش هەتا کوژران، ئازایانە شەڕیان کرد. یەک کەسیش لەو مریدانەی شێخ ئیسحاقی هەڵنەهات، تەنانەت پیر و نەخۆش و منداڵیش هەتا دوا هەناسە و تا ئەوکاتەی شمشیری ستەم جەستەی لەت کردن، بەربەرەکانی‌یان کرد. ئەو جار نۆرە گەیشتە ژنان کە لە بەرامبەر هەوری ڕەشی ستەم دا ڕاوەستن. ژنەکان لە پیاوەکانیش زیاتر خۆیان ڕاگرت، بە چنگ و ددان بەرگری‌یان کرد و هەتا ئاخر کەسیان نەکوژرا، لە شکری جەور و ستەم نەی‌توانی بێتە پێش. گۆرانی‌یە زیندووە هەستبزوێنەکان ببوونە لاوکی شینگێڕی و لاواندنەوە. لەشکری ستەم و زۆرداری، شەڕکەرە دڕندە سەلجووقی و ڕۆمی‌یەکان سینگی بلوورین، قژی زەرد و شەمامەی مەمکی شۆڕەژنانیان وەبەر سمی ئەسپان دان، بە سەر کۆمەڵ کۆمەڵ تەرمی ئەو شۆخانە دا تێپەڕین و دەوری ئەو قەڵا بچکۆلەیان دا کە بابە ئیسحاقی تێدا بوو. لە دەوری قەڵایە خوێن هەتا چۆکی ئەسپی سەربازەکان دەهات. زۆری پێنەچوو دیواری قەڵاکەیان ڕووخاند و چوونە ژوورێ. بابە ئیسحاق عەبایەکی سەوزی دەبەر دا بوو، ئەسپێکی بۆرەشی دە بن دا بوو و لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نێو ئاڵقەیەک نوور، لە وێ ڕاوەستابوو. سوارە پۆشتە و پەرداخەکانی دوژمن شمشێریان ڕاوەشاندن، نیزەیان ڕاست کردنەوە و لە حاڵێک دا تیرهاوێژەکانیان وەک بارانێ تیریان بە سەر شێخی دا دەباراند، هێرشیان کردێ. بابە ئیسحاق بە دەنگە بەهێزەکەی هاواری کرد: ئێستا ئیدی بەرگریکردن سوودی نیە، ئێمە تێکشکاوین. پاشان گوڕاندی: "حوکمت وەدی بێ بابە سوڵتان!". دەنگی ئەوەندە بە سام بوو، کە خەڵکەکە هەمووی لەرزین. پاشان خۆی هاویشتە سەر ڕکێفێ و ئاوزەنگیی لە ئەسپی توند کرد. ئەسپەکە فڕی، لە ئاسمانێ بوو بە پەڵە هەورێک، چەند جار بە سەر حەشیمەتەکەی دا خولاوە و بەردەوام دووپاتی دەکردەوە:" حوکمت وەدی بێ بابە سوڵتان!" و پاشان لە پێش چاو ون بوو.
لە وێڕۆژێوە هەورێکی سپی بە سەر ئاناتۆلی دا دێ و دەچێ و سەرەنجام ڕۆژێک...

بابە جەفەر سێ ڕۆژانی ڕاگرتن و نەیهێشت لە گوندەکەی وەدەرکەون:
ـ ئەم گوندە پێگەی گەورەپیاوانی وەک بابە سوڵتان، بابە ئیسحاق و بابە ئەلیاسی‌یە. کاتێک پیاوێکی گەورەی وەک حەمەدۆکیش دێتە ئێرە و میوانی ئێمە دەبێ، نابێ لە سێ ڕۆژان کەمتر لێرە بێ. ئەگەر زووتربڕوا، چلسوارەی غەیبی، حەوت ساڵحان و هەموو شێخ و پیاوچاکی دیکە دەڕەنجن. دەزانن کاتێک ئەسپەکەم لە بەر دەرگای خۆمان دی، چم گوت؟ دەسبەجێ بە منداڵەکانم گوت: خۆتان ئامادە کەن، پیر و شێخەکانی ئێمە هەر ئەو ڕۆژانە حەمەدۆکی دەنێرنە لامان! بەڵێ ئاوام گوت. ئەوەش وەڕاست گەڕا، ئەوە نیە پیاوچاکانی ئێمە، ئێوەیان هێناوەتە لای ئێمە! جا ئێستا هەتا ئەوان ئیزنتان نەدەن، نابێ لێرە بڕۆن!
لەو سێ ڕۆژانە دا حەمەد چەند جاران سەری ئەسپەکەی دا و زۆری بە دەورە دا هات و چوو. پێی‌خۆش بوو بزانێ ئەسپەکە چ دەکا. داخوا دەی‌ناسێتەوە، یان بە دیتنی وی ئاڵوگۆڕێکی بە سەر دا دێ؟ بەڵام ئەسپەکە تەنانەت یەک جاریش سەری بەرز نەکردەوە و چاوی لێ‌نەکرد. حەمەد لێی‌ورد بۆوە، چاوەکانی گەورە و خەماوی بوون.
پێش ئەوەی لە گوندەکەی وەدەرکەون، حەمەد چوو و سەری ئەسپەکەی دایەوە. ئەمجار ئەسپەکوێت سەری بەرز کردەوە و چاوی لێ‌کرد. حەمەد زەوق و خۆشحاڵیی دە چاوی ئەسپەکەی دا بە دی کرد. مەلا فەرهاد و هاوڕێکانی دیکەشیان هەر هاتبوون.
خەڵکی گوندی بە گەورە و چکۆڵەوە بۆ بەڕێکردنیان هاتبوون. بابە جەفەر باوەشی بە حەمەدی داکرد و گوتی:
ـ حەمەدۆک، شێری من، بەخێرچی! خوات لە گەڵ بێ! چلسوارەی غەیبی، حەوت ساڵحان، هەموو شێخ و مەشایەخی دیکە و حەزرەتی عەلیش بە شیری دووسەرەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پشتیوانت بن! خەمی ئەسپەکەت نەبێ، با ئیدی بە شاخانەوە نەبێ و هەر لێرە، لە لای ئێمە بێ. وەک گلێنەی چاوی خۆمان ئاگامان لێی دەبێ. ئەو ئەسپە دیاریی پیاوچاکانە، پیرۆزە و بە قەدەر دولدولی حەزرەتی عەلی لە لای ئێمە بایەخی هەیە!

ئیدی ماڵاوایی‌یان کرد و دوور کەوتنەوە. حەمەدۆک لە پێشێ دەڕۆیی. مەلا فەرهاد خۆی گەیاندێ و گوتی:

ـ خەڵکی ئەو گوندەی وەک ئی جێی دیکە نین. زۆر خاوێن و ڕێکوپێکن... هیچ وەک جووتێری گوندەکانی دیکەی ئەم دەوروبەرە ناچن. زەویشیان زۆر نیە ها...

ـ بەڵام زۆر ئازا و زیرەکن و لە کۆنەوە دارتاشی‌یان هەر کردوە. باوەڕ کە هێندە دەستڕەنگینن، دەتوانن پەیکەرەی ئینسانی بە شێوەیەک لە داری دروست کەن، کە پەیکەرەکە دەنگیشی هەبێ.

قاسم هاتە نێو باسەکەیانەوە:

ـ ئەمن بۆخۆم دیتوومە کەڵەکێوی‌یان دروست کردوون، ئەسپیان دە حاڵی ڕمبازی‌یە دادروست کردوون، کەرگەدەنی یەکشاخی‌یان تاشیون، هەڵۆیان لە حاڵی فڕینێ دا دروست کردوون و...

ـ قسەی قاسمی‌یە. ئەو خەڵکە لە کۆنەوە دارتاش بوون، لانکی یەکجار جوانیان دروست دەکردن و گەڵوازەی زێڕ و زێویان وێ دەخستن. منداڵی پاشا و بەگان دەو لانکانە دا دەخەوتن و دەتوانم بڵێم لانکی وایان دروست دەکردن، دەقیمەت نەدەهاتن. هەموو ئەو کەرەسە دارینە بەنرخانەی ماڵی دەوڵەمەندان دەڕازێننەوە، بەرهەمی دەستی ڕەنگینی ئەو دارتاشانەن، هەروەها مینبەری مزگەوتەکانیش. ئەو جار ئەوانە هەنگوینیش ڕەنێو دێنن. وا دیارە ئەسپەکەی تۆ زۆر ئاقڵە کە ئەو گوندەی بۆ مانەوەی خۆی هەڵبژاردوە.

حەمەد کەیفی زۆر ساز بوو. لە خۆشیان دڵەکوتەی هاتبۆیە... بەڵام خەمێک ئەو خۆشی‌یەی لێتێکدەدا... هەمیشە سەیرانی شۆخوشەنگی بەو گەردنە درێژەیەوە کە دەتگوت ملی سۆنەیە، دەهاتە پێش چاو. ئاخ بریا هەواڵێکی سەیرانێی زانیبا! زۆری بۆ بە پەرۆش بوو، بەڵام لە ڕووی هەڵنەدەهات تەنانەت لە لای مەلا فەرهادیش باسی بکا. پێشی سەیر بوو کە بۆچی مەلا فەرهاد باسی سەیرانێی نەدەکرد. حەمەد چاوەڕوان بوو مەلا فەرهاد سەبارەت بە سەیرانێ پرسیاری لێبکا و هەر کاتێک ئەو ئاوری دەدایەوە، پێی وا بوو ڕاست ئەو شتەی لێدەپرسێ. بەڵام وا نەبوو. ئاخێکی هەڵکێشا: بریا موسلیمیشم لە گەڵ خۆم هێنابایە، لانی کەم لە گەڵ وی دەکرا هەموو ڕۆژێ، هەر کاتێک پێم خۆش بوایە، باسی سەیرانێ بکەم... بەڵام دیسان هەر باشە کە شەو و ڕۆژ ڕوخساری ویم دێتە پێش چاوی و قەت لە بیری وی هەڵنابڕێم. بە ڕاستیش جاروبار دیتنەکەی هەر لە خەیاڵ دا نەبوو،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵکوو سەیران زەق و زیندوو لە پێشی ڕاوەستابوو و بە چاوە جوانە خومارەکانی کە جاروبار خەماوی و هێندێک جاریش گەش و پڕ لە شادی بوون، تێیهەڵدەڕوانی. حەمەد لە دڵی خۆی دا دەیگوت، سەد بریا لە گەڵ خۆم هێنابام و ئەویشم لە گەڵ ئەسپەکەی لەو گوندەی دانابا. پاشان شەرم دایدەگرت و دەیگوت: بەڵام ئاخر ناکرێ! لە قووڵایی دڵییەوە وەڕەزیی سەیرانێی دەکرد و کاتێک بیری لەوە دەکردەوە کە چەندەی لێ دوور کەوتۆتەوە، ئێشێکی سەیری لە هەموو لەشی دا هەست پێدەکرد. ئیدی گوێی لە قسەکانی مەلا فەرهادیش نەدەبوو، کە بە زەوقەوە باسی بابە ئیسحاق و تایفەی دارتاشانی بۆ دەکرد...

ئەوێ شەوێ لە هۆبەی یورووکییان مانەوە. خەڵکی عێلەکەی کە پێشتر ئاگادار ببوون حەمەدۆک و هاوڕێیانی لە گوندی کانییە بای بوون، ئێستا بۆ لای خانەقای چلچاوی دەچن و دەشیانزانی ڕێگاکەیان بە لای وان دایە، پێشوازییەکی باشیان لێکردن و داوەتێکی گەورەیان بۆ ساز کردن. خەڵکەکە لە چادرێکی گەورە دا کە بە تایبەتی بۆ مێوانداری تەرخان کرابوو، کۆبوونەوە. قسە زۆر کران و زۆر باس هاتنە گۆڕێ، باسی ئەسپەکەش کرا، ئەوە کە خەڵاتی بۆ سەری دیاری کرابوو و ئەسپێکی لەڕی بەستەزمان لە جیاتیی وی گوللەباران کرابوو، بەڵام هەر ئەو ئەسپە تاریکوڕوونی بەیانی زیندوو بۆوە، بوو بە ئەسپێکی بۆری یاڵدرێژ و سپیی وەک ئەسپی کوێرۆغڵی و پاشان حیلاندی، وە ئاسمانێ کەوت و بە سەر شاری دا فڕی... ئەوە کاری حەوت ساڵحان و شێخ و پیاوچاکانی چلچاوی بوو کە بە کوێریی چاوی بەگەکانی شاری، ئەو کەلاکەیان زیندوو کردەوە! حەمەد لەو بارەیەوە هیچ قسەی نەکرد، تەنیا گوێی دابوونێ. بیری لە وەش دەکردەوە کە دایە سوڵتان بۆ دەبێ بانگی کردبن. زۆر جاران لە گەڵ دایە حۆری باسی خانەقاکە و دایە سوڵتانی کردبوو. باسی ئەو گوڵە شینانەیان کردبوو کە لە نێوەڕاستی گابەردان دا شین دەبوون و ئەو ڕووناکایییەش کە ئاورینگی شینی لێدەبۆوە و وەک پەڵە هەورێکی بە سەر خانەقاکەیەوە بوو، هەروەها هەورەکەی دیکەش کە بە سەر لووتکەی شاخی دا دەخولاوە و شەبەقی شینی دەدا.

ئەو شەوە مانگ لە ڕەنگێکی گەشی شینباو دا دەرکەوت، دنیای لە شەبەقی خۆی پڕ کرد و ئەستێرەی گەش گەشیش کە ئاورینگی شینیان لێدەبوونەوە، هەموو ئاسمانیان داگرت. شەو نوقمی ڕەنگی شین بوو. بیری ئاڵۆز و تێکەڵپێکەڵ دە سەری حەمەدی دا دەهاتن و دەچوون: مامۆستا زەکی نەژاد، شارەکە کە هێندە لێرە دوور بوو و ژیانی سەیری خەڵکەکەی. وێنەی عەلی، وشترەکەی و تەرمی خۆی لە سەر وشترەکەی، مریدە خۆبەختکەرەکانی بابە ئیسحاقی کە قارەمانانە لە دەشتێ شەڕیان کرد و گیانی خۆیان فیدا کرد، ژنەکان کە پێشیان بە دوژمن گرت و تا ئاخر کەسیان شەڕیان کرد ـــ دیارە سەیرانیش ئەگەر لە گەڵ وان بوایە، بێگومان وەکوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وان ئازایانە شەڕی دەکرد ــ ئەدی عەلی‌یە شەلی شای شوێنگێڕان... ئەو لە وێ بوایە، دەبوو بە یەکێک لە ڕێبەرانی ڕاپەڕینەکە... مەلا فەرهاد، بەتتالاًغا سەرخێڵی یۆرووکەکان و زەکی نەژاد...

دەشتی کۆنیای لە حەشیمەتێ جمەی دەهات... شێخ و پیرەکان، بابو باپیران، خزمو کەسەکان و مریدەکانی دایە سوڵتانی بە عەبای سپی‌یەوە، کۆمەڵ کۆمەڵ وەک شەپۆلی دەریایە، لە شاخ و دەشتێوە، لە دەریای ڕەشەوە، لە دەوروبەری گۆلی وانێوە، و لە دەریای نێوەڕاستەوە، شەپۆل شەپۆل دەهاتن و خۆیان بە لەشکری خوانەناسان دادەدا.
هێندە زۆر بوون دە ئەژمار نەدەهاتن. دەتگوت لە عەرزی هەڵدەقوڵن و لە ئاسمانێ دەبارن. دەهاتن و بەگژ ئەو لەشکرە پۆشتە و پەرداخەی دا دەچوون کە سەرتاپێ چەکدار و زرێپۆش بوو و لێی نەدەپرینگانەوە. هەوەڵ شەپۆلی شەڕکەرە سپیپۆشەکان، کە پیاویان عەبای سپی‌یان دە بەر دا بوو و ژنیان دەسماڵی سپی‌یان بە سەرەوە بوو، لە حاڵێک دا هاواریان دەکرد:"حوکمت وەدی بێ، بابە سوڵتان!" کەوتنە عەرزی و لە نێو لافاوی خوێنی کەفکردوو دا ون بوون. پاشان شەپۆلی دیکە بە دوای یەک دا هاتن... هەموویان کوژران... بەڵام خەڵکەکە لە کەمێی نەدەدا.
وەک مێرووی نێو شارە مێروان و وەک باڵندەی ئاسمانێ، شەپۆل شەپۆل هەر دەهاتن و دەهاتن و هەمووشیان دەکوژران... سەرکردەی پیاوە شەڕکەرەکان زەکی نەژاد بوو. ئەویش عەبایەکی وەک بەفری سپیی دە بەر دا بوو. هەروەها مەلا فەرهاد و عەلی‌یە شەلیش کە وەک ڕێوی‌یە وشیار و زیرەک بوو و حەمەدۆکی هێمن، بە ڕاپەڕ و لە سەرەخۆ و زۆر کەسی دیکەی ئاواش لە گەڵ بوون. هەموویان بەرگی سپی‌یان دەبەر دا بوو، بەرگێکی ئەوەندە سپی، کە لە بەر شۆقی ڕۆژێ دەترووسکایەوە. بابە ئیسحاق ئەسپە بۆرەی خۆی دە بن دا بوو، کوێرۆغڵی و خانی کۆسە، هەردووک ژیر، چالاک و بەزاکوون، لە وێ بوون و خەڵکی هەژار و چەوساوەی حەفتاوحەوت وڵاتی سەردنیایەشیان بە دووەوە بوون... ژنەکانیش هەموو وەڵاخی بۆرەیان دە بن دابوون. دایە سوڵتان، دایە حۆری و سەیرانیش هەر کامە نێزەکیان بە دەستەوە بوو، لە پێش هەمووان بوون و ژنی حەفتاوحەوت وڵاتی سەرعەرزێیان لە گەڵ بوون. لکی دەسماڵی سپیی ژنەکان وەک ئاڵای لە بەر بای دەلەرایەوە... ژنان دەوری پیاوە زرێپۆشە سەرتاپێ چەکدارەکانی شا و سەربازە بەکرێگیراوەکانی دیکەیان دا و لە هەموو لایەکی‌یەوە تینیان بۆ هێنان. لەشکری دوژمن نەی‌دەتوانی لە بەرامبەر ئەو هەموو خەڵکەی دا خۆی ڕابگرێ، هێندەی پێ‌نەچوو لە شکری شای شکا و وەک بارێزەی لە بەر پێی ئەسپان دا کەوتن. ژنان چەکەکانیان لێ‌کردنەوە و هەڵیان‌هێنان. شەقە شەقی نێزە، شمشیر، مەتاڵ و پارچە کەرەسەی ئاسنی دیکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وڵاتیان پڕ کردبوو! مەلا فەرهاد لە سەر منارەی هەرە بەرزی مزگەوتی گەورەی کۆنیایە سەبارەت بە دامەزراندنی یەکسانی، عەداڵەت و بەرامبەری قسەی دەکرد و بەڵگەی لە ئایەتی قورعانێ دەهێنانەوە. دەنگی ئەوەندە دڵگر و خۆش بوو کە دڵی مرۆڤی وە جۆش دێنا... پاشان مامۆستا زەکی نەژاد جێگای وی گرتەوە. مامۆستا زەکی میداڵێکی زێڕی بەند سووری بە سینگی‌یەوە بوو. دەستی چەپەی بە سەر دڵی گرتبوو کە تنۆک تنۆک خوێنی لێهەڵدەقوڵی و عەبا سپی‌یەکەی سوور دەکرد. زەکی بە دەنگێکی زوڵاڵی بەرز هاواری کرد: ئێمە زۆرین! ئەگەر ئێمە یەک بگرین، شاخان لە بن دێنین و گەورەترین و پۆشتەترین لەشکر تێکدەشکێنین، دەیکەینە تۆز! وەک ئەوەی ئەم بەیانی‌یە دیتان! دوای ئەو قسەیە مامۆستا زەکی لە سەر منارەکەی ڕا بەرەو زەوی فڕی. لەو کاتە دا ئەو بەو عەبا سپی‌یە خوێناوی‌یەوە وەک باڵندەیەکی بریندار دەچوو، کە توانای فڕینی لێبڕابێ. پێش ئەوەی بگاتە عەرزی، خەڵکەکە ڕایان کردە پێشێ و گرتیانەوە. نەمابوو، بەڵام لەشی بۆنی گوڵەباغی لێدەهات... هەتا چاو هەتەرێ دەکا، دەریا بوو، دەریایەکی یەکجار پان و بەرین، ئاوێکی مەند و ڕوون... ماسیگرەیەکی تەنیا لە ئاسمانێ دەخولاوە. ماسیگرەکەش سپی بوو و لە بەر شۆقی ڕۆژێ دەترووسکایەوە... لە نەکاو مامۆستا زەکی لە پێش ماسیگرەکەی وەدەرکەوت. هەمووو گیانی دە خوێنێ دا شەڵاڵ بوو. دەستی هەر بە سەر برینەکەیەوە بوو. ڕووی دە حەمەدی کرد و گوتی: کارێکی چاکت کرد برام! چاکت کرد تۆڵەت ئەستاندمەوە! بەڵام ئەو هەموو خوێنەی دیکە کە دەڕژێ، ڕەنگە تۆڵەیان نەکرێتەوە و خوێنی تۆش هەر لەوانەیە قەت نەستێندرێتەوە. ڕۆژێک دادێ کۆمەڵانی خەڵک هەموو یەک دەگرن، ڕاست وەک ئەو ڕۆژەی کە ماڵی شاکیر بەگیان تێکڕووخاند. ئەو کات دەبزوون، ڕاپەڕینێکی گەورەی وا دروست دەکەن کە هیچ هێزێک پێشی پێناگیرێ... لێرە دا مامۆستا زەکی بێدەنگ بوو، نوشتایەوە و لە قەراغ ئاوێ کەوت. ئەسپێکی بۆرە لە دریایە سەری وەدەرنا، هاتە دەرێ، بە ددانی ڕۆبووە تەرمی مامۆستا زەکی، لە سەر پشتی خۆی دانا و گەڕایەوە نێوەڕاستی دەریایە...

ئەوێ شەوێ حەمەد هەر خەونی دیتن، هەمووی لەو چەشنە خەونانە. کە چی کاتێک وەخەبەر هات، ماندوو نەبوو، حەسابۆوە و لەشی وەک لەشی چۆلەکەیەکی سووک بوو، بەڵام کاتێک وەڕێکەوتنەوە، لە بیری نەمابوو دوێنی شەوێ چی‌یان خواردوە و باسی چی‌یان کردوە. هێندە خێرا دەڕۆیی کە تەنانەت مەلا فەرهادیش نەیدەگەیشتێ. ئاخرەکەی مەلا فەرهاد ڕای کرد و قۆڵی گرت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەری حەمەد، ڕۆڵە، ئەوە چ دەکەی؟ هەر بیر دەکەیەوە و دەڕۆی! ئاگات لە ئێمە نیە و دەڵێی ئێمەت لە گەڵ نین! ئەوە بیر لە چی دەکەیەوە؟ ئاخر ئێمە ئەوە دەپسێین، خۆ بە غاردانیش ناتگەینێ!
حەمەد ماوەیەکی باش تێیەوە ڕاما. ڕوانینەکەی بێهێز و تەماوی بوو. دەتگوت دە هۆشەوە چووە، بەڵام سەرەنجام وەخۆ هاتەوە، بزەیەکی هاتێ و گوتی:
ـ مەلا فەرهاد، دەزانی چی؟ ئەو مریدە لەخۆبووردووانەی بابە ئیسحاقی...
ـ ئەها... بیرت لە وان دەکردەوە؟
ـ بەڵێ، ئەوان لە دەشتی کۆنیایە، هەر لە بن دیوارەکانی شاری، تێکشکان. بەڵام ئەگەر زۆری دیکەیان هاتبانە یارمەتی‌یە، لەشکری هەزاران ئەوەندە زۆر بووبا، کە پیاوەکانی شایان دە نێو خۆیان دا ون کردبا و وایان کوشیبان کە نەیانزانیبا چۆن لە نێو ئەو حەشیمەتەی بێنە دەرێ و گیانی خۆیان ڕزگار کەن، ئەو کاتی چۆن دەبوو؟
ـ دیارە، ئەو کاتی سوپای بابە ئیسحاقی سەردەکەوت...
حەمەد هەستی بە چەشنە شانازی‌یەک دە دەروونی خۆی دا کرد. دەتگوت ئەوە هەر ئێستا مریدە ئازاکانی بابە ئیسحاقی دەبینێ کە بە سەر لەشکری سەلجووقی‌یان دا زاڵ بوون و ڕاویان دەنێن. باوەشی کردەوە، مەلا فەرهادی توند دە ئامێز گرت و لە بن لێوی‌یەو گوتی:
ـ مامۆستا زەکی نەژاد... خەلات کرابوو، میداڵێکی زێڕی سووری هەبوو. بەندی میداڵەکەشی سوورێکی ڕێ ڕێ بوو...
بۆ پاشنیوەڕۆیە گەیشتنە خانەقای چلچاوی. سێ پیاوی جحێڵ کە هەر سێکیان سەربەرگی سوور، کڵاوی سەوز و کەوشی سووریان دە بەر دابوون، بە پێشوازی‌یانەوە هاتن و لە بەر دەرگای دەرێ بەخێرهاتنیان کردن. حەمەد و هاوڕێیانی تفەنگ، دەمانچە، خەنجەر و بەکورتی هەموو چەک و ڕەختەکانیان لە لای وان دانان و چوونە ژوورێ. لە بێڵایە هەموویان چۆکیان دادان، دوعایان خوێندن و بەو شێوەیە ڕێزیان لە خانەقاکەی گرت. دایە سوڵتان لە بەریان هەستا، ڕوخساری هەر وەک پێشوو سپیلکە و ئارام بوو. مەلا فەرهاد بیری کردەوە:"تا ئێستا هیچ شێخێکی خانەقای چلچاوی لە بەر چەتە و یاغی‌یان، تەنانەت ئەگەر بەگ و پاشاش بووبن، هەڵنەستاوە و ئاوا بە پیریانەوە نەهاتوە!". ئەوە زۆر گرینگ بوو کە دایە سوڵتان ئەو نەریتەی شکاندبوو. حەمەد و هاوڕێیانی یەک بە یەک چۆکیان لە بەرامبەر دایە سوڵتانی دادا و ڕێزیان گرت. پاشان دایە سوڵتان بە ئیشارەی دەستی جێگای نیشان دان و هەموویان دانیشتن. لەو کاتە دا یەکێک لەو پیاوانە کە سەربەرگی سووریان دە بەر دا بوو، هات و سندووقێکی سەوزی بچووکی لە پێش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایە سوڵتانی دانا. دایە سوڵتان سندووقەکەی هەڵێنا، سێ جاران ماچی کرد، لە سەر سەری دانا و پاشان کردییەوە.
سندووقەکە کراسێکی تێدابوو کە بە شێوەیەکی زۆر ورد و جوان قەد کرابوو، بە خەتێکی زەعفەرانیی زەردی جوانی عەرەبیی ورد، وەک ڕێچکە مێرووی، نەخشابوو.
ئەو جار مەلا فەرهاد و حەمەد تێگەیشتن کە دایە سوڵتان بۆچی بانگ کردوون.
کراسەکە نەوەد و نۆ هەزار و نۆسەد و نەوەد و نۆ ئایەت و دوعای جۆراوجۆری لە سەر نووسرابوو. هەر وەها هەموو ناو و سیفاتی خودای لە سەر دەخوێندرایەوە. هەر کەس ئەو کراسەی دە بەر دا بوایە، لە هەموو نەخۆشییەکی پارێزراو دەبوو، لە گوناهان پاک دەبۆوە، تووشی هیچ ڕووداوێکی مەترسیدار نەدەبوو، گوللە کاری لێنەدەکرد، شمشیر نەیدەبڕی، ئاو نەیدەخنکاند، ئاگر نەیدەسووتاند، کەلەبچە دە دەستی دا دەپسا، زیندان وە خۆی نەدەگرت و دیواری بە سەر یەک دا دەڕووخان...
دایە سوڵتان کراسەکەی بە هەردووک دەستان گرت، سەری هەڵێنا و گوتی:
ـ شتومەکەکانت داکەنە، حەمەدۆک!
حەمەد دەسبەجێ هەستا، چاکەت و کراسەکەی بەری داکەند، سندووقێکی گوێز لە وێ بوو، لە سەر سندووقەکەی دانان و لە حاڵێک دا نیوەی سەرەوەی لەشی ڕووت بوو، لە وێ ڕاوەستا.
ـ ئەتۆش مەلا فەرهاد، قورئانێ بخوێنە!
مەلا فەرهاد دەستەکانی هەڵێنان و دەستی بە قورئانخوێندنێ کرد. زایەڵەی دەنگی خۆشی مەلا فەرهادی لە نێو خانەقاکەی دا دەروونی ئینسانی دەلاواندەوە.
پیاوە سوورپۆشەکە چۆکی دادا و کراسەکەی لە پێش حەمەدی ڕاگرت. کراسەکەی سپی بوو و زۆریش تەنک بوو. حەمەد ڕاوەستابوو، چاوەڕوانی دەستووری دایە سوڵتانی بوو و مەلا فەرهادیش هەر وا قورئانی دەخوێند. پیاوەکە هەردووک شانی حەمەدی گرت و ئیشارەی پێ کرد کە لە بەرامبەر دایە سوڵتانی چۆک دابدا، حەمەدیش وای کرد. پاشان دایە سوڵتان کراسەکەی هەڵگرت، لە حاڵێک دا بەردەوام دوعای دەخوێندن، سێ جاران بە دەوری سەری حەمەدی دا گێڕای و پاشان بە دەستی خۆی دە بەری کرد. ئەو جار دەستی حەمەدی گرت، هەڵی ئەستاند، دەستی بۆ لای جلەکانی کە لە سەر سندووقە گوێزەکەی بوون ڕاداشت و پێیگوت جلەکانی دە بەر بکاتەوە. حەمەد خێرا کراس و چاکەتەکەی خۆشی دەبەر کردەوە و بە ئیشارەی دایە سوڵتانی لە سەر جێی خۆی دانیشتەوە:
ـ ئەو کراسە ئی سوڵتان سەلاحەددینی گەورە بووە و لە شەڕەکان دا لەشی ئەو پیاوە گەورەی لە برینی چەکی خاین و خوانەناسان پاراستوە. سوڵتان سەلاحەددین هەر بۆخۆشی ئەو کراسەی بەو خانەقایەی ئێمە بەخشیوە و تا ئێستاش هیچکەس

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دە بەری نەکردۆتەوە. نێزیکەی مانگێک پێش ئێستا سوڵتان سەلاحەددین هاتە لای من، بەرگێکی سەوزی دە بەر دا بوو و گەڵاپەڵکێکی سووری گەورەشی بە دەستەوە بوو. هێندێک ڕەگ لە گەڵاکەی دەبوونەوە کە دەگەیشتنە ئەمسەرەوسەری دنیایە. سەلاحەددین چاوێکی لێکردم و گوتی: دایە سوڵتان، ئەو کراسەی لە خانەقای چلچاویم داناوە، ئی حەمەدۆکی‌یە و دەبێ بدرێ بە وی. داوات لێدەکەم بە دەستی خۆت دە بەری کە! پاشان بوو بە ڕووناکی‌یەکی سەوز و لە پێش چاوم ون بوو. ئەمن دەمزانی ئەتۆ لە شاخی نەماوی، حەمەدۆک! بەڵام چاوەڕوان مامەوە، چونکە ئەوەشم دەزانی کە زۆری پێناچێ دەگەڕێیەوە، دێیە لای من و داوای ئەمانەتی‌یەکەی خۆتم لێدەکەی. ئێستا ئەوە تۆ بە کراسەکەی خۆت گەیشتی و هیوادارم کە خودای گەورە لەو خەباتە دا کە دەیکەی، پشت و پەنات بێ، دەست و چەکت بەهێز کا و بتپارێزێ!
پاشان لە جێی خۆی هەستا و ئەوانەی لە گەڵی لە نێو خانەقاکەش دا بوون، هەموو هەستان. دایە سوڵتان بۆ لای دەرگاکە چوو، بەڵام لە بێڵایە دا ڕاوەستا، ئاوڕی دایەوە و ڕووی دە مەلا فەرهادی کرد:
ـ خودا یار و پشتیوانی تۆش بێ مەلافەرهاد! هێندێک قسەم هەن، تکایە بە وردی گوێم بۆ شل کە...
چاوی دە چاوی مەلا فەرهادی بڕی و پاشان دەستی لە سەر شانی دانا:
ـ باشم گوێ لێ بگرە... ئەمن هێندەم نەماوە و زۆری پێناچێ دەڕۆم. بەو زووانە بەرەو دنیایەکی دیکە سەفەر دەکەم. هەر بۆیەشە سوڵتان سەلاحەددین هاتۆتە لام و داوای لێکردووم کراسەکە بە خاوەنی خۆی بگەیەنم... خانەقای چلچاویش هەرەس دێنێ و تەواو دەبێ. بەڵێ، تەواو دەبێ... بەڵام مەلا فەرهاد، با ئەوەت پێبڵێم، ئەمن ئەو خانەقایەی بە تۆ دەسپێرم! ئاگات لێی بێ، با تا ئەو کاتەی وێران نەکراوە، لە ڕێوشوێنی خۆی لانەدا و ڕێزی بپارێزرێ...
مەلا فەرهاد لە بەرامبەر دایە سوڵتانی دا چۆکی دادان، سێ جار دەستی ماچ کرد و لە سەر سەری دانا. پاشان گوتی:
ـ دایە سوڵتان، بەڵێنت پێدەدەم ئەوەندەی دەتوانم لەو بارەوە درێخی نەکەم و وەک چاوی خۆم بی‌پارێزم. ئەو خانەقایەم لە گیانی خۆم خۆشتر دەوێ و زۆری بایەخ پێدەدەم!
دایە سوڵتان هەردووک شانی مەلافەرهادی گرت و هەڵی‌ئەستاند، لە گەڵ خۆی برد بۆ مزگەوتێکی کە لە نێزیک چۆمێکی بچووک دروست کرابوو، گومبەزێکی بەردینی یەکجار جوانی لە سەر بوو و سەری گومبەزەکەی تیژ دە ئاسمانێ هەڵچووبوو. لە وێ بە یەکەوە نوێژیان کرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوای ئەوەی لە نوێژێ بوونەوە، سێ پیاوە سوورپۆشەکە هاتن، بەرانێکی گەورەیان لە بن منارەکەی لە عەرزێویا و کوشتیانەوە. خوێن لە گەرووی بەرانەکەی بە لووزەو دەڕژا، بەڵام لینگەفرتەی تا ماوەیەک هەر بەردەوام بوو. دایە سوڵتان قامکەکانی دە خوێنی بەرانەکەی وەردان و بە نێوچاوانی مەلا فەرهاد، حەمەدۆک و هەموو هاورێیانیانی داهێنان و بەو شێوەیە دوعای بۆ کردن و داوای ساغی و خۆشیی بۆ کردن. پاشان بە پیاوە سوورپۆشەکانی گوت:

ـ گۆشتی ئەو مەڕەی بدەن بە هەژار و دەستتەنگەکانی ئەو گوندەی خوارەوەمان!

دوای ئەوە گابەردەکان قەڵشینەوە و گوڵێکی گەشی شینیان لێ ڕوا. ئەو گوڵانە هەموو ڕەوەزەکانی ئەو بەینەیان شین هەڵگێرا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٧

زۆلفۆ زۆر توورە بوو. ئەرێ بە ڕاستی کێ ئەوانەی ئاوا دەوڵەمەند کردوە؟ بەڵێ، بۆخۆشی دەوڵەمەند بوو، بەڵام بە ڕاستی لە سایەی کێوە ڕۆستەمی مامۆستای خوێندنگە، خەلیل بەگی گەورە و مەلا دۆران، قەباڵەی ئەو هەموو عەرزەیان وەگیر کەوتووە؟ هەر دەڵێی میراتی بابو باپیریانە بۆیان ماوەتەوە. بە ڕاستی کێ یارمەتی کردوون؟ هەر بۆخۆی نەبووە ئەوەی کردوە؟ بەڵێ هەر بۆخۆی بووە و ئەگەر ئەو یارمەتیی نەدابان، ئەو عەرزانە، کە سەربەسەر زێڕیان دێنا، هەموویان دەبوونەوە ئی دەوڵەتێ، یان وەدەست ئەو سەربازە کۆنانە دەکەوتن کە نە شارەزای ناوچەکە بوون و نە دەشیانزانی ناوی ئەم شارە چییە! بەڵێ، ئەو پیاوانە کە ئەو عەرزە چاکانەیان وەگیر کەوتبوو، هەموویان قەرزداری وی بوون. ئەو عارف سایم بەگە، هەر ئەوی دەڵێم! چۆنی ئەو هەموو گوندە و ئەو هەموو عەرزە، کە لە سەر یەک جێی بیست و هەشت هەزار دۆنم بنەتۆون، وە دەست کەوتوە؟ ئێستا کە هەموو خەڵکی شاری گیانیان دە مەترسی دایە و شەو و ڕۆژ لە ترسی مردنێ خەویان لێناکەوێ، هەر ئەو عارف سایم بەگە پشتی تێکردوون و تەنانەت نایەڵێ ئەو خەڵکە پێوەندی بە پێتەختیشەوە بکەن و داوای یارمەتی بکەن. بۆخۆی لە وێ بۆی دانیشتوە، دە مەترسی دا نیە و خۆشیشی بۆ دەگوزەرێ، ئیدی پەکی بەو خەڵکەی ناکەوێ. ڕاست نەقڵی هەژدیهاکەیە کە دە کانییەکەی دا کەوتوە و نایەڵێ یەک تنۆکیش ئاو بۆ خەڵکی بچێ! نە خێر نابێ ئاوای دە سەرەوە بچێ! با هەر لە گەڵ خەڵکی ئەو شارەی و زولفۆی، کە ئەو هەموو چاکەیەی لە گەڵ کردوە و ماڵ و سامانەکەی لە سایەی وییەوە وەگیر کەوتوە، کێشەی بکا و ئازاریان بدا! ئاخر وەڵامی چاکەی هەر خراپەیە ئیدی! دیارە ئاخرەکەی سوود لەو هەڵسوکەوتەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆشی وەرناگرێ و ئێستا کە ئاوڕ لەو خەڵکەی نادادەوە و تەنانەت چارەنووسی زولفۆی براشی بۆ گرینگ نیە، کە پێش هەمووان لەوانەیە دەو دەریاخوێنەی دا بخنکێ، کە حەمەدۆک لە چیای تووڕووسی‌یەوە وەڕێی‌خستوە، ڕۆژێک پەشیمان دەبێتەوە! بەڵێ ڕۆژێک دادێ کە ئەو عارف سایم بەگە دێ، خۆ بە سەر کەوشەکانی زولفۆی دادەدا، لە بەری دەپاڕێتەوە یارمەتیی بکا و لە نابوودبوون ڕزگاری کا! بێجگە لە وەش خۆ ئەو هەموو دەنگۆیەشی بە دووەوەیە... هەموو خەڵکی چوکووڕاوایە دەزانن کە جەنابی نوێنەر هەم لە گەڵ فەڕانسەیی‌یەکان و هەم لە گەڵ ئینگلیسی‌یەکان پێوەندیی هەبووە، بە دژی مستەفا کەماڵ پاشای یارمەتیی کردوون و تەنانەت هەوڵی داوە ئەو بشکوژرێ. دیارە ڕاستی و دەنگۆ هەمیشە جیاوازی‌یەکیان هەر هەیە و عارف سایم بەگیش کە پیاوێکی بە ئەزموون و زیرەکە، ئەوەی لە هەموو کەس باشتر دەزانێ. بێ‌گومان ئەو باوەڕی بە مستەفا کەماڵ پاشای، کە هەمیشە پشتی گرتبوو، هەبوو، بەڵام کاتێک مەسەلەی مردن و ژین بێتە پێش، براش باوەڕ بە یەکتر ناکەن... ئەگەر ئەو دەنگۆیانە بە گوێی مستەفا کەماڵ پاشای بگەنەوە، ئیدی عارف سایم بەگ ماڵوێران دەبێ و تەنانەت زولفۆش بەو هەموو عەقڵ، هەڵسووڕی و زیرەکی‌یەیەوە ناتوانێ یارمەتیی بکا. بەڵێ، بەڵێ، کاتێک مەسەلەی مەرگ و ژین دە گۆڕێ دا بێ و بە تایبەت ئەوە پێوەندیی بە کەسێکیشەوە هەبێ، کە دەسەڵاتداری وڵاتە و دەستی بە سەر هەموو کەس دا دەڕوا، ئەوە هەر چەشنە دڕدۆنگی و گومانێک هەزار و دەهەزار جار گەورەتر و گرینگتر دەبێ. هەر زولفۆشە کە دەتوانێ پێش ئەوەی درەنگ بێ و کارەکە لە بەرەگە بچێتە دەر، عارف سایم بەگی لەو کێشە گەورەیەی ڕزگار کا!

زولفۆ چەند ڕۆژ بوو نەخەوتبوو و هەر بیری دەکردەوە. دەیەویست ڕێگایەک بدۆزێتەوە، کە بەو ڕێگایەی دا بتوانێ کارێکی وا بکا عارف سایم بەگ بۆچوونی بگۆڕێ، بۆخۆی بێتە شارەکە و چارەسەرێک بۆ مەسەلەی حەمەدۆکی بدۆزێتەوە. باشترین ڕێگاش ئەوە بوو کە دۆخێک بڕەخسێ حەمەدۆکی یاغی بچێتە سەر عارف سایم بەگی، کارێکی بکا ئابڕووی وی لە هەموو چوکووڕاوایە بچێ و لە ئاکام دا جەنابی نوێنەر داچڵەکێ و ترسی وەی ڕێ‌بنیشێ کە هەم کارەکەی و هەم گیانی خۆشی بدۆڕێنێ.

ڕۆژێکیان هێندێک گەورە گەورەی شاری لە ماڵی خەلیل بەگی گەورە کۆ بوونەوە. ئەو کۆبوونەوەیە بە دزیی پارێزگار، حاکم و دادەستێنی کرا و بەڵێنیش درا کە هەرگیز هەواڵی ئەو کۆبوونەوەیە بە وان نەگا. پێنج کەس لەو کۆبوونەوەیەی بوون: زولفۆ، خەلیل بەگ، ڕۆستەم بەگی مامۆستای خوێندنگە، مەلا دۆران و مورتەزاغا. سەعات سێی شەوێ لە سەر شتێک ساغ بوونەوە. هەر لە وێش هەموویان دەستیان بە قورئانێ دادا کە یەک وشەش لەو بڕیارە و هەواڵی ئەو کۆبوونەوەیە لە لای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەس نەدرکێنن و هەر کەس بیدرکێنێ، پیاو نەبێ ئەگەر بە دەستی خۆی ژنی خۆی نەکوژێ. زولفۆ، جەبارە درێژی ڕەعیەتی خۆی لە گەڵ خۆی هێنابوو. هەمان جەباری کۆنە هاوڕێی حەمەدۆکی! پلانەکە ئەوە بوو کە حەمەدۆکی بە جەباری بکوژن.

جەباریان بانگ کردە ژوورێ.

جەبار هاتە ژوورێ. دیار بوو خۆی بۆ ئەو چاوپێکەوتنە ئامادە نەکردوە. سیمای ئاڵۆز و جلوبەرگی ناڕێک بوو و ڕیشیشی نەتاشیبوو. کە هاتە ژوور هەموو لە بەری هەستان و لە مۆبلێکی نەرم دا دایاننیشاند. جەبار کاتێک لە سەر مۆبلەکەی دانیشت، هەردووک دەستی لە سەر چۆکانی دانان، چونکە نەیدەزانی چییان لێبکا و لە کوێیان دابنێ. وەک کەسێکی کە تازە لە تاریکایییە ڕا هاتبێتە ڕووناکایییە، چاوی هەڵنەدەهاتن، هەر بۆیە هەڵیدێنان و دەینووقاندنەوە. سەرەتا بەگەکان هیچیان نەگوت. دستووریان دا قاوەیان هێنا. جەبارە درێژ هەر نەیدەتوانی چاو هەڵێنێ، دەستەکانیشی ساتبەسات قورستر دەبوون و ماسوولکەکانی ئەوەندە وێکهاتبوون، خەریک بوو هەموو گیانی لە بەر یەک هەڵوەشێ. قاوەیەکیان لە پێش دانا. جەبار دەستی بۆ فینجانە قاوەکەی برد، بەڵام دەستی وا دەلەرزی، نەیتوانی هەڵیگرێ. ناچار مورتەزاغا یارمەتیی کرد، قاوەکەی بۆ لە سەر مێزێکی بچووکی تەنیشت مۆبلەکەی دانا.

سەرەنجام زولفۆ گوتی:

ـ ها، جەبار، ئێمە بەو نیوەشەوەی کۆ بووینەوە و ئەتۆمان بانگ کردوە، لەخۆڕا نیە! دەمانەوێ کارێکمان بۆ بکەی.

جەبار بە شێوەیەکی چاوەڕواننەکراو لێبڕاوانە وەڵامی دایەوە:

ـ ئەگەر مەبەستتان ئەوەیە حەمەدۆکتان بۆ بکوژم، ئەمن هەرگیز ئەو کارەم لە دەست نایە. لە بناغە دا ئەو ئیدی بە کەس ناکوژرێ!

ـ مەبەست حەمەدۆک نیە.

بەڵام جەبار گوێی لە قسەی وی نەبوو و قسەکەی خۆی درێژە دا:

ـ دایە سوڵتان کراسە سیحراوییەکەی پێبەخشیوە! ئەسپەکەشی زیندوو بۆتەوە! چلسوارەی غەیبی و حەوت ساڵحان بانگیان کردۆتە لای خۆیان... ئیدی هیچ گوللەیەک کاری لێناکا، هیچ ئاوێک نایخنکێنێ و هیچ ئاگرێک نایسووتێنێ! باشە ئێوە باسی ئەو کراسە سیحراوییەتان نەبیستوە؟

زولفۆ وەڵامی دایەوە:

ـ ئەڵبەت بیستوومانە...

ـ ئەگەر وا بێ وا چاکە واز لە من بێنن، دەنا دەمانچێکم لێدەن و بمکوژن! تکا دەکەم، بمکوژن! منداڵەکانیشم بکوژن! ئەمن حەمەدۆکم پێناکوژرێ، حەمەدۆک

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاوڕێی هەرە نێزیکی من بووە، ئەگەر بشمکوژن، ناتوانم! بۆشم بکرێ، هەر کاری وا ناکەم! ئەمن چۆن حەمەدۆکی دەکوژم؟ ئێستا ئەو بۆتە شێخ، بۆتە پیاوی خودای! چۆن ئەمن دەتوانم پیاوچاکێکی ئاوا بکوژم؟ پیاوچاکێک کە ئەسپەکەی دوای ئەوەی گوللەباران کرا، زیندوو بۆوە و فڕی!

مورتەزاغا باسکی جەباری گرت، ڕای‌تلەکاند و گوتی:

ـ بێدەنگ بە، ئێمە مەبەستمان حەمەدۆک نیە، بۆ وا هەڵدەچی؟

ـ گوتم ئەوە کاری من نیە. تەنیا بایرامۆغلی ڕەنگە شتێکی وای لە دەست بێ. دیارە ئەویش زەحمەتە بتوانێ کارێکی ئاوا بکا، بەڵام لەوانەشە بۆ ئەوەی دووبارە ناو دەرکاتەوە و خەڵک بڵێن توانیویەتی چەتە و یاغی‌یەکی وەک حەمەدۆکی بکوژێ، کە لە خۆی بەناوبانگتر بووە و تەنانەت وەک پیاوچاکیش ناسراوە، بی‌کا! ئەمن چەتان چاک دەناسم. قەت کرمی یاغیگەری‌یەیان دە سەری دا نامرێ و دەرفەتێکی لەباریان بۆ هەڵکەوێ، هەڵدەدەنەوە!

خەلیل بەگی گەورە وە جواب هات و لەسەرەخۆ گوتی:

ـ ڕاست دەکەی، ئەو کرمە قەت نامرێ.

مورتەزاغا هەوڵی دەدا جەباری بێدەنگ کا و جەباریش هەر دەپاڕایەوە و دەی‌گوت کاری من نیە. خەلیل بەگ هێندێک دەنگی بەرز کردەوە:

ـ بەڵێ، جەبار، قسەی تۆیە! هەر بۆیەش ئێمە دەمانەوێ داوا لە بایرامۆغلی بکەین ئەو ئەرکەمان بۆ بەڕێوە بەرێ...

جەبار وەک ئەوەی لە خەو ڕاپەڕیبێ، گوتی:

ـ چۆن؟...

ـ سبەینێ، یان دووسبەی بایرامۆغلی دەنێرینە شاخی و ئەو حەمەدۆکمان بۆ دەکوژێ...

جەبار زۆری تاریفی ئازایەتی و تەڕدەستیی بایرامۆغلی کرد. سوێندی خوارد گوتی ئەو لە کوێرۆغلێش ئازاترە. پاشن لەسەرەخۆ گوتی:

ـ دیارە حەمەد کراسە سیحراوی‌یەکەی دە بەر دایە، بەردەکەش، ئەو بەردە پیرۆزەی ئاورینگی لێ‌دەبنەوە، ئەویشی پێیە و بێجگە لە وانە، ودمی خانەقای چلچاویشی پێیە... بەڵام چووزانم، لەوانەیە بایرامۆغلێش کراسێکی سیحراویی وا، بەردێکی ترووسکەداری وا و ودمێکی بەهێزتر لە ئی حەمەدیشی پێ‌بێ!

مورتەزاغا بە دەنگێکی بەرز تێی‌ڕاخوڕی:

ـ باشە، لە وانە گەڕێ، ئێستا ئێمە لە تۆمان دەوێ کە...

جەبار بە پەلە پەڕی‌یە نێو قسەکەیەوە:

ـ بەهیچ شێوەیەک ناچمە دەستەی بایرامۆغلی‌یەوە! قەتیش وە دوای کوشتنی حەمەدی ناکەوم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئێمە داوای ئەوەمان لێنەکردووی!
ـ بەڵێ؟ ئەدی ئاغا گیان چیتان لە من دەوێ؟
مورتەزا بە شێوەکی نەرم و دۆستانە گوتی:
ـ لەسەرەخۆ بە برا گیان! دڵنیا بە داواکەی ئێمەت هێندە پێخۆش دەبێ، کە هەر دەسبەجێ قبووڵی دەکەی! جارێ قاوەکەت بخۆوە و بحەسێوە...
پاشان ئاغاکان بێ ئەوەی خۆ دە جەباری بگەیەنن و تێکەڵی قسانی کەن، دەستیان بە قسەوباس لە گەڵ یەکتری کرد. کچێکی قاوەچیی جوان هاتە ژوورێ، شەش فینجان قاوەی دە کەشەفێکی زێو دا هێنا و پێش هەمووان قاوەیەکی لە پێش جەباری کۆنەچەتە دانا. ئێستا ئیدی دەستەکانی جەباری لە کاتی قاوەخواردنەوەی دا نەدەلەرزین و کاتێک بە شێوەیەکی ئاسایی لە سەر چۆکانی دانانەوە و بە پەنجەرەی بەرامبەری دا ئارام تەمەشای دەرێی کرد، هەموویان زانیان کە هێدی بۆتەوە.
زولفۆ بەگ لەسەرەخۆ دەستی بە قسان کرد:
ـ گوێت لێبێ جەبار، ئێستا پێت دەڵێم ئێمە چمان لێت دەوێ...
ـ فەرموو ئاغا، ئەمن دە خزمەتتان دام و ئامادەم تەنانەت گیانی خۆشم بۆ ئێوە بەگەکانی خۆم فیدا بکەم. وەڵڵاهی پێم بڵێن لەو بانەی ڕا خۆ هەڵدێرە، بەڵێن بێ دەسبەجێ بیکەم.
ـ دەبێ چەند پیاوان پەیدا بکەی، پیاوی وا کە لە گەڵت یەکدڵ و یەکزمان بن و بە تەواوی باوەڕت پێیان بێ.
ـ ئەوە هاسانە ئاغا، وەک ئاوخواردنەوەی جێبەجێی دەکەم!
ـ چەکیش لەستۆی ئێمە! تفەنگی کارابینی ئەڵمانیی واتان دەدەینێ، تەقەیان پێنەکرابێ! هەرچەندی فیشەکی بشتانەوێ، هەیە! هەر یەکەو ئەسپێکی ڕەسەنی عورفایی یایلاییتان بۆ دەکڕدرێ...
ـ بەڵێ ئاغام!
ـ جەبار، بڕیارمان داوە عەرزیشت بدەینێ، پووڵیشت بدەینێ و چیی دیکەشت دەوێ، درێخیت لێنەکەین...
ـ عەرزم دەوێ ئاغا، لە هەموو شتێک پێویستتر هەر عەرزە...
ـ زۆر باشە، کاتێک چەک و کەرەسەکانتان وەرگرت و پۆشتە و پەرداخ بوون، دەبێ هێرش بکەنە سەر ماڵی عارف سایم بەگی...
ـ بە سەرچاوان ئاغا!
ـ چاکم لێ تێگەیشتی جەبار؟ گوتم تەقە لە ماڵی عارف سایم بەگی دەکەن! بە چاکی بیستت؟ دەزانی ئەو کێیە؟
ـ جا چۆن ئاغا دەکرێ عارف سایم بەگی نەناسم؟ زۆر چاکی دەناسم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ چۆنی دەناسی؟
ـ بێبەڵا بی ئاغا! عارف سایم بەگ ئەو کەسەیە کە یاسای لێخۆشبوونی دەرکرد. ئەو کەسەیە کە لە هەمووتان گەورەتر و گرینگترە... هەمووتان لێی دەترسن! هێندەی لێ دەترسن، ئەگەر دەیبینن، کونەمشکتان لێ دەبێتە قەیسەری! هەوە ئیدی؟
هەموو ئاغا و بەگەکان قاقایان کێشا و پێکەنین.
ـ ڕاست بۆخۆیەتی جەبار!
ـ بەڵێ، ئەو ئێستا لە ئەنکەرەی دەژی، لە لای مستەفا کەماڵ پاشای. هەموو کەس لێی دەترسن، حاکمیش لێیدەترسێ!
ـ بەڵام خۆ ئەتۆ لێیناترسی؟
ـ چۆن لێیناترسم؟ بەرێوەڵڵا منیش لێی دەترسم!
ـ ئەدی چۆن هێرش دەکەیە سەر موڵک و ماڵی وی؟
ـ ئێوەم لە پشت بن، دەیکەم... ئاغام، بە پشتیوانی ئێوە دەتوانم هێرش بکەمە سەر موڵک و ماڵی وی و تەنانەت دەشتوانم لە نێوەڕاستی جادەی ماشێنی پێڕاگرم، بیهێنمە خوارێ و وەک پرپۆڵەی بڵاوی کەم!
ـ باشە دە خۆت ڕادەبینی ئەو کارەی بە بێدەنگی، بێ ئەوەی ئابڕووچوونی لێبکەوێتەوە و شەڕ و هەرای بە دوا دا بێ، جێبەجێ بکەی؟
ـ بەڵێ بەگم، دەیکەم و زۆریشم پێ هاسانە...
ـ ناشترسی؟
ـ مردن برا گەورەیە، پیاو ڕۆژێک هەر دەمرێ، ئاغا.
عارف سایم بەگ کوێخایەکی هەیە: سەرجووخە حاجی عەلی.
ـ دەیناسم، ئاغا. ئەو حاجی عەلییەی دەڵێی کە لە نێوەڕاستی شاری شەش کەسی کوشتن و چونکە پیاوی عارف سایم بەگی بوو، یەک شەویش بەندیخانەی نەدی.
ـ عارف سایم بەگ کردوویەتە جێگری خۆی و زۆری خۆش دەوێ.
ـ دەزانم، ئاغا.
ـ زۆر باشە، دەبێ ئەوی بکوژی.
جەبار گەش بۆوە:
ـ بەسەرچاو ئاغا، دەیکوژم.
ـ ئەوەی بزانە حاجی عەلی زۆر شەڕکەر و ئازایە و ئەنگێوەی چاکیشە. کوشتنی هەروا هاسانیش نیە.
ـ خەمت نەبێ، ئاغا، ئەوە لە ئەستۆی من.
ـ زۆر باشە. ئێستا با باسی شتێکی گرینگتر بکەین.
ـ فەرموو، بەگم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ زۆر باشم گوێ لێبگرە!
ـ بە تەواوی لەش و ڕووحەوە گوێم لێتە بەگم.
ـ بابی عارف سایم بەگی ماوە و زۆر...
ـ بەڵێ، بەڵێ، دەیناسم. بە سەرچاو، ئەویش دەکوژم.
ـ نا، نابێ ئەوی بکوژی.
ـ زۆر باشە، نایکوژم، ئاغا.
ـ ئەو سەعاتێکی زێڕی دە باغەڵێ دایە، سەعاتێکی یەکجار جوان و بە نرخ...
ـ دیتوومە ئاغا، زۆرم دیتوە.
ـ لە کوێت دیتوە؟
کاتێک دەستم لە چەتەییە هەڵگرت، بوومە کرێکاری وی و لە مەزرای وی کارم دەکرد. نۆکەر و کرێکاری دیکەشی زۆر بوون. هەموو بەیانییان ڕادەوەستا و دەبوو ئێمە پێش ئەوەی بچینە سەر کار، بە پێش وی دا بڕۆین و دەستی ماچ کەین. ئەو کاتی دەمەدی سەعاتەکەی بە دەستەکەی دیکەیەوە بوو و چاوی لێدەکرد. دەڵێن ئەو سەعاتە و بەندی سەعاتەکەشی ـ کە زێڕە و کیلۆیەکیش زیاترە ـ لە لای مستەفا کەماڵ پاشایەوە بە دیاری بۆ هاتوە.
ـ تەواوە، ڕاست وایە، جا جەبار دەبێ ئەو سەعاتەی لەو کابرایەش بدزی.
ـ بەڵێ، ئەو سەعاتەش لە وی دەدزم و بۆ تۆی دێنم.
ـ نا، نا، جەبار، بۆت هەیە سەعاتەکەش بۆخۆت هەڵگری.
ـ لە وەی باشتر نابێ، ئاغام! باشە هەڵیدەگرم و وای دەشارمەوە شەیتانیش ئیدی نەیدۆزێتەوە.
ـ باشە، وا دیارە لە ئەرکی خۆت بە تەواوی حاڵی! ئێستا بچۆوە ماڵی خۆت و سەر کاری خۆت. سبەینێ، یان دووسبەی من بۆخۆم دێم بۆ لات و چاومان بە یەکتر دەکەوێ.
ـ دەستووری جەنابت لە سەر چاومە ئاغا.
مورتەزاغا بەستەیەک پووڵی ئەسکیناسی لە باغەڵی دەرێنا و دای بە جەباری. ئەویش پووڵەکەی دە گیرفانی نا و ڕۆیی.
دوای جەباریش بەگە گەورەکان نەنوستن و هەتا بەیانی هەر باسەکەیان درێژە دا. ئەو فکرەی زولفۆی زۆر ژیرانە بوو. بڵێی ئەگەر ئەو پیلانەش جێبەجێ بێ، عارف سایم بەگ هەر وا گوێی خۆی باخنێ، حەمەدۆکی بە هێند نەگرێ و هێزێکی گەورە بە سەر تووڕووسی دا بۆ ڕیشەکێش کردنی ئەو یاغییانە بڵاو نەکاتەوە. بێجگە لە وەش ئەو کارە خۆ هیچ مەترسیی تێدا نەبوو، تەنانەت ئەگەر جەباریش کوژرابا، بە قازانج بوو و چ زیانێکی تێدا نەبوو. جەبار ئێستاش هەر دۆستی هەرە نێزیکی حەمەدی بوو و هەموو خەڵکی ئەم ناوچەیە ئەوەیان دەزانی. ڕێگا لە وەی باشتر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەبوو کە ئەو کارەی بە جەباری بسپێرن و بشیکەنە دەنگۆ کە حەمەدۆک ئەو زەبرەی لە نوێنەری گەورە، عارف سایم بەگ، داوە. دیارە عارف سایم بەگ پەکی بە کوژرانی کوێخاکەی نەدەکەوت و ئەو زەبرەی زۆر پێوە دیار نەدەبوو، بەڵام قەت ئەوەی لە بیر نەدەچوو کە چەتەیەک ئەو سەعاتەی لە بابی بدزێ، کە مستەفا کەماڵ پاشا بە دیاری بۆی ناردبوو.

چەند ڕۆژ دواتر لە پڕ بەسەرهاتی عەنبەر بەگی هاتە پێش و ئاغاکانی خۆشحاڵ کرد. ئەو ڕووداوە بۆ وان یەکجار خۆش بوو و ڕاست ئەوە بوو کە ئەوان لەمێژ بوو خەونیان پێوە دەدی و ئاواتیان بۆ دەخواست.

عەنبەر بەگ لە نێو شاری دا مرۆڤێکی ناسراو بوو. خەڵک خۆشیان دەویست و ڕێزیان بۆ دادەنا. ئەو نەوەی بەگی سەرعێلی سومباسلییان بوو. ئەو بەگە لە گەڵ ڕاپەڕینی کۆزانۆغڵی بوو، بەڵام کاتێک دواتر ئەحمەد کۆزانۆغڵی خۆی بە دەستەوە دا، ئەو ملی بۆ دەسەڵات نەوی نەکرد، هەتا مرد، هەروەک یاغی لە شاخی مایەوە و ئێستا گۆڕەکەی ببووە زیارەتگەی تورکمانان. ئەو بەگە ئەوەندە لە نێو خەڵکی وڵاتی خۆی خۆشەویست بوو، کە ئێستاش عێلەکەی ڕێزێکی تایبەتیی هەبوو و گەورەکانی ئەو عێلەش لە هەموو ئاغا و بەگەکانی دیکە لە نێو خەڵکی دا خۆشەویستتر بوون.
عەنبەر بەگ لە کاتی مردنی بابی دا جحێڵ بوو، چاوەکانی شین بوون و لاوێکی شۆخ بوو. بابی، پێش ئەوەی بمرێ، بانگی کردە لای خۆی و کردییە جێنشینی خۆی. عەنبەر بەگ پێیناخۆش بوو، زۆر گریا، پاڕاوە کە ئەو ئەرکەی پێنەسپێرن و گوتی:" ئەوە کاری من نیە. ئەمن بۆ سەرعێل نابم! بشمکوژن ناتوانم بە خەڵکی هەژار بڵێم دەبێ بەرهەمی ڕەنجی خۆیان بدەن بە من! ئەمن ناتوانم ستەم لە کەس بکەم! بابە گیان، من داوای هیچت لێناکەم، تەنیا ئەوەندەم دەوێ کە ئەو ئەرکەی لە سەر شانی من دانەنێی و ئەوەم لە گەڵ بکەی، هەتا هەتایە منەتبارت دەبم و هەر دوعای بەخێرت بۆ دەکەم". بابیشی کە دە سەرەمەرگێ دا بوو و نەیدەتوانی زیاتری قسە لە گەڵ بکا، بە کوڕە هەرەچکۆڵەکەی گوت کە ئەرکەکە قبووڵ بکا و ئەویش کە شتێکی وای لە خودای دەویست، دەسبەجێ قبووڵی کرد.
لەو کاتییەوە ئیدی عەنبەربەگ بە ڕەنجی شان و پیلی خۆی ژیا. ئاشێکی هەبوو و بۆخۆشی ئاشەوان بوو. گەنمی بۆ خەڵکی لێدەکرد و بە بەرهەمی ئەو ئاشەی خۆی بەخێو دەکرد. هەمیشە تەواوی لەشی ئارداوی بوو.
ئەگەر ئەو جارەی سێڵاو هەڵنەستابا، ئاشەکەی بەسەریەک دا نەڕووخاندبا و لە گەڵ خۆی نەبردبا، ئەوە قەت عەنبەر بەگ ماڵی نەدەهاتە شاری و لە وێ نەدەژیا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە خوارەوەی ئاشەکەی باغە هەنارێکی چکۆڵەی هەبوو، کە باغچەیەک و پارچە زەوییەکیشی بە سەرەوە بوو. براکەی چیدیکەی نەدابۆیە، لە گەڵ ئەوەش کە لە سایەی عەنبەربەگییەوە ببوو بە بەگ و عەنبەر بەگیش بەشەمیراتی خۆی زۆر زیاتر دەکەوت. بەو حاڵەش قەت کێشەی لە گەڵ براکەی نەکرد. لە سەر یەک ئەو پیاوێکی مەند و بە وەج بوو، کێشەی لە گەڵ هیچ کەس نەبوو و قەتیش بە خراپە باسی کەسی نەدەکرد.

عەنبەر بەگ زۆر ئۆگری باغ و زەوییەکەی بوو. پێیخۆش بوو هەر بۆخۆی کاریان تێدا بکا پێیان ڕابگا. نەمامی هەرە چاکی پەیدا دەکرد، دەیچەقاند و بە وەخت هەموو کارەکانی دەکرن. هەر بۆیەش دوای چەند ساڵێک باغە هەناری وی نێوبانگی دەرکرد، هەنجیری لە هەنجیری هەموو شوێنێکی دیکە شیرنتر بوون و هەروەها باغێکی ترێی زۆر جوانیشی دروست کرد. پاشماوەی زەوییەکەشی دەکردە تەماتە، بیبار، باینجان، خەیار، ترۆزی و کاڵەک و شووتی و هەموو ساڵێ بیستانێکی زۆر باشی دەبوو. کەرێکی هەبوو. هەموو ڕۆژی کەرەکەی لە بەرهەمی باغەکەی، لە سەوزی و میوە بار دەکرد بۆ فرۆشتنێ دەیهێنایە بازاڕی شاری. شتەکانی ئەوەندە باش بوون، دەسبەجێ دەفرۆشران. ئاخرەکەی هات خانوێکی بچکۆلەی لە پەنا کلیسایەکی دۆزییەوە و هاتە تێی. خانووەکەش هەر ئی کلیساکەی بوو، دیوارەکانی بۆریە بوون و سەری بە پووش و قامیشی داپۆشرابوو، بەڵام جێگایەکی خاوێن و خۆش بوو. حەسارێکی بە دەورەوە دروست کردبوو و نێو حەسارەکە پڕ بوو لە گوڵەباغ، لاولاو، گوڵە شەوبۆ، ڕیحانە و زۆر چەشنە گوڵی دیکە.

کاتێک شەڕی یەکەمی جیهانی دەستی پێکرد، خەڵکی شارەکەی بوونە دوو بەش، مسوڵمان و فەلە. ئەو ئەرمەنییانەی لە ترسان شارەکەیان چۆل دەکرد، هاتن بۆ لای عەنبەربەگی. سێ گەڕەکی شارەکەی ئەرمەنیی لێ دەژیان و زۆربەشیان سەنعەتکاری وەک ئاسنگەر، پینەچی، بازرگانی دەوڵەمەند و خاوەنزەوی بوون. هەمووویان باوەڕیان بە عەنبەر بەگی هەبوو و هەر بۆیەش هەرچی دراو، زێر، زێو، خشڵ و کەرەسەی بە نرخیان هەبوو، بە نەهێنی کۆیان کردنەوە سەر یەک، لە لای وییان دانان و گوتیان هەتا شەڕ تەواو دەبێ، دۆخەکە ئاسایی دەبێتەوە و ئەوان دەگەڕێنەوە، بۆیان ڕاگرێ. هەموو دەیانزانی عەنبەر بەگ پیاوێکی دەستپاک و ئەمینە و مادام ئەو ماڵ و سامانە لە لای وی بێ، کەس خۆی تێناگەیەنێ، دەپارێزرێ و دیارە ناشفەوتێ.

دوای ئەوەی فەلەکان ڕۆیشتن، خەڵک باسی ئەو زێڕ و زێو و شتانەیان بە گوی گەیی، بەڵام عەنبەر بەگ شتێکی ئەوتۆی پێوە دیار نەبوو. ئەو هەر وەک جاران لە بازاڕی خەریکی سەوزە و میوەفرۆشتنی خۆی بوو و تەنیا ئاڵوگۆڕێک کە بە سەر ژیانی وی داهات، ئەوە بوو کە خانووە حەسیرەکەی چۆل کرد و چوو دە خانووی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جیرانەکەیەوە. بەسەرهاتی ئەو ئاڵوگۆڕەش ئەوە بوو کە جێرانێکی فەلەی بە ناوی ئارتین هەبوو. بە یەکەوە جیرانەتی‌یان زۆر خۆش بوو و کاتێک ئارتین ناچار بوو ماڵوحاڵی خۆی بە جێبێڵێ، داوای لە عەنبەرخانی کرد کە بچێتە نێو خانووەکەی وی‌یەوە. خانووەکەش زۆر گەورە، خاوێن و جوان بوو. ماوەیەکی زۆر پێچوو و فەلەکان نەگەڕانەوە. ئاخرەکەشی دەرکەوت کە ئەوان هەرگیز ناگەڕێنەوە ئەو شارەی و کە وا بوو ئیدی کەسیش نەبوو داوای خانووەکەی لە عەنبەر بەگی بکاتەوە. دەوڵەت، ماڵ، زەوی و سامانی فەلەکانی هەڕاج کرد و ماڵەکەی ئارتینیش کە عەنبەربەگی تێدا بوو، هەر هەراج کرا، بەڵام هیچکەس نەبووە موشتەری ئەوخانووەی و بە پووڵێکی کەمی هەراجی‌یە بوو بە مڵکی عەنبەر بەگی. دیارە ئەو مرۆڤە باش و ڕوحسووکە هەر وەک جاران ساکار و بێئازار بوو و خەریکی کار و کاسبیی خۆی بوو. ئیدی خەڵکیش دوای ماوەیەک مەسەلەی زێڕ و پووڵی فەلەکانیان لە بیر چۆوە و باسی ئەو شتەی هەر نەما.

شەوێکیان یەکێک لە دەرگای ماڵی عەنبەر بەگی دا. ساڵانێکی زۆر بوو شتی وا ڕووی نەدەدا. عەنبەر بۆخۆی چوو و دەرگای کردەوە. کە دەرگاکەی کردەوە، چاوی بە دەستەیەک چەتەی سەرتاپێ چەکداری پۆشتە و پەرداخ کەوت، کە هەموویان سەرکڵاوەی سووریان لە سەر بوو. عەنبەر بەگ نە ترسا و نە پێشی سەیر بوو. هەر وا هێدی و لە سەرەخۆ گوتی:

ـ فەرموون، براکانم، فەرموون وەرنە ژووری. بەخێربێن، سەر چاوان!

دوو چەکداریان لە دەرێ ڕاوەستان و کێشکیان کێشا، ئەوانی دی هەموو چوونە ژوور و بە ڕیز لە دیوەخانێ دانیشتن.

مەلا فەرهاد دەستی بۆ لای یەکێک لە چەتەکان ڕاداشت و گوتی:

ـ عەنبەر بەگ، ئەو کوڕە جحێڵە حەمەدۆکە!

عەنبەر بەگیش دەسبەجێ قسەکەی لێوەرگرتەوە:

ـ بۆخۆشت دەبێ مەلا فەرهاد بی!

ـ بەڵێ، وایە.

عەنبەر بەگ دەستەکانی بەرەو ئاسمان بەرز کردنەوە و بە خۆشحاڵی و شادی‌یەکی زۆرەوە گوتی:

ـ هەزار جار شوکور خوایە، بۆ ئەو ڕۆژەی نیشانی منت داوە! بە ڕاستی ئەگەر ئێستا کەسێک گوتبای هەر ئاواتێکت هەیە، بی‌ڵێ تا بۆت وەدی‌بێنم، دەمگوت تەنیا ئاواتم ئەوەیە حەمەدۆکی ببینم. یاڕەبی بەخێر بێن. پێم بڵێن لە پێش دا چتان بۆ بێنم! برسیتانە، یان لە پێش دا قاوەی دەخۆنەوە؟

مەلا فەرهاد وەڵامی دایەوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ سوپاست دەکەین، هیچ ناخۆین!
لەو کاتە دا حەمەد شەرمی کرد و هەموو گیانی وە سەر ئارەقەی گەڕا.
عەنبەر بەگ دووپاتی کردەوە:
ـ چۆن؟ هیچ ناخۆن و هیچیش ناخۆنەوە؟ هەر هیچ؟...
ـ نەخێر، هیچ!
ـ یانی چی؟ بۆ؟ ئاخر ئێوە میوانی منن و خوا بۆ لای منی ڕەوانە کردوون...
مەلا فەرهاد بە شێوەیەکی تا ڕادەیەک وشک وەڵامی دایەوە:
ـ نەخێر، هیچ ناخۆین!
ـ ئاخر بۆ؟
ـ چونکە ئێمە هاتووین تالانت کەین و ئەو زێڕ و پووڵەت لێبستێنین کە فەلەکان لە لای تۆیان بەجێهێشتوە.
عەنبەر بەگ قاقایەکی کێشا:
ـ حەک ماڵت ئاوەدان بێ! لە بەرئەوەی چ ناخۆن؟ خۆ ئەمن بۆخۆم لەمێژ بوو چاوەڕوانی ئێوە بووم و زۆرم پێخۆشە کە هاتوون ئەو ئەمانەتییەم لێوەرگرنەوە. کارێکی زۆر باشتان کردوە کە هاتوون. باوەڕم پێبکەن ئەو پووڵ و زێڕە لە سەر من بار بوو و نەمدەزانی چیی لێبکەم؟ دیارە هەتا گیانم دە بەر دا مابێ، کەس ناتوانێ دەستی بۆ بەرێ، بەڵام ئەدی ئەگەر مردم؟ ئەو پرسیارەم زۆر جار لە خۆم کردوە کە بە ڕاستی چ لەو پووڵ و زێڕەی بکەم و تەنیا وەڵامێکم بۆ دۆزراوەتەوە: بیدەم بە ئێوە لە هەموو شتێکی دی باشترە، چونکە کەس ناتوانێ وەک ئێوە ئەو پووڵ و زێڕەی بە سەر خەڵکی چاولەدەست دا دابەش بکا. کوڕە هەر زۆریشتان منەتبارم. ئێوە ئەرکێکی گەورە لە سەر شانی من لادەبەن. دەزانن ئەمن چەند لەمێژە ئەو پووڵ و زێڕەم ڕاگرتوە و وەک گیانی خۆم پاراستوومە؟
پاشان بە پێکەنینەوە گوتی:
ـ دەبێ یەکێکم لە گەڵ بنێرن یارمەتیم بکا. بە تەنێ بۆم نایە.
ـ قاسم، لە گەڵی بچۆ.
حەمەد سەری داخستبوو، هەموو گیانی ببووە ئارەقە و پێیعەیب بوو سەر هەڵێنێ.
قاسم و عەنبەربەگ چوونە دەرێ، چرایەکیان لە گەڵ خۆیان برد و چوونە ژوورێکی کە تەختی عەرزی ژوورەکەی لە بەردی مەڕمەڕ بوو. یەکێک لە بەردەکان بە خەتێکی سووری کاڵ نیشانە کرابوو.
ـ ئەو بەردەی دەرێنە...
قاسم هەوڵی دا بەردەکەی دەرێنێ، بۆئی نەکرا.
ـ با یەکی دیش بانگ کەین.
مەلا فەرهاد بۆخۆی هات. عەنبەر بەگ گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هەر ئەو شەوەی گوێزتمانەوە ئەم ماڵەی، زێڕ و پووڵەکەم لێرە دە قووڵکەی نا و سەریشم بەو بەردە مەڕمەڕە جوانانە داپۆشی. ئەو پاچەی بێنە، بەڵکوو بە دمی پاچەکەی بەردەکە هەستێ.

پاش ماوەیەلک هەوڵدان بەردەکەیان لابرد و سەری چاڵەکەی وەدەرکەوت:

ـ ئێستا دەبێ گڵەکەی بدەنەوە، ڕەنگە بە دەستیش بدرێتەوە... قووڵکەکە زۆر قووڵ نیە... ئەوە ئەمن چراکەم گرتوە، ئێوەش بیدەنەوە...

هێندێکی دیش خەریک بوون و گڵەکەیان دەردا. لە پڕ گەیشتنە کووپەیەکی گەورە. کووپەکە بە قیتەوە زۆر بە جوانی دە قوڵکەکەی خرابوو و سەریشی بە قوڕی دادرابوو.

ـ بیهێننە دەرێ و بیبەن. ماڵتان ئاوەدان بێ. ئەو پووڵ و زێڕە بۆ من هەر ئازار و ناڕەحەتی بوو. ئیدی ئەو جار ئاسوودە بووم!

هاتنەوە دیوەخانێ و قاسم کووپەکەی لە وێ دانا.

ـ بیکەوە و لە سەر ئەو لبادەی هەڵیڕێژە!

هەر مەلا فەرهاد کووپەکەی سەراوبن کرد، سکەی زێڕ، ملوانکەی زێڕ، بازنە، پاوانە و ئەنگوستیلە ڕژانە سەر لبادەکەی. هەمووی ئەو خشڵانەش بە بەردی بە نرخ و گرانبایی وەک یاقووت، لەعل، یاقیق و جەواهێراتی دیکە ڕازابوونەوە. هیچکام لە چەتەکان تا ئێستا خەزێنەکی ئاوا بە نرخیان نەدیبوو، هەر بۆیە هەموویان واقمابوون و بێ ئەوەی یەک وشەشیان لە زاری بێتە دەر، دەو هەموو زێڕ و جەواهێراتەیەوە ڕامابوون.

مەلا فەرهاد دەستی بە قسان کردەوە:

ـ عەنبەر بەگ، هەموو ئەو زێڕ و جەواهێراتەی دەدەی بە ئێمە؟

ـ بەڵێ، هەمووی ئی خۆتانە!

ـ شتی وا نابێ!

عەنبەر بەگ و مەلا فەرهاد زۆریان قسە کرد. مەلافەرهاد داوای دەکرد عەنبەر بەگ بەشێکی ئەو پووڵ و زێڕانە بۆخۆی بگێڕێتەوە و ئەویش قبووڵی نەدەکرد، ئاخرەکەی مەلا فەرهاد ئەنگوستیلەیەکی زۆر باشی جوێ کردەوە، کە نەقیمەکەی یاقووتێکی گەورە بوو و دایە دەست عەنبەر بەگی:

ـ لانی کەم ئەوەیان هەڵگرە.

ـ ناتوانم!

ـ ئەتۆ ساڵانێکی زۆر ئەو خەزێنەیەت پاراستوە و ئێستا مافی خۆتە بەشێکی لێهەڵگری.

ـ بە هیچ شێوەیەک ناتوانم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ماشەڵڵا چەندە لە سەر بڕیاری خۆت سووری. زۆر باشە، ئەگەر وابێ و تۆ هیچ لەو زێڕ و پووڵەی هەڵنەگری، ئێمەش هیچ لە گەڵ خۆمان نابەین. هەستن کوڕینە با بڕۆین، یاڵلا!
عەنبەر بەگ قاقایەکی کێشا:
ـ نا، کاکە ڕاوەستن، بۆکوێ دەچن؟ باشە ئەمن ئەو ئەنگوستیلەیەم ئەوە هەڵگرت، بەڵام هەر ئێستاش ئەوە دامەوە بە مەلا فەرهادی و داوای لێدەکەم لە لایەن منەوە بیدا بە منداڵێکی کە دایک و بابی دە شەڕێ دا کوژرابن.
ـ ئەنگوستیلەکەی هەڵگرە و بۆخۆت بیدە بە منداڵێکی وا.
ـ باشە، دەیگێڕمەوە و دەیدەم بە کچی نایب داوسی.
عەنبەر بەگ ئەنگوستیلەکەی دە گیرفانی نا. پاشان قاوەیان هێنا و هەر کەس قاوەی خۆی خواردەوە، بەڵام لەو بەینەی دا عەنبەر بەگ هیچی نەدەگوت و هەر بیری دەکردەوە.
ـ ئەوە بیر لە چی دەکەیەوە، بەگ؟ خۆ ناڕەحەت نی؟
ـ پیاو حەمەدۆکی میوان بێ، چۆن ناڕەحەت دەبێ؟ ئەگەر ناڕەحەتیش بێ، حەمەدۆکی ببینێ، ناڕەحەتی‌یەکەی دەڕەوێ. بەڵام بۆچی؟ شتێکم دە دڵی دایە...
ـ چت دە دڵی دایە، لێمان مەشارەوە! ئێمە دە بەر دەستت داین و هەرچی‌یەکت بوێ بۆت جێبەجێ دەکەین. بۆ وێنە ئەگەر بتەوێ براکەت تاڵان کەین و تۆڵەی تۆی لێبستێنینەوە، بێ سێودوو دەیکەین!
ـ نا، نا، لە وی گەڕێن! ئەو هەر لە دوای مردنی بابمەوە بەشی خۆی ناڕەحەتی بۆ پەیدا بووە!
ـ ئەدی چی‌یە دە دڵت دایە و نایدرکێنی؟
ـ باشە ئێوە هاتوون و ئەو خەزێنەیەتان لێ ئەستاندووم، کە هەمووی ماڵی فەلەکان بووە، کە کۆیان کردۆتەوە و لە لای منیان بە ئەمانەت داناوە. خەڵکیش بە مەسەلەکەیان زانیوە. جا ئێستا چۆن ئەو خەڵکە باوەڕم پێدەکەن کە ئێوە هاتوون و پووڵ و زێڕەکەتان لێئەستاندووم.
ـ بۆیان بگێڕەوە...
ـ قەت باوەڕم پێناکەن.
ـ دەبێ باوەڕت پێبکەن! ئەوە نیە ئێمە خۆمان گەیاندۆتە ئێرە و...
ـ کەس دیتوونی، دوایە شاهیدی بدا، کە بەڵێ حەمەدۆک چووە سەر عەنبەر بەگی و تاڵانی کرد؟
ـ باشە، چ بکەین؟ خۆ ئیشاڵڵا ناشتکوژین!
ـ کوژرانم پێخۆشترە لە وەی ئابڕووم بچێ و دوایە خەڵک بڵێن درۆ دەکا، ڕووت نەکراوە و بۆخۆی خەزێنەکەی خواردوە. ئەمڕۆ کەس باوەڕی بە کەس نیە و دیارە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاتێکیش دنیا وای لێهات کە ئینسانەکان ئاوا بەرامبەر یەکتری دڕدۆنگ بوون، ئیدی ژیان زۆر ناخۆش دەبێ! پیاوی چاک بن ڕێگایەک بدۆزنەوە کە خەڵک لێم دڕدۆنگ نەبن و ئاوام چاو لێنەکەن.
لێرە دا حەمەد وە قسە هات:
ـ نارەحەت مەبە عەنبەر بەگ، ئێستا ئەوەشت بۆ جێبەجێ دەکەم!
پاشان لە پڕ ڕاست بۆوە.
ئێستا ئەو حەمەدە کورتەباڵایە لە پێش چاوی عەنبەر بەگی بە قەد حووجێکی لێهاتبوو و لە دڵی خۆی دا گوتی:" ئەوەی پێیدەڵێن حەمەدۆک، ئەوەیانە، نەک ئەوی پێشوو".
عەنبەر بەگ هەستا، چووە بەر دەرگای ژوورەکەی دیکە کە ژن و منداڵی لێبوون و ئێستا لە دەرگاکەوە بە ترسەوە چاویان دە وان بڕیبوو و بە دەنگێکی بەرز گوتی:
ـ زووبن، ئەو گۆنییە پڕ لە زێڕ و پووڵەم بۆ بێنن، کە بە میرات لە بابمەوە بۆ من بەجێماوە.
پاشان غاری دایەوە لای حەمەد و هاوڕێیانی و گوتی:
ـ کاکە فەرموون، پووڵ و زێڕەکەی بەرن و کارتان بە من نەبێ. هەر ئەوەندەم لە بابمەوە بە میرات بۆ بە جێ مابوو و ئەویش بۆ ئێوە. ئەوەش بزانن بابو باپیری من هەردووکیان ئازا بوون. هەموو چەتە و یاغییەکان، تەنانەت کۆزانۆغڵیش، خۆیان بە دەستەوە دا، بەڵام باپیری من نەیکرد. فەرموو ئەو زێڕە هەمووی بۆ تۆ!
گۆنییەک لە وێ بوو، تەیموور هەموو زێڕەکانی دە گۆنییەکەی کرد، زارکی بە بەنێکی توند بەست و بە شانی دادا. هێندە قورس بوو، بە زەحمەت بۆی هەڵدەگیرا. عەمبەربەگ یەکبەیەک هەموویانی دە ئامێز گرت و لەو کاتە دا چاوەکانی پڕ ببوون لە ئاو:
ـ هەتیو و بیوەژنتان لە بیر نەچن، ئەوانەی باب و مێردیان دە شەڕێ دا کوژراون. ئەوان لە هەموو کەسی دی زیاتر شیاوی وەن کە یارمەتییان پێبکرێ!
حەمەد بە دوای وی دا گوتی:
ـ هەروەها ئەو پیرێژنانەش کە کوڕەکانیان دە شەڕێ دا کوژراون!
لە پلیکانان چوونە خوارێ و عەمبەر بەگ دەرگای بۆ کردنەوە:
ـ خودا پشتیوانت بێ حەمەدۆک، هیوادارم لەو خەباتە دا سەرەکەوی!
حەمەد گوتی:
ـ زوو لە بەر دەرگاکەی لاچوو، بچۆوە سەرێ و خۆت حەشار دە! مەیەڵە هیچکەستان لە بەر پەنجەران بن...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەمبەر بەگ بە پەلە چۆوە سەرێ، زانی حەمەد چ دەکا. لە نەکاوماڵەکە وەبەر دەسرێژ درا. گوللە بە سەر دەرگا و پەنجەران دا بارین. حەمەد و مەلا فەرهاد گوڕاندیان:

ـ عەنبەر بەگ بێکەوە! ئێمە دەستەی حەمەدۆکین! یان زێڕ و پووڵەکەمان دەدەیەی یان دەتکوژین!

عەنبەر بەگیش پەنجەرەیەکیانی کردەوە و لە بەر پەنجەرەکەی ڕا بە هەموو هێزی خۆی هاواری کرد:

ـ بۆچی دەستم لێهەڵناگرن؟ زێڕ و پووڵەکە هەر ئەوەندە بوو کە بردتان! وەڵڵاهی یەک سکەش چییە دە ماڵێم دا نەماوە...

خەڵکی شاری بە گرمەی تفەنگان وەخەبەر هاتبوون و کاتێک گوێیان لەو گوڕە و هاوارەی بوو، زانیان کە حەمەدۆک بە سەر ماڵی عەنبەر بەگی داداوە و تاڵانی کردوە. ئیدی هەر کەس سەری دە بن لێفەی خۆی نایەوە و تاقە کەسێکیش نەیوێرا سەر وەدەر نێ. ژاندەرمان کاتێک گوێیان لە تەقەی بوو، ئاڵۆز بوون و وە جموجۆڵ کەوتن، بەڵام تا ئەوان وەخۆ هاتنەوە، چەتەکان لەمێژ بوو وەسەر تەپکەکان کەوتبوون و لەوێوە تەقەیان بە سەر شاری دا دەکرد.

ژاندەرمە و چەتەکان لە نێو دارستانی ئاکارسازی تێکهەڵچوون و شەڕ لە شەوێوە تا بەیانی درێژەی کێشا. تاریک و ڕوونی بەیانی حەمەد نەخافڵ بە سەر وەکیل باشی نایب عاسمی دا کەوت:

مەلافەرهاد گوڕاندی:

ـ نەبزووی نایب!

نایب عاسم لە جێی خۆی ڕاوەستا و دەستەکانی بەرز کردەوە. تەیموور غاری دا پێشێ، تفەنگەکەی هەڵگرت و دەستووری پێدا دەمەوڕوو درێژ بێ. حەمەد لە سەر زگ خۆی گەیاندە لایان:

ـ دەمناسیەوە، نایب؟

ـ چۆنت ناناسمەوە حەمەدۆک! کەس هەیە وەک تۆ بچێ؟ بەڵام ئەمن پێموابوو وازت لە چەتەگەرییە هێناوە.

ـ گەڕامەوە نایب. باشیش بوو هاتمەوە، ئەگەر نەهاتبامەوە ئێستا لێرە چاوم بە دیداری تۆ ڕوون نەدەبۆوە.

ـ کارێکی باشت نەکرد بە سەر شاریت دادا حەمەد!

ـ نایب، ئێمە بە سەر شاریمان دانەداوە.

خۆیان کووڕ کردەوە و بە ماتەماتە خۆیان گەیاندە نێو کەندالێکی. بەردێکی گەورە لە پێش کەندالەکەی بوو و ئیدی لە وێ گوللە نەیدەگرتنەوە. پاڵیان وە بەردەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دا. نایب سیگارێکی دا بە حەمەدی. هێندێک واوەتر تەیموور لە پشت بنەدارێکی گەورە درێژ ببوو، تەقەی دەکرد و ئاگای لێیان بوو.
حەمەد گوتی:
ـ تەیموور وشیار بە نەیانکوژی! لە بیرت بێ نایب لێرەیە و لە بەر خاتری وی نابێ کەس بکوژرێ.
تەیموور بزەیەکی هاتێ و وەڵامی دایەوە:
ـ سێم ئەنگاوتوون، بەڵام هەر لە باسکیانم داوە و هیچی دی.
نایب دووپاتی کردەوە:
ـ پێم بڵێ بزانم حەمەد، بۆ بە سەر شاریت دادا؟ پێتوا نەبوو ئەوە بۆ تۆ سوودی نیە و بە زیانتە؟
ـ ئێمە بۆ تاڵانکردنی عەنبەراغای هاتبووین. بۆچما نازانی چەندە خەڵکی هەژار و برسی لەو گوندانەی شاخی هەن؟ نازانی چەندە منداڵی بێدایک و باب هەن؟
نایب گوتی:
ـ دەزانم حەمەد، جا ئەو زێڕ، خشڵ و پووڵەی لێتان ئەستاند زۆر بوو؟
ـ یەکجار زۆر، پڕ بە گۆنییەکی! دوایە دە خورجێنێکی گەورەمان کرد و وە پاشتەرکی ئەسپیمان هەڵواسی، هەردووک لای خورجێنی پڕ کردبوو.
ـ ئاغا و بەگەکان زۆرتان لێدەترسن و ئێستا ئیدی بەو کارەی هەر تۆقیون. هەستاون جەباری کۆنەهاوڕێتیان ناردۆتە سەر گوندی عارف سایم بەگی.
ـ بێگومان دوایەش دەڵێن حەمەدۆک بووە بە سەری داداون...
ـ جا عارف سایمیش لەشکرتان دەنێرێتە سەر... ئەو ناوچەیە تووشی چەرمەسەری و گێرەوکێشەیەکی گەورە دەبێ...
ـ هەر هەژار و بێئەنواکانیش لێیان دەقەومێ و تووشی کوێرەوەری و ڕەنج دەبنەوە.
لە نەکاو نایب چاوی بە کراسەکەی حەمەدی کەوت:
ـ ئەو کراسەی خەڵک باسی دەکەن ئەوەیە، حەمەد؟
ـ بەڵێ ئەوە کراسە پیرۆزەکەیە.
ـ حەمەد، ئەمن زۆر دەترسم.
ـ بۆچی؟ لە چی دەترسی نایب؟
ـ خەریکن بچنە سەر دایە سوڵتانی. زۆری باس دەکەن. ڕقیان لێیەتی و دەیانەوێ بیگرن.
ـ کەس ناتوانێ خۆ دە دایە سوڵتانی بگەیەنێ!
ـ هیوادارم وا بێ، بەڵام ئەمن نیگەرانم.
حەمەد چاوی لە نایبی کرد و تێیهەڵڕوانی. دەتگوت دەیەوێ پرسیارێکی لێبکا.
نایب گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ چی‌یە حەمەد؟ دەتەوێ شتێکم لێبپرسی؟
ـ ئەرێ نایب، ئەتۆ پیاوێکی بە ناوی زەکی نەژاد دەناسی، کە مامۆستا بووە، لە شەڕی سەربەخۆیی دا ئازایەتیی زۆری نواندوە و میداڵی وەرگرتوە... لە گەڵ ڕەشماری چەتەش هاوسەنگەر بووە، هێندێکیش دەشەلی...
ـ ئەیچۆن! قارەمانێکی گەورە بوو، بۆخۆی شێرێک بوو! خەڵکی ئەم ناوچەیە هەموو دەی‌ناسن. ئەو هێزەی لە خاربوغازێ شەڕیکی سەخت و ئازایانەیان لە گەڵ فەڕانسەیی‌یەکان کرد، ئەو فەرماندەریان بوو. هەروەها لە داردانێلیش شەڕێکی قورسی لە گەڵ یۆنانی‌یان کرد.
ـ خەبەرت هەیە کوشتوویانە؟
ـ بەڵێ، ئەو هەواڵەشم پێگەیشتوە کە قاتڵەکەشی کوژراوەتەوە. دەڵێن ئەوەی قاتڵەکەی کوشتۆتەوە، ناوی حەمەد بووە.
لێرە دا نایب چاوێکی لە حەمەدی کرد، وەک ئەوەی پرسیارێکی بۆ هاتبێتە پێش. گوللە ویزەیان دەهات و بە سەریان دا دەڕۆیشتن.
حەمەد گوتی:
ـ نایب، ئەو حەمەدەی باسی دەکەن، خوارزای مەلا سەلامی، ئەوە ئەمن بووم.
نایب دەستی لە سەر پشتی حەمەدی دانا و گوتی:
ـ کارێکی زۆر باشت کرد حەمەد، زۆر چاک بوو تۆڵەی ئەوە پیاوە ئازا و قارەمانەت کردەوە.
ـ نایب، پێت‌وایە دایە حۆری و سەیران لە وێ مابن؟
ـ بەڵێ، مەلا سەلام پیاوێکی بە ئەزموون و ئازایە. هاوڕێی مەلا فەرهادی‌یە ئیدی.
ـ دەزانم.
پاشان حەمەد باسەکەی گۆڕی:
ـ کە وا بوو ئێستا جەباری هاوڕێم بۆتە حەمەدۆک؟
ـ ناچاریان کردوە، دەنا پێی خۆش نیە. هەوەڵێ زۆریان بۆ هێنابوو کە ئەتۆ بکوژێ، بەڵام بە هیچ شێوەیەک قبووڵی نەکردبوو.
ـ ئاگام لێیە. ئەدی عەلی‌یە شەل چۆنە؟ هەر لە شاری ماوە؟
ـ بەڵێ، دەبینی ڕۆژێک لە لای مورتەزاغایە و ڕۆژێکی دیکە لە لای مەلا دۆرانی. بریا دیبات. کڵاوی بە گەوەڕ لە سەر دەنێ و سواری ئەسپی عەرەبیی هەرە باش دەبێ! دە ژیانی خۆم دا کەسی وا زیرەک، ئازا و خۆڕاگری وەک ویم نەدیوە! هەست دەکەم یەکجار زۆریش خۆی بە قەرزداری تۆ دەزانێ.
ـ بەڵێ وایە، ئاخر ئەو زۆر جاران لە لای من داوای لێبووردنی کردوە و دەڵێ تاوانی من بوو خەجیج کوژرا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتا وڵات ڕووناک بوو حەمەد و نایب، لە گەرمەی شەڕێ دا و لە کاتێک دا بەردەوام ویزەی گوللانیان لە بن گوێی دەهات، بە یەکەوە قسەیان کرد. پاشان تەیموور هاتە لایان و گوتی:

ـ بڕوانە کا حەمەد ئەو ژاندەرمانە چەندە کەمتەرخەمن، خۆ شەڕێ نازانن و هەر خۆ وەدەردەخەن. وەڵڵاهی ئەگەر بمەوێ و دەستیان لێنەپارێزم، یەکە بە یەکە سەری هەموویان وەک هەرمێی لە بەر یەرک بڵاو دەکەم.

ـ نا، نا، تەیموور، شتی وا نەکەی!

وەکیل باشی عاسم هەستا سەر پێ. ڕەخت و فیشەکدانەکەی ڕاستەوپاستە کرد و خۆی تەکاند.

ـ ئەمن ئیدی دەڕۆم...

حەمەد گوتی:

ـ هیوادارم هیچکەس بە یەکەوەی نەدیبین. تا ئێستاش هیچکەس نازانێ کە ئێمە دۆستین، وا نیە؟

ـ نا، کەس نازانێ. بشزانن شتێکی وا نیە و زۆر دەربەست نیم.

حەمەد بە ڕێزێکی زۆرەوە دەستی نایبی ماچ کرد و نایبیش ئەوی دە باوەش گرت:

ـ حەمەد گیان، ئەوە ئەو جاریش چاومان بە یەکتر کەوتەوە. ئای چەندە شادم کە دەزانم ئەتۆ تۆڵەی مامۆستا زەکیت کردۆتەوە! جا ئیدی ئەو جار بشمرم، داخم نیە. خودا پشت و پەنات بێ!

نایب ڕۆیی. حەمەد بە هاوڕێکانی گوت تەقەی ڕابگرن، نەوەک نایب گوللەیەکی وێڵەکیی وێبکەوێ. دیارە ژاندەرمەکانیش وردە وردە لە پاشەکشێ بوون و تەقەیان بڕیبۆوە. مەلا فەرهاد گوتی:

ـ کوڕینە، دەچێنە ماڵە ئۆمەتی و دەخەوین. دەزانم ئێستا چاوەڕوانمانە و پێشوازییەکی باشمان لێدەکا. ژاندەرمەش جارێ هەتا لانیکەم حەوتوویەکی دیکە خۆیان بۆ خڕ نابێتەوە و ناتوانن بێنەوە شاخی.

حەمەد گوتی:

ـ ئەو نایبە بە ڕاستی مرۆڤێکی سەرنجڕاکێشە. گومانم نیە کە ئەو دۆستێکی نێزیکی مامۆستا زەکی بووە.

لە ڕێگایە دا، تا گەیشتنە جێ، بە یەکەوە هەر باسی وەکیل باشی عاسمیان کرد. مەلا فەرهاد دەیگوت:

ـ پیاوی وەک نایبی بۆ ژاندەرمە نابێ. ئەو دەبوو لە گەڵ ئێمە بێ!

ـ دەی خۆ ئێستاش هەر لە گەڵ خۆمانە!

ـ چی؟ بریا...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەر لە ماوەی سێ چوار ڕۆژان دا ئەو هەواڵە لە کۆزانێ هەتا عوسمانیەی، لە دۆرتیۆلی هەتا ئەدەنەی و لە سەرانسەری دەشت و شاخی بڵاو بۆوە: حەمەدۆک چۆتە نێو شاری، خەزێنەی عەنبەر بەگی تاڵان کردوە و پڕ بە گۆنی‌یەکی زێڕ، زێو و جەواهێراتی دیکە لێ‌ئەستاندوە و بەڵێنی داوە لە مەودواش هەر جارە و بە سەر بەگێکی دا بدا و هەموو ئەو پووڵ و زێڕەش بە سەر بنەماڵەی هەتیوان، بێوەژنان و ماڵومنداڵی نەداری ئەو سەربازانە دا دابەش دەکا کە لە شەڕی قەفقاز و داردانێلی دا کوژراون و نەگەڕاونەوە.

هێندێکان بەو هەواڵەی زۆر خۆشحاڵ بوون و هێندێک زۆر ناڕەحەت. کاتێک دایە حۆری ئەو هەواڵەی بیست، خەو و خواردنی لێ‌هەڵگیرا. کاری ببووە ئەوە هەر دەچووە بن وێنەکەی حەزرەتی عەلی، ئەو وێنەیەی کە تەرمی ئیمامی لە سەر وشترەکەیە و ئیمام هەر بۆخۆشی وشترەکەی لێ‌دەخوڕێ. ڕووی دە وێنەکەی دەکرد، لە گەڵی دەدوا، دەپاڕایەوە و تەنانەت جاری وا بوو هەڵدەپەڕی. نەی‌دەهێشت سەیران و خێزانی مامۆستا زەکیش بخەون. موسلیمی بەستەزمانیش کە شەو و ڕۆژ تفەنگی بە دەستەوە بوو و کێشکی لە ماڵێ دەکێشا، خەوی لێ‌تاڵ ببوو.

سێ چوار ڕۆژ دواتر هەواڵ هات کە چەتان چوونە سەر گوندی عارف سایم بەگی. وەک برووسکەی بە سەریان دا داون. لە وێش حەمەدۆک پڕ بە خورجێنێک زێڕ و پووڵی بردوە و گەڕاوەتەوە شاخی. هەواڵەکە بە وەش کۆتایی نەدەهات. دەگوترا کە لەو بەینە دا کوێخای عارف سایم بەگیش کوژراوە، ئەویش کێ؟ نایب حاجی عەلی! ئەو حاجی عەلی‌یەی کە زەمانی شەڕێش لە هەموو بەرەکان لە گەڵ عارف سایم بەگی بوو. هەر ئەو حاجی عەلی‌یەی شەش پیاوی لە نێوەڕاستی شاری کوشتن و چونکە پیاوی ئەو بەگەی بوو، تاقە شەوێکیش لە گرتووخانەی نەمایەوە. بەڵام ئیدی ئەوە کارەکەی تێکدا. حەمەدۆک هەڵەی کرد، هەڵەیەکی گەورە، هەڵەیەکی وا کە عارف سایم بەگ چاوپۆشیی لێ‌ناکا. حەمەد بابی عارف سایم بەگی نوێنەری گەورەی هەموو هەرێمەکەی ڕووت کردبوو و سەعاتە زنجیرزێڕەکەی کە دیاریی مستەفا کەماڵ پاشای سەرۆککۆمار بوو و مۆری وی لە سەر بوو، بردبوو: دیارە ئەو سەعاتە کە مۆرێکی ئەوتۆی لە سەر بوو، شیاوی قارەمانانی وەک مەلا کەریم، شاهێن بەگ و ڕەشماری بوو، کە ئەوانەش ئێستا نەمابوون و لە وانەی ماویشن، دەکرێ بڵێین هەر کەسێکی وەک بایرامۆغڵی کە پیاوێکی بەوەج بوو، بۆ ئەوەی دەبوو ئەو سەعاتەی بدرێتێ...

ئیدی حەمەدۆک پێی لە بەرەی خۆی زیاتر ڕاکێشاوە. بێ‌گومان عارف سایم بەگ کە ئێستا زۆر تووڕەیە، لەشکرێکی وەسەر دەگێڕێ و بە دیلی دەگرێ. بەڵام ئاخر ئەوە زۆریش هاسان نیە و ئەو لەشکرەش ناتوانن حەمەدی بشکێنن، چونکوو حەمەد کراسەکەی سوڵتان سەلاحەدینی دە بەر دایە، هەر ئەو کراسەی کە سەلاحەدین

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆخۆی، لە کاتێک دا بە شیری ڕووتەوە خۆی بە دوژمن دادەدا، دە بەری دابووە. هەر لە سایە ئەو کراسەشەوە بووە کە سەلاحەدین توانیویەتی بە تاقی تەنێ بەرگری لە ئۆرشەلیمێ بکا، نەیەڵێ خاچپەرستان بیگرن و ئەو شوێنە پیرۆزە بکاتە کوشتارگەی وان. خانەقای چلچاوی ئەو کراسەی تەنانەت نەداوە بەو شازدە پیاوچاکانەش کە چوونە شەڕی یۆنانییەکان و ئیدی نەشگەڕانەوە. ئەو کراسە بۆ پیاوێک دەبێ کە شیاوی بێ و خانەقای چلچاویش حەمەدۆکی هەڵبژاردوە، هەر ئەو حەمەدۆکەی کە بە شمشیرەوە، وەک پڵینگ خۆی بە نێوەڕاستی زنجیرە چیای تووڕووس دا کردوە...

بەگە گەورەکانی شاری کۆبوونەوەیان لەسەر کۆبوونەوە دەگرت و کەیفیان زۆر ساز بوو. ئەو بارودۆخە بۆ وان خێر و بەرەکەت بوو. بێگومان هەر بەو زووانە عارف سایم بەگ خۆ دە مەسەلەکە هەڵدەقوتێنێ و ئەو هەرێمە پڕ دەکا لە ترس و دڵەڕاوکێ. نە ئەو کە کاربەدەستێکی باڵادەست و گەورەیە و نە لە سەریەک دەوڵەتیش چی دی ئەوەیان پێ قبووڵ دەکرێ، کە چەتەیەکی وەک حەمەدۆکی درێژە بە ئاژاوە و ڕاوڕووتی خۆی بدا. نا، ئیدی کاتی ئەوە هاتوە کە داستانی حەمەدۆکی کۆتایی پێبێ. ئێستا خەڵک تەنانەت باسی حەمەدۆکیان وەک یاغییەکی بەنێوبانگ زۆر نەدەکرد و لە چوکووراوا، تووڕووس و هەموو ئاناتۆلی باس هەر باسی ئەو کراسە پیرۆزەی بوو کە دە بەر وی دا بوو. گرفتەکەش ئێستا هەر حەمەدۆکێک نەبوو، شاخەکان هەموویان پڕ لە حەمەدۆک بوون. ئاخ... هەمووش تاوانی ئەو دایە سوڵتانەیە. بەڵێ ئەوانە هەموو دە بن سەری وی دان. ئای ئەو ژنە چەند وریا و زۆرزانە! یاغی، چەتە، دز، قاچاخچی و تەنانەت پیاوکوژی هەرە خوێنخۆریشی دە بەر دەستی دان و ئەو کەسانەیان پێ لە نێو دەبا کە بە نەیاری خۆیان دەزانێ و بە نیازە تۆڵەیان لێبستێنێتەوە. لە خەڵکی شاری و تەنانەت لە ئاغا و بەگە گەورەکانیش ئاقڵترە. پێگەی کۆمەلاتی و ئەزموونی ڕابردووی وای لێکردوە کە خەڵکی باش دەناسێ و دەتوانێ چۆنی بۆخۆی پێیخۆش بێ، خەڵکی هەڵسووڕێنێ، کاریان پێ بکا و کەلکیان لێوەربگرێ. بزانە چی کرد؟ ئاخر کێ ئەوەی پێدەکرێ؟ بارگینێکی نیوە تۆپیوی قۆتڕی زیندوو کردەوە، کردیە ئەسپێکی بۆرەی ڕەسەن و وای لێکرد چلسوارەی غەیبی بە عەبای سپییەوە پەیدا بن، هەڵیکێشن بۆ ئاسمانێ و بیبەنە لای خۆیان و حەوت ساڵحان...

زولفۆ بزەیەکی هاتێ و گوتی:

ـ جا ئەوە تاوانی خۆمان بوو. بۆچما هەر ئێمە نەبووین مەسەلەی مۆری پیرۆزی سەر مەلاشووی ئەسپەکەمان دروست کرد؟

مورتەزاغا تووڕە بوو:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوە دەڵێی چی؟ یانی ئێمە بە دەستی خۆمان مۆرەکەمان بە مەڵاشووی ئەسپەکەیەوە نا؟ بە ڕاستی پێتوایە ئەوە درۆ بوو و هەر بۆخۆمان سازمان کردبوو؟
ـ ئەیچۆن! بۆخۆمان ئەو بەزمەمان دروست کرد و داستانی مۆرەکەمان بڵاو کردەوە! وا نەبوو؟ ئەدی ئەگەر ئێمە نەبووین، کێ بوو سێهەزار لیری خەڵات بۆ گرتنەوە و هێنانی ئەسپەکەی دیاری کرد؟ ئەتۆ بێنی پووڵێکی ئاوا زۆر بکەیە خەڵات بۆ ئەوەی ئەسپێکی پیرۆزی سیحراویت بۆ بێنن و دوایەش لە جیاتیی وی قۆترپێکی کەلاک بەری، بەو بەزم و هەڵلایەی گوللەبارانی بکەی، دەبێ چاوەڕوانی وەش بی کە ئەو ئەسپە بە دوعا و نزا زیندووش بکرێتەوە و..
ـ ئەها، وەڵڵا بابە تەواوە... جا بۆ ناڵێی ئێمە هەر بۆخۆشمان ئەسپەکەمان زیندوو کردەوە؟
هێندەی نەمابوو مورتەزاغا و زولفۆبەگ پێکهەڵپرژێن، ڕوستەم بەگی پیرە مامۆستا گەیشتێ و نێوبژیوانیی کردن:
ـ بەگەکانم، ئاغاکانم، ئێوە هاوڕێی دێرینی یەکترن. سوود و زیانتان بە یەکەوە گرێ دراوە و هەر ئێوە بۆخۆشتان دەبێ پشتی یەکتر بگرن، کە وا بوو چۆن دەبێ ئاوا لە یەکتر تووڕە بن و کێشەی بکەن؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە هەموومان دڵناسک بووین، لە مەسەلەی ئەو ئەسپە دا هیچمان تاوانبار نین. گرفتەکە ئەوەیە کە ئێمە هەمیشە لە جیاتیی ئەوەی لوولەی چەکەکانمان دە لای دوژمنی کەین، هەمیشە دە لای خۆمان کردوە. ئەگەر وا نەبا، حەمەدۆک هەر لە بناغە ڕا نەدەبوو! بەڵام ئێمە قەت ئەوەندەی پێویستە بیرمان لە حاڵی خۆمان نەکردۆتەوە، بیرمان لە کۆمەڵ و ئەو یاساو ڕێوشوێنانەش نەکردۆتەوە، کە بناغەی ژیانی کۆمەڵی ئێمەیان لە سەر دامەزراوە و هەمانن. لە دەهەزار ساڵ، یان سەدهەزار ساڵ پێش ئێستاوە، مۆر و نیشانەی پیرۆزی لە چەشنی مۆرەکەی ئەسپی حەمەدۆکی، هەر هەبوونە. ئەسپەکانی ئاشیل، ئەسکەندەری گەورە، حەزرەتی محەممەد، حەزرەتی عەلی و کوێرۆغڵیش لەو نیشانانەیان پێوە بووە. ئەگەر حەزرەتی عیساش ئەسپی بوایە، بێگومان خەڵک ئەو نیشانە ڕووناکەیان لە سەر شەویلکەی ئەو ئەسپەش دەدی! لە بیرتان نەچێ بەگەکانم، ئەسپی ئاشیلیش کە شەش یان حەوتهەزار ساڵ پێش مێژوو و ژماردنی ساڵەکان هەبووە و ئاشیل لەشەڕی ترۆیای دا سواری بووە، هەر ئەو نیشانەیەی دە زاری دا بینراوە. کەلاوەکانی ئەو قەڵایەی ئێستاش لە نێزیک داردانێلی هەر ماون. کە وا بوو نابێ بڵێین ئەوە هەر دەنگۆ بووە و ئێمە دروستمان کردوە! دەبێ ئیدی لە گەڵ یەکتریش تەبا و هاودەنگ بین... ئێستا کە حەمەدۆک بە سەر گوندی عارف سایم بەگی داداوە، خزمەتێکی گەورەی بە ئێمە کردوە! شتێکی گرینگتر ئەوەیە کە بابی ئەو کاربەدەستە گەورەیەشی ڕووت کردوە و سەعاتە تایبەتییە گرانباییەکەی لە بەرۆکی پچڕیوە. جا لە وەی باشتر دەبێ؟ بەڵێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدۆک بە سەر شارەکەشمانی داداوە، بەڵام ئەوە شتێکی زۆر گرینگ نیە، چونکە ئەم شارە زۆر جار کەوتۆتە بەر هێرشی یاغی‌یان و ئەوە یەکەم جاری نیە! خۆ بۆخۆتان دەزانن کە زۆر ئاغا و بەگی گەورەمان لە نێوەڕاستی ئەم شارە کوژراون، بەڵام بارودۆخەکە گۆڕانێکی ئەوتۆی بە سەر دا نەهاتوە! بردنی ئەو سەعاتە تایبەتی و بە نرخەی لە هەمووی وانە گرینگترە... ئێمە دەبێ هەموومان منەتباری حەمەدی دوژمنی گەورەمان بین کە ئەو کارەی کردوە. سەبارەت بە دایە سوڵتانیش دەبێ بڵێم مەترسیی وی لە دزینی سەعاتێکی ئەوتۆ زۆر گەورەترە. مریدەکانی وی ڕوو دە چەتەگەری‌یە دەکەن و کۆمەڵ کۆمەڵ دەبنە حەمەدۆک. بەڵکوو ئێمە بتوانین لەو نوختەیە کەلک وەرگرین... بریا بۆمان کرابا عارف سایم بەگی لەو بارەوە تێبگەیەنین... ئەویش وەک ئێمە دەبێ لەو بوارە دا شارەزا بێ. ئاخر بابی جاڕچی بووە و هەربۆیەش بێ‌گومان وەک ئێمە لە مەسەلەی ڕاپەڕین، چەتەگەری، شێخ و مریدان و شتی وا حاڵی‌یە. ئێستا ئێمە دەبێ بیر لە وە بکەینەوە کە کاتێک لە گەڵی دادەنیشین، چۆنی لە گەڵ بدوێین، چۆن داخ و ڕقی لە دەروونی دا ببزوێنین و بە چ لایەک دا هانی بدەین. ئەوەشتان لە بیر نەچێ کە عارف سایم بەگ بە هیچ شێوەیەک، تەنانەت ئەگەر گرانیشی لە سەر بکەوێ، نایەڵێ ئەنکەرە بەو حەیسوبەیسەی ئێرە بزانێ، چونکە ئەگەر پێتەخت لەو مەسەلانە ئاگادار بێ، خراپی بە سەر دا دەشکێتەوە. ئەو ئەزموونی پێشتری لەو بارەوە هەیە. بە بڕوای من ئێمە دەبێ بی‌ترسێنین. وای لێبکەین لە گیانی خۆشی بترسێ...

ـ قسەکەت ڕاستە. دەبێ وا بکەین.

ـ بەڵام لەوانەشە ئەگەر لە خۆی بترسێ، ئیدی پێی دەو شارەی نەنێتەوە!

ـ وای لێبێ، ئیدی ئێمە حاڵمان شڕ دەبێ...

زولفۆ لە جێی خۆی ڕاست بۆوە و لە حاڵێک دا لە سەر پانیان ڕادەژا، گوتی:

ـ خەمتان نەبێ، ئەمن عارف سایم بەگی چاک دەناسم. هەر ببزوێ، دەزانم چی بە دڵی دا دێ. ئەو هەمیشە لە کورتیی دەبڕێتەوە، ڕاست دەچێتە سەر باسی سەرەکی و بەو شێوەیە ترس دەوەستێنێ. گومانم لەوە دانیە کە ئێمە دەتوانین ترسی ڕێبخەین. پێشم وایە هەتا بۆخۆی هەست بە مەترسی نەکا، ئەگەر تەواوی دنیاش وێران بێ، مووی لێنابزوێ!

ـ ئەوەمان لە بیر نەچێ، حەمەدۆک سەعاتە بە نرخەکەی، کە دیاریی مستەفا کەمالی بووە، لە بابی ویی ئەستاندوە و بێ‌گومان داویشیەتی بە بایرامۆغڵی، کە پێی وا بووە تەنیا کەسێکە ئەو خەڵاتەی لێدەوەشێتەوە!

ـ بەڵێ، گومان لە وە دا نیە کە بردنی ئەو سەعاتەی زۆر لە دڵ گران هاتوە و پێی‌وایە بێڕێزی‌یەکی گەورەی پێکراوە.

ـ ئەها، دەبێ ئێمە ڕاست لە سەر ئەو نوختەیە پێداگرین. ئەوە کارتی هەرە باشی ئێمەیە و دەبێ بە وەخت لە عەرزی دەین.
زولفۆ گوتی:
ـ ئێوە راست دەکەن، وەک گوتم ئەمن زۆر چاکی دەناسم! زۆر خۆی پێ گەورەیە! پێیوایە خودایەکە و لە سەر عەرزێیە! دیارە ئەوەی قەت پێ قبووڵ ناکرێ کە یەکێک پەیدا بێ، دەسەڵاتی وی بە هێند نەگرێ و خۆی لە وی پێ باشتر و باڵادەستتر بێ.
بەو شێوەیە چەند ڕۆژێک ئەوان هەر بە دەوری یەکەوە بوون، بیریان دەکردەوە و لێکیان دەداوە کە چۆن هەڵسوکەوت لە گەڵ عارف سایم بەگی بکەن و چۆنی هان دەن و بێترسێنن کە باشتر ئەوان بە مەبەست بگەیەنێ. هەموو لە سەر ئەو باوەڕە بوون کە نابێ هیچ ڕێگایەک، یان کەرەسەیەک، بۆ گەیشتن بەو مەبەستە پشت گوێ بخەن.
مورتەزاغا گوتی:
ـ مێشێک بە تەنێ ئەوەندە پیس نیە، بەڵام بێزی پیاوی هەڵدەستێنێ. ئێمە دەبێ پیش بەو شتە بگرین...
ڕۆستەم بەگی کۆنە مامۆستا گوتی:
ـ حەمەدۆک مێشێکی بچکۆلە نیە، بەڵکوو پڵینگێکە ئێمەی لە نێو چڕنووکی خۆی دا ڕاگرتوە، باهۆزێکە هەڕەشە لە ئایندەی نیشتمانەکەمان دەکا.
خەلیل بەگی گەورە لێرە دا وە قسە هات و کۆتایی بە باسەکەش هێنا:
ـ بەو حاڵەش ئێمە نابێ بستە هەتیوێکی بوودەڵەی چەتە هێندە گەورە بکەینەوە.

ئەوێرۆژێ مورتەزاغا زۆری قسە نەکرد. هەر دە بیری عەلی‌یە شەلی دا بوو. ئاخر ئەو شەوەی عەلی لە لای وی و حوسنی خانمێ دەستی بە قوڕئانێ دادابوو کە حەمەدۆک ئیدی وازی لە چەتەیی‌یە هێناوە و شاخی بەجێهێشتوە، بەڵام ئێستا دەرکەوتبوو کە وەکیل باشی عاسم و پیاوەکانی بە چاوی خۆیان حەمەدۆکیان لە شەڕی دا و لە شاخی دیبوو. باشە چ باسە؟ ئەو شەلە نەگبەتە چۆنی ئەو مەسەلەیە بۆ لێکداوەتەوە؟ مورتەزاغا تا دەرفەتی وەگیر کەوت کە هاوڕێکانی بەجێبێڵێ، وەخت بوو لە عەیبەتان دڵی بتۆقێ. ئیدی دوای قسەکانی خەلیل بەگی بە پەلە هاتە دەر و وەدووی پێوشوێنی عەلی کەوت...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٨

وەڵڵاهی لێت تووڕەم، عەلی گیان! باشە ئەوە چ بوو ئەتۆ لە گەڵت کردین، بە قوربانت بم! ئاخر ئەمن چەندت لە بەر پاڕامەوە! حەمەدی منت بۆ ناردەوە شاخی؟ هەر ئەتۆ نەبووی تەرمی خۆت لە سەر وشترێ دابەست و بۆخۆشت وشترەکەت لێخوڕی، عەلی گیان؟ بۆچما هێز و دەسەڵاتی تۆ سنووری بۆ دادەنرێ؟ یان دەتەویست فریومان دەی، عەلی گیان؟ باشە ئەتۆ کە ئەو شیرە دوو سەرە، واتە زولفەقارت هەیە، تۆ کە دوڵدوڵسواری، تۆ کە یاری نێزیکی پێغەمبەری خوای، پێمبڵێ بزانم بۆ دەبێ ئێمە تووشی ئەو هەموو ڕەنج و کوێرەوەرییە ببین؟ عەلی گیان، خۆ دەزانم لە تۆ زیرەکتر و زۆرزانتر هەر نیە! دەو دنیایەی دا کەس هەیە بتوانێ تابووتێکی بە تەرمی خۆیەوە لە سەر پشتی وشترێ دابەستێ و هەر بۆخۆشی وشترەکەی لێخوڕێ؟ پێمبڵێ وا هەبووە بۆخۆت جارێکی ئەو پرسیارەی لە خۆت بکەی؟ ئاخر یان تابووتەکە بەتاڵە و کەسی تێدا نیە، یان یەکی دی وشترەکەی لێدەخوڕێ! ئەوجار بڵێی ئەو پیاوە کورتەباڵا برۆپڕە سمێڵدرێژ و بادراوە کە شەکەت و کەلەلا بە ڕێگایە دا دەڕوا، پیاو دەڵێ ئێستا نا ئێستا سەرەنگرێ دەبێ و دەکەوێ، ئەتۆ بی؟ ئاخر یان ئەتۆ حەزرەتی عەلی نی، یان وێنەگەرەکە وێنەکەتی خراپ کێشاوەتەوە... دەزانی ئەمن بەردەوام لێتپاڕاومەوە و هەزار جارم پەنا بۆ هێناوی کە ئاگات لە حەمەدی من بێ و لە بەڵا و کوێرەوەرییان بیپارێزە. ئەگەر ئەتۆ بە ڕاستی ئیمامی عەلی بوایەی، ئەمنت ناهومێد نەدەکرد و وەڵامت دەدامەوە! باشە عەلی گیان ئەگەر ئەتۆ بە ڕاستی عەلیش بی، لەمەودوا چۆن دەتوانی چاو لە چاوم کەی؟ ئاخر بڕوانە، بزانە حەمەدی من چۆن ئەو خانووەی ڕێکوپێک کردوە، چۆنی ڕازاندۆتەوە و وێنەی تۆشی چەند بە ڕێزەوە لەو جێگا پاک و خاوێنەی هەڵواسیوە. دەزانی بۆچی وای کردوە؟ چونکە باوەڕی بە تۆیە و تۆی لە لا گەورەیە. ئەو جار دەزانی زۆری پێناچی حەمەد دەبێتە باوکی منداڵێکیش. باشە دڵت بەو منداڵەی ناسووتێ؟ چۆن دەبێ ئەتۆ ئاوا بێبەزەیی بی؟ بە قوربانت بم،عەلی، قارەمانی گەورە! لە دڵی خۆمان دا تەختێکمان بۆ تۆ ساز کردوە، کردوومانیە شا و پێمانگوتووی شاعەلی، ناومان ناوی شێری خودای. دەی چۆن دەبێ بێڵی ئێمە تووشی ئەو هەموو بەڵا و چەرمەسەرییەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بین، عەلی گیان؟ لەوانەیە ئەوەندەشت دەرەتان و دەسەڵات نەبێ، کە ئەو داوایانەی ئێمە قبووڵ بکەی! چووزانم، لەوانەشە هەر بە ڕاستی مردبی... ڕەنگە قەت ئەتۆ ئەو وشترەت لێنەخوڕیبێ و قەتیش تەرمەکەت دە نێو ئەو تابووتەی دا نەبووبێ... دەی ئەگەر وابێ، بۆچی جار بە جار خۆ دە کاری ئێمە هەڵدەقوتێنی و ئەو هەموو خەمەمان تووش دەکەی؟ هومێدپێبەخشین پیرۆز و باشە، بەڵام ئەگەر کابرا توانای نەبوو ئەو هومێدە بە ئاکام بگەیەنێ، ئەوە خراپە. هیوابڕاوبوونیش لە مردنێ خراپترە عەلی گیان! مرۆڤ هەر دەمرێ و چارەنووسی لەوە زیاتر نیە، بەڵام ئەگەر هیوا نەبوو، ژیانیش مانای نیە. ئەتۆ بۆ ئێمەت هیوابڕاو کرد؟ ئەتۆ کە ئیمامی، نابێ بەزەییت بە ئیمە دا بێ، عەلی گیان؟ نەدەکرا ئەو شاکیر بەگە بێدینە ـ ڕەبی دە قەبریش دا نەحەسێتەوە ـ لە سەر ڕێی حەمەدۆکی قوت نەبووبایەوە؟ باشە ئەگەر حەمەدۆک ئەو کابرایەی نەکوشتبایە، ئەدی کێ تۆڵەی مامۆستا زەکی، کە سێ هەتیوی لە پاش بەجێ ماوە، کردبایەوە؟ کێ مافی ئەو هەموو خەڵکە هەژارەی لە وی ئەستاندبایەوە؟ دەتوانی وەڵامم بدەیەوە؟ حەمەد بە پێی ڕێوشوێنی هەر چوار کتێبە پیرۆزەکان ئەو جینایەتکارەی کوشت و بە ڕاستیس چاکی کرد. ئەو ئەرکی خۆی بەڕێوە برد. ئەمنیش، ئەمنی پێرێژن، لە سەر گۆڕی ئەو ستەمکارەی، کە هەر ڕۆژی هەوەڵێ پڕ بووە لە مار و دووپشک، سەمایە دەکەم. بەڵێ بە دەنگی دەهۆڵ و زوڕنای سەمایە دەکەم، با هەر کەس دەمبینێ پێی سەیر بم و پێم پێبکەنێ! نا ئیدی کارم پێت نیە. لێت تووڕەم! ئیدی بە ڕێی خۆم دا دەڕووم و چیدی چاو لەو ڕوخسارە گرژەت ناکەم. چاو نێوچاوانت چۆن تێکناوە! ڕەنگە ڕوخسارت لە ڕاستی دا ئاوا گرژیش نەبێ، بەڵام ئیدی ئەمن تا هەم، قەت هاوارت ناکەمێ. قەت ناڵێم هاوار خاوەنی شیری دووسەر و تا لە سەر ئەو دنیایەش مابم نامەوێ چاوم پێت بکەوێتەوە! بۆتۆ ئاوا باشە! کەسێک خەڵکی هیوابڕاو کا، دەبێ هەر وای بەسەر بێ! عەلی گیان، خاوەنی شمشیری دووسەر، ئیمامی گەورە، ئەمن چیدی خۆم پێڕاناگیرێ و لێرە دەڕۆم! دوای ئەوەی تۆ یارمەتی حەمەدیت نەکرد، کە لە ماڵی خۆی دامەزرێ و لێتگەڕا بڕواتەوە شاخی، ئیدی من ناتوانم لە ماڵی وی بمێنمەوە. دەڕۆم و قەتیش نایەمەوە چاو لەو ڕوخسارە تووڕە و گرژەی تۆ بکەمەوە! عەلی، ئەتۆ وەک پێویستە گوێ نادەیە ماف و بایەخی ئینسانەکان و هیوابڕاویان دەکەی! هەر خوای گەورە بۆخۆی دەزانێ تا ئێستا چەندی دیکەی وەک ئێمەت ناهۆمێد کردوە و لێتگەڕاون لە ئێمە خراپتر تووشی ڕەنج و کوێرەوەری بن! دیارە حەقیشە وایان لێبێ، ئەو گەمژانە ئەگەر پشتیان بە تۆ نەبەستبا و هومێدیان بە تۆ نەبوایە، وایان لێنەدەهات!

دایە حۆری هەرای کرد:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەرێ سەیران، کچم، پێموایە ئەتۆ دەسماڵێکی ڕەشت هەبوو، لە وانەی خەڵک بۆ شین و تازیەی بە سەرخۆیانی دادەدەن!
ـ بەڵێ دایە گیان، هەمە...
ـ بۆمی بێنە...
سەیران سندووقە دارگوێزەکەی کردەوە، دەسماڵەکەی دەرێنا و بۆی برد. لەو بەینەی دا هەر بیری دەکردەوە کە دایە حۆری دەبێ ئەو دەسماڵەی بۆ چ بێ، بڵێی هەواڵێکی ناخۆشی نەبیستبێ؟
ـ ئەو کورسی‌یەی بێنە و بچۆ سەری...
پاشان دەستی بۆ وێنەی عەلی ڕاداشت و گوتی:
ـ ئەو دەسماڵەی بە سەر ئەو وێنەیەی دابدە. چی دی پێمخۆش نیە ڕوخساری ئەو پیاوە دڵڕەقەی ببینم.
سەیران داواکەی جێبەجێ کرد و پاش ئەوەی وێنەکە بە دەسماڵەکەی داپۆشرا، دایە حۆری لە بەرامبەری ڕاوەستا و گوتی:
ـ کاتێک خەڵک بەهێند نەگیرێن، هیوابڕاو بکرێن و کاتێک پیاو خەڵکی تووشی کوێرەوەری و ناڕەحەتی‌یە بکا، بارودۆخەکە ئاوای لێ‌دێ. بەڵێ، ئەو کاتی ئێمە هەموومان دەبێ چارشێوی ڕەش بە خۆمان دادەین!
پاشان پشتی دە وێنەکەی کرد، چوو بۆ لای دەرگا و بە سرتە، بە شێوەیەک کە ئیمام گوێی لێ‌نەبێ، بە سەیرانی گوت:
ـ کچم، وەرە با بچینە حەسارێ. هێندێک شت هەن دەبێ باسیان بکەین...
لە پلیکانان چوونە خوارێ. دایە حۆری سەیرانی بردە قولینچکی هەرە سەرووی باغچەکە، زاری بردە بن گوێی و دیسان بە سرتە پێی‌گوت:
ـ ئەمن لە گەڵ عەلی بە کێشە هاتووم و ڕاست و ڕەوان هێندێک قسەم پێ‌گوتوە، بەڵام هەرچۆنێک بێ، ئەو هەر ئیمامی خۆمانە... هێندێک شت هەبوون دەبوو پێکەوە باسیان بکەین، بەڵام ئیدی نابێ دڵی بێشێنین. بۆمان نیە لێی‌تووڕە بین. لە وانەیە ئەویش لەو بارەیەوە هیچی لە دەست نەهاتبێ ئیدی. وشیار بە ڕێز و حورمەتی بپارێزی...
ـ وا دەکەم، دایە...
ـ هەوڵ بدە ناڕەحەتی نەکەی.
ـ بە سەر چاو دایە.
ـ ئەگەر ئەمن ڕۆیشتم...
ـ بۆچما بە تەمای بچیە کوێ، دایە؟
ـ دەچمەوە کێوپارەی، بۆ لای حەمەدۆکی خۆم.
ـ ئەدی ئێمە لێرە بێ‌تۆ چ بکەین؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئێوە پێویستتان بە من نابێ. بۆخۆت لە گەڵ خێزانی مامۆستا زەکی بمێنەوە و ژیانی خۆت بکە. ئەو ژنە زۆر ژنی چاکە. بە قەد وەکیلێکی دەزانێ. وەک ڕەوەزان قورس و قایمە و وەک حەمەدۆکی بەهێز و ئازایە. لێرە ژیانێکی خۆش و هێمنتان بە یەکەوە دەبێ. دانیشن و منداڵی خۆتان بەخێو کەن. مەلا سەلام باغێکی میوەتان بۆ دەکڕێ. دەزانم، حەمەد کاتی ڕۆیشتنێ کیسەیەکی پڕ لە سکەی زێڕی داوەتێ و ئیدی خەمی پووڵیتان نابێ.

ـ دایە حۆری، بە قوربانت بم، ئاخر چۆنم بە تەنێ لێرە بەجێدێڵی؟

ـ کچم، ئەمن بڕیاری خۆم داوە و بشمبەستی‌یەوە لێرە بەند نابم. حەمەدی من بە تەنێ لە وێ دەبێتە خۆراکی گورگ و قەل و دالان! ڕۆڵە نازدارەکەی من، ئەگەر دایە حۆریی خۆی لە لای نەبێ یارمەتیی بدا و پشتی بگری، لە وێ، بە تەنێ، لە نێو ئەو هەموو یاغی، جەردە، ژاندەرمە و دز و پیاوخۆرانە، چۆن دەردەبا؟

پاشان سەری بردە بن گوێی سەیرانێ و گوتی:

ـ گوێم لێ بگرە! حەمەدۆکی من، کوڕە خۆشەویستەکەی من کە لە نێو پیاوان دا تاقە، سمێڵی زۆر جوان دەبێ. بابیشی و خزمەکانیشی وا بوون. هەر بە تایفە سمێڵیان جوانن، بەڵام ئەو هێشتا منداڵە! باشە تا ئێستا کەست دیوە بڵێ حەمەدی ئێمە وەک حەمەدۆکی بە نێوبانگ دەچێ؟

سەیران بە خۆی نەبوو لە قاقای پێکەنینێی دا و دایە حۆریش بە وەی تووڕە بوو و قیژاندی.

ـ بۆ پێم‌پێدەکەنی سەڵیتە؟ پێت‌وایە ئەمن ئیدی قەت حەمەدی نابینمەوە؟ وەڵڵاهی دەبێ بۆ حەمەدی بگێڕمەوە و بڵێم پێم‌پێکەنیوی! ئەوە لە کەنگێوە وات لێ‌هاتوە بە دایە حۆری پێ‌بکەنی؟

سەیران بە دەستی دانووسا و گوتی:

ـ دایە گیان جا چۆن ئەمن بە تۆ پێ‌دەکەنم؟ بە خودای بە تۆ پێ‌نەکەنیوم!

تاوێکی باش دەستەوداوێنی بوو و لە بەری پاڕایەوە هەتا دایە حۆری هێمن بۆوە:

ـ جا ئەگەر وایە هەستە ساز بە، دەچین سەرێکی مامۆستای وینەگەر دەدەین. ئەدی نەجلە لە کوێیە؟ دەبێ ئەویش لە گەڵمان بێ، ئەمن زۆرم باوەڕ بەو ژنەیە، چونکە ژنێکی ئازایە. دیارە هێندێک بە قسەیە، بەڵام ئەگەر ئەو لێرە نەبوایە، قەتم بەتەنێ، لەو غەریبایەتی‌یەی بەجێ نەدەهێشتی.

فایتوونچی‌یەکیان جیران بوو. موسلیم پێش ئەوان، چوو کابرای بە فایتوونەوە هێنا و لە بەر دەرکێ چاوەڕوانیان بوو. ژنەکان سواری فایتوونی بوون. دایە حۆری کراسێکی ئاوریشمی جوانی دە بەر کردبوو. حەمەد ئەو کراسەی بە دیاری بۆ هێنابوو. هەروەها لاقی پڕ بوو لە پاوانە و خڕخاڵ، خەزێمێکی مرواریی دە کەپۆی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کردبوو، دەسماڵێکی سپیی بە سەری دادابوو و پشتێندێکی شاڵی یەکجار جوانی لە پشتێ بەستبوو. دەتگوت دەچێتە سەر داوەتێ...

فایتوونەکە لە بەر دەرگای کارگەی مامۆستای وێنەگەر ڕاوەستا. مامۆستا بە پیریانەوە هات، بە خۆشحاڵی‌یەکی زۆرەوە بەخێرهاتنی کردن، باسکی دایە حۆری گرت و لە دابەزینێ دا یارمەتی کرد. ئەوە دایە حۆریی زۆر خۆشحاڵ کرد و هەستی بە سەربەرزی کرد. بە یەکەوە چوونە ژوورێ و مامۆستا لە سەر مۆبلێکی دایNیشاند. کوڕێکی شاگرد قاوەچی لە قاوەخانەکەی تەنیشتیانەوە قاوەی بۆ هێنان. دایە حۆری لە حاڵێک دا چاوی بڕیبووە نێو فینجانەکەی، بە ئیشتیاوە قاوەکەی خواردەوە. پاشان چاوە زیندووە گەشەکانی دە مامۆستای بڕی:

ـ ئەرێ سەبارەت بە وێنەکەی عەلی... ئەوە بە ڕاستی وێنەی وییە؟

ـ بەڵێ وێنەی وییە...

دایە حۆری چاوێکی لێ‌کرد، بزەیەکی هاتێ و بە شێوەیەکی وشیارانە گوتی:

ـ یانی ئەتۆ کاتێک ئەو وێنەیەت دەکێشایەوە، عەلیت دەدی؟

ـ نا، نا، ئەمن قەت ئەوم نەدیوە!

دایە حۆری پێ‌کەنی:

ـ باشە، ئەگەر قەتت نەدیوە، چۆنت وێنەکەی کێشاوەتەوە؟

ـ دیارە ئەمن قەتم ئەو نەدیتوە و وێنەکەیم لە ڕووی ئەو وێنە کۆنانەی لە زووەوە هەبوون، کێشاوەتەوە. ئەو وێنانەش ئی ئەو وێنەگەرانەن کە لە سەردەمی کۆن دا ژیاون، جا ئەوان یان بە ڕاستی حەزرەتی عەلی‌یان دیتوە و وێنەکەیان کێشاوەتەوە، یان ئەگەر قەتیشیان چاو پێی‌نەکەوتبێ، لە ڕووی هێندێک نیشانەوە کە بیستوویانە و لە بیری خۆیان دا کۆیان کردوونەوە، وێنەکەیان کێشاوەتەوە. لە بناغە دا کاری ئێمە هەر ئاوایە.

ـ ئەها... پێم‌وایە ئێستا تێ‌گەیشتووم. ئێوە نەخشان لێکتر هەڵدەگرنەوە، ڕاست وەک ئێمە، کە کاتێک بەڕەی دەکەین، یان لبادی دەگێڕین، نەخش و شێوەکان لە یەکتر وەردەگرین.

ـ دەکرێ بڵێم، بەڵێ، هەر شتێکی ئاوایە...

دایە حۆری ڕووی بۆ لای سەیرانێ وەرگێڕا. ئێستا ئەو بە تەواوی دە مەسەلەی وێنەکەی گەیشتبوو: ئەو وێنەیە لە ڕووی وێنەیەکی کێشراوەتەوە، کە ئەویش لە وێنەیەکی دیکەی پێش خۆی هەڵگیراوەتەوە. کە وا بوو حەزرەتی عەلیی ڕاستی، ئەوی بەناوبانگی دوڵدوڵسوار هیچ گلەیی‌یەکی لە سەر نەبوو و هەر بۆیەش ئێستا حۆری زۆر لەوە پەشیمان بوو کە لە خۆڕا ئەو هەمووەی بە سەر ڕۆیشتوە و گلەیی و گازەندەی لێی‌بووە. بەڵام ئێستا وەختی شتێکی‌دیکە بوو، ڕەنگ بوو دەرفەتی وای بۆ هەڵنەکەوێتەوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ مامۆستا، داوایەکم لێت هەیە. هەرچەندی بتەوێ دەتدەمێ. پووڵم زۆرە. قەتم داوای پووڵی لێ نەکردبوو، بەڵام حەمەد کاتێک دەڕۆیی پووڵێکی زۆری دامێ...

ـ پووڵ و حەقدەستم بۆ گرینگ نیە و ئەگەر داوایەکیشت هەیە لە سەر چاومی دادەنێم، دایە حۆری!

ـ دەمەوێ وێنەی ئەسپێکیم بۆ بکێشیەوە، ئەسپی حەمەدۆکی. بۆخۆت دەزانی ئیدی...

ـ چۆنی پێت خۆش بێ، وای دەکێشمەوە.

ـ ئەسپەکە بە ئاسمانێوە دەفڕێ. سەری سمەکانی هەورێکی سپی دەنگێون.

ـ بە سەر چاو.

ـ باشە، خۆ وێنەی ئەو ئەسپەت نیە، هەتا لە ڕووی بکێشیەوە!

ـ نەخێر، نیمە.

ـ ئەدی لە ڕووی چیی دەکێشییەوە؟

ـ لە ڕووی ئەو نیشانانەی بیستوومن و دە مێشکم دا ڕامگرتوون.

ـ دەبێ لە کاتێک دا بێ، کە دەحیلێنێ. دەبێ سەری بۆ ئاسمانێ بەرز کردبێتەوە و کونەلووتی ئاواڵە بن.

ـ بەڵێ، دەبێ بحیلێنێ و...

ـ دەبێ هەر لەو کاتە دا کە ئەسپەکە دەفڕێ، حەمەدی منی سوار کەی!

ـ بەڵێ، بێگومان.

ـ نێوچاوانی ئەسپەکەی دەبێ زەردێکی زێڕین بێ، لە ڕەنگی یەخە بریقەدارەکەی مستەفا کەماڵ پاشای. چەند چوارگۆشەی زێڕین و گەڵا بەڕوێکیش.

ـ ڕاست وای دەکێشمەوە.

ـ حەمەد کە سواری ئەسپەکەی بووە، دەبێ کاڕابینێکی بە شانییەوە بێ، ئاسنەکەی بترووسکێتەوە...

ـ بەڵێ، کارابینەکەشی دە شانی دا دەبێ.

ـ باشە قەتت بەو شێوەیەی دیتوە؟

ـ قەت.

ـ ئەدی چۆنی دەکێشییەوە؟

ـ دەیهێنمە نێو بیری خۆمەوە.

ـ ئەها...

دایە حۆری بە وردی بۆی باس کرد کە وێنەی حەمەدی دەبێ چۆن بێ. جلەکانی، سەربەرگە ئێخە زەردە گوڵدۆزیکراوەکەی، خەنجەرە چەرکەسییە دەسک زێوکفتەکەی و ڕەخت و فیشەکدانەکەی.

ـ ئەدی بە باشی ڕوخساریت وەبیر دێتەوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بەڵێ.
ـ دەتوانی وای بکێشییەوە کە ڕاست وەک خۆی بچێ؟
ـ وای دەکێشمەوە بە موو لە گەڵ خۆی جیاوازیی نەبێ.
ـ کوڕی من هەمیشە بزەی دێتێ، قەت وەک عەلی ڕووگرژ نیە. دیتووتە کە پێدەکەنێ؟
ـ ئەیچۆن؟
ـ لە دوورەوە گوێت لە پێکەنینی حەمەدی من دەبێ.
ـ وایە.
ـ بەڵام حەمەدی من نابێ زۆر پێبکەنێ. دەبێ بزەی بێتێ، بزەیەکی سەربەرزانە، وەک شۆڕەسوارێکی قارەمان.
ـ بەڵێ، بزەی لە سەر لێوان دەبێ.
ـ سەرکڵاوەی لە سەر مەنێ! لێی جوان نیە، کڵاویش نا! چونکە ئەمن پێموایە بە کڵاوەوە وەک ئەو عەلییە شەلە نەگبەتەی دەچێ. با سەری ڕووت بێ، کاکۆڵی بە شانە کرابێ و ڕژابێتە نێوچاوانی.
ـ زۆر باشە.
ـ کەنگێ وێنەکەم بۆ تەواو دەکەی؟
ـ هەر کاتێکی بڵێی... بەڵێن بێ شەو و ڕۆژ کاری لە سەر بکەم.
ـ خودا ڕاوەستاوت کا!
دایە حۆری هەستا سەر پێ و دەستی مامۆستای وێنەگەری ماچ کرد.
ـ شەرمەسارم مەکە حۆری خانم! ئەوە چ دەکەی؟
مامۆستا هەستی کرد دایە حۆری دەیەوێ شتێک بڵێ، بەڵام لە ڕووی هەڵنایە.
ـ هەر داوایەکی دیکەت لێم هەیە، بیڵێ! دە ڕوو دا مەمێنە!
دایە حۆری وەک کچۆڵەیەکی مێرمنداڵ سوور هەڵگەڕا:
ـ وەڵلاهی مامۆستا تووشی زەحمەتێکی زۆرم کردی.
ـ هیچ زەحمەتێکت تووش نەکردووم. هەر شتێکیشت دەوێ پێم بڵێ! بە دڵ پێمخۆشە کار بۆ تۆ بکەم و وێنەت بۆ بکێشمەوە.
ـ بە ڕاستی؟ یانی بۆت زەحمەت نیە؟ ئەگەر وایە وێنەیەکی دوڵدوڵی حەزرەتی عەلیشم بۆ بکێشەوە، بەڵام با بۆ خۆی دە گەڵ نەبێ، نە لە سەر زینی و نە لە پەنا دوڵدوڵیش. یانی هەر تێدا نەبێ!
ـ ئاخر چۆن دەبێ دوڵدوڵی تێدا بێ، بەڵام حەزرەتی عەلی تێدا نەبێ؟ شتی وا دەبێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بۆ نابێ؟ دەبێ. ئەو کاتی هەر وێنەی دوڵدوڵی دەبێ و هیچی دی! ئەگەر پێشت خۆشە، ئەو وێنەیەی حەزرەتی عەلیشم بۆ ئامادە بکە، کە بۆ خۆی وشترەکەی لێدەخوڕێ.
مامۆستا پێکەنی و گوتی:
ـ باشە دەی، قسەم نیە، چۆنی دەڵێی با وا بێ!
ـ وێنەیەکی ئەو ژنەشم دەوێ! ئەو ژنە، ئەتۆ بڵێ، ئەوەی لە هەموو ژنێکی سەر ئەو دنیایەی جوانترە. ئەوە کە بە ڕوخسار ژنێکی یەکجار جوانە و بە لەشیش هەژدیهایە. سوورەگوڵێکی گەورەشی لە پەنا بێ. با سەرپشتی پڕ بێ لە پووڵەکە.
ـ ئەو وێنەیە هەر لە بناغە دا بەو شێوەیە دەکێشرێتەوە کە ئەتۆ دەڵێی.
ـ باشە، پێموایە شێوەیەکی برێک جیاوازتری ئەو وێنەیەشت هەیە، وا نیە؟
ـ بەڵێ، وایە! یەکی زۆر جوانم هەیە، کە ڕاست لە بەر ئەسڵەکەی هەڵگیراوتەوە.
ـ پاشان وێنەیەکی بابە ئادەم و دایە حەواشم دەوێ.
ـ لە وی یەکی ئامادەم هەیە.
ـ بەڵام دەبێ لە وی وێنەیەکم بۆ ئامادە بکەی، کە ئەو گەڵایەیان بەو شوێنەیەوە نەبێ. ئەو گەڵایە ڕاست نیە، یانی ئەوان گەڵایان بە وێوە نەبووە!
مامۆستای وێنەگەر قامکەکانی دە نێو ڕدێنی ڕاکرد و لە کاتێک دا بیری دەکردەوە، گوتی:
ـ باشە بۆ ئەو گەڵایەیان پێوە نەبێ؟ چووزانی ڕاست نیە؟
ـ ئاخر دەزانم وا نیە. پێم بڵێ بزانم، ئەو کاتی چ لە بەهەشتێ و چ لە سەر عەرزی، بێجگە لە وان کەسی دیکەی لێبووە، هەتا شەرمی لێ بکەن؟ باشە ئەدی چ پێویستی کردوە ئەوان ئەو گەڵامێوە گەورە و پانەی بە وێوە بنێن؟
ـ ڕاست دەکەی، ئەمن قەت بیرم لەو بەشەی نەکردبۆوە.
ـ ئێستا تێگەیشتی؟ جا ئەگەر وابێ، کاتێک وێنەیەکی دیکەت لێ کێشانەوە، هێندە گێل نەبی بچی گەڵایەکی پانیان بە بەر موسووڵدانییەوە هەڵواسی!
ـ قەت شتی وا ناکەمەوە.
دایە حۆری وەرسووڕا، لە بەر پشتێندی کیسەیەکی دەرێنا، پاشان ڕووی دە وێنەگەرەکە کردەوە، کیسەکەی بۆ ڕاداشت و گوتی:
ـ ئەو کیسەیە پووڵێکی زۆری تێدایە. چەندی هەڵدەگری، هەڵگرە! پێتخۆشە هەر هەمووی هەڵگرە! ئەمن بێپووڵ نابم، کوڕەکەم بۆم دەنێرێ.
مامۆستا کیسەکەی لێوەرگرت، کردیەوە، هێندێکی لە پووڵەکەی دەرێنا، زاری کیسەکەی بەستەوە و دایەوە دەستی. دایە حۆری زانی هێندەی نەگێڕاوەتەوە، بەڵام وە سەر خۆی نەهێنا. لەو کاتە دا لە دڵی خۆی دا دەیگوت: بە ڕاستی مرۆڤێکی سەیرە، سوور دەزانێ خۆی فریو دەدا، بەڵام ئێستا زۆر شتم سەبارەت بە وێنەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی بۆ دەرکەوت. ئێستا دەزانم ئەو وێنەیەی بە ئێمەی فرۆشتوە، وێنەی ڕاستی ئیمامی عەلی نیە و ئەو عەلی‌یە هەر فڕی بە سەر حەزرەتی عەلی‌یەوە نیە. هەر ئەو وێنە قەڵبەش بوو کە ماڵوێرانی کردین! جا ئەگەر وێنەی حەمەدیش وەک ئەو عەلی‌یە قەڵبەی بچێ، ئەوە ئەمن دەزانم و ئەو! دوور نیە حەمەد پێش ڕۆیشتنێ پووڵی بۆ ویش بەجێ‌هێشتبێ، کە هێندەی خاتر گرتین و پێشوازیی لێ‌کردین.

ـ هەوڵ دەدەم بە زوویی وێنەکانت بۆ ئامادە کەم!

ـ ئەو وێنانە لە گەڵ خۆم دەبەمە شاخی، لە پێش دا نیشانی دایە سوڵتانیان دەدەم و دواتر با ئەوانی دیکەش بیانبینن...

پاشان بیری کردەوە: هەر خودا بۆ خۆی دەزانێ ئەگەر وەستای وێنەگەر بزانێ کە ئەو حەمەدەی ئەو وێنەکەی دەکێشێتەوە، هەر ئەو حەمەدۆکە بەناوبانگەیە کە خەڵک باسی دەکەن، چۆن کار لە سەر ئەو وێنەیە دەکا و چۆنی دەڕازێنێتەوە!

فایتوونەکە هەر لە بەر دەرگا ڕاوەستابوو. مامۆستا تا لای فایتوونەکەیان لە گەڵ چوو و بەڕێی کردن. لەو ماوەیە دا کە دایە حۆری بێ‌پسانەوە لە گەڵ وێنەگەرەکە دەدوا، نە موسلیم و نە دوو ژنە جحێڵەکان نەیانوێرا تەنانەت زار هەڵپچڕن و یەک قسەش بکەن.

کوژرانی شاکیر بەگی باس و هەرایەکی زۆری لە نێو شاری نایەوە. بەشێک دەیانگوت دەستی خۆش بێ کوشتی، زۆر بە جێ بوو. بەشێکی دیکەش دەیانگوت، باشە چۆن دەبێ هەتیوێکی بوودەڵە لە نێوەڕاستی شاری و لە پێش چاوی هەموو خەڵکی، بەو شێوەیەی شاکیر بەگی بکوژێ؟ دەوڵەت چ وەڵامێکی بۆ ئەو ڕووداوەی هەیە؟ بەشی زۆری خەڵکەکەی لایەنی حەمەد و مامۆستا زەکی‌یان دەگرت و بەشێکیش دەترسان. هەر بۆیەش بۆ وێنە ئەو سەپانانەی لە وێ مابوونەوە، بەراتیان نەدرابۆیە و تا ئێستا هەر ئەمڕۆ و سبەینێیان پێ‌کرابوو، بە پەلە، هەر دەسبەجێ دوای کوژرانی شاکیر بەگی حەقەکەیان درا. نۆکەر و دەستوپێوەندەکانی شاکیر بەگی وستەیان نەهات، لە جێی خۆیان نەبزووتن، هیچ چەشنە دژکردەوەیەکیان نیشان نەدا و خۆیان دە ماڵ و منداڵی حەمەدی نەگەیاند. موسلیم مەتەرێزێکی لە بەر دەرگایە دروست کردبوو، هەمیشە فیشەکی دە بەر لوولەی تفەنگێ دابوو و شەو و ڕۆژ دەو سەنگەرەی دا کێشکی دەکێشا. بەڵام هیچ نەقەوما. مەلا سەلام لە کۆنەوە ڕێز و خۆشەویستی‌یەکی زۆری لە نێو خەڵکی ئەو شار و ناوچەیە دا هەبوو و تەنانەت بەرەبەرە هاوکات لە گەڵ ڕووداوەکانی ئەو دوایی‌یانە، خۆشەویستتر و خاوەنڕێزتریش ببوو. هەر ئەوەندە لە نێو بازاڕی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەدەرکەوتبا، دوکانداران یەکە یەکە لە دوکانەکانیان دەهاتنەدەر و زۆر بە گەرمی چاکوخۆشی‌یان لە گەڵ دەکرد...

بێجگە لە مامۆستای وێنەگەریش، هیچ کەس شکی وەی نەکرد کە ئەو حەمەدە مێرمندالەی شاکیر بەگی کوشت، هەر ئەو حەمەدۆکی یاغیی بەنێوبانگە. ئەو دەیزانی، بەڵام ئەو نەهێنی‌یەی دە دڵی خۆی دا ڕاگرت و قەت لە لای کەس نەیدرکاند. بەڵێنی دا بوو هیچ کەس ئەوەی لێ‌نەزانێ و ئەو ڕازەی لە گەڵ خۆی بەرێتە بن گڵی.

هەر مامۆستای وێنەگەریش بوو هاتە سەر ئەو باوەڕە کە باغێکی پڕتەقاڵی بۆ سەیرانێ بکڕێ. بۆخۆی بیری کردەوە: کابرای یاغی هەمیشە دە مەترسی دایە و درەنگ یان زوو گوللەیەک دەی‌پێکێ و دەکوژرێ، وا باشە ڕۆژێکی وا ئەو ژنە جوان و جحێڵە شتێکی هەبێ پێی بەرێ بچێ و چاولەدەست نەبێ. چوو لەو بارەوە دە گەڵ مەلا سەلامی قسەی کرد، بەڵام بە هیچ شێوەیەک حەمەدۆکی تێکەڵی باسەکەی نەکرد.

دەوڵەت هێندێک باغی لەو دەوروبەرەی هەبوون کە دەی‌فرۆشتن و نرخیان زۆر گران نەبوو. لە نێو ئەو باغانە دا لە سەر یەکێ ساغ بوونەوە و وە هەوڵی کڕینی کەوتن. ڕووبەری باغەکەی شازدە دۆنم بوو و دارەکانی زۆر ساغ، جوان و بەهێز بوون. کەس نەی‌وێرا بە سەر سەوداکەیان هەڵوێستێ و زۆری پێ‌نەچوو سەیران قەباڵەی باغەکەی دە باغەڵێ دابوو.

مامۆستای وێنەگەر شەو و ڕۆژ بێ‌وچان کاری کرد و بە چەند ڕۆژان وێنەکانی بۆ دایە حۆری ئامادە کرد. بە تایبەت وێنەی حەمەدی دایە حۆریی شاگەشکە کرد:

ـ ئای خوایە! ماشەڵلا! کچینە وەرن بڕوانن! مامۆستا مەلا سەلام! قەت شتی ئاوا جوانتان دیتوە؟ ئەوە حەمەدی منە بە سواری ئەسپەکەی بە ئاسمانێ دا دەفڕێ! بە نێو هەوران دا دەفڕێ! بە ڕاستی چاکی کێشاوەتەوە! هەر ڕاست حەمەدی کوڕمە!

دایە حۆری لە تەماشای وێنەکان تێر نەدەبوو. هەر لە وێ لە لایان ڕاوەستابوو، جار جار چاوی دەگوشین و دیسان تێ‌یانەوە ڕادەما. هێندێک جار بە تاسەو خۆشەویستی‌یەوە چاوی لێ‌دەکردن و جاری واش بوو لێ‌یان تووڕە دەبوو و بۆڵەی لە سەر دەکردن. ماندووش نەدەبوو.

دوای چوار پێنج ڕۆژان چاوی لە وێنەکەی ئادەم و حەوای کرد. بە ڕاستی ئەو جار مامۆستا گەڵامێوە پانەکەی لابردبوو و هەموو لەشیان بە تەواوی دیار بوو. ئەندامی پیاوانەی بابە ئادەمی درێژ و مەیلەو سەوز بوو. دایە حۆری بە دیتنی ئەو دیمەنەی حەیران ما و لە دڵی خۆی دا گوتی، خوا بمان‌پارێزێ، چەندە دەترسم! ئەندامی ژنێتیی دایە حەواش جوان بوو و وەک گوڵەباغێکی تازەپشکووتو دەچوو. دایە حۆری ئەوەیانی پێ باشتر بوو و لەو کاتە دا بیری لە سەیرانێ کردەوە: ئەو ژنە وەک دایە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەوای جوانە، بەڵام ئەو جار ئەو بێئەنوایە بڵێی چ بکا و چۆن ژیان بەرێتە سەر. ئەو ژنێکی جوان و جحێڵە و تینووی خۆشەویستییە، بەڵام مێردەکەی بەجێیهێشتوە و چۆتەوە چیاکانی خۆی...
کاتێکیش چاوی لە ژنە هەژدیهاکەش کرد، کە سەر پشتی بە پوولەکەی زێڕین داپۆشرابوو، خێرا بانگی سەیرانێی کرد و گوتی:
ـ وەرە ئەو دەسماڵە ڕەشەی لە سەر ئەو وێنەیەی لابەرە! ئەم وێنەیەی عەلی دەبێ وەک وی بچێ، ئەمەیان دەڵێم کە تازە کێشراوەتەوە، چونکە حەمەدی ڕاست وەک خۆی کێشاوەتەوە، دەبێ ئەوەشیان هەر وا بێ. ئەو عەلییەی ژێر دەسماڵەکەی هەر هەناسەی نایە و چەند ڕۆژیشە دامانپۆشیوە... ئەو وێنەیەی عەلی، کە مامۆستا تازە بۆی کێشاومەوە، هەر وەک ئەوی پێشوو دەچێ، بەڵام دە وێنەکەی من دا ئیمام بزەی هاتۆتێ!
 کاتێک سەیران دەسماڵەکەی لە سەر وێنەکەی کردوە، دایە حۆری لە کاتێک دا بزەی دەهاتێ، لە سەرەخۆ و بە شەرمەوە، وەک کیژۆڵەیەکی مێرمنداڵی زۆرزان ڕووی دە وێنەکەی کرد، پاڕایەوە و داوای لێبووردنی لە ئیمامی عەلی کرد.
چاوەکانی سەیرانێ پڕ ببوون لە فرمێسک:
ـ ئەرێ دایە گیان، بە ڕاستی بە تەمای بەجێمان بێڵی؟
ـ بەڵێ کچم، ئەمن ئیدی دەبێ بڕۆم!
ـ ئاخر دایە ئەمن منداڵم دەبێ...
ـ ئەو منداڵە کاتێک لە دایک دەبێ، پێویستیی بە من نابێ... بە موسلیمی بڵێ ئەسپێکم بۆ ساز کا. بەیانی زوو، ئەو کاتەی زەردە لە سەران دەدا، دەڕۆم.
پاشان چاوێکی بە دەوروبەری خۆی دا گێڕا و دە دوڵدوڵییەوە ڕاما کە سەری سووڕاندبوو و ئاوڕی دابۆوە دوای خۆی. نیشانەی ترسان لە چاوی دوڵدڵی دا دەبینرا. بە ڕاستیش ئەو هێسترە بێ ئیمامی عەلی ئەوەندە سەرنجڕاکێش نەبوو...
ـ سەیران، دەزانی ئەوەیان وێنەی دوڵدوڵی حەزرەتی عەلییە. با هەر بێرەوە هەڵواسرێ و جوانت ئاگا لێیبێ.
ـ بە سەر چاو دایە حۆری...
لە ماوەیەک لە مەو پێشەوە دایە حۆری خەریکی خۆسازکردن بوو و شتی زۆر کڕیبوو. سەیران هەموو شتەکانی بۆ پێچایەوە، دە گۆنی و بوخچانی نان و ئامادەی کردن. نەجلە و مەلا سەلامیش هێندێک دیارییان بۆ کڕیبوو. ئەوانیشیان پێچایەوە ئەو جار وێنەکانیان دە کاغەز و پەڕۆیانەوە پێچان، هەتا نەشکێن و ڕەنگیان نەشەمزێ و ئەوانیشیان دە بارەکە دا جێ کردەوە.
ـ دایە گیان، بڵێی ئەو هەموو شتانەت بۆ بچن؟
ـ دەچن، هەر نەبێ بە لاتەنیشتی وڵاخەکەیانەوە هەڵدەواسم و...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە پڕ دایە حۆری دڵی پڕ بوو، چاوەکانی پڕ بوون لە فرمێسک، بەڵام هەرچۆنێک بوو خۆی ڕاگرت و لە پڕمەی گریانێی نەدا. پاشان لە بن لێویەوە لە سەرەخۆ گوتی:
ـ نازانم، کیژە جوانەکەم، نازانم.

١٩

لە بەیانی‌یەوە ئاغا، بەگ و کاربەدەستە گەورەکانی شاری، لەو بەری پردێ ڕاوەستابوون، حەشیمەتێکی زۆری خەڵکی شاریش لە پشت وانەوە ڕیز ببوون. هەموویان بە پێشوازی عارف سایم بەگی‌یەوە هاتبوون و چاوەڕوانی هاتنی وی بوون. ڕاست پێش کاتی نانخواردنی نیوەڕۆیە، لە دوورەوە، تەپوتۆزێکی زۆر لە سەر ڕێگایە وەدیار کەوت و چەند کەسێک کە ئەرکی چاوەدیری‌یان پێ‌سپێردرابوو، بە پەلە هاتن و ئەو هەواڵە خۆشەیان بە حاکمی ڕاگەیاند. گەورەپیاوانی شاری کە لە لایەکەوە لەمێژ بوو چاوەڕوان مابوونەوە،ماندوو بوون و لە لایەکی دیکەشەوە دەترسان عارف سایم بەگ هەڵسوکەوتی ناخۆشیان لە گەڵ بکا، بە کەیف و دڵخۆش نەبوون. سەرەنجام ماشێنەکان لە نێو تەپوتۆزێ دا وەدیار کەوتن، زۆری پێ‌نەچوو گەیشتنە نێزیک پردێ و ئیدی بێ ئەوەی لە لای ئەو ئاغا و بەگانە و ئەو هەموو خەڵکەی لە بەیانی‌یەوە هاتبوون و لە وێ چاوەڕوان بوون، ڕاوەستن، ڕاست لێیان خوڕی بۆ نێو شاری. تەنانەت خەڵکەکە لە بەر تەپوتۆزێ کە شووشەی پێش ماشێنەکەی داگرتبوو، هەر دەموچاوی عارف سایم بەگیشیان بە تەواوی نەدی. بەڵام بەو حاڵەش هەستیان بەوە کرد کە نوێنەری گەورە نێوچاوانی تێکنابوو و ڕوخساری پارێزگاریش کە هەر لەگەڵ کاروانەکەی بوو، لە ئی وی ترش و تاڵتر بوو.
کاربەدەست و گەورەکان هەموو بە پەلە خۆیان بە شاری دا کردەوە و حەشیمەتەکەش بە دوایان دا هات. عارف سایم بەگ لە حەساری خەلیل بەگی گەورە دابەزیبوو و پارێزگار و سەرۆکی ژاندەرمەش کە لە گەڵ وی هاتبوون، ماشێنەکانیان هەر لە وێ ڕاگرتبوو. خێزانی خەلیل بەگی هەر چاوی بە ماشێنەکان کەوتبوو، بە پەلە غاری دابووە دەرێ و بە پیر میوانەکانی‌یەوە کە هەموو گیانیان تۆزاوی بوو، هاتبوو. پێش ئەوەی گەورەکانی شاری بگەنە جێ، ئەوان تۆزیان لە خۆیان تەکاندبوو و دەموو چاویان شوتبوو. کە ئەوانیش گەیشتنە لای تازەهاتووەکان، بە ڕیز چوونە پێشێ، یەک بە یەک دەستیان دەدەستی نان و بەخێرهاتنیان کردن:
ـ بەخێر هاتن، بەخێر هاتن، سەر چاوانمان...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پارێزگار و سەرۆکی ژاندەرمەی وەڵامیان دانەوە و چاکوخۆشی‌یان لە گەڵ کردن، بەڵام عارف سایم بەگ یەک وشەشی بە زار دا نەهات. هەر وا بە نێوچاوانێکی پڕ لە گرێوگۆڵەوە چوو بێ‌دەنگ لە جێی خۆی دانیشت.

پێشخزمەتان دەسبەجێ شەربەتی هەنگوینی، میوە، قاوە و ماستاویان هێنا. عارف سایم بەگ لە شتەکانی خواردەوە، بەڵام دوای ئەوەش هەر وا بێ‌دەنگ بوو. هیچکەس و تەنانەت پارێزگاریش نەی دەوێرا هیچ بڵێ.

پاشان سفرە ڕاخرا،خواردن و چێشتی جۆراوجۆری لە سەر دانران، ئارەق و شەڕابیان هێنا و دەستیان بە نانخواردنێ کرد، بەڵام هیچکەس زاری هەڵنەپچرا و تەنیا زرینگەی کەچکان و خرمەی قاپ و دەوری‌یان بێ‌دەنگیی دەشکاند.

ڕۆژ بەرەو کۆتایی چوو و ئێوارە داهات، بەڵام کەس هەر هیچی نەگوت، وەک دەڵێن: دەتگوت هەموو بە زیندوویی نێژراون.

نانی شەوێ دانرا، عارف سایم بەگ دیسان بێ ئەوەی تەنانەت چاو لە دەوروبەری خۆشی بکا، چووە سەر سفرەی و دەستی بە خواردن و خواردنەوەی کرد. هەر پێی‌وا نەبوو ئەو ژوورە یەک کەسیشی لێیە. ئەوانی دیکەش چاویان لە وی کرد و بەو شێوەیە نانی شەوێش خورا.

هەموو دەیانزانی ئەو گەردەلوولەی چاوەڕوانی بوون، هەربینا دەستی پێ‌کرد و هەر بۆیەش پێ‌یان خۆش بوو زووتر ئەو بێ‌دەنگی‌یە بەسامە تەواو بێ و هەرچۆنێک بێ لەو بارودۆخە، کە ساتبەسات ناخۆشتر دەبوو، ڕزگار بن.

ڕاست سەروبەندی نیوەشەوێ عارف سایم بەگ دواقومی ئارەقەکەی پێ‌دا کرد و پاشان بە هەموو کەیفی خۆی پێکە بەتاڵەکەی بە مێزەکەی پێش خۆی دادا. تەقەکە لە نێو ژوورێ دا دەنگی دایەوە. پاشان هەستا. ئەوانی دیش لەبەر وی هەموو هەستان. ئەو جار سەری هەڵێنا، چاوێکی لە دەوری خۆی کرد، گۆچانەکەی بە دەستەوە گرت و وردە وردە بۆ لای دەرگاکەی چوو. خەلیل بەگ ڕای کردە پێشێ و دەیەویست دەرگای بۆ بکاتەوە، بەڵام عارف سایم لە نێو شیپانەی دەرکێ دا ڕاوەستا، ئەو جار هەنگاوێک کشایەوە و بە دەستی خانەخوێی تێ‌گەیاند کە خەوی دێ و پێی‌خۆش نیە چی‌دی لە وێ بێ. پاشان چووە ژوورەکەی تەنیشتێ، بێ ئەوەی جلەکانی بگۆڕێ و کەوشەکانی داکەنێ، لە سەر تەختێک کە بۆی ئامادە کرابوو و نوێنوبانێکی خاوێنی پێ‌دادرابوو، کەوت.

ڕۆژی دواتر، بەیانی زوو لە خەوێ هەستا. وا دیار بوو هێندێک هاتبۆوە سەرەخۆ و تەنانەت یەک دوو قسەشی لە گەڵ خانەخوێکەی کرد. هێشتا بە تەواوی نانی بەیانی‌یان نەخواردبوو، حاکم کە لە لای پارێزگاری خەوتبوو و یاوەر کە لە لای سەرۆکی ژاندەرمەی خەوتبوو، لە گەڵ هەموو گەورە پیاوانی شاری پەیدا بوون، یەک بە یەک بە ڕێز و ئەدەبەوە بە پێش نوێنەری گەورە دا هاتن، سڵاویان لێ‌کرد

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کڕنۆشیان بۆ برد و دەوارانەدەور لە دیوەخانێ دانیشتن. دوای ئەوەی هەر کەس لە جێی خۆی دانیشت، عارف سایم بەگ سێ جاران سەری گۆچانەکەی دە عەرزی کوتا، یەکە یەکە چاوی دە چاوی هەمووان بڕی و بە شێوەیەکی هێدی و لە سەرەخۆ دەستی بە قسان کرد:

ـ پێم بڵێن بزانم دۆستان، بۆچی ئێوە چەتەتان ناردۆتە سەر ماڵ و موڵکی من؟ بۆچی نایب حاجی عەلیتان لێ بە کوشت داوم، کە کوێخام بوو و دەتانزانی ئەمن چەندەم خۆش دەویست؟ بۆچی تەنانەت چەتەکانتان ڕاسپارد، کە ئەو سەعاتە بەنێوبانگەی لە لایەن سەرۆککۆماری سەربەرزمانەوە بە دیاری درابوو بە من، بدزن؟ پێم بڵێن بزانم بۆ؟!

دیسان یەک بە یەک چاوی دە چاوی هەموویان بڕیەوە. دەتگوت هەڵۆیە بە سەریان دا دەڕوانێ. هەموویان، تەنانەت حاکم و یاوەریش حەبەسابوون و زمانیان لاڵ ببوو.

ـ بەڵێ، پێتان وابوو ئەگەر وا بکەن، ئەمن باوەڕ بەو داستانەی دەکەم! بە ڕاستی کێهەتان پێش هەمووان ئەو بیرەی کردەوە کە چەتان بنێرێتە سەر موڵکی من؟ خۆ ئەمن بۆخۆم زۆر چاک دەزانم چۆن ئەو کەسە تاوانبارەی بدۆزمەوە و لە گەڵ وی لێکی دەرکەین. جا خودا یان بە من دەدا، یان بە وی!

مەلا دۆران ئازایانە وە جواب هات:

ـ کەسێک ئەوەندە دڵڕەق و ناپیاو بێ چەتان بنێرینە سەر تۆ، ناکرێ خەڵکی ئەو شارەی ئێمە بێ!

ـ بێدەنگ بە مەلا دۆران. دەتەوێ شتەکەی بشاریەوە؟ ئەتۆ مرۆڤێکی زیرەک و کەڵەک بازی و هەموو چەشنە پیلان و فێڵ و تەڵەکەیەکت لە دەست دێ، بەڵام ئەو شتەی ئێستا ڕووی داوە و ئێمە لە گەڵی بەرەوڕووین، ئەوەندە گڵاو و خوێڕییانەیە، ئەتۆش پەی پێنابەی! کەس ئینسانی ناپیاوی لەو چەشنەی، تا ئێستا نەدیون! کە وا بوو لە سەری مەڕۆ، چونکە تەنانەت کەسێکی وەک تۆش نازانێ ئەوانە چەندە نارەسەن و دووڕوون. ئەوانە ئەوەندە کەڵەکبازن کە تەنانەت پیاوێکی هەزارتوێی وەک تۆش بە شاگردیشیان نابێ.

عارف سایم بەگ وا هەڵچووبوو، هیچیانی نەدەپاراست. هەرچی جنێو و قسەی سووک هەبوو، پێیگوتن. ئەوانیش وستەیان لێبڕابوو، لە سەر کورسییەکانیان دانیشتبوون، دەلەرزین، چاویان دە عەرزی بڕیبوو و ئاواتیان دەخواست کونە مشکێکیان وەگیر کەوێ خۆی تێدا حەشار بدەن!

عارف سایم بەگ پێکەنی. پێکەنینەکەی تاڵ و بە گازەندە بوو:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ با ئەمن بۆخۆم ناوی ئەو پیاوە ئازایەتان بۆ ئاشکرا بکەم، کە چەتەی ناردوونە سەر ماڵی من. پێتان وایە ئەو کەسە دەبێ کێ بێ؟ ئەو پیاوە دۆستی هەرە نێزیکی خۆم زولفۆیە...

زولفۆ وەک ئەوەی لە نەکاو خەنجەری وێکەوتبێ، ڕاچڵەکی و ڕاستەوە بوو:

ـ قەت شتی وا نابێ، بەگم! وا نیە. ئەوەی بە سەر موڵکی تۆی داداوە، حەمەدۆکە. ئێمە لەو شتەمان کۆڵیوەتەوە و سوور دەزانین ئەو وای کردوە. ئێستا حەمەدۆک چەتەیەکی ساکار نیە، بەڵکوو ڕێبەری ڕاپەڕینێکە. ئەو کە هێرشی کردۆتە سەر گوندی ئێوە، ڕاست مەبەستی ئەوە بووە کە نیشان بدا لە بەرامبەری ئێوە، دەوڵەت و مستەفا کەماڵ پاشای دا ڕاوەستاوە و دژایەتیتان دەکا! هەر بەو شێوەیەش چۆتە سەر عەنبەر بەگی، بە زۆری خۆی دە ماڵی ئەو بەگە جوامێرەی ڕۆ کردوە، زێڕ و زێوێکی زۆری خەڵکی کە لە ڕاستی دا خەزێنەیەک بووە، لە کۆنەوە لە لای بووە و بۆ خاوەنەکانیانی ڕاگرتوە، بە تالآن بردوە... ئێمە سەبارەت بە مەسەلەی هێرش بۆ سەر موڵک و ماڵی ئێوەش، هەروا دانەنیشتووین دەست لە سەر دەست دابنێین، چاوەڕوانی هاتنی جەنابت بین و هیچ نەکەین. ئەمن بۆخۆم لەو شتەم کۆڵیوەتەوە و بە وردی چۆنیەتیی ڕووداوەکەم بۆ ڕوون بۆتەوە. ڕاستیەکەی ئەوەیە کە حەمەدۆک لە گەڵ چوار هاوڕێی خۆی ئەو کارەی کردوە. مەلا فەرهادیشی لە گەڵ نەبووە. بۆخۆشی ئەوەی درکاندوە کە مەبەستی لە بردنی سەعاتەکەی چ بووە. خەڵک بە گوێی خۆیان گوێیان لێبووە، گوتوویەتی ئەو سەعاتە لە قارەمانان دەوەشێتەوە نەک ـ حاشایەکی ئێوە ـ لە جینایەتکاران. پاشان سەعاتەکەی لە بابی بەڕیزت ئەستاندوە و داویەتی بە بایرامۆغلی. ئێستا سەعاتەکە بە بەرۆکی بایرامۆغڵییەوەیە. خۆ لێکۆڵینەوە لەوەش کە ئەو قسەیەی من وایە یان نا، زەحمەت نیە، دەتوانی بۆخۆت بپرسی...

ـ قەت ئەمن بە هەڵە ناچم، زولفۆ! ئەمن ئێوە باش دەناسم. ئەوەندەم ئەزموون هەیە، بزانم لە کوێوە هێرشم کراوەتێ و کێ هێرشی کردوومێ! ئەو فکر و پیلانە ئی تۆ نەبێ، ئی کەسی دیکە نیە!

ـ هەرگیزای هەرگیز! قەت شتی وا مەفەرمووا! باشە قوربان، هەر ئەوەندە دەڵێم: بڵێی ئەمن چووبمە لای بایرامۆغلی و سەعاتە بەنێوبانگەکەی مستەفا کەماڵ پاشام دابێتێ؟

ـ لەوانەیە وات کردبێ، بەڵام ئەمن دەزانم ئەو سەعاتە لە لای بایرامۆغلی نیە و لە لای یەکێک لە ئێوەیە!

ـ چۆن شتی وا دەبێ قوربان!

ـ چاکت دەناسم زولفۆ! بە تۆش هەتڵە نابم!

ـ بەڵام قوربان ئەتۆ حەمەدۆکی ناناسی و پێت وایە ئەو هەر چەتەیەکی ساکارە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەو مێرمنداڵیکی بەستەزمانی دڵپاکە، کە تووشی کۆمەڵیک کارەسات و ڕووداوی ناخۆش بووە. هەر ئەوەندە و هیچی دی.

زولفۆ هاواری کرد:

ـ قوربان، چۆن شتی وا دەفەرموی. ئەو ئالای ڕاپەڕینی هەڵکردوە و هەر ئێستا ئێمە دە مەترسی داین، بە تایبەتی جەنابت بۆخۆت. ئەو ڕایەڵکەیەکی سیخوڕیی بە هێزی لە چیا دروست کردوە و دەتوانێ تەنانەت هەر لێرەوە گوێی لە دەنگی هەناسەی ئێمەش ببێ.

بەو قسەیەی عارف سایم هێور بۆوە و قاقا پێکەنی:

ـ شتی وا هەر نابێ!

ئەوانی دیکەش هەرکام بە نۆرەی خۆی ئەوەندەی توانی‌یان باسەکەیان خەست کرد: "لە هەموو شوێنێکی زنجیرە چیای تووڕووسی، پیاو و منداڵ، لە حەوت ساڵەوە تا حەفتا ساڵە، ناوی خۆیان ناوە حەمەد. هەر بەو نێوەی دەستەیان دروست کردوون. حەوت حەوت، هەموویان وەک یەک کەڵەگەت، جلوبەرگی وەک یەک. ڕەنگی چاویان، شێوەی کەپۆیان، ڕەنگی تووکی سەریان هەمووی وەک یەک، بوونە چەتە و کۆمەڵ کۆمەڵ چوونە گەڵ حەمەدۆکی. ئەو دەستانە هێندە زۆرن، نەژمێردرێن. هەمووشیان دڕ و دەستکەرەوەن و لە حەمەدۆکیش خوێنخۆرترن. ئەوان دژی دەسەڵاتن و حەمەد و هاوڕێیانی هەموو دەوڵەمەندەکانی دەشت و چیایەیان ڕووت کردوون و پووڵ و ماڵی وانیان بە سەر هەژار و دەسکورتان دا دابەش کردوە. ئەگەر ئەوان مەودایان پێبدرێ و بەو شێوەیە بچنە پێش، ئەوە وڵاتەکەمان دەکەنە بۆڵشویکی. دایە سوڵتان بەردە برووسکەی داوە بە حەمەدۆکی و ئەو بەردە لە برووسکەی دەیپارێزێ، ئەنگوستیلە سیحراوی‌یەکەشی داوەتێ و هەروەها حەمەدی بانگ کردوە و لە ڕێورەسمێکی جوان و بە شکۆ دا کراسێکی پیرۆزیشی دە بەر کردوە. ئەو کراسە ئی سوڵتان سەلاحەدینی ئەیییوبی بووە..." بەڵام هەرچەندی هەوڵیان دا باسەکە قووڵ کەنەوە و عارف سایم بەگی وشیار کەنەوە و بی‌ترسێنن، بێسوود بوو. ئەو قسەکانی وانی بە هێند نەدەگرت، بەڵکوو پێیان پێدەکەنی و گاڵتەی پێدەکردن. لە هەمووی ئەو قسانە زیاتریش، گاڵتەی بە داستانی حەوت حەمەدی یەکڕەنگ، یەکبەرگ، یەکچەک و یەکشێوە دەهات، قاقای دەکێشا و دەی‌گوت شتی وا خۆشی قەت نەبیستوە. دەی ڕەنگە مەترسیش دە گۆڕێ دابێ، بەڵام ئەگەر ئەوە ڕاست بێ، کوڕە هەر زۆر جێگای سەرنجە! باشە بۆ دەستەی حەوت کەسی، بەڵام دە کەسی و چاردە کەسی نا؟ ئەو هەموو خەڵکە یەکڕەنگ و یەکشێوەیە چۆن یەکتریان گرتۆتەوە و دەستەیان پێکهێناون؟ بۆچی هەموویان ناویان حەمەدە؟ بۆ؟ وەڵامەکەی هەر ئەوەیە کە بەڵێ، بەو شتانە دەیانەوێ پاڵەوانەکانی شاری ئێمە بتۆقێنن. هەر لەو کاتەش دا بیری کردەوە: ئەوانە تا ڕادەیەکیش ڕاست دەکەن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدۆک ئیدی زۆری شوو لێکێشاوە. لە چەتەیەکی ئاسایی‌یەوە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر خەریکە ببێتە ڕێبەری بزووتنەوەیەکی. لەوانەیە پێویست بێ پێش ئەوەی کار لە بەرەگە بچێتە دەر، شتێک بکرێ! پێش ئەوەی مستەفا کەماڵ پاشا ئەوەی بە گوێ بگا کە...

ئەگەر پێتەخت و مستەفاکەماڵ پاشا ئەوەی بزاننەوە، کە ڕاپەڕینێک خەریکە لە چیای توورووسی دروست دەبێ، کار و پلانی عارف سایم بەگی لە دادێ دا چەتی دەکەوێتێ... نوێنەری هەرێمێکی ڕاپەڕینی بە دژی دەوڵەتێی تێدا دروست بووبێ، زەحمەتە کورسی‌یەکەی بۆ بپارێزرێ. خۆ ئەگەر عارف سایم بەگیش ئاوا لێبکەوێ و هەڵنەبژێردرێتەوە، ژیان بۆ وی چ مانایەکی نامێنێ...

ـ شتێکی دی... یەکێک لە ئێوە ئەسپێکی قۆتڕی لەڕێ پەیدا کردوە، گوتوویەتی ئەوە ئەسپی حەمەدۆکی‌یە و ئێوەش چوون ئەو ئەسپەتان گوللەباران کردوە! باشە ئەو بڕیارەتان بۆ داوە؟

ـ خەڵک دەیانگوت گیانی حەمەدۆکی دە بەر ئەو ئەسپەی دایە... پێمانوا بوو ئەگەر بی‌کوژین...

ـ بەڵام گرانتان لە سەر تەواو بوو. وا نیە؟

ـ بەڵێ، بە داخەوە وایە.

ـ ئەسپێکی کەلاکی لەڕولاواز بوو بە حودوودێک...

ـ هەموو بەیانی‌یان بە سەر شاری دا دەحیلێنێ...

ـ دێهاتی‌یەکانی ئەو دەوروبەرەی بایەخ بۆ ئێوە دانانێن!

ـ ئاخ، بەڵێ!

ـ ئەوە بۆ وەی نابێ خۆمانی پێوە نارەحەت کەین... ئێمە قەت بایەخمان بۆ ئەوان دانەناوە و لە مەودواش دای‌نانێین! باشە ئێوە بۆچی هێندە لە حەمەدی دەترسن؟

ـ چونکە پیاوکوژە، ئاغا و بەگان تالان دەکا و دەشیانکوژێ. پێش وی کەس نەی‌وێراوە خۆ دە بەگان بگەیەنێ، بەڵام ئەو جیاوازە. ئەو خوێنڕشتنی پێ‌خۆشە و خەریکە ڕاپەڕینێک دروست دەکا. خەڵک ئەوەندەیان ئێمە ناخۆش دەوێ، کە ئەگەر ئەو ڕاپەڕینە سەر بگرێ، هەموو شارەکان تێکدەڕووخێنن و کارەساتێک دەخولقێ خوێن سەران ببا!

ـ دۆستان، وا دیارە لە وەی دەترسن کە ڕۆژێک حەمەدۆک بە سەر شاری دا زاڵ بێ و سەری هەمووتان ببڕێ، وا نیە؟

ـ خەلیل بەگی گەورە وە قسە هات. ددانە سپی‌یەکانی وەدەرکەوتن:

ـ بەڵێ، وایە. ئێمە دەترسین! لە گیانمان دەترسین، لە موڵک و ماڵمان دەترسین و لە شەڕەف و شانازیشمان دەترسین!

- مەترسن! کۆماری تورکیە ئەوەندە دەسەڵات و هێزەی هەیە کە دەرەقەتی چەتەیەکی بێ! بەڵێ، دەرەقەتی سەدان یاغی و جەردانیش دێ!
- حەمەدۆک خەریکە بزووتنەوەیەکی خەڵکی دروست دەکا! خۆ سوور دیارە خەریکی ئەوەیە! ئەوەندەی زێڕ و زیو کۆ کردۆتەوە، ئێستا خەزێنەی وی بە قەد خەزێنەی سووریەی دەبێ. بۆ ئەوەی خەڵکی بە تەواوی لە گەڵ بێ، لە گەڵ هێزە هەرە کۆنەپەرستەکانی نێو وڵات و ئەندامانی دەستە ئاینییە قەدەغەکراوەکان هاوکاری دەکا.

هەموویان بیروڕایان یەک بوو: حەمەدۆک خەریکە ڕاپەڕین پێک دێنێ... تەنیا مورتەزاغا بێدەنگ دانیشتبوو و خۆی لە تێهەڵڕوانینی عارف سایم بەگی دەپاراست. هەر چاوی دە چاوی عارف سایمی ئاڵقابا، ئاشکرا دەبوو و جەنابی نوێنەر دەیزانی کە ئەو دەستی دەو هێرشەی دا بووە، کە کراوەتە سەر گوندەکەی وی. ئەگەر کار گەیشتبا ئەو جێگایەش، ئەوە عارف سایم بەگ ڕایدەسپاردە حەمەدی مورتەزای بکوژێ و ئەویش گوللەیەکی وای لە نێوچاوانی دەدا، کە کەللەی لێکبڵاو بێ و مێشکی وەک کەتیرەی بە دیوارییەوە بنووسێ.

لە پڕ جەنابی نوێنەر توند بوو و بە هەردووک دەستانی دەسکی وەکازەکەی کوشی:
- گوێتان لێبێ دۆستان، ئەو خەڵکە ڕاپەڕینیان پێناکری، تەنانەت ئەگەر سەدهەزار حەمەد و سەدهەزار ئەسپی لەو شێوەیەشیان لە گەڵ بن، هەر پێیان ناکرێ. ئەوان سەدان ساڵە دە نەداری و هەژاری دا دەژین و هەمیشە چەوسێنراونەوە، تێیانهەڵدراوە و نەیانهێشتوە وەک ئینسانی بە ڕاستی بژین. ئەوانە نەک هەر ناتوانن ڕاپەڕین بکەن، هەر ناتوانن چاویش هەڵێنن. بۆ؟ چونکە ترساون و دەشترسن! لە خۆڕا هەڵمەچن و زەندەقتان نەچێ. با ئەوەش بڵێم لە بناخە دا ڕوون نیە کە حەمەدۆک هەر هەش بێ! بە ڕاستی کەس دەزانێ حەمەدۆک هەیە یان نیە...

خەلیل بەگی گەورە گوتی:
- چۆن نیە؟ هەیە. ئەو شەوەی چووبووە سەر ماڵی عەنبەر بەگی، ئەو بە چاوی خۆی دیتوویەتی. چۆن؟ هیچ گومان لە وە دا نیە کە حەمەدۆک هەیە...

مەلا دۆرانیش گوتی:
- هەموو دێهاتییەکان بە چاوی خۆیان دیتوویانە. عەلییە شەلیش چاکی دەناسێ.
ئیدی مورتەزاغا خۆی پێڕانەگیرا و لە قولینچکێ ڕا هاواری کرد:
- وەڵڵاهی ئاخرەکەی هەمووومان دەکوژێ!

عارف سایم یەک دوو جار سەری وەکازەکەی دە عەرزی کوتا و گوتی:
- زۆر باشە، ئێستا خەریکین بە شتێک دەگەین! بەڵێ، لەوانەیە حەمەدۆک نیازی کوشتنی ئێوەی هەبێ، بەڵام ئەمن دیسان دەیڵێمەوە و هەزار جاری دیکەشی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دووپات دەکەمەوە، جووتێرەکان بە ژیانی کۆیلەتی، چەوساندنەوە و سووکایەتیپێکران ڕاهاتوون، هەر قەت وەک خەڵک دانانرێن و بۆ ئێوە مەترسی دروست ناکەن!

پاشان سەری بەردایەوە، ساتێک بیری کردەوە و گوتی:

ـ کوا؟ با ئەوان ئەو پیاوە بوایەن ڕاپەڕینیان بکردایە و سەری هەموومانیشیان بڕیبایە...

مورتەزا دیسان هاواری کرد:

ـ وەڵڵا دەنا ڕاست وا دەکەن!

عارف سایم خۆی سڵ نەکرد. ڕوون نەبوو قسەکەی مورتەزاغای گوێ لێبووە، یان نا:

ـ هەتا حەمەدۆکی بە دیل نەگرین و ئەوانە نەدۆزمەوە کە بە سەر موڵک و ماڵی منیان داداوە، لەو شارەی ناڕۆم. ئەمن ئەو کارەی دەکەم، بەڵام ئەو کەرەسە و هێزەی دەو کارەی دا وەگەڕ دەخرێ، نابێ لە ڕادەی خۆی دەرچێ. نامەوێ هەڵلاوبگرێکی زۆر بنێینەوە. ئەگەر بەوەندەی دەروەست هاتین و کارەکە جێبەجێ بوو، ئەوە باشە، دەنا لەشکری وەکار دەخەم و ڕەگوڕیشەی حەمەدۆکی لە بن دەردێنم. تەنانەت ئەگەر پێویست بێ، دار لە سەر بەردی تووڕووسی نایەڵم و وا دەکەم خوێن بێ و سەران بەرێ!

ئەو جار تووڕەیییەکەی ئەوەندەی دیکەش توند بوو، کەفی بە لالێوان دا هاتە خوار و وای لاق دە عەرزی کوتا، کە خانووەکە لە ژێر پێی دا لەرزی:

ـ چ لە سبەینێ زووتر نیە، دەست پێدەکەم! جا یان خودا بە من دەدا، یان بەو حەمەدۆکە خوێڕییەی!

سەروچاوی سەیر گرژ ببوو و تووکی سەری ڕاست ببۆوە. فەرمانی دا:

ـ بڕۆن، عەنبەرم بۆ بێنن!

خەلیل بەگی گەورە گوتی:

ـ دەفەرمووی هەر ئێستا بیهێنن؟

ـ بەڵی، هەر ئێستا، بێڕاوەستان.

عارف سایم هەستا، چووە هەیوانێ، یەک دو جار ئەو سەرەوسەری هەیوانەکەی کرد و هاتەوە ژوورێ. ڕوخساری وەک بەردە سماتەی ڕەق ببوو. هەر کەس لەو کاتەی دا چاوی پێکەوتبایە، دەیگوت ئیدی حەمەدی دەکاتە پرپۆڵە.

عەنبەر بەگ هات و دەست لە سەر سینگ لە بەرانبەر عارف سایم بەگی ڕاوەستا. ئەوەشی زۆرتر لە ترسەوە بوو، تا هەستکردن بە پاراستنی ڕێز و حورمەتی جەنابی نوێنەر. هەموو خەڵکی چوکووڕاوایە دەیانزانی ئەو کابرایە چەندە دڵڕەق و بێبەزەیی بوو. لەبیریان مابوو کە چۆن ئەوانەی ڕقی لێیان بوو، وە بەر ماشێنێی دەدان و هەروەها لەبیریان بوو کە چۆن گوندێکی سەد و سی ماڵیی چۆل کرد و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەڵکەکەی ئاوارەی شاخی کردن. ئەو کابرایە ئەگەر هاتبا سەری، دەستی لە هیچ نەدەپاراست. لە ئەشکەنجە کردن و لێدان و تێهەڵدانی جووتێران دا نێوبانگی هەبوو و تەنانەت لە دەرەوەی ئەو ناوچەیە و لە سەرانسەری وڵاتیش باسی دڵڕەقی و بێ بەزەیی وی دەکرا. خەڵک هەر بە بیستنی ناوی دەلەرزین. هەر بۆیە کاتێک بەگ و ئاغا گەورەکانی شاری زانی‌یان کە عارف سایم بۆخۆی جڵەوی کارەکەی بە دەستەوە دەگرێ، تا ڕادەیەک هێور بوونەوە.

ـ وەرە لە بەرامبەرم دانیشە، عەنبەر بەگ!

کورسی‌یەک ڕاست ڕووبەڕووی وی دانرابوو، وەکازەکەی بۆ لای کورسی‌یەکەی ڕاداشت. عەنبەر بەگ دەستبەجێ هات و لە سەر کورسی‌یەکەی دانیشت.

ـ پێم بڵێ بزانم، عەنبەر بەگ! دەزانم ئەتۆ کەسێکی کە حاشات لە بەگایەتی‌یە کردوە و کاتێک باوکت لە سەرەمەرگێ دا پێی‌گوتی دەتکەم بە جێنشینی خۆم، قبووڵت نەکرد و گوتت ئەمن ناتوانم خەڵکی بێدەسەڵات و هەژار بچەوسێنمەوە. وایە؟

ـ بەڵێ، قوربان.

ـ پاشان بوویە ئاشەوان. ڕاستە؟

ـ بەڵێ، ڕاستە قوربان.

ـ ئەدی دواتر؟

ـ قوربان باغێکم هەیە، دارهەنار و هەنجیرم هەن. ڕەزێکیشم هەیە...

ـ عەرزێکی چکۆڵەشت هەیە، دەی‌کەیە بێستان و سەوزی؟

ـ ئەرێوەڵلا بەگم، ئەوەندەشم بەسە، بەڕێدەچم.

ـ ئەتۆ زۆر زیرەکی ها! پیاوێکی پاک و بێخەوش! بەڵام دەزانم وا نیە و خۆت وا نیشان دەدەی، بۆڵشویکی کەڵەکباز! وا دیارە لە مەدرەسەیەکی چاک خوێندووتە.

ـ نەخێر، قەتم نەخوێندوە، بەگم.

ـ چۆن بڵێم؟ کورت و کرمانجی ئەتۆ بنیادەمێکی سەیری. ڕەسەنی! ئێستا وەڵامی پرسیارەکانم بدەوە: ئەتۆ حەمەدۆکت بە چاوی خۆت دیوە؟

ـ بەڵێ، دیتوومە بەگم.

ـ بە سەر ماڵەکەی تۆشی داداوە، وەک چۆن هاتۆتە سەر ئێمە؟

ـ بەڵێ، بەگم.

ـ هەموو زێڕ و پووڵەکەی برد؟ ئەو زێڕ و زێو و خشڵەی دەڵێم کە خەڵک بە ئەمانەت لە لایان دانابووی؟

ـ بەڵێ.

ـ چەند دەبوو، مەبەستم ئەوەیە بایی چەندی دەبوو؟

ـ بایی زۆری بوو، یەکجار زۆر، بەگم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ چەند؟

ـ نازانم، بەگم.

ـ باشە، قەت ئەو هەموو خشڵ و زێڕ و جەواهێراتەت نەژماردبوو، یان نەتقەبڵاندبوو، بزانی بایی چەندی دەبێ؟ لانی کەم هەر بۆ وەی بزانی!

ـ پێموا نەبوو ئەوە کاری منە. شتەکە ئی خەڵکی بوو، کە وابوو ئەمن بۆ بزانم خەڵک چەندی هەیە؟

ـ هەمووشت دە دەستی حەمەدۆکی کرد؟

ـ هەمووی. تەنیا ئەنگوستیلەیەک نەبێ، ئەویش ئەو بە زۆری وێیدامەوە و گوتی دەبێ هەڵیگری. ئەمنیش بێدەسەڵات بووم. حەمەد چەتەیە و دەیتوانی ئازارم بدا... ئەنگوستیلەکەش ئەوەیە قوربان...

عەنبەر بەگ ئەنگوستیلەیەکی لە گیرفانی دەرێنا و دایە دەستی عارف سایم بەگی. ئەویش بە وردی چاوی لێکرد و لە سەر مێزەکەی تەنیشتی خۆی دانا.

ـ پێتوایە ئەو حەمەدۆکەی هاتبووە سەر تۆ، ئەوی ڕاستی بوو؟ هەر ئەو حەمەدۆکە بوو کە خەڵک باسی دەکەن؟

ـ بەڵێ دڵنیام بۆخۆی بوو.

ـ بۆم بگێڕەوە بزانم مرۆڤێکی چۆن بوو، ڕوخسار و قەدوباڵای چۆن دەهاتە بەرچاو؟

ـ جا چۆنت بۆ باس بکەم، بەگم...

دەستی لێکئاواڵە کردەوە و هەڵیهێنا، وەک ئەوەی بە بستی شتێکی بپێوێ:

ـ بستە مێرمنداڵێک، هەر ئەوەندە درێژە... چوارشانەیە، ددانی سپین، شەرمێونە و زۆر کەم قسە دەکا، تەنیا بە گەرمی و بە میهرەبانی چاو دە چاوی پیاوی دەبڕێ... هیچ وەک پیاوکوژان ناچێ. دەڵێی ئەو کوڕە مێرمنداڵە لە باڵ خۆی دا هەمیشە هێندێک پرسیار دێنێ و دەبا، وەک ئەوەی کە: چ قەوماوە، بۆ ئەمن لێرەم، کێ ئەو تفەنگەی دەستۆ ڕاکردم، کێ ئەمنی کردە چەتە و بۆ بوومە چەتە؟... ئەگەر هەر زوو پێیان نەگوتبام ئەوە حەمەدۆکە، ئەو حەمەدۆکەی عەبدیخان، عەلی سەفا بەگ و مەحمووداغای کانیگوڵانی کوشتوە، کابرا دەستی بۆ بە قوڕئانێش دادابام، قەت باوەڕم نەدەکرد ئەوە حەمەدۆک بێ...

ـ جا ئەو حەمەدۆکە هەر بەو زووانە دێتە ئێرە و لە نێوەڕاستی شاری گوللەیەکی لە نێوچاوانی موڕتەزاغای دەدا و دەیکوژێ...

موڕتەزاغا ناڵاندی:

ـ خودایە هەر بۆخۆت بمپارێزی.

ـ زۆری لێدەترسێی موڕتەزاغا؟

موڕتەزا دیسان ناڵاندی:

ـ یەکجار زۆر قوربان!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ لەوانەیە گوللەکەی ڕاست لە چاوت دا...
ـ خودا بمانپارێزێ، قوربان!
ـ دەی، ئەدی ئەوکوڕە مێرمنداڵەی باسی دەکەی، ئەنگوستیلەیەکی دە قامکی دابوو کە نەقیمەکەی بەردێک بێ و تاجێکی تێدا هەڵکەنرابێ؟ هەروەها داخوا کراسێکی دە بەر دا بوو کە نۆسەد و نەوەد و نۆ ئایەتی بە ڕەنگی زەردی زێڕین و بنەوش لي سەر نووسرابێ؟
ـ بەڵێ، بەگم.
ـ کە وا بوو ڕاستە، حەمەدۆکێک هەیە!
ـ بێگومان، بەگم.
ـ کوڕێکی چکۆڵەی شەرمێون، نا؟
ـ قوربان ئەوەندە شەرمێونە لە ڕووی هەڵنایە چاو لە چاوی پیاوی کا. کە کووپە زێڕەکەم لە پێش دانا، هەر تێمەوە ڕاما، هیچی نەگوت و کاتێک یەکێکی دیکە لە چەتەکان کووپەکەی هەڵڕشت، هێشتا ئەو لە ڕووی هەڵنەدەهات دەنگێ بکا. لە پێش دا ئەو پێیخۆش نەبوو هیچ لەو خشڵ و زێڕەی هەڵگرێ و دەیگوت ئەتۆ ساڵانێکی زۆر ئەو سامانەت پاراستوە و ئێستاش مافی خۆتە هەمووی بۆخۆت هەڵگری و پێشیگوتم دەبێ هەڵیگرییەوە. دەتگوت بردنی ئەو خشڵ و زێڕەی بە باش نازانێ.
لێرە دا عارف سایم قسەکەی پێبڕی و گوڕاندی:
ـ ئەدی بۆ هەڵتنەدەگرتەوە؟ وا دیارە خودا خودات بووە ئەو زێڕ و پووڵەی بەرن و ناچارت کردوون بیبەن. لە حاڵێک دا ئەوە ئیدی ماڵی دەوڵەتێ بووە؟ ئەمن بە تاوانی خەیانەت بە ماڵی خەڵکی دەتگرم و دە بەندێت دەکەم!
ـ جا خۆ قوربان خەڵک هیچی نەچووە!
دەنگی عەنبەربەگی لە سەرەخۆ بوو، بەڵام هێندێک ترسی تێدا بەدی دەکرا. عارف سایم نێوچاوانی تێکنا و وەکازەکەی دە عەرزی کوتا:
ـ چۆن؟
ـ چونکە حەمەدۆک بڕیاری داوە ئەو گەنجەی بە سەر ئەو لاوانە دا دابەش بکا، کە بابەکانیان لە شەڕەکانی قەفقاز و داردانێلەکان، واتە لە شەڕی یۆنانییەکان دا کوژران و نەگەڕاونەوە.
ـ ئەها، هەر لە بەر ئەوەش ئەتۆ زێڕ و پووڵەکەت قبووڵ نەکردەوە؟! پێت وا نەبێ ئێمە ناتناسین، چاکت دەناسین و دەشزانین ساتوسەودات لە گەڵ هێندێک کەسی بێگانە هەیە...
عەنبەر بەگ زۆر ترسا، ڕوخساری سپی هەڵگەڕا و لێوەلەرزەی هاتێ:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نا قوربان، نا، بە هیچ شێوەیەک! ئەمن پێوەندیم بەکەسەوە نیە و هیچ ساتوسەودایەکیشم لە گەڵ بێگانان نیە...
عارف سایم بەگ سینگی دەرپەڕاند، چاوی لە سەر یەک دانان و گوڕاندی:
ـ ئەوە دەڵێی چی؟ ئێمە ئاگاداریمان بە سەر هەڵسوکەوتی هەموو کەس دا هەیە، بە تایبەت کەسێکی وەک تۆ! ڕاپۆرتمان لە سەر هەمووتان هەیە...
ـ بەڵام... ئەمن قەت پێوەندیم بە بێگانانەوە نەبووە بەگم... ئەگەر مەبەستیشت کۆنسوولی ئەمریکایەیە کە ئەو دواییانە هاتبوو بۆ لای من، دەبێ عەرزت بکەم هاتبوو چاو لە باغە هەنارەکەم بکا. ئەو هەر لە بناغە دا ئاشقی هەنار و دارهەنارییە و ئەمنیش بردم بە نێو باغەکەم دا گێڕام. هەر ئەوەندە. لە ویش زیاتر لە ژیانی خۆم دا چاوم بە هیچ بێگانەیەکی نەکەوتوە!
ـ ئەها... جا بزانە ئێمە هەموو شتێکمان پێدەگاتەوە. وا باشە بۆخۆشت ئاگادار بی کە ئێمە چاوەدێریمان بە سەر کەسانی وەک تۆ دا هەیە. هەر ببزوون، دەزانین چ دەکەن!
ـ قوربان، کەڕ و لاڵ بم، کوێر بم، خودا نەم بەخشێ، ئەگەر جارێکی دیکە! چاوم بە بێگانەیەکی بکەوێتەوە.
عەنبەر بەگ زۆر دەترسا. هەموو گیانی دەلەرزی. نەیدەزانی ئەو کابرایە چیی لێی دەوێ و چیی بە سەر دێنێ.
ـ عەنبەر بەگ مەترسە، ئەمن لێت ڕازیم! هەتا ئەمنیش بمێنم کەس ناتوانێ تووکێکت لە سەری کەم کا، بەڵام ئەتۆ هەڵەیەکی گەورەت کردوە کە کاتێک حەمەدۆک دەیگوت زێڕەکە بۆخۆت...
عەنبەر بەگ ئەو هێوربوونەوە و گفتە هێدییەی عارف سایمی هێندە پێخۆش بوو، کە ڕانەوەستا قسەکەی تەواو بێ و گوتی:
ـ قوربان، سوور دەمزانی کە ئەوان زێڕەکەم نادەنەوە. حەمەد کوڕی چاکە، ئەو بە ڕاستی بوو و بە وی با دەیدامەوە، بەڵام ئەو مەلا فەرهادە دڕندەیە نەیدەهێشت. تازە ئەو پووڵە لە چنگ وی نەدەهاتەوە دەر! کاتێک حەمەد کووپەکەی لە پێش من دانایەوە، ئەو مارزە وای چاو لێ مۆڕ کردمەوە، هەر وەخت بوو زەندەقم بچێ. دەمزانی هەر دەستم بۆ لای کووپەی بردبایە، بە گوللان دابێژدابێژی دەکردم!
عارف سایم بەگ قاقایەکی کێشا:
ـ باشە، ئێستا تێگەیشتم شتەکە چۆن بووە!
ـ بەڵێ، قسەی تێدا نەبوو مەلا فەرهاد دەیکوشتم. باش بوو ئەقڵ یاریدەی کردم و دەستم لە کووپەکەی نەدایەوە! ئەو جار ئیدی قەت لە گەڵ یەک کەسی بێگانەش قسە ناکەم!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ لە گەڵ خەڵکی هەر کوێیەکی قسە دەکەی بکە، کەیفی خۆتە و کەس ڕێت لێناگرێ!
ـ بۆخۆت گەورە و خاوەندەسەڵاتی بەگم... کە وا بوو تووشی ناڕەحەتی نابم و گێرە و کێشەم بۆ دروست نابێ، وا نیە؟
عارف سایم ئەنگوستیلەکەی بە دەستەوە گرت و چاوی تێبڕی:
ـ ئەو ئەنگوستیلەیە...
ـ جەنابی نوێنەر، ئەمن ئەو ئەنگوستیلەیەی پێشکەشی جەنابت دەکەم! پێشموایە هەر لە قامکی جەنابت جوانە!
ـ زۆر باشە، لێت قبووڵ دەکەم و دەیدەم بە خانمی خێزانم. دەڵێم عەنبەر بەگ ئەوەی بە دیاری بۆ ناردووی.
ـ بەڵێ قوربان زۆر باشە. خێزانت لە لای ئێمە خاوەنڕێزە. زۆرت سوپاس دەکەم ئەگەر سڵاوی منیشی پێبگەیەنی!
ـ لە ئێستاوە دەبێ ئەمن و تۆ بە یەکەوە خەم لە مەسەلەی حەمەدۆکی بخۆین...
ـ بەڵێ قوربان...
عەنبەر بەگ هەستا، لە سەرەخۆ وەک ئەوەی هێزی دە بەر دا نەمابێ، دەرگای کردەوە، لە پلیکانان چووە خوارێ و ڕۆیی. تا مەودایەکی زۆر لە ماڵی خەلیل بەگی دوور نەکەوتەوە، نەهاتەوە سەرخۆ. هەر وا کە دەڕۆیی، بیری دەکردەوە و لە دڵی خۆی دا دەیگوت:" کوڕە سندانم لێدا ئەگەر جارێکی دی کۆنسوول و مۆنسوولان ببینم! چاوم دەر بێ ئەگەر قسە دە گەڵ بێگانەیەکی بکەم! کوڕە ئەوە ئەمن هەڵەیەکم کرد، یەک جار چاوم بەو کابرا کۆنسوولە ئەمریکییەی کەوت. ئەو کابرا درێژە سەرمازووەی کە دەڕۆیی، دەتگوت قرژاڵە، ئیدی دنیا خرا بوو! بەڵام ئەو مەبەستی زۆرتر حەمەدۆک بوو و ترسەکەشی هەر لە ویە. وا دیارە جەنابی نوێنەر بۆخۆی جڵەوی کارەکەی بە دەستەوە گرتوە و ئەو جار حەمەد زەحمەتە لە دەست ئەو کابرایەی، کە ڕاست مراد پاشا گۆڕکۆڵی سەردەمی ئێستایە، ڕزگار بێ. ئەو کابرایە دار لە سەر بەردی تووڕووسی نایەڵێ و هەموو وڵاتی وێران دەکا. باشە چۆن ڕاسپێرمە حەمەدی و لەو ئاڵوگۆڕانە ئاگاداری کەمەوە؟ هەر وا چاکترە حەمەدۆک ماوەیەک خۆی ون کا... خوا نەخواستە نەخافڵ شتێکی لێبێ، کارەسات دەبێ".

عارف سایم بەگ، سەرۆکی ژاندەرمە و حاکمی ناردەوە شوێنی خۆیان و دەستووری پێدان سەبارەت بە بارودۆخی ئێستای حەمەدۆکی، لێکۆڵینەوەیەکی ورد و قووڵ بکەن. ئەو جار هەموو ئەوانەی کە سکاڵایان لە حەمەدۆکی هەبوو، کۆ کردەوە. پێش هەمووان سوڵتانۆغڵیە زەردەی بانگ کرد و بە یارمەتیی وی زانیارییان لە سەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدۆک، مەلا فەرهاد، شاهێن، تەیموور، و قاسمی کۆ کردەوە. هەرچەندی زانیارییەکان زیاتر دەبوون، عارف سایم بەگ زیاتر سەری سوڕ دەما و هەر دەیگوت: بڕوانە ئێمە ئاگاداریمان لە سەر ئەو خەڵکە چەند کەمە، وا دیارە ئەوانمان نەناسیوە.

ماڵە خەلیل بەگی گەورە ببووە "ناوەندی بەڕێوەبردنی چالاکییەکان". تۆڕێکی گەورە لە تەتەرە چالاکەکان، بۆ هێنان و بردنی هەواڵ و ڕاپۆرت پێکهاتبوو و شای شوێنگێڕان، یانی عەلییەشەلیش، کە پیاوی مەلا دۆرانی بوو، لە نێوەندی ئەو تۆڕە دا بوو. عارف سایم بەگ، عەلیی زۆر وە بەر دڵی کەوتبوو و بە تەواوی باوەڕی پێی هەبوو، بە شێوەیەک کە هەتا ڕاوێژی لە گەڵ وی نەکردبایە، هیچی نەدەکرد. کاتێک مورتەزاغا زانی کە عەلی بۆتە ڕاوێژکار و جێمتمانەی نوێنەری گەورە، لە داخان وەخت بوو بتەقێ. لە دڵی خۆی دا دەیگوت: ئەمن ئەو شەلە خوێڕییەم هێنا شاری، بە هەمووانم ناساند و کردمە پیاو. ئێستا دوور نیە ئەو نەگبەتە بگاتە پێتەخت و تەنانەت ببێتە فەرماندەری گشتیش!

زۆری پێنەچوو ئاکامی هەوڵ و تەقەلای عارف سایم بەگی دەرکەوت. ئێستا ئیدی ئەو دەیزانی حەشارگەکانی حەمەدی کوێن و ئەو گوندانە و ئەو کەسانەش کە پەنای دەدەن و دەیپارێزن، کامانەن و کێن. هەروەها ئەوەشی بۆ ئاشکرا بوو، کە حەمەدیش ڕایەڵکەیەکی زانیاری و هەواڵوەرگرتنی بۆخۆی هەیە و هەرچی لە شار، دەشت و چیای ڕوو بدا، دەسبەجی بە وی دەگاتەوە. بەڵام پیاوەکان و تەتەرەکانی حەمەدۆکی یەک لە دوای یەک دۆزرانەوە و بە دزی گیران و خرانە ژێر چاوەدێرییەوە. تەنانەت نەیانزانی لە سەر چیش گیراون...

ئەگەر ژاندەرمە باڵیشیان لێڕوابان، دیسان بۆیان نەدەکرا شوێنی حەمەدۆکی، حەمەدۆکێک کە ئاوا لە نێو خەڵکی خۆشەویست بوو، هەڵگرن، بیدۆزنەوە و بیگرن. کە وابوو دەبوایە کۆنە یاغییان بێننە یارمەتیی خۆیان: هەر ئەوان دەروەستی حەمەدۆکی دێن. پێش هەمووان بایرامۆغڵیی کۆنە یاغی و قارەمانی شەڕی سەربەخۆییان بە بیر دا هات. بڵێی ئەو مل بدا بچێتە شاخی و شەڕی حەمەدۆکی بکا؟ پێویستە هەرچۆنێک و بە هەر شێوەیەک بێ، رازی بکرێ و دەگونجێ ئەو کات بکرێتە فەرماندەی کۆمەڵە چەتەیەکی دیکەی وەک جەبارە درێژی کۆنە هاوڕیی حەمەدی، بلە یەکچاو، ڕەمۆ کەڵەباب و نووری گوڵەش...

کاتێک قسەیان لە گەڵ ئەو کەسانە کرد و شتەکەیان بۆ باس کردن، تێگەیشتن کە دروستکردنی دەستەیەکی ئاوا و تەنانەت هاوکاریکردنی وانیش بە بایرامۆغڵییەوە بەسراوەتەوە. ئەو ڕازی بێ بچێتە شەڕی حەمەدی، زۆر هاسان، وەک ئاوخواردنەوەی ئەوانی دیکەش ڕەگەڵ دەکەون! جا ئیدی حەمەد لە بەرامبەر ئەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کۆنە یاغی‌یانە دا چی پێدەکرێ؟ ئەو بە شاگردی وانیش نابێ و تەنانەت ئەگەر خانەقای چلچاویشی لە پشت بێ، بە وانە ناوەستێ!
پلانێکی خەست و هەمەلایەنە دارژابوو، کاردروستایی بۆ هەموو شتێک کرابوو و ئەو جار کاتی ئەوە بوو کە دەست بە جێبەجێکردنی پلانەکە بکرێ. عارف سایم بەگ یاوەر و وەکیل باشی عاسمیشی لە بیر نەچوو. لە گەڵ وانیش ڕاوێژی کرد و بە وردی بە هەموو بەشەکانی پلانەکەی دا چۆوە. ڕاپۆرتچی‌یەکانی حەمەدی کە عەلی کەرتیش ناوی لێنابوون" سیخوڕ"، هەموو ژوورە تاکەکەسی و گشتی‌یەکانی گرتووخانەی ژاندەرمەخانەیان پڕ کردبوو. عارف سایم عەلی کەرتیشیشی بە کەیفێ بوو. دەی‌گوت ئەو کابرایە کە تەواوی ژیانی خۆی لە ڕێگای ئەرکی خۆی دا بەخت کردوە، لە ڕادەبەدەر جووتێرەکانی چەوساندۆتەوە و سووکایەتیی پێکردوون، جووتێریش زۆریان ڕق لێیەتی، هەر لە دایکی خۆی بەربۆتەوە سەرباز بووە و پیاوێکی زۆریش کارزانە! ئەگەر عارف سایم بەگ فەرمانی پێدابا کە تەواوی خەڵکی توورووسی، لە منداڵی حەوتساڵەوە تا پیری حەفتا ساڵە، لە بن زەبری قەمچی‌یان دا بکوژێ، دەسبەجێ دەی‌کرد و هەر بیریشی لێنەدەکردەوە!
عارف سایم بەگ هەستی بە سەربەرزی و شانازی دەکرد: قەت تا ئێستا بارودۆخێک نەڕەخسابوو کە خەباتێکی ئاوا ڕێکوپێک دژی دوژمن ڕێکبخا. تەنانەت کاتی شەڕی سەربەخۆییش کە فەرماندەری هێزی بەرگری بوو، شتی وای نەدیبوو!
ـ خەلیل بەگ، هاوڕێکانت بانگ کە. ئێستا کاتی ئەوەیە کە بڕیار بدەین چۆن بایرامۆغڵی ڕەگەڵ خۆمان خەین. کاتێکی زۆرمان نیە و پێش ئەوەی زستان دابێ، دەبێ ئەو کارەی کۆتایی پێبێنین... هەوارچی‌یەکان لە کوێستانان داگەڕاون، وا نیە؟
ـ خەریکن دەگەڕێنەوە.
ـ ئەوان لە وێ نەمێنن، حەمەدۆک دەستی وە بەشی هەرە زۆری پشتیوانەکانی ڕاناگا و لاواز دەبێ.
زولفۆ و مەلا دۆران، ڕۆستەم بەگی مامۆستا، پارێزگار، عەلی کەرتیش، یاوەر، نایب و هەموو کاربەدەستەکان هاتبوونە ماڵی خەلیل بەگی. تەنیا مورتەزاغا سەرەڕای ئەوەی لێی‌گێڕدرابۆوە، دیار نەبوو. خەلیل بەگ نیگەران بوو. ئاخر مورتەزا هەمیشە پێش هەمووان خۆی دەگەیاندە ئەو چەشنە کۆبوونەوانە.
وە دوای کەوت و دۆزی‌یەوە:
ـ سەیرە مورتەزا! ئەوە چ قەوماوە؟ لە وەتا نوێنەری گەورە لە ماڵی ئێمەیە، ئەتۆ خۆمان لێنادەی! بۆ؟
ـ بۆ چی، هاتووشم...
ـ بەڵام ئێستا خۆت دە کونێکی دا مات کردوە، کەس ناتدۆزێتەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ وایە، ئاخر ئەمن زۆر دەترسم...
ـ لە چی دەترسی؟
ـ لە عارف سایم بەگی. وا هەست دەکەم هەموو شتێکی دەزانێ... سەبارەت بە هێرش بۆ سەر ماڵەکەی... سەیرم چاو لێدەکا، دەزانێ چم دە دڵی دایە! هەتا ئەو لە وێ بێ، نایەم. هەست دەکەم هەر چاوی بە من بکەوێ، هەموو شتێکی بۆ دەردەکەوی.
ـ ماڵت نەشێوی بۆ ئەقڵت، مورتەزا! ئەوە شێت بووی؟ ئەو چۆن هەست بە شتی وا دەکا؟ چووزانێ ئێمە چمان کردوە؟
ـ نازانی چۆنم چاو تێدەبڕێ... ڕوانینەکەی دە سینگی ئینسانی ڕۆدەچێ و... هەموو شتێکی بۆ ئاشکرا بووە...
ماوەیەکی باش پێچوو، هەتا خەلیل بەگی گەورە توانی مورتەزاغای لە کەلی شەیتانی بێنێتە خوار و هێندێک ترسی برەوێنێ.

عارف سایم دەستی بە قسان کرد: دۆستان، ئەمن بایرامۆغلی چاک دەناسم. کاتێک یاوەر بووم و ئەویش یاغی بوو، زۆر جاران بۆی وەدەردەکەوتم. بایرامۆغڵی پیاوێکی ئازا، بە جەرگ و نەترسە. هەروەها مرۆڤێکی بە بەڵێن و متمانەیە. ئەوەندەی لاو بووم، کاری من ڕاوی یاغیيان بووە. زۆرم گرتوون و هێندێکیشم کوشتوون، بەڵام پیاوی ئازای وەک بایرامۆغڵیم قەت نەدیوە. بە بڕوای ئێوە چ بکەین کە ئەو لەو گەلاڵەیەی دا ڕەگەڵ ئێمە بکەوێ؟
خەلیل بەگ گوتی:
ـ مورتەزاغا دۆستی نێزیکی ویە. با ئەو لە لایەن ئێمەوە بچێتە لای و باسی لە گەڵ بکا.
ـ ئەتۆ لەو بارەیەوە ەڵێی چی مورتەزا؟ دادەی وەرە پێشی با بتبینین.
مورتەزا لە قولینچکێ هاتە دەرێ و لە سەر کورسی‌یەکی لە تەنیشت عارف سایمی دانیشت، بەڵام سەری هەڵنەهێنا و چاوی لە چاوی نەکرد.
ـ باشە، دەچمە ماڵێی، بەگم، ئەگەر ڕازی بوو، دەیهێنم بۆ ئێرە. بەڵام باوەڕ ناکەم ڕازی بێ.
ـ دەبێ بزانی چۆنی قسە لە گەڵ دەکەی. دەبێ نوختە لاوازی‌یەکانی بناسی. دەبێ بزانی ئەو شەڕەف و نێوبانگی خۆی زۆر پێگرینگە و هەر بە وانەشەوە دەژی. ئەو دەستی لە چەتەیی‌یە هەڵگرت و لە شەڕی سەربەخۆیی دا بەشدار بوو، بۆچی؟ بۆ ئەوەی نێوبانگ دەرکا. ئەمن نازانم کەسێک کە هێندەی کەیف بەخۆهەڵکێشان و نێودەرکردنێ هاتوە، چۆن توانیویەتی ئەو هەموو ساڵانە بێدەنگ لە گوندە تەریکەکەی خۆی دانیشێ و لەو پەڕی دەسکورتی و هەژاری دا بژی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مورتەزاغا گوتی:
ـ دە نەداری و چارەڕەشییەکی سەیر دا دەژی! ئەوەندە دەسکورتە تەنانەت ناتوانێ سەرەڕای ئەوەی چای زۆر پێخۆشە، پاکەتەچایەک و کیلۆ قەندێکی بۆخۆی بکڕێ!
ـ کە وا بوو...
ـ گۆنییەکی پڕی قەند و چا بۆ دەبەم و پێیدەڵێم: ئەوە عارف سایم بەگ لە ئەنکەرەوە بۆی هێناوی... دەبێ دەستێک چاکەت و پانتۆڵی شین، جووتێک چەکمە، کلاوێکی بە گەوەڕ، دەرپێیەک، کراسێک، جووتێک گۆرەویی ئاوریشم و دەسرەیەکی ئاوریشمی سووریشی بۆ بەرین.
ـ وا دیارە لە منی باشتر دەناسی... باشە، بیهێنە ئێرە، ئەمن بۆخۆم جێبەجێی دەکەم.

مورتەزاغا هەر چی پێویست بوو کڕی، سوار بوو و ڕۆیی. ئەسپێکی کوێتی جوانیشی برد.
بایرامۆغڵی زۆر بە گەرمی پێشوازیی لێکرد. مورتەزا کاتێک دیارییەکانی دەدایە، دەستی بۆ لای ئەسپەکەی ڕاداشت و گوتی:
ـ هەموو ئەو دیارییانە عارف سایم بەگ بۆی ناردووی!
بایرامۆغڵی ئەوەندە خۆشحاڵ بوو، لە خۆشییان لێوی دەلەرزین:
ـ ئێمە یەکتری چاک دەناسین، هەر بۆیەش ئەو دیارییانەی بۆ ناردووم! ئەو کاتەی یاوەر بوو، زۆر جاران وە شوێن من دەکەوت و تێکهەڵچوونمان دەبوو. دواتریش لە سەردەمی شەڕی سەربەخۆیی دا، لە بەرەی هاچینی بە یەکەوە بووین. کە وا بوو ئەمنی لە بیر نەچۆتەوە و دە بیری من دا هەیە... دیارە کۆنە هاوسەنگەر بۆ پیاوی، لە براش نێزیکترە. ئێستا ئەو کۆنەهاوڕێیەی من پیاوێکی بە دەسەڵاتە، وا نیە؟
ـ بە دەسەڵات؟! بایرامۆغڵی، ئەو هێندەی دەست دەڕوا کە دەتوانێ لە سەر مردن و ژیانی هەمووی ئێمە بڕیار بدا. هەر هەموو شتێکی پێدەکرێ. دەتوانێ بۆ وێنە یەکێ لە سێدارە بدا، یەکێ خەنی کا و یەکێ دە قوڕێوە بەرێ. چی پێخۆش بێ، دەتوانێ بیکا!
ـ بیستوومە کۆمەڵێک چەتە چوونە سەر موڵکی وی. بڵێی کێ بن؟ دەبێ شێت بووبن کە ئەو کارەیان کردوە!
ـ دەڵێن حەمەدۆک بووە...
ـ حەمەدۆک ئاقڵە! ئەو کەسێک نیە بچێ میزی بە دیواری مزگەوتێ داکا!
ـ حەمەد سەعاتەکەشی دزیوە، ئەو سەعاتەی مستەفا کەماڵ پاشا بە خەڵات دابووی بە عارف سایم بەگی. دەڵێن گوتوویەتی ئەو سەعاتە بە نرخە کە پیاوێکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەورەی وەک مستەفا کەماڵی کردوویەتە خەڵات، تەنیا لە قارەمانێکی وەک بایراموغلی دەوەشێتەوە. دەشڵێن نیازی وایە بێتە لات و سەعاتەکەت پێشکەش کا!
بایراموغلی بەو قسەیەی ئەوەندە تووڕە بوو، دەتگوت پرپشکە ئاوری لە تووکی سەر و ڕدێنی دەبنەوە! مورتەزاش کە ئەوەی دی تۆقی: ئای بۆ خاتری خودای. بڕوانە ئەو کابرا بەستەزمانە کە دەڵێی مەڕی خوایە و هێندە بێدەنگ و مسکێنە، چۆن گۆڕا و وەک پڵینگی لێهات! مورتەزا ئەوەی زۆر پێسەیر بوو، لە وێ حەبەسابوو و نەیدەزانی چ بکا. بایراموغلیی کۆنە یاغیش لە داخان دەکوڵی، وەک شێری نێو قەفەسێ لە حەسارێ دەهات و دەچوو و لە بن لێوییەوە هەر ورتە ورتی بوو. ئاخرەکەی هێدی بۆوە و چۆوە لای مورتەزای کە لە ترسان هەموو گیانی ئارەقەی لێدەتکا. بزەیەکی هاتێ و گوتی:
ـ عارف سایم بەگ پیاوێکی ئاقڵە و پێموا نیە باوەڕی بەو چەشنە دەنگۆیانە کردبێ!
مورتەزاغا پشوویەکی هاتەوە بەرێ و زانی لە مەترسییەکی بە ڕاستی ڕزگار بووە:
ـ بێگومان نا! بەڵام لەوانەیە ئەگەر لە گەڵم نەیەی بچین بۆ لای، باوەڕ بکا. بۆخۆشت دەزانی ئەو هەموو شتێکی لە دەست دێ!
ـ بەڵێ... با جارێ بڵێم چایەکی بە ڕەنگمان بۆ ساز کەن.
پاشان چوو بارەکەی کردەوە و کاتێک چاوی بە دیارییەکان کەوت سەری سوڕ ما. هەروا کە چاوی دە شتەکان بڕیبوو، گوتی:
ـ بە ڕاستی جەنابی نوێنەر هەموو ئەو شتانەی بۆ ناردووم؟
ـ بەڵێ، ئەو ئەسپەشی بۆ ناردووی.
بایراموغلی هەستا، گەڕێک بە دەوری ئەسپەکەی دا سووڕا، بە لەپی دەستی لە ملی دا، تێیهەڵڕوانی، دەستی بە یاڵی دا هێنا، شەویلکەی هەڵپچڕی و چاوی لە ددانانی کرد:
ـ ماشەڵڵا ئەسپی چاکە! ئەسپی وا بابیش نایدا بە کوڕی خۆی، براش نایدا بە برای! بە ڕاستی یاوەر لە ماوەی ئەو چەند ساڵانە دا ئەمنی هەر لە بیر بووە!
ئەو جار چوو بۆ لای مورتەزاغای و دەستی لە سەر شانی دانا:
ـ وا دیارە کەسێک هەیە ئەمنی لە بیر بێ! ئای، یاوەری ئازا!
چاوەکانی بایراموغلی وەک چاوی منداڵێکی کە کۆمەڵێک کەرەسەی گەمەکردنی بۆ کڕدرابێ، دەدرەوشانەوە:
ـ سبەینێ شتومەکی جوان دەبەر دەکەم و خۆم ڕێکوپێک دەکەم، جا سواری ئەو ئەسپە ڕەسەنانە دەبین و دەچینە لای یاوەر عارفی خۆشەویستی خۆم. بڵێی ئەویش وەک من پیر بووبێ...

ئەو جار مورتەزاغا زۆر خۆشحاڵ بوو. دەسبەجێ نامەیەکی کورتی بۆ عارف سایمی نووسی و ئاگاداری کردەوە کە کارەکەی سەرکەوتوو بووە و بە کوڕە جووتێرێکی مێرمنداڵ دا بۆی نارد. دەسخۆشانەیەکی باشیشی دا بە کوڕەکەی و گوتی زوو نامەکەی بگەیەنێ. لاوەکە دەسبەجێ وەڕێکەوت، ڕۆژی دواتر دوای نیوەڕۆیە گەیشتە شاری، چووە ماڵی خەلیل بەگی گەورە و نامەکەی دایە دەستی.

عارف سایم گوتی:

ـ دەبێ بایرامۆغلی وەک سەرۆکدەوڵەت پێشوازیی لێبکرێ. دەبێ وای بەپیرەوە بچین مات و سەرسامی کەین!

دەستووریان دا ولاتیان خاوێن کردەوە. گوڵی هەرە جوانیان لە باغچەکانی شاری چنی، ناردیان لە گوندەکانی دەوروبەریش چی گوڵی بە نێوبانگ و گەش هەبوون هێنایانن و شاریان پێ ڕازاندنەوە . تاقیان لە شەقامی سەرەکیی شاری دروست کردن. نێو بازاڕ ڕێکوپێک کرا. دوکاندارەکان، سەنعەتکارەکان و هەرچی شوێنێکی کار و پیشەی لە نێو شاری هەبوو، دیواری دەوروبەری خۆیان بە ئالا، پارچە و گوڵی جۆراوجۆر جوان کرد. هەموو کەلێن و قوژبنی شاری لە بەر خاوێنی‌یان دەترووسکانەوە. تاجە گوڵی ڕەنگاوڕەنگ لە سەر دەرگا و پەنجەران دران. ئەو شارە بچکۆلە لە راستی دا وەک باغی گوڵانی لێهاتبوو. خەڵک جلە هەرە جوانەکانیان دە بەر کردبوو و چاوەڕوان بوون. عارف سایم بەگ سوارێکی بە پیرەوە ناردبوون. ئەرکی ئەو سوارەی ئەوە بوو کە کاتێک چاوی بە مورتەزاغا و بایرامۆغلی دەکەوێ، بە خێرایی بگەڕێتەوە و عارف سایمی ئاگادار بکا، تا بە وردی بزانێ کەی ئەوان دەگەنە جێ.

مەیدانی شاری ئاوپرژێن کرابوو و یەک سەگ و پشیلەش بە دەرەوە نەبوون. ئەو سەگە بەرەڵایانەی بە شێوەی ئاسایی لە نێو شاری ڕاوڕاوێنیان بوو، بێسەروشوێن کرابوون.

ئەم بەیانی‌یە عارف سایم زوو هەستابوو و ڕیشی ڕێکوپێک تاشیبوو. کراسێکی ئاوریشمی دە بەر کردبوو و کراواتێکی سووری لە سەر بەستبوو. دەرزیی کراواتەکەی زێڕ بوو و نەقیمێکی ئەڵماسی تێدا بوو. کڵاوێکی جوانی لە سەر بوو و دەستەوانەی سپیی دە دەستی کردبوو. کەوشەکانی بۆیاغ کرابوون و هەر بریقەیان دەهات، وەکازە زێڕ کفتکراوەکەی بە دەستەوە بوو و لەو جلانە دا سام و هەیبەتێکی تایبەتیی هەبوو. هەروەها هەموو کاربەدەست و بەگەکان جلو بەرگی تایبەتیی جێژن و پێشوازیی ڕەسمی‌یان دە بەر دا بوو، هەموو لە حەساری ماڵی خەلیل بەگی کۆ ببوونەوە و چاوەڕوانی پارێزگاری بوون.

ئەو مندالانەی دەچوونە خوێندنگە، دەهۆڵکوتەکان، زوڕناچی‌یەکان، ئەندامانی تیپی تۆپی پێ و شەڕکەرە پیرەکان هەرکامە و بە جلی تایبەتیی شێوە کۆن یان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نوێی خۆیەوە و کۆمەڵێکیش بە سەر بەرگی مەڕاشی‌یەوە لە وێ ئامادە بوون. شەڕکەرە بە ساڵداچووەکان میداڵە زێڕە بەندسوورەکانیان دەستۆ دابوو و چەکەکانیان کە بریتی بوون لە شمشیری ژەنگاوی، دەمانچەی زۆر کۆن و هەموو چەشنە تفەنگە کۆنێکی وەک تاپڕ، ساچمەزەن و تفەنگی وا کە ئاسنەکەیان ژەنگ ڕزاندبووی و دارەکەیان مۆرکە لێی‌دا بوو، پێ‌بوون. هێندێکیان دووربینیشیان دە ملی دا بوون. لەمێژیش بوو تیپی هەڵپەڕکێی "فاڕاندۆڵ" بە جلکی تایبەت و کەوشە سوورەکانیانەوە لە سەر ڕێگای سەرەکی، لە خوارەوەی تەپکی ڕاوەستابوون.

عارف سایم بەگ بۆ دوایین جار چووە بەر ئاوێنەی و چاوی لە خۆی کرد، سمێڵەکانی بادان، سینگی دەرپەڕاند و بە کاوەخۆ بە پلیکانەکان دا، کە لە بن پێی جیرەیان دەهات، چووە خوار. هەموو ڕایان کردە پێش وی. جەنابی نوێنەر ڕەق ڕاوەستا و بێ ئەوەی چاو لە خەڵکەکەی بکا و بایەخیان پێ‌بدا، دەستی ڕاستی درێژ کرد و ئەوانیش هەرکەس بە نۆرەی خۆی بە هەردووک دەستان دەیان‌گرت و ماچیان دەکرد. دوای ئەوەش عارف سایم ماوەیەک لە نێو دار هەنار و پرتەقاڵەکانی حەسارەکەی دا قەدەمی لێ‌دا، لە گەڵ هەر هەنگاوێکیش کە هەڵی‌دێنایەوە، سینگی زیاتر دەردەپەڕاند و چەنەی زیاتر دە حەوای دەکرد. هەر بۆیە دە ئاخری دا وای لێ‌هاتبوو نەی‌دەزانی لاق لە کوێ دادەنێ، لە عەرزی، یان لە ئاسمانێ. گەورەکانی شاریش لە بن دیواری ڕاوەستابوون، چاویان لێ‌دەکرد و بیریان دەکردەوە، بە بێ ئەوەی جووڵەی بکەن، یان یەک وشەشیان بە زار دا بێ.

ڕاست پێش کاتی نانخواردنی نیوەڕۆیە سوارێک بە پرتاو هاتە نێو حەسارەکەیەوە، بە شێوەیەکی زۆر جوان و تەڕدەستانە لغاوی ئەسپی لە پێش جەنابی نوێنەر هەڵەنگاوت، ئەسپی ڕاگرت و گوتی:

ـ ئێستا دەگەنێ قوربان!

عارف سایم بە دەستڕاوەشاندنێکی، وەک چۆن پیاو مێشێکی لە خۆی دوور دەکاتەوە، وەڵامی کابرای سواری دایەوە و بۆخۆشی چوو بۆ لای ماشێنەکەی. شۆفێرەکەی دەرگای بۆ کردەوە. عارف سایم بە خەلیل بەگی گەورە، زولفۆ و مەلا دۆرانی گوت دە گەڵی سواربن و دوای ئەوەی ئەوانیش سوار بوون، ماشێن لە سەرەخۆ وەڕێ‌کەوت. بەگ و ئاغاکانی دیکەش بە پێیان بە دوایان دا هاتن و بە دوای وانیش دا پیاو، ژن، منداڵ و پیرەکان وردە وردە دەهاتن. ئەو خەڵکە بەو شێوەیە لە شاری وەدەرکەوتن و دوای نیو سەعات ڕێپێوان گەیشتنە گۆڕایی‌یەکی. لە ڕێگایە دا بە پەنا منداڵەکانی خوێندنگە دا کە لە بەر ئەوەی لەمێژ بوو ڕاوەستابوون، ماندوو ببوون، شەڕکەرە کۆنەکان بە بەرگە شڕوشپڕێوە ڕەنگاوڕەنگە کانیانەوە، تیپی تۆپی پێ بە جلکی زەرد و شینی خەتخەتی ڕاهێنانەوە و ڕیزی ژاندەرمان کە سینگیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەرپەڕاندبوو، وەک پۆلای ڕەق و ڕاست ڕاوەستابوون و چاویان دە ئاسۆ بڕیبوو، تێپەڕین.
عارف سایم بەگ و هاوڕێکانی تاوێک دە ماشێنەکەی دا مانەوە و کاتێک سەری مورتەزاغا و بایرامۆغلی لە سەر پنچکەکانی ئەوبەری ڕێگاکەیەوە وەدەرکەوت، بە کەبکەبە و دەبدەبەوە، لە ماشێنێ هاتە خوار و لە پێش دەستەی پیشوازی ڕاوەستا.
بایرامۆغلی ئەسپەکەی ڕاگرت و هاتە خوارێ. دوو هاوسەنگەری کۆن یەکتریان دە ئامێز گرت و هاوکات دەهۆڵ و زوڕنا دەستی بە لێدانێ کرد.
هەر لەو کاتە دا کە ئەو دووە باوەشیان بە یەک دا کردبوو، عارف سایم بەگ سەری بردە بن بن گوێی بایرامۆغلی و بە سرتە پێیگوت:
ـ خێرا سوار بەوە، چاکوخۆشییەش لە گەڵ هیچ کەس مەکە و ڕاست لێخوڕە بۆ پێشێ. بێئەوەی ئاوڕ لە خەڵکی بدەیەوە، سینگت دەرپەڕێنە، سەرت هەڵێنە و وەک فەرماندەیەک کە دەستەی خۆی دەپشکنێ، بە پێش دەستەکە دا بڕۆ و ڕێوشوێنی پشکنین بە جێبگەیەنە!
بایرامۆغلی زانی مەبەستی چییە. دەسبەجێ سوار بۆوە و بێ ئەوەی چاو لە دەوروبەری خۆی بکا، بە پێش دەستەی پێشوازی دا ڕۆیی. مورتەزاغاش وەک وی کرد و بە دوای وی دا ڕۆیی.
هێشتا بایرامۆغلیی کۆنە یاغی لە ڕێوشوێنی پشکنینێ نەبۆوە، کە کۆنەشەڕکەرێک تفەنگەکەی لە سەر شانی هێنا خوارێ و هاواری کرد، ئاگادار بن! دوژمن هێرش دەکا و پاشان تفەنگێکی بە لای شاخییەوە نا. عەرز و ئاسمان بە دەنگی تەقەکەی ئاوازیان دایەوە و بۆنی تیژی باڕووتی دە وڵاتی گەڕا. بە دوای وی دا هاوڕێکانیشی هۆشیان لە خۆیان بڕا و تەقەیان کرد. گوللەکان دە نێو خۆیان دا تەقین. هەوا پڕ بوو لە دووکەڵ، هێندێکیان کەوتنە عەرزی و نیشانیان دا کە ئامادەن جارێکی دیکەش لە ڕێگای نیشتمان دا خۆ بەخت کەن. دەسبەجێ ڕیزێکی دیکە هاتنە پێش و جێگای ئەوانی کەوتوویان گرتەوە کە سینگی خۆیان لە بەرامبەر دوژمن دا کردبوە قەڵغان. خوێن ڕژا و بۆنی باڕووتی هەموو لایەک و شوێنێکی داگرت. ئەو جار شیر و نیزە کەوتنە کار و شەڕەکە گەرم بوو. ئەو شەڕکەرە دێرینانە هێند بە ئۆگری و هەستەوە لە کاری خۆیان دا نوقم ببوون، کە زۆر کەس لە وانەی لە وێ بوون، پێیان وا بوو بە ڕاستی سەردەمی کۆن گەڕاوەتەوە. نۆ کۆنە شەڕکەری سەر و ڕیش سپی بریندار ببوون و خوێنیان ڕژابوە سەر خۆڵێ...
کاتێک بایرامۆغلی لە پشکنینێ بۆوە، ساتێک لە نێزیک خەڵکەکەی ڕاوەستا و بە بێدەنگی چاوی لەو گەمەیەی کرد. ئەوەشی سەیرتر هاتە بەرچاو کە دیتی ڕۆستەمە کورد سواری ئەسپێکی لەڕی بێ زین ببوو و ئەو کابرایە کە سەردەمێک قارەمانێک بوو، شیرێکی ژەنگاویی بە دستەوە بوو کە هەر خوا دەزانی چۆنی پەیدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کردبوو. شیرەکەی ڕادەوەشاند، هاواری دەکرد و دە ئەسپەکەی ڕادەخوڕی. ئەسپی بەستەزمان ئەگەر پەراسووشت هەڵدڕیبان، لە جێی خۆی نەیدەتوانی ببزوێ. دیارە هەر بزووتباش دەکەوت و هەر چوار لاقی دە حەواى دەبوون...

ماشێنی عارف سایمی بەرەو شار وەڕێکەوتەوە. بایرامۆغڵی و مورتەزاغاش بە سواری هەرکام لە لایەکی ماشێنەکەی دەڕۆیشتن. خەڵکەکەی دیکەش، بە شپرێوی بە دوایان دا دەهات. تیپی هەڵپەڕکێی فاراندۆڵ بە دەلینگە فشەکانیانەوە، شەڕکەرە دێرینەکان، یاریکەرەکانی تۆپی پێ، سەربازەکان و خەڵکی ئاسایی، هەموویان بێ ئەوەی بزانن بۆچی، دڵشاد و شاگەشکە بوون. دەتگوت سەردەمی شەری سەربەخۆیی‌یە و ئەوان کاتێک بایرامۆغڵی‌یان دی، بە جارێک کردیانە هەراو هوڕاکێشان و دیارە ئەویش کە ئەو چەشنە پێشوازی‌یەی لێکرابوو هەستی بە شادی و خۆشبەختی‌یەکی بێوێنە دەکرد...

ماشێنی عارف سایمی گەیشتە سەری مەیدانی شاری. شۆفیرەکە ڕایگرت، هاتە خوارێ و دەرگای کردەوە. جەنابی نوێنەر هاتە دەرێ، وشک و ڕاست وەک پەیکەرەیەک. بایرامۆغڵیش دابەزی. یاوەر لە لایەکی عارف سایمی دەڕۆیی، بایرامۆغڵی لە لایەکەی دیکەی و بەو شێوەیە گەیشتنە نێوەڕاستی مەیدانێ. ئەو خەڵکەی لە نێو شەقام و کۆڵانەکان کۆ ببوونەوە، بە دیتنی وان چەپڵەیان لێدا و هوڕایان کێشا. بە بن تاقەکان دا ڕۆیشتن. لە سەر تاقێکیان بە خەتی گەورە نووسرابوو:" بەخێر بێی بایرامۆغڵی" ، بەڵام چونکوو بایرامۆغڵی خوێندەوار نەبوو و نەی دەزانی بخوێنێتەوە، عارف سایم دەستی بۆ درۆشمەکەی ڕاداشت و نووسراوەکەی بۆ خوێندەوە. بایرامۆغڵی لە خۆشی‌یان هۆشی لێبڕابوو: بەڵێ ئەو وڵاتە ئەوی لە بیر نەچووبۆوە کە خوێنی خۆی لە ڕێگای خەڵک دا دابوو! چاوی پڕ بوون لە ئاو، بە خۆشەویستی و ڕێزەوە لە عارف سایم بەگی ڕوانی و هەر لەو کاتەش دا بیری کردەوە: چاک نەبوو ئەو کاتی، لە چیای کۆنوور، ئەم کابرا سەدسیما و هەزارتوێیەم، نەکوشت.

پاشان هاتنە نێو مەیدانەکەیەوە. خەڵکەکە کە ئەوانیان چاوپێکەوت هەموو بە یەکەوە گوڕاندیان:" قارەمانی ئێمە بەخێر بێ! بەخێربێی ڕزگاریدەری ئێمە! بەخێر بێی بایرامۆغڵی!" لە نێو ئەو هەراوهەنگامەیەش دا لاوەکان سەمای فاراندۆڵیان دەکرد و گۆرانیی "بایرامۆغڵیی قارەمان"یان دەگوت. ئەو کاتەی بایرامۆغڵی بە شاخی‌یەوە بوو، خەڵک ئەو گۆرانی‌یەیان بۆ دروست کردبوو و پێیان هەڵدەگوت. بایرامۆغڵی لەمێژ بوو بۆخۆشی گۆرانی‌یەکەی لەبیر نەمابوو و ئێستا کاتێک بیستی‌یەوە، چاوی پڕ بوون لە ئاو، فرمێسکەکانی بە گۆنای دا جۆگەلەیان بەست، بە سەر سمێڵی دا شۆڕ بوونەوە و بە چەنەی دا هاتنە خوارێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاتێک عارف سایم بەگ ئەوی دەو حاڵەی دا دی، دڵی پێی سووتا، پیلی گرت، قامکی بۆ لای ماشێنەکەی ڕاداشت و گوتی:
ـ سوار بەوە، ئەو جێژنە لە بەر خاتری تۆیە و وا زووش تەواو نابێ!
کاتێک گەیشتنە بەر دەرگای ماڵی خەلیل بەگی گەورە، ڕاست کاتی جەمی نیوەڕۆیە بوو و خواردن ئامادە کرابوو. عارف سایم بەگ بە ڕێزەوە، لەگەڵ ئەوەی دەیزانی بەشێک پێیان ناخۆشە، بایرامۆغلێی لە سەرەوە، لە جێگایەکی گونجاو بۆ گەورە پیاوان دانا، بە دەستی خۆی ئارەقی ڕاکیی بۆ تێکرد و دایە دەستی. لەمێژ ساڵ بوو بایرامۆغڵی ڕاکیی نەخواردبۆوە، تەنانەت هەر لە بیریشی نەمابوو تام و بۆنی چۆنە. عارف سایم پێکەکەی هەڵێنا و گوتی:
ـ ئەو پێکەی بە سڵامەتیی بایرامۆغڵی، قارەمانی شەڕی سەربەخۆیی، هەڵۆی نەمری تووڕووسی، ئەو قارەمانەی مستەفا کەماڵ پاشا لە گلێنەی چاوی خۆی خۆشتر دەویست، دەخۆمەوە!
ئەوانەی لە وێ بوون هەموو چاویان لە وی کرد و پێکەکانیان بە سڵامەتیی بایرامۆغڵی پێدا کرد:
ـ بە سڵامەتی هەڵۆی نەمری تووڕووسی!
کاتێک لە نانخواردنێ بوونەوە، نوێژی ئێوارێ ببوو. شەربەت و قاوەیان هێنا و پاشان میوانەکان یەک بە دوای یەک دا خواحافیزییان کرد و ڕۆیشتن. تەنیا ئەوانە مانەوە کە جەنابی نوێنەر بۆخۆی پێیگوتبوون بمێننەوە. دوای ئەوە، عارف سایم بەگ بایرامۆغڵیی هێنا، لە لای خۆی دایینیشاند، دەستی دە دەستی نا و گوتی:
ـ داوایەکمان لە تۆ هەیە، بایرامۆغڵی.
بایرامۆغڵی قسەکەی لە زاری وەرگرتەوە:
ـ سەبارەت بە حەمەدۆکییە؟ وا نیە؟
ـ بەڵێ وایە. ئەو تاوانبارە خاینە کە بە حەمەدۆک نابانگی دەرکردوە، ئەو پیاوکوژە خوێنخۆرە، ئیدی بێتامی کردوە. بۆخۆت دەزانی...
لێرە دا چاوێکی لە بایرامۆغڵی کرد و ئەویش سەرێکی ڕاوەشاند و ویستی وەڵام بداتەوە:
ـ نەخێر، وەک ئەمن بزانم...
ـ ئەتۆ لە من باشتریش دەزانی، لە گەڵ داوای لێبووردن لە فەرماندەری بەڕێز کە لێرەیە، دەبێ بڵێم ژاندەرمەکان تا ئێستا دەروەستی نەهاتوون و نەیانتوانیوە کۆتایی بە کێشەی حەمەدۆکی بێنن. ئەوە بۆتە ناسۆرێک بە بنهەنگڵی وڵاتی ئێمەوە و ڕێز و سەروەریی ئێمەی لە پێش چاوی هەموو دنیایە زەدەدار کردوە! ئەو لە دەرەوەی سنوورەکانیشمان ناوبانگی کردوە. ئینگلیسی، فەڕانسەیی و ڕووسیش هەموو دەیناسن! ئەوانیش کە دەزانن ئێمە گرفتێکی بچووکی ئاوامان بۆ چارەسەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نابێ، وەک وڵاتێکی بێدەسەڵات و لاوازمان چاو لێدەکەن! ڕاستییەکەی ئەوەیە ئەگەر بارەکە هەر بەو پێودانەی بڕوا، وڵاتەکەمان، ئەو وڵاتەی کە ئێمە، من و تۆ، بۆ ڕزگارکردنی خوێنمان داوە، تێکدەچێ. فەڕانسەیییەکان، ئینگلیسییەکان و تەنانەت ڕووسەکانیش کە دەزانن ئێمە مەسەلەی حەمەدۆکیمان بۆ چارەسەر ناکرێ، دیسان دێنەوە و دە بن چۆکی خۆیانمان دەنێنەوە. کە وا بوو پێویستە ئەتۆ، بایرامۆغڵی، دیسان دەست دەیەوە چەکی! ئێمە لە بەرامبەر حەمەدۆکی دا دەستەوەستانین و چمان دە گەڵی پێناکرێ، هەر بۆیەش داوا لە لە بەوری چالاکی تووڕووسی، واتە بایرامۆغڵی، کە وەک شێری دەگرمێنێ، دەکەین، یارمەتیمان بکا! ئەتۆ بە تاقی تەنێ دەتوانێ نیشتمانەکەمان لە ژێر چنگی ئەو جەردەیەی بێنییە دەرێ!

بایرامۆغڵی سەری هەڵێنا و دەستی لە سەر چۆکی عارف سایم بەگی دانا:

ـ ئەمن بە حەمەدۆکی ناوەستم! هیچ کەس پێی‌ناوەستێ...

عارف سایم بۆڵاندی:

ـ یانی چی؟ بۆچی پێی‌ناوەستی؟ یانی بستە منداڵێکی ئاوا لە بەرامبەر قارەمانێکی وەک بایرامۆغڵی دا ڕادەوەستێ و بە هیچیشی نازانێ؟ بەڵێ، بیستوومە ئەو هەتیوە تووتکە سەگە گوتوویەتی، بایرامۆغڵی تەنیا چەتەیەکی کەردزە و ناتوانێ خۆی لە گەڵ من لە ڕیزێکی دابنێ! لە هەموو جێیەکیش ئەوەی گوتوە!

ـ دیسان دەڵێم هیچ کەس بە حەمەدی ناوەستێ!

ـ ئەگەر وا بێ، کاتێک ئەو دەڵێ بایرامۆغڵی بە مێشێکیش حیساب ناکەم، ڕاست دەکا؟

ـ بەڵێ، ڕاست دەکا...

ـ چۆن شتی وا دەبێ؟ بۆچما ئەتۆ بایرامۆغڵی نی؟

ـ ئاخر ئەویش حەمەدۆکە...

ـ باشە جا حەمەدۆک و بایرامۆغڵی وەک یەکن؟

بایرامۆغڵی هەناسێکی قووڵی هەڵکێشا:

ـ ئاخ! ئەو حەمەدۆکە، حەمەدۆک! هەموو دێهاتییەکانی چوکووڕاوایە و تووڕووسی و لە ئاناتۆلی، هەتا دیمەشق و بەغدایەش پشتی دەگرن. هەموو حەمەدیان پێ پیاوچاکە، پێیان شێخە. بایرامۆغڵی چییە؟ بەردێکە دە بنی چاڵاوێ دا و هەر کەسیش پێی‌نازانێ. ساڵانێکی زۆرە کەس لێی‌نەپرسیوە! بایرامۆغڵی مردوە و ئیدی قەت نایەتەوە... باشە مردوێکی ئاوا کوا پێشی حەمەدۆکی پێ دەگیرێ؟ ئەمن سنووری خۆم دەناسم، قەت کاری وا ناکەم، ناچم خۆم بکەمە گاڵتە جاڕی خەڵکی، بچم حەمەدی ڕاو بنێم و ببمە خۆراکی سەگ، گورگ و قەلوداڵان! وای دابنێین کە من بتوانم بە سەر حەمەدی دا زاڵ بم، بیکوژم، یان بیگرم، ئەو دەم ئەو جووتێرە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سمێڵدرێژە کەوش قایشانە کە بە ڕاوڵەت هێندە شەرمێونن ناتوانن سەر هەڵێنن و چاو لە چاوی پیاوی کەن، هێندەم تف لێدەکەن، دە تفێ دا دەمخنکێنن و تەرمەکەم لە سەر سەرگوێلکێ فڕێدەدەن! نا بابە، ئەوە کاری من نیە و هیچ کەسیش حەمەدۆکی پێ لە نێوناچێ!

ـ بایرامۆغلی نەبێ! بایرامۆغلی پێیلە بەین دەچێ! بایرامۆغلی کۆڵەکەیەکی بەهێزی کۆماری تورکیەیە، کە توانیویەتی بە سەر گەورەهێزەکان دا زاڵ بێ و هەروەها پشتوپەنای سەربازەکان، ئەفسەرەکان، ئاغاکان و بەگەکانە! باشە ئەو ڕەشوڕووتانە لە بەرامبەر ئێمەی ئاوا بەهێز دا چییان لە دەست دێ؟

ـ ئەدی ئەگەر وایە بۆ چەندین ساڵە نەتانتوانیوە ئەو بستە منداڵەی ـ وەک بۆخۆت دەڵێی ـ بگرن؟ بۆ نەتانتوانیوە کوڕە جووتێرێکی کە خوێندەواریشی نیە و ئاوا کەوتۆتە بەرامبەرتان بگرن؟ ئێستا بۆ هاتوون داوا لە کابرایەکی پیری وەک من دەکەن کە لە جیاتیی ئێوە بچێ بیگرێ؟

عارف سایم بەگ هەستایە سەرپێ، بە لەقان وەرگەڕا دەوروبەری خۆی و دەستی بە گوتنی قسەی ناحەز و سووکایەتی بە بایرامۆغلی کرد. بایرامۆغلیش لێینەپێچایەوە، هەستا سەرپێ و دە هێندی قسەی سووک و جنیو بە عارف سایمی دایەوە. ئەوانەی لە وێ دانیشتبوون، لە ترسان زاریان هەڵنەدەپچڕا، خۆیان چکۆڵە کردبۆوە و چووبوون دە قولینچکانەوە. دیارە ڕقیان زۆر لە بایرامۆغلی هەستابوو، بەڵام تا ڕادەیەک زگیشیان پێیدەسووتا. لە دڵی خۆیان دا دەیانگوت ئیدی بایرامۆغلی تێدا چوو. چۆن؟ یانی کەسێک بوێرێ ئاوا سووکایەتی بە جەنابی نوێنەر، کە ئەو هەمووە شانازی و ڕێزەی هەیە، بکا و چاوەڕاونی ئەوەش بێ کە هەر وا بۆی دەرچێ؟ وەڵلا عیزرائیلیش ڕوحی نەکێشێ، ئەو دەیکێشێ. تەنانەت عیسمەت پاشاش بۆی نیە لە بەرامبەر وی دا ئاوا بجووڵێتەوە. باشە بایرامۆغلی بایرامۆغلییە، بەڵام ئیدی مافی ئەوەی نیە ئاوا بە ئاشکرا و لە پێش چاوی خەڵکی دیکە سووکایەتی و گاڵتە بە کەسێکی وەک عارف سایم بەگی بکا.

جەنابی نوێنەر هەر وا بە لێشاو جنێو و قسەی سووکی لە زاری دەهاتنە دەر و بایرامۆغلیی کۆنە یاغیش کەم و زۆر نەیدەپاراست و جار لە جارێ خراپتری پێدەگوت. دەو بەینەی دا جار جار عارف سایم بەگ ڕادەپسا و دەیەویست خۆ بە بایرامۆغلی دادا، بەڵام خەلیل بەگ دەستبەجێ دەچووە بەینیانەوە و نەیدەهێشت...

جەنابی نوێنەر ڕانەدەوەستا، سوور هەڵگەڕابوو، پشووی سوار ببوو و هەر دەفی دەدان. دەو حاڵەی دا لە بایرامۆغلی چووە پێشێ و گوتی:

ـ ئەها، ئەتۆ بووی، وا نیە؟ بەڵێ ئەتۆ بووی حەمەدۆکت ناردە سەر ماڵی من! چەتەی بەدبەختی ماڵوێران! مریشک دز! بەڵێ ئەتۆ بووی گوتت کوێخای من بکوژن!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد سەعاتەکەی بابیشمی هەر داوە بەتۆ! ئەو سەعاتەی بابم لە دەستی مستەفا کەماڵ پاشای وەرگرتبوو! هەموو ئەو تاڵانکردن و تاوان و کوشتنانە دە بن سەری تۆ دان! حەمەدۆکەکانیش هەموو ئەتۆ دروستت کردوون! ئەتۆ هاوڕێی بە نرخمان کە دەڵێی دەستم لە یاغیگەرییە هەڵگرتوە، لە دێیەکەی خۆم دانیشتووم و بە پارووە نانێکی ڕازیم!

هەر دەی گوڕاند و قامکی ڕادەوەشاند. هێندەی نەمابوو قامکی دە چاوی بایرامۆغڵی ڕۆکا و کوێری کا:

ـ لە دارت دەدەم! هەر لە نێوەڕاستی ئەو شارەی لە دارت دەدەم! پێتوایە دەتوانی لە دەستم دەرباز بی؟ جا با ئەو کاتی کە کەلاکەکەت بە دارێوە ڕادەژێ، ئەو دێهاتییە تاوانبارانە هەر بگرین، لە دەورت قوڕی وە سەر خۆ بکەن و بەیت و حەیرانانت بۆ ساز کەن!

پشوویەکی هاتەوە بەر، ددانی دە چیڕەوە بردن و گوتی:

ـ دەبێ تەمبێت کەم، بەڵێ، دەبێ هەڵتواسم! پیاوکوژ! سەگی گڵاو!

ـ سەگی گڵاو بۆخۆتی و بابتە!

بێباکی و لەسەرەخۆیی بایرامۆغڵی عارف سایمی مات و حەیران کردبوو. بایرامۆغڵی دەیزانی کە ئیدی هیچیان دە بەین دا نەماوە و عارف سایمیشی چاک دەناسی و ئاگادار بوو کە ئەو کابرا دڵڕەقە هەموو چەشنە ستەم و دڕندەیییەکی لە دەست دێ. لە دڵی خۆی دا گوتی دەزانم وام دە سەرەوە ناچێ، بەڵام لە بەری دانانوێنم. قیرۆسیا، چ دەبێ، با ببێ. هەر بۆیە بە دەنگێکی بەرز و نێرانە گوتی:

ـ چاکم گوێ لێ بگرە یاوەر عارف! دەزانم ئەتۆ چی و تاچ ڕادەیەک دەسەڵاتت هەیە! چت لە دەست دێ بیکە! لە دارم دە! لەتوپەتم کە! هەر بمکە پرپۆڵە! منەتم پێت نیە و دەست مەپارێزە! ئەمن بۆ تنۆکە خوێنێکی ناپاڕێمەوە! بەڵێ، ئێستا دەسەڵاتت هەیە و ئەوانەت پێدەکرێن، بەڵام ئەمن لە چیای کۆنووری ئەتۆم ناسیوە و زانیومە چ پیاوێکی! وەبیرت نایە ئەو کاتی چۆن خۆت داویشتە بەرپێم، لە بەر پێم دا وەک سەگ دەتلایەوە، لاقت ماچ دەکردم و ئامادە بووی قوونیشم ماچ کەی، بۆ ئەوەی بتبەخشم! وەڵڵا لە وێ ئابڕووی هەموو مرۆڤێکت برد و ئەمن لە جیاتیی هەموو ئینسانەکان شەرمم لە خۆم دەکرد کە دەمدی کەسێک ناوی خۆی ناوە ئینسان، بەڵام تا ئەو ڕادەیە زەبوون، خوێڕی و ترسەنۆکە کە ئاوا لە بەر پێی من دەتلێتەوە و دەپاڕێتەوە!

عارف سایم هەڵیکێشا دەمانچەی، سێرەی لە بایرامۆغڵی گرت و گوللەیەکی تەقاند، بەڵام خەلیل بەگی گەورە کە لە پشتی ڕاوەستابوو دەستی وەبەر دەستی دا و گوللەکە وە دیواری کەوت:

بایرامۆغڵی کە لە جێیێ خۆی نەبزووت و هەر سەریشی لا نەدا، قاقایەکی کێشا و گوتی:

ـ بە وەی دەمترسێنی، یاوەر عارف؟ پێتوایە ئەمن وەک تۆ، بۆ دوو تنۆکە خوێنان دەپارێمەوە و خۆم دەکەمە پەڵەی شەرمی سەر داوێنی هەموو ئینسانەکان؟ دەی تەقەم لێبکە خوێڕی! ئەتۆش خەلیل بەگە وردە لێیگەڕێ با بە کەیفی خۆی سێرەم لێبگرێ، با گوللەکەی بە فیڕۆ نەچێ!

موورتەزاغا و زولفۆ هەستان، باوشیان بە عارف سایم بەگی داکرد، بردیانەوە جێگاکەی خۆی و دایانیشاندەوە. جەنابی نوێنەر ئارەقەی ڕەش و شینی دەرکردبوو و وەک مێژۆکەی دەلەرزی. هێنایان دەسرەیەکیان بە عەتر و ئاوێ تەڕ کرد، ئارەقەکەیان لێ سڕییەوە، سەروچاویان پێ فێنک کردەوە و ڕاکی، قاوە و چایان لە پێش دانا. بایرامۆغڵی بۆ لای دەرگا چوو کە بڕوا. عارف سایم بەگ هاواری کرد:

ـ مەیەڵن بڕوا! ئێمە هاوڕێی کۆنی یەکترین! قەیدێ ناکا، شتی وا لە بەینی دۆست و هاوڕێیان دا دێتە پێشێ!

بایرامۆغڵیش کە گوێی لە وەی بوو، گەڕایەوە و دانیشتەوە. بزەیەکی هاتێ، زۆر خۆشحاڵ بوو کە لە بەڵایەکی گەورە ڕزگار بووە و دوای ساتێک گوتی:

ـ ڕاست دەکا، ئێمە هاوڕێی کۆنین.

عارف سایم گوتی:

ـ قاوەی بۆ بایرامۆغڵی بێنن! دۆستایەتیی ئێمە زۆر کۆنە و بەو شتانە تێکناچێ... ئێمە، من و ئەو، نیشتمانمان ڕزگار کردوە...

بایرامۆغڵی بە دوای وی دا گوتی:

ـ شانبەشانی یەکتری... بە یەکەوە...

ـ نەدەبوو ئەو بچێتەوە شاخی و ئێمە بە جێبێڵێ...

ـ ئەمن دانیشتم. هیچ یاغییەک هێزی لە بڕان نەهاتووی نیە...

ـ بایرامۆغڵی هەیبوو...

هەردووکیان هێدی ببوونەوە. ئەو جار یەکتریان ماچ کرد و دستیان بە جەفەنگ و گاڵتەکردنێ کرد. قەت باوەڕت نەدەکرد کە ئەو دووانە ساتێک پێشتر خەریک بوون یەکتر بکوژن... دەستیان بە قسان کردەوە و باسی حەمەدی هاتەوە گۆڕێ.

بایرامۆغڵی گوتی:

ـ چونکوو من و تۆ دۆستین و زیاتریشین، پێمخۆشە درۆت دە گەڵ نەکەم و ڕاست و ڕەوان بۆچوونی خۆمت لەو بارەیەوە بۆ باس بکەم. کێشەی حەمەدۆکی بە ناردنی سەربازی زۆرتر و لە سەر یەک بە شەڕ چارەسەر ناکرێ، عارف سایم بەگ!

ـ بۆ ناکرێ؟

ـ چونکە ئەو بەردە ترووسکەدارەکەی پێیە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عارف سایم بەگ قاقای کێشا:
ـ ئەو بەردە بە کاری چ دێ؟
ـ کەسێک ئەو بەردەی پێبێ، گوللە کاری لێناکا.
ـ چۆن باوەڕ بەو شتەی دەکەی؟ کاتی خۆی بە تۆشیان وا دەگوت.
ـ جا ئێستاش گوللە کارم لێ ناکا. هەر ئێستا بە چاوی خۆت نەتدی؟
هەموویان پێکەنین، بەڵام پێکەنینەکەیان زۆر لە دڵەوە نەبوو.
ـ ئاخر حەمەدۆک دوعا و ودمی خانەقای چلچاویشی پێیە و ئەو شتانە لە هەموو بەڵایەکی دەپارێزن...
ـ لیمانگەڕێ بایرامۆغلی، بۆ خاتری خودای... بە ڕاستی ئەتۆ باوەڕت بەو شتانە هەیە؟
ـ ئەو جار دایە سوڵتان کراسی سوڵتان سەلاحەدینیشی داوتێ. کەسێک ئەو کراسەی دەبەر دا بێ، نابینرێ...
ـ گالتەم پێدەکەی بایرامۆغلی، وا نیە؟
ـ نا گاڵتە ناکەم. بۆچما ئەو بارگینە لەڕولاوازەی گوتیان ئەسپی حەمەدیە و هێنایان لە پێش چاوی خەڵکی گوللەبارانیان کرد، زیندوو نەبۆوە و نەبوو بە ئەسپێکی پیرۆز؟ هەڵنەفڕی بۆ ئاسمانێ؟ هەموو بەیانییان بە سەر سەری ئێمە دا، بە سەر شار و گوندان دا نافڕێ و ناحیلێنێ؟ خەڵک هەمووی لە گەڵ حەمەدۆکییە و پشتی دەگرن. خانەقای چلچاوی، هەموو شێخ و پیاوچاکەکان و هەموو تیرە دینییەکان بە سوننی و شیعەوە خۆشیان دەوێ و لە گەڵ وین. پێشتریش کە من یاغی بووم، یارمەتیی منیان دەکرد، دیارە هەموویان نا، هێندێکیان. جا لە جیاتیی وەی کە لێرە دانیشین و بە گژ یەک دا بچین، وا باشترە بیر لە چارەسەرێکی ڕاست و گونجاو بۆ ئەو گرفتەی بکەینەوە.
عارف سایم بەگ گوتی:
ـ بە زیندوویی، یان بە مردوویی، دەبێ حەمەدی هەر بگرین!

هەر وا دانیشتن، هەتا بەری بەیانی ڕاکی، قاوە و چایان خواردەوە و سەبارەت بە حەمەدی قسەیان کرد، بەڵام ئیدی بە ئارامی و بێئەوەی پێکهەڵپرژێن و بەگژ یەک دا بچن. عارف سایم بەگ بە ڕاستی بایرامۆغڵیی وە بەر دڵی کەوتبوو و بیری دەکردەوە: ئای ئەو کابرایە چەندە ئاقڵ، ئازا و دڵسۆزە و چەندە پاک و میهرەبانە! باوەڕی هێندە بە خودای هەبوو و هێندە پاک و بێخەوش بوو، کە عارف سایم سەری سوڕ مابوو و دڵنیا بوو کە ئەو دەستی لە هەموو شتێک کێشاوەتەوە. ئەرێ بە ڕاستی ئەو پیاوە دڵپاکە چۆن توانیویەتی یاغی بێ و ساڵانێکی زۆر بە شاخییەوە بێ؟ هەموو جارێ کە دە شەڕێ دەکەوت، بە شێوەیەکی سەیر، کە زیاتر وەک موعجیزەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەچوو، ڕزگار دەبوو. بۆ وا بوو؟ خۆ منداڵێکیش دەیتوانی جارێکی گوللەیەکی پێوە نێ و بیکوژێ.

بەری بەیانی، پێش مەلابانگدانێ لە پڕ شتێکی وەبیر هاتەوە، ڕوخساری گەش بۆوە، بە پانایییە بەری دەستی لە نێوچاوانی خۆی دا و بە دەنگی بەرز گوتی:

ـ ئەها، هێندەی نەمابوو لە بیرم بچێ! چاو ئەمن چەندە بە هۆشم؟ وەڵڵاهی تاوانی بایرامۆغڵییە کە شتی هەرە گرینگی لە بیر بردمەوە... دا تۆخوا خەلیل بەگ ئەو تفەنگ و فیشەکدانەی بێنە، با دیاریی بایرامۆغڵی بدەینە دەست خۆی!

خەلیل بەگی گەورە، کە دەتگوت لەمێژە چاوەڕوانی ئەو قسەیە، دەسبەجێ هەستا، چوو لە ژوورەکەی تەنیشتێ کاڕابینێکی بە فیشەکدانەوە هێنا و دایە دەستی عارف سایم بەگی. ئەویش وەک ئەوەی شتێکی پیرۆز و گرینگی بە دەستەوە بێ، بە ئەسپایی ڕەخت و تفەنگەکەی لە سەر کۆشی دانان. لەو حاڵەی دا بە تەواوی وشیار ببۆوە و ڕوخساری ئەوەندە مەند و پڕ لە شانازیی دەنواند، دەتگوت دەیەوێ بڵێ: کێوە بچووکەکانم بۆخۆم پەیدا کردوون و ئەوانی هەرە بەرز و گەورەشم لە بابم بۆ بە میرات ماوەتەوە. لە حاڵێک دا هەردووک دەستی لە سەر تفەنگ و فیشەکدانەکەی دانابوون، چاوی دە چاوی بایرامۆغڵی بڕی و گوتی:

ـ بایرامۆغڵی، بەڵێ، یان نەخێر؟ وە دوای حەمەدۆکی دەکەوی و دەیگری، یان نا؟

دەسبەجێ وەڵامێ درایەوە:

ـ نەخێر!

ـ با، دەیکەی! بە شانازیشەوە دەیکەی! گوێم لێبگرە: ئەو تفەنگ و ڕەختە لە لایەن مستەفا کەماڵ پاشایەوە بە دیاری بۆ تۆ ناردراون. ئەو منی ڕاسپارد کە سڵاوی ویشت پێبگەیەنم و گوتیشی: بایرامۆغڵی کەسێک نیە لە حەمەدۆکان بترسێ، جا چ گەورە بن و چ بچووک. ئەگەر حەمەدۆک حەمەدۆکە، بایرامۆغڵێش هاوڕێ و هاوسەنگەری منە. چۆن یاغییەک دەتوانێ کێوەکانی من لە شوێنێک بکاتە مەیدانی ڕاوڕاوێنی خۆی، کە بایرامۆغڵیی لێدەژی؟

پاشان بە هەردووک دەستان بە ئەسپایی تفەنگ و فیشەکدانەکەی هەڵگرتن و لە سەر کۆشی بایرامۆغڵی دانان. خۆر تازە لە ئاسۆ سەری وەدەرنابوو، ئاسنی نوێ و خاوێنی تفەنگەکەی لە ژێر باریکە تیشکێک کە لە کەلێنی پەنجەرەوە لە ژوورەکەی دابوو، بریقەی دەدا و بایرامۆغڵیی کۆنە یاغی نەی دەتوانی چاوی لێبکاتەوە. قەراغی فیشەکدانەکەش زێڕکفت بوو. کاتێک بایرامۆغڵی سەری هەڵێنا، چاوەکانی پڕ ببوون لە ئاو:

ـ مستەفا کەماڵ ئەمنی لە بیر بوو...

پاشان بە دەنگێکی کز و لەرزۆکەوە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ چاو لە من کە! تۆخواکەی! بە ڕاستی پێموابوو کەس ئەمنی لە بیر نەماوە و وەک بەردی بن چاڵاوێم لێهاتوە... جەنابی ژێنڕاڵ منی لە بیرە... من و ئەو... کاتی خۆی... یاوەر عارف، بۆخۆت دەزانی کە من هەمیشە دە خزمەتت دام. ئەمن هاوسەنگەری وی بووم... هەزار ڕوحیشم بوایە، هەمووم بە قوربان دەکرد... بەڵێ، ئاوا، بۆخۆت دەزانی... حەمەدۆک...

پاشان قاقایەکی کێشا و چەند جاران لە سەر یەک گوتی:

ـ ئەو حەمەدۆکە، ئەو بستە منداڵە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٠

کە گەیشتە سەر بەرزاییەکەی، دێیەکەی لێ وەدەرکەوت. بیری کردەوە: بە ڕاستی ئەو دێیە ئاوا بچووک و خانووەکانیشی ئاوا نزم بوون؟ تەنانەت عەلیکۆش کە سەری دە هەوران دابوو، لە بەر چاوی وی بچووک دیار بوو. ئەوە زۆر سەیر بوو.
هەر کە چاوی بە گوندەکەی کەوت، دڵی کەوتە لێدانێکی توند و شاگەشکە بوو. ئاوزەنگیی لە ئەسپی توند کرد، بەڵام چونکە بارەکەی زۆر بوو، ئەسپەکە نەیدەتوانی بە کەیفی وی لینگ دا و ئەگەر توندیش ڕۆیشتبا، بارەکە لار دەبوو، هەر بۆیە یەکبەخۆی دەیقیژاند و ئەسپەکەی هێور دەکردەوە، بەڵام کاتێک ئەسپەکە بە تەواوی لە غار دەکەوت، دیسان ئاوزەنگیی توند دەکردەوە و قامچی لێهەڵدەسووڕاند.
بەڵێ، دیارە ئەو شارە، بە دەریا بێ سنوورەکەیەوە، بە گوندەکانییەوە، بە باغە پڕتەقاڵەکانییەوە، بە خانووە ڕازاوەکەی حەمەدییەوە، بە سەیران، مەلاسەلام، مامۆستای وێنەگەر و ئەوانی دیکەشەوە بە ڕاستی خۆش بوو، بەڵام ئەو یەکجار زۆری وەڕەزیی ئەو دێیەی خۆی کردبوو! ئەوەندەی وەڕەزی کردبوو، چی دیکە خۆی پێڕانەدەگیرا... ئەگەر حەمەد مابایەوە، ئەو هەستە هێندە زیندوو نەدەبۆوە، یان ئەوەندەی پاڵ پێوە نەدەنا، کە ناچار بوایە دەریخا. کاتێک بۆنی شاخی بۆ هات و چاوی بە ماڵەکانی گوندەکەی کەوتەوە، بە تەواوی تێگەیی کە ئەو شوێنەی ئاوا بە توندی تاسەی دەکرد، ئێرە بوو.
دیسان ئاوزەنگی توند کرد و دەنگی ئەسپەکەی دا:
ـ یاڵلا، کوڕی گاوری! یاڵلا!
لە پڕ حاجی وەلیی کوڕی ساڵە یەکدەستی لە نێو پنچکان هاتە دەر، خەریک بوو دۆخینەکەی دەبەستەوە. دایە حۆری پێیخۆش نەبوو دەو حاڵەی دا قسەی لە گەڵ بکا و ئەسپەکەی دەنگ دا بۆ ئەوەی لێی ڕەد بێ و دوور کەوێتەوە:
ـ یاڵلا، نەگبەت، یاڵڵا!
بەڵام وەلی کە لە نێوەڕاستی ڕێگاکەی ڕاوەستابوو، لە پڕ ئاوڕی دایەوە و کاتێک چاوی بە وی کەوت، دەستی بە غاردانێ کرد. دایە حۆری توورە بوو، قەمچی هەڵسووڕاند و کەوتە سەری. زۆری پێنەچوو گرتییەوە و هاواری کرد:
ـ خوێڕی ڕاوەستە! بۆچی هەڵدێی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوڕەکە نەیوێرا چی دی هەڵێ و ڕاوەستا. چاوی لە ژێرڕا هاتبوون، دەتگوت خەریکن دەرپەڕن.

ـ هەتیوە بیژووە نەگبەتە، بۆچی هەر منت دی، دەرپەڕی؟ ئاخر ئەتۆ حاجی وەلیی کوڕی برایم یەکدەستی نی؟

وەلی وەڵامی نەدایەوە. هەر چاوی لێدەکرد و قسەی بۆ نەدەهات.

ـ ئەوە بۆ وا لاڵ بووی؟ زەرگەتە بە زمانییەوە داوی، خوێڕی؟ بۆ وەک کێوی‌یان هەر وا ڕاوەستاوی و چاوم لێدەکەی؟

بەڵام هەرچەندی هەولّی لە گەڵ دا، کوڕە زاری هەڵنەپچڕا. دایە حۆری تووڕە بوو:

ـ وەلی نەگبەت، دەڵێی خودا ئەمنی خۆشنەویستوە کە تووشی تۆ بووم. پێم بڵێ چ قەوماوە؟ گوندەکە بە قوڕێ گیراوە؟ بابت مردوە؟

ئاخرەکەی کوڕە زمانی کرایەوە:

ـ بابم نەمردوە.

ئەو جار گوتی:

ـ ئەمن ناوم حاجی وەلی نیە...

ـ ئەدی ناوت چی‌یە؟

ـ حەمەد...

دایە حۆری کە تا ئێستا لە داخان دەتگوت لێکەوە بوو، قاقا پێکەنی:

ـ ئاوا! وا بڵێ... دە ئەگەر وایە هێندێک هەنگاو هەڵێنەوە و خێراتر بڕۆ... ڕاست دەچینە بەر دەرگای ئێمە و تۆ دەبێ یارمەتیم بکەی ئەم بارەی لەو ئەسپەی بکەمەوە.

وەلیی مێرمنداڵ بە قسەی دایە حۆریی کرد، وە پێشی کەوت و باش ڕۆیی، هەتا گەیشتنە نێو دێی، بەڵام لە لای ماڵی دایە حۆری ڕانەوەستا. دایە حۆری هاواری کرد:

ـ ڕاوەستە گێلە! بۆچما نازانێ ماڵی من ئێرەیە؟ وەرە ئەسپەکەم بۆ بگرە!

وەلی گەڕایەوە و لغاوی ئەسپەکەی بۆ دایە حۆری گرت، بەڵام هەر وا تێیەوە ڕادەما و تێیهەڵدەڕوانی. دایە حۆری بیری کردەوە: پەنا بە خودای، دەبێ شتێک ڕووی دابێ، بەڵام چی؟!

لە ئەسپەکەی هاتە خوارێ و لغاوەکەی لە وەلی وەرگرتەوە:

ـ ئەو بوخچەیەی لە پاشتەرکێم دابەستوە، بکەوە، زۆر بە ئەسپایی بیهێنە خوارێ و دوایە بیبە ژوورێ. ئەوە هێندێک شووشەی تێدان، یەکیان بشکێ، چاوت دەردێنم!

وەلی زۆر بە ئەسپایی بوخچەکەی هێنایە خوارێ، وێنەکانی هێنایە دەر و لە سەرەخۆ بە دیواری‌یەوە نان.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ها ئەو کلیلەی! دەرگاکەم بۆ بکەوە!
وەلی کلیلەکەی وەرگرت، دەرگاکەی کردەوە، لە پێش دا وێنەکان و دوایە شتومەکەکانی دیکەشی بردە ژووریّ. لەو کاتەش دا بیری دەکردەوە: ئەوەی ئەو ئەسپەی بار کردوە، بە ڕاستی پسپۆڕ بووە! ئەوە باری سێ ئەسپانە، نەک ئی یەکێ!
ـ ئەسپەکەی لەو کۆڵەکەیەی ببەستەوە!
دایە حۆری چووە ژووریّ و تەمەشایەکی نێوماڵەکەی کرد. دەسبەجێ بۆنێکی ناسیاوی وەبەر لووتی کەوت. ئەو بۆنە لێرە نەبێ، لە هیچ کوێ نەدەهات و بەو بۆنەی ماڵەکە بەخێری دێنایەوە. لە دڵی خۆی دا گوتی: بڵێی هیچ شوێنێک لێرە جوانتر، گەرموگوڕتر و خۆشتر بێ؟ بێگومان نیە! ئەو جار پەنجەرەکانی کردنەوە. کۆڵەکە ئەستوورە مۆرکەلێدراوەکەی نێوەڕاستی ژووریّ کە لەمێژساڵ بوو میچی خانووەکەی ڕاگرتبوو، بریقایەوە. ئالاش و ئالّوودارەکان دە قورمی دا نوقم ببوون و ڕەش هەڵگەڕابوون. جاڵجاڵووکە هەموو کەلێن و قوژبنی میچەکەی تەنیبوو. دەستێکی بە سەر بەڕەکانی داهێنا، کە بۆخۆی کردبوونی و هەروەها دەستەنوێنەکانی، جاجم و فەڕشەکانی و هەموو شتەکانی دیکەشی بە سەر کردەوە و دەستی لە سەر هەر کامیان دادەنا، دەیگوت: ئای چەندم وەڕەزی کردبووی.
لە پڕ حاجی وەلیی وەبیر هاتەوە و چۆوە دەریّ. ئەسپەکە ڕێکوپێک بە کۆڵەکەیەوە بەسرابۆوە، بەڵام کوڕەکە دیار نەبوو. یەک دوو جنێوی بۆ وەلی و بابوباپیریشی بەڕێکرد. لەو کاتە دا دیسان بیری چووە سەر بارودۆخی دێیەکەی و سەری سوڕ ما. ئاخر زۆر سەیر بوو. هیچکەس بە دەرەوە نەبوو، نە کەرێک دەیزەڕاند، نە کەڵەشێرێک دەیخوێند و نە سەگێک دەوەڕی! دەتگوت ئەو دێیە بۆتە گۆڕستان. چووە دەرێ، گەڕێکی بە نێو دێی دا لێدا و هاتەوە، بەڵام یەک کەسیشی چاو پێنەکەوت. هەروا کە دەهات و دەچوو، هەر بۆڵەی دەهات و ئەوەندەی توانی جنێوی بۆ خەڵکی دێی بەڕێدەکرد، کە ئاوای بەپیرەوە هاتبوون. دەیگوت قەرار بێ دەرگا لە یەک کەسی ئەو دێیەی نەکەمەوە، کە ئاوا دەرگایان لە سەر من داخستوە و بە پیرمەوە نایەن. دیارە پێشی خۆش نەبوو بۆخۆی بچێتە ماڵەکان و بزانێ چ بە سەر ئەو خەڵکە بێئەمەگەی هاتوە.
دوو سەتڵی بە دەستەوە گرتن و چوو بۆ کانیـیە ئاوێ بێنێ. گوتیشی بەڵکوو لە ڕێی کانیـیە تووشی کەسێکی بم، بەڵام نا، وڵات چۆلوهۆل بوو. لە سەر کانیـیە دانیشت و تاوێکی چاک حەسایەوە. دەنگی خوڕەی ئاوی کانیـیەکەی نەبێ کە لە پەنای دەڕژا خوارێ، هیچ دەنگێکی دیکە نەدەبیسرا. دنیا هەمووی لە ژێر تیشکی ڕۆژێ دا دەبریسکایەوە. لەو بەری، لە خڕێ گێوژان، دووکەڵە شینکەیەکی باریک دە حەوای هەڵدەچوو. باشە ئەو خەڵکە چیی بە سەر هاتوە؟ بۆ ئەو دێیە کەسی تێدا نەماوە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆ ئەگەر ئاگاشیان لێنەبووبێ کە من هاتوومەوە، دەبێ کوڕی یەکدەستی پێی گوتبن!

بڕیاری دا چی دیکە بیر لەوە نەکاتەوە. لە دڵی خۆی دا گوتی، چاویان دەرێ با هەر نەزانن. سەتڵەکانی پڕکردن و کاتێک گەیشتەوە ماڵێ، جوان ماڵەکەی گەسک دا و خاوێنی کردەوە. نوێنوبانەکەی تۆزتەکێن کرد، تەونە جاڵجاڵووکەی لە کەلێن و کولێنان کردەوە، مافوورەکانی بردنە حەسارێ، تەکاندنی و هێنای ڕایخستنەوە. پاشان وێنەکانی لە بوخچەکەی دەرهێنان. زۆر خۆشحاڵ بوو کە هیچیان نەشکابوون. وێنەکەی حەمەدی، ئەوەی کە حەمەد تێیدا سواری ئەسپە جوانەکەی ببوو، بە کۆڵەکەیەوە هەڵواسی، دیواری ئەوبەری وێنەی حەزرەتی عەلی وەبەر کەوت و دایە حۆری کاتێک وێنەکەی هەڵدەواسی، گوتی ئیمام ئەو لادیوارە هەمووی بۆ تۆ! وێنەکەی ئادەم و حەواشی بە بزمارە گەورەکەی لای ڕاستەی ئاورگەکەی داکرد و لە لای چەپی ئاورگەکەش وێنەی ژنە جوانەکەی هەڵواسی، ئەو ژنەی بە سەر بنیادەم و بە لەش هەژدیها بوو... پاشان یەک بە یەک لە بەرامبەریان ڕاوەستا و تێروپڕی چاو لێکردن.

هێشتا بارەکەی نەکردبۆوە. بە تووڕەیی لاقی دە عەرزی کوتا و گوتی: نەهاتن، چاتر! با هەر نەیەن و بەخێرهاتنم نەکەنەوە. کاتێک گوێی لە دەنگی خۆی بۆوە و زانی چەندی تووڕەیی پێوە دیارە، پێیسەیر بوو. ڕووی دە وێنەکەی حەزرەتی عەلی کرد و بە شێوەیەکی هێندێک هێدیتر گوتی:

ـ ئەو هەموو شتە جوانەم بە دیاری بۆ هێناون، بەڵام وەڵلاهی یەک شتیشیان نادەمێ!

بەو حاڵەش خێرا خێرا دەچووە بەر دەرگا و چاوی لە دەرێ دەکرد بزانێ داخوا کەس دیار نیە، بێ سەری بدا! کاتێک ئیدی بە تەواوی ناهۆمێد بوو، لە قەراغ ئاورگەکەی دانیشت، نێوچاوانی تێکنا و دە بیرانەوە ڕۆچوو.

دوای ماوەیەک دەنگی پێیانی گوێ لێبوو، وا دیار بوو کەسێک، یان هێندێک کەس بۆ لای ماڵەکەی وی دێن. دڵی داخورپا و ڕای کردە لای دەرگاکەی. لە وێ چاوی بە کۆمەڵێک پیرێژن کەوت کە بۆ لای دەهاتن، بەڵام وەک کەڕولاڵان، یەک وشەشیان لە زاری نەدەهاتە دەر. هەموویان چاویان بەردابۆوە و دەسماڵی ڕەشیان بە سەرەوە بوو. کە گەیشتنە بەر دەرگاکەی بە دەنگێکی سەبر، لە بن لێویانەوە گوتیان:

ـ دایە حۆریی چارەڕەشی قەلەندەر، بەخێر بێیەوە!

ـ سوپاستان دەکەم ژنەکان، بەڵام بۆ ئەمن چارەڕەش و قەلەندەرم؟ ئێوە بۆچی دەسماڵی ڕەشتان بە سەرەوەیە؟

ژنەکان وەڵامیان نەدایەوە. هەر وا سەریان داخستبوو و ورتەیان لە بەر نەدەهات.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایە حۆری ڕقی هەستا و ئیدی هیچی لێنەپرسین. چوو لە جێی خۆی دانیشتەوە و تەنانەت چاویشی لێنەکردن. سەرەنجام یەکێک لە ژنەکان بێدەنگیی شکاند و گوتی:

ـ دایە حۆری گیان، بۆ لێمان تووڕە دەبی. حۆریی چارەڕەشی ماڵوێران! دەڵێی بۆچی دەسماڵی ڕەشمان لە سەر ناوە؟ باشە ئەدی چمان کردبایە؟ دەبوو هەڵپەڕیبایین؟

دایە حۆری حەبەسا و پشتی بە دیوارەکەیەوە ڕەق بوو. زۆری پێخۆش بوو بزانێ چ قەوماوە، بەڵام وای لێهاتبوو نەیدەوێرا پرسیارەکانی دووپات کاتەوە. بەڵام بێدەنگی سوودێکی نەبوو، دەبوو هەر بزانێ چ قەوماوە:

ـ پێم بڵێن بزانم چ قەوماوە؟ چمان بە سەر هاتوە، کە من ئاگام لێنیە؟

هەر ئەو ژنە کە قسەی کردبوو، وەڵامی دایەوە:

ـ کوێر بم دایە حۆری، وەجاخکوێر کەوتی‌یەوە! کوێر بم زگت سووتا! بۆچما ئەو هەواڵە تاڵەت نەبیستوە؟ کوێربم حەمەدۆکیان کوشتوە! ئەوە چەند مانگە ئێمە ڕەشپۆشین.

دایە حۆری وشیار بۆوە:

ـ چەند مانگە حەمەدۆکیان کوشتوە؟

ـ پێنج ـ شەش مانگ دەبێ زانیومانە...

چاوەکانی دایە حۆری گەش بوونەوە:

ـ ئەدی دەبێ لە کوێ کوژرابێ؟

ـ لەو خوارەی، لە چوکووڕاویە! دەڵێن ژاندەرمە و بەکرێگیراوی بێدین لە باتلاغی ئاکچەسازی دا گەمارۆیان داوە و لە لای دەشتی ڕا بۆی چوون. حەمەد لایەکی هەژدیهای گەورە گەورە بووە، لایەکی باتلاغی ئاکچەسازی، کە بە قەدەر دەریایەکی پانوبەرینە و پێشیشی ژاندەرمە و چەکداری بێدین. جا ئیدی حەمەدی بەستەزمان چ بکا؟ دەڵێن لە تاوان خۆی بە باتلاغی دا کردوە و باتلاغیش قووتی داوە و خنکاوە. کوێربم، تەرمەکەشیمان بۆ نەهاتۆتەوە! ئەو کوڕە قارەمانەمان هەر وا ڕۆیی و لە دەست چوو! ئێستا بۆت ڕوون بۆوە بۆچی ئێمە ڕەشپۆشین؟ لە وێڕۆژێوە کە ئەو هەرواڵەمان بیستوە، هەمووومان، هەموو ژنی ئەم دێیەی خۆمان و گوندەکانی دیکەی ئەم دەوروبەرەش هەر دەسماڵی ڕەشیان بە سەرەوە بووە و ئیدی داشی‌نانێیین!

دایە حۆری هەستا و هێدی و لە سەرەخۆ باسی باغە پڕتەقاڵەکان، خانووە جوانەکەی حەمەدی، ئەو ئاوە بێسنوورەی ناویان ناوە دەریا، مامۆستا زەکی نەژاد،مەلا سەلام، سەپانە چەوساوەکان کە لە چەڵتووکەجاڕەکان دا تووشی نەخۆشیی تاولەرز دەبوون، شاکیر بەگ، مامۆستای وێنەگەر و شارەکە بە خانووە سپی‌یە جوانە دووقاتەکانی‌یەوەی کرد... بە درێژی هەمووی بۆ باس کردن و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێندەش پوخت و پاراو قسەی کرد، کە ئیدی پێویستیی بە شێکردنەوە نەبوو... لە ئاخری دا گوتی:

ـ شاکیر بەگ، ڕەبی دە قەبریش دا نەحەسێتەوە، لە عەبدیخانیش خراپتر بوو! ئەمن لە حەمەدیم ڕاسپاردوە و هەر بەو زووانە دێتە ئێرە....

لێرە دا چاوێکی لە ژنەکان کرد. وا دیار بوو هیچیان باوەڕیان تەنانەت بە وشەیەکیش لە قسەکانی وی نەکردوە. ئەو جار هەستا سەرپێ و چوو لە لای وێنەکەی حەمەدۆکی کە بە کۆڵەکەکەیەوە هەڵواسرابوو، ڕاوەستا و گوتی:

ـ هەستن، وەرن چاو لەو وێنەیەی بکەن! ئەو وێنەیە ڕاست وەک حەمەدی ناچێ؟

ژنەکان هاتن و لە لای وێنەکەی ڕاوەستان.

ـ ئەگەر حەمەد دە باتلاغی دا خنکابێ، چۆن وەستای وێنەگەر کە خزمەتکاری گۆڕی پێغەمبەرییە، دەتوانێ بیکێشێتەوە؟ پێم بڵێن بزانم چۆن؟

ژنەکان لە وێنەکەی کۆ بوونەوە و هەرکام هەوڵی دەدا ملی زیاتر هەڵێنێ و وێنەکەی باشتر ببینێ.

ـ ئەمە بە ڕاستی حەمەدۆکی خۆمانە! ئەوەش ئەسپەکەیەتی کە بە سەر هەوران دا دەفڕێ! دیتووتانە؟! ئەوە دەحیلێنێ، پیاو گوێی لێنابێ، بەڵام بە ڕوونی دیارە دەحیلێنێ!

دایە حۆری زیاتری شی کردەوە:

ـ جا چ بوو پیاو گوێی لێنابێ! گرینگ ئەوەیە دەحیلێنێ. لە خودام تەڵبە قەت ئەو ئەسپە لە حیلە نەکەوێ!

ژنەکان خۆشحاڵ بوون و هەموویان دایەحۆرییان دە ئامێز گرت. پاشان دەسماڵە ڕەشەکانیان فڕێدان، دانیشتن وئیدی زمانی پرسیارانیان کرایەوە. دەتگوت یەکجێ بەندێک پساوە و ئاو ڕژاوەتە دەرێ.

زۆری پێنەچوو هەموو خەڵکی دێی لە پێش دەرگای ماڵی دایە حۆری کۆ بوونەوە. سەقەت و کەمئەندام و تەنانەت کوڕی زەڵەشیان ـ کە بە جێوبان کەوتبووـ لە گەڵ خۆیان هێنابوو. خەڵکەکە لە بەر دەرگا لێکئالابوون و دایە حۆری ناچار بوو بچێتە سەر تەپۆڵکەیەکی تا هەموو بتوانن بیبینن و قسەکەیان گوێ لێبێ.

دایە حۆری دوای ئەوەی هێندێک شتی بۆ گێڕانەوە گوتی:

ـ ئەوانەی لێرە ڕاوەستاون، گوێ بگرن! هێندێکم دیاری بۆ هێناون! دیارە شتەکان زۆر بە نرخ نین، بەڵام هەرچۆنێک بێ، دیارین ئیدی...

بە یارمەتیی دوو کچان بوخچە و گۆنییەکانی کردنەوە. هەرچی تازە دەزگیران بوون، یان تازە زەماوەندیان کردبوو، دیارییان بۆ هاتبوو. هەر کەس بە نۆرەی خۆی بانگی دەکردن و دەیدانی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باری دایە حۆری بە ڕاستی زۆری شت تێدا بوو. بازنە، بەرموور، ئەنگوستیلەی زێو، تەسبیح، خرخاڵ، پاوانە، گۆبەرۆک، دەسرەی هەوری، ئاوریشم، حەریر، شەدە، پارچەی ڕەنگاوڕەنگ، گۆرەویی جوان جوان بۆ منداڵان و گەوران، مووروو شین بۆ چاووزارێ، کووژەکە، مووروو ئاڵ و شەوە، دەرزیی دروومانێ، میل، دەزوو و غەرغەرە و زۆر شتی دیکەی ئاوای هێنابوو... بۆ هەر کەسەی شتی بابەتی خۆی هێنابوو و هەموو ڕازی بوون.

دیاری دابەشکردنەکە هەتا ئێوارێی خایاند. دایە حۆری ئەوەندە ماندوو ببوو، نەی دەتوانی بە سەر پێوە ڕاوەستێ. دوای هەمووان دیاریی کچە نەخۆشەکەی زەڵەی دەرێنا، کراسێکی درێژ کە تەختی سوور بوو و گوڵی سپێی تێدا بوو. جووتێک گۆرەویی ئاوریشم، جووتێک کەوشی جوان، دەسماڵێکی سەوز، جووتێک گوارە کە نەقیمی یاقیقیان تێدا بوو و شەش بازنەی ڕەنگاوڕەنگیشی بۆ هێنابوو. کچە نەخۆشەکە بە چاوی پڕ لە فەرمێسکەوە لە کەوشەکانی ڕوانی کە قایشەکەیان بریقەی دەهات. دایە حۆری داهاتەوە و دەستی بە سەری دا هێنا:

ـ چاک دەبی ئیشاڵڵا، ڕۆڵە گیان، چاک دەبی کچە جوانەکەم، گوڵەکەم. دڵنیا بە چاک دەبییەوە، بە لاقی خۆت دەڕۆی و وەک سۆنەی ملدرێژ لەنجەی دەکەی.

ڕۆژی دواتریش بەر دەرگای دایە حۆری هەر چۆل نەبوو. کچی دێی کۆمەڵ کۆمەڵ دەهاتن و چاویان لە وێنەکان دەکرد. بە بێدەنگی تێیانەوە ڕادەمان، لێیان ورد دەبوونەوە و سەر تا خواری ئەو وێنانەیان، خاڵ بە خاڵ، دەپشکنی. لە پێش دا بە سەر وێنەی بابادەم و دایەحەوای دا بازیان دەدا و هەر لە بنەوە ڕا چاویان لێ دەکردن، بەڵام دواتر بە سرتە و قرتە قرت باسیان دەکرد، بۆ یەکتریان دەگێڕایەوە و دەحیلکانەوە.

دیارە هەموویان حەمەدۆکیان دەناسی، بیستبووشیان حەزرەتی عەلی تەرمی خۆی، لە کەژاوەی وشترێ ناوە و ڕایگوێزتوە، بەڵام ئەو ژنە جوانە چاو و برۆ ڕەشە کە برۆی تێکەڵ ببوونەوە، زمانێکی درێژ، سوور و دووفلیقانەی هەبوو و گڕێکی سووری لە زاری دەهاتە دەر، بە لای وانەوە شتێکی زۆر سەرسوڕهێنەر بوو. ماوەیەکی زۆری نەکێشا داستانی سەیروسەمەرە، سەبارەت بەو وێنەیەی، لە دێی دا کەوتنە سەر زار و زمانان.

حەمەد لە باتڵاغی ئاکچەسازی دا ماوتەوە و چەند دەستە ژاندەرمە و جووتێری پیاوکوژ و دڵڕەقیش کە لانی کەم لە چل دێیان ڕا هاتوون، دەوریان داوە. دەوروبەری حەمەدۆکی پڕە لە ماری ڕەشی گەورە گەورەش. حەمەد بە تاقی تەنێ لە نێو ئەو هەموو مار و حەشیمەتە شەڕکەرەی دا کە مەبەستیان تەنیا گرتن، یان کوشتنی وی‌یە، ماوەتەوە. چ بکا؟ باڵیشی هەبن دەرباز نابێ! پشتی باتڵاغە و پێشی ئاورە، چونکە ژاندەرمە دڕندەکان و جووتێرە زۆڵەکان ئاگریان دە پووش و دڕووەجاڕی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرداوە و پووش، قامیش، چەقڵەشینکە، کیفار و کەرتەشی بە یەکەوە دەسووتێن. بایەک هەڵدەکاتێ، گڕی بێئامانی ئاگرەکە هەر دێ و زیاتر بەرەو ڕەوەزەکانی ئاناوارزای هەڵدەکشێ و هێندەی نامێنێ حەمەدی هەڵلووشێ. حەمەد لە دوێنێ ئێوارێوە بێ وچان شەڕی کردوە و تەقەی بە ڕاست و چەپی خۆی دا کردوە... ئێستا تەنانەت قولینچکێکی بچووکیش نەماوە خۆی تێدا حەشار بدا! لایەکی ئاگرەکەیە، کە هەر دێ و زیاتر دێتە پێش، لایەکەی دیکەی مارن، لایەکی دیکەی باتلاغ و زەلکاوە و دیارە ڕەوەزە ڕژدەکانی ئاناوارزاش وەک دیواری وان. سەرەڕای ئەوەش ژاندەرمە و جووتێری هار لە هەموو لایەکی ڕا ئاڵقەی گەمارۆکەیان تەنگتر کردۆتەوە... لە نەکاو حەمەد وەخۆ دێتەوە و دەبینێ هەر ئەوەندە فیشەکەی پێماوە کە دە عەمباری تفەنگەکەی دان. ئەوانیش داوێ. پاشان چاوێک لە تفەنگەکەی دەکا: چیی لێبکەم خۆ ئیدی بە کار نایە! فڕێی دەداتە نێو باتلاغەکەی. هەر دەمانچە و خەنجەرەکەی پێماوە و ئەوە مار و ئاور و ژاندەرمەش دەورەیان داوە و دەنگی ژاندەرمانی زۆر لێ نێزیکە کە تێیڕادەخوڕن. ڕاست لەو کاتە دا گرمەیەک دێ و هەورێکی سپی لە لای قوولایی باتلاغێ ڕا پەیدا دەبێ. هەورەکە خڕە و وردە وردە نەوی دەبێ. ئەوە ئیدی ئاورەکە خەریکە حەمەدی دە خۆیەوە پێچێ و ژاندەرمە و ماریش هێندەیان نەماوە بیگەنێ. حەمەد بڕیار دەدا خۆی دە نێو زەلکاوە ڕەشەکەی هاوێ و دەڵێ با ئاوا بمرم نەک بکەومە دەستی ئەو دڕندانە! ڕاست لەو کاتە دا دەنگی ژنێکی بە گوێی دەگا:" نەیکەی حەمەد! خۆت دە وێ ناوێیی! ئەمن ئەوە گەیشتمێ!" حەمەد سەر هەڵدێنێ، دەبینێ ژنێکی جوان، جوانترین ژنی دنیایە لە نێو هەورەکەی دێتە دەرێ. پووڵەکەکانی لەشی لە بەر شۆقی ئاورەکەی شەبەق دەدەنەوە. حەمەد لە پێش دا، کە ئەو شتە سەیرەی دەبینێ، دەترسێ و ئەو جار پاشەوپاش بۆ لای ئاگرەکەی دەکشێتەوە. ژنە جوانەکە هاوار دەکا: ڕاوەستە حەمەدۆک! حەمەدۆکیش ڕادەوەستێ. ژنەکە دەڵێ: مەترسە حەمەدۆک ئەمن دۆستی تۆم. حەمەد بە دوودڵییەوە دەڵێ: ئەمن ناترسم. هەر لەو کاتەش دا بیر دەکاتەوە: خۆ هەر لێرە دەرناچم، دەی با بزانم ئەوە کێیە و دەڵێ چی! ژنەکە نەویتر دەبێ و ئەو جار حەمەد چ ببینێ؟ ژنێکی جحێڵی جوان، شاژنێک کە هیچ ژنێکی دیکە ئەو دنیایەی بە قەد وی جوان نیە. حەمەد زۆری پێ سەیر دەبێ. لێیدەپرسێ: ئەتۆ کێیی؟ جندۆکەی؟ پەریی؟ ژنەکە قاقا پێدەکەنێ و دەڵێ: نە پەریم و نە جندۆکەم، جوانی جوانانم، لە قەلای ئاناوارزای دا دەژیم و ئێستا هاتووم گیانی تۆ ڕزگار کەم! دەست بە پرچم بگرە، با لێرە بڕۆین... حەمەدۆک دەست بە پرچی دەگرێ و چاوی دەقووچێنێ. هەورێکی سپی دە خۆیانەوە دەپێچێ و ئیدی حەمەد ئاگای لە هیچ نامێنێ، کاتێک دوای ماوەیەک چاوی هەڵدێنێ، پێتان وایە چ دەبینێ؟ تەمەشا دەکا لە نێوەڕاستی باتلاغی لە جەزیرەیەکی، لە بەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەرگای قەسرێکی‌یە. قەسرەکە سەروبەر لە شووشەیە و لە بەر شۆقی ڕۆژێ دەترووسکێتەوە. دەورەبەری قەسرەکەی پڕە لە کانی کە ئاوێکی زوڵاڵی ساردیان لێ‌هەڵدەقوڵێ، هەزاران چەشنە گوڵی جوان و باڵندەی ڕەنگاوڕەنگی لێن و تووکی هێندێک لە باڵندەکان لە ڕەنگی ڕۆژێیە. ئاسکی چاوڕەشی لێن، دەڵێی چاوت بە کلی ڕشتوون. حەمەدۆک تەماشا دەکا ئەسپەکەی خۆشی لە وێیە، زۆری پێ‌سەیر دەبێ...

جوانی جوانان حەمەدی دەباتە حەمامێ و بە دەستی خۆی پاکوخاوێن دەی‌شوا. ئاوەکە بۆنی گوڵەباغ، نەرگس، وەنەوشە و بەیبوونی لێ‌دی. هەر ئەو دەمی دەست لە گەڵ یەکتری تێکەڵ دەکەن. جوانی جوانان پێی دەڵێ: حەمەدۆک گیان،لە نێو پیاوی هەمو دنیایە ئەتۆم هەڵبژاردوە و لەمێژە ئاشقت بووم، بەڵام ئەتۆ لە پێش دا خەجێ و دواتریش سەیرانت ویستوە و هەر بۆیە قەت دەرەتانم نەبوە بێمە لات و ئەوینی خۆمت بۆ ئاشکرا بکەم. دیارە چارەنووس ناگۆڕێ و ئاخرەکەی پێتگەیشتم. کاتێک زانیم لە مەترسی دای، خۆم پێ‌ڕانەگیرا و خۆم گەیاندێی! تازە ئیدی ناتوانم لێت دوور بکەومەوە و ناش‌هێڵم بۆ هیچکوێ بچێ! حەمەد گیان ئیدی ئەمن و تۆ ئی یەکین و دەمەوێ منداڵمان بە یەکەوە ببێ. قسەکانی ئەو ژنەی بە قووڵی کاریان لە دڵی حەمەدی کرد، بەڵام پرسیارێکی لە دڵی دابوو و دەبوو بی‌درکێنێ. هەر بۆیە لە وەڵام دا گوتی: باشە، ئەمنیش ئەتۆم خۆش‌دەوێ و پێم خۆشە لە گەڵت بم، بەڵام ئەگەر منداڵمان ببێ، داخوا ئەوانیش وەک دایکیان، ڕوخساریان جوان و خوارەوەی لەشیان وەک هەژدیهای دەچێ و پووڵەکەی زێڕیان بە لەشی‌یەوە دەبێ؟ ژنە جوانەکە قاقا پێ‌کەنی و گوتی: نا، حەمەد گیان، وا نابێ. ئەوان هەموو لەشیان وەک تۆ دەبێ. دوای ئەوە ئەو دووانە چل شەوان دەستەملانی یەکتر بوون و لە قەسرە شووشەکەی نەهاتنە دەر. دوای چل شەوان حەمەد وەخۆ هاتەوە، هەستا و گوتی: جوانی جوانان، ئەمن دەبێ بڕۆم. جوانێ گریا، خوێن گریا، لە جیاتیی فرمێسک تنۆک تنۆک خوێن بە چاوی دا هاتە خوار و گوتی: ئەتۆ ئەمنت خۆش ناوێ، بۆیە بەجێم‌دێڵی. وا دیارە وەڕەزیی سەیرانێت کردوە. ئەگەر وایە دەتوانم بچم سەیرانێش بێنمە ئێرە و هەمووومان بە خۆشی بە یەکەوە بژین. دڵنیا بە من و ئەو زۆر چاک پێک‌دێین و کێشەمان نابێ. ئەگەر خەمی دایە حۆریتە، ئەویشت بۆ دێنم. بە کورتی هێندە لە بەر حەمەدی پاڕایەوە، کە حەمەد وازی لە ڕۆیشتنێ هێنا و لە لای مایەوە... ماوەیەک پێ‌چوو... حەمەد وردە وردە زەرد هەڵگەڕا و لاواز بوو. ئەو جار ڕۆژ بەڕۆژ کزتر دەبوو. جوانی جوانان زانی کە حەمەد وەڕەزە و ناتوانێ هەتا هەتایە لە لای بێ. زانی ئەگەر بە زۆر ڕای‌گرێ، زۆری پێ‌ناچێ دەمرێ و لە دەست دەچێ. هەر بۆیە پێی‌گوت حەمەد گیان بڕۆ، کوێت پێ‌خۆشە، بچۆ، بەڵام ئەمنت لە بیر نەچێ و ئەوەشت پێ‌بڵێم کاتێک منداڵم بوو، دەبێ بێیەوە و بی‌بینی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوکات دەزانی منداڵەکە ڕاست وەک بابی خۆی دەچێ!... حەمەد بەڵێنی پێدا بە قسەی بکا. پاشان جوانی جوانان ماچی کرد، لە باوەشی گرت و بە خۆیەوە گوشی، چوونەوە سەر جێگایە و سێ شەو و سێ ڕۆژان دەستەملانی یەکتر بوون و هەر یەکتریان دە ئامێز گرت و ئیشقبازییان کرد. وا دە گەڵ یەکتری تێکەڵ ببوون، کە هیچ هۆشیان نەمابوو و عەرز و ئاسمانیشیان لە بیر چووبۆوە! لەوەتا دنیا هەیە، هیچ ژن و مێردێک ئاوا گەرموگوڕ لە گەڵ یەکتری جووت نەبوونە! دوای ئەوە جوانی جوانان حەمەدی بەڕێکردو سێ شتی بۆ یادکردنەوە دایە. یەکێکیان ئەو وێنەیەیە کە ئێستا لە لای دایە حۆرییە و پێشی گوتبوو: با ئەو وێنەیەی منت لە لا بێ و کاتێک چاوت لێکرد، منت وەبیر بێتەوە! ئەو جار سێ تاڵە مووی لە پرچی کردەوە، وێی دا و گوتی: ئەوانە باش هەڵگرە، هەتا ئەو مووانەت پێبێ، کەس زەفەرت پێنابا و لە هەموو بەڵایەکیش دەپارێزرێی! هەروەها گوڵێکی سووری لە باغچەی هێنا و پێیگوت: ئەو گوڵە قەت سیس نابێ و قەتیش بۆنی تەواو نابێ، کاتێک دڵت ڕەش دەبێ و دەگیرێ، بۆن بەو گوڵەیەوە بکە، دەسبەجێ ڕووناکی دەکەوێتە دڵت، قەت خەمێ هەڵناگری، دوودڵ نابی و هەموو شتێکی دەوروبەرت لە هومێد و ڕووناکی دا دەدرەوشێتەوە. ئەو جار حەمەد جوانی جوانانی بەجێهێشت و وێنەکەشی هێنا، دای بە دایە حۆری و ئەویش ئەوە بە دیواری ژوورێوەی هەڵواسیوە."

ـ ئیدی لەوێڕۆژێوە ئەو جوانە بەستەزمانە چاوەڕوانە حەمەد بچێتەوە لای!

ـ بەڵام ئەو چۆتەوە شاخی...

ـ خودا قەت هەموو شتێکی نادا بە وانەی بۆخۆی دروستی کردوون! کابرا زۆریش خۆشبەخت بێ، دەبێ شتێکی هەر کەم بێ!

ـ حەمەد شێتە!

ـ ئەو بەختەی؟ ئەو جوانەی وەگیر کەوتوە، کە چی دوایە وەڕەز بووە!

ـ پیاو یاغی بێ، ئاخری هەر وای بە سەر دێ...

ـ چاو لەو شێتەی! جا وەرە دە قەسری شووشە دا بژی...

ـ ژنیشت جوانی جوانان بێ...

ـ بیەوێ منداڵی لێت ببێ...

ـ منداڵەکەش ڕاست وەک خۆت بچێ...

ـ دەبوو لەو شوێنەی کە بە ڕاستی باغی بەهەشتێ بووە، مابایەوە و بۆ خۆت تا دەمردی، بە خۆشی ژیابای...

ـ کوڕە نەدەبوو، ئاخر ئەو کوڕی برایمە ڕووتییە ئیدی...

ـ گیا لە سەر پنجی خۆی شین دەبێ. بابی وا هەر کوڕی وای لێدەبێ!

ـ بەڵام ئەو جوانە خۆ باسکی نین، چۆن توانیویەتی حەمەدی دە باوەش گرێ؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەدی چۆن توانیویانە جووت بن؟ خۆ هەژدیها لاقی نین!
ـ بڕوانە، گوڵێکی دە لووتی دایە...
ـ بۆ وەیە قەت ناهومێد نەبێ...
ـ ئەدی باسکەکانی کوان؟
ـ بێگومان لەو دیوین، لەو لایە ڕا دیار نین...
ـ لاقیشی هەن...
ـ بەڵام پیاو نایانبینێ.
ـ بێگومان شتەکەشی هەیە!
ـ لەو وێنەیەی دا دیار نیە.
ـ لە وێنەی ئادەم و حەوای دا دیارە.
ـ جوانێ پێیخۆش نەبووە وەدەریخا...

پاشان حوسێن چاوەش پەیدا بوو. لەمێژساڵ بوو ئەو کابرایە ڕووی دەو دێیەی نەکردبوو. حوسێن هەمیشە خێروبەرەکەتی لە گەڵ بوو. دەچووە هەر دێیەکی خۆشی و فەرحانی ڕووی دە وێ دەکرد. خەڵکەکە زۆر بە گەرمی پێشوازییان لێکرد و نەیانهێشت حەوتوێکی بڕوا. لەو ماوەیەی دا هەر شەوەی لە ماڵێکی بانگهێشتنیان دەکرد و بەردەوام گوێیان دەدا بەیت و گۆرانییەکانی. حوسێن حەیران و بەیتی وای دەگوتن، کە ئەو خەڵکە قەتیان نەبیستبوون. کاتێک گوێیان لەو بەیتە تازانە بەو دەنگە خۆشەی دەبوو، دەچوونە نێو دنیایەکی دیکەوە، دنیایەکی نوێ، شیرین و پڕ لە هومێد و ئاوات. لە دوایین ڕۆژەکانی مانەوەی لەو گوندە دا دەمودەست "بەیتی حەمەدۆک و جوانی جوانان"ی دروست کرد. کاتێک دەستی دەدا سازەکەی، سازناڵەی لێهەڵدەستا و ئەو بەیتە تازەیەی لە گەڵ دەگوت، هەموو لێی کۆوە دەبوون و بە دەنگی خۆشی وی سەرخۆش دەبوون. حوسێن سێ شەو و ڕۆژان بە دوای یەک دا ئەو بەیتەی گوت و دەنگ و شێعرەکانی وی کە بە سۆزێکی تایبەتی ئەو بەسەرهاتە ئاشقانەیان دەگێڕایەوە، وای کار لە خەڵکەکەی کرد کە ئەو جار ئەوانەش کە بە دوودڵییەوە دەیانڕوانیە ئەو داستانەی، ئیدی شکوگومانیان ڕەوی و ئەو جار بە تەواوی هاتبوونە سەر ئەو باوەڕەی کە بەیتی "حەمەدۆک و جوانی جوانان" بە تەواوی ڕاستە. هێندەی پێنەچوو بەیتبێژ و گۆرانیبێژەکانی دیکەی چوکووڕاوایەش ئەو بەیتەی فێر بوون، گوتیانەوە و بەیتەکە بە تەواوی دەشت و گوندەکانی کێوپارەش دا بڵاو بۆوە. "عەلی زارقایش" کە بەیتبێژێکی بەنێوبانگ و زیرەک بوو، دەسبەجێ بەیتەکەی فێر بوو. چوو حەمەدی لە گوندی وەنەوشەی دیتەوە. خەڵکی وێش لە وی کۆ بوونەوە و سێ شەو و ڕۆژان ئەو بەیتەی بۆ گوتن. بەیتەکە هێندە جوان هۆنرابۆوە و عەلیش بە سۆز و هەستێکی وا تایبەتییەوە دەیگوت، کە خەڵکەکە مات و حەیران ببوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدۆک بۆخۆی سەری بەردایەوە و بە بێدەنگی، بە وردی گوێی دا بەیتەکەی. کە بەیتەکەش کۆتایی هات، چاوەکانی پڕ بوون لە ئاو. هەر ئەوەندە! ئیدی نە کەس وێرای هیچ پرسیارێکی سەبارەت بە جوانی جوانان لێبکا و نە ئەویش بۆخۆی یەک وشەی لەو بارەوە باس کرد.

ماوەیەک پێچوو و دایە حۆری هەستی کرد کە ئیدی وەک جاران خەڵکەکە زۆر نایەن سەری بدەن و وێنەکان چاو لێبکەن. ئێستا هەر دوو ـ سێ کەس دە ڕۆژێ دا دەهاتن و هیچی دی. لە ئاخری دا تەنیا ئامینە گوڵە مابۆوە کە هەموو ڕۆژێ هەر دەهات. ئامین هەموو ڕۆژێ، بەیانی‌یان خۆی جوان دەکرد، دەهاتە ماڵی دایە حۆری، دەچوو لە پێش وێنەکەی ئادەم و حەوای ڕادەوەستا و هەتا ئێوارێ هەر چاوی لێدەکردن. ئامینە گوڵە وەک سەرتۆپی جوانانی ئەم گوندە و هەموو گوندەکانی چیای تووڕووسی نێوبانگی دەرکردبوو. لە هەمووی ئەو هەرێمەی دا کچ نەبوو بە قەدەر وی جوان بێ. ئامین کچێکی کەڵەگەتی باریکەڵە بوو، چاوی گەورە و ئاسکانی بون، مژۆڵی درێژ بوون، کە پێدەکەنی، دوو قووڵکەی لە لاڕوومەتانی وەدەردەکەوتن، گەردنی وەک گەردنی سۆنەی درێژ و لووس بوو و هەر کەس دیبای دەسبەجێ ئاشقی دەبوو. پێکەنینی گەرم و دەنگی ئەوەندە سیحراوی بوو پیاوی حەیران دەکرد. دایە حۆری پێی‌وا بوو ئەو لە سەیرانێ جوانترە و زۆر جاران بە بیری دا دەهات: بریا ئامین بووکم بوایە، بەڵام دەسبەجێ چاکی و خۆشەویستیی سەیرانێی وەبیر دەهاتەوە، شەرم دای‌دەگرت و ئەو بیرەی لە خۆی دوور دەکردەوە.
لە هەوەڵەوە ئامینیش وەک هەموو ژن و کچەکانی دیکەی دێی، ئادەم و حەوای پێ‌سەیر بوو و بە ڕووتبوونەکەیان پێکەنینی دەهات، بەڵام کاتێک دایە حۆری تێی‌گەیاند کە چونکە ئەوان بە تەنێ لە بەهەشتێ بوون و کەسی دیکە نەی‌دیون، بۆیان هەبووە ڕووتو قووت بگەڕێن و گرفتێک دە وەی دا نەبووە، ئیدی پێی‌سەیر نەبوو، بەڵام هەر بیری لە ئەندامی پیاوەتیی بابادەمی دەکردەوە، کە زۆر گەورە بوو. ئی دایە حەوای وەک گوڵێکی پشکووتوو دەچوو و دیارە چاوەڕوانی ئی بابادەمی بووە، ئەی‌چۆن! خۆ ئەو بەهەشتەی سەر عەرزێ پیاوی دیکەی لێنەبووە. دوای چەند ڕۆژی دیکە ئامینە گوڵە پێی‌وابوو ناڵەی دایە حەوای دەبیسێ و وای بە بیر دا هات کە بابە ئادەمیش لێی نێزیک دەبێتەوە و لە سەری درێژ دەبێ. ئامین بە تەنێ لە ماڵ بوو. بە پەلە ڕای کرد، دەرگاکەی پێوە دا، لە سەر عەرزی درێژ بوو و چاوی لە سەر یەک دانان، ناڵە و مشەی ئادەم و حەوای دە گەڵ ئی ئامینێ تێکەڵ دەبوو، بەڵام لە پڕ ئادەم هەستا، چوو بۆ لای ئامینێ و دە باوەشی گرت. ئەویش خۆی شل کرد و شەرمیشی لە حەوای نەکرد، کە چاوی لێدەکردن. زۆری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەکێشا و کاتێک ئامین گەیشتە بەهەشتی هەڵچوونی ئیشتیا و حەزی خەیاڵی خۆی، بێحاڵ لە وێ کەوت.

لە ویرۆژێوە ئامینە گوڵە بۆی ببوو بە عادەت، دەیڕوانی بزانێ کەنگێ دایە حۆری دێتە دەرێ و کەنگێ دەچێتەوە. هەر دایە حۆری ماڵەکەی بەجێدەهێشت، ئامینە گوڵە دەگەیشتە وێ، چاوی لە سەریەک دادەنا و ڕادەوەستا. وای دەهاتە بەر چاو کە ئیدی بابادەم خۆی دە حەوای نەدەگەیاند و ڕاست دەهاتە لای وی. حەوتوویەک دواتر وای لێهاتبوو کە ڕقی لە حەوای دەبۆوە و ئاواتی دەخواست کە ئەو لە نێو وێنەکەی دا نەمێنێ، چونکە بۆ خۆی زۆر تاسەی ئادەمی دەکرد و شەو و ڕۆژ بیری لێدەکردەوە. ئامین قەت لەو وێنەیەی خافڵ نەبوو و کاتێکیش دەڕۆیی، هێندەی پێنەدەچوو دەهاتەوە و چاوی لێدەکردەوە. بە کورتی هەتا تاریکانێ کە ئەو دەم وێنەکە باش دیار نەدەبوو، دڵی نەدەهات بەجێیهێڵێ. زۆر جاران بۆ ئەوەی تاسەی خۆی دابمەرکێنێ، دەستی بە سەر شووشە ساردەکەی دا دێنا. دایە حۆری کە لە ئامینێ حاڵی ببوو، هەر پێدەکەنی و تەنیا دەیگوت: ئەتۆ لە تاوی بابادەمی خەریکە شێت بی، ئامین! پاشان ئاخێکی هەڵدەکێشا و دەیگوت: ئاخ جحێڵی!

تاکەی ئەو دۆخە بەردەوام بوو؟ دایە حۆری و ئامین وای پێوە ڕاهاتبوون کە ئیدی هەستیان بە شتێکی ئەوتۆ نەدەکرد. بەڵام خەڵکی دێی دەستیان بە قسان کرد. ئامینە گوڵە قسەکانی بیستنەوە و ئەو جار ناچار بوو هێندە لە سەر یەک نەیە و ئاخرەکەشی بڕیاری دا ئیدی قەت چاو لە وێنەکەی نەکا. بەڵام گرفتێکی گەورە ئەوە بوو کە ئەو جار نەیتوانی بە سەر حەز و ئارەزووەکەی دا زاڵ بێ و تووشی بێوازی و بێئیشتیایی‌یە بوو، بە شێوەیەک کە ئیدی نە هیچی بۆ دەخورا و نە هیچی بۆدەخورایەوە و نە دەیزانی چ بکا. لەو بەینەی دا و لەو حاڵە ئاڵۆزەی دا هەستی کرد کە هەموو لاوەکانی ئەو گوندەی ئاشقی وین و ئەو جار سوکنایی هاتێ و دڵی ئاسوودە بوو. بیری لە گەنج سەلیمی کردەوە. گەنج سەلیم لاوێکی جوانچاکی چوارشانەی قژلوولی سمێڵزەرد بوو و خەڵکی دێیەکەی جیرانیان بوو. سەلیمیش چەکی هەڵگرتبوو و لە گەڵ شەش هاوڕێی هاوتەمەنی خۆی لە شاخی بوو و هەموویان ناوی خۆیان نابوو حەمەد. ئامینە گوڵە وەڵامی لێنارد. دوای سێڕۆژان سەلیم هات. لە باغەهەنارێکی خڕێ گێوژان یەکتریان دی. ئامینە گوڵە ڕووت بۆوە و چاوەکانی لە سەر یەک دانان و بابادەمیش سواری بوو. ئامین بە چۆکانی دە کەلەکەی سەلیمی دەکوتا و بە خۆیەوە دەگوشی. شەو و ڕۆژێکی تەواو لە سەر چێمەنێ هەر یەکتریان هەڵشێلا و ئیشقبازی‌یان کرد. پاشان سەلیم چۆوە شاخی و ئامینی بە مراد گەیشتوو و شەکەتی بەجێهێشت.

ڕۆژی دواتر ئامینە گوڵە هاتەوە دێی و ڕاست چووە ماڵە دایە حۆری. دایە هەر چاوی بە ڕوخساری کەوت، زانی چ باسە. ئامین لە بەرامبەر وێنەکەی ئادەم و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەوای ڕاوەستا و تاوێکی باش تێیانەوە ڕاما. پاشان ڕۆبووە وێنەکەی لە جێی خۆی کردەوە و بە عەرزێی دادا. تابلۆ شکا و شووشەکەی بوو بە هەزار لەت، بەڵام دایە حۆری لە ئەلفێ هەتا بێی نەگوت. پاشان ئامینە گوڵە بێ ئەوەی تەنانەت سەر هەڵێنێ و چاوێکیش لە دایە حۆری بکا، وەدەرکەوت و ڕۆیی، چۆوە ماڵی خۆیان، شتومەکەکانی دە بوخچەیەکییەوە پێچا، بوخچەی دەبن هەنگڵی نا و بە غار ڕووی دە نێو دارهەنارەکانی خڕێ گێوژان کرد. سەلیم لە وێ چاوەڕوانی بوو، دەستیان دە دەستی یەک نا و ڕۆیشتن بۆ دێی سەلیمی.

کەس گوێی لە وەی نەبوو، کە ئامین ڕەدوو کەوتبوو و مێردی بە کوڕێکی بێگانەی خەڵکی گوندێکی دیکە کردبوو، بەڵام سەبارەت بە شکاندنی تابلۆی وێنەی بابادەم و دایە حەوای هەموو کەس لێی قەڵس بوو و لەو بارەوە قەتی لێ خۆش نەبوون...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢١

ماڵی خەلیل بەگی گەورە ببوو بە بنکەی سەرەکیی بایرامۆغڵی و هێندەی هاتوچۆ دەکرا، دەتگوت شانە زەرگەتەیە. یاوەر، ڕۆستەمی مامۆستای فێرگە، مەلا دۆران، زولفۆ و عەلی‌یەشەل کارەکانیان لە نێو خۆیان دابەش کردبوو. هەرکەس کاری خۆی دیار بوو و دەیزانی چ دەکا، بەڵام مورتەزاغا هەر بەو دەوروبەرە دا ڕای دەکرد هەڵدەسووڕا، ئەوەندە ماندوو بوو، ئارەقەی لە بەری پێی دەتکا و خۆی دە هەموو کارێکی هەڵدەقوتاند.

بایرامۆغڵی و عارف سایم بەگیش لەو بەینەی دا زۆر سەرقاڵ بوون. شەو و ڕۆژ بە یەکەوە ڕاوێژیان دەکرد و بارودۆخەکەیان هەڵدەسەنگاند. ئەو دوو ڕێوی‌یە کە باش بەڵەدی چیا بوون، دەیانەویست هەرچۆنێک بێ، فیڵێک بدۆزنەوە، بۆ ئەوەی بتوانن حەمەدۆکی دە داو خەن و بی‌گرن. بیر لە هەموو شتێک کرابۆوە، بە وردی هەموو بەشەکانی پلانەکەیان خستبوە بەرباس و هەموو کەلێن و قوژبنی مەسەلەکەیان لێکدابۆوە. بەو شێوەیە کە پێشبینی کرابوو و بە پێی ئەو هەواڵانەش کە بەردەوام بۆیان دەهاتن، حەمەدۆک ئیدی نەی‌دەتوانی لەو تەڵەیەی لە لایەن بایرامۆغڵی‌یەوە بۆی دانرابۆوە، دەرباز بێ.

عارف سایم بەگ لە دوای سوڵتانۆغڵی‌یە زەردەشی ناردبوو و کاتێک ئەویش هات شێست سواری چەکداری کارامەی دە گەڵ بوو. عارف سایم بەگ بۆخۆی، لە حاڵێک دا خۆی دابووە سەر وەکازە زێڕکفتەکەی، تا حەسارێ بە پیری‌یەوە چوو. سوڵتانۆغڵی‌یە زەردە چوست و چالاک، وەک لاوێکی مێرمنداڵ لە ئەسپەکەی دابەزی، غاری دا پێشێ و باوەشی بە جەنابی نوێنەر دا کرد. ئەو دوو هاوڕێ و هاوسەنگەرە لەمێژ بوو یەکتریان نەدیبوو:

ـ ئەو سوارانە هەریەکەو بۆخۆی غەنیمی سەد حەمەدۆکانە و بەو حاڵەش...

سوارەکان دابەزین و دەستووریان پێدرا بۆخۆیان بحەسێنەوە.

عارف سایم بەگ و سوڵتانۆغڵی قۆڵیان دە قۆڵی یەکتر کرد و لە پلیکانی دیوەخانێ وەسەرکەوتن. بایرامۆغڵی لە سەرێ پێشوازی لە سوڵتانۆغڵی کرد و بە هەردووک دەستان تۆقەی دە گەڵ کرد. ئەو دەمەی بایرامۆغڵی چەتەیەکی بەنێوبانگ بوو، جارێکیان هەوڵی دا پووڵی لە سوڵتانۆغڵی بستێنێ، ناردی‌یە لای و داوای پووڵێکی لێکرد، گوتبووشی نەی‌نێرێ تووشی کێشەی دەبێ و هێرشی دەکرێتە سەرێ. سوڵتانۆغڵی وەڵامی دابۆوە: با بایرامۆغڵی بۆخۆی بێ و پووڵەکەی بەرێ. ئیدی بایرامۆغڵی نەی‌وێرا قەرە لە قەرەی بەگی بداتەوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بایرامۆغڵی دەیزانی پیاوەکانی من چۆنن؟ دەیزانی هەر کامەو هەڵۆیەکن و هەریەکی لانی کەم سێکەسیان کوشتوە. جا چ ئەنگێوەیەکیشن؟ هەموویان لاقی قورینگی لە حەوای دەنگێون! هەر لە بایرامۆغڵی بپرسە! ئەو بایرامۆغڵی‌یە کە تای لە شاخی پەیدا نەبۆتەوە ـ بۆ وەشم نیە بڵێم بەرەوڕوویە و تاریفی بکەم، ها ـ، بە ڕاستی یاغیی وا بە سام و بە دەسەڵات لە هەموو چیای تووڕووسی قەت نەبووە! یان هەر لەوانەیە لە دنیایە دا نەبووبێ... بەڵێ، جا تەنانەت بایرامۆغڵێش بەو سام و هەیبەتەیەوە دەخۆی ڕانەدیوە بێتە سەر من...

بایرامۆغڵی پێکەنی:

ـ ڕاست دەفەرمووی، وایە، ئەمن لێتدەترسام.

ـ نەخێر، ئەتۆ لە کەس نەترساوی، بەڵام شتەکەت بەراوەرد دەکرد و...

ـ ئاخر ئەگەر شتەکەم بەراوەرد دەکرد و هەروا تاوم نەدەدایە، لەخۆڕا نەبوو...

بایرامۆغڵی بە تەواوی گۆڕابوو. ئەو بایرامۆغڵی‌یە کۆنە یاغی‌یەی کە جاران وەک منداڵان شەرمێون بوو، لە جێی خۆی دادەنیشت و هیچی نەدەگوت، ئێستا ببووە ئینسانێکی دیکە. هەڵسووڕ و چالاک وەک باشووی گۆشتخۆری چنگ تیژ، چاوزیت وەک ڕێوی فێڵباز، کەپۆی خوار و تیژی هەڵۆیانە، سمێڵی گەورە، درێژ و شۆڕ و نێوچاوانێکی گرژ و بەسام...

عارف سایم بەگ ڕووی دە سوڵتانۆغڵی کرد و هاوکات کە دەستی بۆ مۆبلێکی ڕادەداشت و فەرمووی دەکرد دانیشێ، گوتی:

ـ بەڵام حەمەدۆک هێرشی کردە سەر قەڵای دولکادیرلی‌یان و چاکیشی وێرا!

سوڵتانۆغڵی دانیشت و هەردووک دەستی لە سەر ڕانانی دانان. بایرامۆغڵی لە پەنا وی و عارف سایمیش لە بەرامبەریان دانیشت.

ـ بەڵێ... حەمەدۆک بە ڕاستی ئازایە. ئەو هاتە سەرقەڵای من، لە حاڵێک دا بایرامۆغڵی لە هەموو ماوەی یاغیگەریی خۆی دا قەت نەیوێرا لێی‌نێزیک بێتەوە!

پاشان بە شێوەیەکی تەشەراوی‌یەوە گوتی:

ـ ئەرێ بابە ئەو حەمەدۆکە چی‌یە؟ بڵێی ڕوستەم نەبێ، ڕۆستەمی کوڕی زاڵی؟

جەنابی نوێنەر بە بزەیەکەوە گوتی:

ـ ئەوەی ئەو دەیکا، هەر بە ڕۆستەمی دەکرێ.

بەڵام هەر دەسبەجێ دوای ئەوە ڕوخساری گرژ بوو و گوتی:

ـ باشە سوڵتانۆغڵی، کاتێک حەمەد تاڵانی کردی و ڕۆیی، ئەتۆ دەسبەجێ پیاوت وەدوو خستن، وا نیە؟

ـ بەڵێ، وا بوو...

ـ ئەدی چەند جاران پیاوەکانتی هەتڵە کرد و چەندی لێکوشتن؟

سوڵتانۆغڵی چاوی شۆڕ کردنەوە و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ شازدە کەسی لێکوشتن.
ـ هەر لەو پیاوانەش بوون کە ئاوایان پێهەڵدەڵێی؟
ـ وەڵڵاهی سەیرە ئیدی، نازانم بڵێم چی! سیحرە، موعجیزەیە؟ ئینسان سەری لێدەرناچی!
ـ ئەمن نە باوەڕم بە سیحرهەیە و نە بە موعجیزە، سوڵتانۆغڵی! ڕاستییەکەی ئەوەیە ئەو کوڕە یەکجار زیرەکە و ئازاشە، ئەتۆش چت لە گەڵی پێنەکراوە!
ـ ئەمن دان بەوە دا دێنم کە دەروەستی نەهاتووم، بەگم! ئێستاشی دەگەڵ بێ، وێناچێ کەس پێیبوەستێ. دیارە کاتێک ئەمن لە شاخەکانی دەورەبەری خۆم نەتوانم بیکوژم، یان دە داوی خەم، ئەوە بەو مانایەیە کە کەسێکی دی بە هیچ شێوەیەک شتێکی وای پێناکرێ!
عارف سایم بە سەرسوڕماوییەوە گوتی:
ـ یانی بایرامۆغڵیش پێیناکرێ؟
ـ نەخێر، تەنانەت ئەویش بۆی ناکرێ!
قاوەیان بۆ هێنان. ماوەیەک هەموویان بێدەنگ بوون و تەنیا دەنگی قاوە هەڵقوڕاندنەکەیان دەهات.
لە پڕ عارف سایم بەگ بێدەنگییەکەی شکاند و بە نێوچاوانێکی گرژەوە گوتی:
ـ بۆچی بۆی ناکرێ؟
دەنگی دەلەرزی. دیار بوو ڕقی هەستابوو و نەیدەویست نیشانی بدا.
ـ چونکە ئەنگوستیلەکەی خانەقای چلچاوی پێیە...
ـ ئەها...
ـ چونکە کراسەکەی سوڵتان سەلاحەدینی گەورەی دە بەر دایە، هەر ئەو کراسە کە سەلاحەدین لە شەڕی خاچپەرستان دا دە بەری دابوو! چونکە بەگم ئەم دوایییانە خانەقای چلچاوی بۆتە بەرگدرووخانەیەکی بە ڕاستی و کار و پیشەیان بۆتە ئەوە کە کراسان بۆ حەمەدۆکان بدروون!
ـ بەڵێ دەکرێ، چیدیش؟
ـ چونکە بەگم، پێرێ بەیانی کە من دەهاتم، ئەسپی حەمەدۆکی وەک هەموو بەیانان لە سەر هەورێکی ڕا، لە ئاسمانێ حیلاندی و دەنگەکەی وەک گرمەی هەوری لە شاخان ئاوازی دایەوە!
ـ ئەوەش دوور نیە... منیش ئەو حیکایەتانەم بیستوون...
ـ چونکە بەگم، ئەمن پیاوەکانم وە دوای حەمەدی خست، کە بیکوژن، بەڵام ئەو پێش ئەوەی ئەوان بۆیان بکرێ، شوێنیشی ببیننەوە، کتوپڕ پێشی پێگرتن و شازدەی لێکوشتن. تەنانەت هێشتاش بۆم ڕوون نیە چەند دەستەن و چەند کەسن. بەگم ئەمن دەڵێم ئێمە زۆر زەحمەتە بتوانین حەمەدی لە جووتێرەکانی تووڕووسی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بستێنین. چونکە بابەکان، مەلا سوننی‌یەکان، ژنەکان و کچەکانی سەرانسەری ئەو هەرێمە حەمەدۆکی وەک شێخ، وەک ئینسانێکی پیرۆز چاو لێدەکەن. چونکە بەگم...

ــ بەو جۆرەی ئەتۆ باسی دەکەی، لەخۆڕا ئەمن لێرەم، وانیە؟ سوڵتانۆغڵی، مەبەستت ئەوەیە کە بایرامۆغڵی و عارف سایم بەگ دەستەوەستانن و هیچیان لە دەست نایە؟ دەتەوێ بڵێی وا چاکترە هەستم بڕۆمەوە ئەنکەرەی و داوا لە مستەفا کەماڵ پاشای بکەم لەشکری وە سەر تووڕووسی بگێڕێ، وایە؟

ــ تکایە بەگم، بە هەڵەم لێتێمەگە... مەبەستم ئەوە نیە...

ــ نەخێر زۆر چاکت لێتێگەیشتووم. بە پێی ئەو لێکدانەوەیەی تۆ هیچ ڕێگایەکی دیکە نیە.

تا ئێستا بایرامۆغڵی ددانی بە جەرگی خۆی داگرتبوو و هیچی نەگوتبوو، ئێستا وە قسە هات، سینگی بردە پێشی و گوتی:

ــ سوڵتانۆغڵی ئەوانەی دەیانڵیی تا ڕادەیەک ڕاستن. جووتێرەکان دەیپەرستن و ئەسپەکەشی هەموو بەیانی‌یان بە سەر تووڕووسی دا دێ و دەحیلێنێ، بەڵام ئەوەت لە بیر نەچێ سەردەمێک خەڵک دەیانگوت گوێیان لێبووە ئەسپی منیش حیلاندوویەتی.!

وا دیار بوو بایرامۆغڵی زۆر نارەحەت بوو، بۆیە ئاوای قسە دەکرد، سوڵتانۆغڵی‌یە زەردە زانی زێدەڕەویی کردەوە:

ــ وایە، ئەسپەکەی تۆش دەیحیلاند...

ــ ئەنگوستیلە بەبرووسکەکەشم پێبوو.

ــ وا بوو.

ــ کراسی سوڵتان سەلاحەدینی ئەیووبیشم دە بەر دابوو...

ــ ڕاستە، ئەویشت دە بەر دابوو، هەر بۆیەش ماوی!

عارف سایم بەگ قسەکەی پێبڕین:

ــ بۆ خاتری خودای سوڵتانۆغڵی! یانی ئەتۆش باوەڕت بەو شتانە هەیە؟

سوڵتانۆغڵی قامکی بۆ لای پەنجەرەی ڕاداشت:

ــ ئەمنیش باوەڕم پێی‌نەبێ، خۆ خەڵکی شاخی باوەڕیان پێیەتی و گرفتەکەش دە وەی دایە!

بایرامۆغڵی ددانی دەچیرەوە بردن و گوتی:

ــ با باوەڕیان پێی‌هەبێ، بۆخۆم دەزانم چۆنیان تێدەگەیەنم! ئەمن...

سوڵتانۆغڵی هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئیشاڵڵا! هیوادارم وا بێ. ئەمن دەزانم ئەتۆ بایرامۆغڵی‌یە گەورەی و ئەو بێچاووڕووانە ئەگەر وەک حەزرەتی عەلیش ئازا بن، هەر تۆزت ناشکێنن... هەر بۆیەشە بە خۆم و پیاوەکانمەوە هاتووم کە یارمەتیت بکەم...
بایرامۆغڵی تیژ گوتی:
ـ سوپاس!
عارف سایم بەگ لە حاڵێک دا دە بیرەوە ڕۆچووبوو، هەستا و گەورە پیاوەکانی دیکەی بانگ کرد، کە تا ئێستا لە ژوورەکەی تەنیشتیان دانیشتبوون. سوڵتانۆغڵی‌یە زەردە هەموویانی دەناسین. ئەوانیش کاتێک زانیان سوڵتانۆغڵی بە خۆی و پیاوەکانی‌یەوە هاتۆتە یارمەتی‌یان، زۆر خۆشحاڵ بوون.
پاشان قەدەرۆغڵی هاتە ژوورێ. ئەو بەگە موڵک، مەڕومالآت و برینجەجاڕێکی زۆری هەبوو و سەرعێلی عەشیرەتێکی بوو کە نۆ دێیان هەبوون. ئەویش وەک سوڵتانۆغڵی ڕەگەزنامەیەکی بە دیواری‌یەوە هەڵواسیبوو، کە دەری‌دەخست بنەچەکەی وی پاشا بوون... قەدەرۆغڵی مێژووی بنەماڵەی خۆی بێگرێ دەبردەوە سەر یەک. بابوباپیرانی لە بەگە هەرە گەورەکانی بۆسووکی‌یان و ئۆغووزی‌یان بوون، بە دولکادیرلی بەنێوبانگ بوون و ساڵی ١٣٣٩ لە بەشی هەرەڕۆژهەڵاتێ حوکوومەتێکی میرنشینیان دروست کردبوو. ئەو حوکوومەتە لە میرنشینەکانی دیکە بەهێزتر بوو. بەگی هەرە گەورەی ئەو تایفەیەی ناوی کاراجە بەگ بوو و ناوچەکانی ئادیامان، مالآتیا، هارپووت، ئانتاکیا، ماڕاش، ئانتێپ لە گەڵ زولکەدیری‌یەی بە سەر هەرێمە میرنشینەکەی وانەوە بوون. ساڵی ١٥٢٣، کاتێک عەلی بەگ، دوایین سەرۆکیان، مرد، میرنشینەکەیان بە دەستی عوسمانی‌یەکان ڕووخا، بنەماڵەکە هەموو لە بەین چوو و ناو و ناوبانگی دولکادیرلی‌یان دوای سێسەد ساڵی پڕ لە شانازی، لەبیرچۆوە. دواتر هێندێک کەس پەیدا بوون کە دەیانگوت میراتگری ئەو تایفەیەن، بەڵام هیچیان نە ڕەگەزنامەیان هەبوو و نە بەڵگەیەکی وا کە قسەکەیان بسەلمێنێ. ئەو جار زۆر دواتر هێندێک دولکادیرلی پەیدا بوونەوە، بەڵام شتێکیان کەم بوو و ئەویش هێز و پووڵی زۆر بوو. ئەو کات مەلایەک لە ماڕاشێ هەبوو، ناوی مەلا تەحسین بوو، زانستی ئاینی لە دیمەشقێ خوێندبوو و خەتخۆشێکی سەیریش بوو. کاتێک مەلا تەحسین گەڕایەوە نیشتمانی خۆی، خەتخۆشی باوی نەمابوو، بەڵام مەلا تەحسین دەی‌زانی چۆن پووڵی پەیدا کا و تەنانەت زۆر دەوڵەمەندیش بێ: هەر کەس پازدە سکەی زێڕی بۆ هێنابایە، ڕەگەزنامەیەکی وای بۆ دەنووسی، کە کابرا ڕاست دەچۆوە سەر ڕەگەزی دولکادیرلی‌یان، ڕەگەزنامەکە بە مۆر و نیشانەی زێڕینی پاشایانە دەڕازایەوە و کەس شکی نەدەکرد کە ئەوە لە سەر بناخەیەکی ڕاست نەنووسرابێ. ئاخرەکەی هێندەی لەو ڕەگەزنامانە نووسین، کە هەموو زنجیرە چیای تووڕووسی پڕ بوو لە دولکادیرلی‌یان...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەر حەوتوویێک پێشتر حەمەدۆک هاتبووە سەر قەدەرۆغلّی و کۆمەڵێک تفەنگ و کیسەیەکی سکەی زێڕی لە کۆنەوە ماوەوەی لێئەستاندبوو. بەگێکی دیکەشی دە گەڵ بوو، کە ناوی کاراجە بوو و بە ناوی باپیرە گەورەیان کرابوو. دەشتی گوندێشلیی خوارەوەی ماڕاشێ هەمووی ئی وی بوو. ئەو بەگە ڕەوە ئەسپ، مێگەلە مەڕ و گاڕانێکی زۆری هەبوو و هەموو ساڵێ ماڵاتێکی زۆری لە ئالێپوو و دیمەشقێ دەفرۆشتن. زێڕێکی زۆری کۆ کردبوۆە، لە ڕاستی دا خەزێنەیەکی زۆر بە نرخ و بە نێوبانگی هەبوو. ئەویش ڕەگەزنامەی گۆرینی هەبوو، بەڵام ئی وی لە ئی خەڵکی گەورە تر بوو و هەمووشی زێڕی تێگیرابوو. مۆری سوڵتانی تێدا بە گوڵ ڕازابۆوە و هێندە جوان و دەگمەن بوو کە لە دوورەوە سەرنجی مرۆڤی بۆ لای خۆی ڕادەکێشا. قسەی تێدا نیە مەلا تەحسین کیلۆیەک زێڕی لە نووسین و ڕازاندنەوەی ئەو ڕەگەزنامەیەی دا دە کار کردبوو.

زۆر ئاغا و بەگی دیکەش کە هەرکام سەرۆکی تایفە و عەشیرەتێکی بوون، بە سوار و پیادەی چەکداری خۆیانەوە هاتبوون. حەمەدۆک چووبووە سەر زۆربەیان، پووڵ و زێڕی زۆری لێئەستاندبوون و بە سەر هەتیو و بیوەژنی سەردەمی شەڕ و داماوانی دیکەی دا دابەش کردبوو. هەموو بەگەکان لە حەمەدۆکی بێزار بوون و نەفرینیان دەکرد.

پاشن بلە یەکچاویشیان هێنا. ئەویش ساڵانێکی زۆر یاغی بوو و دوایە خۆی تەسلیم کردبۆوە، عەرزێکی لە ئاناوارزای کڕیبوو، چوار ژنی هەبوون و ڕەوەدێک منداڵ و لە گەڵ ماڵومنداڵی خۆی خەریکی ژیانی خۆی بوو. جەبارە درێژ و ڕەمۆش، کە ئەوانیش پێشتر هەر یاغی و لە گەڵ دەستەی بایرامۆغلّی بوون، هاتنە گەڵێ. ڕەمۆ بە " ڕەمۆ کەڵەباب" بە نێوبانگ بوو، چونکوو ئەو کاتەی چەتە بوو، کاتێک ئاغا و دەوڵەمەندەکانیان ڕووت دەکردن، بە زۆری جلی پێدادەکەندن، لە سەر عەرزی ڕاست درێژی دەکردن، دەچووە سەر پشتیان، دەستی لێکدەدان و وەک کەڵەبابی دەیخوێند. نورییە گوڵەش، کەئەویش کۆنەیاغی بوو و بۆ دڕندەیی و بێبەزەیییە بە نێوبانگ بوو، ڕەگەڵ کەوت. لە زووەوە خەڵک دەیانگوت: یاخوا کەس نەکەوێتە بەر دەستی نوورییە گوڵەی.

بەو شێوەیە خەلکێکی چەکداری بە ئەزموونی زۆر لە شاخییەوە، لە دەشتێوە، لە ماڕاش و لێوارەکانی دەریایەوە، کۆ کرابوونەوە و ئامادەی دەستپێکردنی چالاکی بوون. مەبەستی عارف سایم بەگی ڕوون بوو: هەرچی زووتر دەبێ ئەو داستانە کۆتایی پێبێ و حەمەدۆک کە ئیدی لە ڕادەبەدەر گەورە بۆتەوە و ناوبانگی دەرکردوە، ئاسەواری ون بێ و تەنانەت لە بیر و مێشکی خەڵکیش بسڕدرێتەوە.

دوای لێکۆڵینەوە و بیرکردنەوەی پێویست، بایرامۆغلّی بەرەو چیا وەڕێکەوت. عەلییەشەل، جەبار و هەموو کۆنە یاغییەکانی لە گەڵ بوون و هەروەها

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پیاوەکانی سوڵتانۆغڵی‌یە زەردە و بەگەکانی دیکە و هێندێک چەکداری داوخوازی دەشتێ و شاخی لە گەڵ دەستەی وی بوون و دیارە سەرۆک و فەرماندەری هەموویان هەر بایرامۆغڵی بوو. ئەو چەکدارانە هەموویان ئاواتیان ئەوە بوو حەمەدۆکی بکوژن و ناویان بچێتە مێژووەوە. عەلی‌یە شەل، ڕۆستەم و بلە یەکچاو هەرکام ئەسپی خۆیان پێ‌بوو و سوار بوون، بەڵام ئەوانی دیکە هەموویان بە پێیان بوون.
کاتێک ئەوانە لە شاری وەدەر کەوتن، تووشی پیاوێکی خۆیان بوون، کە ئەرکی کۆکردنەوەی زانیاری بە ئەستۆوە بوو و ئەو پێی‌ڕاگەیاندن کە حەمەدۆک دوای ئەوەی هەواڵی پێ‌گەیشتوە کە بایرامۆغڵی بۆی وەدەرکەوتوە و لێی‌دەگەڕێ، کشاوەتەوە لای کیرکسووی. بایرامۆغڵی تۆڕێکی زانیاریی دامەزراندبوو و هەتا لەگەڵ چەندکەسی هەڵسووڕی نێو ئەو تۆڕەی دا پێوەندیی نەگرتبایە، دڵنیا نەدەبوو و بڕیاری نەدەدا. دەی‌زانی دوور نیە کەسی دیکە بتوانن خۆیان دەو تۆڕە دا جێ‌بکەنەوە و بە هەڵەی بەرن. بۆخۆی لە سەردەمی چەتەگەری‌یە دا زۆر جار دوژمنی بە لاڕێ دا بردبوو و ماندووی کردبوو. حەمەدۆک زۆر هەڵسووڕ بوو، هەزار گوێ و هەزار چاوی هەبوون و ئەگەر بایرامۆغڵی بە وشیاری هەوڵی بۆ بەرەورووبوون لە گەڵی و دەداو خستنی نەدابا، دەی‌توانی ساڵانێکی زۆر بەو نێوە دا بێ و بچێ، ئەویش بخولێنێتەوە و قەتیش خۆی نیشان نەدا. ئێستا وا دیار بوو تۆڕی زانیاریی بایرامۆغڵیی بە ساڵداچوو هەر نەبێ لە ئی حەمەدۆکی لاو نەدەمایەوە. بێجگە لە وەش حەمەدۆک زۆر بەگی کوشتبوون و ڕووت کردبوون، لاو بوو و شایی بە خۆی بوو، لە هیچ نەدەترسا، خۆی لە جێی کوێرۆغڵی، چاکیرجالی و تەنانەت ڕەشماریش دەدی، لە هیچ نەدەپرینگایەوە و بە پێویستیشی نەدەزانی زۆر خۆی بشارێتەوە. هەروەها وا دیار بوو هێندێک لە ڕادەی خۆی زیاتر متمانەی بە جووتێرەکان و ئەو لاوە مێرمنداڵانە هەبوو، کە ناوی وی‌یان لە خۆیان نابوو. هیچ دوور نەبوو لە نێو ئەو کوڕانە دا ئی وا هەبن، کە بە زیانی حەمەدی هەڵسوکەوت بکەن. بایرامۆغڵی بەشبەحاڵی خۆی پێی وابوو کە ئەو دنیایە کەسێکی وای تێ‌دا نیە کە بە ڕاستی متمانەی پێ‌بکەی. جووتێرەکان سەدان ساڵ بوو لە ژێر ئەشکەنجە، کوێرەوەری، چەوسانەوە، شەڕ و نەخۆشی جۆراوجۆر دا دەیان‌ناڵاند، ئیدی هەستی وەفاداری و بەڵێنپاراستنیان تێ‌دا نەمابوو و ئەو بەرەوبەرەکێنیان دەکرد! زانیبایان حەمەد دەی‌دۆڕێنێ، دەسبەجێ سەریان دەبڕی، بە دارێیانەوە دەکرد و بۆ بایرامۆغڵی‌یان دێنا. هەر بایرامۆغڵی بۆخۆی، بۆچما ئەگەر متمانەی بە جووتێرەکان کردبایە، قەت چیای بەجێ‌دەهێشت، کە بە ماڵ و هێلانەی خۆی دەزانی؟ ئەو هەموو پیاوانەی بۆ دە گەڵ بوون؟ شەڕی بیست کەسێک چەتە ئەو هێزە گەورەیەی دەویست؟ دوو گورهان ژاندەرمە بە فەرماندەرایەتیی یاوەر فاڕوقی، دووی دیکە بە فەرماندەرایەتیی سەروان عیززەت نووری و دووش بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەرماندەرایەتیی سەروان عەلی گاوری بە لایەکی دیکە دا هەڵیانکوتابووە سەر کێوپارەی. باشە ئەوە بە راستی هەڵە نەبوو؟ پەنجا پیاوی هەڵسووڕ بۆ ڕاوی ئەو چەتانە بەسە. عارف سایم بەگ و بایرامۆغڵی دەیانەویست لەشکرەکە زۆر بێ و مەبەستیش ئەوە بوو کە جووتێرەکانی تووڕووسی چاوترسێن بکەن. توانیبایان بەو هەموو ژاندەرمە، چەکدارە داوخوازە و لە هەمووانیش گرینگتر و بەرچاوتر بە بایرامۆغڵی خۆی، ترس، ئاڵۆزی و دڵەڕاوکێ بخەنە نێو جووتێرەکان، ئەوی دیکە هاسان دەبوو. مێژوو نیشانی داوە جووتێر لە ڕابردووش دا لە ژاندەرمەی هەر ترساون و هێزی زۆری نیزامی تەنیا شتێک بووە کە بە چۆکی دا هێناون.

بۆ ئێوارێ ئەو هێزە گەیشتە مێرگێکی خوارەوەی کانی‌یە گوڵان. لە وێ مانەوە خێوەتیان هەڵدان، مەڕ و جوانەگایان کوشتنەوە و لە مەنجەڵی گەورە گەورە دا پڵاویان لێنا. خەرجی خواردنی ئەو پیاوانە کە لە گەڵ بایرامۆغڵی بوون، لە سەر ئاغا و بەگەکان بوو. عارف سایم بەگ پێی‌گوتبوون ئەو پیاوانەی وی گیانی خۆیان بۆ دەوڵەتێ دە مەترسی ناویشتوە، بەڵکوو لە پێناوی پاراستنی گیانی بەگەکان دا سینگی خۆیان بە گوللەیەوە ناوە، کە وا بوو هەر ئاغا و بەگیش دەبێ هەموو خەرجی وان بدەن.

سوڵتانۆغڵی و هێزەکەی سێشەو و ڕۆژان لەو شوێنە مانەوە. بۆنی پڵاوی دەدێمنراو و کەبابی سەر ئاوری دەگەیشتە گوندی کانی‌یە گوڵان، بەڵام لە تەواوی ئەو ماوەیە دا تەنانەت یەک کەسیش لە دێی ڕا نەهاتە خوارێ بڵێ بەخێرێن، یان لێیان بپرسێ بۆ کوێ دەچن. خەڵکی دێیەکەی لە ماڵێ نەدەهاتنە دەر و کەس لە نێو دێی نەدەبینرا. بایرامۆغڵی ئەوەی پێسەیر بوو. ئاخرەکەی خۆی پێڕانەگیرا، یەکێکی ناردەسەرێ، بۆ لای نایبە زەردی کە دۆستی خۆشەویست و لەمێژینەی خۆی بوو. نایب بە کابرای دا وەڵامی بۆ ناردبۆوە و گوتبووی، لە لایەن منەوە لە بایرامۆغڵی بپرسە، بەڵام پێی‌بڵێ، مەگەر هەر چاوم پێی‌نەکەوێ! لە خودام تەڵەبە خۆم نیشان بدا! دەبێ دەردێکی بدەمێ ماست بێ و لە پێش سەی ڕۆکەی! یانی ئێستا ئەو هێندە بێچاوڕوو بووە، کە ئاوا بکا؟ بێگومان ئەو ڕووهەڵماڵاویەی لە عارف سایم بەگی فێر بووە! کە چوویەوە بۆ لای، لێی‌بپرسە و پێی‌بڵێ خۆشم لە چارەی نایە و پێم‌خۆش نیە چاوم بە چاوی بکەوێ...

بایرامۆغڵی پیاوی دیکەی ناردنە لای، بەڵام بێسوود بوو. ئەو جار ڕۆستەمە کوردی نارد. نایب ڕۆستەمی زۆر خۆشدەویست، بەڵام ئێستا کە ئەو چووە ژوورێ و چاوی پێی‌کەوت، نە چاوی لێکرد و نە دواندیشی. ڕۆستەم ماوەیەک ڕاوەستا و هەوڵی دا بی‌دوێنێ، بەڵام سەرنەکەوت و بە دڵشکاوی گەڕایەوە ئۆردووگاکەیان:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هەر زاری هەڵنەپچڕی و نەیدواندم! چاویشی لێنەکردم! بایەخی سەگێکیشی پێنەدام. مات و بێدەنگ لە تەنیشت ئاورگی دانیشتبوو، دەتگوت پەیکەرەیەکی بێگیانە.

بایرامۆغڵی بە تووڕەیی هەستا سەر پێ:

ـ بۆخۆم دەچم، بزانم ئەو کابرایە بۆ وا دەکا!

سوار بوو و لە گەڵ ڕۆستەمی چوون بۆ نێو دێی.

لە بەر دەرگای ماڵی نایبی لە وڵاخی دابەزی، دەرگای کردەوە، چووە ژووری و گوڕاندی:

ـ ئافەرین نایبە زەرد! بە ڕاستی دۆستایەتی ئاوا دەبێ! لە کنەخۆ ئەمن و تۆ برا بووین...

نایبە زەرد چوارمێردەکی، لە سەر کەوڵێکی، لە پەنا ئاوری، دانیشتبوو، دە گڕی ئاورەکەیەوە ڕامابوو و متەقی نەدەکرد، نە خۆی بزاوت و نە چاویشی لێکردن، تەنیا هێندێک زیاتر پشتی دانەواند و لە ئاورەکەی چووە پێشێ.

ـ ئەوە منم، بایرامۆغلێم، نامبینی؟

نایب کەمێک شانی هەڵتەکاند.

ـ نایب، میوانت هاتوون، میوان دیاریی خودایە! نامانبینی؟

بەڵام نایب خۆی هەر نەبزاوت. لە هەموو ژیانی دا بایرامۆغڵی نەکەوتبووە دۆخێکی ئاواوە و کەس ئاوای هەڵسوکەوت لە گەڵ نەکردبوو. چۆن دەبێ نایبە زەرد وا بکا؟

ـ گوتم ئێمە میوانین و میوان دیاریی خودایە. هاتووین سەرت بدەین! تێگەیشتی دەڵێم چی، یان بە تەواوی شێت بووی سەگە زەرد؟

نایب کە ئەوەی بیست، وەک گوللەی دەرپەڕی، لە پێش بایرامۆغڵی ڕاوەستا و بە بزەیەکی تاڵەوە گوتی:

ـ شێت؟ ئەگەر شێت لە دنیایە هەبن، پێم بڵێ بزانم کەس بە قەد تۆ شێتە؟ خەڵکینە بزانن! ئەوە بایرامۆغڵیی بەنێوبانگە، کە سەردەمێک عەرزی لە بن پێی دەلەرزی، ئەو کەسەیە کە وەک هەڵۆ سەربەرز و بێمنەت بوو. ئەو کەسەیە کە گوڕەی وەک گوڕەی حەزرەتی عەلی، شێری خودای بوو. هەر ئەو پیاوەیە کە لە دەشتێ و لە شاخی نانی هەژارانی دەدا! بەڵام ئێستا وەرن بایرامۆغڵیی گەورە ببینن. ئێستا بۆتە منداڵۆکەی بەردەستی ئاغا و بەگان و هاتوە لە شاخی حەمەدۆکیان بۆ بکوژێ، لە گەڵ ژاندەرمە و پیاوەکانی سوڵتانۆغڵییە زەردە، قەمبەرۆغڵی و کادیۆغڵیی ستەمکار دەستی تێکەڵ کردوە، هاتوە حەمەدۆکی بگرێ، بە زیندوویی کەوڵی کا، چاوی دەرهێنێ و بیداتە دەستی سوڵتانۆغڵی... بریا ئەمن ئەو کاتەی لە داردانێلی کەشتییە شەڕکەرەکان لێمان پەیدا دەبوون و وە بەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تۆپانیان دەدایین، کوژراباما و ئەم ڕۆژەم نەدیبایە! خۆزگە لەو شەڕانە دا لەتوپەتیان کردبام و بستە گۆڕێکیشم لە سەر ئەو دنیایەی نەبا، بەڵام بایرامۆغلێم ئاوا بە ڕووخاوی و زەبوونی نەدیبا! دەڵێن "گورگ ئەگەر پیر بوو، دەبێتە مەسخەرەی سەگان." بریا بایرامۆغلی بە جحێڵی مردبای و نەگەیشتبایە ئێستا!

پاشان بە هەردووک دەستە بەهێز و گەورەکانی ڕۆبووە یەخەی بایرامۆغلی. لەو حاڵەی دا چاوەکانی پڕ ببوون لە ئاو و هەموو گیانی دەلەرزی:

ـ پێم بڵێ بزانم، ئەوە لەشکرت لە کێ کردوە بایرامۆغلی؟ دەچی‌یە کوێ؟ دەچی حەمەدۆکی دەکوژی؟ لە هەڵە دای بایرامۆغلی! ئەوە حەمەدۆک نیە دەی‌کوژی، گوللە بە ژیانی لاوەتی خۆتەوە دەنێی و لاوەتیی خۆت دەکوژی! حەمەدۆک نیە، بایرامۆغلی‌یە، کوێرۆغلی‌یە، ڕەشمارە، حەزرەتی عەلی‌یە دەکوژرێ! هەموو ئەو دڵانە دەکوژی کە بۆ عەداڵەت لێ‌دەدەن و دژی ستەم خەبات دەکەن! بایەخە ئینسانی‌یەکان دەکوژی! چیای تووڕووسی دەکوژی! بە ڕاستی لە ڕووت هەڵدێ چاو لە چاوم کەی؟ وەڵامم دەوە، بایرامۆغلیی ئازای بەناوبانگ! گوێم لێ‌بگرە بایرامۆغلی، ئەتۆ دەستت لە یاغیگەری‌یە کێشایەوە، چووی دانیشتی و ون بووی! ئەتۆ مردووی، بەڵام خەڵکی تەواوی زنجیرە چیای تووڕووسی ڕێزت دەگرن، لە لایان گەورەی، شێعر، حەیران، بەیت و گۆرانیت بۆ دروست دەکەن و پێت‌هەڵدەڵێن! بە یاد و ناوی تۆوە سەمای فاڕاندۆڵ دەکەن! بەڵام ئەو جار ئەو گۆرانی، بەیت و سەمایانە تەواو دەبن و دەبنە ئی خەڵکی دی... ئەو خەڵکە مێژووی تۆ و ناوبانگی تۆ هەم لە دڵی خۆی و هەم لە سەر ئەو عەرزەی دەسڕێتەوە! گوێت لێ‌بوو، بایرامۆغلی؟

دوای ئەو قسانە هەستا و وەدەرکەوت. خۆر دەدرەوشایەوە و کزەبایەکی سارد لە سەران ڕا دەهات. نایبە زەرد لە سەر کۆلکەدارێکی، لە بن دارگوێزە گەورەکەی قولینچکی حەسارێیان دانیشتبوو و دە بیرانەوە ڕۆچووبوو. لەوێوە خێوەتەکانی هۆردووەکەی دیار بوون. بایرامۆغلی بە لارەوە لارەوە هاتە دەرێ و چوو بۆ لای نایبە زەردی. شەپکەی کڵاوەکەی چاوەکانی و بەشێکی ڕوخساری شاردبۆوە. هێندێک چووە پێشێ، ڕاوەستا، دەتگوت دەیەوێ شتێک بڵێ، بەڵام ڕووی وەرگێڕا و گەڕایەوە. هەموو گیانی دەلەرزی و بە زەحمەت دەی‌توانی بە پێوە ڕاوەستێ. لغاوی ئەسپەکەی لە دەستی ڕۆستەمی وەرگرت، بەڵام لاقەکانی هێندە دەلەرزین، کە نەی‌دەتوانی خۆ باوێتە سەر ئەسپەکەی و سوار بێ. چاوی دە ڕەشەوە دەهاتن، نێوچاونی گنج ببوو و لێوەکانی دەلەرزین. لەسەرەخۆ، لە حاڵێک دا سەری داخستبوو، لغاوەکەی دە دەستی دا بوو و ئەسپەکەی بە دوای خۆی دا دەکێشا، گەڕایەوە بۆ لای هۆردووەکەی. ڕۆستەمە کوردیش هەر چووە خێوەتەکەی وی و لە پەنای دانیشت.

لە نەکاو بایرامۆغلی گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نایبە زەرد ڕاست دەکا. ئێمە دەچین لاوەتیی خۆمان دەکوژین، کراسی کۆنەبزووتنەوەی خۆمان لە بەرمان دادەدڕین. نایب دۆستە و پیاوی چاکە، دەنا دەبوو تفی دە چاوی کردبام.
ڕۆستەمە کورد ئاخێکی هەڵکێشا و لە سەرەخۆ گوتی:
ـ بەڵێ، من و تۆ هەردووکمان خەریکین بچین ئەو گوڵانەی لێرە، لە شاخی، شین بوون و هەر بۆخۆشمان پێشتر چاندوومانن، پێشێل بکەین! هەر بریا ئەو ڕۆژەی چەکمان دادەنا، مردباین و نەگەیشتباینە ئێستا و ئەو بەڵایەی ببینین کە تووشمان بووە!
ـ ئێستا ئیدی ناتوانین بڵێین نا، وانیە ڕۆستەم؟
ـ نەخێر، ئێستا ئیدی درەنگ بووە، کاکە...
ـ ئەگەر بڵێین نا و نەیکەین، چ دەبێ؟
ـ خەڵک دەڵێن بایرامۆغڵیی گەورە وەدوای کوڕێکی منداڵکار کەوتبوو کە ناوی حەمەدۆک بوو، دەیەویست کوڕکەی دەداو خا و بیگرێ، بەڵام دواتر ترسا و گەڕایەوە. ئەو کاتی دەبینە گاڵتەجاڕی خەڵکی و ئەوەش زۆر ناخۆشە و لە داخان دەمری... خەڵک ئەوکاتی باوەڕ ناکەن کە ئێمە دڵمان بەرایی نەوادە شەڕی حەمەدۆکی بکەین و ئەو گوڵەی پەڕ پەڕ بکەین کە بۆخۆمان تۆوەکەیمان لە شاخی چەقاندوە! ئەو کاتی ئیدی کەس نازانێ کە بایرامۆغڵی پێیخۆش بوو بمرێ، بەڵام تەقە لە لاوەتیی خۆی نەکا...
ـ ڕاست دەکەی کەس باوەڕ ناکا. بەڵێ ئەو ڕێگایەی چارەنووس خستوویەتە پێش ئێمە، لە وەی زیاتر نیە! وا دیاری کراوە کە حەمەد بە دەستی ئێمە بگیرێ!
بایرامۆغڵی لە حاڵێک دا هەر وا نوقمی بیرکردنەوە بوو، بە دەرگای چادرەکەی دا چاوی لە لووتکەکان کرد، کە هەر وا بەفریان پێوە بوو و سپی دەچوون. کاتێک ڕووی دە ڕۆستەمی کردەوە، چاوەکانی ئاویان تێگەڕابوو، ڕوخساری گرژ ببوو و گنجی نێوچاوانی زۆرتر وەدەرکەوتبوون. بۆڵەیەکی لێهات و وەک ئەوەی لە گەڵ خۆی بێ، لە بن لێویەوە گوتی:
ـ هیوادارم حەمەدۆک یەکسەر بمانپێکێ، ئەو دەمی هەر نەبێ شەرەف و ئابڕووەکەمان پێدەمێنێ.
ڕۆستەمە کوردیش دەسبەجێ گوتی:
ـ هیوادارم وا بێ!
بایرامۆغڵی بە پیاوەکانی گوت خێوەتەکان بخەن. کۆ کردنەوەی ئەو خێوەتانە لەستۆی کوێخای دێی بوو و بایرامۆغڵی پێیخۆش نەبوو لەمەو دوا چەکدارەکانی تێکەڵاوی خەڵکی بن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو هێزە شەو و ڕۆژێک بەڕێوە بوو. لەو بەینەی دا بەردەوام تەتەر دەهاتن هەواڵی تازەیان دێنان. بایرامۆغڵی هەرلە سەر زینی ئەسپەکەی ماوەیەک ڕادەما و بە بیرێکی ئاڵۆزەوە گوێی دەدانێ و پاشان ملی ڕێگایەی دەگرتەوە.
کاتێک گەیشتنە سەری شاخی، لە لای ڕاستە، لە نێو دۆڵێکی دا، گوندێکیان بەدی کرد. پیاوەکان ماندوو و برسی بوون. دووکەڵ لە کولانەی ماڵەکان دەهاتەدەر. شوێنێکی بەرتەسکی ئاواڵە لە نێو دێی هەڵکەوتبوو کە گیای سەوزی لێ بوو، دوو دار پەڵکی گەورەی لێڕوابوون و جۆگەیەکیشی بە نێوەڕاستی دا دەهات.
کاتێک خەڵکی دێیەکەی چاویان بە وان کەوت، چوونەوە نێو ماڵەکانیان و دەرگاکانیان داخست. بایرامۆغڵی دیتی کە لە چاولێکنانێک دا یەک کەسیش بە دەرەوە نەما.
چوونە بەر دەرگای خانوێکی کۆن کە دیوارەکانی بە گڵەسپی سواغ کرابوون و وێدەچوو ماڵی کوێخای دێی بێ. کەس بە پیریانەوە نەهات. بایرامۆغڵی وەک کەڕولاڵانی لێهاتبوو: قەتم ئاوا هەڵسوکەوت لە گەڵ نەکراوە. جاران کە یاغی بووم، کاتێک ڕووم دە دێیەکی دەکرد، مەیدانە ئەسپێک بە پیرمەوە دەهاتن، جێژنیان بۆ دەگرتم، خەڵک خودا خودایان بوو بچمە ماڵێیان و کاتێک لە دێیەکی دەمامەوە، هەموو ماڵەکان بانگهێشتنیان دەکردم.
ڕەمۆ کەڵەباب هەرای کرد:
ـ ئەرێ ماڵێ، کەستان لە ماڵ نیە؟
دەنگی زۆر بەرز بوو و هەراکەی تووڕەبوونی تێدا دیار بوو. دیسان هەرای کردەوە، وەڵام نەبوو و هەموو دەرگاکانیش داخرابوون.
بایرامۆغڵی وەک ماری فیشکاندی:
ـ دەرگاکەی لە ڕەسمە بەرن و بیکەنەوە!
سێ ـ چوار چەکدار بەیەکەوە دە دەرکەی ڕۆهاتن، لە ڕەسمەیان برد و کردیانەوە. پاشان چوونە ژوورێ و چەند پیاویان هێنایە دەرێ، یەکێکیان پیرەمێردێک بوو ڕیشی سپیی درێژی هەتا سەر سینگی دەهات.
بایرامۆغڵی دە پیاوەکان ڕاخوڕی:
ـ ئەو پیاوە ڕیشسپییەی بەردەن!
کاتێک پیاوەکەی ناسییەوە، دینی لە کن نەما. گیانی وا دەلەرزی، ئەسپەکەشی دە بنی دا دەستی بە لەرزینێ کرد. ئەو پیاوە پاشا ئەحمەد بوو کە لە کۆنەوە دیوناس و دۆستی نێزیکی یەکتر بوون. پاشا ئەحمەد خانوو و مەزرایەکی گەورەی لە دەشتێ هەبوو و لە زووەوە لە گەڵ هەر کەس دوابا، دەیگوت ئەمن لە تایفەی دولکادیرلییانم، تەنیا من لەو تایفەیەی ماومەوە. هێندێک کتێبم هەن، ئەوەیان تێدا نووسراوە، کاغەزی سەرزمێری و مۆری سوڵتانیم هەیە، بەڵام کەس بۆی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەدەسەلماند، چونکە ڕۆژ بە ڕۆژ ئەوانەی وایان دەگوت و ڕەگەزنامە و مۆر و بەڵگەشیان هەبوون، بەردەوام زیادیان دەکرد. ئاخرەکەی لە داخی ئەو خەڵکەی پاشا ئەحمەد ماڵەکەی پێچایەوە، لە دەشتێ ڕۆیی و هاتە ئەم گوندەی کە بنەماڵەکەیان زوو لێرە ڕا هاتبوون و هێشتا بەشێک لە خزمەکانی هەر لێبوون. لەم گوندەش پاشا ئەحمەد مەزرا و ماڵی خۆی هەبوو و دوای ئەوەی لەو گوندەی دامەزرا، بوو بە کوێخا. بایرامۆغڵی ئەوەی نەدەزاکە.

ـ ئەحمەد پاشا ، ئەمنت نەناسی‌یەوە؟

پاشا ئەحمەد بە ڕوویەکی گرژەوە وەڵامی دایەوە:

ـ ناسیمی‌یەوە! ئەمن چۆن دەبێ ئەتۆ نەناسمەوە؟

ـ باشە، دەبێ ئاوام هەڵسوکەوت لە گەڵ بکەی؟

پاشا ئەحمەد بزەیەکی تاڵی هاتە سەر لێوان:

ـ بڕۆ بایرامۆغڵی! هەر ئێستا لێرە بڕۆ! ئەمن و تۆ نانێکمان بە یەکەوە خواردوە و دیارە دۆست بووین، بەڵام ئێستا پێت دەڵێم بڕۆ، لە کۆڵمان بەوە. بڕۆ حەمەدۆکی بکوژە! دە بڕۆ دەی بایرامۆغڵی، دۆستی دێرینم، کە وەک هەڵۆی سەربەرز و بەرزەفڕ بووی و وەک شەهێنی چابوک بووی! بڕۆ قارەمانی قارەمانان! بڕۆ حەمەدۆکی بگرە و بی‌کوژە...

ـ زۆر سەیرە پاشا ئەحمەد، ئەمن بیستوومە کە حەمەدۆک هاتۆتە سەرت و هەرچی هەتبووە لێی‌ئەستاندووی، وایە؟

پاشا ئەحمەد سەری هەڵێنا و بە چاوە سەوزە بچووکەکانی سەیری بایرامۆغڵیی کردو گوتی:

ـ بەڵێ ڕاستە، حەمەدۆک هاتە ماڵێم و هەرچی زێڕ و زێوی کۆنم هەبوو، لێی‌وەرگرتم و بە سەر ئەو منداڵانەی دا دابەش کرد کە بابەکانیان لە شەڕێ دا کوژرابوون.

بایرامۆغڵی حەیران مابوو. هەردووکیان چاویان دە چاوی یەکتر بڕی. پاشا ئەحمەد دیسان گوتی:

ـ بە ڕێی خۆت دابڕۆ، بایرامۆغڵی، حەمەدۆکی بکوژە، بەڵام لە پشتەوە ڕا تەقەی لێبکە، چونکە ئەوە زیاتر لە کەسایەتی و ناوبانگی تۆ دەوەشێتەوە.

پاشان بە دەنگی بەرز پێکەنی. پێکەنینێکی تاڵ و ڕووی وەرگێڕا و چۆوە ژوورێ. نێو دێیەکە هەر وا چۆڵ بوو و تەنیا چەند منداڵ لە قولینچکێکەوە چاویان تێبڕیبوون، بەڵام ئەوانیش کە زانیان چەکدارەکان دیتوویانن، ڕایان کرد و ون بوون. دەستەیەک مریشک و کەڵەباب لە سەر کۆ خۆڵەمێشێکی چینەیان دەکرد و باڵەکانیان لە نێو تۆزێ دا دەبریقایەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بایرامۆغڵی لەو گەڕانەی دا تووشی زۆر هاوڕێی کۆنی دیکەی بوو و هەڵسوکەوتی هیچ کامیان لە گەڵی، لە ئی نایبە زەرد و پاشا ئەحمەدی باشتر نەبوو. هەر قسە و تانە و تەشەرێکی ئەو کۆنە هاوڕێیانە وەک خەنجەرێ کاری لە دڵی ئەو کۆنە یاغی‌یەی دەکرد. ڕۆژ بە ڕۆژ جووتێرەکان خراپتریان لە گەڵ دەجووڵانەوە، قسەی سووکیان پێ‌دەگوتن و بە چاوی سووک لێیان دەڕوانین. بۆ یەک جاریش کەس قسەیەکی خۆشی دە گەڵ بایرامۆغڵی نەکرد، بەڵام خەڵکەکە و بە تایبەت دۆستە هەرە نێزیکەکانی خۆی لەو گوندانەی چیای، لێیان نەدەپێچایەوە و هەر لۆمەیان دەکرد. ئەو جار بایرامۆغڵی دەرسێکی تازە سەبارەت بەو دێهاتی‌یانە کە تا ئێستا بە دووڕوو و بێ‌بەڵێنی دەناسین، فێر بوو...

قاسیدێک بە هەناسە بڕکە گەیشتێ:

ـ ئەو ڕێگایەی گرتووتانە، ڕاستە. یاوەر عەلی گاور و سەروان عیززەت نووری لەو سەرەی حەمەدۆک و دەستەکەی وی‌یان گەمارۆ داوە. نیو سەعاتی دی ناکێشێ، دەگەنە وێ...

کابرای قاسید باوەڕپێکراوی بایرامۆغڵی بوو، سەردەمی شەڕی سەربەخۆییش هەر ڕاپۆرتچی خۆی بوو و قەت هەڵەی نەکردبوو. کابرا گوتی:

ـ ئەوان ڕێگای پاشەکشەیەیان لە حەمەدۆکی بەستوە. هەر ئەم لایە ماوە کە بە تەواوی نەگیراوە. ئەگەر ئێوە بەو ڕێگایەی دا وەسەرکەون، بێ‌گومان حەمەدۆکی دەگرن.

بایرامۆغڵی سپی هەڵگەڕا، ڕووی دە عەلی‌یە شەلی کرد:

ـ ئەتۆ دەڵێی‌چی عەلی؟ وایە؟

ـ شتی وا نابێ! ئەو شوێنەی من هەڵمگرتوە، بە هیچ شێوەیەک بۆ ئەو لایە ناچێ.

پاشان دەستی بۆ لای پێچەوانەی وێ ڕاداشت:

ـ شوێنی چەتەکان ئاوا دەڕوا.

هێزەکە گەڕایەوە و بۆ ئەو لایە ڕۆیی کە عەلی دەستی بۆ ڕاداشتبوو...

شەڕ لە نێوان یاوەر عەلی و سەروان عیززەتی لە لایەک و دەستەی حەمەدی لە لایەکی دیکەوە دوو ڕۆژان درێژەی کێشا. ئەگەر بایرامۆغڵی بە قسەی قاسیدەکەی کردبایە، ئەوە حەمەد و هاوڕێکانی بە تەواوی دە گەمارۆ دەکەوتن و یان دەکوژران، یان دەگیران. زۆر زەحمەت بوو بتوانن دەروەستی ئەو هەموو هێزەی بێن. عەلی‌یە شەل و بایرامۆغڵی چاکیان دەفریا هاتن...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاتێک بایراموٚغڵی هەواڵی پێدەگەیشت کە حەمەدۆک لە ئاکچەکۆیە، ئەو دەچوو بۆ عەلیکۆیە و ئەگەر حەمەد لە چیای کۆنووری دیترابا، ئەو دەچوو بۆ چیای فەقێی. جووتێر کەیفیان بە وەی دەهات و ئەو جار بە دەهۆڵ و زوڕناوە بەرەوپیری دەچوون، داوەتیان بۆ دەگرت، بانگهێشتنیان دەکرد و ڕێزیان دەگرت. بایراموٚغڵی ئیدی خۆشەویست ببۆوە، کۆنە دۆستەکانی لووتیان لێهەڵنەدەنگاوت و پشتیان تێنەدەکرد، بە پێچەوانەوە لە دوورەوە بەرەوپیری دەچوون، دە ئامێزیان دەگرت و یادی ڕابردوویان لە گەڵ دەکردەوە.

زستان بە سەر دا هات، بێ ئەوەی بایراموٚغڵی تەنانەت یەک جاریش لە گەڵ حەمەدۆکی تێکئاڵقابن و لێکیان دابێ. لە حاڵێک دا ژاندەرمەکانی ژێر فەرمانی سەروان عیززەت نووری، کە هێزی یاوەر هالیشیان گەیشتبووە یارمەتی‌یە، چەندین جار لە گەڵ چەتەکان تێکهەڵچووبوون و زیانی بەرچاویشیان پێگەیشتبوو، بەڵام چی‌یان دە گەڵ حەمەدی پێنەکرابوو و کەسیشیان بۆ بە دیل نەگیرابوو.
دە ئاخری دا خەبەر بە شاری گەیشتەوە کە بایراموٚغڵی خۆ لە شەڕی گەڵ حەمەدی دەبوێرێ و بە کورتی نایکا. گەورەپیاوەکان زۆر تووڕە بوون. عارف سایم بەگ نامە لە سەر نامە بۆی دەنارد و بە ترسەنۆک و خوێڕیی ناو دەبرد. خەڵکیش دەیانگوت، بایراموٚغڵی ناوێری قەرە لە قەرەی حەمەدۆکی بدا. تەنانەت کاتێک تووشی بووە، ئاڵای سپیی بە دەستەوە گرتوە، حەمەدیش پێی عەیب بووە بیکوژێ و ڕێی داوە بڕوا...
ئەو زستانە بەفرێکی زۆری لە گەڵ بوو. لووتکەکان، دارستان، بنارەکان، گوندەکان و چۆمەکان هەموو دە بەفری دا ون ببوون. هاتوچۆ زۆر زەحمەت بوو، بەڵام فەرماندەرەکان کە ئێستا یاوەر فاروق و هێزە دەستچنکراوەکەی ویشیان هاتبووە گەڵێ، لە سەر ئەوەی سوور بوون کە حەمەدۆکی پێش ئەوەی بەهار دا بێ، دە داو خەن و بیگرن. هەر بۆیەش سەرەڕای ئەوەی سەرماکە توند بوو و دەست و لاقی خۆیان و پیاوەکانیان لە سەرمان سڕ دەبوو، هەدایان نەدەدا، هەر وا دەگەڕان و شاخ بە شاخ و ئەشکەوت بە ئەشکەوتیان دەپشکنی. عارف سایم بەگ ئیدی بە کردەوە لەو شارەی جێگیر ببوو، لە وێوە دستووری بۆ دەوروبەر دەنارد و چاوەدێریی بە سەر کاروبارەکان دا دەکرد. هەموو فەرماندەرەکان دەیانزانی ئەگەر لەو پێسپێراوی‌یە دا سەرنەکەون و نەتوانن پێش بەهارێ کۆتایی بە گرفتی حەمەدۆکی بێنن، ئەوە ڕێگای پێشکەوتن و گەشەکردنیان دەبەسرێ و تەنانەت کارەکەشیان دەچێ. خەڵکی شاریش گاڵتەیان بە بایراموٚغڵی دەکرد و پێی‌پێدەکەنین. ئەمەش ئەوی زۆر تووڕە دەکرد.
ڕۆژێکیان بەیانی زوو لە خەوێ هەستا و بانگی عەلی‌یە شەلی کرد:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هەستە عەلی، بە پەلە خۆت دە بەر کەوە و وەرە لای من.
عەلی دەسبەجێ وەڵامی دایەوە:
ـ لێرەم و ئامادەم، بایرامۆغڵی.
ـ دەبێ هێرش بکەین. خەڵک پێمان‌پێ‌دەکەنن! هەر ئێستا نامەیەکی عارف سایم بەگیم پێ‌گەیشتوە، پەیامێکی مستەفا کەماڵ پاشای تێ‌دایە و لە پەیامەکەی دا نووسراوە: ئەرێ ئەوە بایرامۆغڵی چ دەکا؟ چۆن دەبێ تا ئێستا هاوسەنگەری من نەی‌توانیبێ کۆتایی بە ئاژاوەی بستەمندالێکی بێنێ! کە وابوو عەلی، دەبێ ئەمڕۆ نیشان بدەی کە عەلی‌یە شەلی شای شوێنگێڕانی. لە تۆم دەوێ دە ماوەی سێ ڕۆژان دا حەمەدۆکم بۆ بدۆزی‌یەوە!
ـ بۆت دەدۆزمەوە...
هەموو ڕۆژێ، بێ‌پسانەوە هەواڵی تازە سەبارەت بە حەمەدۆک و دەستە جۆراوجۆرە حەوت حەمەدەکان، بە بایرامۆغڵی دەگەیشت، کە ئێستا پێوەندیی دە گەڵ ژاندەرمەکان گرێ‌دابۆوە. ئەو هێزانە بست بە بستی شاخ، دەشت و گوندەکانیان دەپشکنی. لە نەکاو هەواڵیان بۆ هات کە حەمەد لەو سەری تووڕووسی جێگیر بووە. ژاندەرمە هەڵیان‌کوتایە سەر ئەوێ، بەڵام هەر لە وێ ئاگادار کران کە حەمەد لە خوارەوەی ماراشی لە دەشتی گوندیشلی بە سەر چەند شوێنانی داداوە. هەم بایرامۆغڵی و هەم فەرماندەرە نیزامی‌یەکان ئەوەیان زۆر پێ‌سەیر بوو، ئاخر حەمەدۆک چۆن دەتوانێ ئاوا خێرا جێگۆڕکێ بکا و هەر ڕۆژەی لە شوێنیکی زەبر بوەشێنێ؟ بەڵام وا دیار بوو حەمەدۆک بە وەش دەستی هەڵنەدەگرت. هەر ئەوێ ڕۆژێ، لە سێ شوێنی جیاواز، کە مەوداشیان لە گەڵ یەک زۆر بوو، هاوکات، هێزەکانیان لە گەڵ حەمەدۆکی تێک‌هەڵچووبوون. دیارە بایرامۆغڵی دەی‌زانی ئەوە چ شێوەیەکە حەمەد بەکاری دێنێ. بۆخۆشی کاتی خۆی ئەو فێڵەی دەکرد، هێندێک دەستەی دیکەی دروست کردبوون و هەمیشە کاتێک بۆخۆی مەودای هەڵسووڕانی بەرتەسک دەبۆوە، ئەوان لە پشتەوە و لە چەند شوێنی جیاواز ڕا شەڕ و پێکدادانیان هەڵدابیساند و دۆخەکەیان ئاڵۆز دەکرد. ئەو شێوەیەکی دیکەشی دەزانی، کە زۆرجاران سوودی باشی لێ‌وەرگرتبوو و ناوی نابوو" تۆڕی جاڵجاڵووکەی." دەیەویست ئێستا ئەو فێڵەی لە حەمەدۆکی دەکار کا: دەزانم حەمەد زۆرتر لە کوێ دەردەکەوێ و دەمێنێتەوە، لە وێ مات دەبم، ڕاست وەک جاڵجاڵووکەی دە تۆڕەکەی دا، خۆ ماندوو ناکەم و بێ هەست چاوەڕوان دەبم! زۆری پێ‌ناچێ دێ و دە تۆڕێ دەکەوێ...
دوای بیرکردنەوە و لێکۆڵینەوەیەکی ورد، بایرامۆغڵی عەلیکۆ و دەوروبەری وێی هەڵبژارد. بە فەرماندەرەکانی گوت ژاندەرمە و چەکدارەکانی خۆیان لە گوندەکانی وێ دامەزرێنن و تەنیا گورهانی عەلی گاوری بجووڵێ و هەڵسووڕێ. ئەو ئەفسەرە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شتێکی سەیر بوو. ماندوو نەدەبوو و بە دایم پیاوەکانی هەڵدەسووڕاند و دەیگێڕان. بە ئاستەم سۆسەی شتێکی کردبایە، ئیدی وەک ژەنگەسوورەی دەهارووژا و گوند بە گوندی ئەو ناوچەیەی دەگەڕا. دیارە حەمدۆکی نەدەدۆزییەوە و هەر بۆیەش گوشاری دەخستە سەر جووتێرەکان و ئازاری دەدان. بۆ ئەشکەنجە کردنێ عەلی کەرتیشیش دەستی لە دوو نەدەکرد...
بایرامۆغڵی بە مشە گۆشت مەڕ و گۆشت جوانەگای دەدا بە هێزەکان و ڕایسپاردبوو لە شاری ڕا زۆریان ئارەقی ڕاکی بۆ هێنابوون و ئەوەش بەشێک لەو فێڵەی بوو کە خەریکی بەکارهێنانی بوو. ئەڵبەت بە نهێنی لە گەڵ فەرماندەرەکان قسەی کردبوو و خواردنەوەی ئارەقی هەم لە ژاندەرمەکان و هەم لە پیاوەکانی خۆی قەدەغە کردبوو، بەڵام بە ڕواڵەت وا دەردەکەوت کە چونکە زستانە و بەفر دەعەرزی دایە، ئیدی ئەو هێزانە چالاکی ڕادەگرن و زستانەکەی بە خۆشگوزەراندن و حەسانەوە دەبەنە سەر. هێزەکەی عەلی گاوریش قەت چی بە دەستەوە نەدەهات و ئەوەش بۆ پلانی "تۆڕە جاڵجاڵووکە"ی بایرامۆغڵی بەقازانج بوو.

دوای شەڕ و پێکدادانێکی کە شەش سەعاتی خایاند، یاوەر عەلی گاور و هێزەکەی پاشەکشەیان کرد و چوونە دێیەکی کە لە نێوەڕاستی شاخی و لە نێو دۆڵێکی ڕەوەزاوی دا هەڵکەوتبوو. هەموو چوونە ماڵی ئاغای دێیەکەی، ژاندەرمەی ماندوو و شەکەت لە دیوەخانێ دەستیان بە چاخواردنەوەی کرد و یاوەریش لە گەڵ ئاغای لە قاتی سەرەوەتر دانیشتبوو، ئارەقی دەخواردەوە و هەرچی بە زاری دادەهات بەو یاغییە ڕەوەکەی دەگوت کە بە هیچ شێوەیەک دە قاف نەدەکەوت و کەس بۆی نەدەگیرا، کە لە پڕ دەرگا کەلێنی کەوتێ، گرمەی گوللەیەکی هات، دەرگا کەوتە سەرپشتێ و دەنگێکی بەرز تێیان ڕاخوڕی:
ـ نەبزوون! ئەمن حەمەدۆکم!
یاوەر پێکەکەی دانا و لە سەرەخۆ دەستی هەڵێنان. ئاغاش وەک وی کرد. چەتەکان یاوەریان بردە قاتی خوارێ. ژاندەرمەکان هەموو چەک کرابوون و قۆڵبەست کرابوون.
حەمەد گوتی:
ـ تفەنگ و فیشەکەکانتان لێدەستێنین، دەزانین بە کاری ئێوە نایەن، حەیفە بە ئێوە بن، بۆ ئێمە باشن، چونکە دەکاریان دەکەین. وایە یاوەر؟
یاوەر وەڵامی دایەوە:
ـ قەی ناکا، با وابێ، بەڵام شتێک هەیە بۆ من ڕوون نیە. ئەگەر پێتانوایە ئێمە تەوەزەلین و حەیفە ئەو تفەنگانەمان پێبن، ئەدی بۆ بە سەر ئەوانە دا نادەن کە لە خوارەوەی عەلیکۆی، لە گوندێکی دانیشتوون، هەر دەخۆن، دەنوون و بە سێڵاویش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕاکی هەڵدەقوڕێنن. خۆ ئەوان تفەنگ و فیشەکیان زۆرتر لە ئێمە پێن، پووڵیشیان زۆر پێیە! تەنانەت ڕەشاشیشیان پێن و دیارە ئەو ڕەشاشانە بۆ ئێوە لەو تفەنگانەی ئێمە پێویستتریشن.

ـ فەرماندەری وان بایرامۆغڵییە. پیاو تێیناگا خەریکی چ فێڵێکییە!

ـ ئەو تەنیا کابرایەکی سەرخۆشی ترسەنۆکە و پیاوی شەڕێ نیە!

ـ ئەتۆ پێت وایە، ئەوانەی باشی دەناسن، پێیان وا نیە!

ـ ئێستا ئەمن ناسیومە، هەر کەس وەک منی نەناسیوە. بزانێ ئەتۆ لە لای ڕاستی دەچێ بۆ لای چەپ. خەڵک هەموو پێیپێدەکەنن و ئیدی ئەو کەسایەتییەی پێشوو نیە. بە ڕاستی خوێڕییە! ئەگەر لە ترسی قسەی خەڵکی وێرابای، لەمێژ بوو چەکەکەی دادەنا و دەگەڕایەوە گوندەکەی خۆی. ئەرێ ئەتۆ قەت شتی وات دیوە کە کابرای چەتە چەک دانێ و پازدە ساڵان لە بن داوێنی کراسی ژنەکەی دا خۆ بشارێتەوە؟

حەمەد وەڵامی نەدایەوە.

ـ ئێوە دەنێرمەوە شاری، خۆشت و ژاندەرمەکانیشت، بە دەست و لاق بەسراوی و دەتاندەمەوە دەستی عارف سایم بەگی. با بتبینێ چ قارەمانێکی؟

ـ دەبوو بایرامۆغلێت ئاوا ناردبایەوە کە دەڵیی مریشکی ترسەنۆکە! وات کردبا، نێوبانگت زیاتر دەڕۆیشت!

ـ لە هەموو ئەو دنیایەی کەس بایرامۆغڵی بە زیندوویی بۆ ناگیرێ!

حەمەدۆک یاوەر و ژاندەرمەکانی بە تەحسین تاژی و دوو هاوڕێی دیکەی ئەسپارد. تەحسین ماوەیەک بوو هاتبووە گەڵ دەستەی حەمەدی، ببووە شەڕکەرێکی چاک، باوەڕی زۆر بە حەمەدۆکی هەبوو و تەنانەت ئامادە بوو لە ڕێگای پاراستنی وی دا خوێنی خۆشی بڕێژێ.

تەحسین زۆری پێخۆش بوو بەسەرهاتەکانی خۆی بۆ هاوڕێکانی بگێڕێتەوە و بە ڕاستی ئەوانیش کەیفیان بە قسەگێڕانەوەی وی دەهات. هەر جارێکیش بەسەرهاتەکەی دەگێڕایەوە، شاخوباڵی تازەی لێدەنا و تاموچێژێکی نوێی دەدایە. بۆی دەگێڕانەوە کە چۆن بە غاردان چۆتە شاری و هەواڵی کوژرانی حەمەدی بۆ ئاغا و بەگان بردوە، چەندیان مزگێنی داوەتی و چۆن کەبابچییەکەش نەیهێشتوە نان و کەبابی بخوا و لە کەبابخانەی وەدەری ناوە، چۆن ژنان لە سەر تەرمی عوسمانی گریاون، کە پێیانوابووە حەمەدە، چۆن ئەسپی حەمەدی لە سەر دارێکی ڕایگرتوە و نەیهێشتوە بێتە خوارێ هەتا وەخت بووە هەموو گیانی بیبەستێ و لە سەرمان بمرێ و چۆن دوایە لەو سەرما و باوبۆرانە سەختەی دا لە مردن ڕزگار بووە و ڕەق هەڵنەهاتوە. هێندە لەو ئەسپەی دەترسا، کە هاوڕێکانی ئێستاش گاڵتەیان پێدەکرد و جاری وا بوو لە پڕێک دەیانگوت: ئەها ئەسپە کوێت هات و ئیدی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەحسین وەک مێژۆکەی دەلەرزی و کونەمشکی لێدەبوو بە قەیسەری. دەیگوت: ئەری ئەو حەمەدۆکە بۆچی ئەو ئەسپەی بەڕەڵا کردوە؟ خۆ وەڵڵاهی ئەوە لە عەلی کەرتیشی چەمووشتر و ناجسنترە.
ـ ئەسپە کوێت روحی حەمەدۆکی دە بەر دایە!
ـ بەو شێوەیەی باسی ئەسپەکەی مەکە، حەمەد گوێی لێبێ، پێیناخۆش دەبێ...
ـ ئەو ئەسپە وەک باشووی وایە...
ـ باشوو چاوی دەردێنێ.
ـ حەمەدۆکیش ئەو دەمی چاوی تۆ دەردێنێ!
ـ خودا بکا باشوو چاوی ئەو ئەسپەی بکۆڵێ، با حەمەدۆکیش چاوی من دەرێنێ!
ـ ئەسپەکە بە ئاسمانێ دا فڕی.
ـ خۆ گولله بارانیان کرد.
ـ زیندوو بۆوە و بوو بە ئەسپێکی ئەفسانەیی!
ـ هەر بۆیەش لە باشووی ناترسێ!
ـ بەدی! هەر گیانلەبەرێکی سەر ئەم عەرزە لە شتێکی هەر دەترسێ!
ـ هەڵۆش بۆی ناکرێ ئەو ئەسپەی بترسێنێ!
ـ باشە باشوو لە گەڵ ئەسپێکی کە دەفڕێ، چیی پێدەکرێ؟
ـ دەترسێ، زۆر لە باشووی دەترسێ.

بەفر لە چۆکێ بوو. یاوەر لە گەڵ تەحسین تاژی و دوو هاورێکەی دیکەی، بەرەوخوار، بۆ لای دەشتێ وەڕێکەوتن. گەیشتنە دێیەکی و لایاندا. لە وێ تەحسین دەستی یاوەری کردەوە:
ـ ئەمن باوەڕ بە قەولی تۆ دەکەم. ئەتۆ بە ڕاستی پیاوی و دەزانم هەڵنایەی.
ـ نا، بەڵێنت پێدەدەم هەڵنایەم، بەڵام ئەگەر دەکرێ، ئەسپێکم بۆ پەیدا کەن.
ـ بۆت پەیدا دەکەم، بەڵام بەو شەرتەی کاتێک چووینە نێو شاری دەستت ببەستمەوە.
ـ بەڵێنت پێ دەدەم.
ئەسپێکی زینکراویان بۆ هێنا.
کاتێک گەیشتنە دەوروبەری شاری، یاوەر عەلی گاور لە ئەسپەکەی دابەزی و دەستی بۆ لای تەحسینی ڕاداشت. تەحسین دەستی بەستەوە و گوتی:
ـ فکری وەی نەکەی، لێرە بمگری، یان تفەنگەکەم لێبستێنی! نەڵێی ئێرە شارە و دەسەڵاتم هەیە! ئەوەی بکەی، ئیدی حەمەد لە هەر شوێنێک بتبینێ، لێتخۆش نابێ و دەتکوژێ. پاشان دەزانی ئەمن ئێستا قاسیدم و چم لە سەر نیە.
یاوەر عەلی گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ وایە، دەزانم.
دوو کەسەکەی دیکە لێرەوە گەڕانەوە شاخی.
کاتێک گەیشتنە نێو شاری، تەحسین پێی‌گوت:
ـ پێت‌خۆشە پەتکەکەی شل کەمەوە؟ دەتوانم تفەنگەکەی خۆشمت بدەمێ، جارێ پێت‌بێ!
ـ نا، تفەنگم پێویست نیە، بەڵام ئەگەر دەکرێ، دەستم بە تەواوی بکەوە.
ئەو جار شانبەشانی یەک دەڕۆیشتن.
یاوەر عەلی ساتێک دواتر لە تەحسینی پرسی:
ـ پێم‌وایە پرسیارێکت دە دڵی دایە! ئەگەر وایە بپرسە، وەڵامت دەدەمەوە!
ـ ئەرێوەڵڵا... پرسیارەکەم ئەوەیە یاوەری خۆم... دەزانم دەگەڕێیەوە شاخی، بەڵام هەر دەسبەجێ دەگەڕێیەوە، یان جارێ نا؟
ـ هەر دەسبەجێ دەگەڕێمەوە.
ـ بۆ چی؟ ئێستاش بە تەمای حەمەدی بکوژی؟
ـ دەمەوێ بە دیلی بگرم و دیارە ئەگەر بە زیندوویی بۆم نەگیرا، بی‌کوژم.
ـ یاوەرم جا بۆ ئەوی دەکوژی؟ خۆ تاوانبار یەکی دیکەیە...
ـ کێ تاوانبارە؟
ـ ئەسپەکە...
ـ کامە ئەسپ؟
ـ ئەسپە شێتە، ئەسپی حەمەدۆکی. دەزانی هەر تاوانێک دەکرێ، کوشتن، تاڵانکردن... هەمووی تاوانی ئەو ئەسپەیە... ژیانی حەمەدی بە ژیانی ئەو ئەسپەیەوە گرێدراوە. دەڵێن هەتا ئەو ئەسپە زیندوو بێ، هیچکەس حەمەدی پێ‌ناکوژرێ...
ـ ئەمنیش ئەوەم بیستوە...
ـ یاوەرم، ئەو ئەسپەی بکوژە! دیارە ئەگەر بۆت بکرێ، چونکە وەک برووسکەی دەردەپەڕێ... خەڵکیش قووت دەدا.
ـ خەڵکی قووت دەدا؟
ـ بەڵێ! جا ئەگەر ئەتۆ دەرەوەستی وی بێی، حەمەدی هەر بە دەستان دەگری!
ـ زۆر باشە، دەی‌کوژم، بەڵام ئەمنیش داوایەکم لە تۆ هەیە.
ـ چ داوایەک یاوەرم؟
ـ وەرە گەڵ من! کارێکی وا دەکەم ببەخشرێی. ئەمن دەزانم کە تۆ هیچ تاوانێکت نەکردوە.
ـ یاوەری خۆم، ئەمن تازە یاغی بووم و لە شاری ناتوانم بژیم.
ـ بۆ ناتوانی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هاوڕێکانم چاوەڕوانمن. ناتوانم بەجێیان بێڵم...
ئەو جار هەتا گەیشتنە جێ، تەحسین هەر باسی ئەسپە شێتی بۆ یاوەری کرد. ئاخرەکەی بەڵێنی لێئەستاند کە کاتێک گەڕایەوە شاخی، هیچ نەکا هەتا ئەو ئەسپەی دەکوژێ. پێشی گوت هەرکاتێک ئەسپەکەت کوشت، لەوانەیە ئەمنیش واز لە چەتەگەرییە بێنم و ئیدی ببمە خزمەتکاری تۆ.
تەحسین و یاوەر عەلی ڕاست چوونە نێو حەساری ماڵی خەلیل بەگی گەورە. یاوەر لە حەسارێ ڕاوەستا. عارف سایم بەگ لە بەر پەنجەرەی دانیشتبوو. تەحسین بە لووشمە لووشم چووە پێشێ، بە شێوەی سەربازان چەستی لێدا و سڵاوی کرد:
ـ ئەمن لە لایەن حەمەدۆکییەوە هاتوومە لای جەنابت. ڕایئەسپاردووم یاوەری بدەمەوە دەستی ئێوە! دەشیگوت: لە لایەن منەوە سڵاوی لێبکە و پێیبڵێ ڕێزم بۆی هەیە. دەبێ بمانبوورێ، ئەوە یاوەرمان بە سڵامەتی بۆ ناردەوە، ژاندەرمەکانی دیش هەموویان لە گوێزێ ساغترن، بەڵام چەک و تەقەمەنییەکانییانمان پێویست بوون، هەربۆیە لێمان ئەستاندن! بۆخۆی دەزانێ دەوڵەت چەک و تەقەمەنیی زۆرە، بەڵام ئێمە نیمانە! گوتیشی چەک بۆ دەکارکردن دروست کراوە و ئەوان هەر لە بناخە دا ئەو چەکانەیان پێویست نەبوو...
ـ کە دیارە ئەو قسەیە درۆش نیە... بەڵام ئەتۆ کێی؟
ـ جووتێرم.
ـ ئەگەر جووتێری، ئەو تفەنگە چییە پێتە؟
ـ حەمەدۆک پێیداوم، بۆ ئەوەی یاوەر وە بیری هەڵاتنێ نەکەوێ. پێشت خۆشە بزانی ناوم چییە؟ ناوم حەمەدە.
مورتەزاغا کە لە پشت عارف سایم بەگی دانیشتبوو، چاوێکی لێکرد و بە دەنگی بەرز گوتی:
ـ کوڕە ئەوە تەحسین تاژییە!
تەحسین تاژی خێرا گوتی:
ـ ئەمن ناوم حەمەدە. وا دیارە تۆ ئەمنت لە گەڵ یەکی دیکە لێگۆڕاوە.
ـ بە هیچ شێوەیەک! ئەتۆ تەحسینی، تەحسین تاژی.
ـ ئێمەی جووتێر هەموومان وەک یەک دەچین. تێکەڵت کردوە و پێتوایە ئەمن یەکی دیکەم.
ـ کوڕە زۆر سەیرە! بۆچما ئەتۆ نەبووی هاتییە لای ئێمە و گوتت حەمەدۆک کوژراوە؟ وەبیرت نایە عەلی کەرتیش چۆنی دارکاری کردی؟
ـ لە خۆڕا خۆت ماندوو دەکەی ئاغا! پێمگوتی ئەمن ناوم حەمەدە...
مورتەزاغا دەستی هەڵنەدەگرت، هەتا جەنابی نوێنەر وەجواب هات:
ـ بەسە مورتەزا. ئەو کوڕەت هەرگیز بۆ نابێتە تەحسین تاژی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مورتەزا گوتی:
ـ با، دەبێتێ...
دەستی دە باغەڵی نا، سێ ئەسکیناسی سەد لیری دەرێنا و نیشانی تەحسینی دان.
ـ دەزانی ئەوانە چن؟
ـ چۆن نازانم، سێ ئەسکیناسی سەد لیری، لە سەر یەک دەکاتە سێسەد لیر.
ـ زۆر باشە، ئەوانەت دەدەمێ.
تەحسین سەری بەردایەوە. پووڵێکی زۆر بوو و نەیوێرا چاوی تێبڕێ. چاوی پڕ بوون لە ئاو. بەو پووڵەی دەیتوانی سی گاجووتان بکڕێ!
ـ نامەوێن!
ئەوەی گوت و ڕۆیی. بە پەلە لە شاری وەدەرکەوت. هەر غاری دەدا و دەتگوت هەژدیها ڕێیدەکەوێ. چەند پووڵێکی زۆر بوو! سی گاجووتی بە کەیف، یان سێسەد لیر!

هەر ڕۆژی دواتر یاوەر و پیاوەکانی گەڕانەوە شاخی. ئەو جار زۆریش بە تووڕەیییەوە. یاوەر سوێندی خواردبوو کە حەمەدۆکی هەر دەبێ بگرێ، بە دەست بەسراوی بیباتە شاری و تەسلیمی عارف سایم بەگی بکا، دوایەش هەر ئەوێ شەوێ ئازادی کا. بەڵام ئیدی هەر ئەو جارە و هیچی دی! جارێکی دیکە بیگرێتەوە، دەیبا لە نێوەڕاستی شاری، یان لە لای پردێ لە سێدارەی دەدا. بەڵام... بەڵام دەبێ پێش هەموو شتێکی ئەسپەکەی بکوژێ، چونکە قەولی بە تەحسین تازی داوە.

" بایرامۆغڵی حەمەدۆکی بۆ ناگیرێ، مەلایکە بێ، شێری سەحرایە بێ، پڵینگی دارستانی بێ، یان ڕۆستەمی زاڵی بە نێوبانگیش بێ، هەر بۆی ناگیرێ، تەنانەت ئەگەر ببێتە حەزرەتی عەلی و شمشیری دووسەریشی پێبێ! بایرامۆغڵی پیر بووە، زۆریش، چاوەکانی چاک نابینن، سێرەی بۆ ناگیرێ، قامکی پەلەپیتکەی بۆ ناکێشرێ و کەسێکی وا کوا دەتوانێ شەڕ لە گەڵ حەمەدۆکی بکا! بەڵام وەک دەڵێن جێیەک مەلای لێنەبێ، بە کەڵەبابی دەڵێن بڵقاسم! ئەو کاتەی بایرامۆغڵی میری چیا بوو، حەمەد هەر لە دایکیش نەببوو! بەڵام ئەو پیرە پیاوە ئێستا پێیوایە ئەگەر حەمەد جارێکی بە سەر دا بدا، شاخ، دارستان، ئاوهەڵدێر و ڕەوەزەکانیشی هەموو بە سەر دا دێن! هەر بۆیە هەر باسی حەمەدی بکەن، هەتا گوێی دەگیرێ هەڵدێ. حەمەدۆک پێیناخۆشە بایرامۆغلی ڕەگەڵ ژاندەرمان کەوتوە، پێیناخۆشە ئەو چووە دەستی دەگەڵ عارف سایم بەگ و ئاغا و بەگەکانی دیکە تێکەڵ کردوە و بۆتە دوژمنی وی. هەمیشە لە خودای دەپاڕێتەوە بمرێ، بەڵام تووشی چارەنووسێکی وەک ئی بایرامۆغڵی نەبێ! دەڵێ بە گوللەی خوێڕییەکی بکوژرێم کە دەستدرێژیی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کردبێتە سەر خوشکی خۆی، پێم خۆشترە لە وەی دواڕۆژم وەک وی بێ! دەڵێن لە سەریەک لە سەریەک ڕایدەسپێرێتێ و دەڵێ: چی دی لە بەرم هەڵمەیە، دەبێ ئەمن و تۆ هەر لەو شاخانە لێکی دەرکەین. ڕۆژێک بوو ئەو کێوانە لە بن پێی تۆش دەلەرزین. ئەوکاتی کراسە پیرۆزەکە دە بەر تۆ دا بوو، وەک ئێستای من. بایرامۆغڵی، یانی گیانی خۆت هێندە خۆش دەوێ، کە هەوڵ دەدەی کونێکی بدۆزییەوە، وەک ماری بخزییە نێوی و خۆتی تێدا بشاریەوە؟ ئاخ بایرامۆغڵی، هەڵۆیەک بە سەر لووتکەی هەرە بەرزی چیاوە دەفڕێ، باڵی لێکدەدا و هەموو دنیای دە بن باڵی خۆی دا دەبینێ. لەوانەیە هێندێک ئینسانی ئازای وا هەبن، کە لە مردنێ بترسن، بەڵام من نا! درەنگ یان زوو ئەمنیش دەمرم و دەزانم دنیا بە کەس نامێنێ. بایرامۆغڵی ژیان لە شەڕەف و سەربەرزی بە نرختر نیە. ئاخ بایرامۆغڵی!"

لە شاران و لە دێیان خەڵک کۆ دەبوونەوە، باسی بایرامۆغڵییان دەکرد و قسەی ناحەزیان پێدەگوت. بەیتیان بۆ دروست کردبوو و لەو بەیتانە دا بە ترسەنۆک و بێورە ناو دەبرا. خەڵک کە گوێیان لەو بەیتانە دەبوو، گاڵتەیان بە بایرامۆغڵی دەکرد و پێیپێدەکەنین. ئەو بەیتانە بە گوێی عارف سایم بەگی گەیشتنەوە. ڕۆژێکی چاوەشە کەچەڵی خەڵکی گوندێکی شاخیی بانگ کردە لای خۆی و بەیتەکەی پێگوت. دەو بەیتەی دا چاوەشە کەچەڵ حەمەدی هێندە بەرز کردبۆوە، گەیاندبوویە ئاسمانێ و بایرامۆغڵیشی وا نزم کردبوو، دە قوڕییەوە بردبوو. بە فەرمانی عارف سایم بەگی، سامی تورگوتی مامۆستا، ئەو بەیتەی لە هەوەڵێ ڕا تا ئاخرێ نووسییەوە.

ئەو قسە ناخۆش و ناحەزانە بە گوێی بایرامۆغڵیش گەیشتنەوە. جاری وا بوو پێکەنینی پێدەهاتن، جاری وا بوو نارەحەت دەبوو و هێندێک جاریش تووڕە دەبوو و لە داخان شەوانە خەوی لێنەدەکەوت. بەیتێک سەبارەت بە وی لە سەر زمانان بوو، کە عەلی زارقایش دروستی کردبوو و بایرامۆغڵیش زۆری سەرنج دابۆیە. دەو بەیتەی دا بەیتوێژ بەسەرهاتی منداڵیی بایرامۆغڵیی دەگێڕایەوە. باسی ئەوەی دەکرد کە چۆن بابی چووبووە شەڕێ و ئیدی نەگەڕابۆوە. باسی هەموو ئەو چارەڕەشی و کوێرەوەرییانەی دەکرد، کە بە سەر دایک و خوشکەکانی هاتبوو. باسی یاغیگەری وی و ئەو زاڵمە ملئەستوورانەی دەکرد کە بە دەستی وی کوژرابوون. لێرە دا ئەو لە ڕیزی کویرۆغڵی، ڕەشمار، بابە ئیسحاق و گەنج عوسمانی دانرابوو. بەیتوێژ پێیهەڵدەگوت، ستایشی قارەمانەتیی وی دەکرد و وەک پاڵەوانێکی بە دڵ و جوامێری دەناساند. ئەو جار کە دەهاتە سەر باسی ئەو سەر دەمەی کە بایرامۆغڵی دوای شەڕی سەربەخۆیی دەستی لە شاخی هەڵگرت و وەک مرۆڤێکی ئەمین، ڕاست و تەریککەوتۆوە لە ماڵە خۆی دانیشت، هەم وشەکان و هەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاهەنگی بەیتەکە گەرموگوڕ و نەرمونیان بوون و پڕ بوون لە هەستی دۆستایەتی، ئاوات و خۆشەویستی. بەڵام کاتێک دەگەیشتە سەر ئەو باسە کە بایراموٚغڵی بڕیاری دا بۆ شەڕی حەمەدۆکی بچێتە شاخی، بەیتەکە دەبوو بە خەم، دەبوو بە حەسرەت و داخ و ئەوانەی گوێیان لێدەبوو، زۆر ناڕەحەت دەبوون و دڵیان بە بایراموٚغڵی دەسووتا. لێرە دا بەیتەکە دەبوو بە بەیانی پەژارە و خەم، داوای دەکرد بیسەر ورد بێتەوە، لە قووڵایی دەردەکە بگا و لە نەکاو توند دەبوو، دەبوو بە تووڕەیی، دەبوو بە گلەیی و گازەندە، دەبوو بە سەرکۆنە و بە سەر ئەو کۆنە یاغیيەی دا دەباری. ئەوجار بەیتوێژ وەبیر بایراموٚغڵیی دەهێنایەوە کە ئەو بۆ ئەوە نەدەبوو هێندە دابشکێ و لە هەموو شتێک باشتر ئەوەیە کە هەرچی زووتر بمرێ و ئەو پەڵە شەرمەی لە مێژووی ژیانی بسڕێتەوە. ئەو جار داخ، حەسرەت و تووڕەیی تەواو دەبوو، گاڵتە و قسەی سووک دەهاتە گۆڕێ و سەرەنجام بەیتەکە بە شینگێڕیيەکی ناخۆش بۆ بایراموٚغڵی کۆتایی پێدەهات...

بایراموٚغڵی دەستووری دا:

ـ لە ماوەی دوو ڕۆژان دا دەبێ عەلی زارقایشم بۆ بێننە ئێرە، نەهات، تەرمەکەی بێنن. پێیبڵێن سازەکەشی لە بیر نەچێ...

پێش ئەوەی دوو ڕۆژەکە تەواو بێ، عەلی لە وێ بوو. بایراموٚغڵی بە نێوچاوانێکی گرژەوە چوو بۆ لای:

ـ شایەر بەخێربێی!

ـ وا دیارە بەخێر هاتووم، بایراموٚغڵی...

کاتێک عەلی زارقایش چاوی بە نێوچاوانی گرژی یاغیی کۆنەساڵ کەوت، ئەویش نیوچاوانی لە وی زیاتر تێکنا و گرژ بوو.

ـ بیستوومە بەیتێکت داناوە و ناوت ناوە "بەیتی بایراموٚغڵی!"

ـ وایە.

ـ بۆم بڵێ، بزانم چۆن بەیتێکە.

ـ بۆت دەڵێم بایراموٚغڵی.

ـ یەک وشەشی لێنەپەڕینی!

عەلی زارقایشی شایەر و بەیتبێژ بزەیەکی هاتێ، سازەکەی بە سینگیيەوە نا و دەستی پێکرد. خانووەکە زۆر گەورە بوو و پڕ بوو لە خەڵک، بەڵام کەس سریوەی نەدەهات و هەموو خەڵکەکە بە هەموو هەست و بیریانەوە لە گەڵ بەیتەکەی تێکەڵ ببوون. بایراموٚغڵی چوارمێردەکی دانیشتبوو، پشتی وە دیواری دابوو، دەستی ڕاستی بە پشتێنەکەیەوە بوو، گوێی دابووە بەیتەکەی و مووی لێنەدەبزووت.

بەیتەکە زۆر بوو و ئەوەندە خۆش بوو کە خەڵک نەیانزانی چۆن شەوەکە بە پەنا لەرەی دەنگی عەلی و وشە بە سۆزەکانی بەیتەکەی دا تیپەڕی. کاتێک کەڵەبابی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەیانی خوێندی، عەلی لە بەیتەکەی بۆوە. لە گەڵ ئاخر وشەی بەیتەکە، دوو دڵۆپ فرمێسک لە چاوەکانی بایرامۆغڵی هاتنەدەر، بە سەر ڕوومەتی دا شۆڕ بوونەوە و دە سمێڵە پڕەکانی دا ون بوون. ئەو جار بە دەنگێکی هێدی کە بە زەحمەت دەبیسرا گوتی:

ـ زارخۆش... یاخوا ئەو دەنگەت نەڕزێ و ئەو توانایی‌یەت هەر وا گەشە بکا! وشەکانت زۆر جوانن، ڕاستن، حەقن، ڕەوان و ئازایانەن. هەتا شایەر و بەیتبێژی وەک تۆ هەبن، جوانی و حەق و ڕاستیش هەر دەمێنن!

ـ ئەمن زۆرت سوپاس دەکەم، بایرامۆغڵی...

شایەرەکە هەستا و ئەوانی دیکەش هەموو هەستان. بایرامۆغڵی قۆڵی عەلیی گرت و لە گەڵ خۆی بردی‌یە دەرێ. مانگ هێشتا تەسکە شەبەقێکی مابوو و بەفرەکە کە ڕەنگێکی شینی کاڵی بە خۆیەوە گرتبوو، لە بن پێیان دا سیرەی دەهات. ئەو دوو پیاوە لە سەرەخۆ هەنگاویان هەڵدێنایەوە و سێبەرەکانیان وەپێشیان کەوتبوون. بایرامۆغڵی بە گەرمی باسکی بەیتبێژەکەی گوشی:

ـ باش دەبوو ئەو بەیتە ئاوا کۆتایی نەهاتبا! پێت وانیە عەلی؟

ـ با... زۆر باش دەبوو ئاوا نەبا...

ئەوجار لە حاڵێک دا بەیەکەوە باسی شایەر و گۆرانیبێژە کۆنەکانی وەک کاراجۆغڵی، دادالۆغڵی و ئاشق خەلیلیان دەکرد، هاتنەوە ژوورێ. کەتری‌یەکی پڕ لە ئاوی کوڵیو لە قولینچکێکی ئاورگێ لە سەر پۆلووان بوو و چادانێک چای دێمکراوی لە تەنیشتێ دانرابوو. قابڵەمەیەک نیسکێنە لە قولینچکێکی دیکەی ئاورگەکەی دانرابوو، هەڵم بە سووچێکی سەری قابڵەمەکەی دا لە چێشتەکەی هەڵدەستا و بۆنی نەعنەی بە دیوەکەی دا بڵاو دەکردەوە. سفرە ڕاخرابوو و قالبێک ڕۆنی کەرەی تازە کە لە پەنا پێخۆری دیکە دانرابوو، ئیشتیای پیاوی دەکردەوە.

بایرامۆغڵی بە جوانی ئەو ڕۆژەی دەهاتەوە بیر، کە بابی دەستی دا تفەنگێ و چووە شەڕێ. دوو برا و سێ خاڵیشی هەر دەچوون. دایکی، باپیری و تەواوی خەڵکی دێی لە گەڵیان چوونە شاری. هەموو لە مزگەوتی شاری کۆ بوونەوە، خۆیان ساز کرد و شتومەکیان تێکنان.

پێنج مانگێگ دواتر، هێندێک شتومەک و ناسنامەی بابی بایرامۆغڵی و خزمەکانی‌یان ناردەوە. وردە وردە دەرکەوت کە ئەوانەی خەڵکی کێوپارەی بوون و چووبوونە شەڕێ، یەکیشیان نەماوە و هەموو کوژراون. دێیەکە تەنیا پیرەپیاو، پێرێژن، نەخۆش، منداڵ و پەککەوتەی تێدا مابوون. ئەو جار ژنان هەموو کاری مەزرایەشیان کەوتە ئەستۆ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژێکی بایرامۆغڵی لە گەڵ دوو خوشکی کە لە خۆی گەورەتر بوون، لە مەزراکەی خۆیان کە لە دۆڵێکی خوارەوەی دێی بوو، گێرەیان دەکرد. پاشنیوەڕۆیەکی درەنگ سێ پیاوی چەکدار پەیدا بوون. گوتیان تینوومانە و داوای ئاویان کرد. کچەکان لە گۆزەی کە لە بن سێبەری پنچکێکی دانرابوو، ئاویان بۆ تێکردن و دایاننێ. دار بەڕوویەک لە وێ بوو، پیاوەکان لە بن سێبەری داربەڕووەکەی بۆی کەوتن. دواى ماوەیەک یەکێکیان کە سمێڵی شۆڕ و درێژ بوون، ڕووی دە دایکی کرد و گوتی:

ـ ئەرێ ژنەکە ئەتۆ ئەو کچە جوانانەت لە کوێ گەورە کردوون؟ چاو، هەر دووکیان هێندە ناسک و سپین، هەر دەڵێی تاویان نەدیوە! وا دیارە چارەنووس ئێوە و ئێمەی بۆ یەکتر داناوە! ئەو هاوڕێیەی من، ئەو سمێڵزەردە، وەختە بۆ تۆ شێت بێ، خەنی بوو کاتێک زانی مێردەکەت لە شەڕێ دا کوژراوە و ئەتۆ ئێستا بیوەژنی! جا وا چاکە ئێستا دەستی تۆ دە نێو دەستی وی نێم. ئەتۆ بۆ وی و من و ئەو هاوڕێیەی دیکەشم هەر کامەو یەکێک لە کچەکانت هەڵدەگرین!

هەرچەندی دایکەکە پاڕاوە، تووک و نزای کردن، گریا و هاواری کرد، بێسوود بوو. پیاوەکە دەستی توند بە دمی گرت و کێشای بۆ لای خۆی. دووەکانی دیکەش خوشکەکانی‌یان گرت و بۆ ئەوەی نەتوانن هاوار کەن لە عەرزی‌یان دان. بایرامۆغڵی تەمەنی هەر چاردە ساڵ بوو و بێجگە لە وەی دەستدرێژیکەرەکان وەبەر بەردان بدا، هیچی دیکەی لە دەست نەدەهات. یەکێک لە پیاوەکان تووڕە بوو و تەقەی لێکرد. بایرامۆغڵی بێهۆش بوو، لە بن پنچکێکی کەوت و کاتێک وەهۆش هاتەوە دیتی خوێنی هەر وا لە بەر دەڕوا. گوللەکە ڕانی کوناودیو کردبوو. کراسەکەی لە بەر خۆی دادڕی، برینەکەی پێبەست و هەرچۆنێک بوو، خۆی گەیاندەوە دێی. خەڵکی دێی دە فریای هاتن، برینەکەین بۆ دەرمان کرد و خزمەتیان کرد. زۆری پێنەچوو بایرامۆغڵی هاتەوە سەر پێ و هێشتا برینەکەی بە تەواوی چاک نەببۆوە، گەڕایەوە شوێنی خەرمانەکەیان. گێرەی کرد، خەرمانی هەڵاویشت، و گەنمی ڕەنێو هێنا و هێنایەوە ماڵێ. هیچکەس نەی‌دەزانی دایکی و خوشکەکانی چی‌یان بە سەر هاتوە و لە کوێن. کوڕەکە لە داخان و لە ناڕەحەتی‌یان دەتگوت شێت بوو. ڕۆژێکیان دەمانچەی بابی لە قەدی بەست، چووە شاخەکانی دەوروبەری خۆیان و دەستی بە ڕاهێنانی خۆی لە تەقەکردنێ دا کرد. بە داخەوە یەک گوللەشی نەدەپێکا. سێ گای فرۆشتن و کاڕابینێکی چاکی بە ڕەختەوە کڕی. چەک ئەو سەردەمەی زۆر گران نەبوو، چونکە ئەوانەی چەکیان پێهەڵدەگیرا، یان لە شەڕێ بوون و یان کوژرابوون. پیرە پیاوێک لە دێیەکەیان بوو، ناوی حەیدەرە کورد بوو. حەیدەرە کورد هەر سێ کچی هەبوون و کەسی دی، زووتر لەو دیوی چیاکانەوە هاتبوو و لە گەڵ کچەکانی دە خانوێکی گەورەی دا دەژیا. دەنگۆ هەبوو کە حەیدەرە کورد چەند کووپە زێڕی لە نێو خانووەکەی دا دە بن گڵی خستوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەیدەر دەوڵەمەند بوو و خاوەنی ڕەوە ئەسپ و مێگەلە مەڕێکی زۆر بوو و هەروەها نێزیکەی پەنجا تاژیی ڕەسەنی، لاق و ملدرێژی، باریکی سوور و ڕەشیشی هەبوون. حەیدەرە کورد ئەنگێوەیەکی بەنێوبانگ بوو. بایرامۆغڵی بە چاوی خۆی دیتبووی حەیدەر بە فیشەکێکی هەڵۆیەکی سووری لە ئاسمانێ، لە بەرزاییەکی زۆر، دە فرینێ دا، بەردابۆوە. هەموو کەس دەیزانی حەیدەر چ ئەنگێوەیەکە و قەت فیشەکی بە خەسار نادا، هەر بۆیەش نە چەتە و دز و نە خەڵکی دیکەش دە خۆیان ڕانەدەدی بە مەبەستی خراپەوە چاو لە لای ماڵی وان کەن. بایرامۆغڵی تفەنگەکەی بە دەستەوە گرت و چوو بۆ لای حەیدەرە کوردی:

ـ مام حەیدەر، هاتووم تفەنگهاویشتنم فێر کەی. دەمەوێ ببمە ئەنگێوەیەکی وەک تۆ!

ـ تفەنگەکەت تفەنگی چاکە. هیوادارم چاکی فێر بی و بتوانی چاکی کار پێبکەی. کوڕم ئەتۆ کێی؟

ـ کوڕی بایرامیم، ئەوەی چووە شەڕێ و نەگەڕایەوە.

حەیدەر بایرامی دەناسی و زۆریشی خۆشدەویست:

ـ مافی خۆتە کوڕم، کاری چاک دەکەی! ئەتۆ لە هەموو کەس زیاتر پێویستیت بە وەیە ببیە ئەنگێوەیەکی کارامە. ئێستاش دایکت و خوشکەکانت هەر بێسەروشوێنن؟

کە باسی دایک و خوشکە ونبووەکانی کرا، کوڕە وەخت بوو لە شەرمان بمرێ و وەک چەورەندەری سوور هەڵگەڕا:

ـ شتێکم زانیوە، کاری نەبی کوڕی گوڵمەزی بووە!

حەیدەرە کورد ڕقی هەستا، لە داخان خوێن دە ڕەگانی دا کوڵی، ملی هەڵمسا و هاواری کرد:

ـ ئەو بێناموسە خوێڕییە! نەبی ویستوویەتی تۆڵەی خۆی لە بابت بکاتەوە. بایرام پیاوێکی ئازا بوو و ئەویش هەتا بڵیی بێورە و هیچ و پووچ. دەی... دەبا دەست بە کارەکەمان بکەین!

لە وێڕۆژێوە حەیدەر ئەوی هەر بە بایرامۆغڵی، واتە کوڕی بایرامی بانگ کرد، وردە وردە خەڵکی دیکەش وایان پێگوت و ناوە ڕاستییەکەی بە تەواوی لە بیر کرا.

مانگێکی تەواو بە یەکەوە خەریکی ڕاهێنانێ بوون. دوای ئەو ماوەیە ڕۆژێکیان حەیدەرە کورد دەستی بە سەری بایرامۆغڵی دا هێنا و گوتی: هیوادارم خودا پشت و پەنات بێ و گوللەت جەرگی ناحەزان بدڕێ! ئێستا ئەتۆ تفەنگچییەکی چاکی، کەس وەک تۆ نانگێوێ و تەنانەت لە منیش ئەنگێوەتری! لە هەموو ئەو هەرێمەی، بە دەشت و شاخییەوە، کەسم پێشک نایە دە خۆی ڕاببینێ کێبەرکێت دە گەڵ بکا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بایرامۆغڵی دە تەقەکردنێ دا زۆر کارامە ببوو، بەڵام هێشتا لە نەبی گوڵمەزۆغڵی دەترسا. کە شەو دادەهات دەرگای لە سەرخۆی دادەخست و شەوێش لە ترسان خەوی لێنەدەکەوت. نەیدەوێرا لە دێش وەدەرکەوێ. زۆری هەوڵ دەدا بە سەر ترسەکەی دا زاڵ بێ، بەڵام بێسوود بوو. ڕۆژێکیان دایک و خوشکەکانی هەڵاتن و خۆیان گەیاندەوە ماڵەکەی خۆیان. کە گەیشتنەوە، یەکجار شەکەت بوون و بۆ بایرامۆغڵییان گێڕایەوە کە دەرفەتێکی لەباریان بۆ هەڵکەوتوە، ئیدی ڕانەوەستاون، هەڵاتوون و هاتوونەوە. بایرامۆغڵی وەخت بوو لە خۆشییان باڵ بگرێ و مەڕێکی کردە قوربانی، بەڵام هێشتا دوو حەوتوو بە سەر ڕاکردنی ژنەکان دا تێنەپەڕیبوو، کە شەوێکی، دە نیوەشەوێ دا، نەبی گوڵمەزۆغڵی بە دوو پیاوەکانەوە پەیدا بوو، بە خەنجەری ڕووتەوە خۆی دە ماڵێ ڕۆکردن و بە زۆری، بە ڕاکێشڕاکێش ژنەکانی بردنەوە. بایرامۆغڵی بە شوێنێکی نێو بڕ دا پێشاوبڕەی لێدانەوە و لە سەر ڕێگایە بۆسەی بۆ دانانەوە. مانگەشەوێک بوو وەک ڕۆژێ. پیاوەکان بەژنەکانەوە بە پێشی دا تێپەڕین، ژنەکان هێشتا هەر دەگریان و هاواریان دەکرد، بەڵام بایرامۆغڵی وا دەلەرزی کە دەستی تفەنگی نەدەگرت و قامکی پەلەپیتکەی بۆ نەدەکێشرا.

دواتر زۆر جاران هەر بەو شێوەیە ژنەکان هەڵدەهاتن و دەهاتنەوە، بەڵام زۆری پێنەدەچوو نەبی گوڵمەزۆغڵی لە گەڵ پیاوەکان دەهاتن و بە پرچڕاکێشان دەیانبردنەوە. جارێکیان دایکی ئیدی ئەوەندە تووڕە بوو، کە خۆی پێڕانەگیرا و بە سەر بایرامۆغڵی دا قیژاند:

ـ ئەتۆ پیاو نی! جەرگ و هەناوەت خرا بن ڕۆڵە! بریا ئەتۆم هەر نەبووبا! ئێمە ئەوە دە جار هەڵاتین و هەموو جارێ گوڵمەزۆغڵی دێ و بە زۆری دەمانباتەوە! ئەتۆش چاو شۆڕ دەکەیەوە و متەقت لێنایە! سەیرە، خەڵکیش دەڵێن لە هەموو کەس ئەنگێوەتری و نێوبانگی تفەنگچییەتیت لە شاخ و دەشتێ دەنگی داوەتەوە. ڕۆڵە خوێڕییەکەم! جرجە مشکی ترسەنۆک! هەر نەبی چاترە، ناپیاوی بێناموس!

بایرامۆغڵی هیچی نەگوت. وەڵامی خوشکەکانیشی نەدایەوە، کە ئەوانیش تووک و نزایان لێدەکرد. سەری بەردایەوە و بێدەنگ بوو. پاشان لە دێی وەدەرکەوت. کەلێنەدارێکی دیتەوە، سێ شەو و ڕۆژان دەو کەلێنە دارەی دا مایەوە، نە هیچی خوارد و نە هیچی خواردەوە. دوای ئەو سێشەو و ڕۆژەی چووە لای حەیدەرە کوردی و قسەی لە گەڵ کرد:

ـ دەترسم، دەترسم بکوژرێم. ئەوەندە دەترسم پەلەپیتکەم بۆ ناکشێ. پێمخۆشە خۆم بکوژم، بەڵام ئەو بیرە ترسەکەم زیاتر دەکا! چ بکەم، ئەوە شێت دەبم! خوێڕییەکی وەک من خۆشی پێناکوژرێ!

حەیدەرە کورد دەستی بە سەری دا هێنا، قاقایەکی کێشا و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ وا نیە، پێتدەکرێ! پیاو بۆیە خەڵکی، یان خۆی دەکوژێ، چونکە دەترسێ. ئەو کەسەی زۆر زۆر دەترسێ، سەرەنجام ڕۆژێک لە سنووری ترس دەچێتە ئەو دیو و ئینسانێکی ئازا و بێباکی لێهەڵدەکەوێ! ئێستا کە هاتوویە لای من و بۆخۆت دەڵێی کە ترس هەموو لەش و گیانتی داگرتوە، ئەوە بەو مانایەیە کە ترس ئیدی چیدیکەی لە گەڵت پێناکرێ! بڕۆ کوڕم، داوای سەرکەوتنت بۆ دەکەم و دڵنیام هەر بەو شێوەیە بچیە پێش، گوڵمەزۆغڵی هیچ، دەتوانی سوڵتانیش بکوژی! تەنیا یەکجار پەلەپیتکەی بکێشە و ئیدی بۆخۆشت پێت سەیر دەبێ، کە چەندە خێرا دەکەویە سەر گەڕ و ئەوەندە دەسکەرەوە دەبی، کەست دەروەست نایە!

پاشان... پاشان هێندەی نەکێشا دایک و خوشکەکانی هەڵاتنەوە و گوڵمەزۆغڵی هات بردنیەوە. بایرامۆغڵی سپی هەڵگەڕابوو، لە پشت کۆڵەکەی خانووەکەی، هەڵکورمابوو و تێیانەوە ڕامابوو. دایکی هەر ئاوڕیشی لێنەدایەوە.

ڕاست وەک جارەکانی پێشوو، دوای ئەوەی ئەوان لە دەرگایە چوونەدەر، بایرامۆغڵی هەستا، لە پشت پێڕکی تفەنگ و فیشەکدانەکەی دەرێنا. فیشەکدانی لەخۆ بەست و تفەنگی بە دەستەوە گرت، وەک دە خەوێ دا بڕوا وا بوو، بە ڕێگا نێوبڕەکەی دا خۆی گەیاندە پێشیان و لە شوێنەکەی جاران بۆسەی بۆ دانانەوە. دیسان ترس و سام تەواوی لەشی داگرتبوو، دەلەرزی، دەتگوت تای لێیە، لەشی وە سەر ئارەقەی گەڕابوو و ددانی ددانی نەدەگرت. تاریکە شەو بوو و ئەستێرەکان شەبەقێکی کزیان هەبوو، بەڵام ئەو بە باشی نەبی و دوو کەسەکەی دیکەی لە دایک و خوشکەکانی بۆ لێکدەکرایەوە. نەبێ لە پێشێ دەڕۆیی، ژنەکان بە دوای وییەوە بوون و دووەکانی دیکەش لە دواتر بوون. کە چاوی بە تارمایی نەبی کەوت، ئەوەندە ترسا، سەری دەگێژەوە هات، بەوحاڵەش سێرەی گرت، پەلەپیتکەی کێشا و دەسبەجێ بە دوای وەش دا، لوولەی تفەنگێێ دە وانی دی کرد و پێیەوە نان. ئیدی ترسی شکا، دەرفەتی نەدانێ و وەک بارانەی بە سەری دا باراندن. لەو لاشەوە تەقە کرایەوە، بەڵام ئیدی بایرامۆغڵی گوێی لێ نەبوو. خەڵکی گوندی بە بیستنی تەقەکەی هەموویان وەخەبەر هاتبوون، چووبوونە دەرێ، لە پشت دار و ڕەوەزان خۆیان حەشار دابوو و سەیری شەڕەکەیان دەکرد. کاتێک وڵات ڕووناک بوو، بایرامۆغڵی فیشەکی پێنەما. شەکەت و ماندوو سەری وە سەر بنە دارێکی کرد و یەکجێ خەوی لێکەوت. ژنەکان چوونە سەری، بە هەرسێکان هەڵیانگرت و بردیانەوە ماڵێ. هەر بە گوللەی هەوەڵێ نەبێ پێکرابوو، بریندار ببوو، بەڵام دواتر هەڵاتبوو و دەرباز ببوو. کەلاکی دووەکانی دیکەش لە وێ کەوتبوو. کەلاکەکان دە خوێنێ دا شەلاڵ ببوون. کاتێک بایرامۆغڵی وەخەبەر هات و بۆیان گێڕایەوە کە نەبی بە برینداری دەرباز بووە، دەمانچەی لە خۆ بەست و بە ڕاکردن وە دوای کەوت. گوڵمەزۆغڵی کە بە وەی زانی لە گوندی خۆشیان هەڵات، بەڵام بایرامۆغڵی لە دووی نەبۆوە. لە ئەسکەندەروونێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەیشتە سەری و لە نێوەڕاستی شاری تەقەی لێکرد، بەڵام گوللەکەی بە هەڵە چوو و وەنێوچاوانی کابرایەکی کەوت کە ڕاست دە وەختی دا لە پەنا نەبی بوو. نەبی خۆی ون کرد، بایرامۆغلی شوێنی هەڵگرت، بە دوای دا چوو بۆ ئانتاکیای و لەوێ دیسان لێی ون بۆوە. بایرامۆغلی ماندوو نەدەبوو و هەر بە دوای دا دەگەڕا. شەوێکی، لە شوێنێکی دیکە کتوپڕ بە سەری دا کەوت. ئیدی دەستی بۆ دەمانچەش نەبرد، یەکجێ خۆی پێدادا و دە بن خۆی نا، بەڵام خەڵک گەیشتنە فریای نەبی و بایرامۆغلییان لە سەر هەڵپچڕی. نەبی دیسان بۆی دەرچوو. بەرەو ئالیپۆ پالاوتی و لە وێوەش چووە دیمەشقێ، بەڵام بایرامۆغلی وەک سیبەری هەر بە دوایەوە بوو. هەر نەشیدەگەیشتێ و بۆی نەدەکوژرا. جارجاریش دەیگوت بڵێی ئەو جار بیگەمێ، بوێرم تەقەی لێبکەم؟ نەبی چووە ئەدەنەی، بایرامۆغلیش چوو و سەرەنجام ئەو هاتەوە شارە چکۆڵەکەی خۆیان و بایرامۆغلیش بە دوای دا گەیشتێ. ئەوێرۆژێ بازار بوو و خەڵک ئەوەندە زۆر بوو، دەرزیت هەڵاویشتبایە، وە عەرزی نەدەکەوت. بایرامۆغلی کوڕی گوڵمەزی لە نێزیک پردێ، ڕاست ئەو شوێنەی ئەسپەکەی حەمەدۆکی چەندین ساڵ دواتر لێ گوللەباران کرا، دۆزییەوە.

نەبی پێش وی دەمانچەی هەڵکێشا، بەڵام بایرامۆغلی دەرفەتی پێنەدا قامک بگەیەنێتە پەلەپیتکەی، وەک باشووی دایهاتێ و دەستی دە تینتینۆکەی نا، بە دەستەکەی دیکەشی هەڵیکێشا خەنجەرێ و خەنجەری هەتا بن دەسکان لە سینگی نەبی بردە خوارێ. گوڵمەزۆغلی دەسبەجێ پێڕاهات، بەڵام بایرامۆغلی دەستی لێهەڵنەگرت، دیسان وە بەر خەنجەرانی دایەوە و تەواوی لەشی ئەنجنی. خەڵک لە دەوروبەریان کۆ ببوونەوە و بێئەوەی هەوڵی نێوبژیوانییە بدەن، حەیران و بێدەنگ چاویان لێدەکردن. هەموو لەشی بایرامۆغلی، لە بەری پێی ڕا هەتا تەپڵی سەری خوێنێ لێدەتکا. سەرەنجام هەستایەوە و لە دەوروبەری خۆی ڕوانی. هیچی نەدەگوت و وەک ئەوە دەچوو هەر هۆشیشی لە خۆی نەبێ. لە نەکاو ئاوڕی دایەوە، چاوێکی لە مردووەکەی کرد کە دەخوێنی خۆی دا نوقم ببوو. کە دیتی خەڵک لە دەوری تەرمەکەی کۆ بوونەوە و پاڵەپەستۆی یەکتر دەدەن، ترسا، ڕەتی برد و خەریک بوو لە تەنیشت مردووەکەی وە عەرزێ کەوێ. وێدەچوو خوێن گرتبێتی، بەڵام خۆی گرتەوە و نەکەوت. لەو کاتە دا دەمانچەکەی وە بیر هاتەوە، دەریهێنا و دەراغێکی تەواوی لە مردووەکەی بەتاڵ کرد. پاشان زۆر بە لە سەرەخۆیی دەراغێکی دیکەی دەرێنا، خستییە سەر دەمانچەکەی، وەرسووڕا و ڕووی دە جادەی سەرەکیی نێو شاری کرد. هەموو پێیان وا بوو دەچێتە ژاندەرمەخانەی و خۆ بەدەستەوە دەدا. بایرامۆغلی هەتا نێزێک ژاندەرمەخانەی چوو، بەڵام لە وێ بە خێرایی چووە کۆڵانێکەوە، بە ڕاکردن بە نێو کۆڵانەکەی دا تێپەڕی و خۆی گەیاندە نێو دەوەنان، ئەوەندەی بڵێی یەک و دوو لە تەپکی وەسەرکەوت، ئاوەژوو بۆوە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆی گەیاندە دارستانی و لە دۆڵێکی دا کانی‌یەکی خۆشی دیتەوە. لە سەر کانی‌یەکەی ڕاوەستا و تێروپڕی ئاو خواردەوە. خوارەوەی کانی‌یەکەی قامیش و پنگەڵانێک بوو ماری تێ‌نەدەچوو، خۆی دەنێو پنگەڵانەکەی ڕاکرد، شوێنێکی قووڵی دۆزی‌یەوە و درێژ بوو. زۆری پێ‌نەچوو ئاگای لەخۆ بڕا و وەک کۆلکەدارێک لە وێ کەوتبێ وا بوو. ژاندەرمە زۆری لێ‌گەڕان، بەڵام نەیان‌دۆزی‌یەوە.

هەواڵی کوژرانی گوڵمەزۆغلی کەوتە سەر زار و زمانان و نێوبانگی بایرامۆغلێش تەواوی چیای تووڕووس و چوکووڕاوای داگرت. ئیدی بایرامۆغلی یاغی بوو. دوای ماوەیەک هێندێک کەسی دیکەشی ڕەگەڵ کەوتن، کە هەموویان ئازا و بە ورە بوون و بۆخۆی دەستەیەکی پێک‌هێنا. بایرامۆغلی ساڵانێکی زۆر چەتە بوو. خەڵک خۆشیان دەویست و پێگەیەکی بەهێزی لە نێو خەڵکی شاخی دا هەبوو. بایرامۆغلی لە دەوڵەمەندانی دەستاند و دەی‌دا بە هەژاران. شایەر و بەیتبێژی هەموو گوندەکان پێیان‌هەڵدەگوت، بەیت و گۆرانی‌یان بۆ دادەنا و شایی‌یان بۆ دەگێڕا. هێندەیان خۆش‌دەویست دەیان‌هێنا ڕیزی کۆێرۆغلی، گەنج عوسمان و ئەسکەندەری جووتشاخی گەورە. وای لێ‌هاتبوو دەیان‌گوت بایرامۆغلی دەستی بەسەری هەر نەخۆشێکی دا بێنێ، چاک دەبێتەوە و هەر لەشبەبارێک لە ئاوی قاپێکی بخواتەوە، کە ئەو قومێکی لێ‌خواردبێتەوە، ئیدی ئێشی لە قالبی دەبڕێ. کاتێک شەڕی سەربەخۆیی دەستی پێ‌کرد، بایرامۆغلێش وەک ڕەشمار و یاغی‌یە بەنێوبانگەکانی دیکەی وک گیزیک دۆران، عەلی عەفە یۆڕۆکی، یۆکچەن عەفە و دەمیرچی عەفەی لوولەی چەکەکەی دە دوژمنی کرد و لە شەڕی هاچین، کاربوغاز و ماموورەش دا بەشدار بوو. کاتێک شەڕ تەواو بوو، چەکی دانا و چۆوە گوندەکەی خۆی. لەماڵی دنیایە تەنیا یەک سکەی زێڕی هەبوو. بەو زێڕەی جووتێک گا و نیروئامووری کڕی. چاشی زۆر پێ‌خۆش بوو، بۆیە پاشماوەی پووڵەکەی دا بە قەند و چا. لەو کاتەوە بایرامۆغلی خەریکی کشتوکاڵ بوو، بەڵام ئەوەی پەیدای دەکرد، بە زەحمەت بەشی ژیانێکی نەمر نەژیی خۆی و بنەماڵەکەی دەکرد و نەی‌دەتوانی ئەوەندەی قەندوچا پێ‌بکڕی، کە هەموو ڕۆژێ چای بخواتەوە. دایکی مابوو، مێردی کردبۆوە و سێ منداڵی لە مێردە تازەکەی هەبوو. هەروەها خوشکەکانیشی مێردیان کردبوو.

بایرامۆغلی ئاگای لە بەسەرهاتی حەمەدۆکی هەبوو. لەو کاتەوە حەمەد ببوو بە چەتە و نێوبانگی بڵاو ببۆوە، کە بە دوای عەبدیخانی‌یەوە بوو هەتا کوشتی، کە بەربەرەکانیی عارف سایم بەگی دەکرد و پاشان مەحمووداغای کانی‌یەگوڵانی کوشت، هەمووی ئەوانە شوێنەوارێکی قووڵیان لە سەر وی دانابوو و ئەو کۆنە یاغی‌یە حەمەدۆکی یەکجار زۆر خۆش‌دەویست، ئەو حەمەدۆکە لاوەی کە ناو و ناوبانگی لە وی زیاتر دەرکردبوو و زۆر شتیشی کردبوو کە ئەو کاتی خۆی نەی‌توانیبوو بیان‌کا. بۆخۆی دەی‌گوت ئەمن دەورم نەماوە، ناوم ون بووە و خەڵک

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

منیان لە بیر چۆتەوە، بەڵام حەمەدۆک جیاوازیی هەیە. ناوی وی هەتا دنیا دنیایە، هەر دەمێنێ و ون نابێ. ئەو هەموو هەڵسووڕان و چالاکی‌یەکانی حەمەدی بە ئۆگری‌یەوە دەخستە بەر باس، لێکی‌دەدانەوە و هەمیشە دەی‌گوت حەمەد بە سەر ترس دا زاڵ بووە، ڕاست وەک من! ڕۆژێک منیش لە سنووری ترس پەڕیمەوە و ئیدی تووشی نەبوومەوە. ئەو لە ماوەی شەڕی سەربەخۆیی دا قەت تووشی ترس نەهاتەوە، چونکە تاکێک بوو لە نێو کۆمەڵێک سەرباز دا، یان با بڵێین چونکە دەی‌زانی ترس چی‌یە و دەڵێ چی. کاتێکیش گەڕایەوە گوندەکەی خۆی و ژیانێکی یەکجار هەژارانەی دەست‌پێکرد، ئیدی قەت ترسی بە بیر دا نەهاتەوە، تا ئەو ڕۆژەی فەرمانی پێدرا وەدوای حەمەدی بکەوێ و بی‌گرێ...

زانیاری‌یەکان وردە وردە پوختەتر دەبوون و ئێستا دەیان‌زانی حەمەد لە کوێیە: حەمەدۆک ئەوە لە گوندی" دوورەڕێ" و لە لای بابە گوڵەیە. بایرامۆغڵی و فەرماندەرەکان لە بناری عەلیکۆی کۆبوونەوەیەکیان گرت و بڕیاریان دا هەموو ئەو هێزانە کە بە شێوەی بڵاو دەگەڕان، کۆ بکەنەوە، بیان‌خەنە سەر یەک و ئەوەندەی دەکرێ خێرا و کتوپڕ بچنە سەر ئەو گوندەی و گەمارۆی بدەن. بە ڕواڵەت پلانەکە ئەوە بوو، بەڵام ژاندەرمان پێش وڵات ڕووناکبوونێ چوونە دەوروبەری گوندی "تاقەدار"ێ و مەبەستی سەرەکیش هەر ئەو گوندە بوو و ئەوی دی بۆ هەڵخەڵەتاندن بوو. حەمەد کە هەستی کردبوو ئەوان خەریکن هێرش بکەنە سەر گوندی دوورە ڕێی، بە کوێرە ڕێگا و نێوبڕان دا هێندێک پێشتر هاتبوە گوندی تاقەدارێ و لە ماڵی بابە وەلی بوون. دەستەکەیان نۆزدە کەس بوو. هەمووش پیاوی هەڵبژاردە، شەڕکەر و بە ئەزموون.

لە نەکاو پیاوێکی خەڵکی دێی هاتە ژوورێ و گوتی:

ـ دەوری دێی گیراوە!

مەلا فەرهاد گوتی:

ـ ئاخری بایرامۆغڵی فریوی داین. لە کنەخۆ بە سەری هەڵدەتۆقاندین، بەڵام وا دیارە ڕاست سێرەی لێ‌گرتووین و لێمان‌دەدا. با هەرچی زووتر وەخۆ کەوین و نەیەڵین هەموو لایەکمان لێ‌بگرن...

حەمەد کە ڕەنگی هێندێک سپی هەڵگەڕابوو، بەڵام هەر وا لە سەرەخۆ بوو و نەخەجڵابوو، گوتی:

ـ ڕاوەستن! دەبێ پلانێک دانێین. بە بێ بیرکردنەوە لە دێی بچینە دەرێ، بایرامۆغڵی وەک مێشان قڕانمان تێ‌دەخا.. دەوروبەری دێی ڕووتەنە...

مەلا فەرهاد فیشەکدانەکەی هەڵگرت و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ حەمەد ئێمە گەمارۆ دراوین. هەستن ڕۆڵە، زوو بن، ئەگەر هیچ ڕێگای دەربازبوونیش نەمابێتەوە، دەبێ شەڕێ بکەین و بە زیندوویی نەمانگرن!
حەمەد هەر وا ئارام و لە سەرەخۆ گوتی:
ـ سەبر بگرە مەلا فەرهاد. نەتبیستوە دەڵێن: پەلەکردن کاری شەیتانییە!
لە نێوەڕاستی ژوورێ دانیشت، چەنەی خستە سەر دەستی و بیری کردەوە، بەڵام مەلا فەرهاد نەدەحەجمی.
هێندەی پێنەچوو حەمەد سەری هەڵێنا و گوتی:
ـ بابە وەلی!
ـ فەرموو حەمەدۆک!
ـ دەبێ یارمەتیمان بدەی!
ـ سەر و ماڵمت دە ڕێ دایە حەمەدۆک.
ـ بنێرە خێرا نۆزدە پیاوی جحێڵ بێنە ئێرە.
هەر دوای ساتێک نۆزدە پیاو لە وێ ئامادە بوون.
حەمەد پێیگوتن:
ـ برایان، ئێمە وئێوە جلەکانمان دەگۆڕینەوە. دەی خێرا کەن، با زوو بیانگۆڕین.
ئەو جار مەلا فەرهاد گەش بۆوە،
چوو دەستی لە سەر شانی حەمەدی دانا و گوتی:
ـ ئێستا تێدەگەم مەبەستت چییە، قسەی تۆیە! لەوەی زیاتر ڕێگایەکی دیکەمان لە پێش نیە.
حەمەد گوتی:
ـ بەڵێ ناچارین وا بکەین و ئەوەش فکری چاکە، بەڵام ئەدی چ لە منداڵان بکەین... منداڵ قسەی تێدا ڕاناوەستێ و درۆش نازانێ!
ـ نیگەرانی منداڵان مەبن، لە بەختی باشی ئێوە هەموویان سووریێژەیانە و دە جێگایە دان!
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ بە ڕاستی ئەمنیش هەر لە منداڵان نیگەرانم، وایە، منداڵ نازانێ درۆ بکا و هەرچی لێیبپرسی، ڕاست وەڵامت دەداتەوە.
بابە وەلی گوتی:
ـ تۆسقاڵێک بیر لە منداڵان مەکەنەوە و تەنیا هۆشتان بە لای خۆتانەوە بێ. وەک گوتم منداڵەکان نەخۆشن و ئەگەر حەزرەتی عەلیش پێیان بڵێ، لە جێگایە نایەنە دەر. بێجگە لە وەش ئەمن چییان پێبڵێم، دەیکەن و لە قسەم دەرناچن.
حەمەد گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ زۆر باشە بابە وەلی. ئەوەش چەک و ڕەختەکانمان! لە بەر دەستانیان مەهێڵە، با نەیان دۆزنەوە!
ـ خەمی وانیشت نەبێ. دەبێ لە شوێنێکیان دانێم، بۆخۆشم بە زەحمەت پێیبزانمەوە.
ـ باشە ئەگەر هەموو خەڵکەکەیان لە شوێنێکی کۆ کردەوە، بڵێین چی؟ ئەگەر جەبارە درێژیان لە گەڵ بێ، دەتناسێتەوە، ئەو کات بڵێی تەسلیمی بایرامۆغڵیت نەکا؟
ـ حەمەد بە دڵنیایییەوە گوتی:
ـ جەبار دۆستی منە و دەنگێ ناکا.
ـ عەلییەشەلیش هەر وا.
حەمەد بزەیەکی هاتێ و چی دی نەگوت.
ـ ئەدی مووسا زریان؟ قسەی تێدانیە ئەو شوێنی ئێمەی تا ئێرە بۆ هەڵگرتوون. دەبێ ئەویش بتناسێ!
ـ دەمناسێ.
ـ بە ڕاستی ئەو بایرامۆغڵییە لە تاعوونی خراپترە، بیژوویەکی پیسی هیچوپووچە. بریا هەر زوو کوشتبامان...
ـ کێ پێیوابوو ئەو کابرایە کە هێندە گەورە بوو، خۆی ئاوا سووک بکا، ببێتە سەگ و پاسی عارف سایم بەگ و ئاغاکانی دیکە بکا؟ ئەدی مووسا زریان... ئەو خوێڕییەش بۆ برە پووڵێکی سەری دەدوو ناوین و دەستمان لێهەڵناگرێ؟ دەبوو ئەویشمان کوشتبایە! حەیف بە قسەی عەلییە شەلیم نەکرد... بە قسەی ویم کردبایە، ئێستا وامان بە سەر نەدەهات...
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ ئەمن هەر ترسی منداڵەکانم هەیە. هەر یەکێکیان وەدەرکەوێ و...
حەمەدۆک گوتی:
ـ کاکە، خەڵکی ئێرە عەلەوین. تەنانەت منداڵەکانیشیان هەرگیز لە قسەی "باب"ـەکانیان دەرناچن. دڵنیا بە بشیان کوژن، هیچ نادرکێنن.
ـ ئەدی ئەگەر یەکێکی خوێڕی، سیخوڕێک، سووکێکی لە لای بایرامۆغڵی ڕاپۆرتی لێدابن و ئاشکرای کردین؟
ـ بێگومان بابە وەلی بیری لەو شتانە کردۆتەوە!
ـ بەڵێ، تەنیا مووسا زریان جێی ترسە...
ـ هیچ ناقەومێ، مەترسن!
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ پەنا بە خودای!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێیەکە بێدەنگ و مات بوو. هەموو چاوەڕوان بوون بزانن کاتێک بایرامۆغڵی دێ، چ دەکا. دوور دەنگی چەقولووری سەگان و زەڕەی کەران دەهات.

سەرەنجام هێزەکە گەیشتە نێو دێی. مووسا زریان لە پێشێ دەڕۆیی و عەلی‌یە شەلیش شانبەشانی دەهات و یەک شەقاوی لێجیا نەدەبۆوە. بایرامۆغڵی بە سواری بوو و یاوەرەکان، سەروان خەلیل، عیززەت نووری و وەکیل باشی عاسمیش لە گەڵ وی دەهاتن و هەموو چاویان بڕیبووە مووسای شوێنگێڕ کە لە گەڵ هەر هەنگاوێکی گۆچانەکەی دە عەرزی دەکوتا و بە چاوان دەوروبەری دەپشکنی. شوێنەکە هەتا دەرگای حەساری بابە عەلی و ئەو دیوەخانە گەورەیەی شوێنی کۆبوونەوەی خەڵکی ئاوایی بوو، هاتبوو:

ـ چەتەکان نۆزدە کەسن، هاتوونە ئەو ماڵەی و دوایە نەهاتوونەوە دەر، بابە وەلی!

ـ مووسا زریان، ئەتۆ دەڵێی چەتەکان چوونە دەو ماڵەیەوە و دوایەش نەهاتوونەوە دەر، لەو قسەی خۆت دڵنیای؟

مووسا زریان بە دڵنیایی‌یەوە وەڵامی دایەوە:

ـ بەڵێ، بابە وەلی. ئەوان هەر دە وێ دان.

ـ جا ئەگەر وایە فەرموو بچۆ ژوورێ، بزانە وایە!

ـ بە تەمام هەر واش بکەم و جا دەبینی هەموویان دێنمە دەر، دیارە بە حەمەدۆکیشەوە.

مووسا لە دەرگا چووە ژوورێ، گۆچانەکەی بە سەر شوێنەکان دا هێنا و لێیان ورد بۆوە، بەڵام خێرا هاتەوە دەرێ.

ـ ئەو چەتانە گومانی تێدا نیە هەر لەو دێیەن، هەمووی دوو سەعات نابێ لەو ژوورەی هاتوونە دەر. خۆ ئیشاڵڵا باڵیشیان لێنەڕواوە، هەڵفڕیبن و ڕۆیبن. دڵنیام هەر لە نێو دێی، لە شوێنێکی خۆیان شاردۆتەوە...

ئەو جار مووسا بە تالووکە کەوتە پشکنینی ئەو شوێنانەی کۆڵانەکان کە گومانی لێیانهەبوو. شوێنێکی هەڵدەگرت، هەتا لای دەرکێکی دەبرد، دوایە بە غار دەگەڕایەوە و دەچوو بۆ دەرکێکی دیکە. هەتا دوای نیوەڕۆیە ئەو غارغارێنەی کرد و دوای ئەوەی هێندە ماندوو بوو ئارەقەی لە بەری پێی دەتکا، گەڕایەوە لای بایرامۆغڵی:

ـ ئەو نۆزدە چەتانە هەر لەو دێیەی دان و بۆ هیچکوێ نەچوون. حەمەدۆکیشیان لە گەڵە. دڵنیام دە خانووەکان دا خۆیان شاردۆتەوە و ئەگەر بگەڕێین، دەیاندۆزینەوە. شوێنەکان تێکەڵ بوون و لە هەموو بەر دەرگا و کۆڵانەکان هەن. دڵنیام سەری هەموو ماڵەکانیان داوە...

بایرامۆغڵی لێی پرسی:

ـ باشە مووسا، بۆ ئەوان چوونە هەموو ماڵەکان؟ چی‌یان بەو هەموو ماڵانە داوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دیسان مووسا ڕای کردەوە نێو دێی و بە چاوەکانی کە وەک چاوی هەڵۆی زیت و وریا بوون، وڵاتی پشکنییەوە، بە گۆچانی شوێنەکانی هەڵسەنگاند و تاقیکردنەوە و پاشان هاتەوە لای بایرامۆغڵی:

ـ ڕەنگە بەقام پێنەکەی، بەڵام ئەمن پێتدەڵێم حەمەد و دەستەکەی لێرە، دەو دێیەی دان. هەموو شوێنێکی بە وردی گەڕاوم و ئەو دەوروبەرەشم باش پشکنیوە. شوێنەکان لێرە نەڕۆیشتوونە دەر. ئەوان لێرە ماونەوە و لە دێ دا بڵاو بوون...

بایرامۆغڵی هێندێک بیری کردەوە، پاشان یاوەر فاڕوقی بانگ کرد و پێیگوت:

ـ یاوەر، بە هێزەکەی خۆت بڵێ ماڵبەماڵی ئەو دێیەی بپشکنن. پاشان دەستوور دەدەین خەڵکەکە هەمووی لەو مەیدانە گۆڕەی نێوەڕاستی دێی کۆ ببنەوە. ئەمن باوەڕم بە مووسا زریانی نیە، بەڵام بۆچی، بەڵکوو قسەکەشی ڕاست بێ و حەمەدۆک لێرە بێ.

پاشان ڕووی دە مووسا زریانی کرد:

ـ ئەتۆ حەمەدی دەناسی، وانیە؟

ـ بەڵێ، دەیناسم، بایرامۆغڵی.

ـ کە وابوو ئەگەر بیبینی...

ـ دەسبەجێ دەیناسمەوە، بایرامۆغڵی.

یاوەر گوتی:

ـ ئەمنیش مەلا فەرهادی دەناسمەوە.

دەستەیەک ژاندەرمە ماڵەکانیان پشکنی و هەموو پیاوەکانیان هێنان و لە مەیدانەکەی نێوەڕاستی دێی کۆیان کردنەوە. دوای حەوت کەسان حەمەدیان هێنا مەیدانەکەی. کە هێنایان، لاقی ڕووت بوون و چاکەت و پانتۆڵێکی دڕاوی شڕۆڵی دە بەر دا بوو و کراسەکەشی لە پشت ملییەوە هەتا سەر پشتی دڕابوو. حەمەد لە سەرمان خۆی کۆ کردبووۆوە و لاقەکانی شین هەڵگەڕابوون. کاتێک مووسا زریان چاوی پێیکەوت، غاری دا پێشێ و گوتی:

ـ ئەوە هەوە! ئەوە حەمەدۆکە!

بەڵام عەلییە شەل دەسبەجێ گەیشتە سەری و سەبرێک پێیگوت:

ـ هەتیو، یەکجاری دی بڵێی ئەوە هەوە، هەر لێرە، دەسبەجێ دەتتۆپێنم!

دەنگی عەلی هەر چەند سەبر بوو و هەر بە گوێی مووسای گەیشت، بەڵام ئەوەندە لێبڕاونە و بەسام بوو، کە مووسا یەکجێ تەرمی خۆی هاتە پێش چاوی و هەستی کرد هەر ئێستا دەینێژن. هێندەی نەمابوو چۆکی بنوشتێنەوە و بکەوێتە عەرزی. لە سەر حەمەدی ڕاوەستا و نەیدەزانی چ بکا. ئاخرەکەی ڕۆبووە بەرۆکی کوڕە جووتێرێکی مێرمنداڵ و هاواری کرد:

ـ ئەوەتا، ئەوە حەمەدۆکە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیار بوو لەوەی کە ئەو فێڵەی بۆ دیترابۆوە و توانیبووی خۆی لە دەست عەلی ڕزگار بکا، زۆر خۆشحاڵ بوو. ڕاست دەو ساتەی دا وەکیل باشی عاسم و حەمەد چاویان تێکئاڵقا و هەردووکیان بزەیان هاتێ.
سەعاتێک دواتر هەموو پیاوەکانیان هێنابووە شوێنی کۆبوونەوەکەی. مەلا فەرهاد و دوو سێ پیاوی دیکەیان دوای هەمووان هێنان. ئەو چووبووە نێو نەخۆشان. نەیدەتوانی بە پێوە ڕاوەستێ و بە لارەوە لارەوە هات لە سەر قولینچکی بەردە پانەکەی تەنیشت چالاوەکەی دانیشت. ئەویش وەک حەمەدی چاکەت و پانتۆڵێکی شڕی دەبەر دا بوو، بەڵام ڕیشی تاشیبوو و ڕەنگی وا سپی ببۆوە، دەتگوت ساڵێکە نەخۆشە. هەزار ناسیاوت هێنابا، نەیان دەگوت، ئەو مستە یەسک و پێستە شڕۆڵ و مردەلۆخەیە مەلا فەرهادە. نە یاوەر و نە ئەو دێهاتییانەش کە هەرگیز مەلا فەرهادیان بە بێ ڕیشە ڕەشە درێژ و پڕەکەی نەدیبوو، قەت شکیان نەدەکرد کە ئەوە مەلا فەرهاد بێ.
ژاندەرمان هەموو ماڵەکان گەڕان و ئەو لاوەش کە مووسا زریان گوتبووی ئەوە حەمەدۆکە، درا دەست عەلیکەرتیشی. عەلی بێ سێ و دوو وەریگەڕایە. لاوەکە هاواری کرد باشە، ئەمن ناوم حەمەدە و حەمەدۆکیش بۆخۆمم. عەلی باوەڕی پێنەکرد و لەوەش ڕقی هەستا کە ئەو گوتی ناوم حەمەدە، ئەو جار دارکارییەکی چاکی کرد هەتا بڵێ ئەمن حەمەد نیم. ئاخرەکەی عەلی کەرتیش هەموو گیانی کوڕەی ڕەش و شین کردەووە و حەوت پەراسووشی شکاند. کوڕەکە بێهۆش بوو، بەڵام هەتا لە زمان کەوت، هەر گوتی حەمەدۆکم.
عەلی کەرتیش چووە لای یاوەر فاڕوقی:
ـ یاوەر ئەو کوڕە حەمەدۆک نیە. ئەمن ئەوە هەموو گیانیم شکاندوە، دەڵێم بڵێ حەمەدۆک نیم، بەڵام هەر وا ناڵێ!
یاوەر دەرهەڵبوو و گوڕاندی:
ـ کە وا بوو لە جیاتیی حەمەدۆکی گوللەبارانی دەکەین! حەوت گوللەی لە سینگی دەدەین و دوایە دەڵێین لە شەڕێ دا کوژراوە!
یاوەرعەلی گاور هەرچۆنێک بوو یاوەر فاڕوقی هێدی کردەوە و و نەیهێشت لاوەکەی بکوژێ. مووسا زریانیش هەر بە نێو دێی دا ڕای دەکرد و وەک شێتان هاواری دەکرد:
ـ وەڵڵاهی حەمەدۆک لێرەیە، هەر لەو دێییەیە و لە نێو ئەو خەڵکەی دا خۆی حەشار داوە! دەتوانم دەست بە قورئانێ دادەم، بەڵام چونکە زۆر لەمێژە نەمدیوە، نەمناسییەوە. دەزانم زۆر کەس لە ئێوە دەیناسنەوە، بەڵام ناوێرن دەنگێ بکەن!
ڕۆژ بە دەرەوە بوو و بەفرەکە لە بەر تیشکی ڕۆژێ دەبریقایەوە. مووسا یەکبەیەک ڕای دەکردە لای خەڵکەکەی و لێی دەپرسین:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ توخوا ڕاستم پێبڵێ، حەمەدۆک لێرەیە؟ دەنا بزانم دەتوانی دەست بە قورئانێ دادەی، بڵێی ئەمڕۆ حەمەدۆکم نەدیوە؟
دە ئاخری دا بەرۆکی عەلی‌یە شەلی بە هەردووک دەستان گرت، ڕای‌وەشاند و گوتی:
ـ ئەتۆش حەمەدۆکت نەدی؟
عەلی خۆی لە دەستی ڕاپسکاند و وەڵامی دایەوە:
ـ نەخێر، ئەمنیش نەمدیوە. حەمەد لێرە نەماوە. سواری ئەسپەکەی بووە و ڕۆیوە!
مووسا زریان دیسان بەرۆکی عەلیی گرتەوە. چاوی لە ژێرڕا هاتبوون و هێندەی نەمابوو دەرپەڕن، ڕەگی ملی وەک ئاڵووداری هەستابوون:
ـ دەتکوژم. بەو دەستانەی خۆم دەتکوژم! ئەتۆ ئێرەییم پێدەبەی، چونکە ئەمن لەتۆ شوێنگێڕ ترم، چونکە لەتۆ بە ئەزموونتر و شارەزاترم! هەموو جارێ دەگەمە سەر حەمەدی و لە دەستمی دەردێنی‌یەوە! هەر پێت‌خۆشە سووکایەتیم پێبکەی، گاڵتەم پێبکەی و وام لێبکەی خەڵک پێم‌بڵێن بێ‌ئەقڵ و شێتە. بەڵام ئەوەی بزانە هەر دەتکوژم، ڕۆژی خۆی دەتکوژم!
ـ بمکوژە، بەڵام ئەگەر کوشتتم، چت پێدەگا؟ پێت‌وایە خەنیت دەکەن و لە دنیای دیش یەکسەر دەچی‌یە بەهەشتێ؟
ـ دەتکوژم، ئەتۆ چاوت بەرایی‌یە نادا شوێنگێڕێکی لە خۆت باشتر ببینی! بۆیە هەموو جارێ نێچیرەکەم لە چنگ دەرباز دەکەی...
مووسا لەوپەڕی تووڕەیی و ئاڵۆزی دا، لە نەکاو بەرۆکی عەلیی بەردا، چۆکەکانی فیزان، بە سەر زێدەدیوارێکی تەنیشتیان دا کەوت و دەستی کرد بە گریانێ. عەلی‌یە شەل بەزەیی پێیدا هات و لە پەنای دانیشت:
ـ کاک مووسا، ئەتۆ لە هەڵە دای! ئەتۆ شوێنگێڕێکی گەورەی، یەکجار گەورەی و شوێنگێڕی وەک تۆ وشیار هەر نەبووە و قەتیش نابێ! ئەمن هیچ، هەباسە کەچەڵیش بە بەری‌پێی تۆ نابێ! چۆن ئەمن ئێرەیی بە تۆ دەبەم؟ وا نیە...
مووسا دەستی دە دەستی عەلی نا، چاوەکانی گەش بوونەوە و ڕیشە تەنکەکەی هێندێک لەرزی:
ـ بە ڕاستیتە عەلی، یان گەمەم پێدەکەی؟
ـ دەستت بۆ بە قورئانێ دادەدەم، بەڕاستیمە،ماڵت نەشێوێ!
ـ کە وابوو هەر بۆیەت بوو گیانی حەمەدۆکی ڕزگار کەی!
ـ بەڵێ، هەر ئەوە بوو!
عەلی‌یە شەل ئەوی بەجێ‌هێشت و هاتەوە لای بایرامۆغڵی. دوو بە دوو لە قولینچکێکی دانیشتن. بایرامۆغڵی گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دەزانم حەمەدۆک لێرەیە. ئەو کوڕە بە ڕاستی شێتە و خۆی ناپارێزێ! نازانم بڵێم چی! پێموایە یان لە ڕادەبەدەر دە خۆی ڕادەبینێ، یان ئەمن بە هێند ناگرێ و لێم ناترسێ!
عەلی نەی دەزانی چ بڵێ و چۆنی وەڵام بداتەوە، هەر بۆیە بێدەنگ مایەوە و هیچی نەگوت.

دوای ئەوە ئیدی فەرماندەرانی هێزەکە، ژاندەرمەکان و چەکدارەکانی دیکەی خۆیان کۆ کردنەوە و گوندی تاقەداریان بەجێهێشت. هەر ئەوان ڕۆیشتن، ئەو منداڵانەی سوورێژەیان بوو و دە جێبیە دابوون، دەرپەڕینە دەرێ و بە نێو دێی وەربوون. شەپۆلێکی خۆشحاڵی گوندی داگرت. ئەوڕۆژێ پێنجشەممە بوو. بابە وەلی هەموو خەڵکەکەی لە عیبادەتگەی گوند کە شوێنی ئاسایی کۆبوونەوەی خەڵکەکەش بوو، کۆ کردەوە، گەرم و بە سۆز سازی لێدا و بەیت و شێعری وای گوتن، کە تائێستا کەس نەیبیستبوون. داوەتێکی خۆش ساز بوو. ژنە باریکەڵە باڵابەرزەکان و پیاوە ڕەشەسمرە کەڵەگەتەکان بە دەور هەڵدەپەڕین. بابە وەلی لە گۆرانییەکانی دا هاواری ئیمامی عەلی و دوازدە ئیمامانی دەکرد، باسی کوێرۆغڵی، یۆنس عەمرە شاعیری گەورەی تورکمەن، حاجی بەکتاش وەلی، عەبداڵ مووسا، چلسوارەی غەیبی، حەوت ساڵحان و سێ کەسەی دەکرد و پێیهەڵدەگوتن. ژن و پیاو هەتا بەیانی داوەتیان کرد و بەردەوامیش هاواریان دەکرد: "دەور و دەسەڵاتت وەدی بێ بابە سوڵتان." چیای تووڕووسیش دەوراندەور، بە دارەوە، بە کانی و ئاوهەڵدێر و ڕووبارەوە، ئەستێرەکان، گورگەکان و مێرووەکان هەموویان بەو حەوت حەمەدانەیان هەڵدەگوت کە بەدەستی ژاندەرمەکان کوژرابون: هەر تەرمێک بە سەر پشتی ئەسپێکەوە شۆڕ ببۆوە و لە سەر هەر تەرمێکیان باڵندەیەکی شین دەفڕی. کاتێک کاروان ڕادەوەستا، ئەوانیش لەنگەریان دەگرت و ڕادەوەستان و کاتێک ئەسپەکان وەڕێدەکەوتنەوە، ئەوانیش بە سەر تەرمەکانەوە وەڕێدەکەوتنەوە. هەتا تەرمی حەمەدەکان گەیشتە شاری، ئەو حەوت باڵندەیە هەر لە سەریان دەگەڕان، جەغز و هێڵی شینیان دروست دەکردن و لە حەساری ژاندەرمەخانەش چوونە نێو دارهەنارە گەورەکەی ئەوێوە، پاشان هاتنە دەرێ و شەبەقیکی شینیان بە سەر تەرمەکان دا، کە بە دیوارییەوە ڕیز کرابوون، بڵاو کردەوە...

بایرامۆغڵی دوای بەجێهێشتنی گوندی تاقەدارێ، پشتی دە عەلێکۆی کرد و بەرەو ڕۆژاوا چوو. هەر دەستە ژاندەرمەش بە لایەک دا ڕۆیی، بەڵام حەمەدۆک بۆ هەر لایەک چووبایە، هەر دەگەڕایەوە بنارەکانی عەلیکۆی. بایرامۆغڵی بە پێی پلانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"تۆڕی جاڵجاڵووکە"ی دەجووڵایەوە و بەو شێوەیە دەبوو لە " خڕێ ڕنووان" حەمەدۆکی دە داو خا. بە پێی ئەزموونی خۆی دەیزانی بۆ چەتەیەک کە پشت بە شاخی ببەستێ و بیەوێ ماوەیەک لە ئاوەدانی‌یە دوور بێ، جێگا لە" خڕێ ڕنووان" کە لە شوێنێکی دوورەدەست و لەبناری عەلیکۆی هەڵکەوتبوو، باشتر وەگیر ناکەوێ. ئەو شوێنە کۆمەڵە ئەشکەوتێکی لێ‌بوو، کە نێویان بە قەدەر قەڵایەکی بەرفرەوان و گەورە بوو و کاتێک بەفر و کڕێوە دەستی پێ‌دەکرد، ئیدی ژاندەرمە بە تووتووش ڕوویان دە وێ نەدەکرد. پاشان کابرا دەو دۆڵەی دا بە دەگمەن دەدۆزرایەوە، چونکە ئەشکەوتەکان زۆر بوون و هەمووشیان وا بە دەرەوە نەبوون، کە هەموو کەس پێیان‌بزانێ. تەنیا بایرامۆغڵی، بلەیەکچاو، ڕەمۆ کەڵەباب و ڕۆستەمەکورد باش شارەزای ئەوێ بوون و بە یارمەتیی شوێنگێڕی بەنێوبانگی وەک مووسا زریان و عەلی‌یە شەلی، کە شوێنی باڵندەیان لە ئاسمانێ هەڵدەگرت، دەیان‌توانی یەک بە یەک ئەو ئەشکەوتانە بدۆزنەوە و تەنانەت ڕاست بچنە سەر ئەو ئەشکەوتەی کە چەتەکانی تێ‌دا جێگیر ببوون!

ـ گوێت‌لێ‌بێ عەلی‌یە شەل، باش بوو نەمان‌توانی حەمەدۆکی لە تاقە دارێ بە دیل بگرین، وا نیە؟

ـ بەڵێ وایە، بایرامۆغڵی...

هەردووکیان سوار بوون و شانبەشانی یەک دەڕۆیشتن. بایرامۆغڵی هەر بیری دەکردەوە. جاری وا بوو لغاوی هەڵدەنگاوت، ڕووی دە عەلی دەکرد، دەتگوت دەیەوێ پرسیارێکی لێ‌بکا، بەڵام نەی‌دەکرد و دیسان وەڕێ‌دەکەوتەوە. جاری ئاخری لە حاڵێک دا خۆی لە سەر ئەسپی کووڕ کردبۆوە و دەستی بە ملی ئەسپەکەی دا دێنا، وە قسە هات:

ـ عەلی‌یە شەل!

ـ بەڵێ، بایرامۆغڵی...

ـ کامەیان حەمەدۆک بوو، ئەو کوڕە چوارشانەیە کە مووسا زریان خەریک بوو دەستی بۆ لای ڕادێرێ، یان ئەوی درێژی ڕەقەڵە؟

ـ ئەوی هەوەڵێیان بوو...

ـ ئاگام لێ‌بوو دەو کاتی دا ئەتۆ شتێکت بە مووسای گوت...

ـ پێم‌گوت زارت هەڵپچڕێ، دەتکوژم! مووسا زریان پیاوێکی ئاقڵە و هەر چاوی لێ‌کردم، دە سەروبنی شتەکەی گەیی...

ـ دەزانم، ئەمنیش چاوم لێی بوو.

ـ وایە.

ـ باشە بە پێویستت زانیبا، ئەمنیشت دە گەڵ دەکوشت؟

ـ قسەی تێ‌دا نیە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ زۆر باشە، جا ئەگەر وا بێ، عەلی‌یە شەل جوان گوێم لێڕاگرە، بزانە دەڵێم چی: سبەینێ، یان ئەوپەڕەکەی دووسبەی، حەمەد خۆی دەگەیەنێتە خڕێ ڕنووان. لە وێ دە داوی دەخەم و بە دیلی دەگرم. مووسا زریان شوێنەکەی هەڵدەگرێ، دیارە بێ شوێنگێڕیش دۆزینەوەی حەمەدی هاسانە. ئەمن دەزانم دەچێتە ئەشکەوتی دووهەم کە لە هەموو ئەشکەوتەکانی دیکە باشترە، چونکە کانی‌یەکیشی تێدایە. هەر لە ئێستاوە با پێت‌بڵێم هەتا دەگەینە وێ و شوێنەکەی گەمارۆ دەدەین، نابێ یەک هەنگاویش لە من دوور بکەوی‌یەوە و ئەوەی لە لای هیچکەس، تەنانەت لە لای مووسا زریانیش باس ناکەی. لە قسەم دەرچی، بێ سێ‌ودوو دەت‌کوژم. تێگەیشتی؟

ـ تێگەیشتم...

عەلی‌یە شەل گومانی دە وەی دا نەبوو کە حەمەد و هاوڕێیانی ڕاست دەچنە خڕێ ڕنووان و پێیان وایە دەکرێ ماوەیەکی باش لە وێ بحەسێنەوە. ژاندەرمەکان زۆر بوون و دەیان توانی بە چەند ئاڵقە گەمارۆیان بدەن، حەمەد لە یەک دووانێکیشیان دەرچووبا، لە وانی دی دەرنەدەچوو. بایرامۆغڵی پیاوێکی شارەزا و بە ئەزموون بوو، هەر بۆیەش توانیبووی ساڵانێکی زۆر لە چیا بمێنێتەوە و دەوڵەت زەفەری پێ‌نەبردبوو. تەڵەی ئەو جار سەخت و بەسام بوو. نۆزدە کەس قەت دەرەوەستی لەشکرێک ژاندەرمەی پڕ چەک و ئەو هەموو کۆنە یاغی‌یە کارامانە نایەن... عەلی زۆر ئاڵۆز بوو و نەی‌دەزانی چ بکا، بەڵام ئەوەی دەزانی کە ئەگەر بیەوێ خۆ بشارێتەوە، بایرامۆغڵی دەستی لێ‌ناپارێزێ و دەی‌کوژێ.

شەو بە سەر داهات و مانگ هەڵات. مژێکی شینی ڕوون بە سەر علیکۆ و "گۆڕێ گوڵان" کشابوو. بەفرەکە لە بەر تیشکی مانگێ دەبرووقایەوە. بایەکی ساردی دەهات. پێش تاریکوڕوونی بەیانی قاسیدێک هات و ئەو هەواڵەی هێنا کە حەمەدۆک و دەستەکەی بۆ لای عەلیکۆی چوون.

بایرامۆغڵی ڕووی دە عەلی کرد و گوتی:

ـ نەمگوت عەلی؟ نەمگوت دەزانم دەچێتە کوێ؟

عەلی بە ناڕەحەتی‌یەوە سەبرێک وەڵامی دایەوە:

ـ قسەکەت ڕاست بوو، بایرامۆغڵی...

کاتێک وڵات ڕووناک بوو، مانگ لە لای ڕۆژاوایە بوو و شەبەقی بڕابوو. ئەو جار سەری عەلیکۆی دە ڕەنگێکی مەیلەوسوور دا وەک شووشەی دەترووسکایەوە و شەبەقێکی سپیی لە ڕەنگی بەفرەکەش گۆڕایی‌یەکانی ڕووناک کردبوو.

هێزەکە گەیشتە گوندێک و لە وێ وچانێکی دا. بایرامۆغڵی بە پەلە پیاوی ناردنە لای هەموو قۆڵەکان و شێوەی هێرشەکەی بۆ ڕوون کردنەوە. هیچکەس مافی ئەوەی نەبوو لەخۆوە بڕیار بدا و هەموو دەبوو دەستوور لە وی وەرگرن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوی دواتر بایرامۆغڵی هێزەکانی دابەش کرد و هێرشەکەی دەست پێکرد. بۆخۆی و دەستەکەی لە لای خوارێوە، یاوەر فاڕوق و ژاندەرمەکانی لە لای چەپەوە و یاوەر عەلی گاور لە لای ڕاستەوە دە خڕێ ڕنووان دا چوونە پێش. بۆ ئەوەش کە ڕێگای پاشەکشە لە حەمەد و دەستەکەی ببەسرێ و ئەگەر کەسێکیان لەو ئاڵقەیە دەرچوو، دیسان دە داو کەوێتەوە، هێزەکانی یاوەر عالی و سەروان عیززەت نووریش لە دەوروپشت و سەرەوەتری وان دامەزران.

لە بوولێڵی بەیانی دا مووسا زریان ئەشکەوتی شوێنی حەسانەوەی چەتەکانی دۆزیەوە و بۆ بایرامۆغڵیی دەستنیشان کرد. پلانی بایرامۆغڵی ئەوە بوو کە هەتا لێییان نەچێتە ژووریّ، پێنەزانن و ئەو کات هەموویان دە خەوێ دا بگرێ، دەستیان ببەستێ و بیانباتەوە شاری.

دەو دەمی دا تەیموور کێشکچی بوو و کاتێک ئەوان نێزیکتر بوونەوە، پێیزانی. بە پەلە چۆوە نێو ئەشکەوتەکەی. لە ژووری ئەشکەوتەکەی، لە دەوری ئاوری هاوڕێیانی دە نێو پێخەفە گەرمەکانیان دا نوستبوون:

ـ هەستن کوڕینە، گەمارۆ دراوین!

ـ کێ گەمارۆی داوین؟

ـ ژاندەرمە!

حەمەد لە جێیە دەرپەڕیە دەرێ:

ـ نابێ ژاندەرمە بن. ژاندەرمە قەت ناوێرێ بێتە ئێرە. دەبێ بایرامۆغڵی بێ.

دەستیان دا تفەنگان و لە نێو قەڵەشتە بەرد و پشت گابەردە گەورەکانی پێش دەرکی ئەشکەوتەکەی مەتەرێزیان گرت. لە لای خوارەوە ڕا یەکێک گوڕاندی:

ـ دەست مەبزێوە حەمەدۆک! لە هەموو لایەک ڕا گەمارۆ دراوی و دەرناچی! خۆت بە دەستەوە بدە!

ـ ئەها، ئەوە تۆی بایرامۆغڵی؟

ـ ئەتۆ کێی؟

ـ ئەمن حەمەدۆکم.

ـ حەمەد چەکەکەت دانێ. خۆت بە دەستەوە نەدەی، لە دار دەدرێی!

ـ بۆخۆت ئەو کاتەی یاغی بووی، قەتت خۆ بە دەستەوە دا؟

بایرامۆغڵیی کۆنە یاغی وەڵامی نەدایەوە. ساتێک وڵات کڕ و مات بوو و لە نەکاو بەر دەرکی ئەشکەوتەکەی وە بەر دەسڕێژ درا. حەمەد و هاوڕێکانی سەنگەریان گرت. گوللە وەک بارانێ لە خوارەوە، سەرەوە، ڕاستە و چەپەوە بە سەریان دا دەڕژا.

ـ باش دە داو کەوتووین، مەلا فەرهاد...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هەر دەرفەتێکمان دەست کەوێ دەردەچین. لە بیرتان بێ گوشار بخەنە سەر دەستەی بایرامۆغڵی کە لە لای خوارەوە ترن. ئەوان هێندێک بکشێنینەوە، ژاندەرمە خۆیان پێڕاناگیرێ.
ـ کشاندنەوەی بایرامۆغڵی زەحمەتە. ئەوی دە گەڵییەتی وەک بلە کوێر، ڕەمۆ کەڵەباب، ڕۆستەمە کورد و دۆستەکەی خۆمان جەبار، هەمووی کۆنە یاغی و شەڕکەری بە ئەزموونن! پیاوەکانی سوڵتانۆغڵییە زەردەشی دە گەڵن. جا خۆ ئەگەر هەر ژاندەرمە بان، دەرچوونەکە زۆر زەحمەت نەبوو...
شەڕەکە توند بوو. هەر لە دەسڕێژی هەوەڵێ دا سێ هاوڕێی حەمەدۆکی بریندار بوون. لە هەموو لایەکی ڕا گوللە دەهات. وای لێهاتبوو نەیاندەزانی چۆن خۆ حەشار دەن کە گوللە نەیانگرێتەوە و بەرەو کام لا تەقە بکەن.
ئێستا ئیدی دەمێک بوو ڕۆژ هەڵاتبوو و لە ئاسمانێ بەرز ببۆوە. ساوێکی پاک بوو و دار و ڕەوەزە سپیپۆشەکان لە بەر ڕووناکایی ڕۆژێ دەبریسکانەوە. نە مژێک، نە تەمێک و نە شتێک کە دیمەنی دۆڵەکەی لێڵ کا، هیچ شتێکی وا نەبوو. تەنانەت بەرد دە بن ئاوی ئاوهەڵدێرەکەی خوارەوەی دۆڵێ دا دیار بوون. ویزەی گوللان، کە وە بەردان دەکەوتن و بۆ شوێنی دی هەتڵە دەبوون، زایەڵەی دەسڕێژی تفەنگ و ڕەشاشی و بۆنی تیژی باڕووتی، ئەو دۆڵەی وەک جەهەننەمێ لێکردبوو.
هەتا دەهات شەڕ گەرمتر دەبوو و هەردووک لا بێبەزەییيانە لێکیان دەدا. حەمەد و هاوڕێیانی مەودای پشوودانیان لێبڕابوو و بۆ ساتێکیش تەقەیان بێدەنگ نەدەبوو. حەمەدۆک و مەلا فەرهاد خۆیان کێشایە نێو ئەشکەوتەکەی، ماوەیەکی کورت ڕاوێژیان کرد و دۆخەکەیان هەڵسەنگاند: نەیانتوانیبا ئاڵقەی گەمارۆکەی بشکێنن، ئیدی ڕێگای دەربازبوونیان نەبوو، چونکە بەو شێوەیەی ئەوان ناچار بوون تەقە بکەن، هێندەی پێنەدەچوو فیشەکیشیان تەواو دەبوو و ئەو کات یان دەبوو خۆ بە دەستەوە بدەن، یان خۆ بکوژن.
حەمەد دوو کەس لە هاوڕێیانی لە بەر دەرگای ئەشکەوتێ و لە دوو شوێنی قایم دا هێشتەوە و ئەوانی دیکەی بانگ کردنە ژوورێ. ڕەشاشی ژاندەرمان بێوچان دەیگرماند و بارانی گوللەیان بە سەر دا دەباری.
حەمەد ڕووی دە هاوڕیکانی کرد و لە سەرەخۆ گوتی:
ـ هاوڕێیانم، دەرچوون لەو داوەی ئەمڕۆ بۆیان داناوینەوە، دژوارە و دوور نیە ئەمڕۆ، ڕۆژی کۆتایی ژیانی هەمووماں بێ. ئەمڕۆ بایرامۆغڵیمان لە بەرامبەر دایە. ئێمە بێجگە لە وەی هەوڵ بدەین ئاڵقەی گەمارۆکەیان بشکێنین، ڕێگایەکی دیکەمان لە پێش نیە، بەڵام ئەوە کارێکی زۆر پڕ مەترسییە. ئەو ڕەشاشە بەردەوام گوللەمان بە سەر دا دەڕێژێ و لەوانەیە هیچمان لەو ئاڵقەیەی دەرنەچین. ئەو جار ئەنگێوەی چاکیشیان دەگەڵن. پێتان باشە چ بکەین؟ بڵێی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باشتر بێ ڕاوەستین و چاوەڕوان بین تاریک دا بێ، جا هێرش بکەین؟ بەڵام لەوانەیە ئەو کاتیش دەرنەچین و هەر ناچار بین لێرە بمێنینەوە...
لای سەرەوەیان تاقی کردەوە، بەڵام دەسڕێژێکی وا توندیان لێکردن، هەر نەیانهێشت سەر هەڵێنن و بە پەلە گەڕانەوە نێو ئەشکەوتێ.
دواتریش چەندین جار و هەر جارەی لە لایەکەوە هەوڵیان دا ڕێگایەک بکەنەوە، بەڵام بێسوود بوو. دەوریان دەتگوت بە دیوارێکی ئاگرین گیراوە.
یاوەر فارووق کە دیار بوو ئەو بارودۆخەی زۆر بە کەیفێیە، هەرای کرد:
ـ حەمەدۆک، لە خۆڕا خۆت ماندوو دەکەی. دڵنیا بە خۆت بە دەستەوە بدەی، یان نا، تازە لە دستمان دەرناچی و کارت تەواوە!
بایرامۆغڵی ئەو تەشەرەی یاوەر فاڕوقی زۆر پێناخۆش بوو و لە داخانی سوور هەڵگەڕا، بەڵام ئیدی هیچی پێنەدەکرا. لە دڵی خۆی دا گوتی: ئاخ ، حەمەد هەر ئەوەندە بە قسەم بکا و خۆی بە دەستەوە بدا، دەسبەجێ باڵی بە سەر دەکێشم و لە گوللەی ژاندەرمان دەیپارێزم...
بەرە بەرە ئاڵقەی گەمارۆ لە دەوری حەمەد و هاوڕێیانی تەنگتر بۆوە، ڕەشاشەکە جێگای گوێزتەوە، هاتە پێشتر و لە ئەشکەوتەکەی نێزیکتر بۆوە. دۆخەکە هەر بەو بوارەی دا چووبا پێش، ئیدی کەس دە ئەشکەوتێ دا هەڵینەدەکرد.
بایرامۆغڵی بۆخۆی ئەو کاتەی یاغی بوو، زۆر جاران دە گەمارۆ کەوتبوو و هەموو جاریش لەو ڕێگایەوە دەرباز ببوو، کە ڕاست لەو قۆڵەی دابوو کە فەرماندەری شەڕەکەی لێبوو. ئێستا بیری دەکردەوە کە ئەگەر ئێستا لە جیی حەمەدۆکی بوایە، چیی دەکرد. ڕێگای هەرە باش ئەوە بوو کە بە پەنا گابەردە کانی پێش زارکی ئەشکەوتێ دا خزیبان و خۆیان دە چۆمەکەی هاوێشتبایە کە دە قووڵایی دۆڵی دا بوو. لەوانە بوو ئەگەر لە سەرمان ڕەق نەبووبان، دەرباز بن، بەڵام ئاخر دەروبەری چۆمەکەش هەر لە ژێر چاوەدێری دا بوو...
ئێوارە داهات و تا دەرەنگتر دەبوو، تەقە لە لای حەمەد و هاوڕێیانییەوە کەمتر دەبۆوە. بە ڕوونی دیار بوو فیشەکیان زۆر کەم پێماون و ئەو جار دەربازبوون کەمتر ڕێی تێدەچوو.
بایرامۆغڵی هاواری کرد:
ـ حەمەدۆک، کورە ئازاکەم، حەمەد، ڕۆڵە گیان، زۆرم بیر کردۆتەوە و ناتوانم دەربازت کەم. ڕۆڵە خۆت بە دەستەوە بدە. دەستم بە سینگییەوە مەنێ و داواکەم قبووڵ بکە! ڕۆڵە نامەوێ بە کوژراویت ببینم! خۆت بە دەستەوە بدە، بەڵکوو بیرێکمان کردەوە و دەروویەکمان دۆزییەوە...
ـ پیرە سەگ! ئەوە منم، مەلا فەرهاد! چی دیکە هاوار مەکە! خۆبەدەستەوەدانی چی؟ بشکوژرێین، شتی وا ناکەین! ئەتۆ بووی بە سەگێکی خوێڕی و پاسی ئاغا و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەگان دەکەی! خۆت کردۆتە دوژمنی خۆت! دڵنیا بە خوداش ئاوات لێخۆش نابێ و هەم ئەم دنیایە و هەم دنیای دیکەشت لێدەبێ بە جەهەننەم، دە ئاوری دا دەسووتێی و بە سزای خۆت دەگەی!

ـ حەمەدۆکیش وەڵامی دایەوە، بەڵام بە ڕێزەوە پەیامی خۆی گەیاند:

ـ بایرامۆغڵی، خۆبەدەستەوە دان دە سروشتی ئێمە و یاسای ئێمە دا نیە. بۆخۆشت دەزانی ئێمە دەست نادەین و ئەوەش چاک دەزانین ئەتۆ نەبوایەی، ئێمە گەمارۆ نەدەدراین! پێمخۆشە ئەوەشت بێتەوە بیر کە ئەگەر ئێمە بکوژرێین پەشیمان دەبی‌یەوە و هەتا هەی ئازار دەکێشی!

مەلا فەرهاد لە تووڕەیی‌یان هەموو گیانی دەلەرزی. قسەکەی بە حەمەدی بڕی و گوڕاندی:

ـ بایرامۆغڵی! بایرامۆغڵی! دەک زمانم بە بڕین چێ کە ئاوات ناو دێنم، چونکە ئەتۆ کوڕی بایرامی بابی خۆت نی، ئەتۆ بیژووی! سبەینێ کە تەرمی ئێمە باری کەران دەکەن، دەیانبەنەوە نێو شاری و بە نێو شاری دا دەیانگێڕن، دەرپێی ژنەکەت بە دارێکی‌یەوەکە، بی‌کە ئاڵای سەرکەوتن و سەمای پێوە بکە! گرینگ نیە ئێمە دەمرین. پیاو هەر جارێک دەمرێ، بەڵام دوای ئێمە ئەتۆ هەر ڕۆژەی جارێک دەمرێ و زیندوو دەبی‌یەوە!

ژاندەرمەکان بێ ئەوەی سەرنج بدەنە ئەو شەڕەقسەیە، تەقەیان ڕاگرتبوو. هێندێکیان لە سەنگەرەکەیان دا نانیان دەخوارد و هێندێکیشیان قامک لە سەر پەلەپیتکە ئامادەی دەسڕێژکردنەوە بوون. هەر چرپەیەک هاتبا، ڕەشاشەکە دەی‌قڕاند.

ئەوێ شەوێ هەتا بەیانی بایرامۆغڵی چاوی لە سەریەک دانەنان. کە بیری لەوە دەکردەوە حەمەد هەموو لایەکی لێگیراوە و دەرەتانی دەرچوونی نیە، کزەی لە هەناوی هەڵدەستا. هەتابەیانی هەر بیری کردەوە و کاتێک وڵات ڕووناک بوو، هەستا سەر پێیان و لە حاڵێک دا بزەیەکی لە سەر لێوان بوو، ڕووی دە ڕۆستەمەکوردی کرد و گوتی:

ـ ڕۆستەمە کورد، ئەمن و تۆ لەمێژە هاوڕێی نێزیک و تەنانەت برا و هاوپشتی یەکترین و دڵ و گیانمان تێکەڵ بووە، وا نیە؟

ـ بەڵێ وایە!

ـ باشە، ئێستا لەو بارودۆخە دا ڕێگامان لێک جیا دەبێتەوە. ئەمن دەچمە گەڵ حەمەدۆکی...

ـ بایرامۆغڵی، حەمەد لەو داوەی دەرناچێ و ئەتۆشی دە گەڵ دەکوژرێی...

ـ دەزانم ڕۆستەم!

عەلی‌یە شەل هەستا و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـبایرامۆغلّی، منیش لە گەڵتم!
نووری گوڵەش هەستا:
ـ منیش!
ڕەمۆ کەڵەبابیش هەستا:
ـ منیش!
ئەو جار جەبارە درێژیش هەستا:
ـ منیش بایرامۆغلّی!
بایرامۆغلّی قۆڵی جەباری گرت:
ـ ئەتۆ نابێ لە گەڵ ئێمە بێی، ئەتۆ خۆت کردە حەمەد و هێرشت کردە سەر ماڵی عارف سایم بەگی، هەر بە ناوی ئەویشەوە کوێخاکەیت کوشت و سەعاتەکەی مستەفا کەماڵیشت هێنا... پێم بڵێ بزانم ئەو سەعاتەت چ لێکرد؟
ـ پێمە...
جەبار دەستی دە باغەڵی ڕاکرد، سەعاتەکەی لە کیسەیەکی دەرێنا و دایە دەست بایرامۆغلّی. ئەویش هێندێکی تێوە ڕاما، بە دەستی هەم سەعاتەکە و هەم زنجیرە زێڕە نایابەکەی هەڵتەکاند ـ وەک ئەوەی هەڵیسەنگێنێ بزانێ چەندە قورسە ـ و پاشان زنجیرەکەی بە یەخەی کەواکەیەوە هەڵواسی و سەعاتەکەشی دە باغەڵی جلیقەکەی نا و گوتی:
ـ هەرچەندی فیشەکی لێرە هەیە، کۆی کەنەوە و بیانهێنن!
ڕەمۆ کەڵەباب، عەلیـیە شەل و نووری گوڵە فیشەکەکانیان دە کیسان کرد و هەڵیانگرتن. بایرامۆغلّی دەسرۆکەیەکی سپیی بە سەری لوولەی تفەنگێوە کرد، هەستایە سەر پێ و سێ جاران توند هەرای کرد:
ـ حەمەدۆک ئەوە هاتم! ئەتۆ خۆت تەسلیمی من دەکەی و ئیدی کەس کاری پێت نیە. ئەوە هاتم! هەر بۆخۆم دێم!
فەرماندەکان گوێیان لەو هەرایەی بوو: باشە، ئەگەر وا بێ، ئەوە حەمەدۆک بێ شەڕ و خوێنڕشتنی زیاتر خۆی بە دەستەوە دا و ئێستا بایرامۆغلّی چەکی دەکا و بە خۆی و دەستەکەیەوە دەیهێنێتە خوارێ.
بایرامۆغلّی لە گەڵ عەلیـیە شەل و ڕەمۆ و نووری بە قەراغ دۆڵێ و بە کەلێنە ڕەوەزان دا وەسەر کەوتن و خۆیان گەیاندە سەرێ. تەقە بڕابۆوە و وڵات بێدەنگ بوو. بایرامۆغلّی گەیشتە پێش زارکی ئەشکەوتەکەی، ئەوێش جۆرێک هەڵکەوتبوو لە خوارێ و لە تەنیشتانەوە دیار نەبوو. حەمەدۆک غاری دا دەرێ و بە پیر بایرامۆغلّییەوە هات. کە گەیشتنە یەکتری، بە هەردووک دەستان دەستی بایرامۆغلّی گرت، ماچی کرد و لە سەر سەری دانا. بایرامۆغلّیش باوەشی بە حەمەدی دا کرد و ماچی کرد. هاوڕێیانی حەمەدیش یەکە بە یەکە هاتن و دەستی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بایرامۆغڵی‌یان ماچ کرد. پاشان هەموویان چوونە نێو ئەشکەوتەکەی و بایرامۆغڵی دەسبەجێ لە گەڵیان کۆبۆوە و ڕاوێژی دە گەڵ کردن. لەو کاتە دا ڕوخساری گرژ ببوو و توند ولێبڕاوانە قسەی دەکرد:

ـ باش گوێم لێبگرن، ئێستا ئێمە ڕادەوەستین هەتا ئەوان تەقە دەست پێدەکەنەوە. ئاگادار بن، هەرچی ئەمن دەیڵێم، دەبێ بێ سێودوو بە قسەم بکەن، کاتی پرسیار و دەمەتەقەش نیە و هەر کەس بە قسەم نەکا دەیکوژم. ئەو دۆڵەی خوارێتان دیوە؟ دەمچۆمەکەی دەڵێم! ئەوێ نەبێ، هیچکوێ ئاواڵە نیە. ئەو ئێوارەی هەمووتان دەبێ بە ئەسپایی بڕۆنە خوار و هەتا دەگەنە گۆڕاییەکەی خوارێ، کە لێرەوە نابینرێ، هەر بە خرێ دا بڕۆن و قەراغ چۆمی بەرنەدەن. بەڵام دەبێ زۆر بە وشیاری بڕۆن، نەوەک ژاندەرمە لە خوارەوەتریش هەبن. لەوانەیە لەو دەستە حەمەدانەی خۆشتان بە یارمەتیی ئێوەوە هاتبن و کە واوەتر چوون، تووشیان بن. ئەمن هەتا ئێوە تێدەپەڕن و لە مەترسی ڕزگار دەبن، بەردەوام تەقە دەکەم و سەرقاڵیان دەکەم. سبەینێ بەیانیش دەچمەوە نێویان و سوێندیان بۆ دەخۆم کە حەمەد بە دیلی گرتبووم...

هیچکەس قسەی دە قسەی دا نەکردەوە.

فەرماندەرە ژاندەرمەکان لە هەموو قوڵەکان تەقەیان ڕاگرتبوو و پێیان سەیر بوو کە چۆن بوو هیچ هەواڵێک لە بایرامۆغڵی نەبۆوە و ئەو لە ئەشکەوتێ نەهاتەوە دەرێ. دوودڵ بوون و نەیاندەزانی چ بکەن. هەتا ئێوارەدرەنگانێک هەروا دەستیان ڕاگرت وتەقەیان نەکرد، ئەوجار گومانیان لەوە دا نەما کە بایرامۆغڵی بە بارمتە گیراوە و حەمەد فێڵی لێ کردوە. هەر بۆیە بە توندی شەڕەکەیان دەست پێکردەوە و بە ڕەشاش و چەکەکانی دیکەیان ئەشکەوتەکەیان وەبەر دەسڕێژ دایەوە.

نێو ئەشکەوتەکە هێندێک بەردی گەورە و کۆلکەداری ئەستووری لێ بوون. بایرامۆغڵی دەستووری دا بەرد و کۆلکە دارەکانیان بەرەو زارکی ئەشکەوتەکەی پاڵ نا و سەنگەری دەرکی ئەشکەوتەکەیان قایمتر کرد. پاشان گوتی:

ـ وەڵامی تەقەکەیان مەدەنەوە.

مەلا فەرهاد گوتی:

ـ ئاخر دێنە پێشتر و ئاڵقەی گەمارۆکە بچووکتر دەکەنەوە.

ـ گرینگ نیە، دەزانم ناوێرن زۆر بێنە پێش.

سەرەنجام ڕۆژ ئاوا بوو. لەو کاتە دا کە خۆر خەریک بوو لە ئاسۆ دا خۆی دەشاردەوە، سەری بەفرەکەی وەک یاقووتی سووری دەنواند. ئەو کاتی بایرامۆغڵی دە یاغی‌یەکان ڕاخوڕی:

ـ ئەو جار زۆر بە توندی و بە هەموو لایەکی دا تەقەی بکەن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەموو بەیەکەوە دەسڕێژیان کرد. دەتگوت ڕەشاشیان لە زارکی ئەشکەوتێ دابەستوون. ژاندەرمە وایان سەرلێشێوا، پێیان وا بوو ئەوە نەک دەستەیەک یاغی، بەڵکوو سەدان کەس بەرەوڕووی وان تەقە دەکەن.

ـ بەسە چیدی تەقە مەکەن...

ـ ئێستا کاتی ئەوەیە بڕۆن... یاڵڵا زووبن بەشی زۆری فیشەکەکانتان بۆ من بەجێهێڵن و بەو شوێنەی دا کە بۆم دیاری کردن بڕۆن... دەی زوو بن یاڵڵا...

تازە تاریکایی دەهات بە سەر وڵاتی بکشێ. هەم ئاسمان و هەم بەفرەکە پێش ئەوەی بە تەواوی دە تاریکی دا ون بن، ڕەنگێکی بنەوشییان بە خۆوە گرت، ئاسۆش تەسکە تەمێکی شین، نارنجی و سووری بە سەر کشا و ئەویش زۆری نەکێشا ون بوو و ئیدی تاریکایی هەموو شوێنێکی داگرت.

بایرامۆغڵی دووپاتی کردەوە:

ـ دە بڕۆن دەی ڕۆڵەکانم، خودا پشت و پەناتان بێ!

حەمەد لە بەرامبەر بایرامۆغڵی ڕاوەستا و هەردووکیان دە یەکتری ڕامان. چاوی بایرامۆغڵیی کۆنە یاغیی بە ئەزموون گەش ببوونەوە و شادی و ئاسوودەییان پێوە دیار بوو. لەو کاتە دا لێوەکانی بزووتن، زەردەخەندەیەکی هاتێ و ڕوخساری زیاتر کرایەوە. حەمەد بە هەردووک دەستان دەستی ڕاستی بایرامۆغڵیی گرت، گوشی، سێ جاران بە ڕێز و خۆشەویستییەوە ماچی کرد و لە سەر سەری دانا. مەلا فەرهادیش هاتە پێشی و دەیەویست ڕاست وەک حەمەدی بکا، بەڵام بایرامۆغڵی دەستی کێشایە دواوە و گوتی:" نا مامۆستا، نابێ" و دە باوەشی گرت. پاشان حەمەد و هاوڕێیانی یەکە یەکە هاتنە دەر، بە پەنا بەردان دا خزین و خۆیان دە خڕێ هاویشت. ژاندەرمەکان هەستیان بە جموجووڵێک کرد، بەڵام نەیانزانی چ خەریکە ڕوو دەدا، زۆرتر خۆشحاڵ بوون و پێیانوا بوو بایرامۆغڵی چەتەکانی چەک کردوە و دەیانهێنێتە خوارێ. هەر بۆیە بەشێکی زۆریان لە سەنگەرەکانیان هاتبوونە دەری و هەراو هوریایان دەکرد. لە نەکاو دەسڕێژیان لێکرا و گوللەیان بە سەر دا بارین. زۆران بریندار بوون و هەموویان بە پەلە خۆیان دە سەنگەران هاویشتەوە، بەڵام زەندەقیان چووبوو، ڕیزەکانیان شێوابوو و ئاڵۆزییەکی سەیریان لە نێو پێکهاتبوو. بایرامۆغڵی بێوچان تەقەی دەکرد، فیشەکیشی بە خەسار نەدەدا و هەر دەسڕێژێکی دەیکرد، یەک ـ دووێکی لێ دەخستن.

ئیدی ئەو جار ژاندەرمەش وە دەست هاتنەوە و شەڕێکی گەرم هەتا بەیانی درێژەی هەبوو. تەقەکە ئەوەندە غاڵب بوو، ژاندەرمە دەنگی تفەنگی دەستەکانی خۆیان و لایەنی بەرامبەریان لێتێکەڵ دەبوو و پێیان وا بوو لانی کەم کۆمەڵێک تفەنگچی لەو بەری ڕا تەقەیان لێدەکەن. حەمەد و هاوڕێیانیشی لە مێژ بوو دەرباز ببوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرەنجام کاتێک ڕۆژ وەدەرکەوت، وەکیل باشی عاسم چووە لای یاوەر فارۆقی و گوتی:
ـ یاوەرم، ئەتۆ زانیوتە لە دوێنێ ئێوارێوە ئێمە بە هەموو ژاندەرمەکانمانەوە لە گەڵ یەک تاقەکەسی شەڕ دەکەین؟
ـ ڕاستی‌یەکەی ئەمنیش وردە وردە گومانم لێ‌پەیدا ببوو، بەڵام ئاخر تەقەکە لەو لاوە جۆرێک توند و بێ‌پسانەوەیە، وەک سەد کەس تەقەی بکەن وایە. ئەگەر وا بێ، بڵێی کێ بێ لە وێ مابێتەوە؟
ـ بایرامۆغڵی نەبێ، کەسی دیکە نیە. بێ‌گومان کاتێک هەستی کردوە حەمەد ڕێگای دەربازبوونی بۆ نەماوەتەوە...
ــ سەیرە وەکیل باشی! ئەمن پێم‌وابوو حەمەدی ناخۆش دەوێ. بۆخۆی وای دەگوت و دەی‌گوت لێی‌بێزارم... دەیەویست بە زیندوویی بی‌گرێ! باوەڕ ناکەم ئەو بێ ئاوا فریوی دابین...
ـ یاوەرم، ئەو بێ، یان ئەو نەبێ، جیاوازی‌یەکی زۆری نیە. چونکە هەرچۆنێک بێ، ئێمە ناچارین لە وێی بێنینەخوارێ، جا بە گرتن، یان بە کوشتن! دەبێ پەلەش بکەین. زوو وەخۆ نەکەوین، تێدا دەچین! بێ‌گومان حەمەدۆک ئێستا دەستە حەمەدەکانی دیکەی کۆ کردوونەوە و هەر بینا بە هێزێکی حەساوەوە بە سەری دادایین. ئەو کاتی ئێمە دەکەوینە گەمارۆ، دەربازبوونمان دژوار دەبێ و ئابڕوومان دەچێ.
ـ ڕاست دەکەی وایە، بەڵام هەتا بێ‌دەنگی دەکەین و دەی‌هێنینە خوارێ، شرمان دەکا.
ـ چارەیەکی دیکەمان نیە، هەر دەبێ وا بکەین. حەمەد بگەڕێتەوە سەرمان، یەکمان لێ‌نایەڵێ. ڕقی کوشتنی ژنەکەشی هەر لێمانە. وەڵلاهی پێش کوشتنێ، پەتێکمان دە ملی دەکا، بە پێخواسی و بە ڕووتووقووتی، دەو بەفرەی دا ئەوسەرەوسەری تووڕووسیمان پێ‌دەکا.
سێ فەرماندەرەکەی دیکەشیان بانگ کردن و ڕاوێژیان لە گەڵ کردن. هەموویان هاتبوونە سەر ئەو باوەڕە کە ئەوەی لە ئەشکەوتێ دا مابۆوە و تەقەی دەکرد، هەر یەک کەس بوو. یاوەر عەلی گاور دڵنیا بوو کە ئەو کەسەی ماوەتەوە، حەمەدۆکە:
ـ ئەوە بێجگە لە حەمەدۆکی کەسی دیکە نیە و هەر بۆخۆشم دەچم و بە زیندوویی، یان بە مردوویی دەی‌هێنمە خوارێ و تۆڵەی ئەو سووکایەتی‌یەی لێ‌دەکەمەوە، کە پێی‌کردم!
هەر بۆیە فەرمانی بە گورهانەکەی خۆی دا کە بە ڕەشاش و چەکی دیکە بە توندی تەقە دەست پێ‌بکەنەوە، بەڵام هەرچەندی هێرشەکەیان توندتر کرد و گوللەیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زیاتر باراند، بۆیان بێدەنگ نەکرا. سەیر بوو، ئەو کابرایە ئەوەندە تەڕدەست بوو ڕەشاشەکەش دەرووەستی نەدەهات.

حەمەد و هاوڕێیانی زۆر لە شوێنی تێکهەڵچوونەکە دوور نەببوونەوە، کە تووشی چەند دەستە حەمەدان بوون، هەموو حەوت حەوت، جلوبەرگی وەک یەک، تفەنگی وەک یەک و ڕەخت و فیشەکدانی وەک یەک. حەمەد بە دیتنی وان زۆر خۆشحاڵ بوو و دە بیری خۆی دا گوتی ڕەنگە بە یارمەتیی ئەو لاوانە بتوانین بایراموغڵی ڕزگار بکەین...

ـ هاوڕێیان، هەر ئێستا دەگەڕێینەوە سەرێ. ئەگەر پێشنیوەڕۆیە خۆمان بگەیەنینەوە ئەوێ، دەتوانین ژاندەرمە و بەکرێگیراوانی بەگ و ئاغاکان گەمارۆ بدەین و گیانی بایراموغڵی ڕزگار کەین...

مەلا فەرهادیش گوتی:

ـ بەڵێ، با پەلەی بکەین! دەبێ بە هانایەوە بچین.

ڕۆستەمە کورد گوتی:

ـ ئەمن بایراموغڵی دەناسم! تازە کەس بۆی ڕزگار ناکرێ! دەزانم دەست نادا و دەکوژرێ...

حەمەدۆک گوتی:

ـ هەرچۆنێک بێ هەر دەچین، یاڵلا با بڕۆین!

بەرەو سەر هەڵگەڕانەوە. هێندە گورجوگۆڵ بوون، کەس نەیدەتوانی بڵێ ئەوانە کە هێندێک برینداریشیان دە گەڵ بوون، هەر ئەو کۆمەڵە یاغییەن کە تازە لە ئاڵقەی گەمارۆیەکی سەخت دەرچوون و لە دوێنێشەوە هیچیان نەخواردوە.

شەڕەکە تا ئێوارێ هەر هەبوو. بارانی گوللە و تەقینەوەی نارنجۆکان دەوروبەری ئەشکەوتەکەی وەک جەهەننەمێ لێکردبوو. ئیدی ئەوە هەر بایراموغڵی بوو دەری دەبرد، دەنا بەو حاڵەی بەربەرەکانی نەدەکرا. ئەو کۆلکە دارە سەخت و ئەستوورەی کردبوویە سەنگەر، پڕ ببوو لە گوللە. ئارەقە بە نێوچاوانی دا دەهاتە خوار و دەچوو دە چاوانییەوە، تەنانەت دەرفەتی وەی نەبوو چاویشی بگوشێ. بە دوو ـ سێ تفەنگان تەقەی دەکرد، یەکیان گەرم دادەهات، ڕۆدەبووە ئەوی دی و وچانی نەدەدا. لە نەکاو بێئەوەی بیر بکاتەوە، هەستایە سەر پێ و بە سەرسوڕمانەوە لە دەوروبەری خۆی ڕوانی. دەتگوت نازانێ لە کوێیە. هەر لەو ساتە دا چاوی بە یاوەر عەلی گاوری کەوت کە کتوپڕ لە پەنا بەردێکی پێش ئەشکەوتێ قوت بۆوە، بە خێرایی لوولەی تفەنگێی دە سینگی بایراموغڵی کرد و پێیدا هێنا. گوللەکە ڕاست وە سەر دڵی کەوت و لە نێو شانی هاتە دەرێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بایرامۆغڵیش پێش ئەوەی بکەوێتە عەرزی تەقەی لێکردەوە و ئەوەندەی دی کە یاوەر عەلی سەرەنگەرێ بوو و بەربۆوە، ئیدی بۆخۆشی کەوت. سەری بە سەر کۆلکەدارەکەی دا شۆڕ بۆوە و چاوی پڕ بوون لە خوێن.

لەو لای وەکیلباشی عاسم هاواری لێبڵێند بوو:

ـ نەمگوت! ئەوە یاوەر عەلی ئەنگوا. خوا بکا نەمرێ.

ئیدی تەقە نەمابوو. یاوەر فاڕوق و وەکیل باشی ڕایان کردە سەر یاوەر عەلی. گوللەکە وە شانی کەوتبوو. لەولاتر، لە زارکی ئەشکەوتێ، بایرامۆغڵی بە سەر کۆلکەدارەکەیەوە تەواو ببوو و هەموو گیانی دە خوێنێ دا شەلاڵ بوو. وەکیل باشی عاسم چووە سەری، داهاتەوە، بە وردی چاوێکی لێکرد و گوتی:

ـ نەماوە. حەیفی کرد، پیاوێکی زۆر ئازا بوو. چاوەکانی هەر وا ئاواڵەن!

بە ئارامی دەستی بە پیلووی چاوەکانی بایرامۆغڵی دا هێنا و لێکینان.

لەو کاتە دا دەستەی حەمەدی گەیشتنەوە دەوروبەری وان و تەقە دەستی پێکردەوە.

یاوەر فاڕوق گوتی:

ـ با هەرچی زووتر لێرە دوور کەوینەوە، بانگ کەن یەکێک بێ، برینی ئەو بریندارەی ببەستێ.

برینپێچێک بە پەلە هات و برینی یاوەر عەلیی دەرمان کرد و پێچای. یاوەر عەلی گوتی:

ـ ئەگەر بایرامۆغڵی ویستبای، دەیتوانی ئەمن بکوژێ. ئەمن بە قەستی کوشتنێم پێوەنا، بەڵام ئەو وای نەکرد، بۆ؟ خۆ چاوم لێبوو بە زاری پڕ خوێنەوە تێیهەڵڕوانیم، ڕووبەڕو سێرەی لێگرتم و چاویشمان تێکئاڵقان. هەر ئەو کاتی زانیم سێرەی لە شانم گرتووە و لە سەر دڵم نا. باشە بۆ پێیخۆش نەبوو بمکوژێ؟

ـ چونکە ئەو بێجگە لە نەبی گوڵمەزۆغڵی، قەت بە قەستی کوشتنێ تفەنگی بە کەسەوە نەناوە!

یاوەر عەلی گوتی:

ـ ڕاست وەک حەمەدۆکی.

یاوەر فاڕوق وەڵامی دایەوە:

ـ ئەرێوەڵلا ڕاست وەک حەمەدۆکی!

ـ باشە ئێستا چۆن لە دەست حەمەدی خۆمان ڕزگار کەین؟

یاوەر عەلیگوتی:

ـ هەوا خەریکە دەگۆڕێ، سەیر کە وڵات تاریک دەبێ و لە بارودۆخێکی ئاوا دا زەحمەتە دەستی حەمەدیمان وێڕابگا.

ـ ڕاست دەکەی، هەتا هەواکەش ناخۆشتر بێ، بە سوودی ئێمەیە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە نەکاو هەڵیکردە باوبۆرانێکی هەر مەپرسە. بەفری بە باوە دێنا و بە سەروچاوی پیاوی دادەدا. پیاو دوو شەقاو واوەتری خۆی نەدەدی و سەرماکەش حەشری دەکرد. وڵات تاریک بوو و ئیدی تەقەش بڕایەوە. یاوەر فارِوق گوتی:

ـ وا بزانم بە ساغی دەردەچین، دیارە ئەگەر لە سەرمان ڕەق نەبین.

وەکیل باشی گوتی:

ـ دەبێ هێزەکانمان لە نێو ئەشکەوتەکان کۆ کەینەوە، دەنا لە سەرمان دەمرن.

ـ ئەدی ئەگەر حەمەدۆک هەڵیکوتایە سەر ئەشکەوتەکانیش؟

ـ پێموانیە حەمەدیش بەو سەرمایەی شەڕەکە درێژە بدا و لەو دەوروبەرەی بمێنێتەوە. تەنانەت ئەگەر مەترسیی ئەویشمان هەر لە سەر بێ، بێجگە لەوەی ڕێگایەکی دیکەمان نیە. ئەمن پێموایە حەمەد دەکشێتەوە و تا سێ ڕۆژی دی دەچێتە شاخی ئاخچەی.

بەفر و بۆرانەکە هەر دەهات و توندتر دەبوو. کەس لە دەرێ ژیانی بۆ نەدەکرا. ژاندەرمەکان بریندارەکانیان هێنانە نێو ئەشکەوتێ، ئاوردوویان کۆ کردەوە، بە چەند جێ ئاوریان کردوە و لە دەوری ئاوری بۆی کەوتن. تەرمی لە خوێن دا شەلاڵی بایرامۆغلێیش هەر لە وێ بوو، لە زارکی ئەشکەوتێ، سەری بە سەر کۆلکە دارەکەی دا خوار ببۆوە، لاقی نوشتابوونەوە، چۆکی وەبەر زگی دابوو و بە ڕوونی نیشانەی ئارامی و لێبڕاویی بە ڕوخساری‌یەوە دیار بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٢

کاتێک هەواڵی کوژرانی بایرامۆغڵی بە عارف سایم بەگی گەیشت، ئەو تازە لە ئەنکەرەی گەڕابۆوە. ماشێنەکەی بە هۆی قوڕوزەلەقی ڕێگاکانەوە بە قوڕێ سواغ درابوو و بۆخۆشی شەکەت و ماندوو بوو. کاتێک بەسەرهاتەکەیان بۆ گێڕایەوە، گوتی:

ـ سوور دەمزانی ئەو ناجسنە هیچوپووچە وا دەکا!

هەر چەند ڕواڵەتی وای نیشان نەدەدا، بەڵام لە ڕاستی دا هەواڵەکەی ئەوەندە پێخۆش بوو کە ماندوویەتیی ڕێگایەی لە لەشی دەرچوو. هەستی کرد ئەرکێکی لە سەر شانی لاچووە، چونکە ئەو کەسەی بە ناچاری هێنابوویە یارمەتیی خۆی، نەمابوو و هەر بۆیەش لە دڵی خۆی دا بە شیوەیەک منەتباری حەمەدی بوو.

سفرەیان دانابوو و گەورەکانی شاری لە ژوورەکەی تەنیشتێ چاوەڕوانی وی بوون، ئەویش دەیزانی، بەڵام سەرەڕای ئەوە هەر لە ژوورەکەی دا دەهات و دەچوو، چاوی بەردابوونەوە و دە بیرەوە ڕۆچووبوو.

سەرەنجام خەلیل بەگی گەورە بە پارێزەوە دەرگای کردەوە و چوو بۆ لای:

ـ فەرمووبووت یاوەر فاڕوق بێتە لات. ئێستا ئەو هاتوە و چاوەڕوانی ئەمری جەنابتە.

ـ پێیبڵێ بێتە ژوورێ!

یاوەر فاڕوقیان بانگ کرد. ئەویش کاتێک هاتە ژوورێ لاقی جووت کردن، سێ جاران لێکی دان و بەو شێوەیە سڵاوی سەربازیی کرد، بەڵام جەنابی نوێنەر تەنیا خێسەیەکی لێکرد و هەر وا درێژەی بە ڕاوێچکەکردنەکەی دا. تاوێکی باش هەر وا هات و چوو و پاشان چوو لە سەر مۆبڵە تاکە تایبەتییەکەی خۆی دانیشت و گوتی:

ـ وەرە یاوەر، لە تەنیشتم دانیشە و هەموو بەسەرهاتەکەم بۆ بگێڕەوە.

یاوەر لە سەر مۆبڵێکی ڕووبەڕووی وی دانیشت، دەستەکانی بە نیشانەی ڕێزگرتن ـ ڕاست وەک دێهاتییەکان ـ لە سەر ڕانەکانی دانان و دەستی بە گێڕانەوەی ڕووداوەکان کرد. چۆن لە گەڵ بایرامۆغڵی بە دوای حەمەدی دا گەڕابوون، هەڵسوکەوتی بایرامۆغڵی چۆن بوو و چییان کردبوو، هەمووی گێڕایەوە. جارجار عارف سایم بەگ قسەکەی دەبڕی، هێندێک پرسیاری دەکردن، داوای ڕوونکردنەوەی دەکرد، یاوەریش بۆی ڕوون دەکردەوە و جاری وابوو ناچار دەبوو لە سەرڕا ڕووداوەکە بگێڕێتەوە. هەردووکیان وا سەرقاڵی قسەکردن بوون، کە هەم خەڵکەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیکە و هەم برسی‌یەتی و خوانی ئامادەکراویان لە بیر چووبۆوە. یاوەر قسەی دەکرد و عارف سایم بەگ گوێی لێدەگرت. جارجار نیشانەی سەرسوڕمانی لە ڕوخسار دا بەدی دەکرا و هێندێک جاریش تووڕە دەبوو. سەرنجی دەدا وشە بە وشەی بەسەرهاتەکە و هیچی وە پاش نەدەدا. لە ئاخری دا گوتی:

ـ بایرامۆغڵی لەوە زیاتری بۆ نەدەکرا. هەر ئەو چەشنە مردنەش لە گەڵ ناووناوبانگی وی دەهاتەوە. بە ڕاستی پیاوێکی ئازا بوو و حەیف بوو جۆرێکی دیکە بمرێ!

یاوەر خەریک بوو باسی وەی بۆ بکا کە هەموو پیاوەکانی تووڕووسی ناوی خۆیان ناوە حەمەد، بەڵام عارف سایم بەگ زوو قسەکەی پێبڕی و گوتی:

ـ بۆخۆم دەزانم، پێویست ناکا باسی بکەی!

ئەو جار یاوەر مەسەلەی خانەقای چلچاو و دایە سوڵتانی هێنایە گۆڕێ، بەڵام عارف سایم دەرفەتی پێنەدا و گوتی:

ـ دەزانم، دەزانم، ئەوەش دەزانم!

ـ بەڵام ئەمن هەتا هەم منەتبارت دەبم ئەگەر تەنیا دوو دەقیقەم ئیزن بدەی سەبارەت بەو مەسەلەیە هێندێک شتت عەرز بکەم: دایە سوڵتان وای لە بایرامۆغڵی کرد خەیانەتمان پێبکا. بایرامۆغڵی سەردانی خانەقاکەی کرد و هەر دەسبەجێ دوای چاوپێکەوتنی لە گەڵ دایە سوڵتانی بڕیاری دا لای حەمەدی بگرێ و پشت دە ئێمە کا.

ـ وانیە یاوەر. بایرامۆغڵی دەبوو ڕابردوو، ناو و ڕێزی خۆی ڕزگار کا. هەر ئەو ڕۆژەی لە شاری وەدەر کەوت، دەیزانی خەڵک چیی پێدەڵێن و چ چارەنووسێکی دە ڕێ دایە.

ـ نابێ وا بێ! چونکە وەک ئەمن تێیگەیشتبووم ئاواتی ئەوە بوو حەمەدی بکوژێ. بۆخۆی لە لای من باسی دەکرد!

ـ بەڵام لە کۆتایی دا، کاتێک دیتی ئیدی حەمەد هەموو ڕێگایەکی لێبەسراوە و مردن نەبێ چی لە پێش نیە...

ـ وایە جەنابی نوێنەر. بەڵام دایە سوڵتان قسەی دەڕوا و خەڵکەکە بێئەملاوئەولا بە قسەی دەکەن. ئەوەش بۆتە کۆسپی سەر ڕێگای ئێمە و وای کردوە ئێمە لە بەرامبەر حەمەدی دا چمان پێنەکری!

لە پڕ عارف سایم بەگ هەستی بە برسیەتی‌یەکی توند کرد و بە خەلیل بەگی گوت:

ـ ئێستا کاتی ئەوەیە لە گەڵ دۆستانمان نانی بخۆین!

هەموو چوونە ژوورە گەورەکەی دیکە کە خوانەکەی لێبوو. عارف سایم بەگ زولفۆی دە ئامێز گرت و دەستی لە گەڵ هەمووان لێدایەوە:

ـ فەرموون دانیشن، دۆستان...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زۆر چێشتی خۆشی جۆراوجۆر لە سەر سفرەکەی دانرابوون. پێشخزمەتان ڕاکی‌یان بۆ تێ‌دەکردن و سەهۆڵاویشیان دە تونگەی نەخشین دا بۆ دانابوون.
ئەو ئێوارەیە عارف سایم بەگ زۆر بەکەیف بوو. ئەو کە پێشتر هەر لاتاوی داویشتن، گاڵتەی بە خەڵکی دەکرد و گرژ و یەسکگران دەهاتە بەرچاو، ئەمڕۆ پێ‌دەکەنی و خۆشحاڵی دەنواند. بە ئۆگری و سەرنجەوە گوێی بۆ قسەی هەمووان ڕادەداشت. هەتا بەیانی دانیشتن، خواردیان، خواردیانەوە و خۆشیان ڕابوارد. عارف سایم ڕێگای دەدا هەر کەس چیی پێ‌خۆش بوو، بی‌ڵێ. دەیانگوت: دوای خەیانەتی بایرامۆغڵی حەمەد دەسرۆیشتووتر دەبێ، قەدر و ڕێزی زیاتر دەبێ و ناوبانگیشی زۆرتر دەڕوا. خۆ پێشتریش لە لای جووتێرەکان هەر خۆشەویست بووە و وەک چاوی خۆیان پاراستوویانە. ئەوەش هەمووی لە سایەی سەری دایە سوڵتان و شایەر و بەیتبێژی وەک عەلی زارقایشی‌یەوەیە...
لای بەیانی وردە وردە ئارەقەکە کاری لە عارف سایم بەگی کرد. وەختی وا ڕوخساری ڕەش هەڵدەگەڕا، هەڵدەستا و لە ژوورێ دا دەستی بە ڕاوێچکان دەکرد. ئەوانەی لە وێ بوون، هەموو چاویان لێ‌دەکرد، نەشیاندەوێرا قسە بکەن و دەیانزانی هەر ئێستا هەڵدەچێ و دەی‌کاتە گرمە و هەرا.
عارف سایم ماوەیەک هات و چوو و کاتێک ڕاوەستا، ڕۆژ ببۆوە. لە پڕ ڕووی دە یاوەری کرد و گوڕاندی:
ـ یاوەر، لە تۆم دەوێ سبەینێ، تێگەیشتی سبەینێ و نەک دووسبەش، دایە سوڵتان و هەرکەسی دیکەش کە بۆ ئاڵۆزی دروستکردن، یاغیگەری و شێواندنی زەینی خەڵک لە خانەقای چلچاوی کۆبوونەوە، بگری و بیانهێنی بۆ ئێرە! هەموو ئەو بەیتبێژ و گۆرانیبێژانەش کە بە حەمەدیان هەڵگوتوە، دەگری و لە پێش هەمووانیش دا عەلی زارقایشی قۆڵبەست دەکەی. دەبێ یەکە بە یەکە تێیانگەیەنم ئاژاوەنانەوە یانی چی. ئێمە لە حەوت بەران، لە گەڵ حەوت وڵاتان بەشەڕ هاتووین، تا ئەو وڵاتەمان ساغ کردۆتەوە و پاراستوومانە، ئێستا بێڵین چەتە و شایەران بە یارمەتی سۆفی، خانەقا و شێخان لێمان تێکدەن! نەخێر، ئەو جار مستی کۆماریان وە سەری دەکەوێ! لە تۆم دەوێ دەسبەجێ ئەو جندەیەی، ئەو مارە ژاراوی‌یەی بگری! شایەرەکانیش... بۆخۆم عەلی زارقایشی باش دەناسم. لە شەڕی سەربەخۆیی دا لە گەڵمان بوو. دەستێکی تفەنگ بوو و دەستێکی سازەکەی... ئێستاش چووە ڕەگەڵ چەتان کەوتوە؟
زولفۆ گوتی:
ـ جەنابت ڕاست دەکەی. ئەوە هەموو دە بن سەری دایە سوڵتانی دایە و ئەویش بۆخۆی لە دەرەوە دەستوور وەردەگرێ. ئەوەتا ئێستاش باوەڕی پاشکەوتووانە هەر ماوە. چەتە، شایەر، بەیتبێژ، مەلا و حاجی هەن و بەردەوام دژایەتیی کۆمارە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لاوەکەمان دەکەن! ئەوانە بە پڕوپاگەندەی ڕووخێنەر و کۆنەپەرستانە کە ڕیشەیان دە سەدان ساڵ پێش ئێستا دایە دەیانەوێ لاوازمان کەن! دوژمنی سەرەکیی ئێمە حەمەدۆک نیە، بەڵکوو باوەڕی کۆنەپەرستانە و پاشکەوتووانەیە!
مامۆستای فێرگە سەری بۆ لەقاند و گوتی:
ـ بەڵێ، نەزانی و کۆنەپەرستی!
مورتەزاغا خۆی تێکەڵی باسەکە کرد:
ـ وایە، دەنا چەتەیەکی وەک حەمەدۆکی چۆن بە تەنێ ئەو شتانەی پێدەکرێ؟ هەتا هەموو هێزە نەیارەکان ڕیشەکێش نەکەین، نیشتمانەکەمان بە تەواوی ڕزگار نابێ!
خەلیل بەگیش سەرێکی بۆ لەقاندەن و گوتی:
ـ هەتا ئەوانە هەبن، نایەڵن ئەو وڵاتە لە بەڵایان دوور بێ!
مەلا دۆرانیش دەستێکی بە ڕیشی دا هێنا و گوتی:
ـ بیری پاشکەوتووانە و کۆن هێشتا برەوی هەیە، بەڵام زۆری پێناچێ باوی نامێنێ و تێکەوە دەپێچرێ، بە دایە سوڵتان و حەمەدۆکی، یان با بڵێم بە هەزار حەمەدۆکانیش، ئەو ڕەوتە بەرەو دوا ناگەڕێندرێتەوە.
خەلیل بەگی گەورە کە وەک ڕێویەیە مات ببوو، چاوی لە سەریەک دانابوون، گوێی ڕاگرتبوو و چاوەڕوانی دەرفەتێکی لەبار بوو کە باسەکەی خەستتر کا، ئەو دەرفەتەی قوازتەوە و گوتی:
ـ هیوادارم مستەفاکەماڵ پاشا نەزانێتەوە کە ئەو ڕووداوانەی ئێرە سەرچاوەیان دەچێتەوە سەر باوەڕی پاشکەوتووانە و شتی وا. بۆخۆتان دەزانن ئەو لەو چەشنە شوێنەوار و دژکردەوانە زیاتر دەترسێ، تا ئەو دوژمنەی بە سانایی تێکیشکاند و دە دەریایەی کرد. ئەو هێزەی کە مستەفا کەماڵ بە دژی وەستا و تێکیەوە پێچا، ئێستا لە هەرێمەکەی ئێمە، خۆی لە پشت ناوی یاغیگەری و چەتەبازاڕی حەشار داوە و وڵاتی ئاڵۆز کردوە!
ئەو تەوسە عارف سایم بەگی شێت کرد، لە داخان هەستایە سەرپێ، لاقی دە عەرزی کوتا و گوتی:
ـ ئەوە ئەمن دەترسێنێ خەلیلە چکۆڵە؟ مەبەستت ئەوەیە کە من ئەو دژکردەوە و بزووتنەوانەی مستەفا کەماڵ پاشا لێیان نیگەرانە، بە هێند ناگرم؟ بەڵێ بەڵێ، وات لێهاتوە بە ئاشکرا هەڕەشەم لێدەکەی. جا گوێ بگرە با من پێت بڵێم، هەر تۆ نا، هەمووتان کە لێرەن چاک گوێم لێبگرن. ئەوەی ئەمن دەیبینم تەنیا دژکردەوە و بزووتنەوە نیە، ئەوە ئێوەن کە چەتەتان دروست کردوون! ئێوەن بەخێویان دەکەن و چەک و تەقەمەنییان بۆ دابین دەکەن! بێجگە لە حەمەدۆک و یەک ـ دوێکی دی، هەرچی چەتەی لە شاخی هەن، پیاوی خۆتانن! هەم بە دژی دەوڵەتییان کار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێدەکەن و هەم بۆ ئەوەی زۆرتر گوشار بخەنە سەر خەڵکەکەی، کەلکیان لێوەردەگرن! گوێتان لێبوو؟!

عارف سایم یەکبەخۆی دەیگوڕاند، ڕوخساری گرژ ببوو، دەستی ڕادەوەشاند و چاوەکانی دەتگوت گۆمی خوێنێن.

زولفۆ هەستا، غیرەتی دە بەر خۆی نا و لە حاڵێک دا بەڕوونی ئارەقەی ترسی بە ڕوخساریەوە دیار بوو، چووە پێشێ، قۆڵی گرت و بە دەنگێکی کز گوتی:

ـ بەگم، تکات لێدەکەم ئارام بە. تووڕەبوون بۆ دڵت باش نیە! دڵنیا بە خەلیل بەگی گەورە مەبەستی ئەوە نەبووە کە جەنابت فەرمووت. باوەڕ کە بەگم، ئێوە بە هەڵە لە قسەکەی وی گەیشتن.

لەو دەمەی دا خەلیل بەگ خزیبووە قولینچکێ، نەیدەزانی چ بکا و چۆن خۆی لە ڕق و تووڕەیی عارف سایمی ڕزگار کا.

هەستان و قسەکردنی زۆلفۆی ترسی ئەوانی دیکەشی تا ڕادەیەک شکاند، وە قسە هاتن و هەموویان پێیان لە سەر ئەوە داگرت کە خەلیل بەگ مەبەستی ئەوە نەبووە. دوای ئەوە خەلیل بەگیش تووڕە بوو، چوو لە بەرامبەر عارف سایم بەگی ڕاوەستا و هاواری کرد:

ـ بەگم ، بەگم، ئەتۆ لە ماڵی منی و تا ئێستا هیچ کەس لە ماڵە خۆم قسەی پێنەگوتووم! بەڵام قەیدێ ناکا، قوربانی چاوی تۆ بێ و بزانە بە هەڵەم لێ تێگەیشتی! ئەمن مەبەستم ئەوە نەبوو!

خەلیل بەگ هێندەی هاوار کرد و ئەو قسانەی دووپات کردەوە، کە عارف سایم بەگ هێدی بۆوە، وەک ئەوەی لە خەوێ دا بووبێ و تازە وەخەبەر هاتبێ. خەلیل بەگی گەورە دەرفەتی لە دەست نەدا و گوتی:

ـ بەڵێ، ئێرە ماڵی منە و لەو ماڵەی دا هیچکەس، نە بۆخۆم و نە کەسی دیکەش، بۆی نیە تەنانەت ڕەخنەیەکی بچووکیش لە جەنابی نوێنەری خۆشەویستی ئیمە بگرێ!

عارف سایم بەگ گوتی:

ـ بە ڕاستیتە؟

ـ سوێندێ دەخۆم بە ڕاستیمە.

ئەوانی دیش هەرکام بە نۆرەی خۆی پێی لە سەر ڕاستبوونی قسەی خەلیل بەگی داگرتەوە. ئەوجارعارف سایم بەگ وردە وردە هێدی بۆوە و گوتی:

ـ یاوەر! هەر وەک پێشتر پێمگوتی ئەو ژنە و ئەو شایەرانە دەبێ بگری و بیانهێنی بۆ ئێرە. هەر هەرچی شایە و بەیتبێژە، جا چ شایەری شاخی و چ شایەری دەشتێ، هەمووان بگرە و بیانهێنە. یەکیان وەپاش خۆ مەدە! یاوەر، بۆخۆت دەبێ ئەو ژنەی بگری، گوێت لێیە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاپیتان هەوڵی دا بە شێوەیەک وەڵامی بداتەوە، کە جەنابی نوێنەر بارودۆخی ئێستای هەوا و ڕێگاوبانی هەرێمەکەی بێتەوە بیر:
ـ قوربان، گوندەکەی دایە سوڵتانی لە شوێنێکی زۆر چڕ، سەخت و شاخاوی هەڵکەوتوە و دووریشە. ئێستا بەو زستانەی و بەو بەفر و سەرما سەختەی زۆر زەحمەتە پیاو بگاتە ئەوێ...
بەڵام عارف سایم قسەکەی بڕی و گوتی:
ـ هەرچی زووتر دەبێ بیهێنی، فەرمانت پێدەدەم...
پاشان چاوی دە یاوەری بڕی، بە پەنجەکانی هێندێک چەنەی خوراند و بیری کردەوە:
ـ سێ ڕۆژت مۆڵەتە! پێمگوتی ئەوە فەرمانی منە! شایەرەکانیشت لە بیر نەچن! هەمووان خڕ کەوە، بیانهێنە دە کونێکیان کە! ئەوەش هەر فەرمانی منە، یاوەر فاڕوق! دووپاتی دەکەمەوە دەبێ بۆخۆت بچیە خانەقای چلچاوی، ئەو ژنەی بگری و بیهێنی بۆ لای من.
ـ چۆنی دەفەرمووی، باوابێ.
ـ سبەینێ، بەیانی زوو دەبێ وەڕێکەوی! سەرکەوتوو بی!
یاوەر دەستی هەڵێنا، لاقی لێکدان، بەڵێ قوربانێکی گوت و وەدەرکەوت.
ـ پێمانوابوو بایرامۆغڵی دەتوانێ شتێک بکا، بەڵام پلانەکەمان ئاکامێکی نەبوو. ئێستا دەبێ ڕێگای دیکە بۆ بەربەرەکانی لە گەڵ حەمەدی بدۆزینەوە. دەبێ توندتر بجووڵێینەوە و زەبروزەنگ بە کار بێنین. بە ڕوونی دیارە خەڵك چەتەکان بە ڕۆڵەی خۆیان دەزانن، بەڵام بە پێی ئەزموونی خۆم دەزانم کاتێک خەڵک خۆیان و قازانجیان بکەونە ژێر گوشار و مەترسییەوە، بێ سێودوو ڕۆڵەکانی خۆیان دەکەنە قوربانی. کاتێک دایە سوڵتانمان گرت و هێنامانە ئێرە، ئاکامی ئەو کارە باشتر دەردەکەوێ.
زولفۆ گوتی:
ـ ئەو ژنە زۆر پیرە و زۆر شتم دەربارەی وی بیستوە. دەڵێن گوتوویەتی کە خودا بە سەری کردۆتەوە و بۆخۆی ئاگادارە کە زۆری پێناچێ تێکەڵی کۆمەڵی چلسوارەی غەیبی دەبێ! زۆریشی بڕوا بە خۆی هەیە و وێناچێ حەمەدۆکی بە دەستەوە بدا، یان بە زیانی وی بجووڵێتەوە...
عارف سایم بەگ گوتی:
ـ ئەگەر پێویست بێ، دەوڵەت زەبروزەنگ دەنوێنێ.
دوای ئەو قسەیە هەستایەوە سەر پێ و دە ژوورەکەی دا دەستی بە ڕاوێچکان کردەوە. لە کاتی هاتوچۆکردن دا دەستی بە بەرۆکی گرتبوو و زنجیری سەعاتەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دە نێو قامکانی دا دێنا و دەبرد. لە پڕ لە لای مەلا دۆرانی ڕاوەستا، چاوی دە چاوی بڕی و گوتی:

ـ لە مەودوا شەڕەف و ئابڕووی من دە گرەو دایە و بۆخۆم دەزانم چ دەکەم! جا یا خوا بە من دەدا، یان بە حەمەدۆکی!

مەلا دۆران دەسبەجێ لە جێی خۆی هەستا و وەڵامی دایەوە:

ـ جەنابی نوێنەر، ئەوە چ دەفەرمووی؟ سەگێکی وەک حەمەدۆکی ڕێی‌ناکەوێ جەنابت شەڕەفی خۆتی بۆ دە گرەو نێی. چۆن وا دەفەرمووی قوربان؟ پیاوێکی گەورەی وەک تۆ نابێ تەنانەت بە هیچ شێوەیەک هەتیۆیکی بەرەڵای دێهاتیی وەک وی بە نەیاری خۆشی بژمێرێ!

ئەوانی دیش هەموو بە یەکەوە هەستانە سەر پێ و گوتیان:

ـ وایە، ناکرێ و نابێ! ئاخر حەمەدۆک چی‌یە؟ بۆچما ئەو هەر دێهاتی‌یەکی ڕووتەڵەی شڕۆڵ نیە؟ هەتیوێکی بەڕەڵای وا ڕێی ناکەوێ لە بەرامبەر جەنابت دا هەر ناویشی بهێنرێ.

عارف سایم بەگ بە سەری قامکی شادەی هێندێک زنجیری سەعاتەکەی کێشا و گوتی:

ـ سوپاستان دەکەم دۆستان! سوپاس بۆ ڕێز و خۆشەویستیتان! فەرموون دانیشنەوە! بۆخۆتان دەزانن ئەمن نوێنەری ئەم ناوچەیەم و هەروەها دەشزانن کە تەنانەت دەشت و چیاکانی ئەم هەرێمەش من بە قارەمانی شەڕی سەربەخۆیی دەزانن! دەبێ هەرچۆنێک بێ، پێش ئەوەی ناووناوبانگم زیاتر زەدەدار بێ، ئەو کوانەی بدڕم و لە بەینی بەرم. باشە، ئەگەر سەرۆککۆمار ئەو ڕووداوانە ببیسێتەوە، پێی‌سەیر نابێ کە بۆ دەبێ قارەمانێکی شەڕی سەربەخۆیی ئەو فیتنەیەی پێ‌نەکوژێتەوە؟ جا با لە هەموو کەسیشی لێ نێزیکتر بم، چۆن لە ڕووم هەڵبێ خۆمی نیشان بدەمەوە؟ ئەگەر پێمبڵێ: وا دیارە کوێرۆغڵی‌یەک لە ناوچەکەتان پەیدا بووە کە بە زۆر لە دەوڵەمەندان دەستێنێ و دەیدا بە هەژاران، ئەوەی ئێمە پێمان‌نەکراوە، ئەو دەیکا و هاواری عەدالەت و حەقخوازیی بەرز کردۆتەوە... بەڵێ، ئەگەر مستەفا کەماڵ پاشا ئاوا بمداتە بەر لۆمە، ئیدی ئەمن چۆن سەرم هەڵبێ؟ دۆستان، ئەوە مەسەلەی دێهاتی‌یەکی ڕەشوڕووت نیە کە لە شاخی دا بخولێتەوە و هەڵبەز دابەزێکی بکا، ئەوە کەسێکە هەرێمەکەی منی ئاڵۆز کردوە و لە ڕاستی دا دوژمنی منە. هەر بۆیە بڕیارم داوە، بە هەر نرخێک بێ، هەرچۆنێک بێ و هەرچی زووتر لە بەینی بەرم. دیارە لە بەینی نەبەم، ئەو من لە بەین دەبا!

کاتێک بەگ و ئاغاکانی دیکە ئەوەیان بیست هەموویان بە یەکەوە هەستانەوە سەر پێ:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ قبووڵمان نیە قوربان! بە هیچ شێوەیەک قبووڵ ناکەین جەنابت هەتیوێکی بیژووی بەڕەڵا بە دوژمنی خۆت بژمێری! شتی وا نابێ!

ـ فەرموون دانیشن دۆستان، تکا دەکەم، دانیشن!

پاشان بۆخۆشی دانیشتەوە و لەسەرەخۆ درێژەی بە قسەکانی دا:

ـ با شتێکتان پێبڵێم، ئەمن لەو ژنەی نیگەرانم. پێموا نەبوو ژنێک مافی ئەوەی هەیە ببێ بە شێخ، خانەقای هەبێ و لە وەش زیاتر خۆی بە هەڵبژاردە و پیرۆز بزانێ. دیارە ئەو ژنە زۆر نەترسە... هیوادارم لە بەرامبەر یاوەری دا بەربەرەکانی نەکا.

زولفۆ گوتی:

ـ چاکی دەناسم و لە وەش دەترسم کە ئامادە نەبێ خۆ بە دەستەوە بدا. ئەو لە هیچ شتێک ناترسێ.

مورتەزاغا قاقایەکی کێشا:

ـ لەوانەیە کێشەی دروست کا، بەڵام ئەوە نیە یاوەر عەلی کەرتیشی لە گەڵە! خۆ هەر کەس چاوی بە وی بکەوێ لە ترسان لەخۆ دەمیزێ.

خەلیل بەگی گەورە گوتی:

ـ دایە سوڵتان لە مردنێ ناترسێ. ئەمن بنە و بنەچەکەی دەناسم، کە هەر لە کۆنەوە بە سەر ئەو خانەقایەی ڕاگەیشتوون. ئەوان لە بناغە دا باوەڕیان وایە کە هەرکەس لەو بنەماڵەیەی بێ، بە قارەمان لە دایک دەبێ! شازدە کەسیان لە شەڕی سەربەخۆیی دا بەشدار بوون و بۆخۆشتان دەزانن هیچیان نەگەڕانەوە و هەموویان کوژران!

مورتەزاغا بزەیەکی هاتێ و گوتێ:

ـ گوتم عەلی کەرتیشیش دەچێ!

ئەوانی دی سەریان بەردوایەوە و لە ترسی وەی نەوەک شتێکیان لە دەم دەرچێ جەنابی نوینەر پێی ناخۆش بێ، هیچیان نەگوت. عارف سایم باسەکەی درێژە دا وگوتی:

ـ ئەو شایەرانەش لە کۆڵ خۆمان کەینەوە!

ـ ئەوەی دەبێ بە عەلی کەرتیشی بسپێرین!

عارف سایم هەستا سەر پێ. چوو بۆلای مورتەزاغای و دەستی لە سەر شانی دانا. مورتەزا هەوڵی دا هەستێ، بەڵام عارف سایم شانی داگرت، قاقایەکی توندتر لە ویی کێشا و گوتی:

ـ بەڵی وایە، یاوەر عەلی کەرتیشی لە گەڵە!

ئەو جار چۆوە جێگای خۆی، دانیشتەوە و لە بن لێویەوە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئاخ، هەزار ئاخ! خەڵک هەر دە زمانی دەسەڵات دەگا و زمانی دیکە نازانێ. دەبێ وردیان کەی!
پاشان قامکی گەورەی لە سەر مێزەکەی داگرت، سووڕی دا و گوتی:
ـ دەبێ وایان ورد کەی، بیانکەیە پرپۆڵە...
زولفۆش بە دوای وی دا دووپاتی کردەوە:
ـ بەڵێ، دەبێ بیانکەینە پرپۆڵە.
خەلیل بەگی گەورەش گوتی:
ـ ئەو خەڵکە تەنیا لە زمانی دەسەڵات و تێهەڵدان حاڵی دەبن!
ڕۆستەم بەگیش هەڵیدایە:
ـ لە سەردەمی شەڕیش دا ئەگەر ترسی کوژران، لێدان و نووکی سەرنێزەی دە گۆڕێ دا نەبوایە، یەک کەسیشیان نە دەچووە شەڕێ! ئێمە بە تۆبزی دەمانبردنە شەڕ و ناچارمان دەکردن بەرگری لە نیشتمانەکەیان بکەن!
عارف سایم بەگ بۆ ئەوەی هێندێک باسەکە هێور کاتەوە، گوتی:
ـ ئای، بە ڕاستی سەرجووخە عەلی کەرتیشی خۆمان چاکی لێدەزانێ...
ئەو جار مەلا دۆران قسەی کرد:
ـ ئێستا جووتێرەکان بە تەواوی یاغی بوون و زەحمەتە پشتی حەمەدی بەردەن. عەلی‌یە شەلی شوێنگێڕ تازە لە شاخی هاتۆتەوە. بۆخۆتان دەزانن ئەو لە گەڵ ئەو کەسانە بوو کە بە دوای حەمەدی‌یەوە بوون و دەیانەویست بەدیلی بگرن، دوایەش توانی خۆی لە دەست حەمەدی ڕزگار کا... ئەو دەیگوت حەمەدۆک مرۆڤێکی بە سام و بە زاکوونە و جووتێرەکان دەیپەرستن. وەکوو ئەو دەیگێڕایەوە و دیارە ئەمن بۆخۆشم لەو بەشەی دا هەر وای بۆ دەچم، دێهاتی‌یەکان دەتوانن لە بەرامبەر هێزەکانی ئێمە دا، با زۆریش بن، خۆ ڕابگرن، قەتیش پشتی حەمەدی بەرنادەن و بە دەستی‌یەوە نادەن...
عارف سایم بەگ سەری لەقاند و گوتی:
ـ خەمت نەبێ مەلا دۆران، ئێستاش نەیکەن، دواتر کە زەبروزەنگمان نواند، هەر ناچار دەبن بیکەن! دەبینی هەر بۆخۆیان دەی هێنن و دەیدەنە دەستمان. ئەمن تا ئێستا پێمخۆش نەبووە بە زمانی توندوتیژی بیاندوێنم و هەر چاوپۆشیم لێکردوون، بەڵام بگاتە یەسکانم و بە ڕاستی لێیانتووڕە بم، یەک تووڕووسیش بە ساغی نایەڵم و هەمووان شەلوکوت دەکەم! ئەو کاتی ئیدی نەک هەر دێنە سەر ئەو باوەڕە کە حەمەدۆکی بە دەستەوە بدەن، بەڵکوو لە سەر ئەوەی کە کێ زووتر حەمەدی بۆ ئێمەدەستنیشان بکا، بە شەڕیش دێن! جا قسەکەی منت لە بیر بێ، هێندەی پێناچێ ئەو جووتێرانە لەو حەسارەی ڕیز دەبن و یەکە یەکە دێن بەری پێم ماچ دەکەن، بەڵام پێش هەموو شتێک دەبێ سەری ئەو ژنە و بەیتبێژ و شایەرەکان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێندێک بشکێنمەوە. هەر وەک دۆستان باسیان کرد، ئەوانە بە زمانی زەبروزەنگ نەبێ، تێناگەن و بە تۆبزی و بە زەبری نووکی سەرنێزە و لوولەی تفەنگێش نەبوایە، یەک کەسیان نەدەچووە شەڕێ! ئێوە بۆخۆتان دەبینن کە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر تووڕە دەبم و دەشزانن ئەگەر بە ڕاستی تووڕە بم، چ دەکەم؟

لێرە دا ڕاوەستا، یەک بە یەک لە چاوی هەموان کرد و دەستی بە قسان کردەوە:

ـ دەزانن دۆستان، ئەمن زۆر باش دەتوانم هەر ئەو جووتێرانەی حەمەدی دەپەرستن، وا لێبکەم کە لێیبێزار بن! کارێکی وا بکەم کە ئەو حەمەدۆکە بێتە بەر دەرگای من، بپاڕێتەوە کە من لە دەست ئەوانی ڕزگار بکەم و نەهێڵم بیکوژن! هەر بۆیە دەڵێم: هەر بژی سەرجووخە عەلی کەرتیش!

مورتەزاغا گوتی:

ـ بە ڕاستی بژی عەلی کەرتیش! تەواوی ئەو دنیایەی بگەڕێی کەسی لە وی لێزانتر نادۆزییەوە.

ـ نیە، بە ڕاستی تای نیە!

مەلا دۆران گوتی:

ـ ئەگەرعەلی‌یە شەل جێی باوەڕ بێ، ئەوە...

عارف سایم بەگ دەسبەجێ قسەکەی بە مەلا دۆرانی بڕی و گوتی:

ـ سبەینێ بەیانی دەبێ بی‌نێرنە لای من، کارم پێیەتی... دۆستان، وا بزانم عەلی کە بە شای شوێنگێڕان بە ناوبانگە، ئێستا پیاوی مەلا دۆرانی‌یە؟

قوتووە زێڕەکەی لە باغەڵی دەرێنا، سیگارێکی داگرساند و یەکیشی بۆ مەلا دۆرانی هاویشت. مەلا دۆران لە حەوای گرتی‌یەوە.

ـ قوربان، ئەو دوو شوێنگێڕی هەن!

ـئەوی دیکە کێیە؟

ـ مووسا زریان.

ـ ئەویشم دەبێ بۆ بنێرن، سبەینێ بەیانی هەردووکیان لێرە بن!

عارف سایم هەستایە سەر پێ و خۆی لەبەریەک کێشایەوە. پاشان ڕووی دە خەلیل بەگی کرد، بزەیەکی هاتێ و گوتی :

ـ خۆ مەبەستت ئەوە نەبوو هەڕەشەم لێبکەی؟

خەلیل بەگ بە پەلە وەڵامی دایەوە:

ـ قوربان قسەی وا بۆ دەفەرمووی؟ قەت شتی وا نابێ! عەرزم کردی ئەمن چۆن ڕێگا بە خۆم دەدەم هەڕەشە لە جەنابت بکەم!

ئەوانی دیش هەموو یەکدەنگ قسەکەی خەلیل بەگیان دووپات کردەوە:

ـ قوربان شتی وا نابێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئێستا ئیدی وڵات ڕووناک ببوو. عارف سایم بەگ چووە بەر پەنجەرەی، لە ئاسۆی ڕوانی و هەر لەو کاتەش دا هەستی بە ماندوویی‌یەکی زۆر کرد و بڕیاری دا بچێ بخەوێ. وەرسووڕا و گوتی ڕۆژباش دۆستان و پاشان دەرگای ژوورەخەوەکەی خۆی کردەوە، چووە ژوورێ، کەوشەکانی داکەند و خۆی هاویشتە سەر جێگاکەی. هەر سەری وە سەر سەرینێ کرد، خەوی لێکەوت.

ئەو ڕۆژەی یاوەر و دەستەکەی بەرەو چیا وەڕێکەوتن، تاووساو بوو. هەوایەکی نەرم و خۆشی هەبوو. هەر یاوەر سوار بوو و ئەوانی دیکە بە پێیان دەڕۆیشتن. عەلی کەرتیشیش پیادە بوو. ڕۆژی دواتر جەنگەی نیوەڕۆیە بەفر و بۆرانێکی توند هەڵیکردێ. هەتا سەر پشتێندێ دە بەفری دەچەقین و بارنێکی دەکرد، چاویان هەڵنەدەهات. ترسێکی گەورەیان ڕێنیشت. لای ئێوارێ هەرچۆنێک بوو، خۆیان گەیاندە گوندێکی چکۆلە و لە مەترسیی بەهیلاکچوون لەو بەفر و سەرمایەی دا ڕزگار بوون، بەڵام ئەوەندە ماندوو بوون کە نەیاندەتوانی یەک هەنگاوی دیکەش هەڵێننەوە. چەند ڕۆژان دە ڕێیە دا بوون تا گەیشتنە خانەقای چلچاوی. یاوەر هێندە ماندوو ببوو لە داخان نەیدەزانی چ بکا و لە بەر خۆیەوە جنێوی هەم بە دایە سوڵتانی و هەم بە عارف سایم بەگی دەدا و دەیگوت ئەو دووانە ئێمەیان تووشی ئەو بەدبەختی و کوێرەوەری‌یەی کردوە:

ـ ئەرێ سەرجووخە عەلی، وا دیارە ئەوە گەیشتینە ئەو خانەقا بەقوڕێگیراوەی؟

عەلی کەرتیشی شەکەت و ماندوو کە بە بیری داهاتبوو جنێو دان بە خانەقای چلچاوی بەدبەبەختی بە دواوەیە، بە ناقایلی وەڵامی دایەوە:

ـ بەڵێ، ئەو ئاوەدانی‌یە هەوە!

یاوەر زانی عەلی کەرتیش لە بەرچی ناقایلە. بۆخۆشی دوای جنێوەکەی هەستی کرد مچوڕکێکی پێداهات، بەو حاڵەش قاقایەکی کێشا و بە گاڵتە ڕووی دە عەلی کرد و گوتی:

ـ ئەرێ عەلی بیستوومە دەڵێن کاتێک مرۆڤ لەو خانەقایەی نێزیک دەبێتەوە، ئەو ڕەوەزە سەختانەی سەرێ دەقەڵشن و گوڵی شین شینیان لێدەڕوێ. ئەدی ئەو گوڵانە کوان؟

ـ لە گابەردەکان دا شین دەبن!

ـ باشە کوان؟

ـ ئێمە نایانبینین!

ـ ئەدی ئەو باڵندەیەی دەڵێن لە سەر خانەقایە دەخولێتەوە؟

ـ قسەی تێدانیە هەیە و هەر ئێستا لە سەر خانەقایە دەفڕێ، بەڵام ئێمە نایبینین.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەدی هەورە بەناوبانگەکە؟
ـ ئەو هەورە هەمیشە بە سەر لووتکەی ئەم چیایەوەیە.
ـ ئەدی ئاوی ئەم جۆگانە بۆ هەڵناگەڕێتەوە و سەرەوژوور نابێتەوە؟
ـ چۆن یاوەری خۆم؟ ئەوەنیە ئاوەکە دەچێتەوە لایەکەی دیکە!
ـ ئەوە شێت بووی عەلی؟
ـ نا،نا یاوەری خۆم، شێت نەبووم و تەواو ئاگام لە خۆمە!
ـ ئەتۆ چۆن باوەڕ بەو شتانە دەکەی؟
ـ باوەڕم پێیانە ، یاوەری خۆم!
ـ ئەدی ئەگەر هەر ئێستا فەرمانت پێبدەم کە دەبێ بێ بیرکردنەوە دایە سوڵتانی بکوژی و تەرمەکەی بە شانت دادەی و بۆم بێنی، چ دەکەی؟
ـ فەرمانەکەت بەڕێوە دەبەم، یاوەری خۆم.
ـ لە گەڵ ئەوەش کە پێت وایە ئەو ژنە کەسایەتی‌یەکی پیرۆزە و تەنانەت شێخیشە؟
ـ یاوەری خۆم، ئەرک ئەرکە، جا با پێوەندیی بە ژنە شێخێکی گەورەشەوە هەبێ. من خوا دەپەرستم، بەڵام فەرمانی فەرماندەری خۆشم بەڕێوە دەبەم.
ـ ئاخر بیر لەوە ناکەیەوە کە گوناهبار دەبی؟
ـ ئەمن گوناهبار نابم، یاوەری خۆم.
ـ ئەدی کێ؟ ئەمن سەرجووخە؟
ـ نا، هەرگیز، یاوەری خۆم! نا ئەتۆش چت لە سەر نیە، ئەتۆش فەرمانت پێدراوە و ئەرکی خۆت بەڕێوە دەبەی.
ـ ئەدی گوناهەکە ئی کێیە و کێ تاوانبارە؟
ـ ئەمن ناتوانم ناوی کەس بێنم. بێگومان یاوەری خۆم لە من باشتر دەزانێ.
ـ دیارە مەبەست ئەوە نیە دایە سوڵتان بکوژرێ، بەڵام هەرکەس ئازاری پێبگەیەنێ دە ئاگری جەهەننەمێ دا دەسووتێ، وا نیە؟
ـ بێگومان وایە، یاوەری خۆم.
ـ ئەگەر وا بێ، قوڕت وە سەری بووە.
ـ ئەمن بۆ قوڕم وەسەری بووە، یاوەر. عەرزم کردی ئەمن تەنیافەرمان بەڕێوە دەبەم.
لە پشت حەساری خانەقایە، لە بەر دەرگایە، لە پەنا گومبەزە کۆنەکەی کە مێژوویەکی لەمێژینەی پێوە دیار بوو، ڕاوەستان.
یاوەر گوتی:
ـ بڕۆ ئەو ژنەی بگرە و بیهێنە دەر!
ـ چۆنی تۆ بڵێی، یاوەری خۆم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرجووخە عەلی کەرتیش چەند هەنگاو چووە پێشێ، چۆکی دادن و بەردەپانە سپی‌یە سواوەکەی بەر دەرگایەی سێ جاران ماچ کرد. کە چووە حەساریێ، بەردێکی دیشی هەر لە ڕەنگ و قەوارەی ئەو بەردەی چاو پێکەوت. ئەوەیان لە نێوەڕاستی حەسارەکەی بوو. لە لای ئەو بەردەش دیسان چۆکی دادا و بە شێوەی پێشوو ماچی کرد. ئەو جار چووە بەر دەرگای ژووریێ کە دەرگایەکی گەورە بوو و لە وێش چۆکی دادا. دەسبەجێ دەرگاکە کرایەوە و پیاوێکی جحێڵی کەڵەگەتی لێ‌هاتە دەریێ. پیاوەکە عەلی بردە ژووریێ. دایە سوڵتان بەرگێکی جوانی دە بەر دا بوو و لە ژوورە گەورەکەی خانەقایە دانیشتبوو. عەلی لە حاڵێک دا هەستی بە هەڵچوونێکی توند لە قووڵایی دەروونی دا دەکرد، خۆی هاویشتە بەر پێی دایە سوڵتانی و سێ جاران لاقی ماچ کرد، پاشان هەستا و ئەو جار دەستی گرت و سێ جاران ماچی کرد.

دایە سوڵتان دەستی لە سەر شانی عەلی دانا و گوتی:

ـ خودا بتبەخشێ، ڕۆڵە!

عەلی کەرتیش شێوابوو، لە بەر خۆیەوە هەر دوعای دەخوێند و تەواوی گیانی دەلەرزی.

دایە سوڵتان بزەیەکی هاتێ و گوتی:

ـ ئەمن ئامادەم سەرجووخە عەلی. وەک دەبینی جلم دە بەر کردوە و چاوەڕوانی ئێوە بووم. چەند ڕۆژە چاوەڕوانتانم، بەڵام ئێوە زۆرتان پێ‌چوو.

ـ لە بەر ئەوەی بوو کە بەفرەکە زۆر قورس بوو، خاتوون سوڵتان.

عەلی کەرتیش هەر وا دەلەرزی.

ـ ئەگەر بە پەلەی، هەر ئێستا دەکرێ وەڕێ‌کەوین، دەنا ڕەنگە وا باشتر بێ بە یاوەری بڵێی با بێنە ژووریێ، قاوەیەکی بخۆنەوە و کەچکە شۆرباوێکیش بخۆن. دەریێ زۆر ساردە و لە خانەقای ئێمەش عادەت وا نیە میوان بە برسێتی بڕوا و لانی کەم دەبێ کەچکە شۆرباوێکی گەرم بخوا.

ـ ئەوە دەچم پێی‌دەڵێم.

بە ڕاکردن هاتەوە دەریێ. گەرووی گیرابوو و بە زەحمەت هەناسەی دەهات:

ـ یاوەر، دایە سوڵتان داوا دەکا دابەزن، لێرە نانی بخۆین و دوایە بڕۆین. دەڵێ پێمان خۆشە لانی کەم کەچکە شۆرباوێکی گەرم بخۆن! پیاوی چاک بە با بە قسەی بکەین! کوڕە شۆرباوی خانەقایە متفەڕکە و دەڵێن هەرکەس جارێکی شۆرباوی خانەقای چلچاوی بخوا، خودا لە هەموو بەڵایەکی دەپارێزێ!

ـ پێویست ناکا عەلی، بی‌هێنە دەرێ با بڕۆین.

ـ یاوەری خۆم، کەچکە شۆرباوێک، شتێکی وا نیە و کاتێکی زۆریش ناگرێ. خۆ ئێمە هەر هاتووین... ئێستا کە ئەو هەموو ڕێگایەمان پێواوە و بەو شەکەتی‌یەی گەیشتووینە ئێرە، بۆ ئەو شۆرباوە متفەڕکەش نەخۆین؟ نەت‌بیستوە دەڵێن زیارەتی

خانەقای چلچاوی نیوە حەجێکە، یانی بە نیوە زیارەتێکی مەکەی دەبێ. ئەوەی بەخت یاری بێ و بۆی بڕەخسێ کەچکێک لە شۆرباوی ئەو خانەقایەی بخوا، خودا لە هەموو بەڵایەک و لە گوللانیشی دەپارێزێ!

ـ گوتم پێویست ناکا، زوو کە بیهێنە دەرێ...

سەرجووخە عەلی چۆوە ژوورێ و لە حاڵێک دا چاوی بە هەموو کەلێن و قوژبنی ژوورەکەی دا دەگێرا و بێدەسەڵاتی بە شێوەی قسەکردنی‌یەوە دیار بوو گوتی:

ـ دایە سوڵتان، یاوەر نایە، بێسوودە، دەبێ هەر ئێستا بڕۆین!

ـ ئەدی بۆ ئاوا چاو دەگێڕی؟ چت پێویستە؟

عەلی کەرتیش وەک منداڵێکی شەرمێون کە دەیەوێ داوای شتێکی بکا، بەڵام دڵنیا نیە دەیدرێتی، گوتی:

ـ باشە، ئەمن بۆخۆم بۆم هەیە کەچکێک لەو شۆرباوە متفەڕکەی بخۆم؟

مەنجەڵێکی ڕەش لە قولینچکێکی لە سەر ئاورگی بوو و شۆرباوەکەی نێوی هەڵمی لێهەڵدەستا. بۆنێکی خۆش لە گەڵ هەڵمەکەی بڵاو دەبۆوە. دایە سوڵتان قامکی بۆ لای مەنجەڵەکەی ڕاداشت. کەچکێکی دار لە تەنیشت مەنجەڵەکەی بوو. عەلی پڕ بە کەچکەکەی شۆرباو لە مەنجەڵەکەی هەڵێنجا و بێ ئەوەی ڕاوەستێ یەکجێ هەڵیقوڕاند. زاری بە شۆرباوەکەی سووتا، بەڵام دەرفەتی بیرکردنەوەی نەبوو، بە پەلەگەڕایەوە لای دایە سوڵتانی و گوتی:

ـ ئێستا دەبێ بڕۆین... باش بوو ئەمن هەرچۆنێک بوو لە شۆرباوەکەشم خوارد، ئەوانی دیکەش کەیفی خۆیانە... حەیف ئەوان نازانن خانەقای چلچاوی چەندە گەورە و پیرۆزە و چەند موعجیزە و شتی سەیر و دەگمەن لێرە دیتراون... خودایە گیان قەت شوکری تۆ تەواو ناکەم کە توانیم تامی شۆرباوی ئەو خانەقا پیرۆزەی بکەم!

لەگەڵ دایە سوڵتانی پیر لە حەسارێ هاتنە دەر. یاوەر کاتێک ئەوانی چاو پێکەوت، گرژ بوو، چاوی دەرپەڕاندن و فەرمانی دا:

ـ کەلەپچەی دە دەستی کە!

عەلی کەرتیش چاوێکی لێکرد و لە سەرەخۆ گوتی:

ـ ئەوە ژنە! پیریشە! بێجگە لە وەش ئەوە دایە سوڵتانە، پیاو چۆن کەلەپچەی دە دەستی دایە سوڵتانی دەکا...

یاوەر سوورهەڵگەڕا و گوڕاندی:

ـ بێدەنگ بە! گوتم هەر ئێستا کەلەپچەی کە!

دایە سوڵتان بزەیەکی هاتێ و لە سەرەخۆ دەستەکانی بۆ لای عەلی ڕاکێشا:

ـ وەرە پێشێ ڕۆڵە، ها، ئەوە دەستم کەلەپچەیان تێکە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی کەلەپچەی دە دەستی دایە سوڵتانی کرد، بەڵام هەموو گیانی دەلەرزی. ئەو پیاوەی دەرگاکەی کردبۆوە، هاتە لایان. ئەو سەربەرگێکی ماڕاشی دە بەر دا بوو و توورەکەیەکی گەورەشی لە کۆڵێ بەستبوو.
دایە سوڵتان ڕووی دە یاوەری کرد و گوتی:
ـ ئەوە ناوی بنیامینە و کوڕی هەرە بچووکی بنەماڵەی سەرپەرست و چاوەدێری ئەم خانەقایەیە. شوانە، لەو سەرانە مەڕی دەلەوەڕێنێ و ئاگای لێیان دەبێ... ئەگەر ڕێگا بدەی ئەویش لە گەڵمان دێ.
یاوەر نێوچاوانی تێکنا و بە ڕووگرژییەوە گوتی:
ـ چ پێویست دەکا بێ؟
دایە سوڵتانی پیر لە سەرەخۆ و دیسان بە بزەیەکەوە وەڵامی دایەوە:
ـ ڕێگاکە زۆر دوورە و بەفرەکەش زۆرە... لەوانەیە نەتوانم بڕۆم و بۆتان ببمە باری زەحمەت... زۆر باش دەبێ ئەگەر بێڵێ ئەویش لە گەڵمان بێ.
بنیامین وەک پەیکەرەیەکی بەردین، بەرز و بەهێز ڕاوەستابوو و جووڵەی نەدەکرد. چەکمەیەکی سووری دە پێ دا بوو و زەنگاڵی خوریی هەتا سەر چۆکان هەڵکێشابوو.
ـ دەی باشە با بێ...
وەڕێکەوتن. یاوەر بە سواری لە پێش دا دەڕۆیی. بنیامین، عەلی کەرتیش، کە هێندێک ناڕەحەت بوو و ژاندەرمەکانیش کە بە دوایانەوە بوون، هەرچەند کەوش و چەکمەی تایبەتیی زستانێیان دە پێدا بوون، باشیان ڕێگا بۆ نەدەبڕا. تەنیا دایە سوڵتان کەوشی بەفریی دە پێ دا نەبوو و هەر بۆیەش زوو زوو هەڵدەخلیسکا و چونکە دەستیشی دە کەلەپچەی دا بوون، خۆی بۆ نەدەگیرایەوە و هەر چەند بنیامین هەوڵی دەدا یارمەتیی بکا، هەر دەکەوت و نەیدەتوانی بڕوا.
بنیامین چوو بۆ لای عەلی کەرتیشی و بە سرتە پێیگوت:
ـ ناچارم لە کۆڵێی کەم. زۆر پیرە! بەو شێوەیە قەت ناتوانی هەتا شاری تاقەت بێنێ!
سەرجووخە عەلی ڕای کردە لای یاوەری و قسەکەی بنیامینی بۆ دووپات کردەوە، بەڵام یاوەر نە چاوی لێکرد و نە وەڵامیشی دایەوە. نێوچاوانی تاڵ بوو، دە بیرەوە ڕۆچووبوو و خەمناک و نیگەران بوو، بەڵام وێدەچوو ناڕەحەتییەکەی هێندێک هۆی دیکەی هەبن. کەرتیش جارێکی دیکەش قسەکەی گوتەوە، بەڵام یاوەر هیچ گوێینەدایە. ئاخرەکەی عەلی هاتەوە لای بنیامینی و بە چاوی پڕ لە فرمێسکەوە گوتی:
ـ قبووڵی ناکا.
هێندێکی دیکە هاتن. ئەو جار بەفر و کڕێوە توندتر بوو. هێندێک لە دارەکان کە بەفرێکی زۆریان لە سەر کەوتبوو، چی دی خۆیان ڕانەدەگرت، قرچەیەکی توندیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێدەهات و دەشکان. بارنی دەکرد. دەمو چاوی یاوەر و پیاوەکانی لە سەرمان سڕ ببوون، دەست و لاقیشیان هەر وەتر. سمێڵیان شووشە سەهۆڵی گرتبوو. دەیانزانی لە دۆڵەکەی بچنە خوارێ، دەگەنە دێیەکی، بەڵام بەو حاڵەی هەتا نیوەشەوێش زەحمەت بوو بگەنێ.

بنیامین دایە سوڵتانی بە عەلی کەرتیشی ئەسپارد و بۆ خۆی غاری دا پێش یاوەری و بە هەموو هێزی خۆی گوڕاندی:

ـ یاوەر، گوێت لێبێ، دایە سوڵتان ناتوانێ چیدیکە بڕوا. لە کۆڵمی دەکەم... نا، نا، لە سەر کۆڵم سەرمای دەبێ، لە باوەشی دەکەم...

یاوەر وەڵامی دایەوە:

ـ زۆر باشە، وا بکە!

بنیامین سەربەرگەکەی لە بەر خۆی داکەند و دایە سوڵتانی تێوە پێچا. دایە سوڵتانی پیری بەستەزمان یەک وشەشی بە زاری دا نەهات. سڕ ببوو، دە بوورەوە چووبوو و زیاتر وەک تەرمێک دەچوو، تا مرۆڤێکی زیندوو.

ئێوارە داهات. بەفر و بۆرانەکە ساتبەسات توندتر دەبوو و نەیدەهێشت سەر هەڵێنن. هەموو جێپێ و ڕێچکەکان پڕ ببوونەوە و ئەگەر بنیامینیان دە گەڵ نەبوایە، بێگومان سەریان دەرنەدەکرد، لە وێ لە پەسارێک، یان خڕێکی دا دەچەقین، بەهیلاک دەچوون، بەفریان بە سەر دەکشا و تا بەهارێکی درەنگ هەر تەرمەکانیشیان نەدەدۆزرانەوە. بە یارمەتیی بنیامینی سەرەنجام پێش ئەوەی ڕۆژ بێتەوە، خۆیان گەیاندە گوندەکەی و ڕزگار بوون.

تازە گەیشتبوونە سەری دێی، لە نەکاو یەکێک لێی لە چەخماخی تفەنگێ دان و دەنگێکی بەهێز تێیانڕاخوڕی:

ـ یاوەر فاڕوق! ئەمنم، حەمەدۆک! داوای خۆبەدەستەوەدانت لێناکەم و لە بەر دایە سوڵتانیش پێمخۆش نیە تەقەت لێبکەم! بۆسەشم بۆ دانەناویەوە! تێبگە، لە بەر خاتری دایە سوڵتانی دەتبەخشم! هەرچی زووتر دایە سوڵتانمان بدەوە!

یاوەر لە ترسان و لە داخان وەخت بوو ڕوحی دەرچێ. ددانی دەچیرەوە بردن، بەڵام هیچی پێنەدەکرا، بانگی بنیامینی کرد:

ـ بنیامین خێروبەرکەتەکەی نێو باوەشت بدە بەو چەتانە، خێرا کە!

پێش ئەوەی یاوەر قسەکەی تەواو کا، بنیامین خۆی گەیاندبووە پەنا گابەردێکی و لە وێ هەڵترووشکابوو، دایە سوڵتانی هەر وا دە باوەش دا بوو، بەڵام ئەو ژنە پیرە بەستەزمانە هیچ هۆشی نەبوو.

حەمەد و هاوڕێیانی خۆیان گەیاندە لایان:

ـ دایە سوڵتان دە چ حاڵێک دایە بنیامین؟

ـ وەڵڵاهی ئەوە بەو شێوەیەیە کە دەیبینی، بەڵام شوکور ماوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چەتەکان پەتۆ و باڵتۆی زیادی‌یان هێنابوون. دەسبەجێ دایە سوڵتانیان دە پەتۆ و باڵتۆیانەوە پێچا و بەرەو گوندێکی دیکە کە هەر لەو دۆڵەی دابوو و لە قەراغ چۆمێکی هەڵکەوتبوو، وەڕێکەوتن. نیوەڕۆ نەببوو گەیشتنە وێ. ژنان دەسبەجێ ژوورێکیان بۆ دایە سوڵتانی ئامادە کرد. جێگایان بۆ ڕاخست، سۆبەیان پڕ کرد لە دار و ژوورەکەیان گەرم داهێنا، چایان لێنا و هەنگوێنیان لە گەڵ ڕۆنی کەرە لێکدا و دایانێ. زۆری پێنەچوو دایە سوڵتان هاتەوە سەرەخۆ. حەمەدی بانگ کردە لای خۆی:

ـ کوڕەقارەمانەکەم، گوڵە سوورە جوانەکەم! ئەمنت لە دەستی ژاندەرمان هێناوەتە دەر و ڕزگارت کردووم، بەڵام چم لێدەکەی؟ بۆ کوێم دەبەی؟ دەمکەیە چەتە؟ پێت‌وایە ئەمنی پیری پەککەوتە دەتوانم چەکی هەڵگرم و یاغی بم؟

ـ چۆنی ئەتۆ بڵێی وا دەکەم دایە سوڵتان.

ـ بمبە، بمدەوە دەستی ژاندەرمەکان. دەزانم ئەوەت پێناخۆشە، بەڵام وا چاکترە کوڕم!

ـ مەلا فەرهاد کە لە تەنیشت حەمەدی ڕاوەستابوو، گوتی:

ـ باش نیە بتدەینەوە دەستی ژاندەرمان. عارف سایم بەگ دەت‌کوژێ دایە سوڵتان! فەرمانی گرتنی تۆ ئەو داویەتی...

دایە سوڵتان بزەیەکی هاتێ و گوتی:

ـ مردن و ژین هەر بە دەست خودایە ڕۆڵە!

ـ دایە گیان، تکات لێدەکەم! ئەوان قسەت پێدەڵێن، ئازارت دەدەن، سووکایەتیت پێدەکەن!

ـ دەزانم، بەڵام ئەوە شتێکە خوا وەڕێی هێناوم...

حەمەد، مەلافەرهاد و هەموو خەڵکی دێیەکەی زۆری لە بەر پاڕانەوە کە واز لەو بیرە بێنێ و خۆی تەسلیمی ژاندەرمان نەکاتەوە، بەڵام ئەو لە بڕیاری خۆی پاشگەز نەبۆوە. ناچار پیاوێکیان ناردە لای یاوەر فاڕوقی کە هێشتا لە گوندەکەی دیکە مابۆوە و پێیان ڕاگەیاند کە: ئێمە خەڵکی ئەو گوندەی بۆخۆمان دایە سوڵتانی دێنینە شاری و لە کن ئاشی حەسەنە ڕەشی دەی‌دەینە دەست خۆت!

بەیانی ڕۆژی دواتر هەواکەی خۆش کرد و بەفرەکە لێی‌کردەوە.

یاوەر فاڕوق وەڵامی لێناردنەوە:

ـ بە هیچ شێوەیەک قبووڵ ناکەم خەڵک بی‌هێننە شاری و بی‌دەنە دەستم. با هەر لێرەوە لە گەڵ خۆم بێ، بەڵام ئاگامان لێی دەبێ.

دایە سوڵتان قبووڵی کرد لە گەڵ ژاندەرمەکان بچێ. ئەو جار ئەسپێکی چاکیان بە ڕەخت و زینی چەرکەسی‌یەوە بۆ ئامادە کرد. دایە سوڵتانیان لە سەر ئەسپەکەی دابەست و دە چەند پەتۆی نەرم و گەرمیشیانەوە پێچا. بنیامین هەوساری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەسپەکەی دەکێشا. یاوەر زۆری پێخۆش بوو کە ئەو پیرێژنە کز و بێهێزە بۆخۆی هاتۆتەوە بەر دەستی. بیستبوویەوە کە دایە سوڵتان بە قسەی حەمەد و هاوڕێیانی نەکردوە و خۆی تەسلیمی ژاندەرمەکان کردۆتەوە. هەر بۆیە ئەو جار کەلەپچەشی نەکرد. تەنیا شتێک کە یاوەری ئازار دەدا حەمەدۆک بوو، کە دەروەستی نەدەهات و جار نەبوو سووکایەتی‌یەکی پێنەکا. لە قووڵایی دڵی دا هەستی دەکرد لە حەمەدۆکی بێزارە.

ئەو هەواڵە کە دایە سوڵتان بە فەرمانی عارف سایم بەگی گیراوە، ئێستا دەڕێیە دایە و دەیبەن بۆ شاری، بە هەموو گوندەکانی تووڕووسی دا بڵاو بۆوە. خەڵکی هەموو گوندەکانی سەر ڕێگایە دەهاتن بیبینن. پیرو لاو، ساغ و نەخۆش، گەورە و چکۆڵە هەموو دەهاتنە سەر ڕێگایە، بە ڕێزێکی زۆرەوە ڕادەوەستان، دوعایان دەکرد و جێ سمی ئەسپەکەی وییان ماچ دەکرد. هێندێکیان دەگریان، ئاخر ڕووداوەکە هێندە ناخۆش بوو، دڵیان هەڵینەدەگرت و لە پرمەی گریانێیان دەدا. هەمووش ئاگادار بوون کە حەمەدۆک پێشی بە یاوەری گرتوە و دایە سوڵتانی لێئەستاندۆتەوە، بەڵام ئەو پیرێژنە پاک و خواناسە نەیویستوە هەڵێ، داوای کردوە بیدەنەوە دەست ژاندەرمەکان و هەروەها بۆخۆشی دەستی بۆ درێژ کردوون کە کەلەپچەی تێکەن. هەواڵەکە بە پەلە بڵاو بۆوە، بە چەند ڕۆژان هەموو چوکووڕاوی گرتەوە و تەنانەت گەیشتە لێوارەکانی دەریای نێوەڕاستیش.

ژاندەرمەکان تا گەیشتنەوە شاری پێنج جاران تووشی کرێوە، باڕن و سەرمای توند بوون، بەڵام هەرچۆنێک بوو، بە شەکەتی گەیشتنەوە. دایە سوڵتانیش سەرەڕای ئەوەی سوار بوو، لەو ڕێگا دوورەی کە زۆرتری سەخت و هەوراز و لێژ بوو، زۆری ئێش و ئازار کێشا. کەس پێیوانەبوو بگاتە شاری و دەیانگوت لە ڕێیە دا دەمرێ، بەڵام هەر چۆنێک بوو خۆی ڕاگرت و گەیشتێ.

لەو ماوەیە دا عارف سایم بەگ شەو و ڕۆژ چاوەڕوانی گەیشتنەوەی وان بوو و ئەو ڕۆژانەی هیچ هەواڵێک لەوبارەوە نەبوو، لە داخان سواری ماشێنەکەی دەبوو و دەچووە ئەدەنەی! تەنانەت جارێکیان هەتا ئەنکەرەش چوو.

لە ئەنکەرەی بە ئەنقەست دەی پرسی، گوێی ڕادەگرت و ورد دەبۆوە بزانێ داخوا ئەو شتانە لە وێش باس دەکرێن و کاتێک دیتی لە وێ کەس ناوی حەمەدی نایەنێ، هێندێک وە کەیف هاتەوە و گەڕایەوە بۆ شارە بچکۆلەکەی، بەڵام هەر نیگەران بوو و لە دڵی خۆی دا دەیگوت، زۆری پێناچێ داستانی ئەو چەتانە و هەموو ئەو شتانەش کە بە ڕاستی مایەی ئابڕووچوونن، دەگەنەوە پێتەخت. هەر بۆیەش گرژ و ناڕەحەت بوو، خەوی کەم بوو و زۆر لەگەڵ بەگ و ئاغاکانی شاری بە کێشە دەهات و قسەی پێدەگوتن. نەشی دەهێشت دەوری چۆل بێ و دەبوو شەو و ڕۆژ ئەوانی لە لا بێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عارف سایم بەگ ئەوەندە چاوەڕوانی گەڕانەوەی یاوەری بوو، بە تەواوی حەجمینی لێهەڵگیرابوو. وەڕەز بوو و نەی دەزانی چ بکا. بە ڕاستی زۆری نەمابوو بە تەواوی تێکچێ، کە لە پڕ هەواڵیان دایە یاوەر گەیشتۆتەوە، دایە سوڵتانیشی گرتوە و لە گەڵ خۆی هێناوە. ئیدی دەسبەجێ دەرپەڕی، چووە ژاندەرمەخانەی و لە پشت مێزەکەی یاوەری دانیشت. پاشان گوڕاندی:

ـ هەر ئێستا یاوەرم بۆ بێننە ئێرە! دەی یاڵڵا، ڕامەوەستن!

یاوەر بە پەلە هاتە ژوورێ، توند لاقی جووت کرد، چەستێکی لێدا:

ـ یاوەر دە خزمەتت دایە جەنابی فەرماندەر...

بیستبووی کە جەنابی نوێنەر زۆر چاوەڕوان ماوەتەوە، پێیوایە درەنگ هاتۆتەوە و لێیقەڵسە.

عارف سایم بەگ بە تەوسەوە گوتی:

ـ ئەوە لە کوێ بووی؟ ئێمە زۆر چاوەڕوان بووین و دەبا ئەتۆ زۆر زووتر بە خۆت و بەندییەکەتەوە گەڕابایەوە! بیستوومە حەمەدۆک یاوەری بە شەڕەف و قارەمانی ئیمەی بەدیل گرتبوو، ئەویش لە ترسان و لە بەر پاراستنی شەڕەف و ئابڕووی خۆی دایە سوڵتانی دابۆوە دەست وی! دیارە ئەگەر ئەوە بە شەڕەف و ئابڕووپاراستن بژمێردرێ! بەڵێ، باش بووە لانی کەم لە بەر پیرێژنێ نەیکوشتووی. هیوادارم ئەو ژنەت بە چاکی گەیاندبێتەوە ئێرە و ئەوەندەت لێنەدابێ، کە لە کەلک کەوتبێ...

ـ قوربان، ئەو زۆر پیرە...

ـ ئێستا لە کوێیە؟

ـ لە نهۆمی خوارێ، لە ژێر چاوەدێری دایە.

ـ دەبوو دە لێفە و دۆشەکی پەڕی قوو دا خەواندبات، ئاخر ئەو گیانی تۆی ڕزگار کردوە!

ـ قوربان، ئەو زۆر نەخۆش و بێتاقەتە...

ـ دوور نیە دوکتۆر و حەکیمی ئەو دەوروبەرەشت بۆ ئەو سیحربازەی کۆ کردبنەوە و داوات لێکردبن، بێنە سەری و دەرمانی کەن!

ـ لەوەی دەترسام هەر لە ڕێیە دا بمرێ و نەگاتە ئێرە، قوربان. دەترسام بۆم نەگاتە لای جەنابت!

عارف سایم بەگ چاوی دە چاوی بڕی و دیسان تەوسێکی تێگرت:

ـ دەترسای، بەڵێ! باشە بۆخۆشت دەڵێی...

یاوەر هەر وا دەستی هەڵێنابوو، لاقی جووت کردبوون و ئامادە لە حاڵی ڕێزگرتنی نیزامی دا وەستابوو.

عارف سایم بەگ فەرمانی دا:

ـ ئەو جندەیەی بێننە ئێرە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە کاتی دەستووردانەکەی دا وەک ماری فیشکاندی. یاوەر ڕاچەنی. هێندەی پێنەچوو دایە سوڵتانیان هێنایە سەرێ. دوو ژاندەرمە چووبوونە بن پیلی‌یەوە.

ـ بەری دەن...

ژاندەرمەرکان لە بن پیلی هاتنەدەرێ و دەستیان لێبەردا. دایە سوڵتان کەوتە عەرزی. ئەو ژنە پیرە پاک و بەڕێزە سپی هەڵگەرابوو، شەکەت و بێهێز بوو، پرچی ئاڵۆز ببوون، چاوی بەقووڵدا چووبوون و هەر ڕەگ و پێستێکی لێمابۆوە. دەستێکی بە دیواری و دەستێکیشی بە پێچکی کورسی‌یەکی تەنیشت دیواری گرت و هەوڵی دا هەستێتەوە، بەڵام بێسوود بوو و نەی‌توانی.

ـ سەرجووخە عەلی، بچۆ بن پیلی و هەڵی‌ئەستێنەوە، با بە پێوە بێ!

سەرجووخە عەلی کەرتیش کە لە بەر دەرگایە ڕاوەستابوو، بە غار چووە پێشێ و لە گەڵ ژاندەرمەیەکی دیکە بە ئەسپایی دایە سوڵتانیان هەڵستاندە سەر پێ و یارمەتی‌یان کرد بە پێوە ڕاوەستێ.

ـ پێم بڵێ بزانم پیرێژن، دەڵێن ئەتۆ سیحربازی و خەڵکی ئیمانداری خۆشباوەڕ هەڵدەخەڵەتێنی.

ـ هەرگیز من خەریکی سیحر و جادوو نەبووم. ئەو کەسەی شتی وا دەڵێ، درۆ دەکا. ئەوەی ئێمە دەی‌ڵێین هەرگیز سیحر و جادوو نەبووە و نابێ و کەسی ئێمەش سیحرباز و جادووگەر نەبووە!

ـ ئەوەش دەڵێن کە ئەتۆ کەشف و کەرامەتان دەنوێنی و خانەقاکەشتان شوێنێکی پیرۆزە و موعجیزەی لێ ڕوودەدەن. دەبێ ئەتۆ بۆخۆت گوتبێتت کە شازدە کەس لە خانەقای چلچاوی ڕا بە دڵخوازی خۆیان چوونە شەڕی سەربەخۆیی و هەر ئەوانیش بوون کە دوژمنیان شکاندوە و سەرکەوتنیان بۆ ئەم وڵاتە بە دیاری هێناوە. گوتووتە دیلە یۆنانی‌یەکان گێڕاویانەتەوە و گوتوویانە کە ئێمە یەک سەربازی تورکمان نەدیوە و ئەوانەی ئێمەیان تێکشکاندوە و بە سەرمان دا زاڵ بوون، تەنیا شازدە پیاوی سەوزپۆش بوون! ئەوە ڕاستە؟

دایە سوڵتان دووـ سێ گنجی هێنانە نێوچاوانی و لە سەرەخۆ گوتی:

ـ بەڵێ، ڕاستە، خۆ تەنیا سەربازە یۆنانی‌یەکان نەبوون، کە پیاوە سەوزپۆشەکانی ئێمەیان دیبوو، بەڵکوو ئی خۆشمان چاویان پێیانکەوتبوو. هەموو چیایی و چوکووراوایی‌یەکان، ئەوانەی لە شەڕی سەربەخۆیی دا بەشدار بوون و لە بەرامبەر دوژمن دا شەڕیان کردوە، دیتوویانن! ئەگەر لێشیان بپرسی بۆت دەگێڕنەوە کە پیاوە سەوزپۆشەکان لە هێڵی هەرە پێشەوەی بەرەی شەڕ دا بوون!

ـ باشە ، باشە، ئەدی ئەو پیاوچاکە سەوزپۆشانە چی‌یان بە سەر هات؟ هەموویان کوژران؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایە سوڵتان زانی عارف سایم بەگ تا چ رادەیەک تووڕەیە و هەر زووش هەستی بە تەوس و پلارەکانی کرد، کە هاوکات لە گەڵ بزەی ناشیرینی سەر لێوی بە قسەکانی‌یەوە خۆیان دەنواند. ئەویش لە دڵی خۆی دا تووڕە بوو و هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا. جەنابی نوێنەر بە ژاندەرمەکانی گوت کورسی‌یەکی بێنن و لە سەر کورسی‌یەکەی دای‌نیشێنن. دایە سوڵتان ئەو جار وەڵامی دایەوە.

ـ هیچ‌کامیان نەکوژران. پیاوچاکانی خانەقای چلچاوی قەت دە شەڕێ دا ناکوژرێن و هەر بە سەرکەوتووییش دێنەوە!

ـ ئەدی ئەو قارەمانانە ئێستا لە کوێن؟

ـ ئەوان چوونە گەڵ چلسوارەی غەیبی.

ـ ئەها، هەر بەو چەشنە درۆیانەیە کە تۆ خەڵکی دڵپاک و بە ئیمان فریو دەدەی و سواریان دەبی!

ـ ئەمن کارم بە وەی نیە ئەتۆ باوەڕ دەکەی، یان نا! کەیفی خۆتە، باوەڕ ناکەی، مەی‌کە!

عارف سایم بەگ بە مستی، بە هەموو کەیفی خۆی لە مێزەکەی دا، هێندە توندی لێ‌دا پەنجەرەکەش لەرزی:

ـ ئاخر کەنگێ ئەم وڵاتە لە دەست درۆودەلەسەی ئێوە ڕزگار دەبێ؟ کەنگێ؟

ـ ئێمە درۆزنمان تێدا نیە. هەزار ساڵ دەبێ درۆ ڕووی دەو جێگا پیرۆزەی نەکردوە! ئینسانی ناڕاست لە نێو ئێمە دا جێی نیە، تەنانەت دارەکانیشمان خوار نین... ئەو خانەقایە ئی چلچاوی‌یە، ئی پیاوچاک و شێخە چاوکاڵە حەقخوازەکانە!

ـ ئەدی ئەو کەشف و کەرامەتانەی دەیان‌نوێنی؟

ـ نە من و نە کەسی دیکەی خانەقای چلچاوی، کەسمان نەی‌گوتوە کەشف دەنوێنێ، یان موعجیزەی هەیە...

ـ دەڵێن ئەتۆ مردوان زیندوو دەکەیەوە و برینداران چاک دەکەیەوە، تەنانەت ئەگەر کەسێک جەرگ و دڵی بە گوللەی لەتوپەت بووبێ، بێتە لای تۆ چاکی دەکەیەوە! حاشا لە وەش دەکەی؟ توانای ئەو شتانەشت نیە؟

ـ ئەمن خۆم هیچ چەشنە دەسەڵات و هێزێکی نادیار و ناسروشتیم نیە. موعجیزە و هێزی نادیار و ناسروشتی دە گوڵان دا، دە داران دا، دە گیاوگۆڵ و مێشومەگەزی دایە. موعجیزە دە دەروونی ئینسانەکان دایە. ئەوەی نەخۆشەکان چاک دەکاتەوە ئەمن نیم، بەڵکوو ئەو دەرمان و مەڵحەمانەن کە من بە پێی ئەزموون و زانیاریی خۆم لە سەدان و هەزاران چەشنە گیا و داران دروستیان دەکەم.

ـ هەر بەو دەرمان و مەڵحەمانەش بوو برینی حەمەدۆکیت چاک کردەوە، وایە؟

ـ بەڵێ، وایە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەگەر ئەتۆ جادووگەر نی، بۆچی کراسە بەنێوبانگەکەت داوە بە چەتەیەکی وەک حەمەدۆکی! مەبەستم ئەو کراسەیە کە نۆهەزار و نۆسەد و نەوەد و نۆ ئایەت و دوعای لە سەر نووسراوەتەوە!
ـ بۆ ئەوەی لە برینی گوللەی پارێزراو بێ!
ـ یانی ئەتۆ پێتخۆش نیە ئەو پیاوکوژانە، کە هەر کامەو لانی کەم پازدە کەسیان کوشتوە، گوللەی دەوڵەتییان وێکەوێ؟
ـ هەر خودا بۆخۆی دەزانێ کێ بە ڕاستی پیاوکوژ و تاوانبارە...
ـ ئەتۆ نوشتووت بۆ نووسیون و ئەنگوستیلەشت داونێ، تا لە ترس، دڵەڕاوکێ و نەخۆشیيانیش دووربن و گوللەش کاریان لێنەکا...
ـ ڕاستە...
ـ بێجگە لە وەش خانەقاکەت، ئەو ناوەندەی کۆنەپەرستیيەت، کردۆتە حەشارگەی ئەو تاوانبار و پیاوکوژانە!
ـ نەخێر، هیچکەس داوای لێنەکردووم لە وێ بیشارمەوە.
ـ کردووتە، ئەتۆ شاردووتنەوە، بەڵگە و شاهید زۆرن... ئەتۆ... ئەتۆ...
ئارەقەی ڕەش و شینی دەرکردبوو و بە دەموچاوی دا دەهاتە خوارێ. ڕەگی ملی هەستابوون. لە داخان وەخت بوو بخنکێ. ئیدی خۆی پێڕانەگیرا، لاقی دە عەرزی کوتان و بە هەموو هێزی خۆی گوڕاندی:
ـ بەڵێ کردووتە! شاردووتنەوە! بڵێ کردوومە و ددانی پێدا بێنە کە کردووتە... یاڵڵا پیرێژن...
لێێ چووبووە پێشێ و قامکی لە پێش چاوی ڕادەوەشاند:
ـ یاڵڵا زمانت بگەڕێ... ددانی پێدا بێنە... چونکە ئێمە خانەقاکانتانمان خڕ کردوونەوە، فەقیر و ڕووتانمان لێ هان دەدەن. پێیان دەڵێن دژی دەوڵەت ڕاپەڕن. وانیە؟ دە قسە بکە ژنەتیو! قسە بکە... دەی... یاڵڵا!
ئەوجار هێندێک بێدەنگ بوو. چاوەڕەوان بوو بزانێ دایە سوڵتان دژکردەوەی چۆن دەبێ، بەڵام ئەو هێدی و لە سەرەخۆ، بێئەوەی ڕاچەنێ، یان نیشانەی ترسی پێوە دیار بێ، تەنیا تێیهەڵدەڕوانی. ڕوانینیەکەی بێمنەتی پێوە دیار بوو. وەک ڕوانینی کەسێک بوو کە لایەنی بەرامبەری بە هێند ناگرێ و ئەو توند و تیژيیەش کار ناکاتە سەر ورە و هەڵوێستی. عارف سایم بەگ هەستی کرد لە بەرامبەر ئەو ژنەی دا زۆر چکۆڵە بۆتەوە، هەربۆیەش لە داخان ئاگری گرت و گوڕاندی:
ـ زمانت بگەڕێ، قەحبە! هەرچی پیاوی ئەو شاخانەیە، وەسەرت پەڕیون!
سێبەری زەردەخەندەیەک بە سەر ڕوخساری دایە سوڵتانی کشا و سەری خوار کردەوە.
ـ بە هێندم ناگری، سەڵیتە! یاڵڵا قسە بکە، قسە بکە، جندە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عارف سایم بەگ هەستا، لە ژوورەکەی دا دەستی بە ڕاوێچکان کرد، چەند جاران ئەو سەرەوسەری ژوورەکەی کرد و پاشان هاتەوە، لە پێش دایە سوڵتانی ڕاوەستا، لاقی دە عەرزی کوتان و قسە و جنێوەکانی دووپات کردنەوە. دایە سوڵتان ئیدی یەک وشەشی بە زاری دا نەهات، چاوی دە شوێنێکی ژوورەکەی بڕیبوو و مات ببوو.
ـ کەس تا ئێستا لە گەڵ من، لە گەڵ عارف سایم بەگی، ئاوا نەجووڵاوەتەوە! ئەتۆ سووکایەتیم پێدەکەی! ئەتۆ جنێوان دەدەی! ئەها ئێستا لێوت دەبزوون، بەڵام بە دەنگ هیچ ناڵێی! پێتوایە نازانم دەڵێی چی؟ یان نازانم بێدەنگی‌یەکەت یانی چی؟ پێمبڵێ بزانم ئەتۆ کێی، پیرە قەحبە! دەزانم لە بن لێوتەوە جنێو بە دایکم و خێزانم دەدەی. دایکیشم مردوە. ئەتۆ چی، جندە؟ بەڵێ، هەمووم گوێ لێیە. دەزانم لێوت دەبزوێ، دەڵێی چی... بە ڕاستی پێتوایە ئەتۆ کێی؟ با ئەمن پێتبڵێم، ئەتۆ جندەیەکی هەموو ڕۆژێ لە شاخی سەد شوانت وەسەر پەڕیون! قەتیش تێر نابی!
عارف سایم ئاگای لە خۆی نەمابوو، هەر دەی‌گوڕاند و جنێوی دەدان. تووڕەیی‌یەکەشی ساتبەسات زیاتر دەبوو. سەرەنجام دەمانچەی هەڵکێشا و لە سەر لاچاوی دایە سوڵتانی دانا. چاوی سوور هەڵگەڕابوون و ددانی دەچیرەوە دەبردن:
ـ جندە، قسەکانت بخۆوە! دەنا مێشکت بەو دەمانچەیەی بڵاو دەکەم! بێدەنگی بەسە، یاڵڵا قسان بکە! هەرچی دەی‌ڵێی بی‌ڵێ، ئاوا زارت دامەخە! ئەو بێدەنگی‌یەت جنێوە، سووکایەتی‌یە بە من، گاڵتەکردنە بە من! نایەڵم بەو بێدەنگی‌یەت سووکایەتیم پێبکەی وبمشکێنی. ئەوقسانەی ئێستا کردتن، حاشایان لێبکە! بڵێ ئەمن وام نەگوتوە! دەی یاڵڵا، زارت بکەوە!
دایە سوڵتان هەروا مات و بێدەنگ بوو و هیچ گۆڕانێکی بە سەر دا نەهات. عارف سایم بەگ دەمانچەکەی بە لاچاوی‌یەوە دەگوشی، بەڵام بە ئاشکرا دەستی بە دەسکی دەمانچەکەیەوە دەلەرزی. کاتێک زانی دایە سوڵتان هەر هیچ ناڵێ، بە جارێک دەرهەڵبوو و دیسان دەستی بە جنێو و هەڕەشان کردەوە:
ـ دەبێ قسان بکەی، جندە! دەنا دەتکوژم! بە شەڕەفم دەتکوژم! یاڵڵا زمانت بگەڕێ و چی‌دی لە بن لێوتەوە جنێو بە دایکی خوالێخۆشبووم مەدە! دەی، قسە بکە دەی. دەزانم بەو بێدەنگی‌یەت پێتخۆشە بمشکێنی، ئازارم بدەی، سووکم کەی! دە بەسە! تکات لێدەکەم، جندە...
دایە سوڵتان سەری هەڵێنا و تێی‌هەڵڕوانی. ڕوانینەکەی دیسان پڕ لە بێمنەتی و بەهێندنەگرتن بوو، وەک ئەوەی چاو لە شەیتانۆکەیەک یان لە مێشوولەیەکی بکا. وەک ئەوەی کەسێکی بە دەسەڵاتی گەورە چاو لە کابرایەکی سووکەڵەی دەستەوەستان بکا. دەتگوت بە زمانی بێزمانی دەڵێ: "عارف سایم بەگ، جەنابی نوێنەر، ئەتۆ هێندە سووک، بێبایەخ، زامانشڕ و خوێڕیی، کە مرۆڤ بە وەڵامدانەوە و قسە لەگەڵ کردنت هەست بە چووکبوونەوە دەکا". عارف سایم بەگی دڵڕەق

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تێکشکابوو و نەیدەزانی چ بکا. وەک شێتان بە دەوری خۆی دا ڕوانی، ویستی بگوڕێنێ، بەڵام دەنگی دەرنەهات. ئەو بارودۆخە بۆ وی یەکجار نالەبار بوو. بە پەلە بارودۆخەکەی دە مێشکی خۆی دا هەڵسەنگاند و تێگەیشت دایە سوڵتان لێیناترسێ و هەر لە جێ دا پێیخۆشە ئەو قامک بە پەلەپیتکەی دەمانچەکەی دا بێنێ و بیکوژێ. کە بیری لەوە کردەوە، ئەوەندەی دیکە تێکچوو. وەک ئاسمانی بە سەر دا بڕووخێ، وا بوو. ناچار دەمانچەکەی لە سەر لاچاوی دایە سوڵتانی لابرد و دە کیفەکەی لاقەدی نایەوە. دەستی بە ڕاوێچکان کردەوە و هێندێک هێدی بۆوە. دەسرەیەکی لە گیرفانی دەرێنا و ئارەقەی نێوچاوانی پێسڕییەوە. چەند دەقیقەیەک هەر وا بێدەنگ هات و چوو و کاتێک هەستی کرد تا ڕادەیەک وەخۆ هاتۆتەوە، لە جێگای خۆی لە بەرامبەر دایە سوڵتانی دانیشتەوە:

ـ پیرێژن، بزانە چت پێدەڵێم و بزانە ئەوەی پێشت دەڵێم بە ڕاستیمە: یان ئەوەیە حاشا لەو قسانە دەکەی کە تاوێک لەمەو پێش پێتگوتم، یان شتێکت بە سەر دێنم کە تا ئێستا لە هیچ شوێنێکی بە سەر هیچ ژنێکی دیکە نەهاتوە! پێنج دەقیقان ڕادەوەستم، جا ئەو کاتی یان وەقسە دێی، کە بە سوودی خۆتە، یان... جا بزانم حەکەدار، کە شوانی ئەو شاخانەت هەموو بە خۆت فێر کردوون، هەر وا بێدەنگ دەبی؟

سەعاتەکەی لە گیرفانی دەرێنا و لە سەر بەری دەستی دانا. ئەو کەسانەی لە نێو ژوورەکەی دا بوون، هەموویان بێدەنگ بوون، تەنانەت دەنگی هەناسەشیان نەدەهات. تەنیا چرتەی سەعاتەکەی دەبیسرا. چرکەژمێری سەعاتەکەی وردە وردە دەبزووت و دەو بەینەی دا عارف سایم بەگیش جار جار چاوی لە دایە سوڵتانی دەکرد و جارجاریش تەماشای سەعاتەکەی دەکردەوە. دایە سوڵتانی پیر لە جێی خۆی دانیشتبوو، هێدی، بێدەنگ و هەست، دەتگوت بە کورسییەکەیەوە ڕەق هەڵاتوە. هیچ ئاڵوگۆڕێکیش دە ڕوخساری دا نەدەدیترا. ڕوانینی جەنابی نوێنەریش هەر وا لە نێوان دایە سوڵتان و سەفحەی سەعاتەکەی دا دەگەڕا. سەرەنجام پێنج دەقیقەکە کۆتایی هات.

ـ ئەها، وا دیارە بڕیارت داوە قسە نەکەی و وەجواب نەیەی، قەحبە... گەمەم پێدەکەی و پێشت وایە هەر وات بۆ دەچێتە سەر؟ پێت وایە ئەمن ئاوات لێدەگەڕێم!؟ ئەمن کە لە شەڕی سەربەخۆیی دا...

قسەکەی تەواو نەکرد و پێیوا بوو پێویست نەبوو ئەوەی بڵێ. تا ئێستا هیچ کاتێک ئاوا خۆی بە تێشکاو و بێدەسەڵات نەهاتبووە بەرچاو. دیسان گوڕاندی:

ـ جادووباز، ئەتۆ هەر سیحربازی و هیچی دی... ئەتۆ قسەی سووک بە دایکم و خێزانم دەڵێی... جندە...

ساتێک بێدەنگ بوو و دیسان دەستی پێکردەوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هیچ نالّێی، ها؟ لە پێش چاوی خۆم گالّتەم پێدەکەی؟ زۆر باشە، بەلاّم ئیدی ئەمنیش بۆخۆم کارم پێت نیە. بڕوانە پیرێژن، بزانە چت پێدەلّێم! خۆ ئەو ژاندەرمانەت دیتوون...
ڕووی دە یاوەر و ژاندەرمەکانی کرد:
ـ بمبوورن بەڕێزان... گوێت لێبێ پیرێژن، ئەو ژاندەرمەخانەیە زیاتر لە سەد ژاندەرمەی لێیە، هەموویان پیاوی بە هێزن و تەمەن دەوروبەری بیست سالّن. لە پێش دا دەتدەمە دەست سەرجووخە عەلی و ئەگەر ئەویش قوفلّی زمانتی بۆ نەشکا، بە وانی دیکەت دەسپێرم. فەرمانیشیان پێدەدەم هەموویان وەسەرت پەڕن. دیارە ئەتۆی چرچ وپیریان بە کەیفێ نیە، بەلاّم هەرچۆنێک بێ، جحێلّن و فەرمانی من بەڕێوە دەبەن. ئەوان ئەرکی خۆیان جێبەجێ دەکەن... تێگەیشتی؟ جا ئەگەر ئەوەت پێخۆشە، قەیدێ ناکا هەر هیچ مەلّێ و بێدەنگی مەشکێنە! مەشلّێ شێخم، دەستم لێدەپارێزن، مایەم بۆ دادەنێن، یان ناوێرن دەستم بۆ بێنن! ئەوە دە فریات نایە. کوڕەکانی ئێمە ژنە شێخیان پێخۆشترن، چونکە پێیانوایە لەبارترن. دەی ئەو جار پێمبلّێ جندەی خانەقای چلچاوی، کە لە شاخی دە گەلّ سەد شوانان نوستووی، دیسانیش هەر قسە ناکەی و بەو شێوەیە گالّتە بە من دەکەی و دەمشکێنی؟
عارف سایم بەگ ماوەیەکی باش هەولّی دا، تووڕە بوو، جنێوی دا، گرژ بوو، ئارەقەی ڕشت، گوڕاندی، هاتوهاواری کرد و تەنانەت وای لێهات کە کەوتە پاڕانەوەی: هەر زار بکاتەوە و تەنیا یەک وشەی بە زاری دابێ، لێیخۆش دەبم و بەڕێیدەکەمەوە. یەک وشە، تاقە یەک وشە... بەلاّم دایە سولّتان هەر وەک خۆی بوو، بێدەنگ و خامۆش، مەند و ئارام. دەتگوت دیواری پۆلاّی بە دەوری خۆی دا کێشاوە.
ـ سەرجووخە، لە زووەوە گوتوویانە کەسێک بە دەستی خۆی، خۆی بکوژێ، تاوانە بۆی بگری،(ئەوەی نەزانێ بۆ حالّی خۆی بگرێ، گۆڕ بە گۆڕ دەبێ) وایە؟
ـ بەلّێ، جەنابی فەرماندەر.
ـ سەرجووخە، ئەو ژنە شێخە زمانی بەسراوە. لە تۆم دەوێ وەزمانی بێنییەوە و ناچاریشی بکەی لە بەر ئەو جنێوە پیسانەی بە منی داون، داوای لێبووردن بکا و حاشایان لێبکا...
ـ هەر چۆنی جەنابتان بلّێن، جەنابی فەرماندەر.
ـ وشیار بە! نەچی بیکوژی، یان سەقەتی کەی! ئاخر دەبێ ئێمە بە ساغی و ڕێکوپێکی بیدەینە دەست ژاندەرمەکان!
ـ قوربان وا نامێنێ. باوەڕ بکە وا وە قسە دێ ئیدی هەر بۆشت بێدەنگ نابێ. ڕەشبین مەبە، جەنابی فەرماندە، حاشا لە جنێوەکانیش دەکا.

کتێبخانەی دیجیتالّی
www.rabari.org

ـ زۆر باشە، ئێستا لێرەی بەرە دەرێ. کاتێکیش قسەی کرد و داوای لێبووردنی کرد، بیهێنەوە لای من. دەبێ کە هێناتەوە، ئیدی بێدەنگ نەبێ و وەک بولبولی بخوێنێ!

دیارە ئەگەر بە تۆش وە قسە نەهات، ئەوە دەیدەینە دەست ژاندەرمەکان. دواتریش ئەگەر هەر جێبەجێ نەبوو، تیکنیکی هەرە تازەی ئورووپایەی لە سەر تاقی دەکەمەوە وە قسەی هەر دێنم... سبەینێ سەعاتی دە، دەبێ هەر ئەلێرە، لەو شوێنەی ئێستا لێی دانیشتوە، وەک قشقەڵەی بۆم بقرێنێ... ئەوەشت پێبڵێم بیکوژی، یان بۆت وە قسە نەیە، ئیدی بۆخۆم دەزانم چت لێدەکەم! لانی کەمەکەی دەبێتە ئەوە بۆخۆت لە هۆوەندەی بکەوی و زمانت نەگەڕێ!

ـ قوربان، دڵنیا بە کارێکی وا دەکەم زمانی بکاتەوە و قسان بکا!

ـ یاوەر، ئەتۆش دە ژاندەرمەی بەخۆوە و بەهێزمان بۆ هەڵبژێرە!

ـ تێگەیشتم قوربان.

ـ بەلام ڕەنگە ئەوەندە، بۆ وی، دەو تەمەنەی دا، کەم بێ. کە وا بوو دەی دیش با ئامادە بن.

ـ چۆنی دەفەرموون، با وابێ.

ـ سەرجووخە عەلی، لێرەی لابە و کاری خۆت دەست پێبکە.

ـ قوربان، بەردیش بێ، وەقسەی دێنم.

ژاندەرمەکان قۆڵی دایە سوڵتانیان گرت و هەڵیانئەستاند. لاقی نەبوو و نەیدەتوانی بە سەرپێوە ڕاوەستێ. بردیان لە ژێرزەمینێیان دانا. ئەم ژێرزەمینە کە بەندیخانە بوو، تەنیا فتیلەیەکی لێهەڵکرابوو. کە دەستی دایە سوڵتانیان بەر دا، کەوتە سەر عەرزەکەی کە سمیت کرابوو. ژوورەکە نمدار بوو و بۆنی شەی لێدەهات.

عەلی کەرتیش دە ژاندەرمەکان ڕاخوڕی:

ـ خێرا بن کورسییەکی بۆ دایە سوڵتانی پاک و پیرۆزم بێنن. هەردووک چاوم کوێر دەبن ئەگەر دایە سوڵتانی لە سەر ئەو سمیتەی ببینم. یاڵڵا برۆن کام مۆبڵ لە هەمووان نەرمتر و باشترە، بیهێنن و بۆی دانێن!

پاشان دایە سوڵتانی هەڵێنا، چووە بن پێلی و بە پێوە ڕای گرت. ئەو ژنە پاک و پیرۆزە هەر یەسک و پێست بوو و وەک پەڕی باڵندان سووک بوو، هەر بۆیە هەڵگێڕ وەرگێرکردنی زەحمەت نەبوو.

ـ دایە سوڵتانی گەورە و بە ڕەحم، ژنە شێخی پاک و پیرۆز، بمبوورە، ئەمن ئامادەم لە ڕێگای تۆ دا خۆم فیدا کەم. هیچ تاوانی من نیە کە تۆیان هێناوەتە دەو کونەیەوە، تاوانی یاوەریش نیە، تەنانەت تاوانی عارف سایم بەگی نوێنەری بەڕێزیشمان، کە لە ئەنکەرەوە هاتوە، نیە! ئاخ جوانترین و پاکترین دایکی سەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەم عەرزە، ئەمن بە ڕووح و گیانەوە باوەڕم بە تۆ هەیە، ئەمن ئەو شانازییەم وەگیر کەوتوە کە لە بەر دەرگای خانەقای چلچاوی چۆکم داداوە و چوارچێوەکەیم ماچ کردوە. ئەمن بێتاوانم... فەرمانەکە لە ئەنکەرەوە دێ، لە شارە هەرە گەورەکەمانەوە! هەر فەرمانێک لە وێشەوە بێ، دەبێ جێبەجێ بکرێ. ئەو فەرمانانە دەکرێ بڵێین وەک فەرمانی خودای وان! لە بەرت دەپاڕێمەوە، داوات لێدەکەم تۆڵەمان لێمەکەوە. ئەو پێیگوتی جندە، بەڵام ناسیباتی، وای پێنەدەگوتی. ئەو نازانێ ئەتۆ کێی، دەنا چۆن وات پێدەڵێ. هەر بۆخۆشی عادەتی بە گرژی و جنێودان گرتوە و لە گەڵ هەموو ژنانی دیکەش کە وەک تۆ خاوەنی کەسایەتین و جوان و پاکن، هەر وا دەجووڵێتەوە و پێیان دەڵێ قەحبە! دەڵێی چی خووی بەوە گرتوە. کابراش خووی بە شتێکی گرت، بۆی تەرک ناکری(خوویەک گرتت بە شیری تەرکی ناکەی بە پیری)! لە بەرت دەپاڕێمەوە، داوات لێدەکەم دایە سوڵتان حاشا لەو جنێوانە بکە...

ژاندەرمەکان گەڕانەوە، مۆبڵێکی کۆنی شڕی تۆزاوییان لە گەڵ خۆیان هێنابوو. عەلی کەرتیش دایە سوڵتانی لە سەر مۆبڵەکەی دانیشاند.

ـ فەرموو لە سەر ئەو مۆبڵەی دانیشە. ژنی گەورە و پیرۆزی وەک تۆ جێی خۆیەتی لە سەر کورسیی پاشایان دانیشێ!

عەلی کەرتیش زۆری ئاگا لە خۆی نەبوو، شڵەژابوو، هەروا بە دەوری دایە سوڵتانی دا هەڵدەسووڕا و قسەی دەکرد. لە پڕ بانگی کردە ژاندەرمەکان و گوتی:

ـ بڕۆنە ماڵی ئێمە! بە خێزانم بڵێن دۆشەکێکی زۆر باش، سەرلێفێکی خاوێنی سپی و لێفەیەکی خوریمان بۆ بنێرێ. پێیبڵێن دایە سوڵتان گەورەی کردووین و ئەمشەو میوانمانە. هەروەها پێیبڵێن شۆرباوێکی خۆشیش لێبنێ.

پاشان لە پێش دایە سوڵتانی چۆکی دادان، دەستی گرت، سێ جاران ماچی کرد، لە سەر سەری دانا و هەستایەوە. هەستی کرد نێو ژوورەکە زۆر تاریکە و هەر بۆیەش غاری دا پڵیتەی فتیلەکەی هەڵکێشا و دیسان چۆوە لای دایە سوڵتانی، کڕنۆشی بۆ برد، دەستەکانی چەپ و ڕاست لە سەر سینگی دانان و بێدەنگ ڕاوەستا. دایە سوڵتان سەری هێندێک بەرز کردەوە، دەتگوت چاو لە وی دەکا، تەنانەت بزەیەکی ساکاری بێگیانیشی هاتێ. عەلی کەرتیش ڕای کردە پێشێ و هەردووک دەستی دە دەستی خۆی گرتن:

ـ زۆر باشە، وا دیارە دەتەوەێ حاشا لە جنێوەکان بکەی! نەخێر، نایکەی؟ تکات لێدەکەم لە بەر خاتری من بیکە، دایە! هەموو شتێکت بە قوربان دەکەم، هەرچی هەمە با فیدای سەرت بێ، ژنەکەم و منداڵەکانیشمت دە سەر دەگێڕم! دیتت ئەو کابرا ڕەزاگرانە لەو سەرەی چی پێگوتی؟ گوێت لێبوو؟ ئەگەر دیسان هەر هیچ نەڵێی، ئەتۆ دەکوژێ و ماڵەکەشم بە سەر من دا دەڕووخێنێ! هەر نەبێ بەزەییت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە من دابێ، دایە سوڵتان! ئەوە خێزانیشم بە ژاندەرمەکان دا شۆرباوێکی خۆشت بۆ دەنێرێ. خۆ ئەتۆ چەند ڕۆژە تاقە پاروێکیشت نەچۆتە دیوی زگی! ئەمن زۆر سەرقاڵ بووم، بەڵام هەر بیرم لە وەی دەکردەوە کە ئەتۆ هیچت نەخواردوە و دەبێ خواردنێکی باشت بۆ بێنم. پێمبڵێ چت پێخۆشە دایە سوڵتان؟ هەنگوین؟ جەرگی برژاو؟ مریشکی سوورەوەکراو؟ ئەتۆ هەر ئەوەندە بڵێی چت پێخۆشە، ئەمن لە پشتی شێرانیش بێ، بۆت دێنم! ئاخ... ئەگەر ئێمە لە سەرەوە فەرمانی گرتنی تۆمان بۆ نەهاتبایە، ئەمن هەرگیز چاوم بەرایی نەدەدا لە شوێنێکی ئاوات ببینم! دە فەرموو خاتوونی چاوجوانی پیرۆز، پێمبڵێ ئیشتیات لە چیيە؟ چ دەخۆی؟ چت پێخۆشە؟ دەسبەجێ بۆت ئامادە دەکەم.

دایە سوڵتانی پیر لە سەر مۆبڵە کۆنەکەی خۆی خڕکردبۆوە و هیچی نەدەگوت. بۆخۆی چکۆڵە بوو، بەڵام چاوەکانی گەورە بوون. عەلی کاتێک چاوی دە چاوی ئەڵقا، ترسا، ڕاچڵەکی و چی وای نەمابوو لە وێ ڕا بکا. ئەو تێڕوانینە وەک خەنجەرێ کاری لە جەرگی دەکرد و نەشی دەتوانی خۆی لە دەست دەرباز کا.

ـ دایە سوڵتان، دەستم بە دامێنت، بەزەییت پێمدابێ، هێندەم ئازار مەدە! گوتوومە دۆشەکت بۆ بێنن، چێشتی خۆشت بۆ ئامادە دەکەم... تۆخوا بمبوورە! لە ئەنکەرەوە فەرمان بە ئێمە دەدەن، لە شارە هەرە گەورەکەوە، دەنا ئەمن دەمهێشت دێرە دا بی؟ دەو کونە گورگەی دا؟ ئەمن بەندەیەکی بێدەسەڵات و بەسزمانی ئەو خوایەی زیاتر نیم، تکات لێدەکەم، لەو بەندە چارەڕەشەی ببوورە!

گەرێک بە دەوری مۆبڵەکەی دا سووڕا. لاقی لە دوو نەدەهاتن، چۆکی دەفیزان و هەموو گیانی دەلەرزی. دیسان لە پێش دایە سوڵتانی چۆکی دادان و دەستەکانی ماچ کردەوە. لەشی وا دەلەرزی، ناچار بوو هەستێ و لە ژوورەکەی بچێتە دەر. کێشکچیی گرتووخانەکەی لە بەر دەرگایە ڕاوەستابوو. عەلی ڕووی تێکرد و گوتی:

ـ دەزانی ئەو ژوورە کێی تێدایە ئیدی؟ دایە سوڵتانە دە وێ دایە. تا دێمەوە،چاکت ئاگا لێیبێ! دەرگاکەی چاک داخە... چاوەکانی... ئاگات لە خۆت بێ... چاوەکانی... هەر کات پێیخۆش بێ، دەتوانێ لێرە بێتە دەر و بڕوا... دەتوانێ... وەک ئاوخواردنەوەی بۆی دەکرێ... هەموو دەرگاکانی بۆ دەکرێنەوە... دیواری هەموو بۆ دەقەڵەشنەوە! چاکت ئاگا لێی بێ! ئای لەو چاوانە، بریا دیباتن...

سێ ـ چوار ژاندەرمەی وە دوو خۆ دان و لە وێ دور کەوتەوە. تێڕوانینی دایە سوڵتانی دەستی لێهەڵنەدەگرت. هەستی دەکرد ئەو تێڕوانینە بە سام و تیژەی هەر لە سەرە، جار بە جار زیاتر ئاڵۆزی دەکا و دەروونی دەشێوێنێ. دەتگوت لاق و دەستیشی ئیفلیج کردوە. هەر دوعای دەکردن و دەپاڕایەوە: یارەبی دەرگاکان بشکێن، دیوارەکان بە سەر یەک دا برووخێن، دایە سوڵتان لەو کونە گورگەی بێتە دەرێ و بڕوا! باشە ئەگەر ئەو ژنە شێخ بێ و خاوەنی موعجیزە بێ، ئەوەی بۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاسانە. هەر وا دەڕۆیی و بیری دەکردەوە. یاڕەبی خودایە وا بێ! هەتا ئەمن دەگەڕێمەوە لە وێ نەمابێ و ڕۆیشتبێ. ئەو جار ئیدی ئەمن ئاسوودە دەبم و تووشی بەلایان نابم. ئەو جار ئیدی ترسی تووک و نزای شێخ و پیاوچاکانم نامێنێ...
گەیشتەوە ماڵەکەی خۆی. لە هەیوانی پێش دەرکێ تووشی خێزانی بوو:
ـ ئەوە چییە عەلی؟ چ قەوماوە؟ دایە سوڵتان چ بەلایەکی بە سەر هێناوی؟ بێگومان هێشتا قسەی نەکردوە و ددانی بە هیچ دا نەهێناوە!
عەلی پشووی سوار ببوو و هەر دەفی دەدان. بە پەلە خۆی بە سەر کورسییەکی دادا و دانیشت. ژاندەرمەکانیش شلەژابون و ترس و دلەڕاوکێ بە ڕوخساریانەوە دیار بوو. عەلی بە هانکە هانک گوتی:
ـ ئاو، ئافرەت، هێندێکم ئاو بۆ بێنە... ئای چاوی... چاوی...
ـ چاوی چییەتی؟ یانی چی؟
ـ پەرداخێکم ئاو دەیە...
خێزانی قاپێک ئاوی بۆ هێنا و عەلی یەکجێ ئاوەکەی پێداکرد:
ـ هێندێکی دیکەشم بۆ بێنە...
ژنەکە چەند جاران خێرا خێرا ڕای کرد، قاپەکەی پڕ کرد و بۆ عەلی و ژاندەرمەکانی هێنا. سەیر بوو تێریان نەدەخواردەوە. دەتگوت هەموویان چەند ڕۆژە ئاوایان نەخواردۆتەوە و لە تینوان وشک بوون.
دوای ماوەیەک عەلی هێندێک هاتەوە سەرخۆ و بە ژنەکەی گوت:
ـ خێرا کە ژنەکە، خواردەمەنیمان چ هەیە بۆم بپێچەوە تا بۆی بەرم. دایە سوڵتان لە برسان دەمرێ. چەند ڕۆژە نە هیچی خواردوە و نە هیچیشی خواردۆتەوە. ئەو بمرێ، ئەمنیش دەمرم، بمرێ هەر ئیدی بۆ هەموومان باسی سەرە... بمرێ، بەردمان بە سەر دا دەبارن... بمرێ، دنیا خرا دەبێ، سێلاو هەڵدەستێ، بوومەلەرزە دێ، وڵات ئاو دەیبا... بۆ خاتری خودای ژنەکە! هەر لە سایەی شێخ و پیاوچاکانەوەیە دنیا وەک خۆی ماوە و خرا نەبووە! ئێمە لە گەڵ ئەو ژنەی خراپ جووڵاوینەوە، بێڕێزیمان پێکردوە و پێمانگوتوە جندە! ئاخر چۆن شتی وا دەبێ؟ ئەویش بە قسەمان ناکا و قسەکانی پێشووی خۆی ناخواتەوە! چێشت و خواردەمەنی چمان هەیە؟ سەرلێفێکی سپیی خاوێن و دۆشەکێکی نەرمیشم بۆ بێنە. هیچ دوور نیە دەرگاکانی بە سەر دا بکرێنەوە و دیوارەکانیشی بۆ بقەڵشنەوە و ئەگەر خودا بکا وابێ، ئەمنیش ئەو بەزمەم لە کۆڵ دەبێتەوە، گوناهبار نابم و لە دنیا و قیامەتان ڕزگاریم دێ...
ژنەکەی دەستی دە کەلەکەی نا، لە پێشی ڕاوەستا و تێیڕاخوڕی:
ـ عەلی، عەلی، ئاگات لە خۆت بێ! ئەتۆ سەرجووخە عەلیت پێ دەڵێن و وەک خەڵکی دیکە نی! ئەتۆ کۆڵەکەی ئەو دەوڵەتەی! خۆ ئەتۆ پێتنەگوتوە جندە، بە تۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چی وای پێگوتراوە؟ ئێمە چ کارێکی خراپمان کردوە؟ ئەگەر ئەو شێخیش بێ، دەبێ بزانێ کە ئەویش هەر ژنێکە وەک ژنانی دی و زیاتر نا... ئەویش مافی ئەوەی نیە جنێو بە دایک، خێزان و خوشکانی ئەو دەوڵەتەی بدا. ئێستاش کە ئەوەی کردوە، ئامادەش نیە حاشا لە قسەکەی بکا و داوای لێبووردن بکا، کە وا بوو...

عەلی هاواری کرد:

ـ وست بە ژنەکە، بێدەنگ بە! داوا بکە خودا بتبەخشێ! بۆ خاتری خودای، جارێکی دیکە قسەی وات لە زاری نەیەنە دەر! خانەقای چلچاوی زۆر پیرۆز، گەورە و بە دەسەڵاتە. بۆ خاتری خودای بێدەنگ بە!

ژنەکەی دەسبەجێ وەڵامی دایەوە:

ـ ئەمن پەکم بە وەی ناکەوێ کێ گیراوە و کێ قسەی پێگوتراوە. ئەتۆش هێندە خۆت ناڕەحەت مەکە. ئێمە لەو شتانە دا تاوانبار نین. ئێوە لە شوێنی هەرە سەرووەوە فەرمانتان بۆ هاتوە. با ئەو ژنە بۆخۆی هەوڵ بدا ئەو کێشەیە لە گەڵ پێتەخت ببڕێتەوە...

ـ کچێ ئافرەت، پێمگوتی ئەو قسانە مەکە! زمانت بە مەڵاشووتەوە دەنووسێ و منداڵەکانمان تووشی چارەڕەشییە دەبن! پیاوی چا بە ژنەکە کاتێک مەبەستت دایە سوڵتانە، مەڵێ ئەو ژنە! بۆچما نازانی ئەو شێخە، پیرۆزە و سوڵتانە! خۆزیا چاوەکانیت دیبا... بێدەنگ بە. ئەتۆ هەتا گوێیان دە گوناهان دا نوقم دەبی. گوتم زوو بە بڕۆ شتێکم بۆ بپێچەوە با بۆی بەرم.

ـ بێدەنگ نابم! بۆ بێدەنگ بم! ئەویش ژنێکە وەک من و ئەو هەموو ژنانەی دیکە و دەبێ قەدری خۆی ڕاگرێ!

دەنگی ژنەکەی پڕ بوو لە ڕق و تووڕەیی. عەلی کەرتیش هەستایە سەر پێ، چاوی دە چاوی بڕی و لە سەرەخۆ گوتی:

ـ پێمگوتی بێدەنگ بە کچی!

ژنەکە زانی نابێ چی دیکەی لە سەر بڕوا، بێدەنگ بوو و چوو لێفە، دۆشەک و سەرینێکی خاوێنی هێنان و لە وێی دانان.

عەلی کەرتیش بە ژاندەرمەکانی گوت:

ـ ئێوە ئەو نوێنوبانە بەرن، منیش شۆرباوەکەی دێنم. لە بیرتان بێ نابێ بە هیچ شێوەیەک خۆتان نیشانی یاوەر و عارف سایم بەگی بدەن. ئەگەر لە ڕێگایە تووشی کەسێکی دیکە بوون و لێیپرسین بڵێن ئەوانە بۆ یاوەری دەبەین...

ژنەکە بە لالووتی لە چێشتخانەی دانیشتبوو، بەڵام ئێستا دوای ئەو دەمەقاڵەیە لە گەڵ مێردەکەی هێندێک پەژیوان بوو و هەستی بە ئاڵۆزیی دەروون و مەترسی دەکرد. تاقە دوعایەکی دەزانی و هەتا شۆرباوەکە وەکوڵ هات، ئەو دوعایەی دە جار دووپات کردەوە. عەلی کەرتیشیش هەر بیری لە چاوەکانی دایە سوڵتانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەکردەوە، کە لە کۆڵی نەدەبوونەوە و لە بەر چاوی ون نەدەبوون. لە پڕ وەخۆ هاتەوە، چووە چێشتخانەکەی و گوتی:
ـ چ بوو، ئەو شۆرباوە هەر ساز نەبوو؟
ـ با، ئەوە دەکوڵێ.
ـ بۆ خاتری پیر و پێغەمبەران زووبە... ئای ئەو چاوانە چم لێدەکەن...
ئیدی چی دیکەی نەگوت و لە سەر کورسی‌یەکی دانیشت، بەڵام تاقەتی نەهێنا. کوورەی دەروونی وا داییسا، حەجمینی لێهەڵگیرابوو. هەستا بەرماڵێکی هێنا. بەرماڵەکە پێستە ئاسکێکی جوان بوو، کە خۆش کرابوو و کردبوویانە بەرماڵ. بەرماڵەکەی ڕاخست. چوو دەسنوێژی هەڵگرت و هاتەوە نوێژی کرد و هێندێک دوعای خوێندن. نوێژەکە هێندێکی هێدی کردەوە.
شۆرباوەکە دەمێک بوو گەیشتبۆیە. خێزانی قابلەمەیەکی چکۆڵەی لێهەڵێنجابوو، پێچابوویەوە و بۆی لە وێ دانابوو. کاتێک عەلی لە نوێژەکەی بۆوە، هەستا، دەستی دا چێشتەکەی و گوتی:
ـ ژنەکە مەترسە، خوا گەورەیە. ئەو خوایەی کە یۆسفی لە بنی چاڵاوێ دا پاراست و ڕزگاری کرد، ڕەحمێکیش هەر بە ئێمە دەکا.
ـ وایە، عەلی گیان، خودا بۆخۆی گەورەیە، سەرجووخەی خۆشەویستم! خۆ ئێمە چی خراپمان نەکردوە و خراپەشمان بۆ کەس نەبووە. دەوڵەت بۆخۆی ژنە شێخێکی ئاوا گەورە دەگرێ، دە گرتووخانەی دەکا و پێشی دەڵێ جندە. ئەوە خۆ تاوانی ئێمە نیە. ئەوەتا ئێمە ئەوەندەی بۆمان کراوە، خزمەتمان کردوە و ڕێزمان گرتووە. چاو ئەو شۆرباوەی بۆم لێناوە! وەڵلاهی هەرکەس بۆنی ئەو شۆرباوەی بۆ بچێ، زاری پڕ دەبێ لە ئاو.
ژنەکە پاشان سەری بەردایەوە، تفی نێو زاری بە زەحمەت قووت دا و گوتی:
ـ عەلی، ئەو شۆرباوە خۆشەم لێناوە... بەشی دایە سوڵتانیم لێ هەڵێنجاوە و بەشی خۆشمان دە دیزەکەی دا ماوە. ئەتۆ قەت لە وەختی جەمێ دا لە ماڵ نی و لە گەڵ ئێمە نانی ناخۆی. بۆ هێندێک ڕاناوەستی؟ منداڵەکانیش هەربینا هاتنەوە. با ئەمجار هەمووماں بە یەکەوە نانی بخۆین!
ـ ئاخ ژنە بەسزمانەکەم... نازانی چەند پەرێشانم... یەک پارووشم بۆ قووت نادرێ. دەبێ بچمەوە گرتووخانەی. دایە سوڵتان لە برسان دەمرێ! چەند ڕۆژە هیچی نەخواردوە... قەت داوای هیچیشی نەکردوە و ئێمەش بۆخۆمان بیرمان لە وەی لێ نەکردۆتەوە...
عەلی لە ماڵێ وەدەرکەوت و ڕۆیی. کاتێک گەیشتەوە ژاندەرمەخانەی، تەمەشای کرد هەموو ژاندەرمەکان لە بەر دەرگای ژووری بەندیخانەکەی کۆ بوونەوە.
ـ ئەوە چی‌یە؟ چ قەوماوە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هیچ نەقەوماوە، سەرجووخە.
ـ ئەدی یاوەر لێرەی داناون؟
ـ نا... هەموو هاووتووین بزانین چۆن دەرگاکان دەکرێنەوە و دیوارەکان دەقەڵشێنەوە.
ـ دەی، جا؟
ـ وەڵڵاهی دەمێکە چاوەڕوانین، چمان نەدیوە...
کێشکچی دەرگای گرتووخانەکەی کردەوە. دایە سوڵتان هەر وا دەنێو مۆبڵەکەی دا خۆی خڕ کردبۆوە، هەڵکورمابوو و چاوی لە عەرزەکەی پێش خۆی بڕیبوو. لە پێش چاوی عەلی چکۆڵەتریش ببۆوە، بەڵام چاوەکانی گەورەتر و ئاواڵەتر ببوون.
ـ کوڕە زوو بن، لە سەرێ را مێزێکی بێنن، کەوچکێکی زێویش بێنن.
ـ دایە سوڵتان، بە قوربانت بم، بە نۆکەرت بم، بخۆ. دە سەرت گەڕێم بخۆ. ڕەبی کوێربم، لاڵ بم، جا چاو ئێمە چەندە زاڵمین! خۆ ئەتۆ چەند ڕۆژە هیچت نەخواردوە.

عەلی کەرتیش نەیدەتوانی لە شوێنێک ڕاوەستێ. ناچار بوو ڕۆیشتە دەر، تاوێک لە نێو بازاڕی گەڕا و لە بەر دەرگای قاوەخانەی هەڵوێستەیەکی کرد. خەڵک هەموو بە ترسەوە چاویان لێدەکرد، بۆ هەر شوێنێکیش چووبا، چاوە گەورە بەسامەکانی دایە سوڵتانی هەر بە دووەوە بوون... ئاخ بۆ ئەو چاوانە لێم نابنەوە...

دایە سوڵتان بۆنێکی خۆشی بۆ هات، کونەلووتەکانی کرانەوە و دە قاپە شۆرباوەکەیەوە ڕاما. دەستی بۆ کەوچکەکەی درێژ کرد، بەڵام زوو دەستی کێشایەوە. دەتگوت دەستی بۆ پۆلووی ئاوری بردوە. بۆنی شۆرباوەکەی ئەوەندە خۆش بوو کە لە سوێیان وەخت بوو ببووریێتەوە. سێ جاران دەستی درێژ کرد و هەرسێک جارانیش بێ ئەوەی دەست لە شۆرباوەکەی دا، دەستی کێشایەوە. دایکی خۆی وەبیر هاتەوە کە ژنێکی پرچڕەشی باریکەڵەی کەڵەگەت بوو، ئەو کاتی خانەقای چلچاوی بەڕێوە دەبرد، قەتیش ماندوو نەدەبوو. خێرا خێرا سەری چیشتخانەی دەدا، چاوی لە چێشتەکان دەکرد کە لە مەنجەڵی گەورە گەورە دا لێدەنران و ڕێنوێنی چێشتلێنەر و کابانەکانی دەکرد. هەروەها لە گەڵ دەروێشەکان دەچووە نێو دارستانی و بە باوەشان ئەو گیایانەیان کۆ دەکردنەوە کە بۆ دەرمان دەبوون، دەیانهێنان و بۆخۆی بۆ نەخۆشانی دەکوڵاندن. کاتێک دەهات و دەچوو، بۆنی خۆش لە جلەکانی دەهات و ئەو نێوەی پڕ دەکرد. هەتا دەرمان و مەڵحەمەکان ساز دەبوون، زۆری پێدەچوو. سەرانسەری بەهارێ جووتێرەکان بە ژن، پیاو و منداڵەوە دەچوونە شاخی، گوڵیان کۆ دەکردنەوە، دە گۆنیی گەورە گەورەیان دەکردن و دەیان هێنان. هێندێکیان مانگێک و هێندێکیان یەک ـ دوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەوتوو کاریان ئەوە بوو، دەچوون گوڵی جۆراوجۆریان کۆ دەکردنەوە، دە گۆنی‌یانیان دەکردن، گۆنی‌یەکانیشان دێنا لە لە سەر چێمەنێکی لە حەساری خانەقایە کۆ کۆ هەڵیان‌دەڕشتن. هەر کۆ گوڵەی بە قەد باڵای پیاوێکی دەبوو. دەروێشەکان گوڵەکانیان بە پێی جۆر و تایبەتمەندی‌یەکانیان لێک‌دەکردنەوە و دە مەنجەڵان دا دەیانکوڵاندن. مەنجەڵەکان بە ڕیز لە بن دیواری لە سەر ئاورگان دانرابوون و دەکوڵین و کاتێک ئاوەکە خەست دەبۆوە و دەرمانەکە ئامادە دەبوو، شووشەی چکۆڵەی ڕەنگاوڕەنگیان لێ‌پڕ دەکردن. سەردەمی گیا و گوڵکوڵاندنەوە و دەرمان سازکردنێ نەک هەر دیوارەکان و حەسار و دەوروبەری خانەقای چلچاوی، بەڵکوو شاخەکان، ڕەوەزەکان، دارەکان و تەنانەت عەرزەکەش هەر بۆنخۆش دەبوون و ئینسان و مەڕ و ماڵاتیش هەر بۆنی گوڵیان لێ‌دەهات.

جارێکیان، ئەو دەمەی ئەو هەر حەوت ـ هەشت ساڵ دەبوو، لە وەختی گوڵچنینێ دا، لە گەڵ دایکی چووبووە شاخی. بەهار حەشری دەکرد. وڵات هەمووی گەش وزیندوو بوو. تەپکەکان، لاپاڵەکان، لاخڕەکان، دۆڵەکان و پاناوکەکان هەمووی پڕ بوون لە گوڵ. دایک و کچ ئەوێڕۆژی هەر گەڕان، خوار و ژووریان کرد، ئەمبەر و ئەوبەریان کرد و بناری شاخەکەیان هەموو پشکنی، بەڵام دڵیان نەهات تەنانەت چڵە گوڵێکیش هەڵکەنن. دایکی... دایکی سەیر ئۆگر و ئەویندارى هەموو چەشنە دار، باڵندە، گوڵ و لە سەر یەک هەموو بوونەوەرەکانی خوای گەورە بوو. هەر نەخۆشێکی هێنابایانە لای و ئەو دەستێکی بە سەری دا هێنابایە، دەسبەجێ چاک دەبۆوە. لە خانەقاکەیەوە خۆشەویستی خۆی بە هەموو لایەکی ئەم جیهانە دا بڵاو دەکردەوە. شێت، ئیفلیج، نەقوستان، ناتەواو و هەموو چەشنە نەخۆشێکی دیش و هەروەها ئەوانەی چەقۆیان لێ‌درابوو، گوللەیان وێ‌کەوتبوو و بە تایبەت ئەوانە کە هەژار و بێ‌ئەنواش بوون و هەر یەسک و پێستێکیان لێ‌مابۆوە، دەهاتنە لای، برینەکانی بۆ دەرمان دەکردن و چاکی دەکردنەوە. دایە سوڵتان ئەوەی لە دایکی بە میرات بۆ مابۆوە. ئەویش هەموو بوونەوەرەکانی نێو ئەم جیهانەی خۆش دەویست. هەرکەس داوای یارمەتیی لێ‌کردبایە، یان لێی‌قەومابایە و ڕووی تێ‌کردبایە، بە هانایەوە دەچوو و قەتیش بۆی گرینگ نەبوو ئەو کەسە لە چ نەتەوەیەکە، یان لە سەر چ دین و مەسەبێکە. بەران و مەڕە کێوی، نێری و بزنەکێوی، ئاسک... کەو، کۆترە سپیلکە و کۆترە شینکە لە شاخی ڕا دەهاتن و حەساری خانەقایەیان پڕ دەکرد. تەنانەت دە زستانێ دا، کاتێک بەفر دەباری، گورگ، سمۆرە و دەعبای کێویی دیکەش، بێ‌ترس، پەنایان بۆ خانەقاکە دێنا و قەتیش هیچکەس تووکێکی لێ لار نەدەکردنەوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تینوێتی تەنگی پێهەڵچنیبوو. ڕۆژ بە هەموو هێزی خۆیەوە لە سەر گوڵە مێلاقە زەردەکان کە تەواوی ئەو بەرپاڵەیان داپۆشیبوو، دەدرەوشایەوە. ماسییەکان لە نێو کانییەکی دا هەڵدەبەزین، هەموو جارێ کە لەشیان لە ئاوەکەی وەدەر دەکەوت، دەتگوت خۆ دە شۆقی ڕۆژێ هەڵدەکێشن... بەفر دەباری، بەڵام نەخۆشەکان، پەککەوتەکان و سەقەتە بێئەنواکان هەرچۆنێک بوو بە زگی برسییەوە خۆیان دەگەیاندە خانەقایە. دایکی...

دایە سوڵتان لە سەرەخۆ ئاوڕی دایەوە لای دەرکەی و قەڵافەتی عەلی کەرتیشی وەک تارمایی وەبەرچاو کەوت.
ـ دایە سوڵتان، هێشتا هیچت نەخواردوە؟ یاخوا کوێر بم! ها... ئەستۆم شکێ ئاوم بۆ نەهێناوی! ئاخر خواردن بە بێ ئاو چۆن دەخورێ... ئای کوڕە، کێشکچی، ئاوێ بێنە، زوو کە، ئاو!
دەسبەجێ ژاندەرمەیەک گەیشتێ و پەرداخێک ئاوی لە پێش دایە سوڵتانی دانا.
ـ فەرموو، ئەمەش ئاو. دە فەرموو بخۆوە دایە گیان. خۆ تۆ چەند ڕۆژە داوای ئاوێت نەکردوە! ئاخر ئینسان چۆن بێئاو دەژی...
عەلی کەرتیش پەرداخە ئاوەکەی دە دەستی دایە سوڵتانی نا، بەڵام ئەو دەستەکانی دەلەرزین و نەیدەتوانی پەرداخەکەی بگرێ. پەرداخەکە کەوتە خوار.
ـ ئاخر دایە ئاوا دەمری! ئاوەکەی بخۆوە و هێندێکیش لە شۆرباوەکەی بخۆ، تکات لێدەکەم...
لەو کاتەی دا دیسان چاوەکان تێیەوە ڕامان. چ ڕامانێک! ڕاست وەک نووکی خەنجەرێی لە سەر دڵی نیشێ، بەرگەی تێوەڕامانی ئەو چاوانەی نەگرت و ناچار ڕایکردە دەرێ.

هاشە وخوڕەی ئاوی ئاوهەڵدێران لە دۆڵ و لاپاڵەکان دەنگی دەدایەوە... بەفر لێینەدەکردەوە. هەزاران مرید و ئۆگری خانەقای چلچاوی بە سەر و چاوی بەفراوییەوە لە دەوری تەرمی دایکی کۆ ببوونەوە. دایکی کۆچی دوایی کردبوو، بەڵام بە مردووییش هەر خێر و خۆشەویستیی بە دەوری خۆی دا بڵاو دەکردەوە. گوڵێکی شینی گەورە لە تەنیشت سەری گوڵی کردبوو و کەس نەیدەزانی ئەو گوڵە چۆن لە وێ پەیدا بووە. تەرمەکەش ڕەنگێکی مەیلەوشینی بە سەر کشابوو و بۆنی گوڵە بۆنخۆشەکانی شاخی لێدەهات. ژنان شینیان دەگێڕا، هێندێکیان دەلۆرانەوە و پێیانهەڵدەگوت. کۆمەڵە ژنێکی دیکە بە باوەشان گوڵی سپییان دێنان و لە سەر قەبرەکەیان دادەنان. گوڵە شینەکە لە بن سەری نەما و دواتر لە سەر گۆڕەکەی شین بۆوە، هەم گەورەتر و هەم جوانتر. هەموو کەس بە چاوی خۆی ئەوەی دی و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوڵەکەش قەت سیس نەدەبوو. دواتریش هەر مابوو و بە دایم شۆقە شینەکەی هەر هەبوو و دەوروبەری خۆی وەک ڕۆژێ ڕووناک دەکرد... پاشان ئەو سەردەمەی شازدە کەسەکەی ئەو بنەماڵەیە چوونە شەڕێ و نەهاتنەوە، گوڵەکەش ڕۆژێکیان، بەری بەیانی، پێش تاوهەڵاتێ ون بوو. بەڵام شۆقە شینەکە هەر وا مایەوە و دەوروبەری ئەو شوێنەی داگرت... دایە سوڵتان چووە نێو شۆقەکەیەوە، هەتا تاو هەڵات، دە نێوی دا گەڕا. لە گەڵ تاوهەڵاتی شۆقەکە دە کانی‌یەکی گەورە دا کۆ بۆوە. تەختی بنی کانی‌یەکەی یەکپارچە بەردی سپی بوو. لە وێڕۆژێوە ئاوی کانی‌یەکەی هەر شینە، بەردەکانی بنی کانیەکە، ڕەوەزەکانی دەوروبەر و ماسی‌یەکانی نێو کانی‌یەکەش هەر شینن...

دایە سوڵتان بە دوای گوڵە شینەکەیەوە بوو و ڕەنگی شین هەتا نێوقەدی دەهات. گوڵەکە چووە کانی‌یەکەیەوە. دایە سوڵتان هەستی کرد کەوتۆتە نێو دەریایەکی شین. بە زەحمەت هەناسەی بۆ دەهات و لەسەرەخۆ دەی‌ناڵاند. ڕاست لەو کاتە دا سەرجووخە عەلی هاتەوە ژوورێ:

ـ ئای خوایە گیان! کوڕە خۆ هێشتا نە نانی خواردوە و نە ئاوی خواردۆتەوە! دایە سوڵتان، دایە سوڵتان! ئاخر بۆ خاتری خودای بۆچی ناخۆی؟ بۆ ئەو ئاوەی ناخۆیەوە؟ دایە گیان، وەڵلاهی دەمری، دەمری دایە!

عەلی زۆری ناڵاند و لە بەری پاڕایەوە، بەڵام دایە سوڵتان لە جێی خۆی ڕەق هەڵاتبوو و تەنانەت ئیدی جووڵەشی نەدەکرد. چاوەکانی ئەوجار گەورەتریش ببوون. عەلی کەرتیش ترسا و ڕای کردە دەرێ. ڕۆیی، چووە لای پردێ، لە قەراغ چۆمی هێندێک هات و چوو، بە نێو دار و پنچکان دا گەڕا، چەند جاران لە چۆمی پەڕی‌یەوە و ئەوبەرەوبەری کرد، ئاوەکە هەتا چۆکانی دەهات، بەڵام ئەو هەستی پێ‌نەدەکرد.

ئەو جار هاتەوە نێو شاری و بێ ئەوەی ئاگای لە خۆی بێ، چۆوە ژاندەرمەخانەی و لە وێش بە پەلە ڕای کردە خوارێ و چۆوە بەر دەرگای گرتووخانەکەی، بەڵام نەی‌وێرا بچێتە ژوورێ و بە ڕێگای خۆی دا گەڕایەوە:" ئەگەر دایە سوڵتان مردبێ، ئیدی ئەو ماڵوێران دەبێ." ئەو بیرە زیاتری شێواند. ڕۆیشت، چۆوە قەراغ چۆمی، دەسنوێژی هەڵگرت، ڕووی دە قیبلەی کرد و نوێژی کرد. پاشان دەستی بە دوعایان کرد، هەم پەنای دەبردە بەر خودای و هەم هاواری دایە سوڵتانی دەکرد. چەند جاران دەسنوێژەکەی نوێ‌کردەوە و پاشان چۆکی دادا و دەستی بە نوێژکردن و پاڕانەوەی کردەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژ ڕمبێک بڵیند ببوو. خەڵکی دێهاتی دەوروبەر بە پێیان، بە سواری بارگین، یان گوێدرێژێ بە سەر پردێ دا دەپەڕینەوە و دەهاتن بۆ شاری. دوو ژاندەرمە بە پەلە لەو بەری پردێوە دەهاتن. عەلی کەرتیش چاوی پێیانکەوت، بەڵام دەموچاویانی بۆ لێکنەدەبۆوە.

ـ سەرجووخە، سەرجووخە! ئەوە لە کوێی؟ یاوەر بە دوات دا دەگەڕێ!

کەرتیش وەخۆ هاتەوە، خێرا هەستایە سەرپێ و گوتی:

ـ چی؟ یاوەر دەیەوێ چاوی پێمبکەوێ؟

ـ بەڵێ، هاتە ژاندەرمەخانەی و گوتی عەلی لە کوێیە. ئێمە هەموو ئەو دەوروبەرەت لێگەڕاوین و نەماندەدۆزییەوە!

عەلی کەرتیش بە ڕاکردن چۆوە بۆ لای شاری. وا هەڵدەهات ژاندەرمەکان نەیدەگەیشتنێ. کە گەیشتەوە ژاندەرمەخانەی، هەر چوار پلیکانەی دەکرد بە یەک و بەو شێوەیە وەسەرکەوت و خۆی گەیاندە لای یاوەری.

ـ ئەوە لە کوێی، سەرجووخە عەلی؟

ـ یاوەر... یاوەری خۆم...

ـ لە کوێ بووی؟ هەموو شوێنێکت بە دوا دا گەڕام.

ـ یاوەری خۆم... یاوەری خۆ... م...

قسەی بۆ نەدەهات.

ـ ئەوە چییە عەلی؟ بۆ وات لێهاتوە؟

ـ نوێژم دەکرد... دەپاڕامەوە...

ـ نوێژت دەکرد و دەپاڕایەوە؟

ـ قوربان، هیچ ناخواتەوە، هیچیش ناخوا. دۆشەکم بۆ بردوە، بەڵام نانوێ. قسەی خۆشی ناخواتەوە! دایە سوڵتان دەمرێ و تاوانەکە دێتە سەر ئێمە! خەڵک دەڵێن ئێمە کوشتمان. عارف سایم بەگیش دەرەجەکانم لێدەکاتەوە...

یاوەر نێوچاوانی تێکنا:

ـ ئەها، وا دیارە نەتتوانیوە وە قسەی بێنی.

ـ نەخێر، نەمتوانیوە...

ـ گومانم لەوە دانیە دەرەجەت لێدەکەنەوە و بەوەندەشت لەکۆڵ بنەوە، باشە!

ـ قوربان، خەریکە دەمرێ!

ـ گوێ مەدەیە، بڕۆ خوارێ، کارێکی وا بکە وە قسە بێ و حاشا لە جنێوەکان بکا. هەر وا دەروبەری سەعاتێکی دیکە عارف سایم بەگ دێتە ئێرە و بزانێتەوە نەتتوانیوە وەقسەی بێنی، ئیدی دیارە چت بە سەر دێنێ!

ـ قوربان، ئەوە دەمرێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ با بمرێ، کەیفی خۆیەتی، بەڵام پێش مردنێ دەبێ قسە بکا و حاشا لە جنێوەکانی بکا.
عەلی تێگەیشت کە یاوەر هیچ چەشنە یارمەتی‌یەکی لە دەست نایە و ناچار چۆوە ژێرزەمینێ. ئەوەندە ماندوو و نارەحەت بوو، هۆشی لە خۆی بڕابوو و سەری دەگێژەوە دەهات. ئەگەر کێشکچی‌یەکە یارمەتی نەکردبایە، دەرگای گرتووخانەکەی بۆ نەدەکرایەوە. دایە سوڵتان هەر وا دە نێو مۆبڵەکەی دا خۆی کۆ کردبۆوە و مات ببوو. عەلی خۆی دە بەر پێی هاویشت. فرمێسکەکانی بە گوڕ بە سەر دەستی دایە سوڵتانی دا دەڕژان.
ـ ئاخر دایە گیان، ئەمن چۆن دەتوانم دەست بە سەر تۆ دا بەرز بکەمەوە، دایە سوڵتان! ئەتۆ بۆنی هەموو گوڵەکانی خانەقای چلچاویت لێدی! بۆچما هەر لە زووەوە و لە هەموو کات و سەردەمەکان دا خانەقای چلچاوی شوێنی لێبووردن، هاودەری و بەزەیی نەبووە؟ بۆچما ئەو شوێنە لە هەموو کات و سەردەمەکان دا پەنا و پشتیوانی ستەملێکراوان، نەخۆش و چاولەدەستان نەبووە؟ باشە بۆچی ئەتۆ ئێستا لە یارمەتی و پشتیوانیی خۆت من بێبەش دەکەی؟ ئەمن چ خراپەیەکم بۆت بووە؟ بۆ حاشا لە قسەکانت ناکەی و ناڵێی من جنێوم نەداوە؟ بۆ هیچ ناخۆی؟ دەزانم ئەتۆ دەمری. بۆخۆت پێتخۆشە بمری. باشە، کەیفی خۆتە، ئەتۆ شێخی و من ناتوانم خۆ دە کاری تۆ هەڵقوتێنم. ڕەنگە وات پێخۆش بێ. بەڵام ئەتۆ دەتوانی پێش مردنێ قسە بکەی و بڵێی من جنێوم نەداوە. دایە سوڵتان بۆچما ناکرێ ئەوەندەم یارمەتی بکەی؟ ئاخر دایە سوڵتان ژیانی من و بنەماڵەکەم بە تۆوە بەسراوەتەوە. ئەگەر ئەتۆ پێش ئەوەی حاشا لە قسەکانت بکەی، بمری، ئەوە ئەمنیش دەرەجەکانم دەچن و ماڵومنداڵەکەم ژیانیان تێکدەچێ. دەزانی دایە سوڵتان، ئەوانە بەزەیی‌یان پێمدا نایە، وەدەرم دەنێن و ژن و منداڵەکەم لە برسان دەمرن. با ئەوەشت پێبڵێم ئاوام بە سەر بێ، ژنەکەم لە لام دانانیشێ و بە جێمدێڵێ. ژنەکەم کچی پیاوی هەرە دەوڵەمەندی گوندەکەمانە. ئەگەر سەرجووخە نەبوایەم، قەت مێردی پێنەدەکردم! ئەمن لە منداڵی‌یەوە ئەو ژنەم خۆشدەویست. ماوەیەکی زۆر نۆکەری بابی وی بووم و بە نانەزگی شەو و ڕۆژ کارم بۆ دەکرد و خزمەتم دەکرد. لە سەر ئەو حاڵەش ڕا ئەو لێی‌دەدام. ڕۆژێ سێ جاران لاقولەتەری تێکدەکردمەوە و سەروسەکوتی دەشکاندم. بە کورتی هەتا دەرەجەکەم وەرنەگرت و نەبوومە سەرجووخە، کچەکەی نەدامێ... جا ئێستا دەرەجەکانم لێدەستێننەوە... ئیدی کەمتریش هەڵدەکەوێ بەرتیلی وەرگرم... ئاخر کاری من ئەوەیە خەڵکی ئەشکەنجە بکەم... بەڵێ ئەو جار خێزانم بەجێمدێڵێ، منداڵەکانیش لە گەڵ خۆی دەبا... پێمبڵێ بزانم ئەو کاتی ئەمن چ بکەم؟ جا مەگەر خۆم بکوژم... بەڵێ ئەگەر ئەتۆ پێش ئەوەی حاشا لە قسەکانت بکەی، بمری، ئەوە وەباڵی منت بەستۆ دەبێ و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە ئاگری جەهەنەمێ دەسووتێی. ئەتۆ دەبی‌یە هۆی مردنی من و ئەوەش بەو مانایەیە کە تاوانی کوشتنی بەندەیەکی خوات دێتە سەر و ئەو کات پێت وایە شێخایەتی و پیرۆزبوونەکەت بە کەلک بێن؟ ئەو جار ئەتۆ لە سەر ئەو دنیایەی قەت هەستت بە خۆشبەختی نەکردوە، مێردت نەکردوە و لە دنیای دیکەش شوێنی هەرە خۆشی بەهەشتێت وەگیر دەکەوێ. ئەتۆ جێخەو و نوێن و بانت هەمیشە ساردوسڕ بووە، کاتێک بیرت لە نێرینە کردۆتەوە، سڕ بووی و تەزووی ساردت بە لەشی دا هاتوە. دیارە ئەتۆ مندالّت نین، بەلاّم زانیوتە کە جێگات لە دنیای دیکە دا بەهەشتە. بەلاّم ئێستا خەریکی ئەو بەهەشتەی لە خۆت دەکەیە جەهەنەم! بۆ؟ چونکە تاوانی مردنی من دێتە سەر تۆ! باشە بۆ دەبێ ئەتۆ بەهەشتی خۆت لە سۆنگەی گوناهبارێکی وەک من دا لە دەست بچێ؟ خودا کوشتنی خەلّکی پێناخۆشە و لێت هەلّناگرێ ئاوام لێبکەی! تەنانەت بابوباپیرە گەورە و پیرۆزەکانیشت ناتوانن دە فریات بێن! کە وا بوو قسە بکە، دایە سولّتان، گولّەکەم، جوانە بێوێنەکەم کە بۆنی وەنەوشە و هەموو گولّە بۆنخۆشەکانی شاخیت لە گەلّ خۆت هێناوەتە ئێرە! بەسە هێندە ئاوا چاوم تێمەبڕە، چاولێکردنەکەت دەمکوژی! ئەمن ئەمشۆ هەر نوێژم کردوە و دوعام کردوە کە تۆ نەمری، ئەو بێدەنگی‌یە بشکێنی و حاشا لە جنێو و قسە سووکەکانت بکەی... قسە بکە... خاتوونی من قسە بکە! جوانی جوانان قسە بکە! چاو ئەو نوورەی ئەتۆی دە خۆی وەرگرتوە! تکایە مەمکوژە، بەزەییت پێمدا بێ!

بەلاّم هەر چەندی پاڕایەوە و لالاّیەوە، نەی‌توانی بێدەنگی‌یەکەی پێبشکێنێ و دایە سولّتان یەک وشەشی بە زاری دا نەهات. سەرەنجام عەلی تووڕە بوو، دەستی کرد بە هەرا و هەڕەشان، سەری دە دیواری کوتا و گوڕاندی: قەحبە، جندە، قسە بکە! پێت دەلّێم قسە بکە. بیست پیاو، نا، سەد پیاوی جحێلّت دە پالّ دەکەم. وا بزانم بە وەی دێیەوە سەرەخۆ، بەلاّم ئاخر بەرگەیان دەگری؟ شڕو شپڕێوت دەکەن! هەموویان جحێلّن و وەک ئەوانە نین کە تۆ پێشتر دیتووتن! عارف سایم بەگی دەناسی ئیدی، لەوانی هەرە بە گورد و بەهێز نەبێ، هەلّنابژێرێ! دە قسە بکە دەی جندە!

دیسان لە پێشی ڕاوەستا، لاقی دەعەرزی کوتان، خۆی بە دیواری دادا، جنێوی دان و گوڕاندی. بەلاّم بێسوود بوو. ئاخرەکەی بە داماوی چۆوە سەرێ و بە یاوەری گوت:

ـ قوربان، نەمتوانی وەقسەی بێنم! ئەو قەحبەیە قسە ناکا.

پاشان چەستێکی لێدا و بە ناڕەحەتی‌یەوە گوتی:

ـ یاوەر، ئەوان دەرەجەکانم لێدەکەنەوە.

ـ بەلّێ، بەداخەوە.

ـ باشە ئەمن چ بکەم یاوەر؟ ئەمن... ئەمن... بمرم باشترە.

کتێبخانەی دیجیتالّی
www.rabari.org

ـ بچۆ خوارێ و کارێکی وا بکە ئەو ژنە وە قسە بێ.
ـ بەڵام ئاخر ئەو دە حاڵی خۆی دایە و هەربینا مرد!
ـ هەر ئەوەندە دەمی بکاتەوە... دواتر با بمرێ.
ـ ئەو کات دەرەجەکانی منیش...
ـ ناچاری بکە قسە بکا.

عەلی کەرتیش لە وێ هاتە دەر. ژاندەرمەکان چایان بۆ هێنا. پێنج ـ شەش پەرداخ چای خواردەوە و هێندێک هاتەوە سەرەخۆ. پاشان چۆوە ژێرزەمینەکەی. دایە سوڵتان چاوی لە سەر یەک دانابوون. عەلی ترسا و وایزانی مردوە. ڕای کرد، دەستی دە دەستی خۆی گرت و پەنجەی لە سەر مەچەکی دانا. هەستی کرد دڵی لێدەدا و هێور بۆوە. ئەو جار لە بەر پێی هاتە سەر چۆک و دەستی بە پاڕانەوە کرد:

ـ دایە سوڵتان، ئەمن تەنیا دایکێکم هەبوو و بە نۆکەری لە لای بابی خێزانم گەورە بووم. ئەو پیاوێکی یەکجار تووڕە و تۆسن بوو و هیچ ڕێوشوێن و یاسایەکی نەدەناسی. ئەمن و دایکم بە نانەزگی لە لای وی بووین و جاری وا بوو نانەکەشی تەواو نەدەداینێ. بۆخۆیان هەنگوین و ڕۆنی کەرەیان دەخوارد، بەڵام ئێمە شیرێژیشمان نەبوو بیکەینە پێخۆر و بە نانەکەی بخۆین. هەتا نەچوومە سەربازییە، تامی گۆشتیم نەکرد! لە وێ شەوانە نەدەنوستم، دەرسم دەخوێند و پاشان خولێکی تایبەتیشم دی، تا بوومە سەرجووخە. ئەو جار لە خۆشییان پێم وە عەرزی نەدەکەوت. پێش هەموو شتێک، جووتێک کەوش، کراسێک و هێندێک پووڵم بۆ دایکم ناردەوە... لەو ڕۆژەوە بوومە سەرجووخە، کاری من لێدان و ئەشکەنجەی خەڵک بووە، کەم کەس هەیە لە بەر دەستی من دەرچووبێ و دانی بە تاوانی وەپاڵدراو دا نەهێنابێ. بەرد و مردووشم وە قسە هێناون! ئەوەندەم لە خەڵکی داوە، بەری دەستم وەک بنی پاتەیان لێهاتوە، ها، چاویان لێکە! دیتووتن؟ هێندێک کەس بەرگەیان نەگرتوە و دەبەر دەستم دا مردوون. هەوەڵێ ئەو کارەم پێخۆش نەبوو، بەڵام دواتر ڕاهاتم. وای لێهات، لە تەواوی تورکیە دا ئەشکەنجەدەر نەبوو لە من کارامەتر بێ و هەر بۆیەش ئەو جار فەرماندەرەکانم بۆ شوێنی دیکەشیان بەرێ دەکردم. کاری من ئەوە بووە ڕۆژ هەتا ئێوارێ لە خەڵکیم داوە! پێشم کارێکی زۆر هاسان بووە! ئی وا هەبووە لە بەر دەستم دا وای هاوار کردوە چی وای نەماوە کەڕ بم، بەڵام بڵێم چی، تاوانی من نیە، ئەرک ئەرکە ئیدی! لە بناخە دا وشەی "ئەرک" وشەیەکی پیرۆزە، وەک ناوی خوای! ئەو دەستانە کە خەڵکی ئەشکەنجە دەکەن، دەستی من نین. ئەمن ئەو دەستانەم داون بە دەوڵەتێ و ئەویش لە بەرامبەر دا ئەو دەرەجانەی داومی. کە وا بوو من بێتاوانم! ئەوانەش کە لێمداون دز و پیاو کوژ بوون، یانی پیاوخەراپ بوون. ئەمن ڕێگر و یاغیشم دە ژێر ئەشکەنجە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دا کوشتوون، مەبەستم ئەوانەیە کە لە دەوڵەتێ هەڵچەرخیونەوە، بەڵام تاوانی من نەبووە. هەر ئێستا ئەگەر لە تۆش بدەم و دەبەر دەستم دا بمری، تاوانی من نیە، چونکە هەر وەک بۆم باس کردی، ئەو دەستانە ئی خۆم نین، ئی ئەو عارف سایم بەگە گەوادەن. دەستی دەوڵەتێن. ماڵم وێران مەکە، ئەتۆ کە لە بنەماڵەی حەسەن بەگی، ئەو حەسەن بەگەی شمشیرەکەی ئەوەندە قورس بوو بە چل وشتران هەڵنەدەگیرا و ئێستا وێنەکەی بە دیواری خانەقاکەتانەوە هەڵواسراوە. ئەو حەسەن بەگەی لە گەڵ سوڵتان سەلاحەدینی ئەیووبی شەڕی کافر و بێدینانی دەکرد و لە گەڵ پێغەمبەری گەورەمان حەزرەتی محەممەد و ئیمامی عەلی بووە، ئەو ئیمامەی خاوەنی شمشیری دووسەر بووە! ماڵم بە قوڕێ مەگرە! ئەمن لە منداڵییەوە ڕەنجم کێشاوە و چارەڕەشیم دیتوە تا بوومە ئەو سەرجووخەیەی ئێستا کە کارم بۆتە ئەشکەنجە و ماڵوحاڵێکیشم بۆخۆم پێکەوە ناوە. بەڵام ئاخر ئەگەر ئەتۆ قسە نەکەی و حاشا لە قسەکانی پێشووت نەکەی، ئەمن ماڵوێران دەبم. خۆ ئەگەر دایە سوڵتان نەبای، زۆر زووم وە قسە دێنای! بەردیش بوایەی، ئاسنیش بوایەی، هەر قسەم پێدەکردی و تەنانەت بە مردووییش وەزمان دەهاتی!

سێبەری زەردەخەندەیەکی کاڵ بە سەر لێوەکانی دایە سوڵتانی دا تێپەڕی و چاوەکانی هەڵێنان. ئەوە نەختە هومێدێکی خستە دڵی سەرجووخە عەلییەوە:

ئەها، ئێستا زار هەڵدەپچڕێ و قسەکانی پێشووی دەخواتەوە!

دەو بەینە دا عارف سایم بەگ، مەلا دۆران، خەلیل بەگی گەورە، حاکم، پارێزگار، قازی، دادەستێن و هەموو گەورەگەورەکانی دیکەی شاری هاتبوونە ژاندەرمەخانەی. هەمووشیان بە کەیف بوون. شوێنی کاری یاوەری تەنگ بوو و جێگای هەمووان نەدەبۆوە، هەر بۆیە لە ژووری نانخواردن و کۆبوونەوەی گشتی دانیشتن. مۆبلێکیان بۆ جەنابی نوێنەر لە ژووری یاوەری ڕا هێنا و لە لای سەرەوەی ژوورەکەیان دانا. هەموو چاوەڕوان بوون بزانن داخوا عەلی کەرتیش توانیویەتی ئەو پیرێژنە بەستەزمانەی وە زمان بێنێ و حاشای پێ لە قسەکانی پێشووی بکا، یان نەیتوانیوە و ئەو جار دەیدەنە دەست کۆمەڵێک پیاوی بەگورد؟ پێکەنینیان لە نێو ژوورەکە دا دەنگی دەدایەوە...

دوای ئەوەی چایەکیان پێداکرد، عارف سایم بەگ گوڕاندی:

ـ ئەو قەحبەیەی بێنن، بزانم!

سیغارێکی لە قوتووە زێڕکفتەکەی دەرێنا و بە مۆدنە زێڕەکەیەوە کرد. دەسبەجێ پێنج ـ شەش کەس چەخماخیان لێدا و سیغارەکەیان بۆ هەڵکرد. عارف سایم یەک ـ دوو قومی لە سیغارەکەی دا:

ـ ئەو جووتێرانە! بریا زانیباتان لە کاتی شەڕی سەربەخۆیی دا چییان لێکردین!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوو ژاندەرمە دایە سوڵتانیان هێنا. هەردووکیان چووبوونە ژێر باڵی و لاقەکانیشی بە عەرزی دا دەکشان.
ـ دایبنیشێنن...
ژاندەرمەکان دایە سوڵتانیان لە سەر کورسی‌یەکی بە پەنا دیواری‌یەوە دانیشاند. ڕوخساری سپی هەڵگەڕابوو، سپی‌یەکی ئاماڵ سەوز و بە تەواوی نیشانەی مردنێی پێوە دیار بوو.

لە حەساری خانەقایە مەلۆ گوڵەکان لە سەر یەک کەڵەکە دەکران... پیاو، ژن، منداڵ، پیر و لاو هەر وا لە شاخی ڕا دەهاتنە خوارێ و بە گۆنی‌یان، بە چارۆکان و بە باوەشان گوڵیان دێنان و کۆ کۆ لە سەر یەکیان ڕۆدەکردن. خەڵکەکە سازیان لێدەدا، گۆرانی‌یان دەگوتن و سەمایان دەکرد. دەروێشان دەفەیان لێدەدا. هەموو شەوێ مێگەلە مامز بە گوانی پڕ لە شیرەوە، لە چۆمی، کە ئاوەکەی وەک چاوی قرژاڵی ڕوون بوو، دەپەڕینەوە و دوای ئەوەی دەدۆشران، بە شاخی هەڵدەگەڕانەوە و دەچوونەوە لەوەڕێ. شاخی هەر مامزەی کوتە شاڵێکی نیشانەی خانەقایەی پێوە بوو. شاڵەکە بە شنەی با دەلەرایەوە. هەورێک بە سەر ئەو مێگەلەوە بوو و بۆ هەر کوێیەک دەچوون، لە گەڵیان بوو. ئەو جار بەفر دەباری. منداڵان کەسیرە دەبوون، دۆڵ و دارستان دە بەفرێ دا ون دەبوون و لێژ و هەڵدێرەکانیش بەفریان بە سەر دەکشا. هەموو وڵات دەبوو بە بەفر و ئیدی ئاسەوارێک لەو هەموو گوڵە جوانانە کە نێویان و دەوروبەریان پڕ بوو لە مێشومەگەز، نەدەبینرا. وەرزەکان و هەموو لایەکی ئەو هەرێمە لە بەفرێ دا ون دەبوون... گەلەگورگێک بە دەوری خانەقایە دا دەخولانەوە و زۆر جاران هێندێکیان بێچووە مامز و کێویی دیکەیان بە دمەوە بوو. نێچیرەکان خوێنیان لێدەتکا و ئەوانەی هێشتا مابوون، دەیانبێلاند... گورگان شەوانە هەتا بەیانی دەیانلووراند... شمشیری حەسەن بەگی بە دیواری‌یەوە دەبریقێتەوە... گوڵەکان و مەنجەڵە ڕەشە دووکەڵاوی‌یە گەورەکان وەردەگەڕێن، خلۆر دەبنەوە و دەکەونە چاڵاوێکی قووڵی بێبنەوە. بۆنی جیوەی جۆراوجۆر دۆڵ، کێو و دارستانی پڕ دەکا. بە هەزاران گورگ لە بەرامبەر خانەقای چلچاوی ڕاوەستاون، ددانیان گڕ کردوە و دەلوورێنن. یەکێکیان قەڵەمبازێکی داوێ، خۆ بە مەنجەڵەکان دادەدا کە پڕ لە گوڵن و دەکوڵن...

ـ پێم بڵێ بزانم پیرێژن، پەشیمان بوویەوە و قسە سووکەکانی خۆت وەرگرتنەوە؟
دایە سوڵتان ڕاچەنی و ڕوخساری هێندێک زیاتر سپی بۆوە.
ـ وەڵامم دەوە پیرێژن!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماوەیەک چاوی لە زاری دایە سوڵتانی بوو و چاوەڕوان بوو، بەڵام دایە سوڵتان لە سەر کورسی‌یەکەی کووڕ ببۆوە، سەری کەوتبوە سەر سینگی و دەنگی نەبوو.

ـ وا دیارە زمانت ناگەڕێ!

دیسان تاوێک ڕاوەستا، سەری وەکازە زێڕکفتەکەی چەند جاران دە عەرزی کوتا و ئەو جار توورە بوو.

ـ حاشا لە قسەکانت ناکەی، ها؟ پێت وا نەبێ ئاوات لە کۆڵ دەبمەوە! ئەتۆ جنێوت پێدام، پێت گوتم قەحبە دایک، یانی دایکی منت بە جندە ناو برد. ئەمن لەو جنێوانەت خۆش نابم. لەوەتا من هەم، کەس نەی‌وێراوە جنێو بە دایکم بدا!

ئەو جار عارف سایم شێوەی قسەکردنەکەی گۆڕی، هێندێک نەرمتر دوا و گوتی:

ـ ئەگەر وا بێ، گوێم لێبگرە... دایە سوڵتان، جندەی خانەقای چلچاوی. ئەگەر بە قسەم نەکەی، حاشا لە قسەکانت نەکەی و داوای لێبووردن نەکەی، ئەوە ئەو ژاندەرمە جحێڵانەی لە خوارێن و چاوەڕوانی فەرمانی منن، بانگ دەکەم دەستدرێژیت پێبکەن و دیارە ئەو دەمی بە داوێنپیسی دەمری و لە لای خودای شەرمەسار دەبی! فەرمانیشیان دەدەمێ بە بێ شوتن و خاوێنکردنەوە بتنێژن!

ئەو جار زاری کردەوە، دەستی بە جنێوان کرد و هەر چی قسەی سووک و ناحەز بوو پێی‌گوت، بەڵام دایە سوڵتان ئاڵوگۆڕی بە سەر دا نەهات. هەر وا ئارام و بێدەنگ لە سەر کورسی‌یەکەی دانیشتبوو، ڕاست چاوەکانی بڕیبووە پێش خۆی و لێکیشی نەدەنان.

ـ بەڵێ، کە وابوو خاتوونە بەڕێزە شێخ جندەکەمان زار هەڵناپچڕێ؟

ئەوانەی لە وێ بوون، هەموو ڕاچەنین، بەڵام ناچار بوون پێبکەنن. شتی وا چۆن دەبێ و چۆن دەکرێ وەجواب نەیەن؟ شێخ... جندە؟ عارف سایم بەگ لە حاڵێک دا جنێوی زۆر پیسی لە زاری هەڵدەڕژا و لە هیچ قسەیەکی سووک خۆی نەدەپاراست، قاقایەکی کێشا. دیارە هەتا ئەو پێکەنیبا، دەبوو ئەوانی دیکەش پێبکەنن، بەڵام لە پڕ جەنابی نوێنەر بێدەنگ بوو و ئەوانی دیکەش وەک مستت لە دمی دابن، یەکجێ هەموو وستەیان لێبڕا.

عارف سایم بەگ نێوچاوانی تێکنابوو و ڕوخساری ڕەش هەڵگەڕابوو و ئەوانی دیکەش هەوڵیان دەدا، نێوچاوانیان تاڵ بکەن و خۆ گرژ نیشان بدەن.

ـ عەلی کەرتیش!

ـ بەڵێ، جەنابی فەرماندەر!

ـ بۆچما ئەمن پێمنەگوتبووی ئەگەر ئەو ژنەی ناچار نەکەی حاشا لە جنێوەکانی بکا، چاوت دەردێنم و دە تەویلەی کەرانت دەکەم؟

عەلی کەرتیش ڕاست ڕاوەستابوو، هێندە ڕاست کە گنجی دە بەژن و باڵای دا نەمابوو. دەتگوت قیسپت تێبڕیوە:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بەڵێ، جەنابی فەرماندەر!
ـ ئەدی جەنابی سەرجووخە عەلی، ئەو ژنە جندەیە...
لێرە دا بێدەنگ بوو و هێندێک ڕاوەستا، ئەوانی دیکە پێکەنین.
ـ بەڵێ، ئەو خاتوونە جندەیە قسەی سووکی بە دایکم گوتوە...
کە عارف سایم بەگ ئەوەی گوت، هەمووئاغا و بەگەکان ناڕەحەت بوون و سێبەری خەمیان بە سەر ڕوخساری کشا.
ـ بەڵام ئەتۆ کەرتیش، ئەتۆ توانای ئەوەت نەبوو وایلێبکەی داوای لێبووردن بکا و قسەی خۆی بخواتەوە، وا نیە؟ سەرجووخە عەلی، پێت وایە هەر ئێستا یەسکەکانی دایکی ڕەحمەتیم لە نێو گۆڕەکەی دا حاڵیان چۆنە؟
ـ دەلەرزن، جەنابی فەرماندەر!
ـ وایە، بێگومان ئێستا دایکم دە نێو گۆڕەکەی دا دڵشکاو، ناڕەحەت و تووڕەیە، چونکە چ ئەو کاتەی دەژیا و چ دوای مردنیشی قەت جنێوی وای نەبیستۆتەوە! دایکە بەستەزمانەکەم... ئاوا... بەڵام عەلی کەرتیش، سەرجووخەی کۆمار، ئەو کەسەی بەرد، ڕەوەز و ئاسنی وە قسە دێنێ، ناتوانێ زمانی سەڵیتەیەکی ئاوا بکاتەوە. بۆ؟ چونکە لە هێزی دەگمەن و سروشتبەزێنی وی دەترسێ! خەڵک نازانن کە جندان هێزی سروشتبەزێن و کەشفیان نیە! وا نیە عەلی کەرتیش!
ـ بەڵێ وایە جەنابی فەرماندەر!
ـ وایە؟ ئەگەر وایە ئەدی بۆ ناچارت نەکردوە وەقسە بێ؟ گوێ بگرە سەرجووخە، ئەگەر ئەو ژنە قسە نەکا و دان بە تاوانی خۆی دا نەهێنێ، دەرەجەکانت لێدەکەمەوە و پاشان ژاندەرمانیش دە پاڵ وی دەکەم. جا ئەو جار جندە سوڵتان تێدەگا...
هەموو دەیانزانی عارف سایم کەیفی بەو چەشنە جنێوانە دێ، هەر بۆیە لە قاقای پێکەنینێیان دا.
ـ ئەو ژنەتیوەی لێرە لابە و سبەینێ ئەو دەمانە بیهێنەوە. تا ئەو کات دەبێ دانی بە تاوانی خۆی دا هێنابێ. یاڵڵا لێرەی لابە!
عارف سایم بە ڕوویەکی ترش و تاڵەوە هەستایە سەر پێ، باسکی خەلیل بەگی گەورەی گرت و لە گەڵ خۆی بۆ لای دەرگای برد. ئەوانی دیکەش بە گاڵتە و جەفەنگلێدانەوە وە دوایان کەوتن.
ژاندەرمەکان دایە سوڵتانیان ڕەکێش کرد و بردیانەوە خوارێ. عەلی کەرتیش ڕۆی بۆیە، دە مۆبلە کۆنە دڕاوەکەی هاویشتەوە و بە تووڕەییەوە گوتی:
ـ دیتت لە سەر تۆ چم بە سەر هات؟ خۆ بە چاوی خۆت دیتت و بە گوێی خۆشت بیستت چییان پێگوتم؟ ئەو جار دەزانی ئەوان دەرەجەکانم لێدەستێننەوە...
پاشان گوڕاندی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەتۆ دەزانی ڕوحم و بەزەیی چییە؟ ویجدانت هەیە؟ دەزانی ئینسانەتی چییە؟ ئاخر بۆچی بەزەییت بە من دا نایە؟ بۆ وا دڵڕەقی؟ خۆ گوێت لێبوو عارف سایم بەگ گوتی ئەتۆ شێخیش نی! ئەتۆ... ئەتۆ...

نەی دەوێرا قسەکەی توند بکا:

ـ ئەتۆ شتێکی دیکەی، وەنیە؟ بەڵام ئەمن هەردووک لاقت دەشکێنم! دە ژاندەرمەت دە باڵ دەکەم! دەزانی دەڵێم چی ئیدی؟ ئێستا قسان دەکەی، یان نا؟

عەلی کەرتیش شانی دایە سوڵتانی گرت و بە تووڕەیی‌یەوە ڕای‌وەشاند. پاشان بەری دا و چەند شەقاو بەرەو دوا کشایەوە. گەرووی گیرابوو، هەناسەی بۆ نەدەهات و هەموو گیانی وەسەر ئارەقەی گەڕابوو...

هەرچی ژنی گوندەکانی دەوروبەر بوون، هەموویان بە داس و بژارچنەوە هاتبوون و بەو دەوروبەرەی وەربببوون. ئەوان گوڵ و گیای جۆراوجۆریان کۆ دەکردنەوە دەیانهێنانەوە و مەنجەڵە ڕەشە گەورەکانیان لێ‌پڕ دەکردن. کاتێک مەنجەڵەکان بە ڕادەی پێویست دەکوڵێن، بەتاڵیان دەکردن و ئەو دەرمانەی دروست دەبوو، دەدرا بەو نەخۆشانەی کە جاری وا بوو هێندە زۆر دەبوون، حەساری خانەقایان پڕ دەکرد. پاشان هێندێک کەڵەکێویی لاواز دەهاتن، کە هەر یەسک و پێستێک بوون و لە گۆڕایی دەرەوەی خانەقایە بۆی دەکەوتن. ژنان دەچوون زاریان هەڵدەپچڕین و لەو گیا کولاوانەیان دەدانێ. کەڵەکێوی‌یەکان هەڵدەستانەوە و دەیانهۆڕاند.

دایە سوڵتان دوایە نەیەی بلێی وشیارت نەکردمەوە. دەزانم ئەتۆ دەتوانی شەل و کوێرم کەی، ئیفلیجم کەی. دەتوانی بمنێری‌یە جەهەننەمێ. ئەتۆ دەکرێ شێخ بی، ژنە پێغەمبەربی، یان هەر کچی خوای بی، بەڵام ئیدی ئەمن لە توانام دا نیە چی دیکەت بپارێزم! دەرەجەکانم دەچن و ئەوەش بۆ من کارەساتە! ناتوانم هەموو شتێکم فیدای تۆ بکەم. ئەو جار ئیدی ئامادەم ئەگەر پێویست بێ بە زیندوویی کەوڵت کەم، دایە سوڵتان، یان بە زیندوویی چاوت دەربێنم! ئەمن هێندەم خەڵک دە بەر دەستی دا مردوون و هێندەم شەل و سەقەت کردوون، هەر لە بیریشم نەماوە چەند بوون... دایە سوڵتان، لەمێژ ساڵە ئەمن بوومە ڕەشەبا، بە سەر هەموو ئاناتۆلیم داداوە و هەموو دەشت و شاخی ئەو هەرێمەم وە لەرزین خستوە! زۆر ماڵم بە سەر یەک دا ڕووخاندوون و زۆر گوندم ئاگر تێبەرداون... بە خۆڕایی نەیانکردوومە سەرجووخە عەلی! ئێستا ئەمن لە عیسمەت پاشای خۆشەویستترم، لە مارشاڵ فەوزی و حاکمی ئەدەنەشم زۆرتر لێدەترسن. دەزانی بۆ؟ چونکە تا ئێستا گۆپاڵبەدەستی وەک منیان نەبووە. هیچ کەس لەو دنیایەی دا نەی‌توانیوە وەک من خەڵک ئەشکەنجە بکا و لاقوپەلی جووتێرانیان بۆ بشکێنێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی کەرتیش لە تەنیشت مۆبلەکەی دانیشت و چاوی دە ڕوخساری دایە سوڵتانی‌یەوە بڕی. دەتگوت ئەو ژنە پیرە خەریکە بچێتە خەوێکی قووڵەوە. جاروبار چاوی هەڵدێنان، چاوێکی لە دەوروبەر دەکرد و نیشانەی سەرسوڕمان لە ڕوخساری دەردەکەوت، وەک ئەوەی پێی سەیر بێ لێرەیە، لە خۆی بپرسێ لێرە چ دەکەم و دەبێ ئێرە کوێ بێ؟ پاشانیش چاوەکانی لێکدەنانەوە.
ـ ئەوانەی دەکەونە بەر دەستی من و دان بە تاوانیان دا ناهێنن، یان دەمرن، یان ئیدی سەقەت دەبن و ناتوانن بە پێی خۆیان بڕۆن، یان پیاویان دە پاڵ دەکرێ و بڕایەوە... ئەتۆ بێجگە لە وەی وە زمان بێی، هیچ ڕێگایەکی دیکەت نیە. ئەوەی نەکەی، لە دەست من دەرناچی... لە بیریشت بێ، ئەو دەستەی لێتدەدا، دەستی من نیە، ئی عارف سایم بەگی‌یە. یان ئەوە ئەمن نیم دەستدرێژیت دەکەمێ، ئەو کوڕە ژاندەرمانەی دیکەش نین، بەڵکوو پیاوە گەورەکانی شارە هەرە گەورەکانن، چونکە ئەوان فەرمان دەدەن، ئێمە بە قسەی وان دەجووڵێینەوە و قەتیشیان نابینین. خودا بۆ خۆی و هەموو خەڵکی ئەو دنیایەش دەزانن کە من تەنیا ئەرکی خۆم بەڕێوە دەبەم و دەسەڵاتیشم نیە بڵێم نایکەم. ئەوجار پیاوێکیش کە نەتوانێ ئەرکی خۆی بەڕیوە بەرێ، پیاو نیە. دایە سوڵتان، ئەو ژاندەرمانەی ئێستا لە سەرێ دانیشتوون، دوو ساڵ ـ سێ ساڵە لە گوندەکانی خۆیان دوور کەوتوونەوە... وا دیارە ناچار دەبم بتدەمە دەست وان... با پێشت بڵێم ئەوان نە باوەڕیان بە خانەقایە هەیە و نە بە شێخی و تەنانەت خواشیان لەبیر نیە... ئەوان لە بەینت دەبەن... دایە سوڵتانی خۆشەویست، تکات لێدەکەم حاشا لەو جنێوانە بکە کە بە دایکی بەگیت داون و داوای لێبووردن بکە... باشە بۆ ئەوەندەم زوڵم لێدەکەی؟ هێندێکت بەزەیی پێمدابێ، دایە سوڵتان! دایە سوڵتان...
ئەو جار لە داخان خۆی پێدادا و بە دەستە زبر و قورسەکانی وەریگەڕایە، بەڵام زوو وەخۆ هاتەوە، هێور بۆوە و گوێی بە سینگی‌یەوە نا. دڵی دایە سوڵتانی زۆر توند لێی‌دەدا، وەک سەعاتی ڕێکوپێک و وا دەردەکەوت گرفتێک دە گۆڕێ دا نیە. عەلی کەرتیش خۆشحاڵ بوو و بیری کردەوە: نا، جارێ نامرێ. جارێکی دیکەش تاقیی کردەوە، ئەو جار سەبرتری لێدەدا. عەلی لە جێی خۆی دەرپەڕی، لە ترسان وەخت بوو دڵی بتۆقێ، بەڵام دڵخۆشیی خۆی دایەوە و گوتی: نامرێ. ئەو ژنە گیان سەختە! بڵێی وا بە هاسانی بمرێ؟ هەر وا بە دەوری خۆی دا دەخولایەوە، بیری دەکردەوە، خێرا خێرا سەری وە سەر سینگی دایە سوڵتانی دەکردەوە و گوێی دەدایەوە لێدانی دڵی. لە نەکاو بۆنێکی ناخۆشی وەبەر دەمی کەوت و ڕای کردە دەرێ. هەوا تاریک بوو و باران دەباری. چەند خولی بە دەوری حەسارێ دا لێدان. لە قولینچکێکی حەسارێ، لە لای دار هەنجیرەکەی پەنا دارهەنارە لکوپۆپ ڕووتەکان، چاوی بە قەڵافەتی کەڵەگەت و شانوپیلی بەهێزی دەروێش بنیامینی نیگابانی خانەقای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چلچاوی کەوت. ئەو دەروێشە کە پیاوێکی باڵابەرزی چوارشانە بوو، لەو ڕۆژەوە کە دایە سوڵتان هێنرابووە ئەو گرتووخانەیەی، لەو شوێنەی ئێستا ڕادەوەستا و بێدەنگ و کڕ، بێ ئەوەی جووڵە بکا، چاوی دەبڕییە دەرگای گرتووخانەی و شەوانە چاوەکانی وەک چاوی پشیلەی دەبریقانەوە. عەلی کەرتیش لە بن دارهەنارەکان هەڵویستەیەکی کرد، پێیخۆش بوو قسەی لە گەڵ بکا، بەڵام زاری بۆ هەڵنەپچڕا. هێندێکی دیکە لە حەساری مایەوە و دیسان ڕای کردەوە نێو گرتووخانەی. سەری دایە سوڵتانی شۆڕ ببۆوە سەر شانی. عەلی چووە پێشی. ڕوخساری دایە سوڵتانی بە تەواوی سپی هەڵگەڕابوو. عەلی ئیدی هەر زەندەقی چوو و دیسان هەڵاتەوە حەساری. دەرێ تاریک بوو، تاریکەشەوێکی ئەنگوستەچاو و باران بە خوڕ دەباری. چۆوە لای دارهەنارەکان، بۆ لای بنیامینێ، بەڵام تاپۆی وی لەو تاریکەشەوەی دا بە زەحمەت دیار بوو. هەوڵی دا بانگی کا، بنیامین، بنیامین، بەڵام نەیدەزانی دەنگی لە زاری نایەتە دەر. بنیامین، بنیامین، دایە سوڵتان دەمرێ، نەیگەینێ، تەواو دەبێ. دەبێ بە فریای بگەین. باشە ئەتۆ دەرمانەکەی خانەقای چلچاویت پێ نیە؟ ئەو دەرمانەی دەڵێن مردوانیش زیندوو دەکاتەوە... هەر بڕێکی کەمیشت لە گەڵ خۆت نەهێناوە؟ چ بکەین بنیامین؟ چۆنی ڕزگار کەین؟ کوڕە بنیامین، ئەو بمرێ، بە زیندوویی کەوڵم دەکەن! ئەمن کاتێک ژنم هێنا، بەڵێنم دا، سوێندم خوارد هەتا دەمرم هەر سەرجووخە بم. سوێندم خوارد ئەوەندە خەڵکی ئەشکەنجە بکەم، هەتا دەمکەن بە یاوەر، سەرهەنگ، یان تەنانەت ژێنراڵیش. ئەمن ئاوام بە دایە سوڵتانی گوتوە! ئەمن خەڵکی تووڕووسی و هەموو خەڵکی ئاناتۆلیم دارکاری کردوە. هەر کەسم وە بەر دەست کەوتبێ، لە بن گۆپاڵم هاواری لێهەستاوە، چاوم دەرهێناون، بە زیندوویی کەوڵم کردوون. بەڵام ئەو خەیاڵ و ئارەزووانە هەمووی خاو و بێمانا بوون. ئەمن ببمە یاوەر؟! قسەی قۆڕ! تەنانەت نەیانکردوومە گوروبانیش! ئێستا ئەگەر دایە سوڵتانیش بمرێ، ئەو دەرەجانەشم لێدەستێننەوە...

دایە سوڵتان دە حاڵی خۆی دایە، کوڕە تکات لێدەکەم هەوڵێک بدە، کارێک بکە، بەڵکوو دە فریای کەوی بنیامین! ئەو ڕزگار بێ، ئەمنیش ڕزگار دەبم! پیاوی چاک بە پەلەی بکە! ئەمن نەمهێشتوە کەس دەستی لێدا، هەر کەمێکی لێتووڕە بووم و هیچی دی. باشە ئەو بۆ دەبێ هێندە لە من بێزار بێ، کە بۆخۆی کارێکی وا بکا بمرێ؟ بنیامین، ئەتۆ لە بنەماڵەیەکی گەورەی، شوانی مێگەلەکانی خانەقایەی! شیری مامزانی بدەیە، شیرەی گوڵانی بدەیە، هەنگوینی بدەیە... چووزانم، هەرچی دەیدەیەی بیدەیە و داوات لێدەکەم مەیەڵە بمرێ!

گیانی دە ئاوێ دا شەلاڵ ببوو. دیسان ڕای کردەوە ژوورێ، چۆوە ژێرزەمینێ، لە سەر دایە سوڵتانی داهاتەوە و چاوی لە ڕوخساری کرد. چەند دلۆپ ئاوی بارانەی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جلەکانی‌یەوە بە سەر ڕوخساری دایە سوڵتانی دا تکانەوە و ئەویش چاوەکانی ساتێکی کورت هەڵێنان و دیسان وێکی نانەوە. عەلی لە دڵی خۆی دا گوتی، نەخێر تازە تەواوە، لە چاوی ڕا دیارە دەمرێ. پاشان بە دەنگی بەرز ناڵاندی: ئەی هاوار، دەمرێ، دەمرێ... ئیدی چی دیکە نەی‌وێرا دەستی لێدا، پێی‌وابوو ئەو جار هەر دەستی وێی کەوێ، گیانی دەردەچێ. دیسان هەڵاتەوە حەساری و چۆوە لای دارهەنارەکان. هەور دەیان‌گرماند، و برووسکە لە سەر برووسکەی دەهاتن، لە چاولێکنانێک دا وڵاتیان ڕووناک دەکرد و وەک کێردی تیژ تاریکایی‌یان دەقەڵەشتەوە. قەڵافەتی بنیامینی لە پشت دارەکان ئەو جار زۆر بەخۆوەتر، گەورەتر و بەسامتر دیار بوو و جەغزە شۆقێکی تەسکیشی بەردەوام بە دەورەوە بوو.

سەرجووخە عەلی گەیشتە لای بنیامینی، دەستی درێژ کرد، بەڵام ترسا و زوو دەستی کێشایەوە. دیسان ڕای کردەوە لای گرتووخانەی، بەڵام هەر دەرگای ژێرزەمینێی کردوە، ترسێکی وای ڕێنیشت، کە نەی‌وێرا بچێتە ژوور و چاو لە دایە سوڵتانی بکا. هۆشی لە خۆی بڕابوو. ماوەیەک هەر وا لە ژێر ڕێژنەی باران، تروسکە تروسکی برووسکان و لە نێوان خانووەکە، دارهەنارەکان و ئەو جەغزە شۆقەی بە دەوری دەروێش بنیامینی‌یەوە بوو، ڕاوڕاوێنی دەکرد. هەڵدەنگووت، دە قووڵکە ئاوان دەکەوت، هەموو گیانی تەڕ ببوو و ئاو لە بەری پێی دەچۆڕا، بەڵام هەر ڕانەدەوەستا و وەک خولخولەی دەخولایەوە. سەرەنجام بڕیاری دا بچێتە ژوور، دەست لە دەستی دایە سوڵتانی بدا و بزانێ ماوە یان نا. چووە خوارێ. دەستی دایە سوڵتانی ساردوسڕ بوون. کاتێک ئەوەی دی، دایە سوڵتانی لە سەر کۆڵی دانا، هێنایە دەرێ و بردی بۆ ژێر دارهەنارەکان، بەڵام پەشیمان بۆوە و هێنایەوە ژێرزەمینەکەی و لە وێش ڕا دیسان هێنایەوە دەرێ. ئەو جار دایە سوڵتان لە سەر پشتی خزی و کەوتە نێو قوڕوقاڵی حەسارێ. عەلی کەرتیش هەستی بەوە نەکرد، بەڵام کاتێک چۆوە خوارێ و دیتی دایە سوڵتان لە جێی خۆی نەماوە، زەندەقی چوو، بە پەلە هاتەوە دەرێ. غاری دا بن دارهەنارەکان و هەتا دە دەروێش بنیامینی هەڵنەنگووت، نەی‌زانی. گەڕایەوە و بە دەوری حەسارێ دا ڕای کرد. باران دەباری و ڕەشەبایەکی توندی دەهات. لەوکاتە دا برووسکەیەکی دا و لە بەر شۆقی برووسکەکەی عەلی چاوی بە دایە سوڵتانی کەوت کە لە وێ، لە بەر بارانێ کەوتبوو. دەسبەجێ هەڵی‌گرتەوە، بە کۆڵێی دادا و بە پەلە بردی بۆ ماڵی دوکتۆری و لە دەرگای دا. دوکتۆر بە خەواڵوویی دەرگای کردەوە و کاتێک سەرجووخە عەلی دەوحاڵەی دا دی، سەری سوڕما. عەلی حەبەسابوو و قسەی بۆ نەدەکرا، بەڵام دوکتۆر زانی چ باسە، پەنجەی لە سەر مەچەکی دایە سوڵتانی دانا و گوتی:

ـ سەرجووخە، بی‌بەوە ژاندەرمەخانەی. تەواو بووە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەلی کەرتیش لە بەرخۆیەوە دووپاتی کردەوە:" تەواو بووە، تەواو بووە." دوکتور دەرگاکەی لە سەر پێوە دا. عەلی لە بەر دەرگایە ماوەیەک مایەوە، چاوەڕوان بوو دیسان دوکتۆر بگەڕێتەوە و دەرگای لێبکاتەوە، بەڵام بێسوود بوو. ڕای کرد بۆ ماڵی خۆیان. ژنەکەی بە سەر و قژی ئاڵۆزەوە دەرگای لێکردەوە و کە چاوی بە عەلی کەوت، دەستی بە هاوار و قیژەقیژێ کرد. عەلی هێندە ئاڵۆز بوو، نیوەی قسەکانیشی نەدەبیست. ژنە دەیقیژاند:

ـ بەجێتدێڵم! دەچمەوە ماڵی بابم و منداڵەکانیش دەبەم! ئەتۆ بە لەشی ناخێرت بەڵێنت پێدام ئەوەندە لە لێدان و ئەشکەنجەی خەڵکی ئازا بی، هەتا دەتکەنە یاوەر، بەڵام وا دیارە ئەتۆ ئەو پیاوە نی! ئەتۆ نەک هەر قەت نابی بە یاوەر، بەڵکوو ئەو دەرەجە بێنرخانەی سەرجووخەیی‌یەشت لێدەستێننەوە. ئەتۆ نەتزانی چۆن هەڵسوکەوت لە گەڵ ئەو بەڕەڵایەی بکەی! کوشتت... ئەتۆ کوشتت! دەرەجەکانت چوون، ماڵوێران. سەرجووخە عەلی کەرتیش، بۆچما وەبیرت نایە پێشتر چ بووی؟ خۆ نانی شەوێت نەبوو! دایکت لە کەپەکی زیاتری نەدەدایەی! ئەمن پێشتر شتومەکەکانم پێچاونەوە، دەڕۆم و بەجێتدێڵم! درۆزنی دەستەوەستان! دەچمەوە ماڵی بابم و مێرد بە پیاوێکی پیاو دەکەم!

عەلی کەرتیش ماڵی خۆیانی بە جێهێشت و بەرەو ماڵی یاوەری چوو. ئەو ساتبەسات ئاڵۆزتر دەبوو و دەتگوت پڕ بە خەڵێفێک مێشەنگوین دە سەری دا دێن و دەچن و دەهازێنن. سێ جاران دایە سوڵتانی لە سەر پشتی خزی، دە قوڕوقاڵی سەر ڕێگایە کەوت و هەموو جارێک خێرا هەڵیدەگرتەوە و بە پشتێی دا دەداوە. نەی دەوێرا لە دەرگای ماڵی یاوەری بدا و چونکە نەشیدەتوانی لە شوێنێک ڕاوەستێ، ناچار بە دەوری ماڵەکەیان دا دەستی بە خولانەوە کرد. بارانەکە توندتری کردبوو، وەک گۆزەی سەروژێر هەڵیدەڕشت. تاریکایی‌یەکەش ئەوەندە خەست بوو هەموو شتێکی دە نێو خۆی دا تواندبۆوە...

دەروێشەکان و خەڵکەکەی دیکە پۆل ـ پۆل لە شاخی ڕا دەهاتنەوە و هەرکامەیان گۆنی‌یەکی پڕ لە گوڵ و گیای جۆراوجۆری پێبوو. گۆنی‌یەکانیان لە حەساری خانەقایە دادەنان. کاتێک مەنجەڵەکان وەکوڵ دەهاتن، بۆنی جۆراوجۆری خۆشخۆش ئەو دەوروبەرەی دادەگرت. لەو کاتە دا کۆمەڵە باڵندەیەکی سپی، وەک شیری سپی، پەیدا دەبوون و لە سەر مەنجەڵەکان، گومبەزی خانەقایە و ڕەوەزەکانی بەرامبەر بە خانەقایە دەخولانەوە.

بارانەکە وا توند بوو، هەر مەپرسە! گوڵە شینەکان ڕەوەزەکانیان دەقەڵشتنەوە و سەریان دێنایە دەرێ. دەنگێک وەک دەنگی لەرانەوەی پەردەی سازی، لە دوورەوە، لە پشت ئەو چارشێوە شینەی بە سەر وڵات کشابوو، دەهات. بەو دەنگەی گوڵەکان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاڵتر دەبوون. دنیاش برووقە و ترووسکەی لێدەبڕا. بارانەکە یەکجار توند و تاریکی‌یەکە زۆر خەست بوو. ئەو جار بارانەکەش کاڵ بۆوە و ترۆپکی چیا بەرزەکانی ئەو بەریش کە شەو و ڕۆژ ڕووناکی‌یان لێنابڕێ، هەر کاڵ بوونەوە...

ئەو ژنە دە گیانەڵایە دایە، دەمرێ، یاوەر! بردمە لای دوکتۆری، دەرزی‌یێکی لێدا و گوتی چ نیە بی‌بەوە. ئێستا هێناومەتە لای تۆ، یاوەر! دیتووتە چەند تاریکە و چۆن دەبارێ؟ دڵیشی ئیدی لێنادا!

هەموو بۆنەکان کاڵ دەبنەوە و بارانەکەش کاڵ دەبێتەوە...

... ئەو جار شازدە پیاوی سەوزپۆشی شمشیر بە دەست، خۆ بە ڕیزەکانی دوژمن دا دەدەن. ئەرێ کێ دەتوانێ ئەو شمشیرەی بەرز کاتەوە، کە بەو دیوارەیەوە هەڵواسراوە؟ بڵێسەی ئاگرەکە بە تەنیشت مەنجەڵەکانەوە بەرز دەبێتەوە و هەوا پڕ بووە لە بۆنی بارانە و بۆخاوی گڵی. تاریکی دەخزێ، کاڵ دەبێتەوە... بڵێی دەرەجەکانم لێبکەنەوە، یاوەر؟

گەیشتنە سەر پردێ و قەراغ چۆمەکەی! سەرجووخە عەلی چوو دە ئاوەکەیەوە، کە هەتا ئەژنۆیانی دەهات. یاوەر دەستی گرت و هەوڵی دا لە ئاوەکەی بێنێتە دەرێ، دوایە بۆخۆشی تێکەوت. سەری دەگێژەوە دەهات و لە نێو ئاوێ بە دەوری خۆی دا دەسووڕا...

ڕۆژ بۆوە و بارانەکە لێی‌کردەوە. خۆر لە کەلێنێکەوە خۆی دەرخست و تەسکە شەبەقێکی بە سەر عەرزی دا بڵاو کردەوە. وڵات ئەوەندە خاوێن بوو و وا بەو هەموو بارانەی شۆرابۆوە، کە هەموو شوێنێک بریقەی دەدا...

کۆمەڵێک خەڵکی دێی کە بەیانی لە گوندەکانی خۆیانەوە دەهاتن بۆ شاری، چاویان پێکەوتبوون: تەرمەکان بە ڕیز لە تەنیشت یەک بوون و دە خوێنێ دا شەلاڵ بوون. خەڵکە کە لە حاڵێک دا دوعایان دەخوێندن، خویان گەیاندە شاری. دەسبەجێ هەواڵەکە بڵاو بۆوە و گۆڕایی‌یەکەی نێزیک پردێ پڕ بوو لە خەڵک. زۆری پێنەچوو ماشێنی عارف سایم بەگی وەدیار کەوت و هات لە تەنیشت کوژراوەکان ڕاوەستا. عارف سایم بەگ لە ماشێنەکەی هاتە خوار و چاوی لە تەرمەکان کرد. تەرمی دایە سوڵتانی لە نێوان تەرمی دە خوێن دا شەلاڵی سەرجووخە عەلی و یاوەر فاڕوقی بوو. چاوەکانی لێکنەنابوون و دەتگوت ئێستاش دە شتێکەوە ڕاماوە و بە سەرنجەوە دەڕوانێ. کاتێک عارف سایم ئەو چاوانەی دی، مچوڕکێکی بە تەواوی لەشی داهات و لەرزی، دەستی هەڵێنان و تاوێکی چاک لە ژێر لێوی‌یەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوعای خوێندن. لەو بەینە دا ئاغا، بەگ و گەورەکانی شاری گەیشتنێ. خەلیل بەگ لە پێشیانەوە بوو و ئەوانی دیکەش بە دوای وییەوە دەهاتن. هەموویان میداڵی دەوەری شەڕی سەربەخۆییان بە خۆیانەوە هەڵواسیبوو. کە گەیشتنێ، بە ڕێز و حورمەتێکی زۆرەوە لە پێش مردووەکان بە ڕیز ڕاوەستان.

عارف سایم بەگ لە سەرەخۆ گوتی:

ـ هەموو لەشیان دە خوێنێ دایە!

پاشان چووە پێشتر و لە کوژراوەکان ورد بۆوە:

ـ هەموو گیانیان خوێنە. بە خەنجەرێیان کوشتوون، بەڵام هێندەیان لێداون، پیاو بۆی ناژمێردرێ چەند خەنجەریان وێکەوتوون. ئەدی ئەو ژنەتان دیتوە؟ چاوی هەر وا ئاواڵەن، دەڵێی خەریکە بە چاوان هەڵمانلووشێ و دیارە ئێستاش ئامادە نیە حاشا لە جنێوەکانی بکا و قسەی خۆی بخواتەوە.

پاشان بزەیەکی هاتێ:

ـ ئەو جندەیە، دەکرێ بڵێم ژنێکی ئازا بوو. ڕەنگە ئەوە نیشانەی شوێندانانی ئەو ڕەوشتە بەهێزە ئەخلاقییە بێ، کە سەدان ساڵە بۆ ئێمە بە میرات ماوەتەوە.

مورتەزاغا گوتی:

ـ ئەو ژنە ئەو ڕەوشتەی بە میرات بردبوو! چاو لە چاوی کە! هەر دەڵێی نەمردوە، دەڵێی هەر ئێستا دەژی... بێجگە لەوە پێشدەکەنێ. بە هەموو شتێک پێدەکەنێ. لە ژیانی خۆم دا مردووم زۆر دیون، بەڵام مردووی ئاوام قەت نەدیوە! ئەو ژنە چۆن دەتوانێ... بڕوانە! بڕوانە، چۆن پێدەکەنێ؟ بە یاوەری بەستەزمان، کە دە خوێنی خۆی گەوزیوە، پێدەکەنێ، بە سەرجووخە عەلیش پێدەکەنێ، ئەو سەرجووخە عەلییەی داروبەرد لێی دەترسان، ئەو عەلییەی هەموو ئاناتۆلی لە بن گۆپاڵی دا هاواری دەهات. ئێستا ئەو چارەڕەشە سەر تا پێی دە خوێنێ دا نوقم بووە! ئاخ چەند بەستەزمانن!

مامۆستای فێرگە کە ڕوومەتی وەک چەوەندەری سوورهەڵگەڕابوون و دەستەکانیشی دەلەرزین، گوتی:

ـ ئەی هاوار، چەند حەیف بوو! ئاخ مرۆڤە بەستەزمانەکان!

پارێزگاریش دووپاتی کردەوە:

ـ ئاخ و داخ بۆ ئەو بەستەزمانانە، حەیف بوو!

دادەستێن گوتی:

ـ یاوەری ئێمە زۆری خوێن لە بەر ڕۆیشتوە، هەر بەوەش مردوە.

دوکتۆر گەیشتە جێ و لە حاڵێک دا لە ترسان ڕووحی گەیشتبوە سەر لێوان، دەستی بە پشکنینی تەرمەکان کرد. لەو ماوەیە دا کە ئەو خەریکی کارەکەی بوو، ئەوانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیکە هەموو بە پێوە ڕاوەستابوون و بۆ ڕێزگرتن لە کوژراوەکان دەستیان لە سەر سینگیان دانابوو. دوکتور دوای پشکنینێکی ورد هەستایەوە سەر پێ و گوتی:

ـ ئەمن چاوم لێکردن. یاوەر فاڕوقی خۆشەویستمان ڕاست نۆزدە خەنجەری وێکەوتوون. قاتڵەکە خەنجەری دە برینەکان دا گێڕاوە. سەرجووخە عەلیش هێندەی وێکەوتوون، هەرچی کردم، بۆم نەژمێردران. بمبوورن! بەڵام تەمەشا کەن، ئەو ژنە هێشتا چاوی لێکنەناون...

دوکتۆر بە دەستی چاوی دایە سوڵتانی لێکنا، بەڵام هەر دەستی لابرد، دیسان کرانەوە. چەند جاری دیکەشی هەوڵ دا، بەڵام بێسوود بوو.

ـ دیتتان؟ خۆ بۆخۆتان دیتتان...

ئەو خەڵکەی لە وێ بوون، مات و سەرسام، ڕەق ڕاوەستابوون و چاویان لە چاوە ئاواڵەکانی دایە سوڵتانی دەکرد.

ـ وەک بۆخۆتان دەبینن، هیچ برینی دە لەشی دا نین...

موڕتەزاغا هاواری کرد:

ـ بێگومان تێیدایە، چۆن دەبێ بریندار نەبێ؟

عارف سایم بەگیش بە دەنگی بەرز، بە شێوەیەک خەڵکەکە گوێیان لێبێ، گوتی:

ـ دەبێ نیشانەی برینانی پێوە بن. قسەی تێدا نیە شوێنێکی لەشی هەر بریندار بووە، چونکە ئەو یاغییە کافرەی پێیدەڵێن حەمەدۆک، دەستی لەو ژنە پاک و دیندارەش نەپاراستوە. ئەو دڵڕەقە بێدینە دایە سوڵتانی خاتوونی بەڕێز و گەورە شێخی خانەقای چلچاوی کوشتوە! قسەی تێدا نیە کە ئێمە جێبرین و شوێنی لێدان لە سەر تەرمی پیرۆزی ئەو خاتوونە دەدۆزینەوە!

موڕتەزاغا کەیفی زۆر بەو قسەیەی بەگی گەورە هات و قسەکەی دووپات کردەوە:

ـ بێگومان جێبرینەکان دەدۆزرێنەوە. ئەو حەمەدۆکە خوێنخۆرە، کاتێک کەسێکی دەکوژێ، لە پێش دا چاوی دەردێنێ! تۆخوا چاو لە تەرمی یاوەر فاڕوقی بکەن، کە قارەمانانە لە ڕێگای نیشتمان دا گیانی بەخت کردوە. دیتووتانە ئەو کافرە چۆن قووڵکەی چاوانی وەک گۆمی خوێنێ لێکردوە! چاوی ئەو شەهیدەی دیکەش هەر وا، ئەویش لە ڕێگای نیشتمان دا خۆی کردۆتە قوربانی! توخوا دیتووتانە چاوە ڕەشە جوانەکانی سەرجووخە عەلی چییان بە سەر هاتوە؟ ئەو سەرجووخە عەلییەی بەڵای گیانی تاوانباران بوو و لە سەرانسەری ئەم وڵاتە دا، هیچ یاساشکێنێک لە ژێر زەبری کاریگەری دەرنەدەچوو. هیچ گومان لەوە دا نیە کە حەمەدۆک دایە سوڵتانی پاک و ئیمانداری کوشتوە و لە پێشیش دا هەوڵی داوە چاوەکانی دەربێنێ!

موڕتەزا بە تەما بوو لە سەر ئەو چەشنە قسانە بڕوا و وا زوو لێینەبڕێتەوە، بەڵام کاتێک دیتی عارف سایم بەگ سواری ماشێنەکەی بوو، بێدەنگ بوو، غاری دا لای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وی و بە مەبەستی ڕێزگرتن لە وی چەند جاران داهاتەوە و کڕنۆشی برد. عارف سایم بەگ بە بزەیەک وەڵامی دایەوە و ماشێنەکە وەڕێکەوت.
ئاغا، بەگ و پیاوەگەورەکانی شاریش بە دوای عارف سایم بەگی دا بەرەو شار بوونەوە. لە ڕێگایە دا، هەتا گەیشتنەوە پێش دەرگای ژاندەرمەخانەی، مورتەزاغا هەر ئەوەی بۆ خەڵکەکەی دەگێڕایەوە کە چۆن حەمەدۆک هەمیشە پێش ئەوەی قوربانی‌یەکان بکوژێ، چاویان دەردێنی.
یاوەر عەلی گاور لەو بەینە دا ئەو جووتێرانەی بەیانی زوو تەرمەکانیان دیبوو، بانگ کردبوو و لێپرسینەوەی لە گەڵ کردبوون. هەر بۆیە بۆخۆی چووە لای عارف سایم بەگی و گوتی:
ـ شاهیدەکان هەموو وەک یەک ڕووداوەکە دەگێڕنەوە و قسەیان یەکە، قوربان! بێجگە لە وەی ئەوان دەی‌گێڕنەوە، شتێکی دیکەم نەبیستوە. پێش هەمووان، بەیانی زوو، پیرێژنێک بە سەر پردێ دا هاتوە و چاوی بە تەرمەکان کەوتوە. کابرایەکی زۆر زل، درێژ، بەخۆوە و سپیپۆشیشی لە وێ دیتوە. کابرا چەکمەی سووری دە پێ دا بوونە، چەقۆیەکی خویناویی بە دەستەوە بووە و بێ‌جووڵە لە پەنا تەرمەکان ڕاوەستاوە. جووتێرەکانی دیکەش هەر ئەو قسەیە دەکەن...
ـ دەی دواتر چ قەوماوە؟ ئەو کابرا سپیپۆشە بۆ کوێ چووە؟
ـ وا دیارە ون بووە.
ـ ون بووە؟ چۆن ون بووە؟
ـ لە هەمووانم پرسیوە، کەس نازانێ چۆن ون بووە. بەڵام هەرچۆنێک بێ، دەی‌دۆزینەوە.
ـ گومانم لەوە دا نیە، بەڵام دەبێ ئێمە بزانین کە یاوەر فاڕوق، سەرجووخە عەلی و دایە سوڵتان بە دەستی حەمەدۆکی کوژراون. ئەوە سوور و ئاشکرایە. تەنیا ئەوە دەمێنێتەوە کە بزانین هۆی کوژرانەکەیان چ بووە؟ بۆ دەبێ حەمەد ژنێکی بکوژێ، کە برینەکەی چاک کردۆتەوە و هەم ئەنگوستیلە بەناوبانگەکەی داوەتێ و هەم کراسە پیرۆزەکەش؟ ئێوە تەنیا بە دوای ئەو هۆیە دا بگەڕێن...
ـ بەڵێ قوربان، بە سەر چاو، چۆنی دەفەرمووی وا دەکەین و هۆیەکەش دەدۆزینەوە.
ـ وەرە لە لام دانیشە، یاوەر...
دەستی بۆ کورسی‌یەکی پەنا خۆی ڕاداشت. عەلی گاور دانیشت. ئەوانەی لە وێ بوون، هەموو کەوتنە بیرکردنەوە بۆ ئەوەی هۆیەکە بدۆزنەوە. هێندێک جار شتێک دەگوترا و پیشنیارێک بۆ گەڵاڵەکردنی هۆیەکی وێچوو دەهاتە گۆڕی، بەڵام عارف سایم هیچی پێ هەو نەبوون. ئەو کۆبوونەوە و ڕاوێژکردنە هەتا کاتی نانخواردنی شەوێی خایاند و دوای نانخواردنێش باسەکەیان دەستپێکردەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە پڕ مورتەزاغا هەستا سەرپێ و لە حاڵێک دا لە خۆشیان بە زەحمەت دەنگی دەهاتە دەرێ و ڕەگی ملی ئەستوور ببوون، هاواری کرد:
ـ دۆزیمەوە، دۆزیمەوە!
عارف سایم بەگ چووە پێشێ، دەستی دە دەستی نا و گوتی:
ـ باشە، بۆمان باس بکە بزانین ئەوەی دۆزیوتەتەوە چی‌یە؟
مورتەزا زۆری کەیف بەو شێوە هەڵسوکەوتەی عارف سایم بەگی هات، بە پۆزەوە چاوێکی بە دەوری خۆی دا گێڕا و گوتی:
ـ دەزانی چی‌یە؟ ئەو دایە سوڵتانە...
ـ دەی... دایە سوڵتان... چی دیکە؟
ـ دایە سوڵتان ئەنگوستیلە سیحراوی‌یەکە و ئەو کراسە پیرۆزەی کە نۆهەزار و نۆسەد و نەوەد و نۆ ئایەتی قورئانێی لێ‌نووسراوەتەوە، دابوو بە حەمەدۆکی. وا نیە؟
ـ وایە.
ـ ئەها، جا ئێستا بە وردیم گوێ لێ‌بگرن. عارف سایم بەگی خۆشەویستی ئێمە دایە سوڵتانی بانگ کردە شارەکەمان. ئەویش بانگهێشتنەکەی قبووڵ کرد و هات. بەڵام داوای عارف سایم بەگی لە دایە سوڵتانی چ بوو؟ بەڵێ جەنابی نوێنەر مەبەستی ئەوە بوو داوای لێ‌بکا کە ئەو ئەنگوستیلە و کراسەی بدا بە سەربازەکانی ئێمەش! بۆ ئەوەی ئەوانیش لە بەرامبەر گوللەی حەمەدۆکی دا پارێزراو بن و بە کورتی گوللەی حەمەدۆکیش کار لە وان نەکا!
لێرە دا مورتەزاغا ڕاوەستا، گەرووی پاک کردەوە و چاوێکی بە خەڵکەکەی دا گێڕا:
ـ بەڵێ، دایە سوڵتان سەرەتا ملی نەدا و داواکەی قبووڵ نەکرد، بەڵام دوای ئەوەی بۆیان گێڕایەوە کە عارف سایم بەگ لە گەڵ شازدە پیاوچاکەکانی خانەقای چلچاوی هاوسەنگەر بووە، قبووڵی کرد... دایە سوڵتان بڕیاری دا حوکمی کراس و ئەنگوستیلەکەی حەمەدی بەتاڵ بکاتەوە. کاتێک حەمەدۆک ئەوەی بیستەوە... دەی، دیارە ئیدی چی کرد! خۆی گەیاندە شاری... و دایە سوڵتانی کوشت. هەروەها یاوەر فارۆق و سەرجووخە عەلیش کە ویستبوویان پێش بە حەمەدۆکی بگرن و نەهێڵن ئەو ژنەی بکوژێ، هەر لەو پێناوە دا شەهید بوون و گیانی خۆیان فیدای نیشتمان کرد.
چاوی عارف سایم بەگی لە خۆشیان بریقانەوە:
ـ بژی مورتەزاغا! بە ڕاستی ئافەرین بۆ ئەو هۆش و وردبینی‌یەت! سەد ئافەرین دۆستی خۆم!
زولفۆش دەرپەڕێ، چووە لای مورتەزای و دە ئامێزی گرت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوە حەمەدۆکی ماڵوێران دەکا! بەڕاستی ئەوە فکری چاکە! چەکی حەمەدۆکی بە دژی خۆی دەکار دەکرێتەوە! هەزار ئافەرین، مورتەزا، بژی، بژی مورتەزا!
هەموویان هەستانە سەرپێ و سوپاسی مورتەزاغایان کرد، کە بیر و هۆشی ئاوا بەکار بوو و ڕێگا چارەیەکی ئاوا گونجاوی دیبۆوە.
عارف سایم بەگ مامۆستا جحێڵەکەی خوێندنگەی بانگ کرد، دەقێکی پێئامادە کرد (بۆخۆی دەیگوت و ئەو دەینووسی) و گوتی:
ـ هەرچی زووتر بە تێلگراف ئەو نووسراوەیەی بۆ ڕۆژنامەکان بەرێ بکە. بۆخۆشم سەرۆکی ئیدارەی ئەو ڕۆژنامانە ئاگادار دەکەمەوە و دەستووریان پێدەدەم بەشێوەیەک کە زۆر سەرنجڕاکێش بێ، چاپی بکەن... زۆری پێناچێ حەمەدۆک بە وێنەوە دەکەوێتە نێو لاپەڕەی یەکەمی ڕۆژنامەکانەوە.
مامۆستاکە سەری بەردایەوە و گوتی:
ـ قوربان، ئەمن بۆخۆم لەمێژە پێمخۆشە وێنەیەکی حەمەدۆکی ببینم. بەڵام پێموانیە ئەو وێنەیە هەبێ. لە ڕاستی دا هەرگیز وێنەی لێ نەگیراوە و پێشم وا نیە دە هەموو ژیانی خۆی دا جارێک چاوی بە کامێرایەک کەوتبێ!
عارف سایم بەگ لە وەڵام دا قاقا پێکەنی و گوتی:
ـ ئەوە پێوەندیی بە ئێمەوە نیە و کاری ڕۆژنامەکانە! کەیفی خۆیانە چۆنی جێبەجێ دەکەن! بێگومان حەمەدۆکێکی سمێڵزلی وا دروست دەکەن، هەر کەس چاوی پێیبکەوێ، بتۆقێ!
ـ هیوادارم بتوانن بە باشی فەرمانی جەنابت جێبەجێ بکەن... ئێستا ئەمن دەچمە پۆستخانەی و وەدوای کاری تێلگرافەکە دەکەوم.
مورتەزاغا هەستا، چوو بۆ لای مامۆستاکە بە شێوەیەک کە دیار بوو خۆی ڕادەنا، دەستی دە گیرفانی نا، کیسەکەی هێنایە دەرێ و چەند ئەسکیناسی دایە دەست ئەو و گوتی:
ـ ئەوەش دەستخۆشانەی تۆ، چونکە کارەکەت زۆر باش بەڕێوە دەبەی!
پاشان سووکە کۆخەیەکی کرد، چوو لە سەر مۆبڵێکی لە تەنیشت عارف سایم بگی دانیشت و هەردووک دەستی لە سەر ڕانانی دانان.
ئەو جار جەنابی نوێنەر ڕووی دە هەمووان کرد و گوتی:
ـ ئێستا دەبێ بە ڕاستی قۆڵی لێهەڵکەین! دەبێ پیاوەکانی خۆمان بۆ دێیان بەرێبکەین و هەواڵەکە بە بەربەرینی بڵاو بکەینەوە کە حەمەدۆک دایە سوڵتانی کوشتوە. دەزانن ئەوە شتێکی زۆر پێویستە ئێدی؟
مورتەزا گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوەی بە خۆم بسپێرە قوربان. دوو ڕۆژم مۆڵەت دە! ئەو جار دەبیسی‌یەوە کە تەواوی خەڵکی شاخ و دەشتی ئەم هەرێمە حەمەدۆکی تف و لەعنەت دەکەن و دڵنیات دەکەم کە ئیدی ئەو کابرایە لە بەین دەچێ و لە کۆڵمان دەبێتەوە!

ئەوانی دیکەش گوتیان:

ـ بە ڕاستی باش بوو حەمەدۆک ئەو پیرێژنەی کوشت. ئەوە زۆر بە قازانجی ئێمە تەواو بوو. بێگومان ئەو هەواڵە کە حەمەدۆک دایە سوڵتانی کوشتوە، دەسبەجێ بە هەموو وڵاتی دا بڵاو دەبێتەوە...

ـ ئێمە دەتوانین سوودێکی زۆریش لە کوژرانی یاوەر و سەرجووخە عەلی وەرگرین! ئێستا ئەمن دەچمەوە ئەنکەرەی و داوا لە وەزیری نێوخۆ دەکەم سەرهەنگ عەزمی، ئەو کەسەی بە " باهۆز" بەنێوبانگە، بنێرێتە ئێرە... ئەو وەدوای حەمەدی دەکەوێ و زستانیش بێ، دەستی لێ‌هەڵناگرێ. جا ئیدی خەڵکمان لە پشت بێ و سەرهەنگ عەزمیش کارەکەی بەستۆوە بێ، ئیدی حەمەدۆک هەر خۆ ناگرێ و مانگێکیشی پێ‌ناچێ لە بەین دەچێ!

ئەوێ ئێوارێ لە سەر نانخواردنێ و لە کاتێک دا پەیتا پەیتا ئارەقی ڕاکی‌یان پێدا دەکرد، باس هەر باسی سەرهەنگ عەزمی بوو، کە خەڵک ناویان نابوو "باهۆز". ئەو سەرهەنگە لە تەواوی تورکیەی ناوبانگی بە ئازایەتی دەرکردبوو. هەرچی جووتێری لەو وڵاتەی هەبوون، هەموو لێی‌دەترسان. لەوەتا کۆمار دامەزرابوو، ئەو سەرهەنگە بۆ هەموو لایەکی بەڕێ‌کرابوو و هەر شوێنێک جووڵەیەک، یان دەنگێکی ناسازی تێدا بەدی کرابا، وەک باهۆز تێکی‌یەوە دەپێچا، وەک ئاگر دەی‌سووتاند، بە سەریەکی دا دەڕووخاند و ئەو جووتێرە ترسەنۆکە پیاوکوژانەی هەمیشە فیتنە و ڕاپەڕینیان دە بن سەری دایە، تەفروتوونا دەکرد. پیاوێکی وا بە زاکوون بوو، کە تەنانەت مرادپاشای گۆڕکۆڵی بە نێوبانگیش لە بەرامبەر وی دا مەڕی خودای بوو! ئەو جار ئەو پیاوە دەبێتە ڕاوچیی توورووسی و هێندە بە سامە، بە هەر شوێنێک دا بڕوا، ئینسانەکان، لووتکە هەرە بەرزەکان، ئاوهەڵدێرە خوڕێنەکان و باڵندە چنگتیژە گۆشتخۆرەکان لە بەری دادێنەوە و کڕنۆشی بۆ دەبەن!

هەموو بە کەیف بوون، پێ‌دەکەنین و خۆشحاڵ بوون. مورتەزاغا ئەوەندە خۆشحاڵ بوو، کە خۆی پێ‌ڕانەگیرا، هەستا و دەستی بە سەما کردن و چەقەنەلێدانێ کرد.

عەلی‌یە شەل ساتێک لە بەر پەنجەرەی ڕاوەستا، گوێی دا گاڵوبوغری نێو ژوورێ، پاشان بە ماتە ماتە لە وێ دوور کەوتەوە. باران وەک گۆزەی سەرەو ژێر دەباری و ئەوەندە تاریک بوو چاو چاوی نەدەدی. ئەمشۆ زۆر لە دوێنێ شەوێ تاریکتر بوو و باران و باکوتەکەش توندتر بوو. عەلی بە پارێزەوە خۆی گەیاندە بەر دەرگای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەساری ژاندەرمەخانەی. بانی خانووەکە تەنەکە بوو و لەو گۆپاڵبارانەی دا تەقەتەق و خرمەخرمێکی دانابۆوە، تۆپت تەقاندبایە، کەس نەیدەزانی. عەلی بایدایەوە لای ڕاستە و بە بن دیواری دا خۆی گەیاندە نێو دارهەنارەکان. بنیامین لە وێ بوو.

ـ بنیامین، ئەمنم، عەلیـیە شەل! گوێت لێمە!

پیاوەکە وەڵامی نەدایەوە. نەشبزووت. عەلی دیسان دواندیەوە. دەستی گرت و کێشای، بەڵام ئەو کابرا کەڵەگەتە چوارشانەیە وەک ڕەوەزە بەردێک لە جێیخۆی چەقیبوو و نەدەبزووت.

ـ بنیامین! بنیامین! ماڵوێران، ئەوە بەو نیوە شەوەی لێرە چ دەکەی؟ وڵات ڕووناک بێ و ژاندەرمە لێرەت ببینن، سەد ڕوحت پێبێ، یەکت پێنایەڵن! لەتوپەتت دەکەن، بنیامین!

عەلی دەستەوداوێنی دەبوو و دەپاڕایەوە، تێیدەکوتا، لێیهەڵدەقورینجاند، تەنانەت بەردێکیشی بە لاقی دادا، بەڵام کابرا قولانجێکیش نەبزووت. هەر ڕاوەستابوو، وەک پەیکەرەیەکی بێگیان، وەک دارێکی ئەستوور، وەک ڕەوەزێک.

ـ کوڕە بنیامین، بە قوربانت بم، شێرەکەم، پڵینگەکەم، دە سەرت گەڕێم... کوڕە پیاوی چاک بە...

هەرچەندی عەلی هەوڵی دا هیچی بۆ لە گەڵ نەکرا و کابرا گوێی لێنەبوو. عەلی زۆر ئاڵۆز بوو. ڕوونی کردبا و ژاندەرمە بنیامینیان لە وێ، لەو حەسارەی دیبایە، دەیانکوشت. عەلی پشتی بە دارەکەی پێشیانەوە دا و دانیشت. بنیامین هێندێک جووڵا، ڕاژا، هاتە سەر چۆک، هەردووک دەستی لە سەر دڵی دانان و لە بن لێویەوە دەستی بە ورتە ورتێ کرد. وا دیار بوو خەریکی دوعاکردنێ بوو. عەلی ئەو هەلەی قوازتەوە و گوتی:

ـ بنیامین گیان، دەروێشی خانەقای چلچاوی، کوڕی بنەماڵەی پاکان، شوانی مامزەکان، پیاوچاکە دڵپاکەکەم! گوێم لێبگرە! دایە سوڵتان هێندێک شتی بە من گوتوە. ئەمنی ڕاسپاردوە ڕێنوێنیت بکەم و پێت بڵێم چ بکەی!

بنیامین هەستایەوە سەر پی. بەردێگی گەورە لە پەنایان بوو. عەلی چووە سەر بەردەکەی، لە وێ را سەری بردە بن گوییی و گوتی:

ـ ئەوە فەرمانی دایە سوڵتانییە! ئەو فەرمووی دەبێ لە گەڵ عەلیـیە شەلی بڕۆی و چت پێ بڵێ بە قسەی بکەی! ئەمن ئەوە پێم گوتی و تۆش ئەگەر دەروێشی ئەو خانەقایەی و شوانی مامزەکانی، دەبێ گوێم لێبگری! بنیامین ئەمن عەلیـیە شەلم! وە دوام کەوە با بڕۆین...

عەلی باسکی پیاوەکەی گرت و ئەویش ئەو جار وەک مەڕێکی دەستەمۆ وە دوای کەوت. باران حەشری دەکرد. گرمە و شریخەی هەوران و ترووسکەی برووسکان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەدەبڕایەوە. ئەوان سووکێک لە حەساری ژاندەرمەخانەی هاتنە دەر و بە پەنا دیواران دا خۆیان گەیاندە ئەو بەری مەیدانێ. جادەی سەرەکیی شاری پڕ لە ئاو بوو و ئاوەکە بە خوڕە خوڕ و هاشەهاش سەرەوژێر دەڕۆیشتە خوارێ. هیچ کەس بە دەرەوە نەبوو و لە هەموو شارەکە دا تەنانەت شۆقی چرایەکیش دیار نەبوو. عەلی بنیامینی بە دوای خۆی دا کێشا و بردیە ماڵی مەلا دۆرانی کە لەمێژ بوو بە دڵنیگەرانی‌یەوە چاوەڕوانیان بوو. کاتێک گەیشتنە پشت دەرگایە، مەلا دۆران گوێی لە دەنگی پێیان بوو و دەسبەجێ دەرگای کردەوە. باران هەر وا بە خوڕ دەباری:

ـ زوو کەن، وەرنە ژوورێ...

عەلی بنیامینی وە پیش دا و پاڵی پێوە نا بۆ ژوورێ:

ـ چ قەوماوە عەلی، زۆر نیگەران بووم...

ئەوەتا لە گەڵ خۆمم هێناوە. وەک بەردی لە حەساری ژاندەرمەخانەی چەقیبوو و بۆم لە جێی خۆی نەدەبزووت...

بنیامین خەنجەرێکی چەرکەسیی دەسکزێوی بە دەستەوە بوو و هەردووک لای دەمی خەنجەرەکەی هێشتا بە خوێن بوون.

چوونە نهۆمی سەرەوەتر. سۆبە نێڵ درابوو و لایەکی سوور ببۆوە. بنیامین لە نێوەڕاستی ژوورێ ڕاوەستابوو. لەشی هەموو بە خوێن بوو...

ـ عەلی، شتومەکەکانی لە بەر داکەنە.

دەبوو لە پێش دا خەنجەرەکەی لە دەستی دەرێنن، بەڵام قامکەکانی‌یان بۆ لە دەسکی خەنجەرەکەی نەدەبوونەوە. ئاخرەکەی عەلی گوتی:

ـ جارێ با واز لە وی بێنم و بۆخۆم خۆم بگۆڕم و هێندێک بێمەوە سەرخۆ. دواتر ئەویش جێبەجێ دەکەم.

کە هاتەوە پانتۆڵێک و کراسێکی درێژی ماڕاشی دەبەر دا بوو و چەکمەیەکی سووریشی دە پێ کردبوو. عەلی ئەو جار بە بزەیەکەوە لە بنیامینی چووە پێشی و گوتی:

ـ دەروێش بنیامین! دەروێش بنیامین! ئەوە فەرمانی دایە سوڵتانی‌یە. ئەو فەرمووی دەبێ خەنجەرەکەت بدەی بە عەلی‌یە شەلی و پاشان سەربەرگ، چەکمە و جلەکانی دیکەشت داکەنی...

بنیامین بێ سێ‌ودوو خەنجەرەکەی دا بە عەلی، دانیشت، چەکمەکانی لە لاقی دەرێنا و پاشان سەربەرگەکەشی لە خۆی کردەوە. گۆرەوی‌یەکانی وشک بوون.

ـ بنیامین ئەو جار فەرمانی دایە سوڵتانی ئەوەیە، کە دەبێ پێم بڵێی بزانم پانتۆڵ و جلەکانی دیکەت تەڕ نین...

بنیامین دەستی بە جلەکانی ژێرەوەی دا دا گێرا و ورتەیەکی لێ‌هات:

ـ نا...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەدی دیوی نێوەوەی سەربەرگەکەت؟
ـ ئەویش دیوی ژووریێی تەڕ نیە!
ـ باشە، وەرە لە بن سۆبەی دانیشە و خۆت گەرم کەوە!
ـ بنیامین هەستایەوە سەر پێ. هێندە کەڵەگەت بوو، سەری وە بەری میچی دەکەوت. لە بن ئاوری دانیشت، سەری بەردایەوە و ئیدی جووڵەی نەکرد. دەتگوت بە عەرزەکەیەوە درواوە.
لە سەر مەجومعەیەکی گەورە نانیان هێنا. قاپێک ماشێنە کە هەڵمی لێهەڵدەستا و بۆنی سیر و نەعنەی لێدەهات، هەروەها گۆشتی سوورەوەکراو، پەتاتەی سوورەوەکراو، پلاو و دەوری‌یەک هەنگوین لە سەر مەجومعەکەی بوون.
مەلا دۆران گوتی:
ـ فەرموو دەروێش بنیامین، فەرموو بخۆ! هەر خودا بۆخۆی دەزانێ، چەند ڕۆژت بە برسێتی بردۆتە سەر.
عەلی گوتی:
ـ وایە وەڵلا! لەوەتا هاتۆتە ئێرە، هەر لەبن ئەو دارهەنارەی بەر دەرگای ژاندەرمەخانەی ڕاوەستاوە و چاوەڕوان ماوەتەوە، کەس نەی‌دیوە، یان با بڵێین کەس ئاوڕی وێنەداوە. جاری واشە ئەگەر کەسێک، یان شتێک بەردەوام لە شوێنێک مایەوە و جێی نەگۆڕی، وەبەر چاوی خەڵکی نایە! دە فەرموو، دەروێش بنیامین، بخۆ!
دەروێش هەر وا سەری دە بەر خۆ نابوو و گوێی لەو قسانە نەبوو. دەتگوت مەجومعەکەشی هەر نەدیوە.
مەلا دۆران جارێکی دیکەش ڕووی تێکردەوە:
ـ دەروێش گیان بخۆ! چێشتەکان سارد دەبنەوە!
بەڵام بنیامین هیچی نەدەبیست و هەر وا لە گەڵ بیر و خەیاڵی خۆی تێکەڵ بوو.
ئەو جار عەلی‌یە شەل گوتی:
ـ گوێم لێبگرە، دەروێش! دایە سوڵتان، شێخی خانەقای چلچاوی فەرمووی: پێی بڵێ وەرسووڕێتە لای مەجومعەکەی، ماشێنەی بخوا، برینج، گۆشت و پەتاتەش بخوا. دوای ئەوانە هەنگوینیش بخوا. بەڵام دەی‌فەرموو پەلەی نەکا و بەکاوەخۆ بخوا!
بنیامین تەنانەت بەبێ ئەوەی هەستێتە پێش، لە حاست خۆی سووڕا، کەوچکەکەی دەست دایە و دوای ئەوەی نیوەی شۆرباوەکەی هەڵقوڕاند، پلاوەکە و چێشتەکانی دیکەشی هەموو خوارد.
ئەو جار کاتێک دەیەویست دەست بە هەنگوینەکەی بکا، عەلی وشیاری کردەوە:
ـ ڕاوەستە دەروێش بنیامین! لە پێش دا دەبێ هێندێکی دیکە لەو شۆرباوەی بخۆی، دوایە دەست بکەی بە هەنگوینەکەی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بنیامین بە قسەی کرد و درێژەی بە خواردن دا. زۆر بە پەلە دەیخوارد و وا دیار بوو ئەگەر لێت گەڕابایە و وشیارت نەکردبایەوە، بیری لە دەستکێشانەوە نەدەکردەوە.

ـ بنیامین ئەو جار بەسە...

دەروێش بنیامین دەستی کێشایەوە و لە بن لێوی دا دوعایەکی خوێند:

ـ شوکرانەبژێری دەرگای تۆم خوای گەورە، لە بەرامبەر ئەو ڕزق و تێشووە دا کە پێمان دەبەخشێ و هەتا هەین لێمان‌نابڕی!

ئەو جار دەروێش چاوەکانی کرانەوە و هێندێک سەرسوڕمان لە ڕوومای دا بەدی دەکرا. چاوی بە دەوروبەری خۆی دا دەگێڕا و دەتگوت تا ئێستا نەیزانیوە لە کوێیە. پاشان سێبەری زەردەخەندەیەکی بە سەر لێوان کشا، بەڵام زەردەخەندەکە زوو ون بوو و نێوچاوانی گنجی تێکەوت، دەموچاوی گرژ بوو و ڕاچەنی. لە سەرەخۆ هەستایە سەر پێ و گوتی:

ـ کاعەلی، خەنجەرەکەم کوا؟

ـ ئەوەتا لێرەم داناوە...

بنیامین خەنجەرەکەی لێوەرگرتەوە و دە کالانەکەی نایەوە. دیار بوو هێندێک هاتبۆوە سەرخۆ.

ـ یارەبی خودا بتبەخشێ، کاعەلی...

ـ ئیشاڵڵا تۆش ببەخشێ، بنیامین...

ئەو جار بنیامین چاوی دە چاوی عەلی بڕی و بە ناڕەحەتی‌یەوە لە بن لێوی‌یەوە گوتی:

ـ دایە سوڵتانیان کوشت... بە لێدانێ کوشتیان... دەزانی ئێستا تەرمەکەی لە کوێیە؟

لێرە دا دەنگی کز بوو و چی دیکەی بۆ نەگوترا:

ـ لە مزگەوتێیە...

بنیامین هەستایە سەر پێ و بە پەلە بۆ لای دەرگا چوو.

ـ ڕاوەستە بنیامین!

بنیامین لە جێی خۆی ڕاوەستا.

ـ هێندێک ڕاوەستە، ئەمنیش لە گەڵت دێم.

دەروێش بنیامین لە سەر عەرزی دانیشت و چەکمەکانی دە پێ کرد. پاشان هەستا دەرگای کردەوە و بە پەلە وەدەر کەوت. عەلی بە دوای دا ڕای کرد.

ـ ڕاوەستە بنیامین، دەبێ ئەمنت لە گەڵ بم! ڕاوەستە، با ئەو چرادەستی‌یەی بێنم!

عەلی چۆوە ژوورێ، عەلەتریکێک لە پەنا ئاورگی مدبەقێ دانرابوو، ڕۆی بۆیە و هێنای. پاشان قۆڵی دەروێشی گرت، ڕۆیشتن و خۆیان گەیاندە مزگەوتێ. مزگەوتەکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هیچکەسی لێنەبوو. عەلەتریکەکەیان هەڵکرد، تەرمی دایە سوڵتانی دە بەرماڵێکی سپییەوە پێچرابوو و لە نێوەڕاستێ دانرابوو. کاتێک دەروێش بنیامین گەیشتە لای، کەوتە سەر چۆک و سێ جاران عەرزەکەی ماچ کرد. پاشان بەرماڵەکەی لێکردەوە و سێ جاران دەستی ماچ کرد و لە سەر نێوچاوانی دانا. ئەو جار دە بەرماڵەکەیەوە پێچایەوە، دەیەویست هەڵیگرێ و بیخاتە سەر پشتی خۆی.

ـ ڕاوەستە بنیامین! ئەتۆ ئەو چرایەم بۆ بگرە و ڕووناکاییم بۆ بکە، ئێستا تەرمەکەت بۆ دەپێچمەوە.

عەلی سەربەرگەکەی خۆی داکەند، لە سەر بەرماڵەکەیەوە توند دە تەرمی دایە سوڵتانییەوە پێچا و ئەو جار بە کۆڵی بنیامینی دادا و جوان بۆی قایم کرد. لەشی دایە سوڵتانی هێندە سووک بوو، دەتگوت باڵندەیە دە سەربەرگەکەیەوە پێچراوە. عەلی گوتی:

ـ دەروێش، ئاوا باشترە، دیتووتە چۆن دەبارێ؟ خۆ نابێ تەرمی دایە سوڵتانی تەڕ بێ.

ـ ئەو عەلەتریکەش لە گەڵ خۆت بەرە. کەندوقووڵ دە ڕێگایە دا زۆرن. لە وانەیە لە شوێنێک پێویستت پێی ببێ. پێم بڵێ بزانم دەمانچەت پێیە؟

ـ نا، دەمانچەم پێنیە.

عەلی دەمانچەکەی لە قەدی خۆی کردەوە و لە قەدی بنیامینی بەست. دەراغە زیادییەکانیشی دایە:

ـ ئەوە چاردە خۆرە. وا باشە پێتبێ! زستانە، نەوەک لە ڕێیە تووشی گورگان، یان دەعبای دیکە بی. ئێستا بڕۆ خوات لە گەڵ بێ!

بنیامین دەرگای مزگەوتێی کردەوە و ئەوەندەی بڵێی یەک و دوو لە نێو تاریکاییدا ون بوو.

ڕێوڕەسمی ناشتنی یاوەر فارووق و سەرجووخە عەلی کەرتیشی بە شێوەیەکی زۆر ڕێکوپێک و ڕازاوە بە ڕێوە چوو. قسەکەر دوای قسەکەر بە تین و هەستێکی زۆرەوە قسەیان کرد و بۆ ئەو دووانە کە قارەمانانە گیانی خۆیان لە ڕێگای نیشتمان دا بەخت کردبوو، گریان و نەفرەت و بێزاریی خۆیان لە حەمەدۆک، ئەو دێوەزمە خوێنخۆرە کە ئەوانی کوشتبوو، دەردەبڕی...

عارف سایم بەگ دوای هەمووان چووە سەر سەکۆی قسە کردنێ. ئەو جلێکی ڕەشی دە بەر کردبوو و دەسرەیەکی سپیی گەورەی بە دەستەوە بوو، کە پەیتا پەیتا چاوی پێ دەسڕییەوە. پێش وەی دەست بە قسان بکا، نەرمێک کۆخی و گەرووی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خاوێن کردەوە. لەو کاتە دا خەڵکەکە وا بێدەنگ ببوون، تەنانەت مێشێکیش بە وێ دا فڕیبایە، دەنگی باڵی دەبیسرا:

ـ هاونیشتمانانی خۆشەویست! حەمەدۆکی پیاوکوژ خۆی گەیاندە شارەکەمان و خاتوونی دیندار و پاک، شاژنی نێو خاسەژنە خواناسەکان، واتە دایە سوڵتانی کوشت! ئەو هەروەها یاوەر فارووق و سەرجووخە عەلیی خۆشەویستمانیشی کوشتوە، کە دیارە ئەوانە هەردووکیان گیانیان لە ڕێگای نیشتمان دا بەخت کردوە. ئەوان هەردووکیان گیانی خۆیان لە کاتێک دا بەخشیوە، کە خۆیان کردبووە مەتاڵی بەرگری لەو ژنە پیرۆزەی، کە پشتاوپشت دەچێتەوە سەر حەزرەتی پێغەمبەر و لە تایفەی ویەە! ئەوان ئەرکی خۆیان بەڕێوە برد و بە ڕاستیش ئەرکی ئێمە هەمووومان هەر ئەوە بوو کە ئەو ژنە شێخە دیندارە، بە نرخی لە دەستدانی گیانی خۆشمان بپارێزین! چونکە دنیای موسوڵمانان تا ئێستا بە سەدان، هەزاران، یان با بڵێین میلیۆنان شێخ، پیر و پێغەمبەری بە خۆوە دیتوە، بەڵام هەرگیز ژنی وامان نەبوون کە بگەنە پلەی پێغەمبەرایەتی یان شێخایەتی. ئەو ژنە پاکە تەنیا ژنێک بوو کە خوای تەبارەک و تەعالا ئەو پلە و پایەی پێبەخشیبوو و لە تورکیەی ئێمە هێنابوویە سەر دنیا! چونکە سەرکۆماری ئێمە ڕێزێکی زۆر بۆ ژنان دادەنێ، سەرنجی تایبەتی‌یان دەداتێ و ئێمەش پەیڕەوی لە فەرمانی وی دەکەین، کاتێک ئاگادار بووین دایە سوڵتان لە وێ، واتە لە شاخی مەترسیی لە سەرە و حەمەدۆکی پیاوکوژ نیازی کوشتنی ویی هەیە، گەورەترین ئەفسەری خۆمان، واتە یاوەر فاڕوقمان ناردە لای و بانگمان کردە ئێرە. هێنامانە ئێرە بۆ ئەوەی لەمەودوا لە شاری بژی. لێرە ڕێزێکی زۆرمان لێگرت. دە لیفە و دۆشەکی پەڕی قوو دا دەمان نواند، هەموو چەشنە خواردەمەنی‌یەکی خۆش و تەنانەت وەک دەڵێن شیری مریشکێشی ویستبا، بۆی ئامادە دەکرا و لە پێشی دادەنرا! ئەوە ئەرکی ئێمە بوو ئەو ژنە خواناسەی کە یەکەم ژنە شێخی سەر ئەم عەرزە بوو و دیاردەیەک بوو تا ئێستا وێنەی نەدیترابوو، وەک چاوی خۆمان بپارێزین و وەک خەزێنەیەکی گرانبایی ئاگاداریی لێبکەین! دایە سوڵتان زۆر لە پێشوازیی ئێمە ڕازی بوو و زۆری سوپاس کردین! بەڵام حەمەدۆک کە نە خودای دەناسێ و نە باوەڕی بە کەلامی خوای و پێغەمبەری خوای هەیە، بەو کارەی ئێمە ناڕەحەت بوو و بڕیاری دابوو تۆڵە بکاتەوە. هەر بۆیەش خۆی گەیاندە ئێرە و لە کاتێک دا ئەو شەوە بارانێکی یەکجار توند باریوە، برووسکە و باکوتێکی زۆر خەست هەبووە و تاریکە شەوێکی قورس بووە، حەمەدۆک دەرفەتی هێناوە و هەم دایە سوڵتانی خۆشەویست و ئازیزی ئێمەی کوشتوە و هەم ئەو یاوەر و سەرجووخە قارەمانە، کە ئەرکی پاراستنی ویان بە ئەستۆوە بووە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاونیشتمانە بەڕێزەکان، خەڵکی قارەمانی شارە خۆشەویستەکەمان! ئێستا ئەمن زۆر نارەحەتم! زۆر بە داخم! چونکە ناچارم هەواڵێکیشتان بدەمێ، کە پیاو وا لێدەکا خوێن بگری. ئەویش ئەمەیە کە هەر ئەمشەو حەمەدۆک توانیویەتی خۆی بگەیەنێتە مزگەوتێ کە تەرمی دایە سوڵتانی لێبووە و ئەو تەرمە پیرۆزەی لە گەڵ خۆی بردوە. هێندێک کەس گوێیان لێبووە لە کاتێک دا لە شاری وەدەرکەوتوە گوڕاندوویەتی: ئەمن تەرمی ئەو ـ ببوورن، لە زمان ئەو پیاوکوژەیەوە دەڵێم ـ جندەیەی داوێمە پێش سەگان، با بیخۆن. ئەو چەتە خوێنخۆرە زۆر قسەی ناحەزی دیشی کردوون، کە بە ڕاستی ئەمن پێمشەرمە بە زمانمیان دا بێنم و لە ڕاستی دا کەسێک کە تۆزێک ویجدانی هەبێ، نەک هەر بە ژنێکی گەورە و پاکی وەک دایە سوڵتانی، بەڵکوو بە ژنی دیکە و تەنانەت بە خراپەیەکیشیان ناڵێ...

لێرە دا عارف سایم بێدەنگ بوو و ڕوومەت و چاوەکانی بە دەسرە سپییەکەی سڕینەوە. جەنابی نوێنەر گریانی دە ئەوکێ مابوو و لە عەیبەتان دەنگی گیرابوو.

ـ بەڵێ، دۆستان، ئەمن پێشتر شانبەشانی شازدە پیاوچاکە سەوزپۆشەکان لە بەرامبەر دوژمنانی ئەم نیشتمانە دا شەڕم کردوە، ئەو پیاو چاکانەی هەموویان لە شەڕ دا شەهید بوون و هیچیان نەگەڕانەوە. ئەوان هەر یەکەو بە لەشکرێکی بوون و هەر لە سایەی ئازایەتیی ئەوانیشەوە بوو کە ئێمە توانیمان دوژمنی تێکبشکێنێن و دە دەریایەی کەین!

لە نەکاو دەنگی بەرز کردەوە:

ـ نا... نەتەوەی تورکی ئێمە هەرگیز ئەو جینایەتەی دەرحەق بەو ژنە خواناس و گەورەیەی کراوە، لە بیر ناچێتەوە و تۆڵەی دەستێنێتەوە. تەنانەت ئەگەر ئەو ستەمە دەرحەق بە ژنێکی ئاسایی و گریمان تاوانبار و خراپیش کرابایە، هەر وا بە خۆڕایی نەدەچوو و ئێمە لە بەرێوەبەرانی ئەو جینایەتە خۆش نەدەبووین! وڵاتی ئێمە دەبێ ئەو خەسارانە بە تۆڵەکردنەوە لە حەمەدۆکی دێوەزمەی کافری خوێنخۆر قەرەبوو بکاتەوە!

لەو حاڵەش دا وەک هەڵۆیەک کە باڵی لێکدەدا، باسکی ئاواڵە کردنەوە و هەڵیتەکاندن. خەڵکەکەش دستیان بە هەراوهوریایە کرد:

ـ تۆڵەی دایە سوڵتانی دەستێنینەوە!

ـ بە زوویی حەمەدۆک دەبێ بگیرێ!

ـ بۆخۆمان دەزانین بیگرین چیی لێدەکەین!

کاتێک عارف سایم بەگ لە سەر سەکۆکەی هاتە خوارێ، خۆشحاڵ و ڕازی بوو. هەموو ڕایان کردە پێشێ و سەبارەت بەو وتارە پڕمانایە پیرۆزباییyan لێکرد. هێندێکان دە باوەشیان دەگرت و هێندێک دەستیان ماچ دەکرد. ئەویش پێدەکەنی و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەیفی ساز بوو. ئێستا ئیدی هیچ نیشانەیەکی خەم و خەفەتی بە ڕوویەوە دیار نەبوو.
کاتێک حەشیمەتەکە بەرەوشار بۆوە، ئیدی ئەو سواری ماشێنەکەی نەبۆوە، بەڵکوو بە پێیان، لە حاڵێک دا بەشێکی قورسایی لەشی دەدایە سەر وەکازەکەی، سینگی دەرپەڕاندبوو، سەری هەڵێنابوو و بزەیەکی لە سەر لێوان بوو، لە پێش خەڵکەکەیەوە دەڕۆیشت. بەو شێوەیە بە مەیدانی شاری دا تێپەڕی و لەو بەینە دا بە هیچ شێوەیەکیش ئاوڕی نەدەدایەوە ئەملاوئەولای خۆی و ئەوانەی نەدەدی کە لە هەردووک لایان ڕاوەستابوون و بەڕێزەوە دەستیان بۆ لە سەر سینگیان دانابوو و سڵاویان لێدەکرد.

هەڵمەتی هاندانی خەڵک و پڕوپاگەندە دژی حەمەدۆکی، لە سەر ئەو بناخەیەی کە بەڵێ حەمەدۆک چۆتە شاری و دایە سوڵتانی لە بەر ئەوەی ویستوویە ئەنگوستیلە و کراسە سیحراوییەکەی بدا بە ژاندەرمەکان، کوشتوە. زۆری خێر نەدایەوە. تەنانەت ئەوانەش کە سەرەتا لەوانە بوو تا ڕادەیەک باوەڕیان کردبێ، ئێستا شەرمیان لە خۆیان دەکرد کە چۆن ئەو درۆ گەورانەیان قووت داون! هێندەی پێنەچوو خەڵک زانیان کە یاوەر فاڕوق و سەرجووخە عەلی کەرتیش لە دایە سوڵتانیان داوە و کوشتوویانە. ئەوەش دەگوترا کە ڕۆژێک حەمەدۆک لەخۆوە هەستی بە دڵەڕاوکێیەکی قورس کردوە، دەنگێکی لە شوێنێکی دوورەوە بیستوە و دڵی هەواڵێکی ناخۆشی پێداوە. هەر بۆیە بە پەلە لە شاخی ڕا هاتۆتە شاری. کاتێک لە تەنیشت پردێ چاوی بە تەرمی دایە سوڵتانی کەوتوە، خوێن گریاوە و ئیدی هەڵیکوتاوەتە سەر ژاندەرمەخانەی. لە پێش دا عەلی کەرتیشی کوشتوە و پاشان یاوەر فاڕوق و بەو شێوەیە تۆڵەی خەجێشی لە یاوەری کردۆتەوە و پاشان تەرمی ئەو دووانەشی هێناوە لەملاوئەولای دایە سوڵتانی درێژی کردوون...
چەند ڕۆژ دوای ڕێوڕەسمی ناشتنی یاوەر و عەلی کەرتیشی باسێکی نوێ لە نێو خەڵکی دا سەری هەڵدا: حەمەدۆک و دەستەکەی هاتوونە خوارێ و چلسوارەی غەیبیش بە کراسی سپییەوە وە پێشیان کەوتوون. خۆیان گەیاندۆتە ئەو ئۆردووگایەی تەرمی دایە سوڵتانی لێ بووە و سێسەد ژاندەرمەش کێشکیان لێکێشاوە. تەرمی دایە سوڵتانیان لە وێ، لە نێو ئەو هەموو ژاندەرمانە هێناوەتە دەر و بردوویانەتەوە بۆ خانەقای چلچاوی! خەڵکەکە ئەوەیان پێ ڕاست بوو و دەیانگوت ڕاستی ڕەنگە بۆ ماوەیەکی کورت، بەڵام هەتاهەتایە ون نابێ، هەر وەک چۆن ڕۆژ هەمیشە دە بن هەوری دا نامێنێتەوە!
هەر لەو کاتە دا کە عارف سایم بەگ لە گەڵ خەلیل بەگی گەورە، زولفۆ و مەلا دۆرانی دە ڕێی ئەنکەرە دا بوون، بنیامینیش بەرەو چیا و خانەقای چلچاوی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەچۆوە و گەنجینە پیرۆزەکەشی کە وەک چاوی خۆی دەیپاراست، بەکۆڵەوە بوو. دەگەیشتە هەر دێیەکی، بۆ خەڵکی دەگێڕایەوە کە چۆن عەلی کەرتیش و یاوەر فارووق دایە سوڵتانیان کوشتوە و چۆنیش پێش ئەوەی ئەو ژنە خواناسە دواهەناسەی هەڵکێشێ، بۆخۆشیان کوژراون.
دەروێش بنیامین سەرەنجام دوای چەند ڕۆژ ڕێگا بڕین و تێپەڕین لە دەیان کێوی بەرز و دۆڵی قووڵی پڕ لە بەفر، گەیشتەوە خانەقای چلچاوی. تاتەبەردێکی شینی پان و درێژ لە حەساری خانەقایە دا بوو، تەرمەکەی بە پێچراوەیی لە سەر ئەو تاتەی دانا و بۆخۆشی لە بن سەری ڕاوەستا و سەری داخست. هێندەی پێنەچوو خەڵکی گوندەکان لە هەموو لایەکی ڕا داوەرین. خەڵکی هەموو چیاو دۆڵەکانی ئەو هەرێمە بەربەرینە، بێ ئەوەی بیر لە بەفرو سەرمای سەخت بکەنەوە، بەرەو خانەقای چلچاوی وەڕێکەوتن...
پێش هەموو کەس سەرپەرستی خانەقایە هات ، لە پەنا دایە سوڵتانی چۆکی دادا و فاتیحای خوێند. ئەو سۆفییە هەموو تەمەنی خۆی بە شوانییەتیی مێگەلەکانی خانەقایە بردبووە سەر و ئێستاش بە سەر کاروباری خانەقایە ڕادەگەیشت. پاشان بابە هەنگوین کە پیاوێکی پیر بوو و تەمەنی لە سەتی تێپەڕیبوو، گەیشتێ. بابە هەنگوین خەڵیفەی خانەقایە بوو و لەو دیوی ئەو چیایانە، لەو بەری چۆمی فوراتێ گەورەی کۆمەڵێک دەروێش بوو. ئەو دەروێشانە لە کاتی زیکر و جەزمبوونێ دا ژەهریان دەخوارد، بەڵام هیچیان لێنەدەهات. بابە هەنگوین شمشاڵێکی دە بەر پشتێندی دابوو، سازێکی بە دەستەوە بوو و کڵاوێکی خوریی گەورەی لە سەر بوو، ڕیشی وەک بەفرێ سپی بوو و هەتا سەر نێوکی دەهات. ئەویش هات و لە حاڵێک دا دەستەکانی چەپ و ڕاست لە سەر سینگی دانابوو و سەری بەردابۆوە لە پەنا سەرپەرستی خانەقایە ڕاوەستا.
پاشان دەروێشەکانی خانەقای "دەدە کارگینە"ی هاتن. ئەو خانەقایە لە قەراغ دەریای نێوەڕاست بوو. ئەو دەروێشانەش تایبەتمەندییان ئەوە بوو، کە دەیانتوانی وەک چۆن بە سەر عەرزی دا دەڕۆن، بە سەر شەپۆلەکانی دەریایەش دا بڕۆن. پاشان بەدرەدینییەکان هاتن. ئەوانە خەڵکی لێوارەکانی دەریای "ئێژە" بوون و لاقیان لە هەر شوێنێکی دانابایە، جا شاخ بوایە، ڕەوەز بوایە، یان دەشت و شۆرەکات بوایە، ئەو شوێنە گوڵی لێ شین دەبوون، دەسبەجێش گوڵەکان گەورە دەبوون، دەپشکووتن و بۆنی جۆراوجۆریان بە وڵاتی دا بڵاوە دەکردەوە. ئەو جار نۆرەی عەوداڵەکانی دێرسیمێ هات. بەڵام ئیدی ئەو عەودالانە تایبەتمەندی و تواناکانیان ئەوەندە زۆربوون، دە ئەژمار نەدەهاتن. لە کۆتاییش دا دەروێشەکانی کۆمەڵی حاجی بەکتاشی لە شکڵی ژمارەیەکی یەکجار زۆر کۆتری سپی دا پەیدا بوون، هاتن نێوان گومبەزی خانەقایە و ئەو تاتەیان داپۆشی، کە تەرمی دایە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سوڵتانی لە سەر دانرابوو. وایان داپۆشیبوو، دەتگوت چارشێوێکی سپی بە سەر ئەو شوێنە دادراوە. کۆمەڵەدەروێشی دیکەش زۆر هاتبوون. دەستەی وا بوون دەیانتوانی شمشیری قووت دەن، زەرگی ئەودیواودیو لە زگی خۆیان دەن، بە سەر کۆیەک پۆلووی سوور دا بڕۆن، سواری شێری بن، یانبەرد و داری بکەنە دەعبای زیندوو. خەڵکێکی زۆر کۆ ببۆوە. هەموو لە پشت یەکتر بە ڕیز ڕاوەستابوون، دەستیان چەپ و ڕاست بە سینگیانەوە بوو و سەریان بەردابۆوە.

ئاسنگەرەکانی ئانتێپێ، پێنەچی و جۆلاکانی ماراشی، زێرینگەرەکانی مالاتیای و هەر کەسی دیکەش بیستبووی دایە سوڵتان کۆچی دوایی کردوە، سەرەڕای سەرما و زەحمەتی زۆری ڕێگایە، هەموو هاتبوون. کۆمەڵێک ژن کە لە بن دەسماڵی سپی‌یەوە لەچکەی ڕەشیان لە سەریان بەستبوو و کراسی ڕەنگاوڕەنگیان لە بەر دابوون، دەوری تەرمەکەیان دابوو. هەرچی ژنە دێهاتیی ئەو ناوچەیە بوون، هەموویان لە گەڵ بیستنی ئەو هەواڵە پرچیان لە بن دەسماڵی سپی دا ـ کە لە سەرەوەی لەچکە ڕەشەکە لە سەریان نابووـ شاردبۆوە، کراسی هەرە جوانی خۆیانیان دەبەر کردبوو، خشڵی مرواری، زێڕ، یاقووت، یاقیق و زێویان بە خۆوە هەڵواسیبوو و هاتبوونە خانەقایە. ئەوانیش هاتن لە پشت ژنەکانی دیکەوە بە ئاڵقە ڕاوەستان. وردە وردە خەڵک هێندە هاتن و ئاڵقەکان ئەوەندە زۆر بوون، کە ئیدی حەسارەکە پڕ بوو، پێش حەسارەکە پڕ بوو، خڕەکەی خوارەوە پڕ بوو و وای لێ هات خەڵک بەینی خانەقا و ڕەوەزەکانی خوارەوەی خانەقایەشیان پڕ کرد. بێجگە لە سەرپەرستی خانەقایە، بنیامین و مەلا و شێخەکانی خانەقاکانی دیکە، هیچ پیاوی دیکە نەدەهاتنە نێو ئەو ئاڵقانە کە ژنەکان بە دەوری یەک دا پێکیان هێنابوون. پیاوەکانی دیکە هەموو لە دوورەوە ڕاوەستابوون و پاڵیان وێک دا بوو.

پێش هەموو ژنەکان دایە حۆری دەستی بە شینگێڕی‌یە کرد، تەللی خاتوونیشی لە کن بوو. تەللی خاتوون کچی بەگێکی زۆر خۆشناو بوو و لە پێهەڵگوتن و شینگێڕی‌یە دا نێوبانگی هەبوو. خوشکەکەشی کە ناوی حەسیبە بوو، شینگێڕێکی وا بوو کاتێک بە مردوویەکی هەڵدەگوت، شاخ دەلەرزی و دار و بەرد دەگریان.

دایە حۆری شێعرێکی بە دەنگ دەگوت. سەرەتا ژنێک لە بەری دەگێڕایەوە و پاشان هەموو ژنەکان بەیەکەوە دووپاتیان دەکردەوە. دایە حۆری ڕادەژا و دەلۆرایەوە و سەدان ژن شێعرەکانی وییان دووپات دەکردنەوە. ئەو شینگێڕی‌یە لە نێو لووتکەکان و ڕەوەزە بەرزەکان دا دەنگی دەدایەوە و نەک هەر ئینسانێک گوێی لێبوایە دەلەرزی و دڵی پڕ دەبوو، بەڵکوو عەرز، ئاو، دار، بەرد و ئاسمانیش دەگریان...

دایە حۆری دەلۆرایەوە:

ـ کافرێک لە دایە سوڵتانی دا و کوشتی، ناپیاوێکی بێدین و ئیمان، یەزیدێک. ئێستا چاوە گەشە جوانەکانی هەڵنایەنێ... ئەو دایە سوڵتانەی زمانی گورگان،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باڵندان، مێرووولان و تەنانت مێشومەگەزانیشی دەزانی... هەرچی گیانلەبەری سەر ئەو عەرزەی بوون دەهاتن و لە خزمەتی دا دەستەونەزەر ڕادەوەستان. شایان دەهاتنە خزمەتی. کێوان دەهاتنە خزمەتی. جۆگە، چۆم و تەنانەت فوراتی گەورە لە بەستێنی خۆی دەهاتە دەرێ، دەشتەکانی بەجێدەهێشتن، وەسەر دەکەوتە سەر شاخە بەرزەکان و هەموویان دەهاتنە ئێرە و لاقی دایە سوڵتانیان ماچ دەکرد! لە بەر خاتری وی شاخەکان هەزار جار دەنگیان دەدایەوە، گوڵ لە بەر پێی دەپشکووتن، ڕۆژ لە بەر وی شەبەقی بە سەر عەرزی دا بڵاو دەکردەوە...

سەدان ژن یەکدەنگ ئەو شێعرانەیان دووپات دەکردنەوە و وا دەهاتە بەر چاو کە شاخەکانیش لە گەڵ دەنگی وان ڕادەژان.

" هەموو گوڵێک ناوی خۆی پێدەگوت. هەموو باڵندەکان، مێرووەکان و مێشومەگەزەکان دەردی دڵیان لە لای دەکرد. هەموو دەعبا و گیانلەبەری دنیایە دەهاتنە لای، تا نەخۆشی و دیاردە خراپ و نیگریسەکان لە خۆیان دوور کەنەوە. دەرمانی لە گوڵ و گیای دروست دەکرد و نەخۆش و بریینداری پێ چاک دەکردنەوە. خەمی لە هەموو چاولە دەستێک دەخوارد و یارمەتیی هەموو لەشبەبارێکی دەکرد.

لەو دیوی دیواری ئەوبەری، حەمەدۆک بە ڕوخسارێکی چرژاوەوە، دووربین لە مل دا، فیشەکدانی پەڕاوێز زێڕین بە قەدەوە، سەرکڵاوی بەگوڵێنگ لە سەر، سەربەرگی ماڕاشیی تەقەڵزەرد لە بەر دا و تفەنگی کاڕابینی لە سەرپێ بە دەستەوە، ڕاست ڕاوەستاوە، گنجی دە باڵای دا نین، دەڵێی کوڵەکەیەکە لە ڕووناکی! پێم بڵێن بزانم دۆستان، کێ حەمەدۆکی لە مەرگ ڕزگار کرد و لە کاتێک دا ئیدی بە مردوو دەژمێردرا، دیسان زیندووی کردەوە؟ کێ بوو یاران؟ خزمان کێ بوو؟

" دایە سوڵتان! دایە سوڵتان..." دەنگەکان بوون بە زایەڵە و کێوەکان حەوت جار ئەو دەنگەیان دووپات کردەوە.

دایە حۆری هەستایە سەر پێ و هەموو ژنەکانیش لە گەڵ وی هەستان. ئەو لە تەرمەکەی چووە پێشتر، دەستەونەزەر لە پەنای ڕاوەستا، پاشان داهاتەوە، دەستی دایە سوڵتانی گرت، ماچی کرد و سێ جاران لە سەر سەری دانا. ئەو جار دەستی بە شینگێڕی کردەوە و زۆر بە سۆزتر لە پێشوو لۆرایەوە:

هەستە، دایە سوڵتان، هەستە جوانی جوانان! ئەتۆ نانی برسییان بووی، پشت و پەنای هەژاران بووی! هەستە، بڕوانە ئەو هەموو خەڵکە میوانتن! دە هەستە! ئاخر بابو باپیرەکانیشت، ئەوانەی شمشیری سەلاحەدینیان پێبوو، ئەوانەی لە چیای حەسەنی شەهید بوون، هاتوون. ئیدی ئەو شمشیرە بە کەس هەڵنایە. ئەو پیاوە سەوزپۆشانەی لە نێو حەشێمەتێ دا ون بوون و تێکەڵی چلسوارەی غەیبی بوون، لێرەن، لە لای تۆ ڕاوەستاون! هەستەوە، دایە سوڵتان، هەستەوە، خاتوونە چاو خەزاڵەکەم. هەستەوە و ئەو خەڵکەی ببینە! ئەو هەموو خەڵکەی هاتوون بۆ ماڵی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەکجاریت بەڕێکەن. دەروێش، سۆفی و مریدەکانی حاجی بەکتاش، بابە کارگین، بالیم سوڵتان و عەبداڵ مووسای، هەموو عێل و تایفەی پیاو چاکان و سوارچاکە شەڕکەرەکان! ژن، پیاو، منداڵ و باڵندەی هەموو ئاناتۆلیی بێسنوور، کێوەکانی وانێ، لێوارەکانی دەریای نێوەڕاست و دەریای عەرەبان، هەموو هاتوون، بتبینن و ماڵاوایی یەکجاریت لێبکەن. هەموو سڵاوت لێدەکەن و لە تاوانت خوێن دەگرین. دە هەستە جوانی جوانان. حەک بمرم بۆ ئەو دەستە نەرمانە و ئەو زەردەخەندەیەی هەمیشە لە سەر لێوت بوو. ئەتۆ کانیی خۆشەویستی بوی! دە براونە، ئەو هەموو خەڵکەی ببینە کە هاتوون بۆ لات! هەموو لە بەر تۆ هاتوون، تەنانەت حەزرەتی عەلی، ئیمامی چاوڕەشی سمێڵ قەیتانی، خاوەنی شمشیری دووسەر، دوڵدوڵسوار، بابی حەسەن و حوسێنی، هاودەم و هاوڕیی پێغمبەری، برای هەژاران و دژی ستەمکاران، بەو ڕوخسارە جوان و ناوە خۆشەیەوە لێرەیە! هەستە دایە سوڵتان، بزانە ئەو کەسایەتیی‌یە گەورانەی لە لاتن: بەنلیبوزی قارەمان پارێزەری دەریایە، خدری زیندە، کە بە دوای ئاوی حەیاتێوە بوو، پیر سوڵتان عەبداڵ بە ئاڵا سەوزەکەیەوە، ئەو کەسەی کە بە گۆرانیی‌یەکانی بەردی وە گریان دەخستن. هەروەها شێخ سالتیکە زەرد کە بە سواری کەوڵەمەڕێکی بە سەر حەوت دەریایان دا پەڕیەوە... ئەوەتا حاجی شێخ بەکتاش وەلی لە قیرشەهیری ڕا هاتوە و دە شکڵی هەزار کۆتری سپی دا لێرە ئامادەیە! ئەوەش کاراچۆغلانە کە بە گۆرانیی‌یەکانی ناحەزی جوان دەکردن و بڕیاری دا پۆلوێکی سوور لە گەڵ خۆی بەرێتە دنیای دیکە، چونکە دەترسا جەهەننەم ئاگری لێبڕابێ! ئەوەش دادالۆغڵی‌یە کە کێوی ئەرجیاسێی کردە کۆیەک خۆڵەمێش. ئەوەش یۆنس عەمرەیە، کە بە فوویەکی شەوی ئەنگوستەچاوی دەکردە ڕۆژی ڕووناک! ئەوە سەرپەرستی خانەقاکەتە کە شوانی مێگەلە مامزەکانە و ئەوەش کوێرۆغڵی‌یە کە بە سواری ئەسپەبۆری هاتوە! ئەو جار ئەوەش حەمەدۆکی کوڕی خۆتە! هەستەوە دایە سوڵتان، بڕوانە! ئەوە بوڕاقە کە بە ڕوخسار ژنە، باڵی مەلایکانی پێوەیە و پێغەمبەری مەزن سواری بووە. ئەوەش ئەسپە عەرەبی‌یە ڕەسەنەکەی گەنج عوسمانی‌یە کە سێ ڕۆژان سەری خۆی بە دەستەوە بوو، لە پێش دەروازەی بەغدایە شەڕی دەکرد و پێش هەموو لەشکرەکەی دەروازەکانی کردنەوە. دوڵدوڵی حەزرەتی عەلی و ئەسپە کوێتی حەمەدۆکیش لێرەن... وا دەحیلێنن دەنگیان عەرز، ئاسمان و شاخ و ڕەوەزان پڕ دەکا... دە هەستەوە دایە سوڵتان..."

دایە حۆری چەند هەنگاو پاشەوپاش کشایەوە و هاتەوە جێی پێشووی. ئەو جار تەللی خاتوون وەپیش شینگێرەکان کەوت، دەنگی ئەوەندە خۆش و بە سۆز بو جەرگی ئینسانی دەبرژاند. حەسیبەی خوشکی بۆی دەگێڕایەوە و ژنەکانی دیکەش بۆیانیان دووپات دەکردەوە. ئەو شینگێرانە هەتا پاشنیوەڕۆیە درێژەی هەبوو. ئەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جار ژنان تەرمەکەیان بە سابوونی بۆنخۆش شوت، دە کفنی ئاوریشمیانەوە پێچا و و لە تابووتێکی دارگوێزیان نا.

پیاوان تابووتەکەیان هەڵگرت و بردیان بۆ سەر ئەو لووتکە کێوەی کە شەو و ڕۆژ ڕووناکیی لێنەدەبڕا. بناری کێوەکەی پڕ بوو لە خەڵک. لەو کاتە دا ئەو پەڵە هەورەی هەمیشە بە سەر خانەقای چلچاویەوە بوو، نێزیک بۆوە و هات لە سەر تابووتەکەی ڕاوەستا. سێبالندەی سپیی باڵدرێژ بەرەو لووتکەی شاخی فڕین و کە گەیشتنە ئەوێ، خۆیان بە نێو ڕووناکاییەکەی دا کرد، پاشان هاتنەوە دەرێ، بەرز بوونەوە و هاتنەوە لە سەر حەشیمەتەکەی لەنگەریان گرت. ئەو جار دەنگی شمشاڵێکی بە سۆز هات، بەڵام کەس نەی زانی لە کوێوە! لە عەرزییەوە؟ لە ئاسمانێوە؟ یان لە شاخەکانەوە دەهات؟ ڕوون نەبوو. ڕەوەزەکان بەو دەنگەی قەڵشینەوە و پۆل پۆل گوڵی شینیان لێهاتنە دەرێ. بۆنی گوڵەکان ئەوەندە خۆش بوو، ئینسانی مەست دەکرد. ئەو بۆنە خۆشە دۆڵ و شاخ و هەوای ئەو بەینەی پڕ کرد.

بەردبڕان لە سەر ئەو لووتکەیەی گۆڕێکی سپییان لە بەردەسماتەی دابڕیبوو، تابووتی دایە سوڵتانیان دەو گورەی نا و بەو شێوەیە ئەو ژنە شێخە دڵپاکە نێژرا. مەلا فەرهاد تەلقینی دادا و قورئانی لە سەر خوێند. خەڵکەکە یەک بە یەک هاتن و گوڵیان هاویشتە سەر تابوتەکەی. بە ڕاستی ئەو خەڵکە لەو زستانە ساردەی دا کە بەفر و سەرما حەشری دەکرد، ئەو هەموو گوڵانەیان لە کوێ هێنابوون؟ بە هەر حاڵ ئەو جار گڵیان وە سەر تابوتەکەی کرد، گۆڕەکەیان پڕ کردەوە و ڕۆیشتنەوە، بەڵام هەورە سپییەکە و سێ باڵندە سپییە باڵدرێژەکان هەر لە سەر ئەو لووتکەیەی مانەوە. ئەوێ شەوێ ژمارەیەک ئەستێرە لە سەر ئەو شاخەی نەوی بوون و لە وێوە شەبەقی خۆیان بە هەموو لایەکی دا بڵاو کردەوە.

 شوێنەوارەکانی مردنی دایە سوڵتانی و دەنگدانەوەی ئەو ڕووداوەی، بوون بە هۆی ئەوەی کە مەسەلەی شایەر و بەیتبێژەکان لە بیر بچێتەوە و عارف سایم بەگ ئیدی باسی گرتن و سزادانی ئەوانی نەکردەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٣

زۆر پێش ئەوەی ڕۆژ هەڵێ، سەری چیای دوڵدوڵی دەدرەوشێتەوە، شۆقێکی زۆر لە وێ دەدا و ئاوی کانی‌یەکان کە لە کاتی هەڵقوڵینێ دا کەفێ دەکا و هەروەها ئاوی جۆگەکان، چۆمەکان و گۆلەکانیش دەتروسکێتەوە. دەڵێی لاپەڕەیەکی قورئانێ لێ‌بۆتەوە و دەوئاوەی کەوتوە.

شەڕ لە نێوان سەگ و گورگی دا دەستی پێ‌کرد. ئەوان لە سەرەوەی گوندی "سیراپینار"ی بوون، کە دەکەوێتە بناری چیای دوڵدوڵی. لە خوارەوەی دۆڵێ بەفر هەتا پشتێندی پیاوی دەهات و و زەوی و دارستانی داپۆشیبوو. ڕێگا بڕابوون و هیچکەس لەو بەفر و سەرمایەی دا بۆ هیچکوێ سەری دەرنەدەکرد.

لەو شاخانە دەبێ بنیادەم دە جار بمرێ و زیندوو بێتەوە، تا فێر بێ چۆن خۆی لە بەر تەوژمی سروشت ڕاگرێ و درێژە بە ژیان بدا.

سەرهەنگ عەزمی بەگ، کە بە باهۆز و لاقشکێن بەنێوبانگ بوو، بە گورهانێک سەرباز، کەرەسە و شتومەکی سەربازیی تەواوەوە گەیشتە شاری و خۆی و ژاندەرمەکانی پێشوازی‌یەکی گەرموگوڕیان لێ‌کرا. ئاغا و بەگەکان لە خۆشیان شاگەشکە ببوون و بە مەبەستی بەخێرهێنانی وی و دەربڕینی خۆشحاڵیی خۆیان ژمارەیەکی زۆر مەڕ، گا و تەنانەت وشتریشیان سەر بڕی. هەژار و دەستکورتەکانی شاری کە ساڵی جارێکیش گۆشتیان وەگیر نەدەکەوت، ئەوجار لە سایە هاتنی سەرهەنگ عەزمی‌یەوە تامەزرۆیی‌یان شکا و زگیان لە گۆشتی تێر کرد. ئەو زەوقوشەوقە تەنانەت مەلا دۆرانیشی گرتەوە و هەشت جوانەگای کردنە قوربانی.

ئاغا و بەگە گەورەکان پێشبڕکێیان بوو و هەرکامەیان هەوڵی دەدا خۆی لە وانی دیکە دستودڵاواڵەتر نیشان بدا. ماڵاتێکی زۆر کوژرابوونەوە، کەلاک پڕی مەیدانی شاری کەوتبوون و خەڵک خەریکی کەوڵکردن و دابەشکردنیان بوون. خوێن هەموو مەیدانەکەی داگرتبوو، بەڵام هێشتا کێبەرکێکە تەواو نەببوو و هەر وا ماڵاتی دیکەیان بۆ کوشتنەوەی دێنان. سەرەنجام عارف سایم بەگ وە دەنگ هات:

ـ بەسە، دۆستان! ئاوا بچنە پێش، تووڕووس و چوکووڕاوا مەڕیان تێدا نامێنێ. لە ئێستاوە ئیدی ماڵات کوشتنەوە قەدەغەیە!

هێندێک لە خەڵکی شاری ئەو قسەیان پێ‌ناخۆش بوو و گوتیان ئەو کابرایە ئێرەیی بە وانی دیکە دەبا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باهۆز حەوتوویەک لە شاری مایەوە و حەسایەوە، پاشان بە شێوەیەکی بەرین دەستی بە کۆ کردنەوەی زانیاری لە سەر حەمەدۆک و دەستەکەی، کۆمەڵە حەوت حەمەدەکان و دایە سوڵتانی کرد. پرسیارەکانی هەموو خزم، دۆست و خەڵکی دەوروبەریشیانی دەگرتەوە و تەنانەت لە حەوت پشتی پێشووشی دەکۆڵینەوە. سەرهەنگ نەخشەی زۆر باشی زنجیرە چیای تووڕووسی پێبوو. ئەو نەخشانە کاتی خۆی ئەڵمانی‌یەکان کێشابوویاننەوە و شتێکی جێگای سەرنج ئەوە بوو کە لە وانە دا هەموو گوندەکانی عەلەوی‌یەکان و سوننی‌یەکان جیا کرابوونەوە و تەنانەت بچووکترین دێش هەڵناوێرابوو. هەروەها ئەو نەخشانە ناوی هەموو عێل و تایفەکان، داب و نەریت و شێوەی هەڵسوکەوتی ئەو عێلانەیان تێدا تۆمار کرابوو و سەرهەنگ دەی‌توانی بە کەلکوەرگرتن لەو نەخشانە ئاگاداریی بە سەر وەزعی هەرێمەکە و ئەو کەس و کۆمەڵ و تایفانە دا هەبێ، کە پشتی حەمەدۆکی‌یان دەگرت و داڵدەیان دەدا.

بەو شێوەیە سەرهەنگ ئامادەکاریی تەواوی کرد و زانیاریی پێویستیشی کۆ کردەوە، بەڵام یەک ـ دووشت مابوون، کە هەر بۆی ڕوون نەدەبوونەوە: ئاخر حەمەدۆک بۆ دەبێ دایە سوڵتانی بکوژێ؟ یان دەنا ئەو خەڵکە بۆ دەبێ هەموویان ناوی خۆیان بنێن حەمەدۆک؟ کاتێک زانی لەوانەیە ساڵێکی دیش لەو شارەی بمێنێتەوە، بەڵام وەڵامی ئەو پرسیارانەی بۆ نەدۆزرێتەوە، بیری لەوە کردەوە کە هەرچی زووتر و لەو نێوەڕاستە زستانەی دا هێزەکەی دەنگ دا بۆ شاخی و چالاکیی خۆی بە مەبەستی گرتنی حەمەدۆک و دەستەکەی دەست پێبکا. بەڵام داخوا ئێستا بەو بەفر و بۆرانەی، کە ڕێگاش بە دەرەوە نەبوون و هەموو وڵات سپی دەچوو، پیاو لەو شاخانە سەری دەردەکرد و دەی‌توانی هەورازە چڕەکان، دۆڵەکان و لاپاڵە پڕ لە ڕنووەکان ببڕێ و گوندەکان بە دوای حەمەد و دەستەکەی دا بپشکنێ. خۆ بەفرەکە ئەوەندە زۆرە، گوندەکانیشی قووت داوە.

عارف سایم بەگ پێی‌گوتبوو کە جارێ هێزەکەی لە جێی خۆی نەبزێوی و هەتا بەهار دادێ و وڵات ڕەش دەبێتەوە دەست ڕاگرێ! گوتبووی دەو بەفر و بۆرانەی دا چالاکی ناکرێ و هێزەکە لە بەین دەچێ. یان لانی کەم هەتا ئەو بەفر و باکوتەی دەخا و ڕێگاکان دەکرێنەوە، دەست پێنەکەن. باهۆز زۆری گوێ نەدەدایە عارف سایم بەگی. ئەو پیاوێکی لەخۆبایی بوو، کەمتر قسەی دەکرد، مرچ و مۆن بوو، کەم پێدەکەنی و کاتێک بە ڕێگایە دا دەڕۆیی، سینگی دەردەپەڕاند، سەری هەڵدێنا و ڕاست دەی‌ڕوانیە پێش خۆی.

عارف سایم بەگ زۆر لەو کابرایەی تووڕە بوو و کارەکانی ویشی زۆر پێ‌سەیر بوو، بەڵام بە زەحمەت دەی‌توانی خۆی دە بڕیاری وی هەڵقوتێنێ، چونکە ئەویش هەر وەک عارف سایم بەگی لە لایەن ئەنکەرەوە دەسەڵاتی تایبەتی پێدرابوو. هەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆیە عارف سایم بەگ هەر ئەوەندەی پێمابوو لە لای ئاغا و بەگەکانی شاری گلەیی لێبکا و ڕەخنەی لێبگرێ.

ـ فەرموون، ئەوە ئەنوەر پاشایەکی نوێیە، هاتووە و سواری ملمان بووە! جیاوازییەکەی تەنیا ئەوەیە کە ئەو جار مەسەلەی بەرەی ڕووسان و شەڕی کێوی ئەڵڵاهوئەکبەڕی نیە، کە نۆهەزار سەربازمان لە سەرمان مردن، بەڵکوو ئەو جار مەسەلەی گورهانێک ژاندەرمەیە کە لە کێوەکانی تووروسی تەفروتوونا دەبێ و دیسان ئێمە دەبینەوە گاڵتەجاڕی خەڵکی! ئەوەش تاوانی خۆمانە!

ئەو زۆر باش ئاگادار بوو کە سەرهەنگ عەزمی "باهۆز" لە سەرانسەری وڵات دا چالاکیی بەڕێوەبردوە، لە ڕۆژهەڵات، ڕۆژاوا، خوار و ژوور، هەموو شوێنێکی کردوە و هەرجێیەک یاغی و چەتەی بەناوبانگی لێبووبن، باهۆزیان بۆ ناردوە و ڕیشەی ئەو یاغییانەی دەرهێناوە. لە کاتی شەڕ دا چووبایە هەر گوندێک، هەر جووتێرێکی چاو پێکەوتبایە، لاقێکی دەشکاند. ئەو لەو چەشنە شەڕانە دا زۆر پسپۆڕ بوو و وڵاتی لە دەست چەتان ڕزگار کردبوو. عارف سایم بەگ کاتێک بیری لە وە دەکردەوە کە سەرهەنگ عەزمی چەندە لە ئازار و ئەشکەنجەی خەڵکی دا کارامە بوو، نارەحەت دەبوو. ئەسیم چەرکەس لە سەردەمی شەڕی سەربەخۆیی دا چی دەکرد، ئەوەش وا دەکا، بەڵام لە وی زۆر بە زاکوونتر بوو. ئەو شوێنانەی ئەو بە دوای یاغییان دا هەڵیدەکوتانە سەرێ، دەبوو بە وێرانە و چڵە گیایەکیشی بە پێوە نەدەما. ئەو گوند و شارانەش کە لە بەر دەستی دەردەچوون، ساڵانێکی زۆری پێدەچوو، تا وەک خۆیان لێبێتەوە.

سەرهەنگ عەزمی هەر لە سەرەتای هێرشەکەی دا توانی پێنج دەستە لە "حەوت حەمەدان" گەمارۆ بدا. هەمووی کوشتن، تەرمەکانی بە سەر پشتی و لاغان دادان و بەڕێیکردنەوە شاری. هەر گوندێکی دەگەیشتێ، وێرانی دەکرد. ئەو جووتێرانەش کە لە ژێر لێدان و کوتانی وی دا دەمردن، تەرمی وانیشی هەر دەناردە شاری و دەیگوت چەتەن کوشتوومن. خەڵکی گوندەکانی لە نێوەڕاستی دێی کۆ دەکردنەوە، لێیدەپرسین ناوتان چییە؟ ئەوەی گوتبای حەمەد ـ ئەگەر هەر بە ڕاستیش ناوی حەمەد بوایە، نیوەمردووی دەکردن، جا بەجێیدەهێشتن. دوای ماوەیەک شوێنەواری چەتە و یاغییان نەما. ئەگەر حەمەدۆک و مەلا فەرهادیش جێگۆڕکێیان نەکردبا و خۆیان لێنەبواردبا، بێگومان دە داوی باهۆزی دەکەوتن و لەوانە بوو تووشی زیانی زۆر بن، بەڵام حەمەد وشیار بوو. هەموو دەستە حەمەدەکانی ئاگادار کردبووە کە خێرا چەکەکانیان دانێن، بەرگ بگۆڕن، جارێ بچنەوە گوندەکانی خۆیان و دانیشن.

ئێستا کە دەستە "حەوت حەمەد"ـەکان و قاچاخچی و چەتەکان هیچیان نەمابوون، دەبوو سەرهەنگ عەزمی هەموو هێز و توانای خۆی بۆ دە داوخستنی حەمەدۆک و دەستەکەی، کە دیارە مەبەستی سەرکێش بوون، تەرخان بکا. ئەو بە یارمەتیی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاغا و بەگەکان رایەڵکەیەکی سیخوڕی دروست کردبوو و ڕایەڵکەکەش باشی کار دەکرد. گوللەیەک لە قولێنچکێکی زنجیرە چیای تووڕووسی تەقیبا، هەواڵەکەی دەسبەجێ بە باهۆزی دەگەیشتەوە.
سەرەڕای بەفری زۆر و بایەکی سارد کە پیاوی دەتەزاند، چەند ڕۆژ بوو سەرهەنگ بە دوای دەستەی حەمەدۆکییەوە بوو و هەرساتێک چاوەڕوانیی وەی دەکرد، لە گەڵیان بەرەوڕوو بێ. بەشێکی بەرچاو لە پیاوەکانی نەخۆش کەوتبوون و دەست و لاقیان سەرما بردبووی، بەڵام خولانەوەکە بێسوود بوو و ئەو دێوەزمەیە شوێنی هەڵنەدەگیرا. دیارە ئەو هەرگیز بۆ شوێنگێڕییە یارمەتیی لە عەلییە شەل و مووسا زریانی وەرنەدەگرت، بەڵکوو جووتێری دەگرتن و هێندەی لێدەدان، نیوە گیانی دەکردن. ئەوەی لەو بوارە دا بە سەر خەڵکی "دەروازەسوور"ی هات، نموونەی دڵڕەقی و بێبەزەیی ئەو کابرایەی بوو.
سەرهەنگ بیستبووی حەمەدۆک لە دەروازەسوورییە. هەر بۆیە خۆی گەیاندە ئەوێ و گوندەکەی گەمارۆ دا. هەموو خەڵکەکەی کۆ کردەوە و ژاندەرمەکان تەواوی کەلێن و قوژبنەکانی ئەو گوندەیان پشکنی، بەڵام هیچیان نەدۆزییەوە. ئەو جار دەستی بە لێدان و ئەشکەنجەی خەڵکەکەی کرد. تەنانت لە منداڵی سەر پشتی لانکێشی دا. هێندەی لە خەڵکەکەی دا بوو، یەک کەسیشیان نەیدەتوانی بە سەر پێوە ڕاوەستێ و دواتر خەڵکی گوندەکانی جیرانیان هاتن، چەند ڕۆژان یارمەتییان کردن و پێیانڕاگەیشتن.
باهۆز ناهۆمێد نەبوو و لە گەل ژاندەرمەکان و پیاوەکانی دیکەی درێژەی بە گەڕان دا. کاتێک هەواڵێکی بۆ دەهات، و هەواڵەکە ناڕاست دەبوو، ئیدی... هەر مەپرسە چەند تووڕە دەبوو. بەڵام ئەو مرۆڤێکی کەللە ڕەق بوو، قسەی یەک بوو، نەدەبوو بە دوو و ئەوەی ویستبای، دەبوو پێیگەیشتبا. ئەو بە مەبەستی گرتنی حەمەدۆک و لێکبڵاوکردنی دەستەکەی هاتبوو و خۆ ئێستا نەیدەتوانی بە دەستبەتاڵی لە تووڕووسی ڕا بگەڕێتەوە شاری و ببێتە گاڵتەجاڕی خەڵکی. نەخێر، یان مردن، یان گرتنی حەمەدۆکی... بێجگە لە وەش ئەوە دوایین پێسپێردراویی وی بوو و ساڵێکی تەواوی نەمابوو خانەنشین بێ. کە وابوو دەبوو بە سەرکەوتنەوە لەو ڕاوەش بگەڕێتەوە.

سەرهەنگ و حەمەدۆک لە جێگایەکی چڕی "دۆڵەڕەش"ێ، لە نێو هێندێک ڕەوەز کە کەوتبوونە قەراغ دارستانێکی تووشی یەک بوون. کرێوە و باکوتێکی سەیر بوو و قامکی ژاندەرمان بە سەر قۆنداغی تفەنگێوە دەیبەست. بەفر ئەوەندە بارببوو، دارەکانیشی ون کردبوو:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ حەمەدۆک، خۆت بە دەستەوە بدە! ئەوە ئەمنم سەرهەنگ عەزمی، ئەوەی بە باهۆز بە نێوبانگە! ئەگەر خۆ بە دەستەوە بدەی، بەڵێنت پێدەدەم سزایەکی کەمت بۆ دانێن. بۆخۆت دەزانی گەمارۆمان داوی و دەربازبوونت نیە. ئەوەش بزانە تا ئێستا یاغی نەبووە، لە دەستی من دەرچێ، دڵنیا بە ئەتۆش دەرناچی. خۆت بە دەستەوە بدەی، نایەڵم بتکوژن، با تاوانیشت زۆر بن! ئەو بەڵێنەت پێدەدەم و هەمیشەش لە سەر بەڵێنی خۆم ڕادەوەستم! بزانە، ئەمن سەرهەنگ عەزمی باهۆزم!

ماوەیەک لە سەر وەڵام ڕاوەستا، بەڵام هیچ وەڵامێک نەبوو.

ـ ئەوە بۆ هیچ ناڵێی، حەمەدۆک... ئەمن کارێکی وا دەکەم لە هاوڕێکانیشت خۆش بن! مەلا فەرهاد، تەیموور، قاسم و دورسوونە کوردەش وەبەر لێخۆشبوون دەکەون... دورسوونە کوردە یاغی‌یەکی بە نێوبانگ بوو، ماوەیەک بوو لە گەڵ سێ هاوڕێی لە ناوچەی دێرسیمێوە هاتبوو و تێکەڵ بە دەستەی حەمەدۆکی ببوو...

ـ ئەمن هەوڵ دەدەم لێخۆشبوون بۆ شاهێنیش وەرگرم. کوڕە حەمەدۆک، ئەمن سەرهەنگ عەزمیم کە ناوبانگم بە لاقشکێنیش دەرکردوە... کوڕم، باش بیر بکەوە! بە شەڕ بێین، بە زیندوویی دەرناچی، چونکە بە گورهانێک ژاندەرمە لە هەموو لایەکەوە گەمارۆم داون و یەک کەلێنیشم بۆ نەهێشتوونەوە...

دیسان هەر دەنگ نەبوو. سەرهەنگ تووڕە بوو و فەرمانی تەقەکردنی دا. لە گەڵ خرمەی ڕەشاشی، گرمەی ماوزەڕانیش بەرز بۆوە و نێو ڕەوەزەکانیان وەبەر دەسڕێژ دان. حەمەد و هاوڕێیانی دەسبەجێ وەڵامیان دایەوە و زۆر توندتر و بە دەستوبردتریش گوللەیان بە سەر دا باراندنەوە. گوللە یەک لە دوای یەک لە پەنا سەرهەنگی وە عەرزێ دەکەوتن، ئەویش سەری بردبووە دە قالبی و نەیدەوێرا بە هیچ شێوەیەک سەر هەڵێنێ. چونکە هەر سەری وەدەر کەوتبایە، دەسبەجێ گوللەیەکیان لە نێوچاوانی دابوو.

شەڕەکە تائێواریی خایاند. هیچکامیان لە جێی خۆیان نەبزووتبوون و بێپسانەوەش تەقەیان لێکتر کردبوو. چوار ژاندەرمە بریندار ببوون، بەڵام لە چەتەکان کەس بریندار نەببوو. کاتی ئێوارێ کڕێوە و بارنەکە دوهێندەی توند کرد. ئەو جار ئیدی پیاو نەیدەتوانی سەر هەڵێنێ.

حەمەدۆک بە هاوڕێیانی گوت:

ـ تەنیا ڕێگای ڕزگاربوونمان دە وەی دایە بخزێینە نێو دارستانەکەی و خۆ ون کەین. ئەگەر بتوانین هەتا بەیانی بڕۆین، لەوانەیە خۆ بگەیەنینە گوندەکانی ئەو دیوی دارستانەکەی.

ـ بەڵێ، وایە، بەڵام بەو مەرجەی بتوانین ئەو بەفرە مۆرەی بشکێنین و تا بەیانی ڕێ ببڕین...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەد وەڵامی دایەوە:
- بەڵێ، بەو مەرجەش سەرهەنگ پێش ئێمە نەگاتە گوندەکان و داومان بۆ دانەنێتەوە!
مەلا فەرهاد گوتی:
- نا، ئەوان کەرەسە و شتومەکی قورسیان زۆر پێن و ناتوانن لەو دارستانەی دەن. لێشی دەن، حەوتوێک دەکێشێ، تا بگەنە ئەو گوندانە.
حەمەد و هاوڕێیانی خۆیان کۆ کردەوە، لە دارستانەکەیان دا و ڕۆیشتن. بەفر هەتا سینگیان دەهات و کڕێوە و باکوت حەشری دەکرد. هەتا بەیانی هەر ڕۆیشتن، بەڵام نەگەیشتنە گوندەکان. سەرماکە وای هێرش هێنابوو، هەموو لەشیان بەستبووی. چاو لە بەر کڕێوە و بارنێ هەڵنەدەهات. دەیانزانی لە گوندێک نێزیک بوونەوە، بەڵام سەریان دەرنەدەکرد و توانای ڕۆیشتنیان بڕابوو. دوو سێ گوللەیان دە حەوای کردن. ئەو شوێنە کەوتبووە نێزیک گوندی "کونە بەرد"ێ. چەند کەسی خەڵکی گوندەکەی گوێیان لە تەقەی بوو، زانیان داوای یارمەتی دەکەن و بە فریایانەوە چوون. بێگومان ئەگەر خەڵکەکە پێیاننەزانیبا و دە هانایان نەهاتبان، ئیدی هەموویان ڕەق هەڵدەهاتن، تەرمەکانیشیان دە ژێر بەفری دا دەمایەوە و تا بەهارێ نەدەدۆزرانەوە.
خەڵکەکە گەیشتنێ، لە کۆڵیان کردن و هێنایاننەوە دێی، بەڵام دیارە ڕاگرتنی ئەو دەستە گەورە چەتەیە و پێڕاگەیشتنیان لە نێو دێی کارێکی هاسان نەبوو. لە وەتا سەرهەنگ عەزمی لە نێو تووڕووسی دەخولایەوە، دێیەکانش زۆر هێمن نەبوون، خەڵکەکە لە بەر سیخوڕ و راپۆرتچییان ژیانیان لێتاڵ ببوو و تەنانەت برا لە برا و کوڕ لە بابی ئەمین نەبوو. هەر بۆیە دوای ڕاویژ و پرسێکی زۆر، بڕیار درا حەمەد و هاوڕییانی بچنە ئەشکەوتی "کالێ"، کە لە شوێنێکی لاپەڕ، لە بناری شاخێکی بەرز هەڵکەوتبوو و بۆ مانەوەی وان لەو بارودۆخە دا، زۆر لە بار بوو. دیارە خەڵکی ناوچەکە دەیانزانی ئەشکەوتێکی ئاوا لەو بنارانە هەیە، بەڵام وێنەدەچوو کەس فکر بکا بەو زستانە سەختەی حەمەد لە وێ بێ و هەروەها زۆر زەحمەت بوو ژاندەرمەش فکری وێ بکەن و تەمای چوونی وێیان هەبی.
دوای حەسانەوەیەکی کورت، حەمەد و هاوڕێیانی لە گەڵ چەند لاوی خەڵکی دێی کە باوەڕپێکراوی خۆیان بوون، بە ئەسپایی و بێئەوەی بێڵن کەسی دیکە بیانبینێ، لە دێی وەدەر کەوتن و بەرەو ئەشکەوتەکە چوون. ڕێگاکە دوور و سەخت بوو، بەڵام هەرچۆنێک بوو، دوای ڕۆیشتنێکی سەخت و زۆر گەیشتنێ. بەفر و سەرما ساتبەسات توندتر دەبوو و دەست و لاقیان تەزیبوو. سەیر ئەوە بوو لەو بەفر و بۆرانەی دا چاویان بە کۆمەڵە داڵێک کەوت کە لە سەر ئەشکەوتەکەی دەخولانەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد گوتی:
ـ کاتێک دالاش ئاوا بە سەر شوێنێک دا بخولێنەوە، نیشانەی ئەوەیە کە زۆر دەعبای کێوی لەو بەینەی بە سەرمایە مردوون و دالاشەکان بە سەر کەلاکان دا دەگەڕێن.
تەیموور گوتی:
ـ دوور نیە کەلاکی بنیادەمیش لەو دەوروبەرانە هەبێ!
مەلا فەرهاد لە قاقای پێکەنینێی دا:
ـ جا با ئەو جار باهۆز پیاو بێ، بە دوامان دا بێتە ئێرە و شەڕمان لە گەڵ بکا. وەڵلاهی چۆن نۆهەزار کەسەکەی ئەنوەر پاشای لە "ساریقامیش"ی لە سەرمان ڕەق هەلاتن، ئەوانیش لێرە دەبنە کۆلکە دار و یەکیشیان ناگەڕێتەوە...
دورسون دەستی بە سمێڵە درێژەکەی دا هێنا و گوتی:
ـ خوا بکا بێ، دەزانم چیی بە سەر دێ!
کوڕەجووتێرەکان وشکەڵەدارێکی زۆریان هێنا، کلێکی گەورەیان پێوەنا و ئاگرێکی چاکیان کردەوە. سەرەتا نێو ئەشکەوتێ پڕ بوو لە دووکەڵ، بەلام هێندەی پێنەچوو دووکەڵەکە تەواو بوو و کڵەکە بوو بە پۆلوو. هەموویان بە چاکی گەرم بوونەوە و جلەکانیشیان وشک کردنەوە. کوڕەکان نانو پێخۆرێکی زۆریان بۆ هێنابوون. کەوڵیان ڕاخست و نانیان دانا: دوو جۆر پەنیر، هێلکەی کولاو، پیواز و کولێرە و نانی گەنمیان دانا. هەروەها گۆشتی وشککراوی کاریلەشیان هێنابوو کە لە سەر پۆلووان کردیانە کەباب و هەموویان بە یەکەوە جەمێکی باشیان خوارد.
دوای نانخواردنێ کوڕەکان گوتیان:
ـ لەو ئەشکەوتەی دا جێگاکەتان زۆر هێمن و خۆشە و بێجگە لە ئێمەش هیچکەس نازانێ ئێوە لێرەن. نیگەران مەبن، هەموو ڕۆژێ خەلیل (ناوی کوڕێکیان بوو) خۆی دەگەیەنێتە ئێرە، سەرتان دەدا و هەموو پێویستییەکتان بۆ دێنێ.
حەمەد گوتی:
ـ کوڕینە، زۆرتان سوپاس دەکەین و دوعایە دەکەین خودا پشتیوانتان بێ. هەرچییەکیش بۆمان بێنن، ئێمە پێی ڕازین و دەستتان خۆش بێ!
پاشان کوڕەکان ڕۆیشتن. هەرچەند باڕن و کرێوەیەکی توندی دەکرد و زۆری پێنەدەچوو شوێنی پێیان پڕ دەبۆوە، بەو حاڵەش و لە بەر دڵنیایی زیاتر، هەر کامەو پنچکێکیان بە دوای خۆیان دا دەکێشا و هیچ شوینێکیان لە دوو بە جێ نەدەما.
لە خوارێ، لە نێو دێی کونە بەردێ ئەو خەڵکەی بەو کەین و بەینەیان دەزانی، بە دڵەڕاوکێوە چاوەڕوانی کوڕەکانیان بوون و کاتێک ئەوان گەڕانەوە، دڵیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەسایەوە، بەڵام هیچیان لێنەپرسین، چونکە دەیانزانی لەو بەینە دا تەنیا یەک حەشارگە بۆ ڕۆژێکی ئاوا دەگونجا و ئیدی باسکردنیشی بە قازانج نەبوو.
هەرچەند بەفر و سەرماکە هەر وا درێژەی هەبوو، خەلیل هەمیشە بە وەخت خۆی دەگەیاندە ئەشکەوتێ و هەموو چەشنە پێویستییەکی ژیانی بۆ دابین دەکردن: نانوپێخۆر، چا ، شەکر، قاوە و تەنانەت تووتن و پەڕیشی بۆ دەبردن. هەر دوو ڕۆژ، یان سێڕۆژ جارێک حەمەد و هاورییانی چاوەڕوانی دەبوون. نێو ئەشکەوتەکە گەرم بوو. هەر دارستانی تەنیشت ئەشکەوتەکەی پڕ بوو لە لقەدار و کۆلکەداری وشک. هەمیشە ئاگرەکەیان داییسا و گرفتێکیان لەو بارەوە نەبوو. هەرچەند هەمیشە ترسی ئەوە هەبوو کە دوژمن ـ ئەویش ئێستا کە دوژمنەکە سەرهەنگ عەزمیی ناسراو بە باهۆز بوو ـ هێرش بکا و لێرەش تووشی شەڕ بن، بەڵام هەموویان لەو ئەشکەوتەی دا هەستیان بە هێمنایەتی دەکرد. تەنیا گرفتێکیان هەبوو، ئەویش ئەمە بوو وردە وردە گیانیان دەخورا و دەتگوت هەموو گیانیان پڕە لە قڕنوو و ئەسپێ و ئەوەش ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر تینی بۆ دێنان. لە مێژ بوو ڕدێنیان نەتاشیبوو، خۆیان نە شوتبوو و دیارە چڵکن و دژوێن ببوون. ڕیشیان ئەوەندە زۆر بوو، لەوانە بوو کەس نەیانناسێتەوە.
حەمەد ئاخێکی هەڵکێشا. مەلا فەرهاد لێیپرسی:
ـ ئەوە چییە حەمەد، خۆ لە چۆلییانت لێ نەقەوماوە! ئەو ئاخە توندە چ بوو؟
حەمەدۆک قاقایەکی کێشا:
ـ چۆن لە چۆلییانم لێنەقەوماوە؟ چاوێک لەو سەروسەکوتەمان کە! دەزانی چ بۆگەنێکمان لێدێ! وەڵڵاهی باهۆزـ ئەگەر وای دابنێین بشتوانێ خۆی بگەیەنێتە ئێرەـ هەر لاق دەو ئەشکەوتەی بنێ، لە بەر بۆگەنێ دەکەوێ!
ـ وەڵڵاهی ئەو کابرا هیچوپووچە هەر بە بۆگەنێ بمرێ باشە! بە ڕاستی کابرایەکی بێڕەحم و نامەردە. نازانم خودا بۆچی شتی وای دروست کردوە...
پاشان مەلا فەرهاد یەک ـ دوو جار سەری ڕاوەشاند و گوتی:
ـ ئەستەغفیروڵڵا! خوایە تۆبە! بەڵام بە ڕاستی ئەمن تێناگەم خوای گەورە بۆچی بنیادەمی وەک سەرهەنگ باهۆزی دروست کردوە، کە دەکرێ بڵێی کۆمەڵی مرۆڤایەتی شەرم لە بوونی ئەو جۆرە کەسانە دەکا! باشە، ئەمن نازانم خودا چۆن قبووڵ دەکا بەندە هەژار و بێدەسەڵاتەکانی لە لایەن ئەو جۆرە کەسە دڕندانەوە بکەونە بەر ئازار و ئەشکەنجەوە؟ بە ڕاستی پێمخۆشبوو ئەو کابرایەی لە نێزیکەوە ببینم و لێیبپرسم ئەو چ سوودێک لە ئازاردان و ئەشکەنجەکردنی خەڵک دەبا؟
تەیموور گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ پێشنیاری من ئەوەیە کە پلانێک دانێین، بە دیلی بگرین و ئەو شتانەی لێبپرسین. باوەڕ کە ئەوە زۆر زەحمەت نیە و دەشکرێ...
ـ زۆر شتی دیکەش هەن کە پیاو پێیخۆشە لێیبپرسێ...
حەمەد گوتی:
ـ ئەمن دەزانم ئەو بیروبۆچوونی چۆنە و چۆن دەڕوانێتە ئەو خەڵکەی! مامۆستا زەکی نەژاد ئەوانەی حاڵی کردووم! کورت و کرمانجی ئەو و هەموو ئەوانەش کە وەک وین، ئێمەیان پێ بنیادەم نیە و تەواو! مامۆستا زەکی زۆر شتی دیشی بۆ ڕوون کردمەوە و فێری کردم... دیارە ئێستاش سەرم لە هێندێکیان دەرناچێ... یانی بۆم ناچنەوە سەر یەک... ئەو زۆر جاران پێیدەگوتم: حەمەد ئەتۆ زۆر شت دەبینی و زۆر شت دەزانی، بێ ئەوەی تێیان بگەی، یان پێویستت بەوە هەبێ، لێیان ورد بییەوە... بەڵام، نازانم، بڵێی وا بێ؟
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ لە گەڵ ئەوەش ئەمن پێمخۆشە بیگەمێ، هێندێک پرسیاری لێبکەم و باشتر لەو دێوەزمەیەی حاڵی بم...
بەفر و بۆران کۆتایی نەدەهات. کێو لە بەر گرمە و هاژەی بای دەلەرزی. بەفر هێندەی دە دەرکی ئەشکەوتێ کردبوو، هەر کونێکی چکۆڵەی لێ مابۆوە. بە هەموو توانایانەوە هەوڵیان دەدا نەهێڵن ئاگرەکە کز بێ و دامرکێ. حاجی و هەمزە بێ ڕاوەستان لە دەرێ ڕا کۆلکە و لکە داریان دێنان، هێندێکیان دەخستە سەر کڵەکە و هێدێکیشیان لە قەراغێ دادەنان، وشک دەبوونەوە.
جارێکیان پێنج ڕۆژان خەلیل نەهات. تێشوویان نەمابوو و ناچار ڕۆژ تا ئێوارێ هەر چایان دەخواردەوە. وردە وردە دڵەڕاوکێیان کەوتێ: بڵێی خەلیل لە ڕێیە دا سەرما نەیبردبێ؟ یان بڵێی سەرهەنگ باهۆز هێرشی نەکردبێتە سەر گوندەکەیان و هەموو خەڵکەی لە بن لێدان و کوتانێ دا نەکوشتبێ؟
ڕۆژی حەوتەم قەند و چاشیان تەواو بوو و ئەو جار هەر ئاوی کوڵیوییان دەخواردەوە. هەواکەش هەر ناخۆش بوو و کڕێوە و باکوتەکە نەیدەخست. لقی داران لە دەرەوە لە بەر تەوژمی بای دا هاشەیان دەهات و دەیانلووراند. بەفر هەموو وڵاتی پڕکردبوو. هەموویان لە دەوری ئاوری دانیشتبوون و خۆیان دەخوراند.
ـ خۆزگە توانیبامان ئاوێک بە خۆمان داکەین!
ـ ئەمن ئامادەم بمکوژن، بەڵام لە پێش دا خۆم بشۆم، کراس و دەرپێیەکی خاوێن و تازەشۆراو کە بۆنی سابوونی هێشتا لێبێ، دە بەر بکەم و جووتێک گۆرەویی خاوێن دە پێ بکەم!
حەمەد گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مامۆستا زەکی نەژاد ڕاست شتێکی ئاوای بۆ گێڕامەوە. دەیگوت لە شەڕی داردانێلێ وای لێهاتبوو سەربازەکان چەند مانگ بوو خۆیان نەشوتبوو و گۆرەوی‌یەکانیان بۆگەنێکی ئەوەندە ناخۆشی لێدەهات، بە گاڵتە لە پێیان دادەکەندن، بەردێکیان تێوە دەپێچان و لە جیاتیی نارنجۆکی دەیانهاویشتنە نێو سەنگەری دوژمنی‌یەوە. دوایەش پێدەکەنین و دەیانگوت ئەو بۆگەنە لە نارنجۆکی بێڕەزاترە...

ـ هم... باهۆز نازانێ بێتە ئێرە چیی بە سەر دێ... بە گۆرەوی‌یان گێژی دەکەین...

شەو درەنگانێک کێشکچی هەڵی‌ئەستاندن و گوتی هێندێک کەس بەرەو ئێرە دێن. دیارە لە برسان هیچیان خەویان لێنەکەوتبوو. هەموو هەستان، تفەنگیان بە دەستەوە گرت و خۆیان ئامادەی بەرەنگاربوونەوە کرد. لەو کاتە دا دەنگی نووزەی خەلیلیان بیست. ئیدی گەشانەوە. کۆمەڵێک کۆلکە داری وشکیان بە سەر ئاگرەکە دا کرد. پێشتر دەرگای ئەشکەوتەکەیان بە لکە داران گرتبوو و تەنیا کونێکیان هێشتبۆوە. ئەوەش بۆ ئەوە بوو کە هەم بەفر نەیەتە ژووری ئەشکەوتەکەوە و هەم گەرمتر بێ و ئاگرەکەش لە دووەرەوە دیار نەبێ.

کاتێک خەلیل و دوو هاوڕێکەی هاتنە ژوورێ، ناسینەوەیان زەحمەت بوو. دەموچاویان هەموو بەفر بوو و ریش و برۆ و سمێڵیان یەکتەخت بەستبووی. هەرکامە و کەلاکە مەڕێکیان هێنابوو، کە دیارە لە سەر خێشکی چکۆلە بە دووی خۆیان دا کێشابوون. حەمەد و هاوڕێیانی بێ ئەوەی یەک قسەش بکەن، خێرا کەلاکێکیان لەتلەت کرد، گۆشتەکەیان بە شیشانەوە کرد و لە سەر پۆلووانی‌یان دانان. بۆنی کەبابی هەموو ئەشکەوتەکەی پڕ کرد و ئەوەندەی دیکەش ئیشتیای کردنەوە. پاشان نانیان گەرم کردەوە و هەموو دانیشتن و بە بێ دەنگی، گۆشتەکەیان بە نانەوە خوارد. پاشان چونکە چەند ڕۆژ بوو لە برسان خەویان لێنەکەوتبوو، هەر تێر بوون، هەر یەکەو بە لایەکی دا کەوتن و خەویان لێکەوت. کاتێک دوای چەند سەعات خەو وەئاگا هاتن، خەلیل و هاوڕێیانی لە وێ نەمابوون و چووبوونەوە. ئەوە هێندێک نیگەرانی کردن. مەلا فەرهاد ترسی هەبوو شتێک بە سەر خەڵکی گوندی کونەبەردێ هاتبێ و لەوەش پەشیمان بوو کە بۆچی هێندێک پووڵی لە بری ئەو هەموو زەحمەت و ئەرک کێشانە نەدا بە خەلیلی! خۆ پێشتر دە بیری خۆی دا وای‌دانابوو کە کاتێک خەلیل گەڕایەوە، هێندێک دراوی وەک دەستخۆشانە بداتێ.

حەوتوێکی دیکەش بەو تێشووەی بۆیان هاتبوو، بەڕێچوون و دوای ئەوە دیسان هیچیان نەما و ناچار بوون هەر ئاوی کوڵیو بخۆنەوە. ئەو جار ئیدی وەزعیان زۆر شڕتر بوو و جاری وا بوو هێندەیان خۆ دەخوراند خوێنیان لە هەموو لەشی دەهات. هەر وا چاویان بڕیبووە خوارێ و چاوەڕوان بوون، بەڵام هەواڵێک لە خەلیل و هاوڕێیانی نەبوو. کرێوە و سەرماکە هێندێک ئەهوەن ببۆوە. ئێستا ئیدی دەبوو بیر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بکەنەوە و بڕیار بدەن. ئەگەر چەند ڕۆژی دیکەش هەر وا لە جێی خۆیان بە بێ بژیو مابانەوە، ئاشکرا بوو ئیدی هێزیان لە بەر دا نەدەما، نەیاندەتوانی بۆ هیچکوێ بچن، شەڕیشیان پێنەدەکرا و ئەو کات سەرهەنگ باهۆز بێ ئەوەی تەنانەت گوللەیەکیش بتەقێنێ، دەیتوانی هەمووان بە دیل بگرێ و ڕوونیش بوو چۆن لە گەڵیان دەجووڵاوە و چیی بە سەر دێنان!

بڕیاریان دا ئەوێ بە جێ بێڵن و بچنەوە خوارێ. خۆیان گورج کردەوە و لە بەفرێیان دا. نێزیک نیوەڕۆیە گەیشتنە سەر شاخێکی کە بە سەر گوندی کونە بەردێی دا دەڕوانی. لە کەلێنە بەردێکی گەورە دا خۆیان مات کرد. گوندەکە زۆر بێدەنگ و خامۆش دەهاتە بەرچاو. نە دووکەڵ لە کولانکەی ماڵەکان دەهاتە دەر، نە سەگ دەوەڕین، نە کەر دەیانزەڕاند، نە ماین دەیانحیلاند و نە کەڵەباب دەیانخوێند. حەمەد و هاوڕێیانی کاتێک گوندەکەیان بەو شێوەیە دی، زۆر نیگەران بوون. ئەوان هەموویان لە کەلێنە بەردەکە دا کۆ ببوونەوە، پشتیان بە پشتی یەکەوە دابوو و لە سەرمان ددانیان ددانی نەدەگرت. بەو شێوەیە تا ئێوارێ لە وێ مانەوە و چاوەڕوان بوون. گوندەکە دەتگوت چۆڵ کراوە و هیچ دەنگێکی لێنەدەهات.

حەمەد لە حالێک دا لە سەرمان دەلەرزی، گوتی:

ـ ڕەنگە لە بەر ئەو کەلێنەبەردەی ناوی ئەم گوندە نرابێ "کونە بەرد".

ـ نەخێر، لە وانەیە ئەو ناوە لە ناوی تایفەکەیان ڕا هاتبێ.

دورسونە کورد هاتە نێو باسەکەیانەوە:

ـ هەردووک بۆچوون هەڵەن. بەسەرهاتی ئەو ناوەی لە کن منە. سەردەمی کۆن پیاوچاکێک دێتە ئێرە بۆ ئەوەی خەڵکەکە ئامۆژگاری بکا، بەڵام خەڵکی دێیەکەی گوێیان نەداوەتێ و باوەڕیان پێینەبووە. پیاوچاکە کە پێیاندەڵێ: ئێستا کە ئێوە بڕوام پێناکەن، گوناهی خۆتان لە سەر خۆتان! ئەو جار پیاوچاکەکە دەستی بە کۆڵینی ئەو شاخەی کرد، دار و بەردیش وەک وییان کرد. تەنانەت ئاوی کانی و جۆگەکانیش هەڵگەڕانەوە و بەرەوژوور چوونەوە. پاشان پیاوچاکەکە کە دڵی زۆر لە خەڵکی ئاوەدانییە یەشابوو، قامکی ڕاست لە سەر ئەم ڕەوەزەی داگرت و قەڵەشتییەوە!

تەیموور گوتی:

ـ کوڕە بابە ئەوە هەر حیکایەتە و هیچی دی...

شاهێن گوتی:

ـ وانیە. ئەمن دەزانم ڕاستییەکە چۆنە: ڕۆژێکی هەژدیهایەک خۆی لە ڕەوەزێکی گەورە دەهاڵێنێ و بە درێشووکە دووفلیقانە سوورەکەی کونێکی دە بەدرەکەی دەکا، پاشان سەری دە کونەکەی دەنێ، ڕەوەزەکەی بەرز دەکاتەوە و دەیهێنێ لێرەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دادەنێ. کاتێک خەڵکەکە ئەوەی دەبینن، وەک ئەمڕۆ هەر یەکەی بە لایەکی دا هەڵدێن!
قاسم گوتی:
ـ ئەوەشیان هەر حیکایەتە!
باس و دمەقاڵەیەکی سەیریان لە نێو دا دروست بوو. هەر کەس لە سەر قسەی خۆی سوور بوو. وای لێهات وردە وردە دەنگیان بە سەر یەک دا بەرز کردەوە. چی وای نەمابوو قسە بە یەکتر بڵێن کە حەمەدۆک ناچار بوو خۆ تێهەڵقوتێنێ:
ـ بێدەنگ بن! دەڵێی خوا لێیگۆڕیون! چ جیاوازییەکی هەیە ئەو ڕەوەزە شێخێک کونی کردبێ، هەژدیهایەک بە درێشووکەی قەڵەشتبێتییەوە، یان شتێکی دیکە بووبێ. ئێستا ئێمە بۆخۆمان دە مەترسی داین و دەبێ بیر لە وە بکەینەوە چ بکەین! خۆ ئەمشۆ لەو کونەی دا بمێنینەوە، هەموو ڕەق هەڵدێین! ئێستا پێش ئەوەی هەوا بە تەواوی تاریک بێ، دەچینە نێو دێی...
دوای ئەو قسەیە حەمەد لە کونە بەردەکەی هاتە دەر و بەرەوخوار ڕۆیی. بایەکی وا توندی دەهات ئەو پیاوە بەهێزانەی بەلا دا دێنا. بەرد بە بەرد شوێنیان گوێزتەوە و بە ماتەماتە خۆیان گەیاندە نێزیک دێی. هێندێکیان مابوو، حەمەد ڕاوەستا. هەموو گەیشتنێ و کۆ بوونەوە. حەمەد گوتی:
ـ دەچینە ماڵێکی، وا نەکەین لە برسان و لە سەرمان دەمرین!
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ لە وانەیە بۆسەیان بۆ دانابینەوە. تەنانەت دوور نیە هەر ئێستا گەمارۆ درابین.
ـ نا، ئەگەر وا بوایە هەستمان پێدەکرد...
ـ ڕەنگە ژاندەرمەکان لە نێو دێی خۆیان حەشار دابێ و لە نەکاو لێماندەن. ئەو دێیە سەیر چۆل بووە، قەت شتی وام نەدیوە و لەوانەیە ئەوە بۆخۆی نیشانەی مەترسی بێ. پێموایە هەر بگەینە نێو دێی، لێماندەدەن.
ـ بەڵێ، بەڵێ، دوور نیە. بەڵام خۆ ناتوانین هەر لێرەش ڕاوەستین. لانی کەم بۆ ئەوەی سەرما نەمانبا، با بجووڵێین، بە وشیاری گەڕێک بە دەوری دێی دا لێدەین و گوندەکەی تاقیبکەینەوە.
خولێکیان بە دەوری گوندەکەی دا لێدا. حەمەد لە سەر ئەو باوەڕە بوو کە بچنە نێو دێی و خۆ بگەیەننە ماڵێکی، بەڵام مەلا فەرهاد هەر پێیوابوو بۆسەیان بۆ داناونەوە. ئاخرەکەی حەمەد گوتی:
ـ باشە ئەوە چ سوودێکی هەیە کە ئێمە هەر بە دەوری دێی دا بخولێینەوە. خۆ لە دەرێ هەر ناحاوێینەوە و لە سەرمان دەمرین. دەنا با بچێنە دێیەکی دیکە، دێیەکی نێزیک ئێرە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕێگای گوندێکی دیکەیان گرتە بەر و ڕۆیشتن. نیوەشەوێ ڕووناکاییەکیان لە گۆڕاییەکی خوارەوە لێ وەدیار کەوت، ئەو جار سەگێکیش وەڕی و بە دوای وی دا یەکی دیش... بە ڕاستی هێندە برسی بوون و هێندەیان سەرما بوو، نەیاندەزانی چۆن بە سەر پێوە ماون. ئەو جار هێندێک هێز و هومێدیان هاتەوە بەر و ئیدی بێ ئەوەی بیر لە بۆسە و شتی وا بکەنەوە، داپەڕینە خوارێ. بەو نیوە شەوەی چرای هەموو ماڵەکان داییسان. ماڵێکی گەورەیان لە پێشەوە وە بەر چاو هات. لە دەرگایان دا و ماوەیەک ڕاوەستان، بەڵام دەرگایان لێنەکرایەوە. هێندە شەکەت بوون، نەیاندەتوانی خۆ بە سەر پێوە ڕاگرن. دیسان لێیان دایەوە، بەڵام هەر نەکرایەوە. هێندێک مات بوون و گوێیان ڕاگرت. دەنگی ناڵەناڵی لە ژورێ دەهات. ڕۆستەمە کورد خەنجەرەکەی هەڵکێشا، بە کونی دەرگا دا ئاڵقەڕەزی دەرگاکەی هەڵگرت و هەموویان یەکجێ چوونە ژوورێ. هەموو بنەماڵەکە لە دەوری سۆبەی دە جێیە دا کەتبوون ەو دەیاننالآند.

حەمەد لە سەرەخۆ گوتی:

ـ ئەو چییە؟ هەمووتان نەخۆشن؟

پیاوێکی ڕیش سپییان تێدا بوو، سەری هەڵێنا و لە حاڵێک دا وەک مێژۆکەی دەلەرزی، هەوڵی دا قسان بکا، بەڵام نەیتوانی و دە جێیە کەوتەوە. حەمەد گوتی:

ـ هیوادارم خوا چاکتان کاتەوە.

پاشان چوونە ماڵێکی دیکە. لە وێش هەر وا دەرگایان لێنەکرایەوە، دورسون بە نووکی خەنجەرێ، ئاڵقەرەزەکەی هەڵگرت. کە چوونە ژوورێ دیتیان خەڵکی ئەو ماڵەش هەموو کەوتوون. ئاگری سۆبەکەشیان دامرکابوو و ژوورەکەیان سارد بوو. یەکێک لەو پیاوانەی لە وێ کەوتبوون، هەستا، بۆڵەبۆڵێکی کرد، کە تەنیا ئەوەندەی لێحاڵی بوون:

ـ ژاندەرمان... نایب ئەلیاس... بچن بۆ لای نایب ئەلیاسی...

لەدەرگای شەش ماڵی دیکەشیان دا، هەموویان هەر ئەو مەرەدەیان بە سەر هاتبوو. سەرەنجام گەیشتنە ماڵی نایب ئەلیاسی. لە ماڵی ئەوانیش سۆبەکە کوژابۆوە، هەموو بنەماڵەکەیان کەوتبوون و ناڵەناڵیان بوو. نایب ئەلیاس کە چاوی بە حەمەدۆک و هاوڕێیانی کەوت بزەیەکی هاتێ و گوتی:

ـ بەخێر بێی، حەمەدۆک! گەورەت کردین. یارەبی خودا هەر بتپارێزێ، کوڕم. ئەتۆ سڵامەت بی، قەیدێ ناکا ئێمە لە سەرتۆ هەرچی بە سەرمان دێ، با بێ. حەمەدۆک، ڕۆڵە، ئەتۆ لە لای ئێمە هێندە خۆشەویستی، ئەگەر درویێکت دە لاقی ڕاچێ، دڵی ئێمە ژانێ دەکا. دەزانی کاتێک تۆ و هاوڕێیانت لێرە دەبینم، چەندە سەربەرزم؟ ئەو کافرە هێندەی لێداوین، تەنانەت کەسمان توانای ئەوەی نیە ئاوردووی بێنێ و سۆبەکەش هەڵکا! یاخوا بەخێر بێن. زۆر باش بوو هاتن! دەزانم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زۆر ماندوو و شەکەتن، بەڵام چار نیە دەبێ بۆخۆتان داری بێنن و سۆبەکەی هەڵکەن. ئاوردووەکە لە قولینچێکی تەویلەی هەڵچنراوە. بەڵام ڕۆڵە، تفەنگەکانتان لە خۆتان دوور مەکەنەوە، چونکە ئەو پیاوکوژە لەو دەوروبەرەی دەخولێتەوە و خوا دەزانێ ئێستا خەڵکی چ گوندێکی دارکاری دەکا!

هەمزە و شاهێن کە هەردووکیان کۆنە شوان بوون و لە وانی دیبیان کەمتر شەکەتی پێوە دیار بوو، دەسبەجێ هەستان، ئاوردوویان هێنا، سۆبەیان پڕ کرد و زۆری پێنەچوو ژوورەکە گەرم دا هات.

نایب ئەلیاس گوتی:

ـ چایەکیش لێنێن. کەتری و چادان و شتی وا لەو گۆشەیەن. خەجاڵەتین کە ئاوا قەدری میوانی دەگرین و ئێوە بۆخۆتان زەحمەتەکە دەکێشن، بەڵام بە داخەوە وەک دەبینن ئێمە کەسمان ناتوانێ لە جێیخۆی هەستێ. ئەو بێدینە لاقولەتەری هەمووەمانی تێککردۆتەوە.

لە حاڵێک دا میوانەکان دەهاتن و دەچوون و خەریکی ئامادە کردنی جەمی بەیانی بوون، بنەماڵەی نایب ئەلیاسی باڵنجیان وە بەر پشتی خۆیان دابوون و و بە شەرمەوە چاویان لە هەڵسووڕانی ئەوان دەکرد.

نایب ئەلیاس گوتی:

ـ ئەو کابرایە بە ڕاستی باهۆزە، کە هات هەموو خەڵکی ئەو گوندەی تێکەوە پێچا و یەکی بە سەر پێوە نەهێشت. پیاو، ژن، منداڵ، گەورە و چووکی هەموو گۆج و ئیفلیج کردن! پشیلەکانی بۆ گیرابان، ئەوانیشی دارکاری دەکرد! بە ڕاستی وەک بۆرانێکی توند لە گوندی ئێمەی دا! ئای خوایە چی بە سەر هێناین. بەڵام دیسان با وەبیرتان بێنمەوە، بۆ خاتری خوای تفەنگەکانتان با لە بەر دەستان بن، لە سەر خواردنێش با لێتان دوور نەبن! ئەو مەلعوونە دوور نیە بگەڕێتەوە... لە بیرت بێ حەمەدۆک، هەر دیتت، دەبێ بیکوژی!

حەمەد و هاوڕێیانی لە بن سۆبەکەی دانیشتبوون، شووشە سەهۆڵی سەر برۆ و سمێڵیان تاوێک بوو کردبوویەوە و جل و بەرگەکانیشیان خاو ببوونەوە. ئەو جار بۆگەنیوی لەش و جل و بەرگەکانیان ژوورەکەی پڕ کرد. نایب ئەلیاس دەسبەجێ هەستی بەوە کرد و بۆ ئەوەی میوانەکانی خەجاڵەت نەبنەوە، گوتی:

ـ نارەحەت مەبن کوڕینە! ئێمە کاتێک لە کێوی ئەڵڵاهەئەکبەڕی شەڕمان دەکرد، لە بەر بێئاویان زۆر لە ئێستای ئێوە چڵکنتر و دزوێنتر ببووین. ئێمەش بۆگەنیومان لێدەهات و لەشیشمان پڕ بوو لە کێچ و ئەسپێ!

پاشان بزەیەکی شێرینی هاتێ و دووپاتی کردەوە:

ـ هیچ خەمتان نەبێ! ئەوپەڕەکەی سبەی، یان دووسبەی مامە نایب ئەلیاسی خۆتان دەکەوێتەوە سەرپێیان، جا ئاوتان بۆ گەرم دەکا، لفکە و سابوونتان دەداتێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و پێتان خۆشە لە بەیانییەوە تا ئێوارێ هەر خۆتان بشۆن. کاتێک ئەمن بۆخۆم لە شەڕێ بووم، جارێکیان بریندار بووم و دوای ئەوەی برینەکەم چاک بۆوە، چوومە حەمامی نەخۆشخانەکەی و ڕۆژێکی تەواو هەتا ئێوارێ هەر خۆم شوت. ئەگەر لێیانگەڕابایەم پێمخۆش بوو سێ شەو و ڕۆژان نەهاتبامە دەر و هەر خۆم شوتبا.
لێرە دا لە نەکاو ئەو باسەی بڕییەوە و ڕووی دە مەلا فەرهادی کرد:
ـ ئەرێ خۆ پێتاننەگوتم ناوتان چییە! ئەتۆ دەبێ مەلا فەرهاد بی، وانیە؟
مەلا فەرهاد پێکەنی و گوتی:
ـ بەڵێ، وایە.
ـ ئەتۆش قاسمی؟ ئەتۆش تەیموور یۆرۆکی و ئەوەش کە لەو بەری دانیشتتوە، شاهێنە، وایە؟
ـ نایب ئەلیاس، وا دیارە هەمووان دەناسی!
ـ هەموو کەس دەتانناسێ، کوڕە ئازا چاوڕەشەکانم! ئێستا با پێتانبڵێم: ئەو ژوورەی سەرەوە هەنگوین، پەنیر و ڕۆنی کەرەی لێیە... بچن بێنن و بخۆن! بەیانیش مامە ئەلیاستان مەڕێکی چاکتان بۆ دەکوژێتەوە!
هەمزە نانەکەی لە سەر مەجومعەیەکی مسی گەورە دانا و هێنای. حەمەد و هاوڕێیانی دەستیان بە نانخواردنێ کرد. هێندە برسی بوون، شەویلکەیان وەک ئاشی دەگەڕا و پاروو بە دووی پارووی دا دە زاریان دەنا. ئەلیاس یەک ـ دوو سەرینی دە بەر پشتی نابوون، لە سەر دۆشەکەکەی دانیشتبوو و تێیانەوە ڕامابوو:
ـ لەسەرەخۆ بخۆن ڕۆڵەکانم! ئێوە چەند ڕۆژە هیچتان نەخواردوە و زۆر برسین. کەسێکیش ئاوا برسی بێ، نابێ زۆری بخوا. چونکە زگتان هەڵدەمسێ و دەگیرێ! ئەو کات ئەگەر باهۆز بێتەوە ئێرە، ناتوانن شەڕی لە گەڵ بکەن و هەمووتان وەک کەوی هەڵوەدای نێو بەفرێ دەگرێ...
کاتێک حەمەد و هاوڕێیانی لە خواردنی جەمی بەیانی بوونەوە، قاوەڵتوون بوو. نە کووپە هەنگوینی تێدا مابوو، نە پێستە پەنیر و نە تەبەک نان. هەرچی هەبوو خواردبوویان. ئەو جار هەموویان خەو دایگرتبوون و لە بن سۆبەی بە دیوارییەوە وێژینگیان دەدان. وا دیار بوو ئامۆژگارییەکەی نایب ئەلیاسیشیان لە بیر چووبۆوە. کاتێک ئەلیاس بیری لەو کەمتەرخەمییەیان کردەوە، تووڕە بوو و گوتی:
ـ بڕوانە، بڕوانە، ئەو جووچکە کەڵەشێرانە! یانی بە ڕاستی ئەو حەمەدۆکە، هەمان چەتەی بەنێوبانگە؟ خۆ وەڵڵاهی ئێستا سەرجووخەیەک لە گەڵ دوو ژاندەرمەی ڕووتەڵە لێیان وەژوور کەون، هەموویان دەگرن، پەتیان دە ملی دەخەن و بە دوای خۆیان دا بەرەو شار ڕەکێشیان دەکەن.
نایب ئەلیاس زۆر لەو کەمتەرخەمییەیان تووڕە بوو و هەر چی بە سەر زاری دا هات، گوتی، بەڵام لە نەکاو ڕقی نیشتەوە، خاو بۆوە و کە زیاتریان لێ ورد بۆوە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زگی پێیان سووتا و بیری کردەوە: خودا دەزانێ ئەو بەستەزمانانە دەو بەفر و بۆرانەی دا بە بێ خەو، خواردن و خواردنەوە، چەندە ڕۆیشتوون، چەند ماونەوە و چەندە شەکەت و ماندوو بوون و ژاندەرمەشیان هەر بە دووەوە بوون. ئەو جار فرمێسکی لە چاوان هاتنە خوار و لە ژێر لێوی‌یەوە گوتی:

ـ یاغیگەری سەخت و ناخۆشە و کاری هەموو کەس نیە... کابرای یاغی ڕوحی لە سەر بەری دەستی‌یەتی... باشە بەو حاڵەش چەتە چیی پێ‌دەبڕێ؟ لە خۆڕا ئەو کوێرەوەری و چەرمەسەری‌یەی بۆ قبووڵ دەکا؟

لە خۆوە دووپاتی کردەوە:

ـ لەخۆڕا! بەڵام چەتە هەر نابڕێن! هەتا دنیا هەیە یاغیش هەر دەبن! خەڵکی وا هەر دەبن، چەک بە دەستەوە بگرن و لە شاخی دەن!

ئەو جار لە دڵی خۆی دا گوتی، ئەوە شانازی‌یەکی گەورەیە حەمەدۆک میوانی منە. هەموو کەس ئەو شانازی‌یەی پێ‌نابڕێ... ئەو جار وردە وردە ئێشی لاقەکانی لەبیر چۆوە و بەدەم ئەو چەشنە خەیاڵ و فکرانەوە چووە خەوێکی قووڵەوە.

کاتێک حەمەد و هاوڕێیانی وە خەبەر هاتن، نایب ئەلیاس هەستابوو. لاقی هێشتا تا ڕادەیەکی هەر ئەستووربوون، بەڵام جووتێک گۆرەویی میرزایی جوانی هەڵکێشابوون.

حەمەد و هاوڕێیانی ئاوێکیان بە دەم و چاویان دا کرد. ژنەکانی نایبی و بووکەکانی هەستابوونەوە و خەریک بوون نانیان بۆخۆیان ساز دەکرد. بۆنی قاوەی تازەلێنراو ژوورەکەی پڕ کردبوو. نایب ئەلیاس حەمەد و هاوڕێیانی بردە ژووری میوانان و گوتی:

ـ ئاومان بۆ گەرم کردوون. ئێستا کاتی ئەوەیە بە نۆرە بچن و خۆتان بشۆن. دە خەمی سابوونیش دا مەبن و هەرچەندی پێتان خۆشە بە کاری بێنن. لەمێژ نیە گۆنی‌یەکی پڕم سابوونی سپیی بۆنخۆش لە ماراشێ ڕا بۆ هاتوە... کاتێک خۆتان شوت، هەموو وەک لە خەڵێفی مێشەنگوینی هاتبەنە دەر، بۆنی هەنگوینیتان لێ‌دێ!

هەتا دوای نیوەڕۆیە هەموو خۆیان شوت و دوایە هەستیان دەکرد وەک باڵندەی سووک بوون.

نایب ئەلیاس بەرانێکی گەورەی بۆ کوشتنەوە. خێزانی پڵاو و گۆشتێکی چاکی ساز کرد و کولێرە ناسکەشی کردن. لەو کاتە دا ئاغای دێیەکەیان بە کۆڵێ هێنا. پیاوێک لە کۆڵی کردبوو و چەند جووتێریش کە تا ڕادەیەک باشتر ببوون، لە گەڵی بوون. ئەوانیش هاتن، لە گەڵ حەمەد و هاوڕێیانی دانیشتن. خەڵکەکە بە چاوی ڕێز و خۆشەویستی‌یەوە لە حەمەدیان دەڕوانی و سەرەڕای ئەو بارودۆخە ناخۆشەی تێی‌دابوون، خۆشحاڵ بوون، کە بە دیداری حەمەدۆکی شاد دەبن. هەموو بە یەکەوە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەکاوەخۆ نانیان خوارد و پاشان وێرای شوکری خودای، سوپاسی کابانیان کرد کە ئەو چێشتە خۆشەی بۆ ساز کردبوون و هەر وەها سوپاسی خانەخوێشیان کرد.
ئەو جار نایب ئەلیاس هێندێکی دیکەشی لە بەسەرهاتی خۆی بۆ گێرانەوە و گوتی:
ـ ئەمن دە شەڕێ دا بە دیل گیرام و لە ماوەی دیلی‌یەکەم دا کاریان پێ‌دەکردم، ڕێگایان پێ خۆش دەکردم، بەردیان پێ‌دەشکاندم و سەنگەریان پێ‌هەڵدەکەندم، بەڵام هەرگیز کەسم خراپتر لەو باهۆزەی نەدیوە. ئەو کابرایە هەر پێی‌خۆشە خەڵکی ئازار بدا و بیانشکێنێ. پێی‌وایە ئەو خەڵکە بنیادەم نین، بایەخ بۆ کەسایەتیی هیچ‌کەس دانانێ، پێی‌وایە کەس مێشیش نیە! مێرووش نیە، کرمیش نیە! وەک شێتان چاو لە پیاوی دەکا. دیارە کەسێکیش کە بە دایم هەر خەڵکی ئەشکەنجە و ئازار دەدا، هەر شێتە ئیدی! هیچ بنیادەمێکی ئاسایی پێی‌خۆش نیە خەڵکی دیکە ئازار بدا، بەڵام ئەو کەیفی بە ئازاردانی خەڵک دێ. ئەمن لە زۆر بەرەی جۆراوجۆر شەڕم کردوە، بەڵام زاڵمتر لە وەم هەر نەدیوە! شتێکی ڕوونە کە ئەمن بە دژی دێوەزمەیەکی ئاوا کە ئێمەی پێ ئینسان نیە، ڕادەوەستم. ئاخ، لە بەر چاوی ئەو چەشنە کەسانە بایەخی ئێمە لەو هێسترانە کەمترە کە باری گورهانەکەیان لێ‌دەنێن. ئەو پیاوکوژە خوێنمژە کاتێک دەنگی ناڵەناڵی ئێمەی دەبیست، کەیفی ساز دەبوو و چاوی دەسووڕان! نەخێر هیچ کەس وەک ئەو کابرایەی زاڵم، ناپیاو و بێشەرەف نیە... لەو کاتە دا کە پیاوەکانی بە داران لە بەری لاقیان دەدام، ئەویش بەنووکە شەپان وەرمگەڕابۆیە، نە سەری دەپاراستم، نە سینگم، نە دەموچاوم و نە زگم، هەر کەفی دەچاند، جنێوی دەدان و لێی‌دەدام!

کاتێک باهۆز لە شاری وەدەر کەوت، لە گوندێکی خۆش، کە کەوتبووە سەر ڕێگایەی، لای دا و گورهانە ژاندەرمەکەی دە نێو دێی کرد. کاتێک ژاندەرمەکان لە گوندەکەی وەدەرکەوتنەوە، دێیەکە یەک کەسی وای تێدا نەمابوو بتوانێ بە سەر پێوە ڕاوەستێ. ئیدی ئەوجار سەرهەنگ عەزمی هەتا تووشی دەستەی حەمەدۆکی دەبوو، سەرکەوتنی وەدەست نەدێنا، حەمەد لە دەستی دەرباز دەبوو، یان پیاوەکانی بریندار دەبوون و تێدا دەچوون، بەربینی بە جووتێران دەگرت، خەڵکی دێیەکی بە تەوای شڕوشپڕێو دەکرد و داخی دڵی خۆی بە وان دەڕشت. دەی‌گوت چ جیاوازی‌یەکی هەیە؟ خەڵکی ئەو گوندانە هەموویان درۆزن و کافرن و هەموویان بە ژن، منداڵ، گەورە و چکۆڵەوە حەمەدۆکن.
بەو شێوەیە باهۆز دە بیری ئەوە دا نەبوو کە بەزەیی بە دێهاتی‌یان دابێ و لێیان خۆش بێ. دەی‌گوت هەمووان بنەبڕ دەکەم.
جووتێرەکانی تووڕووسی دە ترس و دڵەڕاوکێیەکی سەیر دا دەژیان. هەرچەند بەفرێکی زۆر دە عەرزی دا بوو، بە دایمەش کڕێوە و بۆران بوو و سەرما حەشری

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەکرد، کاتێک دەیانبیست ژاندەرمە بەرەو دێیەکەیان دێن، دێیان چۆل دەکرد و هەڵدەهاتن. دەچوونە دێیەکی دوور، یان خۆیان لە نێو ئەشکەوتان دا حەشار دەدا و یان شۆڕدەبوونەوە بۆ لای چوکووڕاوایە. خەڵکی گوندی کونە بەردێش قیروسیایان لە ماڵ وحاڵیان کردبوو و پێش ئەوەی باهۆز بگاتە ئەوێ، هەڵاتبوون و هیچ کەس نەیدەزانی چووبوونە کوێ. تەنیا ئەوە ڕوون بوو کە گوندەکەیان چۆل کردبوو و بەپێی ئەو هەواڵانەش کە بە دوای یەک دا بڵاو دەبوونەوە، زۆر گوندی دیکەش چۆل کرابوون و کەس نەیدەزانی خەڵکەکە چی‌یان بە سەر هاتوە.
مەسەلێکی کۆن هەیە دەڵێ: ترس ئەگەر زاڵ بوو، هەموو شتێک تێکدەشکێنێ، تەنانەت شاخەکانیش خۆی لە بەر ناگرن. سەرهەنگ عەزمیش هەر مەبەستی ئەوە بوو ئەو جووتێرە دڕندانە لە ترسان دڵیان بتۆقێ. دەیگوت دەبێ وایان لێبکەم، ئاوات بۆ سەردەمی مراد پاشای گۆڕکۆڵ بخوازن. گۆڕی گیانیان بێ! ئاخرەکەی بۆخۆیان وایان لێدێ حەمەدی دەگرن و بە دەست بەسراوی دەیدەنە دەست وی. بەڵێ، ئەو جووتێرانە ئاوان ئیدی! جاری وایە بۆ ئازایەتی‌یە کەسیان ناگاتێ و هێندێک جاریش لە هەموو خەڵکی دنیایە ترسەنۆکترن.
ـ هەموو عارف سایم بەگ بوو ئەو کابرا دڕندەیەی دە ئێمە بەردا. خۆ ئێمە شتێکی خراپمان نەکردوە! تاوانمان چی‌یە؟ ئەمن عارف سایم بەگی دەناسم. دیتوومە. دەزانم چەندە لەخۆبایی‌یە. بریا هەردووک چاوم کوێر بووبان و قەتم نەدیبایە! بە چاوی سووک لە خەڵکی دەڕوانێ، وەک بەردت پێدادا وایە! ئەمن پێمخۆش نیە کەس بکوژم، چونکە کوشتنی بەندەکانی خوای بە ڕەوا نازانم، تەنانەت ئەگەر زۆریش خراپ بن! ئەمن زۆر شەڕم دیون و ئیدی لە شەڕ و خوێنڕشتن بێزارم، بەڵام بە دڵ پێمخۆشە ئەو کابرایەی، ئەو عارف سایم بەگەی بکوژم. ئەو شتانە هەموو دە بن سەری وی دان.
لە بەری پێی ڕا هەتا تەپڵی سەری تووڕەیی لێدەباری:
ـ حەمەدۆک، کوڕم، بە هیچ شێوەیەک لە تۆ تووڕە نیم! ئەوەگرینگ نیە کە لە سەر تۆ ئاوا بە سەر ئەو خەڵکەی دێنن. خودا و پێغەمبەر بە شاهید دەگرم خۆشم دەوێی! ئەو کاتەش کە ئەو کابرایە لەسەر تۆ بێڕێزیی پێ دەکردین و لێی دەداین، هەر خۆشم دەویستی! ئەتۆ ئەوەی دەکەی، کە دەبێ بی‌کەی! ئەتۆ ڕێگای خۆت هەڵبژاردوە و گەڕانەوەت نیە! دیارە ئەتۆش بە ڕۆژی خۆی یان گوللەیەکت وێدەکەوێ، یان لە دار دەدرێی! لەوەتا دنیا هەیە، کەس نەیدیوە پیاوی وەک تۆ بە پیری، بە کۆخەکۆخ و جرپەجرپ دە جێیە دا بمرن! بۆخۆشت ئەوەی دەزانی ئیدی؟
حەمەد پێکەنی و گوتی:
ـ بەڵێ، دەزانم.
ـ بەڵێ دەزانی، بەڵام لە شاخی دەمێنیەوە و ستەمکاری وەک عەبدیخانی دەکوژی...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بەڵێ...
ـ بەڵام وا بزانم ئەو جار دەرباز نابی. باهۆز زۆر دڕندەیە...
ـ بۆخۆشم پێموایە.
ـ جار جار بیر لەوە ناکەیەوە لەوانەیە چۆن بمری؟
ـ بۆچی، زۆر جار بیری وا دەکەمەوە.
ـ هەر خوا بۆخۆی دەزانێ تا ئێستا چەند جار مردووی!
ـ زۆر جار! ئەوان هەموو ڕۆژێ جارێک ئەمن دەکوژن...
ـ لێرە، لە شاخی، پیاو تا جارێک زیندوو دەبێتەوە، هەزار جار دەمرێ.
ـ بەڵێ، ئەوە مەسەلێکی کۆنە و ڕاستیشە.
ـ کە وا بوو گوێم لێبگرە، بزانە چت پێدەڵێم، حەمەدۆک!
ـ گوێم لێتە، مام ئەلیاس.
ـ ئەو گوندە چۆلکراوانە... زۆر باش بوو نەچوونە نێو گوندی کونەبەردێ. با پێت بڵێم، دوور نیە هەر کام لەو گوندە چۆلکراوانە بۆسەیەک بن. باهۆز لە وانەیە لە هەر شوێنەی کۆمەڵێک لە پیاوەکانی خۆی دامەزراندبێ و بۆسەی بۆ دانابنەوە. لە هەموو شوێنێکیش بە سانایی دەتوانێ تەڵەتان بۆ دانێتەوە. دەزانی بۆ؟ چونکە گوندەکان کەسیان لێنەماوە وشیارتان کاتەوە. ئەو جار کاری ئێوە زۆر سەختتر دەبێ، حەمەدۆک. باهۆز هەوڵ دەدا کانییەکانی دەوروبەرت وشک کا، هەتا ئاخرەکەی وات لێبێ وەک ماسی کە ئاوی بە سەر دا وشک دەبێ، لە وشکاییدا زار داپچڕی و ئیدی تەنانەت بۆ گرتنت پێویستیی بە دەستدرێژکردنیش نەبێ و بۆخۆت بچیە بەر دەستی.
ـ بەڵێ، دەزانم، ئەوە تاکتیکی "عەرزی سووتاو"ی پێدەڵێن...
ـ بژی حەمەد، خوا بتپارێزێ. ڕێگاکەت ڕێگایەکی ڕاستە. ڕێگایەکی پیرۆزە.
ـ خوا تۆش بپارێزێ، مامە ئەلیاس!
ـ خەڵکەکە کاتێک بیستیان تۆ لێرەی، هەموو ژانی لەشی خۆیان لە بیر چۆوە. پێیان خۆشە بتبینن.
ـ زۆر باشە، پێتباشە گەڕێک بە دێی دا بگەڕێین و چاکۆخۆشییەکیان لە گەڵ بکەین؟
ـ ئاوا زۆر باش دەبێ و هەموو دەتبینن.
ـ بەڵام با لە پێش دا ڕیشم بتاشم. پێمخۆش نیە خەڵک ئاوام ببینن.
ـ ڕاست دەکەی. ئێستا سەرتاشێکت بۆ بانگ دەکەم. هەر ئێستا.
ناردی سەرتاشێکی لاویان هێنا. کوڕەکە لە کاتێک دا فلچەی بەکەفی بە ڕدێنی حەمەدی دا دێنا و ڕدێنی دەخووساند، سەری بردە بن گوێی و گوتی: "ئەمن لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەکێک لە دەستە حەمەدەکان دام". ئەویش دارکاری کرابوو و لاقی هێندە دێشان کە بە زەحمەت خۆی بە پێوە ڕادەگرت.
دوای ئەوەی چەتەکان هەموو ڕیشیان تاشی، ڕەخت و تفەنگیان لە خۆ بەستن و چوون بۆ نێو دێی. بەشێکی بەرچاو لە خەڵکەکە لە نێوەڕاستی دێی کۆ ببوونەوە و ئی دیکەش هەر وا دەهاتن. هەموویان دەشەلین و ئی وا بوو بە گۆچانی دەڕۆیی. حەمەد و هاوڕێیانی لە سەر کانی‌یە ڕاوەستابوون. کانی‌یەکە لەبن دار پەڵکێکی گەورە دەهاتە دەرێ. ئاوەکە بەستبووی.
نایب ئەلیاس گوتی:
ـ خوشکان و برایان، ئەوە حەمەدۆکە.
ـ هیچکەس نە یەک وشەی بە زاری دا هات و نە بزووت. بێدنگ ڕاوەستابوون، دەنگی هەناسەکێشانی‌شیان نەدەهات. نایب ئەلیاس قۆڵی دە قۆڵی حەمەدۆکی کرد و کێشای. حەمەد لە گەڵی ڕۆیی، چاوێکیشی هەر لە لای حەشیمەتەکەی بوو و هێندێک ئاڵۆز ببوو. خەڵکەکە بێ ئەوەی بێدەنگی‌یەکەیان بشکێنن، بڵاوەیان کرد.
ئەلیاس لە دەوری جحێڵی‌یە دا ڕاوچی‌یەکی کارامە بوو. پاشان بردبوویانە بەرەی شەڕ، نۆ ساڵ لە وێ مابۆوە و بە ئەنگێوەیەکی چاک ناوبانگی دەرکردبوو. ئێستا لێرە، لە گوندەکەی خۆی مەڕدار بوو و ماڵاتی بەخێو دەکرد. مەڕ و جوانەگای نایب ئەلیاسی بەناوبانگ بوون. ئەلیاس دەوڵەمەند بوو و ژیانێکی خۆشی هەبوو.
هەر وا کە قۆڵیان دە قۆڵی یەکتر دا بوو و بۆ لای ماڵێ دەچوونەوە، مام ئەلیاس لە سەرخۆ بە حەمەدی گوت:
ـ با پێت بڵێم، عەزمی باهۆز لە ئەستۆی من. شەرت بێ سەد گیانی هەبێ، یەکی پێنەیەڵم. دیارە ئەو منی نەکوشتوە، بەڵام شکاندوومی و سووکایەتی پێکردووم. وای لێکردم لە بەر چاوی ماڵ و منداڵم و دەروجیرانم وەک سەگ بقرووسکێنم. ئابڕووی بردم.
حەمەد هەوڵی دا دژایەتیی بڕیارەکەی بکا، بەڵام نایب ئەلیاس نەی‌هێشت قسە بکا و گوتی:
ـ هەر بۆیەم پێگوتی کە ئاگادار بی. قسە لێکردنیشی ناوی، بەڵام ئەوە لە بەینی من و خۆت دایە و نای‌درکێنی...
ـ تێدەگەم، نایب. بەڵێنیشت پێدەدەم کەس لێم‌نازانێ...
ـ زۆر باشە، ئەوە دڵنیا بووم کە ئەو نەهێنی‌یە دەپارێزی... ئەرێ، پێم‌وایە مەلا فەرهاد زۆر پیاوی چاکە، وانیە؟
حەمەد وەڵامی دایەوە:
ـ ئەرێوەڵڵا، نایب ئەلیاس. مەلا فەرهاد دڵی زۆر گەورەیە، هەرچەندی بڵێی گەورەیە و پڕیشە لە ڕێز و خۆشەویستی. پیاوێکی یەکجار ئازاشە. لە ژیانم دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پیاوی ئاقڵ و پاکی وەک ویم نەدیوە. مامە ئەلیاس هێندێک جار دەروونم دەشێوێ، دەترسم و هەموو گیانم دەلەرزێ. لەو ڕۆژەی دەترسم ئەو بکوژرێ. بە دڵ پێمخۆشە دەست لە ژیانی یاغیگەرییە بکێشێتەوە، بچێتە شوێنێکی دوور و لە وێ مەلایەتیی خۆی بکا، ژنێ بێنێ و ماڵومنداڵێکی هەبێ. سەد جاریشم قسە لە گەڵ کردوە و ئەوانەم پێگوتوە، بەڵام ئەو قەت هیچ ناڵێ و بە قسەشم ناکا.

ـ ئەویش دەستی پێ لەو کارەی هەڵناگیرێ. ئەویش دەزانێ دەبێ هەزار جار بمرێ، تا جارێک زیندوو دەبێتەوە... ئەویش وەک خۆتە... لەخۆڕا ئازاری مەدە و فکری ئاڵۆز مەکە. ئەگەر بۆخۆی پێشتر پێیخۆش بووبایە، مەلایەتی چی؟ دەیتوانی ببێ بە موفتیش! دەیتوانی خانوو و سامانێکی باشی هەبێ... بەڵام بۆخۆت دەزانی کە چەندە خەڵک لەو شاخانە، لەو دەشتە پانوبەرینەی خوارێ و لە هەموو ئاناتۆلی دەچەوسێنەوە. ئەو هەموو هەژارانە دەبینی کە نانی شەوێیان نیە و لە برسان خوێن دەگرین...

ـ بەڵام ئێمە سوودێکمان بۆ وان نیە و زیانیشیان لێدەدەین. دیتووتە لە سەر ئێمە چییان بە سەر دێنن؟ هەر ئێستا لە سەر کانییە، کاتێک ئەو خەڵکەم لەو حاڵەی دا دی، ئەوەندە بەخۆدا شکامەوە، کە نەموێرا چاو لە چاویان کەم. وەخت بوو لە شەرمان بمرم. پێمخۆشبوو عەرزەکە لە بن پێم قەڵشیباوە و قووتی دابام!

ـ لە هەڵە دای حەمەد! وانیە! ئەوان زۆریش هەستیان بە سەربەرزی دەکرد. نەتدی جلی چەند جوانیان دە بەر کردبوو و خۆیان ڕازاندبۆوە؟ سەرنجت نەدایە ژنەکان دەسماڵی پووڵەکەداریان بە سەریان دادابوو، کچەکان و ژنە جحێڵەکان دەسماڵی سوور و ژنە پیرەکانیش دەسماڵی سپی؟

حەمەد پێکەنی:

ـ بە ڕاستی ئەوە شتێکی جێگای سەرنج و سەیرە!

ـ بەڵێ، هەر وایە!

کاتێک چوونەوە ژووری میوانان، دیتیان ژوورەکە پڕە لە خەڵک. وەلی دۆرانی گۆرانیبێژ سازەکەی بە دەستەوە بوو و چاوەڕوانی وان بوو. کاتێک حەمەد هاتە ژوور، هەموو خەڵکەکە یەکپێ لە بەری بڵیند بوون. حەمەد هێندەی شەرم کرد، نەیدەزانی چ بکا. باشە ئەو خەڵکە بۆ ئەویان هێندە پێ گرینگ بوو؟ بۆ هێندەیان ڕێز دەگرت؟ بۆچی وەک برای خۆیان و کوڕی خۆیان خۆشیان دەویست؟ هەر چی بیری دەکردەوە، وەڵامێکی بۆ ئەو پرسیارانە نەدەدۆزییەوە.

کاتێک هەموو لە جێی خۆیان دانیشتنەوە، گۆرانیبێژەکە سازەکەی بە سینگییەوە نا و بە دەنگێکی خەمبزوێن لە گەڵ نەوای سازەکەی دەستی بە گۆرانیگوتنێ کرد. دە گۆرانییەکەی دا باسی حەمەدۆکی دەکرد و پێیهەڵدەگوت. دەیکردە هەڵۆی چیا بەرزەکان و سەرهەنگ عەزمیشی دە قوڕەڕەشێوە دەبرد. هەر بەندێکی بۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدی دادەنا و یەکیش بۆ سەرهەنگ عەزمی. حەمەد پاک بوو، جوان بوو، باش بوو و ئازا بوو و لە بەرامبەر دا سەرهەنگیش دڵڕەق بوو، ستەمکار بوو، ناحەز بوو...
حەمەد بەو گۆرانی‌یەی شێوابوو، شەرمی دەکرد و هەموو گیانی دە ئارەقەی دا شەلاڵ ببوو. ناچار سەری بردە بن گوێی مەلا فەرهادی و بە سرتە گوتی:
ـ کاکە گیان، تۆخوا داوای لێبکە ئەو گۆرانی‌یەی نەڵێ.
مەلا فەرهاد هیندێک دەنگی بەرز کردەوە و گوتی:
ـ کاک وەلی، پیاوی چاک بە چیدی ئەو گۆرانی‌یەی مەڵێ! بڕوانە! نەتدیوە حەمەد چەندی ئارەقە کردوە؟ حەمەد ئەو چەشنە پێهەڵگوتنەی بە کەیفێ نیە...
وەلی دۆران بە ناڕەحەتی‌یەوە گوتی:
ـ ناتوانم بیبڕمەوە! ناتوانم! خۆ من نۆکەری بابی ئێوە نیم! ئەمن شایەرم و لە هەر شوێنێک چم پێخۆش بێ، ئەوەی دەڵێم! پێمخۆش بێ، دەتوانم شتی خراپیش بە حەمەدۆکەکەت بڵێم!
ـ دەزانم...
ـ کەس بۆی نیە خۆی دە کاری من هەڵقوتێنێ! حەمەدۆکیش بۆی نیە!
ـ بەڵێ، بێگومان...
ئەو قسانە حەمەدۆکیان هێندەی دیکە شێواند و ڕوخساری سوور هەڵگەڕا. ئەو جار مام ئەلیاس هەوڵی دا وەلی ڕازی بکا ئەو گۆرانی‌یەی نەڵێ:
ـ وەلی، لە بیرت بێ حەمەدۆک میوانە!
وەلی بە دەنگی بەرز گوتی:
ـ بە جەهەننەم میوانە!
پاشان چوو بۆ لای دەرگا و ویستی وەدەرکەوێ، بەڵام لە پڕ ڕاوەستا و گوتی:
ـ با ئەوەش بڵێم، ئەو حەمەدە هەر بستە منداڵێکە و هیچ وەک حەمەدۆکی ناچی! ئەوە نابێ حەمەدۆک بێ! خودا دەزانێ ئێستا حەمەدۆک لە کوێیە و لە گەڵ چ دوژمنێکی زاڵم شەڕ دەکا! وەڵڵاهی سێ سێوان لە سەر یەک دانێی، بە قەد وەی دەبن. ئەگەر کەسێك کە لە سێ‌سێوان بەرزتر نەبێ، ببێتە حەمەدۆک، دەی ئەوە هەر کەس بۆخۆی حەمەدۆکێکە!
پاشان وەدەرکەوت. لە دەرێ هەر لە نێو بەفرێ دا ڕاوێچکەی دەکرد و لە بەر خۆیەوە دەیگوت:
ـ لە هەوەڵێوە هەر پێموابوو ئەوە وەک حەمەدۆکی ناچێ! ئێستا ئەو شاخانە پڕن لە حەمەدۆک! هەمویان شێتن! ئاخر بستە منداڵێک چۆن دەتوانێ حەمەدۆک بێ؟ حەمەدۆک درێژ و بەخۆوەیە، دەڵێی حەزرەتی عەلی‌یە، ڕۆستەمی زاڵە، کوێرۆغڵیی قارەمانە! کەس ناتوانێ پێمبسەلمێنێ ئەوە حەمەدۆکە!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

" حەمەدۆک هێزێکە دە سروشت دایە ــ پشتێنەکەی ئاسنە. کاتێک دەڕوا، زەوی دەلەرزێتەوە ــ گوڵ لە خۆشیان دەپشکوون. لە بەر وی ئاو ڕادەوەستێ ــ هەڵۆ لە ئاسمانێ لەنگەر دەگرن. ئەسپی مردوو زیندوو دەبنەوە ــ چل سوارەی غەیبی و حەوت سالْحان دەیانبەنە لای خۆیان! خدری زیندە بە ڕیشی جوانی‌یەوە بە دوای دا دەڕوا ــ ئەو سواری ئەسپەکەی بووە و ــ بە سەر ئاوێ دا دەڕوا! لە پشت ئەو ڕەوەزە بنەوشی‌یانە ــ حەمەدۆک شەڕێ دەکا ــ سمێڵی درێژن و شۆڕ بوونەوە. چاوە ڕەشە جوانەکانی ئاورینگیان لێدەبێتەوە! ئەو نانی هەژارانە ــ هومێدی داماوانە! ئەو هەتیوە چلْمنە کوێرەمووشەیە کوا دەتوانێ ئەو بێ؟ حەمەدۆک شێرە ــ سوڵتانی وڵاتی ئێمەیە! پیاوچاکە ــ ئینسانە ــ ئازاری بە مێروو و باڵندەش ناگا!

وەلی دۆران سەری بەردابۆوە. ملی ڕێیەی گرتبوو، هەر دەڕۆیی و لە بەرخۆیەوە دەی‌بۆلاند، هەتا گەیشتە گوندێکی دی. ئەو تووڕەبوونە وای‌لێ‌کرد بەڕێوە گورانی‌یەکی گاڵتەی دروست کرد. لەو گۆرانی‌یەی دا گاڵتەی بەو حەمەدۆکە قەلْبانە دەکرد، کە بە هەموویان بە نینۆکێکی حەمەدۆکە ڕەسەن و گەورەکەی نەدەبوون. کاتێک گەیشتە مزگەوتی گوندەکەی دیکە، تەنانەت بێ‌ئەوەی سلاوێش لەو کۆمەڵە خەڵکەی بکا، کە لە وێ بوون، سازەکەی دە باوەشی گرت و دەستی بە پێ‌هەڵگوتنی حەمەدۆکی کرد، حەمەدۆکە ڕەسەنەکە، ئەوەیان کە هەر ئێستا لە پشتەوەی ڕەوەزە بنەوشی‌یەکان شەڕی لە گەڵ دوژمنان دەکرد، ئەوەیان کە پشتوپەنای ستەم‌لێکراوان و هومێدی هەژاران بوو. لە گۆرانی‌یەکەی دا ئامۆژگاریی خەڵکی دەکرد، کە هەر کەس هات و گوتی ئەمن حەمەدۆکم، باوەڕی پێ‌نەکەن! باسی ئەوەشی کردبوو کە لە ماڵی نایب ئەلیاسی چاوی بە کابرایەکی کەڵەکباز، شەرمێون و خۆپارێز کەوتوە، کە خۆی لە لای خەڵکەکەی کردۆتە حەمەدۆک، بەلام ئەوەندەی غیرەت نەبووە سەری هەڵێنێ و چاو لە خەڵکی ببڕێ. ئەو بەشێوەیەک لاسای دانیشتن، هەستان و قسەکردنی بە شەرمەوەی ئەو کابرایەی دەکردەوە، کە خەڵکەکە هەموو پێ‌دەکەنین... وەلی دۆران ئەوەندەی کەیف بەو گۆرانی‌یە تازەیەی دەهات، کە لەو دێیەش بەند نەبوو، تەنانەت چایەک، قاوەیەک، یان پارووە نانێکیشی نەخوارد، هەستا خۆی پێچایەوە و بەرەو دێیەکی دیکە وەڕێ‌کەوت. لەخۆشیی گۆرانی‌یەکەی وا دەڕۆیی دەتگوت باڵی لێ‌ڕواون، هەر دەڕۆیشت، لە بەرخۆیەوە نارەی دەهات و بەندەکانی گۆرانیەکەی زیاتر ڕاستەوپاستە دەکردن...

دوای ئەوەی وەلی ڕۆیی، نایب ئەلیاس بە حەمەدی گوت:

ـ کورم وەلی کوڕێکی بەستەزمانە، گوێی مەدەیە! ئەو بۆیە تووڕە بوو، چونکە پێی‌وابوو ئەتۆ وەک حەمەدۆکەکەی وی ناچی. بە ڕاستیش ئەتۆ زۆرت جیاوازی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەڵ ئەو حەمەدۆکە هەیە، کە ئەو لە بیری خۆی دا دەیبینێ! ئەو پێیخۆش نەبوو واز لە حەمەدۆکەکەی نێو خەیاڵی خۆی بێنێ و ئەتۆی لە جێگا دابنێ، هەربۆیەش قسەی مەلا فەرهادی بۆ بوو بە بیانوو و هەستا ڕۆیی...
حەمەد ئەوەی پێ سەیر نەبوو، هەربۆیە هێندێک لە بەر خۆیەوە پێکەنی و قسەی نەکرد.
ـ ببوورە کوڕم، خۆ دیارە ئەتۆ حەمەدۆکی، بەڵام لە دەروونی هەرکام لە ئێمە دا حەمەدۆکێکی تایبەتی هەیە و وەلیش یەکی خۆی هەیە...
حەمەد بزەیەکی هاتێ و گوتی:
ـ بۆخۆم دەزانم ئەمن وەک حەمەدۆکی ناچم.
ـ بەڵام بەو حاڵەش حەمەدۆکی. حەمەدۆک دەبێ لە گیان و دڵ دا جێبکاتەوە، دەنا کەس حەمەدۆکێکی هەر وا بۆ دروست نابێ!
حەمەد لە حاڵێک دا نەیدەزانی لە وەڵام دا چ بڵێ، گوتی:
ـ ڕەنگە وا بێ!

نایب ئەلیاس سێ ڕۆژی دیکەی لە لای خۆی ڕاگرتن. کڕێوەکە لێیکردەوە، ڕۆژ وەدەرکەوت و لە شاخ و دۆڵ و بەرپالانی دا. شۆقی ڕۆژێ لە سەر بەفری سپی وا دەبریقایەوە، پیاو چاوی بۆ هەڵنەدەهات. کاتێک حەمەد و هاوڕێیانی دەڕۆیشتن، خەڵکی دێیەکەی هەتا دەرەوەی دێی لە گەڵیان چوون و بەڕێیان کردن. نایب ئەلیاس هەر یەکەو توورەکەیەکی کەتانی گوڵدۆزی کراوی بچکۆلەی دانێ:
ـ کچەکانم بۆ هەرکامتان ژێرکراس و ژێرپاتۆڵێکیان درووە و دەو توورەکانەیان ناون... دەیانگوت لەوانەیە لە شاخی بمێننەوە و ئەو جلانەیان پیویست بێ.
پاشان لە حاڵێک دا چاوەکانی پڕ ببوون لە ئاو و ڕیشە سپیەیە درێژەکەی دەلەرزی، یەک بە یەک هەموویانی دە باوەش گرت. بزەیەکی لە سەر لێوان بوو، بەڵام هەر لەو بزەیە دا خەمێکی قووڵ بەدی دەکرا:
ـ وا هەیە پیاو دەڕوا و ناگەڕێتەوە، وا هەیە دەشگەڕێتەوە، بەڵام لە گەڵ خۆشەویستانی یەکتر نابیننەوە. گەردنمان ئازاد کەن کوڕینە!
ـ ئەتۆش هەر وا نایب ئەلیاس!
هەتا حەمەد و هاوڕێیانی ئەوەندە دوور نەکەوتنەوە، کە ئیدی وەک کۆمەڵە نوختەیەکی ڕەش لە نێو بەفری سپی دا دەهاتنە بەر چاو، هەموو خەڵکەکە هەر وا ڕاوەستابوون و تێیانەوە ڕامابوون.

مەلا فەرهاد گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ کاتێک دەبینم ئەو خەڵکە لە سەر ئێمە ئەو مەرەدەیان بە سەر دێ، وەختە دڵم دەربێ، بەڵام...
دوای دەقیقەیەک بێدەنگی پاشماوەی قسەکەی دەربڕێ:
ـ بەڵام ئەو بەزمە بەو زووانەش تەواو نابێ... ئەو خەڵکە داماوە...
ـ نایب ئەلیاس سەرهەنگ باهۆزی دەکوژێ. با ئێمە زووتر وەخۆ کەوین و ئەو زەحمەتەی نەدەینە بەر وی.
ـ ئەوەی قبووڵ نیە و بڕیاری داوە بۆخۆی بیکوژێ.
ـ ئاخر ئەو پیرە و دەستی هێندێک لەرز بوون. بڵێی ئەو کارەی پێبکرێ؟
ـ پێیدەکرێ.
ـ بەڵام ئەگەر تەقەی لێبکا و نەیئەنگێوێ، ئەو دەم دەیگرن و هەر لە وێ بە زیندوویی کەوڵی دەکەن!
ـ نا، نا، وا نابێ، دەی کوژێ و هیچ دەستیشی نالەرزێ.
ـ کورە بابە پیرەپیاوێکی ئاوا خۆ تفەنگیشی بۆ ڕاناگیرێ...
ـ بەڵام نایب ئەلیاس شتێکی دیکەیە، لە زۆر شەڕان دا بەشدار بووە، ئەویش شەڕی گەورە گەورە! لە بەفر و سەرمای ساریقامیش، دوملووپینار و باڵکانێ، هەزاران کەس تێدا چوون، بەڵام ئەو بە ساغی دەرچووە... ئەوە بە هەڵکەوت نیە و نیشانەی ئەوەیە ئەو کابرایە ئازا و بەهێزە. وەک ڕۆژێم لێڕوونە باهۆزی دەکوژێ.
ـ بە پێچەوانەوە، من پێموایە بۆخۆی تێدا دەچێ!
ـ بۆخۆشی هەر ئەوەی دەوێ.
ڕۆژ لە سەر سەری حەمەدی سووڕا، ئاورینگە پۆڵایەکەی نێوچاوی ترووسکەی دا و بۆخۆشی تێکڕابوو:
ـ بۆ بۆخۆمان نەیکوژین؟
مەلا فەرهاد وەڵامی دایەوە:
ـ ئەو کات نایب ئەلیاس لە داخان دەمرێ، لە داخی ئەوەی دوای ئەو هەموو سووکایەتییەی بە خۆێ، بنەماڵەکەی و خەڵکی دێیەکەی کراوە، نەیتوانیوە تۆڵەی خۆی بکاتەوە و بە دەستی خۆی بیکوژێ.
حەمەد چاوێکی لە پێش خۆی کرد و باوی هەنگاوی توند کرد. وا دەڕۆیی، هیچیان نەیدەگەیشتنێ. مەلا فەرهاد باسکی گرت و ڕایگرت. حەمەد دە بیرەوە ڕۆچووبوو و ئاگای لە دەوروبەری خۆی نەمابوو. گەیشتنە کۆمەڵە بەردێکی، بەردەکان بەشێکیان بە دەرەوە بوو. لە سەر بەردەکان دانیشتن. مەلا فەرهاد توورەکەکەی خۆی ـ ئەوەی مام ئەلیاس پێیدابوون ـ کردەوە. سابوونێک، کراس و دەرپێیەک و و دەسرەیەکی گوڵدۆزی کراوی جوانی تێدا بوو. توورەکەی هەمووان وەک یەک، هەموو ئەو شتانەی تێدا بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلا فەرهاد گوتی:
ـ ئەو کچە بەستەزمانانە داخوا لە کەنگێوە ئەو پارچانەنەیان هەڵگرتوون و ئێستا بۆ ئێمەیان کردوونە کراس و دەرپێ؟
حەمەد گوتی:
ـ ئەدی ئێمە لە بەرامبەر دا چمانداونێ؟ ماڵوێرانی و دەرد و ڕەنج؟ ئەمن نازانم...
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ کاتێک گەیشتی‌یە تەمەنی من، تێدەگەی.
وەرێکەوتنەوە و بەرەوژوور ڕێگاکەیان درێژە دا. دوای ماوەیەک لە خوارەوەی دۆڵێکی دا گوندێک دەرکەوت. مەلا فەرهاد گوتی:
ـ دەچینە ئەو دێیەی کە ناوی"حەوت برالان" ـە. ماڵی کوێخا مەستانی لە وێیە. خەڵکی ئەو گوندەی زۆر هەژارن. بەشێکی عەرزەکەی دێمەکارێکی بەرداوی و وشکە، بەشێکی زەلە و خەڵکەکە نانی شەوێشیان بە تەواوی نیە. گوندەکە یەک پیاوی گەورەشی تێدا نیە، هەموویان بردنە شەڕێ و یەکیشیان نەگەڕایەوە. پیرێژن، پیرەپیاو و کوڕوکچی منداڵکار نەبێ، تێیدا نەماوە. منداڵی چکۆلەشی کەم تێدان.
تەیموور گوتی:
ـ هەرچۆنێک بێ، دەبێ لە شوێنێکی بمێنینەوە و خۆمان حەشار دەین. ئیستا ڕۆژە و دەزانین سەرهەنگ باهۆزیشمان بە گورهانێک ژاندەرمەوە بە دووەوە!
مەلا فەرهاد بڕیاری دا:
ـ کە وایە یاڵڵا کوڕینە با بڕۆین.
حەمەد هێشتا هەر لە خەیاڵ دا بوو و وەخۆ نەهاتبۆوە. شۆڕبوونەوە پاناوکێکی و پێش ئەوەی داگەڕێنە خوارێ، لە سەر تەپکی، لە شوێنێکی پەنا، لە پەنا هێندێک دار و بەردی گەورە گەورە کۆبوونەوە و دانیشتن. هێندێکیان پنچکیان بە دووی خۆ دا کێشابوون و بەو شێوەیە شوێنەکانیان پڕ ببوونەوە. هەر وا کە تەنیشتیان بە تەنیشتی یەکەوە دابوو و دانیشتبوون، دیسان هەموویان توورەکەکانیان کردنەوە و چاویان بە دیاری‌یەکانیان دا خشاندەوە. ئەو دیاری‌یانە بۆ وان زۆر بە نرخ بوون. حەمەد دەسرۆکەکەی دەرێنا، بردی‌یە بەر دەمی، بۆنەکەی هەڵمیسی و بە دەموچاوی دا هێنا. هەر لەو حاڵەش دا دیسان لە بەر خۆیەوە دووپاتی کردەوە، ئێمە چمان بۆ کردوون؟ بێجگە لە کوێرەوەری و ڕەنج چمان بۆ بە دیاری هێناون؟ لە سەرێەک ئەو قسانەی دووپات دەکردنەوە و لە خۆی دەپرسی، بە ڕاستی ئێمە چ بکەین؟ ئەمن دەبێ چ بکەم؟ مردن شتێکی ئەوەندە قورس نیە و بەرەنگاربوونەوە لە گەڵ مەرگیش زۆر دژوار نیە. ئینسان گیانێکی هەیە و هەر جارێک دەمرێ. گوللەیەکت وێکەوێ، تەواوە. بەڵام ئەوە زەحمەتە کە پیاو بزانێ دەبێ چۆن بڕیار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بدا و چ بکا... وەرێکەوتنەوە. هیچیان قسەیان نەدەکرد. پێش ئەوەی بگەنە نێو دێی، تووشی منداڵێکی بوون.
ـ کاک مەستان ناردوومی. گوندەکە پڕە لە ژاندەرمە. باهۆزیش لە وێیە. وە دووم کەون، دەتانبەمە حەشارگەیەکی باش. کاک مەستانیش بۆخۆی لای نیوەشەوێ دێتە لاتان. ژاندەرمە هێندەیان لێداوە شڕیان کردوە. هەموو خەڵکی گوندەکەیان دە جێیە خستووە. منداڵی شیرەخۆرەشیان نەپاراستوە! ئەمن خۆم شاردبۆوە و هێشتا نەیاندیوم. بەو حاڵەش خەڵکەکە ناچارن چێشتی باشیان بۆ دروست بکەن و ئەو هەموو ژاندەرمەی بەخێو بکەن. ئێمە بۆخۆمان برسین، جا وەرە ئەوانەشت وەسەر گەڕێن... بزنیان نەهێشتن، هەموویان کوشتنەوە. کاریلەکانیشتیان هەر کوشتنەوە. قەل، مریشک... هیچی نەما... کاک مەستان لای نیوەشەوێ دێتە لاتان.
کوڕەکە وەپێشیان کەوت، بە پەنا دار و بەردان دا، بردنییە کۆخێکی. کۆخەکە لە نێو دۆڵێکی بەرامبەر بە دێی هەڵکەوتبوو. دەسبەجێ ئاگرێکی باشیان لە ئاورگی کۆخەکەی دا کردەوە. نایب ئەلیاس نانوپێخۆرێکی زۆری بۆ پێچابوونەوە و گۆشتی وشکیشی بۆ تێنابوون. هێندێک گۆشتیان برژاند و پاشان نانیان دانا. کوڕەکە زۆر برسی بوو، هەر دەیخوارد و دەیگوت:
ـ ئەو شتە خۆشانەتان لە کوێ پەیدا کردوون؟
مەلا فەرهاد پێکەنی و گوتی:
ـ خودای گەورەی ئێمە گەیاندوویەتی، کوڕم، گوێ مەدەیە و تێر بخۆ!
ـ وا دیارە خودا گەورەکەی ئێوە زۆر دەست و دڵاواڵەیە! ئی ئێمە قەت شتی ئاوامان ناداتێ... ئێوە مادام خودایەکی ئاواتان هەیە، پێویست ناکا نە لەم دنیایە و نە لە دنیای دیکە خەمتان هەبێ! بە ڕاستی خودای ئێوە خودای چاکە!
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ بەڵێ، وایە، زۆر خودای چاکە!
ـ ئاخر خوداکەی ئێمە زۆر نەدارە، پێموایە لە خۆشمان نەدارترە!
ـ دەبێ شتێکی هەر هەبێ!
کوڕەکە بە پەلە گوتی:
ـ داوای لێبووردنی لێبکە! چۆن؟ ئەگەر شتێکی هەبوایە، بێگومان دەیداینێ!
ـ خەمت نەبێ، ڕۆژێکی دەتانداتێ.
ـ قەت نامانداتێ...
بەو شێوەیە مەلافەرهادو کوڕەکە ماوەیەک باس و کێشەیان بوو و حەمەد و هاوڕێیانی دیکەشی تێر پێکەنین. دە ئاخری دا کوڕەکە باسەکەی گۆڕی :
ـ با لە وەی گەڕیین. شتێکی دی، ئەمن دەزانم کێهەتان حەمەدۆکە!
مەلا فەرهاد پێکەنی و گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دە پێمبڵێ بزانم کێهەیان، شەیتان!
ـ پێم مەڵێ شەیتان. یەکی وەک تۆ، بەو ڕیش و تەمەنەوە بۆ شەیتان دەبێ، نەک ئەمن!
ـ ببوورە کوڕم، مەبەستم ئەوە نەبوو قسەت پێبڵێم، گاڵتەم لە گەڵ کردی!
ـ زۆر باشە!
پاشان کوڕەکە دەستی بۆ لای حەمەدۆکی ڕاداشت و گوتی:
ـ ئەوە حەمەدۆکە!
ـ چۆنت زانی؟
ـ چونکە هەر بێدەنگ بوو و هیچی نەدەگوت.
ـ باشە، ئەوەی بێدەنگ بێ، دەبێ ئینسانێکی تایبەتی بێ؟
ـ ئینسانی بێدەنگ... کوڕە چووزانم، دایکم وای دەگوت. دەیگوت... بەڵام قسەکەم لەبیر چۆتەوە. ئەمن هەر بۆخۆم هەستم کرد ئەوە حەمەدۆکە.
مەلا فەرهاد دەستی بە قژە زەردەکانی دا هێنا و گوتی:
ـ باشە!
کوڕەکە ئەوەی زۆر پێخۆش بوو و گوتی:
ـ ئەتۆ لەوانی دی زیاتر قسە دەکەی، بەڵام دیارە پیاوی چاکی. ڕیشت زۆر درێژە، بەڵام چاوەکانت پڕن لە میهرەبانی. دەزانی ڕدێندرێژ؟ ئەمنیش پێمخۆشە کاتێک گەورە بووم وەک تۆ ببمە چەتە! ئەو کات خوا میهرەبانەکەی ئێوە شتی ئاوا خۆشم دەداتێ، ئەمنیش بە کەیفی خۆم دەخۆم!
ـ هەمیشە شتی ئاوا خۆشمان ناداتێ.
ـ هەنگوین؟ هەنگوینتان ناداتێ؟ ئەمن هەر جارێکم هەنگوین خواردوە. کەوچکێکی پڕم خوارد. دزیم. خودای ئێمە هەنگوینمان ناداتێ، دەبێ بۆخۆمان بدزین. بەڵام دوایە، ئەوەی هەنگوینەکەم لێدزیبوو زانی و هێندەی لێدام هەمووم هێناوە! مێشەکانیشی بە هەموو گیانیانەوە دام! هەموو گیانم وەک دەهۆڵی هەڵمسا. بە قەد تۆ قەڵەو و ئەستوور ببووم. خەڵک لێمدەترسان. پێموایە خوداکەی ئێوە هەنگوینم دەداتێ...
ـ باوەڕ ناکەم.
ـ دەیدا بە ئێوە؟
ـ هێندێک جار.
ـ باشە، چونکەئەمن منداڵم، دەبێ بیدا بە من، وا نیە؟
کوڕەکە هێندێک ئاڵۆز بوو، خەمێک لە دەنگی دا هەست پێدەکرا. ڕوخساری کە تا ئێستا لە خۆشیان دەدرەوشایەوە، وەک ئەوەی لە پڕ ئاسمانی بە سەر دا ڕووخابێ، تێکچوو و ڕەشهەڵگەڕا. مەلا فەرهاد بە وەی ناڕەحەت بوو:

ـ دەزانی چییە؟ با بڵێم، ئینسان نازانێ چۆن دەبێ... ئەتۆ وا دیارە کوڕێکی ژیر و وریای. کە وا بوو لەوانەیە بتداتێ.

چاوی کوڕەکەی درەوشانەوە:

ـ هەرکەس باش بێ، خودا هەنگوینی دەداتێ. دایکم هەمیشە دەڵێ کورم ئەتۆ باشی، دڵێکت هەیە لە زێڕی دروست کراوە.

ـ ئەگەر وا بێ، خەمت نەبێ، خوا هەنگوینت زۆر دەداتێ. نەبی بە چەتەش، هەر دەتداتێ! هێندەت دەداتێ، بە سێشەو و ڕۆژان بۆت نەخورێ!

ـ بەڵێنم پێدەدەی وا بێ؟ دەزانم ئەتۆ پیاوێکی گەورەی، دڵنیام مەلایەکی گەورەشی! بەڵێنم پێبدە!

ـ بەڵێنت پێدەدەم...

لەو کاتە دا کەڵەبابی نیوەشەوێ خوێندیان. حاجی لە کۆخەکەی چووە دەرێ و لە شاهێنی کە کێشکی دەکێشا، پرسی:

ـ کەست نەدیوە بۆ لای ئێرە بێ؟

ـ نا، تا ئێستا کەسم نەدیوە.

مەلا فەرهاد گوتی

ـ مەستان نەهات، نیگەرانم!

کوڕەکە گوتی:

ـ مەترسە، ئەو پیاوێکی زۆر ئازایە. هەربینا پەیدا بوو. لە ژاندەرمەش ناترسێ. زۆر پیاوی چاکە! دەڵێن پیاوی دێی هەموو بەرێکرابوون بۆ شەڕێ، ئەو نەبێ، هیچیان نەهاتوونەوە. ئەوەندە ئاقڵە هەر چاو لە کەسێکی بکا، دەزانێ بیر لە چی دەکاتەوە. نیگەران مەبن، ئێستا پەیدا دەبێ.

ـ باشە، ئەتۆش ئەگەر لە کەسێکی ورد بییەوە، دەزانی چیی دە دڵی دایە؟

ـ بەڵێ، لە کاک مەستانیش چاتر دەزانم!

ـ باشە دەی، بۆمان باس بکە...

ـ گوێت لێبێ، خودا هێندەم هەنگوین دەداتێ، بە سێ شەو و ڕۆژان بۆم تەواو نابێ، بەشی دایکیشم دەدەم، هەر تەواو نابێ. بابم لە گرتووخانەیە، بەشی ویش دەنێرم. دەزانی بۆ گیراوە؟ ئاخر بابم ئەسپدزە. پیاوێکی زۆر بە دەستوبردیشە، تەمەنی زۆر نیە، زۆر لە خۆم گەورەتر نیە، هەر بە قەد ئەو حەمەدۆکەی دەبێ. هەموو جارێ ژاندەرمان دەیگرن و دە گرتووخانەی دەکەن. ماوەیەک دە وێ دا دەبێ، دوایە دێتە دەر و دیسان ئەسپێکی دیکە دەدزێ. سەر لە نوێ دەیگرنەوە دەیبەنە شاری و دە گرتووخانەی دەکەنەوە. هەڵیشدەکەوێ کە دوای ئەوەی بەردەبێ، ئەسپێکی دەدزێ و پێش ئەوەی بیگرنەوە دەیفرۆشێ و زۆرم شت بۆ دەکڕێ! دایکم هەمیشە دەڵێ بابم بەختی نیە، چونکە هەموو جارێ خودا کارێکی وا دەکا پێیبزانن و بیگرن...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پاشان کوڕەکە سەری بەرداوە و چاوە شینە جوانەکانی لێڵ بوون:
ـ بەڵێ خوای ئێمە ئاوایە. زۆری خۆشناوێین! خوایە گیان تۆبە، بمبوورە...
شەوێکی چوومە زگ خەڵێفە مێشەکانی ئەو کابرایەی بۆم باسکردن. باران دەباری، تاریک بوو و ئەمن بە حاڵەحاڵ پێش خۆم دەدی، بەڵا بەو شەوە تاریکەی خوا وای کرد مێشەکان دیتیانم و پێیانەوە دام، دوایەش وای کرد کە کابرا دۆزیمی‌یەوە و گرتمی. بەڵێ وا دیارە بە ڕاستی ئێمەی خۆشناوێ و تووشمان دەکا... هەر کاتێک خوای ئێوە هەنگوینی دامێ، دەچم سەری بابم دەدەم و بەشی خۆی بۆ دەبەم. ئەویش زۆری پێخۆش دەبێ، قاپەهەنگوینەکەی بە سەری‌یەوە دەنێ و دەست، سەروسەکوت و سمێڵی هەمووی شیلاوی دەبن! ئاخر سمێڵی بابم زۆر گەورەن...
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ باشە، پێم بڵێ بزانم ناوت چی‌یە؟
کوڕەکە چاوی لە حەمەدی کرد و پێکەنی:
ـ ئەوە ناوی چی‌یە، ئی منیش هەر ئەوەیە...
ـ ناوت حەمەدە؟ ئێستا ئەو ناوەت لە خۆت نا؟
ـ ئێستا؟ نا، نا، شتی وا نیە! باپیرم کە لە شەڕێ بووە و نەگەڕاوەتەوە، ناوی حەمەد بووە و ئەمنیان بە ناوی وی کردوە. بەڵام با بۆتان بگێڕمەوە. کوڕی ئەو دێیەی هەموو ناویان حەمەدە. ژاندەرمان گرتیانن، هێندیان بە داران لە لاقان دان، هەموویان شەلوکوت کردن و ئاخرەکەی ناچار بوون ناوەکەی پێشوویان بڵێن. تەنانەت ئەوانەی وەک من هەر لە هەوەڵێوە ناویان حەمەد بووە، ناچار بوون، ناوی خۆیان بگۆڕن. چی دیکەشیان پێنەدەکرا، چونکە دەستیان لێهەڵنەدەگرتن و دەیانکوشتن. بەڵام قەیدێ ناکا، دوایە هەموویان دەبنەوە حەمەد!
پاشان ڕووی دە حەمەدی کرد:
ـ خۆ ئەتۆ ناوی خۆت نەگۆڕیوە؟
ـ نا.
ـ دەسخۆش، خوا بتپارێزێ! ئەتۆ ئازای، دەزانم قەت ناوی خۆت ناگۆڕی! دیارە ئەگەر بشتگرن... ئەگەر بتگرن، لە دارت دەدەن... بەڵام خۆ ناوی خۆت هەر ناگۆڕی، وا نیە؟
ـ قەت نایگۆڕم.
ـ ئەمنیش قەتی ناگۆڕم! لە داریشم دەن، نایگۆڕم! بە زیندوویش کەوڵم کەن، هەر نایگۆڕم!
ـ زۆر باشە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوانە سەیرن... هەر کەس چی پێخۆشە، با ناوی ئەوە بێ! تەنانەت ئەگەر لە هەوەڵێشەوە ناوم حەمەد نەبوایە و دواتر وەک ئەو خەڵکەی دیکە ئەو ناوەم لە خۆم نابا، دیسان هەر قەت نەمدەگۆڕی.

ـ ئافەرین، زۆر زۆر باشە.

کوڕەکە سەرنجی دا چەتەکان، زانی هەموو خەویان دی. هەر بۆیە گوتی:

ـ دەبوو ئێوە هێندێک بنوون! ئێوە زۆر بە ڕێیە دا هاتوون. ژاندەرمەشتان هەر بە دووەوەن و ئەوەش ماندووترتان دەکا. شوکور تا ئێستا زەفەریان پێنەبردوون و ئیشاڵڵا لەمەودواش هەر وادەبێ. بەڵام ئەگەر ڕۆژێک خوای نەخواستە بتانگرن، لاقتان دەشکێنن و هێندەتان لێدەدەن، هەموو گیانتان خوێنی لێبتکێ. ئەوەش ـ قامکی بۆ حەمەدی ڕاداشت ـ ئەوەی لە دار دەدەن، زۆریش حەیف دەبێ! زۆرم بەزەیی پێتان دا دێ! دە تۆ خوا ئێوە بخەون و من کێشکتان لێدەکێشم.

هەموویان نوستن و حەمەدە چکۆلەش کێشکی لێدەکێشان، دوای ماوەیەک دەنگی تەقەی تفەنگان، لە خوارەوە، لە نێو دۆڵێ ڕا هات. ئەو کات حەمەدە چکۆل بانگی کردن:

ـ هەستن!

هەموو یەکجێ ڕاست بوونەوە. مەلا فەرهاد بە کوڕەکەی گوت:

ـ حەمەد گیان ئەتۆ زوو لێرە دوورر بەوە! ئێمە دەچین سەر ئەو تەپکانە دەگرین، لەوانەیە تووشی شەڕێ بین و ئەتۆش وەبەر بێی!

کوڕەکە لێبڕاوانە گوتی:

ـ بشمکوژن، لێرە ناڕۆم!

ـ بۆچی کوڕم؟

ـ کاک مەستان گوتوویەتی ئێوە بەجێنەهێڵم. پێیگوتم ئەگەر ژاندەرمان بتگرن، لەوانەیە لاقت بشکێنن، هەموو گیانت بریندار کەن و خوێت دە برینەکان کەن، بۆ ئەوەی جێگای چەتەکان ئاشکرا کەی. بەڵام ئەمن بەڵێنم پێدا کە ئەگەر بە زیندوویی کەوڵم کەن و بمکوژن، هیچ نەدرکێنم و حەشارگەی ئێوە، یانی ئێرە، ئاشکرا نەکەم... کاک مەستان قەولی پێداوم ئەگەر گەورە بووم ژنم بۆ بێنێ و بۆخۆی داوەتەکەم بۆ ساز کا...

ـ ڕۆڵەگیان، هەستە بڕۆ!

ـ نەخێر!

ـ وەختی ئەو قسانە نیە، هەستە زوو بە! دوایە دەرناچی!

تەقەکە نێزیک بۆوە. کوڕەکە ڕای کرد، دەستی حەمەدۆکی گرت و گوتی:

ـ پیاوی چاک بە، ئێوە ئەم ناوچەیە بەڵەد نین. هەوا زۆر تاریکە و ئێوە نازانن بە کوێ دا بڕۆن. ئەمن دەتوانم بتانبەمە شوێنێکی کە باهۆز و عەلیکەرتیش هەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قەتی ڕێ تێنەبەن. بێگومان کاک مەستان دە داو کەوتوە. لە وانەیە کوژرابێش. چونکە ئەو پیاوێک نیە لە قەول و بەڵێنی خۆی لابدا... لێم تێگەیشتی حەمەدۆک؟
حەمەدۆک وەڵامی دایەوە:
ـ بەڵێ، زۆر باشە، وەپێش کەوە و ڕێمان نیشان دە!
لە کۆخەکەی هاتنە دەرێ و بە دوای حەمەدە چکۆلی دا ڕۆیشتن. کوڕەکە زۆر چوست و چالاک بوو، دەتگوت کەوە، لەو بەردی بازی دەدا بۆ ئەم بەرد و بەو شێوەیە ئەوانیشی بە دوای خۆی دا دەکێشا.
بەفرەکە لە بن پێیان خرمەی دەهات و شەبەقێکی کزی لێدەبۆوە. لە چۆمێکی پەڕینەوە، گەیشتنە دارستانێکی، کە لە دارستانەکەش تێپەڕین، لە شاخێکیان دا و گیشتنە هیندێک ڕەوەزی سەخت. حەمەدە چکۆلەکە بە باریکە ڕێگایەکی سەخت دا وەسەری خستنە سەر شاخەکەی. گەیشتنە نێو کۆمەڵە کاول و دیوارێکی ڕووخاو، وا دیار بوو ئەو شوێنە پاشماوەی شوێنەوارێکی کۆن بوو.
کوڕەکە کە دەتگوت سێبەرە لە پێشیان دەڕوا، گوتی:
ـ ئەوە گەیشتینێ! ئەوە "قەرەقەڵا" یان با بڵێین قەڵای ڕەشە...
ڕاوەستان هەتا هەموو گەیشتنێ. کوڕەکە گوتی:
ـ ئێستاش خانوێکی هێندێک ساغی تێدا ماوە. ئەوەتا! ئەو کۆنەقەڵایە پڕە لە مار، بەڵام مارەکان دە زستانێ دا ون دەبن. ڕاوەستن، کە چووینە ژوورێ، ئاگرێکی دەکەمەوە... دەنکە شەمچەتان پێن؟ ئێرە چەند ساردە! خۆ لە تاریکایی ناترسن؟ نا! ئاخر ئێوە چەتەن، وا نیە؟
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ وایە، ئێمە چەتەین!
مەلا فەرهاد زۆری ئەو کوڕە خۆشویست. هەستی کرد کاتێک قسە لە گەڵ وی دەکا، بۆخۆشی دەبێتەوە منداڵ و کەیفی بە وەی دەهات. کوڕەکە گوتی:
ـ پرسیارێکی قۆڕم کرد، ها؟ ئاخر ئێوە ئەگەر لە تاریکایی ترسابان، چۆن دەبوون بە چەتە؟ بۆ دەبێ بترسن؟ تاریکە، با تاریک بێ، چییە! بێجگە لە وەش ئێوە ئەو تفەنگە درێژانەتان پێن! بەڵام دەزانن بۆ وام گوت؟ ئاخر بە شەو ئێرە زۆری جندۆکە لێن! کە ڕۆژ دەبێتەوە، نامێنن و شەوێ دیسان دێنەوە! ئێرە قەڵای پاشای جندۆکانە. قەڵاکەی وی سەرپاکی شووشەیە، بەڵام ئێمە نایبینین، هەروەک جندۆکەکانیش نابینین، هەرچەند هەم قەڵاکە هەیە و هەم جندۆکەکانیش هەن. ئێوەی چەتە لە جندۆکانیش ناترسن، وایە؟
ـ وایە، چەتە چۆن لە جندۆکەی دەترسێ؟
ـ ئەو جار پیاو دوعای بخوێنێ، بیسمیللایە بکا و ناوی خوای بێنێ، هەموو جندۆکەکان هەڵدێن، وایە ئیدی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بێگومان.
منداڵەکە لە بەرامبەر مەلا فەرهادی ڕاوەستا و لە بەری پێی ڕا هەتا تەپڵی سەری تێیهەڵڕوانی:
ـ ئەتۆ ڕیشت هەیە، ڕیشێکی ئاوا درێژ. چەتەشی، بەڵام بەو ڕدێنەت ڕا دەزانم مەلای. مەلای چەتانی. ئەمن دەچمە نێو قەلاکەی، بەڵام لە پێش دا ئەتۆ دوعایەکی بخوێنە با هەموو جندۆکەکان هەڵێن... دوعای وا دەزانی؟
ـ ئەیچۆن؟ دەزانم.
ـ گوناهیشە! چونکە ئێرە ماڵی وانە. ئێستا دە نێو جێگا گەرمەکانیان دا نوستوون، دەبێ ڕا کەن، برۆنە دەرێ و دەرێش زۆر ساردە. بەڵام ئێمە چارەیەکمان نیە. نەچینە ژوری، سەرما دەمانبا. وایە؟
ـ وایە، زۆر ساردە.
ـ دەی دوعاکەی بخوێنە...
مەلا فەرهاد کوڕەکەی هەڵێنا، بە سینگی خۆیەوە گوشی، ماچی کرد و دایناوە. کوڕەکەگوتی:
ـ دەی دوعاکەی بخوێنە.
ـ دەی خوێنم، بەڵام با حاجیش لە گەڵت بێ.
ـ منیش پێموایە باشترە ئەویش بێ. ڕەنگە جندۆکەکان بە دوعاکەی نارەحەت و ئاڵۆز بن...
دەسبەجێ هێندێک چیلکەوچاڵی وشکی لە نێو دیوارە ڕووخاوەکا ن کۆ کردەوە، دە بن هەنگڵی نان و چوو لە بەر دەرگای ژوورەکەی ڕاوەستا:
ـ حاجی، کوای؟ دە وەرە ئیدی.
حاجیی وە پێش خست و بۆخۆی دوای وی چووە ژوورێ. هێندەی پێنەچوو ڕووناکایییەکی کز لە نێو ژوورێ وەدەرکەوت و حەمەدە چکۆل هاتە دەرێ.
ـ ئەو جار وەرنە ژوورێ چەتەکان. ئەوە ئاورم بۆ کردوونەوە. ئێستا ئەو ژوورەی وا گەرم دا دەبێنم، وەک حەمامێی لێدەکەم. جندۆکەکانیش ڕۆیشتوون. پێموایە بە دوعای ئەو کابرا ڕدێندرێژەی هەڵاتوون. دەڵێن ئەگەر دوعات خوێند، ئیدی جندۆکە هیچیان پێناکرێ. بە تایبەت ئەگەر دوعاکە مەلایەکی ڕیشدرێژ بیخوێنێ، ئیدی هەر خۆ ناگرن...
هەموو چوونە ژوورێ و لە دەوری ئاورەکەی کۆ بوونەوە. ئاورگەکە خۆڵەمێشی کۆنی تێدا بوو، میچی ژوورەکەی قورماوی بوو، دیوارەکانی بە دووکەڵێ ڕەش هەڵگەڕابوون و وا دیار بوو زۆر جاری دیکەش ئاوری تێدا کراوەتەوە. نێو ژوورێش زۆر سارد بوو. کوڕەکە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ خەمتان نەبێ، هەر ئێستا دەگەڕێمەوە. دەزانم جندۆکەکان هەڵاتوون، ئەگەر بشگەڕێنەوە، لێیان ناترسین، ئەوەتا ئێوە هەمووتان تفەنگتان پێن، هەرچەند دەڵێن گوللە کار لە جندۆکان ناکا...

ڕای کردە دەرێ و زۆری پێنەچوو هاتەوە، دارێکی وشکی گەورەشی بە دوای خۆی دا دەکێشا، کە وا دیار بوو لە نێو دیوارە ڕووخاوەکان دا دۆزیبوویەوە و هێنابووی.

ـ هیوادارم زۆر نەترسابن!

ئەوەندەی گوت و دیسان چۆوە دەرێ.

دە ماوەی نیو سەعات دا سێ ـ چوار باوەش داری دیکەشی کۆ کردەوە، هێنانی و لە سەریەک لە پەنا ئاورەکەی ڕۆی کردن:

ـ ئەو جار ئیدی ئاورەکەمان خۆش دەبێ...

دارەکانیان لەتوپەت کردن و لە سەر ئاورەکەیان دانان، وردە وردە ئاوردووەکە گرتی، بڵێسەی ئاورەکە هەموو ژوورەکەی ڕووناک کرد و ژوورەکە بە تەواوی گەرم داهات. کوڕەکە لە تەنیشت مەلا فەرهادی دانیشتبوو و دەست و لاقی بۆ لای ئاگرەکەی درێژ کردبوو. لە بەر شۆقی ئاورەکەی چاویان بە لاقی کەوت. کوڕەکە کەوشی دە پێ دا نەبوون:

مەلا فەرهاد گوتی:

ـ ئەوە خۆ کەوشت دە پێ دا نین؟

ـ منداڵی ئەو دێیەی هیچیان کەوشیان دە پێدا نین، ژنەکانیش...

ـ ئەدی لاقتان سەرما نایبا؟

ـ سەرماش بیبا، چارەیەکمان نیە، کاکە، نەداری دەردێکی گرانە! بەڵام دەربەستی من مەبن، ڕاهاتووم. بڵێین چی، چارەنووسی ئێمە ئاوایە ئیدی. دەڵێن باپیری من، ئەوەی ناوی حەمەد بووە، ئەسپدزێکی زۆر زیرەک و تەڕدەست بووە. دەڵێن ئەسپی بە خەڵکی گوندە چەرکەسییەکانی ئوزوم ئایلای نەهێشتبوو. هەموو جارێش کە ئەسپێکی دەدزی و دەیفرۆشت، لە ماڕاشێ، تەنەکەیەک هەنگوین و جووتێک کەوشی دەکڕی و بۆ بابمی دەهێنا...

پاشان سەری بەردایەوە و گوتی:

ـ بابم وەک وی زیرەک و ئازا نیە. دزییەکەی دەکا، بەڵام هەموو جارێ دەگیرێ. جا ئەگەر هەموو جارێش بگیرێ، ئەوە قازانجی چییە... بۆخۆم بە تەمام ببمە دزێکی تەڕدەست و چالاکی وەک باپیرم. ئەو کات نایەڵم بابم چیدی ئەو کارەی بکا و دەیحەسێنمەوە. دیارە پێش وەی ئێوە ببینم، نیازم وا بوو ببمە چەتە، بەڵام ئێستا پەشیمان بوومەوە...

ـ بۆچی؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئەوە ژیان نیە ئێوە هەتانە. شەو و ڕۆژ هەر ڕا دەکەن و لە هیچ شوێنێکی بە تەواوی ناحەسێنەوە. باشە ئەوە سوودی چی‌یە؟ ئەو کابرایە، ئەوەی پێی‌دەڵێن باهۆز، ئاخرەکەی دە داوتان دەخا و دەتانکوژێ!

مەلا فەرهاد گوتی:

ـ بۆخۆشمان دەزانین وایە.

ـ بەڵێ، ئەوە زۆر ڕوونە. بەڵام من شتێکی دیکەم لە دڵ دایە و دەمەویست لێت بپرسم...

ـ بی‌ڵێ...

ـ دەزانی... ئەو حەمەدە، حەمەدۆک...

دەستی بۆ لای وی ڕاداشت:

ـ دەڵێم پیاو دەبێ چ بکا، هەتا ببێتە یاغی‌یەکی وەک ئەوەی؟ دەزانی بۆ ئەو پرسیارەی دەکەم؟ ئاخر کاتێک ژاندەرمە بە دێی وەربوون، ورد و درشتی ئەو دێیەیان لە سەر ئەو حەمەدەی شەلوکوت کرد و دە جێیەیان خستن، بەڵام سەیر ئەوە بوو هیچکەس لێێ ناڕەحەت نەبوو، تووک و نزایان لێ‌نەکرد و بە پێچەوانەوە هەر خۆیان بە قوربان دەکرد و تاریفیان دەکرد.

پاشان سەری بەردایەوە، هێندێک مات بوو، دە بیرەوە چوو و سوور هەڵگەڕا. سەرەنجام قاقایەکی کێشا و گوتی:

ـ باشە ئەگەر خەڵکەکە حەمەدۆکی ببینن و بزانن هەر کەمێک لە من گەورەترە... بڵێی چ بڵێن؟

ئەو جار قامکی دە زاری نا وساتێک بێ‌دەنگ بۆو.

ـ دە پێم بڵێن، بڵێی ئەو کات چ ڕوو بدا؟

یەک بە یەک چاوی بە هەمووان دا گێڕا، پاشان هەر بۆخۆی وەڵامی دایەوە:

ـ نە هیچ دەقەومێ و نە هیچیش دەڵێن. بۆچی؟ چونکە پیاوەتی و ئازایەتی خۆ بە قەد و قەڵافەت نیە. ئەو دێیەی ئێمە منداڵی وای تێ‌دان بە قەد ئەوەی(دەستی بۆ لای قاسمی ڕاداشت) دەبن، بەڵام لە من دەترسن. ڕەنگە خەڵکی دێیەکەی، هەوەڵێ باوەڕ نەکەن ئەوە حەمەدۆکە، بەڵام کە ئەمن سوێندم بۆ خواردن، گومانیان نامێنێ کە ئەوە هەوە. ئێستا وا چاکە ئێوە بنوون. ئێوەی بەستەزمان زۆر ماندوون. دەزانم چەند ڕۆژە نەسرەوتوون و هەر جێگۆڕکێتان کردوە. خەمیشتان نەبێ، ئاگرەکەمان لە دەرێوە دیار نیە، چونکە دیوارێکی گەورەمان لە پێشە. باپیرم ئەو ئەسپانەی دزیونی، هێناونی‌یە ئێرە. دیارە خەڵکی دێیەکەش زانیویانە، بەڵام کەس دەنگی نەکردوە. نازانم بۆ ئەو خەڵکە بۆ بابم وا نین؟ ئەو بێ‌ئەنوایە هەر دزی‌یەکەی دەکا، دەسبەجێ ڕاپۆرتی لێ‌دەدەن و بە ژاندەرمانی بە گرت دەدەن... ئێوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەربەست مەبن، خەڵکی دێی نازانن لێرەن و بشزانن جێگاکەتان بە ژاندەرمان ناڵێن.
ئەو جار کوڕەکە چوو لە لای حەمەدۆکی دانیشت و قۆڵی گرت:
ـ هێندێکم لێ وەرە پێشێ...
لەو ساتە دا هێندێک دڵەڕاوکێی بە ڕوخسارییەوە دیار بوو. مژۆڵەکانی کە بە قەدەر مژۆڵی ئەسپێکی درێژ بوون، دەلەرزین. حەمەدۆک تەکانێکی دا خۆی و لێی‌نێزیکتر بۆوە. کوڕەکە سەری بردە بن گوێی و گوتی:
ـ ئەرێ ئەتۆ ناتوانێ ئەو باهۆزەی بکوژی؟ بە قوربانت بم، بۆ ئەو بەڵایەی لە کۆڵ ئەو خەڵکەی ناکەیەوە؟ دەزانی چیی بە سەر ئەو دێیانە هێناوە؟ دەزانم ئاخرەکەی دەی‌کوژی، وایە؟
حەمەدیش سەری بردە بن گوێی و گوتی:
ـ باشە دەی‌کوژم.
ـ سوێندم بۆ بخۆ!
حەمەد وەڵامی نەدایەوە. کوڕەکە دووپاتی کردەوە:
ـ سوێندێ دەخۆی؟
حەمەد هەر وا بێدەنگ بوو.
ـ کاکە گیان، بۆخۆت دەزانی، ئەوان درەنگ، یان زوو، هەر دەت‌کوژن.
حەمەد بە سرتە گوتی:
ـ دەزانم.
ـ کە وا بوو بەڵێنم پێبدە؟
ـ نازانم...
کوڕەکە هەستا و چوو لەو بەری ئاورگەکەی دانیشت.
ـ ئەوە چ بوو، کوڕەکەم، لە حەمەدۆکی تووڕەی؟
کوڕەکە وەڵامی نەدایەوە، بە ڕاستی تووڕە ببوو. ئەوانی دی هەموو قسەیان دەکرد و پێدەکەنین، بەڵام ئەو زاری هەڵنەدەپچڕا و هێندەی پێنەچوو، خەوی لێکەوت. ئەوانی دیکەش هەرکەس لە حاست خۆی، لە قەراغ ئاوری درێژ بوون و خەویان لێکەوت. تەنیا قاسم بە خەبەر بوو و کێشکی دەکێشا.
حەمەدە چکۆلەکە پێش تاوهەڵاتێ وە خەبەر هات. هەستا لە سەر پەنجەی پێیان بە ئەسپایی چووە دەرێ و بە قامکیش ئیشارەی کردە قاسمی دەنگێ نەکا تا ئەوانی دیکە خەوەکەیان لێتێکنەچێ. پاشان چوو لە نێو دیوارەکان و دارستانی دەوروبەری قەڵایە باوەشێکی ئاوردوو کۆ کردەوە، هێنای، لە سەر ئاگرەکەی دانا و ئاگرەکەی هەڵکردەوە. ئەو جار چوو لەسەرەخۆ لووتی حاجیی کێشا، بۆ ئەوەی وە خەبەری بێنێ و نانوچای بەیانی ساز کەن. حاجی لە تاوان دەرپەڕی و کوڕەکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەستی بە زاری خۆی گرت و بە پێکەنین هەڵاتە دەری. قاسمیش کە لە بەر دەرگایە کێشکی دەکێشا، لە خۆوە دەستی بە پێکەنینێ کرد.
حاجی وەخۆ هاتەوە. هەستا، چوو لە دەرێ، لە چۆماوێکی نێزیک قەڵایە کتری‌یە ڕەشەکەی پڕ کرد لە ئاو و هێنایەوە وەسەر ئاوری نا. کوڕەکە هێشتا هەر پێکەنینی دەهات. قاسم گوتی:
ـ ئەرێ ئەو کوڕە بە چی پێ‌دەکەنێ؟
حاجی وەڵامی دایەوە:
ـ کاتێک وەخەبەر هاتم، ڕاچڵەکیم. بە وەی پێ‌دەکەنێ.
کوڕەکە گوتی:
ـ سەبر! ئەوە بۆ ئاوا بە دەنگی بەرز قسە دەکەن؟ نازانن ئەوانە نوستوون؟
حاجی و حەمەدە چکۆل لە دەوری ئاگری دانیشتن. کەتری‌یەکە کوڵی. مەلا فەرهاد پێش هەمووان هەستا. چوو لە چۆماوەکەی دەسنوێژی هەڵگرت و کە هاتەوە، سەربەرگەکەی ڕاخست و نوێژی کرد. ئەو جار ئەوانی دیکەش یەک بە دوای یەک دا هەستان. حەمەدۆک دوای ئەوەی وەخەبەر هات، لە شوێنی خۆی دانیشت، دەستی وەبەر چەنەی دا و دەبیرەوە ڕۆچوو. مەلا فەرهاد لە نوێژێ بۆوە. حاجی هێندێک بەردی پانی هێنابوو و نانەکەی لە سەر دانابوون، پەرداخێکیش چای بۆ مەلا فەرهادی تێ‌کرد. مەلا فەرهاد هێندێکی شەکر دە چایەکەی کرد و لێکی دا:
ـ ها... ئەدی خانەخوێکەمان کوا؟ حەمەدە چکۆل، وەرە کوڕم، وەرە نانی بخۆ...
بەڵام کوڕەکە وەڵامی نەدایەوە. ئەوانی دیکەش هەوڵیان لە گەڵ دا، بەڵام هەر نەهات. ئەو جار حەمەدۆک هەستا، چوو قۆڵی گرت، هێنای لە پەنا مەلا فەرهادی دانا و ئەویش پەرداخە چایەکەی بۆ ڕاداشت، بەڵام کوڕەکە هەر هیچی نەخوارد. مەلا فەرهاد نیگەران بوو:
ـ کوڕم، چمان لێ‌کردووی؟ بۆ ناڕەحەتی؟ نەکا شەوێ کە گاڵتەمان لە گەڵ دەکردی، پێت‌ناخۆش بوو بێ و تۆرابی. ئەگەر دڵت لێمان یەشاوە، داوای لێبووردنت لێ‌دەکەین.
ئەوانی دیکەش گوتیان:
ـ بمان‌بوورە!
حەمەدە چکۆل هیچی نەدەگوت. لە چاوی ڕا دیار بوو ناڕەحەتە و گریانی دە ئەوکی مابوو. ئاخرەکەی وە قسە هات و گوتی:
ـ ئەمن شێتم، وەڵڵاهی لە کەرێش کەرترم.
ـ بۆ وا دەڵێی ڕۆڵە...
ـ دایکم هەمیشە پێی‌گوتووم کە ئەمن تەنبەڵ و خوێڕیم. وا دیارە قسەکەی ڕاست بووە و من گوێم نەداوەتێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ باشە ئێستا چ قەوماوە کە تۆ وە بیر قسەی دایکت کەوتوویەوە و خۆت لۆمە دەکەی؟

ـ ئەمن دوێنێ شەوێ نانوپێخۆرەکەی ئێوەم هەموو خوارد و دەنگتان نەدام. ئەمن وەک گامێشی هەر چی بۆتان دانام، خواردم و بیرم نەکردەوە کە ئاخر ئەوە تێشووی ئێوەیە کە هەمیشە بە شاخ و کێوانەوەن و دوایە بێنانوپێخۆر دەبن. ڕاستییەکەی ئەوەیە ئەمن زۆر برسی بووم و لە ماڵێ چمان نیە بیخۆین. ئەو خواردنەش کە ئێوە داتان بە من، ئەوەندە خۆش بوو، لێیتێر نەدەبووم و خۆشم بۆ زەوت نەدەکرا کە چیدی نەخۆم. ئێستا زۆر پەشیمانم... زۆر! ئاخر بۆ هێندەم خوارد؟ بیریشم لە وە نەکردەوە کە چەتە بە چ زەحمەتێک لەو شاخانە و لە وەرزێکی ئاوا سەرما و سەخڵەت دا نانی پەیدا دەکەن!

مەلا فەرهاد و حەمەدۆک دڵخۆشییان دایەوە، هێوریان کردەوە و گوتیان جارێ هێندێکیان نانوپێخۆر پێماوە. ئەو جار کوڕەکە چایەکەی لە مەلا فەرهادی وەرگرت و یەکبین هەڵیقوڕاند، پاشان دەستی بە نانخواردنێ کرد و وەک شەوی پێشوو هەرچی لە گۆڕێ دانرابوو، هەمووی خوارد. چەتەکان سەریان لە خواردنی ئەو کوڕەی سوڕ مابوو. مەلا فەرهاد پەرداخێکی دیکەشی لە چایەکەی تێکرد، پێنج کەوچکیشی شەکر تێکرد، لێکیدا و گوتی: ئەوەش پێداکە، ڕۆڵە! هەنگوینمان نەماوە، بەڵام ئەوەش وەک هەنگوینی شیرینە.

کوڕەکە پەرداخەکەی لێوەرگرت و بە پەلە خواردییەوە.

ـ بۆت تێکەمەوە؟

ـ خوا بەزیادی کا. بە ڕاستی ئەو جار ئیدی بەسە. تێرم و قەت نە خواردنی ئاوا بە تامم خواردوە و نە چای ئاوا خۆش! ئەو چایە بۆنێکی زۆر خۆشی لێدەهات. ئێستاش بۆنەکەی دە گەرووم دا ماوە!

کاتێک ئەوانی دیکەش لە نانخواردنێ بوونەوە، کوڕەکە وەک پیاوێکی گەورە هەستایە سەرپێ و گوتی:

ـ دەبێ بڕۆم. زۆر نیگەرانی کاک مەستانیم. ئەو پیاوێک نیە بەڵێنی خۆی بشکێنێ! کاتێک وادەی داوە و نەهاتوە، بەو مانایەیە کە کوشتوویانە! مابایە، هەر دەهات. حەک کوێربم مام مەستانە ئازا و بە جەرگەکەم!

مەلا فەرهاد پووڵی دەرهێنا و دەیەویست هێندێکی بداتێ، بەڵام کوڕەکە وەک ئەوەی ئاگری بۆ لای بەرن، پاشەوپاش کشایەوە:

ـ پیاو نابێ پووڵی لە چەتان وەرگرێ! ئەو پووڵە لەو شاخانە بۆ ئێوە پێویستترە. ئەو جار ئەمن خۆ تێشووم پێنەهێشتن، چۆن پووڵتان لێوەربگرم؟

حەمەدۆک داهاتەوە، چووە بن گوێی و سرتەیەکی لە گەڵ کرد. منداڵەکە بزەیەکی هاتێ، پووڵەکەی وەرگرت و دە گیرفانی نا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئێستا لە سەر ئیزنی ئێوە دەڕۆم. هیوادارم خودا لە هەموو بەڵایانتان بپارێزێ! بەڵام هەر کە من ڕۆیشتم، دەبێ ئێوەش لێرە نەمێنن. دەسبەجێ بڕۆن. بە هیچ شێوەیەک لێرە نەمێنن.

ـ بۆچی؟

ـ باشە بەڵکوو ژاندەرمەکانی باهۆزی منیان گرت. هێندەیان لێدام هەموو گیانم بوو برین و خوێیان دە برینەکانم کرد و ئەمنیش زیاترم بەرگە نەگرت... ئەو کات... دوور نیە ئاشکراتان کەم... ئەوانیش دێن و دەتاندۆزنەوە. ئێوە زۆر کەمن و ئەوان زۆرن. بێجگە لە وەش، ئێوەی بەستەزمان، هەمووتان ماندوو و شەکەتن! خۆ بێتوو ئاوا بکوژرێن، ئیدی ئەمن دڵم دەتۆقێ...

پاشان ڕای کردە لای حەمەدۆکی، دەستی گرت، دەمی بردە بن گوێی و گوتی:

ـ دوای ئەوەی ئەو هەموو نانو پێخۆرەم لێ خواردن، نەدەبوو ئەو پووڵەم بدەنێ! بە ڕاستی ئەمن بێشەرمم! بەڵام چ بکەم، خواردنەکەتان هێندە خۆش بوو... چایەکەشتان دەتگوت هەنگوینە... بەو پووڵەی...

ـ جووتێک کەوشی پێبکڕە.

ـ ئای ئای، ئەوە دەڵێی چی؟ ئێمە تەنانەت ئارد و خوێشمان دە ماڵێ دا نیە، ئەو کات ئەمن بچم کەوشان بکرم؟ پووڵەکەی دەدەم بە دایکم. زۆری پێخۆش دەبێ. هەنگوین و چاشی بۆ دەکڕم!

ـ زۆر باشە، بەخێرچی! زۆرمان پێناخۆشە بەجێت دێڵین، بەڵام بڵێین چی. بۆخۆت دەزانی ئێمە چەتەین ئیدی...

هەتا چۆمەکەی خوارێ لە گەڵی چوون. حەمەد هەرچی دەکرد، فرمێسکی ڕانەدەوەستان:

ـ وەرن هاوڕێیان... وەرن. با خۆمان بپێچینەوە و بڕۆین. بۆخۆتان دەزانن ئێمە بەڵێنمان بە حەمەدە چکۆلەکەی خۆمان داوە کە لێرە نەمێنین...

بە نێو ڕەوەزان و بە پەنا داران دا لە شاخەکەی هاتنە خوارێ و لە سەرەوەی گوندی "چنارە مردوو"ی ڕاوەستان. شاهێن هێندێک دۆستی لە وێ هەبوون.

دەنگە دەنگ لە لای گوندەکەی ڕا دەهات و وا دیار بوو دۆخەکە ئاڵۆزە. هەر وا هەتا تاریک داهات، لە پەنا دارپەڵک و ڕەوەزە بەردان خۆیان حەشار دا. دیسان هەوا زۆر سارد بوو. کاتێک تاریکی کرد، شاهێنیان ناردە خوارێ بۆ نێو دێی، بەڵام زۆری پێنەچوو، هاتەوە:

ـ گوندەکە پڕە لە ژاندەرمە. ناچار بە ڕێگای خۆیان دا گەڕانەوە:

تەیموور گوتی:

ـ با بچینەوە قەڵاکەی و ئەمشۆش لە وی بەرینە سەر!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام حەمەد گوێی نەدایە ئەو پێشنیارە، ڕۆیشتن و بۆ لای بەیانی گەیشتنە نێزیک گوندەکەی کوێخا مەستانی. بێدەنگییەکی قووڵ دێیەکەی داگرتبوو. ماڵێک زۆر لە سەرەوەی دێی، لە بن ڕەوەزێکی هەڵکەوتبوو و لە سەر ڕێگاکەیان بوو. شۆقێکی کز لە پەنجەرەی ماڵەکەیەوە لە دەرێی دابوو. لە دەرگای ئەو ماڵەیان دا. پیرێژنێک دەرگای کردەوە و کاتێک چاوی پێیانکەوت، گەشایەوە:

ـ بەخێر بێی حەمەدۆک، کوڕم. فەرموون وەرنە ژوور. ژاندەرمەکان دوێنێ بەیانی لێرە ڕۆیشتن. ئەو بێدینانە هەر نەیانهێشتین. کاک مەستانیشیان کوشت و دەزانم ئێوە هاتوون لە بەخاکسپاردنەکەی دا لێرە بن. مەستان بۆ هەموومان باب بوو... یاخوا بەخێر بێن!

ژنەکە ئاگرەکەی خۆش کرد. لبادی ڕاخستن و دۆشەکی بۆ دانان. حەمەد و هاوڕێیانی خەریک بوون، کەوشەکانیان داکەنن، بەڵام ژنەکە نەی هێشت و گوتی:

ـ نا، ئەوە چ دەکەن؟ چەتە قەت نابێ کەوشی داکەنێ! پێتان وایە قەتم چەتە نەدیون؟ چەتە نابێ چەکیش لە خۆی دوور کاتەوە، چونکە تێکەوتن وەخت و سەعاتی بۆ نیە و نابێ کابرا لە خۆی دڵنیا بێ.

پاشان کەتری پڕ کرد، لە سەر ئاگرەکەی دانا و بۆخۆشی بە ناڕەحەتی لە لای ئاورگەکەی داما. حەمەد هەستی بە دەروونی ئاڵۆزی وی کرد:

ـ دایە گیان، ئەوە چییە؟ بۆ وا دە فکر دای؟

ـ ئاخ کوڕم، شێری من، حەمەدۆکە ئازاکەم، کاتێک ئەتۆ کە وەک ئیمامی عەلی وای، ئەوە ئەو جار گەورەت کردووم و پێت دە ماڵێم ناوە...

دەنگی گۆڕا، گریانی دە ئەوکێ مابوو.

ـ ڕەبی خودا هەردووک چاوم کوێر کا! قوڕم وە سەری بێ، نە کەچکە قاوەیەک، نە مستە چایەک و نە یەک نانیشم دە ماڵێ دایە، تا حەمەدۆکی قارەمانی خۆم و هاوڕێیانی بیخۆن... خودا لە عومری من هەڵگرێ و لە سەر ئی تۆی دابنێ. جا حەمەدۆکی خۆم، چۆن ناڕەحەت نەبم و نەمرم؟

ـ دایە گیان، ناڕەحەت مەبە! ئەو خولقە خۆشە و ئەو هەڵسوکەوتە جوانەت بۆ ئێمە هەموو شتی دنیایە دێنن.

ـ یاڕەبی خولقە خۆشەکەم و هەڵسوکەوتەکەشم بە میرات بێ. بزانە ئەوە یەک جار حەمەدۆکم لێ مێوان بووە. بەڵام ڕاوەستە بزانم! نا، شتێکم هەیە. لە بیرم نەبوو، کەڵەبابێکم هەیە... کەڵەبابێکی گەورە. مریشکەکانم نەماون، بەڵام ئەو کەڵەبابەم ماوە و ئەوەش بە نسیب ئێوە بوە... ئیستا دەیگرم، دەیهێنم و ئێوەش بیکوژنەوە، جا سووری دەکەمەوە و چێشتێکی خۆشتان بۆ ساز دەکەم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پیرێژنەکە کاتێک کەلەشێرەکەی وەبیر هاتەوە، چاوەکانی گەش بوونەوە و خۆشحاڵ بوو. هەر چەندی حەمەد و هاوڕێیانی هەوڵیان دا واز لە کەڵەشێرەکەی بێنێ، بێسوود بوو. دەیگوت بڵێن مەیکوژەوە، وەک جنێوم پێبدەن، پێموایە.

چارەیەک نەبوو. حاجی کەڵەشێرەکەی سەر بڕی و گوتی:

ـ زۆر چاکە دایە گیان، تا ئەتۆ هێندیک لە گەڵ میوانەکان قسە دەکەی، من کەڵەشێرەکەی دەڕووتێنمەوە. دوایە ئەتۆش بیکوڵێنە و بۆمان بکە شۆرباو. ئەمن هێندێکم پیواز پێن! ئاخر هەمیشە ئەمن چێشت بۆ دەستەکەمان لێدەنێم.

ئاسمان ڕووناک بوو و تیشکێکی سوور، پەمەیی و بنەوشی بە سەر لووتکە سپیپۆشەکانی تووڕووسی کشا.

شاهین گوتی:

ـ دایە، بە ڕاستی ئەو کەڵەشێرەت چاک بەخێو کردوە! بڕوانە چەند قەڵەوە، وەڵلاهی بە قەد مەڕێکی گۆشت پێوەیە.

ـ زۆرم خۆشدەویست. لە زاری خۆم دەگێڕایەوە و دەمدا بە وی. قەزاوقەدەر وایە ئیدی! وا دیارە ئەو کەڵەشێرە ڕزقی حەمەدۆکی بوو...

ـ خودا بتپارێزێ و لێتخۆش بێ، دایە.

ـ ژنەکە مەنجەڵێکی گەورەی وەسەر ئاوری نا. زۆر شاد بوو. دەهات و دەچوو، پێدەکەنی، دەتگوت جحێڵ بۆتەوە، قسەی خۆشی دەکرد و شوکری خوای دەکرد.

ـ کە ئێوە هاتن، لە خۆشی‌یان لە بیرم چۆوە مەستان مردوە. ئاخر ئەو مامم بوو.

ـ داوایەکم هەیە، دایە...

ـ بڵێ داواکەت چی‌یە، کوڕە چاوڕەشەکەم. ئامادەم گیانی خۆشمت بدەمێ.

ـ دایە گیان، لەو دەوروبەرەی کەس مێشەنگوینی هەن؟

ـ بەڵێ، شەهێنەکەم! وا دیارە ئیشتیات لە هەنگوینیە! مام عەولا خەڵێفە مێشی هەن و هەنگوینیشی هەیە!

ـ ماڵەکەیان لێرە نیزیکە؟

ـ ئەوەتا، جیرانمانە!

ـ دایە گیان ئەو پووڵەی بەرە، لە گەڵ شاهێنی بچن، تەنەکەیەکی چکۆڵەی هەنگوین لێبکڕن.

ـ هەر ئێستا دەچم، گوڵەباغەکەم! مام عەولا هەمیشە هەنگوینی هەیە، بەڵام نە دەیدا بە کەس، نە بۆخۆشی دەیخوا. لەوەتا هەیە، مێشەنگوینی هەر هەن، بەڵام دەڵێن ئێستاش نازانێ هەنگوین چ تامە. ئەو ماڵوێرانە هەنگوینەکەی دەفرۆشێ و هەمووی دەدا بە تووتن و پەڕ...

ـ ئەگەر وا بێ دایە گیان، زەحمەت نەبێ، تەنەکەیەکی گەورە و یەکی چووکەی لێبکڕن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دەڵێی هەر چی هەیەتی، لێی‌دەکڕم.
ـ ئەرێوەڵلا هەرچی هەیەتی، لێی‌بکڕە.
ژنەکە لە گەڵ شاهێنی ڕۆیشتن بۆ هەنگوینکڕینێ. مەلا فەرهاد دەسنوێژی هەڵگرت و نوێژی کرد. کەڵەباب دە مەنجەڵی دا دەکوڵی و حاجی پێوازی ورد کرد و تێی‌کرد. زۆری پێ‌نەچوو شاهێن و ژنەکە هاتنەوە. شاهێن دوو تەنەکە هەنگوینی پێ‌بوون، یەکی گەورە و یەکی بچووک.
ـ ئەوە هەنگوینی هەرە سپی‌یە، کوڕم! حەمەدۆک ئەو هەنگوینەی بخوا، ئەوەندەی دیش بەهێز دەبێ و هەمو دوژمنەکانی قەڵتوبڕ دەکا! مام عەوڵا پووڵی زۆر لێ ستاندین، یاخوا چاوی کوێر بێ! زۆر لەچەرە! بریا شتێکی باشیشی لەو پووڵەی کردبایە. هەر دەی‌دا بە تووتن و بەبای دەکا. تەنانەت یەکجاریش تامی ئەو هەنگوینە جوانەی ناکا.
لە پڕ بە زەوقەوە و گوتی:
ـ ئێوە دەبێ نانی بخۆن! هەنگوینیشتان بۆ دادەنێم. نانمان نیە، دەچم لە ماڵی جیرانەکەم دێنم.
چوو و کە هاتەوە نردوێک نانی هێنابوو. پاشان سفرەی ڕاخست، لەتەلبادێکی دانا، مەنجەڵەکەی لە سەر دانا و دوایە چێشتەکەی دە دوو ـ سێ قاپان کرد و دای‌نا. هەنگوینیشی دە دەوری‌یەکی گەورە دا دانا:
ـ کەڵەشێری چاک بوو و گۆشتەکەی بۆنێکی خۆشی لێ‌دێ، وایە؟ خۆزگە ساوارم بوایە و پڵاوێکی باشیشم بۆ لێ‌نابان.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ پێویست ناکا دایە گیان، بەزیاد بی!
هەموویان دانیشتن و دەستیان بە نانخواردنێ کرد، بەڵام ژنەکە هەر وا ڕاوەستابوو و چاوی لێ‌دەکردن.
حەمەد گوتی:
ـ دایە، وەرە دانیشە و لە گەڵمان بخۆ. پێش تۆ یەک کەسیشمان تامی ئەو چێشتەی ناکەین.
ژنەکە لە گەڵیان دانیشت. تاقە کەوچکێکی داری هەبوو، هەموو بە نۆرە پێیان دەخوارد. ژنەکە بۆخۆی لە چێشتەکەی نەخوارد و هەر هەنگوینی بە نانی خوارد. هەنگوینی دە نانەکەی هەڵدەسوو، دە زاری دەنا، دەی‌جوو و قووتی دەدا. پاشان چاوی لە سەریەک دادەنان، بزەیەکی دەهاتێ، هەناسەیەکی قووڵی هەڵدەکێشا و بەو شێوەیە بۆنی هەنگوینەکەی پڕ بە سینگی هەست پێ‌دەکرد.
کاتێک لە خواردنێ تەواو بوون و کەوڵەکەیان خڕ کردەوە، تەنیا یەسکی کەڵەبابەکەی مابوون. ژنەکە بیری کردەوە، ئیدی ئەو جار کەڵەبابم نیە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەیانیی‌یان بۆم بخوێنێ، بەڵام قەیدێ چ دەکا، سەد کەڵەبابی وا بە قوربانی حەمەدۆکی بێ. ئەگەر ژوورێکی پڕ لە مریشکیشم بوایە، هەمووم بۆ حەمەدۆکی دەکوشتنەوە و لە خۆشیانیش سەمام دەکرد.

ـ ئەرێ دایە، کوڕێک لەو گوندەی ئێوە هەیە، ناوی حەمەدە! یەکی چاوڕەشە و سەری دەڵێی ژووشکە قرژ بۆتەوە، دەی‌ناسی؟

ـ پێم‌وایە دەزانم مەبەستتان کێیە... دەڵێن چەتەکان پوولێکی باشیان داوەتێ. دەبێ ئێوە پێتان‌دابێ، وایە؟ بێ‌گومان، چونکە هەر حەمەدۆک دەتوانێ ئاوا دەستودڵاواڵە بێ کە پوولێکی ئاوا بدا بە منداڵێکی... ئەمن قەت منداڵم نەبووە. پیاوەکەم و سێ برامیان بردنە شەڕێ و یەکیشیان نەهاتەوە. ئیدی لەو کاتی‌یەوە بەتەنیا و بە بێوەژنی ماومەوە، کەس لێی‌نەپرسیوم و چەند ساڵە کەس دەرگای لێ‌نەکردوومەوە.

پاشان دەستەکانی بەرەو ئاسمان بەرز کردنەوە و گوتی:

ـ یارەبی ڕۆڵە، خودا چاکەتان بۆ بکا، یا ڕەبی دەست لە بەردی دەن ببێتە زێڕ. دەزانن بەو هاتنەتان چەندەتان دڵی من خۆش کرد؟ ئیدی ئەمن هەتا دەمرم بەو خۆشی‌یەیەوە دەژیم!

ـ دایەگیان ئێمەش بە دیداری دایکێکی وەک تۆ زۆر خۆشحاڵین! دەتوانی ئەو کوڕەمان بۆ بانگ کەی؟

ـ بۆ ناتوانم ڕۆڵە. ماڵەکەیان لەو خوارەوەی، لە سەر کانی‌یەکەیە. بابی دزە. باپیریشی دز بووە و لە بناخە دا بنە و بنەچەکەیان دز بووە! ئەوانە بە خزم و تایفەوە دزن و قەت نانێکی حەڵاڵیان نەخواردوە. جا ئێستا ئەگەر پێتان‌خۆشە، ئەوە بانگی دەکەم. خۆ ئەو پووڵەی باسی دەکەن، لە ئێوەی نەی‌دزیوە؟

ـ نا، نەی‌دزیوە.

ـ ئەو هەتیوە ئەوەندە زیرەک و فێڵەزانە دەتوانێ کلی دە چاوی کابرای دا بدزێ. بەستەزمانە، هەنگوینیشی زۆر پێ‌خۆشە. پارەکە زۆری نەمابوو ڕوحی خۆشی لە سەر دانێ. چووبووە زگ خەڵێفەکانی ئەو عەولا کافرەی. هەر ئەوەی کە ئەو هەنگوینەمان لێ‌کڕی و کۆڵێکی پووڵ لە ئێوەش ئەستاند. مێشەکان لێی‌هاڵابوون، هێندیان پێوەدابوو، هەموو گیانی ئەو کوڕە ماڵوێرانەی هەڵمسابوو. ماوەیەکی زۆر نە چاوی بۆ هەڵ‌دەهات، نە شەویلکەی لێک‌دەبۆوە. دەبوو بە قامیشی شۆرباویان دە زاری کردبا. وەڵڵاهی پوورفاتمی قەرەچە دێی نەبوایە، دەمرد. ئەو دە فریای هات، دەرمانی دایە و چاکی کردەوە... دزی کوڕی دزی! بەڕاستی لە مردنێ گەڕایەوە و دەبوو ئیدی تەمبێ بوایە و کاری وای نەکردبایەوە، وانیە؟ بەڵام ئەو هەتیوە هەر چاک بۆوە و چۆوە زگ مێشەکان. ئەو جاریش هێندەیان پێوەدابوو، نەی‌دەتوانی لە جێی خۆی ببزوێ. دیسانیش پوورفاتم بە هاواری‌یەوە هات و چاکی کردەوە، بەڵام

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەر دەستی هەڵنەگرت و تا ئێستا چەند جاری دیکەش چۆتەوە هەنگوینِدزینێ. وا دیارە تازە خووی پێگرتوە و تەرکی ناکا! ئەوە ئێستا هەنگویندزە و ئەگەر ئەو مێشانە نەیکوژن، وەک بابوباپیرانی دەبێتە ئەسپدز!

پاشان بە پەلە گوتی:

ـ ئێستا دەڵێن چی، بچم بانگی کەم؟ دیارە ئەگەر ئەو پووڵەی دزیبێ، خۆی ون دەکا و نایە.

ـ هیچی لە ئێمە نەدزیوە. هەر پێیبڵێی، دێ.

ـ ئەوە دەچم دەیهێنم. ڕاستییەکەی زۆر کوڕی چاکیشە. ئازاری بۆ کەس نیە. هەر ئەو دەچێ ئاوردووم لە شاخی ڕا بۆ دێنێ. قەت لێم خافڵ نیە. کارگم بۆ دێنێ، گێلاس، سێو، هەرمێ هەنار... وەختی خۆی هەموو ڕۆژێ ئەو چەشنە شتانەم بۆ دێنێ. گوڵیشم بۆ دێنێ. کوڕێکی ڕوحسووکە، پێی خۆشە یارمەتیی خەڵکی بدا و لەو بارەوە تای نیە!

دوای ئەو قسانە ژنەکە چووە دەرێ. کوڕەکە لە لای کانییە، لە پێش دەرگای ماڵی خۆیان بوو.

ـ حەمەد! وەرە، وەرە ئێرە شتێکت پێبڵێم.

هێشتا ژنەکە تەواو نەگەیشتبۆوە ژوورێ، کوڕەکە پەیدا بوو. کاتێک حەمەد و هاوڕێیانی لە وێ دی، زۆری سەر سوڕ ما، شاگەشکە بوو و پێکەنی:

ـ وەڵڵاهی هەردایە زوهرە بانگی کردم، شتێکم بە دڵی دا هات. بیرم لە ئێوە کردەوە... یاخوا بەخێر بێن، هاوڕێکانم!

حەمەدۆک گوتی:

ـ بەخێرهاتووین حەمەد!

ئەو جار کوڕەکە بە دەنگێکی خەماوییەوە گوتی:

ـ دەزانن قسەکەم وە ڕاست گەڕا و مامە مەستان، ئەو پیاوە چاکە کوژرا؟ وا دیارە بەڕێوە بووە بێتە لای ئێمە، ژاندەرمەکان پێیانزانیوە و تەقەیان لێکردوە. خودا بیبەخشێ، زۆر پیاوی چاک بوو. هەمیشە هەر ئەو لە دەست مام عەوڵای هەنگوینفرۆشی ڕزگار دەکردم، دەنا ئەو بێدینە بە تفەنگێ دەیکوشتم. مامە مەستان باڵی بە سەر دەکێشام و نەی دەهێشت لێمدا، دەنا کەوڵی دەکردم.

پاشان چوو لە لای مەلا فەرهادی دانیشت و دەستی دە دەستی نا:

ـ ئێستا دەزانم ئەتۆ کێی، فێڵەزان! ئەو کاتی پێتنەگوتم، بەڵام دەبوو بەو سەر و ڕیشەتەوە بۆخۆم زانیبام! هەر ڕیشی تۆ دەبێ ئاوا جوان بێ! بە ڕاستی ئەمن گێژم!

ـ باشە، ئێستا پێمبڵێ ئەمن کێم؟

ـ دیتووتانە فێڵم لێدەکا! پێیوایە ئێستاش نازانم! ئەتۆ مەلا فەرهادی، شێخی شێخان و گەورەی پیاوچاکانی! ئەتۆی گوللەبەندێکت بۆ حەمەدۆکی دروست کردوە،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کە هیچ چەشنە گوللەیەک کاری لێ‌ناکا! بۆچما هەر ئەتۆش نەبووی ئەسپەکەی حەمەدیت زیندوو کردەوە؟ ئەو ئەسپە کەلەلایەی گوللەبارانیان کرد و پاشان کە زیندوو بۆوە، بوو بە حوودودێکی بۆر؟ بۆچما ئەتۆ نەبووی کە قاتڵەکانی دایە سوڵتانی، یانی یاوەر فاڕوق و سەرجووخە عەلی کەرتیشت کوشت و تەرمەکانیشت لە بن پردێ لە کن یەک دانان؟ هەر ئەتۆش نەبووی جندۆکەت ناردن، کەلەپچەی دەستی حەمەدۆک‌یان لە زیندانی مەحمووداغای کانی گوڵان دا کردەوە و ڕزگاریان کرد؟ ئەتۆ هێندەت کاری دەگمەن و سروشتبەزێن کردوون، کە ئیدی ناژمێردرێن...

ـ نا، ئەمن هیچم نەکردوە و ئەوانەش هیچیان ڕاست نین.

ـ باوەڕت پێ‌ناکەم، ئەتۆ درۆ دەکەی!

ـ ئەگەر پێت‌وایە ئەوانە کاری منن، چۆن دەوێری بە من بڵێی درۆ دەکەی؟

حەمەدە چکۆل ترسا. دەستی مەلا فەرهادی بەردا و تا بەر دەرگایە کشایەوە. سەری بەردایەوە و هێندێکی بیر کردەوە. پاشان سەری هەڵێنا و لە بەر مەلا فەرهادی پاڕایەوە:

ـ لێم ببوورە! بڵێی خودا غەزەبم لێ‌نەگرێ، چونکە بە تۆم گوت درۆ دەکەی؟ نامکوژێ، گۆج و ئیفلیجم ناکا؟ ئاخر ئەمن و تۆ هاوڕێین، بۆیە وێرام وا بڵێم! پیاوی چاک بە بمبوورە، با خوا غەزەبم لێ‌نەگرێ! ئەمن هەڵەم کرد. نەمزانی!

ـ حەمە چکۆل وەرە ئێرە، قەیدێ ناکا، ئەمن لێت تووڕە نیم...

کوڕەکە چوو و لە پەنای دانیشتەوە، بەڵام هەر چاوی لێ‌دەکرد، وا دیار بوو هێشتا هەر دڵنیا نەبوو و دەترسا دڵی لێی‌یەشابێ.

ـ حاجی ئەو تەنەکە هەنگوینەی بێنە! ئەوی گەورەیان! کەوچکەکەش بێنە!

کەوچکێک هەنگوینی لە تەنەکەکەی هێنایە دەر:

ـ زارت داپچڕە!

کوڕەکە بە سەرسوڕمانەوە زاری داپچڕی و مەلا فەرهاد کەوچکێکی گەورەی هەنگوین دە زاری کرد. حەمەد زۆری پێ‌خۆش بوو. ماوەیەک چاوی لە سەریەک دانا و هەر زاری بزووت و لێوی لستنەوە. پاشان یەک بە یەک چاوی لە هەمووان کرد. هەستی سوپاسکردن و منەتباری بە چاوانی‌یەوە دیار بوو.

ـ ئەو تەنەکە هەنگوینە بۆتۆ.

ـ بۆ من؟ بۆ من؟

باوەڕی نەدەکرد.

ـ بەڵێ، بۆ تۆ.

ـ ئەو هەنگوینەتان لە کوێ بوو؟

چاوی لە هەمووان کرد و گوتی:

ـ جێ‌چزووی مێشەنگوینی بە ڕوخساری هیچکامتانەوە نابینم...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدۆک گوتی:
ـ مەلا فەرهاد دوعایەکی دەخوێنێ و ئیدی مێشەنگوین پێمانەوە نادەن.
ـ وەڵڵاهی درۆیە! گاڵتەم پێدەکەن! عەیب ناکەن گاڵتە بە منداڵێکی وەک من دەکەن؟
لە بەر بێڵایە دانیشت و دەمولووتی تێکنا، بەڵام لە بنەوە هەر چاوی لە هەنگوینەکەی بوو. لە پڕ هەستا، باسکی حەمەدی گرت و سەری بردە بن گوێی و شتێکی بە سرتە پێگوت. پاشان ڕووی دە پیرێژنەکەی کرد و گوتی:
ـ پوورە زوهرە، کیتەڵێکی بێنە! ئەو هەنگوینە بۆ من یەکجار زۆرە. با هێندێکی بدەم بە تۆ!
ـ بەشی ویمان داناوە. ئەو تەنەکە چکۆڵە ئی ویە.
ـ کوڕەکە لە خۆشیان خۆی هەڵاویشت، دەستی مەلا فەرهادی ماچ کرد، دوایە پێداهات، یەک بە یەک دەستی هەمووانی ماچ کرد و دەستی پوورە زوهرەشی هەر ماچ کرد. پاشان ڕۆبووە تەنەکە هەنگوینەکەی، هەر چۆنێک بوو هەڵیگرت و بردی. گوێیان لە دەنگی بوو، لە دەرێ هەرای دەکرد:
ـ دایە... دایە... وەرە یارمەتیم بکە!
چەتەکان ئامادەکاریی شەوێیان کرد. مەلا فەرهاد کێشکی یەکەمی وەرگرت. بیری کردەوە: سەرم لە کاری ئەو دنیایەی سوڕ ماوە. پێموایە خەڵکی دیش هەر وەک منن و سەر لە دنیا، ژیان و خەڵکی ئەو دنیایەی دەرناکەن. ئینسان کە لە دایک دەبێ گێلە و هەر بە گێلیش دەمرێ. بەڵام حەمەدۆک... ئەو خەڵکە بۆچی هێندەیان خۆشدەوێ؟ ئەوە چ ڕاز و نەهێنێیەکە؟

قاوەڵتوونێکی درەنگ بە دەنگی گریان و شینگێڕیی ژنان، کە لە دوورەوە دەنگی دەدایەوە، وە خەبەر هاتن.
حەمەد گوتی:
ـ هەستن، ڕیشتان بتاشن، خۆتان ڕێکوپێک بکەن! دەچینە سەر قەبران.
دایە زوهرە ئاوی بۆ گەرم کردن. هەمزە گوێزانێکی هێنا، هێندێکی تیژ کرد. پاشان حەمەدی بردە دەرێ، لە سەر بەردێکی دایینشاند، سابوونی لە ڕدێنی دا و خووساندی و ڕیشی بۆ تاشی. پاشان بە نۆرە ئی هەمووانی تاشی.
دایە زوهرە لە حاڵێک دا وەک کچی جحێڵ ڕوومەتە چرچەکانی لە شەرمان سوور هەڵگەڕابوون، هاتە لای حەمەدۆکی، دەستی گرت و گوتی:
ـ ڕۆڵە گیان، پاتۆڵەکەت سێ ـ چوار جێی هەڵوەشاوە. خۆ ئاوا ناکرێ بچیە نێو خەڵکی. دایکەنە، با بۆت بدروومەوە.
حەمەد پاتۆڵەکەی داکەند، دایە دەست دایە زوهرەی و بە دەرپێوە دانیشت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دایە زوهرە، وەڵڵاهی خۆ دەمزانی، بەڵام لە ڕووم هەڵنەدەهات پێت بڵێم بۆم بدروویەوە.
دایە زوهرە دەرزی و دەزووی هێنا و بە تەردەستی خەریکی دروونەوەی پاتۆڵی حەمەدی بوو.
ئەو جار شینگێڕییەکەی زیاتر بوو و دەنگی گریان و پێهەڵگوتنی ژنان دەگەیشتە ئاسمانێ.
حەمەدۆک و هاوڕێیانی خۆیان ئامادە کرد، ڕەختیان لە خۆ بەستن و تفەنگیان دەستدانێ. کاتێک هاتنە دەرێ، تووشی سڵەمان یەکچاوی بوون. سڵەمان سواری ئەسپێکی ببوو و دوو هێستری بە دووی خۆی دا دەکێشان.
ـ ماڵتان نەشێوێ! ئەو بەینەتان هەموو بە دوا دا گەڕاوم! هێندە گەڕاوم کەوتووم. تووشی کوڕێکی چکۆڵە بووم، ئەو نەبوایە قەتم نەدەدۆزینەوە! لێیپرسیم لە کێ دەگەڕێی و کاتێک ناوی حەمەدۆکیم هێنا، دەسبەجێ هێنامی بۆ ئێرە. کوڕێکی سەیر وریایە. هەر ئیشارەیەکی کرد و بە نارەنار وە پێش کەوت. هەتا ئێرە هەر گۆرانی گوت.
ـ قژی زەرد و ئاڵۆز بوو؟
ـ بەڵێ، هێنامیە ئێرە و یەکجێ بۆ خۆی ون بوو. دوایە هێندێکیش نیگەران بووم.
حەمەدۆک گوتی:
ـ ئی خۆمانە! ناوی حەمەدە. هەر لە دایکی خۆی بووە، ناویان ناوە حەمەد. کوڕی چاکە! ئەگەر بیگرن، لێیدەن و هەموو گیانیشی بشکێنن، خەیانەتمان پێناکا.
سڵەمان پێکەنی:
ـ ئەگەر وا بێ، پیاوێکی تەواوە ئیدی.
حەمەد چۆوە ژوورێ و بە دایە زوهرەی گوت:
ـ دایە، ئەوە هێندێکمان فیشەک بۆ هاتوون. دەکرێ لێرە، لە لای تۆیان بشارینەوە؟ ژاندەرمە ڕۆیشتوون و باوەڕ ناکەم جارێ بێنەوە ئەم گوندەی. ئەو جار شکی تۆش ناکەن و پێموانیە ماڵە تۆ بگەڕێن.
ـ حەمەد گیان، کوڕم، ڕۆڵە ئازاکەم! با ژاندەرمە هەموو ڕۆژێ بێن، با ساڵ دوازدە مانگە لەو دێیەی بن و هەموو ڕۆژێش دە جار ماڵە من بپشکنن. ئەمن چەک و فیشەکت وا بۆ دەشارمەوە، تەنانەت ئەگەر ئەو دێیەی سەروبن کەن، قەرار بێ کەس نەتوانێ قاوغێکیش بدۆزێتەوە!
حەمەد بە سڵەمان یەکچاوی گوت:
ـ بارەکەی لە هێسترەکان بێنە خوار و کارت پێی نەبێ، بگەڕێوە و هەر ئاوڕیش مەدەوە! بۆخۆمان جێبەجێیان دەکەین!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سڵەمان بێ ئەوەی یەک قسەش بکا، بارەکەی داگرت، سوار بۆوە، هێسترەکانی بە دوای خۆی دا کێشا و بێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە، لە دێی وەدەرکەوت.
مەلا فەرهاد گوتی:
ـ سڵەمان دە کاتێکی چاک دا دە فریامان هات. هێندەی نەمابوو فیشەکمان لێببڕێ. ئەمن لەو بارەوە زۆر دەترسام. سڵەمان قاچاخچی‌یەکی بە ئەزموون و ئازایە و لەو بارودۆخە نالەبارەی دا هەرچۆنێک بێ، چەک و تەقەمنیمان دەگەیەنێتێ.
حەمەدیش گوتی:
ـ ئێستاش ئەو دنیایە پیاوی ئازا و بە جەرگی تێدا ماون! وا دیارە دنیا وەک دەڵێن لە سەر شاخی گای نیە، بەڵکوو لە سەر شانی بنیاددەمە پاک و ئازاکان ڕاوەستاوە! ئەگەر باهۆز دایە زوهرەی لەتوپەتیش بکا، یەک فیشەکی بۆ نادۆزرێتەوە!

شاخ و دەشت هەمووی پڕ لە بەفر بوو. وڵات هەمووی سپی دەچوو. حەمەد و هاوڕێیانی گەیشتنە ماڵی کوێخا مەستانی. مردووەکە کفن کرابوو و ژنان دەوریان دابوو و شینیان لە سەر دەگێڕا. کاتێک هەستیان کرد حەمەد و هاوڕێیانی هاتوون، ساتێک بێدەنگ بوون و پاشان دەستیان بە پێهەڵگوتن و شینگێڕانێ کردەوە. کۆمەڵێک لاوی منداڵکار لە دەرێ، لە سەربانی هۆڵەمەڕێکی کە بە وشکە بەردی دروست کرابوو، ڕاوەستابوون. دارپەڵکێک لە سەرەوەی بانی هۆڵەکەی بوو و لکە ڕووت و درێژەکانی بە سەر بانەکەی دا بڵاو کردبوو. لاوەکان لە حاڵێک دا هەموو دڵیان پڕ بوو و گریانیان دە ئەوکێ مابوو، گوێیان بۆ شینگێڕی‌یەکەی هەڵخستبوو. ژنەکان هێندە زۆر بوون، لە ژوورەکە و لە هەیوانێش جێیان نەدەبۆوە. وردە وردە حەسارەکەشیان پڕ کرد و گەیشتنە سەربانی هۆڵەکە و بن دار پەڵکەکەش.
کاتێک لاوە مێرمنداڵەکان چاویان بە حەمەد و هاوڕێیانی کەوت، هەستانە سەر پێ، دەستیان لە سەر سینگیان دانا و بەخێرهاتنیان کردن. دەسبەجێش جێگای خۆیان بۆ ئەوان چۆل کرد و بۆخۆیان کشانەوە پشتەوە.
ژنێکی کەڵەگەت و بەخۆوە بە مردووەکەی هەڵدەگوت و ئەوانی دیکەش هەموو بۆیان دەگێڕایەوە. کاتێک ژنەکە چاوی بە حەمەدۆکی کەوت، هەستایە سەر پێ، ئەوەندەی دەیتوانی دەستی بۆ ئاسمانی هەڵێنا، کۆخەیەکی کرد، گەرووی خاوێن کردەوە، پشوویەکی هێنایەوە بەر خۆ، پڕ بە گەرووی دەنگی بەرز کردەوە و تێی‌چریکاند:
ـ لە پەنا سپیدارەکانی چیای دوڵدوڵی، لە کن ڕەوەزەکانی دەروازە سووری! بەڵێن بێ ناوت نەهێنم، ئەگەر ماڵی هەموو دەوڵەمەندان بە سەر یەک دا نەڕووخێنێ...
ژنەکانیش ئەو بەندانەیان دووپات دەکردنەوە و زایەڵەی دەنگیان دۆڵەکەی پڕ دەکرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ کوڕە ئازاکان، قارەمانەکان ـ با سنەوبەرەکان بگرین ـ ئەوان مەستانی خۆشەویستی منیان کوشتوە! سەگان خوێنەکەیان لستۆتەوە...
ژنەکە سەری زیاتر هەڵێنا و چاوی لە حەمەدۆکی کرد:
ـ ئەمن دەگریم و دڵم لە تاوان ئاور دەگرێ ـ دوژمن تینووی خوێنە ـ دە هەستە مەستان، ڕۆڵە مەستان، دە هەستە!ـ ئاخر حەمەدۆک هاتوە سەرت بدا!
پاشان ژنەکە داهاتەوە، کفنەکەی لادا و دەموچاوی مردووەکەی وەدەرکەوت:
ـ قارەمانی من مردوە، بەڵام دە وەرن چاو لە مەستانی من کەن! بزانن لە مردنێش دا هەر پێکەنیوە، ئێستاش پێدەکەنێ...
پاشان سەربەرگی مەستانی هەڵینا و بۆ لای حەمەدی ڕاداشت.
ـ گوللەکانت وێکەوتن ـ گیانت وەک کۆترێک فڕی ـ تەمەشا کەن لەشی پڕە لە گوللە ــ بەڵام ئەو کەسەی ناوی حەمەدۆکە، دەبێ تۆڵەت بستێنێ...
ژنەکە دەسرۆکەیەکی حەریری لە پەنا تەرمەکەی هەڵگرتەوە و بردی بۆ حەمەدۆکی:
ـ لە ڕێگای دەروازە سووری ـ چ گوڵەسووری بەهەشتێی لێنین، بیانچنم ـ دەسرۆکە حەریرە خوێناوییەکەتم دا بە حەمەدۆکی...
ژنەکە گەڕایەوە شوێنی خۆی و فرمێسکەکانی بە چارشێوەکەی سڕینەوە. ژنەکانی دیکەش وەک وییان کرد. ئەوجار ژنەکە دەستی ڕاستی بەرەو ئاسمان بەرز کردەوە. وەک ئەوەی درۆشم بدا:
ـ خوایە گیان بمانبەخشە ـ ئەو خۆشەویستەم ئاوا جوان دەڕوا ـ هەزار کوڕیشم بوایە، هەموویانم بە قوربانی حەمەدۆکی دەکردن.
پاشان کفنەکەی بە سەر مردووەکەی دادایەوە:
ـ لە نێوەڕاستی دەروازەسووری ـ جەرگم کون کونە ـ ئەوەی بێتاوان دەکوژرێ ـ لە گەڵ حەمەدۆکییە! تۆفان، باهۆز، بە لەعنەت بی ــ ئەو کەسەی ناوی حەمەدۆکە ـ زۆری پێناچێ سزات دەدا! ئەستێرە لە ئاسمانێ دەبارن و عەرزی ڕووت دادەپۆشن، کوڕی من سەرمایەتی ـ مەستان گیان، ڕۆڵە، دە هەستە ـ ئاخر حەمەدۆک بۆخۆی فەرماندەری شەڕێیە!
ژنەکەماندوو ببوو. ژنێکی دیکە، یەکی باریکەڵەی سەرسپی هاتە جێگای. هەموو ژنەکان دەگریان... ئەو جار نۆبە گەیشتە ژنێکی جحێڵ. دەنگی ئەو ژنە شینگێڕەی ئەوەندە خەمبزوێن بوو، کە چەتەکانیش هەموو گریان.
دوای ماوەیەک، شینگێڕی تەواو بوو. مردووەکەیان هەڵگرت، هێنایان لە نێوەڕاستی حەسارێ، لە سەر بەردێکی پانیان دانا. بەردەکە وێنەی هێشوەترێ و سەرەبەرانی لێهەڵکەنرابوو. گوندەکە مەلا و مزگەوتی نەبوو. مەلا فەرهاد و هەموو پیاوەکانی دیکە لە کانییەکەی دەسنوێژیان هەڵگرت. پاشان مەلا فەرهاد باسکی هەڵکرد،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەرمەکەی ـ کە هێشتا خوێناوی بوو ـ شوت، ئاوی پێدا کرد، وشکی کردەوە و دە کفنەکەیەوە پێچا. ئەو جار دارەتەرمێکیان هێنا، تەرمەکەیان لە سەر دانا و پیاوان هەڵیانگرت و بردیانە گۆڕستانی دێی. گۆڕەکە ئامادە بوو، تەرمەکەیان بە خاک سپارد و گۆڕەکەیان پڕ کردەوە. ئەو جار مەلا فەرهاد لە سەر گۆڕەکەی دانیشت و بە دەنگە خۆشەکەی تەلقینی دادا.

دوای بەخاکسپارنەکەی هەموو گەڕانەوە دێی. چەتەکان دوای هەمووان گەڕانەوە. خەڵکەکە چوونە ماڵە مردووەکەی و سەرەخۆشییان کرد. دوای ئەوە حەمەد و هاوڕێیانی هاتنەوە ماڵی دایە زوهرەی.

کاتی نوێژی شێوان مەلا فەرهاد بەرماڵی ڕاخست و دەستی بە نوێژکرنێ کرد. دوای نوێژەکەش چۆکی دادا و ماوەیەک دوعای خوێندن. کە ئاوڕی دایەوە، دیتی حەمەدیش بۆ یەکەم جار وەک وی چۆکی دادوە و دوعایان دەخوێنێ.

مەلا فەرهاد گوتی:

ـ ئەوە چییە حەمەدۆک؟ چۆنە دوعای دەخوێنێ؟

ـ لە بەر خودای دەپاڕێمەوە یارمەتیم بدا باهۆز بکەوێتە دەست من و بیکوژم.

ـ جا چۆنت بکەوێتە دەستی؟

ـ لەمێژە بیرم لێکردۆتەوە، مەلا فەرهاد. بۆسەیەکی لە دەروازەخوێنی دادەنێینەوە و هەر چەندی پێویست بێ بۆی ڕادەوەستین. ئەو هەمیشە بە سواری دە پێش ژاندەرمەکان دا دەڕوا. کاتێک گەیشتە سەر تەپکی، هەمووومان وێکڕا تەقەی لێدەکەین و لەشی پڕ دەکەین لە گوللە. بێگومان ڕۆژێک بە وێ دا هەر دێ.

ـ وایە، ڕێگایەکی دیکە نیە.

دەروازەخوێن دەروێک بوو، باریکە ڕێیەکی پێدا تێدەپەڕی، هەر جێی سوارێکی دەبۆوە پێیدا بڕوا. ئەو دەرووە لە شاخی، لە شوێنێکی بەرز هەڵکەوتبوو و هەردووک لای ڕەوەزە بەرد و دۆڵی قووڵ و ئاستەم بوون. دەوەرو بەریشی هەمووی ڕژد و هەڵدێر بوو. شیوێکی چڕ و بەرداوی لە لای چەپی ڕێگاکەی هەڵکەوتبوو و ئاوێکی زۆر لە سەرەوەی شیوەکەی ڕا بە خوڕ دەهاتە خوار و بە سەر بەردان دا بڵاو دەبۆوە.

ـ لە نێو ڕەوەزەکان، لە لایەکی دەروێ، بۆسەی بۆ دادەنێینەوەو کە گەیشتێ تەقەی لێدەکەین...

ـ ئەدی ژاندەرمەکان چ لێدەکەی؟ پێتوانیە ئەوان دوایە ڕێگاکان دەبەستن و گەمارۆمان دەدەن. خۆ ناکرێ هەر دەو دۆڵەی دا بمێنینەوە و ئەوانیش دەتوانن وەک کەوێ بمانگرن.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ نازانم مەلا فەرهاد. لەوانەیە نەپەرژێنە سەر شتی وا و هەر بیریش لە وەی نەکەنەوە... هەرچۆنێک بێ، ئەگەر ئەوەمان بۆ بکرێ، گیانی نایب ئەلیاسی دەکڕینەوە.
مەلا فەرهاد قاقایەکی کێشا:
ـ ئەها، ئەتۆ باوەڕت بە قسەکەی وی کرد؟ ئەو بەستەزمانە خۆ ناتوانێ بە پێوە ڕاوەستێ، چ بگا بەوەی کارێکی ئاوا بکا!
ـ وا نیە مەلا فەرهاد. قسەکەم هەڵگرە! ئەگەر ئێمە هەر دەو یەک ـ دوو ڕۆژانە دا ئەو کارەی نەکەین، مام ئەلیاس دەیکوژێ و بۆخۆشی تێدا دەچێ.
ـ باوەڕ ناکەم وا بێ. ئاخر بیر لە وەش بکەوە، بۆسە دانانەوە لە جێیەکی ئاوا بۆ ئێمەش وەک خۆکوشتن وایە.
ـ بێ ئەوەش ئێمە هەر دەمرین، بێگومان زۆریشی پێناچێ! پێت وایە عارف سایم بەگ ئاوامان لە کۆڵ دەبێتەوە؟ ئەو تەنانەت دەستی لە دایە سوڵتانیش نەپاراست و لە سەر ئێمە ئەویشی کوشت. نەخێر لە کۆڵمان نابێتەوە و نایەڵێ نانێکی لەو شاخانە بە ئاسوودەیی بخۆین. زۆریش ناکێشێ دەکوژرێین، مەلا فەرهاد!
ـ دەزانم، حەمەدۆک، چاوەکەم! بەڵام پیاو نابێ بە ئەنقەست خۆی دە ئاوریش باوێ. خودا ئەوەی پێناخۆشە و بە گوناهت بۆ دەنووسێ.
ماوەیەکی زۆر دووبەدوو قسەیان کرد. مەلا فەرهاد بۆسە دانانەوەکەی پێباش نەبوو و حەمەدیش لە سەر قسەی خۆی سوور بوو:
ـ بمبوورە، مەلا فەرهاد، دەستت ماچ دەکەم و ڕێزت لە سەر چاومە! بەڵام ئەمن لە قسەی خۆم پاشگەز نیم، بۆسەکەی دادەنێمەوە و هەرچییەکیش ڕوو دەدا، با ڕوو بدا! لە هاوڕێیانیش تەنیا ئەوانەی پێیانخۆشە با بێن!
ـ باشە، باشە، ڕۆڵە گیان. ئەگەر ئەتۆ ئاوا لە سەر ئەو بۆسەیەی سووری، با قسەی تۆ بێ. ئەمنیش دێم! کەس هەیە بڵێ نایەم؟
ئەوانی دی یەکدەنگ گوتیان:
ـ دێین، هەموو دێین.
لەو کاتە دا حەمەدە چکۆل و هێندێک کوڕی مێرمنداڵی دیکەی دێی وەژوور کەوتن و گوتیان:
ـ ژاندەرمەکان بەڕێوەن بۆ ئێرە. ژمارەیان زۆرە و باهۆزیشیان دە پێش دایە.
مەلا فەرهاد چاوی لە حەدۆکی داگرت و ئەویش خێرا وەڵامی دایەوە:
ـ لێرە نا، دەچینە "دەروازە خوێن"ی. لە وێ بەسەریان دەکەینەوە.
ـ بەڵام لەوێ زیانمان دەبێ.
ـ لێرەش هەر وا. ئێرەش شوێنێکی لەبار نیە.
ـ زۆر باشە، با بڕۆین! با لە پێش وان دا لە دێی وەدەرکەوین!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەڵکی دێی تێشوویان بۆ پێچابوونەوە. شتەکانیان هەڵگرت و هاتنە دەر. دایە زوهرە حەمەدی کێشا پەنایەکی، ئەنگوستیلەیەکی زێوی دایە. ئەنگوستیلەکە نەقیمێکی ڕەشی تێدا بوو و گوتی:

ـ ئەو ئەنگوستیلەیە ئی مێردەکەمە، کە وەک بۆم گێڕایەوە لە شەڕێ دا کوژرا و نەهاتەوە. با ئەوەت دە قامکی دا بێ و نیشانە بێ لە بەینی من و تۆ دا! هەر کەس ئەو ئەنگوستیلەیەی پێبێ، ئەمن چەک و تەقەمەنی‌یەکەی دەدەم بە وی. لە بیرت بێ، ئەگەر خوا نەخواستە برینداریش بووی، ئەنگوستیلەکەی بدە بە هاوڕێیەکت. دەنا بێ ئەو نیشانەیەی ئەگەر تەقەمەنی‌یەکە هێندە بمێنێتەوە، بشرزێ، نایدەم بە کەس! دڵنیا بە سەریشم تێدا بچێ، جێگاکەی ئاشکرا ناکەم.

ـ حەمەدۆک داهاتەوە و دەستی دایە زوهرەی ماچ کرد، ئەویش هەردووک لاڕوومەتی ویی ماچ کرد. چەتەکانی دیکەش هەموویان سوپاسیان کرد و ماڵاوایی‌یان لێکرد.

حەمەدە چکۆل هەتا دەرەوەی دێی لە گەڵیان چوو، لە وێ لە حاڵێک دا کوڵ گرتبووی گوتی:

ـ ئەو جار بە خوداتان دەسپێرم، هیوادارم بە ساغ و سڵامەتی بتان‌بینمەوە!

پاشان چووە لای مەلا فەرهادی و گوتی:

ـ شتێکم بۆ هێناوی، لێم‌وەرگرە! ئەوە گۆشتی سوورەوە کراوە و دایکم بۆی ساز کردووی. دەمزانی گۆشت مریشکت پێخۆشە، بەڵام نەمدزیوە. خودا هەر دووک چاوم کوێر کا، ئەگەر لە خزمەت تۆ دا درۆیە بکەم! دەزانم پیاوچاکی وەک تۆ شتی حەرام ناخۆن. ئێمە کەڵەبابێکی سپیی، قەڵەوی گەورەمان هەبوو، ڕەنگی بەفرێ. ئەوە گۆشتی کەڵەبابەکەیە، بۆ تۆ چاکە، بی‌خۆ نۆشی گیانت بێ! باوەڕیشم پێناکەی، ئەوە بی‌دە بە حەمەدۆکی! دەی‌خوا و هەر گوێشی نابزوێ!

ـ گۆشت کەڵەبابی خۆم بۆ دەدەم بە خەڵکی، حەمەدە چکۆل؟ دزیبێشت هەر دەی‌خۆم!

ـ خودا پشت و پەنات بێ، مامۆستا!

پاشان کوڕەکە چوو بۆ لای حەمەدەۆکی. هەردووکییان بەیەکەوە ماوەیەک سرتەیان کرد و پێکەنین. لە دوایی دا یەکتریان دە باوەش گرت، مەلا فەرهادیش دە باوەشی گرت:

ـ مخابن هێشتا منداڵم، دەنا قەتم بەجێ‌نەدەهێشتن!

ئیدی پشتی تێکردن و بە ڕاکردن ڕۆیشتەوە بۆ لای دێی.

حەمەد و هاوڕێیانی شەوێ تا بەیانی ڕانەوەستان و هەر ڕۆیشتن. تەیموور کە هەموو ئەو شوێنانە بەرد بە بەرد و دار بە دار بەڵەد بوو، وەپێش دەکەوت و ئەوانیش بە دوای دا دەڕۆیشتن. سەرەڕای ئەوەی بەفر لە پشتێندێ بوو، لای بەیانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەیشتنە دارستانێکی سەرەوەی گوندی "چنارۆک"ی. باشترین شوێن بۆ خۆحەشاردان لەو دێیەی، ماڵی سەرجووخە حوسێن چاوشینی بوو. تەیموور ڕەخت و تفەنگی لە خۆ کردنەوە، گۆچانێکی بە دەستەوە گرت و چووە نێو دێی. حوسێن بە دیتنی خۆشحاڵ بوو:

ـ دەترسام! زووتر گەیشتبانێ پێوە دەبوون... ئێمە خەڵکی دێی کاتێک زانیمان ژاندەرمە دێن بۆ ئێرە، دێمان چۆل کرد، چووینە شاخی و دە کەپر، کۆخ و ئەشکەوتان دا ماینەوە. هیچکەس دە دێی دا نەمابوو. ژاندەرمەکان ئەوەندەی لە دێی دا مابوونەوە، هیچ وڵاتیان لێنەهێشتبووین. هەر خۆراکێکی وە دەستیان کەوتبوو خواردبوویان و دوایە ڕۆیشتبوون. هەر ئەوان ڕۆیشتن و ئێمەش داپەڕین و هاتینەوە خوارێ. دێ هیچی تێدا نەمابوو! نە مەڕ، نە مریشک، نە بزن، هەر هیچیان وە پاش خۆ نەدابوو. تەنانەت ئارد و ڕۆنیشیان نەهێشتبوو! ئەوە حاڵوباڵی ئێمەیە... ئەگەر کوڕەکانت دەگەڵن، بچۆ بیانهێنە خوارێ! پێموانیە ژاندەرمە بەو زووانە بێرە دا بێنەوە...

تەیموور گەڕایەوە و هەموو وێکڕا چوونە خوارێ. مەلا فەرهاد بە بەسەرهاتی ئەو گوندەش زۆر تێکچوو، چاوێکی لە کیسەکەی خۆی کرد و سکە زێڕەکانی ژمارد. پاشان بە حوسێنی گوت، خەڵکەکەی لە شوێنێکی کۆ بکاتەوە. کاتێک خەڵکەکە هەموویان کۆ بوونەوە، مەلا فەرهاد، حەمەدۆک و هاوڕێیانیشیان چوون بۆ لایان. حەمەد لە شەرمان سەری هەڵنەدەهات.

حوسێن بە دەنگی بەرز گوتی:

ـ هەر ماڵە و پیاوێک بێ و لەو بەرەی بە جیا ڕابوەستن!

دەسبەجێ هەر ماڵەو یەک کەس هاتن و لە لایەکی ڕیز بوون. پیرێژنێک لە پێش هەمووانەوە بوو. حەمەد لێیپرسی؟

ـ لە ماڵی دا چەند کەسن؟

ـ دوو...

یەک لە دوای یەک ئەو پرسیارەیان لێدەکرا، بە پێی سەر پووڵیان دەدرایە و بەڕێ دەکران. کیسەکەی مەلا فەرهادی بەشی نەکرد و ناچار بوون کیسە تایبەتیەکەی حەمەدی، کە لەبن فیشەکدانی لە خۆی بەستبوو، بکەنەوە و ئەویش دابەش کەن. کاتێک بۆ لای ماڵی حوسێن چاوشینی دەگەڕانەوە، مەلا فەرهاد گوتی:

ـ ئێستا ئیدی پووڵمان نەماوە حەمەد. دەزانم پێت خۆش نیە لەم بارودۆخە دا چالاکیەکی پووڵکۆکرنەوەی بکەین، بەڵام بڵێین چی! ڕاستیەکەی ئەوەیە ناچارین بە سەر هێندێک بەگی دەوڵەمەندی بەنێوبانگی دولکادیرلیان دا بدەین. دیارە تەنیا ئەوانەی کە ڕەگەزنامەیان مۆری قەیسەری پێوەیە!

ـ بەڵێ، دەبێ وا بکەین...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ژاندەرمە ئەو خەڵکەی لە برسان دەکوژن! دەڵێی چی جارێ پێش ئەوەی بۆسەکەی بۆ باهۆزی دانێینەوە، بچین بەگی گوندیشلی ڕووت کەین و پووڵێکی چاکی لێ بستێنین؟

ـ نا، با جارێ لە وەی گەڕێین! ئەگەر ئەو باهۆزەمان لە سەر ڕێی خۆمان پاک کردەوە، ئەو دەم بە کاوەخۆ پلان دادەنێین و هەرچی بەگی دولکادیرلین، لە شاخ و دەشتێ، ڕووتیان دەکەین!

مەلا فەرهاد ئیدی لە سەر باسەکەی نەڕۆیی. چوونە ژوورێ. کوڕەکانی حوسێنی بەرانێکیان کوشتبۆوە، گۆشتەکەیان چاک کردبوو و ئێستا هەر ئەوەندەی دەویست لە سەر پۆلووانی دانێی و بیبرژێنێ. ئەو بەرانەش لە گەڵ چەند سەر مەڕ لە دەرەوەی دێی لە کۆخێکی دابوون و ژاندەرمە نەیاندیبوون. لە جیاتی سفرەی لبادێکی نەخشینیان دانابوو. نەخشە جوانەکانی لبادەکەی لە بەر شۆقی ئاوری دەدرەوشانەوە.

دوای نانخواردنێ حەمەد داوای کرد هێندێک کەپەنکیان بۆ پەیدا کەن. حوسێن دەسبەجێ وەخۆ کەوت و چەند دانە کەپەنکی بۆ هێنان. هەر کەپەنکەی وێنەی دوو خۆری بە لای سینگی‌یەوە بوو. تیشکی خۆرەکان وەک شۆقی ئاوری بە دەوری خۆیان دا بڵاو ببۆوە.

سەرجووخە حوسێن گوتی:

ـ بە ڕاستی ئەو کەپەنکانە شتی چاکن، مەلا فەرهاد! ئەوەت پێوەبێ، چەند ڕۆژان لە نێو بەفر و بۆرانیش بەرێدەچی و پەکیشت پێناکەوێ. خۆ دەزانن، پێش هەموو کەس شوانان کەپەنکیان دروست کرد. نێو کەپەنکی وەک تەندووری گەرمە! سەرهەنگ باهۆز وەک باوبۆرانی بە سەر دێیەکانمان دادەدا، خەڵکی دەکوژێ و ماڵوێرانیان دەکا. پیاوێکی ڕەق و داخ لە دڵە! ئەرێ بە ڕاستی ئەو کەپەنکانەتان بۆ چن؟ نەکا بە تەمابن ئێستا وەسەرکەون بۆ لای دەروازەخوێنی و بۆسەی دابنێنەوە:

حەمەد گوتی:

ـ ئەرێوەڵلا بە تەما شتێکی واین!

ـ سەردەمێک پێش ئێستا، جارێکیان، هەر لەو شوێنەی، یاغی‌یەک کە ناوی "گۆجە" بوو، بۆسەی بۆ یاوەر شوکرووی دانایەوە و کوشتی...

حەمەد ڕووی بۆ لای مەلا فەرهادی وەرگێڕا و ئەویش گوتی:

ـ خوا گەورەیە! خۆمان بە وی دەسپێرین. ئیشاڵڵا ئەو ئاگای لێمانە!

ئەوانی دیش هەموو یەکدەنگ گوتیان:

ـ ئیشاڵڵا!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەموو شتێکیان ئامادە کرد، ئەوەی پێویستیان بوو، پێچیانەوە، لە کۆڵیان نا، وەڕێکەوتن و دوای ماوەیەک خۆیان گەیاندە دەروازە خۆێنی. لە وێ لە نێو گابەردەکان دا خۆیان حەشار دا و بۆسەیان دانایەوە. دیسان بەفر دەستی بە بارینێ کردەوە و سەربەرگەکانیشیان وەک عەرزەکەی سپی بوو. سێ شەو و ڕۆژان لە وێ مانەوە. دەو بەینەی دا چەند دەستە ژاندەرمە هاتن و بە بەر دەمیان دا تێپەڕین. فەرماندەرەکانی ئەوانیش بە سواری لە پێشێ دەڕۆیشتن و ئەگەر چەتەکان ویستبایان، سووک و هاسان ژمارەیەکی زۆریان لێدەکوشتن، بەڵام مەبەستی وان بە هیچ شێوەیەک ئەوە نەبوو ژاندەرمان بکوژن و بە شێوەی ئاسایی تا ئەوان تەقەیان نەکردبایە، حەمەد و هاوڕێیانی لێیان نەدەدان. هەمیشەش هەوڵیان دەدا ژاندەرمەی هەر بریندار کەن و نەیکوژن. تەنانەت سەبارەت بە سەرهەنگ باهۆزیش کە ئەو بۆسەیەی بۆ دانرابۆوە، مەلا فەرهاد باوەڕی وا بوو بەو شێوەیە نەکوژرێ، بەڵام حەمەد لە سەر قسەی خۆی سوور بوو و دەی گوت ئەو کابرایە وەک ژاندەرمەی دیکە نیە. خەڵکی ئەوەندە ئازار داوە، کە بۆ بەخشین نابێ و دەبێ بکوژرێ. هەر بۆیە مەلا فەرهاد لە دڵی خۆی دا دەپاڕایەوە باهۆز بە دەروازەخوێنی دا نەیە و دە نێو بۆسەکەیان نەکەوێ. حەمەدیش بەردەوام چاوی لە تووله ڕێگاکەی بوو و ئامادە بوو هەر کات باهۆز بگاتێ، لێیدا و بیکوژێ. لەو بەینە دا مامۆستا زەکی نەژادی بە میداڵە زێڕە بەند سوورەکانی سەرسینگیەوە، دەهاتەوە بەرچاو و نەختە ئاورینگە پۆڵایەکە لە چاوی دا دەبریسکایەوە. هەمیشە لە سەنگەرەکەی دا دەمایەوە، نەدەبزووت و قامکی لە سەر پەلەپیتکە و چاوی لە سەر سێرەی هەڵنەدەگرت.

هێندە مانەوە، ئاخرەکەی وەڕەز بوون. حەمەد ڕووی دە مەلا فەرهادی کرد:

ـ بەختی فەقیری نایگرێ...

هێندێک ڕاوەستا و قسەکەی درێژە دا:

ـ ئەگەر فەقیران بەختیان هەبوایە، بۆ ژیانیان وا دەبوو؟

ـ دەڵێی چی حەمەد... نەڕۆین؟

ـ ئەی چ بکەین، کاکە، چارەمان نیە. ئەو دڕندەیە نەهات، خوا دەزانێ ئێستا لە کوێیە...

هێشتا بە تەواوی لە نێو گابەردەکان نەهاتبوونە خوار، کە گوزوگومبەت بە سەر دەستێک ژاندەرمە دا کەوتن. ڕاست دەستەکەی سەرهەنگ عەزمی بوو، بۆخۆی بە سواری ئەسپی لە پێشەوە دەڕۆیشت. حەمەد دەسبەجێ تەقەی لێکرد، بەڵام ئەویش هێندە تەڕدەست خۆی لە ئەسپەکەی فڕێدایە خوار، کە گوللەکە ئەوی نەگرت و زینی ئەسپەکەی ڕووشاند. تازە نیوەڕۆ ببوو. شەڕیکی قورس دەستی پێکرد و هەتا ئێواریێ خایاند. کە بوولێڵ پەیدا بوو، حەمەد و هاوڕێیانی کشانەوە و خۆیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گەیاندەوە گوندی چنارۆکی. بەڵام ئەویش ئیدی بۆ مانەوەی نەدەبوو. پیاوەکانی سوڵتانۆغڵیە زەردەی و دەستەیەک بەکرێگیراوی بەگ و ئاغای دیکە لەو دەوروبەرەی بوون و لێیاندەگەڕان. ئەوە باش بوو، جووتێرەکان بە دایم هەتڵەیان دەکردن و نەیاندەهێشت لە شوێنی حەمەد و هاوڕێیانی ئاگادار بن.
ڕۆژێکی حەمەد بە مەلا فەرهادی گوت:
ـ کاکە بە ڕاستی ماندووین و خەریکە دەکەوین. ئەوە چەند مانگە ژاندەرمەمان بە دووەوەن و بۆخۆشمان بە دوای باهۆزیەوەین. بە باوەڕی من با ئەو ناوچەیەی بەجێ‌بێڵین، بچینە گوندی "سەرچاوە"ی، لە چیای دولدولی و پاشماوەی زستانێ لە وێ بین. کەس فکری وێ ناکا، ئەگەر پێشیان زانین، دەتوانین هەڵگەڕێینە بناری شاخی. بە ڕاستی ئەو کەپەنکانە چاکمان دە فریا هاتوون و زۆر باشە کە پێمانن! خەڵکی سەرچاوەش هەم ئازا و هەم جێگای باوەڕن و دەتوانین پشتیان پێ‌ببەستین. ئەمن پێموایە سەریشیان بچێ، خەیانەتمان پێ‌ناکەن و ئێمە بە دەستەوە نادەن...
هاوڕێکانی حەمەدی هەموویان ئەو فکرەیان پێ‌باش بوو. چەند ڕۆژان بە نەهێنی لە ماڵی حوسێن چاوشینی مانەوە و دوایە بەرەو چیای دولدولی وەڕێ‌کەوتن. هەر وا کە مەنزڵ بە مەنزڵ دەڕۆیشتن، بە سەر سێ بەگی گەورەی عەشیرەتی دولکادیرلی‌یانیشیان دادا. هەر سێک بەگ ڕەگەزنامەی باوەڕپێکراوی بە مۆری قەیسەریانەوە هەبوو. بەو شێوەیە پووڵێکی زۆریشیان بە مەبەستی یارمەتیکردن بە نەداران و ئەو منداڵانەی بابیان دە شەڕێ دا کوژرابوون، کۆ کردەوە. پووڵەکە لانی کەم خەڵکی چاولەدەستی پازدە دێیانی پێ دەبووژایەوە.

هەر ڕێگای سیگارکێشیکیان مابوو بگەنە گوندی سەرچاوەی، کە لە بەستێنی چۆمێکی دا، کە ئاوی تێدا نەبوو و پڕ لە بەفر بوو، تووشی ژاندەرمان بوون و لێکیان دا. تاریکوڕوونی بەیانی شەڕەکە دەستی پێ‌کرد و تا نیووەڕۆیە درێژەی کێشا. شاهێن و تەیموور کوژران. مەلا فەرهاد و حەمەد لە تاوان ئەوجار بە قەستی کوشتنێ ژاندەرمەیان داگرتن. سەرەنجام توانیان ژاندەرمان تێک‌بشکێنن، دەرباز بوون و لای تاریکانێ خۆیان گەیاندە نێو گوندی سەرچاوەی. لە وێ دۆستەکانیان بەپیریانەوە هاتن. بریندارەکانیان بە خەڵکەی ئەسپارد و بۆخۆشیان هێندێک شوانیان وەپێش‌کەوتن و بردیانن بۆ بناری شاخی تا لە وێ لە حەشارگەیەکی دا بمێننەوە. بریندارەکان دەبوایە بە پشتی هێستران، گوێزرابانەوە گوندی "گوڵەڕەش"ی، بۆ لای "نەسیمی" برینپێچ و نەشتەرگەر. ئەو نەسیمە نەشتەرگەرێک بوو، وەک دەگوترێ، دەی‌توانی مردووی زیندوو بکاتەوە و ئەو زانستەش لە خانەقای چلچاوی فێرببوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەڵکی گوڵەڕەشیش جێگای متمانە بوون و حەمەدۆک دەیزانی سەریشیان بچێ، باهۆز هیچ ، نایەڵن شەیتانیش بە جێگای بریندارەکان بزانێ.
باهۆز و ژاندەرمەکانی، لە گەڵ بەکرێگیراوانی بەگەکان هەتا بن ڕەوەزە بنەوشییەکانی چیای دوڵدوڵی بە دوایان دا چوون. تینیان بۆ عەلییە شەل و مووسا زریانیش هێنا کە شوێنی چەتەکان هەڵگرن، بەڵام دوای ماوەیەک خولانەوە نەیانتوانی هیچ شوێنێک بدۆزنەوە. یاغییەکان وەک عەرز قووتی دابن، ون ببوون. ناچار ژاندەرمەکان بە شپرێوی و شەکەتی داگەڕانەوە خوارێ. زۆربەیان دەست و لاقیان سەرما بردبووی.
زۆری پێنەچوو دەستەی حەمەدۆکی خۆیان گەیاندە کێوی "کۆنوور"ی. سەرهەنگ باهۆز لە داخان دەتگوت تەقی: ئاخر ئەوانە کوێرا گەیشتنە ئەوێ؟ بۆچما باڵیان هەبوون کە لەو بەفر و بۆرانەی دا، بە چەند ڕۆژان لە چیای دوڵدوڵ ڕا خۆیان گەیاندە کۆنووری؟ ئەوجار و بۆجاری یەکەم باهۆز هەستی بە چەشنە ڕێزدانانێکی تێکەڵاو لە گەڵ سەرسوڕمان لە دەروونی خۆی دا بەرامبەر بە حەمەدۆکی کرد. ئەو هەموو ڕاوڕاوێنەی بەو دەستەیەی کرا؟ بەڵام بێسوود! هێشتا حەمەد بە تەواوی لە چیای دوڵدوڵی نەدیترابوو، کە هەواڵی پەڕینەوەی خۆی و دەستەکەی بۆ چیایەکی دووری دیکە، کە پێیان دەگوت "ئاخرکێو"، گەیشت.
مەلا فەرهاد، دورسوونە کوردە و ئەوانی دیش، هەموویان شەکەت ببوون. بریندارەرکانیش کە دوای تیمارکران لە لای نەسیمی، هەموو گەڕابوونەوە گەڵ دەستەکەی و ئامادە نەبوون هاوڕێیانیان بەجێبێڵن، هەر ماندوو بوون. حەمەدۆک بۆخۆشی لە وان حەساوەتر نەبوو، بەڵام ڕانەدەوەستا. هەر بە دوای دەرفەتێک دا دەگەڕا کە باهۆزی بە سزای خۆی بگەیەنێ. هەموو جارێ کە تووشی یەک دەبوون و شەڕ دەقەوما، ژاندەرمان دیوارێکیان بە دەوری سەرهەنگ عەزمی دا دەکێشا و نەیاندەهێشت گوللە بیگریتەوە.
ڕۆژێکیان هەواڵێک بە گوندەکانی چیا دا بڵاو بۆوە: سەرهەنگ عەزمی، ناسراو بە باهۆز، لە حاڵێک دا لە پێش گورهانەکەی خۆی ڕۆیشتوە، کەوتۆتە بۆسەوە، گوللەیەکی وێکەوتوە و کوژراوە. دێهاتییەکانی ئەو دەوروبەرەی دەزانن شەڕەکە چۆن بووە، دەشزانن کێ باهۆزی کوشتوە، بەڵام بۆ هیچکەسی ئاشکرا ناکەن و تەنانەت لە نێو خۆشیان دا باسی ناکەن...

کاتێک حەمەدۆک و هاوڕێیانی ڕۆیشتن، نایب ئەلیاس پلانی خۆی بە وردی داڕشت: هێندێک کەسی جێگای بڕوای هێنانە یارمەتیی خۆی و پێیئەسپاردن بە دایم و بە بێ ئەوەی بێڵن هیچکەس شک بکا، هەموو ئەو ڕێگایانەی دەچوونەوە سەر دەروازەخوێنی، بخەنە ژێر چاوەدێرییەوە و ئیدی باڵندەیەکێش بە سەر وێ دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فڕیبا، دەسبەجێ نایب ئەلیاس دەیزانییەوە. هەموو شتێک بیری لێکرابۆوە. ئەلیاس تفەنگەکەی چەور کردبوو و خاوێنی کردبۆوە. ئەسپی هەمیشە تێر بوو و بە زینەوە ئامادە بوو. دوو توورەکەشی فیشەکی زیادی دانابوو. چەند ڕۆژ بوو خەریکی ئامادەکاری بوو، تا پلانەکە ڕێکوپێک بێ و بتوانێ ئەو کابرایەی سووکایەتیی پێکردبوو، بە سزای خۆی بگەیەنێ.

بەیانییەکی زوو، یەکێک لە چاوەدێرەکان کە ناوی "وەیسە" بوو، بە پەلە، بە سواری ئەسپێکی هات و لە حەساری ماڵی مام ئەلیاسی دابەزی. وەیسە برازای نایب ئەلیاسی بوو و بابی دە شەڕی سەربەخۆیی دا کوژرابوو. ئەو چووە لای مامی و بە دەنگێکی سەبر، بۆ ئەوەی کەسی دیکە نەزانێ، پێیگوت کە سەرهەنگ باهۆز قەرارە پێش نیوەڕۆیە بە دەرووی دەروازەخوێنی دا بڕوا. نایب ئەلیاس سندووقی شتومەکەکانی هێنا، دەستێک کەواوپانتۆڵی هەرە جوانی لە گەڵ کراسێکی بە دەزووی زەرد پەڕاوێز بۆکراو و دەسرەیەکی بەر پشتێنێ لێ هێنایە دەر. بە ڕێکوپێکی جلەکانی دەبەر کردن. سەعاتەکەی دە گیرفانی لای چەپی جلیقەکەی نا و زنجیرەکەی بە سینگی دا شۆڕ کردەوە، سمێڵەکانی بادان، فیشەکدانی لە خۆ بەست، تفەنگی دە شانی کرد، سواری ئەسپەکەی بوو و ماڵاوایی لە خەڵکی دێی کرد. خەڵکەکەش کە پێیان وابوو دەچێتە سەفەرێ، داوای سەفەرێکی خۆشیان بۆ کرد... ئەو جار مام ئەلیاس ئاوزەنگیی لە ئەسپە ڕەسەنە بەکەیفەکەی توند کرد و بە پڕتاو لە دێی وەدەر کەوت. لە سەر شاخی، هێندێک خوارەوەتر لە دەروازەخوێنی، بە لای نەدیوی دا، ئەسپەکەی لە پنچکێکی بەستەوە و چوو لە نێو گابەردەکان کە بە سەر دەرووەکەیان دا دەڕوانی، بۆسەی دانایەوە.

چاوەڕوانیی مام ئەلیاسی ماوەیەکی زۆری نەخایاند و سەرهەنگ عەزمی، کە ئەسپێکی کوێتی دە بن دا بوو و لە پێش ژاندەرمەکانەوە دەهات، وەدەرکەوت. ئەو پیاوێکی باریکەڵە بوو، ڕوومەتی هێندێک بەقووڵ دا چووبوون، دەموچاویشی باریک بوو و سمێڵی ماش و برینجی ببوون. سەرهەنگ لە سەر زینەکەی نەدەحەجمی و بەردەوام سەری بۆ ئەملاو ئەولای خۆی دەسووڕاند. کاتێک نایب ئەلیاس باهۆزی چاو پێکەوت، هەستی کرد دڵی وێکهات و مچوڕکی هاتێ. ڕاست لەو کاتە دا وە بیر ئەو سەرهەنگەی کەوتبۆوە، کە لە سەردەمی شەڕ دا فەرماندەری خۆی بوو و بە شێوەیەک زگی بە سەرهەنگ عەزمی سووتا. سەرهەنگەکەی خۆشی چاوی شین بوون... ئەلیاس لە بیری نەمابوو داخوا چاوی سەرهەنگ باهۆزیش شینن، یان نا... وەبیرهاتنەوەی سەرهەنگەکەی خۆی، کە زۆر پیاوێکی چاک بوو، مام ئەلیاس زۆری خۆشدەویست و ڕێزی دەگرت، هێندەی نەمابوو وای لێبکا لوولەی تفەنگەکەی شۆڕ کاتەوە و دەست لە کوشتنی ئەو سەرهەنگەی بشوا. بۆ ئەوەی ئەو بیرە کۆنە تینی بۆ نەهێنێ، دوو جاران لە دڵی خۆی دا گوتی: نا، ئەو کابرایە شەڕەفی منی بردووە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

و سووکایەتی پێکردووم! ئەو کابرایە پێی‌وانیە ئەو خەڵکە بایەخی پووشێکیشیان هەیە! ئەو جار غیرەتی هاتەوە بەر و ڕقەکە لە نێو دڵی دا بڵێسەی کێشایەوە. سەرهەنگ عەزمی گەیشتبووە بەرامبەری و شوێنەکە زۆر لەبار بوو. ئیدی سێودووی لێنەکرد، سێرەی گرت و پەلەپیتکەی کێشا. دەستی هیچ نەلەرزی. تەقە لە تفەنگێ هات و سەهەنگ عەزمی لە سەر زینی ئەسپەکەی ڕا بەربۆوە خوارێ و تەخت بە سەر بەردەکانی قەراغ ڕێگایە دا کەوت.

نایب ئەلیاس لە سەرەخۆ تفەنگەکەی دە شانی کردەوە و بە نێو گابەردەکان دا بۆ لای ئەسپەکەی داپەڕی. ژاندەرمە دیتیان و دەسرێژیان لێکرد. گوللەیەک پشتی پێکا، بە سەر زگ دا کەوت، هەستایەوە و دیسان کەوتەوە. لە گەڵ ئەوەی وەک بارانێ گوللەی بە سەر دا دەباری، توانی لە سەرەوژێرەکەی بێتە خوارێ، بۆلای ئەسپەکەی دەرباز بێ و سواری ئەسپەکەی بێ. ئەو جار نایب ئەلیاس توند یاڵی ئەسپەکەی لە دەستی خۆی ئالاند و پشتی کووڕ کردەوە. ئەسپ وەک تیری نێو کەوانی دەرپەڕی، لە وێ دوور کەوتەوە و هەتا نەگەیشتەوە بەر دەرگای ماڵی خۆیان ڕانەوەستا. مام ئەلیاس لە وێ چاوەکانی هەڵێنان و لە خەڵکی دێیەکەی ڕوانی کە هەموویان بە گەورە و چکۆڵەوە هاتبوون و حەسارەکەیان پڕ کردبوو. پشتی ئەسپەکەی لە خوێنێ دا سوور ببوو. نایب ئەلیاس دانەبەزی، دوای ئەوەی هێندێک دە خەڵکەکەیەوە ڕاما، لغاوی ئەسپەکەی کێشا، سەری وەرسووڕاند، ڕکێفی توند کرد و بە سەرڕەو لە دێی وەدەرکەوت.

خەڵکی دێیەکەی هەموو بێدەنگ ڕاوەستابوون و هەتا مام ئەلیاس و ئەسپەکەی ئەوەندە دوور کەوتنەوە، کە لە نێو توولەڕێگای بناری چیای بەفرین دا هەر بە قەد نوختەیەکی چکۆڵە دیار بوون، چاویان لێکردن.

ئیدی هیچکەس نایب ئەلیاسی نەدیتەوە و کەسیش نەیزانی چیی لێهات و بۆکوێ چوو. دواتر زۆریشی بە دوا دا گەڕان، بەڵام نە بە زیندوویی و نە بە مردوویی هیچ کەس شوێنەوارێکی لە نایب ئەلیاسی پیر نەدۆزیەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٤

شنەبایەکی خۆش دەهات. ڕۆژ گەرما وتیشکی خۆی بە سەر شاخ، دۆڵ و مێرگان دا دەڕشت. باڵندە و گیانلەبەری دی هەموویان لە خەوی زستانێ وەخەبەر هاتبوون، لە کونەکان و هێلانەکانیان هاتبوونە دەرێ و لە بەر شۆقی ڕۆژێ دەخولانەوە. لە ماوەی چەند ڕۆژان دا هەمیشە بەهار و گەزیزە سەریان وەدەرنا، پشکووتن و تەپک و دۆڵو دەرەیان پڕ کردن. دەوری پنچکان و سەر جۆگە و دەراوان پڕ بوون لە وەنەوشەی وردیلە و بۆنی خۆشیان دە وڵاتی گەڕا. پۆل پۆل هەڵاڵە و بەیبوون لە نێو ڕەوەزان پەیدا بوون. مێلاقە پشکووتن. گیا شین بوو و شاخ و دەشت پڕ بوون لە گوڵ و ڕووەکی جۆراوجۆر. بەیانی کاتێک ڕۆژ لە ئاسۆ دەرکەوت، ئەوەندە گەش و جوان بوو، دەتگوت یەکەم جارە خۆی بە جیهان و خەڵکەکەی نیشان دەدا. هەزار و یەک بۆنی جۆراوجۆر لە هەموو گۆشە و لایەکی ڕا دەهاتن. پەپوولەی جوان جوانی گەورە گەورە، زەرگەتە کە باڵیان وەک شووشەی ڕوون بوو و خاڵی سەوزی تێدابوو، مێروو، گورگ، ڕێوی، ورچ، مێشومەگەز و ژووشک و هەموو جڕ و جانەوەری دیکە گیانێکی نوێیان هاتبوە بەر و بە دەشت و شاخان دا دەخولانەوە. باڵندە گۆشتخۆرەکان، هەڵۆکان، شەهێنەکان، باشووەکان و کۆتری هەمەجۆر دەفڕین، لە ئاسمانێ بەرەوژوور تێهەڵدەچوون و هێندێکیان بە دەورە، یان بەڕیز هەڵدەفڕین، هەر کامە و بە شێوەی خۆی دەیخوێند و گمە، قڕە، قیڕە و قاوقیژیان دەنگی دەدایەوە. عەرز کە لە خەوێکی درێژخایەن وەخەبەر هاتبوو، لە خۆشیی ئەو ڕۆژە جوان و پڕ خێر و بەرەکەتانە مەست ببوو.

ڕۆژێکی بەیانی زوو دایە حۆری هەواڵی پێگەیشت کە ئەسپەکەی حەمەدۆکی هاتۆتەوە عەلیکۆی و دەسبەجێ ڕۆیی بۆ ئەوێ. کاتێک گەیشتە ئەو شوێنەی باسیان دەکرد، لە خوارێ ڕا ئەسپەکەی دی، کە لە سەر دوندی ڕەوەزێکی بنەوشیی گەورە ڕاوەستابوو. شاخەکە پڕ بوو لە گوڵی جۆراوجۆر و ڕەنگاوڕەنگ. نەرمەبایەک دەهات و بۆنێکی خۆشی لە گەڵ خۆی دێنا و بۆڕ، مەندۆک و گیا و گوڵی دیکەش کە هەتا چۆکان دەهاتن، دەلەرانەوە، شەپۆلیان دەدا و کە دەتڕوانی، پێتوابوو دەشت، دۆڵ و کێو سەما دەکەن و ڕادەژێن. دایە حۆری بە ئەسپایی، لە سەر پەنجان، لە ڕەوەزەکەی وە سەر کەوت. دەترسا ئەسپەکە بیبینێ و بڕەوێتەوە. لە حاڵێک دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دڵی توند لێیدەدا، وردە وردە خۆی لێ نێزیک کردەوە، بەڵام جارێ نەیوێرا دەستی لێدا و بە دەنگێکی نەرم و بە سۆز لاواندیەوە:

ـ بە قوربانت بم، شۆخەکەم، ئەسپە ئازاکەم، چاوجوانەکەم! یاڵت دەڵێی پرچی کیژە جحێڵانە، وەک کەروێشکێ چالاکی، ئەسپە جوانەکەم، بوونی تۆ لێرە نیشانەی خێر و بەرەکەتە! پێم بڵێ، ئەتۆ دەبێ هەواڵێکی حەمەدی منت پێ بێ! حەمەدی من کە ڕوخساری وەک ڕوخساری ئیمامی عەلی جوانە و دە غیرەت و ئازایەتیش دا وەک گەنج عوسمانییە. دەی بۆم بگێڕەوە، هەرچی هەیە، بۆم بگێڕەوە، دایە حۆریی خۆت بە قوربان بێ! ماوەیەکی زۆرە هیچ هەواڵێکم چ بە چاک و چ بە خراپ، لێی نیە. گوندەکانی ئێمە پڕن لە ژاندەرمە، وردوخاشیان کردوین،ماڵوێرانیان کردووین، هیچیان پێنەهێشتووین، لاق و دەستیان شکاندووین، زمانیان بڕیوین و ماڵەکانیان بە سەر دا ڕووخاندووین! باش بوو حەمەدۆکی من باهۆزی سزا داو ژیانی ئێمەشی ڕزگار کرد. بەڵێ، ئێمە ڕزگار بووین، بەڵام ئەومان لە گەڵ نیە! لەمێژە نازانم چیی بە سەر هاتوە، مردوە؟ ماوە؟ نازانین! دایە حۆری بە قوربانی ئەو چاوە ڕەشانەت بێ، دەڵێی کلیان تێکراوە، بە قوربانی ئەو یاڵە جوانانەت بێ! باشە ئەتۆ نەبووی گوللەباران کرای؟ ئەو کاتی هەر یەسک و پێستێک نەبووی؟ ئەتۆ نەبووی لە تەنیشت پردێ مردبووی، بەڵام دوایە لە سەر دەستی چلسوارەی غەیبی زیندوو بوویەوە و بوویە حوددوودێک؟ پاشان نەفڕی بۆ ئاسمانێ، نەبووی بە هەورێکی بۆر و کاتێک بە سەر شارەکان دا دەڕۆی، پیاوخەراپان بە دەنگی حیلەت خەویان لێتاڵ نابێ؟ بۆچما نەچوویە گەڵ ئەسپەبۆری کوێرۆغلی، و بوراقی، کە بە ڕوخسار ژنە و حەزرەتی محەممەد کاتێک چوو بۆ لای بینایی چاوان، سواری بوو؟ نەچوویە لای دوڵدوڵی حەزرەتی عەلی و ئەسپە عەرەبییە ڕەسەنەکەی گەنج عوسمانی، ئەو گەنج عوسمانەی سەری خۆی بە دەستەوە بوو و شەڕی دەکرد؟ بێگومان خەبەری خۆشت بۆ هێناوم! خودا لە تەمەنی من هەڵگرێ و بیخاتە سەر ئی تۆ ئەسپە کوێتە جوانەکەم! بە تەما نی باسی حەمەدی خۆشەویستمم بۆ بکەی؟ دەتەوێ ئەوەم بۆ بگێڕیەوە کە هەر ئێستا ئەو لە ئالاکێوی لە پەنا ئاگرێکی گەورە دانیشتوە؟ ئەوەشم بۆ دەگێڕیەوە کە حەمەد نیازی وایە هەوەڵی هاوینێ، ئەو کاتەی گیا دەگاتە پشتێندێ، ئەو کاتەی هەورە سپییەکە لە سەر خانەقای چلچاوی لەنگەر دەگرێ، بێتەوە لای دایە حۆریی خۆی؟ باشە، ئەسپە چاوڕەشەکەم، یاڵ ئاوریشمەکەم کە ڕاپەڕینت ڕاپەڕینی ئاسکییە، دە هەرچی دەیزانی بۆ دایە حۆریی خۆتی باس بکە و ئەگەر هەواڵی خۆشت پێبێ، بەڵێن بێ گیانیشمت بوێ، دەتدەمێ!

دایە حۆری چۆکی دادا و دەستی بۆ لای ملی ئەسپەکەی برد، بەڵام دەستی لێنەدا. دەترسا هەر دەستی وێیبکەوێ، ئەسپە کوێت دەرپەڕێ و لە چاولێکنانێک دا خۆی ون کا. ماوەیەکی دیکەش گۆرانیی بۆ گوت و لاواندیەوە. دەنگی هێندە بە سۆز بوو،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەردی نەرم دەکرد. سەرەنجام دەستی بە ئەسپایی گەیاندە ملی و وردە وردە بە هەر دووک دەستان ملی خوراند و لاواندییەوە. سەیر بوو، ئەسپەکە لە جێی خۆی نەبزووت و هەر سڵیش نەبوو...

دایە حۆری هەستایە سەرپێ و ئەو جار باسکی دەملی ئەسپەکەی وەرێنا و دەستی بە سەر، و گوێ و ملی داهێنا. ئەسپ هەر وا بێدنگ و هەست بۆی ڕاوەستابوو و وردە وردە دایە حۆریش ترسی شکا و زانی ئیدی لە دەستی ڕا ناکا. ماوەیەکی دیکەش هەر وا دەستی بە پشت و زگ و سەری دا هێنا و لاواندییەوە، ئەسپە کوێت پاشووی بڵاوکردن و تاوێکی باش میزی کرد. ئەو جار دایە حۆری بیری لەوە دەکردەوە چۆنی لەو سەرەی ڕا بێنێتە خوارێ. لە پێش دا یاڵی گرت و ویستی بە دوای خۆی دا ڕایکێشێ، بەڵام زوو تێگەیشت ئاوا ئەسپەکە وە دوای ناکەوێ. پاشان بیری لەوە کردەوە سواری بێ و بیباتە خوار، بەڵام گریمان ئەوە توانیبای خۆی باوێتە سەر پشتی و سواری بێ، بۆچما بە بێزین خۆی ڕادەگرت و لە سەر ئەو ڕەوەزەی ڕا بەرنەدەبۆوە خوارێ...

ـ ئەسپە جوانەکەم، چونکە هەواڵی خۆشت لە لای حەمەدی ڕا بۆ هێناوم، چونکە بۆت گێڕاومەوە کە ئەو ئێستا ئەوە لە ئالاکۆی، یان چیای هەزارگای لە پەنا ئاوری دانیشتوە و زۆریش بە کەیفە، دەبێ لە سەر ئەو ڕەوەزەی بچییە خوار و لەو خوارەی لە سەرم ڕاوەستی.

دایە حۆری ئەوەی گوت و لە سەرەخۆ بە لەپی دەستی لە کەفەڵی ئەسپەکەی دا.

ئەسپەکە سەرەتا بازێکی چکۆڵەی دا و پاشان وردە وردە لە ڕەوەزەکەی هاتە خوارێ، ڕاوەستا، سەری وەرسووڕاند و دە دایە حۆرییەوە ڕاما. ئەویش بە پەلە هاتە خوار و یاڵی گرت. ئەو جار ئەسپە کوێت بێ دەردەسەری بە دوای دایە حوری دا ڕۆیی، ئەویش هێنایەوە دێی، هەوساری کرد و لە تەویلەی کە تەنیا مانگایەکی تێدا بووـ و هەر ئەو مانگایەشی هەبوو ـ بەستیەوە. ئەو جار تفاقی بۆ هێنا، ئاخوڕەکەی بۆ پڕ کرد لە کا، بەڵام ئەسپەکە هیچی نەخوارد. دایە حۆری چاوی لێکرد:

ـ ئەسپە کوێت! دیارە ئەتۆ ئەسپی حەمەدۆکی و کات بۆ ناخۆرێ. ئەسپێک کە گوللەباران کرابێ، دوایە زیندوو بوبێتەوە، بووبێتە حودوودێک و فڕیبێ، نابێ ئەو تفاقەی بخوا! دەبێ جۆی هەبێ و جۆیەکەش جوان گێژەو کرابێ، خاوێن بێ و شۆرابێتەوە!

پاشان دایە حۆری گۆنییەکی هەڵگرت و وەدەرکەوت. کابرایەکی "دارێندە"یی تازە دوکانێکی لە گوندی دانابوو. چووە ئەو دوکانەی:

ـ ئەو گۆنییەم بۆ پڕ کە لە جۆ، میوانێکی زۆر خۆشەویستم هەیە!

کابرای خاوەن دوکان گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ باشە ئەو میوانە کێیە؟
ـ ئەسپی حەمەدۆکی‌یە...
ـ بە ڕاستی؟ زۆر باشە دایە حۆری. پوولەکەی دوایە بدە!
کابرا خێرا گۆنی‌یەکەی پڕ کرد لە جۆ. لەو دەمەی دا کوڕێکی مێرمنداڵ بە وێ دا هات. دایە حۆری بانگی کرد:
ـ کوڕم ئەو گۆنی‌یە جۆیەم بۆ هەڵگرە، بی‌بە لە ماڵەکەی من لە بەر دەرگای تەویلەی دای‌نی!
کوڕەکەی بەڕێ‌کرد و بۆخۆشی بە هەڵەداوان وە نێو دێی‌کەوت، ماڵ بە ماڵ چوو و بەسەرهاتەکەی بۆ گێڕانەوە. هەتا گەیشتەوە ماڵێ، خەڵکی دێی هەموو هاتبوون و لە بەر دەرگا ڕاوەستابوون. دایە حۆری چوو ئەسپەکەی لە تەویلەی دەرکێشا و بە خۆشحاڵی‌یەوە ڕووی دە خەڵکەکەی کرد:
ـ دەی‌ناسنەوە؟ ئەوە ئەسپە کوێتی حەمەدۆکی‌یە. هەواڵی حەمەدی بۆ هێناوم. حەمەد ئەوە لە ئالاکێوی‌یە. وا دیارە سەرانسەری زستانێ لە وێ بووە و بەو زووانەش دێ و سەری ئێمە دەدا. ئەوە قسەی ئەسپە کوێتی‌یە... نیگەران مەبن، وا دەردەکەوێ حەمەدۆکی من وەزعی باشە و مەلا فەرهادیش هەر وا. ئەوەش هەر ئەسپەکە گوتی! لە مەو دواش ئیدی جووتێرەکان قەت تووشی ئەو چەرمەسەری و کوێرەوەری‌یەی نابنەوە، کە تا ئێستا پێیانەوە نالاندوە!

ئەسپی حەمەدۆکی سێ شەو و ڕۆژان لە سەر ڕەوەزەکانی عەلیکۆی مایەوە، هەتا دایە حۆری چوو. ئەو ئەسپە ڕەوەک و سەرکێشە بۆ دایە حۆری ڕام بوو و پیرێژن هێنایەوە دێی... دەبێ ئەوە نیشانەیەکی باش بێ و خێری تێدا بێ!
خەڵکەکە هەموو ناڕەحەتی و ناخۆشی‌یەکانیان لەبیر چۆوە و دڵیان پڕ بوو لە شادی.

بەهار بە هەموو هێز، توانا و تایبەتمەندی‌یەکانی خۆیەوە تەقیبۆوە. چرۆ دەکرانەوە، گوڵ لە هەموو لایەکی دەپشکووتن. شاخەکان، دۆڵەکان و مێرگەکان پڕ ببوون لە گوڵ. کانی و جۆگەکان بۆنێکی خۆشیان لێ‌دەهات و با ئەو بۆنەی بە وڵاتی دا بڵاو دەکردەوە. ئەستێرەکانی شەوێ و بەیانی بە هەموو ترۆپکی چیاکانەوە دەدرەوشانەوە و لە گەڵ تیشک و شەبەقی خۆر لە تووڕووسی، عەرزی چوکووڕاوایە وەک دەریایە کەفی دەکرد...

هەر کە بەهار داهات، عارف سایم بەگ هاتەوە شاری. ئەو جار ئەفسەرێکی دیکەی لە گەڵ خۆی هێنابوو. ئەو ئەفسەرە ناوی نافیز بەگ بوو، پیاوێکی جحێڵی وێچوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بوو، فەرماندەری ژمارەیەکی زۆر ژاندەرمە بوو و لە سەر داوای جەنابی نوێنەر دەسەڵاتی بێسنووری درابۆیە، بۆ ئەوەی بتوانێ کارەکانی بە باشی جێبەجێ بکا.
کاتێک ئەو ئەفسەرە لە ئەدەنەی لە شەمەنتەفەری دابەزی، شارەییەکان پێشوازیەکی باشیان لێکرد. لە وێ ڕا نۆ ماشێنی لە گەڵ هاتن. تا ئێستا عیسمەت پاشا و فەوزی پاشای کۆنەسەرفەرماندەریش بەپیرەوەچوونێکی ئاوایان بۆ نەکرابوو. بەڵام شتێک کە زیاتر سەرنجی ئەو ئەفسەرە فەرماندەرە نوێیەی ڕاکێشا، وتاری مامۆستای خوێندنگە بوو، کە کاتێک هاتە سەر سەکۆی قسەکردن، وتارێکی زۆر باشی دا. وتارەکە هێندە بەهێزبوو و ئەوندە بە هەست نووسرابوو، وشەکانی خوێنیان لێدەتکا. ئەفسەرەکە لە دڵی خۆی دا گوتی ئەگەر ئەو کابرایە دەرفەتێکی دەست کەوێ، لە ئەنکەرە، یان ئەستەمبووڵ وتارێکی ئاوا بدا، دەسبەجێ دەیکەنە نوێنەر و ئیدی هەتاهەتایە لە پشت تریبۆنی وتاردانی مەجلیسی نەتەوایەتی دەمێنێتەوە. ئەو وتارەی وی کە پڕە لە گڕی ئەوینی نیشتمان، دڵی هەموو کەس ئاگر دەدا و دەرووی دەورێکی زێڕین، کە لەو دا وڵات وەک وڵاتانی ئورووپایی گەورە دەبێ، دەکاتەوە.
کاتێک مامۆستای خوێندنگە لە وتارەکەی بۆوە، ئەفسەرەکە لە جێی خۆی هەستا، چووە پێشێ، هەر دووک لاچاوی ماچ کرد، ئافەرینی لێکرد و داوای سەرکەوتنی بۆ کرد. ئەو کارەی فەرماندەری تازە، زۆر بە کەیفی ئاغا و بەگەکان بوو. ئەو ئەفسەرە جحێڵە، بەو پایە و شوێنە گەورەیەوە کە هەیبوو، بە ڕاستی وەک گورگێکی زەردی پایەبەرز هەڵسوکەوتی کرد! تەماشا کە کاتێک لاقی دەخاتە سەر لاقی، چۆن بەو چەکمە بریقەردارانەیەوە پانیەی ڕادەژێنێ... قسەی تێدا نیە هەر ئەو ئەرکەی سەرهەنگ عەزمی تێیدا سەرنەکەوت، ئەوە تێیدا سەردەکەوێ و بە پشتیوانیی خوا و پێغەمبەری هەموو ئەو جووتێرە سپڵانە سزا دەدا. بەڵێ ئەو جینایەتکارانە بێچاوڕووانە سزا دەدا کە بە گژ ئەو پیاوانە دا چوونەوە، کە ڕۆژێک ئەوانیان لە دەست دوژمن ڕزگار کردبوو!
لە ماڵی خەلیل بەگی گەورە نان و چێشتێکی زۆر دروست کرابوو و بانگهێشتێنێکی گەورە بە بۆنەی هاتنی فەرماندەری تازەوە ساز کرابوو. سفرەیەکی تایبەتی ڕازابۆوە کە شەڕابی فەڕانسە، ویسکیی سکۆتلاند و ڤۆدکای ڕووسیشی لە سەر بوو.

ژاندەرمە دەستە دەستە دەگەیشتنێ و یاوەری تازە و شارەدار لە گۆڕاییەکەی لای پردێ ڕیزیان دەکردن. خەڵکی شاری لە وێ بە پێشوازیانەوە هاتن و گوڵیان پێشکەش کردن. خەڵکی گوندەکانی دەوروبەر کە فەرمانیان پێدرابوو لە ڕێوڕەسمە کە دا بەشدار بن، دەبوو چەپڵە بۆ ژاندەرمەکان لێبدەن و گوڵیان باوێنە بەر پێیان.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عارف سایم بەگ دوای ئەوەی چەند پێکی خواردەوە و خواردنەوەکە ماندوویەتیی لەبیر بردەوە، بە بیرێکی ڕازی و ئاسوودەوە دەستی بە قسان کرد:
ـ ئەم جار دەبێ وەک لە زووەوە گوتراوە، ئاوەکەی لە سەرچاوەوە وشک کەین. فەرماندەری خۆشەویستیشمان لە گەڵ من هاودەنگە.
ـ تکا دەکەم، جەنابی نوێنەر، جەنابت گەورەی و دەبێ بفەرمووی ئێمە چ بکەین. جەنابت دەبێ فەرمان بدەی و ئێمە بەڕێوەی بەرین...
ـ ئاوەکە لە سەرچاوە وە وشک بکرێ... جووتێرەکان، بە تایبەت ئەوانەی لە تووڕووسی دەژین، زۆر چاک دەزانن ئەو مەسەلە کۆنە لە کوێوە هاتوە و یانی چی. چۆم، جۆگە گەورەکان و گۆلەکانی وێ پڕن لە ماسی‌یە خاتوونە، ماسی‌یەکە هەموو لەشی خاڵی سوور سووری جوانە و لە چەشنی خۆی دا ئی تووڕووسی لە ئی هەموو دنیایە جوانترە! ڕاوکردنیشیان زۆر زەحمەتە. نە دە تۆڕی دەکەون نە بە قولاپی دەگیرێن. پیاو دەبێ قۆڵی هەڵکا و هەوڵ بدا بە دەستی بیانگرێ، بەڵام ئەو جار بەنێو قامکان دا دەرباز دەبن و هەر ناگیرێن. دەزانی جووتێرەکان چ فێڵێکیان بۆ دۆزیونەوە؟ دەچن ئاوەکەی لە سەرچاوە ڕا هەڵدەبڕن و دە لایەکی دیکەی دەکەن، ئەو کات ماسی‌یەکان لە سەر خیزی بنی جۆگەکان و لە نێو گۆمیلکە ئاوان دا دەمێننەوە و ئەو جار کابرا دەچێ سووک و هاسان بە دەستی دەیانگرێ! ئێستا دە پلانەکەی من گەیشتی؟ هەر سبەینێ ئێمە دەست بە جێبەجێکردنی دەکەین و ناویشی دەنێین " پلانی ماسی‌یە خاتوونە"ی. بەو مانایەی ئێمە خەڵکی تووڕووسی دادەگێڕین بۆ چوکووڕاوایە، هەموو گوندەکانیان پێچۆل دەکەین و هەتا حەمەدۆکی نەگرین، نایەڵین بچنەوە جێی خۆیان. ئەو کاتی ئەو چەتەیە لە شاخی بێنان و ئاو دەمێنێتەوە، یانی ئیدی دەستی بە یارمەتیی دێهاتی‌یەکان ڕاناگا و فەرماندەری خۆشەویستی ئێمە دەتوانێ وەک ماسی‌یە خاتوونەی بە دەستی بیگرێ!
دەنگی چەپڵە و هاواری ئافەرین و بژی بژێ بەرز بۆوە: کوڕە وەڵڵاهی ناپلیۆن، ئەسکەندەری گەورە، ئاتیلا و چەنگیز خانیش قەت زەینیان وا تیژ و بەکار نەبووە! بابە ئەو تاکتیکە دەبێ لە مەو دوا لە خوێندنگەی بەرزی سەربازی دا بە دەرس بخوێندرێ!
عارف سایم بەگ نەرمەکۆخەیەکی کرد و بە فیزەوە پێکەکەی بە سڵامەتیی هەمووان خواردەوە.
ئەوێ شەوێ هەر سەری وە سەر سەرینێ کرد و خەوی لێکەوت. هێشتا هەر تاریک بوو، لە خەوێیان هەڵستاند. ڕیشی تاشی، زۆر بە ڕێکوپێکی جلەکانی دە بەر کرد، چاویلکە لاسکزێڕەکەی دە چاوی کرد، سەعاتە زێڕەکەی دە باخەڵی چەپەی جلیقەکەی نا و زنجیرە درێژە زێڕەکەشی بە سینگی دا بەردایەوە. ئەو جار وەکازە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زێڕکفتەکەی ببە دەستەوە گرت و ڕۆیشت بۆ مەیدانی شاری. ژاندەرمەکان دەستە دەستە بە حاڵەتی ڕێزگرتنی سەربازی‌یەوە بە پێشی دا ڕۆیشتن و ڕێژەیان دا: ئەو پیاوە بەهێزانەی ڕوخساریان پۆڵا، تێڕوانینیان تێڕوانینی باشووی و سینگیان مەفرەق بوو! دەتگوت پڵینگن و هەر ئێستا ئامادەن خۆیان بە جووتێرەکانی تووڕووسی دادەن... بەو شێوەیە دەست بە جێبەجێکردنی پلانە گەورەکەی کرا، پلانی ماسی‌یە خاتوونەی.

دوای چەند ڕۆژان ژاندەرمەکان گەیشتنە هەوەڵ گوندەکانی کێوپارەی و خەڵکەکەیان بە زۆری داپەڕاندە چوکووڕاوایە. جووتێرە بێ‌ئەنواکان، بە بێ وەی پێشتر ئاگادار کرابن، یان هۆی ئەو کارەیان بۆ ڕوون کرابێتەوە و وشیار کرابنەوە، دەمودەست لە ماڵ و هێلانەی خۆیان وەدەرنران و دە ڕێیە کران. تەنانەت بە زەحمەت بۆیان کرا دەستە جلێک، یان پێخەفێک بە شانیان دادەن و لە گەڵ خۆیان بی‌بەن. گریان، ناڵەناڵ، هاوار هاوار و تووک و نزا وڵاتی هەڵگرتبوو. هەموو ئەو ڕێگایانەی بۆ ناوچە کێوپارەکان دەچوون، بەسرابوون و کەس نەی‌دەتوانی بە بێ بەڵگەی هاتوچۆ پێیان دا بڕوا.
لە هێندێک گوند ژاندەرمەکان لە گەڵ بەربەرەکانیی توندی خەڵکی ڕووبەڕوو بوون، کە چاوەڕوانیان نەدەکرد. ئەو جار فەرماندەر نافیز تووڕە بوو، دەستووری دا تەقە لە ماڵەکان بکەن و بە سەر یەک دا بیانڕووخێنن. لە هێندێک گوندی دیکەش خەڵکەکە لە ترسان لە سەر ژاندەرمان ڕانەوەستان، هەر بۆخۆیان دێیەکانیان چۆل کرد، هەرکەسە و هێندێک کەلوپەلی لە کۆڵێ نا و داگەڕانە دەشتێ. ئەوە فەرماندەری زۆر لەخۆبایی کرد و زۆریشی کەیف پێ‌هات. لە هەر شوێنێک تووشی ئەو جووتێرانە دەبوو کە دەسپێشخەری‌یان کردبوو و بۆخۆیان ماڵەکانیان چۆل کردبوو، ناوی دەنووسین، وادەی خەڵات و قەرەبوکردنەوەی دەدانێ و پێشی دەگوتن کە دوای ئەوەی حەمەدۆکی‌یان گرت، ئەوان پێش هەموو گوندەکانی دیکە دەگێڕڕێنەوە سەر جێگا و ڕێگای خۆیان. هێندێک جووتێری واش هەبوون کە لە شوێنی دوورەڕێ و تەریککەوتۆوەی نێو دارستان و چیا دا خۆیان حەشار دابوو. ئەوانە دەیان‌زانی کە ئەو چەشنە خەڵکڕاگوێزتنە هەمیشە بە گرتن و ئازاردانی خەڵکەکەی کۆتایی دەهات. دوای ڕاپەڕینە گەورەکەی کۆزانۆغڵی وا بوو: سەدان هەزار کەسی خەڵکی ناوچە کێوپارەکانیان ڕاگوێزتە باتلاغەکانی چوکووڕاوای گەرم و پڕ لە نۆبەتێ و ئاهۆی جۆراوجۆر و دوای چەند مانگان نیوەیان بەو نەخۆشی‌یانە مردن. ئەوانەش کە مابوونەوە، ناچار بوون بۆ ئەوەی ڕێگایان بدەن بگەڕێنەوە شوینەکانی خۆیان، بەرتیلی بدەن. جا ئەگەر کابرا پووڵی هەبا، ئەوە باش بوو، دەنا دەبوایە شتی دیکە بدا، بۆ وێنە کچیان لێ‌دەستاندن. دوای ئەوەش

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو جار پارێزگارێک هات و بوو بە دەسەڵات، کە وەک"پێشکەوتنخواز"ی بە زەبروزەنگ و توورە بوو. ئەوێش وەک ئێستا، ڕاوڕاوێنی خۆی پێکردن و دوای ئەوەی گوندەکانی لێڕووخاندن و پێێ چۆلکردن، گوتی دەبێ بخرێنە ژێر چاوەدێری و "پارێزگاری"ی ژاندەرمان. دیسان بەشێکیان بە گەرما و تاولەرزی چوون و جارێکی دیکەش ناچار بوون پوول، یان مەڕوماڵاتی خۆیان وەک بەرتیل بدەن بە ژاندەرمە و کاربەدەستان... ئەو بەیت و گۆرانییانەی لە سەر ئەو ڕاگوێزتنە زۆرەملییە و گیرۆدەبوونی جووتێرەکان و خێزانەکانیان بە تاولەرز، لەو سەردەمە دا گوتراون، ئێستاش لە زەینی خەڵکی دا هەر ماون. ئەو بەیت و گۆرانییانە ئێوارانی زستانان و کاتی جێژن و شایی هاوینان، لە سەر کانیی گوندی دەگوترانەوە و خەڵکەکە بێزارییان لە دەروێش پاشا ـ ئەو کەسەی بە سەر کۆزانۆغلی دا زاڵ بوو ـ وپارێزگارە دلڕەقەکەی، کە تا ئەو رادەیە ڕقی لە خەڵکی شاخی بوو، دەردەبڕی و نەفرینیان بۆ دەناردن...

ئێستا هەموو ئەو ڕێگایانەی بۆ چوکووڕاوایە دەچوون، پڕ ببوون لەو جووتێرانە کە یان بە تۆبزی ماڵوحاڵیان پێ بەجێهێشتبوون، یان بە ناچاری بۆخۆیان بڕیاریان دابوو ڕا بکەن. لە هێندێک شوین دەبوو چەند ڕۆژان لە نێزیک پردەکان و باریکە ڕێگاکان ڕاوەستن و چاوەڕوان بن. ڕاست وەک سەردەمی مراد پاشای گۆڕکۆڵ و دەوری دوای ڕاپەڕینە گەورەکەی، کێوەکانی تووڕووسی پڕ ببوون لە فرمێسک و ناڵە و گریان.

ماوەیەک بوو حەمەدۆک دیار نەبوو و کەسیش باسی نەدەکرد، بەڵام ئەسپەکەی دەرکەوتبۆوە. دێهاتییەکانی نێزیک "دەروازە گولەک"ی، لە لای ڕۆژاوایە دیتبوویان لە سەر ترۆپکی دەمیرکازیکییەوە بەرەو چوکووڕاوا فڕیبوو: سێبەرەکەی دەتگوت ئاورە بە سەر عەرزی دا دەڕوا و حیلەی ئەو ئاسمانەی پڕ کردبوو. ئەو ئەسپە بۆرەیە لە باشووریش دیترابوو: لە وێ لە شێوەی هەورێک دا، بە سەر دەریای نێوەڕاست دا هاتبوو و بە نێوان هێندێک هەوری دیکە دا کە وەک چارشێو دایانپۆشیبوو، بەرەو تووڕووس فڕیبوو. نیسێکەشی بە عەرزی دا هاتبوو و حیلەی لە نێو ڕەوەزە بەردەسماتەکان دا دەنگی دابۆوە. لە لای ڕۆژهەڵاتێ ڕەنگی ئەسپەکەی سوورێکی قاوەییواش بووە، لە ئاسۆ ترووسکەی داوە، سێبەرەکەی وەک کۆیەک تیشک بە سەر دارستان، دۆڵ و شاخان دا ڕۆیشتوە و حیلەی لە نێو چیاکان دا دەنگی داوتەوە. پاشان چووە لە سەری چیای دولدولی ڕاوەستاوە. لە باکووریش ئەسپەکە تۆپەڵە شۆقێک بوو، بە سەر دەشتی دا فڕیبوو، بە سەر چیای ئەرجیاسی دا بۆ لای باشوور چووبوو. سێبەرەکەی لە سەر ڕەوەزان دیترابوو و حیلەی سەرانسەری دەشتێی ڕاتلەکاندبوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەمەدۆک و هاوڕێیانی پاشماوەی زستانێیان لە چیای ئاخچەی گوزەراندبوو و کاتێک ئەو هەواڵانەیان بیست، بە پەلە ڕۆیشتن بۆ "گۆڕێ گوڵان". تەتەرەکانیان کە زیاتر دە جل و بەرگی شوانان دا هاتوچۆیان دەکرد، ڕۆژ بە ڕۆژ هەواڵی تازەیان بۆ دێنان و لە بارودۆخی نوێ ئاگاداریان دەکردن. هەواڵەکان خۆش نەبوون: باهۆز کوژرابوو، بەڵام ئەو گەردەلوولە نوێیەی خەریک بوو تووڕووسی تێکەوەدەپێچا، لە ویش سامناکتر بوو! دەوبەینەی دا ڕاسپاردەی عەلیـیە شەلیش هات، پەیامەکەی ویش هەر ئەوە بوو کە پێشتر بیستبوویان. عەلی گوتبووی: هەرچی خەڵکی کێوپارەیە، ڕادەگوێزرێنە دەشتێ. گوندەکان هەموو چۆل دەکرێن. ئەوە پلانی عارف سایم بەگی‌یە. دەڵێ تووڕووس نابێ یەک گیانلەبەریشی لێبمێنێ، نە ئینسان، نە باڵندەی ئاسمانێ و نە تەنانەت یەک مێروولەش! جا ئەو جار حەمەدۆک کە هێندە خۆشەویستی خەڵکی ئەو گوندانەیە و ئەوان بەخێوی دەکەن، بە تەنێ دەمێنێتەوە، لەو شاخانە لە برسان دەمرێ و ئەوەدەمی فەرماندەر نافیز، سووک و هاسان، وەک چۆن هەرمێی لە دارێ دەکەیەوە، بە دەستی دەیگرێ.

حەمەدۆک بەو هەواڵەی زۆر تووڕە بوو و لە داخان وا دەڕۆیی، نە هیچی دەدی و نە گوێی لە هیچیش دەبوو. ئەوانی دی بە زەحمەت دەیگەیشتنێ. ڕۆژێکی، بەیانیی زوو، گەیشتنە بەر دەرگای ماڵی دایە حۆری لە گوندی دێرمەنلی. پێشتر دایە حۆری زانیبووی ئەوان دێن و هەر بۆیەش شەوێ تا بەیانی چاوی لە سەریەک دانەنابوو و هەر چاوەڕوانیان بوو. دەسبەجێ دەرگای لێکردنەوە و باوەشی بە حەمەدی دا کرد:

ـ بەخێربێیەوە کوڕم، ڕۆڵە قارەمانەکەم! ئەسپەکەت پێش تۆ گەیشتۆتێ و ئەوە لە لای منە! ئەوی بۆرە نا کە بە ئاسمانێ دا دەفڕێ، ئەوی سووری مەیلەوقاوەییش نا کە لە سەری چیای دوڵدوڵی‌یە، ئەو کوێتەشیان نا کە لە باشووری ڕۆژاوا دەدرەوشێتەوە، ئەوەشیان نا کە لە گەڵ هەورە سپی‌یەکانی دەریای نێوەڕاست دەفڕێ و هەروەها ئەوەشیان نا کە لە نێوەڕاستی ئاوی دەریایە دێتە دەرێ، بەڵکوو ئەو ئەسپە شێتەیە کە وەک خولخولەی دەخولێتەوە و هیچکەس ناوێری تخوونی کەوێ. ئەوە هاتبوە ئێرە و لەو بەینەی دەهات و دەچوو، ئەمنیش چووم گرتم، هێنامەوە و ئێستا لە تەویلەی خۆمان بەستوومەتەوە...

ـ باشە، چۆنت بۆ گیرا؟ بۆخۆت دەزانی ئەو ئەسپە هەر سەیرانی دەناسێ و بێجگە لە وی کەس ناوێرێ بۆ لای بچێ...

ـ جارێ لە وەی گەڕێ و وەرنە ژوور! ئاورم هەڵکردوە، دەمزانی دێن! با بزانم کاوڕێک، مەڕێکتان بۆ پەیدا کەم. دەبی زۆر برسی بن، کوڕم.

ـ بە ڕاستیی برسین، دایە حۆری!

دایە حۆری چووە دەرێ و جیرانەکانی بانگ کردن. ئەوانیش هەر خەویان لێنەکەوتبوو و چاوەڕوان بوون. هەموویان بە پەلە هاتن و سێ ـ چوار سەر مەڕ و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرانیشیان هێنابوون. حەیوانەکانیان کوشتنەوە و دەستیان بە گۆشتبرژاندنێ کرد. بۆنی کەبابی دە دێی گەڕا، خەڵکی دێی ئەو جار پێیانزانی و ڕوویان دە ماڵە دایە حۆری کرد. هەموویان لە خۆشیی دیتنی حەمەد و دەستەکەی شاگەشکە ببوون. حەمەد بە هاوڕێیانی گوت لە حەسارێ ئاورێکی باش بکەنەوە، لەگەڵ خەڵکەکەی پێکەوە گۆشتی ببرژێنن، با هەر کەس هات تێر گۆشتی برژاو بخوا. کاتێک لە خواردنێ بوونەوە، حەمەدۆک ڕووی دە خەڵکەکەی کرد و گوتی:

ـ ئەمن تا ئەمڕۆ زۆرم زەحمەت و کوێرەوەری بۆ ئێوە بووە و ئەوە ئێستاش لە سەر من لەم گوندە ڕاتاندەگوێزن!

جووتێرەکان وەڵامیان دایەوە:

ـ خودا ئەتۆمان پێبێڵێ، چ نیە، ئاخرەکەی ئەوە ڕەنج و کوێرەوەرییە کۆتایی دێ.

ـ کەی دەبێ دێیەکەی چۆل کەن؟

ـ ژاندەرمان دوێنێ بێرە دا ڕۆیشتن و پێیانڕاگەیاندین... سبەینێ دەبێ چۆلی کەین...

ـ سبەینێش دەست ڕاگرن! ڕۆژێکی نوێ لە وانەیە هیوا و هومێدێکی نوێی بە دووەوە بێ!

ـ باشە، حەمەدۆک. ڕۆژێکی نوێ، هیوایەکی نوێ!

حەمەد داهاتەوە، دەستی دایە حۆریی ماچ کرد:

ـ دایە گیان، ئێمە دەبێ بڕۆین.

ـ خوا ئاگادار و پشتیوانتان بێ، ڕۆڵە گیان. ئەسپەکەت بۆ ساز کەم؟ باشە، تفاقی دەدەمێ، تێری دەکەم و زینیشی دەکەم...

چەتەکان هەستان. خەڵکەکە دڕی دا و ئەوان بە نێویان دا تێپەڕین و بەرەو عەلیکۆ ڕۆیشتن. تیشکی ڕۆژێ ئەوەندە بەهێز بوو، چاوی لە بەر هەڵنەدەهات. بۆنی خۆشی گوڵی جۆراوجۆری لاپاڵەکان تێکەڵ ببوو و بەدەم باوە شەپۆل شەپۆل بەرەو دەشتایی دەهاتە خوار. ئەوان خۆیان لە دۆڵێکی دا حەشار دا و هەتا بوو بە شەو و وڵات تاریک داهات، مات بوون، بەڵام تەتەرەکانیان پەیتا پەیتا خۆیان دەگەیاندنێ و هەواڵی تازەیان بۆ دێنان. ژاندەرمەکان نێزیک ببوونەوە و بە هەر دێیەکیش دا هاتبوون، بە خەڵکەکەیان چۆل کردبوو.

مەلا فەرهاد گوتی:

ـ با بۆیان بچینە "گەلی کاردۆخی!"

ـ فکری ناگاتێ.

ـ خۆ فیشەکمان لێنابڕێن؟

ـ بەشمان دەکەن...

ـ با بڕۆین...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژی دواتر، پێش ڕۆژاوایە گەیشتنە ئەوێ. دەروویەک بوو هەردووک لای ڕەوەزە بەردی گەورە بوون. ڕێگاکە بە نێوەڕاستی دەرووەکەی دا دەهات و ئەوەندەش بەرتەسک بوو، هەر جێی سوارێک یان دوو پیادان دەبۆوە، پێیدا ڕەد بن.

ـ مەلا فەرهاد، بە قەستی کوشتنێیان پێوە نەنێین؟

ـ بۆخۆت دەزانی کوڕم، ئەتۆ لە پێش دا تەقەی بکە.

ـ ئەرێ ئەو فەرماندەرەش وەک ئەوی پێشێ بەدفەڕ و دڵڕەقە؟

ـ هەموویان وەک یەک ستەمکار و دڵڕەقن و لە وەی دا جیاوازییان نیە، بەڵام بڕیارەکە بە دەست خۆتە. وەک ئەمن بزانم، زەحمەتە هەموویانمان بۆ بکوژرێ...

ـ ڕاست دەکەی مەلا فەرهاد، زەحمەتە...

پێش خۆرئاوابوونێ، فەرماندەر نەزیف لە نێو دەروێ وەدەرکەوت. ئەسپێکی باڵابڵێندی بەکەیفی دە بن دابوو. ئەسپەکە لە گەڵ هەنگاو گوێزتنەوەی ڕادەژا. یاوەر عەلی گاور، دوو ئەفسەری پلە خوارووتر و وەکیل باشی عاسمیش بە دوای وییەوە بوون. ژاندەرمەکان یەکجار زۆر بوون.

ئێستا ئیدی ئەسپی نەزیفی گەیشتبوە بەر سێرەی تفەنگی حەمەدی. ئەسپەکە سەر و کلکی وەک یەک هەڵێنابوون، ڕایدەژاندن و دەڕۆیی. حەمەد دەرفەتی پێنەدا و پەلەپیتکەی کێشا. ئەسپ و سوار تێکهەڵگلان. لە هەردووک لاوە تەقە دەستی پێکرد. وەکیل باشی عاسم بە پەلە، بێئەوەی دەربەستی ئەو گوللانە بێ کە دەرژانە ئەو دەوروبەرەی، ڕای کردە لای نەزیفی و کێشایە پشت بەردێکی گەورە، کە گوللە نەی دەگرتەوە:

ـ جەنابی فەرماندەر، ڕانت بریندار بووە. سوور دەزانم حەمەدۆک پێیخۆش نەبووە بتکوژێ، دەنا هەم مەوداکە زۆر کەمە و هەم حەمەدۆکیش تفەنگچییەک نیە گوللەی ببوێرێ...

دیسان وەکیل باشی بە بێترس خۆی گەیاندە لای برینپێچەکەیان و پارچە و کەرەسەی برینپێچانێی هێنا:

ـ فەرماندەر، بریندارمان زۆرن. چەتەکان بە قەستی کوشتنێمان پێوە نانێن، دەنا ئێستا زۆریان لێکوشتبووین. ئەو جار ئێمە پێمانوانەبوو هێندە زۆر بن. ئەوانە دەستەیەکی گەورەن.

ـ وەکیل باشی، چ بکەین؟

ـ ئەگەر حەمەد خۆ بە دەستەوە بدا، ئەتۆ چی بۆ دەکەی؟

ـ نایەڵم لە داری دەن.

ـ بچم قسەی لە گەڵ بکەم؟

ـ بچۆ وەکیل باشی، ئێمە لەو دەرووەی دا حاسیە بووین و هەموو لایەکمان لێگیراوە. بەو حاڵەی کەسمان دەرناچێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەکیل باشی لە سەنگەرەکەی هاتە دەرێ و چوو لە نێوەڕاستی دەرووەکەی ڕاوەستا، دەستی ڕاوەشاندن و هاواری کرد:

ـ تەقەی مەکەن، دەمەوێ لە گەڵ حەمەدۆکی قسە بکەم!

دەسبەجێ تەقە ڕاگیرا.

ـ گوێم لێبگرە، حەمەدۆک!

ئەوەندە لێک نێزیک بوون، پێویست نەبوو دەنگی بەرز بکاتەوە و هەر وا بە شێوەی ئاساییش گوێیان لێدەبوو.

ـ دەزانم مەبەستت ئەوە نەبوو فەرماندەر نەزیفی بکوژی، پێت خۆش نیە ژاندەرمانیش بکوژی. ئەوەش دەزانین کە ئەتۆ سەرهەنگ عەزمیت نەکوشتوە، بەڵکوو نایب ئەلیاس کوشتوویەتی! فەرماندەر نەزیف بە تەواوی لەو شتانە ئاگادارە. ئەو پیاوێکی بە وەجە، قسەی خۆی ناخواتەوە و بەڵێنی خۆی دەباتە سەر! ئەگەر ئەتۆ خۆت بە دەستەوە بدەی، نایەڵێ لە سێدارەت بدەن. تەنانەت بەڵێن دەدا لێخۆشبوونیشت بۆ وەرگرێ؟

ـ هەرگیز خۆ بەدەستەوە نادەم و بۆخۆشت ئەوەی دەزانی. گریمان ڕۆژێک خۆش بەدەستەوە بدەم، تەسلیمی پیاوێکی وەک وی نابم. پیاوێکی وا، کە تەنیا لە بەر ئەوەی چەتەیەکی بێدەسەڵاتی بۆ ناگیرێ، هەموو گوندەکانی تووڕووسی چۆل دەکا و خەڵکەکەش دە باتلاغی چوکووراوایە دەکا، تا بە تاولەرز و نەداری و دەردەدارییەوە بناڵێنن و بمرن!

ـ حەمەدۆک، چۆلکردنی ئەو دێیانە و ڕاگوێزتنی خەڵکی تووڕووسی تاوانی ئەو فەرماندەرەی نیە. ئەو تا ئەو ڕادەیە دڵڕەق و ستەمکار نیە! لە سەرەوەترەوە فەرمانی پێدراوە. ئەگەر نیازت وایە خۆ بەدەستەوە بدەی، لە سەر دەستی فەرماندەر نەزیفی بیکە! بەڵێنی داوە نەهێڵێ بتکوژن و دەڵێ سەریشم بچێ، لە بەڵێنی خۆم پاشگەز نابمەوە.

ـ کێ فەرمانی داوەتێ؟ بۆ بە قسەی دەکا؟ دەکرێ ئەمن هەر کەس هەر فەرمانێکی دا جێبەجێی بکەم؟ دەی خۆ فەرماندەرەکەت پیاوێکی ساویلکەی بێئەزموونیش نیە. مرۆڤێکی باش و دڵسۆز هەرگیز مل بۆ فەرمانێکی ئەوتۆ ڕاناکێشێ. ئەو درۆ دەکا. باوەڕی پێناکەم!

ـ عارف سایم بەگ فەرمانی داوەتێ، بۆخۆم لە وێ بووم و ئاگام لێیە. گوتم عارف سایم بەگ... تێگەیشتی؟ جەنابی نوێنەر بۆخۆی لە شاری دانیشتوە و چاوەڕوانە سەری تۆی بۆ بەرن! تێگەیشتی؟

ـ وەکیل باشی، واوەچۆ! زوو بە بچۆ پەنایەکی. پێمخۆش نیە گوللەیەکی وێڵەکیت وێبکەوێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیسان تەقە دەستی پێکردەوە و ئەو جار زۆر گەرمتریش بوو. وەکیل باشی گەڕایەوە لای فەرماندەر نەزیفی و دیتی ڕوخساری بە تەواوی سپی هەڵگەڕاوە:
ـ حەمەدۆک خۆ بە دەستەوە نادا فەرماندەر!
ـ ڕاست دەکا، ئەمنیش لە جێگای وی بوایەم، قەت خۆم لە سەر دەستی کەسێک بە دەستەوە نەدەدا کە ئەو کەسە خەڵکی هەرێمێکی گەورەی بە قەد وڵاتێکی ڕاگوێزتوە! ئەگەر نەشیکوشتم هەر چەشنێک سووکایەتی پێکردن بوو.
ئەو جار دەستی بۆ لای وەکیل باشی ڕاکێشا و گوتی:
ـ یارمەتیم کە، با هەستم. وا چاکە بکشێینەوە و بڕۆین. هەرچۆنێک بێ، ئەو هێندە خۆی سووک ناکا دوژمنێکی وەک من بکوژێ...
وەکیل باشی دەستی گرت و هەڵیئەستاند. پاشان چووە بن پیلی و وردە وردە گەیاندیە نێو پۆلێک ژاندەرمە، کە لە پشت هێندێک گابەردان خۆیان حەشار دابوو.
تەقەکە کەم ببوو، بەڵام هێشتا نەبڕابۆوە. تاق تاق تفەنگ داوێژران. جار بە جاریش پیاو گوێی لە هاواری ژاندەرمەیەکی دەبوو، کە دەپێکرا.
کاتێک تاریک داهات، حەمەدۆک لە مەلا فەرهادی پرسی:
ـ چەندی دیکە خۆمان لێرە پێڕادەگیرێ؟
ـ ئەوپەڕەکەی شەو و ڕۆژێکی دیکە! ئەگەر هەر ئەوەندە بوایەن، کە ئێستا دیمانن، ئەوە بە هاسانی چوار- پێنج ڕۆژان بەربەرەکانیمان پێدەکرا، بەڵام دەزانم سبەینێ بەیانی هێزی دیکەیان بۆ دێ و بتوانن پشتمان لێبگرن، یەکیشمان دەرناچین.
ـ ڕاست دەکەی! کە وا بوو من لە گەڵتان دەمێنمەوە.
ـ کوڕم دەبێ ئەتۆ بڕۆی و وەدووی کاری خۆت کەوی! ئێمە دەتوانین لە بەرامبەریان دا ڕاوەستین و زەبری پێویستیان لێبوەشێنین، بەڵام تۆ دەبێ بڕۆی و کارەکەی خۆت جێبەجێ کەی، دەنا هەرگیز چاومان لە بەرامبەر ئەو جووتێرانە هەڵنایە. بڕۆ کوڕم، سەرکەوتوو بی! ئەوەشت لەبیرە ئیدی:" پیاو لەو دنیایەی دەبێ هەزار جار بمرێ، تا جارێک زیندوو دەبێتەوە!" ا بابوباپیرانی ئێمە لەخۆڕا وایان نەگوتوە!
حەمەد یەک بە یەک باوەشی بە هەموو هاوڕێیانی دا کرد و ماچی کردن. پاشان لە سەنگەرەکەی هاتە دەر، بازێکی دا و وەک ئاسکێکی ڕەوەک لە نێو ڕوەزە بەردەکان هاتە خوارێ. هێشتا جاروبار تەقەیەک دەهات و لە نێو شاخەکان دا دەنگی دەدایەوە.

حەمەد پێش نیوەشەوێ گەیشتەوە ماڵی دایە حۆری لە دێرمەنلی. دایە سفرەی ڕاخستبوو و چاوەڕوانی وی بوو. کە حەمەد گەیشتێ، بە پەلە نانی بۆ دانا. دواى

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوەی نانیان خوارد، دایە حۆری قاپەکانی کۆ کردنەوە و بردنی بیانشوا. حەمەد چاوی بە ماڵێ دا گێڕا، دیتی هێندێک شتومەک پێچراونەوە و لە قولینچکێکی دانراون:

ـ دایە ئەوانە چن؟ وا دیارە ماڵەکەت پێچاوەتەوە و ئامادەی بڕۆی؟

ـ ئەدی چ بکەم ڕۆڵە؟ هەر وێنەکانی حەزرەتی عەلی لە گەڵ خۆم دەبەم، چونکە ئەو ئیمامە گەورەیە یارمەتیی داوی، تا ئێستا پاراستووتی و دەزانم لەمەودواش هەر دەتپارێزێ. ئەمنیش لە گەڵ خەڵکی ئاوەدانییە دەچمە خوارێ، بۆ چوکووڕاوایە. دیارە لە وێ نامێنمەوە و دواتر هەر چۆنێک بێ، دەڕۆم، دەچمەوە لای سەیرانێ، بەڵام هەر لە ئێستاوە جەرگم بۆ ئەو خەڵکەی دیکە ژانێ دەکا. دەزانم هەموویان لەو دەشتەی بە تاولەرز و ئاهۆی دیکە دەمرن. دیسان گەورەکان لەوانەیە خۆڕاگرن، بەڵام بە خوای منداڵەکان کەمیان بەرگەی ئەو هەوایە و ئەو نەخۆشییانە دەگرن. ئەمشۆ کەسی خەڵکی دێت چاو پێکەوتوە؟

ـ بەڵێ، کە گەیشتمە نێو دێی، هێندێکیانم چاوپێکەوت.

ـ هیچیان هیچ ناڵێن. یەکیشیان ناڵێ هەتیوی برایمە ڕووتی خۆی پێبە شایی بوو، عەبدی خان، عەلی سەفا بەگ و مەحمووداغای کوشت و ئێمەی تووشی ئەو بەزمەی کرد. ئێستا کە لە سەر تۆ گوندەکەشیان پێچۆل دەکەن، هەر لێت نارەحەت نین و تاوانبارت ناکەن، بەڵکوو هەر داوای سەرکەوتنت بۆ دەکەن و دوعایە دەکەن خوا بتپارێزێ. کوڕم ئەوان زۆریان باوەڕ بە تۆ هەیە! دەنا لانی کەم لەو بارودۆخە دا کە ڕایاندەگوێزنە ئەو دەشتە جەهەننەمەی خوارێ، دەبوو تووک و نزایان لێکردبای و نەفرینیان کردبای...

ـ بەڵێ، دەبوو وا بکەن.

ـ دەبوو هەموویان لێت تووڕە بن و هەوڵی کوشتنت بدەن.

ـ ڕاست دەکەی، دایە...

ـ هیچ نەبێ، دەیانتوانی هاوکاریی ژاندەرمان بکەن، ڕاپۆرتت لێبدەن و دە داوت خەن. بەڵام ئەوانەیان نەکردوە. ئەوان پشتی تۆ دەگرن و بەیت و گۆرانیت بۆ ڕێکدەخەن. هەر لەو بارۆدۆخەش دا کە خەریکن ماڵیان وێران دەکەن، ئەتۆ پێیان بڵێی خۆ لە شاخی ڕا هەڵدێرن، بێ سێ و دوو دەیکەن! پێیان بڵێی ساز بن، دەچین بە سەر چوکووڕاوایە دادەدەین و داگیری دەکەین، هەموویان بە قسەت دەکەن. ئێستا ئەتۆ دەتەوێ چ بکەی، کوڕم؟ دەزانی چەند دەستەوداوێنی حەزرەتی عەلی بووم، ئاگای لێتبێ؟ دەزانی چەند جاران یەخەم لە بەر بارەگای خودای دادڕیوە، داوام کردوە ئەمن دە سەر تۆ بگێڕێ و عومری من بخاتە سەر ئی تۆ؟

پاشان لە پڕمەی گریانێی دا، مستەکانی چووقاندن و لە چۆکانی دان:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ چ بکەم؟ ڕوو دە کوێ کەم؟ نە خودا و نە ئیمامی عەلی هیچیان دە هانام نەهاتن. سەری خۆم بۆ کوێ هەڵگرم؟

حەمەد گوتی:

ـ دایە گیان، مەگری، هێندە خۆت نارەحەت مەکە! سەبرت هەبێ، چووزانی سبەینێ چ دەقەومێ؟ هەر ڕۆژێک بۆخۆی ڕۆژێکی نوێیە!

دایە حۆری چیدی نەگریا، فرمێسکەکانی بە گۆشەی چارشێوەکەی سڕینەوە و بزەیەکی هاتێ:

ـ بمبوورە کوڕم! پیر بووم و فرمێسکم بۆ ڕاناوەستێ. بەڵام ئاخر مرۆڤ چۆن دەتوانێ لە بەرامبەر ئەو هەموو ستەمە دا تاقەت بێنێ؟ دیتووتە تەنیا لە سۆنگەی گرتنی چەتەیەکی دا چ بە سەر تەواوی خەڵکی تووڕووسی دێنن؟ وەڵڵاهی ئەگەر بە زۆریش لەو گوندەمان وەدەر نەنێن، ئیدی ئەمن لێرە نابم و دەچمەوە لای سەیرانێ.

ـ دایە گیان، زۆر باشە، بچۆوە لای وی و ئەو جار بەجێیمەهێڵە.

ـ ئینسان چووزانێ. لەوانەیە پەشیمان ببنەوە و گوندەکەشمان پێچۆل نەکەن. ئەرێ مەلا فەرهاد و هاوڕێکانی دیکەت چ دەکەن؟

ـ ئەوان دە شەڕ دان. کاتێک من هاتم، شەڕەکە تەواو نەببوو.

ـ چاکت کرد هاتی بۆ ئێرە. ئەوان هەموویان دەکوژرێن. چەتە کوا دەتوانێ شەڕی ئاوا درێژ بکا. قەت شتی وا نابێ...

ـ مەلا فەرهاد شتێکی دیکەیە دایە! ئەو دەزانێ چۆن شەڕ بکا و چۆنیش خۆی و دەستەکەی دەرباز بکا. خەمت نەبێ، گرفتیان نابێ!

ـ ئیشاڵڵا...

ئەو جار خەوتن. هێشتا حەمەد بە تەواوی خەوی لێنەکەوتبوو، گرمەیەک لە پشت دەرکەی هات. حەمەد دەستی دا تفەنگێ و بە کەلێنی دەرکەی دا چاوی لە دەرێ کرد.

ـ کێیە؟

ـ ئەمنم بیکەوە...

حەمەد دەسبەجێ دەنگەکەی ناسییەوە. دەنگی موسلیمە چکۆلی بوو، دەرگاکەی کردەوە و دە باوەش خۆی گرت. دایە حۆریش بە پەلە هات، لە خۆشیان شاگەشکە ببوو:

ـ موسلیم، ڕۆڵە، لە کاتێکی زۆر باش دا هاتی. من نامەوێ چیدیکە لێرە بمێنمەوە و دەبێ بمبەیەوە لای سەیرانێ! ئیدی ئەو خانووەم ناوێ، قیرۆسیا لە لێفە و سەرینەکانیشم! وێنەی حەزرەتی عەلی و حەمەدی خۆم نەبێ، هیچ شتێکی لەو ماڵەی نابەمە دەرێ!

لە پڕ دەستی بە نێوچاوانییەوە گرت، ساتێک مات بوو و دوایە گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بڕوانە ئەو بیرەی من! شەیتان بە لەعنەت بێ! باشە چۆن لە بیرم نەبووە، وێنەکەی خۆت نیشان بدەم؟

بە پەلە چوو و وێنەکەی هێنا. لە وێنەکە دا حەمەد ئەسپەکەی خۆی دە بن دابوو و بە سەر هەوران دا دەڕۆیی. بۆ ئەوەی چوارچێوە و شووشەکەشی لە ڕێگایە دا نەشکێن، دە لبادی‌یەوە پێچابوو و بە بەنێکی جوان بەستبووی.

ـ بڕوانە حەمەد ئەو وێنەیە چەند وەک تۆ دەچێ! بۆخۆم بە ماموٚستا وێنەگەرەکەم گوت بۆم بکێشێتەوە. گوتم با ئەو ڕوخسارە جوانەی کوڕی خۆم، کە لە گوڵەباغیش جوانترە، هەتا هەتایە بمێنێ! با خەڵک چاوی لێبکەن و بە دیتنی ئەو دەموچاوە جوان و دڵڕفێنەی خۆشحاڵ بن!

حەمەد کاتێک چاوی بە وێنەکە کەوت، شەپۆلێک شادیی لە دەروونی خۆی دا هەست پێکرد و هەستایە سەر پێیان:

ـ دایە، ئێوە ڕاناگوێزن! نا، ئێوە نابێ بڕۆن!

موسلیم گوتی:

ـ خەبەرێکی خۆشم بۆ هێناون! حەمەد کوڕێکی بووە و سەیران ناوی ناوە ئیبڕاهیم، یانی بە ناوی بابی حەمەدی کردوە...

دایە حۆری تاوێک لە خۆشیان حەبەسا و و قسەی بۆ نەهات. حەمەدیش هەر بێدەنگ بوو. پاشان دایە حۆری هەستا پێیان و دەستی بە چەپڵەلێدان و سەماکردنێ کرد.

ـ سوپاس خوای گەورە! سوپاس! سوپاس عەلی، ئیمامی بەڕێز و خۆشەویست!

پاشان ڕووی دە حەمەدی کرد:

ـ دەڕۆم، هەر سبەینێ دەڕۆم، یەک ڕۆژیش ڕاناوەستم! پێمخۆشە هەرچی زووتر ئیبراهیمە بچکۆلەکەم ببینم. زنجیریشم دە لاقان کەن، ڕاناوەستم! دەچم نەوەی خۆم دە باوەش دەگرم، لانکەکەی ڕادەژێنم، لایلایەی بۆ دەکەم، باسی هەموو گوڵەکان، بۆنەخۆشەکان و هەورەکانی چیاکانمانی بۆ دەکەم... چ لە سبەینێ زووتر نیە!

ـ دایە ناتوانی هێندێکی دیش ڕاوەستی؟ ئەمن کارێکم بە دەستەوەیە، دەبێ بیکەم و زووش دەگەڕێمەوە. دڵنیا بە زۆرم پێناچێ! کە هاتیشمەوە، ئیدی بڕۆ خوات لە گەڵ بێ...

دایە حۆری هێندێک بە نابەدڵی‌یەوە وەڵامی دایەوە:

ـ زۆر باشە، کوڕم...

حەمەد و موسلیم لە پەنا ئاورگی دانیشتن. بە سرتە قسەیان دەکرد، بەڵام بەو حاڵەش دایە حۆری گوێی لێدەبوو. لە نەکاو دەرپەڕی و بە هەردووک دەستان بەرۆکی حەمەدی گرت:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ چی؟ عەلی‌یە شەل؟ ئەو مەلعوونە دەبێ بمرێ! گەردنت ئازا نەبێ، ئەگەر نەیکوژی! ئەگەر بۆخۆت بەو کرمە پیسەی ناوەستی، بە موسلیمی بڵێ بی‌کوژێ!
حەمەد بۆ ئەوەی هێوری کاتەوە، ناچار بوو وادە بدا کە عەلی دەکوژێ. پاشان گوتی:
ـ ئەو جار دەبێ بڕۆین، دایە!
ـ جارێ نا! چام بۆ ساز کردوون، هەنگوین و ڕۆنی کەرەشمان هەیە. نان و چایەکەتان بخۆن، جا بڕۆن...
کاتێک نان و چایان خوارد، دایە حۆری پڕێسکەیەکی هێنا و لە حاڵێک دا بزەیەکی لە سەر لێوان بوو، دایە دەستی حەمەدی.
ـ دایە، ئەوە چی‌یە؟
ـ هەنارن، لە پاییزێوە بۆم ڕاگرتووی. زۆر جوان و خۆشن. دەنکەکانیان پەمەیی‌یەکی تۆخن...
حەمەد و موسلیم چوونە دەرێ. بایەکی ساردی دەهات. سەری عەلیکۆی پڕ بوو لە ئەستێرە.
ـ موسلیم، ئەسپەکەت لە کوێیە؟
ـ لە پەنا ئەو هۆڵە مەڕەی بەستوومەتەوە.
ـ دایە حۆری ئەسپە کوێتی لە تەویلەی دەرکێشا و لغاوەکەی دایە دەست حەمەدی.
لە گەڵ ئەوەی هێشتا وڵات ڕووناک نەببوو، حەمەد دیتی قایشی لغاوکەی بە دەزووی زەرد پەڕاوێزی بۆ کرابوو. زینەکەش، یەکی چەرکەسیی زۆر جوان بوو، کە ئەویش بە ڕەنگی زەرد و زێوین پەڕاوێز درابوو.
ـ خوا بتبەخشێ، دایە!
حەمەد داهاتەوە، دەستی دایە حۆریی ماچ کرد و پاشان سواری ئەسپەکەی بوو. کە گەیشتنە لای هۆڵەکەی، موسلیمیش سواری ئەسپی خۆی بوو و بەرەو چوکووڕاوا لێیان‌خوڕی.

شەوێکی ڕەش و نمدار بوو. بۆ ئەوەی هەم زووتر بگەنێ و هەم تووشی ژاندەرمان نەبن، ڕێگایەکی سەربڕیان هەڵبژارد، ڕێگای ئانیزلی، کە باریکە ڕێگایەک بوو، هاتوچۆی بە سەر دا کەم بوو. ئەوان بەرەوبا ئەسپیان لینگ دەدا. لە هەردووک لایانەوە هاشەی داران وەک دەنگی ئاوێکی خوڕێن دەهاتە گوێ. جۆگەیەکیان هاتە سەر ڕێگا، ئەسپەکان بازیان دا و پەڕینەوە. لە لای خوارێ ئەستێرەیەکی گەش بە ئاسمانێوە دەبینرا، بەڵام زۆری پێ‌نەچوو ون بوو، دیسان وەدەرکەوتەوە و پێش ئەوەی ون بێتەوە، بە ئاسمانێوە دەڕۆیی و شەبەقێکی جوانی لێ‌دەبۆوە.
حەمەد لە موسلیمی پرسی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ دیتت؟
ـ بەڵێ... بەڵام تەمەشای ئەولاتریش بکە، ئەوەیان ئەستێرەی شوانانە دەدرەوشێتەوە، دەڵێی چاو دادەگرێ.
جرووکەجرووک و جیوەجیوی باڵندان دنیای پڕ کردبوو. مەودایەکی باش ڕۆیشتن و دەنگی بەیانەگۆرانیی باڵندانیان هەر لە گەڵ بوو. کاتێک دەنگی باڵندەکان بڕایەوە، ئەستێرەکە دەرکەوتەوە و دیتیان لەسەرەخۆ بە ئاسمانی دا دەخزی و دەچووە پیش.
موسلیم گوتی:
ـ لەوەتا هەم، لە شاخی ژیاوم، بەڵام ئەو ئەستێرەیەم قەت نەدیوە!
ـ ئەمنیش نەمدیوە. ئەوە نابێ ئەستێرەی بەیانی بی!
ـ سەیرە...
ئەسپەکان دەو شەوە نمدارەی دا خێرا دەچوونە پێش. ئەستێرەکە جارێکی دیکەش پەیدا بۆوە و ڕاست لەو ساتە دا شەو لەرزی، تەقییەوە و گاڵوبوغرێک پەیدا بوو، هەر مەپرسە. دەتگوت قیامەت ڕابووە. جیکە جیکی باڵندان، حیلەی ئەسپ و مایینان، وەڕینی سەگان، لە گەڵ هاوار و تووک و نزای ئینسانان تێکەڵ ببوو... بەوبەیانە زووەی، هەر لەو لایەی کە ئەستێرەکە دەرکەوتبوو و بە سەر ئاسۆ دا درەوشابۆوە، کۆمەڵێک پیاو دەرکەوتن. پیاوەکان وا دە تۆز، خۆڵ و قوڕێ دا نوقم ببوون، کە چاو و ددانیان نەبێ، هیچکوێیان دیار نەبوو.
ئەستێرەکە جارێکی دیکەش لە پێش چاوی ئەو دوو سوارەی دەرکەوتەوە، درەوشایەوە و ون بۆوە. ئەوان بە نێو مەرەزەجاڕێکی دا ڕۆیشتن. ڕێگاکە تەسک و خۆڵەپۆتە بوو و بە پەنا جۆگەیەکی وشک دا تێدەپەڕی. سەر جۆگەکە پڕ بوو لە چەقڵەشینکە، کە هێشتا بە تەواوی گوڵیان نەکردبوو و ماریشی زۆر بوو. بە قەراغ باغە پڕتەقاڵێکی دا ڕۆیشتن. دارەکان هێندەیان بەر گرتبوو، داهاتبوون. دەریاش بەرامبەر بە مێشەکەی هەڵکەوتبوو، دەریای کەفاوی و ڕوون. ئەستێرەکە ڕاست لە سەر دەریایە لە سەر ئاوە کەفاوییەکەی وەستا و وەک دڵی مرۆڤێکی هەناسەسوار لێیدا. هەوا بۆنی پنگی دەدا. کۆمەڵێک ئەسپی سپی لە کەفەکەی هاتنە دەرێ و بەرز بوونەوە، هاوکات چەند کۆ ڕووناکیش وەک هەوری سپیی ڕوون، وردە وردە هەستان، وەک چارشێو تەسک بوونەوە و پاشان لە گەڵ ئەسپەکان تێکەڵ بوون، بوون بە یەک و بە سەر دەشتێ دا خزین. هەزاران پڕیشکە ئاوری ناڵە ئەسپان بە سەر دەشتی دا بڵاو بۆوە. هەموو شتێک لە ژێر زرمەی سمی ئەسپان دا سپی بۆوە. هەڵۆیان لە گاورکۆی فڕین و دەریا، کە زۆر لێرە دوور بوو، کشایەوە، هات، پاڵی وە بناری شاخی دا. تیشکێکی سوور هات، لووتکەی شاخەکەی داگرت و بە سەر سەوزاییيە کشا. ئەسپی سووری مەیلەوقاوەیی لە دۆڵان ڕا هاتن، زیادیان کرد،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرزبوونەوە، پاشان وەک سێلاوێک لە ئاگر بە دەشتێ دا بڵاو بوونەوە و بە دوای وانیش دا ڕۆژ هەڵات... حەشیمەتەکە ڕووی دە ڕۆژاوایە کرد، پیاوەکان لە نێو ڕەوەزەکانی دەرووی دەروازە گولەکی ڕاوەستان. کۆمەڵێک ئەسپی کوێت بە پڕتاو، وەک چۆمی خوڕێن، لە نێو ڕەوەزان هاتنە دەر، شۆق و شەبەقی بەفری سپیی ئالاکێویان لە گەڵ خۆیان هێنا و لە پێش ئاناوارزای خۆیان گرتەوە. ڕەوەیەک ئەسپی ڕەش لە دەشتی خوارێ، لەو دیوی شاخەکانەوە هاتن، لە بەرامبەر میسیسی ڕاوەستان. ڕەنگی ڕەشی تۆخی ئەو ئەسپانە لە بەرامبەر بەفری سپیی خاوەندەسەڵات دا، کە تا چاو بڕی دەکرد، شەپۆل شەپۆل، بە سەر یەک دا کەوتبوو، دەبریقایەوە. ئەو ئەسپانە لە ئەرجیاس و چیای حەسەنی ڕا هاتبوون.
کلک و یاڵی ئاگرین، هەور و دەریای شین، هەموویان خزینە نێو یەک و تێکەڵ بوون. خانووەکان بە سەر یەک دا ڕووخان. دەریا هەڵمسا، هەستا و شینتریش بوو. ماسیگرەیەکی تەنیا بە بێ ئەوەی باڵە ڕووناکەکانی لێکدا، لە سەر ئاوەکەی دە ئاسمانێ هەڵچوو. دارستان دەیگرماند و شەو پڕ بوو لە قاوقیژی باڵندان. کاتێک شەو بەرەو تەواو بوون چوو، ئەستێرەکە هاتەوە، لە سەر ترۆپکی چیاکە کە هەر ئێستا گزینگی خۆر ئەنگاوتبووی، وەستا. حەشیمەتەکە، ئەسپەکان، بۆنەکان، جریوەکان لە گەڵ گەڵای دارپەڵکێکی گەیشتنە نێزیک شاری. ماڵی خاوەنملک بە سەر یەک دا ڕووخێنرا و ڕەگەزنامەی دولکادیرلییان دڕبەدڕ کرا.
هونەرمەندی وێنەگەر دەستە پەڵەپەڵە ڕەنگاویەکانی لە ئاوی کانییەکەی تەنیشت مزگەوتێ دا شوتەوە. مامۆستا زەکی نەژاد چووە سەر منارەی مزگەوتێ و دەستی بە قسان کرد. هاوکات، حەشیمەتەکە، ئەستێرەکان و دەریاش وەک میداڵە زێڕەکانی سەر سینگی وی ڕادەژان. ئەو جار لە منارەکەی هاتە خوارێ، سواری ئەسپێکی بۆرە بوو و بە پڕتاو ڕۆیی. خەڵکەکە، هەورە سپییەکان، بۆنە خۆشەکەی پنگی، ماسیگرە تەنیاکە، حەوت حەمەدەکان، مەلا فەرهاد، شاهێن، تەیموور، دورسون، قاسم و حەمەدە چکۆلەکەش بە دوای دا ڕۆیشتن.
فوڕات بە پشت ئەو چیا بەرزە بنەوشییانە دا دەڕوا. ئاوەکەی سەوزە، شینە، زەردە. گەیشتنە قەراغ فوڕاتێ. تەپوتۆزێک، وەک هەوری، لە لای ڕۆژهەڵاتێوە پەیدا بوو و حەشیمەتێکی زۆر لە نێو تەپوتۆزەکەی وەدەرکەوتن، نێزیک بوونەوە، لە چۆمەکەیان دا و تێکەڵی ئەوانی دیکە بوون. هەڵۆیەکی باڵگەورە بە سەریان دا دەخولایەوە. خەڵکەکە وەڕێکەوتنەوە. مامۆستا زەکی نەژاد، یاوەر شاهێن و ئەو چەتەیەش کە بە ڕەشمار بەنێوبانگ بوو، لە پێشیانەوە دەڕۆیشتن. لە بناری کێوی ئەرجیاسێ ژاندەرمان پێشیان پێگرتن. ژاندەرمەکان زۆر بوون، بەڵام خەڵکەکە لە ئەژمار نەدەهاتن. زۆری پێنەچوو ژاندەرمەکان دە نێو خەڵکی دا ون بوون و ئاسەواریان نەما. لە لای دەشتیش ڕا خەڵکێکی زۆر هاتن، دەتگوت لە عەرزی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەڵدەقوڵن، یان لە ئاسمانێ ڕا بەردەبنەوە. هەزاران ئەسپ لە کێوی ئەرجیاسێ ڕا داپەڕین، ڕەوە ڕەوە، دەتگوت کۆمەڵە هەورن، یاڵ و کلکیان بە دەم باوە دەشەکایەوە. لە هەموو لایەکەوە خەڵک دەهاتن و تەواوبوونیان نەبوو. هەموو تێکەڵ بوون، تەواوی دەشتەکەیان پڕ کرد و لە پێش شاری کۆنیای ڕاوەستان. لەشکرێکی چەکداری سەرتاپێ ئاسن و پۆڵا هاتە پێشیان. ئەوانیش ئەوەندە زۆر بوون، دە ئەژمار نەدەهاتن. ئەسپەکان کە یاڵیان بە دەم باوە ڕادەژا، ماسیگرە تەنیاکە، دەریا، دارستان و هەموو خەڵکەکە بە یەکەوە بزووتن و دوژمنیان وە بن خۆیان دا. بەفر دەستی بە بارینێ کرد، دنیا لە ژێر بەفری سپی دا ون بوو. پیاوە چەکدارەکان کە سەرتاپێیان پۆڵا و ئاسن بوو، وە بن پێیان کەوتن. دەرگاکانی کۆنیای کرانەوە و ئەو ژنانەی لە گەڵ بابە ئەلیاسی بوون، پێش هەموو کەسی دی چوون دە شاری‌یەوە. سەیرانیشیان لە گەڵ بوو. سەیران منداڵەکەی بە باوەشی‌یەوە بوو. ئەو جار ئەسپەکان و خەڵکەکە چوونە نێو شاری. حەشیمەتەکە کۆنیای دە نێو خۆی دا ون کرد. ئەسپەکان دەستە دەستە دەیانحیلاند. مامۆستا زەکی نەژاد چووە سەر منارەی. میداڵەکەی وەک ئاگر بە سینگی‌یەوە دەدرەوشایەوە. خەڵک هەر وا دەهات، ئەستەمبووڵ و ئەنکەرەشیان گرت و ئەو جار شارە بچووکترەکان و گوندەکانیش گیران. زەکی نەژاد چووبووە سەر دوندی منارەکەی، میداڵەکانی وەک ئاگر دەدرەوشانەوە. ژنان لە ژێر تیشکی خۆری تازە هەڵاتووی بەیانی گۆرانیی خۆشخۆشیان دەگوتن و هەر کەس گوێی لە دەنگیان دەبوو، خەمی نەدەما و دڵی وەک باڵندەیەکی سووک دەبوو.

دنیا پڕ بوو لە گۆرانیی خۆش خۆش، قاوقیژ، جۆش و خورۆش و هەرواهوریا. شەو، دارستان و دەشت و دەری داگرتبوو. ئەستێرەکە لە ئاسمانێ، ڕاست لە سەر دەریایە ڕاوەستابوو و دەدرەوشایەوە. ماسیگرە سپی‌یەکە باڵی وێکهێنان و بە سەر دەریای بێسنوور دا فڕی: جار جار خۆی دە نێو ئاوەکەی داویشت، دەهاتەوە دەرێ، دیسان باڵەکانی وێکدێنانەوە، بە سەر دەریاوە لەنگەری دەگرت و جووڵەی لێ‌دەبڕا...

لە نەکاو خورۆش و گرمەی دارستانی بڕایەوە. وا دیار بوو شەو کۆتایی هاتبوو و وڵات ڕووناک ببوو. ئەسپەکان شل بوونەوە.

موسلیم گوتی:

ـ ئەوەتا، ئەوە گۆڕی بابەحەسەنی‌یە!

هەڵوێستەیەکیان کرد و ئەو جار ڕووی ئەسپەکانیان دە لای ڕاستە کرد و ڕۆیشتن. دارستانەکەی ئەم لایە پڕتر بوو. لە بن دارپەڵکێکی گەورە دابەزین. نمە بارانێک دەباری و هەوا بۆنی هەنگوینی دەدا. لە وێ حەمەد چاوی بە پۆلێک پنگ کەوت، ئیدی دڵەڕاوکێی نەما و دەروونی پڕ بوو لە شادی، پێی‌وا بوو تازە لە دایکی خۆی بووە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ هەتا شەو دادێتەوە، لێرە دەبین.
موسلیم گوتی:
ـ زۆر باشە، وا دەکەین.
ماوەیەک پێچوو و ڕۆژ بڵیند بوو. موسلیم لە خورجێنەکەی، کە بە پاشتەرکی ئەسپەکەیەوە هەڵواسیبوو، توورەکەیەکی دەرێنا و لە نێو توورەکەکەش نان، دۆڵمەی باینجان و گەلامێوی هێنا دەرێ و لە پێش حەمەدۆکی دانا:
ـ ئەوە سەیران لێیناوە و بۆی ناردووی.
کاتێک حەمەد چێشتەکەی لە موسلیمی وەرگرت، دەستی دەلەرزین و هەستی کرد گەرووی گیرا. تاوێکی باش دە دۆڵمەکانەوە ڕاما. زۆری ئێشتیا چووبوونێ، بەڵام دڵی نەدەهات بیانخوا. لە پڕ چاوەکانی پڕ بوون لە ئاو و بە ئەسپایی دۆڵمەکانی لە سەر گیای دانا. دەتگوت شتێکی پیرۆزی وەگیر کەوتوە و دەبێ بە پارێزەوە هەڵسوکەوتی لە گەڵ بکا.
گۆڕی بابە حەسەنی کەوتبوە پشتیان. گۆڕەکە گومبەزی لە سەر کرابوو. حەمەد چووە ژووری گومبەزەکەی، بەڵام لە بەر شەمشەمە کوێران نەیتوانی لە وێ دا بمێنێتەوە و زوو هاتەوە دەرێ. لە شەمشەمە کوێرەکان ترسابوو و بە ڕاکردن چۆوە لای موسلیمی.
ـ ئەوە چییە حەمەد؟ بۆ وا سپی هەڵگەراوی؟
ـ هیچ نیە... پیاوی چاک بە کەمێکم ئاو بۆ بێنە... زۆر ترسام...
موسلیم بە غار چوو قورۆشکەکەی خۆی، لە جۆگەکەی، کە ئاوێکی ڕوون و ساردی پێدا دەهات، پڕ کرد و بۆی هێنا. حەمەد بە کاوەخۆ ئاوەکەی خواردەوە.
ـ لە چی ترسای؟ لە قەبرەکەی؟
حەمەد لە حاڵێک دا هێشتا هەناسەی نەهاتبۆوە سەرخۆ گوتی:
ـ نا، نا...
موسلیم چوو بۆ لای قەبرەکەی، بەڵام حەمەد نەیهێشت:
ـ بۆ دەچی؟ پێتخۆشە بمری؟ ئەو دڕندە پیسانە خۆ بە هەر کەس دادەن، هەتا هەموو خوێنی لەشی نەمژن، لە کۆڵی نابنەوە. بۆخۆشت دەزانی چنگ لە هەر کەس قایم کەن، ئیدی بەری نادەن، تەنانەت ئەگەر لەتوپەتیشیان کەی!
موسلیم ملی بادا و گوتی:
ـ دەنا هیچ لە من ناکەن!
خەریک بوو بچێ، بەڵام کە دیتی حەمەد تووڕە دەبێ، گەڕایەوە.
حەمەد گوتی:
ـ ئەمن هێندێک دەخەوم. ئەتۆش ئاگات لە وڵاتی بێ، بەڵام نەچی دە نێو گومبەزەکەیەوە، بچی، تووڕە دەبم...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ باشە، باشە، تێگەیشتم...
حەمەد هێندێک گەڵادار و چیلکەوچاڵی کردە سەرین و لە نێو گیای بۆی درێژ بوو. کاتێک لای نیوەڕۆیە وەخەبەر هات، موسلیمی بە پەشۆکاوی دی و گوتی:
ـ ئاخری چوویە نێو گومبەزەکەی؟ خۆ ئەمن بە خەون دیتم!
موسلیم قاقا پێکەنی و گوتی:
ـ نا، نەچووم. نەتبیستوە دەڵێن خەونی ڕۆژێ هیچ نیە و هەزار خەونیش بە ڕۆژ ببینی، نابێ گوێیان بدەیەی؟
حەمەد بە بێوازی گوتی:
ـ دەزانم.
موسلیم هەر وا بە پێکەنینەوە چوو لە جۆگەکەی ئاوی هێنا و هاتەوە. کە دانیشتەوە، خۆی پێڕانەگیرا، دیسان دەستی بە پێکەنینێ کردەوە و ئەو جار حەمەدیشی وە پێکەنین خست:
ـ بەسە ئیدی موسلیم، بێدەنگ بە با نانەکەمان بخۆین...
نانوپێخۆرەکانیان لە سەر گیای، لە پێش خۆیان دانان. حەمەد نانێکی هێنا و بابۆڵەیەکی لە دۆڵمەکان پێچایەوە. پاش ئەوەی تاوێکی تێوە ڕاما و یادی سەیرانێی کرد، خواردی.
تاریکانێ سوار بوونەوە، لە دارستانەکەی هاتنە دەرێ و هەتا گەیشتنە گوندی "دار هەناری" بە مەزرایان و کوێرەڕێیان دا ڕۆیشتن. ڕێژنەبارانێک باری. شەوێکی یەکجار تاریک بوو. کە دابەزین، دەسبەجێ عەلییە شەل دەنگی دان:
ـ ئەمن ئەوەتا لێرەم...
ئاوڕیان دایەوە و تەمەشایان کرد عەلی لە بن دارێکی گەورە ڕاوەستاوە:
عەلی گوتی:
ـ ئەسپێکی حەساوەوەم بۆ هێناوی! بەڵام وادیارە ئەوەی دە بنت دایە، ئەسپە بزۆزەکەیە، وا نیە؟
ـ بەڵێ، بۆخۆت دەزانی ئەسپەکوێت وەک ئەسپی دیکە نیە.
ئەوان دانیشتن و تاوێکی باش دە یەکترەوە ڕامان. عەلییە شەل قوتوێکی زێوی لە باغەڵی دەرهێنا، سیگارێکی بۆ حەمەدی پێچایەوە و دایە دەستی. پاشان یەکیشی بۆخۆی پێچایەوە و ئەو جار هەردووک سیگارەکانی هەڵکردن. هەردووکیان بێئەوەی قسەیەک بکەن، بەکاوەخۆ سیگارەکانیان کێشان, قونچکەکانیان فڕێدان و پێیان ڕێخستن.
عەلی بە دەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی:
ـ بە ڕاستی نازانم...
حەمەد هەر وا بێدەنگ بوو و چاوەڕوان بوو بزانێ عەلی دەڵێ چی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ بە ڕاستی نازانم... ئەو لە ماڵە خەلیل بەگی گەورە دەبێ. ئەمشۆ ناخواتەوە. ئەو شەوانەش کە ناخواتەوە و مەست نابێ، بە شێوەی ئاسایی زوو دەچێ لە ژوورەکەی خۆی درێژ دەبێ و ڕۆژنامان دەخوێنێتەوە. بە بڕوای من ئەتۆ دەبێ ڕاست پێش نیوەشەوێ بگەیە نێو شاری. ئەمن ژوورەکەیت نیشان دەدەم... بەو جلانەوە کەس نامناسێتەوە و هەولێش دەدەم هێندە نەشەلم... لە وێ ئیدی بەجێت دێلم، چونکە منیش کارێکم هەیە، کە دەبێ هەر ئەمشۆ تەواوی کەم...

ـ ئەوان قەت شکت ناکەن و لێت بەدگومان نابن. هیچ کەس نازانێ کە تۆ هاوڕێی منی و لە گەڵ منی... بەڵام با پرسێکت پێبکەم: پێتوایە وا باشتر بێ جارێ دەستڕاگرین و دواتر ئەو کارەی جێبەجێ بکەین؟

عەلی دەسبەجێ گوتی:

ـ نا، نا، ناکرێ حەمەد!

حەمەد بێدەنگ بوو.

کاتێک کەڵەبابی نیوەشەوێ خوێندی، سوار بوون. حەمەد بانگی موسلیمی کرد و کیسەیەکی دایە دەستی. کیسەکە هێندێک سکەی زێڕی تێدا بوو:

ـ ئەتۆ ڕاست بڕۆوە لای سەیرانێ و ئاگات لە وی بێ. ئەمن سەیرانێ بە تۆ دەسپێرم. ئەو زێڕانەشی بدەیە! پاشان ئاوزەنگیی توند کرد.

موسلیم بە دوای دا ڕای کرد و گوتی:

ـ باشە، قسێکی تایبەتیت نیە پێیبڵێم؟

حەمەد بە دەنگێکی پچڕ پچڕ گوتی:

ـ نا، هیچ قسەیەکم نیە...

ئەو جار بە دوای عەلی دا ئەسپی لنگ دا و ڕۆیی.

لە لای خوارێوە چوونە نێو شاری. ئەسپەکانیان سەبر لێدەخوڕین. بە ئەسپایی چوونە نێو حەساری ماڵی خەلیل بەگی گەورە و ئەسپەکانیان لە قولینچکێکی، بە دارزەیتوونێکی‌یەوە بەستنەوە. عەلی‌یە شەل بە هاسانی دەرگاکەی کردەوە. بێدەنگ، لە سەر پەنجان، لە پلیکانەکان وەسەر کەوتن. عەلی سەری بردە بن گوێی حەمەدی و گوتی:

ـ چراکەی داییسێ... بێگومان لە وێیە!

عەلی لە بەر دەرگای ژوورەکە، حەمەدی بەجێهێشت.

حەمەدۆک لە حاڵێک دا تفەنگی بە دەستەوە بوو و قامکی لە سەر پەلەپیتکەی دانابوو، دەرگای ژوورە خەوەکەی کردەوە و وەژوور کەوت. عارف سایم بەگ لە سەر تەختە خەوەکەی درێژ ببوو، لێفەیەکی جوانی پەڕاوێز بە دەزووی زەرد گوڵدۆزی کراوی پێوە بوو و ڕۆژنامەی دەخوێندەوە. کاتێک دەنگی دەرگاکە هات، سەری هەڵێنا، ڕۆژنامەکەی دانا و بە پەشۆکاوی‌یەوە چاوی دە حەمەدی بڕی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ عارف سایم بەگ ئەمن حەمەدۆکم!
عارف سایم بەگ هەوڵی دا بزەیەک بێنێتە سەر لێوانی، بەڵام کە دیتی حەمەد کاڕابینەکەی بەرز کردەوە، لە ترسان چاوی پێ زەق بوون:
ـ ئەوە چ دەکەی؟ چ دەکەی کوڕم... شتی وا نابێ... ئەمن... ئەتۆ خەریکی...
چی دیکەی بۆ نەهات و هەردووک دەستی بە دەموچاوی گرتن.
حەمەد پێنج جاران لە سەر یەک قامکی لە پەلەپیتکەی کێشا. چرا چینییە گەورە کووپ پەمەییەیە گوڵ شینەکەی لە تەنیشت تەختەکەی بە دیوارییەوە هەڵواسرابوو، بە بای گوللەکان کوژایەوە.
حەمەد وەک برووسکەی لە پلیکانان هاتە خوارێ، خۆی هاویشتە سەر پشتی ئەسپەکەی و ئاوزەنگیی توند کرد. ئەسپ دەرپەڕی، وەک بای ڕۆیی و بە خێرایی لە شاری وەدەرکەوت. دوای ئەو تەقەیەی شارەکە شڵەژا و بوو بە گرمە و هەرایەک، دەتگوت ڕۆژی حەشرێیە . حەمەد جارجار گویی لە ویزەی گوللەیەکی دەبوو، کە بە پەنای دا دەڕۆیی.
تاریکوڕوونی بەیانی گەیشتە گۆڕێ گوڵان. بڕیاری دا بوو بە لای دایە حۆری دا بڕوا و ماڵاوایی لێبکا. دە نیوەی ڕێگایە دا، لە دوورەوە چاوی بە حەشیمەتێکی کەوت. جڵەوی هەڵەنگاوت و هەر لە وێ ڕاوەستا. ئەسپەکە هێندەی ئارەقە کردبوو، هەموو گیانی کەفی دەردابوو و یاڵەکانی کە ئێستا تۆختریشیان دەنواند، لە بەر شۆقی ڕۆژی دەبریقانەوە. سێبەری ئەسپ و سواری کەوتبوە سەر عەرزی و درێژ ببۆوە. باڵندەیەکی سپی کە هەر بە قەد پەڕەسێلکەیەکی دەبوو و باڵەکانی باریک و تیژ بوون، بە سەر خەڵکەکەی دا دەخولایەوە.
حەمەد پێویستیی بەوە نەبوو زۆر بڕوانێ و زوو ئەوەی لێیدەگەڕا، لە نێو حەشیمەتەکەی دۆزییەوە. حەمەد ئەسپەکەی لێخوڕی و چووە پێشێ. خەڵکەکە دڕیان دا و ڕێگایان بۆ کردەوە. هەموو بێدەنگ بوون، بێدەنگییەکی وا قووڵ کە تەنانەت دەنگی هەناسەشیان نەدەبیسرا. سەدان جووت چاو دە حەمەدۆکییەوە ڕامابوون.
حەمەد لە پێش دایە حۆری دابەزی. سێ جاران دەستی ماچ کرد و لە سەر سەری دانا. دایە حۆریی پیریش باوەشی پێدا کرد، ماچی کرد و بە سینگی خۆیەوە گوشی.
ئەو جار حەمەدۆک سواری ئەسپەکەی بۆوە. ئەسپەکوێت گوێی دە چەمەوە بردن.
ـ دایە حۆری، زۆرت ئەرک بە ئەستۆی منەوە هەیە، گەردنم ئازاکە! لە سەر من زۆرت ناڕەحەتی و چەرمەسەری دیتوە...
پاشان هەستایە سەر ئاوزەنگییان، چاوی بە خەڵکەکەی دا گێڕا و بە دەنگێکی بەرز گوتی:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ ئێوەش خەڵکینە، هەمووتان، گەردنم ئازاکەن! قەرزدار و منەتباری هەمووتانم! ماوەیەک، هەر وا لە سەر زینەکەی، سەری دە بەر خۆی نا و بێدەنگ مایەوە.
پاشان سەری بەرز کردەوە، چاوی بە سەر خەڵکەکەی دا گێڕایەوە و هاواری کرد:
ـ دەگەڕێمەوە! دێمەوە!
پاشان ئاوزەنگیی توند کرد و بە سەرڕەو بەرەو بناری عەلیکۆی ئەسپی ئاژوا.

کاتێک جووتێرەکان هەواڵەکەیان پێگەیشت، هاتن و وردە وردە لە دەشتی دڕووان کۆ بوونەوە. خەڵک بنەی نەدەهات، هەر وا بە ڕێوە بوون، دەگەیشتنێ و حەشیمەتەکە ساتبەسات زۆرتر دەبوو. بایرام و جومەک چاوەش بە دەهۆڵ و زوڕناوە هاتبوون و هەموو شایەرەکانی دیکەش گەیشتبوونێ... خەڵکەکە وێکەوتن گوێنی، کەرتەشی، چەقڵەشێنکە، قەڵغان، کیفار و وشترخۆرکەیەکی زۆریان هەڵکەند، لە نێوەڕاستی دەشتەکەی لە سەر یەک کەڵەکەیان کردن و تەپۆڵکەیەکی گەورەیان لە دڕوان دروست کرد. دایە حۆری ئاگرەکەی هەڵکرد. بایرام و جومەک چووبوونە سەر تەپۆڵکەکەی، هەڵدەپەڕین و دەهۆڵ و زۆڕنایان لێدەدا. شایەرەکانی دیکەش سەمایان دەکرد و گۆرانیی‌یان دەگوتن. کاتێک ئاگرەکە خۆش بوو و گڕ لە کۆ دڕووەکەی بڵیند بوو، تەواوی خەڵکەکە دەستی یەکتریان گرت و داوەتێکی خۆش سازبوو. گەڕی داوەتەکەی ئەوەندە گەورە بوو، لە سەرێکی ڕاوەستابای، ئەو سەریت لێ دیار نەدەبوو. هەر لەو ساتەوە گۆرانیی خۆش خۆش کە باسی سەرکەوتن و شادی‌یان تێدا دەکرا، دروست بوون و گوترانەوە. گڕەکە بە سەر پۆلە دڕوان دا دەفڕی و تێکی‌یەوە دەپێچان. ئاگر تەواوی دەشتەکەی پڕ کرد، گەیشتە بنارەکان و بە دۆڵەکان دا بڵاو بۆوە. هەرچی دڕووەجاڕی وشک بوو، سووتا. ڕووناکایی ئاگرەکە لە شاخە بنەوشی‌یەکانی دەدا، ڕووناکی دەکردن و دەتگوت لەو کاتە دا ڕووەو ئاسمان ڕادەژێن.
لەو کاتەوە ئیدی حەمەدۆک ون بوو، بێسەر و شوێن چوو و کەس چاوی پێی‌نەکەوتەوە...

لە وێرۆژێوە خەڵکی گوندەکانی گۆڕێ گوڵان، وەنەوشە، کەلاوان، کانی‌یە گوڵان و گوندەکانی دیکەی تووڕووسیش، هەموو ساڵێ پێش ئەوەی گاسنی لە عەرزی دەن، جلوبەرگی جوان دە بەر دەکەن، خۆیان دەڕازێننەوە، هەموو لە دەشت، یان دۆڵێکی گوندی خۆیان کۆ دەبنەوە و تەپۆڵکەیەکی گەورە دڕووی وەک کەرتەشی، چەقڵە شینکە، کیفار، وشترخۆرکە، گوێنی و زی کۆ دەکەنەوە. پاشان کچی هەرە جوان و کوڕی هەرە وێچووی دێی ئاگرەکە هەڵدەکەن و ئیدی دەبێ بە جێژن و شایی. جووتێرەکان بە شێوەی کۆن و نوێ هەڵدەپەڕن. شێوەکی جوانیان ڕەشبەڵەکی هالا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

(فاراندۆڵ) ـە، کە دەستی یەکتر دەگرن، ئاڵقەیەکی گەورە پێک دێنن و هەموو بە یەکەوە هەڵدەپەڕن. شایەرەکان گورانیی تازە و خۆش دروست دەکەن، کە بەندەکانیان باسی شادی و سەرکەوتنیان تێدان. ئەو گۆرانی‌یانە دەسبەجێ بە تەواوی گوندەکانی کێوپارەی دا بڵاو دەبنەوە، دەگەنە دێهاتەکانی دەشتێ، دەچنە نێو ڕێگا و توولەڕێیانەوە و لە هەرێمێکەوە دەچنە هەرێمێکی دیکە. لە هەموو گۆرانی‌یەکانیش دا دروو، لە دەشت، دۆڵ و هەموو شوێنێکی دیکە دەسووتێن. ئەو شەوە تا بەیانی ئاگر دایسێ و گڕ بەرز دەبێتەوە. بڵێسەی ئاگرەکە دەلرفێنێ، بە دەشت و دۆلان دا شەپۆلان دەدا، دێ و دەچێ و ئاسۆ پڕ دەکا. هاوکات تۆپەڵە ڕووناکایی‌یەک لە سەری عەلیکۆی، یەک لە لووتکەی چیای دولدولی، یەک لە سەری چیای ئەستێرە و یەکی دیش لە ترۆپکی چیای هەزارگای، دەتەقنەوە و سێ شەوان لە سەر یەک، سەری ئەو کێوانە وەک ڕۆژی ڕووناکی لێدێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەرهەنگۆکی حەمەدۆک

بۆ ڕێکخستنی ئەم فەرهەنگۆکە لە قامووسی "هەمبانەبۆرینە"ی مامۆستا هەژار یارمەتی وەرگیراوە.

پیتی ئـ

ئاوقابوون= ئامبازبوون ـ تێکهاڵان
ئاراوقارا = ئارام و قەرار
ئەنگوان = گوللە وێکەوتن
ئیستێک = ساتێک
ئاڵقەڕێز = زنجیرۆکەیەک کە دەرگای پێدادەخرێ
ئالیک = جەمەجۆی یەکسم
ئاڵاش = قامیش، جەگەن، یان گیای دیکە، کە بە سەر ئاڵووداران دا دەدرێن و خانوویان پێدادەپۆشرێ.
ئاڵوودار = ئەو دارانەی خانویان پێدادەپۆشرێ
ئەوبەرەوبەرەکێن = جارێک لەمبەر، جارێک لەوبەر. جێگۆڕکێ لە نێوان دوو بەران دا.
ئاهۆ = پەتا

ب

بژیو = تێشوو ـ ئەوەی ئینسانی پێدەژی
بژارچن = کەرەسەیەکە بۆ بژارکردن و گژوگیا هەڵکەندن
بێلاندن = دەنگی کاریلەی (کاریلە دەبێلێنێ)
بەقا = باوەڕ
بەمشە = بە لێشاو
بەرات = حەقدەست ـ برە پوولێک، یان دانەوێڵە و شتومەک کە لە بەرامبەر ماوەیەکی دیاریکراو کارکردن دا دەدرێ بە کەسێک
بوودەڵە = پووخەکە ـ بێنموود و بێکارە
باڕێزە = گەڵای بە با داوەریو
بنەتۆو = ئەوەندە دانەوێڵەیەی بۆ چاندن وەبەرچاو دەگیرێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرەگە (کار لە بەرەگە دەرچوون)= لە ئاستچوونەدەر ـ لە دەسەڵات دا نەمان ـ لە توانا دەرچوون
بەردەباز = ڕیزەبەردێک لە نێو چۆم دادەنرێ و بۆ پەڕینەوە کەلکی لێوەردەگیرێ.
بە تاموخوێ = زۆر خۆش ـ هەم تامی خۆشە و هەم خوێی باشە.
بەگورد = توندوتۆڵ
بزگوڕ بزگوڕ = لەتلەتبوون
بەرپاڵ = بەرقەد
بینی پێوە نا = دەمی پێوەنا و یەکپشوو خواردیەوە
باراش = گەنمی ئامادەکراو بۆ لێکردن
بەخۆداشکانەوە = شەرمکردن ـ تەریقبوونەوە
بازرەبوون = دەرپەڕین و هەڵاتن.
بلووک = بلۆک ـ پارچە سمیتی چوارگۆشەی وشککراوەوە کە خانووی پێ دروست دەکەن
بێچاووڕوو = ڕووهەڵماڵاو ـ بێشەرم و حەیا
بەردەستکردن = بەسەردازاڵبوون ـ تەسلیمکردن
بێلا ـ بێلایە = هەیوان ـ پێش دەرگا
بۆرییە = حەسیری چنراو بە جەگەن
بێڕەزا = بێئامان
بێهوودە = بەخۆڕایی ـ بێسوود
بزڕ بزڕ = شیتاڵ شیتاڵ ـ دڕاو
باڵەڕێ = مەودا بە حەوای دا
باپەنا = جێگایەک کە با نەیگرێتەوە
بە سەر ڕۆیشتن= سەرزەنش کردن ـ گلەیی و گازەندە تێگرتن
بەر موسوڵدان = خوارەوەی نێوک

پ

پڵتۆخ = نەبەگە ـ شل و شەوێق ـ پیس و پۆخڵ
پتی خوێنێ = خوێنی گەش
پرمەی گریانێ = گریانی لە نەکاو و بە دەنگ
پرینگانەوە = سڵ کردن ـ ترسان و گەڕانەوە
پنگەڵ = شوێنێک کە بە پۆل پنگی لێ شین دەبێ
پرپۆڵە = گرموولەهەویری بچووک بچووک
پۆز ـ بەپۆزەوە = لەخۆباییبوون ـ بە لەخۆباییبوونەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێرک = هەرزاڵ

ت

تەشەنە = تەنینەوە ـ زیادبوون
تێوەستان = مانەوە ـ گیرکردن
تێشوو = ئازووقە ـ بژیو
تیغبەند = دوعای پاراستن لە زامی شمشیر
تەلەسمبەند = جادووکراو
ترۆپک = لووتکە
تاوەسووت = تاوسووتوو
تەتەر = نامەبەر ـ پەیامهێنەر
تەرلک = بنزینی ئەسپی
تێکبەزین = دەپاڵیەکترەوەچوونی دوو، یان چەند شت
تێکسرماو = تێرگۆشت، پتەو و قەڵەو
ترومپا = ئامرازێک کە ئاوی لە عەرز (چاڵاو) پێهەڵدەکێشن.
توورەسپ = توورەکە ئەسپ = توورەکەیەک کە ئالیکی ئەسپی تێدەکەن
تەپلە = جۆرەکلاوێک
تاقەتکردن(بۆ وەڵاغان دەگوترێ) = پێراگەیشتن و تفاقپێدان
تریقانەوە= پێکەنین بە دەنگی بەرز
تۆرەمە = ڕەچەڵەک ـ بنەچەکە ـ نەژاد
تەوس = تانە ـ تەشەر
تەوەزەل = تەنبەڵ
تێتەقاندن = هەڵاتنی بە پەلە
تاپۆ = تارمایی

ج

جاسووس = سیخوڕ
جیوە = شیرەی داری
جەیاز = جیاز ـ ئەوشتومەکەی بووک بۆ ماڵی زاوای دەبا
جلْد = بەرگ
جەنجەڕ = ئامرازێکە لە دار و ئاسن، بۆ کڵۆش وردکردن دروست کراوە

چ

چاونەترس = ئازا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چش = قیرِوسیا (ئەگەر هەر ڕۆیی چش، با بڕوا ...)
چوارنالْ = بە پڕتاو
چەوێڕ = چەوێڵ ـ خوار ـ لار
چاوترووکاندن = چاولێکنان
چرژان = ڕەنگ گۆڕان ـ سیما تێکچوون
چەتتێکەوتن = تووشی گرفت بوون ـ گرێتێکەوتن.
چوارمێردەکی =چوارمەشقی
چەستلێدان= سڵاوی سەربازی، دەست هەڵدێنن و لاقان جووت دەکەن.
چزوو = نووکی باریکی کلکی دووپشک، دمی زەرگەتە و ئەو دەعبایانەی پێوە دەدەن.

ح

حەمایەڵ = کۆمەڵێک دوعای نووسراو کە وەک نوشتوویەکی گەورە دەپێچریتەوە و هەڵدەگیرێ
حەژمەت = خەفەت ـ کەسەر ـ نارەحەتی ـ خەم
حووج = ئینسانێکی زۆر درێژ کە دە ئەفسانە دا هەیە

خ

خەنجەری دەبان = دەبان چەشنە پۆلایەکی بەنێوبانگ کە شیر و خەنجەری لێدروست دەکرێ.
خۆشمەشرەف = ڕووخۆش
خوو = عادەت ـ سروشت ـ ئەخلاق
خورافات = بۆچوونی بێبناغە و کۆنەپەرستانە
خەتی سولوس = چەشنە خەتێکە
خورجێن = هەگبە ـ توورەکەیەکی دوولایی کە بە پاشتەرکی ئەسپەوە هەڵدەواسرێ
خۆڕسک = لەخۆوە شین بوو

د

داوەرین = شۆڕبوونەوە
دەورانەدەور = دەور تا دەور ـ دەوردانێک کە لە هەموو لایەکەوە بێ.
دێخوون = دۆخین ـ بەنەخوێن
دەفدان = پشووسواربوون ـ دڵ توندلێدان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دڕدۆنگ = دوودڵ ـ بەگومان
دانگە = ئەو شوێنەی مەڕی لێ تفاوق دەدەن
دەرهەڵبوون = بە ڕق و تووڕەیییەوە گوڕاندن و قسەی ناحەز کردن
دیق = ئازارە باریکە ـ کەسەر و خەفەت
دیوناس = ناسیاو ـ ئاشنا
دیزە = گڵێنە دەفرێک کە شۆرباوی تێدا لێدەنرێ
داڵدەدان = پەنادان ـ حەواندنەوە
دەڕابە = دەرگای تەنەکەی دوکانان کە هەڵدەکشێ و دادەکشێ.
دان = نیوەڕۆژێک (دانی بەیانی)
دەستاونگ = ئامرازێکە دانەوێڵە و شتی وای تێدا دەکوتن
دڵبەسۆ = دڵ پڕ لە پەژارە و حەسرەت
دایمودەرهەم = هەمیشە
داروبەخش = بەخشینەوە ـ دابەشکردن
دەمودەست = کتوپڕ ـ لەپڕ
دەقاف نەکەوتن = دەستوێڕانەگەیشتن ـ پێوەنەبوون ـ هەڵنەکەوتن ـ لە شوێنی گونجاو نەبوون(دە قاف ناکەوێ = هەڵناکەوێ، پێوە نابێ)
دەراغ = خەشاب ـ عەمباری تفەنگی
دەستەونەزەر = ڕاستڕاوەستان لە حاڵێک دا کە هەردووک دەست لە سەریەک و لە سەر دڵ دادەنرێ. بە مەبەستی ڕێزگرتن دەکرێ.
دژوێن = کەسێک کە لەش و جلەکانی ئەسپێ و شتی وای گرتبێ.
دەروو = شوێنێکی بەرتەنگ و باریک وەک دەروازەی.

ڕ

ڕاوڕاوێن = هەڵات هەڵات
ڕۆیەڵبوون = شۆڕبوونەوە و چوونەخواربۆ نێو چاڵاو و کون و کەلێنان.
ڕاوێچکە = هاتوچۆ کردن
ڕمێن = برەو
ڕەفحە = تاقە
ڕەنێوهێنان = سەرپەرستی و پێگەیاندن
ڕاماڵبردن = هێرشکردن
ڕنەک = ئاسنێکی ددانەدار کە وەڵاخی پێدەخورێنن
ڕەتی بەست = سەرەنگرێ بوو ـ لاترەی بەست
ڕەشمە = هەوسار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕاپسان = ڕاسان ـ لەپڕ جیابوونەو
ڕەوەدە = ژمارەیەکی زۆر
ڕەسمە = چوارچێوەی دەرگا
ڕەوە = کۆمەڵێک ئەسپ و ماین

ز

زەڕ = زەرەر ـ خەسار
زەندەقچوون = ورە بەردان ـ زۆرترسان
زایەڵە = دەنگدانەوە
زەلەق(قوڕوزەلەق) = قوڕوقاڵ
زمان لە گۆ چوون = زمانشکان ـ زمانم لە گۆ چووبوو= زمانم نەدەگەڕا و قسەم پێنەدەکرا.
زڵقە = دەنگی پێیان لە نێو قوڕوزەلەقێ.
زاکوون = سام ـ نفووز

س

ساماڵ = ساو
سەنگفەڕش = جادە یان عەرزی بەرد تێگیراو
سەررەو = تاودانی ئەسپ ـ بەغار لێخوڕین
سۆراغ = شوێنەوار ـ شوێن
سەرەنگرێبوون = ڕەتبردن
سەلەم = پێشفرۆش کردن
سەڵیتە = ژنی زماندرێژی بێحەیا
سوورباو = مەیلەوسوور ـ شێوەسوور ـ ئاماڵسوور ـ سووررواش
سووڕەتبەند = بە سکەی زێڕ ڕازاوەوە(تاسکڵاوی زەنگیانەداری سووڕەتبەند) = تاسکڵاوێک کە بە زەنگیانە و سکەی زێڕی بچووک ڕازاوەتەوە.
سەرکردن = زیادبوون و ڕژانە دەرەوە
سەرتۆپ = هەڵبژاردە ـ سەرچڵ
سروشتبەزێن = هێزی سەرەوەی سروشت. ناسروشتی(مافوق طبیعی)

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ش

شاییلۆغان = بەزم و هەرای زەماوەند بە دەهۆڵ و زوڕنا
شیلەوتین = شیلەوگەرم
شلویَ نەدەبوو = نەدەشێوا ـ تێکنەدەچوو
شێو و وەرد = کێڵان و دووبارە کێڵانەوە. وەردی دەوە = دووپاتەی کەوە
شەقە = لێرە دا مەبەست داری بنهەنگڵی شەلانە
شەمامە = وەک گرکەیەکی بچووک وایە و بۆنی یەکجار خۆشە
شیرنباو = مەیلەوشیرن
شیپانە = چوارچێوەی دەرگا ـ نێودەرکێ
شە = نم ـ تەڕایی

ع

عۆدەدار = ئەو کەسەی دەستەبەری شتێک دەکا و دەیخاتە سەر شانی خۆی.

ف

فایتوون = کالسکە ـ عەرابەیەکی سووک کە ئەسپی تێدەکرا و هاتوچۆی پێدەکرا. کاری تاکسیی ئێستاشی دەکرد.
فیچقەی کرد = دەرپەڕی ـ بە فشار هاتە دەر
فێڵوفەند = فێڵو تەڵەکە

ق

قەبڵاندن = نرخاندن ـ بەراوەردکردن
قەڵەمباز = خۆفڕێدان
قڕوقەپ = بێدەنگ
قورم = ڕەشایی دووکەڵ کە بە بەری میچی خانوویەوە دەنووسێ.
قوڕوزەلەق = قوڕوقاڵ
قیسپ = دارێکی ڕاست کە بۆ ڕاستڕاگرتنی بار کەلکی لێوەردەگیرێ.
قاوەڵتوون = نێوان نیوەڕۆ و بەیانی ـ چێشتەنگاو
قۆتڕ = بارگینی پیری پەککەوتە
قەوغا = پرحەشیمەت
قولانجێک = بەینی قامکی گەورە و شادە بە بڵاوی. پیوەرێکی کۆن وەک بستێک، باڵێک، باوەشێک و...
قرووسکاندن = دەنگی سەگ لە کاتی ترسان و ئێش وێراگەیشتن دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قرنوو = دەعبایەکی وردە بە لەشی پیاوییەوە دەنووسێ و خوێنی دەمژێ
قاوغ = فیشەکی بەتاڵ ـ قاپۆر
قورۆشکە = پەرداخی تەنەکە

ک

کەروێشکەکردن= گەنم،جۆ و گیا کە بە هێزی با ڕادەژێن
کووزکووز = قەڵەش قەڵەش
کەرامەت نواندن= ئاگاداربوونی شیخ و پیاوچاکان بە سەرنەهێنی‌یەکان دا ـ کاری عەجایبی پیاوچاکان
کەفەڵ = سمتی یەکسم
کۆپەین = کۆگایەک پەین ـ تەپۆڵکەیەک پەینی لە سەریەک ڕۆکراو
کوفلەکوون (کن فیکون) = دەسبەجێ
کراوات = بۆینباخ
کڵاوی بە گەوەڕ = کڵاوێک کە دەوراندەور شەپکەی هەیە
کولێجە = کەوای ژنان
کاڵە = پێڵاوی چەرمی خاو
کولۆشکوت = خەرمانکوت= ماشێنێکی بچووک کە کولۆشی دەکوتێ و وردی دەکا
کوڕووزانەوە= پرتە و بۆڵەـ زەلیلی و بێدەرەتانی نیشاندان
کووژەکە = جۆرێک مووورووی شین کە دەڵێن بۆ چاوزار باشە
کەبکەبە و دەبدەبە = شکۆ و ڕازاوەیی
کەسیرە = سەرمابوون ـ لە سەرمان وێکهاتوو
کەپەنک = قاپووت

گ

گێژدان = خولانەوە ـ سووڕدان
گوللەبەند = دوعای پاراستن لە زامی گوللە
گێژەو = باراش گێژەوکردن. خاوێنکردنەوەی گەنم: لە بێژینگ دا گەنمەکە گێژ پێدەدەن، بنژیل و چیلکەوچاڵەکە وەسەرەوە دەکەوێ، دەگیرێ، فڕێدەدرێ و بەو شێوەیە هەر گەنمەکە دەمێنێتەوە.
گووران = شین بون
گەرمە = غاڵب ـ توند
گوندێنی ئەسپی = نێوگەڵ، ئەو شوێنەی گونی ئەسپەکەی تێدان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گژەبا = بای توند
گاوگەردوون= مالات قوربانیکردن بۆ پێشوازی لە کەسێک
گوێقولاغبوون = گوێ هەڵخستن و ئامادەبوون.
گڕنەگرتن = بیانوو و پەڵپ
گەڵوازە = خلخلە و بلبلە و مووروو کە وە لانکی منداڵی دەخرێ و منداڵەکەی پێدەخافڵێ.
گورووبان = نایب عەریف
گوزوگومبەت = لە نەکاو ـ دەمودەست
گێژەو = خاوێنکردنەوەی دانەوێڵە بە بێژینگ(دانەوێڵەکەی لە بێژینگی دا گێژ پێدەدەن، چیلکەوچاڵ و شتی وا دەکەوێتە سەرەوە و دەیگرن.)
گوێ دە چەمەوە بردن = گوێ قوت کردن

ل

لە نووکەوە = لە هەوەڵەوە
لێشاو = زۆروزەوەند
لە عەیبەتان = لە تاوان ـ لە ترسان
لووربوون(لووربوونە دەریایە)= لە حەوای ڕا بەگوڕ ڕووتێکردن و هاتنەخوار
لزگە = کۆمەڵێک مووروو یان ئالقەی بە یەکەوە بەسراو.
لێهاتن = جووتبوونی ئەسپ لە گەڵ ماین، یان جووتبوونی چەشنی دیکەی وەلاخ
لالانەوە= پاڕانەوە
لارەوە لارەوە = لەقەلەق ـ لۆژەلۆژ
لێخەفتان. (لێتدەخەفتێ) = هەڵنان بۆ دۆزینەوەی هەڵکەوتێکی لەبار.
لەبنەوەبڕ = کەسێک کە بە ڕواڵەت ئارامە، بەلام لە بنەوە(بە نەهێنی) کاری خۆی دەکا.
لەنگەرگرتن(باڵندەکە لە سەر ئاوێ لەنگەری گرتبوو) = ڕێک ڕاوەستابوو و باڵی لێکنەدەدان.

م

مووبەموو = ورد و تەواو
مارز = زاڵم ـ لاسار ـ کەللەشەق
ماڵتە = وشەیەکە بۆ ئاگادار کردنەوە و سەرکۆنە کردن (ماڵتە کابرا هەر خولێک بدا، دەزانێ..)
مەجومعە = سینی
مەڵحەم = مەرهەم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مۆدنە = دەمنە ـ دارسیگار
مۆرکە = کرمی دارێ
متفەڕک = پیرۆز ـ مەبارەک
مۆرەدیوار = دیواری بە قوڕ دانراو
مەیدانەئەسپ = مەیدانێک کە سوارێک دەتوانێ تێیدا ئەسپ بێنێ و بەرێ و ڕمبازی بکا.
مووچە = مەعاش ـ مانگانە
مرخێشمرخێش = هەناسەسواربوون بە هۆی شتێکی قورسەوە
ملیوانە = ئەو شوێنەی کراس و بەرگی دیکە کە دەکەوێتە سەر مل
مردەلۆخە = کزولاواز
مازەپشت = تیغەرەی پشتێ ـ بڕبڕەی پشتێ
مرید = پەیڕەو ـ= کەسێک کە پێڕەوی لە شێخێک، یان تیرەیەکی ئاینیی تایبەت دەکا
مەتەرێز = سەنگەر

ن

نالچە (نالچەی کەوشان) = پارچە ئاسنێکی بچووک کە لە پەنجە و پانیەی کەوشی دەدرا.
نمەککردن = نانی کەسێک خواردن و ئەمەگڕاگرتن(نمەکم کردووی، خەیانەتت پێناکەم)
ناسەرسەنگی = بێوازی ـ بە پێچەوانەی ویست
نێرگزەئاویلکە = گوڵێکی نێو باتلاغی

و

ولاخ (وەلاخ) = لێرە دا مەبەست ئەسپە، دەنا بە ماڵاتی دیکەش دەگوترێ
ودم = پیرۆزی ـ ئیجازەی تایبەت لە شێخی گەورەوە
وێژینگ = خەونووچکە ـ وەنەوز
وەکاز = دارعەسا
وشکەباوەڕ = باوەڕی کۆن و بێبنەما
واقمان = حەبەسان ـ سەرسامان ـ سەرسوڕمان

هـ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەزارپارە = هەزارلا، هەزاربەش
هەڵەشە = بە پەلە ـ سەرەڕۆ ـ گوێنەبیس
هێور = هێدی ـ ئارام
هۆدانەوە(بە راستی هۆیاندایەوە)= تۆڵەکردنەوە و باش جێبەجێکردن.
هەڵمیسین(بۆنی پنگەکەی هەڵمیسی) = توند بۆنکردن ـ هەڵمژین
هەڵدان = گەشە کردن ـ هەڵاویشتن
هۆڕهۆڕ = بە دەنگی بەرز گریان
هەنیسک = نزگەرەی بە گریانەوە
هەزارتوێ = هەزارسیما ـ هەزارڕوو.
هەتلە بوون = ڕێگالێگۆران
هەڵەداوان = بە پەلە

ی

یەکاویەک = دەسبەجێ ـ بێئەملاوئەولا
یەکبین = یەک تەکان / یەکجێ
یەسکگران = خوێنتاڵ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org